NICOLAI CAJETANI AGETA J. C.

PARTHENOPÆI, &c.

ANNOTATIONES

PRO REGIO ÆRARIO.

TEmpus admonet humanis rebus indesinentèr accomodum (dum res nobis etiã asperas captata sẽper opinione conciliat) ut illationum Fiscalium curam annua festivitate reparemus: Quoniam Reipublicæ ordo, tali constituto, & merito votorum sistere cernitur, quod pro cunctorum utilitate præstatur. Diligenda sunt ista, unde Respublica videtur esse firmissima; quæ dum redeunte censu reficitur, status sui firmissimo robore continetur.

M. Aurelius Cassiodorus var. lib. XII. Epist. XVI.

ANNOTATIONES
PRO REGIO ÆRARIO

AD SUPREMI REGIÆ CAMERÆ SUMMARIÆ SENATUS REGNI NEAPOLIS

DECISIONES

PER LUCULENTOS TRACTATUS, ET QUÆSTIONES AD REM FISCALEM ATTINENTES,

EXARATAS,

A præclarissimo J. C. Spectabili DOM. D. ANNIBALE MOLES *ejusdem Regiæ Cameræ Præsidente, postmodùm in Supremo Italiæ Consilio,*

Apud Invictissimum, Potentissimumque Hispaniarum Monarcham, PHILIPPUM II. à latere Consiliario, & demum in hoc Regno Regiam Cancellariam dignissimo Regente.

NOSTRA ÆTATE, ANNO 1670. IN LUCEM EDITAS.

Quibus virili spiritu plurima, ad Regalia Jura sustinenda, augenda, atque administranda, luculentissimè elucidantur.

OPUS THESAURARIUM

Magistratibus, Advocatis, Cæterisque in Foro versantibus perutile, & jucundum.

QUATUOR IN PARTES DIVISUM.

Pluribus historico-politicis monitis, variorum I.CC. allegationibus, Causarumque Cameralium novissimis Decisionibus ditatum.

ADDITISQUE *undecim Quæstionibus, cum suis Decisionibus, ejusdem amplissimi Regentis* D. ANNIBALIS MOLES, *in editione præfati anni 1670. non impressis: Cumulatis, enucleatisque pluribus Regiæ Cameræ Ritibus, novissima in eorundem Rituum editione prætermissis.*

AUCTORE

NICOLAO CAJETANO AGETA,

I. C. PARTHENOPÆO, ET IN SUPREMIS REGNI NEAP. Regiis Tribunalibus solertissimo Advocato.

Præmittitur *NOTITIA PRACTICA ÆRARII UNIVERSALIS:* *Ex qua publici reditus, divitiæ, ac vires universi Orbis, in compendium clara methodo perspiciuntur.*

ACCESSIT TANDEM MANTISSA VARIARUM RECOLLECTIONUM, EJUSDEM AUCTORIS.

CONTINENS

RESPONSA duo ipsiusmet Spectabilis Dom. Regentis D. ANNIBALIS MOLES, quorum unum de successione Portugalliæ pro Rege Catholico; Alterum pro Sereniss. Infanta Helisabeth, in successione Ducatus Britanniæ; Cum ADDITIONIBUS ejus dignissimi filii D. [illegible] MO-LES M. C. Vic. Judicis, atque ANNOTATIONIBUS ejusdem AUCTORIS.

RELATIONES, aliaque plurima scitu digna, de Regia Dohana Menæpecudum Apuliæ, quoad ejus originem, bonumq; regimen; Insertis ad id Instructionibus, Privilegiis, ac 28. Capitulis Ill. Cardinalis de Granuela, non adhuc typis impressis.

NOTITIAM CHRONOLOGICAM circà passuum, seù pedagiorũ hujus Regni prohibitiones, limitationesq;

Cum luculento quæstionum, & rerum notabilium Indice.

PARS PRIMA.

NEAPOLI, Ex Officina Typographica Jacobi Raillard. CIↃIↃCXCII.

SUPERIORUM [illegible] LEGIO.

LIBRARY
DEC 6 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

CAROLO SECUNDO

REGI . CATHOLICO . PIO . FELICI . CONSTANTI . ORTHODOXÆ . RELIGIONIS . SUPRA . OMNES . REGES . DEFENSORI . INVICTISSIMO . NOVI . ORBIS . IMPERATORI . AUGUSTISSIMO . CUI . NULLUM . EST . MUNDI . LATUS . TAMETSI . SOLEM . LATEAT . QUOD . OBSEQUENTISSIME . NON . PAREAT . LITERARUM . ET . OMNIUM . STUDIORUM . FAUTORI . LIBERALISSIMO . JUSTITIÆ . GENIO . TUTELARI . VIGILANTISSIMO . AUSTRIACÆ . MAGNANIMITATIS . PROPAGATORI . EXCELSISSIMO . *CUJUS . ÆRARIUM . NUNQUAM . EX . SPOLIIS . CIVIUM . INSTRUCTUM . INAUDITO . BENIGNITATIS . EXEMPLO . PRO . SUBDITIS . PERENNE . EFFUNDITUR* . EXIGUUM . HUNC . PRO . IMMENSO . ÆRARIO . LABOREM . FLEXO . POPLITE . SUPPLICI . MANU . HUMILIQUE . CORDE . DICAT . SUSPENDITQUE . REDDENDO . CÆSARI . QUÆ . CÆSARIS . SUNT .

SACRÆ . SUÆ . CATHOLICÆ . MAJESTATIS .

ANNO DOM. CIↃIↃCXCII.
Kal. Octobris.

Subiectissimus, ac Devotissimus
Vasallus Humillimus
Nicolaus Cajetanus Ageta.

*

C A-

CAROLO SECUNDO
HISPANIARUM MONARCHÆ
ORBIS REGUM MAXIMO
ELEGIA.

CAROLE, dum geminus Fasces tibi subjicit Orbis,
Et dant supremum fata referre Jovem;
Accipito docti certa hac monumenta laboris,
Quæ mens Palladia cudere novit ope.
Tunc immortali sat digna volumina Cedro,
Et fuerint Clario non abigenda Deo;
Si tantum augusta de Majestate remittas,
Isthac ut placido, dum vacat, ore legas.
Ecce vides; vastum Junonia dona per orbem
Diffusa, hìc certo ex ordine nosse datur.
Mirata est quondam, si vera est fama, vetustas,
Cortice qui exiguo clauserit Iliada.
Sed si parva licet rebus componere magnis,
Nec labor hic rari temnitur ingenii;
Hoc uno facile est libro cognoscere gazam,
Munere quâ Divûm qualibet aula nitet.
Cui mage debentur scripta ista dicarier? uni
Ni tibi, quem totum terra nec ipsa capit?
Jam tibi divitiæ fuscis vectantur ab Indis,
Et veniunt toto munera ab Oceano.
Nec tanti fuerint concredita poma Draconi,
His licet Herculeus surgat ad astra labor.
Nec celebrata olim Phryxeæ vellera lanæ,
Quæ fuit Argoæ gloria prima ratis.
At quid ego hæc memorem? Tenuis de Sole favilla,
Et brevis è medio est stilla refusa mari.
Occidua Phœbus quà crines proluit unda,
Et reducem Eoo quà trahit axe diem;
Jam tot Regna tibi, tot parent, CAROLE, gentes,
Ut cuncta Imperio jam moderere tuo.
Ergo ubi tot relegis prælustria nomina Regum,
In te unum tota hæc funditur Historia.

Devotissimus Benedictus Menzinius Florentinus.

EX-

EXCELLENTISSIMO DOMINO

D. FRANCISCO DE BENAVIDES,

DE AVILA, ET CORELLA, COMITI S. Stephani, Concentaniæ, & Risci, Marchioni Navarum, & Soleræ, Generali militum moderatori in Regno, & Episcopatu Giennensi, ibidemque Regiarum Arcium Præfecto, primo, ac perpetuo Civitatis Abulensis in Militia Signifero, uni ex tredecim Equestris Ordinis S. Iacobi, & Commendatori Montis Regalis, olim Sardiniæ, dein Siciliæ, nunc Regni Neapolitani vigilantissimo Proregi.

NOnnulla quidem fabulata est, Excellentissime Heros, de suis Heroibus Gens gloriosa Græcorum, quæ etsi commentitia, fictitiaque fuere, nonnihil tamen sub speciosis illis ambagibus veritatis habuerunt, & saltem initium ab ipsa obtinuerunt. Hinc est, quod si quis Herculea facta evolvat, pleraque nimiæ futilitatis plena, pleraque immanis mendacii partus judicabit:

Herculem duri celebrant labores.
Ille Centauros domuit superbos,
Abstulit sævo spolium Leoni,
Fixit & certis volucres sagittis,
Poma cernenti rapuit Draconi,
Aureo lana gravior metallo
Cerberum traxit triplici catena,
Victor immitem posuisse fertur
Pabulum sævis dominum quadrigis, Seneca in trag.
Hydra combusto periit veneno,
Fronte turbatus Achelous amnis
Ora demersit pudibunda ripis.
Stravit Antæum lybicis arenis.
Cacus Evandri satiavit iras,
Quosque pressurus foret altus Orbis.
Setiger spumis humeros notavit.

Non est tamen, quod omninò spernenda ea, & confutanda decernamus; fuit namque vir ille omni virtutum genere, & fortitudine insignitus; multa in Reibublicæ bonum, ejusque salutem, & incolumitatem gessit; multa perpessus est, ut calamitates ab eadem everteret: Quod si non *Hydram* illam *Lernæam*, seditiones tamen compressit, si non *Crymantiam Belluam*, *Nemæumque Leonem*, certè injustos homines, tyrannos delevit; omnibus malis suo animi vigore se opponens, injurias undequaque à suis profligans. Sed quis neget, ingentes Heroas quandoque nasci, fortissimos nempe homines quandoque per

ætates conſpici ultrà humanam metam, Reipublicæ ſaluti, & bono exortos; ingentia enim tua opera, Excellentiſſime Princeps, vel in Aula, & in oculis Regis admirantis axantlata emicuere, vel in præclaro *Sardiniæ* moderamine, vel in *Siciliæ* Inſula, ubi & *Meſſanæ* velut alter Hercules, *Centauros* domuiſti ſuperbos, *Leones*, *Antæos*, ejuſdemque generis monſtra. Quot verò magnanima, quot ingentia in hoc Regni Neapolitani regimine intrà paucos annos egiſti? quæ mala à nobis non arcuiſti? quæ bona non inveniſti? teretem ſcilicet, adulterinamque nobis pecuniam in meliorem, & metallo, & pondere, & cuneo commutaſti, nullo rerum turbamento, cunctis admirantibus facti dexteritatem, & commercium tanto cum Reipublicæ bono reductum; vel in hoc ipſum Herculem ſuperatus, qui aurea *poma rapuit Draconi*. Porrò quis terrifico illo caſu, quo tot Cives, Urbes, oppida, pagi ingenti terræmotu deleti ſunt, non exterritus eſſet? Tu non modò impavidus reſtitiſti, ſed diſperſos, exanimeſque populos refoviſti, utilibus, imò providis legibus ità infortunio occurriſti, ut tuo conſilio vel pulchriora, & firmiora omnia ſint refecta, nullo aut Ærario, aut vectigalibus ex tanto caſu detrimento illato, & (*ut Romanus* inquit *hiſtoricus*) *in hac ruina rerum ſtetit una, atque integra, & immobilis virtus*. Eruperat demum ex infeſtis Orci faucibus infanda lues, quæ Regni partem aggreſſa, in reliquum corpus irruptura mox erat; niſi tu omni ope, omni induſtria tanto malo reſiſtens, ità in arctum eam compuliſſes, ut paucis menſibus in eadem orci barathra, unde exierat, redire coegiſſes; undè peſtilentem *Hydram* tua Herculea fortitudine abſciſſam vidimus. *Ergò* Neapolis *revaluit ex morbo, cujus remedium Tu fuiſti*. Quid tandem reticeo hanc Urbem, hoſtiles inſultus, & non experta mala nupèr horreſcentem, à te magna arte recreatam? Tu quidem paucis diebus tanta munimenta, machinaſque erexiſti; opera bellica excitaſti, ut ſcilicet illi iidem primò pavidi, non modò conceptum depoſuerint timorem, ſed ultrò venturos irriſuri, & exibilaturi ex tuto erant. Sed alius magna hæc grandiori ſtylo exequatur, & cætera, quæ referre magno tempore, & labore opus eſſet. Te meritò jactat noſtra hæc Parthenope *Herculem* non fictum ſuum,

Symmach. 10. epiſt. 1.

Et

Et Laribus tuum Horat 4. carm. ode 5.
Miscet numen, uti Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis;
Longas ò utinam, Dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ.

Ego autem hæc ideò memoravi, quod te sicut in cæteris virtutibus Heroem, sic etiam in magnanimitate ingentem mihi persuadeam; Hinc est, quod audeam hasce *pro Regio Ærario Annotationes* tibi proferre, ut habeas occasionem, unde tuam humanitatem ergà minimum tui cultorem exerceas: quod feceris abundè, si oculo benigno eas respicias, & demum si ante pedes nostri Maximi Monarchæ *CAROLI II.* Hispaniarum Regis exponas, & maximè meis laboribus consultum existimabo, si eam à tanto Heroe gratiam inire mihi potuerint. Intereà, Princeps Excellentissime, vale nostro, & Reipublicæ bono.

Excellentiæ Vestræ.

ANNO DOM. CIↃIↃCXCII.
Kal. Octobris.

Humillimus Servus
Nicolaus Cajetanus Ageta.
Ordini

Ordini excelso, amplissimoque Supremi, Sacri, ac Regii Collateralis Consilii Regni Neapolis,

SIVE

Generosa, ac illustri Nobilitate, strenuitate insigni, ac admirabili Prudentia Fulgentissimis, Præclarissimisque Decemviris Patriciis, Senatoribus Spectabilibus, Regis à latere Status, & Belli inclytis Consiliariis, Regiamque Cancellariam Regentibus.

D. Stephano Carrillo, & Salzedo, Decano,
D. Fælici de Lanzina, & Vlloa, Sacri Reg. Cons. Præsidi, Regnique Vice-Magno Prothonotario.
D. Didaco Soria Morales, Crispani Marchioni, ac Generali in facinorosos Regni Præfecto.
D. Antonio de Gaeta, & Ximel, Calatravæ Equiti.
D. Francisco Moles, Calatravæ Equiti, ac Paretæ Duci, Regiæque Iurisdictionis Delegato.
D. Trajano Miroballo, Campimellis Duci.
D. Lucæ Iacca, & Niño, Calatravæ Equiti, atque Annonæ Præfecto.
D. Ianuario de Andrea, in Supremo rerum Italicarum Consilio, pro hoc Regno, Regenti.
D. Sebastiano de Cotes, & la Carcel, Regiæ Cameræ Summariæ Locumtenenti.
D. Nicolao Gascon, & Altavas, Alcantaræ Equiti, ejusdem Regiæ Cameræ Præsidenti Decano, ac Regenti electo.

Necnon
Consultissimo, Nobilique Viro I. C.
Circumspecto
D. Dominico Florillo, ejusdem Supremi Ordinis Scriniario, sivè Regni Secretario.

In æviternum observantiæ cultum;
Nicolaus Cajetanus Ageta I. C. Felicitatem Perennantem devotè precatur.

MEas hasce qualescumque literarias lucubrationes, ut quod ab Auctore præsidium habere non possunt, à prima Senatus authoritate mutuentur, ad fulgentissimam Decemvirorum coronam venerabundus affero, hoc est ad Iustitiæ Tribunal, Religionis aram, Consilii oraculum, Prudentiæ delubrum, Moderationis domicilium, Fortitudinis sedem, uno verbo, Virtutum thesaurum: Vobis, inquam, SVMMI IVSTITIÆ ANTISTITES, eas sisto, ut quò plùs promptæ voluntatis, honestique conatus, quàm expeditæ facultatis habent, eò magis animo, atque conatui faveatis; Quis enim mortalium plùs ornamenti, ac decoris potest afferre, quàm Vos, qui SPECTABILITATIS nitore colluccetis? Aut quis Athletas in amœnissimo literarum campo decertantes, benigna favoris aura, laborum exantlatorum compensatione vehementiùs propellit, quàm tantus Senatus, quem *honorem prudentum,*

son-

fontem omnium dignitatum, magnus ille Senator *Cassiodorus* (A) appellavit: Et quod omnium caput est, à vestris consultationibus maximoperè totius Regiminis, adeòque Ærarii salus dependet, qui gloriosè fortissimis consiliis, vestræque prudentiæ humeris gravissimam universi Regni molem sustinetis, & Curiæ capita dignissima, Vrbis lumina, omnium in omni occasione, & necessitate perfugium estis. Obsecro, quæ Prudentiæ, quæ Consiliorum altitudo deesse possit Vobis, quos ad negotia sēpèr maxima Hispaniarum ille Monarcha potentissimus admovit? Quanta vestrorum Consiliorum necessitas, qui belli, pacisque tempora in hoc Regno gubernatis:

Bellaturoque togatus
Imperat, & spectant Aquilæ decreta Senatus. (B)

Vtinàm audire liceret Regem nostrum Invictissimum! An non verò ità loquentem auditis?

Vos, ò mihi proxima membra,
Conscripti patres, nostri spes maxima Regni,
Vos estis pectus, Vos brachia pectoris hujus. (C)

Gratulor autem ex animo, & eò libentiùs, quod Regnum fortunatum esse videatur; *Quoniam gloria Regni est, reperisse Iudices exquisitos.* (D) O felici Senatu felix Neapolis! De te nunc inquam, quod de Roma olim dixit *Nazarius:* (E) *Sensisti, te tandem arcem omnium gentium, & terrarum esse Reginam, cum ex omnibus Provinciis optimates viros Curiæ tuæ pignoraveris, ut Senatus dignitas, non nomine quàm re esset illustrior, cum ex totius Orbis flore constaret.* Constat equidem hic Senatus ex fidissimi pectoris, & mentis candidissimæ viris, ex nobilissimis Hispaniæ oris, atque ex florentissimo nostro Parthenopensi Regno delectis: *Non sunt nobis, P.C. minùs probata, quæ loquimur, verus testis est, qui laudat expertus.* (F)

Admiror etenim in primis te,

D. STEPHANE,

qui etsi nobilissimis generis tui imaginibus præfulgeas, majorem adhùc ex tua virtute diffundis; Ex Hispania quippè hùc pro Regni bono pervenisti, ut illud tuo summo consilio benignè gubernaretur, hæc Civitas uberrimam per te videret annonam, regnaret justitia, quam æquato examine omnium primus exerces.

Te unum prædicant omnes, suavissime Præses,

D. FOELIX

à majoribus hæreditaria Vlloę gentis nobilitate, ac à te ipso quæsita, præclarissimum, *copiosum virtutibus, divitem moribus, plenum magnis honoribus Senatorem, cujus si merita consideretis, debemus omne, quod solvimus* (G) Mirum, qua integritate dignitates tibi creditas complevisti, nunc in summo Consilio Præfectus, magna ergà omnes comitate spectabilis, benevolus cunctis, ad te omnium trahis amorem; Tuasque admirandas dotes refert etiam filius tuus D. HADRIANVS, meritissimus Regiæ Cameræ Præsidens, & nupèr non sine Regalis Ærarii augmento, Regiæ Dohanæ Menæpecudum Apuliæ Præfectus, qui *omne habet studium, ut fiscalia vigilantèr inspiciat, & æquus in causis utrique parti, & in publicis disciplinis, nullique parti citrà quàm justum est, præstet.* (H)

Suspicio in summo dignitatis solio te,

D. DIDACE,

qui illud tui nobilissimi generis, expertæque doctrinæ, paternæque integritatis, avorumque numerandorum illustris tui stemmatis nitore irradias; tuaque industria, ac vigilantia Regnum summoperè gaudet, cum illud facinorosis

(A) *Lib. 1. var. epist. 13.*

(B) *Claudian. in Paneg. Stilich.*

(C) *Corrip. lib. 2.*

(D) *Cassiod. lib. 8. ep. 16.*

(E) *In Paneg. ad Constantin.*

(F) *Idem Cassiod. lib. 11. ep. 1.*

(G) *Cassiod. lib. 9. ep. 25.*

(H) *Iustin. Imp. coll. 2. tit. 3. Nov. 8. §. & primum.*

sis viatum grassatoribus continuò liberaveris; ac tuo Consilio delinquentes
(I) Cassiod. lib. 9. ep. 25. exterminante, *fuisti Provinciarum verissimus custos*; (I) & pro tuæ gloriæ apice meruisti, ut Civitatis Messanæ pervigil Straticotus deligereris; quod est quartum è summis muneribus, quæ in Italia Catholicus Monarcha largitur. Quo in munere ea rectitudinis, constantiæquè virtute in perduellibus domandis emicuisti, ut adhùc majora mereri ab omnibus judicareris.

Mirantur omnes candorem tuum,

D. ANTONI,

Extollunt nobilitatem, ac animi tui magnitudinem, doctrinam, ac prudentiam, dum aut Romæ pro Regia jurisdictione tuenda, aut in Hispania Regens, aut Neapoli in Supremo Regiæ Cameræ Senatu Locumtenens, ergà Regale servitium, insigne virtutis specimen præbuisti; triumphant verò in tua syncera ergà omnes benignitate, quæ *ornamentum bonorum omnium est, nec est sola, quia de virtutibus videtur esse generata*. (K)

(K) Cit Cassiod. lib. 10. ep. 6.

Effulges prætereà sanguine, & virtutibus illustris,

D. FRANCISCE,

qui tui Proavi tantum exæquasti honorem, & doctrinam; Taceo verò egregia facta, dum in Hispania Regens, & Mediolani summum Magni Cancellarii fastigium tenens, *molem tantam regalis ingenii, facundiæ tuæ viribus sustineres; Te in dictationibus amœnum, te ad justitiam rigidum, te habet à cupiditatibus alienum*. (L)

(L) Idem d. lib. 9. ep. 24.

Cæterùm mirabilem patriciæ virtutis plausum refers, nobilissime

D. TRAIANE,

qui dum in Supremo Sacro Consilio residebas, nulla erat omninò lis tàm difficilis, tàm ardua, quam non tuum ingenium, tanquàm rupem præruptam superaret, quia nulla virtus est tàm excelso in loco posita, quā non tuus animus generositatis alis anhelavit, adeptusque, & nunc magno omnium plausu in summa Iustitiæ sede majora pertractas.

Quid inquam de tua eximia doctrina,

D. LVCA,

antiquissima etiam nobilitate ornatus; experientia quippè ostendit ex gestis ne dum in Almo majori Collegio S. Ildephonsi Vniversitatis de Alcalà, verùm etiam in Regno Majoricæ, in quo septem annorum curriculo Regii Consiliarii munus dignissimè exercuisti, & hùc cum eadem dignitate translatus, ad celsissimum dein evolasti fastigium, quò gloriosissimè frueris.

Miror planè tuam magniloquentiam, cum summo judicio, ac eruditione conjunctam,

D. IANVARI,

qui post supremum Regii Consiliarii munus, Regii Ærarii Patronus allectus auxisti non sine æquitatis summo studio Regalia Iura, & posteà Regiæ Cameræ Præsidens Ius pro Ærario plaudentibus subditis dixisti, unde ab Augustissimo nostro Monarcha ad supremum Italicarum rerum consessum convocari meruisti, ubi *non imparem meruisti gratiam, variis actionibus æqualiter approbatus*. (M)

(M) Cassiod. 3. ep. 16.

Te hic appello,

D. SEBASTIANE,

generis item, ac doctrinæ splendore decoratum; sed miror tuam prudentiam, summam integritatem, ac in Regis Patrimonio conservando incomparabilem fidem, in augendo industriam singularem, dum in supremo Regalis Aulæ Senatu meritissimus Præfectus existis, quo in munere in hac temporum calamitate talem te gessisti, *qualis ante te, qualis post te vix unus, aut alter; non finit enim me verecundia tua dicere, nemo*. (N)

(N) Plin. iun. lib. 4. ep. 3.

Te

Te etiam hic obtestor,

D. NICOLAE,

qui antiquam tuam nobilitatem summa doctrina, atque prudentia illustras, ac tot apud Catholicum Regem titulis clarus, meruisti, ut post Regiæ Cameræ magistratum, Capuanæ Vrbis, Regiæque Dohanæ Menæpecudum Apuliæ Præfecturas tibi dignè collatas, *meritorum debito honor spectabilitatis* accederet: Nec minùs emicat frater tuus D. FRANCISCVS, S. Iacobi Ordinis Eques, ac in Sacro Regio Consilio meritissimus Senator, qui summis virtutibus integritatem ità communicat, ut in dies majora mereri plandenti omnium voto judicetur.

Nec demùm tuas virtutes silentio præterire possum,

D. DOMINICE,

qui maximi Senatus à Secretis existis, ac meritis emicas præclarissimi parentis *D. ANTONII FLORILLI*, dignissimi jam Regentis, tantaque Prudentia, ac integritate concreditum tibi munus exerces, ut ad majora fastigia evehendus omnium desiderio existimeris.

Sed quò decurrente oratione progredior? Animadverto, me non virum tantùm togatum, sed tot Themidis Antistites repræsentare; Quanta enim in ore vestro cum gravitate, verborum dignitas? Quanta in pectore cum eruditione prudentiæ Majestas? Quantum in animo Constantiæ robur? In animo quippè est veritas, in ore libertas, in pectore silentium arcanum. Vos igitur, optimi Senatores, ea, qua soletis, humanitate, fidelitèr, feliciterque hasce pro Regio Aerario Notas excipite, ut possim cum facundissimo *Symmacho* dicere: *Orationem meam secunda existimatione pars melior humani generis Senatus audivit;* (O) Etenim vestram doctrinam spectare si lubet, eruditissimos, si usum, peritissimos, si ingeniū, perspicacissimos, si conditionem, nobilissimos, si pietatem, religiosissimos comperimus. Tales cum sitis, PATRES CONSCRIPTI, superest, ut Regno congratuler, ità felices in Orbe vivatis, & per Vos Regnum feliciùs respirabit. *Vivite nunc felices, Vivite, Deo auxiliante concordes.* (P) Hunc autem debitum Vobis, & exhibitum promptæ observantiæ cultum, vestrum etiam est gratum habere, & mihi benignè favere. Neap. Kal. Octobris 1692.

(O) *Symmach. lib. 1. epist. 46.*

(P) *Cassiod. lib. 10. ep. 4.*

SV:

SVPREMO REGNI NEAPOLIS REGIÆ CAMERÆ SVMMARIÆ SENATVI.

Viris ejusdem Senatoriis doctrina incomparabili, & morum rectitudine splendidissimis.

PRaeclarissimo Spectabili Regenti, Iurisconsultorum decori, Dom. D. Sebastiano de Cotes & la Carcel antiquissimæ illustris Familiæ Hispanæ nobilitatis ac bonarum literarum divitiis fulgentissimo, Magni Camerarii & pro REGIS nostri invictissimi tuendo, augendoque Ærario, vigilantissimo Locumtenenti.

Dominis Præsidentibus togatis, cæterisque militaribus, seù sagatis.

Praeclarissimo Spectabili Regenti nobilissimo Domino D. Nicolao Gascon, & Altavas, Sacri Ordinis Alcantarensis Equiti, peritissimo I.C. in Regiæ Cameræ Senatu Decano, ac pervigili rerum fiscalium, communisque publici boni Custodi Tutelari.

Dom. D. Octavio Capycio Scondito, Patricia antiquissima illustri Neapolitana Nobilitate, ex Capuano Sedili, literarum penu, ac morum exemplarium admirabili candore, I. C. praestantissimo.

Dom. Francisco Antonio Andreasso, expertæ in foro Iurisprudentiæ dignis laudibus nobili I. C. & ob constantiam inter Magistratus commemorando.

Dom. D. Hadriano de Lanzina, & Ulloa I. C. Illustris Familiæ, nec non in ævum effulgentibus paternis radiis, propriisque meritis, doctrinaque nitidissimo.

Dom. D. Andreæ Guerrero de Torres, illustri in Iberia nobilitate, perquam rutilissimo, integritatis, ac doctrinæ I. C. excellenti.

Dom. Francisco de Andrea, Viro Patricio Regio Consiliario, Iurisconsultorum maximo, nostra hac ætate Oratorum Principi, Regii Fisci Patrono, cui proprium nomen ipsum, pro rectè ingenia eruditione consultis, in Europa amplissimum est.

Dom. D. Cæsari Natali, sanguinis nobilitate, Advocationisque eminenter pregesto munere I. C. percelebri, ac Senatori integerrimo.

Dom. Federico Cavalerio, jam clarissimo inter celeberrimos Advocatos, nunc inter Magistratus ob legalem peritiam, animique integritatem I. C. spectatissimo.

Dom. D. Io: Francisco de Puga, nobilium natalium celebrando, I. C. peritissimo, veræ Iurisprudentiæ studiorum altori & Senatori pervigili.

Dom. D. Laurentio Iordano I. C. ac Senatori dignissimo, morumque comitate eximio.

Dom. D. Octavio de Simone, Regii Aerarii religioso cultori.

Dom. Ianuario de Amico, rectitudine morum, ac rerum experientia mirifico.

Dom. D. Nicolao Dati, memorabilium Annalium perscrutatori diligentissimo.

Dom. D. Iosepho de Zunica, Sacri Ordinis Calatravæ Equiti, hujus Regni status, ac militaris rei expertissimo.

Dom. Marco Antonio Garofalo Regio Collaterali Consiliario, pro effusis laboribus, rerumque agendarum prudentia ac vigilantia insigni.

Dom. D. Iosepho Cimino) Regii Aerarii patronis militaribus vigi-
Dom. Carolo Mirella Marchioni Calitri) lantissimis, expertissimisque.

Et Dom. Blasio de Iuliano, ejusdem Senatus ob expertam fidem memorando prudentissimo Secretario.

Nico-

Nicolaus Cajetanus Ageta I.C. hac Epistola nuncupatoria S. P. D.

AD Supremum Regiæ Cameræ Senatum, veluti prototypum suum, se hæc lucubratio mea affectat aditum, cum eas fiscales tractationes complectatur, quas præclarissimus *Dom. Regens D. Annibal Moles*, dum in eodem Senatu optimum Præsidentem egit, in tàm diuturno rerum judicatarum usu disertè collegit; & ea quidem studiosorum omnium alacritate exceptas, ut nõ parum publicæ utilitati prospectum iri cõsiderem, si studia mea, quæcumq; à me proficisci possent, in iis data opera, qua potui sedulitate conferrem; *Hinc*, *AMPLISSIMI DOMINI*, observantis ergà vos animi reverentiam significare hìc gestio, dum tanta prudentia, industria, integritate, rerumque peritia Regia Jura tutamini, ut verè in humeris vestris nitatur totius Regii Ærarii salus. Te autem maximè, iterum, atque iterum colo,

NOBILISSIME D. SEBASTIANE,

qui non tantùm Supremo Senatui, cui magno merito, & Reipublicæ bono es præpositus, lumen ostendis animi, ingenii, salutarisque consilii tui; Verùm etiam summa humanitate inter cæteros me allicis, sciens te immodicum esse fautorem non studiorum modò, sed & studiosorum; tanto enim virtutum splendore decoraris, ut de te silere in stylo epistolari meliùs putem. Vosque,

REGII AERARII PRAESIDENTES, ATQUE PATRONI,

cum nomino, laudare est; dum in propatulo sunt animi egregiæ aliæ, ac multiplices laudes, quibus in summo Justitiæ solio triumphum agitis; Admittite intereà in Musæis vestris meas hasce *Annotationes pro Regio Aerario* conscriptas, sin minùs ex Auctoris ingenio, ex materiæ saltem dignitate, ac varietate jucundas; vestrumque probatissimum Consilium pro non minimo laborum meorum fructu acceptum feram. Valete Reipublicæ emolumento. Kal. Octobris CIϽIϽCXCII.

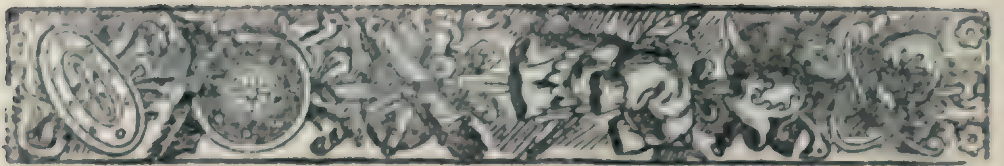

AD BENIGNUM LECTOREM

Antonii Ageta, Auctoris filii, ætatis annorum quatuordecim; Atticarum literarum, Philosophiæ, ac Iurisprudentiæ Professoris.

Πρόλεξις.

ISTE paulisper, Benigne Lector; sed priusquam de opere proloquar, vereor, ne præjudicata illa vulgi, atque etiam virorum illustrium de insanabili scribendi cacöethe opinio, minùs benevolum, atque syncerum tè huic operi, ejusq; Auctori exhibeas; Vetus enim querela est, convicium vetus, quod scribendi libros nullus sit finis, iisque legendis non satis ullius hominis vita, etsi Nestoream eligas; Si enim à primo illo *Irnerii* tempore, qui primus in Italia latens Ius Civile eduxit è tenebris, tot enumeremus *Glossatores, Summistas, Commentatores, Scholiographos, Paraphrastes, Interpretes*, iisque addiderimus tot *Consiliorum, Tractatuum, Repertoriorum, Decisionumque* Auctores, *Auctorumque Bibliothecas*, tantam profectò perspiciemus multitudinem, ut distrahere potiùs, quàm excolere animum videatur.

Veruntamen hujusmodi Sycophantas non audiendos modò, sed ad Garamantas usque relegandos esse existimarem; quippe qui nesciunt, naturæ unicum parentem DEUM creasse animum humanum, instar speculi, Mundi totius capacem, & perscrutandi inviolabiles naturæ leges præcupidum; Ad id verò propensiùs incumbendum est, ut undique doctrinæ impedimenta rejiciantur, veluti sunt, non quidem brevitas vitæ, sed studiorum divortia, aliaque incommoda, quibus humana conditio illaqueatur; non enim literæ tempus absumunt; *Aio* (A) *neminem adeò distringi negotiis, quin habeat sua otii intervalla*; Aut meliùs morali cum Philosopho: (B) *Mentiuntur, qui sibi obstare ad studia liberalia turbam negotiorum volunt, simulant occupationes, & augent, & ipsi se occupant*; ac optimè ad rem *Quintilianus* monet: *Breve nobis tempus nos fecimus; quantulum enim studiis impartimur, alias horas vanus salutandi labor, datum fabulis otium, alias spectacula, alias convivia trahunt; adde tot genera ludendi, & insanam corporis curam, quæ si omnia studiis impenderentur, jam nobis longa ætas, & abundè satis ad discendum, & scribendum videretur.*

(A) *Franc. Bacon. de Verulam. lib. 1. de augm. scient. pag. 21.*
(B) *Senec. ep. 62*

Quis autem, vel mediocritèr versatus ignorat, hujus confragosæ, & inextricabilis Iuris disciplinæ altissimum pelagus, absque innumeris Argonautis tranari tutè non posse? Imò in assiduas ambagum Syrtes offenderemus, ni tot Iurisconsulti lucidorum instar syderum Nos hoc in legali Oceano inter navigandum felicitèr conducerent, & fortunarent; unde *qui docti* (C) *fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates*; Et juxtà Baldi (D) monitum, *quemadmodum triste est diviti decedere sine herede, ita miserrimum est habenti gratiam intellectus, posteris suis, idest studiosis nihil scriptum, tanquam hereditarium relinquere.*

(C) *Dan. 12.*
(D) *Bald. in Proœm. Decr. 2. col.*

Hinc & majores grates persolvere debemus Auctori, qui eam sulcandam duxit materiam, quæ dignitate nobilior, cognitione utilior, ac utilitate ponderosior esset, quales sunt Supremi Regiæ Cameræ Senatus *Decisiones*, à clarissimo J. C. Perillustri Regente *D. Annibale Moles* summo studio, atque disertè elucubratæ; at non Decisionariorum quorundam more, nullo penè ordine, materiarum nulla sibi præscripta serie, sed per absolutos tractatus concinnè dispositæ; et ad præscriptum *Impera-*

peratoris Justiniani, iis selectis, atque congestis, quæ maximè commoda, & Reipublicæ statui utilia essent,

atque (E) *nihil positum non utile vobis,*
Perversque nihil, verùm quod postulat usus.

(E) *Vt apposite in Procem. Instit. inquit eruditissimus* J. C. *Dom. Jo: Bapt. Pisacane, qui Instit. libros in carmina elegantissimè redegit.*

Neque actum agere, aut *Penelopes* telam retexere tibi Auctor videatur, eò quod inventis facilè sit addere, ac laboriosi magis, quàm ingeniosi operis esse perhibeatur; fateor equidem, quàm perarduum sit post *Roscium* in Orchestra secundas agere, & placere; Verùm te iterum exoro, ut *Areopagitarum* more rem magis, quàm reum animadvertas, nec statim, nisi toto opere perspecto pronuncies; cum et ipse Jurisprudentiæ limen aggressus, meminerim, quod *in Conceptione Digestorum Imp. Justinianus*, ità compilatoribus jussit: *Ea, quæ anteà in Notis Æmilii Papiniani ex Vlpiano, & Paulo, necnon & Martiano adscripta sunt, quæ anteà nullam vim propter honorem splendidissimi Papiniani obtinebant, non statim respuere, sed si quid ex his ad repletionem summi ingenii Papiniani laborum, vel interpretationum necessarium esse perspexeritis, & hoc ponere, non moremini*; Imò si integræ *Jaboleni, Pomponii, Vlpiani, Pauli*; *Notæ ad Sabinum, Mutium, & Plautium*, extarent, eam utiquè formam expressam videres, qua hujusmodi studium, antiquis J.C. familiare, à Jurisprudentia alienum non esse perciperes.

Quid verò in hisce *Notis* præstiterit Auctor, in *Panegyri* ostendit, vel ipsa te OPERIS THESAURARII ichnographia monet, cujus titulum ANNOTATIONUM PRO REGIO ÆRARIO elegit, qui rem tractandam rectè significare legentibus posset: Sed hærebis fortasse, Lector, ad tàm speciosum operis frontem, ac si profiteri *Archimedeum* quoddam inventum Auctor videretur, aut spem legentium ambitiosa pollicitatione deludere, instar ingentis illius lapidis (F) propè *Arbuchim*, in cujus altera parte erat inscriptum: *Si me sustuleris, erit tibi proficuum*: quem cum nonnulli spe inveniendi thesauros, subrupuissent, nil aliud reperisse, nisi hæc verba: *Quid quæris? nihil hic repositum est*. Plura nihilominùs præstitit, quàm pollicitus est Auctor, atque me expromissore.

(F) *Teste Olear. in suo Itinerar. Persico lib.* 4. *c.* 7.

ὅσις ἐρᾷς θεσμῶν κειμήλια πάντ' ἀπολαύειν,
εὔπορον ἐν βίβλῳ τῇδε ταμεῖον ἔχεις

Quod latinè sonat;

Omnia quisquis amas opulenta Æraria legum,
Nonnisi abundantes hic numerabis opes.

Non enim suspensa hædera opus exornavit, cujus utilitas commendatione non indiget, & in eo non simplicem Annotatorē, sed verum Auctorem se ostendit, in Regalibus juribus disertè explanandis, cæterisque ad communem omnium utilitatem dilucidè investigandis, stylo planè non insulso, sed ad seculi hujus genium, ac forensē usum accomodato, quærendo quid scripserit, non quemadmodùm, nec delectare voluit, sed prodesse; *Non quærit* (G) *æger medicum eloquentem, sed sanantem*; Ut verè de ipso affirmarem, quod de *Divo Augusto* Romani Aulici ajebant, (H) *solam* ipsius *mentem tanta molis capacem*; vel cum *Homero*: (I)

Πῶς γάρ σ' ὑμνήσω πάντως ἐΰυμνον ἐόντα.

(G) *Sen. ep.* 75.
(H) *Apud Corn. Tacit. lib.* 1. *ann.*
(I) *Homer. hymn. in Apoll.*

Quare nobiliorem Regii Ærarii denominationem feliciter sumpsit opus; *quoniam ut ajebat Domitius Piso*, (K) *thesauros oportet esse, non libros*; quemadmodùm vero, & aptato ad rem vocabulo, hasce Decisiones, *Decisionū Reg. Cameræ thesaurum*, (L) istas verò Annotationes vix in lucem emissas, *Aureas*, (M) eximii scriptores denominarunt.

(K) *Apud Plin. in præf. hist. ad Vespas.*
(L) *R. Galeot. resp. fisc.* 1. *n.* 1.
(M) *Carol. Ant. de Luca in schol. ad Decis. Gratian.* 16. *n.* 7.

Atque ex his, velut ex digito Herculem, vel ex ungue Leonem, cognosces Auctorem; non sinit enim me ipsius modestia, mei vel tenuitas ingenii, aut verecundia sanguinis de parentis laudum concentu præfari; satis quippe illum Tibi notum esse reor, quisquis es Lector, sivè Civis, sivè alienigena, dum ab ineunte ætate, peractis priùs humaniorum literarum, ac Jurisprudentiæ studiis, annum agens decimum octavum, sui ingenii specimen præbuit, juvenili spiritu elaboratis, ac elucidatis *Jurium Feudalium Visionibus*, itidemque *Fori Feudalis Epitome*; ac in forensi palæstra quinque lustrorum curriculo, & quod excurrit, veteranus miles haud inglorius, & frequenti Clientum aditione, in Supremis Regni Tribunalibus causas perorando versatus, elucubratis quoque innumeris juris Consultationibus, optimam de se opinionem adeptus, gravissimisque in causis, plaudente Senatu, patrocinia præstitit:

Pro

Pro Summo Pontifice Beatissimo Innocentio XII. Eminentissimo tunc Cardinali D. Antonio Pignatello, in causa liberationis pretii Status Minervini: Pro Serenifs. Rege Poloniæ, ac Ser. Duce Neoburgensi, in causa Dohanellæ pecudum remansarum in Provinciis Dohanæ Menæpecudum Apuliæ subiectis: Pro Ser. Magno Duce Hetruriæ, in pluribus causis, ac pro Serenifs. Magna Ducissa Victoria Feltria Roborea, in successione status Amatricis: Pro Excellentifs. Don Petro Antonio ab Aragonia, tunc Regni Prorege, in successione Excell. D. Joachim Ramon Folch Aragon: Pro Magno Regni Comestabulo Columna in causa jurisdictionum Baroniæ Playsani, cum Regio Fisco; Pro Ill. Principe Monœci, pacis tẽpore, cum Ill. D. Veronica Spinola: Pro Ill. D. Antonio Pignatello in successione majoratus Ducatus Montis Leonis, aliisq; innumerabilib⁹ Regni, ac Italiæ Magnatibus; Sed si hasce Annotationes libẽti animo excipies, non parum ei animi adjicies ad ea, quæ in Musæo sunt, edenda opera; Præter enim sex *Allegationum* volumina, præ manibus habet, *Disquisitionum forensium* edendam Centuriam, omnibus numeris absolutam; *Parergon, & Notas ad Reg. Jo: Ant. Lanarii* opus, Regio Ærario, ac Regno proficuum, nec adhùc impressum, *De differentiis inter jus commune feudorum, & leges Regni Neapolis; Tertiam, & quartam partem Visionum feudalium*; Opus inscriptum, Νομαγὶτα, in quo abdita Jurisprudentiæ mysteria, ac vera principia à Juris causis primis repetit; atque discernit; cæteraque opera de ejus ingenii fonte depromenda.

Hæc denique si grato, ut par est, animo æqui, bonique consulas, grandioribus ausis calcar addes; sin autem Zoili subsannaverint, vereor cum *Divo Hieronymo*, (N) ne illud eis eveniat, quod græcè significantiùs dicitur, ut vocentur Φαγολοὶ δοξοι, quod est, *manducantes Sannas*; Et cum *Seneca* dicam *Monumenta* (O) *ingeniorum, & ad indignos perventura publicavit editio; satiùs est autem prodesse etiam malis propter bonos, quàm bonis deesse propter malos*; scribendum semper est aliquid gratum bonis, utile Reipublicæ, dignum posteris; *præsentium* (P) *quippè judiciis oblatrantium non satis moveor, qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio*. Intereà vale, fave Auctori, ejusque laboribus fruere.

(N) *S. Hier. in præf. in Ezech.*

(O) *Senec. de benefic. c. 28.*

(P) *D. Hieron. in præf. in Daniel.*

CAROLUS II.

DEI GRATIA REX, &c.

DON FRANCISCVS DE BENAVIDES, De Avila, & Corella, Comes S. Stephani, & Concentaniæ, & Risci, Marchio Navarum, & Soleræ, Generalis militum moderator in Regno, & Episcopatu Giennensi, ibidemque Regiarum Arcium Præfectus; primus, ac perpetuus Civitatis Abulensis in Militia Signifer; unus ex tredecim Equestris Ordinis S. Jacobi, & Cõmendator Montis Regalis, & in præsẽti Regno Vicerex, Locũtenens, & Capitaneus Generalis.

MAgnifico Viro U. J. D. Nicolao Cajetano Ageta Regio fideli dilecto, Gratiam Regiam, & bonam voluntatem. Nuper ex vestri parte fuit Nobis præsentatum infrascriptum Memoriale, v3. *Eccellentissimo Signore. Il Dottor Nicolò Gaetano Ageta supplicando espone à V. E. come havendo già con l'opportuna licenza, e facoltà del Supremo Regio Collateral Conseglio fatto stãpare alcune delle sue opere legali, intitolate:* Annotationes pro Regio Ærario ad Supremi Regię Camerę Sũmarię Senatus Regni Neap. Decisiones Spect. Reg. D. Annibalis Moles, &c. *divise in quattro parti, con due opuscoli aggionti, uno intitolato:* Notitia Practica Ærarii universalis, *e l'altro:* Mantissa variarũ recollectionum: *Supplica perciò V. E. concederli privilegio, che per dieci anni nõ si possano ristampare nelli Regni di Sua Maestà Cattolica, che Dio guardi, ed in caso, che si ristampassero in altri luoghi anco fuori il dominio del Rè N. S. non si possano da persona alcuna introdurre, nè immettere, ò barattare nel Regno di Napoli, nè in altri luoghi soggetti all'Augustissimo nostro Monarca, imponendoci pena in caso di controventione, ut Deus.* Quo tenore preinserti Memorialis per Nos viso, considerantes dicta opera intitulata: *Annotationes pro Regio Aerario ad Supremi Regiæ Cameræ Sũmariæ Senatus Regni Neap. Decisiones Spect. Reg. D. Annibalis Moles;* cum duobus opusculis adjunctis, intitulatis: *Notitia Practica Aerarii universalis;* & *Mantissa variarum recollectionum,* maximam utilitatem afferre, vestris propterea supplicationibus inclinati, tenore præsentium de certa nostra scientia cum deliberatione, & assistentia Regii Collateralis

Con-

Consilii penès Nos assistentis, statuimus, quod nemini liceat per annos decem à die datæ præsentium decurrendos supradicta opera, ut suprà expressa imprimere, nec imprimi facere in Regno nullo pacto, nec alibi impressa in Regnum ipsum immittere, nec immissa vendere, absque speciali permissione, & vestra licentia, vel vestrorum hæredum, & successorum, dicto tempore perdurante; & si aliquis contrà nostram ordinationem facere, vel attentare præsumpserit, ipso facto, ipsoque jure incurrat, & incurrere intelligatur in pœnam unciarum auri quinquaginta, Vobis, vel vestris hæredibus, & successoribus pro medietate, & pro alia medietate Fisco Regio applicandã, & opera talitèr impressa, aut quomodolibet ex qualibet parte in hoc Regnum immissa devolvantur, & sint vestra, vel vestrorum hæredum, & successorum, exceptis iis, quæ ad præsens sunt in Regno prędicto, juxtà vestram petitionem liceat eis vendere; Mandantes propterea per præsentes omnibus, & singulis Officialibus, & subditis regiis majoribus, & minoribus, quocumque nomine nuncupatis, titulo, officio, authoritate, potestate, & jurisdictione fungentibus, præsentibus, & futuris, ad quos, seù quem spectabit, præsentes pervenerint, vel fuerint quomodolibet præsentatæ, unicuiq; in sua jurisdictione, quod Vobis, seù aliis legitimis personis, ex vestri parte præstent, præstarique faciant omne auxilium, consilium, & favorem necessarium, & opportunum super consecutione dictæ pœnæ pecuniariæ, ac dictorum operum impressorum in casibus prædictis Vobis devolutorum, adeò quod pro prædictis ad Nos recursum habere Vobis necesse non sit, & si secùs factum fuerit, statim incurrant in iram, & indignationem Regiam, ac pœnam ducatorum mille cupiunt evitare. In quorum fidem præsentes fieri fecimus Magno præfatæ Majestatis Sigillo pendenti munitas. Datum Neapoli in Regio Palatio, die 16. mensis Octobris 1692.

EL CONDE DE S. ESTEVAN.

Vidit SORIA REGENS.
Vidit MOLES REGENS.
Vidit JACCA REGENS.
Vidit GAETA REGENS.
Vidit MIROBALLUS REGENS.

Illustrissimus, & Excellentissimus Dominus Vicerex, Locumtenens, & Capitaneus Generalis mandavit mihi D. Dominico Florillo.

Joseph Anastasius Regius à Mandatis Scriba.

Privilegium non imprimendi per annos decem supradictos libros in personam Magnif. V. I. D. Nicolai Cajetani Ageta in forma Regiæ Cancellariæ.

EMI-

EMINENTISSIMO SIGNORE.

IL Dottore Gaetano Ageta supplicando espone à V.Em. come intende dare alle Stampe alcune sue Opere legali da esso di già compite, intitolate cioè:

1. *Annotationes Pro Regio Ærario ad Decisiones Regiæ Cameræ Summariæ Clarissimi, ac Spectabilis Domini Regentis D. Annibalis Moles, &c.*
2. *Notitia Practica Ærarij Vniuersalis.*
3. *Duæ Semicenturiæ Disquisitionum Forensium.*
4. *Differentiæ inter Ius commune feudorum, & leges Regni Neapolis, Amplissimi, ac Spectabilis Regentis, ac S.R.C. Præsidis Io: Antonij Lanarij cum Parergis, & Notis ipsius Supplicantis.*

Ricorre per tanto à V.Em. e la supplica degnarsi commetterne la visione di quelle, à chi meglio parerà à V.Em., acciò possino dette opere imprimersi; Che il tutto lo riceuerà à grazia, vt Deus, &c.

Neapoli die VIII. Iulij 1690.

FVit prouisum coram Eminentissimo Domino Cardinali Pignatello Archiepiscopo Neapolitano, quòd Reuer. Canonicus D. Hieronymus Balsamo videat, & in scriptis referat eidem Eminentissimo Domino.

Sebastianus Perissius Vicar. Gener.

EMINENTISSIME DOMINE.

EX præscripto E.V. censoriæ seueritatis onus assumo; ex animo verò libentiùs subirem laudandi officium; Perlustraui etenim egregia Opera, nempè:

Annotationes pro Regio Ærario ad Supremi Regiæ Cameræ Summariæ Senatus Regni Neapolis Decisiones, per luculentos tractatus, & quæstiones ad rem fiscalem attinentes, superiori Seculo exaratas à clarissimo I. C. Dom. D. Annibale Moles Regiam Cancellariam Regente: Quibus præmittitur Notitia Practica Ærarij Vniuersalis, ex qua publici reditus, diuitiæ, ac vires Vniuersi Orbis perspiciuntur.

Duæ item Semicenturiæ Disquisitionum forensium, quibus difficiliores Iuris articuli ad forum accommodati resoluuntur.

Nec non Parergon, & Notæ ad Differentias inter Ius commune feudorum, & leges Regni Neap. amplissimi Regentis, ac S.R.C. Præsidis Io: Antonij Lanarij, nùnc primùm in lucem edendas, Auctore Nicolao Caietano Ageta, eximio I.C. Parthenopæo, & primi nominis disertissimo Aduocato, qui satis celebris Scriptor editis iàm, intermorituris nunquàm *Fori feudalis Epitome*, itemq; *Iurium feudalium visionibus*, doctis paritèr, & laboriosis, vt non modò eloquens in dicendo, sed etiam sapiens in scribendo Aduocatus haberetur; non enim solùm Parthenopensem forum toto Orbe decantatũ, quotidiana operationis pagina in causis perorandis illustrat, verùm ad exteras Nationes euolando, dilucidam, & peculiarem præbet Notitiam, varij, variarum Gentium, Ærarij, pluresq; materias, & in scholis, & in foro vbique locorum valdè vtiles, mira ingenij dexteritate resoluit; vndè (vt *Cassiodori* verbis vtar, *in lib. 4. epist. 5.*) *frustrà ad censuram exponitur, cui tantis titulis approbatio debetur.*

Tantùm verò abest, vt in ijs quidquam, vel orthodoxæ fidei dissonum, vel à bonis moribus deuium offenderit, vt quàm citiùs publicam lucem aspiciant, E.V. annuente maximè è re publica futurum exanimi, sententia censeo. Neap. Kalen. Septembris CIϽIϽCXC.

E. V.

Addictissimus Seruus Hieronymus Balsamo Canonicus Neapolitanus.

Neapoli die 12. Octobris 1690.

FVit prouisum coram Eminentissimo Domino Cardinali Pignatello Archiepiscopo Neapolitano, quòd stante retroscripta relatione Domini Reuisoris: Imprimatur.

Sebastianus Perissius Vicar. Gener.

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

Il Dottore Gaetano Ageta supplicando espone à V. E., come intende dare alle Stampe alcune Opere legali da esso di già compite, intitolate cioè:

1. *Annotationes Pro Regio Ærario ad Decisiones Regiæ Cameræ Summariæ Clarissimi, ac Spectabilis Domini Regentis D. Annibalis Moles, &c.*
2. *Notitia Practica Ærarij Vniuersalis.*
3. *Duæ Semicenturiæ Disquisitionum forensium.*
4. *Differentiæ inter Ius commune feudorum, & leges Regni Neap. amplissimi, ac Spectabilis Regentis, & S.R.C. Præsidis Io. Antonij Lanarij cum Parergo, & Notis ipsius Supplicantis.*

Ricorre per tanto à V. E., e la supplica degnarsi commetterne la visione di quelle, à chi meglio parerà à V. E., acciò possa ottenere il Regio *Imprimatur*; Che il tutto lo riceuerà à gratia, vt Deus, &c.

Magnif. V. I. D. Carolus Susanna videat, & in scriptis referat.

Carrillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Iacca Reg.

Prouisum per S. E. Neap. die 6. Iulij 1690.

Mastellonus.

Illustres Regentes Duces Paretæ, & Campimellis non interfuerunt.

EXCELLENTISSIME DOMINE.

Iussa tua, vt par est, capessere paratissimus, attentè legi, quæ Typis excudi posse petuntur opera, quorum hi sunt tituli:

Adnotationes pro Regio Ærario, ad Supremi Regiæ Cameræ Summariæ Senatus Regni Neapolis Decisiones, per luculentos tractatus, & quæstiones ad rem fiscalem attinentes, superiori Sæculo exaratas à Clarissimo I.C. D. D. Hannibale Moles Regiam Cancellariam Regente; quibus præmittitur Notitia Practica Ærarij Vniuersalis, ex qua publici redditus, diuitiæ, ac vires Vniuersi Orbis perspiciuntur.

Duæ item Semicenturiæ Disquisitionum forensium, quibus difficiliores Iuris articuli ad forum accommodati resoluuntur.

Nec non differentiæ inter Ius commune feudorum, & leges Regni Neapolitani, amplissimi Regentis, & S. R. C. Præsidis Io. Antonij Lanarij nunc primùm in lucem editæ cum Parergis, & Notis Nicolai Caietani Ageta I.C. Parthenopæi, in Supremis Regni huius Tribunalibus solertissimi Aduocati.

Quia verò nihil in eis scriptum est, quod Regiam lædat Iurisdictionem, imò, si verum fateri licet, multa eruditè, omnia pro forentium negotiorum faciliori explicatione scitè composita habent benè desudati labores hi, per quos decoris plurimùm accedit Auctori, & voluptatis cum fructu affertur eruditis paritèr, & ijs, qui forensibus implicantur curis; imprimi eos posse censeo, modò annuas tu, Excellentissime Domine, ad cuius genua prouolutus hæc sincero animo testor. Neap. Kal. Octobris CIↃIↃCXC.

Exc. Tuæ

Addictissimus, & Obsequentissimus Cliens,
Carolus Susanna.

Imprimatur, Verùm in publicatione seruetur Regia Pragmatica.

Carrillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Moles Reg. Miroballus Reg. Iacca Reg.

Prouisum per S. E. Neap. die 6. Octobris 1690.

Anastasius.

TESTI-

TESTIMONIA ENCOMIASTICA
Insignium quorundam Scriptorum De Præclarissimo I. C. Spectabili Dom. Reg D. Annibale Moles, eiusque scriptis.

PROLEMMA.

Audari à probatissimis Viris, ea est profectò iucunda laus, teste *Cicerone, in oratione prò Sextio*; *Hæc est*, ait, *vna via, mihi credite, & laudis, & dignitatis, & honoris, à bonis Viris, sapientibus, & benè natura constitutis, laudari, & diligi*: Et *in epistolarum* quoq; *libro* hæc protulit verba: *Lætatus sum laudari me, abs te, Pater, laudato Viro, ea est profectò iucunda laus, quæ ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt, & in dignitate, & honore*: (a) Huiusmodi sanè laudum præconijs à laudatissimis plerisq; Viris celebratus fuit D. Annibal Moles, qui summæ doctrinæ, vitæ probitatem, adeò iunxit, vt viuens acclamationem, defunctus posteritatis stuporem fuerit adeptus; tantas enim huic viro natura Opifex inseuit ingenij dotes, vt in ipso humanitas ergà homines, solertia in agendis, in tractandorum serie facilitas, in explicando puritas, in imitando industria singularis, felicitèr eminere, ac excellere censerentur: quem excellentem virum, immortali dignum memoria, & meritò habendum, & iure prædicandum, ipsius Augustissimi Regis, ac doctiorum approbauit consensus; *Hæc est vitæ gloriosa commoditas, Dominos esse Testes, Ciues habere laudantes*, (b) Imò quæ de Annibale Pœno fortis victore, ac naturæ Triumphatore, literis mandauit antiquitas; in hoc vno Doctorum Coryphæo renasci videntur; ille siquidem armis, hic ingenio, virtutis specimen toti Orbi pulcherrimum præbuerunt; Hinc factum est, vt selectioribus Scriptorum calamis eius encomia posteris luculentèr sint mandata, dùm in ijs efferendis omnes student, ac testimonium reddunt amplissimum:

Illa tamen laudant omnes, mirantur, adorant. (c)

(a) *Cic. 15. Famil. Epist. 6.* cuius est Senior eruditis. D. *Federic. Moles* Eques Hierosolymitanus, Dauniæ, & Samniæ olim Præses integerrimus, in sua *Epist. ad Panegyr D. Garziæ Barionueuo Hispani, inscriptum Excell. mo Pro-Regi huius Regni Lemensium comiti fol. 187.*

(b) *Cassiod. lib. 10 Epist. 3.*

(c) *Martial. lib. 4. Epigr. 48.*

Dom. Vincentius de Franchis, primùm Aduocationis munere præstantissimus; posteà R. Consiliarius, ac S.R.C. Præses meritissimus in sua *decis.* 144.

Et *in decis.* 94. ibi: *Et existente tùnc Iudice M.C. Dom. Annibale Moles, nùnc Regiæ Cameræ Summariæ dignissimo Præside.*

Dom. D. Franciscus Reuerterius, eximius I. C. Hispanus, primùm Reg. Cam. Summariæ Neap. Præsidens, deindè Locumtenens integerrimus, ac Regiam Cancellariam Regens, in summa *suarum decis.* opera *Reg. de Marinis* edita, & propriè *decis.* 531. *in fine lib.* 2. ibi:

Dom. Annibal Moles, tunc Reg. Cameræ Præsidens, demùm Regiam Cancellariam Regens, qui in hac decisione doctissimus vir appellatur.

Dom. Nicolaus de Bottis, dignissimus filius *Iacobi Anelli de Bottis* doctissimi Regij Consiliarij, *in Epistola Dedicatoria Dom. Regenti Moles, in princ. Constitutionum Regni*, in editione Veneta anni 1590. inter alias laudes, quibus illum celebrat, hæc profert:

Qui tum vniuersi, tum patrij iuris eruditissimus existimaris, cum annos ferè triginta, in Summis Magistratibus, litibusque iudicandis, summa cum laude versatus, nec ipso Petro de Vineis harum Constitutionum digestori, doctrina, ingenio, rerum experientia, & nobilitate inferior, nùnc inter omnes Regni Magistratus Principem locum tenes, &c.

Dom. Franciscus de Amicis, feudorum interpres in almo Gymnasio Neap. acutissimus, in *repetitione cap. 1. de his, qui feud. dare poss. fol.* 164. 1. *col.* ibi:

Coram illo peritissimo, & summæ Religionis viro Domino Annibale Moles meritissimo Regente Regiam Cancellariam, qui ex ordine Ill. & Exc. Dom. Pro-Regis librum hunc perlegit, & suo summo ingenio approbauit, & collaudauit.

Dom. Io: Vincentius de Anna celeberrimus Aduocatus Neap. in suis editis operibus, *D. Regentem*, laudat, proùt *in alleg.* 84. *nu.* 9. *lib.* 1. ibi: *Coram Domino Annibale Moles Præsidente ornato, & officioso viro, qui nùnc est Regens pro Regno Neapolis in Curia Inuictiss. Philippi Regis nostri.*

In lib. 2. *allegat.* 104. *num.* 23. his verbis:

Referente eximio Præsidente Domino Annibale Moles viro benè docto, nùnc apud Catholicam Maiestatem in Consilio Italico pro Regno nostro Regente dignissimo.

Et *in allegat.* 126. *num.* 22. ibi:

D. Annibal Moles Præsidens eruditissimus fuit Commissarius, qui ob suas virtutes effectus fuit Regens meritissimus apud Catholicam Maiestatem Philippi Regis nostri in Consilio Italico, pro Regno hoc Neapolis.

Et *in singul.* 350. ibi.

Referente Domino Annibale Moles erudito Præsidente Regiæ Cameræ.

Dom. Fabius de Anna Patritius Neap. primarius olim causarum patronus, Regius deindè Consiliarius meritissimus *in lib.* 2. *consil.* 94. ibi:

Erat positus à Clarissimo Regente Moles.

Dom. Camillus Salernus in suis doctissimis *addition. ad Consuet. Neap. in proæmio nu.* 294. *lit.* F. ibi:

D. Antonius Salazar, & D. Annibal Moles, viri quidem nunquàm satis laudati, Iureconsulti adeò veritatis amatores, vt verè duo æquitatis, ac iustitiæ fulmina videantur.

Dom. Balthasar Benedellus, Frinianensis, I.C. præclarissimus, in suo *Tractatu Iuris Prothomiseos*, edito anno 1591. quem dicauit *Perill. Dom. Reg. D. Annibali Moles*, & *in Epistola Dedicatoria* eiusdem nobilissimam familiam multis consanguinitatibus cum alijs plurimis Vrbis Parthenopeæ admodum nobilibus celebrat, ac *Scæuolas, Trebatios, Aquiliosque* vicisse, animi synceritatem, æquitatem, iustitiam in ipso summam, fidem, probitatem, maximamque prudentiam, & præcelsa munera, quæ incorruptè obijt, ibidem extollit.

Dom. D. Io: Aloysius Riccius, patritius Neapolitanus, eiusdemq; Metropolitanæ Ecclesiæ Canonicus, & Vicarius Generalis, ac postmodùm à Summo Pontifice Vrbano VIII. meritissimè Vici Æquensis Antistes creatus, in doctissimis decisionũ Collectaneis *D. Reg. Moles* extollit, vt *in Collect.* 3109. & *in Collect.* 2023. *in fin.* ibi:

Facta relatione in Reg. Coll. Cons. per doctissimum virum D. Annibalem Moles Præsidem Reg. Cameræ.

Dom. Fuluius Constantius, Neapolitanus Eques, Regius olim Consiliarius, Reg. Coll. Cons., & Regiam Cancellariam Regens doctissimus, ac deindè ibidem Decanus, ac Corleti Marchio, in eius optimis *Commentarijs ad tres lib. Cod.* pluribus in locis Dom. Reg. commendat, & præsertim *in l.* 1. *nu.* 26. *C. pæn. fisc. cred. præferri lib.* 10. ibi:

Regens Moles in suo accurato, & docto opusculo manuscripto in tit. de iure tractarum. &c.

Et *ibidem nu.* 67. rursus ait: *Vt retulit Dom. Reg. Moles in erudito, ac docto suo libello, quem de Iuribus Regalibus huius Regni conscripsit.*

Et *in d. l.* 1. *num.* 80. ibi: *Et quoniam quæstio hæc superioribus annis accuratè fuit in hoc Regno tractata iunctis Iudicibus omnium Tribunalium, vt refert Dom. Reg. Moles (qui fuit vnus ex Iudicibus) in eius opere sæpius citato de Regalibus Regni Neapolitani nu.* 27. *Et ne grauissimi Viri memoria*

moria intercidat, cum eius scripta non sint adhùc impressa, non pigebit eadem ipsa scribere.

Et *in eodem lib.* 10. *C. de vend. rer. fisc. l.* 1. *nu* 59. ibi: *Vndè insignis Vir, nunquam satis laudatus Annibal Moles Regens Collateralis huius Regni, in quibusdam suis annotationibus, & scriptis de Iuribus fiscalibus, quæ manuscripta circumferuntur in tit. de Dohan. &c.*

Dom. D. Petrus Iordanus Vrsinus, eruditissimus Hispanus I. C. atq; in insigni Vallisoleti Vrbis Academia Antecessor, deindè inter Regiæ Cameræ Regni Neapolis Præsidentes cooptatus, posteà in Supremo Italiæ Prætorio Regens electus, ac demùm Sacri Regij Consilij eiusdem Regni Præses, & Viceprothonotarius meritissimus, in suo eleganti tractatu *de Successione feudorum part.* 2. *quæst.* 2. *art.* 2. *nu.* 7. *circà finem*, ibi:

Et in specie pro coronide facit bellissima Regentis Moles decisio fol. mihi 71.

Ac inferiùs *d. art.* 2. *num.* 25. his verbis:

Vt declarat ipse Regens Moles ibi, atque ità decisum testatur per Regiam Cameram in Coll. Consilio: Et quia dicta decisio non est typis mandata, sed per manus in manuscriptis Codicibus tradita, & ad huius articuli dilucidationem magnopere conducit, & ob honorem viri, doctrina, nobilitate, ac præclaris in Rempublicam meritis clarissimi, placuit eam hic inserere.

Dom Io: Vincentius Caualerius, in Vrbe Neapolis celeberrimus sui temporis Aduocatus, in sua *allegatione* edita *per Reg. de Marinis in* 3. *tom. alleg. diuers. alleg.* 28. *sub num.* 2. ibi: *Vt dixit mihi eruditissimus inter Regentes Decanus D. Annibal Moles, consumatissimus.*

Dom. D. Carolus Tapia, inter Reg. Consiliarios adscitus, ad Collaterale deindè Consilium, ac Regiam Cancellariam regendam dignissimè assumptus, Marchionis Belmontis titulo ob merita decoratus, multa in iure scripsit volumina, in quibus *Dom. Regentis Moles* doctrinam magnifacit, vt *in lib.* 6. *Iur. Regn. fol.* 38. *vers. hæc igitur*, ibi:

Et post hæc scripta, vidi Decisiones Dom. Regentis Moles, qui in principio illarum posuit titulum de Functionibus fiscalibus, & multa accuratè, & eruditè.

Et *in eod. lib.* 6. *fol.* 39. *vers. sed an Capitula*, ibi:

Sed an Capitula Papæ Honorij sint seruanda in Regno, & quæ fuit causa illa edendi, extat de hoc elegans traditio Dom. Regentis Annibalis Moles in decisionibus Regiæ Cameræ per eum Collectis, in titulo de Collectis, versiculo sciendum, quæ non sunt adhùc typis traditæ, & nè alienos labores videar vsurpare, hic transcribere volui, quæ ipse dicit.

Et *in d. lib fol.* 84. *vers. secundò*, ibi:

De quo vide elegantem decisionem Dom. Regentis Moles, quam nos transcribendam curauimus.

Et *in cit. lib.* 6. *fol.* 85. *vers. sic etiam*, ibi:

Sed quia doctissimus, & accuratissimus, ac probitate vitæ clarus D. Reg. Moles, vt diximus, de hac re plures collegit decisiones, eas hic legendas curauimus.

Et *in eodem lib.* 6. *Iur. Regn. fol.* 161. *vers. hoc autem*, ibi:

Ad quæ videnda erunt, quæ satis doctè discutit Dom. Reg. Moles.

Et *ibid. fol.* 212. *nu.* 7. ibi:

De quo extat elegans decisio D. Regentis Moles inter manuscriptas.

Et *in decis. S.C.* 1. *in princ.* ibi:

Instituit D. Thomam Moles, peritissimi, atque optimi Regentis D. Annibalis Moles filium.

Dom. Camillus de Medicis I. C. in causis decidendis inter maximos ætatis suæ patronus clarissimus, in suo celebri *cons.* 51. *sub num.* 12. ibi:

Dum eruditissimus Regens Moles tùnc Commissarius Causæ cæperit illam referre.

Dom. Scipio Rouitus olim Aduocatorum facilè Princeps, posteà inter Consiliarios Regios cooptatus, deindè ad munus Præsidentis Reg. Cameræ translatus, tandem summo à latere Consiliarius, & Regiam Cancellariam Regens, in doctissimis Consilijs *Dom. Reg.* commendat, & prælertim *in cons.* 99. *t.* 2. *in princ.* ibi:

Pars facit magnum festum de authoritate D. Regentis Moles in eius opere manuscripto.

Et *eod. cons. nu.* 7. ibi: *Nec est credendum, quod tantus vir.*

Et *in cons.* 101. *nu.* 24. *lib.* 2. ibi:

Ex latè defensis per Regentem Moles decis. 108.

Et *super Pragm.* 63. *de offic. Proc. Cæsar. nu.* 28. ibi:

Et ad Reg. Moles, qui decis. 117. *cum seqq. vsq; ad decis.* 122. *diffusissimè disputat omnes quæstiones.*

Dom. Horatius Montanus I. C. & Primarius Aduocatus in suo *tractatu de Regalibus, tit. de Regal. offic. fol.* 185. ibi:

Sed hic occurrit pulchra quæstio, de qua per Regentem Moles in sua quæst. 12.

Dom. Io: Franciscus Marcianus senior I.C. Neap. Patritius Scalensis, olim primarius causarum patronus, & in S. Reg. Cons. Neap. Senator integerrimus, posteà Regiam Cancellariam Regens, in suis doctissimis forensibus disputationibus *t.* 1. *disput.* 3. *n.* 2. *Dom. Reg. Moles* ità commendat:

Vt post alios satis luculentèr notauit eruditissimus quond. Reg. Moles in suis manuscriptis decisionib.

 Et

Et in disp. 43. tom. 1. num. 2. ibi: *Vt optimè distinguit Dom. Reg. Moles in decis.*

Dom. D. Fabius Capycius Galeota, Patritius Neap. Aduocatorum olim primus, Regius deindè Consiliarius, Regiæ Cameræ Præsidens, & eiusdem solertissimus Fisci Patronus, dignissimusque item in Supremo Italiæ Consilio, Regiamque Cancellariam Regens, ac Dux Reginæ ob merita creatus, in eius selectioribus fiscalibus Responsis, ac Illustrioribus iuris controuersijs, ad laudes *Dom. Reg. Moles* insurgit, vt videre est *in lib. 2. contr. 17. num. 17. vers. quibus non obest*, ibi:

Quibus non obest decisio doctissimi, & nunquam satis laudati Dom. Regentis Moles, qui me adolescentem, vti filium amauit.

Et in d. lib. 2. contr. 55. sub num. 29. ibi:

Insignis ille Vir omni æuo commemorandus Regens Moles, post hæc scripta visus, qui &c.

Et controu. 67. in fin. in calce decis. d. lib. 2. ibi:

Et in illa causa interuenerunt, videlicet Domini Præsidentes Villanus, Ribera, de Dauid, Dom. Moles cum Dom. Locumtenente Bernardino Sanctacruce, qui omnes fuerunt doctissimi Viri.

Et in respons. fisc. 1. num. 2. ibi:

Et postea doctissimus, ac versatissimus Regens Moles in suo decisionum Regiæ Cameræ Thesauro.

Et in respons. 13. num. 13. in fin. ibi: *Latè etiam doctissimus Reg. Moles in suis decis. aureis manuscriptis qu 15. &c.*

Dom. D. Io: Franciscus Sanfelicius M.C. Iudex, eiusdem Fisci patronus, deindè ad Supremum Regij Consiliarij munu s euectus, Aulæque Decanus, ac Regiam Cancellariam Regens meritissimus, in eius *primo decisionum libro, in discept. vnic. de donatiuo num. 33. in fin.* has protulit laudes:

Et per Reg. Moles doctrina, & prudentia insignem, quæst. 30. cum seqq. non dum impressis.

Dom. Mutius Recchus, Patritius Neap. doctissimus I.C. ac Almi Doctorum Collegij Senator in perutili *Glossa*, seù commentarijs *ad Priuilegium dicti Collegij, super Priuileg. 2. lit. O. num. 68. fol. 113.* ibi:

Sed cum dignissimus ille D. Regens Annibal Moles Auus paternus D. Victoriæ vxoris meæ carissimæ ad Supremum Italiæ Consilium in Hispaniam vocatus esset, atque nostro in Collegio gauderet vti Supernumerarius, Regias obtinuit literas, &c.

Dom. Io: Baptista Hodierna, Aduocatus olim facundissimus, & M. C. Vicariæ Iudex, ac in S. R. Neap. Consilio Senator integerrimus, in suis aureis *additionibus ad Petri Surdi Decisiones*, & præsertim *in addit. ad decis. 95. nu. 12.* ibi: *Et doctissimè aduertit D. Reg. Moles in eius decis. manuscript. qu. 3.*

Et in addit. ad decis. 329. sub num. 5. sic **Dom. Regentem** laudabilitèr memorat:

Referente tùnc celeberrimo Præsidente D Annibale Moles, deindè meritissimo Regente.

Dom. Donatus Antonius de Marinis, Aduocatus celeberrimus, Regiæ Cameræ Præses, ac deindè Regiam Cancellariam Regens meritissimus, in eius benè resolutis iuris quæstionibus, speciali elogio *Dom. Reg. Moles* celebrat *in lib. 1. resol. cap. 132. in fin.* ibi:

Pro actoribus patrocinatus est D. D. Didacus Moles magnæ expectationis Aduocatus, illius magni Regentis Annibalis Moles ex filio nepos, moribus, natalibus, ac omni virtutum genere decoratus.

In d. lib. 1. resol. cap. 227. num. 13. ibi:

Sic testatur religiosissimus Reg. Moles in suis decisionib. manuscriptis, &c.

In d. lib. 1. resol. cap. 283. num. 7. ibi:

Regens Moles optimè decis. 4. &c.

Et lib. 2. resol. 247. num. 6. ibi:

Dixit, & satis benè Dom. Reg. Moles.

Et d. lib. 2. resol. 134. num. 8. ibi: *Testatur D. Reg. Moles in suis decis., vbi plura in hac materia pro ornatu d. §. si Vasallus inueniet notabilia, & vt studiosis Feudistis latiùs, & clariùs hæc omnia patefiant, rogo illos, vt quando hi casus acciderint, ad suprà relatam decis. Reg. Moles, quæ in hac materia est notabilissima, recurrant.*

Et in d. lib. 2. resol. 173. nu. 5. Et post eum satis elegantèr, prout de more D. Reg. Moles decis. &c.

Et in obs. ad Reuert. decis. 34. tom. 1. nu. 1. ibi: *Ad ornatum, & maiorem intelligentiam, &c. Sunt omninò degustanda, quæ in hac eadem materia scripsit Dom. Reg. Moles.*

Et in obs. ad decis. 77. nu. 1. ibi: *Sic attestante præstantissimo Regente Moles in suis decisionibus*: Et *in decis. 226. nu. 3.* ibi: *Vide plenius D Reg. Moles.*

In obs. ad decis. 162. nu. 2. ibi: *Dom. Reg. Moles loc. cit. &c. vide eum, quia doctè loquitur.*

Et ad decis. 218. ibi: *Dom. Reg. Moles in suis decis. manuscript. &c. etenim hic vir doctissimus.*

Et ad decis. 271. nu. 4. ibi: *Quod satis benè comprobat Dom. Reg. Moles decis. &c.*

In obs. ad decis. 286. nu. 1. ibi. *Dom. Reg. Loffred. D. Reg. Moles, & cum illis D. Consil. Freccia, viri equi-*

equidem eorum tempestate insignes, summa doctrina, maximaq; experientia præditi scripserunt, &c.

Et *in obs. ad decis.* 515. *num.* 1. hæc ait: *Quam quidem quæstionem latè, ac doctè tractat Dom. Reg. Moles in suis decisionib.*

Et *in obs. ad decis.* 543. ibi: *Reg. Moles omninò legendus.*

Et *in obs. ad cit. Reuert. decis.* 548. ità Dom. Regentem extollit: *In huius articuli resolutione inter alios Iudices, qui interuenerunt, fuit Dom. Reg. Moles, tùnc Reg. Cam. Præsidens, qui pariter suam elegantissimam composuit decisionem &c. quam vti tanto Viro dignam de verbo ad verbum imprimi curauit Dom. Reg. Constant. &c.*

Et *in obs. ad cit. Reg. Reuert. decis.* 572. ibi:

Et alia eiusdem Regiæ Cameræ relata à Dom. Reg. Moles in suis decision. manuscript. in tit. de Iur. deuolut. qu. 4. quam ego, vti tanto Viro dignam imprimi curaui lib. 2. Resol. iuris cap. 134. Hic enim Vir doctissimus scripsit &c.

Dom. Io. Hieronymus de Philippo, tùm peritia, tùm facundia egregius Vir, bis primùm Fisci Patronus, Sacrique Senatus Neap. Consiliarius, deindè Ærarij Regij Præsidens, ac tandem in Supremo Italiæ Senatu meritissimus Regens, defunctus in Regali Villa Matriti in suis *rerum fiscalium dissertationibus in dissert.* 35. *sub nu.* 39. sic de Dom. Reg. Moles inquit:

Dixit celeberrimæ memoriæ Consultus D. Reg. D. Annibal Moles in tit. &c.

Et in sua doctissima *allegatione* impressa intèr *controuersias P. Afflicti in addit. supplem. per totam*, Dom. Regentis doctrina nititur, & *sub num.* 36. hæc profert:

Sapientissimi quoque Regiæ Cameræ Præsidentes, doctissima consultatione firmarunt sub die 6. Iulij 1571. proùt testis est D. Præs. Amat. cit. cons. 12. nu. 12. & ante eum Dom. Reg. Moles allegatæ consultationis Commissarius, &c.

Dom. D. Ferdinandus Arias de Mesa I. C. peritissimus Hispanus, olim apud Salmaticenses perpetuæ iuris Pontificij vespertinæ Cathedræ antiquior antecessor, ac posteà apud Neapolitanos primarius legum interpres, & in S. R. Cons. Consiliarius in suis *varijs iuris resolutionibus, lib. 2. resol.* 17. *nu.* 9. ità Dom. Regentem laudibus effert:

Plura tradit D. Regens Annibal Moles, vir quidem doctissimus, & nobilissimus in suis decisionibus manuscriptis tit. 6.

Dom. D. Gregorius de Ganauerro Hispanus I. C. celeberrimus, de Consilio Supremæ Maiestatis, & Præsidens Reg. Cameræ Neap. Decanus meritissimus in suis peritis eiusdem *Reg. Cam. Decisionibus, in decis.* 4. *num.* 22. ibi:

Hoc fundamentum confirmatur auctoritate Reg. Moles in decis. manuscriptis tit. de iure releuij qu. 6. vbi refert nostri Tribunalis Reg. Cam. elegantem, & accuratam decisionem.

Dom. Iosephus de Rosa I. C. Neap. celeberrimus, olim in ijsdem Tribunalibus Aduocatorum facilè Primus, posteà verò Regius Consiliarius, deindè Regalis Patrimonij in Regia Camera Fisci Patronus, postmodum, ipso petente, ad S. C. regressus, & in publico Neapolitano Lyceo feudalis iuris interpres acutissimus, *in prælu diis feudalibus lection.* 4. *nu.* 55. *in fin.* ibi:

Vt benè obseruat Reg. Moles. Et in lect. 5. nu. 17. ibi: *Et clariùs vtroque, idem dixit Reg. Moles in tit. &c. vbi meliùs loquutus est.*

Et *de feud. orig. lect.* 5 *sub num.* 9. ibi:

Quod testatur Reg. Moles in suis decisionibus valdè antiquis, sed nuper impressis tit. de donat. qu. 1. vbi ad partes exactissimè disputat quæstionem.

Et *in Consult.* 11. *per tot.* se fundat in doctrina D. Regentis, & *in cons.* 12. *num.* 4. ait:

Vti benè explicat Reg. Moles loc. cit.

Dom. Io: Baptista Thorus I. C. doctissimus, & laboriosissimus, sedulus Decisionum indagator, & Almi Neap. Collegij Senator *in compendio decisionum p. 3. sect. 2. in Catalog. Authorum*, ibi:

Annibal Moles I. C. præstantissimus, olim Regiæ Cameræ Summariæ Præsidens, inde Regens Regiam Cancellariam.

Et *in p. 3. compendij*, & *in p. 3. sect. 3.* idem facit.

Dom. Io: Maria Nouarius I. C. Lucanus, in multis Regni Neap. Prouincijs Regij Auditoris munere optimè functus, in omnibus ferè eius doctis operibus legalibus *Dom. Regentem* extollit, præsertim *in collect. 5. super pragm. de immun. Neap.* inquit:

Prò cuius ornatu, addo scripta per Dom. Reg. Moles.

Et *super pragm. de Iur. & exact. fisc. collect. 1. num. 1.* ibi:

Pro illustratione eorum, quæ cadunt ad hanc materiam, videndus est omninò latè Reg. Moles in decis. Reg. Cam.

Dom. Franciscus Maria Pratus, Patritius Liciensis, facundissimus olim causarum patronus, deindè M. C. Vicariæ Iudex, eiusdemque Fisci Patronus, ac demùm in Regium Consiliarium adscitus, in suis peritissimis *disceptationum forensium libris* insigni laude refert *Dom. Regentem, vt in tom. 4. cap. 5. num. 71.* ibi:

Nec

Nec absimile emanauit scitum, siue vt aiunt, decisio è Prætorio Regiæ Cameræ de anno 1564. recensita à doctissimo Reg. Moles in decisionibus manuscriptis rubr. de deuolut. quæst. 10. nuper è typis proditis.

Et *in argumento cap. 29. tom. 4.* ibi:

Expensa in terminis determinatione facta per Regiam Cameram, fidem in hoc adhibente suam, eruditissimo D. Reg. Moles in manuscriptis.

Et *in d. cap. 29. num. 90.* ibi:

Vt profectò mirandum sit, quomodò allegetur ex aduerso doctissimus Reg. Moles in decisionibus, quæ ad pennam circumferuntur, qui &c.

Et *in Annotation. ad Paschal. de patr. pot. par. 4. cap. 4. vers. ad num. 2.* ibi:

Sciendum est, omnes quæstiones ab Authore indicatas, ex professo fuisse tractatas, & plene discussas à D. Reg. Moles in suis decis. quas ad pennam habemus, docto quidem exaratas calamo.

Dom. Prosper Rendella, celeberrimus I.C. Monopolitanus *in tract. de Pascuis, & Forestis lib. 1. cap. 2. fol. 9.* ibi:

Reg. Moles, qui diligentissimè in dictam Dohanam scripsit.

Idem *ad lib. 1. cap. 15. in princ.*

Dom. Io. Frãciscus Marotta, in Neapolitanis subsellijs Aduocatus, ac Patritius Tarentinus in suis peritissimis *disceptationibus forensibus cap. 21. n. 37.* ità *de Dom. Regente* cum laude sermocinatur.

Prout ità post laudatissimum Dom. Reg. Moles, virum splendore generis, ac doctrina insignem, cuius mores, ac probitatem, summa gloria, ac præconio sequutus est inter alios Dom. D. Didacus Moles eius Nepos, Iureconsultus, & Aduocatus olim in Supremis nostris Tribunalibus præclarissimus, indè acerrimus Fisci Patronus, postmodum Regius Consiliarius, mox Regiæ Cameræ Summariæ Præsidens integerrimus, in d. decis. 46. annotat Thor. &c.

Dom. Nicolaus Antonius Marotta, Patritius Tarentinus, ac insignis Neap. Aduocatus *in tract. de Collecta, seu Bonatenentia, cap. 2. sub num. 2.* ibi:

Perbellè Reg. Moles in tit. de Collect. &c.

Dom. Constantinus Cafarus, veridicus I. C. ac doctissimus Neap. Aduocatus *in Speculo peregr. quæst. for. quæst. 50. num. 28.* ibi:

Grauissimus Senator D. Annibal Moles postea Regens Cancellariæ, & Magni Camerarij Locumtenens.

Dom. Helisæus Danza, Aduocatus clarissimus, priùs in Regia Audientia Principatus Vltra Auditor consumatissimus, & M. C. Vicariæ Regius Pauperum Aduocatus, multis in locis Dom. Regentem cum laude memorat, & præsertim *in addit. ad Grammat. decis. 4. num. 3.* ibi:

Vt perbellè articulum disputat, & vota enarrat, decisionemque refert D. Reg. Moles in decis. 73. quem ad pennam habeo, & eam videre poteris, subtilia enim refert.

Et *in add. ad cit. Grammat. decis. 87.* ibi:

Et licet articulus fuerit subtilissimè, & eleganti sermone disputatus per Reg. Moles in decis. 17. quem ad pennam habeo &c. Et in fin. ibi: *Quod disputatum solemniter, & decisum reliquit Reg. Moles decis. 59.*

Et *in tom. 2. de pugna Doct. tit. de immun. Neap. cap. 1. num. 6.* ibi:

Nam de istis pulcherrimas decisiones fecit Reg. Moles, quas ad pennam habeo.

In tract. de priuil. Montisfuscoli tit. de offic. Baiuli obseru. 21. cap. 1. nu. 3. & 4. ibi: *Scias, quod Reg. Moles, qui curam habuit reassumendi antiquas res, illarumque originem, magna cum admiratione, & curiositate habita, & diligentia adhibita in decis. 67. quem ad pennam habeo, refert, &c.*

Dom. Michael Angelus Gizzius I. C. Neapolitanus in suis elegantibus *obseruationibus ad Dom. Reg. Capycij Latro Decisiones, in obs. 30. sub num. 15.* ibi:

Ad relationem tunc Præsidentis R. C. S. D. Annibalis Moles, posteà Regentis dignissimi.

Et *in obs. 92. num. 8.* ità de Dom. Regente ratiocinatur:

Ac ita practicari indistinctè in Reg. Cam. Summ. refert Dom. Reg. Moles, vir doctissimus, ac æquissimus sua tempestate in decis. manuscript.

Dom. Ioannes Laganarius I. C. Neapolitanus in suis pulchris *additionibus ad Commentaria Dom. Reg. Rouiti super pragm. tit. de Vectigal. vers. rursus in fin.* ibi:

Prout testatur D. Reg. Moles in decis. manuscript., vbi satis benè de his omnibus, & alijs in hac materia tractat.

Dom. P. Caietanus Andreas de Afflicto Clericus Regularis, ac Theatinæ Religionis decus, in seculo magnus causarum patronus in Neapolitanis subsellijs, posteà dignissimus Cauensis Episcopus in suis *controuersi[illegible]* in pluribus locis Dom. Regentis doctrinam magnifacit, vt *in addit. ad cap. 47. per tot. & in supplem. ad d. cap. 33. & in cap. 46. nu. 24.* ibi:

Cuius causæ decisionem magis per extensum posuit Dom. Reg. Moles in suo manuscripto sub rubr. de iur. adoh. quæst. 2. decis. 23. quam hic etiam de verbo ad verbum pro clariori intelligentia subnectere libet.

Dom.

Dom. Iulius Cæsar Capacius Neapolitanus, diligentissimus antiquitatis perscrutator in *suo historiarum libro*, nuncupato, *Il Forastiero, giornat.7.fol.579.in fin.* ibi:

Vn' Annibal Moles, di chi non nacque huomo di maggior bontà, grauità, lettere, cortesia, con vn giudizio così candido, chi ò giudicasse, ò scriuesse ritrouò la verità delle sentenze legali.

Dom. Pompeius Cruzulinus, doctiss. I.C. Regius olim in Barensi Prouincia Auditor, in suo *opusc. de Iuribus passuum*, edito pro passu Cannarum, *in cap.10 nu.2.* ibi:

Meminisse cunctos velim inter Regiæ Cameræ Officiales, nullum, Dom. Reg. Moles, quamdiù vixit, acriorem fiscalium prærogatiuarum assertorem extitisse, quod & ipsius decisiones satis testantur.

Et *cap.15. num.15.* ibi:

Per ea, quæ doctissimè scripsit Dom. Reg. Moles in tit. de Iure tap. &c.

Dom. Iulius Caponus, doctissimus I.C. Neap. & meritissimus Comes Palatinus, in *discept. forens. lib.1. discept.27. nu.6. vers. probatur*, ibi:

Vt doctissimè fundat Regens Moles de funct. fiscal. &c.

Et *num.10.* ibi:

Probatur secundò, ex celebri illa decisione, quam refert Reg. Moles in tit. de gabell. &c.

Dom. D. Carolus Petra Sac. Militiæ Calatrauẽsis Eques nobilissimus, Dux Vasti Gerardi ob merita creatus, aliorumque feudorum Dominus, olim in Subsellijs Neapolitanis Aduocatus celeberrimus, deindè Iudex M.C. Vicariæ, & R. Cons. posteà in vtroque Samnio Præses, mox in S. R. Consilio Senator Decanus integerrimus, in suis luculentissimis *Commentarijs ad Ritus M.C. tom.2. rit.272. num.114.* hæc ait:

Quibus addo Dom. R. D. Annibal. vs Moles in suis aureis decis. propriè 117. (quam cum alijs nondum impressis rescripsit D. Reg. Tap. &c.) & tit. de deman. Vniuers. §.24. qu.5. in impressis nuper studio, operaq; Domini mei D. Francisci Moles eius pronepotis, Equitis Sacræ militiæ Calatrauæ, Ducis Paretæ, Regiæque Cameræ Præsidentis, qui Iudex primò M.C. Vic. in capitalibus causis, tùm Generalis Campaneæ Commissarius, Præses deindè, ac armorum Gubernator in Trauensi Prouincia, æquus hodiè Censor, ac Visitator vnus, ex Regia Iuncta gesta Magistratuum totius Mediolanensis Dominatus visitante; Minister sanè claritate generis non minùs, quàm doctrina, ac morum integritate conspicuus, nè digito quidem vno degener à suis gloriosæ memoriæ proauis, itaùt hinc mihi liceat colligere, fatidicoque fateri pectore, non multùm abesse illud temporis, quo ipse ad Supremum Regentis fastigium conscendat, id suis exigentibus eximijs meritis, publicoq; omnium ore ei præoptante.

Auctor istarum Annotationum in suis *visionibus iurium feudalium, & Epitome iuris feudalis*, quas viginti duobus ab hinc annis edidit, multis in locis *Dom. Regentem* commendat: præsertim *in vis. 5. rub.4. fol.268. lit.B. & in Epit feud. tit. de Doman. lit.C.* ibi:

Iunctis, quæ ex perito Dom. Reg. Moles hic conferunt: Et *lit. N.* ibi: *Peritissimus Dom. Reg. Moles decis. R.C. &c.*

Dom. Nicolaus Vincentius Scoppa doctiss. I.C. Neapolitanus, in suis *Theorico-practicis obseruationibus ad decisiones Marchiæ Stephani Gratiani*, Dom. Reg. Moles dignis laudibus extollit, vt *in obser.41. num.9.* ibi:

Vt testatur memorandus Dom. Regens D. Annibal Moles in suis qq. tit de iur. releuior. §.21. quæst.2. nu.20. quas ad communem omnium vtilitatem, optimo quidem associante voto, typis mandari curauit clarissimus huiusce nostri æui I.C. Dom. D. Franciscus Moles laudati Regentis Pronepos, qui in ætatis adhuc flore, meritis magis, quàm annorum grauitate matura, nobilissimo genere natus in Equitum Calatrauensium numerum adscitus, inde propter eius virtutem, vitæq; probitatem M.C.V. in criminalibus Iudex Electus, & post alia postmodùm ab inuictissimo, Potentissimoque Rege Catholico D. N. Regiæ Cameræ Præsidens euocatus fuit, quod quidem munus ad præsens laudatissimè gerit, vndè ad maiora fastigia promouendum esse exoptamus.

Dom. Ioannes Franciscus Pasqualinus I.C. Neapolitanus, in suis *commentarijs ad lib.2. pragm. tit. de abolition. nu.20.* sic *Dom. Reg. Moles* dignis laudibus celebrat:

Verùm sententiæ huius D. Regentis (Moles) non tàm memoria ad posteros demandata celebris, quàm imitatione suorum exolescente celeberrimi, nobilitate familiæ vetusta, dignitate senatoria, quasi hæreditaria illustrium; quorum nostræ ætatis admirandus Orator fuit Nepos, memoria defatigatæ, disciplina emendatæ locutionis, qui etsi paulò tardius, quàm spes omnium erat, ad togam venit, ad gloriam tamen fuit eius, prius dignitatem meruisse, quam habuisse, ad quam cum perueniret impauidus, ità Regis Aduocatus, sicut integer Senator. Coæqualis Scriptor eius Patri D. Thomæ, cuius aliqua monumenta in commentando Responso Regentis Patris pro D. Philippo II. Rege in successione Portugalliæ. Admirabilior eius Pronepos; & proaui, & patris titulis etiam clarus, vir solidi, & felicis ingenij, equestri Ordine Calatrauæ ornatus. Cuius adolescens virtus, suauem, & expectatam grandem artem oratoriam expromisit, & dedit ità, vt iuuenilis ætas superaret perfecti Oratoris senectam; Cuius doctrina expurgati iudicij, eximij ingenij, moribus vitæ institutis exemplaris, adeò vsque mira, vt quę senescentem patrem decorauit dignitas, non numerati anni, sed spectata virtutis

tutis juberescentis, quasi adolescentem citius, æqualiusque eadem ornauit; Cumque accederet opulentior commoditas omnes honestatura dignitates, cepit iuuenis fungi muneribus, quasi cum lanugine, quando cum senectute merentur. Cuiusque prima sententia plectendi criminis, quæ vera, robusta, inculpata, quæ noxiarum vindex, quæ innoxiarum cultrix. Summum ius, summæ iniuriæ intrepidè coarguit, & quasi durius, exactiusq; quod primus ordo exposcerat, impauidè repulit. Cuius administrandæ rei fiscalis, quà decore Iustitiæ obfirmata, quà incorrupta, & sincera, vt desineris res fisci vndique natare, si commeatus iustus non esset; at alioqui tot laboribus ditauit Regis Ærarium, quot sudauit augendo in Regia Dohana Menæpecudum Apuliæ, authoritate eius integritati consulto sita opulentis Regalis Patrimonij indè Tribunalia, Prouincias, & è Supremo Italico Senatu, Mediolani primam Magni Cancellarij dignitatem obiuit, mox Neapolis obiturus eandem, & quamuis summa sit adeptus, iudicatur tamen ab omnibus multò plura mereri. Nec quære, quo genio, par illi vbique æquitatis, & integritatis fama, quæ non modo à peculatu abesset, nec venderet iudicia, sed etiā sumptum publicum aspernaretur: illi animus hilaris, pulchra forma, arcanus luminum vigor. Cæterum ex eo pro animo, atque temporibus potiùs suauitatem familiaritatis, quam seueram authoritatem gentis togatæ, interdum in vrbanissimis quoque verbis exardescentis. Non ficta virtutis, sed comitas ei ingenua, tùm in hilari, ac iuuenili animo vis matura ingenij, & cætera bona, propter quæ senectutem laudamus, & faciliùs eum fama, atque virtutibus ab cæteris ipse secernes.

Et *ad pragm.*18.*num.*129.*fol.*73.*tit.de admin. Vniu.* ibi:

De hac re sermonem habui cum Dom. D. Francisco Moles eo tempore, quo Iudex criminalis erat, quem hodiè plena omnium consolatione conspicimus ascendisse ad supremas dignitates, sed altiora, & plùs vltra speramus, non minùs sua virtute, cuius nulla cum cæteris, vel illius ordinis comparatio, quia inuidiam fortassè superauit, sed etiam Dei O. M. gratia, prouidentis de Vniuersali bono huius Regni: mirum quo acutissimo ingenio, quæ magistrali doctrina, eloquentia, moribus integris clarissimus: sed silere magis, quam imbecillè plaudere, quique ingenioso exemplo bipedis Iudicis lucidè exposuit mihi hoc confragosum iudicium.

Dom. Io: Leonardus Rodoerius doctissimus I. C. ac primarius Aduocatus Neapolitanus, omni magistratus dignitate meritò decorandus, *in additionibus ad resolutiones Reg. de Marinis, in add. ad cap.*3.*num.*7. ibi:

Teste doctissimo Dom. Reg. Annib. Moles in sua adhùc non impressa decis.

Et *ad cap.*30. *num.*2. ibi:

Dom. Reg. Moles, sanè venerandæ in æuum memoriæ, in suis adhùc non impressis decis.

Et *ad cap.*107. *num.*10. ibi:

Adest Reg. Annib. Moles decis. manuscripta, quam tanquàm singularem, & notatu dignam in fine huius cap. imprimi curaui.

Et *ad cap.*124. *num.*3. ibi: *Longè tamen meliùs D. Reg. Moles in decis. manuscript. &c. Hactenùs doctissimus vir ille, cuius verba me nec puduit, nec tæduit referre, vt cunctis pateat impressa tanti Præceptoris authoritas, quæ per paucorum bibliothecas manuscripta circumfertur.*

Idemque facit *in add. ad cap.*167. *num.*8. & *cap.*183. *num.*6. & 11.

Dom. Carolus Antonius de Luca, Canonicus Regalis Ecclesiæ Barensis, alijsque Ecclesiasticis dignitatibus meritissimus, maximus I.C. editorum operum fama celeberrimus, *in animaduers. ad Gratiani discept. tom.*5.*cap.*1.*num.*4. ibi:

Celeberrimus Dom. Reg. Moles, &c.

Et in doctissimis *Scholijs ad Decisiones eiusdem Gratiani*, ità Annotationes istas memorat; *in schol.*16.*num.*7. ibi:

Et de hac eminentèr edisserit D. Nicolaus Caietanus Ageta facundissimus S. C. Aduocatus in aureis suis annot. ad decis. D. Reg. Moles §.3. &c.

Et *in schol. ad decis.*144.*sub num.*9. ibi:

*At de hac quæstione diffusissimè, & Magistralitèr discurrit D. Caietanus de Ageta in suis doctissimis Annot. ad D. Reg. Moles in §.6. de iure Dohan. quæst.*7. & 8 *qui erit omninò videndus, ne illius dicta transcribam.*

Et *in Schol. ad decis.*148 *num.*3.6. & alibi.

Dom. Io: Baptista Mucci I.C. Neap. in suis claris, & lucidis *dilucidationibus ad decis. Reg. Sanfelic. lib.*1.*in dilucid. decis.*38.*num.*6. ibi:

*Vt post alios oculatè aduertit Reg. Moles in decis. sub tit. de thesaur. inuent. §.*18. *vbi totam habes materiam; quod opus ab omnibus optatum imprimi fidelitèr curauit Dom. D. Franciscus Moles eius pronepos, non impari præditus doctrina, optimis moribus, integritateque atrocitata, qui post tot, tantaque munera, quibus omnium plausu optimè functus est, expleta, in Supremo tandem Italiæ Senatu Regens electus, adhuc iuuenis, satis, superq; ostendit ex natalium nobilitate, doctrina, prudentia, integritate, cæterisque virtutibus, tot tandem dignitatibus esse vere numeris omnibus absolutum.*

Et *in dilucid. decis.*135.*num.*37. *vers. pro maiori*, ibi:

Et arguit Reg.Moles loc.cit. omninò videndus, dùm ibi iura Regis Catholici breuissimè, sed satis doctè patefacit.

Dom.Cæsar Nicolaus Pisanus,I.C.Neap. in suis *additionibus ad Goffred.de Gaeta super Rit.R.C.* licèt sæpissimè *Dom. Reg.* doctrina nitatur, peculiaritèr tamen laudari obseruatur, *in rubr. 5. num.252.* ibi:

Cæteris omnibus enumeratis per Reg.Moles in loco infrà laudando. Et *in rubr.6.n.3.* idem adimplet. Et *in rub.12.nu.11.* ibi: *Proùt meliùs apud* Reg.*Moles loc. cit.* & alibi.

Dom.Fridericus, I.C. doctiss. ac Petrus de Rosis, in *Epistola dedicatoria Ill.Dom.Regenti D. Francisco Moles,* præmissa *libro 1.practicarum obseruationum Hieronymi de Rosis,* eorum Patris, ibi:

Aspicimus Annibalem Moles priùs Iudicem in M.C.Vic. deindè R.C. Præsidentem, postmodùm Supremi Italiæ Consilij, & Regni Neap. Regentem, illiusq; Vice-Prothonotarium, I.C.doctissimum, & nemini secundum, vt ex eius legalibus operibus notum est.

Dom.Hieronymus Rocca, Patritius Cathanzariensis, olim Neap. deindè in Vrbe celeberrimus Aduocatus, dignissimus iam Episcopus Isclanus, in suo *primo libro disputat. iur. select. cap. 65. num.38.circà finem,* ibi:

Egregiè eruditissimus Moles in decis. impressa penès eundem de Marinis lib. 2. resol. 134. rectè aduertens, &c.

Dom.Franciscus de Andrea, I. C. & Patritius Neap. Aduocatorum olim primus, Reg. Consiliarius meritissimus, ac Regij Fisci disertissimus Patronus in sua *Notitia pedagiorum Regni*, impressa infrà *in Mantissa var.recollect. pag.129.* ibi:

E da quel, che lasciò scritto il Sig.Regente D.Annibal Moles, all'ora Presidente, e Commissario Generale de' passi nelle sue non men dotte, che vtilissime decisioni della Camera, date à comune vtilità vltimamente in luce dall'odierno Sig.Regente Moles Duca di Parete, suo degnissimo Pronipote.

Dom. D.Garsias Mastrillus I. C. celeberrimus, Regiusque in Regno Siciliæ vltrà Pharum Consiliarius, in suo doctissimo *Commentario,* seù *Tractatu de Indultu cap.19.nu.14.in fin.* ibi:

Facta relatione in Reg.Coll.Cons. per doctissimum Virum Annibalem Moles Præsidem d. Regiæ Cameræ.

Excellẽtissimus Dom.D.Frãciscus Ramos del Manzano, Iuris prudentię Princeps, primarius pridem Iur.Ciuilis in Salmaticensi Academia Antecessor, Mediolanensis extraordinarius, & supremi Indiarum Consilij Præses meritissimus, in S. Cruciatæ Consilio, & in summo Castellano Senatu Cameræ, & Iustitiæ Consiliarius, August. Caroli II. Catholici Regis nostri à primo ætatis flore, doctrinæ, & morum magister, & ob merita Francorum Comes creatus in eius *supplici libello ad Summum Pontificem Alex. VII.* edito pro Iuribus nostri Regis, *in Portugalliæ* Regno, vbi *fol.2. in allegat. nu.1. inter primarios Hispaniæ, ac Italiæ Iurisconsultos,* qui scripserunt pro Inuictissimo Philippo II. in successione eiusdem Regni, adnumerat *Dom. Reg.D.Annibalem Moles.*

Dom.D.Didacus Bolero, & Caxal peritissimus I. C. Matritensis, & Consilij Regij Patrimonii, in Aula Millionum Fiscalis, in suo celeberrimo *Tractatu de Decoctione debitorum Fiscalium tit. 1. quæst.15. num.22.* ibi: *Quibus apprimè conuenit resolutio Annibalis Moles in decis.Supremi Trib. Reg.Cam. &c.*

Et *in tit.5.quæst.35 num.11. circà med.* ibi:

Nouissimè Annibal Moles in decision. Reg.Camer. §.16.quæst.4.per totam, vbi hoc strenuè probat.

D. Berardinus Rota Eques Neapol. egregius Poeta, *in libro epigrammatum fol. 57.* ità peritè cecinit:

De Annibale Moles Iureconsulto æquissimo.

Tot Moles alij, nos admirabimur vnam:
Natura hanc, illas ars operosa dedit.
Materia è vili sunt illæ, & paupere saxo,
Nobilis hæc constat diuitijs animi.
Tempus edax illas, hanc nullum destruet æuum,
Mortales illas, hanc posuere Dei.

Dom.D.Cæsar Engenius Caracciolus, celebris Historicus, ac Patritius Neapolitanus, in sua *Neapoli Sacra fol.mihi 547.* hoc refert Elogium.

Annibali Moles.

Integritate, & grauitate præstanti,
In publicis, & maximis negotijs agendis,
Iureque reddendo summa cum laude versato.
A Philippo II. Catholico Rege in Hispania
Ad Supremum Italiæ Consilium collocato
Mox Neapolim ad Regia Iura tuenda misso,
Quod ità in cunctis optimè se gesserit,

Vt

Vt mortuus tristè sui desiderium relinquens,
In posterum memoria sit semper victurus.
Iulius Moles.
Fratri Carissimo, amoris mutui,
Ac meritorum causa Pos. M. DC. VII.

Syllabus Quæstionum, siuè Decisionum Spectabilis Reg. D. Annibalis Moles, quæ integrè per Auctores in eorum operibus transcriptæ fuere.

ILLVSTRI, AMPLISSIMO;
atque præclariſſimo Viro,

Egregio Militi, Nobiliſſimo Patricio Neapolitano, ex Portæ Nouæ Sedili, omnigenæ literaturæ, vniuerſæ in primis Iuriſprudentiæ ornamento

SPECTABILI DOMINO

D. FRANCISCO MOLES

Calatrauenſis Ordinis Equiti, ac Paretæ Duci,

PRIMVM REGIO MAGNAE CVRIAE Vicariæ in criminalibus Iudici, tùm Regij Tribunalis Campaniæ in facinoroſos, ac Exules Generali Præfecto, In Supremo dein Regiæ Cameræ Summariæ Senatu integerrimo Præſidenti, necnon Præſidi, & armorum Gubernatori in Barenſi Prouincia, Regiæque Dobanæ Menæpecudum Apuliæ Moderatori. AEquo Magiſtratuum Mediolanenſium Cenſori, ac Viſitatori Generali, ad Supremum Italicarum rerum Conſilium apud Hiſpanum Monarcham inter illius Regentes cooptato; Magno, ſeù Supremo Cancellario, & Conſiliario Secretioris Conſilij Status Mediolanenſis, nunc in hoc Regno in Regio Collaterali Conſilio, Status, & belli ſummo, & fido Conſiliario, Regiamque Cancellariam meritiſſimo Regenti, inſigni Ciuium plauſu fideliſſimæ Vrbis Neapolis Annonæ Ex-Præfecto, & Regalis Iuriſdictionis peruigili Delegato, Patrono incomparabili, ac operis Mœcenati.

NICOLAI CAIETANI AGETA, I.C. ET ADVOCATI PARTHENOPÆI.

Oratio Panegyrica:

TVi nè magis meriti, an officij mei debitum exoluerem, hæſitaui nonnihil; At latior vterque patuit campus, quàm, vt hoc poſsit orationis curſu luſtrari; Cum enim non immiti prorsùs meo fato contigerit, vt mutuæ Tu mihi sẽpèr præbueris dilectionis indicia, tuoq; nũquã me complecti deſtiteris patrocinio, verè amor in perenne conuerſus obſequium, id quidem in tui nominis ob-

ser,

ſeruantiam effecit, vt nihil magis optauerim, quàm hoc grati animi, tibi non indignum, poſteris verò non improbandum exhibere monumentum. Debitum eſt prætereà meæ ergà Te obſeruantiæ, quod, vt libentèr expleo, ità gratam futuram Humanitati tuæ ſolutionem confido, nimirùm, vt cui officij mei rationem debeo, eidem viuum laboris, ac induſtriæ ſignum adducam; Tibi ſanè optimo iure debentur hæreditarij fœtus, quos nobiliſsimus Proauus tuus Superiori ſeculo, mira ingenij dexteritate concepit, tuique ingenij ſplendoribus in lucem prodiderunt. Placuit igitur hoc qualecunque obſequii teſtimonium, tuo nomini tot nominibus debitum, tot titulis tuum proferre; Propria namque properat affectio clariſsimi Proaui lucubrationes, glorioſæ Pronepotis nuncupationis imagine conueſtire.

(a) Tibull. carm. lib. 4.

Hoc tibi, ne tanto careat mihi nomine carta (a).

Excipe igitur hilari vultu, & ſincero, quo ſoles, animo, munus hoc, quod offero, non tanquàm meum, ſed vti tuum, vt inde, quod tuum eſt, tuearis; Et hoc Clientis tui opuſculum, & ſi rude, & incultum, pro tua benignitate dignare aſpectu, imò

(b) Martial. lib. 10. epigr. 4.

Hoc lege, quod poſsis dicere iure, meum eſt (b).

Eminet autem ingenti laude in literaria Palęſtra Proaui tui eruditiſsimum *Deciſionum* opus, in quo luculentam legum edocet rationem, ſupèrque teſtatur perraram incomparabilis calami felicitatem, quando breuitati candorem, eruditionem ſuauem, perſpicuitatemque ità connectit, vt maximus quidam eius etiam, atque etiam legendi ardor abripiat; vnde manuſcriptæ quoque lucubrationes creberrimo plauſu per omnium manus ferebantur, & ad illas, veluti Oraculum concurrebant, ac in domeſticis Sapientum Muſæis, typorum radijs obtenebrati labores ſeruabantur, &

Ibant obſcuri ſola ſub nocte per vmbras,

(c) Virgil. lib. 6. Æneid.

Perque domos Ditis vacuas, & inania Regna (c).

Tu verò ſpectatiſsimas haſce *Deciſiones*, omnibus ſuis numeris abſolutas, ad Reipublicę literarię vtilitatē diuulgaſti; Tibi propterea, velut huius operis inſtauratori tantum perpetuò detulit peritorum orbis vniuerſus, vt ſtudioſis expoſitum, ab omnibus quotidiana propè viſione [eſt enim opus practicum, & frequentiſsimum] atque admiratione laudaretur; Idcircò

(d) Cic. lib. 1. Acad. qq.

Cicero (d) M. Varronem Authorem celebrat, multorum, quæ diuturnitate temporis abſcondita in lucem edidit; *Nos*, inquit, *in noſtra Vrbe peregrinantes, erranteſq; tanquàm hoſpites tui libri, quaſi domum reduxerunt, vt poſſemus aliquandò, qui & nos eſsemus, agnoſcere. Tu ętatem Patriæ, Tu deſcriptiones temporum, Sedes Regionum, & locorum, Tu omnium diuinarum, humanarum rerum nomina, genera, officia, cauſas aperuiſti, plurimùmque luminis attuliſti.*

Eluceant igitur ſcripta, quibus perficiendis tot vigiliæ, & elucubrationes ſunt impenſæ, vt ſemèl in lucem emiſsa, per omne æui tempus plenis gloriæ velis ferantur; *Nàm vnius (e) ætatis ſunt, quæ fortitèr fiunt; quæ verò pro vtilitate Reipublicæ ſcribuntur, æterna ſunt.*

(e) Veget. lib. 2. de re milit.

Nec

——Nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas (f).

Emicant ex professo pro Regij Ærarij iuribus, pro Regiæ Maiestatis vtilitate, ac communi Regni bono; Omnia enim, quæ circà fiscalium disquisitionum materiam, Regalium vtilitates, bonorum publicorum, ac priuatorum commoditates, feudorum lucra, & alia vtilia sese possent offerre, sapientèr, & acutè excogitata, disertè explicata, summo adhibito studio ponderata inueniuntur. Hinc & meritò quidem *Decisionum Reg. Cam. Thesaurum* appellauit eruditissimus *Dom. Regens D. Fabius Capycius Galeota (g)*; Nec minùs felicitèr, quod de *Tito Aristone I.C. Plinius iunior (h)*; *Nihil est, quod discere velis, quod ille docere non possit, mihi certè, quoties aliquid abditum quæro, ille Thesaurus est.* Quis non concipiat in animo ipsius Authoris ingenij celsitudinem, cum per dubitandi, ac decidendi rationes rem exactè perquirat, euoluat. *Quàm (i) peritus ille, & priuati iuris, & publici? Quantum rerum? quantum exemplorum? Quantum antiquitatis tenet? Iàm quanta sermonibus eius fides, quanta authoritas, quam pressa, & decora cunctatio? Quid est, quod non statim sciat? Et tamèn plerumque hæsitat, dubitat diuersitate rationum, quas acri, magnoque iudicio ab origine, causisque primis repetit, discernit, expendit. Quo (k) nihil veriùs, nihil simpliciùs, nihil candidiùs, nihil fideliùs noui,*

Nil exactius, eruditiusque est,
Sed nec candidius, benigniusque (l).

Verùm ad quid tàm longè expatiatum eo? sufficiat tantùm librum *De Regijs Fiscalibus* nominare; Equidem *vtilitas huius tituli non eget commendatione, ipsa enim se ostendit (m).*

Ergònè his meis Annotationibus ausus sum mihi imponere
Molem immensam humeris, & vix tractabile pondus? (n)
His nè meis notiunculis tantum opus adumbrare præsumo? Teruncium quasi argento addere, vel Soli facem præferre? Ecquis continere vocem posset, si obscurari videret Solem, cuius omnes aura, & claritate fruuntur? Non eget aliena luce, qui alios suæ doctrinæ splendore repleuit. Non eget plumis alienis, qui sua ornamenta in tantam laudis amplitudinem diffudit; Ad cuius virtutis odorem tot probatissimi Viri concurrerunt: Quem ipsemet Augustissimus Rex, ob egregia eius merita, plurimis voluit honoribus insignitum. Insupèr, si ità comparatum est, vt fulgentissimum Solem intuentes cæcutiamus, dùm ipsa oculorum acie perstringitur; profectò fieri non potest, quin nimio quodam pondere conatum suum is intelligat, qui virtutem stylo suo subijcere contendit, cum *ad portandam tantæ sapientiæ molem, non sint idonei homines rudes, (o)* Ergò nè?
Ausus sum tantæ sumere molis onus (p),
Ast parcat clinamini meo Tua eximia modestia; Parcant bonarum literarum Censores; Nàm quemadmodum, *intellectus noster Solis instàr oritur, occiditque, vadit, & redit, nunquàm moritur, sed suis viribus occultatur*; ità ab humana industria, licet

(f) *Ouid. lib. vlt. metamorph.*
(g) *Reg. Galeot. resp. fiscal. 1. in 2. dissert. n. 2. in fin.*
(h) *Plin. lib. 1. ep. 21.*
(i) *Plin. ibid.*
(k) *Idem lib. 2. ep. 9.*
(l) *Martial. lib. 4. ep. 34.*
(m) *Vlpian. lib. 11. ad Edict. not. in l. 1. D. de rest. in integr.*
(n) *Statius lib. 5. ad Abascantium.*
(o) *Imp. in l. 2. §. sed cum prospeximus C. de vet. iur. enucl.*
(p) *Ouid. de Ponto lib. 2. eleg. 5. ad Salanum.*

nihil intactum aliquandò relinquatur; multa tamèn posteà excogitantur, quæ vberiori indigent tractatione; Præsertim hoc in opere, in quo peculiare meum fuit studium, ac labor, vt ea, quæ recentiores post Authorem tradiderunt, ac noua emerserunt, imò (quod notatu dignum) omnia ferè illius loca, quæ apud Doctores recensentur, approbantur, laudanturquè, diligenti industria, ac lucubratione in his meis annotationibus proprijs locis, prout aptius visum est, accomodentur, annotentur, illustrentur: Et *Decisiones* omnes furtim excerptæ (innata multis eripiendi voluptate), cum iam pridem manuscriptas plerique in editis operibus transcripserint, Authore ipso non citato, vel memorando ipsius nomine allegato hic ostendantur. *Quod si quis (q) Præsumptionis arguat; arguat potiùs Sedulitatis*; Siquidem vel simplicitèr necessarium, vel vtile saltem videbatur, laudata loca, vel eorundem rapinas palàm facere, ac Notis indicare. Hæc igitur harum Annotationum causa, hoc Operis argumentum; quæ me impulere, vt eas nouissima cura concinnarem, publicæq; luci exponerem. Quod quidem tùm maximè explere elaboraui, cum propter tuas publicas curas, ab ineunte ætate, & in maximis rebus occupationes, Te ab hoc scribendi onere destitisse perspexerim; *Quod enim (r) spatium possis publico labori surripere, quando in vnum pectus confluit, quidquid vtilitas generalitatis exposcit*. Tu iam inter eos, quorum humeris, velut Atlantum quorundam vniuersæ Patriæ *Moles* recumbit, vt verè tibi summus ille honos, ob tuam in iure dicendo peruigilem assiduitatem, summum quoq; sit onus. Experimur etenim omnes, Te vnum esse, cui verba *Senecæ* de *Cæsare* loquentis, optimo iure possunt adaptari, cum ait: *Omnium quippè Ciuium domos, tua vigilia custodit, omnium otium tuus labor, omnium delicias tua industria, omnium vacationem tuum fouet negotium. Ex quo te Reipublicæ dedicasti; Tu tibi eripuisti; Tu pro vtilitate communi solus ità omnium curas, laboresque suscipis, vt nihil aliud, quam cura salutis alienæ sit gubernatio tua:*

(q) D. Ambros. de Virg. lib. 1. in pr.

(r) Cassiod. in præf. var.

Cūq; verò à nullo alio adhùc ante me id opus factū esse sciā.

Peragro loca nullius ante
Trita solo. Iuuat integros accedere fontes,
Atque haurire, iuuatque nouos decerpere flores, (s)

Omnibus (t) prætereà feliciter hic locus se dedit, & qui præcesserant, non præripuisse mihi videntur, quæ dici poterant, sed aperuisse. Multùm tamèn interest, an ad consumptam materiam, an ad subactam accedas, crescit in dies, & inventuris inventa non obstant. Hinc meritò *Plinius* (u) licet multa à se scripta, à quampluribus Authoribus collecta testetur, tamèn multa addita, & ampliata inueniri posse fatetur: *Ego planè*, inquit, *meis adijci posse multa confiteor, quæ aut ignorauerunt priores, aut posteà inuenerat vita.* Præterea, ut cum Sapientissimo *Stoico* (x) loquar, *multum adhùc restat operis, multumque restabit, nec vlli nato post mille secula præcludetur occasio aliquid adhùc adijciendi, sed etiam si omnia à veteribus inuenta sint, hoc semper nouum erit, vsus,*

(s) Lucret. rer. nat. lib. 1.

(t) Senec. ep. 79.

(u) Plin. ad Vespasian.

(x) Senec. ep. 64.

vsus, & inuentorum ab aliis scientia, & dispositio. Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. Siquidem natura ipsa, variantur omnia, & noua egent explicatione, & ex ipsa antiquorum repetitione noua disputanda, & resoluenda emergunt, quæ nouum formant librum: *Existimas (y) nostra scripta esse recentia, & nupera? Ego nihil cunctabor à prima origine repetere nostrarum literarum antiquitatem.* Nec improbandæ sunt, aut audaciæ nota afficiendæ (absit iactantia) meæ annotationes ad tanti Viri eruditissimum opus, *nam etsi (z) maximis tantum operibus admiratio debetur, tamèn inferiora non despicimus, & iusta laude non carent, quæ sunt maximis proxima,* licet de meis annotationibus hoc dici non possit. *Plinius, ad Caninium (a)* idem profitetur, *Sum*, ait, *ex iis, qui mirer antiquos, non tamen (ut quidam) temporum nostrorum ingenia despicio; Neque enim quasi lassa, & effæta natura nihil tàm laudabile parit; sed verò, nec dubitamus multa esse, quæ nos præterierunt,* Cæterum, si indocti, meos labores carpunt, quos fortè non capiunt; & alienarum laudum detractores inuidi me obtrectent; illorum ego Criticorum morsus, tui patrocinij munimine fretus, haud pertimesco.

(y) *Theophil. Antioquenus lib. 7.*

(z) *Dominic Baudius in orat. ad studiosos Leidēses p. 93.*

(a) *Plin. lib. 6. ep. 21.*

Inueniat, quod quisque velit, non omnibus vnum est,
Quod placet, hic spinas colligit, ille rosas. (b)

Nec tamen desistā à iusto, ac tenaci scribēdi proposito; nam
Si fractus illabatur Orbis,
Impauidum ferient ruinæ (c)
Haud secùs, ac Moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnat, manet illa, suoque est pondere tuta. (d)

(b) *Petron. Arbiter in Satyr. pag. 80.*

(c) *Horat. lib. 3. ode 3.*

(d) *Ouid. 6. metam.*

Accedant sanè vitæ tuæ innocentia, & illustris in summo dignitatis loco eruditio, vitæ lumen maximè conspicuum, humanitas præsertim tua ergà literatos omnes propè singularis, quæ vel nolentem me ad hoc onus assumendum inuitare, nec mouere, sed cogere, ac impellere debuissent; *Fiducia (e) mihi styli, atque ingenij nulla est, sed tua benignitas ausus meos prouocat;* Cum sis *(f) ità iustus, & bonus vir, vt natura, non disciplina consultus esse videaris, ità peritus, ac prudens, ut ex Iure Ciuili, non scientia solùm quadam, verum etiam bonitas nata videatur, cuius tantum est ingenium, ità prompta fides, ut quidquid inde hauriatur, purum, liquidumque hauriri sentiatur, Elegans in dicendo, in existimando admodum prudens, in omnibus perurbanus.*

(e) *Symmach. lib. 4. epist. 45.*

(f) *Cic Orat. pro. Aecin. n. 57.*

Tibi ministræ, & comites sunt temperantia, fides, felicitas, grauitas cum humanitate permixtæ. In Te vno virtutes elucent, nimirum *Q. Flaminei* clementia, gratitudo *Mitridatis, Syllæ Aggrigentini* liberalitas; *Scipionis* authoritas, *Valerij Publicolæ* humanitas, *Pompeij* pietas, *Aetilij Reguli* veracitas, Fama *Metelli, Scæuolæ* fortitudo, *Seleuci* iustitia, *Cambysis* iudicium, *Vlpiani* elegantia, *Pauli* copia, & amor Patriæ *Marci Curij, & Codri,* & ergà me affectio, & patrocinium. Tibi quoque egregia est corporis forma, quam ad animi pulchritudinem ità composuisti, vt cum *Poeta Sulmonensi* dicam:

Par animo quoque forma suo respondet in illo,

Et

(g) Ouid. 6. fastor. *Et genus, & facies, ingeniumque simùl.* (g)

Verùm si te amant omnes, Cunctos Tu etiam amplecteris beneuolentia, Vnde cum Plinio (h) exclamem, oportet: *Iucundissimum est in rebus humanis amari, sed non minùs amare, quorum vtroque ità frueris, vt cum ipse ardentissimè diligas, adhùc tamen ardentius diligaris; primum quia faciliùs est vnum amare, quàm multos; deinde, quia tibi amicos tuos obligandi adest facultas tanta, vt nemo possit te, nisi ingratus, non magis amare.* At quanta Tibi *concordia, (i) quantusque concentus omnium laudum, omnisque gloria contigit. Vt nihil seueritati eius hilaritate, nihil grauitati simplicitate, nihil Maiestati humanitate detrahatur.* Ità quidem es fortunæ, ac intellectus bonis donatus, nobilitatis, dignitatis, ac probitatis radijs emicas, vt arduum esse, aut de te loqui, aut de te scribere, prorsùs experiar; Etenim, dum mentem excito, vt te, qua possit, cogitatione tantum, quantus es, complectatur, inardescit ipsa, & desiderio protinùs feruentissimo elata, non satis habet tuam gloriã admirari, nisi etiam deprędicare conetur; At verò cum calami officio, cartæ consignare laudes aliquas tuas tentet, concidit omninò, & quod aggredi amor vellet, formido detractat. Proh dolor!

(h) Plin. in Paneg. ad Traian.

(i) Idem

Non ego sum satis ad tanta præconia laudis, (K)
Ora licet tribuas multiplicata mihi. (l)

(K) Tibull. lib. 4. car.

Quid igitur inter hos amoris, & formidinis fluctus agamus dùm volo, & non possum, dum detracto, & idem conor? Audeamus aliquid, & magno, ac fidenti animo, quod incępimus, obeamus:

(l) Ouid. in Ibin. ver. 203.

Quod si deficiant vires, audacia certè
Laus erit, in magnis voluisse sat est. (m)

Absit iam tantum ingrati animi supercilium, vt tuam ergà me notam affectionem, affectione rependam. Tùm ergò necessitudo, tùm incomparabilis amor,

(m) Propert. libr. 2. eleg. 10.

Hanc habere orationem mecum à principio institit. (n)

(n) Terent in Hecyra act. 3. Scen. 3.

Placet intereà gratitudinis, ac obseruantiæ rimari monumenta, &

Esse salutatum te vult mea litera primùm. (o)

(o) Ouid. 2. de Pont. eleg. 7.

Deinde si gloriam illam tuam, quam in publico Neapolis, ac Europę fere totius theatro, virtus tua, applaudente fama, reportat, pro dignitate eloqui, & stylo consignare non possũ; amoris, & desiderij vehementissimi signum, famulantis obsequij conatu declarabo. *Quisnam (p) sit ille qui debeat tantam molem subire: Nonnè is omnium suffragijs hominum tributim, centuriatimque legeretur, cui felix Patria, cui domus clara, cui Forma diuina, cui ætas integra, cui militarium, ciuiliumque rerum vsus contigisset? Cuncta igitur à capite, proposito ordine prosequamur.*

(p) Latin. Pacat. in Pan. Theod. Aug.

Et primùm fateor, te summam sortiri originis felicitatem, cum ex Hispania repetas ab antiqua prisci æui memoria florentis prosapiæ, vetustam familię nobilitatem. *Bellatricem (q) illam viris, armisque nobilem Hispaniam, illam Seminarium hostilis exercitus, illam Annibalis eruditricem,* vt, dum (r) Hispa-

(q) Luc. Flor. gest. Ro. cap 6.

(r) Pacat. in Pan. Theod. Aug.

patriæ vni quidquid laudatur, assurgat, hæc durissimos milites, hæc experientissimos Duces, hæc facundissimos Oratores, hæc clarissimos vates parit, hæc Iudicum mater, hæc principium est. Cuius (s) præclara antiquitas nulli Prouinciarum non modò Europæ, verum nec totius Orbis cedit; Inter omnes Mundi Prouincias maximam, nobilissimamque Hispaniæ antiquitatem maximis laudibus extollendam, & externarum gentium Commentarijs, ac varijs libris, atque descriptionibus labore maximo comprobatam.

Est locus, Hesperiam Graij cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ,
OEnotrij coluere Viri: nunc fama, minores
Hispanam dixisse Ducis de nomine gentem. (t)

O inauditam tantæ Patriæ celsitudinem, pro tanti etiam generis dignitate prædicandam. Sed etsi cuncti Hispani hac gloria fruantur, & gaudeant suæ cognomine gentis; tamen

Est quod præcipuum debeat ista domus. (u)

O' generosam stirpem, (x) & tanquam in vnam arborem plura genera, sic in istam domum multorum insitam, atque illuminatam sapientiam. Tàm (y) frequens est familiæ vestræ felicissimus prouectus, tàm in multis personis declarata prudentia, vt licet aliquis vos eligat ad subitum, nihil fecisse videatur incertum. Similitudinem suorum felix vena custodit, quando pudet delinquere, qui similia nequeunt in suo genere reperire.

Dicat antiquissima, & nobilissima familia *Moles*, à Gallæciæ Regno originem trahens, & inde in Lusitaniam, Cathaloniã, ac Gerundam, demum Neapolim gloriosè prouecta, ex qua literis paritèr, atque armis, vel togati, vel sagati celeberrimi Viri, tanquàm ex Equo Troiano prodierunt Heroes.

Et genus immortale manet, multosque per annos
Stat fortuna domus, & aui numerantur auorum. (z)

Occurrit calamo memorandus ille Comes D. Erus, qui anno à Virginis partu 899. erat Magnas Regis Alphonsi Magni, eiusque Generalissimus Armorum Præfectus, Comes Ciuitatis Lugo, à Comite D. Mendo, & D. Ioanna Romanes ex Regali progenie descendens; Hic ille fuit magnanimus Heros, cuius opere (a) Ciuitas Vlispomeñs, & totum Lusitaniæ Regnum fuit conquisitum. D. Consaluus Eriz de Moles, & D. Petrus Mendez de Moles, generosissimi Milites. D. Payus Esteuez de Moles, Regis Alphonsi III. Pincerna. D. Ioannes Moles familiaris, & strenuus miles, tempore Regis Petri IV. Aragonensis. D. Petrus Moles Consiliarius Aragoniæ Regis anno 1234. Aloysius Moles D. Alphonso Regi Aragon. XVII. carissimus, qui anno 1445. fuit Baliuus Ciuitatis Gironæ à Regina D. Maria, illorum Regnorum Gubernatrice electus, in cuius officium substitutus reperitur D. Petrus Moles eius germanus, vsque ad annum 1463. Et maximus ille S. Romanæ Ecclesiæ Princeps D. Ioannes Moles à Margaritis, (b) iuuenis à Nicolao V. Cameræ Clericus institutus, & à Io: Nauarræ Rege ad multos Principes missus Orator, postremò à Ferdinando ad Xystum IV. à quo Episcopatum Gerundensem regendum, & Romani Senatus dignitatem senex capularis

(s) *D. Ioannes Moles à Margaritis Episc. Gerundensis (postea Cardinalis) in eruditissimis libris, quos inscripsit, Paralipomenon Hispaniæ lib. 1 inter tom. 1. Hispan. Illustrat.*

(t) *Virg. lib. 1. & 3. Æneid.*

(u) *Ouid. ad Liuiam*

(x) *Cic. in lib. de Clar. Orator. qui inscrib. Brutus n. 111.*

(y) *Cassiod. lib. 8. var ep. 16.*

(z) *Virg. lib. 4 Georg.*

(a) *Vt videre est apud Nobiliarium Comitis D. Petri filij Regis D. Dionysii Lusitani tit. 56. pag. 320 latè per P. Londoño Chronist. Regalem Regnorum Hispaniæ & Vberte in descriptione familiæ Moles, ac P. Scalesium in comm. ad Pers. satyr. in epist. dedic. tom. 1.*

(b) *Ciacon. in Vitis Pont. & Card. to. 2. anno 1434. lit. C. fo. 1268.*

ris accepit, Presbyter Cardinalis S. Balbinæ: Is Theologiæ, Iurisprudentiæ, & Cosmographiæ peritissimus, scripsit *Historiam Hispaniæ:de optimo Principe*; & alia quædam in humanioribus eruditè; Hinc meritò cum Hispano Poeta,

Purpura te felix, te colit omnis honos. (c)

(c) *Martial. libr. 8. epigr. 8.*

D. Ioannes Baptista Moles, Ordinis S. Francisci, ac Religionis decus circà annum 1591. Romæ Commissarius Generalis, qui ob suam eminentem scientiam, acre ingenium, varios edidit tractatus, vt (*d*) peritissimi Viri testantur. Et inter viuentium primarios D. Franciscus Maria Moles, Theatinæ religionis speculum, celeberrimus Sacer Orator, suæque Religionis Visitator, cuius doctissimus legitur Panegyricus (*e*) super Epistola SS. Virginis Messanensibus missa; Episcopali Thiara venerabilis, nobilitate, ac agendorum vsu, jàm Romanæ Curiæ gratiam promeritus, ac Nolanus renunciatus Antistes.

(d) *Vide eruditum Nicol. Anton. in Bibliot. Hisp. p. 1. fol. 497.*

(e) *Vide P. Silos p. 3. hist. C.R. lib. 12. fol. 565.*

Consultò alios prætereo, lubens omitto, qui S. R. E. suis virtutibus, illustrarunt, & apud Regem, ac Patriam tum domi, tùm belli plurimum preualuere; Tantùm verò ad illos in hoc nostro Neapolis Regno optimè meritos mea deflectat Oratio; quotusquisque enim Italorum ignorat, plures in Teatrali hoc Neapolitanæ Ditionis ambitu reperiri,

——————— *Quos æquus amauit*

Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus. (*f*)

(f) *Virgil. lib. 6. Aen.*

Et quidem offertur D. Franciscus Moles abauus tuus, tuūque nomen, & omen habens; Is enim āno 1515. ad hoc Neap. Regnum adueniens, maiorumque inhærens vestigijs, tanta apud suos Reges in obeundis muneribus fidem, atque authoritatem est adeptus, vt summum Regij Quæstoris munus, ac Vethedariorum Pręfecti, siuè, vt aiunt, Cursoris Maioris officium sit promeritus, opibusque fortunæ præditus, magnis impensis à fundamentis insignem ædificauit Aedem in hac Parthenopensi Vrbe in via dicta Incoronatę, quę hodiè ab Illustri Ottaiani Principe possidetur; ac post Marij Lottredi obitum, ab Inuictissimo Imp. Carolo V. officium Portulanię Barensis Prouincię obtinuit, fuitque Dominus Terrę Montilsani, ac deinde Terræ Turi in Barensi regione, quæ ad nostra vsque tempora à suis descendentibus dominatur. D. Gabriel Moles, strenuus miles in bello senensi, & Romanæ Campaniæ; vti militum Præfectus, dimicauit, qui cum sibi instituisset D. Thomam eius fratrem consobrinum, ac tuum auum dignissimum, acris contentio exorta fuit inter ipsum, & D. Marcum Antonium Moles, præfati D. Gabrielis patruum, de successione in prædicto Turi Oppido, de qua celebri controuersia (*g*) plerique testantur; sed tandem de lite retulit palmam D. Marcus Antonius; Hic autem fuit præclatus ille miles, qui viriliter bellans, in varijs campestribus, maritimisq; adfuit pugnis, in obsidione præsertim Melitæ Insulæ anno 1565. & anno 1571. in prælio nauali propè Sexti, & Abidi promontorium, & sequenti anno in Oris Orientalibus, Duce Ser. D. Ioanne Austriaco, fuit cunctorum Equitum gregario-

(g) *Vide R. T. sp. dec. 1. S.C. Cons. de Georg. alleg. 12. R. Rouit. in alleg. in praef. fis in com. ad prag. 11. de feud. Menoch. cons. 1115 l. 12.*

rum.

rum, numero circitèr ducentorum Præfectus. D. Franciscus Eques Hierosolymitanus Commendator, & posteà magna Cruce insignitus, ac Baroletano Prioratu decoratus. D. Leonardus Moles Ordinis S. Iacobi, & illius habitus Commendator, qui ob eius magnam rei bellicæ peritiam, fuit creatus Magister militum, & æneorum tormentorum Aragonensis Regni Præfectus Generalis (h). D. Antonius Moles primi nominis miles, itidemque Militum Præfectus. D. Fridericus Moles Eques Hierosolymitanus, Samniæ, ac Dauniæ olim clarissimus Præses, ob edita quoque opera Orbi notissimus; scripsit (i) enim anno 1636. Castellano idiomate: *Guerre entre Ferdin. II. Emperador Romano, y Gustauo Adolfo Rey de Suecia*: *Et Audiencia de Principes*: Insupèr, *Amistades de Principes*.

(h) *De cuius gestis plenè apud eloquentissimum Sacrum Oratorē P. Raphaelem Mariam Filamond. nel Genio Bellic. di Nap. pag. 442.*

(i) *Nicol. Anton. in Biblioth. Hisp. p. 1. fol. 278.*

Perstringunt nobis aciem luminaria duo præfati D. Francisci filij D. Annibal proauus, & D. Iulius propatruus tui meritissimi: Ille Iurisconsultorum maximus, & aliarum scientiarum eruditione excultus, integritate, & grauitate præstantissimus, Almi Doctorum Collegij Neapolitani Senator, in publicis, & maximi momenti negotijs, ac iure reddendo tanta cum laude versatus, vt à Maximo illo Monarcha Philippo II. Catholico Rege, post illi multas collatas dignitates, inter Regiæ Cameræ Summariæ Præsidentes fuerit collocatus, & ibidem pro Magno Camerario dignissimè extitit, deinde ad Supremum Italiæ Senatum, ac etiam Aragoniæ euocatus, & Neapoli Regiam Cancellariam Regens, Regniq; Viceprothonotarius meritissimè delectus, qui *Ordinationes* pro bono, perpetuoque Regiæ Dohanæ Menæpecudum regimine edixit, periteq; pro suo Rege scripsit *in successione Regni Portugalliæ*, & de *Ducatu Britanniæ pro Serenis. Infanta Helisabeth*, iltasque *Decisiones* enucleauit. Alter, hoc est D. Iulius Sac. Theolog. Doctor eximius, in arduis Apostolicæ Sedis, eiusdemque Augustissimi Regis Philippi II. rebus gerendis summa dexteritate commendatus, qui Ecclesiæ Altamuræ Antistes creatus, iurisperitia, ingenio, grauitate desponsatæ sibi Ecclesiæ regimen nobilitauit. Præterea eorum patrem D. Annibalem, repræsentant dignissimi filij, D. Mauritius, M. C. V. Iudex, qui S.R.C. Sanctæ Claræ huius Regni Senator electus, ob immaturam mortē dignitatis possessionē nō fuit adeptus; D. Fridericus Eques Hierosolymitanus, in puerili ætate defunctus; & D. Thomas auus tuus, M.C.V. Iudex, itidemque ad præfatum Senatoris munus nominatus, sed fato præuētus illud minimè fuit assecutus, cuius ingenium æquè ostenditur in aliquot suis monumentis, in commentando patris scripta, pro successione in Portugalliæ Regno, ac Britanniæ Ducatu, & hunc decisionum librum. Porrò præcellit alter D. Annibal, ipsius D. Thomæ filius, qui fuit Iudex M.C.V. Regius Consiliarius, & eiusdem M.C. Proregens, Moderator Regiæ Dohanæ menæpecudum Apuliæ, vbi non sine omnium mœrore defecit, nominatus per Regni Proregem ad Regētis Supremi Italiæ Cōsilij munus, sed mors spem omnem abrepit, ob suam tamen eminentem doctrinam, rerumque publicarum peritiam, Do-

✠ † mino-

minorum huius Regni Protegum Consultor fuit, grauibusq; rebus detentus, vnde omnium laudes (K) exhausit: Elucet D. Didacus parens tuus, cuius nomen ità incredibili commendatione diffusum, emensis doctrinarum curriculis, insignem orandi locum præscripsit, vt Rex Noster Inuictissimus sui Ærarij Aduocatum designarit, quo in consessu insigni dissertionum acumine, applaudentium vndiquè Senatorum vocis, solertissimi ingenij laudem adeptus, addita ei Regij Consiliarij dignitate, ac postmodùm inter Reg. C. Sum. Præsidentes meritissimè cooptatus. Commemorabiles parentis optimi virtutes refert tua summa cum dignitate veræ Iurisprudentiæ eruditio; Et admirabili virtutum gloria nitens *D. Annibal* frater tuus, generosissimus Eques, ac in Mediolanensi Statu Neapolitanæ Militiæ Præfectus, inter magnos nostræ ætatis milites rerum in bello gestarum perillustris; quiq; in Pelopenno-so contra Turcas *Methone* gloriosè expugnatæ, hostes se illi dedere (*l*). Ac alter frater *D. Antonius* spectata prudentia, ac nobilium morum integritate incomparabilis.

(k) *Laudatur à R eg. Safel. in praxi sect. 16. num. 18. Reg. de Marin. resol. 279. n. 15. Cōs. Prato resp. 10. & 11. in fin. R. Merlin. cent. 1. contron. 40. nu. 15. & contron. 65. in fin.*

(l) *P. Raphael Maria Philamond. in cit. lib. del Gen. Bellic. di Nap fol 449 & P. Scales. in Epist. Dedic. lib. 1. comment. ad Pers. Satyr.*

Hęc est, inquam, florentissima Familia tua innumerabiliū penè propagatrix Heroum, *Antiqua (ll) proles, laudata prosapies, cum togatis clari, inter viros fortes eximy*. Hi sunt quorum.

Fortia facta patrum, series longissima rerum (*m*)
Per tot ducta Viros, antiqua ab origine gentis.

Maxima (*n*) *Serenitatis luminibus sanguis irradiat, qui tot annis continuis simùl splendet claritate virtutis, & quamuis rara sit hæc gloria, non agnoscitur in tàm longo tempore, stemmate variata. Seculis suis produxit nobilis vena primarios; Nescit inde aliquid nasci mediocre, tot probati, quot geniti, & quod difficile probatur, electa frequentia est.*

(ll) *Cassiod. lib. 1. ep. 4.*

(m) *Virgil. 1. Æneid.*

(n) *M. Aurel Cassiodor. lib. 3. var. ep. 3.*

Sed apagetis extrema ista,

Et genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto. (*o*)

Hactenùs (*p*) *in te prædicata sint dona fatorum, nunc ad ea proferamus gradum, quæ tibi debes.*

(o) *Ouid 3. metam.*

(p) *Pacat. in Paneg. Th.*

Viuant illi tui Consanguinei in luce clarissima, qui fidelem Regiæ Majestati præstiterunt operam, admirationem omnium concitent, & promereantur amorem, tantum hic sileant, vbi tuæ virtutis admiratio sola, satis nostros animos euincit, & sublimium dignitatum lætitia, iure suo gratulationem exposcit.

O' qui nominibus cum sis generosus auorum,
Exsuperas morum nobilitate genus. (*q*)

(q) *Ouid. lib. 4. eleg. 3.*

Te potiùs, non tuos maiores, tuam virtutem, non tuam familiam, decus tuum, non tuum genus, tuis, inquam, te virtutibus, non alienis floribus exornandum suscepi. Lateat quidquid est generis tui, à quo, & si in te magni nominis splendor deriuetur, tuo tamen, non alieno fulgore splendere concupiscis:

Nam quanquàm antiquæ gentis superent tibi laudes,
Non tua maiorum contenta est gloria fama,
Nec quaris, quid quæ Index sub imagine dicat,

Sed

Sed generis priscos contendis vincere honores,
Quàm tibi maiores, maius decus ipse futuris. (r) — (r) *Tibul. carm. lib. 4.*

O quanta illa nunc tuæ virtutis est amplitudo, quam ampla, gloriosaque dignitatis excellentia. *Te fama*, (s) *te gloria, te ad sydera tollit humus.* — (s) *Plin. ad Traian.*

O virtus egregia, doctrina admiranda, nobilitas, & authoritas eximia, probitas, & integritas spectata. Agedùm verò, quis in te ista requirat, quæ perfectissima in te admiratur, & obstupescit? Quorum dico conscium habes nobilium ordinē vniuersum, testem Regem Inuictissimum, præconem famam æternam? Si virtutem quis requirat, tuo generi est innata, & hæreditariam à maioribus habuisti; Si doctrina quæratur, ætas prima ex decursu tot Regionum, & laboribus tot exhaustis in otio literarum hanc collegit: si nobilitas desideretur, duplicem habes, sanguinis vnam à maioribus, virtutis alteram à te: Si probitas desideretur, de te mentiri fama veretur. Nequè tamen est, quin gloriosam Neapolim nostram exclamem, quæ te protulit; Felicem, quæ te virum gremio complexa, magnum habet decus suum, & propugnatorem. Equidem ad magna natum Patria benignissimo sinu excepit adolescentem, ac primo robore iàm ætatis spatia superantem indolem aliquandiù continuit; *Et quod* (t) *grandæuus de impetratione nunquam certus optauit, hoc tibi adolescenti supremum munus incessit.* Quod humanum magis exsuperat captum, te aspicere in Senatu, in foro, incredibili memoriæ, dictionis, ac ingenij felicitate. — (t) *Cassiodor. 2. var. epist. 15.*

Ore loqui docto, & virtutem ostendere factis. (u) — (u *Homer. Iliad. 1. 4.43.*

Contendit (x) *flos ætatis, & maturitas mentis, sed potiùs illa superauit, quæ nos ad virtutum gradus, gloriamque perducit, quapropter aptamus munera nomini, & meritis tuis, vt arcana regia fidelis accipias, vir eloquens literatam reperias dignitatem. Nunc causas gloriosas iudicas, quas laudabiliter perorabas.* Possumus, spectabilis Vir, te quidem admirare, sed virtutes tuas, & tot res à te præclarè gestas non possumus enumerare. Quis dicat, quæ in Aula, & in oculis Regis admirantis summa industria peregisti? Quis concipiat satis vnquam, quanta æquitate, quanta deniquè subtilitate inextricabiles lites enodaris, cum in supremo nunc Italiæ Consilio, nunc Mediolani, nunc Neapoli summa cum authoritate residens, magnificentissimum nobilitatis vniuersæ consessum in tui vnius admirationem pertraxisti. — (x) *M. Aurel. Cassiod. lib. 8. epist. 18.*

Te clamore vocant iterumque iterumque supremo. (y) — (y) *Ouid. ad Liuiam circa med.*

Virtus enim tua lucem suam in Vrbem hanc, ac remotissimas Orbis oras diffundens, tuis in primis te carum effecit, externis desiderium iniecit magnum; Cum Regi, ac toti Reipublicæ toties esses probatus, cum apicem attigisset tua virtus, & quantum patriæ prodesse posses, nemo ignoraret; Deo, ac Rege statuentibus, virtute tua postulante, Supremo Senatorio Ordini es adiunctus. Quid nunc dicam de iustitia, quam ità exerces, vt per te æquitas vigeat, iniquitas exulet, tranquillitas regnet. Testes sunt iustissima illa Tribunalia, in

quibus assidebas. Testis est tua æquitas, quam in Summo Astrçæ Solio moderaris. Quid amplius dicemus? Felicemnè Regem? Cuius tantus Aerarij Thesaurus, quo studio, quauè industria, quot laboribus adauctus? Aut quibus iuribus defensus, & conseruatus fuerit? Cum in Supremo Regalis Aulę Tribunali præsideres, fideliter, feliciterque, absque omni subditorum iniuria agebas, quod erat Regi probatum, Regno vtile, tibi ipsi gloriosum; Et cum magna tua laude negotia pro communi omnium bono agitans, inde Tribunalia, commissas tibi Regiones peruigili cura gubernasti; Et è Supremo Italico Senatu Mediolani primam Magni Cancellarij dignitatem adeptus, vbi etiam Magistratuum fuisti integerrimus Censor; *Credıtis (z) fortè Principes viri, nouam in hunc, impetratamque apparuisse prudẽtiam, origo eius hæreditarias sibi literas vendicanit, qui ità in Mediolanensi foro resplenduit, vt æterno fructu è Tulliano cespite pullularet*; Mox Neapoli Regiam Cancellariam, Regentis decus proauitum familiæ tuæ, ac tibi promeritum obtinuisti; Dignus quippè, vt tuis meritis omnium vtilitatem, plurimorum salutem, Regis tui amãtissimi honorem, complecteretis; *Honorem (a) siquidem celsum, sed qui tuis meritis probetur esse æqualis. Currat (b) quinimò honorum gratia per parentes. Tende igitur ad laudum celsa vestigia, vt priores tuos, quos honore reparas, virtute transcendas.* Fortunatam nè Patriã magis appello? *Fortunata, (c) inquam, & inuidiosa Neapolis, literarum domus augustissima, quæ, si Maroni quondam dulcis visa es, quantùm nunc dulcior videris, vbi ingentorum, ac studiorum æquissimus extimator habitat.* Tu namque is es, qui nostræ Patriæ fausto omine natus, *ut ciuilia (d) æquus trutinator examines, tantamque famam tuam habita maturitate custodias, quantum te illi Populo, vel in leui culpa facilè displicere cognoscas. Vrbs Neapolis ornata multitudine Ciuium, abundans marinis, terrenisque delicijs, vt dulcissimam vitam te ibidem inuenisse diiudices, si nullis amaritudinibus miscearis.* Emeritus es propterea vt ipsius fidelissimè Ciuitatis Annonæ Præfectus vnanimi omnium consensu legeteris; *Tui siquidem (e) tuaij est, ut Sacratissima Vrbi præparetur annona, vbique redundet panis copia, & tàm magnus Populus, tanquàm vna mensa satietur. Non immeritò Pompeius fertur, copia quantitate prouisa vsque ad rerum peruenisse fastigia, quia meritò singularis est amor populi, cum potuerit à penuria liberari; Hinc ille gratificationem meruit, plausumque Populorum; Hinc vnicè semper amatus est, & in gratia Ciuium omnium vicit facta maiorum.* Augetur etiam ex hoc tuæ gloriæ præconium, & non vna, aut altera contenta lauro, multiplicem sibi æuiternæ laudis coronam intexit; Etenim *quid meliùs (f) quam illum populum gratum respicere, cui cognoscaris præsidere? quale est perfrui fauore multorum, & illas voces accipere, quas, & clementes Dominos delectat audire.*

(z) Cassiod. lib. 8. ep. 19.

(a) Idem epist. 21.

(b) Idem lib. 2. ep. 3.

(c) Franc. Petrarch. famil. epist. lib. 1. epist. 1.

(d) Cassiod lib. 6. ep. 23.

(e) Ibid. ep. 18.

(f) Cassiod. lib. 6. ep. 23.

Ciuium grato animo accessit Patritiorum fauor, & Regis nostri Inuictissimi placitum, quo nostris hisce temporibus, & non anteà huius Vrbis Sedilibus, exteras quasdam familias alliciendi præbuit facultatem, quorum animos ità pertraxisti,

sti, vt promeritus sis, nemine penitùs dissentiente, sed omnium Nobilium cętu, viuis suffragijs applaudente, ac antiquissimæ Familiæ tuę summâ nobilitate à tempore, quo Neapolim aduenit, iam promerente, albo calculo ad honores Illustris Portæ Nouæ Sedilis huius inclytæ Vrbis adscribi.

Omnis in hoc vno varijs discordia cessit
Ordinibus: lætatur eques, plauditq; Senator,
Votaq; patritio certant plebeia fauori. (g)

Nequè omnium est, ea summa virtute patrare, quæ facis, hominum autem omnium est te amare, *noster hic, magnus, qui cum fortuna virtutem adæquauit,*(h) ut iure optimo egregius, Sacerq; vates Parthenopæus (*i*) de Te ità cecinerit.

Zodiacum emensus per singula signa forensem,
Pergis idem fido lumine Solis iter.
Publica res olim nullam te Præside noctem
Palluit, aut dubio nubila iura dolo.
Hispanas inter Siren Campana Curules
Sentit in Occiduos Te sibi ferre dies.
Rexit, & Insubres populus Epidaurius Anguis,
Cum Themis è nutu splenduit aucta suo.
Arduum id est, Fisco annonam indulgere sequestro,
Et simùl vrbanis consuluisse focis.
Tanta operum Moles, tanti decora alta laboris
Fixa tibi meritę sydera laudis alunt.
Nunc Regum latus est, patrijsq; optabile votis
Solstitium præstas: hoc quoque Solis habes.

Admiror hæc libentèr, eloqui verò nõ possũ. Generosũ tuum animum repræsentant tui liberi *D. Didacus*, & *D. Ioannes*, non tam quod ex te nati, quàm quod gloriosis tuis vestigijs insistunt; & mores sequuntur nobilissimæ matris D. Mariæ Vrsinæ ex Comitibus Pacentri, & Oppidi, ex antiquissima, & nobilissima prosapia(*k*) inter familias non dum Regni, verum Italiæ excelsiores. Habet Rex, quod in ijs speret, habet Patria, quod in ijs confidat. Ille tuus *D. Didacus*, patriæ virtutis imitator, cuius animus ad omnẽ prudentiã factus, insigni generositate in Cathalonia pro Catholica Maiestate strenuè militãdo, maiorũ triũphos iterare iàm pergit. Ille tuus *D. Ioannes* tui ipsius simulachrũ, quẽ cum videas, omnia, & sũma speres, qui se sacrosancto matrimonij fœdere coniunxit cum nobilissima *D. Magdalena de Triuultio*, ex antiquissima pariter in Italia, ac florentissima Mediolanensi progenie (*l*), ex qua tot belli Duces egregij, ac domi celeberrimi emanarunt Heroes. In illis profectò speciosas generis imagines, & tot Patriæ, ac Regi, animi tui obsides relinques. Felix Patria nostra, quæ illos iàm habet, nec plùs sperari potuit, nec spei responderi feliciùs.

Sed quò tua me virtus rapit? Tempus est, vt vela contrahamus, *& meliùs est silere* (*m*), *quàm pauca dicere: Dixi* (*n*) *propè plura, quam potui, sed pauciora, quàm debui, vt iustissima mihi causa sit propitio munere tuo, & nunc desinendi, & sæpè dicendi.* Accipe hoc voluntatis argumentum, & debiti census moni-

(g) *Claudian. de laudib. Stilich. Paneg. 3.*

(h) *M. Tull. pro Archia.*

(i) *P. Iacobus Lubranus Neap. Soc. Iesu Epigrammaton lib. 8. Epigr. 12.*

(K) *Francisc. Sansouin. in pecul. lib. de famil. Vrsina, Mazzell. in descriptuon. Regn. Neap. L. 2. fol. 725. Franc. de Petris lib. 2. histor. Neap. fol. 185.*

(l) *Chassan. in Cathal. glor. mund. p. 1. consid. 66. in fin. Ep. Iouius lib. 4. elog. fol. 147. Et conuiuium factum per Triuultiũ pace, ac bello clarum, occasione coniugij cũ nobili Neapolitana, recenset Angel. Politianus epist. lib. 12. pag. 198.*

(m) *Sallustius.*

(n) *Eumen. in Panegir. ad Constant. Aug.*

(o) Senec. epist. 81.
(p) Latin. Pac. in Pan. Theod. Aug.

nimentum, *nec quantum (o), sed à quali profectum sit voluntate perpenditur. Hoc quoque (p) tuum mihi Numen indulseris, vt ex hac Oratione, non eloquentię (quod nimium est), sed quantulęcunque prudentiæ, & deuotæ tibi mentis testimonium referam,*

Nec tua, Te præter, chartis intexere quisquam
Facta queat, vt non maiora supersint;
Est nobis voluisse satis, nec munera parua
Respueris: Etiam Phębo gratissima dona
Cres tulit, & cunctis Baccho iucundior hospes. (q)

(q) Tibull. carm. lib. 4. ad Messalam.

Vale Senator amplissime, Vir clarissime. Viue Deo, Regi, Patriæ, Familiæ tuæ, suauissimis filijs tuis *D. Didaco*, & *D. Ioanni*, & gloriosæ posteritati. Viue nobis cunctis, quibus dignitate, & amore es pater, tutela patronus, authoritate propugnator.

Sis felix, nostrumq; leues quemcumq; laborem,
Et quo sub Cœlo tandem, quibus Orbis in oris
Iactemur, doceas. (r)

(r) Virgil. lib. 1. Æneid.

Det igitur æternus Deus, vt tantum Virum communi bono conseruęt, & dùm Vrbis est ornamentum, diù, ac incolumem superesse velit in Orbe. Ex nostro Musæo Neapolitano Restauratæ Salutis Anno CIↃIↃCXCII.

Dom.

DOM. D. ANTONII MATINÆ
I. C. & Canonici Neapolitani.
Ad AVCTOREM, Aduocatorum Principem.
Epigramma.

ÆRari custos Latij prudentia Iani,
Cæsareas potuit nec cohibere manus,
Palladium Ærari, per te, Doctissime Legum,
Hesperij est custos Numen, & æqua Themis.
Præmia virtuti hinc Carolus largitur; & Orbis
Cui meritò gazas mittit vterque suas.

EIVSDEM DISTICHON.

NOn benè pro libro desumptum nomen ab ære,
Cum sit diuitijs aureus Ingenij.

Con l'occasione dell'eruditissimo libro
attinente al Regio Erario,
Composto dal Signor Auuocato Primario
NICOLO' GAETANO AGETA.
Alla Maestà Cattolica
DI CARLO II.
Rè delle Spagne.
Sonetto di Federigo Meninni.

IN duo Mondi, ò grā CARLO, a cui sourasti,
Tè ligio il Sol, per cumular gli Erari
Di quei tesor tanto superbi, e rari,
Che à contarli non è penna, che basti.
Quindi co'l Tago Ispan par che contrasti
L'Indico Gange in tributar suoi chiari
Metalli à Te, che non trionfi auari
Di fama eterna a la Virtute alzasti.
Ricca mercede a' suoi sudori intensi
Ogni saggio hà per Te; ne gemme, ed ori,
Il Vizio mai per coronar, dispensi.
Dicasi dunque: Il compartir tesori,
Che il ragunarli entro gli Erari immensi,
Son del tuo Regio cor vanti maggiori.

Ad eundem AVCTOREM Peritissimum I.C.
Iosephi Macrini I.C.
Epigramma.

QVid tantū premis ipse tuū pater inuide librū,
Et lima assiduus perpolis vsque tua.
Omine cum dextro in lucis iam prodeat auras:
Prodeat, & plausus excipiat meritos.
Scripserunt mores numerosa volumina honestos,
Et qua priuata lege habeantur opes:
At qui regales gazas, æraria regni
Iuribus ornasset tam benè, nullus erat;
Tu rem difficilem aggressus conamine magno,
Dum magna hæc tractas, maximus Author eris.

ANGELI MENINNI IC. NEAPOLITANI
in laudem Operis.
DISTICHON.

DIuitiæ Iuris dum libro aptantur in vno,
Hic iure Ærari nomine dignus erit.

NICOLAO CAIETANO AGETÆ
Summo I.C., ob librum de Ærario
Eruditorum plausu, labore, ac summo ingenio elaboratum.
Dom. *Antonij Frosina Pistoris* I.V.D.
Musæ iuueniles suum exhibent Famulatum.
EPIGRAMMA.

Iā Regnis sua forma redit; tenet, Agmina Princeps
Vnde alat, hostiles despiciatque Minas.
Ad Pompas festosque dies, ad Balnea, Fontes
Publica pro cunctis Arca ministrat Opes.
Circenses spectans panis Plebs læta gradus
Principis ad Nutus officiosa venit.
Non tantas geminauit opes vel Quæstor amicus
Sanguinis aut turpis nobilis Arte Lucri.
Ingenio monstrante viam, Sollertia Fiscum
Ditat, & Auctori pandit in Astra viam.
Sic tibi Pierius veniens Heliconis ab Antro
Serta Chorus Capiti nectit, AGETA, tuo.
Ardua Romanum fuerat res condere Lustrum,
Tu trahis ad Censum Regna venire tuum.
Auroram, Noctemq; simul, Gangemq; Tagumque
Æthiopem libras, & fera Regna getas.
Quis dedit ingentes Animos, Mentique vigorem
Iuppiter, an faciles Pallas amica Vias.
Si tua respicias copiosa volumina, fastum
Et tibi grande dabit Fama supercilium.
Vltima Virtuti hæc fient tentamina vestræ,
Si non diuina MOLE superbus eas.

AD EIVSDEM AVCTORIS MAXIMI I.C. LAVDEM.
Epigramma.

ERgò age? Romanæ victurus secula famæ;
Sit licèt eloquio Roma superba suo.
Diceris eloquij flumen, plaudente Senatu,
Dum maiora tuo murmure Iura sonant.
I: Gazas referas, magnique Æraria Regis,
Par est: nouit opes nobilis vnda dare.

Humillimus Seruus,
ac Obsequentissimus Discipulus
V.I.D. Franciscus Riccius Pepoli.

In Eruditissimi, Peritissimiq; I.C.
DOM. NICOLAI CAIETANI AGETA
Absolutissimum de Regio Ærario opus.
EPIGRAMMA.

MAgnæ Molis erat, vastas inquirere gazas
Regis; at Immensæ scribere Molis opus.
Tu Regum exploras opulenta æraria mundi,
Ac populis dicis Regia iura suis.
Tu calamo Reges ditas, rectique Solonis
Diues inexhaustas mens tua pandit opes.
Plenum opus est opibus, cui non sit, nescio, Carum;
Nullus enim toto ditior Orbe liber.

Meritissimo Auctori
gratulabundus posuit
D. Leonardus Callary physicę,
ac medicinę professor.

AN-

ANTONII AGETA
Iurisprudentiæ Professoris.
AVTHORIS
Obsequentissimi Filij,
Parenti Optimo.
EPIGRAMMA.

ELoquar, an silcā? *premit alta silentia Nomem*
Eloquar? *ad laudes impedit ora pudor;*
Non mihi quisquis iter sistat, nam buccina Famæ
Me trahit ad cantus sollicitare Chelyn.
Est labor insomnis liber hic, cui proxima tantùm
Pallas, & hinc Diuus diceris esse σοφός.
Tot noua sublimis cœlo miracula mentis
Tollit opus, Regis quot numerantur opes.
Ærari, ingenijq; vnam admirabitur ætas
Molem, quam MOLI iure dicasse, ratus.
Huic Phœbus generans Aulis Regalibus aurum
Inuidet, occiduo lumine sæpè micans.
Mentis inoccidue genitas hac lumine gazas
Construit, & vehemens non sinit ipsa mori.
Maxima profari visum, hec tamen ore reuoluam
Milleno quamuis, & loquor, & sileo.

EIVSDEM
Distichon.

H*Ic operis videas æternam ex nomine Molem,*
Namq; erit Ærari firmior ære liber.

Ianuarij Salsani
Ad Ingeniosissimum AVCTOREM, eius Sororium
Epigramma.

P*Ellæi gladio, an calamo subtilis AGETÆ*
Ambigo, cui maior sit tribuendus honos.
Ille triumphales ducens per inania laurus
Iactitat hostiles iàm superasse manus.
Altior hic opere æternum se tradidit orbi,
Dum docto Ærari pollice scripsit opus.
Credo equidèm, nec vana loquor; par gloria vtriq;
Inclytus ille armis, Inclytus iste toga.

Petri Salsani
Ad Eruditissimum AVCTOREM, eius Sororium.
Epigramma.

A*B Ioue principium, & diuæ incunabula mētis*
Doctrinę tradunt obtinuisse Deam.
Sed iàm delyræ sint hæc miracula famæ,
Fluxit ab ingenio vera Mineruа tuo.

Io: Baptistę Salsani
Ad doctissimum AVCTOREM, eius Sororium.
Epigramma.

V*Elinolo fer mercator compendia dorso,*
Fert manus hæc calamo lucratiora suo.
Quęre per abstrusas pretiosa pericula cryptas;
Hoc superat vestras lince volumen opes.
India si nulla extaret, nullaq; fodina,
Palladis hac gaza ditior Aula foret.

Eiusdem aliud Epigramma:

S*Ola feras mirandi operis præconia,* Αγήτα,
Dum labor est solus, nomen, opusq; tuum.
Ærari fecisse opus, haud te miror, Αγήτα,
Nam quæris nomen sic retinere tuum.

Facundissimo Oratori, ac Sapientissimo I.C.
Domino
NICOLAO CAIETANO AGETA,
Aduocatorum maximo.
In eius commendatissimum opus Annotationum pro Regio Ærario ad Decisiones Camerales, superiori seculo a Perillustri Dom. Regente D. Annibale Moles recollectas.
ELEGIDION.

Q*Vis tibi promeritos audet virtutis honores*
Dicere: opus quis par Mole mouere potis?
Non ego: centū inflare tubas si in carmina Phębus
Det mihi, Cyrrheo aut fonte propinet aquas:
Vos, ò vos Musæ, quibus est ab Apolline virtus,
Dicite: Vos meritum tollite ad astra caput:
En Musagetes, alto ter flumine purus
Labitur, Aonii gloria magna chori;
Scilicet eloquio pollens hic AGETA triumphat,
Et velut Amphion attrahit arte forum.
Doctum Zodiaci gyrum qua luce replenit
Signifer hic Iuris, tot monumenta probant;
Dùm mucuere suo Regalia Iura nitore,
Astrę in signo iure relucet opus.
Ærari Herculeus labor est ac diues amico
Hercule, propanait mentis, & Orbis opes.
Historicos olli permiscens vndique flores,
Vt Numa consilio, vel grauiora refert.
Quot Cameræ Ritus, Sacri quot scita Senatus
Adsunt, eximia sedulitate docet. (vndis,
Quidquid habet Tagus, aut Ganges, ac Hebrus in
Vel quod Pactolus colligit amnis aquis:
Quod vel Laomedon, Crœsus, celebrisq; Phraates,
Diues Achemenius, Mygdoniusq; ferax:
Hic, & maiores, geminus quas pingit IBERO
Orbis opes, promit Phosphorus iste nouus.
Eia age; Fama Noto surget velocior ipso,
Te vaga Laurigeris Gloria tollet equis.
Ibit in astra decus, plaususq; per ora virorum,
Robora dum tellus, dum mare seruat aquas.
Eidem Epigramma.
Hæc rerum Moles, *docuit quas* Annibal *Atlas,*
Prisco nixa statu, iure petebat opem.
Tu nouus Alcides, Moli supponere dextram
Qui poteras, meritò pondere magna geris.
Haud miror, si aggressus, opus perficeris ingens:
Quod tua non viribus tanta subiret onus?
I, nunc Plus Vltra; *Herculei, Vir magne, laboris*
Pro mercede tibi post onus adsit honos.

In ęterni amoris, ac obsequij pignus
Ita pro ingenij modulo debitè,
atq; ex animo plausit
Caietanus Iuones
studiosissimus Alumnus.

SERIES

SERIES

Titulorum, & Quæstionum, siuè Decisionum, quæ in hoc quadripartito Annotationum opere continentur.

IN PRIMA PARTE,

§. IV.

§. V.

§. VI.

Quaest.

Quæst.

Elen-

Elenchus Quæstionum, seù Decisionum Dom. Reg. D. Annibalis Moles, quæ nunc primùm hìc in lucem editæ sunt.

Quæstiones quinque sub §. 5. tit. de Conuention. &c. p. 1. fol. 441. & seq.
Quæstio 10. §. 7. de Immunitat. p. 2. fol. 32.
Quæstiones 12. 13. 14. & 15. §. 21. de Iur. releu. p. 3. fol. 88. & seqq.
Quæstio 24. §. 23. p. 3. fol. 176.

RITVS Regiæ Cameræ Summariæ hoc in opere, & non anteà in lucem emissi.

Capitula nouę gabellę Ser. Regis Alphonsi, p. 1. fol. 476. n. 15.
Ritus de Iure Quartucij, p. 2. fol. 157. à n. 28. ad 33.
Ritus de Officio Magistrorum Rationalium, p. 4. fol. 16. n. 29.
Ritus de Officio Magni Camerarij, p. 4. fol. 17. & fol. 18. num. 30.

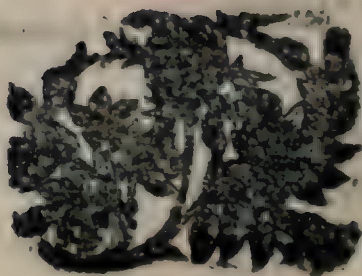

NOTÆ

NOTITIA PRACTICA
ÆRARII VNIVERSALIS,
EX QVA

Publici reditus, diuitiæ, ac vires cuiusq; Status, Imperij, Reipublicæ, & Principatus, non tantùm in Europæis, ſed etiam Aſiaticis, Africanis, & Americanis regionibus, facilè in vnum collecti perſpiciuntur.

Cum Prænotionibus, de præcipuis modis ad Ærarij conſtitutionem, conſeruationem, augmentum, ac adminiſtrationem obſeruandis.

OPVS HISTORICO-POLITICVM

Ad Regalia Regni Neapolis attinentibus Deciſionibus Cameralibus valdè congruens, cuilibet Magiſtratui apprimè vtile, cunctis deniquè ſtudioſis non iniucundum.

AVCTORE

NICOLAO CAIETANO AGETA,

I. C. PARTHENOPÆO,

Et in Supremis Regni Neapolis Regijs Tribunalibus ſolertiſsimo Aduocato.

ARISTOTELES I. RHETOR. CAP. IV.

De apparationibus pecuniarum, qui deliberaturus fuerit, eum oportebit reditus Ciuitatis ſcire, qui, & quanti ſint; vt ſi quis deſit, adiungatur, & ſi quis minor ſit, augeatur, &c. Atq; hæc non ſolùm ex rerum priuatarum experientia contingit contueri, ſed neceſſarium eſt, eorum, quæ alij inuenerunt, hiſtoricum eſſe, ad eam, quæ de his habetur, deliberationem.

INDEX ÆRARII UNIVERSALIS.

PARS II.

IN ASIA.

Præliminaria.

PARS III.

IN AFRICA.

Præliminaria.

PARS IV.

IN AMERICA.

Præliminaria.

Præ-

PRÆNOTIO I.

De huius Opusculi Instituto, & Syllabo Scriptorum, quorum opera in hoc argumento Auctor vsus fuit.

1 Voniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum, vix aliquis in alio integritatem fidei experitur; hinc præter calamitates, quas ignes, aquarum illuuio, bellicæ, barbaræq; in Europam vastationes attulere, etiam hæc accesserunt mala, vt alij odio in literatos pro virili eos conculcarint, alij segnes per contemptum habuerint, studiaq; neglexerint, vt ad corruptionem artium, interitumq; assiduè tendant. Quamplura ad hæc deploráda recensent *Io: Pierius Valerian. in libr. de infelicitat. literatorum edit. Helmst.* 1664. *Dan. Bartolus in Charaeter.liter.*, *Iac.Thomasius in Dissert.de Plag.liter. doctiss.Bened. Menzinus Florentin.de liter.hom.inuidia*; ac præstantissimorum quorundam hominum ruinas singulari studio notauit *Ioann. Bisselius Illustr.Ruinar. Dec.*111.*p.*622. *& seq.* necnon peritiss. *Theophilus Spizelius in Felici literato*, *&c.* siuè in egregijs *Commentation.de Vitijs literatorum edit.Augustæ Vindel.*1676. itemq; *in literato Infelici*, siuè *de vita, & moribus literatorum edit. ibid.* 1680. Securiùs quidem nobis erat opusculum præsens in sinu proprio, quasi sub modio clau-
2 dere, quàm exponere palpebris æmulorum, & fasciculum, quem inter vbera tenere delectat, transferre in theatrum, & derisum (vt *in libr. de Amicitia* præfatur *Cassiodorus*); Scimus enim, quod statim grunniet æmulus, & labio virulento submurmurans, compilationi adscribet, quod hæc proponam hodiè in tanta librorum mole, qua olim *Iustiniani Imperatoris* ætate Ius Ciuile laborabat, vt veterum Iureconsultorum tot millia librorum, & versuum commodè resecasse glorietur in *Cod. de Veter.Iure enucl.*, cuius tamèn Edictum detestatur, & iniquissimum appellat non modicæ lectionis peritus I.C. *Andreas Alciat.in l.fin.de verb.sign.*, quanquàm *Io: Ludou. Viues de causis corrupt. artium lib.*7.*tom.*1.*oper.fol.*430., non putat abolitos libros illos iussu Principis, aut consilio, & cura Iurisperitorum, sed malignitate temporis, atq; hominum desidia, vt alia multa. De hoc alibi.

3 At literatores hi, vel rabiduli, quos elegantèr *Cato* vitiligatores appellat, isto litigandi vitio, veluti morbo laborantes, qui sine causa, sine discrimine, quodcumq; nomen adlatrant, desidiæ suæ, ac ignauiæ videntur accusatores, nàm de illis dubitat nemo, quos liuoris tinea comest, quos rubigo subrodit inuidiæ, qui gloriam alterius, suam pœnam, felicitatem alterius, suam faciunt carnificinam, vt longiusculè in eos inuehit in *Sylloge Miscellan.* politioris literaturæ vir *Angelus Politianus*:

nus: neque hi hostes minore clade Remp. literariam afficiunt, quàm milites ij, qui in bello Alexandrino millia septingenta voluminum combusserunt, sicut *Gellius* queritur *Noct. Attic. lib.6. cap.17.* Legant ij, vel reliqui omnes, qui volunt; qui nolunt, abijciant, vt scribit *D.Hieronym. in præf. ad Esd. & Nehem.* Neminem enim inuenimus inter doctos, qui libros auidè nō conquisiuerit, & cum multos haberet, plures non optarit: Omninò, vt in Cœlo non vnum dumtaxat Sydus rerum omnium artifex, & machinator Deus collocauit, sed infinita propè stellarum multitudine nobilissimum illud corpus distinxit, vt ex varijs varia signa mortales ediscerent; pari profectò ratione in hac ciuili vita diuersorum veluti ingeniorum faces constituit, quibus ipsa collustraretur: At inquiunt, varia lectione obrui, & confundi ingenia; ità quidem est, si infirma sunt, si tumultuaria, si perperàm legant, sine duce, sine luce, sine fructu lectionis, teste *Causino lib. 3. de Eloqu. sacra, & hum. cap.12.* Vndè librorum compilatores, quòd plenum vigiliarum, sudorisque negotium est, *2. Macbab.c.2.* quasi stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates *Dan.c.12.* Quousq; tandem pauculos Scriptores statuemus nobis, tanquàm *columnas Herculis*, ne *plus vltrà* in doctrinis progrediamur, cum mox periret liquor iste scientiæ, nisi conseruaretur in libris, *Francisc. Bacon. de augumentis scient. lib.2.*

4 Quid ergò æmulus detrahit, & oblatrat: obstruatur os loquentis iniqua; Hoc autem Opusculum nemini communicamus, sed illis dumtaxàt, quibus data est (vt idem *Cassiod.* ait) manifestatio spiritus ad vtilitatem, vt in simplicitate cordis familiariùs, si velint, inspiciant; cuius Indicem, causarum præconem, NOTITIÆ PRACTICÆ nomine prænotauimus; Cum enim in *Annotationibus* ad Camerales egregij, ac præclarissimi I.C. *Dom. Regentis D. Annibalis Moles Decisiones* per varios, eosq; vtilissimos tractatus ad rem fiscalem attinentes, obseruata, ac tradita sint Regalium Iura, emolumenta, bonorum publicorum, ac priuatorum commoda, Feudorum lucra, aliaq; in vtilitatem Ærarij excogitata: Publici boni ergò operæ pretium facturi putauimus, si practicabilia quoq; & Ærarij Vniuersalis Promptuarium præstaremus, quidquid scilicèt in Europa, Asia, Africa, & America, Orbis Terrarum partibus obseruetur, & apud Scriptores inueniatur, vt quasi in vno fasciculo theorica iuxtà, ac praxis in tàm nobili materia, quæ cùm prodest, tùm etiam delectat, pertractanda comprehendatur.

5 Verùm reditus, siuè annuæ opes, (quos post *Tiraquell. Kloch. de Ærar. cap.2.n.19. Roderic. de annuis reditib. q.1.à n.1. Gryphiander lib. 2. Oeconom. legal. cap.1.n.65.* notant, ex eo deriuare, quod singulis annis redeant, ideòque simplici, *d*, scribendum, vndè reditus prædij dicitur prouentus, qui quotannis redit *l. pen. de vsu, & vsufr. leg. l. is reditus, de fūd. instr.* vt apud *Ouid. eleg.3.*

At reditus iam quisque suos amat, & sibi, quid sit
Vtile, sollicitis computat articulis.

Reditum à Græcis, ait *Budæus*, esse *obuentionem, vectigal, & quæstum*, potestq; scribi duplici, *dd*, cum scilicèt à *reddo* deriuatur; Obuentiones autem, fructusq; aduentitij, qui ex re quacunq; quotannis redeunt, à redeundo reditus dicuntur, *Brechæus in l. frugem D. de V.S. Connan. lib.4. c.3. n.5.*) Redi-

6 tus, inquàm, non adeò exactè hic describuntur, vt certa de ijs ratio haberi possit, neq; fides in hoc facilè habenda ijs, qui annuos Imperantium reditus enumerarunt; nàm diuitiarum publicarum, tàm naturalium, quàm artificialium prouentus pro varietate circumstantiarum personæ, loci, ac temporis quoque variant; Sufficiat tamèn aliqualem de ijs cognitionem præbere, quam peruigili cura, ac studio ex varijs probatissimorum Authorum fontibus hausimus, vt nostro Ærario ad aliorum similitudinem, siuè quantita-

tem inspicias, siuè modum, siuè administrationem, magis, magisq; consulat Princeps, eiusuè Administri; iuuat enim aliorum exempla prę oculis habere, vt vel ea laudata imitemur, vel improbata euitemus, aut pro parte saltèm cuiq; Reipublicæ accomodemus, *Aristotele* teste 1. *Rhetor. cap.* 4. cuius meminere *Besold. in discurs. de Ærario cap.* 7.*nu.*2. *Faust. in Cons. pro Ærar. class.*5. *ord.*541.

7 Authores verò, quorum opera, quasi floribus, potissimùm in hoc argumēto vsi sumus, hìc recensere lubet, vt sua cuiq; gloria tribuatur, imò licet nil, nisi solam operam, & laborem contulissemus, totum nobis iure possemus vindicare, cum præsertim, vt *Plinius in præf. ad nat. hist.* inquit, sors fiat ex vsura, & laus, quæ primis Scriptoribus iustè conceditur, non minor interdùm posterioribus deferenda sit, qui multa inuentis addiderunt, vel quæ à primis hauserunt, illuminatiùs, ac ordinatiùs tradunt, *arg.l.2.de orig.iur.* ibi: *Non quia Papyrius de suo quidquam adiecit, sed quod leges sine ordine latas in vnum composuit.* Quod rectè agnouit *Lipsius in not. ad lib.*1. *Polit. c.*1. vbi ait: *Lapides, & ligna ab alijs accipio, ædificij tamèn extructio, & forma tota mea est. Nec Aranearum textus ideò melior, quia ex se fila gignunt, nec noster vilior, quia ex alienis libamus, vt apes.* Nec dissentit *D. Hieronymus aduersùs Vigilant. Operis mei est, & studij multos legere, vt ex plurimis diuersos flores carpam, non tàm probaturus omnia, quàm, quæ bona sunt, electurus: assumo multos in manus meas, vt à multis multa cognoscam.* Itemq; in libro *Saturni Affranius* scriptor in ea togata, quæ *Compitalia* inscribitur, suis respondens detractoribus dicentibus, cum de *libro Menandri* non solùm sententias, sed verba integra transumpsisse, *transumpsi*, inquit, *sed ea, quæ melius me posse inuenire non credidi*, apud *Cassiod. in præf. ad lib. de amicit.*

8 Multùm igitur in hoc profuerunt *Caspar Klocbius*, qui *in lib.*1.*de Ærario*, nonnullorū Principum reditus, ac vires tradidit, quem notis illustrauit doctiss. *Christoph. Pellerus*; Necnon *Maximilianus Faust. in suis Consil. pro Ærario*, cuius non meminit *Pellerus*, licet recentior.

Fuere etiam plurimi, qui de omnibus Rebuspublicis conati sunt conscribere Commentaria, quorum in numero duo sunt nostri Itali, *Franciscus Sansouinus, & Ioannes Boterus*, qui eum longè hac in parte superauit, opusque suum italico sermone, *Relationem Vniuersalem*, inscripsit.

Ex relationibus etiam Legatorum congestum est opus illud, quod *Thesauri Politici* nomine prodijt Mediolani, versum deindè in latinum sermonem diuersis titulis *à Casparo de Ens, & Philippo Honorio.*

Io: Ludouicus Gothofredus in Archontologia Cosmica Speciali moderna interpres anonymi Authoris Gallici libri dicti, *les Estats, Empires, & Principautez du Monde.*

In Batauia nonnulli Authores *Enchiridia de Rebuspublicis* Vniuersi ferè Orbis edidere, vt sunt *Simlerus, Contarenus, Ianottus*, & præcęteris *Ioannes de Laet*, qui edidit quoque libellum *de Principatibus Italiæ.*

Idemq; argumentum aggressus est *Lucas de Linda*, cuius opus ex latino in italicum idioma versum edidit *Venetijs* 1660. *Maiolinus Bisaccione* sub tit. *Descrizzioni vniuersali, e particolari del Mondo, e delle Republiche, di Luca di Linda.*

Hosce autèm Rerumpublicarum Scriptores longè post se relinquit *Hermannus Conringius in Rerumpubl. Collegio*: Quod egregium opus cum alijs miscellaneis notis additis edendum curauit insignis I.C. *Philippus Andreas Oldenburgerus* sub tit. *Thesaurus Rerūpublicarum totius Orbis*, quadripartitus in 4.vol.in 8. edit. 1675.

Conferunt *Thomæ Lansij Consultationes de Principatu inter Prouincias Europæ*: Necnon *Mātissa Consultationū, & Orationum*, edita *Tubingæ* 1656.n.8.

Geor-

Georgius Hornius in Arca Noë: *In orbe Imperante*; Et *in orbe Politico*, cui nonnullorum *additiones* accesserunt.

Conradus Theodorus Lincker, Theatrum Historico-Politicum, Tabulas Chronologicas, vicissitudines iuxtà Regnorum variorum euentum, *& in Terrarum Orbe summorum Principatuum seriem &c. exhibens, edit. Marpurgi 1664. in fol.*

Ioannes Schildius, de Coalitione Populorum, ac Rerumpublicarum libri III. Mr. Chapuzeau l. Europe Viuante, ou Relation Historique, & Politique de tous les Estats 3. vol. edit. Geneuæ 1667. in 4.

Io: Fridericus Popping, Orbis illustratus, seù noua Historico-Politico Geographica Imperiorum, Rerum publicarum per totum Terrarum Orbem descriptio, edit. Ratzeburgi 1668. in 12.

Prodijt item *Ioannis Andreæ Bosij Introductio Generalis in Notitiam Rerumpublicarum Orbis vniuersi*. Accedunt eiusdem *Dissertationes de Statu Europæ, Ienæ 1676. in 4.*

Auctor anonymus Manualis Politici toto lib. 3. edit. Ienæ 1687.

In nonnullis etiam adiumento fuere *Hispania Illustrata in 4. vol. edit. Francofurti 1603.*, necnon *Io: Solorzanus in egregijs libris de Indiarum iure*, *Sebast. Munsteri Cosmographia*, *Atlas Gerhardi Mercatoris*, *Geographica Orbis notitia Fournier*, *Cosmographia Pauli Merulæ*, *Theatrum Vitæ hum. Laurentij Beyerlink*, *Aurifodina Iurispublici Vvesselingij*, *historicum Compendium Comitis Alphonsi Luschi*, ac *Itineraria Leandri, Zeilleri, Olearij, Vilde, Suveiggeri, Tauernier*, aliorumq;, quos suo loco reperies.

PRÆNOTIO II.

De Ærarij constituendi vtilitate, ac necessitate.

1 MAxima necessitas, & præcipuum politici muneris caput est Ærarij, vel redituum cura: munimentum hoc Regnorum est, pacis, & belli subsidium, sine quo Respublica vlla consistit, ex quo possunt Superiores benemerentibus præmia, indigentibus auxilia præbere, hostibus terrorem inijcere; Pecunia enim, & reditus Principis, Reip. nerui sunt, quibus est opus, tùm in pace, dicente *Vrbano* Pontifice, *Tributum pro pace, & quiete, qua nos tueri, & defendere debent, Imperatoribus persoluendum*, in c. *tributum 23. qu. 8.* tùm in bello, aut suscipiendo, aut suscepto gerendo, vndè, qui pecuniam esse neruos rerum dixit, is præcipuè ad bellum videtur respexisse, *Plutarch. in Cleomen. fol. 291.* Cōueniuntq; *Demosth. Olynth. 2. Cic. pro l. Manil. Tacit. 2. Annal. Quintil. declam. 341. Vlpianus in l. 1. D. de quæst. Nou. 149. & 161. Cuiac. 6. obs. 19.* Insulsum proindè est dogma illud *Nicol. Macchiauelli in discurs. ad Liuium*, pecuniam non esse neruum belli, à quo tota Politicorum Schola diuortium fecit, vt præcipuè videre est apud grauissimos Authores de Ærarij cura, veluti Rerumpublicarum neruo scribentes, *Bornitium in tract. de Ærario, Hermannum Latherū in tract. de Censu, Christoph. Besoldum in Discursu Polit. de Ærario publico, Casp. Klockium in duob. libr. de Ærario, Maximilianum Faust. in Consilijs pro Ærario, Henelium in tractat. polit. de Ærario, Hermannum Conringium de Ærario boni Principis, Valerium Māinum in Memorabil. 3. de Ærario, Georg. Adamum Struuium in dissertat. 1. de Ærario militari.*

2 Quapropter cum Athenienses tempore *Themistoclis* Ærario caruissent, ad belli sumptus comparandos violento vti remedio coacti fuerunt, *Plutar. in eius vita n. 6. fol. 222.* Lycurgus quoq;, qui suos Ærarium habere noluit, & idem amplificare finibus extēsis Rempublicam eo ipso prohibuit. Idq; cum armis sumptus expeterent Lacones, belli destituti expensis, mox pecuniam mutuò sumere cogebantur, & porrò in extrema discrimina peruenerunt, *Arist. 2. Politic. cap. 7. in fin. Io: Bodin. lib. 6. de Republ. c. 2. in princ.* Et tandèm apud Politicos ferè vapulant in Italia *Genuen-*

venses, in Belgio *Antuerpienses*, in Germania superiori *Colonienses*, *&* *Augustani*, quod publicè pauperes existimant, diuites priuatim, *Piccart ad Aristot. Polit. 2. cap. 9. ad fin.*

3 Prudentiùs verò omnes ferè gentes Thesauros habuerunt, *Zeichius Polit. 2. cap. 3. n. 1.* vt ex hîc descriptis Ærarijs perspici valet; solertissimè enim dispiciendum erit, priusquàm extraordinaria onera indicantur, & collecta cogatur, alia nè ratio decentèr, legitimèq; conquirendæ pecuniæ inueniri queat, vt Princeps nullam vel occasionem, necessitatemvè habeat à Subditis pecuniam extorquendi, aut nouis populum exactionibus diuexandi, vndè *Cicero*, cuius ingenium par Imperio Romano fuit, *lib. 2. de offic.* inquit: *Danda opera est, ne (quod apud maiores nostros sæpè fiebat) propter Ærarij tenuitatem, assiduitatemq; bellorum tributum sit conferendum: Idq; ne eueniat, multò ante erit prouidendum; sin quæ necessitas huius muneris alicuius Reipublicæ obuenerit (malo enim alteri, quam nostræ ominari, neq; tantùm de nostra, sed de omni Republ. disputo) danda erit opera, vt omnes intelligant, si salui esse velint, necessitati esse parendum: Atq; etiam omnes, qui Rempublicam gubernarunt, consulere debebunt, vt earum rerum copia sit, quæ sunt necessariæ.* Sicut enim grauiora sunt, quæ singulos attingunt, ità certum est, nullum conficiendæ pecuniæ modum tàm inuisum esse, quàm si in singulorum bona dirigatur, adeò vt multos Principum pecunijs acerbè cōquirendis, plus inuidiæ, quàm virium sibi addere scripserit ex *Tac. Lipsius 4. Polit. 11.* Cauendum itàq; ne dicatur

Hos illi (quod nec benè vertat) mittimus hædos.

Facius Polit. Liu. par. 1. art. 40. fol. 175.

4 Ærarium autem propriè Reipublicæ, Fiscus Principis dicebatur Patrimonium, vt ex *Plinio*, alijsq; notabimus infrà *in Annot. ad* §. 27. *Decis. R. Moles*, quæ tamen vocabula, *Ærarium*, *Fiscus*, & *Camera* hodiè confunduntur, *ibid.* Distinguitur verò Patrimonium, vt illud Principis dicatur Priuatum, quod vel habet quæsitum sibi nomine proprio, vel à maioribus relictum: alio nomine quàm Principatus. Secundum verò publicum, eorum scilicèt, quæ annexa, & incorporata sunt Principatui, quæ & Reipublicæ dos, vel Coronæ dicuntur, *Faust. in cons. pro Ærar. class. 16. ord. 1279.*

5 Itàq; Reipublicæ, & Principis Patrimonium (siuè Ærarium, siuè facultates, siuè alio nomine voces, vt Hispani *las rentas*, vel vt Galli *finances*, aut generali nomine pecunias publicas) in duas partes diuidi debet, vt faciliùs intelligantur ea, quæ indè colliguntur, & cuius generis, & compendij sint, in Patrimonium Ordinarium, & Extraordinarium, seù in Reditus Ordinarios, & Extraordinarios. Ordinarij reditus (siuè publicæ functiones, indictiones &c.) dicuntur propriè, qui dati erant pro dote Principi, ex quibus impensæ ordinariæ, & sumptus fieri possent, quæ tùm Principem, tùm etiam Rempubl. respiciebant. Ferè sunt ij, qui ex publicis desumuntur fundis, puta, agris, pascuis, vineis, syluis, ac nemoribus: Hiscè accedunt vectigalia propriè dicta, quæ ex rebus inuectis, vel euectis in vijs publicis, pontibus soluuntur, siuè ex venationibus ferarum, aucupijs, piscinis, metallis, solo, aqua, opificijs publicis, mercatura, feudorum, ac publicorum bonorum venditione. Extraordinarij (siuè superindicta &c.) quos non semper, sed cum Reip. vrgentes causæ accidunt, quæ longè maiores exoptant expensas, Princeps pro subditorum facultate imponere debet, vt puta, Iugatio, quæ de agris pendi solet, Capitatio, Hospitatio, & his similia.

6 Quæcumq; verò pro temporum necessitate à Gloriosissimis Austriacis vectigalia iubentur, seruato regionum more, eam habent moderationem, vt eorum, qui pendere debent, facultates non excedant; Neque enim graues esse populis suis volunt, sed patriæ necessitati ex singulorum opibus subuenire.

nire; Ac plerumq; ipsi ordines concessum vectigal colligunt, & Principibus persoluunt, ità fit, vt populum plus æquo onerare, etsi vellent, non possint, ex *Phosphoro Austriaco de Augustiss. Gente Austriaca par.2.c.36.*

7 Quibus accedunt Reditus fortuiti, siuè incidentes, qui non in potestate Principis, aut Reipublicæ esse videntur, sed fortunæ potiùs commissi, vtpotè è bonis vacantibus, feudis caducis, & mercibus commissis, è bonis indignorum, committentium crimen læsæ Maiestatis, thesauris, spolijs hostium, deuictorum tributis, & pensionibus sociorum.

8 Reditus Ærario accomodati, sunt vel naturales, vel industriales: Natura parati intelliguntur, quæ ope terræ; Arte, quæ opificijs, & artificijs manuarijs desumuntur. Quemadmodùm igitur maxima redituum publicorum est varietas, vel in terris puta, vel in aquis, vel in aere, ità sigillatim, & intrà cancellos nequeunt constringi, sed de ijs differendi latior se offeret campus in sequentibus Notis, & Obseruationibus ad Fiscales Definitiones, & consule, si libet, *Bulengerum, Obrechtum, Molinam, Bodinum, Tholosanum, Boterum, Arumæum, Rodericum, Ferratum, Bornitium, Thomatum, Forsterum, Besoldum, Latherum, Klockium, Faustum, Conringium, Mannum, Struuium*, aliosquè, qui Ærarij artes, ac remedia obseruarunt, & annotarunt. Si autem crumena Populi est anima Regni, siuè, vt ait *Cicero lib. 3 de offic.* singulorum facultates, & copiæ, sunt diuitiæ Ciuitatis; id priuatorum lucra agnoscenda pro secundario Ærario adeas *Agricolam, Crescentium, Matthiolum, Fabricium, Cordanum, Vegetium, Florauantum, Colerum, Sominerum, Garzonum*, & præ cæteris *Ioannem Gryphiandrum in duobus libris Oeconomic. legal. siuè de arte acquirendi, & conseruandi Patrimonij*, itemq; *Io. Paulum Felwinger in Explicatione politica Rationis discendi.*

PRÆNOTIO III.

De Ærarij Conseruatione.

NON minor in conseruandis rebus, quàm in inueniendis adhibenda cautela est, *Cassiodor. 1. var. epist. 25.* Imò faciliùs quædam vincere,

1 quàm tueri, *Curt. lib. 4.* Et Publius Scipio, Romanæ Reip. Officiali per vias publicè deprecanti, *Iuppitèr auge Rempublicam*, replicabat (*satis esse auctam, dummodò conseruaretur*) *Valer. Max. l.4.cap.1.* ideòq; apud Lacedæmonios Scutum relinquere præcipuum flagitium, *Tac. de morib. Germ.*, vt quia in Scuto ipsorum conseruatio consisteret, magis, quàm ense, quo acquisitio tantùm denotabatur; Hinc meritò non solùm quærere pecuniam conuenit, teste *Aristotel. lib. 1. œcon.*, sed etiam quæsitam tueri, alioqui nulla quærendi foret vtilitas; Vtra autem harum facultatum sit difficilior, aut vtilior, optimè differit *Io. Gryphiander in tract. de Insul. cap. 28. in pr. & lib. 2. Oeconom. legal. cap. 6. à num. 19.* Ærarij autem cura, non solùm consistit in benè conficiendi, sed & conseruandi, & in benè collocandi ratione, quæ sæpè difficilior, quàm conficiendi, vt inquit *Klockius de Ærar. lib. 2. cap. 133 num. 1. Petr. Gregor. de Republ. lib. 3. cap. 8.*

2 Hircius, & Pansa olim Iulio Cæsari consuluerunt, Principatum ijsdem medijs quàm optimè detineri, quibus quæsitus fuit, teste *Velleio Paterc. lib. 2.* vt si armis sit obtentus, etiam armis defendatur, iuxtà illud *Senecæ*: *quod Ciuibus inuitis tenere te scias, strictus tuetur ensis*: Quomodò ipse Cæsar dixit, duas res esse, quibus paretur, & conseruetur potentia, pecuniam nempè, & milites, *Dio Cass. lib. 42.* Hinc si negligentia est modus amittendi res suas, *l. 1. de vsucap.*, certè diligentia erit modus acquirendi, & conseruandi.

3 Vt scilicèt in primis consideretur, ne impendia fructibus sint maiora, *Aristot. lib. 2. Oecon. in princ.* Teneat mensuram,

rani,

ram, & respiciat finem: Itàq; ait *Io: Mariana 3.instit.Reg.c.7.* Principis curę referuntur, vt superuacaneis sumptibus detractis, modus vectigalibus sit: Et quod frugales homines præcipere solent in procuranda re familiari, cogitare diligentèr, vt expensæ publicæ, si non minores, certè regio censu maiores non sint; ne cogatur versuram facere, auctoq; in dies fęnore, effundere Imperij opes. Magna, & prima cura esse debet, vt sumptus singuli, facultati, & copiæ sint exæquati; congruant inter se vectigalium ratio, & erogandi necessitas, ne si modum excedant, Respublica maioribus malis implicetur. Si maiores multò vectigalibus regij sumptus diù erunt, haud dubia pestis consequetur, noua in dies tributa imperandi necessitates, aures Prouincialium obsurdescent, animiquè exasperabuntur, *Besold. de Ærario cap.2. nu.1.* à quo transcripsit *Faustus in Cons. pro Ærar.class.5.ord.479.*

4 Redituum etiam, Ærarijq; conseruandi præcipuus modus in benè, parcèq; collocandi consistit ratione; Parsimonia quippè opes auget, *Prou.13.v.17.* Summumq; est vectigal: *Mas vale regla, que renta; y donde no la ay, ella se pone*, quod monitum est optimum Hispanorum, *Silua Curiosa de Iulian Medrano fol. 21.* Ipsisq; etiam in prouerbio est, egere non posse, qui regulam obseruat in expendendo, *à despensa conçertada non pueda faltalle el pan*, *Besold.d.tract.de Ærario cap.2.n.1.* eoq; non citato *Faust. class.5. ord. 478. Gryphiand.d.lib.2.cap.7.de modis conseruandi a num.7.*

5 Expeditissima proindè census augédi ratio est, detrahere sumptibus, & inhibere largitiones, & gratias pensionum, siuè redituum, vt post alios obseruat *Exc.D.D.Christoph.Crespi de Valdaura p.1.obser.34.n.32.* quæ antè oculos optimos Gubernatores Regnorum habere debere, monet *Reg.de Ponte de potest.Proreg.tit.5.nu.21.* interpretando scilicèt Regis intentionem, quatenùs Regni necessitates aliud non requirát, suspendere exequutiones, Regemq; consulere de omnibus, & non inordinatè exequutionem huiusmodi concessionibus præstare contrà Deum, Reges, & Rempublicam, ex quibus tàm ingentia mala oriuntur in depopulationem, & exterminationem Regni, ex nouis impositionibus, nouis donatiuis, & innumerabilibus oneribus. Quod etiam notauit *Ioannes Sepulueda Cordubensis* Augustiss. Caroli V. Imp. celebris Historicus *lib.3. de Regno, & Regis Officio*, dùm ait: *Deinde liberalitate, & magnificentia multitudinis caritas conciliatur, quarum virtutum præceptis pleni sunt philosophorum libri: sed hoc in genere cauendum Regibus est, ne largitionibus* (nota) *maximè perpetuis Rempubl.extenuent, & publica, regiaq; vectigalia magnoperè minuant.*

6 Ideò salaria, quæ otiosos, vel inutiles accipere videmus, sunt subtrahenda; Nil quippè sordidiùs, imò crudeliùs est, quàm si Rempublicam ij arrodant, qui nil in eam suo labore contulerunt, quod olim dixit *Antoninus Pius* Imperator, teste *Capitolin.fol.147.* Sic, & *Almansor Arabs*, adulatores, hominesq; inutiles omnes, quibus tamen vndequaq; scatent Aulæ, vespis similes esse dicebat, vt memorat *Botero 1. de i detti fol.57.* Prouideat omninò Princeps, nè otiosi homines, & inania officiorum nomina, Metatorum, Historicorum, Regiorum (vltrà vrgentiam) Sacerdotum, Consiliariorum extraordinariorum, annuis salarijs Remp. ludibrio, prædæq; habeant, nullo prætereà prouentu, *Mariana 3.d.cap.7.*

7 Quid, quæso, necessarij sunt tot Aulici Officiarij, inutiles titularij, qui more harpyarum apposita deuorant, in necem subditorum? tot Secretarij, cum duo, aut quatuor amanuenses sufficiát, negotijs expediendis: quorsùm tantus numerus administrorum Culinæ? quibus adhærent, vt tineæ, subministri, & subministrorum alij subministri, & istis famuli, & famuli famulorum? Cur tot, populi sanguine, hirudines nutriũtur? adulatores, aulici, stulti, vel veri

moriones, nani, naturæ monſtra? quæ in delicijs habentur, muſcæ, aſſeclæ comitatus, & ſtipatores inermes, numerus, pondus iners terræ, & fruges conſumere nati! Iſtos enim omnes expenſis publicis nutriri, in præiudicium publicum videmus &c. Quæ ſunt verba *Petri Greg. Tholoſ. de Rep. lib. 22. c. 5. n. 2.* de ſuo tempore exclamantis.

8 Omittantur porrò opera, & ædificationes, quæ potiùs aliquam vanitatis habent oſtentationem, quàm Reipublicæ aliquam afferant vtilitatem, aut commoditatem: Inſanabili ambitione, nimioq; deſiderio ædificandi, qui ſunt capti, vt nunquam non ædificia ædificijs adijciant, ij facillimè ad res iniuſtas prolabuntur, deſtruunt, ædificant, mutant quadrata rotundis, *Latber. de cenſu lib. 1. cap. 12. n. 8. Beſold. de Ærario cap. 2. n. 5. Fauſt. d. claſſ. 5. ord.* 483. Vel, vt *Morus ex epigrammate græco incerti Authoris lib. 1. epigr.* inquit:

Ædificare domos, multorum, & paſcere ventres,
Eſt ad pauperiem ſemita recta quidem.
Litiget, ædificet, qui vult citò pauper haberi.

9 Non ſummam fortunam definiat luxu bonus Princeps, cum ſcire debeat, in virtute, non in decore, & pompa Imperium eſſe, quod olim, teſte *Lampridio*, dicebat *Alex. Seuerus*: In luxus verò, Aulicaſq; comeſſationes, & perpotationes, luſus, dulcedinem muſices, viridaria, ſpectacula, venationes, equorum, canumq; ſtudia, & alias aulicas voluptates, ſeù potiùs vanitates, inuehit vehementer *Reinbardus Loricbius Hadamarius in locis comm. de Princip. inſtit. cap. 59. & multis ſeqq.*

10 Non autem minuendi ſolummodò ſunt ſumptus, ſed & nihil vnquam de Domanio, ordinarijſq; reditibus eſt alienandum, *Sixtin. de Regal. cap. 6. nu. 86. lib. 1. Petr. Gregor de Republ. lib. 3. c. 8. nu. 1.* Quod ſi fiat, flagitium Dominationis committi, *Clapmarius* monet 5. *de arcan. Rerumpubl. cap.* 12. nec quippè iuris, vel poteſtatis appellatione dignum eſt, quod Remp. euertit. Imò & à Maioribus alienata reuocari debere, neruosè tenet *P. Gregor. Tholoſ. lib. 3. cap. 8. à n. 1. ad* 12. Feuda, quæ è mortua familia Vaſallorum ad Dominum redeunt, non ſunt alijs de facili largienda, ſed menſæ applicanda. Infinitæ donationes, ac largitiones immanium pecuniarum indigniſsimis hominibus ſunt reuocandæ, *Bodin. de Rep. lib. 6. cap. 6. n. 657. Klockius de Ærario lib. 2. cap.* 45. Et ità, Neronem, an cuncta vectigalia omitti iuberet, dubitantem, docuere Senatores, diſſolutionem Imperij ſequuturam, ſi fructus, quibus Reſpublica ſuſtinetur, diminuantur, *Tacit. 13. Annal. n. 138. Ærod. rer. iudic. lib. 5. tit. 16. cap. 7.* Rex etenim reditibus egens, magna calamitas eſt, *Victor. lib. 2. de perſecut. Africæ*; iuſtus enim metus eſt, ne ceſſantibus ſubſidijs, neceſſaria deſerantur, *Symmach. 10. epiſt.* 50. Vndè & apud *Caſſiodor. 1. var. 19. Theodoricus* reſcribit: *Indigentiam iuſtè fugimus, quæ ſuadet exceſſus, dum pernicioſa res eſt in Imperante tenuitas; & ſicut nullum grauare cupimus: ità debita nobis perdere non debemus.*

11 Viciſsim verò liberalitas propria Principum eſt, & ea præſertim ergà benemeritos, inopeſq; Principi ſemper eſt exercenda, *Apoll. de Calderini diſc. 7. & 8. Caſp. Ens 1. conuiual. 2. fol.* 225. *Henr. Farneſ. in Apophtegm. Card. Petri Aldobrand. tit. 10. de liberal. nu. 574. & ſeq. Beſold. de Ærario cap. 2. n. 3. Fauſt. in conſ. pro Ærario claſſ. 5. ord.* 485. Imitandus eſt Imperator *M. Antoninus Philoſophus*, qui in largitionibus pecuniæ publicæ, parciſsimus fuit, ſed tamèn, & bonis viris pecunias dedit, & oppidis labentibus auxilium tulit, & tributa, vel vectigalia, vbi neceſsitas non cogebat, remiſit, *Capitolin.* Hæc virtus Tiberio conſeruauit Imperium, quia ſolam illam ſemper *retinuit, cum cæteras exueret*, *Tacit. lib. 1. Ann.*

12 Sed accerſenda ars quædam pecuniæ erogandæ; eſt quippè liberalitas prudentiæ conſors, & ſocia Religionis, *Farneſ. d. tit.* 10. Ad perfectam liberalita-

ta-

tatem septem requirit *Canonhiero, introduzz.lib.8.cap.12.fol.449.* vt Patrimonio sit conformis, vt non fiat ergà indignos, vt quis sua donet, vt temporis, lociq; opportunitas non negligatur, vt citò donetur, vt non inuitè, & ad honestum finem; & sic prudentèr considerari debere accipientis necessitatem, tempus, quantitatem, modum, ac finem, monet *Fabius Albergati lib.4. Moral.cap.1.vsq; ad cap.5.* Vndè *Mui bien es* (verba sunt Regis Alphonsi sapientis) *la liberalidad à todo ome poderoso, e señaladamente al Rey, quando vsa della en tiempo, que conuiene, e como debe*, teste peritiss. *Didaco Saauedra in Symbolis Politicis symb.* 40. vbi plura huius rei monita habet.

13 Cui virtuti opponuntur Prodigalitas in excessu, & Auaritia in defectu; Hinc Ærarium ambitione, & largitionibus exhaustum, per scelera suppletur plerumq;, & omnis Princeps prodigus, vel exactor est, vel erit, *Richt. axiom.Oecon.*78.83.122. *& seq.* qui est prodigus sui, est etiam prodigus alieni: Prodigalitati rapacitas est annexa, *Guicciardin. lib.*12. Familiare etenim Principibus est, vt egentes ad subleuandam inopiam iniusta excogitent tributa, & manus alienis inijciant rebus, *Vinc.Castellan.de Offic. Regis lib.3. cap.*10. Sicq; C. Caligula, cui persuasum erat, aut frugi hominem, aut Cęsarem esse oportere, tandèm exhaustus, atq; egens, ad rapinas animum conuertit, vario, & exquisitissimo calumniarum, & auctionum, vectigaliumq; genere, *Sueton.in eius vita c.*37.*& seqq. Cęlius 2. antiqu. lect. c.*24. Hùc Domitiani, Commodi, Bassiani, Neronis, Vitellij, aliorumq; Principum Romanorum exempla conijcere possemus, qui diuersis duobus vitijs, auaritia, & luxuria laborantes, cum altero ad conquirendas pecunias, cum altero ad profundendas abuterentur, parem exitum habuerunt; *Besold de Ærario cap.*2.*n.*2. *Faust. in consilijs pro Ærario class.* 5. *ord.*484.

PRÆNOTIO IV.

De Ærarij augmentatione.

1 LOngè faciliùs est rem augere, quàm ab initio acquirere, vt *Lampis* mercator interrogatus respondit, *Plutar. in libr. an seni sit capess. Resp.*, *Latber.lib.3.de censu c.*14. *nu.* 7. Conseruatio quoque difficilior est, quam sæpè augmentum sua spontè sequitur, *Gryphiand.Oeconom. legal. lib.*2. *cap.*8.*n.*2. & eo ipso, quod acquisita conseruantur, etiam augentur, quia bona semper alia bona ex sese proferunt, iuxtà illud *Christi D.N.habenti dabitur*; quasi dicas, diues ideò ditescit, quia habet, pauper ideò facultatibus labitur, quia non habet.

2 Modi autem augendi Patrimonij ijdem sunt, qui & acquirendi, & conseruandi: *Cicero* rem familiarem duobus potissimum modis augeri scribit, nempè diligentia, & parsimonia. Diligentia occupatur plerumq; in congregandis lucris, & *Iulius Cęsar* recenset apud *Dion. lib.* 38. quomodò Romani laboribus semper intenti res, & imperium auxerint, non otio dediti diminuerint. Parsimonia verò in conseruãdis, quia ex minimis congregantur maxima, *Latber.d.lib.3.cap.*20. *n.*2. Sicuti enim additione numerus numero additus, tandèm magnam summam producit: ità hìc quoq; iuxtà consilium *Hesiodi* procedendum est, quod etiam ad studia applicat *Plutarch. de institut. pueror.Spec.khan.difficult. iuris fol.*103.

Adde parum paruo, paruo superadde pusillum,
Sæpiùs hoc faciens, magnum cumulabis aceruum.

3 Ærarij tamen augendi methodus ità sit, vt & honestatis iuxtà, & dignitatis ratio habeatur, reiectis *Vespasiani, & Caligulæ Impp.* sordibus, quorum iste ex re qualibet gratum pecuniæ collectæ odorem existimabat, ex lotio vectigalia corradebat, & nec mendicis quidem parcebat: hìc ex meretricio

quæ-

quæſtu infame lucrum captabat: reprehenſa *Gallorum*, aliorumq; in magiſtratibus, dignitatibus, ſacerdotijs proſtituendis, fœditate; exterminatis deniq; *Æruſcatorum* iniurioſis exactionibus, quibus nulla religio eſt, Principis ſaltèm ſui, cui placere hoc pacto ſtudent, Fiſcum, vt adaugeant, & partem prædæ in ſinum ſuum conferant, vt aduertit *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 1. n. 6. & 7.* Imitantur Procuratores *Traiani*, quorum vnus ſic fertur, vnumquemq; diuitum conuenire ſolitum fuiſſe: *Quid habes? Vndè habes?* Hæc vbi didicerat, addebat tertium: *Pone quod habes, dãn. Eraſm. in Apopht. lib. 8. fol. m. 629.* Et in hoc artificij genere Italos præ alijs excellere reputatur, teſte *Boccalino 2. relat. ex Parnaſſo 57.*

4 At has captiunculas, quas magnifaciunt quidam Principes, & per quas apud illos multi fiunt magni, Eques quidam Hiſpanus vno feſtiuo verbo docuit; nàm cum *Ferdinandus Aragonius* Neapolis Rex noui Portorij commendaret excogitationem, vt ſcilicèt quatuor annuos in Ærarium referret pro ſingulis centenis aureis, qui ſtipendium de Regio acciperet Ærario: *O' Rex*, inquit ipſe, *quò apud te commendatior multò ſim, id tibi dederim conſilij, nobis omnibus, quos & paſcis, & veſtis, vt victum eripias, & veſtitum*, *Iouian. Pontan. de Sermone lib. 5. cap. 1.* Sanè monet *Beſold. de Ærario cap. 3. n. 1.* ſatiùs eſſe, ſi magiſtratus ſubditis omnia eriperet ſimul vnà, varijs quàm excogitatis rationibus ſubtilibus, lentè torquẽdo, ad inopem miſeriam redigeret eoſdem: Si qui ſunt Conſiliarij, qui ſe non iuſtitiæ, ſed vtilitati Domini ſui inſeruire debere putant, hi maledictionem attrahendo diuinam, multò plus Principi nocent, quàm proſunt. *Opes poſſideas*, ait *Senec. de vita beata cap. 23.* *ſed nulli detractas, nec alieno ſanguine cruentas, ſine cuiuſquam odio partas, ſine ſordidis quæſitibus; quorum tam honeſtus ſit exitus, quam introitus; quibus nemo ingemiſcat, niſi malignus.* Regula omnium quidem ordinum hominibus communis, ad quam tamen maximè reſpiciendum eſt in Fiſco locupletando, cenſente *Henr. Klock. de vectig. lib. 6.* Vndè Magnus *Turcarum* Tyrannus, quando *Baſſà*, aut Prouinciæ Gubernator, naturali, aut violenta morte oppetit, eorum bona capit: *Fridericus* itidem Imperator oculis orbauit *Petrum de Vineis* ſub colore rebellionis, vt eius caperet bona, teſte *Conſ. de Bottis in add. ad Conſtit. Regni, ad laudem*; *Veſpaſianum* imitando, qui rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret; quibus quidèm vulgò pro ſpongijs dicebatur vti, quod quaſi ſiccos madefaceret, & exprimeret humantes, authore *Tranquillo in eod. lib. 8. cap. 16.* Qui modus colligendæ pecuniæ non adeò improbandus videtur, vt monet *Klock. de Ærario lib. 2. cap. 131.* modò boni Quæſtores promoueantur, qui, ſi deindè ex publicis reditibus diteſcant, vti ſpongiæ exprimendi: Et oculatè aduertere debet Miniſtrorum Viſitator, ait *Reg. de Ponte de poteſt. Proreg. tit. 3. §. 7. num. 10.*, ſi ad officium conſequendum pecuniam expendit, & ſalarium nullo modo eſt ſufficiens ad vitæ ſuſtentationem, & videmus miniſtrum viuentem ſplendidè, & vltrà ditatum.

5 Fugiendi item ſunt aucupes crumenarum, qui aurum, quòd poſteà alijs pollicentur, ſibi captant prius, quibus, ſi qui adhibent fidem, curioſi, & auari ingenij ſunt; Sicuti myſteria, vel potiùs fraudes, & ſcelera Alchymiſtarum, quorum artem *damn. Agrippa de vanit. ſcient. cap. 90.* definit, quod ſit fucus, ſiuè naturæ perſecutio, eademq; inſignis, & impunis impoſtura, cuius vanitas eo ipſo ſe facilè prodit, cum polliceatur, quæ natura nullo modo pati poteſt, poſt *Beſold. de Ærario cap. 3. nu. 11. & alios Fauſt. in conſ. pro Ærario claſſ. 16. ord. 1162 & claſſ. 20. ord. 1589.* vt ne inter modos improbandos ditandi Ærarium, Alchymiam ponant *Henelius de Ærar. p. 2. cap. 2. pag. 367. & ſeq.*, *Peller. ad Klock. d. lib. 2. cap. 117. num. 1.*

Et

Et in *Turbone Andreas de Valentia Act.4. Scen.1.*

Illa est ars sine arte,
Cuius summa pars cum parte,
Cuius mater otiari,
Cuius verba sunt nugari,
Cuius votum denigrari,
Cuius fama annotari,
Cuius proba est mentiri,
Cuius via impediri,
Cuius labor est instare,
Cuius fructus mendicare,
Cuius finis desperare,
Cuius merces nusquàm stare,
Cuius pœna est perire,
Et in Cruce interire.

6 De hac verò re prudentissimus extat discursus *Xenophontis de redituum rationibus, seù Prouentibus* inscriptus, cuius monitum, quo suum concludit opusculum, menti boni Principis insculptum esse decet, cum ait: *Quæ Dei voluntate suscipiuntur, ea par est semper Reipublicæ rectiùs, feliciùsq; cedere;* Et *Arnisæus* tales modos è re nata pro cuiusq; prudentia excogitari posse, inquit *lib.2.Polit.cap.1.*, quem refert *Besold. de Ærario d.c.3.n.3.* Vt enim variant Regnorum iura, ità quoq; reditus eorundem, & tunc modi hi sunt vsurpandi, Reipublicæ si ratio, Regionisq; & Populi natura, & conditio hoc admittant, *Besold. d. cap.3. n.14. Klock. de Ærar.cap.1.n.100.vers.neque.*

7 Considerandum *Aristoteles* ait, 2. *Oeconom.*, quinàm fructus, aut non proueniant, cum possint prouenire, aut cũ exigui sunt, an augmentum admittant: Curandum igitur est, vt paludes exsiccentur, syluæ inutiles ad culturam redigantur, & sic Ærario augendo inseruiunt syluarum cæduarum, incæduarum, ac lignorum cura, venationes, piscinæ, metalla, amicorum dona, sociorum contributiones, monopolia, mercatura, vectigalium, tributorumq; ordinariorum auctio, & id genus alia, de quibus *Besold. d. cap. 3. Klock. de Ærario lib.2. per tot. Faust. in conf. pro Ærario class.5.& 10.& seq.*

8 Honestum illud exactionis genus, *Edoardus IV.* Anglorum Rex excogitauit, quod *Beneuolentiam* appellauit; Egit enim cum amicis, vt spontè ad sumptus belli pecuniam erogarent, quod ipse ex ea re beneuolentiam singulorum mensurus esset, vt scilicèt eũ, qui plus daret, se plus diligere censeret. *Pisistratus* item Atheniensium Tyrannus omnium rerum decimas exigebat, teste *Plutarcho in eius vita*. Eiusq; filius *Hipparchus* Academiam muro sepsit, atq; huius rei nomine magnam pecuniæ vim ab Atheniensibus exegit, vt ait *Suidas*, qua arte plures Principes vtuntur, vt dum vtilitatem, vel reparationis Vrbium, vel exercitus collectionem proponunt, fingant vrgentem necessitatem, & postea pecunijs exactis opera imperfecta relinquant, & pacem concessam prætendant, ac simulent.

9 *Commodus* Imperator, vt tradunt *Dio, Xiphilin., Herodian., & Lamprid.* natali suo die vxoribus Senatorum, eorumq; liberis singulis binos aureos, tanquàm aliquas primitias imperauit, idq, tributum pendere coegit, & à Senatoribus, qui in reliquis Ciuitatibus erant, quinque drachmas exegit, & plurimos alios modos conquirendæ pecuniæ, quibus aliquæ Resp., aut Principes vsi sunt, recenset *Petr. Gregor. de Republ. lib.3. cap.7.* & alios modos pecuniæ colligendæ affert *Klock. lib.2. de Ærar. cap.145.& 150* & videas in his variorum Principatuum descriptis Ærarijs.

PRÆNOTIO V.

De Ærarij administratione, & Regijs Administris, qui gestis, ac scriptis in hoc Regno Neapolitano floruerunt.

1 ADministratio ab acquisitione plerumq; seiungitur, præcipuè tum in diuitijs, quorum fortuna in bona administratione posita est, teste *Cicer. 11. ad Attic. 1.* maioris itàq; pruden-

dentiæ, & magis etiam necessaria est administratio, quàm acquisitio, vt monet *Gryphiand. lib. 2. Oeconom. legal. cap. 1. n. 1. & 2.* Qui autem Ærario præsunt, *Quæstores* dicti sunt ex eo, quod inquirendæ, conseruandæ, & expendendæ pecuniæ publicæ causa creantur, *Arist. 1. polit. 7. l. 2. §. 22. de orig. iur.*

2 Boni Quæstoris munus expressit *M. Cato*, de quo vide *Plutarch. in eius vita*, quod felix est Rex, qui habet virum scientem ordinare reditus, & expensas; At si stultum, & ineptum sit administratoris propositum, fieri non potest, quin tristis, & infelix exitus patrimonij indè sequatur, *l. vlt. C. de bon. qua lib.* Eorum verò, qui tàm artificiosè ista consectantur, qui dignitatis, & honestatis in eo genere rationem haberet, nemo reperitur, sed conficiendi Ærarij magistros habemus vbiquè quam plurimos, qui Ciuium opes exhaurire, ac Principes ad inusitata vectigalium genera vrgere consueuerunt, *Faust. in cons. pro Ærar. class. 14. ord. 1144.* Nec fiat id, quod testatur *Afflict. dec. 320. in fin.* inquiens: *Et in hoc voto fuerunt quinque Doctores Regiæ Cameræ Summariæ, & Sacri Consilij, licet Fiscales fuissent in contraria opinione, non tamèn suffulta legibus, aut rationibus, nisi authoritate Psalmi: Placebo Domino in regione viuorum; Pellerus* memor *in obser. ad Klock. lib. 2. de Ær. cap. 57. n. 12.*

3 Diligentèr itidem curari debet, ne vectigalia à varijs hominibus, & prauis, qui omnes pecuniæ vias norunt, omnesq; fraudes pecuniæ causa suscipiunt, minuantur, siuè Publicani sint, siuè ipsis cura regiorum vectigalium concredatur, qua peste vix vllam magis tetram excogitari posse notat *Besold. de ærario cap. 2. n. 4. vers. 3.* Quàm graue Reipublicæ, bonisq; sit inuidiosum, plerosq; ad eam procurationem accedere exluccos, sine censu; eosdem intrà paucos annos copiosos, & beatos euadere: à quibus profectò exigẽdum esset, vt rationem opum quæsitarum ponerent exactam, *Mariana lib. 3. de Reg. instit. cap. 7. fol. 262.*

4 Hoc etiam omninò procuretur, vt puris manibus vtantur, & ab omni abstineant acceptione, pro ijs solis contenti, quæ à Fisco dantur: Quod non alitèr fiet, nisi & ipsi cingula sine mercede percipiant, nihil omninò dantes, nec occasione suffragiorum, neque alio turpi modo; considerauit enim *Imp. Iustinianus Nou. 8. quia licet quæstus immodicus imminuitur Imperio: attamen nostri subiecti incrementum maximum percipient, si indemnes à Iudicibus conseruentur, & Imperium, & fiscus abundabit, vtens locupletibus subiectis &c.* Necesse est, vt qui emat, vendat, *Lamprid. in Alex. Seuer.* Sicq; *Seneca 1. de benef. cap. 9.* Prouincias spoliari, & nummarium Tribunal, audita vtrinq; licitatione alteri addici, non mirum; quando quæ emeris, vendere gentium ius est, post alios *Besold. de Ær. cap. 6. n. 4.* Hinc *Thebani* Ministrorum integritatem, symbolicas repræsentabant per statuas quasdam, manibus destitutas: istæ enim in pugnum contractæ, auaritiæ sunt symbolum, oculis instructæ sunt, vt vigilent, at brachijs carent, ne quid eorum manibus cõtingant: Quod si Ministri ità consimiles essent, magis secura forent Æraria publica, vt rectè ostendit *Didac. Saauedra in Symbol. Polit. 53.*

5 E' contrario secundum veterem disciplinam, & instituta maiorum, apud quos virtute, quã pecunia res Romana meliùs stetit, *Tacit. 2. Ann.* Illæ, illæ, inquam, sunt gloriosæ, & pulchræ dignitates, quas, qui assequitur, non solum non ambiuit, nec quæsiuit, imò nec concupiuit: Et in Aula eiusmodi Viri sunt instàr Heroum, *Scot. 2. comment. in Tacit. 819. n. 19.* Sed spretis melioribus, deterrimi valent, *Tacit. 2. hist.* vndè ex eiusmodi Consilijs, vtpotè malis, sequuntur mali etiam euentus, & semper res illius Principis se malè habebunt, vbi viri prudentes parum auctoritatis habebunt, ex quo exclamat *Ioan. Casus lib. 2. Sphæra Ciuitatis cap. 9. pag. 104. O Christe, si latius hoc malum serpat, quem lapsum, & luem Ciuitatis*

viaeo?

video? Sed conniuere oportet, nàm dies mali sunt, corrupti ciues. Atq; hinc fit, vt pecunia non prudentia, quæstus, non virtus, affectio hominis, non moderatio æquitatis in ciuitate regnent.

6 Optimi igitur Consiliarij, qui in Quæstorum, Camerariorum, aliorumvè Thesaurariorum muneribus constituti sunt, diligentissimè priùs ponderare debeant, an, quod inchoatur, Reipublicæ sit vtile, sibi ipsis gloriosum, effectu promptum, aut non ità arduum, auream istam *Poetæ* regulam pro Cynosura Consiliorum vbiquè ponderando.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

7 EOs autè hìc appello præclarissimos viros, qui in hoc literis, & armis florentissimo Regno Neapolitano, ità se in Supremo Regij Ærarij, siuè Regiæ Cameræ Magistratu gesserunt, eorumq; doctrinam, solertiam, ac summã prò Ærarij salute ostenderunt industriam, vt celebre nobis testimonium perhibeant perpetua eorum ingenij monumenta.

Memorandus in primis est Iurisconsultorum Coryphęus *Andreas de Isernia*, qui fuit Magister Rationalis, & Locumtenens Magni Camerarij anno 1351., & *Ritus Regiæ Cameræ* compilauit, eosq; in formam reduxit, in qua nùnc reperiuntur, *super Regni Constitutionibus*, ac *in vsus feudorum Commentaria*, *Nardi Liparuli* explicationibus illustrata, scripsit, & licet *Liparulus in eius vita* dicat, commentasse etiam dictos Ritus, intelligendus tamèn est de ipsa integra compilatione, cum aliqui ipsorum ad literam repetiti reperiantur *in Comment. Andr.*, & colligitur ex *titulo in Archiuo R. Cam.* ibi: *Ritus Dom. Andreæ de Isernia super vniuersis Iuribus Dohanarum, & aliarum Regni Siciliæ Gabellarum.*

Goffredus de Gaeta natus ex *Carolo* eximio I.C. sub Rege Ladislao, & Regina Ioanna II. Regij Fisci Aduocato, ac R. Cam. Præsidente, patris æmulus, fuit Magister Rationalis, Reg. Consil., ac anno 1422. Præsidens R. Cameræ Summariæ, composuitq; *lecturam*, siuè elegantes *Declarationes super Ritibus Regiæ Cameræ Summariæ*, nupèr ad publicam vtilitatem editas, cum additionibus celebris I.C. *Cęs. Nicolai Pisani*, & dicatas peritissimo I. C., & Dom. meo *D. Antonio de Gaeta*, Goffredo, sanguinis necessitudine coniuncto, qui omnes supremos magistratus trãsgressus, porrò Magni Camerarij Locumtenens in Regia Camera Summariæ id ipsum effecit, quod Regi, & Regno vtile, sibiq; erat gloriosum, tandèm impetrata laboribus venia ad Regiam Cancellariam Regendam reuocatus.

Ioannes Aloysius Artaldus, publico in Neapolitano Gymnasio Interpres eximius, Præsidens R. Cam. allectus anno 1496., deindè ad S.C. reuersus, cõposuit *Enchiridion*, siuè *Repertorium ad Andreæ de Isernia volumen feudale*, teste *Nicol. Topio de orig. Trib. p. 2. lib. 4. cap. 1. fol. 259.*

Michael Riccius I. C. celeberrimus, Regius Consil. intimus Regis Alphonsi I. Locumtenens Magni Camerarij, Conseruator Regij Patrimonij, & Legatus ad multos Reges, vt testantur *Facius lib. 10. Comm. de reb. gest. Alphonsi, & Zurita in Annal. Arag. lib. 4. c 66. & lib. 16. c. 22. Franc. de Petris lib. 2. hist. Neap. pag.* 168. Cuius virtutum, ac dignitatum æmulus fuit alter Michael, quem cum illo primo confundit *Top. de orig. Trib. p. 1. p.* 184. dicens, huius *Michaelis Riccij* vitam exactissimè cõscripsisse *Carolum de Lellis*; Fuit enim hic sub Ludouico XII. in suo Magno Consilio, & Curiæ Parlamenti Burgũdiæ Consil. Præsidens Prouinciæ, Mediolani Senator, & in hoc Regno Viceprothonotarius, ad Genuenses, Florentinos, & Iulium II. missus Orator, scripsitq; *de Regibus Frãcorum lib. 3. Hispaniæ lib. 3. Neap. & Siciliæ 4. Hungariæ 2. Hierusalem 1.*

Antonius de Bononia, *Panormita* dictus, I.C., ac Poeta laureatus, R. Cam. Præsidens, Consiliarius, ac Præceptor Regis Alphonsi II. qui illum creauit

C Ci-

Ciuem Neapolitanum, edito *libro de dictis, & factis Alphonsi Regis*, mille aureorum munere affectus est, teste *Pontan. de liber.* & de eodem alia legas preclarè gesta apud *Iouium in Elog. Summont. Hist. Neap.*, ac *Top. de orig. Tribun par. 3 pag. 266.*

Ioannes dictus *Iouianus Pontanus* inter Philosophos, Oratores, Poetasq; sui seculi celeberrimus, fuit Regis Ferdinandi à Secretis, Regiæ Cameræ Præses, & Magni Camerarij Locumtenens anno 1479. Cuius præclarissima opera in soluta, & ligata oratione edēda curauit *Frācíscus Piccolomineus Bisinianensis Episcopus*, & vide *Iouium fol. 119. & Capac. in Elog. lib. 2. fol. 375.*

Antonius de Alexandro clarissimus Iuris Interpres, Præses Regiæ Cameræ anno 1488. posteà Viceprothonotarius, ac S.R.C. Præses, quem optimè noscens Ferdinandus Neapolis Rex anno 1458. ad Iulium II., aliosq; Oratorem misit, locupletissimum ingenij sui specimen posteris reliquit; scripsit namq; doctissima *Commentaria ad leges* ab ipso in Scholis explanata, quorum pauca edita sunt, nempè *Recollecta super 2. Codicis*, quæ etiam manuscripta seruantur in nostro Musæo, aliasq; lecturas calamo exaratas refert *Top. de orig. Trib. p. 2. pag. 155.*

Diomedes Mariconda I. C. in Gymnasio Neapolitano Lector, & causarum patronus doctissimus, R. Cam. Præsidēs anno 1509. multa scripsisse fertur, sed tantùm *Glosæ, & Additiones ad Consuet. Neap.*, & *Regni Constitutiones* edidit, vide *Top. de orig. Trib. p. 2. fol. 251.*

Nicolaus Mariconda eiusdem Reg. Cam. Præsidens edidit doctas *addit. ad Consuet. Neap.*

Scipio Bucinus I.C. optimus, ac Reg. Cam. Præsidens, *Additiones ad Consuet. Neap.* elucubrauit.

Matthæus de Afflicto in vniuerso Terrarum Orbe suorum operum fama celeberrimus, creatus à Rege Ferdinando I. anno 1491. Regiæ Cameræ Præsidens, posteà Regius Consiliarius anno 1496. pro sua ingenij felicitate legit in Gymnasio Neap. *Glosemmata ad Regni Constitutiones*, ediditq; *S.R.C. Decisiones*, ad quas aliquot Regni I.C. luculentas additiones conscripsere, *Commentaria super feudis*, & *Regni Constit.*, *ac Consuet. Neap. Tract. de Iure Prothomiseos, cum addit. Rummi*, & alia opera relata per *Top. lib. 1. fol. 223.* Emicuere etiam in hoc Regiæ Cameræ Senatu *Michael, & Leonardus de Afflicto* M.C. Locumtenentes.

Iacobus de Ayello, siuè *de Gello* I.C. eximius, Ferdinandi iunioris Regis tempore Regius Consiliarius, deindè Præsidens R. Cam., scripsit aureum *tract. de Iure adoba, releuij, atq; subsidij*, multas etiam *additiones ad Constit. Regni, & Ritus M.C.*, & *Compendium Codicis* exarauit, quod penès se seruari aiebat *Præs. de Franch. dec. 20. in fin.*

Marcellus Gazella vitæ probitate, ac sapientia præstantissimus vir, Regius Consil. à Federico Rege anno 1496. creatus, deindè in Regia Camera per vndecim annos Præsidens consedit, tandèm Regens, de quo nobis laudabile testimonium reliquit *Afflict. in Const. post mortem nu. 5.* vbi eum appellat *successorem in virtutibus Dom. Bartholomæo de Capua*, subditquè, *& scio, quod dico veritatem, quia expertus sum*; idemq; testantur *Loffred. cons. 17. n. 63. Gramm cons. 97. 99. & 129.* multa ab illo gesta refert *Top. de orig. Trib. p. 1. fol. 237. & seqq.*

Sigismundus Loffredus, natalibus, ingenio, ac eloquentia admirandus, anno 1512. Præsidens Reg. Cam. creatus, deindè Regiam Cancellariam Regēs, scripsit *Consilia*, siuè *Responsa*, *Paraphrases feudales*, necnon *Commentaria ad l. Iurisconsultus, D. de gradib.*

Io: Angelus Pisanellus ea tempestate Iurisconsultorum maximus, & R. Cam. Præsidens, præter alia scripsit *additiones ad Consuet. Neap.*, & *Constit. Regni*, *decreta S.C.* ab ipso annotata apud *R. de Marin. tom. 3. alleg. fol. 989.*

Antonius Barapsutius Reg. Consil., deindè acerrimus Fisci Patronus reliquit *additiones ad consuet. Neap.*

Bar-

Bartholomæus Camerarius eximius I.C.Beneuentanus, Regiæ Cam.Præsidens, successor *Io Angeli Pisanelli* anno 1529. & 1541. M.C. Locumtenens viginti quatuor annos publicæ vtilitati consulens; Tandèm fortuna tantæ felicitatis pertæsa ob liuorem in Exc. Toletanum Proregem contractum, parùm Clementissimo suo Principi fidelis, Parisios nefariè se contulit; scripsit celebrem *Repetitionem l.Imperialem, de prohib.feud.alien.per Feder.*, aliaq; opera relata per *Bilottam in eius vita apud nouiss.Repetit.feud.Camerar.* editas studio *Reg.de Marinis.*

Franciscus Reuerterius Iuris Consultissimus per longum annorum curriculum summa dexteritate in negotijs tractandis versatus, vti Præsidens in Regia Camera Summariæ, tandèm ibidem priuatione *Camerarij* Locumtenens, ac Regens creatus, cuius rei diploma, siuè potiùs Elogium maximo huic viro datum ab Inuictissimo Imp. Carolo V. legitur apud *Top.de orig.Trib. par.3. pag.* 315. *Quinque volumina Decisionum Regiæ Cameræ, manuscripta* reliquit, quarum summam *in duobus libris* cum elegantibus suis *obseruationibus* edendam curauit *D.Reg de Marinis.*

Annibal Moles summis natalibus splendorem probitatis, ac doctrinæ adiungens, Præsidens Reg.Cam. anno 1567. creatus, ac ibidem pro Magno Camerario existens, ità se in hoc munere gloriosè gessit, vt sydus inter alios videretur, cui tanquàm de rebus Regiæ Dohanæ Apuliæ instructo, multa à Card. Granuela tùnc Prorege commissa fuere, quiquè vnà cum *Reg. Reuerterio* ediderunt 28. *Capitula*, aliaq; *decreta* pro eius bono regimine; & Supremi illius Tribunalis *Decisiones* elaborauit; pro Rege Nostro *in successione Portugalliæ*, aliaq; scripsit, tandem in supremo Italiæ Cons. Regens electus maximam sui opinionem ità confirmauit, vt etiam ad Supremum Aragoniæ Consilium fuerit euocatus; Nec inferiori laude res fiscales peregit *Didacus eius nepos*, qui fuit Regius Consil., & in Regia Camera strenuus Fisci Patronus, ac Præsidens; eiusq; Pronepos, & huius Didaci filius *Dom.Regens D.Franciscus*, pari gloria in Regia Camera Præsidentem egit, cuius laudes alibi, licet nunquàm satis recensuimus.

Thomas Salernitanus in publico Neapolitano Gymnasio Interpres, & causarum patronus peritissimus, Regię Cam. Præses, in Siciliam missus ad aliud Reg. Cam. Tribunal erigendum, Magistratusq; visitandos, ac in Germaniam pro Regis causa tuenda, tandèm reuersus S.R.C. Præses, ac Regẽs creatus, librum *Decisionum* edidit cum *allegationibus diuers.I.C. & addition.Io: Bapt. Thori*. Vide *Top.p.2.pag.*177.

Franciscus Aluarez de Riuera Hispanus I.C.sapientissimus, R.Cam. Præses electus anno 1570., & cum ad Locumtenentis eiusdem R.Cam. munus assũptus esset, ea prudentia, ac incredibili solertia Regalis Patrimonij curam habuit, vt Rationalium numerum auxerit, Archiuum ampliauerit, exornaueritquè; ac *de Regni Lusitaniæ acquisitione* eruditè scripsit, ad quod *Responsum additiones* edidit suas *Reg. Carolus Tapia* ob tot opera edita insignis I. C., qui huius Regentis Riberæ vitam scripsit, ac parùm adauxit *Top. de orig. Trib.p.3 fol.*203.*cum seq.*

Marcellus Pignonus summis virtutibus refertus, Regiæ Cameræ Præsidens creatus, quo in munere mira vigilantia inseruiuit, præcipuè in Regiæ Dohanæ Apulię negotijs, quæ omni solertia rescripsit & in ordinem redegit, vt in quodam *permagno manuscripto Codice*, qui in magno R.Cam.Archiuo, sub tit. *Il Pignone*, seruatur, tenet *Top.d.p.3.fol.*199. tandem Regens electus.

Io: Baptista Ogeda I. C. celebris, & Regiæ Cam. Præses creatus, & postcà anno 1558. Episcopus Tranensis electus, & tanquàm olim Præses, quem dignissimum appellat *Reg. Moles in decis.R.C.tit.de Dohana Menæpecud.*§.3.*n.*11., vbi *nos in annot.* obseruauimus, quod de Regia Dohana Apulię *librum* composuit, cum *tit. Pecorologium.*

Marcellus de Mauro primæ notæ Aduocatus disertissimus, Almi Collegij Neap. Senator, fuit R. Patrimonij acerrimus Patronus, ac R. Cam. Summariæ Præses, scripsit *Iuris Allegationes* editas cum *additionibus Abv. Io: Hieronymi eius filij.*

Mutius Surgens I. C. eruditissimus Regiæ Cam. Præsidens composuit elegantes *Annotationes ad tract. de Magistratibus Regni*, siuè *Neapoli Illustrata* sui germani fratris *M. Antonij*, ac vtilem *tract. de Regalibus Regni Neap.* imperfectum reliquit, vt ipsemet *ad lectorem, & in annot. fol.* 340. testatur.

Ioannes Franciscus de Ponte in Neapolitano Gymnasio feudorum Interpres, itemq; Aduocatus celeberrimus, deindè Regalis Patrimonij, ac Regiæ Cameræ Præs., ac Regens meritissimus scripsit *duo Consiliorum volumina*, *Decisiones*, *lecturas feudales*, ac *tract. de Potestate Proregis*, aliumq; *tractatum, de Iurisdictione*, manuscriptum.

Camillus de Curte filius *Ioannis Andreæ*, olim Regij Consiliarij, ac S.R.C. Præsidis; I. C. & feudorum in Neapol. Gymnasio Interpres acutissimus, deindè Regij Patrimonij Aduocatus, postmodùm Regiæ Cameræ Præsidens, tandèm Regens, ac S.R. C. Præsidens *Diuersorium Iuris feudalis duobus voluminibus distinctum* conscripsit, necnon *Resolutiones feudales* editas studio *Reg. de Marin. in fin. tom. 1. resol.*

Io: Aloysius Mormilis Regiæ Cam. Præsidens doctè scripsit *super Constitut. Regni*.

Petrus Iordanus Vrsinus I.C. Hispanus in Vallisolet. Academia Antecessor, & in hoc Regno Reg. Cam. Præsidens, Regens, ac S.R.C. Præses, edidit celebrem *tract. de successione feudorum*.

Fabius Capycius Galeota, priùs causarum patronus, deindè Regius Consil., strenuus Fisci Patronus, Reg. Cam. Præsidens, ac Regiam Cancell. Regēs, edidit *Controuersiarum iuris illustrium libros duos*, *Responsa Fiscalia selectiora*, *ac additiones ad Consilia Camilli de Medicis sui soceri*. Cuius virtutes exæquauit eius filius *Iacobus Capycius Galeota*, qui ex Præsidente Regiæ Cam. fuit Regens electus, ex quo viuit nunc dignissimus Dom. meus *D. Iulius* M. C. Vicariæ Iudex Decanus, quem ad maiora ascendere ob eius doctrinam, ac integritatem certè ominamur.

Scipio Rouitus causarum patronus celeberrimus, Regius Cons. R. Cam. Præses, ac Regens creatus, luculenta scripsit *Commentaria ad Pragmaticas Regni Neap. Consilia, seù Iuris Responsa tribus libris* comprehensa, ac *Decisiones*, ad quæ duo postrema opera suas *obseruationes* elucubrauit doctiss. *Reg. Cons. Altimarus*, & *ad Consilia*, *Annotationes* etiam edidit *Carolus Rosa* omni virtutum laude dignissimus.

Anellus de Amato I.C., & causarum patronus doctissimus, Fisci Aduocatus, ac Regiæ Cam. Præsidens, sua *Consilia*, siuè *Responsa* reliquit.

Fuluius Lanarius, Aduocatus olim solertissimus, deindè Fisci Patronus, ac R. Cameræ Præsidens, edidit *Additiones ad Repetit. feudales* maximi illius I.C., ac S.R.C. Præsidis *Io: Ant. Lanarij* sui patrui, cuius aliud opus non adhùc impressum, *De differentijs inter Ius commune feudorum, & leges Regni Neap.*, propediem cum nostris *Notis, ac Parergis*, Deo dante, pro communi bono edituri sumus.

Gregorius de Ganauerro I.C. Hispanus peritissimus, & in hoc Regno Regiæ Cam. Summariæ Præsidens Decanus, nonnulla *Consilia*, eiusdemq; *R. Cam. Decisiones* edidit.

Ioannes Camillus Cacacius eximius I.C. Fisci Aduocatus, deindè Regiæ Cam. Præsidens, ac Regens electus, multa scripsit in iure, quæ per manus eruditorum circumferuntur, ac nōnullas *fiscales allegationes* edendas curauit *Reg. de Marin. in 3. tom. alleg. diuers. I.C.*

Franciscus Merlinus I.C. præclarissimus, per omnes magistratuum gradus ad summum fastigium euectus, & Regiæ Cameræ Præses electus, Fisci Patronus in omnibus ferè Regijs Iunctis, R.Can-

R.Cancell. Regens, Magni Camerarij Locumtenentis officium pro tempore exercens, & Præses S.R.C. edidit *Controuersiarum Forensium duas Centurias, & responsum, siuè tractatum de Decimis*.

Carolus Calà percelebris I.C. in Regij Patrimonij Patronum, deindè in Regiæ Cam. Præsidentem, ac Regiam Cancellariam Regẽtem delectus, summa iuris peritia, ac eruditione scripsit *de Precedentia R.Cam.cum S.C.; De Primipilo; De Baliatu huius Regni; De Controbannis Clericorum; De successione per pactum acquirenda; Et in causa Regij Fisci cum D. Emmanuele Carafa in successione Nuceriæ Ducatus*; & id genus alia, quorum etiam meminit *Dom. Regens Ianuarius de Andrea in sua Epistola inserta in princ. tract. de restit. in integrum D. Hieronymi Calà, præfati D. Caroli Germani*.

Donatus Antonius de Marinis inter primarios Aduocatos præstantissimus, Regiæ Cameræ Præsidens omnium plausu creatus, & tandem Regiam Cãcellariam Regens, non minùs doctus, quàm doctorum amator, reliquit ad commune bonũ *duos Resolutionũ libros*, ac *tertium diuers. I.C. allegationum*, ac *duo Decisionum Reg. Reuerterij volumina, suis obseruationibus, ac Regiæ Cameræ Arrestis illustrata*.

Iosephus de Rosa Aduocatus celeberrimus, & in publico Neap. Lycæo Iuris feudalis Interpres, primùm Regius Consiliarius, posteà Regalis Patrimonij in R. Camera Fisci patronus integerrimus, ipsoq; postulante ad S.C. reuersus, *duos Consultationum tomos, & Præludia feudalia* legali doctrina, ac eruditione referta elucubrauit.

Marcellus Marcianus, nepos *Marcelli senioris* Regij Consiliarij, qui *Consilia* edidit, & filius *Io: Francisci Senioris* meritissimi Regentis, qui *Iuris Disputationes* in lucem emisit; Aduocatus primùm acerrimus, deindè Reg. Consiliarius, Fisci patronus, ac in Supremo Italiæ Senatu Regens, *Excerpta Fiscalium Exercitationum*, aliaq; opera peritissimè elucubrauit, quæ ad publicam lucem excusa sunt, studio eius dignissimi filij *Io: Francisci Marciani* iunioris, prius M.C.V. Iudicis, mox Regij Consiliarij, qui, dùm maiorum suorum virtutes refert, ad eosdem summæ dignitatis gradus quàmcitiùs, annuente Deo, ascendet.

Ioannes Hieronymus de Philippo, Orator facundissimus, bis primùm ex Regio diplomate Fisci patronus electus, Regiæ Cameræ Presidens, ac in Supremo Italico Senatu Regens, elegantes lucubrauit *Rerum Fiscalium Dissertationes*, editas studio *Dom. Ianuarij* eius filij, Marchionis Miani, & M.C.Vic. in Criminalibus Iudicis.

Franciscus Ortiz Cortes I. C. Hispanus doctissimus, Regens, & Regiæ Cameræ Locumtenens, summa familiaritatis necessitudine mihi coniunctus, edidit responsum, siuè *tract. de Præcedentia*.

Ioseph Piliù I.C. Hispanus, Reg. Cameræ Præsidens, edidit opus, cui *titul. Margarita*.

Antonius Iuan de Centellas Regiam Cancellariam Regens, & Regiæ Cameræ Locumtenens in eruditissima *Disceptatione historico-legali, de Præcedentia*.

Raphael de Vilosa Regens meritissimus, & Regiæ Cameræ Locumtenens, celebrem edidit *tract. De Fugitiuis* cũ nonnullis elegantibus *Dissertation.*

Antonius Florillus I.C. doctissimus, priùs Fisci patronus, ac Regiæ Cameræ Præsidens, tandem meritissimus Regẽs, multa in iure scripsit, quæ in eruditorum Musæis seruantur, præcipuè *Commentarium super Prag. 7. de Scholarib. doctor.*, cuius dignissimus filius *D. Dominicus* est nunc huius Regni Secretarius.

Franciscus de Andrea inter Aduocatos olim tùm peritia, tùm facundia pollens, deindè Regius Consiliarius, mox acerrimus Fisci patronus in Regia Camera, omni solertia res fisci peragit, scripsit hic eloquentissimus I.C. vltrà varia, ac omni peritia primæuæ Iuris prudentiæ doctrina ditata respon-

sa,

sa, eruditum tractatum, cui tit. *Risposta al trattato delle Ragioni della Regina Christianissima sopra il Ducato di Brabante, ed altri Stati della Fiandra*, & nunc alium edendum parat *pro defensione Iurium nostri Catholici, & Augustissimi Hispaniarum Regis in hoc Regno Neap.* contra eosdem *Gallos*; Nec minori laude aliqua *iuris responsa* scripsisse fertur eius frater doctissim. ***Dom. Ianuarius de Andrea*** in M.C.V. Fisci patronus, posteà R.Consiliarius, ac in Regiæ Cameræ Senatu strenuus Fisci Aduocatus, ibidemq; posteà integerrimus Præsidens, mox in Supremo Italiæ Consilio apud Inuictissimum Regem Carolum II. Regens conuocatus, habitam de se fidem gloriosè sustinet in Hispanijs, obsequij laudem, & gratiam assecutus.

Emicuere etiam in hoc Fiscali Consessu præter enumeratos alij præclarissimi viri Locumtenentes *Berardus Caracciolus, Nicolaus Antonius de Montibus, Aloysius de Constantio, Iulius de Scorciatis, Hieronymus Seuerinus, Hector Pignatellus, Ferdinandus, & Alphonsus Dauali, Hieronymus de Francisco; Andreas Pons de Leone, Franciscus Antonius de Dauid, Berardinus de Sancta Cruce, Ferdinandus Fornarius, Io: Berardinus de Montaluo, Io: Alphonsus **Suarez, Alphonsus de la Carrera**, Ferdinandus Afronius, Gaspar de Sopramonte, Didacus de Vgeda, Hieronymus Garzia, Felix Vlloa*, deinde S.R.C. Præses incomparabilis; ac integerrimus *Antonius de Gaeta*; Et ex Præsidentibus Regentis posteà munere decorati *Franciscus Antonius Villanus, Bernardus de Bolea, Scipio Cuttinarius, Alphonsus de Salazar, Matthæus de Gorostiola, Petrus Capecius, Io: Carolus Gallus, Ioannes Montoya, & Cardena, Scipio Brandolinus, Antonius Caracciolus, Matthæus de Casanate Didacus Bernardus Zufia*, postea S.C. Præses, & *Stephanus de Carrillo*, nunc Regiæ Cancellariæ Decanus omnibus dilectissimus, *Vincentius Raetanus, Ignatius Prouenzalis, Marcus Antonius de Rujs, Dominicus Petronus*; Eiusdemq; R. Cam. Præsidentes *Bonus homo de Transo, Pyrrhus, Vitus, Io: Angelus, & Io: Baptista Pisanelli, Antonius de Ianuario, Andreas Maricanda, Berardinus de Montibus, Antonius Baldaxinus, Marinus Spinellus, Ioannes, ac Antonius Orefici, Alphonsus Guerrerus, Fabritius Villanus, Martinus Quadra, Io: Dominicus Brancaleo, **Io: Camillus Bilotta, Iacobus Salutius**, Iulius Cæsar Minadous, Io: Aloysius **Mormilis, Petrus Antonius Mastrillus**, Hieronymus de Natale, Iulius Petra, Laurentius, & Thomas de Franchis, Camillus de Marra, Vincentius Corcionus, Didacus Salinas, Parthenius Pitagna, Io: Baptista Consalone, Vincentius de **Andrea, Io: Baptista Amendola, Didacus de Vlloa, Ascanius Raetanus, Hortensius Pepe**, Dominicus Astutus, Emmanuel de **Scalera, Carolus Vergara, Marcellus** Grassus*, alijq; doctissimi viri ad id munus electi, qui rem fiscalem omni solertia, ac iustitiæ documentis auxere.

Viuentes autem, quos Iuris consultissimos, & pro Ærarij cura solertes esse scimus, nominasse sit satis: sunt igitur **D. Sebastianus Cotes** Magni Camerarij Locumtenẽs, et *D. Nicolaus Gasconus Regens electus*, R. Cam. *Decanus, D. Octauius Capycius Scondito, Franciscus Antonius Andreassi, D. Hadrianus Lanzina, & Vlloa, D. Andreas Guerrerus de Torres, D. Cæsar de Natale, Federicus Caualerius, & D. Io: Franciscus Puga* Præsidentes; ac ***Reg. Consil. Franciscus*** *de Andrea* Fisci patronus.

8 Sunt etiam alij præstantissimi viri, qui licet extrà R. Cameræ, siuè Fisci cętum extiterint, ab ijs tamen veluti Regijs Administris summum Regni bonum adeòq; Ærarij salus dependet, idq; editis scriptis satis, superq; ostenderunt.

Appareat in primis magnus ille Minister *Bartholomæus de Capua*, tot illustrium Heroum stipes, celebratus à ***Bart. in Auth. Presbyteros, C. de Episc., & Cler.***, & à *Luca de Penna in l. 1. C. de vend. rer. fisc. cum priu. comm. lib. 10.*, & *in rubr. de Quadr. lib. 12.* dicẽte etiam,

cum

cum reliquisse successorem in officio, sed non in virtutibus; fuit enim ob legalis scientiæ peritiam dictus Magnus Comes, & creatus Logotheta à Rege sapientiss. Roberto, qui sępè dictitare solebat *Tres sumus in Mundo sapientes, Thomas, Bartholomæus, & Ego*; Intelligendo de Monarcha Philosophorum, ac Angelico Doctore *Sancto Thoma Aquinate*, tunc publico Theologię Antecessore in Gymnasio Neapolitano, qui à Pontifice *Innocentio VI.* Salamone maior habitus: De ipso Roberto admirabili sapientia prædito, qui alter Salamon appellatus fuit à *Bald. in l.3. C.de suis, & legit., & Iason.in l.is pot. D. de acqu.hæred.* Et de hoc *magno Bartholomæo*, qui scripsit etiam super *Constit., Capit., Pragm., & Ritib. Regni, & singularia* 151. *super D. & C.* & *Neap. Consuet.* compilauit.

Vincentius de Francbis Sac. R. Cons. Præses, *quatuor Decisionum libris*, addition. illustratis toto Orbe celeberrimus, cuius supremo muneri successit *Regens Fuluius Constantius*, (si credimus *Reg. Tapiæ lib.2, Iur. Regni rubric. de off. Baiul. n.4.*) qui eminētèr *super tribus libris Cod. commentaria* scripsit; necnon *supplicationem ad Paulum V. Pont. Max. pro tollenda, vel moderanda Constitut. Gregorij XIV. super Immunitate Ecclesiastica.*

Regens Carolus Tapia, omni virtutum genere præditus, scripsit *Commētarium ad Rubr., & cap. de Constit. Princip., & in Auth. ingressi, C. de Sacr. Eccl., Ius Regni Neapolitani septem libris* diuisum, *Decisiones S.R.C., & Supremi Italiæ Senatus in 2.vol., de Præstantia Regiæ Cancell. Neap., de Abundantia, Speculum murmuratorum*, & *de habilitate Iuuentutis*, aliaquè.

Regens Io: Baptista Valenzuela I. C. ea, qua pollebat, doctrina, edidit *Discursum de Status, ac belli ratione, &c.* & *Consiliorum volumina duo.*

Regens Hector Capycius Latro edidit peritissimas, ac selectiores *Iuris Consultationes, & Decisiones S. R.C., cum additionibus Michaelis Angeli Gizzij, & Io: Dominici Manfrella.*

Regens Io: Franciscus Sanfelicius doctissimè elucubrauit *Praxim Iudiciariam*, & *Decisiones Supremorum Tribunalium*, quas iudicando collegit, in quatuor partes distributas, quarum postrema adhùc desideratur. *Ad primã, & secundam par. decis. additiones* edidit *Seuerinus*, & *ad libr. 1. Dilucidationes Io: Baptista Mucci*, & quàm citiùs in lucem prodibunt nouissimæ obseruationes doctissimi I.C. *Iosephi Lucà* sub *tit. stipula illecta, &c.*

9 Ex Regijs Consiliarijs primum scribentem reperimus celebrem I.C. *Paridem de Puteo*, qui creatus Reg. Consil. anno 1459. fuit etiam magister Regis Ferdinandi, cum erat Dux Calabriæ, scripsit *Tractatus de singulari certamine; de syndicatu Officialium; de reintegratione feudorum; de ludo; de reassumptione instrumentorum*, & alios.

Carolus de Rogerijs Reg. Consil., & ab eodem Rege ad Venetos missus Orator, cuius *Recollecta in l. admonendi, D. de iure iur.* allegat *Afflict. decis. 104. nu. 1.*, & alibi, & *Reportata manuscripta super Codice* se vidisse testatur *Top. de orig. Trib. p.2 pag. 238. n.56.*

Andreas Barbatia maximus I.C. Bononiensis, Consiliarius à Ferdin. I. electus anno 1475., scripsit super *D. nouũ*, super *Decretal.*, & *Clementin. De Cardinali legato à latere: Repet. c. Testimoniũ, de Testibus, Consiliorum vol.5.*, & alia, *Top. par.2. de orig. Trib. fol.220.*

Antonius Palmerius I. C. egregius, cuius præter innumeras eius lucubrationes manuscriptas, leguntur *ad Regni Constitut. additiones*, cit. *Top. d. loc. fol.251.*

Antonius Capycius I.C. acris ingenij scripsit *Repetitionem in c. Imperialem, de probib. feud. alien. per Feder., Inuestituram feudalem*, ac *Decisiones S.C.* editas à *Scipione Capycio* eius filio, paritèr Regio Consiliario, qui scripsit *Commentaria ad Ius Ciuile*, siuè lecturas, quas in publico Gymnasio edocuit, edita tantùm est *Repetitio tit. D. de acquirend. poss.*, edidit etiam *libros duos de Princi-*

pijs

pijs rerum heroico carmine, quos magnifaciunt *Card. Bembus, & Paulus Manutius in Epist.*, itemquè *de Vate Maximo*, cæterasquè *Elegias, Epigrammata*, & *Compendiolum de Magistratibus Regni*.

Io: Thomas Minadous fœcundo ingenio scripsit *Repet. ad Const. Regni, in aliquibus; Consiliorum librum*, ac *Decisiones S.C.* editas cura *Iulij Cæsaris Minadoi* eius filij, & R. Cam. Præsidentis cum *addit. Flaminij Monaci*.

Nicolaus Iacobus de Raynaldo I. C. eruditus præter varia opera manuscripta enumerata à *Top. d. par. 2. pag. 284.* edidit *Præludia ad l. Imperium, D. de iurisd. omn. Iudic.*

Marinus Freccia clarissimus I. C. scripsit *de subfeudis Baronũ libros duos*, ac *tractatum de Præsentatione Instrumentorum*, quem *Borrell.* relatus per *Cons. Pratum in add. ad Muscatell. in praxi fideiuss. modo* 13. tradidit, fuisse *Bernardini Siriphilij* eius auunculi, & tributum *Frecciæ* post eius obitum à *Paulo Fusco*, qui illum edidit.

Felix de Rubeis multa scripsit, quorum pauca edita sunt, nempè, vberes *additiones ad Consuet. Neap.*

Thomas Grammaticus editorum operum posteris commendandus, conscripsit *lectiones ad libr. 1. Instit. Imp.*, & *ad 2. super tit. de rer. diuis.*, *Consilia, & vota decisiua; Decisiones S. C.*, & *additiones ad Decis. Afflict., super Constit. Capit., & Pragm. Regni.*

Iacobus Anellus de Bottis vberes, doctasq; *Annotationes ad Iuris Ciuilis Corpus, additiones, ad libros Decretal., ad Consilia Abbatis Panormitani, ad Bartoli opera, ad Constit., & Cap. Regni, ad Ritus M.C., & Consuet. Neap.* elucubrauit.

Cæsar Vitellus, & *Io: Felix Scalaleo* doctas reliquerunt *addit. ad Consuetud. Neap.*

Augustinus Carauita I.C. Ebolitanus edidit *additiones ad Decretum Canonic.*

Nicolaus Antonius Gizzarellus, Decisionum S.C. librum conscripsit, licet alia manuscripta reliquerit, præcipuè *Tractat. de Iurisdictione Regia*, teste *Capon. tom. 5. discept. 397. cap. 1. n. 59.*

Fabius de Anna edidit *Consiliorum libros duos*, perutiles *additiones ad Ioãnis Vincentij* sui patris opera, nempè, *ad Allegationes, ad singularia, ad Constitution. Regni, si quis aliquem, & terminum vitæ*; Itemq; *Collectanea*, siuè *Remissiones ad Iuris Ciuilis leges, &c.*

Io: Andreas Georgius edidit *librum Allegationum iuris*, quas in foro patrocinando doctè conscripsit, & duas *Repetitionum feudalium partes.*

Philippus Paschalis disertè, copiosèquè scripsit *Tractatum, de viribus Patriæ Potestatis*, ad quem suas edidit *Annotat. Franc. Maria Pratus.*

Horatius Marchesius luculentissima elucubrauit *Commentaria ad cap. Papa Honorij*: Sed dum apud *Cons. Gizzarellum* reuisionis causa hic liber existeret, repentino igne consumptus fuit, teste *Reg. Marciano disput. 34. n. 4. lib. 1.*

Marcellus Marcianus senior, vt suprà diximus, *duo Consiliorum volumina* peritè scripsit.

Scipio Theodorus edidit celebres *Allegationes*, & iuuenis eruditè librum scripsit cum *tit. Alquante Rime; e gl' Amanti ingelositi, Comedia dell' Incognito Academico Otioso.*

Thomas Carleualius edidit elegãtem *tract. de Iudicijs*, & manuscripta reliquit *de rebus Philosophicis volumina duo.*

Ferdinandus Arias de Mesa edidit *variarum Resolutionum libros tres*, in quibus subtili ingenio recta Iuris principia stabiliuntur.

Scipio Saliturus edidit *Iuris responsum pro olim Principissa Hostiliani*, & reliquit calamo exaratum *tract. de Perfecto Aduocato*,

Ioannes Dexart edidit *Selectarum Iuris Conclusionum in Sardicensi Pratorio decisarum librum.*

Andreas Prouenzalis Obseruationes, & *glosemata ad Consuetud. Neap.* doctè conscripsit.

Carolus Brancatius disertè, copiosèquè reliquit *Repertorium rerum præcipuarum in Sacro Reg. Cons. depositarum*, quod

quod testatur *Top. de orig. Trib. p. 2. pag. 365.* manuscriptum seruari apud *Eminentiss. Card. Franciscum Mariam* eius fratrem, ad seculum hoc erudiendum virum factum, & ad purpuratorum decus, qui celebrem Bibliothecam Neapol. instituit ad publicum commodum propè Nidi Sedile. Viuit hodiè alter Reg. Consil. *Dom. D. Carolus Brancatius*, doctrina, & morum elegantia mihi summè laudandus.

Ioannes Maria Campana, de requisitis ad commendabilem Iudicum Creationem publici iuris fecit, ac *Resolutiones selectas ad materiam foriudicationis cum addit. Caroli Orliæ.*

Christophorus Vargas Machuca celebrẽ edidit *tractatum de syndicatu Officialium Arag.*, *& Decisiones Aragon.*, *& Regni huius*; ex quo nunc viuit dignissimus filius *D. Michael M.C.Vic. in criminalibus Iudex* optimè meritus.

Antonius Nauarretta posteà Regens electus inter alia doctè scripsit *volumen singulare, de Actionibus.*

Io: Baptista Hodierna Controuersiarũ forensium volumen edidit, nec non *repetit. in l. hac edictali, D. de secund. nupt.*, & *addit. ad Surdi Decisiones*, perquàm doctè.

Paulus Staibanus iunior, filius *Pauli* senioris, qui *Consilia* edidit; doctissimè *duos Resolutionum libros*, cum suis *Obseruat.* in lucem emisit, eiusquè filius *Io: Baptista* conscripsit vtilem *tract. de Interesse.*

Franciscus Maria Pratus edidit *Disceptationum forensium libros quatuor*, *Responsa criminalia, & fiscalia, Obseruationes practicas*, *Additiones ad Muscatelli Praxim*, *Annotationes ad tract. Paschalis de Patria potestate*, *Nicandrum*, & alia.

Franciscus Roccus in lucem emisit *Responsorum legalium centurias duas*, opusculum *de Delictis Perceptorum*, ac celebrem *tract. de Officijs.*

Michael Muscettula olim præclarus Aduocatus, omni laude, tùm morum suauitate dignissimus, plura edidit *Iuris Responsa*, & præcæteris illud *pro translatione cadaueris Seren. Regis Alphonsi*, apud *Rotã ad R. Rou cons. 75. t. 2.*

Petrus Cortes edidit *allegationem deuoto-legalem*, in qua ex legalibus principijs, atq; doctrinis mirabiliter indubitabilem veritatem Sanctissimæ Immaculatæ *Conceptionis Beatissimæ*, ac *Sãctissimæ MARIÆ semper Virginis* ab omni labe originalis peccati ab æterno præseruatæ eruditè demonstrat.

Fuluius Caracciolus nobilitate, doctrina, morum suauitate, ac integritate clarissimus plura edidit *Iuris Responsa*, & inter ea præcellit *Pro fideliss. Ciuitate Neap. in successione amitæ in feudo nouo.*

Petrus Antonius Chauarri eruditè edidit *Didascaliam Iurisprudentiæ* cum aliquot alijs *Discursibus.*

Carolus Petra nupèr ob auorum nobilissimam seriem, doctrinamq;, ac proprij meriti intuitu à Clementissimo Rege nostro Dux Vasti Girardi creatus, peritissimè publicauit *Commentaria ad Vniuersos M.C.Vicariæ Ritus*, ac alia vtilia edenda parat.

Carolus Antonius de Rosa doctissimè *Praxim Criminalem Decretorum M.C.V.* aliaq; elucubrauit.

Blasius Altimarus doctissimas edidit *Obseruationes ad Decisiones*, *& Consilia Reg. Rouiti*; *Tract. de Nullitatibus duobus voluminibus* distinctum, & alia.

Vincentius Vidman I.C., & Aduocatus olim præclarissimus plura *Iuris Responsa* peritissimè in lucem emisit.

Amatus Danius iuris peritia, ac morum elegantia excellens *Iuris Dissertationes* quamplurimas elucubrauit.

Rursus & alij Regij Cõsiliarij electi tantùm, vel nominati, nempè *Thomas Moles*, qui doctè commentauit aliquot Regentis sui patris opera, *Camillus de Medicis*, cuius *Consilia* cum suis *addit.* edidit *Reg. Fabius Galeota* eius Gener. *Marcellus Calà* scripsit *tract. de Modo articulandi*, & alia, *Prosper Petra* doctas edidit *addit. ad Gramm.*, *& Capycij Decis.*, *Petrus Antonius Carauita* edidit *lectionem feudalem* huic operi *in annot. ad tit. de releu.* inserendam.

10 Ex Iudicibus M.C.V. primus se nobis

bis offert *Carolus de Tocco*, qui scripsit argutissimas *Glosas ad leges Longobardorum*, quæ editæ sunt cum doctis cõmentarijs ad easdem leges *Andreæ de Barulo*, necnon *annotationibus Nicolai Boctij*.

Petrus de Vineis, de Capua, qui floruit sub Imperatore Federico II., cuius fuit Iudex M.C., & à secretis, scripsit *Epistolarum libros 6.*, *De Potestate Imperiali lib. 1. Viridarium Imperatorum*. Fuit & alter *Petrus de Vineis* de descẽdentibus primi, Iudex, & Regius Consiliarius 1348.

Beatus Ioannes de Capistrano hoc anno 1690. in Sãctorum albo adscriptus, Iudex M.C. anno 1401. ingressus Religionem Ord. Min., socius S. Berardini Senẽsis, scripsit *de Dignitate Ecclesiast.*; *De illustranda Conscientia*; *De Censuris*; *De Concilijs*, *siue Ecclesiæ authoritate*; *Speculum Conscientiæ*; *De Canone Pœnitẽtiali*, & alia relata per *Top. d p. 1. de orig. Trib. pag.* 108.

Io: Aloysius Cathalanus edidit vtilem *tract. de Indultu*.

Camillus Borrellus eruditè scripsit *tract. de Regis Cath. præstantia*; *De Magistratuum Edictis*; *De legatione*; *Consilia*, & *Compendium Decisionum 3 vol.* distinctum, & *add. ad Spec. Belling.*

Camillus de Laraba edidit luculentum *Theatrum feudale & Consilia*.

Io: Dominicus Tassonus edidit peritas *Obseruationes ad Prag. de Antefato*.

Franciscus de Balboa in lucem emisit *Monarchiam Regum*, & *addit. ad Consilia Salon de Pace*.

Balthasar de Angelis scripsit *Pratum*, siuè vtilissimum *Apparatum ad primum, & 2 librum Codicis*, & *addit. ad Gizzarelli Decis.*, *& ad Practicam Scialoyæ*.

Petrus de Vrries luculentum scripsit *Commentarium ad Rit. M.C.* 235.

Io: *Franciscus Capiblancus* conscripsit *tract. de Baronibus*, siuè vtilia *Commentaria ad Pragm. de Baron.* edita, & aucta per eius filium *Regentem Antonium Capiblancum*.

Honuphrius de Palma vtile lucubrauit *Responsum de Delegationibus Causarum*, & alia.

Hieronymus Calà olim M. C. Iudex doctè in lucem emisit *tract. de Restitutione in integrum*; Et de *Præeminentia M.C.V.*; *De Iurisdictione omnium Iudicum*, & alia.

Antonius Barra paritèr olim Iudex *Controuersiarum forensium volumen vnum* conscripsit.

Helisæus Danza M. C. Pauperum Aduocatus doctissimè scripsit *libros tres de Pugna Doctorum*; *Addition. ad Gramm. decis.*, & *Tract. de Priuilegijs Baronum*.

Franciscus Viuius, *Io: Grande*, *Io: Maria Nouarius*, *Frãciscus Scalona*, *Anellus de Sarno*, *Vincentius Brilia*, alijq; innumeri tot editorum operum fama insignes, quorum, aliorumq; Regnicolarũ
11 opera vsi sumus, ne iniuriã Regnicolis inferamus, (quod assiduè in hoc Regno fit, quia moderni exteri, vix in lucem editi, indistinctè allegantur, & gloriantur qui priùs illos allegant, & nostri nunquàm allegantur, vt optimè aduertit *Præs. de Franchis dec.* 193. *n.* 17.) Legimus Authores cum reuerentia antiquos, sine inuidia recentes, *Sidon. lib. 8. ep.* 11. quia non à quo fiat, ad rem pertinet, sed quid fiat, *Senec. lib. 6. controu. 2. Liu. lib.* 5. nec pigeat hic subdere, quod *Ouuenus* cuidam præscripsit:

Displicet insipiens nouitas, delira vetustas
Non placet: est vero nil mihi, Paule, prius.
Non ego sum veterum, non assecla, Paule, nouorum,
Seu vetus est verum, diligo, siuè nouum.

Proin ex alijs longè ostẽdit *Guilbelm. Anton de Freundeberg in Epilogo Tract. de rescript. Morat. num.* 20. Quapropter ignari rerum, temeraria iudicia suspẽdant, nec perseuerent satis, aut suspicere præteritos, aut despicere præsentes, vt idem *Sidon.* aiebat *lib. 3. epist.* 8. vbi *Io: Sauarus in annot.*

PRÆ-

PRÆNOTIO VI.

De Redituum notitia, & Rationario, siuè Breuiario Principi conficiendo.

1 PRæcipua Ærarij constituendi Principibus causa fuit, vt Subditis iustitiam ministrarent, ab iniurijs vindicarent, eosdem in pace, quietèq; conseruarent, sed quia populorum multitudini vnus superesse nō poterat, oportuit etiam, vt sibi in oneris partem optimos quosq; viros assumerent; Vndè *Iustinianus Imperator*, obligationis suæ conscius, eiq; attentus, Quæstori Palatij sui rescribens in *Auth. de mandatis Princip. §. Festinabis, coll. 3. Festinabis etiam*, ait, *Consiliarium, & quicumq; fuerit circà te, assumere Virum optimum, & purum undiquè, & contentum ijs quæ à Fisco dantur*: Faxit verò Deus, vt consilium sit semper fidum, & rectum: Hinc memorandus ille Rex *Alphonsus* sciscitatus, *qui nàm essent optimi Consiliarij?* *Mortui*, respondit, *libri, scilicèt, qui nihil blandientes, nihil celantes, puram propinant veritatem*; vt memorat peritiss. *Didac. de Bolero de decoct. debit. fiscal. tit. 2. qu. 4. n. 45.* ex *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 4. de Regal impos. §. 8. n. 41.* vbi *Thorus in add.* se audiuisse testatur, in Templo S. Dominici Neap. in eiusdem Regis monumento repertum fuisse librum, cum quo voluit sepeliri.

2 Necesse igitur est, vt Rationarium, siuè Breuiarium habeat Princeps, quod summam accepti, & expensi rationem complectatur, vt Principi, eiusq; Administris planè exploratum sit, quantæ facultates, quantaq; ærarij sit inopia, vt commodius Reipublicæ caueatur, ac donationibus immensis occurratur, *Bodin. lib. 6. de Rep. cap. 2. n. 672. Scipio Ammirat. lib. 1. in Tacit. discurs. 4. Lipsius ad Tacit. lib. 1. Annal.* Sic enim *Augustus Cæsar* successori propria manu scriptum reliquit libellum, qui totius Imperij Breuiarium erat, *Sueton. cap. 5. in August.* In eo opes publicæ continebantur, quantum ciuium, sociorumq; in armis, quot militum sub signis vbiq; essent, quot classes, Regna, Prouinciæ, Tributa, ac Vectigalia, & necessitates, ac largitiones, quantū pecuniæ in Ærario, & fiscis, ac vectigalium residuis: Adiecta erant, & libertorum, seruorumq; nomina, à quibus ratio exigi posset, teste *Tacito 1. Annal. fol. 5.* aliorumq; Principum exempla afferunt *Besold. de Ærar. cap. 8. th. 2. ex n. 3. Klockius eod. tract. lib. 2. cap. 127. Maximilian. Faust. in cons. pro Ærario class. 1. ord. 57. class. 5 ord. 480 481. & 541. class. 14. ord. 1009. & 1281. Io: Gryphiander lib. 2. Oeconom. legal. cap. 3. à n. 38.*

3 Quod Rationarium solebat accuratè videre prudentissimus ille, & Augustiss. Rex *Philippus II.* Hispanorum secundus *Traianus*, & cognomine *Magnus*, ac propria manu annotare, quæ superflua, quæuè contra Regias ordinationes impensa videbantur, *Io: à Chockier 2. aphor. polit c. 21. n. 6. R. Tapia lib. 2. Iuris Regni Neap. fol. 184. num. 6. Christoph. Pellerus in annot. ad Klock. d. cap. 127. n. 8.* Nos autem vulgò *Bilancium* appellamus, quod est breuis, atq; compendiosa ratio introitus, & exitus Regij Patrimonij, & singuls annis fit, ac ad Regem trāsmittitur, vt sancitum extat *in Reg. Pragm. 70. §. 8. sub tit. de Officio Proc. Cæsaris, siuè Reg. Cameræ Summ.*, testaturq; *R. Tapia ibid.*

4 Cuius rei quanta sit vtilitas, argumentari ex eo posse inquit *Besold. de Ærar. cap. 2. th. 1. n. 2.* & ex illo *Faust. d. ord. 480.*, quod & de ruina illustrium familiarium in hoc Regno Neap. scribit *Thomas Costo gior. vlt. d. Fuggi-l'ozio fol. 555.* [*Io non mi merauiglio tanto, che tante case in Napoli stano andate in mal'hora, (non parlo di quelle, che ciò patirono, ò per mancamento di successione, ò per mutatione di stati) ma che non vi vadano tutte; poiche quasi tutti i Signori di Napoli fidandosi in quel nome gonfio, e vano d'entrata, di che sogliono spesso stare à relazione altrui, attendono à spender per lungo, e per trauerso, senza mai*

riscontrare il debito col credito, cauandosi hoggi vna voglia, e domani vn'altra, viuono, come si suol dire, à caso, che è quello, che li manda in rouina].

5 Non sinant propterea (vt *Klockij* verbis vtar *in d.cap.127.n.9.*) pro stabiliendo, & coadiuuando Ærario Principes morem optimum, & Reip. gubernandæ conuenientissimum sua negligentia exolescere: scribant Principatus Rationarium, siuè arcanum librum, in quo vires suas, quantum videlicet militum in suis ditionibus legere, quātam pecuniæ vim ex suo censu, tributis, alijsq; reditibus publicis cogere possint, compertas habeant, videantq; ne oculis sic caligent, vt aliorum oculis indigeant: Quemadmodùm Consiliarius, qui Principi assistit, curabit etiam, Administrorum, & Consiliariorum naturam, atq; mores indagare, quæ, quantaq; sit omnis ditio Principis, quæ Prouinciæ, Ciuitates, loca, eorumq; ambitum, ac situm, quæ ratio Prouinciæ administrandæ, quæ leges fundamentales, quæ iura, libertates, quo more vtantur Ciues, quomodò ergà Principem sint affecti, quod nàm vectigal eorum, quæ inuehuntur, vel euehuntur, ex pascuis publicorum agrorum, ex sale, oleo, vino, frumento, mercatura, subditorum tributis, quodnàm Ærarium, an subditi nimijs tributis, alijsq; oneribus premantur, quantus militum numerus in qualibet Prouincia conscribi possit: Et ad summam omnia etiam minutissima, quę neglecta, Reip. detrimento esse possunt, omne studium, ac solertiam conferet, post *Besold. Klock. d. loc. Faust. d. ord.* 541.

6 Has verò Regni vires, hos neruos ità descriptos, soli Regi, & qui ab arcanis consilijs sunt, notos esse conuenire, ne ad exteros emanet opum, vel abundantia, vel defectus, notat *Forstnerus ad Tac. 1. Annal. 11. n. 7.* Quò pertinet monitum *Cyriaci Lentuli de Arcan. Regn. cap. 14. pag. 322.* ad *Taciti* locum, vbi laudat Principis in subducendo Imperij facultatum calculo diligentiā, modò secretò habeatur; vno tamen in casu non reijciendam hanc Regum apertam rationem, quatenùs populo ratione accepti, & expensi reddita fides, & beneuolentia subditorum conseruatur; Hac enim arte, vel Tyrannū, videri posse popularem, ex *Aristot. 5. Polit.* docet *Pellerus d. loc. n. 3.*

7 Et hoc etiam modo Officialium electio fieri deberet, prout fecisse Sereniss. *Ferdinandum I. Aragonensem* Neapolis Regem, qui habebat libellum nominum, & cognominum virorum probatæ opinionis, iuxtà officiorum diuersitatem, & ipse motu proprio ex ijs Officiales eligebat, testantur *Afflict. in Const. Regni, Cordi, col. 2. not. 1. n. 3. vers. & scio & Io: de Nigris in cap. Regni, Item quod prædicti, sub rubr. quod non ordinentur Official. n.* 10. vbi concludit, quod bonum esset, si hoc hodiè seruaretur: Vel saltèm cum maxima, diligenti, ac matura informatione, prout optimos quosq; Reges fecisse notauimus infrà *ad* §. 16. *de pœnis Official. &c. qu. 1. decis. R. Moles*; Ex hac enim bona, vel mala electione, similis euenit administratio, hoc est Reipublicæ vtilitas, vel detrimentum, aut Regij Patrimonij euersio; Imò debent etiam cauere, ne sub spe emendationis alicuius, dissimulatione rem proferant; ad quod est valdè singularis animaduersio docti, & Christiani illius Gubernatoris *P. Ioannis Marquez en el Gouernador Christiano lib. 1. cap. 27. §. 2.* vbi solita eruditione Ministrorum Regis infidelitatem in hac materia administrationis, & protectionis Ærarij notat, & hortatur Principes, eiusq; Supremos Consiliarios, vt nulla conniuentia ergà illos semèl in ea deprehensos vtantur, nec in officio manuteneāt, & alia ad hæc apud *Boler. de decoct. deb. fisc. t. 1. q. 15. n. 34.*

8 Quod si hæc Principes in minimis habuerint, & animaduertere contempserint; *animaduertent certè, & quamprimum* (quia repentè, & celerrimum venturum est Dei iudicium, quod tardissimum putatur, teste *D. August. lib. 2. de Ciuit. Dei c. 26. in fin.*) *quando tempus rectæ animaduersionis, & misericordiæ*

am-

amplius non erit, monente *Conf. Staibano resol.* 100.*n.*393.*tom.* 1.vel saltem reminiscantur (ait *cit.Klock.n.*17.) *etiam in Cœlo non deesse libros, quibus bona, & mala opera inscribuntur*: Et *M. Fridericus Kettnerus in Disquisit. de Libro vitæ, & inscriptione in eum §.*111.*& seq.* cum Sacra Scriprura tres DEO libros tribuit potissimùm: 1. *Librum Vniuersalem*, qui aliàs dicitur *Prouidentiæ*: 2. In statu contractiori *Librum Specialem*, siuè *Iudicij*: 3. *Specialissimum*, seù *Vitæ*; quorum hic solos electos assignatos habet; iste solos peccatores; ille verò indiscriminatim omnes tàm iustos, quàm peccatores continet; imò nec homines solùm, sed & alias Creaturas.

DE ÆRARIO, DIVITIIS, REDITIBVS, AC VIRIBVS cuiusq; Status, Imperij, Reipublicæ, ac Principatus.

PARS I.

IN EVROPA.

Præliminaria.

1 TErra vniuersa cum mari, fluminibus, paludibusq; variè affecta, Orbem absolutum constituit: quem sanè Orbem continere in circuitu, quo maximè patet, gradus 360.antiquitas docuit, idemq; recentior asserit ætas: Obseruatum tamen est, longitudines, & latitudines locorum pro interuallis variari, vt de magnitudine Vniuersi variorum sententias collegerint *Daniel Angelocrater de Ponderib.& mensur.&c.cap.*7 *pag.*139. *Iacob. Capellus de Mensuris lib.*1. *nu.*38.*pag.* 41. & *Geographi*, ad quos curiosos missos facimus Lectores,præsertim recentiores, *Marsilium Berlingerium*, *Dominicum Marium Nigrum*, *Laurentium Coruinũ*, *Hieronymum Girauam*, *Petrum Appianum*, *Zacchariam Lilium*, *Michaëlem Villanouanum*, *Iacobum Castaldum*, *Sebastianum Munsterum*, *Gerardum Mercatorem*, *Hieronymũ Zuritam*, *Abrahamũ Ortelium*, *Laurentiũ Ananiam*, *Io: Boterũ*, *Paulum Merulam*, *Io: Antonium Maginum*, *Petrum Bertium*, *Philippum Ciuuerium*, *Ioannem Henrion*, *Petrum de Auity*, *Abrahamum Golnitz*, *Nicolaum Sanson*, *Philipp. Brietium*, *Petrum du Val*, *Augustinum Lubin*, *Io: Baptistam Ricciolium*, *Gulielmum Sanson*, *Michaëlem Antonium Baudrand*, aliosquè. Diuiditurq; in Orbem antiquum, seù ab antiquis cognitum, & nouum, seù de recenti detectum: In antiquo tres constituuntur partes, *Europa* nempè, quæ minor est, sed magis populosa, & culta, *Africa*, quæ ab ea Mediterraneo mari dirimitur, & *Asia*. In Orbe nouo est *America*, quæ vulgò India Occidentalis etiam dicitur; *Atq; hæ portiones terræ* (vt *Plinius* 2. *nat. hist. libro* ait) *imò verò, vt plures tradidere, Mundi punctus, (neq; enim est aliud terra vniuersa) hæc est materia gloriæ nostræ, hæc sedes, hic honores gerimus, hic exercemus imperia, hic opes cupimus, hic tumultuatur humanum genus, hic instauramus bella etiam ciuilia &c.*

2 Europa igitur vna ex quatuor Orbis Terrarum partibus, est omnium præcipua, vel ob soli nobilitatem, vel ob frequentiam incolarum, vel ob præclara facinora eorum, qui hactenùs tenuere: Fertilitate etiam frugum, arborum, plantarum, omnis item generis animantium, metallorum, & aliorum, quæ sustentandæ hominum vitæ sunt necessaria, rerum copia reliquas Terræ partes longè superat; ità vt par nihil Europæ, nihil esse secundum affirmarit

rit *Gerhard. Mercator in suo Atlante*: *Præambulet quis*, inquit, *cogitatione solùm sua in Italia (exemplum enim subministret hic vnus ille Mundi in nostra Europa ocellus) sumptuosam Romæ magnificentiam, regales Venetiarum opes, suspiciendam Neapolis Nobilitatem, feruentia Genuæ Commercia, felicem illam Mediolani amænitatem, aliarum deniq; alia cùm miracula, tùm commoda.* Diuiditur hodiè in complura Regna, & Principatus: Præcipua verò sunt, secūdùm *Michael. Ant. Baudrand in lexic. Geograph.*, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Noruegia, Dania, Suecia, Germania, Portugallia, Polonia, Hungaria, Bohemia, Bosnia, Bulgaria, Regnum Neapolitanum, Sicilia, Sardinia, Russia, seù Magnus Ducatus Moscouiæ, Turcarum Imperium Hellespontum, & Tartaria minor. Respublicæ sunt, Venetiæ, Genua, Status Belgij vniti, & Heluetij. Insulæ sunt, Corsica, Creta, Islandia, & Eubœa; Supersunt Ditio Pontificia, Ducatus Sabaudiæ, Ducatus Mediolanensis, Ditio Magni Ducis Etruriæ, alijque Principatus innumeri.

CAPVT I.

De Ærario Atheniensium, & Laconum.

1 Ciuitatum græcarum florentibus eius gentis rebus longè clarissima fuerunt *Athenæ*, & *Lacedæmon*, quæ & *Sparta* etiam dicta est, velut oculi duo inter cæteras emicantes; nūc autem Vrbes obscuræ sensim deficiūt, subsuntq; dominio Turcarum, & Venetorum. Extant de his Rebuspubl. duæ *Xenophontis* orationes, & alia, quam *de Vectigalibus, siuè Redituum ratione* incipit, necnon alia *Isocratis* apud *Ludou. Viues tom. 1. oper. fol. 308. Nicolaus Cragius de Republica Lacedæmoniorum libr. 4.*

2 Duplex erat apud Atheniēses Ærarium: Vnum *Commune*, vndè quotidianæ expensæ soluebantur: Alterum *Sanctius*, ad quod tantùm recurrebant tempore necessitatis, quod etiam Thesaurum parsimoniæ vocari posse tradit *Gasp. Klock. de Ærar. cap. 2. n. 53.* vbi tamen Atheniensium non approbat consilium, qui *Delphis* Thesaurum habebant, qui sola superstitione tutus erat, quem hostis, vel atheus, vel facetus facilè mutuò ab Apolline acciperet, *Brenno*, vel *Dionysio*, aut certè *Diagora* opus erat: Quæstorum ordo peramplus, & multiplex erat Athenis, quemadmodum & ipsa pecunia publica, quam curabant, erat magna, & varia, quæ partim ex ijs, quæ proueniebant ex publicis Ciuitatis possessionibus, vt fodinis, metallis, nemoribus, agris publicis, & mercibus importatis, & exportatis, partim ex tributis belli causa imperatis conficiebatur: quæ si vsum suum retinere potuisset, meliore loco, vt credere ratio suadet, fortuna Reip. Atticæ mansisset; Verùm culpa *Periclis*, vt perhibent *historiæ*, viri cæteroquin præstantissimi, ad demerendā gratiam plebis, in vsum theatri maxima parte conuersa, rem militarem, qua steterat, creueratq; eòusq; Reip. fortuna, deteriorem, & Ciues inertiores fecit, inde fortunæ ruina sequuta. De quibus Ærarij custodibus post *Sigonium* multa collegit *Vbbo Emmius de Græcorum Rebusp. pag. 79. & seq. vt & Guilielmus Postellus de Republic. Atheniens. cap. 19.*

3 Apud Lacones autem, cum olim vsus auri, & argenti nulli apud eos esset, nec item Ærarium publicum; quod bellis gerendis sæpè officiebat, aut difficultates haud paruas creabat, quod etiam testatur *Archidamus* Rex Spartorum apud *Thucydidem lib. 1.* bellum contrà Athenienses suscipi dissuadens: *Pecuniam*, inquit, *publicam non habemus, neq; promptè è priuato conferimus.* Verumenimvero præfatus *Emmius in descript. Reip. Lacon. fol. 332.* opinatur, postea, cum aurum, & argentum cœpisset adamari, vsusq; eorum crebrescere, & è manibus à *Lysandro* in vrbem inuectis Ærario esset datum initium, ac so-

ſociorum multi vectigales facti, Ærarium cum tempore locupletatum, pecuniæ magnitudine, Æraria reliquarum Græciæ Vrbium longè ſuperaſſe.

CAPVT II.
De Ærario veteris Romæ.

Omnia Romanæ cedant miracula Terræ,
Natura hic poſuit quidquid vbiq; fuit.
Propert.

1 QVid de hoc Orbis miraculo enarremus, prorsùs hæret animus: de Roma intelligas, de qua Liuius hiſtor lib. 1. *nulla vnquàm Respublica nec maior, nec ſanctior, nec bonis exemplis ditior fuit.* Quàm frugi parens, prudens, ac diues fuerit illa Terrarum Domina dicta à *Marcellino*, celeberrima à *Tacito*, ditiſſima à *Prudentio*, Orbis compendium ab *Athenæo*, Imperij, Diuumq; locus ab *Ouidio*, pulcherrima, & maxima rerum à *Virgilio*, officina Orbis à *Seneca*, Æquæua Polo à *Claudiano* his verſibus:

Qua nihil in terris complectitur altius Æther,
Cuius nec ſpatium viſus, nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit, quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris
Armorum, legumq; parens, quæ fundit in omnes
Imperium primiq; dedit cunabula iuris.

Et paucis, ſed maximi ponderis verbis *Martialis*·

Terrarum Dea, Gentiumq; Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.

Et *Petronius* inquit:

Orbem iàm totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terræ, qua Sydus currit vtrumquè.

Et *Ouid. 2. faſtor.*

Gentibus eſt alijs tellus data limite certo,
Romanæ ſpatium eſt Vrbis, & Orbis idem.

2 Cuius magnitudinem ad faſtidium vſq; Scriptores celebrarunt, quatuor verò libris complexus eſt Magnus *Lipſius*, quibus *tit. Admiranda*, & *in lib. 2.* eam quoq; metitur ex priſcis vectigalibus, tributis, capitatione, Ærario militari, & alijs ad illud explendum neceſſarijs, metallis, argenti, auri, aliarumq; rerum fodinis, opibus Bizantini Imperij, pecunia, & triumphis, effuſis Principum donis; ac priuatorum opibus, de quibus etiam latè agunt *Iul. Cæſar Bulenger. de Imp. Rom. lib. 9. de Vectigal. Populi Romani, Caſpar Klock. de Ær. lib. 1. c. 3. à n. 1. ad 32.* vbi *Chriſtoph. Pellerus in obſ. Maximil. Fauſt. in conſ. pro Ærar. claſſ. 1. ord. 57. & claſſ. 17. ord. 129. Henric. Kipping. Antiquitat Rom. lib. 2. cap. 5. Io: Baptiſta Caſalius de Vrbis, ac Rom. Imper. ſplendore par. 1. cap. 2. 3. & 4.*

3 Romani maximam Ærarij curam habuere, in quo recondebantur theſauri congeſti, quod conſtabat maximè tributis, ac vectigalibus, quæ, vt ex *Cic.* liquet *in orat pro leg. Manil.* erãt trium generum, ex portorio ſcilicèt, decumis, ac ſcriptura; Et *Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 8.* ait, eos Ædem ſacram Saturni voluiſſe Ærarium, quod tempore, quo is incoluit Italiam, fertur in eius finibus nullum furtum fuiſſe commiſſum, aut quia ſub ipſo nihil erat cuiuſquè priuatum,

Nec ſignare ſolum, nec partiri limite Campum
Fas erat. Vid. *Petr. Gregor. de Republic. lib. 3. cap. 3.*

4 Tria autem facre Æraria, Publicum à Publicola inſtitutum, Sanctius, & Militare ab Auguſto, cui reditus nouos, ac certos attribuit; vt teſtatur *Sueton. cap. 49. quicquid vbiq; militum eſſet ad certam ſtipendiorum, præmiorumq; formulam adſtrinxit*, & int. à, *vtq; perpetuò, ac ſine difficultate ſumptus ad tuendos eos, proſequendoſq; ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus nouis inſtituit.*

5 Poſſunt colligi, quæ mitterentur in Ærarium Romanum antiquitùs ex *Lucano lib. 3. Pharſal.* dùm ità deſcribit expilationem Ærarij totius à Iulio Cæſare

sare factam, (cuius etiam meminere Dio, & Plutarchus)

- - - - Tunc conditus imo
Eruitur templo multis intactus ab annis
Romani census populi, quem Punica bella,
Quem dederat Perses, quem victi præda Philippi:
Quod tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,
Quo te Fabricius Regi non vēdidit auro,
Quicquid parcorū mores seruastis auorū,
Quot dites Asiæ populi misère tributum,
Victoriq; dedit Minoia Creta Metello,
Quod Cato longinqua vexit super æquora Cypro.
Tunc Orientis opes, captorumq; vltima Regum,
Quæ Pōpeianis prælata est Gaza triūphis,
Egeritur: tristi spoliantur templa rapina,
Pauperiorq; fuit tunc primū Cęsare Roma.

6 Et triumphis immensas opes in Ærario cumulatas, siuè quid per Romæ triumphalem ianuam fuerit aduectum, si quis enarrare voluerit, non admiratio solùm in animo legentium oriretur, sed stupor. Vide *Plin. lib.3. cap.3. Liu. lib 34. cap.45. lib.41. cap.28.* & peculiarem *libr. de Triumphis Romanorum*, ac *Onuphrium Panuinium in Fastis*, & *Triumphis Rom.* Et *Velleius de Cæsaris triumphis*, idest quinto Hispaniensi, inquit: *Pecuniam ex manubijs latam paulò ampliùs decies sexies millies H. S.* quæ sunt quadraginta milliones, vndè reditus Imperij Romani nec dicere quisquam, nec animi certa coniectura assequi potest, vt opinatur *Budęus lib. 4. de Asse pag. 147.*

7 Accepta magna, & maxima, sed expensa non minima, nec exigua erant in Magistratus, Ministros, Milites, Populum, opera publica, puta Theatra, Amphitheatra, Circos, Palatia, Basilicas, Templa, Fora, Curias, Statuas, Colossos, Vias lapideas, Pontes, Aqueductus, Balnea, de quibus agunt *Lipsius lib.3. de magnitud. Rom. cap.4. & seq. Franciscus Serlius in parte Spec. Architecturæ, Vuilhelmus Bleu in vol. admirandorum Italiæ, Iacobus Meursius in Iconibus Romæ Veteris, & Noua, Roma Nou-Antiqua anno 1658. impressa*, & *de Antiquitatib. Rom. Ioannes Rosinus cum Thoma Dempstero, Iacobus Laurus, Onuphrius Panuinius, Antonius Salamanca, Iacobus Boissardus, Alexander Donatus, Io: Baptista de Caualleriјs, Bartholomęus Marlianus, Augustinus, Rusticus, Lunadorus, Dietericus, Masenius, Fabricius, Gamuccius, Kippingus, Casalius*, alijq; innumeri.

8 Priuatorum opes magnæ quoque fuere, inter quos erat ille *Crassus* cognomento *Diues*, de quo *Cic. in Paradox.* inquit: *Multi audierunt ex te, cum diceres, neminem diuitem esse, nisi qui exercitum suis fructibus alere posset: Ergò hoc proposito nunquàm eris diues, antequam tibi ex tuis possessionibus tātum reficiatur, vt ex eo tueri sex legiones, & magna equitum, ac peditum auxilia possis*, vt & *Plin. lib.33. cap.10.* Ac etiam *Seneca de Tranquill. cap.11.* de Poppęo quodam sub Caligula inquit: *Panem, & aquam defuisse, cum tot flumina possideret in suo orientia, in suo cadentia.* Imò de ipso *Seneca* Philosopho animi sapientia æquè, ac externorum bonorum diuite, *Tacit. 14. Annal.* inquit: *Septuagies quinquies centena millia possedit*; ac reliquis omissis, sint nobis exemplo duo *Pliníj* viri doctissimi, ac diuitijs affluentes, vt ex ijs, quæ scripsit *Nepos Plinius ad Marcum lib.3. & ad Quintilianum lib. 6.* vnde meritò Constantius Imp. Magni Constantini filius dictitabat, *sese in Vrbe tot prospectare Reges, quot Ciues videret*, vt mirum videri nequeat, quod *Cicero lib.7. Epist.5.* de Cęsare scribit: *Marcum Furium, quem mihi commendas, vel Regem Galliæ faciam, vel Leptæ legatum: Si vis, tu ad me alium mitte, vt ornem.* Nō erat quippè nouum, Romanum Ciuem de Regnis disponere, & qui Cœsaris vitam describunt, multa Regna ab ipso vendita memorant. M. Antonius aiebat, Romani Populi magnitudinem non tàm ab acquirendo, quàm donando ostendi: omnia Regna bello quæsita Augustus victis restituit, vel exteris largitus est; Vnde *Tacitus*, loquendo de *Cogiduno* Angliæ

Rege,

Rege, teſtatur, Romanos veteri more ſolitos fuiſſe ſuperatos Reges in ſuorum Regnorum poſſeſſione, ſub eorum authoritate relinquere, *vt haberent inſtrumenta ſeruitutis, & Reges*, teſte *Michaele Montano* in peritiſſ. *Diſcurſ. polit.& moral. lib.2. cap.23.*, vt omittamus militum copias vrbanas, prouinciales, & claſſicas, colonias, ciuium multitudinem, municipia, admiranda inſtituta, religionem, ſcholas, commercia, tribunalia, & ſimilia ad miraculum vſq;, quæ non dicam exornari, ſed enarrari vix poſſe.

9 Romæ deniq; tantum ſplendorem Deo adſcribas, à quo periodi ſunt Imperiorum, & fixi rerum fines, qui enim id cogitat, hærebit ſæpè dubius; vndè tria quondam fertur habuiſſe in votis *S.Auguſtinus*: *Videre Chriſtum in carne, S.Apoſtolum concionantem, & Romam per Imperatores, Reges,& Conſules triũphantem*: Non quod ad beatitudinem multũ interſit habere iſta; potuit nãq; habere Simon Magus, ſed quod liberalis ingenij ſit, ſenſum optare earum rerum, quas admiratur.

CAPVT III.

De Ærario Summi Pontificis, ſeù nouæ Romæ.

Roma caput Mũdi, vitæ Cæleſtis alumna, Summi Pontificis magnificata Throno.

Vveſleling.in Aurifodina ver.Roma pag. 1551.

1 VT legum originem anterior Roma ſortita eſt, ità & Summum Pontificatus apicem apud eam eſſe, nemo eſt, qui dubitet, vndè & *patriam legum*, ac *fontem Sacerdotÿ* neceſſarium eſt appellare, vt præfatur *Imp. Iuſtin. in Nou.9.* ſiuè *l.7.C.de ferÿs*; Romano enim Imperio in totum ferè collapſo, non ſolùm ſpiritualis illius iuriſdictio in Vrbe, verùm & temporalis ad Summos Romanos Põtifices fuit translata, adeò vt *S.Maximus hom.5.de SS.Apoſt.Petro, & Paulo* dixerit: *In Vrbe Roma, quæ principatum, & caput obtinet nationum, ſcilicet, vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret Sanctitatis, & vbi Gentilium Principes habitabant, illic Eccleſiarum Principes morarentur.*

2 Quomodò verò Romani Pontificis Principatus, & authoritas creuerint, Annales oſtendunt; Nos pro inſtituto, Statum Summi Pontificis ſequentibus delibabimus; Siquidem totius ditionis Pontificiæ Vrbs præcipua eſt Roma, quam ſi cum antiqua conferre velis, non de poteſtate, vel Imperio, ſed quoad antecedentia tempora vſq; ad Ciuilia bella Syllæ, & Marij, quadraginta annos antè Auguſtum Conſulem, non ambigendum, quin recens forma Vrbis non modò cum veteri cõferenda, ſed illi etiam anteferenda ſit. Eius arx olim Moles Hadriani, hodiè Caſtrum S. Angeli ab Vrbano VIII. magno ſumptu perfectum nuncupatur. Ex præcipuis Eccleſijs eſt Baſilica S. Ioannis in Laterano, ſed Baſilica S. Petri in Vaticano totius Orbis facilè pulcherrima eſt Eccleſia, & ſumptuoſiſſima ad miraculum vſq; excitata, eiq; adiacet ornatiſsimum Palatium Pontificium Vaticanum. Recentem Romam præter alios plurimos fusè deſcripſerunt *Florauantes Martinellus*, ac *Ioannes Theodorus Sprengerus in Roma noua*, *Ioannes Biſſelius de Ortu,& Interitu Reip.Romanæ Veteris,& Nouæ*, *Cyriacus Lentulus de Statu Reip. Romanæ priſco,& recentiori*; *Li Teſori della Corte Romana in varie Relazioni fatte da diuerſi Ambaſciadori, à Bruſſelles 1672.in 12.*

3 Summus Pontifex quoad Secularem Monarchiam, poſſidet nobiliorem Italiæ partem, nimirùm totum id, quod inter fluuium Floris,& Caietam ſituatũ eſt, in quo ſpatio comprehenduntur Prouinciæ *Bononia, Romandiola, Marchia Anconitana, Vmbria, ſeu Ducatus Spoletanus, Latium, & Patrimonium S.Petri*. Acceſſerunt etiam *Ferraria*, cum Alphonſus II.Dux Ferrariæ diem clauſerat anno 1598. vti feudum ad Sedem Apoſtolicam reuerſum eſt ſub Clemente VIII. *Ducatus Vrbinas* per

mortem vltimi Ducis anno 1624. sub Vrbano VIII. qui optimum habet Propugnaculum S. Leonis, septem Ciuitates, 30. Castella, & reditus annuos 100000. coronatorum: Subsuntq; etiã eius dominio *Auenio, & Comitatus Vindascinus in Gallia*, vti *Beneuentum in Regno Neapolitano*. Vrbes autem præcipuè sunt præter Romam, *Ancona, Ariminum, Asculum, Bononia, Camerinum, Fauentia, Ferraria, Firmum, Forumliui, Fulginium, Imola, Macerata, Oriuetum, Perusia, Pisaurum, Rauenna, Reate, Spoletum, Tifernum, Viterbium, Vrbinum*, adeò populosæ, vt Summ. Pont. è Solo Bononiensi, Marchia, & Romania, seù Romandiola exercitum 20000. militum, absq; notabili diminutione educere possit. Tanta est hominum copia, vt tempore Clementis VII. cum Imperialis exercitus Romam aduentauerit, sola Marchia 15. m. militum Romano Pontifici miserit in auxilium, vt tradit *D. Herm. Vvesselingius in tract. de Iure Superior. ac Summa Potest. Rom. Pontif. cap. 12. per tot. & in Aurifodina Iur. public. in V. Roma*, & teste *Legato Veneto in relat. de Pontifice Rom. & Eccl. Domin.* Si Princeps aliquis Secularis Põtificias obtineret ditiones, easq; vti rem propriam administraret, cum paucis Principibus foret comparandus, nõ tàm Imperij magnitudine, quàm Regionum præstantia, agrorum fertilitate, incolarum numero, nobilitate Ciuium, ad militiam apta iuuentute, summa deniq; rerum omnium abundantia, habetq; semper paratam in suis Terris militiam, quam *li Soldati delle bande* appellat, ad octuaginta millia peditũ, & tria millia quingenta equitum. Et inter Fortelitia præcipua sunt, *Oriuetum, Pipernu, Salsubiũ, Palianu, Spoletũ, Perusia, Ancona, Foroliuiu, Bersinoria, Ferraria, cit Sprenger. in Roma noua lib. 5. cap. 7.* aliud quoq; præ cæteris eminet oppidum Ciuitatis Veteris, siuè Centumcellæ ab Vrbano VII., cum Portu capaci, & Castro munitum, *Baudrand in Lexicon. Geograph. v. Centumcellæ*.

4 Ioannes XXII. anno ætatis XC. creatus, spatio octo, & decem annorum, quos superuixit, vigesies quinquies cẽtena aureorum millia coaceruauit. Callixtus III. Pontifex cẽtum, & quindecim millia nummorum aureorum reliquit, *Platina* teste. Sixtus V. immẽsos collegit thesauros, vltrà quod immensam pecuniam in ędificijs consumpsit, quinque aureorum millionibus in Ærario illatis. Vrbanus VIII. breui annorum decursu collegisse dicitur quinquagies centena aureorum millia. Et de Innocentio XI. Christianæ Reipublicæ vero patre vndecim milliones Romanæ Ecclesiæ eũ acquisiuisse fertur, vltrà pecunias pro Imperio Romano-Germanico aduersùs Turcas sanctissimè erogatas. Reditus autem Papæ ad decies, & octies centena millia coronatorum putantur ascendere, secundum *Honorium in Thesauro suo Politic. par. 2. pag. 127.* vbi vectigalium descriptionem exhibet, quæ ea ipsa est, quã ponit. *Gasp. Klock in tract. de Ærario cap. 3. à n. 40. ad 74. Linonius* ponit quindecies centena millia coronatorum. *Hieræus* autem 900000. coronat. apud *Beierlink in Theatr. Vitæ humanæ tom. 6. ver. reditus fol. 25.* Summa omnium, quæ ex Christiano Orbe annuatim Curia Romana coegit, facit decem millionum millia, vel vt aiunt, centum tonnas auri, vti videre est in appendice *Cathol. test. verit. fol. 2060. apud Maximil. Faust. in cons. pro Ærar. class. 17. ord. 1331. in fine.* Et *Zeiller. in Itinerario Italiæ p. 9. cap. 1.* se vidisse testatur ostentam à Prothonotario Apostolico designationem redituum Papæ Vrbani VIII. de anno 1629., quæ consummata efficiebat reditum annuum 359188 5. coronatorum, non connumeratis ibidem, quæ ex Ducatu Vrbini recipiuntur; habet enim hic Ducatus reditus annuos 100000. coronatorum, teste *Sprengero in sua Roma noua ex facie anni 1660. delineata lib. 1. cap. . fol. 143.* immeritò tamen *damn. Auctor Nepotismi Romani lib. 3. cap. 6.* de dignit. Nepotibus eiusdem Pontificis scri-

ptum

ptum reliquit, numeratæ pecuniæ illorum abyssum, solùm rationabilem imaginationem penetrare valere. Interim verò constat, quantum veteres aucti, vel excogitati ætate posteriorum Pontificum, quilibet ex ingenio suo fidem præstet, monente *Pellero in add. ad cit. Klock.d.cap.3.n.62.*

5 Et iuxtà placitum præfati *Sprengeri d.tract. lib.5. cap. 6.* ordinarij reditus æstimantur quindecim tonnarum, extraordinarij innumeri ferè sunt; censetq; *Franc. Albanus*, (vt ait *Spreg.ibidē*) Papam singulis horis gaudere prouentu mille coronatorum. Tot enim, & variæ Bullæ, reseruationes, mandata de prouidendo, spolia, annatæ, redemptiones palliorum, confirmationes, dispensationes, pensiones, menses Papales, anni Iubilæi festiuitates, & eiusdē generis alia, quantā summā important, nec ipsi Exactores, neq; Rationales exactè sciunt. Quantum vrgente necessitate pro fide Cath.contra S.Rom.Ecclesiæ hostes tuenda exigi possit, ex Archiepiscopatibus, Episcopatibus, Abbatijs, Monasterijs, & Parochijs iure Pontificis summo, ex numero colliges. Sunt in Orbe Catholico Archiep. 130. Episcopatus 1017. præter Episcopatus Indiarum. Monasteria, quæ iam Pauli IV. tempore fuere 144000. & Parochię 288000. Sixtus IV. pennam Papæ, ditissimum vectigal appellabat, vt nunquàm ei desit pecunia, quandiù ipsi nō deest manus, & penna, *Vuesselingius d.cap.12.pag.63. Tesoro Polit. par. 1. relat. di Roma fol.31.* quem refert *Besold. de Ærario publ.cap.6.n.2.fol.155.* à quo transumpsit *Faust. in cons. pro Ærario class.5 ord.535.* Sicuti verò ditissimum, ità & sanctissimum, atq; Catholici Orbis præsidium, Summi Pontificis Ærarium dignè prædicandum.

6 Sed potentia illius, & auctoritas lōgè maior est, neque ex Ærarij copia censeri debet, sed ratione præeminentiæ, totius Christiani Orbis arbiter est, & plurimum potest etiam, vbi nil posse videtur, quare & à potentissimis obsequentèr colitur, & ab impotentioribus humilitèr adoratur, & se Vice-Deum, Regem Regum, Principem Principum in sua Intronizatione à Decano Cardinalium meritò appellari iubet, vt testatur *Authòr Manualis Politici lib.3.cap. 4. in princ.* Hinc potentissimi Principis nomen sortitus est, & vocatur Beatissimus, & Sanctissimus, Rector Vniuersalis Ecclesiæ, Vicarius Christi D. N., cuius est terra, & plenitudo Orbis terrarum.

§. I.

Status Vrbinas.

1 Diù Comitum Montis Feltrij fuit Ducatus Vrbinas, & ab his ad Roboream gentem deuolutus, sed per mortem vltimi Ducis Francisci Mariæ de Robore anno 1624. sine mascula prole, vnica filia iàm M.Duci Etruriæ nupta relicta, maximiq; thesauri, & pretiosorum mobilium ad tres milliones æstimatorum hærede, eodem, quo Ferraria titulo, vti feudum nempè Ecclesiæ Romanæ (cui eo nomine, *Botero teste de Ducib.Vrb.cap.13.* duo millia cum ducentis aureis, siuè, vt *Segethus de Principatib.Italiæ pag.37.* notat, annua pendebat scutatorum millia octo) apertus fuit: Ecclesiastico quidem Statui valdè opportunus, cum limites cōiunctos, & permixtos habeat versùs Marchiam Anconitanam; Eius verò partes sunt Vrbinum, Comitatus Montisfeltrij, & Eugubij, Pisauri Dynastia, & Vicariatus Senagagliæ.

2 Huius Status redituum, atque expensarum computus apud *Honorium in Thes.Polit.poster.par.pag.111.* descriptus extat, quem hic afferre nimium esset, & incertum. Habet autem optimum propugnaculum S. Leonis, septem Ciuitates, 30. Castella, & reditus annuos 100000. coronatorum secundùm *Io: Theod. Sprenger.in Roma noua lib.5. cap.5. num.3.* sed vltimum Ducem collegisse ducenta, & quinquaginta aureorum millia, testatur *Comes Alphons. Luscus in comp. histor. pag. 352.*

CAPVT IV.

De Ærario Imperij Romano-Germanici.

Romanorum Imperium cunctis dominatur in Orbe
Regnis, & sceptris: substinet hinc Aquilam.
Imperij gremium Germania Magna vocatur,
In qua Regna duo, Dana, Bohema iacent.
Præter eos Reges fędus cum Cæsare seruant
Innumeri Comites, innumerique Duces.

Vvesselingius in sua Aurifodina to. 1. pag. 587. & v. Romanum Imp.

1 IMperium Romano-Germanicum, licet hodiè Hispania, Gallia, Italia, alijsq; regionibus Europæ, imò Asiæ, & Africæ auulsis, populorum, aut regionum ambitu reliquis Imperijs, Regnisquè restrictiùs videatur, coadunata tamen potentia, auctoritate, dignitate, & præeminentia, Orbis vniuersi Imperia, Regna, Resq; publicas longè post se maximè relinquit: Non mediocris quidem est huius Imperij prærogatiua, quod sit omnium ferè eruditorum iudicio, ipsa prouidentia diuina sic dirigente, quarta, & vltima illa Monarchia Vniuersalis à S. *Daniele* in suo vaticinio prædicta, cui perennem, & cum ęuo duraturam felicitatem diuina ominantur miracula, *Dan. 2. & 7. Auctor Manualis Politici, Ięnę* impressi *anno* 1687. *lib. 3. cap. 1.* Retulit autem Imperium Romanum antè Carolum M. Statum summi Regiminis purè Monarchicum, quod etiam vult *Iulius Pflugius in sua orat. de ordin. Republ Germ.*, sed à tempore Caroli Magni, & regnante potissimum Carolo IV. Imperium mixtum fieri cœpit, hoc est Monarchicum Aristocratia temperatum, *Oldenburger. in suo Tymrgo enucleato lib. 1. cap. 8.*

2 At quidem Imperatoris titulus his verbis conceptus fuit in *Capitulatione Francofurti* scripta die 18. Iulij 1658. quæ extat *in tract. ad 3 par. Hysor. Vniuers. Colonnæ edit. pag. 79.* videlicet: *Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex: Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Corinthiæ, Craniæ, Luxenburgi, Vuirtembergæ, superioris, & inferioris Silesiæ, Princeps Sueuiæ, Marchio S. R. Imperij, Burgouiæ, Morauiæ, superioris, atq; inferioris Lusatiæ, Comes Principalis Hamsburgi, Tyrolis, Ferreti, Kyburgi, Goritiæ, Landgrauius Alsatiæ, Dominus Marchiæ, Sclauoniæ, Portu Naonis, & Salinarum, &c.* Imò ipse Turca, qui noster hostis est, alijs Regibus pręteritis, Imperatori hunc dat titulum: *Potenti, ac Magno Christianorum Domino, vni electo Romanor. Imp &c.* teste *Vvesselingio in Aurifodina ver. Sabaudia in fin. pag.* 1596.

3 Huius Imperatoriæ Dignitatis splẽdor continuatur, & conseruatur in Augustissima, ac Potentissima cum primis Domo Austriaca, quæ dignitatem istam diutiùs, quàm cæteræ omnes stirpes possedit; quippe posteri Caroli M. Imperium tenuere per annos 118. Domus Saxoniæ 117. Franconię 102. Sueuiæ 110. In hac verò Sereniss. familia permansit annos 250. & quod excurrit, & felicissimè hactenùs ex ea Imperiali diademate coruscarunt XIV. Imperatores; nulla etenim in Germania superest familia meritis dignior, aut par ferendis sumptibus, quos Maiestas Imperialis, & Regia requirit, omnibus fisci bonis in priuatam Principum possessionem redactis: Non tamen ideò hęreditariam successionem arguit, nec libertas eligendi, quẽ voluerint, Electoribus adẽpta: Vndè ergò fũdata videatur vaticinatio illius personati Authoris *Hyppoliti à Lapide de rat. stat. par. 2. c. 2. sect. 1.* tàm feliciter altè in augustiss. familia Austriaca Imperium radices egisse, vt continua in illa, ac perpetua Imperij Sedes firmitèr speranda sit; In Coronatione tamen, quando Moguntinus Imperatorem inthronizat, sic eum affatur: *Sta, & tene locum regium, non hæreditarium, sed libera Principum ele-*

electione tibi delegatum. Interest enim, vt Statuum Imperij libertas illibata permaneat, & omnes, quantum fieri potest, vitandæ sunt occasiones, ex quibus vllo modo discordia in Imperio oriri posset, quo instituto nihil sapientiùs, aut Reip. salutariùs vnquàm excogitatum putat *Hotom. in Franco-gall. cap.6.* cum tãquam membra vnius corporis, participent bona, & mala, emolumenta, & onera, habentq; pro capite Imperatorem, qui non absolutè regit, sed per Comitia, ad quæ conueniunt Electores, Principes, Comites, & Barones immediati, ac Ciuitates Imperiales, de quibus adeundi sunt *Arumæus in pleno tract. de Comitijs*, in primis *cap.4. Io: Guntherus Disp. inaug. Io: Staricius in Comitiorum fido Achate, Lymnæus*, alijq; *Iuris publici* Scriptores.

4 Vires Germaniæ sunt absque dubio maximæ, æstimaturq; totum Imperium educere posse, tùm equitum, tùm peditum ducenta millia. Inter Germaniæ pedites excellere putantur Tyrolenses, Sueui, & Vvestphali. Inter equites Brunsuicenses, Cleuenses, & Franconienses, sed peditatus Germanicus potior est. Vires maritimæ terrestribus minores non sunt, Ciuitates enim Hãburgum, Lubeca, Rostochium, & aliæ, habent hæc centũ, hæc 150. naues, quibus æquant vires Daniæ, & Sueciæ. Præter frequentissimas militares copias, etiam plurima sunt fortelitia, in Hungaria scilicet contra Turcam sunt, *Raab*, *Komora*, *Neuheusel*, *Cassaau*, *Zathmar*, *Tokay*, *Papa*, & *Presburg*; In Austria, *Vienna*, & *Neustad*; In Silesia, *Vratislauia*; In Stiria Vrbs, & Arx *Graz*, *Rackelspurg*, *Bettarr*; In Carniola est *Labach*, *Segnas*, *Pertigne*, *Sisseg*; In Vvindischmarch, *Carolouuitz*, *Kopranitz*; In limitibus Bauariæ *Brisach*; In Alsatia, *Argentina*, *Benfeld*, *Hagenauu*; In Palatinatu, *Manheim*, & *Franchental*; In Terra Episcopi Spiræ, *Vdenheim*, alias *Philipsburg*, & alia in alijs locis, teste *Philipp. Andrea Oldèburger. in Thesaur. Rerump. p.4. f.56. & 164.* Constat autem Carolum V. Cœsarem circitèr nonaginta millia peditum, triginta m. equitum, Turcis Austriam properantibus opposuisse: & Maximilianum II. Imp. maiores etiam copias contraxisse, quarum numerus ad centum millia peditum, equitum trigintaquinque m. accedebat, & alios, apud *Klock. de Ærario cap.4. n.126. & 127.*

5 Imperium ex veteri Consuetudine obligatum est Imperatori Romam ad sumendum diadema proficiscenti suppeditare viginti millia peditum, & quatuor millia equitum in menses octo, & hæ copiæ appellantur Auxiliũ Romanum, seù Expeditio Romana, de qua plura *Lymneus de Iur. Publ. lib. 2. cap.4. n.107. Klock de contribut. cap.1. n.17. & seq. R. Tapia de Constit. Princ. lib.2. cap.4. n.42. Goldastus de Regno Bohemiæ lib.2. cap.15. Mylerus de Princ & Statib. Imp. p.3. cap.97. à n.11.* Licet verò inde à Caroli V. tempore nemo Imperatorum Romam pro consequenda Corona adierit, summa tamen in Matricula taxata à Principibus, & Statibus in casu necessitatis præstanda mansit, *Christoph. Peller. in add. ad Klock. de Ærar. cap.4. n.130.*

6 Constat etiam Carolum M. ob bellorum grauitatem, neq; solum prædia stipendiaria, agros prata, vineas, villas, & huiusmodi reditus, ac vectigalia, verùm & propriam suppellectilem Præfectorum, Præsidum, descriptam habuit, iuxtà patrimonij vires, *Faust. in consil pro Ærario class.17. ord.1332.* Fisci regalia ad Imperatoris Ærarium pertinuisse, ex *cap. vn. quæ sint regal.* liquet, de quo *Guntherus in Ligurin. lib.8.*

Vectigal, Portus, cudendæ iura monetæ,
Cumq; molendinis, telonia flũmina, põtes,
Id quoq;, quod fodrum, vulgari nomine
dicunt,
Et Capitolitium certo sub tempore cẽsum,
Hæc Ligures sacro tribuerũt omnia fisco.

7 Fuere *fodrum*, *Parata*, & *Mansionaticum* quæ Otto Magnus Imp. retinuit. *Fodrum* fuit summa quædam frumenti, quam aduentanti in Italiam Regi, populi soluere tenebantur, pro quo sæpè etiam æstimata pecunia pendebatur, vt vide-

videre est apud *Petrum de Vineis* Cancellarium Imper. Federici II. *in lib.2. epist.29.* *Parata*, sumptus, quos ijdem in vias, pontesq; fluminum, quà transiturus, aut quò aditurus Rex erat, reficiendos impendere; *Mansionaticum*, sumptus in tecta,& cætera, quæ Regio exercitui in agro hospitanti necessaria, præbere, iubebantur. Non absimile est Ius Hospitaturæ, siuè Albergariæ, *Faust.d.ord.1332.*

8 Collectas Imperij imponendi modi varij sunt. Prior Constitutione Maximiliani I. introductus Denarius communis, quem quilibet Imperij subditus, siuè mediatus, siuè immediatus Cœsari soluere obligatus erat, quæ Collecta, & Capitatio dicebatur. Alter, dum cuilibet Principi, ac Statui Imperij certus numerus iuxtà quantitatem in Imperij matricula definitam assignatur, qui adhuc obseruatur, quãuis de reducendo priore consultatum fuisset in Comitijs de anno 1669.testetur *Peller. in add.ad Klock. d.c.4.n.126.*

9 Aliæ insuper sunt Collectæ Imperiales, aliæ Circulares,aliæ Prouinciales. Imperialis Collecta est, quæ ad vtilitatem totius Imperij, vniuersis, qui ei subsunt, indicitur, vtpotè ad cõseruandum Imperij regimen, ad arcendos hostes, vel Prouincias recuperandas. Circulares Collectæ sunt, quæ Imperij Circulis imponuntur, eius vtilitatem concernentes; Est enim Imperium Romano-Germanicum in decem Circulos distributum; nempè, *Franconicum, Bauaricum, Austriacum, Sueuicũ, Rhenanum, Electorum Rheni, Vvestphalicum, Saxonicum Superiorem, & Inferiorem, Burgundicum*,de quibus *Vvesselingius in Aurifodina ver. Circuli*. Prouinciales sunt, quas Imperij status, & ordines pro vtilitate Prouinciæ subditis suis imponunt, de quibus omnibus, *Faust.cit.ord.1332.* & latiùs *Henr. Bocer.de Collect.cap.2.3.& 4.per tot.*

10 Est & alia Gabella, quæ plerumquè Decima pars est omnium bonorum, quam in alieno territorio succedentes, & hæreditatem inde eò, vbi alioquin domicilium fixerunt,transferentes,Fisco loci,vbi hæreditas delata est,relinquere cogatur: Sicuti & transmigrantes de vna Ciuitate, territorioue in aliam, aliudue, de suis bonis, quæ transportant, vel alienant, pariter decussem detrahi patiuntur. Suntq; etiã pro pecoribus,& iumentis, pro importatione, & extractione mercium, pro ponderatione mercium, & alijs apud *Faust.d.class.17.ord.1333.& seqq.*

11 Sed vt ad summam reuertamur, notat *Paulus Vvindeckius de Electorib. Imp.cap.23.punct.9.* Fridericum I.Imper. ex Imperij reditibus annuatim percepisse viginti tonnas auri, quorum maximam partem Italia, minimam verò Germania contribuerit. Verum *Schneideuuin.Instit. de success. ab intest. sub rubr.de success.Fisci n.5.* scribit, annuos Imperij Romani prouentus sub Friderico Barbarossa fuisse sexaginta tonnarum auri ex Germania,& Italia, Collectarum ex Ciuitatibus immediatis, ex portorijs, vectigalibus, telonijs, quæ non erant Principum,aut Priuatorum, sed Imperatoris,& Imperij. In vniuersum autem reditus Imperij septem milliones auri constituere creduntur, teste *Botero in relat. de Imper. Roman.,& Klockio de Ærar.d.c.4. n.57.* sequendo Authorem Gallicum,& eius Interpretem *Gothofredum in Archontologia Cosmica de Imper.Germ.nu.15 pa. fol.73.* Siuè ad octo milliones thalerorum, secundùm *Comitem Luscum in compend.histor.fol.88.*

12 Ex Austriæ reditibus,tributis,& vectigalibus decies centena aureorum millia Imperatores Austriacos percipere posse, nonnulli scribunt, cuius tamen summæ tres partes oneribus soluendis haud sufficiunt. Quantum ad subsidia extraordinaria, ab Austria inferiori quater centena septuagena, ex Superiori verò ter centena aureorum millia in censum relata perhiberi scribit *Klock.d.cap.4.n.96.*

13 Hungaria sexies centenis millibus æstimatur, ità vt in vniuersum fient vicies centena aureorum millia. Quin ex sola

sola Alsatia, Sueuia, Rhętiaq; , in qua Domus Austriaca quatuordecim habet Communitates, percipiat quotannis duos milliones auri cum dimidio, si vsitata tantùm pendantur vectigalia, teste eodem *Klock. ibid.*

14 Sunt autem ordinarij in Bohemia Regij reditus alij ex Cęnobiorum, Ciuitatumq; liberarum canone annuo, alij ex auri, argentiq; fodinis, alij ex vectigalibus, alij ex ditionibus tùm fiscalibus, tùm ijs, quæ de tabula vulgò, & quaternatæ à quibusdam dicuntur, quos ad aureorum germanic. millia quadringenta siuè grossorum, vt vocāt, sexagenas centies septuagies semel mille, quadringentas, & triginta, ascēdere quidam prodiderunt. Regni onera non tàm sunt impendiosa, nec sumptus publici modum excedunt, quibus ferendis partes quintas quatuor, hoc est $\frac{4}{4}$ abundè esse arbitrantur, & annis singulis vt mininum, sexagenarum tricies quinquies mille in thesauros Regis recondi posse creditur. Quotiescūquè verò necessaria causa vrget, ordines Rex conuocat, propositis Reip. periculis, opem, ac subsidia poscit. Ferunt hoc onus, vt plurimum agricolæ, & Ciues, ac etiam parte aliquantula Sculteti in Regno liberi, & Parocharum pinguiorum Sacerdotes, itemq; opiliones, & eorum magistri. Agricolæ glebæ adscriptitij censentur supra centies quinquagies, Ciues verò plus minus duodecies mille. Sculteti CCCXXXVIII. Parochæ CIↃCCCXL. Opilionū magistri CIↃLXVIII. Opiliones CIↃ IↃ CCC LXXV. Accedunt contributiones aliæ multiplices pro numero agrestium, partim ex nobilitatis, partim ex Colonorum loculis corradendæ, itemq; ex vsurarum decimis, rotis molaribus, fumarijs, aurea suppellectile, vnionibus, vino, frumento, pecoribus, piscibus, lana, mercibusq; alijs, Iudæorum deniq; Capitibus cogendæ. Peculiaris etiam est contributio, quæ ab Ordd. vniuersis in salaria Ministrorum Regiæ Aulæ, & dissoluendum Creditoribus in Bohemia Regijs fęnus vsitatum, ex Cereuisia præstatur; vt tradit *M. Paulus Stranskius in descript. Reipubl. Bohem. cap. 18. à pag. 408.*

15 Viribus prætereà, & Ærario Imperij accedunt subsidia Catholicorum Principum, qui nunquàm in necessitatibus defuere, & sæpè etiam Optimi Romani Pontifices. Liberas quoquè Ciuitates Imperij ferè singulas olim Imperatori quotānis in recognitionem immediatæ subiectionis non leuem pecuniæ summam obstrictas fuisse, & quasdam adhuc esse, docet post alios *Peller. ad Klock d. cap. 4. nu. 127.* Ciuitates autem Imperiales sunt, nempè, *Alena Sueuiæ, Aquisgranum, Iuliacensis Ducatus, Argentoratum, Augusta Vindelicorum, Baclea Heluetiorum, Biberacum, Boffinga, Brachelium, Brema, Brunsuiga, Buchorna, Buchouia, Cęsariris Mons Alsatiæ, Cameracum, Cāpidona, Causburna, Cella in Hamerspacho Sueuiæ, Colmaria, Colonia Agrippina, Constantia, Cornelia, seù Vuimpina, Dortmania, seù Tremonia, Dunauerta, seù Verda, Dunkespyla, Duysburgum, Egra, Ensbemium, Erfordia, Ezelinga, Fanum S. Galli Heluetiorum, Francofurtum ad Menum, & ad Oderam, Friberga, Frislaria, Gelnbusia, Gemunda, Geneua Allobrogum, Gengembachium, Gienga, Goslaria, Gothinga, Hagenoa, Halberstadium, Halla, Halpruna, Hamburgum, Heruordia, Hildesia, Isna, Landauium, Leukirchum, Lindauium, Lingouia, Lubechum, Luneburgum, Magdelurgum, Memminga, Meta, Minda, Moguntiacum ad Rhenum, Molbusia, Monasterium, Nerolinga, Norimberga, Northusium, Offenburgum, Oppenbemū, Padeborna, Pfullendorfum Ratisbona, Rauensburgum, Rosenhemium, Rotenburgum, Rotouilla, Rutlinga, Sarępons, Scafhusia, Scelestadium, Schuveinfordia, Spira, Sunda, Susatum, Tremonia, Treuiri, Tullum, Turichemum, Vberlinga, Vesalia inferior, Vesuntio, Villa, Virdunum, Vima, Vuanga, Veissenburgum Alsatiæ, & Frāconiæ, Vveslaria, Vuimpina Vuinsbemium, Vuormatia, & Zuuolia,* iuxtà calculum *Michaelis Ant. Baudrand in Lexic.*

xic.Geographic.tom.2.fol.333. de quibus omnibus scripsere *Nicolaus Reusnerus, Io: Lymnæus de Iure public. lib.7. & in add.t 1.& 2.Philipp.Knipschild.in tract. de Iur.& Priuil.Ciuitat.Imper.*

16 Non solùm autem Ciuitates Imperiales, verùm Principes etiam Imperij, qui plurimi sunt, Imperatori subueniunt, ingruente bello aduersùs Turcas, aut alios Imperij hostes. Quod quidem non est leuitèr æstimandum; Sunt etenim iuxtà *cit.Lexic.Geograph.tom.1. fol.285.* in Germania Principes prætèr alios minores, nempè

Rex Bohemiæ, cum annexis Silesia, & Morauia, qui nunc est Imperator Austriacus, cui etiam subsunt Austria cum Stiria, Carinthia, Carniola, Comitatu Tyrolis, Brisgouia, Burgouia, & annexis.

Archiepiscopus Elector Moguntinus, sub quo ditio Moguntina, Erfordia, & tractus Eisfeldia.

Archiepiscopus Elector Treuirensis, sub quo ditio Treuirensis.

Archiepiscopus Elector Coloniensis, sub quo ditio Coloniensis, & Ducatus Vvestphaliæ.

Dux Elector Bauariæ, sub quo Bauaria, cum Palatinatu superiori.

Dux Elector Saxoniæ, sub quo Ducatus, seù Electoratus Saxoniæ, cum Lusatia superiori, & Misnia cum Episcopatu Misnensi, & Comitatu Mansteldiensi.

Dux Elector Brandeburgicus, sub quo Marchia tota Brandeburgica, Ducatus Pomeraniæ vlterioris, Prussiæ, Magdeburgensis, Halberstadiensis, Mindensis, Cliuensis, & Crossensis, Comitatusquè Marchiæ, & Rauentbergensis.

Princeps Elector Palatinatus, sub quo Palatinatus inferior, siuè Rheni.

Archiepiscopus Salisburgensis, sub quo ditio Salisburgensis.

Episcopus Monasteriensis, sub quo ditio Monasteriensis.

Episcopus Leodiensis, sub quo ditio Leodiensis.

Episcopus Herbipolitanus, qui & Franconiæ Dux, sub quo ditio Herbipolitana.

Episcopus Bambergensis, sub quo ditio Bambergensis.

Episcopus Paderbornensis, sub quo ditio Paderbornensis.

Episcopus Osnabrucensis, sub quo ditio Osnabruc.

Sunt etiam *Episcopi* Aistetensis, Argentoratensis, Augustanus, Basileensis, Constantiensis, Passauiensis, Spirensis, & Vormaciẽsis cum eorum ditionibus adiacentibus.

Duces Luneburgenses, & Brunsuicenses, sub quibus Ducatus Brunsuicensis, & Luneburgensis, Comitatusquè Diepholtensis, Danebergæ, & Hoiæ.

Dux Vuirtembergensis, sub quo idem Ducatus.

Dux Neoburgensis, sub quo Ducatus Neoburgensis, Iuliacensis, & Montensis.

Lantgrauius Hasso Cassellanus, sub quo maior pars Hassiæ, ditiones Marpurgensis, Herofeldia, Smalcaldia, & pars Comitatus Schaumbergensis.

Duces Megalopolitani duo, sub quibus Ducatus Megalopolitanus, & tractus Suerinensis, & Ratzeburgensis.

Duces Holsatiæ plurimi, sub quibus maior pars Holsatiæ.

Principes Anhaltini quinque, sub quibus Principatus Anhaltinus.

Dux Bipontinus, sub quo Ducatus Bipontinus.

Princeps Frisiæ Orientalis, sub quo eadem.

Dux Saxoniæ Lauemburgensis, sub quo idem Ducatus.

Dux Saxoniæ Hallensis, sub quo Halla, & pars ampla Thuringiæ.

Dux Saxoniæ Mersoburgensis, sub quo tractus Mersoburgensis, & Losatia inferior.

Dux Saxoniæ Nauburgensis, sub quo ditio Nauburg., maxima pars Voitglandię, & Principatus Henebergẽsis.

Dux Saxoniæ Altemburgensis, sub quo Ducatus Altemburgensis, & Coburgensis.

Duces Saxoniæ Veimariensis, sub quibus Ducatus Veimariensis, & Eysenacensis.

17 De

17 De his verò Germaniæ Principibus decantat elogium *Gulielm. Brussius*, se, vt in Italia Palatia, & antiquitatum monumenta, in Gallia, & Hispania Præsules, in Anglia agricolas, in Polonia nobiles; ità in Germania Principes omni laude, & admiratione dignos inuenisse, *in Consil. de bello aduers. Turc. feliciter gerendo*. Idq; August. Carolus V. & Maximilianus I. comprobantes, titulo Regio Principes Imperij condecorauere, cum in Germania Regibus dixerint imperare, *Benedict. Carpzou. in disp. de iure, ac priuil. Seren. Princ. de non appellando posit. 1. nu. 2. & 3.* Vndè Maximilianus cum ad Imperij fasces euectus esset, exhorruit ad eius potentiam Rex Galliæ Ludouicus, adeò vt nec metum potuerit dissimulare, Consiliarium suum *Maximilianum* ex contemptu appellantem *Consulem Augustanum*, hisce grauitèr coarguens verbis: *Tace, Asine, nec talia ampliùs effuti, quando hic Consul tympanum sonat, tota contremiscit Gallia, Manlius in Collect.*

18 Electores, eorumq; officia ità describit *Nicol. Reusner. in descript. Vrb Imper. pag. 10.* quem etiam refert *Philipp. Knipschilt. de fideic. fam. nob. cap. 1. n. 321.*

Septem clara viris fulget Germania magna,
Quos penès arbitrium Cæsaris omne manet.
Poma Palatinus, Dapifer gerit aurea Princeps:
Dux gladios Equitum Saxo magister habet.
Marchio fert Sceptrum Camerarius: inde Bohemus
Rex Pincerna manu pocula digna tenet.
Præsul Agrippinus fert signa per Itala Regna:
Teutona Mogiacus: Gallica Treuir habet.

Vide *Christoph. Geuuoldum in tract. de septemuiratu*; Sed ex septenario Electorum numero, octauus factus est Princeps Palatinus, *Oldenburger. in Lymnæo Enucleato lib. 2. cap. 1.*

19 Deniq; notandum ducimus, quod de Germani Imperij viribus tradit *Io. Barclaius* (acutissimus Politicus, qui iuuenis 20. annorum sub *Euphormionis Lusinini* nomine sic mortalium animos, ac omnium Europæ Rerumpubl. vitia, & virtutes satyrico sale perstrinxit, vt vniuersum orbem in stuporem dederit) in suo *Euphorm.*, seù *Satyricon par. 4. Icon. animor. cap. 5. fol. 316.* inquiens: *Sed nihil in ea gente magnificentiùs, quàm quod nomen Summi Imperij, Aquilamq; sibi habet: tanquam Romam Germania vicerit; & prouinciarum vltima, quæ Italico iugo accessit, iam sit sola, in qua nomen, atq; reliquiæ Fortunæ Romanæ acquieuerint. Tanti nominis Sancta Maiestas, nulla Sociorum Principum æmulatione corrumpitur, Regesq; quamquam viribus sæpè maiores, spontè Imperatorio culmini concedunt. Olim quoque illi summæ appellationis fastigio inerant dignæ vires, quæ paulatim emarcuerunt, velut fatali senectute. Quippè domesticis bellis, tùm nimia Optimatum potentia, deniquè quod non nascendi sorte, sed per suffragia defertur hæc dignitas, datus ad Terram Imperij vigor venerabile specimen in hæc secula magis cæterorum pietate, quam sua fortitudine seruauit. Inter cæteras hanc præcipuè excidentium virium causam inuenias, quod ipsi Optimates nimijs patrimonijs, tùm Imperatorum beneficio aucti, commissas sibi quondam Prouincias, tandem in Principatus mutauere, & ne non aliquid suprà Imperatorem essent (qui non iuri succedendi, sed suffragijs fortunam suam debet) etiam suæ hæreditatis fortuna in sobolem transeunte. Hoc modò gentium, & populorum mentes, quas vis quædam ingenita ad suorum Principum cultum aduertit, anteà in vnius Imperatoris reuerentiam intentæ, ad istos Vicarios, & mox dominos accesserunt; propiori scilicèt, vel periculo, vel vtilitate. Ità cæpta, insitaq; deinde, Purpuratorum potentia, totam Imperij molem exhausit.*

20 Sed Galli Authoris fortassè, vti infensi iudicium apud multos leuius erit, & licet eius verba verisimilitudinem præseferre videantur, hodierno tamen

F Im-

Imperio, siuè vigilantissimo, & ad Rempubl. Christianam attentissimo Imperatori semper inuicto *Leopoldo Austrio* minimè adaptari valent, quippè quod ducentis iam ampliùs annis placuit Electoribus ex parte illam cognaticam successionem obseruare, secùs nec vmbra quidem Imperij Germanici iam super foret, cum in Germania nulla supersit familia, quæ Imperatoriam Maiestatem conseruare possit, quàm domus Austriaca, ad quam hæreditario iure pertinent Archiducatus Austriæ, Regnaq; Bohemiæ, & Hungariæ cum adiacentibus, adeò vt si alij electi fuissent, forsàn Imperium transijsset ad Antipodas, *Besold. lib.2. disp.1. th.44. Phosphorus Austriacus par.2.c.10.* Existimat verò *Auctor Comitiologiæ Ratisbonensis de anno 1654.par.2.n.1.* nullam pennam, beneficia tùm belli, tùm pacis Augustissimæ Domus Austriacæ sufficientèr describere posse, idq; conantem, Solem carbone effigurare; Vndè *Io: Boterus 2.par.relat. vniuers. lib.1. tit. Di Casa d'Austria*, conseruationem Imperij Romani fermè Soli Augustissimæ Domui Austriacæ quasi diuinitùs ad nostram custodiam constitutæ adscribit, & ità reuera se rem habere fatetur *D. Herm. Vvesselingius in Geneal. Austriac. post tract. de Summa Potest. Roman. Pontif. fol. 230.* nam licet Cęsari tot milliones, tot milites, & obsequia, quot ipse etiam in *sua Aurifodin. Iur. Publ.* descripsit, quotannis ex Imperij Ærario competant, vix tamen Sacrum Romanum Imperium suum grauat, sed ex Prouincijs, & Regnis suis hæreditarijs amplissimis, & fertilissimis omnem penè militiæ machinam sustinet, vt verè sit, & habeatur Sacratissima illa Austriaca Domus totius Christianitatis primarium, & solidissimum Propugnaculum, *Vvesselingius in cit. Aurifodin. verb. Hungaria*, quia est omni Rege potentior, in qua consistit, & residet salus, & neruus Romani Imperij, sicut anima in corpore, *la quale*, ait *Boterus*, *non cederebbe nè in moltitudine di popoli, nè in ricchezza di tesori, nè in magnificenza di Città, nè in grandezza di forze à i maggiori Regni della Christianità &c.* Hinc Regna domus Austriacæ reputantur murus totius Germaniæ, Turcicæ immanitati oppositus, *Io: Sleidan. lib.7.comment.hist.ad fin.*, vt quocumq; tandèm se verterint Electores, alios inter Principes potentiorem ad repellēda Turcarum arma, & recuperanda iàm anteà oblata, haud reperire potuissent, quod & communi Electorum voto Archiepiscopus Moguntinus in electione Caroli V. Cęsaris hoccè verborum tenore, publica oratione populo intimauit: *Videmus autem fato quodam hoc tempore duas bellicosissimas Nationes coniunctas esse, Germanicam, & Hispanicam: Ac tenet Carolus Austriacus magnam Italiæ partem, ità si omnium gentium consilijs Dux aduersùs Turcas eligendus esset, haud dubiè omnium votis expeteretur, & omnium suffragijs designaretur Imperator Carolus*, teste *Georg. Sabin. de elect. & coronat. Caroli V. Imp.*

CAPVT V.

De Ærario Augustissimi, ac Potentissimi Hispaniarum Monarchæ, qui maximam Europæ, magnam Africæ, & Asiæ, maiorem Americæ partem felicitèr habet.

Cæsar, & Hispanus soli de iure Monarchæ
Dantur in Europa, culmina summa sacra.
Sunt plures alij, qui Reges iure vocantur;
Regibus at Magnis sæpè subesse solent.
Sic apud Hispanos sunt plurima Regna minora,
Vnicus hac solus iure Monarcha tenet.

Vvesselingius in aurifodin. ver. Rex Hispaniarum.

Iuppiter in Cœlis, in terris regnat Iberus:
Diuisum Imperium cum Ioue Iberus habet.

Klock. de Ær. lib.1. cap.6.

1 AMplissimum simùl, ac percelebre ad nostrum Horizontem Europæum, positum in Plaga Occidentali, est Regnum Hispanicum, à Ferdinando Catholico, & Isabella, partim Aragoniæ, Castellæ, Siciliæ, & Nauarræ adiectione, partim detecti Orbis adeptione, partim deniquè filiæ Ioannæ cum Philippo Archiduce Austriæ maritatione fundatum; vastum hodiè, & latissimum, cum quo in toto Orbe nullum comparandum; Cum enim anteà in Europa tot Regna, & Status obtineret, & Africæ quoq; ac Asiæ partibus dominaretur, adiecta posteà quarta totius Mundi parte, quæ vna reliquas ferè omnes magnitudine, vbertate, diuitijsq; superat; nulli sanè Imperatorum, Regum, vel Principum maius Imperium obtigit, quinimò Regnum hoc decuplo esse maius, quam Turcarum Imperatoris, ipse Galliarum defensor *Bodinus* fatetur *lib. 2. de Republ. cap. 2. pag.* 190. siuè iuxtà supputationem *Horatij Malaguccij apud Honorium in Thes. polit. p. 1 pag.* 555. Catholici Regis Imperium illo Turcico sexies ferè, & dimidia parte aliquandò maius fuit; & Romanum Imperium, quando vel maximum fuit, si spatia terrarum considceres, Hispanico minus fuisse, ostendit *Lipsius de magnitud. Roman. lib. 1. cap. 3.* Nunquàm enim Solem Occidentem videt, quocumq; se Sol vertit, quod de nullius vnquam Principis Imperio dici potuit, aut etiam nùm dici potest, *Klock. de Ærario cap. 6. n. 3. Camill. Borrell. de Regis Cath. præst. cap. 45. Phosphorus Austriacus de Gente Austr. par. 2. c. 3. Valdesius de Dignit. Hisp. cap. 12. nu. 7.* Et cum per modum hyperboles in *Sacra Scriptura*, & alibi Solis Orientis, & Occidentis termini proponantur, hoc tamen verè de diffusa Monarchia Hispani Imperij affirmare possumus, nam nascentis, & occidentis Solis terminis perstringit, vt adeò verissimum Hispanorum prouerbium: *Dios es poderoso en el Ciel, y el Rey d'Espagne en la tierra;* Hinc verè de Hispana Monarchia peritissimus Regius Chronographus *Ægidius Gonçales Dauila* in libro, cui tit. *Teatro de las Grandezas de Madrid, in præfatione* ad imitationem nostri Sulmonensis Poetæ *Ouidij* ità canentis *lib. 1. fastor.*

Iuppiter arce sua cum totum spectet in Orbem,
Nil nisi Romanũ, quod tueatur, habet.

Christianè proferri posse elegantèr aduertit:

Cum Deus ex alto totum prospectet in Orbem.
Vix nisi Iberiacum, quod tueatur, habet.

Nec extrà rẽ facere videmur, si hoc tetrastichon à meo filio tenerę adhùc ętatis *Antonio Ageta*, in debitam obsequij laudem tanto Hispano Monarchæ Inuictissimo CAROLO II. conscriptum afferamus:

Regia par Vrbi, Hesperia Orbi, at margine terræ
Par nullus CAROLO est, nemo SECVNDVS erit.
Barbara Luna gemit, lacerat sua lilia Gallus;
Dùm geminos Orbes flectit Iberus Atlas:

2 Quod si Persarum Reges pro gloria ducebant, omnium fluuiorum aquam, & omnium Prouinciarum glebam aliquam penès se habere, vt sic ostenderent, se omnem terram, & mare imperio possidere, vt prodit *Plutarchus in vita Alexand. Brisson. de Imper. Persar. lib. 1. pag.* 61. quantò veriùs, & præstantiùs Catholici nostri Reges gloriari possunt, qui integras Prouincias, & Regna in omnibus ferè mundi partibus suo Imperio possident, *Solorzan. de Indiar. Iure lib. 1. cap. 16. num.* 58. *&* 59. Et ità de Hispania non solùm illud prædicari potest, quod de Roma olim *Virgil.* hyperbolicè dixerat.

Imperium Oceano, famam, qui terminet astris,

Sed illud etiam *Paulini Episcopi in epist. 3. ad Auson. Gallum* inter ipsius *Ausonij* opera, qui veluti propheticè dixit:

Qua geminum felix Hispania tendit in æquor,

Lataq; distantis pelagi diuortia complet
Orbe suo, fines ponens in limite mundi.

Vndè meritò de eadem Augustissima Austriaca familia adsunt hi versus *Güntheri Ligurini*.

O verè famosa domus, cui totus ab ortu,
Solis ad occiduas Mundus substernitur auras,
Quam, qui nouit, amat, qui non nouere, verentur,
Cuius in auditu confusis mentibus hostes
Tabescunt, contraq; nihil se posse fatētur,

3 Quod verò ad Hispaniæ solum attinet, iuxtà *Marianam de rebus Hisp.* nulli cedit, neq; salubritate Cęli, neque frugum omnis generis vbertate, neque metallorum, gemmarumq; copia, quibus tota fermè scatet; Non, vt Africa, violento Sole torretur, neq; vt Gallia ventis, Cęli rigore, aërisq; fatigatur, sed media inter vtramq, verni caloris temperie, & tempestiuis sæpè imbribus, geluq; hyemis tempore fęcundatur; alibi multa arbor, alibi arboribus nudi montes, agriq; rari sæpè fontes, pingue solum, quæ mitiora sunt frugibus, frumentoq; seruiunt, cætera pabulo pecorum; Monstrum putes, quod alicubi arua auctum centies semen agricolæ restituunt. Multa etiam ex America, & ex India importantur, & afferuntur. Ad Hispanicam autem cognitionem, quoad mediæ ætatis Scriptores, illi simùl editi sunt *in folio Frācofurti, Tit. Hispania Illustrata*, quatuor tomis comprehensa; Liber etiam *Campanellæ de Monarchia Hisp. Conseruationis Monarchiæ Hispan.* libellus editus anno 1626. à *Petro Ferdinando Nauarretta; Madera, Gregor. Lopez, & Didacus Valdesius in libris*, quos *de excellentijs, & dignitate Hispaniæ* luculentèr scripserunt; & ex *Stephano de Garibay de Regnis Hisp., Io: Botero, Io: de Laet, Hermanno Conringio*, alijsquè.

4 Tota Hispania nùnc diuiditur in quatuordecim partes, quæ posteà reducuntur ad tres Coronas, seù tria Regna, *Castellæ* scilicèt, & *Aragoniæ*, quæ cum suis appendicibus nostro Regi Catholico subsunt, ac *Portugalliæ* cum Algarbia, quæ sub potentissimo Philippo II. Rege ad vnam Monarchiam redierat, sed sub Philippo IV. iterum auulsa est ab anno 1640. alteri parens.

5 Sub Corona *Castellæ* sunt Castella vetus, Castella noua, seù Regnum Toletanum, Andalusia, Granata, Murcia, Regnum Legionense, Asturia, Extremadura, Gallęcia, Nauarra, Biscaia: Extrà Hispaniam, vti Regi Castellæ subsunt pars Australis Belgij, vbi partes Prouinciarum Flandriæ, Brabantiæ, Hannoniæ, Luxemburgensis, Limburgi, Namurgensis, & minuta pars Gueldriæ, & Artesiæ: Comitatus Burgundiæ, Ducatus Mediolanensis, Marchionatus Finalij in ora Ligustica. Status Præsidij, vbi Orbitęllum in Hetruria, vti etiam custodia Plumbini, & Portus Longus in Ilua Insula. Vti in Africa vrbes, seù oppida, Septa, Oranum, Portus magnus, & Rupes Velia, & Insulæ Canariæ. In Asia autem Philippinę Insulæ. Maior etiam pars Americæ, nempè Regiones, Noua Hispania cum annexis, Florida ex parte, & Insulæ Cuba, Hispaniola, seù S. Dominici, & S. Ioannis Portus diuitis cum adiacentibus, Terra firma: In America meridionali cum annexis Regnum Papayani, nouum Regnum Granatense, Peruuia, Regnum Chiles ex parte, & Paraguaia.

6 Sub Corona autem *Aragoniæ* sunt Aragonia, Catalonia, Valentia, Maiorica, & Minorica, & Ebusus. Extrà Hispaniam vti Aragoniæ Regi subsūt etiam nostro Augustiss. Monarchæ magnum Regnum Neapolitanum, Sicilia, & Sardinia in Italia; De quibus *Michael Ant. Baudrand in Lexic. Geograph. Vvessellingus in Aurifodina pag. 654. & seqq. & a pag. 1536. Zeilier. in Itiner. Hispan. Ioann. de Laet in descript. Hispaniæ à pag. 153. cum seq. Hermann. Conringius* apud *Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. part. 1. à fol. 34. ad seqq.* & *Author descript. Regni Portugalliæ*, necnon *Geographi*, inter quos *Gerard. Mercator, & Merula* passim cōsulātur.

7 Ex quibus alijsq; ad Catholicum Regem spectantibus hoc titulorum agmen elicitur, summæ potestatis insigne: *Carolus Dei gratia Rex Castellæ, Legionis, Aragoniæ, Vtriusq; Siciliæ, Hierusalem, Portugalliæ, Nauarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galiciæ, Maioricæ, & Minoricæ, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Iaen, Algarbiæ, Algeriæ, Gibraltar, Insularum Canariæ, Indiarum Orientalis, & Occidentalis, Insularum, & Continentis Oceani, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, Geldriæ, Mediolani, & Comes Tyrolis, Haspurgi, Flandriæ, Barçelonæ, Arthesiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Hamurci. Zutphaniæ, &c. Marchio S.R.I., Burgauiæ, Oristani, &c. Dom. Biscaiæ, Frisiæ, Mechliniæ, Traiecti, Transissul. Groningæ, &c. Dominator in Asia, & in Africa, &c.* Quod multùm Gallis dolere, ait *Georgius Baro à Stubenberg* apud *Frider. Achill.* siuè *Lans. in orat. pro Hispania pag 357.* Vid. *Iacob. Mainold. de titulis Reg. Philippi.*

8 Ad sequentium computationum enodationem non inutilitèr est præsciendum, quod in plerisq; Hispaniæ Regnis in minoribus, & maioribus cōputationibus vtuntur nomine *Marauedisiorum* vel *Morapetinorum*; quorum 275. efficiunt vnum ducatum: Eorum autem decies centena millia vulgò appellant *Quento*, quæ vox in rationibus eorum sæpè occurrit. *Quentos* verò mareuedisiorum continent 2673. ducat. 8. reales, & 26. mareuedis.; Nam & rationem mareuedis., & ducator. cū realibus comparare solent, licet in publicis computationibus rarus eorum sit vsus; quippè 34. *mareuedisij* faciunt vnum *realem*, & vndecim *reales* faciunt vnum ducatum; licet non exactè vbiq; eadem proportio obseruetur; cum in Aragonia, Barçinona, Valentia, & Cathalonia *realem* subdiuidant in 23. denarios, & ducatum duodecim *realibus* definiant: Agnoscunt & *testones*, quorum singuli valent 100. *rees.*, & decem eorum valent 20. realibus: Sed hæc mercatoribus excutienda relinquit *Io: de Laet in descript. Hisp. fol. 397.* Ad rem igitur.

9 Reditus Regni Hispaniarum; Primò constant ex Regio Patrimonio, quod quale, quantumquè sit, à nemine annotatum legimus; Et secundò ex

Alcauala, quæ est onus personale Regi debitum à venditoribus, & permutatoribus, eos ad soluendam adstringēs decimā partem pretij rei venditæ, & æstimationis rei permutatæ, de cuius Iuris origine, & iustitia videas *Guttier. de gabell. quæst. 2. P. Molinam de tribut. disput. 663. Parlador. lib. 1. rer. quotid. cap. 3. Klock de contribut. cap. 1. n. 338. Maximil. Faust. in cons. pro Ærario class. 18. ord. 1443. & seqq.* In Lusitania verò idem tributum, quod *Sisa* vocant, primum fuit impositum ad tempus à Rege Petro, posteà ex varijs causis cōtinuatum, de quo *Molina de trib. disput. 861.*

Almoxariff voce à Mauris mutuata denotante Decimas omnium mercium, quæ è Belgio, Francia, Anglia, Italia, Lusitania, alijsq; exteris Regnis in Hispaniam inferuntur, quibus colligendis plura loca sunt destinata, siuè plures Almoxarifatus, efficiuntq; summam redituum 228.555.721. *rees.*

Almoxariff Indiæ Hispanicæ, siuè Decimæ omnium mercium, quæ Hispali, aut ex alijs Andalutiæ portubus soluunt in Indiam Occidentalem; omnes enim illæ merces cum Hispali, aut alijs locis soluunt, vigesimam Regi pendunt; itemq; vbi in Indiam delatæ fuerint, in eundem modum denuò soluunt, ità vt decimam quoq; in totum persoluant.

Los seruitios ordinarios, siuè tributum annuum, quod Regna Hispaniæ quotannis Regi præstant; id autem distribuitur per cunctas Prouincias, terras, & vrbes inter plebem, nam Nobiles, Feudatarij, & Equites immunes sunt; censentur enim plebei secundum facultatem, & bonorum vniuscuiusquè æstimationem, & quotannis inde Regi tributum soluunt; Licet extrà ordinem quo-

quoque nonnunquàm seruitium Regi præstent Regna Hispaniæ, vti tria seruitia Philippo II. tributa anno 1591. ob grauissimos sũptus, quos Rex fecerat in Classem illam formidabilem anni 1588. seruitium octo millionum; deindè rursùs quatuordecim, & demùm XIX. millionum a Subditis collatum.

De Puertos Secos, siuè decimæ omnium mercium, quæ terrestri itinere è Regnis Valentiæ, Aragoniæ, Nauarræ in cætera Hispaniæ Regna deuehuntur, aut vicissim ex Hispaniæ Regnis in prædicta loca conducuntur; Idem quoque in Lusitaniam, & vicissim è Lusitania locum habet.

Vectigal *lanæ*, quæ è Regno euehitur, nam singuli sacci (qui ferè decem *arobas* pendent, *aroba* autem viginti quinque libras) duos ducatos pẽdunt, si indigenarum sint, sin verò à peregrinis prius empti fuerint, quatuor duc.

Vectigal, quod panni, *Florentina Rassa* vulgò dicti, qui foris in Hispaniam inuehuntur, soluunt singuli panni 6. ducatos.

El Senneoreaxo de la moneda est vectigal, quod Rex habet ex Hispanica moneta, nempè ex quaque marca sex ducatorum argenti, quæ in monetaria domo laboratur, Realem vnum.

Reditus, quem vocant *de la moneda forera*, quo vnusquisq; focus singulis annis Regi soluit 7. mareuedisios, cuiuscumq; conditionis sint homines.

El exercitio: tributum, quod quotannis omnes Hispaniæ terræ reddunt mancipiorum, & triremium gratia.

Ex herbis, & pascuis publicis, quæ quotannis à Rege locantur.

Ex argento viuo, quod *Almala* eruitur in Montanis Sierræ Morenæ in Cãpo Calatrauæ.

E fodinis Guadalcanæ in Estremadura, & Montanis Modanæ, quæ argẽti sunt, olim magnam summam reddebant, & interdum 177. argenti Quentos, sed posteà adeò imminuta, vt vix taxari possint.

Locatio, siuè reditus Lusoriarum Cartarum, quæ foris in Hispaniam inuehuntur, nam è singulis percipit Rex dimidium Realis. Hispani autem quã procliues præ alijs populis sint, & præcipiti impetu ferantur in aleam, ostendit *Lansius in Orat. cõtra Hisp. pag.* 291.

E' rediti bus ordinum militarium S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, quos Rex locare solet annuo pretio nonaginta, & octo Quentorum, id vulgò vocant *El subsidio*.

E bullis, siuè indulgentijs Papalibus, quas Papa Regi concedit in sex annos, & ità porrò, quæ Subditis à Rege impertiũtur, vt ipsis vetitis diebus carnes liceat edere, vulgò *la Cruzada* vocãt, quia primũ cõcessa fuit ad belli sumptus sustinendos aduersùs infideles, & hæreticos gerendi. Illud solùm nota ex *Mariana de reb. Hisp. lib.* 22. *cap.* 18. in belli aduersùs Mauros gerendi subsidium, Callixtum Pontificem Cruciatam indulsisse, non modò viuentibus, sed etiam vita functis, nouo in Hispania exemplo.

Tertię, vulgò *Terze*; Pontifices enim Rom. iàm olim Regibus Hispaniæ cõcesserunt tertium nummum omnium Ecclesiæ redituum, rerumq; Ecclesiarum in subsidium bellorum, defensionemq; Catholicæ, ac Romanæ Religionis, qui item à Receptoribus Alcaualarum recipitur. Videas *Io: del Castillo tom. 6. controu. in pleno tract. de Tertijs Decimar. Regib. Hisp. soluend.*

El Excusado, est Decima, quam Rex per concessionem Pontificis percipit ex omnibus bonis, & terris Ecclesiæ.

Quando etiam aliqua necessitas vrget, ad Papam recurritur, & illius concessione Clerus Hispaniæ nouis oneribus grauatur. Hùc pertinent *Epistolæ Card. Ossati* 76. 274. 283. quarum tenorem *de Laet* descriptioni horum redituum *pag.* 405. *& seqq.* transcribit.

Ex piscatura piscium, quos vocant *Atun* (vide *Iouium de Piscib. cap.* 6.) Id vectigal vocant *Almadraua*.

Extrà ordinem autem percipit Rex à populo duos milliones duc., vndè hoc subsidium, siuè tributum *des millions*

liens appellant; Id autem in Conuentu ordinum Regni Regi indulgeri solet in quatuor, aut sex annos, quibus elapsis rursùs conueniunt Ordines, & pro re nata idem tributum in alios annos prorogant. Cum anno 1590. Inuictissimus noster Rex Philippus II. grauibus bellorum incursionibus concitaretur, Regna Castellæ, & Legionis, eorumquè Comitia congregata more solito, vt necessitati occurrerent, concesserunt Domino Regi octo milliones exigendos certis annis ab edulibus, carne scilicèt, vino, oleo, & aceto præter gabellam, quæ ex venditionibus harum rerum debetur, de qua, & forma exactionis agunt, *l.32.tit.19.lib.9.in fin.& l.15.tit.17.eod.lib.* vbi *Azeuedo, Guttier. de Gabell.qu.79.* quod prorogatum fuit annis sequẽtibus, & simùl anno 1607. noua concessio 17. millionum facta fuit, & de nouo in seruitio 24. millionum facto in Curijs anni 1618. De Initio autem, progressu, administratione, & Aula Millionum, vulgò *Sala de Milliones*, agit post alios doctissimus *D. Didacus de Bolero Consilij Regij Patrimonij in Aula Millionum Fiscalis* in eleganti *tract. de Decoct. deb. fisc. tit.2. q.2.& 3.*

110 Reditus annui Regis Hispaniarũ, ex *Ioanne Hugone Linscotano*, qui etiam habentur apud *Io:de Laet in descript.Hisp.fol.* 408. & *Klock. de Ærario d.cap 6.à n.110.*

Salinæ Hispanicæ Coronæ, annua taxa ferunt nonaginta tres Quentos.

Decimæ maris, mercium foris in Biscayam venientium, atq; ex Prouincijs Guipiscoæ, quatuorq; Montanarum Vrbium mari adiacentium, soluunt ex omnibus mercibus, quæ in Castellam terrestri itinere deuehuntur, decimas; suscipiunturq; in ædibus tributis destinatis vrbium Victoriæ, Hordunæ, & Valmoscedæ, redduntq; annuatim regi —— 70. *Quentos.*

Decimæ maris, mercium, quæ per Regnum Legionis transeunt, ac per portus Sanabriæ, & Villæfrancæ procedunt, reddunt ———— 1. *Quent.*

	Quent. Marau.
Decimæ maris per Vrbem Ouiedo transeuntes reddunt, ——	375000.
Reditus præfecturæ Vrbis Bilbao ex mercibus foris aduenientibus, ——	490500.
Burgos Ciuitas cum territorio suo soluit nomine Alcaualarum & tertiarum, ——	17. 129880.
Balliuatus Burgos, qui de Bureba dicitur, soluit annuatim ——	2. 646000.
Montana Oce, ——	34000.
Balliuatus Hebri, ——	2. 346000.
Victoria Ciuitas, ——	269000.
Guipiscoa Prou. ex Alcau., & ter. ——	1. 181000.
Ferrum illius Prouinciæ, ——	150000.
Septem Balliuatus antiquæ Castellæ in Montanis siti, ——	942000.
Vallis Mena in ijsdem Montan. ——	225000.
Prouincia Ciuitatis Logronno, ——	7. 746000.
Iangus Oppid. & territorium, ——	151000.
Oppidum S.Dominici, ——	4. 812000.
Balliuatus Vrbis Diego, ——	1. 545000.
Balliuatus Candemuñon, ——	4. 612000.
Balliuatus Castri Xeres, ——	8. 485000.
Balliuatus Serrata, ——	1. 965000.
Balliuatus Monson, ——	2. 276000.
Palericia Ciuitas, ac Prouincia Campos soluunt quotannis, ——	16.940000.
Carion Vrbs, ——	4. 945000.
Balliuatus Carion, ——	2. 920000.
Vici P. Aluerensij de Vega, ——	655000.
Satiagon Oppid. ——	2. 125000.
Saldanna Oppid. ——	1. 013000.
Balliuatus Perinę, ——	178000.
Balliuatus Campi in Montanis, ——	1. 730000.
Vallis Miranda, ——	557000.
Quatuor Vrbes maritimæ, Laredo, Sant Ander, Castro de Vrdiales, San Vincente soluunt quotannis, ——	3. 345000.

Astu-

	Quent. Marau.
Asturiæ principatus, & Ciuitas Ouiedo,	12. 345000.
Vrbs Lugo Regni Galæciæ cum Episcopatu suo soluit annuat.	4. 237600.
Vrbs Mondonedo Regni Galæciæ,	1. 732000.
Orense, eiusq; territorium,	6. 505000.
Complutum cum Archiepiscopatu suo soluit annuatim,	18.212000.
Ciuitas Tuy cum territorio,	5. 827000.
Ciuitas Ponte Ferara,	1. 975000.
Ciuitas Leon, & Episcopatus,	6. 350000.
Astorga Ciuitas, & Episcopatus,	2. 455000.
Abbatia Legion. & Astorga,	797000.
Parçciæ Salæ in Astur,mar.	231000.
Zamora, eiusq; territorium,	15. 525000.
Toro, eiusq; territorium,	11. 112000.
Vienæ Ducatus Ossunæ vrbs,	62000.
Vallis Guyrenæ,	2. 335000.
Vrbs Barasil de la Coma,mar.	250000.
Salamantica cum territorio,	24. 345000.
Vrbs Rodrigo cum territorio,	14. 345000.
Iurisdictio Trigeros,	417000.
Ciuitas Olmillo,	47000.
Tordesillas cum territorio,	2. 600000.
Vallodolid cum territorio,	29. 730000.
Torde Humos Ciuitas,	827000.
Medina del Campo, illiusq; iurisdictio,	31.375000.
Ciuitas Olmeda,	2. 149000.
Naua Ciuitas, & septem Ecclesiæ,	333000.
Madrigal Ciuitas,	682000.
Arenalo Ciuitas, & territorium,	5. 310000.
Auila Ciuitas, eiusq; potestas,	19. 365000.
Segouia cum diœcesi,	12.480000.
Aranda de Duero,	3. 350000.
Roa Ciuitas,	1. 515000.
Gumiel de Tzan, quę est Ducis Ossunæ Ciuitas,	154000.
Sepulueda, & territorium,	3. 540000.
Soria Oppidum cum potestate sua,	10.282000.
Osina Oppidum, & Episc.	4000000.
Agreda, & Tarasona,	2. 083000.
Molina Oppidum,	5. 792000.

	Quent. Marau.
Siguença, eiusq; districtus,	3. 662000.
Cuenca, & dominium,	24. 645000.
Huete Oppidum, & territ.	17. 916000.
Villa Rexe de Fuentes,	2. 517000.
Villena Marchionatus, qui complectitur vrbes Timibillam, Abasetten, Rodam, S. Clementem, & Ciuitatem Villenam cum territorio,	31.503000.
Belmonte Oppidum tantùm soluit tertias, quia Alcaualæ sunt Marchionis,	476000.
Murtia, eiusq; dominium,	14.820000.
Lorca Oppidum,	5000000.
Carthagena cum territ.	2. ——
Alcaraz cum territorio,	16.948000.
Segura de la Sierra cum Prouinc. & territ. Magistr. S. Iacobi,	11.091000.
Villa noua de los Infantes, eiusq; Prouincia dicta, El Campo de Moryel ad Magister. S. Iacobi pertinens,	8. 664000.
Ocanna Oppid. ac Prouincia Castilla dicta, Magist. S. Iacobi.	23. ——
Guadalaxara Oppid.	11.064000.
Pios, & Poso oppida,	160000.
Almonasid oppid., ac Prouincia Sonta, Magist. S. Iacobi,	1.188000.
Oppida Vzeda, Talamanca, Tordelaguna cum territorio, quę ad Archiepiscopatum Toletanum pertinent,	18.250000.
Oppidum Tepas,	423000.
Alcala de Henares cum Oppido Briuega, quę sunt Archiep. Toletani,	16.250000.
Oppidum Madrit cum territorio suo,	33. 250000.
Comitatus Punno en rostro,	1. 262000.
Vrbes Cubas, & Grinnon quæ Aluarum de Mendoça Dominum agnoscunt, qui Alcaualas percipit, e tertys,	117000.
Vrbs Galapagar. D. Infantat.	160000.
Vrbs Illescas,	2. 297000.
Vrbs Toletum, eiusq; membra,	73. ——

Do-

	Quent. Marau.
Domini armentorum, quæ è Montanis Estremaduram pastus gratia petunt,	19. 503000.
Vici Prioratus S. Ioann.	7. 055000.
Vrbs Almagro, eiusq; Prouincia, quæ dicitur, Campo de Calatraua,	7. 120000.
Alcaualæ herbarum, & olerum, quæ in eod. Magistr. veneunt,	3. 438000.
Vrbs Ciuitad Real	4. 150000.
Vici in ea plaga siti, quæ Archidiaconatus Talaueræ del Rey dicitur,	14. 326000.
Placentia Vrbs, eiusq; dominium, & Vici, qui Archidiaconatus dicuntur,	18. 475000.
Truxillo, eiusq; districtus,	12. 224000.
Caceres Vrbs, & territ.	7. 85000.
Badaioz, eiusq; Prouinc.	9. 972000.
Alcantara cum territ.	9. 403000.
Pascua, & Olera ibidem,	3. 481000.
Serena Prouinc. Mag. Alcant.	7. 570000.
Merida, eiusq; territorium in Prouinc. Leon pertinens ad Magistr. S. Iacobi,	21. 234000.
Vrbs Fuente el Maestro in Prou. Leon. Mag. S. Iacob.	6. 973000.
Vrbs Guadalcana Magisterij S. Iacobi cum territ.	3. 305000.
Vrbs Xeres de Badaioz sub Magistr. S. Iacobi,	7. 100000.
Vrbs Hispalis, siuè Seuilla eiusdem membra, & districtus,	382. 387000.
Reditus Domini, vt vocant,	2. —
Vrbes Palma, & Guelues sub Comitibus suis,	235000.
Vrbes Teuar, & Ardales sub Marchione Ardales,	235000.
Vrbs Ellerena Prouinc. Leon, & Magister. S. Iacob.	3. 125000.
Vrbs Cadiz,	8. 452000.
Ex Almadraua, idest piscatu Tynnorum vul. Atun.	3. 350000.
Gribaltar ab Alcaualis immunis est, sed pro tertijs,	1. 500000.
Xerez de la Frontera,	21. 050000.
Vrbs Carmona,	9. 450000.

	Quent. Marau.
Lora, & Setefilla,	680000.
Vrbs Ecyia cum Suburbibus,	15. 500000.
Corduba, eiusq; district.	48. 995000.
Loca dicta Realengos de Corduba,	17. 316000.
Ciuitas Anduscar,	4. 800000.
Ciuitas Vieda,	11. 346000.
Ciuitas Baeça,	17. 310000.
Ciu. Quexada,	1. 415000.
Adelantado de Carcola,	6. 885000
Comitatus S. Stephani,	1. 340000
Vrbs Martas in Andaluz Magisterij Calatrauæ cum districtu,	11. 436000.
Vrbs Iaèn, & territorium,	15. 609000.
Granata, & territorium	42. 910000.
Sericum Regni Granatensis olim ante expulsos Mauros valebat 42. Quent. nunc tantum	22. —
Aguela, & Auissos Granat.	2. 750000.
Loxa, & Alhama Gr.	3. 650000.
Ciuitas Baça G.	10. 626000.
Guadix Ciuitas G.	6. 395000.
Almena Ciuitas G.	308000.
Almunecar, Mutril, & Salabrena G.	2. 643000.
Malaga Ciuitas G.	16. 269000.
Veles Malaga G.	3. 519000.
Pulchena Vrbs,	410000.
Ronda, & territor.	5. 334000.
Insula Canariæ,	4. 850000.
Teneriffe,	3. —
Palma,	2. —
Tributum annuum, quod Regna Hispaniæ Regi pendunt nomine Seruitij ordinarij, valet quotannis,	104. 305000.
Vectigalia Siccorum portuum, vt vocant, è Regnis Valentiæ, Aragoniæ, & Nauarræ, tàm in exitu, quàm introitu,	59. 035000.
Vectigalia Siccorum portuum Regni Portugalliæ reddunt	34. 155000.
Vectigal lanarum, quæ è Regnis Hispaniæ exportantur,	53. 586000.

	Quent.	Marau.
Summum Almoxariff Indiæ Hispanicæ, quod Ciuitas Hispalis in eũdem modum à Rege conducit,	67.	—
Moneta Hispanica vulgò, El Senneoraxo de la moneda in sola Vrbe Hispalensi, quæ tantùm reddit, quantùm cæteræ omnes,	22.	—
Magistratus S.Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ Rex Fuggeris Augustanis locare solet pretio annuo nonaginta,& octo Quentorum.	98.	—
Alij verò obseruarũt percipi bis centena,& quadraginta millia ducatorum.		
Locat præterea Rex herbas, & pascua Magistratuum prædictorum,ex quibus habet,	37.	—
Ex argento viuo Almadæ, è montibus Morenæ in Campo Calatrauæ, quod Rex annuatim locat	73.	—
Bullæ, seù Indulgentiarum Papalium literæ, omnibus impensis deductis reddunt	200.	—
licèt alij obseruent ex hisce bullis à Rege percipi duos milliones, & quadringenta millia librarum, seù florenorum.		
Subsidium, quod Clerici ex beneficijs annuatim pendunt, valet	65.	—
El Excusado, idest tributum annuum, quod Episcopi, & Ecclesiæ annuatim pẽdunt, valet	110.	—
Fodinæ Guadalcanæ, quoniam multum exhaustæ, quid hodiè reddant, taxari non potest.		
Tributum, quod Regi quotannis præbent cunctæ Terræ Hispaniæ mancipiorum,& triremium gratia, vulgò Excercitio	7.	75000.
Tributum forarium, vulgò de la moneda forera,	9.	656000.
India Hispanica quotannis Regi reddit	300.	—
Nauarræ Regnum quotannis Regi Hispan.reddit-94666.d. & 250.		
Regna Valentiæ, Aragoniæ,& Cathaloniæ, præter alia tributa reddunt	75.	—
Insulæ Sardiniæ, Maiorica, & Minorica parũ afferũt.		
Insula Sicilia quotannis dat	375.	—
Regnum Neapolitanum	450.	—
Ducatus Mediolanensis	300.	—
Prouinciæ Belgicæ, & Burgundiæ solebant Regi reddere	700.	—
Locatio Carthárum Lusoriarum fert per totum Hispaniæ Regnum,	20.	—
Panni Florentini,	10.	—

Cuncta hæc (inquit *Linscotanus*) ex authographis Codicibus fidelitèr sunt translata, fuitq; hic rerum status anno 1578. Verùm crebrò mutari multa, nulli dubium est, vel diminutione, vel augmento, præsertim vectigalia, quæ *Almoxariff* vocant, & ex India percipiuntur, non vnum singulis annis seruant tenorem, vt obseruant *ibidem*, de quibus est peculiaris titulus in *lib. 9.Recopil. tit.26.Del Almoxarifazgo de las Indias, y condiçiones, con que se arrienda*, & quotidie augeri necessitate vrgente testatur *Solorzan. de Indiar. gubern.lib.5.cap.vnic.n.55.*

11 Relatio de Regis Hispaniæ opibus apud *Honorium in Thesaur.Politic. par. 1.pag.73.* ità colligit.

Regna Maiestatis Catholicæ non amplius, quàm nouem milliones aureorum quotannis Regi pendunt hoc modo:

Hispania duc.	1400000.
Indiæ duc.	2300000.
Flandria, & Burgundia duc.	2100000.
Maiorica, & Minorica d.	50000.
Sardinia duc.	60000.

Sici-

Sicilia duc. ———————— 600000.
Regnum Neapolitanum, d.- 1500000.
Ducatus Mediolanensis, d.- 1000000.

Summa totalis d. —— 9010000.

12 In Africa Castellæ nomine potitur magno illo Portu, quē incolæ *Masalquiquir* appellant, quo portu nullus insignior, securiorq; in Mari Mediterraneo est: habet etiam Oranum, Melillam, & Rupem Pegnonum, *Velez* dictam. Habet & extrà fretum Herculeum Insulas Canarias, *Klock. de Ærario d.cap.6.num.*21. *&* 22. Ijsdemque verbis *Valdesius de Dignitate Hisp. cap.* 12. potentiam, & multitudinem Iberi deprædicat, in quo consentientes *Vernulæum Orationum par.*2. *diss.*2. *artic.*2. *Vuesselingium in Aurifodina*, aliosque habet. In Asia Insulas Philippinas, de de quibus ratione inuentionis, & acquisitionis cum America inferiùs in 4.*par.* agemus.

13 Licet verò *Klock.in d.cap.6.nu.*151. dicat, quod si immensæ illius expensæ, & sumptus, quos in familiam Regiam, Præfectos Nobiles, aliosq; Aulæ Ministros, necnon in Senatores, Consiliarios, Inquisitores, Rationales, Susceptores publicorum vectigalium, & in ipsa loca publica, in classes maritimas, milites, & præsidia Regni Neapolitani, Siculi, Ducatus Mediolanensis, Belgij, in Africa, Insulis, India Orientali, & in summa in omnibus Prouincijs extrà Regnum bello acquisitis annuatim sustinere, & erogare cogitur; cum rationibus accepti conferantur, illæ has, aut æquant, aut non rarò superant: Attamen tribuendum est hoc Regiæ Magnificentiæ, cum ea sit Austriacorum benigna natura, vt graues esse populis suis nolint, sed patriæ necessitati ex singulorum opibus subuenire, seruato regionum more, ac modo facultatum, vt notat *Pellerus ad eundem Klock. cap.*4. *nu.*169. & ditissimi Patrimonij maximam partem summa beneficentia ipsismet Subditis munificè largiantur; quod pro scopo imperij habuit *Regia lex* 18. *tit.*5. *partit.* 2. *l.*1. *tit.* 10. *lib.*5. *Recopilat.* ibi: *Perteneçe à los Reyes hazer graçias, y merçedes à sus naturales, y Vasallos, porque sean ricos, y honrados, y el estado de los Reyes por ellos mas acreçentado, y por esto hizieron donaçiones à los su Sodichos, y à Iglesias, y Ordenes de su Sennorio, de Ciudades, Villas, y lugares, y otras heredades;* aliamq; legem Regis nostri *Alphonsi* cognomine *Sapientis in l.*14. *tit.*5. *par.* 2. vbi ità concludit: *E por estas razones, que de suso diximos, no hà el Rey por que auer cobdiçia de grandes riquezas*, recenset *D. Didac.de Bolero de decoct.deb.fisc.tit.*5.*qu.*11. *n.*8.

14 In hoc vastissimo Regno Hispanico vnicus defectus à nonnullis Politicis deprehensus fuit, quod membra ipsius per totum Orbem dispersa, haud rectè ad mutuam defensionem, vel auxilium coniungerentur; nam quò magis istis longè dissitis regionibus cœpit grandescere, eò magis integralē potentiam Hispanicam in ijs defendendis, ac definiendis imminutā, ac debilitatam esse, *Colinius*, *&* *Noalius* ad Regem Galliæ scribunt apud *Thuanum lib.* 51. *& lib.* 81. & acris Satyricus *Traianus Boccalinus* Romanus in libello, cui *tit. del Paragone Politico*, siuè *lapide Lydio Politico* latinè edito; qui etiam scripsit Satyras nouo planè argumento, quas inscripsit *Relationes ex Parnasso*, fuitq; animo infesto admodùm aduersus Hispanos, totus verò in perstringēdo Rege, & Hisp. Ministris est innuae occupatus, fustigatus meritò ab Hispanis, Venetijs vsque ad mortem, teste *Conringio* apud *Andr. Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl.par.*1 *fol.*135.

15 Sed huic defectui remedium hoc repertum fuit, vt duabus classibus, veluti neruis, omnes partes hinc indè dispersæ coniungerentur. Alıit igitur Rex Hispaniæ duas classes perpetuas, vnam in Oceano, qua Indiam Occidētalem defendit: alteram in mari Mediterraneo, qua Italiam Hispanicæ coniungit, & sic magnus ille vir *Io: Boterus* nihil obesse illius fortitudini, & habi-

litati iudicat, quamuis negari non possit, quod virtus vnita sit fortior, non tamen generali officit Monarchiæ, quinimò ipsæ dissitæ Ditiones per se solæ hostem arcere valent, & solum nostrum Regnum Neapolitanum valida hisp. militum præsidia habet ad quamcumque hostium vim repellendam. In omnibus verò Prouincijs (quæ sunt duodecim amplæ regiones) quinque pedites in singulos centenos focos extrà ordinem imperantur, qui cum per totum Regnum ingentem faciant numerum (sunt enim foci 394721.) non paruas reddunt peditum copias; plurimæ etiam numerantur arces, & fortalitia, ac magnus triremium numerus ad propulsandam exterorum ingruentem vim; & omnes publici sumptus ex ipso Regno desumuntur, imò exteris auxilia mittit, vti hoc tempore pro Mediolanensis Status tutamine subuenit, & sic nihil Regiæ potentiæ obest, imò & maximum affert emolumẽtum, & plurimum decoris ex illo *Prouerb. cap.* 4. *In multitudine populi dignitas Regis, & in parcitate plebis ignominia Principis*.

16 Vires autem, ac potentia Inuictissimi Hispaniæ Regis, non solùm ex maxima terrarum amplitudine, fœderibusq; colligitur, sed quod valeat in Italia magnũ Equitum, peditumq; numerum alere, & in mari 50. triremes; quod alat viros prudentissimos, militesq; fortissimos, propositi semper tenaces, & laborum patientes; vna enim viget Hispanorum Ducum, & militum summa peritia, & strenuitas; vt *Velleius* etiam *Paterculus* de bello inter Hispanos, & Romanos autumarit (*per quinquennium dijudicari non potuit, Hispanis ne, an Romanis plus esset roboris, & vter Populus alteri esset imperaturus*) vndè non inconcinnè his cõgruit, quod de Romanis Militibus scripsit *Lipsius lib.* 1. *Dialog.* 11. (*delectum vide nihil accuratius, ordinem nihil aptius, disciplinam nihil securius*) Illorum insignia, & præclara gesta ingenuè extrà omnem adulationis aleam deprędicamus, neque enim nostro indiget encomio ea Natio, quæ tot seculorum serie semper gloriosa effloruit, semper dominatrix effulsit, vt testantur abundè *Plinius lib.* 2. *c.* 27. *A. Gell. lib.* 1. *Noct. Attic.* 22. *Strab. lib.* 1. & 3. *Liuius lib.* 22. *cap.* 21. *Borrell. de præstant. Reg. Cathol. cap.* 82. *num.* 27. *Valdes de Dignit. Hispan. cap.* 4. *n.* 5. *R. Valenz in Discurs. Status, et belli consid.* 18 *p.* 2. *n.* 78. *Lansius in orat. pro Hispan. fol.* 218. *Besold. in Dissert. Philolog. de iure belli cap.* 3. *Bernard. Aldret. lib.* 1. *de orig. linguæ Castell. cap.* 3. & 15. *Solorzan. de Iure Indiar. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 13. *tom.* 1. *Gastone discept. fisc.* 1. *num.* 47.

17 Prodijt item *Caroli Scribanij Soc. Iesu Institutio Politico-Christiana*, in qua *lib* 2. *cap.* 42. præter alia, Regis Catholici potentiam, & opes elicit ex numero militum, qui ad Regnorum, Prouinciarum, Vrbium, & arcium præsidia, & munitionem deseruire possent, & in hostem immitti: Hunc autem ex viri peritissimi subductione se didicisse asserit, qui anno 1615. scribebat educi, armariq; posse.

E veteri Castella, & Legionẽsi agro peditum sex, & viginti millia, equitum millia duodecim.

E Castella noua, peditum triginta millia, equitum millia duodecim.

Ex Aragonensi Regno, & Cathalonia, peditum triginta sex millia, equitum millia quatuordecim.

E Valentia, & Murcia, peditum sexdecim millia, equitum millia octo.

E Granatensi Regno, peditum quatuordecim millia, equitum millia sex.

E Bętica, seù Andalusia, & agro Giennensi, Cordubensi, Extremadura, peditum quinquaginta, & vnum millia, equitum millia viginti.

E Galicia peditum octo millia, equitum millia duo.

E Biscaia latissimè sumpta, qua cõplectitur quidquid inter Galliam, & Galiciam terrarum iacet, peditum duodecim millia, equitum octo millia duo, & nongentos.

Nauarra, peditum octo millia, equi-

equitum millia tria.

Quæ omnia (inquit) peditum statuunt ducenta viginti, & vnum millia; equites nongentos suprà octuaginta nouem millia. Ingens numerus, sed qui à magno Viro, & Hispanicarum peritissimo profectus fidem meretur. Quod si singula Regna, & Prouinciæ quartam eorum, quos armare possent, partem in annos duos, aut ad summum tres ære suo Regi suo mittant in belli subsidium, exurgent peditum quinquaginta quinque millia, ducenti, & quinquaginta; Equitum viginti duo millia quadringenti, & septuaginta quinque. Auctior equitum numerus est? auge peditum, minue equitum, & pro quinquaginta quinque peditum millibus, substitue quinque, & septuaginta millia; pro equitum millibus viginti, & duobus, concede millia non ampliùs decem.

18 Cumq; verò Subditorum diuitiæ sint laus, & gloria Regis, qui necessitate vrgente non modicum possunt præbere subsidium, non incongruè annotandum est, Magnatum Hispanorum familias, quas recenset *Laët in descript. Hisp. cap.* 17. tot scilicèt Duces, Marchiones, Comites, tantas ingẽtes opes, ac reditus possidere, vt asserat *Conringius* apud *Oldemburger. in Thesaur. Rerumpubl. par.* 1. *pag.* 136. hodiè Magnates longè maioribus diuitijs, quàm ipsum ferè Regẽ pollere. Vidẽd. eruditiss. *D. Ildephonsus Carrillo in tract.*, cui tit. *El origen de la Dignidad de Grandes*, quem inseruit post opus *Salaçaris de Mendoza de las Dignidades Seglares de Castilla*. Sunt præterea in Hispania Ordines Equestres, & in Regno quidem Castellæ tres, scil. S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, qui etiam ingentia possident bona. De Clero refert ex *Maringo Siculo pag.* 301. *Ioannes de Laët*, quod Cleri vniuersæ Hispaniæ annui reditus sunt 4000000. ducati, Hi reditus Cleri iam eo tempore fuere, verisimile autem est multum deindè vberiùs creuisse. Et licet Magnates, ac Nobilitas Hispanica ab omnibus tributis exempti sint, vt & Clerus, sũma tamen exigente necessitate, & assẽsu Summi Pontificis, quoad Clerum impetrato, solet Rex illum oneribus prægrauare; Vndè de mense Augusti 1658. occasione circumuallationis factæ à Lusitano Exercitu in Ciuitatem *de Baiadox* nostri Regis recolendæ semper memoriæ Philippi IV. decreto generali impetrata fuit registratio omnium carrucarum, siuè curruum, coram D. Hieronymo Camargo sui Consilij Castellæ, & quod quilibet ex Subditis eas habens collectaret centum ducat. æreæ monetæ pro vna vice, & omnes Ecclesiastici suos currus registrarunt, & sine vlla coactione donarunt Regi, vel eandem summam, vel aliam minorem, aut maiorem, vt post *Fermosin.* refert *Capon for. discept.* 313. *cap.* 2. *num.* 62. *tom.* 4.

19 De ipsis verò Regijs, & Regnî Hispaniæ prouentibus præfatus *Carolus Scriban. in Instit. Polit. Christian. d. lib.* 2. *cap.* 42. quem etiam refert *Laurent. Beyerlinck in Theatr. Vitæ Human. tom.* 6. *ver. reditus fol.* 26. ità subdit:

Iam si Regias intuearis opes, ingentes omninò sunt: cum suprà sex, & viginti auri milliones annuè regio inferantur Ærario, & possent plures, si res Augusti more ad certos calculos redigamus. Nisi quis arbitretur tàm seriam, & sedulam exactionem non cadere in magnos Reges; errat. Non pœnituit, nec puduit Romanum Imperatorem, nec quicquam magnitudini illius ex accuratissima, ac quasi priuati hominis cura decessit; accessit autem plurimum.

Quod si Archiepiscoporum, & Episcoporum Regni illius opes recenseas, magnas omninò reperies, annis enim singulis Archiepiscopatus quinquaginta quatuor suprà septingenta millia aureorum pendunt: Episcopatus verò ad minimum septuaginta octo suprà octingenta aureorum millia. Nec tango hic Archiepiscopatus, & Episcopatus Indiæ vtriusque, quorum opes in tanta gemmarum auri, aromatum luxuria quis certò enumeret? Sed neq; Sardiniæ, Siciliæ, Neapolitani Re-

Regni, Mediolanensis Prouinciæ, aliarũq; partium Regi parentium. Adde his militarium ordinum annuos prouentus. Inuenies in S. Iacobi Ordine, qui nonaginta nouem administrationes, seù Encomiendas continet, supra octingentos, & octuaginta nouem, trecenta, & octo aureorum millia.

In Ordine Calatraua, qui quinquaginta, & vnam Encomiendas continet, centum, & trigintaquinque aureorum millia.

In Ordine Alcantara, qui triginta octo Encomiendas complectitur, ducenta quadraginta octo millia, supra centum, & quatuordecim aureorum millia.

In Ordine S. Ioannis, qui in Hispania centum, & triginta quatuor Encomiendas continet, ducenta, quinquaginta suprà centum, & triginta quatuor aureorum millia.

In Ordine de Montesa, qui tredecim Encomiendas complectitur, tria, & viginti aureorum millia.

Quorum omnium summa nongentorum, & quinquaginta millium, trecentorum, & octuaginta septem aureorum est. Omnium verò omninò commemoratorum Ecclesiasticorum summa excrescit in milliones auri duos, & quingenta, & octuaginta duo millia, & aureos trecentos, & octuaginta septem.

Taceo Abbates, Prælatos opibus claros, variarumq; Ecclesiarum Canonicos, aliosq; Ecclesiasticis prouentibus insignes, qui si in vnum conferantur, non cedunt Archiepiscopis, Episcopis, militaribus Ordinibus sacris, adeòq; superabunt non parum.

Veniamus ad secularium Principum opes. Reperio Hispaniæ viros Principes, quos Grandes vocant, è prouentibus suis annis singulis percipere: Duces nongenta, & nonaginta aureorum millia suprà millionem auri vnum: Marchiones, trecenta, & quadraginta octo aureorum millia: Comites, ducenta, & sexaginta sex aureorum millia. Quæ si iungas, reperies suprà milliones aureos duos, sexcenta, & quatuor aureorum millia. Adde his annuos census Magnorum Hispaniæ in Italia, nongenta, & septuaginta aureorum millia, & reperies suprà auri milliones tres, quingenta, & septuaginta quatuor aureorum millia. Quibus addi possunt annui prouentus Ducum, Marchionum, Comitum Hispaniæ extrà numerum Magnorum, milliones auri tres, & centum, & quinquaginta, & vnum aureorum millia. Quæ omnia excrescunt in septingenta, & viginti quinque aureorum millia suprà sex auri milliones. Quibus si addas Archiepiscoporum, Episcoporum, Ordinumq; militarium opes, exurgent milliones auri nouem, & trecenta, & septem aureorum millia: & octingenti, & septem aurei. His verò si iunxeris reliquorum Ecclesiasticorum prouentus illustriores, aliorumq; infrà Comitum dignitatem constitutorum opes, fidem superabunt Regni vnius opes.

Ex his opibus si singuli vltronea voluntate Regi suo anni vnius prouentum offerant, quam nobili augmento Regium opulentabunt Ærarium? Et quis petenti Regi, fidei, & Regni bono subsidiarium anni vnius prouentum negabit; maximè si aliquid honoris Regia munificentia singulis accedat, honor nimirùm pro pecunia erit, maximè apud Hispanos.

Iam si Augusti exemplo, quicumque Hispania tota per cuiuscumq; generis opes aliquid possunt, in annos duos, tresuè, pro facultatum nimirum ratione militem vnum, alterumuè, aut plures sumptibus suis alant; quanti exurgent exercitus, Deo, Regi, Regno! & quantula res est paucorum annorum stipendium, militis vnius, aut plurium, aut medij etiam, si plures non permittant annui prouentus?

Perget aliquis, & grauia hæc esse dicet: at ego nihil hìc video admodùm graue, aut metuendum, sed & si quid iudico, deduco rem ad facilem executionem, & magnam non magno negotio militarem manum. In vniuersa Hispania, quæ ambitu suo tot Regna, & Prouincias complectitur, opesq; quas recensui tantas, quantas nullum Orbe toto Regnum, siuè in Regium Ærarium, siuè in Ecclesiæ Proceres, siuè in seculo Magnos confert; Oppidorum minimum, pagorumq; millia triginta

ta reperies. Sanè ex Alphonso Sapiente, de solo agro Betico refert Mariana hist. lib.3.cap.7. Tanto prouentu, vt centum millia, qua villas, qua trapeta in ijs oliuetis, quibus *Assaraffio* nomen est, Mauris rerum potiuntibus, numerarẽt. Ingens numerus, sed Alphonsi tamen Regis Sapientis historiæ auctoritate probabilis: *Hæc anno 1248. cum prouinciam illam Hispaniarum fæcundissimam Ferdinandus III. Sanctus, Mauris eripuit. Et verò Plinius lib.2.cap.1. oppida in Betica numerat 175. vt nemo miretur, si vniuersæ Hispaniæ triginta nũc locorum millia attribuam, è quibus educi miles possit. Educ proindè è singulis stipendia in pedites duos, equitem vnum; habebis peditum ex his Regnis millia sexaginta, equitum millia triginta; quod si plures hic equites, deme de equitatu, auge peditatum aut sanè medium tantùm equitem è singulis locis pagi educito; Non quod è minimis locis tantùm stipendiorũ velim colligi, quantùm è magnis, sed habita populi, & potentiæ in singulis locis ratione; ità ex Vrbe vna viginti, quinquaginta, centum etiam, aut plurium sperari stipendia poterunt: è tenui pago, stipendium vnum, aut medium etiam militis vnius. Quæ omnia quo commodiùs, minoreq; locorum sensu fiant, posset Regia concessione permitti modicum aliquod vectigalis alicuius publici in singulis locis augmentum, è quo stipendia hęc, nullo propè populorum, Vrbium, pagorumq; sensu colligi possent.*

20 Omnes rèditus annuos suprà sex, & viginti auri milliones Ærario inferri tradit præfatus *Scriban.*, & ad vigesies quinquies decies centena aureorum m. ascendere testatur *Comes Alphons. Luscus in compend.histor.fol.87.* sed Regis Patrimonium nouissimis temporibus suprà modum auctum, amplificatumq; vltrà diuitias cuiusuis alterius Regis ait *D.Didac.de Bolero in tract.de decoct. deb. fiscal. tit.2.qu.2.num.30.* vt omnes in comperto habent, & domesticus testis, qui de ea re tamdiù egit, fidem præstat *D. Menchac. lib.1. controu. vsu frequen.in præfat.nu.78. & 79.* ità concludens: *Sed Potentissimum Regem, ac Dominum nostru reliquis omnibus Principibus longè ditiorem, ac opulentiorem esse, nullus ignorat, &c. cit. Scribanus in Polit. Christian. in Epist.* ad Regem Cathol. ibi: *Tu mihi primus, qui mundũ vniuersum auro densè perpluis, & gemmis, nam quod illis propè fatigetur orbis, ab Oriente, & Occidente tuo est &c. Borrellus de Regis Catholici præstantia d. cap.45. & c.46. Bulenger. de Imp. Rom. lib.3.cap.26. Carança en el Ajustamiento de las monedas 1.par.cap.6.§.2.vers.de todo lo dicho, Fr. Ioann. à Salazar. in Politica Hispana proposit. 1. Bobadilla in Politica lib.3.cap.2.num.4. D. Io. Solorzan.* solita eruditione exõrnans *lib. 1.de Iure Indiar. cap. 16. & in Politica Indiana lib.6. cap. 1.* præcipuè *ex vers. Podemos tambien traer por testigos fol. 929. Episc. Fermosin. alleg. fisc. 2. num.* 10. alijq;

21 Ex quibus facilè conuincitur mendacium *Euphormionis Lusinini*, siuè *Io: Barclai in par.4. Icon.animor.c.7.*, quem etiam refert *Petr. Andr. Canonherius in Aphorism. Polit.tom.1 pag.438.* qui ausus est dicere, Hispanos sui ærarij famam, opulentiæ Indicæ nomine, & ingentibus prætereà verbis, cauta, & industria fraude sustentare; Nam, præter enarratas opes, Indiarum Occidentaliũ Prouinciæ tanto auro, argento, metallis, gẽmisq; sunt affluentes, vt Reges nostros, vel ipsis exteris confitentibus, omnium diuitiarum copiosos reddant, qui si haberent sibi subiectos loco mãcipiorum, vt habent Turcarum, Sinarum, ac Moscouitarum tyranni, *forent illius opes nimis incredibiles, & immensæ*, teste *Thom. Bozio l.2. de Signis Eccl. sign.92.cap.3.pag.378.* & *Simon Maiol. colloqu.11.de fluuijs, & colloqu. 10. de metall. pag.598. & seqq.* recensitis harum Indiarum diuitijs, inquit, se non dubitare, quod excedant eas, quas Imperium Romanum congessit, & cum *Surio* refert vsque ad annum 1558. asportatos ex illis in Hispaniam esse septem decades millionum auri, totidemq; ex margaritis, gemmis, vnionibus,

bus, ac reliquis lapidibus, rebusq; pretiosioribus, præter aliam summam, quæ ibidem consumpta est; & longè plures, cum vel totidem ad nationes extraneas per incuriam fluxisse affirmet *Alphons. Carança in tract. de Aiustamiento de monedas 3. par. cap* 4. & ex sola Potosiensi argenti fodina ex anno 1545., quo effodi cæpta fuit, ad A. 1585. centum, & vndecim milliones extractos fuisse, habita ratione ad quintam partem, quæ Regi soluta est, memorat *P. Ioseph Acosta in hist. Ind. lib.* 4. *cap.* 7. eamq; plusquam 850. milliones excedisse, vsque ad sua tempora inquit *Solorzanus*, scribens in anno 1639. *de Indiar. Gubern. d. lib.* 5. *cap. vnic. num.* 14. referens *Iacob. Marchant.* qui hac de causa Regum nostrorum thesaurum inexhaustum appellat:

Cuius inexhaustas Dĩ tueantur opes.

22 Reditus igitur annui Catholici Regis Hispaniarum adeò ingentes sunt, vt Orbis ferè totius possidere Ærarium videatur, eiusq; vxor sit fortuna, quæ pro dote attulit in mariti domum potentiæ perpetuitatem; domus verò sit Principis Aula, quæ sit illud punctum extrà mundum toties ab Archimede desideratum, ex quo Rex nouus Archimedes Hispanicus, totum terrarum Orbem facilè mouere, & hinc inde propellere possit, vt loquitur *Thom. Lansius in Orat. pro Hisp. circà princ. fol.* 429. *&* 431. Circundat etenim, ac planè cingit vniuersum ipsum terrarum Orbem, & ab Oriente ad Occidentem diffunditur, ità vt possit quis totum Orbem circumnauigare, Hispani semper Imperij terras pertingens, *Thom. Bozius de Signis Ecclesiæ Dei lib.* 8. *sign.* 32. *& lit. E. cit. Solorz. d. cap.* 16. *nu.* 54. Vndè cum quidam Princeps alti sanguinis Anglici (referente eodem *Lusco d. Comp. hist. fol.* 61.) duos annos assiduè nauigarit, & ab Ortu ad Occasum terrestri itinere incederit, ac nil vnquàm viderit, audieritq;, quàm maris, ac terrarum ditiones Regis Hispaniarum, Regiam Aulam, vti conspicuum subiectum, ad deosculandas *Magni Philippi* regales manus, ingressus, admiratione iuxtà, & confusione defecit, qua de re sciscitanti deindè respondit: *Et non deficiam, dùm Compendium terrarum Orbis aspicio.*

Hæc deniq; vastissima, & ditissima Monarchia, Catholicis Hispaniæ Regibus in Fidei, Pietatis, & Religionis præmium diuinitùs data, efficiet, vt tantæ Maiestatis fastigia, margine Cœli claudantur, & eisdem, quibus terrarum Orbis, finibus terminentur, ex promissione *Isaiæ cap.* 43. *&* 51. ac benedictione Ecclesiæ *Psalm.* 71. *Et dominabitùr à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos Orbis terrarum*: Vndè inter alia Gloriosissimæ huius Austriacæ familiæ encomia, illud notandum, quod literis consignauit *Hermannus Kirchnerus in Moruillerio lib.* 2. *c.* 44. *num.* 83. in eadem nullum vnquàm Tyrãnum extitisse; proùt nec absoluta potestate vsos fuisse, notat *Cannet. in Extrauag. si aliquem, fol.* 266. *num* 111. Imò rarum, ac singulare, necnon à proauis, atauisq; proprium esse videtur, præter masculos ferè omnes, etiam fœminas plurimas, mento nasci oblongiore, prominentioreq; non tamen indecenti, sed cuius forma vultum Principis graui quadam Maiestatis reuerentia decoret, vt animum ostendat pium, placidum, constantem, & minimè perturbatum, *Theodor. Hopinck tract. de notis natural. &c.* §. 6. *num.* 8. 9. *&* 10. *Oldenburgerus in Lymnæo Enucleato lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 3.

Tanti imperij habenas nunc moderatur Augustissimus, ac Inuictus Rex Catholicus CAROLVS SECVNDVS Hispaniarum Monarcha, gloriosissimorum Auorum vestigijs insistens, nec ab eorum pietate, sapientia, strenuitate, constantia, magnanimitate, iustitia deuians, quo vno non habet Christianus Orbis maiorem dignitate, potentia, ac dotibus, cuius heroicas virtutes, licet infrà meritorum dignitatem, ad viuum expressit

P. D. Bo-

P. D. Bonauentura de Tundis Oliuetanus eruditissimus Regius Chronographus in sua *Idea Regum ad Reges*, tribus partibus diuisa, & inter centum nonaginta nouem Elogia *in parte* 1. inscripta, *Elogium XXIV. pag.* 25. hìc appendere libet.

CAROLVS SECVNDVS REX,
Austriadum decus,
Hispanorum columen:
In cuius potestate est, quidquid vltrò, citròque extenditur,
Quidquid regionum, & littorum, tot alluunt maria,
Tot dissita inter se Mundi climata,
Vltrà Oceani claustra, vltrà Gangem, vltrà Gades,
Et quà currit vtrumquè Sydus,
Vbiquè Regnorum, & gentium dominatur;
Extendit cum Sole manus;
Vbiquè huius fasces imperant,
Hispanorum fortuna, & virtus eò peruasit;
Vt Romanos ipsos rerum Dominos,
Imperij magnitudine,
Non æquauerit modò; sed longè superauerit;
Nulla pars Mundi est,
Quam Austriacus Sol non lustret,
Est religionis fulcimen;
Et ideò tanta stirps æuo certat,
Et nulla armorum vi quati potest;
Nihil hoc Rege Augustius,
Nihil hoc Chlamidato dignius,
Qui auream gloriæ segetem demetit,
Dùm Christo, & Aræ serit;
Dùm faces eiaculatur in impietatem,
Sibi sternit viam ad sydera;
Quod licet, libet,
Dat in cunctis specimen insignis prudentiæ, & iustitiæ;
Summam rerum optimè regit;
Regnat enim in animo Regis illa pietas,
Quæ peperit Austriacis tot Regna, tot Reges,
Et longam adeò Cæsarum posteritatem,
Quæ nascentem, & Occidentem Solem ijs subiecit,
Quæ ad Herculis columnas fortunam alligauit Austriacam,
Quæ Oceani claustra ad Peruanas opes aperuit,
Quæ constituit Regnantem CAROLVM,
Extrà omnem fortunæ aleam,
Intrà omnigenæ fœlicitatis incrementum.

§. 1.

Regnum Neapolitanum.

1 SI Europa præstantior Orbis pars, intrà quam beatior Italia est iudicanda, nonnè in Ausonia ameniora loca obtinuisse Neapolitanum Regnum fateamur, oportet? Hìc, quidquid solers natura peperit, quidquid mortalium genus ad felicitèr viuendum posset excogitare, semper, commodissimèq; reperitur, tellus ameniſſimarum regionum sinubus mutuò circumplexa, inclytum reddit hoc Regnum, aliàs etiam dictum *Siciliæ citrà Pharum*, quod pars est perampla Italiæ ad meridiem extensa, terminaturq; ab Occidente Pontificio Statu, in alijs verò partibus mari circundatur, à Septentrione scilicèt Adriatico mari, seù Veneto sinu, ab Oriente sinu Tarentino, & mari Ionio, à meridie deniq; mari Tyrrheno. Eius circuitus maximus est, 1400. milliarium longitudine, 400. circitèr latitudine: Inter 12. lacus, 148. flumina, 30. montes, 5. syluas, 7. Insulas, 27. mineralium venas, 1981. Oppidis decoratum, Vrbes habet non ignobiles 148., in quibus XXI. Archiepiscopali, cæteræ CXXVII. Episcopali emicant dignitate, earumque Archiepiscopos octo, & sexdecim Episcopos nominat Rex noster Catholicus, hiq; se Regis Consiliarios inscribunt, *ex Summi Pontificis Clementis VII. concessione Inuictiss. Imp. Carolo V. facta sub die 29. Iunij* 1529. Brundusiij scilicet, Lantiani, Marathex, Hydrunti, Rhegij, Salerni, Trani, Tarenti: Necnon Ariani, Acerræ, Aquilæ, Cutroni, Cassani, Castri maris de Stabia, Caietæ, Gallipolis, Iuuenatij, Motulæ, Monopolis, Puteolis, Potentiæ, Triuenti, Tropeæ, & Vgenti: Quas Cathedrales Ecclesias Regi reddere annuos ducat. 50000. circitèr scribit *Mazzella*, præter multarum Abbatiarũ præsentationes, quæ sunt antiqui Iurispatronatus Regni.

2 Duodecim complectitur Regiones, siuè Præfecturas, pro faciliori regimine, ac Ærarij cura distinctas, teste *Pontano lib. 5. de bello Neap. fol.* 381. quas ob magnitudinem (fuerunt aliàs Regna *Apulia & Lucania*, ex græcis dicta, *Basilicata*) Prouincias appellamus, nempè *Terram Laboris*, siuè Campaniam-felicem, cuius caput olim Capua, nunc inclyta Neapolis Vrbs, totius Regni metropolis, & regina; *Principatum Citeriorem* (siuè Picentinorũ), cuius caput quondam Picentia, hodiè Salernum, medicinæ fons antiquitùs dictũ; *Principatum Vlteriorem* (siuè Hirpinorũ), cuius caput Monsfusculi; *Basilicatam* (seù Lucaniam), cuius caput Marathea; *Calabriam Citeriorem* (seù Brutiorũ), cuius caput Cõsentia; *Calabriam Vlteriorem* (vel Magnam Græciam), cuius caput Catanzarium; *Terram Hydruntinam* (vel Iapygiam), cuius caput Licium, vbi & celebris Tarentina Ciuitas; *Terram Bariensem* (seù Peucetiam), cuius caput Tranum; *Comitatum Molisij* (qui pars est Sãnij); *Capitanatam* (siuè Apuliam Dauniam), cuius caput Luceria; *Aprutium Citeriùs* (vel Samnium), cuius caput Theate; *Aprutium Vlterius*, cuius caput Aquila. Huius Regni descriptionem peculiaribus libris pulchrè exhibent *Henricus Bacchus, Scipio Mazzella, Iulius Cæsar Capacius, Franciscus de Petris, Engenius Caracciolus, Consʃ. Blasius Altimarus* sub anagrammatico nomine *Tobia Almagiore in sua recollect. in fine tomi 4. hist. Summont.*, præter *Geographos*, *& Neapolitanas historias Pontani, Villani, Tarcagnotæ, Summontis, Collenucij, Costi, Carafæ, Rosei, Lasenæ, de Lellis, Rossi, Portij, Pellegrini, Girardi, Zapulli, Tutini,* ac recentioris *Antonij Bulifon* in accuratis libris, quos inscripsit: *Cronicamerone, ò vero Annali, e Giornali Historici delle cose notabili accadute nella Città, e Regno di Napoli dalla Natiuità di N.S. sino all'anno* 1690.

3 Magnum hoc Regnum varijs olim bellorum casibus expositum, *Atheniensium* Republica, *Romanorum* municipio,

pio, *Græcorum* imperio, *Nortmannorum*, *Sueuorum*, *Germanorum*, *Andegauensium*, *Hispanorum* Regum corona illustre, fidelissima nunc homagij obsequia præstat maximo Orbis Monarchæ Austriaco, Hispaniarum Regi Catholico, sub cuius validissimo propugnaculo in pace viuit, & perpetuò viuere exoptat, qui ex Regni huius iuribus etiam Rex Hierusalem appellatur, & amplissimos habet reditus, quos ad duodecies centena millia duc. ascendere inquit *Viginar.* apud *Beyerlink in Theatro vitæ hum. tom.6. ver. reditus fol.25.* siuè milliones duos, noningentos nonaginta sex millia, & noningentos triginta septem ducatos, ex *Reg. Tapia de Constit. Princip. in rubr. cap.4. n.101.* tradit *Borrellus de Regis Cath. præstantia cap.45. num.3.* & ad tres milliones duc. *Mazzella in descript. huius Regni lib.2. pag.333.*, cuius etiam meminit *Klock. de Ærario cap.6. num. 13. & 14.*, vbi *Pellerus in obs. num. 12.* addit *Io: de Laët. in libello de Princip. Ital. pag. 109. Honor. in Thes. polit p.1. pag. 220. Camerar. hor. subcisiu. cent.1. cap.85. & Lutherum de censu lib. 1. cap. 17. ex num. 29.* Sed sub Augustiss. Carolo V. quinque milliones, & demũ septem transcendere testatur *Comes Alphons. Luschus in comp. hist. pag. 76. in princ.* Verùm ordinarij reditus ascendunt hodiè ad duos milliones præter extraordinarios.

4 Tria sunt in hoc Regno redituum genera; primùm scilicèt eorum, quæ Baronagium soluit; alterùm, quæ Populus; tertiùm, quæ ex Regijs Dohanis, alijsq; vectigalium indictionibus ordinarijs, extraordinarijsuè percipiũtur; quorum (iuxtà nostri operis limites) originem, exactamq; enucleationem *in Annotationibus ad has Regiæ Cameræ Decisiones latè reperies.*

5 Baronagium componunt Barones, ac feudatarij, ex quorum innumero numero plurimi sunt titulati, Principes nempè 119., ac 156. Duces, 174. Marchiones, 42. Comites, qui habent iurisdictionem ciuilem, & criminalem, cum mero, & mixto imperio, non verò verò procuratorem, nec aduocatum fisci, sed tantùm constituere possunt Curiæ Coadiutorem, præter Exc. Bisiniani Principem ex Hisp. Magnatibus, qui ex peculiari priuilegio facultatem habet procuratorem fiscalem eligendi, teste *Reg. Tapia lib.2. Iur. Regni Neap. rubr. 14. pag. 285.* & eligũt alij exactorem Baronalium introituum, quem *Ærarium* vocant, de quo plura collegit post alios *D. Cons. Altimarus in obs. ad Reg. Rouit. cons.73. lib.1.*

6 Hi Barones ad seruitium militare tenentur, quod *Adobam* vocant, estq; duc. 52.2.10. pro singulis centenis, si feudum in Vasallis consistit; si verò est sine Vasallis, soluuntur pro adoha ducat. 26 $\frac{1}{2}$, medietas scilicèt integri feudi; si feudum est rusticum, idest inhabitatũ, soluuntur duc.30. pro cẽt. Ob quam adoham Barones omnes, ac feudatarij annuè pẽdunt duc. 165559. 1. 14$\frac{1}{3}$. ex quibus sunt Regio Ærario assignati duc. 48865. 4. 18$\frac{5}{12}$; reliqui verò duc. 116693. 1. 15$\frac{2}{3}$. dati sunt eius Consignatarijs: Alios calculos antiquiores referunt *R. Moles in decis. R.C. §.4. à n.46. ad 49. Scipio Mazzella in descript. huius Regni lib.2. pag. 331. R. Tapia d. loc.*

7 Soluunt etiam Barones ob mortem prædecessorum, releuium, quod est medietas fructuum, qui percipiuntur ex feudo in anno mortis Baronis, & hoc ius habita ratione ad plures annos summam effecisse duc. 30000. testatur *R. Moles in d. dec. §.21. n.3.* sed ex *libro Nouæ Situationis anni 1669.* ducat. 22000. percipi constat, verùm sicut incerta mors est, ità hæc summa. Soluunt etiam hoc Ius Oppida demanialia, siuè regia, & Ecclesiæ (nisi exemptæ sint) singulis quindecim annis. Si verò statuto tempore hoc non denunciãt, duplicati releuij, vel simpli cum interesse, ad Regij fisci electionem, solutione puniuntur. Vide *tractatus de adoha, & releuio Iac. de Ayello, & Andr. Capani.*

8 Adest Ius deuolutionis, omne videlicèt, quod peruenit ex feudis, Terris, functionibus fiscalibus, ac introitibus

regijs in feudum concessis, quę ob feudatariorum mortem absque legitimis successoribus in dies obueniunt, proùt in præterito A. 1689. ob mortem Excell. Hostiliani Principis, Hispaniarum Magnatis absq; legitimo successore in feudali hæreditate, eius ingens feudorum ditio ad Regium Fiscum Regni huius deuoluta est.

9 Sunt etiam alij introitus fiscales extraordinarij, qui à varijs debitoribus per Regiam Curiam percipiuntur, & iuxtà *d. Situation. pag.* 454. ascendunt ad duc. 6928.1.19 $\frac{11}{12}$., ex quibus sunt eius creditoribus assignati duc. 4891. 3.11 $\frac{4}{5}$., reliqui verò Regiæ Arcæ militari, hoc est. ——— duc. 2036.3.8. $\frac{5}{12}$.

10 Assignantur etiam Regio Ærario militari ex fiscalibus, adohis, vitalitijs, alijsquè ad beneficium Regiæ Curiæ, infrà nouam situationem deuolutis, alij annui ——— duc. 3303.2.13 $\frac{5}{6}$.

Ex taxis in anno 1669. per Aulam Regij Cedularij tunc formatis annui duc. ——— 155.3.18.

Præter alias taxas, quæ posteà factæ sunt, & deinceps in dies faciẽdæ erunt.

11 Quæ Populus soluit, sunt functiones fiscales, siuè ordinariæ contributiones, quas Regni Communitates soluunt; numerantur enim singulis quindecim annis, & singuli fumantes, seù foci soluunt ducatos quatuor, & tarenum vnum, ità vt, cum numerus focularium Vniuersitatum Regni (exceptis immunibus, & Vrbe Neapolis, quæ non numeratur) efficiat 394721., importet annuatim millionem vnum quingentum sexaginta millia, quingentum septuaginta ducatorum, taren. 4. & gran. 4., ex quibus assignati sunt Regiæ Curiæ annui duc. 801940. 4. 4. Dùm reliqui annui duc. 758629. 2. 12. assignati sunt multis eius Creditoribus, siuè Consignatarijs, vt habetur in *libro* edito *Nouæ numerationis, seù Situationis Regni anni* 1669. hoc modo:

	Numerus Focorum.	Debitum annuum. Ducat.	taren.	gran.
Prouincia Terræ Laboris	n. 56990	d. 198849.	1.	4 $\frac{1}{2}$
Prouincia Comitatus Molisij	n. 12876.	d. 52242.	—	13 $\frac{5}{6}$
Prouincia Principatus Citerioris	n. 30130.	d. 125828.	3.	2 $\frac{1}{4}$
Prouincia Principatus Vlterioris	n. 19118.	d. 77814.	—	19 $\frac{2}{3}$
Prouincia Capitanatæ	n. 17090.	d. 71365.	3.	16 $\frac{5}{12}$
Prouincia Basilicatæ	n. 27795.	d. 115297.	2.	15 $\frac{1}{3}$
Prouincia Agri Bariensis	n. 41950.	d. 169282.	1.	10 $\frac{1}{3}$
Prouincia Agri Hydruntini	n. 44678.	d. 176820.	3.	19 $\frac{7}{12}$
Prouincia Calabriæ Citerioris	n. 34791.	d. 143938.	4.	6 $\frac{1}{12}$
Prouincia Calabriæ Vlterioris	n. 46851.	d. 174660.	3.	17 $\frac{5}{12}$
Prouincia Aprutij Citerioris	n. 23256.	d. 92571.	3.	2 $\frac{1}{3}$
Prouincia Aprutij Vlterioris	n. 39196.	d. 161898.	2.	8 $\frac{1}{3}$
Summa totalis	n. 394721	d. 1560570.	1.	17 $\frac{5}{6}$
Ex quibus asignati Regiæ Curiæ duc.		801940.	4.	4 $\frac{1}{4}$
Assignati Consignatarijs d.		758629	2.	12 $\frac{1}{3}$

Ex ijs igitùr, quæ ex dicta Oppidorum Capitatione Regiæ Curiæ tantùm penduntur, sunt annui duc. ——— 801940.4.4 $\frac{1}{4}$

12 Assignantur etiam Regiæ Arcæ militari alij annui duc. 3000000., quos R. Curia, siuè Regium Ærarium impartitos, ac reseruatos habet super infrascriptis Arrendamentis, Gabellis, nouis Impositionibus, & Sigillis, & vulgò appellãtur, *Massa reseruata*, ex ijs, quæ Cre-

Creditoribus sunt assignata, vt in *d. libro Nouæ Situation.*, hoc est:

Super Regia Dohana Neapolis, duc. 17000. -- --
Nouo Imposito dictæ Regiæ Dohanæ, duc. 6000. -- --
Sericis Calabriæ, duc. 20000. -- --
Sericis, & Croco Aprutij, d. 1000. -- --
Granis tribus pro qualibet serici libra, duc. 2000. -- --
Sericis aliarum Prouinciarum, vulgò *delle Prouinciole*, duc. 6000. -- --
Regijs Dohanis Apuliæ, d. 7000. -- --
Arrendamento Vini *ad minutum* dicto, d. 17308. -- --
Salibus quatuor Fundacorum Neapolis inclusis nouis Impositionibus superindictis, duc. 50000. -- --
Salibus Hydrunti inclusis d. nouis impositionibus, duc. 26000. -- --
Salibus Montium, & maris Calabriæ, duc. 1600. 1. 19.
Salibus Apuliæ, duc. 22008. -- --
Salibus Aprutij, duc. 13000. -- --
Sed in anno 1689. vltrà etiam alias nouas impositiones carolen. triũ fuerunt superindicta alia gr. 7. cum dimidio pro noua construenda moneta pro quolibet salis modio.
Oleo, & sapone inclusis nouis impositionibus, duc. 40000. -- --
Ferris Regni, duc. 6000. -- --
Carthis Lusorijs, duc. 1300. -- --
Platea Maiori, duc. 2000. -- --
Sicla Ponderum, & Mensurarum, duc. 935. -- --
Ouis, & hædis, duc. 600. -- --

13 *Super nouis impositionibus in solutum datis, i.e.*

Super ponderibus Regni, duc. 500. -- --
Duobus granis 25. super qualibet vncia, duc. 8000. -- --
Ponderibus intùs Regiam Dohanam Neap. duc. 1400. -- --
Medio pondere intùs dictã Dohanam, duc. 675. -- --
Secundo caroleno pro quolibet Olei sextario, duc. 1500. -- --
Tertio caroleno in singulos olei sextarios, duc. 1200. -- --
Calce, duc. 502. -- --
Regale Piscis, duc. 1300. -- --
Sericis Bisiniani, duc. 4510. -- --
Duobus granis pro qualibet serici libra, duc. 6000. -- --
Iure Scannagij Mercatus, duc. 256. -- --

14 *Super Gabellis Ciuitatis Neapolis. i.e.*

Super Gabella carolenorum 9. pro quolibet vini dolio, duc. 3547. -- --
Gabella vulgò *del Pane à rotolo*, duc. 1700. -- --
Gabella vulgò *della mettà delle due grana à rotolo*, d. 5856. 2. 10.
Gabella dicta *della mettà del terzo grano à rotolo*, d. 3400. -- --
Gabella Niuis, duc. 2287. -- --
Gabella Piscis, duc. 1200. -- --
Gabella vulgò *quinque Octauarum* intùs Dohanam Neapolis, duc. 4350. -- --
Gabella trium Octauarum intùs d. Dohanam, duc. 3000. -- --
Gabella medietatis primi caroleni pro quolibet sextario olei, duc. 700. -- --
Gabella medietatis priorum carolenorum trium cum dimidio pro quolibet farinæ modio, duc. 2000. -- --
Gabella medietatis secundorum carol. trium cum dimidio in singulos farinæ modios, duc. 4000. -- --
Super Gabella Farinæ Casalium Ciuitatis Neapolis varijs personis vendita, annui duc. 1590. 1. 9.
Super Sigillis Sacri Regij Consilij, Regiæ Cameræ Summariæ, M. C. Vicariæ, Regiarum Audientiarum in Regni Prouincijs, Audientiæ Exercitus,

tus, Regesto Regiæ Cameræ, Officio Secretarij Vicariæ vendito, annui duc. — 774. 4. 8.

Ex Arrendamento tractarũ Vini per extrà Regnum ad rationem carolenorum 30. pro quolibet vini dolio, ex locatione facta valet ann. duc. — 14010. -- --

Ex Arrendamento tractarũ doliorum vacuorum veterum, ac nouorum, & alterius generis lignorum castaneæ, quæ extrahuntur per extrà Regnum, ex Prouincijs Terræ Laboris, & Principatus Citrà, præter Castrum maris de Stabia, quod locatum est pro annuis duc. 300., & quidquid etiam peruenit ex tractis lignorum solutorum, quæ extrahi permittuntur ex Prouincijs Principatus Citrà, & Terræ Laboris per extrà Regnum, locato pro annuis duc. 1605. Summa igitùr totius efficit annuos duc. — 1905. ---

Ex Tractis rerum siccarum, & salsarum, quæ extrahi conceduntur ex Prouincijs Terræ Laboris, Principatus Citrà, Calabriæ Citrà, & Vltrà, & Terræ Maratheæ in Basilicata per extrà Regnum, quæ locatæ sunt pro annuis duc. — 5310. —

Ex Tractis lignorum populi, Autani, Vlmi, Nucis, Clibani, Cerasi, &c. quæ extrahũtur per extrà Regnum ex Prouincia Principatus Citrà, præter Ciuitatem Castri maris de Stabia, locatis pro ann. d. 155. -- --

Ex Tractis rerum siccarum, vulgò *Seccarie*, vini, aceti, aquæ ardentis, fabarum, leguminum, quæ extrahuntur per extrà Regnũ ex Prouincijs Hydrunti, & Barij, locatis pro annuis duc. — 10010. -- --

Præter ius prohibendi aquæ ardẽtis; ac tinctoriæ.

Ex Tractis Oliuarum per extrà Regnum, quæ extrahuntur ex Ciuitatibus Caietæ, Molæ, Castillioni, aliorumq; locorum Terræ Laboris ad rationem granorum 24. pro quolibet modio, ann. duc. 1200. -- --

Ex Regia Syla Consentiæ, duc. — 1800. -- --

Ex Iure prohibendi Niuis Calabriæ, annui duc. --- 1145. -- --

Ex Defensis Regij Armenti Equini Apuliæ, & Defensa dicta, *del Regio Mazzone*, annui duc. — 4047. -- --

Ex Arrendamento territoriorum, herbagiorum, alteriusuè in Pręsidijs Heturiæ, annui duc. — 10258. -- --

Ex Regia Dohana Menæpecudum Apuliæ ob fidam ouium, locationes terræ non cultæ, vulgò *salda* pro vsu herbarum, & qualibet alia exactione, pęnarum, ac prouentuum, annui duc. — 177296. 2. 5

Ex Dohanella Aquilæ ob fidam ouium in Prouincijs Aprutij remansarum, annui duc. — 5554. 4. 7.

Ex fida ouium exterarum extrà Regnum æstiuo tẽpore in pascuis d. Prouinciarum Aprutij, annui d. 1679. 1. 2.

Ex fida ouium exterarum, quę veniunt hyberno tẽpore ad pascua, annui d. 1075. 4. 12.

Ex locatione Prothomedicatus, annui duc. — 3800. -- --

Ex Iure prohibendi venditionis Pulueris vulgò dictæ *Pardiglia* huius Ciuita-

ta-

tatis Neap.,& Casalium, ac Prouinciarum Terræ Laboris, & Principatus Citrà, annui duc. —— 7645. ——

Ex Iure prohibendi Tabacci in toto Regno, annui duc. —— 79690. ——

Ex pretio pullorum equinorum, & iumentorum Regij Armenti Apuliæ, annui duc. —— 3000. ——

Ex directibus fabricarum extrà mœnia Ciuitatis Neapolis, annui duc. —— 600. ——

Ex Arrendamento vulgò *della Manna forzata*, annui duc. —— 2550 ——

Ex diri&ibus Sigilli Regiæ Audientiæ Capitanatæ, & Comitatus Molisij, annui duc. —— 30. ——

Ex directibus Secretariarum Dom. Proregis, annui d. 2000. ——

Alij reditus, qui plurimis Consignatarijs impartiti sunt vita durante, super varijs Fiscalibus, Adohis, & Corporibus extraordinarijs, quæ post eorum mortem ad Regiæ Curiæ beneficium deuoluentur, annui duc. —— 11882.2.6 $\frac{1}{4}$.

Alij ann. duc. 51799.1.12 diuersis Cõsignatarijs vita durante concessi super varijs Arrendamentis, qui poteſt eorum mortem item ad R. Curiæ beneficium incorporandi erunt, duc. —— 51799.1.12 $\frac{1}{4}$.

Ex diri&ibus Tra&arum frumentorum, & hordeorum per extrà Regnum, annui duc. —— 136576. ——

Ex extra&ionibus, quæ per extrà Regnum cõceduntur, cum Tra&is dissolutis, ann. duc. —— 500. ——

Ex diri&ibus Tra&arum sericorum sanorum per extrà, annui duc. —— 1660. ——

Ex diri&ibus Iuris salmarum, & aliorum Magistrorum Portulanorum, annui duc. —— 3800. ——

Ex mandatis, seù resultis Regij Cedularij, annui d. 26500. ——

Ex pretijs Officiorum, ad beneficium Regiæ Curiæ vacantium, ampliationũ, substitutionum, renũciationum, locationum, & medietatis emolumentorum illorum in demanium, annui duc. —— 36000. ——

Ex Compositionibus, & trãsa&ionibus pœnarum deli&i, annui duc. —— 60000. ——

Ex Commissarijs Contrabannorum, Compositionibus, & transa&ionibus eorundem, annui duc. —— 35000. ——

Ex Debitoribns Significatoriarum, annui duc. —— 25000 ——

Ex venditione rerum veterum Regij Naualis, vulgò *Arsenalis*, Scapharum veterum triremium, & nauilium, annui duc. —— 2000. ——

Ex Prouentibus Tribunalis Campaniæ, annui duc. —— 500. ——

Ex Prouentibus Magnæ Curiæ Vicariæ, ann. duc. 8600. ——

Ex Prouentibus Regiarum Audiẽtiarum Prouincialium, annui duc. —— 2500. ——

Ex Interceptis, quæ fiunt tàm in hac Ciuitate Neapolis, quàm à Capitaneis Grassiæ Prouinciarum Terræ Laboris, Comitatus Molisij, & Aprutij, annui duc. —— 4000. ——

---

13 Summa totius ascẽdit ad millionem vnum, nongentum decem nouem millia, tercentum octuaginta duo ducatorum, tarenos quatuor, & grana septem, siuè ann. duc. 1919382.4.7 $\frac{11}{12}$.

---

16 Im-

16 Impensæ tamen adeò ingentes sunt, vt enarratio solùm omnem argutum contunderet intellectum, pro certo tamèn scimus, pro salarijs, & mercede Administrorũ Regij Collateralis Cõsilij, Regiæ Cancellariæ, Sacri Regij Consilij S. Claræ, Regiæ Cameræ Sũmariæ, Scribaniæ Rationis, Aulæ Rationum, Thesaurariæ Generalis, & Regiæ Arcæ militaris solui annuos ducatos 57944.4.8. & pro mercede Lectorum Regiorum Studiorum Neapolitanæ Academiæ, Capellani Maioris, Sacristæ, Capellanorum, & Musicorum Regiæ Capellæ Palatij, & pro monumento, quod in dicta Regali Capella fit, solui annuos ducat. 13246.4.18., vt habetur *in Noua Situatione edita anno 1670.fol.466.* Aliaq; onera pro soluendis militum stipendijs, pro tormentis bellicis, ac munitionibus, triremibus, constructione turrium, præsidiorum, viarum, quæ expendit *Iul.Cęsar.Capac.* in libro *del Forastiero, giorn.6.fol.404.* totq; alias expensas, quas ad vnguem enarrare, supe uacaneum foret.

17 Quæ omnia solertissima cura administrantur per Supremum Regiæ Cameræ Summariæ Tribunal, constans ex Magni Camerarij Locumtenente, qui est caput, octo Præsidentibus doctoribus togatis, sex Præsidentibus militaribus, quos vulgò *Idiotas* appellamus, Fisci Aduocato togato, & altero militari, ac Procuratore, Notatore, siue à secretis, viginti Rationalibus, qui in relatione computorum, & rationum discussione cum Præsidentibus suffragia præstant, alijsq; actorum magistris: Sub se alia inferiora Tribunalia habet, Scribæ scilicèt Rationis, Thesaurarij Regni Generalis, Dohanarum, Regiæ Siclæ monetarum, ponderum, & mensurarum, Monterij maioris, Portulanorum, Capitaneorum, quos vocant Grassiæ, Consulatuum Artis Serici, & Lanificij, Perceptorum, Thesaurariorum, Arsenalis, &c. Consuetum etiã habet post singulos quindecim annos mittere Numeratores pro totius Regni fumantium descriptione. De cuius origine, administratione, ac alijs vide *Nicol. Topium* I. C. ac Magni d. Reg. Cameræ Archiui accuratum Cõseruatorem *de origin. Tribunal Neap. par. 3.* & nos latius *in annot. ad eiusdem R.Cam. decis. R. Moles, §. 27.28 & 29.*

18 Prætereà Neap. Ciuitas, & Regnum pro innata ergà suũ Regem fidelitate, pro quo nõ solùm bona, sed sanguinem Vasalli effunderẽt, in omni vrgẽte necessitate, conuocato Parlamento, ingẽtia prębuerũt donatiua, quę recẽsentur à *Tassono in Pragm de antefato vers. 3. obseru. 4. Scipione Mazzella in descript. Regni à fol. 341. Iul. Cęsare Capacio in libro*, cui tit. *Il forastiero, fol. 063. & Consil. Rocco in tract. de Officijs rubr. 16. §. 5. de Donatiuis n. 31. 87. & 88.* vbi à *num. 127. & seq.* egregiè fundat, quod à Baronibus etiam durante exactione Donatiui, possit quoq; exigi adoha, siuè feudale seruitium taxatum, & sic pluries hoc in Regno obseruatum, vigentibus bellis in Statu Mediolani, testatur *ibid. num. 57.* cum maximè expediat arcere hostem à Statu Mediolani huius Regni antemurali, teste *R. Sanfelicio in discept. de donatiuo tempore belli n. 28. post libr. 1. decis.*

19 Hæc breuitèr dicta sint satis, vt nonnihil de huius nobilissimæ Coronæ magnificentia pro aliquali redituum notitia delibaremus; Cæterum Ærarij regij opulentiam ex ingentibus illius prærogatiuis, velut ex vngue Leonem, deprehendas; cum alia post se longè relinquat, tùm situs ratione, in pulchriori, ac amæniori Europæ climate, tùm etiam cuiusq; rei affluentia, cum iure optimo fructuosius Europæ viridarium, horreum opulentum, & ab *Imper. Federico in Regni Constit. occupatis nobis* electum quoddam viridarium inter agros appelletur; Cæteris enim regionibus antecellere videntur Cœli clementia, soli vbertas, aquarum perẽnitates, thermarum scaturigines, auri argenti, ferri, aluminis, sulphuris, nitri, salis, chalybis, cæterorum mineralium venæ, pecuaria res ampla, rusti-

rustica benè culta, & fructuosa, armentorum greges, ad venationem saltus, ad omnem materiam syluæ, Mineruæ oleis, vitibus Bacchus, frugibus Ceres præstiterunt; Martiales equos tota Europa celeberrimos, eiusdemq; generis alia admiraberis, *Capacius lib. 1. hist. Neap cap. 1.* Audi verò *Plinium lib. 3. cap. 5.* nobilissimè laudantem: *Iàm verò tota ea vitalis, ac perennis salubritatis Cœli temperies est, tàm fertiles campi, tàm aprici colles, tàm innoxij saltus, tàm opaca nemora, tàm munifica syluarum genera, tot montium afflatus, tanta frugum, & vitium, olearumq; fertilitas, tàm nobilia pecori vellera, tàm optima tauris colla, tot lacus, tot amnium, fontiumq; vbertas totam eam perfundens, tot maria, portus, gremiumq; terrarum commercio patens vndiquè, & tanquàm ad iuuandos mortales auidè in maria procurrens: Neque ingenia, ritusq; ac viros, & lingua, manuq; superatas commemoro gentes;* & quæ sequuntur.

20 Militare robur inquiris? non omnem antiquitatem hic repetere licet, sed audi *Ciceronem*, quem refert *Matth. Gribald. in method. Stud. lib. 1. cap. 20.* inquientem: *armis Italia vinci non potest;* quòd potissimùm de hoc Regno, veluti Italicæ pulchritudinis, ac magnificētiæ compendio, intelligendum; notabile verò est, quod Samnites (eius partis, quam nunc *Aprutium* appellamus) cum Romanis militaris disciplinæ magistris octuaginta annorum spatio decertando, tandèm victoriam referentes, Romanos, *Portio* Samnitum Duce, sub iugo in Furcis Caudinis propè Beneuentum ignominiosè deduxerunt; quod latiùs à *T. Liuio* scriptum est. Et *Dionysius Halicarnass. in quadam legatione Romana ad Samnites* inquit: *Deindè anno præterito Neapolitanos bellum aduersùs nos suscipere verentes, omni studio, ac promptitudine inuestigastis, vel potiùs coegistis, sumptusq; ad eam rem suppeditastis, &c.* apud *Capacium d. lib. 1. cap. 20. & Franc. de Petris hist. Neap. lib. 1. cap. 5.* vbi & strenuè Neapolitanæ olim Reipublicæ statum ostendunt.

21 Adest pro Regni tutamine strenua Hispanorum acies quatuor mille peditum numero (vulgò *Tertium Neap.* dicta) sub diuersis Tribunis, vnoq; Præfecto, qui vulgò *Magister Campi* appellatur, ac Auditore; Militum verò species in Regno plures sunt, grauis nempè armaturæ; qui vulgò vocantur, *huomini d'armi*, & leuis armaturæ, vulgò *Caualli leggieri;* & pedestris militiæ vulgò *del Battaglione*, institutæ ab Excell. Duce de Alcalà olim huius Regni Prorege contra hostium inuasiones; quæ magnas reddit 19736. peditum copias; in omnibus enim Prouincijs quinque pedites in singulos centenos focos imperantur, qui foci, seù fumantium capita per totum Regnum (vna excepta Neapoli, cum suis Casalibus) sunt 394721. In Regno etiam plures adsunt arces cum opportuno militum præsidio, *Insulæ* nempè *Baiæ, Isclæ, Nisitha, & Liparis, Caieta, Capua, Aquila, Brundusium, Ciuitella, Piscaria, Vestum, Sypontum, seù Manfredonia, Barolum, Barium, Tranum, Licium, Hydrūtum, Gallipolis, Tarentum, Cutronum, Bisceliæ, Consentia, & Amanthea;* præter Turres in maritimis Regni locis extructas, vt nostris à maribus pyratæ eminùs arceantur; ac extera quoque Etruriæ Præsidia.

22 Consistunt etiam Regni vires in magno triremium numero sub regimine Præfecti, qui triremium Generalis appellatur, cum amplo Portu, itemq; tutissimo, quò, non vt olim statio malè fida carinis in ipsomet litore Parthenopæi maris naufragium sæpè numero inferebat; vndæ, & venti frustrà ruunt, ob nouam stationem, quam *Tarsenam* appellant, perfectam ab Excellentiss. D. Petro Antonio ab Aragonia dignissimo olim huius Regni Moderatore, qui in suo rectissimo regiminis studio pia loca, Castra, turres, vias, triremes, Balnea, militum subsidia ad longinquas regiones transmissas, aliaq; Regij Ærarij augmenta peruigili industria perficiendo suorum maiorum gloriam mirum in modum coæquauit, pro quo

colendissimo Patrono obsequentèr obtemperando, in anno 1670. *Diatribam*, siuè *Exercitationem iuridico-politicam* edidimus, *in successione Excell. Dom. D. Ioachim Ramon Folch, Aragon, Fernandez de Cordua sine liberis defuncti, & pro exclusione Excell. D. D. Catharinæ ab Aragonia, & Sandoual, Ducissæ Lermæ, &c.*

23 Habet Vrbs Neapolis Regni metropolis arces firmissimas, egregièquè munitas, quæ sunt *Castrum nouum*, vetusta Regum Parthenopensium Regia, quam in nouam, & superbissimam formam restituit magnus ille Rex Alphõsus I. vt cum omni vetustate possit de magnificentia cõtendere, testibus *Panormita de dictis, & gestis Alphonsi, Ænea Piccolom. de Regn. Neap. cap. 60.* alijsq; Potissima huius Vrbis arx, ingenti tormentorum, aliarumq; Martialium machinarum, horreorum, ac militum apparatu munita: *Castrum oui* in Promontorio Lucullano vastissimum, quod militum quatuor millia commodissimè capit: *Castrum S. Elmi*, siuè *S. Erasmi* munitissimum, in Monte sitũ, quod Ciuitati, ac mari imminet: *Turris Carmelitarum*, quæ est optimum Propugnaculum: Collis *Pizzofalcone* dictus, qui est vastum Præsidium Hispanæ cohortis: Militiæ pars vnoquoque die antè ornatissimum Regale Palatiũ armis perbellè instructa lustratur.

24 Aderat olim *Castrum*, quod dicitur *Capuanum*, posteà ab Excell. D. Petro de Toleto pro litigantium commodo in amplissimum, ac admirabile Tribunal redactum, proùt hodiè in quatuor partes distinctum conspicitur, *in Magnam Curiam*, scilicèt, *Vicariæ ciuilis* cum sex Iudicibus; Et *Criminalis* cum sex Iudicibus, Aduocato fiscali, ac altero pauperum, duobus Consiliarijs, ac Præfecto, siuè Regente; *Sacrum Regium Consilium* dictũ *S. Claræ*, vbi olim residebat, cum 24. Consiliarijs, ac Præsidente; *Regiam Cameram Summariæ* cum Locumtenẽte, octo Pręsidentibus togatis, & sex militaribus, Aduocato, & Procuratore fisci, ac 20. Rationalibus.

25 Regni olim caput *Capua*, quæ Vrbs in Orbis Principatu cum maximis viribus æmula contendens, non tantùm Campaniæ caput, sed omnibus gentibus, bellorum præcipuè diuturnitate, fuit admirabilis, quam fortem, diuitem, ac bonitate agrorum superbam appellarunt *Liuius, Cicero, Gellius*, eamquè alteram Romam posse fieri dicebant, & inter eas, quæ in terris omnibus poterant imperij grauitatem, ac nomen sustinere, Carthaginem scilicèt, & Corinthum ad solitudinem redactas, tertia numerabatur, teste *Cicer. de lege agrar. contra Rullum*, ibi: *De Capua multùm est, & diù consultatum, extãt literæ, Quirites, publicæ, sunt S.C. quampluri na, statuerunt homines sapientes, si agrum Campanis ademissent, Magistratus, Senatum, publicum ex illa Vrbe consilium sustulissent, imaginem Reip. nullam reliquissent, nihil fore, quod Capuam timeremus. Illi Capuam receptaculum aratorum, nundinas rusticorum, cellam, atq; horreum Campani agri esse voluerunt. Hi expulsis aratoribus, effusis, atq; dissipatis fructibus vestris, eandem Capuam sedem nouæ Reip. constituunt, molem contra veterem Remp. comparant.* Quæ tamen felici sydere condita, deleta, possessa, principatus titulo semper claruit; Nũc Ciuitas Archiepiscopalis, ac Regia, Regni mediterranea clauis, munitissima custodia, atq; tutela putatur, ad quam regendam mittitur vnus ex Regijs Consiliarijs S.R. Consilij Neapolitani.

26 Sed humanam vicissitudinem præseferens, suæ ipsius nobilitatis cessit Neapolitanæ Vrbi amplitudinem, quæ primordio parua, & *Parthenope* dicta in dies ità opibus aucta, & ædificio, maximè sub felicissimo Austriaco Imperio, vt ad duodecim millia passuum cum suburbijs, & ampliùs hac tempestate contineatur; Ciuitas Archiepiscopalis, ac Sedes Regni amplissimi, vbi Vicarius Regis toti Regno ius dicit, quam *nobilissimam, ac Vrbium Italicarum maximam, Academiam numerosam, Emporium, & Portum amplum* appel-

pellauit *Cosmographus Alexandrin.*, ac adeò clara, vt, qui tantæ Vrbis delectatione non capiatur, cæteras possit totius Orbis fastidire, vt concludit *Io: Ant. Campanus Episc. Terami lib. 1. epist. 8.* Templa, Monasteria, loca pia, Hospitalia, aliæq; Catholicæ Congregationes ibi reperiuntur. In hac Vrbe ornanda non minores fortuna exercuit vires, quàm natura in regione ditanda, vt naturæ, & fortunæ certamen videatur, vndè *Angerianus* Poeta:

Fons, Mare, Sylua, Lacus, Mons, Horti, Balnea, Campi,
Flumina, sunt vno hæc nomine Parthenope.

Siuè iuxtà *Faciutum Melphitan.* terrestris Paradisus:

Napoli à tanto ben, che in grembo serra,
Sembra parte del Ciel discesa in terra.

Et meritò *Cassiodor. var. lib. 6. in formula Comitiuæ Neap.* inquit *Vrbs ornata multitudine ciuium, abundans marinis, terrenisq; delicijs, vt dulcissimam vitam te in ea inuenisse dijudices: Prætoria tua officia replent, militum turba custodit, conscendes gemmatum tribunal, sed tot testes pateris, quot te agmina circundare cognoscis &c.*

27 Verùm non tanta est in multitudine populi, cuius numerus à nulla Europæ Ciuitate præter Lutetiam superatur, quanta in genere hominum commendatio, teste *Oberto Folietta de laudib. Neap.* Hæc est enim illa, quæ sua summa pulchritudine, ac felicitate Cęlos ipsos amore trahit, adeò vt *Magnum Herculem*, Cœli scilicèt gloriam diù retinuerit: Illa, quam potentissimam nedùm Romani, sed maiores Orbis nationes timuerunt: Illa, quæ *Annibalem* Africanum, *Gensericum* Gothum, *Belisarium* Græcum, *Albuinum* Longobardum, ac tres illos potentissimos Reges *Saracenos*, totq; alios fortissimos domuit Duces: Illa, quæ ob doctrinam *Athenarum* primogenita dicta est, magistra Græcorum sapientissimi *Vlyssis, Apuleium, Lucullum, Virgilium, Ciceronem, Archiam, Philostratum, Galenum, Gellium, Petrarcham, Boccacium, Pontanum, Crinitum, Vallam, Panormitam, Aretinum, Manutium, Facium*, & tot alios literatos Heroes in sui pertraxit amorem: Illa, quæ ob religionem est prima Ciuitas Christiani Orbis, tot pijs locis ornata, quot recenset *Eugenius Caracciolus in sua Neapoli Sacra*, quæq; Apostolorum Principem *D. Petrum* in sinu suo recepit, eiusq; successores toties à barbarorum iniurijs vindicauit: Illa, quæ ob innatum splendorem cum primis terræ Principibus, imò cum proprijs Regibus legitimo matrimonij fędere se coniunxit, & à clarissima nobilitate, propter excellentiam *Nobilis* appellatur, ex prisco adagio *Napole Gentile*: Illa Neapolis vnicum decus, imò Vniuersi miraculum.

§. 2.

Sicilia.

1 Sicilia ab Italia separatur angusto freto 1500. pass., eiusq; circuitus est 600. mill. pass. teste *Cluuerio*, & ampliùs; Insula est ampla, & formæ triangularis, in qua tres sunt partes, seù Prouinciæ, Valles dictæ, nempè Vallis Nemorensis, seù Demonæ, ad Ortum, & Boream, vbi Messana, Catania, Pactæ, & Cephalodium, cum monte Ætna, vulgò *Mongibello*, qui anno 1669. quatuor fluuios igneos emisit: Vallis Neetina, vulgò *Val di Noto* ad Austrum, vbi Syracusæ, Neetum, & Terra Noua: Vallis Mazaræ ad occasum extensa, vbi Panormus, Mons Regalis, Mazara, & Drepanum, seù Trapanum: Vide *Io: de Laët in descript. Hisp. pag. 163. & seq. & Geographos* passim.

2 Totius Regni metropolis est celeberrima Vrbs Panormi, vbi Prorex Hispaniæ sedet cum valido Hispanorũ præsidio, ac egregio Portu; de qua videndus *D. Franciscus Baronius in 4. libris de Maiestate Panormitana*. In hoc Regno Rex noster Catholicus est Sũmi Pontificis, atq; Apostolicæ Sedis Legatus à latere, cum ampla cognitione super Ecclesiasticos per suum Re-

gium Tribunal *Monarchiæ* appellatũ, ex concessione Vrbani II.Rogerio Regi facta anno 1099.de qua *Camill.Borrell.de Regis Cath.præstantia cap.*48.53. & 71.*nu.*7. *D. Io:Solorzan. de Iure Indiar.lib.*3.*cap.*2. *à num.* 74. Quam Monarchiam Siculam estò impugnet *Cardin.Baronius in Annal.Eccl.tom.*11. *anni* 1097.*ex nu.*18. contra illum tamen plures scriptæ sunt *Apologiæ*,& præsertim illa *D. Ioannis Beltrani à Gueuara Archiep.Compostellani* iàm typis edita sine Auctoris nomine, *cit. Solorzan.nu.* 76.& 77. Testatur verò *Borrell. d.cap.* 53.*num.*38. sibi de hac Monarchia scribendi onus imposuisse, & multas scripturas transmissurum promisisse *D. Alphonsum de Taboada Pardo Regẽtem*, quas ob eius mortem minimè habuit; Nos verò *manuscriptum Codicem* plurium literarum, informationum, aliorumq; argumentorum huius Siculæ Monarchiæ in nostro Musæo conseruamus.

3 Diuitiæ huius regionis in primis comparantur ex frumento,& serico, & propter serici mercatum singulis annis Messanæ nundinę habẽtur,ad quas totius ferè Europæ incolæ confluunt,pręstat quoque saccharum,& quæ saccharo condi solent; Reditus autem,quamuis magni sint,impensæ tamen eos adęquant, vndè anno 1615. cum singularis inopia Ærarij Regij adesset, ratio redituum, & expensarum fuit inita, è qua constitit, certos reditus annuatim ascendere ad 5640597.coronatos; expensas verò ad 10010197. Vt huic defectui obuiam iretur, Dux Ossunæ illius Insulę Prorex in Regni Comitijs effecit,vt subditi in annos nouem quotannis subsidium 300. millium coron. Regi erogarent, præter vetus seruitiũ 400. mill. coron., excepta Ciuitate Messanæ, in qua paulò post Prorex gabellam vnius tareni,& quinque granorum in singulas libras serici, quæ ex illo portu transferuntur, imposuit; & licet Messanenses se acritèr opposuissẽt, vicit tamen Regis iustissima ob necessitatem indictio, aduersùs quos scripsit *D.Ferdinandus de Matute Regis Consiliarius*, ex cuius *tractatu* notandum solis 17.diebus, quibus forum publicum Messanæ celebratur, euchi è portu illius duo millia ballarum serici,quarum singulæ ordinariè pendunt 250. libras, & non rarò 270. teste *de Laët.in descript.Hisp.fol.*176.Scripsere etiam pro Regio Fisco *D.Regentes D. Petrus Corsetus,& D.Ioseph de Neapoli*,& pro Ciuitate Messanæ *Io:Bapt.Castell.et Octauius Gloritius resp.* 1. & alij, de qua cõtrouersia luculentam compilauit *decis.* 23. *Supremi Ital.Sen.Dom.Reg.D.Carolus Tapia.*

4 Sed Messanæ Ciuitas per tot seculorum curricula ab Inuictissimorum Regum Aragonensium, & Austriacorum munificentia in summo felicitatis fastigio constituta, tot repleta priuilegijs, nimia nostri Regis clementia,cępit sic audactèr abuti, vt paulatim sacrum, ac suaue obedientiæ iugum nefariè excutiens, cum hostibus fœderata die 7.Iulij 1674.in detestabilem inciderit rebellionem, eiusq; contumax, ac insipiens furor quadriennio perdurans; Tãdem hostes Hispanorum armis perterriti recesserunt, & in eam noster exercitus gloriosus ingressus est die 16. Martij 1678. Pacatis igitur belli turbinibus Rex noster Inuictiss. Siculi Regni clauum moderandum commisit *Excell. Dom. D. Francisco de Benauides S.Stephani Comiti*, qui è Sardiniæ Regno, vbi Regias vices gerebat, illùc transfretauit (qui etiam hoc anno 1690. Neapolitani Regni clauum dignè sustinet) & Messanæ Ciuitatem omnibus priuilegijs exutam, & priuatam iustissimè declarauit, bona omnia, iura, ac vectigalia,quæ possidebat, Regio Fisco publicauit, vetera vectigalia exigenda curauit, & noua opportune superindixit, plures etiam in Ciuitate præfixit militum, tùm Hispanas, tùm Germanas cohortes, speciales etiam prouentus designauit, pro soluendis militum stipendijs, prouisionibus bellicis, salarijs Officialium, necessarijs erogationibus Vniuersitatis,& satisfacien-

ciendis Creditoribus, qui super Patrimonio,& gabellis Ciuitatis annuos reditus antecedentèr habebant; Castra Regia refici iussit, ad quod opus perficiendum in Comitijs eiusdem Regni in anno 1681. fuit oblatum S.Cathol. Maiestati donatiuum biscentum mille ducatorum, ac totius bellicæ præparationis magnam arcem arte sublimi construendam duxit (vulgò *Cittadellam* appellant),quæ Castrũ SS.Saluatoris tuetur, Ciuitati prædominatur, Portui supereminet, ex quinque angulis constat, in quolibet sua habet propugnacula, vt fusa enarratione tradit *D.Ignatius Gastone* I.C. Catinensis, ac Reg. Consil. dignissimus *in suis discept. fiscal.* 1.2.3.& 4.

§. 3.

Sardinia.

1 SArdinia à *Sardo* Herculis Filio dicta, Insula est Italiæ, aliàs regio titulo insignita, regiturq; à Prorege Hispano,qui sedet in Vrbe *Calaris*,quę totius Insulæ caput est: Inter Baleares Insulas, & Siciliam ad ortum diuisa, eiusq; longitudo est 170.mill.pass.latitudo maior 70., circuitus autem 450. De qua doctissimè commentatus est *Cluuerus tract.* singulari *de veteri, & noua Sardinia, Iac.Gothofredus in Archontologia Cosmica tom.*1.*pag.*254., *de Laët. in Hisp. descript. pag.* 158. *& seq. Fournier Geograph.Orb.not.lib.*9.*cap.*12. alijq; passim, qui inter alia notant, nasci in hac Insula herbam quampiam *Sardoam* dictam, quam nonnulli *Apio* similem putant, Latini *Ranunculum, & Strumeam* vocant, quæ si comedatur, ora hominum contrahit,& quasi ridentes perimit, vt hinc prouerbium, *Risus Sardonius*, in eos, qui intùs tristes, foris lætitiam simulant, de quo *damn. Erasmus Adag.Chil.*3.*cent.*5.*prou.*1.

2 Hæc Insula fertilis est, ac frumenti feracissima, ouium, casei,vini,piscium, aliarumq, rerum, de qua *Francisc. Petrarcha*:

Et Crasso diues Sardinia Cœlo.

*Borrell.de Regis Cath.præst.cap.*46.*num.*150. Regnum hoc 60000. duc. Regi valere testatur *Honorius in Thes. Polit. par.*1.*pag.*173.

§. 4.

Mediolanensis Status.

1 MEdiolanensis Prouincia, Italiæ pars est in Lombardia fertilissima, cultissima, ac tota ferè in Planitie amplissima, terminaturq; Septentrione Heluetijs, & Rhetijs; ab Oriente ditione Veneta, & Ducatu Placentino; à meridie dominio Genuensi; & ab Occidente partim Montisferrati Ducatu,partim ditione Sabaudiæ Ducis, subestquè potentissimo Hispano Monarchæ Ducatus titulo, quem in æuum illi dominaturum ominamur, nã quoad Venetos attinet, hi nec possùnt, nec audent, cum à latere Domum habeant Austriacam,ac Italiæ Principes, inter quos est perpetuum odium. Minor metus est à Rege Galliæ, quamquàm sæpè tentante, non enim facilè patientur Veneti, & Italiæ Principes, Sabaudiæ Dux, & Genuenses, vt Rex Galliæ fiat Mediolani detentor, cum videant, si hunc Statum teneat, non priùs illum acquieturum, quàm si totam occupasset Italiam, *Hermann. Conringius* apud *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl.par.*1.*pag.*147.

2 Status Mediolanensis Vrbes nunc sunt,Mediolanum,Papia, seù Ticinum, Alexandria, Comum, Cremona, Dertona,LausPompeia,Nouaria,Bobium, Mortaria, Valentia, & Viglebanum, *Philipp. Ferrar. Alexandrinus in Lexic. Geograph. tom.* 1. In quem Rex noster mittit Gubernatorẽ cum titulo Capitanei Generalis, qui præest 3000. pedestribus, 1 0.equitibus leuis armaturæ,& 600.equitibus Hispanis, qui pro illius tutela continuò ibi permanent, nunc verò maior militum numerus ob hostium eruptiones ad Alpium radices.

3 Ce-

3 Celebratur Vrbs ipsa Mediolani, quæ Statui nomen dedit, quod fuerit, ac sit Regia Italiæ, hospitium Imperatorum, quod sit specula, & arx firmissima, & instructissima, incolarum multitudine longè superior, tantaq; artium, & opificiorum varietate, vt iactetur Mediolano destructo, Italiam his instrui posse, *Fournier Geog. Orb. not. par. 2. lib. 9. cap. 33.* Vel cum *Ausonio*:

Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ, cultæq; domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores, tùm duplice muro
Amplificata loci, species, populiq; voluptas,
Circus, & inclusi moles cuneata theatri,
Templa, Palatinæq; arces, opulensq; moneta,
Et Regio Herculei celebris sub honore lauacri, &c.

4 Huius Status reditus annui ex diuersis colliguntur, vt tradunt *Klock de Ærar. cap. 6. à n. 17.* & *Conringius* apud *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par. 1. pag. 250. & 251.* Primò, obseruanda est *Mensuaria*, ità dicta, quia pro rata portione in singulos menses soluuntur, tercenta millia coronatorum annua, nimirùm ab omnibus locis Status, tàm in feudum datis, quàm immediatè subiectis; Secundò, datia, quæ mercibus imponuntur, ad rationem pristini valoris octoni coronati in singulos centenos, & redimuntur annuatim CXL. mill. coronat.; Tertiò, Vectigal Salinarum, cum non liceat salem exoticum inferre, nisi ijs, qui hanc licentiam pecuniæ summa apud Cameram acquisiuerunt, quã plerumq; redimere solent CCXXX. millia coronat. In vsu quoque sunt datia vini, farinæ, carnium, verùm iamdiù alijs oppignorata. De incertis hìc non agetur, qualia sunt mulctæ pecuniariæ, bona condemnatorum, &c.

5 Cæterum magnos hic sumptus Rex erogat, nam & hìc etiam pacis tempore tria millia Hispani militis pedestris alit, mille velites, & sexcentos cataphractos equites, ad quorum sustentationem certa tributa colliguntur. Reditus annuos huius Status ad septingẽta millia aureorum ascendisse, refert *Cominęus comment. rer. gest. lib. 7. cap. 3. pag. 448.* & pręter extraordinarias exactiones octingenta mill. percipi testantur, *Klock. & Conringius d. loc. & Vuesselingius in Aurifodina ver. Lombardia pag. 964.* Posse tamen Regem ex hoc Statu percipere duos milliones, & quadringenta millia aureorum, vltrà tres, vt vocant, *Tertios*, quibus belli tempore Magnus Dux, Mutina, & Parma obstringuntur, fatetur *Comes Luscbus in comp. histor. fol. 112.*

§. 5.
Flandria, & Burgundia.

1 TOtum Belgium, ab Italis vulgò, *Paesi bassi*, septendecim complectitur Prouincias, quæ omnes aliàs Hispano Monarchæ paruerunt, eiq; subsunt etiam nùm Meridionaliores: sed quæ sunt versus Septentrionem, ab Hispanis defecerunt anno 1581. fœdusq; inter se inierunt, quod *Fęderato Belgio* nomen dedit; Vide *Scoockij Belgiũ Fęderatum*; Hinc orta diuisio in Belgium Hispanum, quod persæpè *Flandria* dicitur, & in Belgium *Hollandicum*, seù Fęderatum. Subest igitur nostro Regi pars Australis Belgij, vbi partes Prouinciarum *Flandriæ, Brabãtiæ, Hãnoniæ, Luxemburgensis, Limburgi, Namurcensis*, & minuta pars *Gueldriæ*, & *Artesiæ*; Et Comitatus *Burgundiæ*; Ducatum verò Burgundiæ hodie occupat Rex Galliæ, quamquam connubij iure ad Reges Hisp. pertineat, vndè se Duces Burgundiæ meritò vocant, & vti tales sedent inter Principes Imperij, *Gaill. de Arrest. Imp c. 6. n. 15.*

2 Obseruat autem *Vig'narius*, Belgium soluere quotannis decies sexies centena millia coronatorum; *Bodinus* autem scribit, Caroli V. tempore Belgas tredecim centenas mille libras grossorum exsoluisse. Et *Carol. Scriban. Instit. Polit. Christ. lib. 2. cap. 42. post med.* Belgici soli potentiam è sententia virorum, qui pace,

pace, & bello magni, eruere conatur à collectione militum, quos educere possee ad bellum, arbitratur autem, ex ea parte, quæ in fide Regis stat, partitis per eas Prouincias oneribus pro singularum potentia, viginti, & plura millia colligi, & sustentari posse.

§. 6.
Baleares Insulæ.

1 HIspaniarum Rex possidet in mari mediterraneo primùm Baleares Insulas, vulgò dictas *Maioricam*, & *Minoricam*, quæ olim fuerunt peculiaria Regna; hinc solet se Regem Maioricæ, & Minoricæ, inscribere. Maioricæ circuitus est ferè 112. mill. pass. Eius præcipua Vrbs est *Palma* Episcopalis, ampla, & permunita cum portu in ora Occidentali Insulæ, in qua adest etiam *Alcudia* oppidum in parte Orientali cum 34. Castris, seù vicis. Minorica verò, aliàs Balearis minor dicta, 30. mill. pass. ab ea distat, eiusq; circuitus 60. mill. pass., suntq; ibi *Citadella*, oppidum Insulæ primarium in parte Occidentali, vbi aliàs *Iamma*, & *Mago* portus capacissimum cum arce S. Philippi, & quatuor pagi. De quibus vide *Io: de Laët in descript. Hisp. pag.* 153. & *seqq. Zeillerum in Regn. Hisp. noua descript. pag.* 87. Valet Regi hoc Regnum iuxta *Honorium in Thes. polit. par. 1. pag.* 73. singulis annis 50000. duc.

§. 7.
Pityusæ Insulæ.

1 POssidet secundò Rex in hoc mari Pityusas Insulas, quæ duæ item sunt, maior dicitur *Yuica*, olim *Ebuja* circitèr cent. mill. pass. ambitu complectens, Castrum habet cognomine, cum tribus Villis tantùm, & salis fodinis. Minor dicitur veteribus *Ophiusa*, siuè Colubraria, hodiè *Formentere*, ad austrum extendens, quæ ob serpentum multitudinem ferè deserta est; vide *Io: de Laët in descript. Hisp. f.* 157. *Coringium apud Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. p. 1 fol.* 98.

§. 8.
Canariæ Insulæ.

1 HIspaniæ Regi etiam parent Canariæ Insulæ in mari Atlantico, alias *Fortunatæ* dictæ, septem numero maiores, quarum præcipua *Canaria* dicitur, vti antiquitus. Aliæ sunt *Teneriffa*, quæ aliàs *Niuaria*, omnium maior, *Forteuentura*, anteà *Capraria*, & *Casperia*, *Lancerotta*, olim *Centuria*, *Gomera*, aliàs *Theode*, Insula *Ferri*, antiquitùs *Pluuialia*, & insula *Palma*, quæ Capraria etiam dicebatur. Ipsa Canaria distat 90. milliaribus ab ora proximiori Africæ in Occasum, & 260. ab Insula Madera, in Austrum, habetq; Vrbem cognom. cum arce, & portu versùs Orientem. Rex quotannis è magna Canaria, Teneriffa, & Palma percipit 50. mill. ducatorum; hæq; tres coniunctim vnum habent Episcopum, cuius census annuus valet XII. millia ducatorum, teste *cit. Laët fol.* 180.

§. 9.
Philippinæ Insulæ, & ditiones Americæ.

1 RAtione Castellæ, Rex Hisp. in America amplissima Regna, & ditiones possidet, vt & Insulas Philippinas, quarum si consideres situm, pro parte Asiæ habendæ sunt, sed per nouam Hispaniam primi earũ exploratores sub felicibus Regis Philippi auspicijs penetrarunt; de quibus cum America, infrà *in 4. parte.*

CAPVT VI.

De Ærario Regis Galliarum.

1 GAllia, quam Itali *Franciam* dicunt, Regnum est Europæ notissimum, quod terminatur ab Occidẽte Oceano Aquitanico; à Meridie mari Mediterraneo, & Montibus Pyrhenęis, quibus ab Hispania separatur; à Septentrione habet mare Britanni-

nicum, & partem Belgij Hispano Imperio subditam; & ab Oriente separatur à Germania Rheno fluuio, & ab Italia Alpibus. Diuiditur nunc in 40. Prouincias, quæ ad duodecim Præfecturas Generales reducuntur. *Franciā* nempè, seù Insulæ *Franciæ, Burgundicā, Normannicā, Aquitanicam, Britannicā minorem, Campanicam, Occitaniam, Picardicam, Delphinatum, Prouinciam, Lugdunensem*, & *Aurelianensem*. Subsunt etiam Franciæ Regi *Noua Francia* in America Septentrionali, & plurimæ Insulæ in mare Boreali, atquè à paucis annis occupata pars *Flandriæ*, & *Hannoniæ* Prouinciarum Belgij, vti etiam pars meridionalis *Luxemburgensis Ducatus*. Regni Caput est *Lutetia Parisiorum*, totius Europæ fortè populosissima, & amplissima. De quo Regno videndi sunt *Iacobus Houuel*, eiusquè interpres *Harmarus sect. 2. Lymnæus in Notitia Regni Franc. cap 4. & 6. Gothofredus in Archontologia Cosmica par. 1. in Gallia descript., Mercator in suo Atlante, Lansius in Orat. pro Gallia, Fournier in Geograph. Orbis notitia p. 1. lib. 6. c. 5. Ioann. de Laët in libello de Gallia, siuè Francorum Domin. & opibus* Lugduni impresso anno 1629. *Io: Boterus, & Honorius in Thes. politico*, in eorum *Relationibus de hoc Regno, Philipp. Andr. Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. par. 2. à fol. 302. ad seqq. Petrus Berthault in Floro Gallico lib. 3. cap. 41. & 42. & Stephan. Forcatul. de Gallorum Imper. & Philosophia, Hottomannus in sua Franco-Gallia, Sesellius de Rep. Galliæ.*

2 Huius Regni Rex *Christianissimi* nomine decoratur; titulo verò *Franciæ, ac Nauarræ Regis*; Vndè cum Franciscus Galliæ Rex in literis sibi missis multitudinem titulorum Augustiss. Imper. Caroli V. Hispaniæ Regis inuidis oculis legeret, per iocum ad eundem scripsisse fertur, hoc titulo, *Roy de Gentilli*, alij dicunt titulo *Regis Franciæ* addidisse, *Seigneur de Vannes, & Gonnesse*, qui pagi sunt, vnus panem sapidissimū, alter butyrum, Lutetiæ subministrantes, *Piccartus dec. 4. obs. historico-polit. cap. 10. Lansius in Orat. pro Hisp. Draco de Patriciorum origine, & iure in appēd. ad c. 2. n. 9. & seq.* qui ob id in Frācīscū Regem censoria nota animaduertit. Hodiè in Regio throno sedet Rex Ludouicus hujus nominis XIV. de quo vnà cum statu hodierno Regię, Author Relationis *de la Cour de France* typis editæ, & Author libelli, cui tit. *La fama gelosa della fortuna, Panegirico sopra la nascita, vita, azzioni, gouerno, progressi, vittorie, glorie, e fortune di Luigi il Grande, Geneuæ A. 1680. editi.*

3 Galliæ Regnum hodiè statum refert Monarchicum Dominatui proximum, vbi Rex prorsus absolutum in suos obtinet Imperium, & pro arbitrio dominatur, nefasq; quantum Regi liceat, dubitare: quem statum solidè fundauit Rex callidissimus Ludouicus XI. atq; post eum hoc seculo sub Ludouico XIII. primarius Minister status *Cardinalis Richelius*, vtpotè, qui omnium consanguineorum Regis, aliorumquè Procerum, qui hodiè superfunt, potentiam, & auctoritatem depressit, quamuis omnes quidem Principes sanguinis, sint Regis Consiliarij nati, ac maximo gaudeant indulto, quod Cameram Reginæ parturientis liberè intrare queāt, ne partus aliquis obrudatur subdititius, & sub Ludouico XIV. *Cardinalis Mazarini*, natione Siculi m) leramine, anterioris Collegæ ministerium continuatum, *Auctor I. E. C. Manualis Politici*, Ienæ anno 1687. impressi *lib. 3. cap. 6. fol. 321.* De quorum porrò *Richelÿ, & Mazarini* encomijs, videndus Auctor, & eius interpres *Ministerÿ Card. Richelÿ, & Mazarini*; & Scriptores eorum *testamentorum*; verùm tantus laudum cumulus, quæ extant in libro Parisijs anno 1634. impresso, cui tit. *Epinicia Musarum, Eminentiss. Cardinali Duci de Richilieu*, nonneminem ia tantam bilem mouit, vt anno 1635. scripto quopiam publico sub frontispicio *Scriptorum Galliæ Maledicentiæ, & Adulationes impiæ &c.* in has poeticas laudes inueheretur. Sed an conueniat, vt Princeps omnia in vnum aliquem repo-

reponat, neruosè explicatur in libello anno 1649. prodito *de Obseruationibus Politicis super nuperis Galliæ motibus*; vbi inter alia inquit, *hæc esse odiosa exempla, & ferè vbi vis recentia, non Reges regere, sed primum Ministrum; Excusare sexus, & ætas aliquod poterūt, sed non ideò omnia ab vno Ministro, cæteris ad inuidiam spretis, summâ cum authoritate expediri debere: Habet Hispania Consilia certa, per quę ordine, & industria expediūtur, quæ sunt publica, &c.*

4 Cum igitùr penès Regem potestas sit pro lubitu tributa imponendi, exacta redituum in Gallia ratio haberi nequit, imò licet Galliæ Reges, nisi suffragante Generalium Ordinum scitu, iàm indè ab ætate Caroli M. tributa noua instituere non potuisse, *Aymonius Monachus* attestetur *lib.4. cap.116. & seq. Hottom. in Franco-gallia c.25.* Primus verò ad libitum collectas exegit Carolus VIII., de quo scribit *Comineus lib.6. cap.7. fol.543.* & Ludouicum XI. Galliæ Regem gloriatum fuisse ferunt, *Regnum sibi pratum esse fertilissimum, quod meteret in annos, & toties, quoties vellet, Klock. de Ærario cap.7. n.23.* vbi *Peller. nu.17.* quod etiam dictū ex *Theueto es vies illustres des hommes liu.4. chap.6.* refert *Lymnęus in Notitia Regni Francię lib. 2. cap.9.* Et Maximilianum I. Imperatorem dicere solitum, quod Rex Franciæ esset Pastor ouium, qui oues suas cum velleribus aureis toties, quoties opus esset, tonderet, vndè dicitur, quod Reges Galliæ sint *Reges bestiarum* propter impositiones, & alia onera, quibus subditos onerare solent, *Comin. lib.5. cap. vlt. fol.472.* ac de oppressione populi Gallicani sub Regibus posterioribus Valesiæ stirpis, mira, & ferè supra fidem multa refert *Nicolas de Montand lib.1. du miroir des Francois fol.60.* Et Gallorum Regnum seruile iudicauit Imp. Carolus V., eò quod Rex imperet, vt mācipijs, & belluis; Vndè prouerbium manauit Gallicum: *Que lo Roy de France est lo Roy des bestes, à cause de la grande facilitè du pueple Francois, qui se laissè emmener par le Nez, comme les bestes, Anon. Vvestphal. in dissert. de Iure Princip. concl. 9. lit. A.* ex quo etiam Galliæ Regem titulo insigniri, non solùm *Roy de France* (Regis Galliæ) sed etiam *Roy de Francois* (Regis Gallorum) existimat *Pierre Bonfons liur. 1. des antiquites de Paris cap.5.* quem refert *Carpzou. in disp. de priuil. Elect. & Duc. Sax. posit 1. n.23.*

5 Sed hoc non semper æquo animo tulerunt ipsi Galli, *Miroir de Franc. lib. 1. fol.75.* nam, vt Franciscus I. Gall. Rex, referente *Ludouico Guicciardino l'hore di recreat. tit. poco curare i Prencipi Saui del vano cicalare de i popoli*, prudētèr dicere solebat: *che per i lor danari possono ben parlare.* (*In ogni cosa è obligato il suddito à desiderare il Prencipe buono, & à tolerare il reo; altrimente si confonderebbe ad ogn'hora lo stato del mondo: Non deue però il Principe assidato in questo obligo de suoi, dimenticarsi del debito, che egli hà; perche pochi sudditi giungono à sì perfetto grado d'obbedienza, e tutti hanno questa ferma credenza, che il ferro sia la vera medicina del Principe non buono, Tesoro Polit. fol. 19. & seq. Besold. de Ærario cap 4. nu.2. vers.3.* post quem *Faust. in cons. pro Ærar. class.5 ord 505.* Commemoratione proindè digna est, ac successoribus imitanda *Ludouici Sancti* Gallorum Regis, ad *Philippum* filium cohortatio grauis, & efficax, quam testamento inseri mandauit in hæc verba: *Fili, religiosus in primis ergà Deum esto: benignus, ac liberalis versùs egentes: legum, ac morum huius Imperij custos, ac vindex acerrimus, à vectigalibus, & tributis abstineto, nisi te summa vis necessitatis, ac vtilitatis publicæ iustissima causa ad hoc impellat, sin minùs Tyrannum te potiùs, quàm Regem futurum putato, &c. Bodin. 6. de Rep. cap. 2. n.655.*

6 Galliam admodùm fuisse felicem, ac beatam, antequàm rebellio incolarum, & ambitio extraneorum, ad rigorem, & asperitatem eiusmodi remediorum extraordinariorum, recurrere Reges adegisset, aduertunt *Besold. de Ærar. cap.4. vers.2. Klock. eod. tract. cap. 7. n.*

7.n.24. & *25. Maximil. Faust.in consil. pro Ærar. class.5.ord.* 502. & *class.17. ord.* 1354. nòn enim exigebatur sub Regis nomine quidquam, præter vectigalia, & tributa quædam, quæ *Pedagia, barragia,* & *trauersa* vocant, & alia quædam præcipua Regia non magni momenti. Bella Anglica introduxerunt subsidia *Taillarum*, aliarumq;. Aucta posteà in eum numerum Tributa fuerunt, vt nomina ipsa vix inueniãtur, quibus ea exprimi possint, *Pier. Matthieu lib.2. narrat.3.* Hinc descendunt *le Don,* & *octroy, creues, Fouages, Aydes, Douane, Equiualent, Bilott, leueès de cheuaux,* & *chariots, Imposition de Traitte foraine, Gabelles, Solde de cinquante mille hommes, Taillon, Augmentacion de la gendarmeriè, Imposition sur l'entree des vins, Emprunt generaux,* & *particuliers, Subuention de partie sur les villes closes, Augmentation eu diminution du prix de Monnoiies, creuer surcharges de deux, trois,* & *quatre sols pour liure gros du vin,* & *huictiesme du vin qui se venden de tail,* &c. *Secret. des Finances in Epist. Dedicat. Iul. Cæsar. Bulenger. de Imper. Rom. lib.9. de vectig. Popul. Rom. cap.58.* De quorum origine, ac progressu, alijsq; impositionibus, latè *Klock. de contribut. cap.1. num.339.* & *seqq. Faust. in cons. pro Ærar. class.4. ord.* 1045. & *class.17. ord.* 1354. *Ioann. de Laet. in descrip. Galliæ cap.9. Lymneus in Notit. Regni Franciæ lib.2. cap.8. Merula Cosmographiæ par. 2. lib.3. Budęus de asse lib. 3. pag.* 114. *Iacque Lessassier OEuures en droit, Paris* 1652. *in* 4. *Gillis le Maistre OEuures en droit, Paris* 1653. *in* 4. *Simon de Oliue OEuures en droit, Lugd.* 1657. *in* 4. *Iean Troncon le droit Francois,* & *Coutume de Paris,* 1664. *in fol. Besongne en estat de la France del ann* 1669. *tom.2. par.3. Les OEuures de M. Antoine d'Espeisses tome quatrième in Traicte des Tailles,* & *autres Impositions,* 1665. *in fol. Guy Coquille OEuures en droit, en 2. tomes, Paris* 1666. *in fol. Francois Grimaudet OEuures en droit, Bruxell.* 1669. *in fol. Ieau Bechefer Augmentations ou Bibliotheque ou Thresor du droit Francois de Laurens Bochel 3. vol. Paris* 1667. & 1671. *in fol. Louys Charondas Pandectes du droit Francois, Paris* 1676. *in fol.*

7 Patrimonium Regni est maximè legitimus, & certus Regum reditus, quod Domanium, vulgò *le Domaine* vocant, de quo integer *Renati Choppini tractatus de Domanio Franciæ* extat, distinguiturq; in *Domanium Immutabile,* quod in fundis patrimonialibus, locatis, vel datis priuatis cum onere pensionis certæ in perpetuum; & inter *Domanium Mutabile,* eò quod sint iura Reipublicæ habentia reditus, vel compendia, quæ singulis annis, vel alijs tẽporibus, vel augeri, vel minui possunt, iure exigendi tamen remanente immutabili penès Principem, vel Rempubl. &c.

8 Sunt, & his affinia iura, quæ debentur Regi pro feudorum transmutatione à persona in personam aliam, vel per successionem, vel per alienationem permissam, in quibus aliquandò morte possessoris iura quædam exiguntur, quæ dicuntur *Releuamenta.*

Quints, & *Requints,* & alia iura, quæ debentur ab illis, qui ea in feudum tenent, aut quotannis soluuntur, aut cum tenens mutatur, siuè per mortem, siuè aliam ob causam. Item tributa, & vectigalia, impositiones, portoria eorum, quæ aut inuehuntur, aut euehuntur, dinumeratio, siuè professio rerum beneficialium, siuè clientelarium: *Adespota (espaues)* caduca bona *(cubaines)* peregrinorum, aut spuriorum, nisi aut illi ius Ciuitatis, aut hi legitimationis obtinuerint: Aut alioqui defectu hæredis vacantia, *manus mortuę,* vt vocãt, quæ duplices, aut Ecclesiasticæ, aut plebeiæ, siuè adscriptiorum.

9 Patrimonium autem hoc sacrum est, & non tàm Regis, quàm Regni, itàq; per se alienari non potest, nisi per assignationem, qua minoribus Regum filijs certa dominia, & terræ assignantur in *Apanagium* cum conditione, vt maribus deficientibus ad Coronam redeant;

deant; Vel per venditionem pro rata pecunia, necessitate id exigente, & decreto Parlamenti præeunte. De quo vltrà præfatos vide *Springsfeldium de Apanagio cap.1.& seqq.*

10 Sequuntur deindè tributa vulgò, *Tailles*, quæ nonnisi à plebeis hominibus soluuntur pro bonis possessionum, ac etiam domicilijs habita ratione bonorum omnium, quæ à tributis addicto vbicumq; possidentur. Exempti autem sunt Ecclesiastici, Nobiles, & Regij officiales, latè *M. Antonius d'Espeisses in tract.des Tailles tit.2. art.14. sect.1.& 2.per tot.* De qua immunitate ità *Bodinus 6.de Republ. cap.2.pag.661.* exclamat: *Quid absurdiùs, quam apud nos tria hominum genera, Sacerdotes, inquam, Nobiles, ac Magistratus ferè omnes, omnia tributa in miseros opifices, & aratores reijcere? Sunt igitur ea vectigalia (si modò necessaria) probanda, quę in omnes ordines pro singulorum facultatibus exequantur, &c.*

11 Tributi huius superindictum vulgò *Taillon*. His accesserunt *les Crues*, siuè additamenta tributorum, cum vetera nequaquam militibus sufficerent. Dicitur autem *Tallia* à *talea*, quæ lignum quadratum significat, quod ex censu à possessoribus per partes æquo iure exigatur, *Iul. Cæsar. Bulenger.de vectig.Pop.Rom. d.cap.58.*

Payement de Fouages, siuè focaria à foco appellantur, annuum tributum, quod in singulos focos exigendum curauit Galliæ Rex *Carolus V.*

Subsidia, vulgò *Aydes*, quibus vicesima pars pretij frugum, cæterarumq; rerum venalium, quæ intrà Regni fines venduntur, exigitur; hodiè Patrimonij munus prædijs indictum pro cuiusq; censu, sicuti *Taillens*.

Mutuatio, *Emprunts*, cum mutui nomine, ac titulo Rex à subditis aliquid exigit.

Æquipollens, vulgò *Equiualent*, alia impositionis species. *Droict de l'Equiualent, qui se prend sur le chair*, denarius vnus in libram piscium, & carnium in macello venalium.

Droict de l'Equiualent, qui se prend sur le vin; sexta pars pretij vini, quod à mercatoribus emitur.

Droict de l'Equiualent sur le poisson, de quibus latè præter citatos Authores, vide *M.Anton. d'Espeisses in d.tractat.art.1.à sect.1.ad 4.*

12 Sed vectigal vini perantiquum est in Francia: Quoad vsum verò Gallicum circà tributum vini, & aliarum eiusmodi rerum duas esse Parisijs, & in alijs Ciuitatibus tributi species, alteram ex populi consensu, alteram mera Regis authoritate indictam obseruat *P. Gibalinus de vniuers.rer.negot lib.2. cap.2.art.8.num.22.* Prima species vocatur subsidium *droict d'aide*, cuius item duę sunt species, si nempè vinum veneat *en gros*, vicesima; quarta, si minutatim vendatur *en detail*, quæ deindè in octauam conuersa est: Et vicesima cuiusq; libræ Francicæ, *le sol pour liure*. Alterũ tributum Regium à Carolo VII. indictum est, in quo quacumque ex causa vehuntur fructus, vt vendantur, vel ad proprios vsus, maximè vinum, soluitur aliquid pro quocumque dolio, aut alia mensura, non tamen de aqua ardente, cum sit liquor, siuè abstractum purissimi fęcis vinariæ spiritus.

13 *Des gabelles*, alia tributi species, licet apud nos sit generale vocabulum, in Francia restringitur pro tributo salis, quod prius exiguum fuit, sed Franciscus I. illud in immensum auxit anno 1543. 24.libr. in singulos modios impositis. Videatur *Franc. Belcarius in lib. 25.rer.Gallic.n.15.& seqq.* vbi agit de motibus grauissimis in Aquitania anno 1547. & 1548. occasione Salinarij vectigalis exortis.

Traitte foraine, mercibus è Regno exportandis vectigal impositum. Sunt etiam *Impositions Foraine, Reue, & Haut-passage.*

Des est appes, militibus procedentibus, annonæ, & munitiones stationarijs exhibendæ.

Des Fortifications, & Reparations, ad Vrbes, arcesq; muniendas.

Leueès de Cheuaux, & Chiarots, an-

gariæ, & perangariæ.

Solde de cinquante mil hommes, stipẽdium 50000. militibus alendis, quod exigitur ab omnibus oppidorum incolis.

14 *Office venal*, Magistratuum, atque publicorum officiorum nundinatio. Idquè inter turpissima vitia Gallorum Politici numerant apud *Thuanum* Gallicũ scriptorem eximium *lib. 132.*, quamuis abrogatio sæpè fuerit tentata; Notat verò *Lymnæus in Notitia Regni Franciæ lib. 2. cap. 8. lit. aa. in fin.* à tempore, quo Ludouicus XIII. Coronam Regiam adeptus fuerat, ad mẽsem vsque Ianuarij anno 1624. quod tempus 30. annos cum dimidio conficit, ex venditione Officiorum (quæ illic recenset) plusquàm ducentos libellarum milliones receptos fuisse.

15 *Dons gratuits*, dona gratuita, quæ necessitatis tempore exigere potest; Imò etiam ex reditibus Ecclesiasticis post conuentum anno 1657. per consensum Cleri perpendentis Status necessitates, percepit summam duarum millionum septingentarum millium librarum, *Besongne tom. 2. p. 3. pag.* 187.

Des decimes, decima pars redituum Ecclesiæ, quam à Clericis Rex exigit, Summi Pontificis permissu, verùm duplex decimarum genus constituit *Frãc. Duarenus de Sac. Eccl. minist. ac benefic. lib. 7. cap. 1.* vnum vocans decimas ordinarias, alterum extraordinarias, atq; indictas, quas Rex beneficiarijs indicere solet, præter eleemosynaria loca, vide *cit. Lymnæum*, *& Tholos lib. 2. syntagm. cap. 20. cit. M. Ant. d'Espeisses 4. tom. à tit. 1. ad 9. du traite des benefices Ecclesiastiques*.

16 *Regalia*, ius, quod ab antiquo vsu Regibus Galliæ competit in omnibus Episcopatibus, vt illorum sede vacante per Episcopi obitum, fructus eorum suos faciant, & disponant, vsquè dùm nouus Episcopus in demortui locum suffectus, Regi fidelitatis iuramentum præstiterit. De qua extat integer *tract. Iuris Regaliæ Arnulphi Ruzæi*: & *Anu. Robert. rer. iudic. lib. 3. cap. 1.* Vide *Claudium Robertum in Gallia Christiana*, necnon *Merulam Cosmographiæ par. 2. lib. 3. cap. 18.* qui XV. Archiepisc. numerat, Episcopatus verò CVIII Præter Abbatias, de quibus notandum, quod teste *Ioachimo Hagmeiero in dissert. de Statu Galliæ*, titulum *Abbatis S. Hilarij* apud Pictones ipsi Reges non dedignentur assumere, vndè iocosum illud: *Abbati huius Ecclesiæ licitum esse primam noctem inire thalamum Reginæ Franciæ.*

17 Quibus omnibus indictionibus Generales Ærarij, ac Thesaurarij Principis, vulgò *Generaux des Finances*, cognoscunt, quorum ordo primùm Lutetiæ, deindè per reliquas Galliæ Prouincias propagatus honestissimo loco habetur. Sunt & alij Collectores, Discussores, Tabularij, Opinatores Palatini, Scribæ, Actuarij, &c. *Faust. in cons. pro Ærar. class. 14. ord.* 1045. Auditoria autem Thesaurariorum Generalium Franciæ, *Generalitates* appellant, ad faciliùs colligẽdos ex tributis exactos nummos. Sunt autem illæ viginti tres, nempè septendecim, quæ distributæ sunt in electiones, & sex in Regni terras, siuè Regiones; hæ conuocant Status ad soluendam summam à Regibus sibi imperatam, quam exactam Ærario publico inferendam transmittunt, quas omnes ex *Besongne en Estat de la France de l'Ann 1669. tom. 2. p. 3. chap. 1.* refert *Christoph. Peller. ad Klock. lib. 1. de Ærar. cap. 7. n. 36.* Quarum vniuersa summa ex taleis, indictis, & subsistentijs conficit quinquaginta milliones, tercentum quinquaginta nouem millia, ducentas, & octo libras, nouem asses, octo denarios.

18 *Ioannes Boterus* de reditibus Regijs edisserens, scribit Ludouicum XII. ex Regno Franciæ Myriadem, & Semissem percepisse; Franciscum I. ad tres; Henricum II. ad sex; Carolum IX. ad septem myriades peruenisse; Henricũ II. verò ab vnoquoq; pecunias fœneratitias ad XVI. per centum sumpsisse, & filios ære alieno ad XXX. myriades aureorum obligatos reliquisse, nec

mer-

mercatores ei quadrantem credidisse, apud *Klock.d.cap.7.n.26.*

19 *Bodinus* refert anno 1444. sub Carolo VI. totum Regnum soluisse quotannis tantùm tredecies centena millia librarum. Sub Carolo IX. quatuordecim milliones libr. Sub Henrico Magno exhibuit quinque milliones auri, & quingenta millia coronator. Auctor libelli, cui tit. *Conclaue Regium*, testatur, Politici ordinis reditus ad 39. milliones, & 50. millia librarum Turonensium, quæ superant tredecim milliones coronatorum, apud *Beyerlinck in Theatr.Vitæ hum tom.6.fol.26.*

Sed iuxtà veriorem opinionem Regios reditus hodiè ascendere ad 15. milliones auri, ex *Cardin. Bentiuoglio* testatur *Comes Luschus in compend. histor.fol.36.*

20 Inter tantos tamen reditus sæpiùs thesaurus Regius euanescit, cuius rei plures causæ, nempè sumptus bellici, sumptus vicinis, & confœderatis populis suppeditati, qui 5. aut 6. haud rarò myriades superant; & Patrimonium Regium oppignoratum, stipendia, & pensiones Officialium, & quæ in confœderatos quotannis erogantur.

21 Quoad bellicas vires attinet, licet gallica gens armorum strenuitate, equestri cum primis certamine, indomitoq; impetu celebretur, vndè Romani Imperatores solerti cura Ærariũ peculiare dispositum habebant, in quo pecunia seruabatur ad bellum gallicũ velut primo æstu fluxile sustinendum, & depellendum, teste *Appiano lib.2.de bello ciuili*, sola tamèn est in exitium sui potens, nec diù externum aliquod imperium tenuit, læta semper bellorum initia, atroci exitu corrumpentes, & Francicum impetum Hispanica cũctatio frangit; nam impetus facilè præuidetur, & vir constans facilè illum eludit, faciliùsq; cunctationem retundere impetum, quam contrà. Hoc modo Magnus Capitaneus deductis copijs ad Barolum vulgò *Barlettam*, & cunctatione sua ad ripas Liris fluuij (qui dicitur *Garigliano*) Francos nostrorum Catholicorum gloriæ inuidos detentione Regni Neapolitani deiecit, omnemq; inuadendi in posterum spem ademit: Ijsdem artibus *Antonius Leua* Regem Franciscum fregit sub Ticino, & *Prosper Columna* copias illius è Mediolano eiecit, *Io: Botero* teste apud *Laët in descript.Hisp.pag.471.* Vndè Hispanis contra Gallos, tàm in bello, quàm pacis negotiationibus semper res optimè cessit, nam cum Franci natura vehementes sint, in Hispanorum inuictam constantiam impingentes, obtunduntur, & superãtur, atq; vt tædium vitent, facilè pacem licet iniquioribus Gallorum conditionibus ineunt, vt ipse *Io: Bodinus* Gallus inuitè fatetur *in lib.5.de Republic. cap.1.pag.501.*

22 Et hæc Gallorum licentèr præter gentium indolem lasciuientium extrà patriam suam labes: sed ne quidquam de Gallorum leuitate, odio, & læuitia addamus, ipsemet Gallus *Caspar Colinius* in scripto quodam ad Regem Carolum IX. dissimulare nequiuit, Francis hoc insitum contendens, vt, cum hostem extrà fines non habeant, in cõmilitones, & conciues suos sæuiant, & omnes pacis artes perosi, scelerata mẽte viatores hostilitèr aggrediãtur, apud *Thuan. hist.51.* vndè & illud Flandrorum adagium: *Quand le Francois dort, le diable le berle*, h.e. quando Gallus dormit, diabolus est motor cunarum, *Rudolph. Maximil. in orat. contra Galliam* apud *Lans. de principatu inter Prouinc.Europ.pag.277.* Adhùc fœdius in Galliarum visceribus peccant, qui passim tanquam gladiatores ad arenam damnati, subitis odijs, armisq; priuatis ob leue iurgium, aut iocum, (quis crederet rem immanem!) ritu ferarum, non ratione, sic ad vltima discrimina committuntur, vt orbem supra aliquot secula suis moribus polluisse, scribat eorum fautor *Barclaius in Euphorm. Satyr.par.4. Icon.animor.cap.3. vers.& hæc.*

23 Gallorum deniq; vitia Italis propè repugnantia, siuè tertiam Babyloniam, & quin-

& quintum labyrinthū in Gallia, non minùs pulchrè, quàm veridicè describit *Franciscus Petrarcha in Epistolarum libro epist.* 10. *& seqq.* concludens *epist.* 14. *Postremò quidlibet vide, Indos quoque, modò ne videas Babylonem, neq; descendas in Infernum viuens.* Qua de re optimè vaticinatus est Italorum Poetarum maximus *Ariostus*, qui *cantu* 33. *st.* 10. sonorè cecinit:

Merlin gli fe veder, che quasi tutti
Gli altri, che poi di Francia scettro hauranno,
O di ferro gli Eserciti distrutti,
O di fame, ò di peste si vedranno:
E che breui allegrezze, e lunghi lutti,
Poco guadagno, & infinito danno
Riporteran d'Italia: che non lice,
Che'l Giglio in quel terreno habbia radice.

CAPVT VII.

De Ærario Turcici Imperatoris.

1 VAstum illud Turcarum Imperiū, ab *Ottomano* Tartaro, audaci, ac scelerato milite conditore, *Ottomanicum* dictum, ac latè per Europam, Asiam, & Africam à duobus præsertim seculis extensum, terminatur in Europa ad Boream Tartaria minori, Polonia, Moldauia, Transyluania, & Hungaria Austriaca; ab Occasu mari Hadriatico, quo separatur ab Italia, & mari Mediterraneo. In Africa terminatur ad Austrum sinu Arabico, Nubiæ Regno, desertis Barcæ, & Gagæ, ac Regno Tripolitano. In Asia autem ad Ortum terminatur Ponto Euxino, Georgia, Imperio Persarum, & Arabia. Ditio Turcica in *Europa* duplex est, nempè *Rumelia*, sub qua censentur Græcia, Macedonia, Albania, Thracia cum insulis Creta, Eubęa, & alijs in mari Ægeo; Et *Sclauonia*, sub qua Bosnia, Seruia, Croatia ex parte, Dalmatia Mediterranea, Sclauonia, Bulgaria, & aliqua pars Regni Hungariæ versùs Austrum. *In Asia* quatuor sunt partes, nempè Asia minor, siuè Natolia Syria latè sumpta, Turcomania, aliàs Armenia maior, & Diarberchia, aliàs Mesopotamia, & Assyria, atq; pars Babyloniæ, cum aliquot locis tantùm in Arabia Petręa versùs sinum Arabicum. *In Africa* autem Turcicæ Ditionis partes sunt Regnum Barcæ, & Ægyptus. Regna tamen *Tripolis*, *Tunesi*, & *Algerij* in Africa sunt sui iuris quodammodò, & Turcarum Imperatori parent tantùm, quando ipsis videtur, quamquàm sub ipsius clientela viuant. At vice versa ipsi tributum soluunt *Principes Transyluaniæ*, *Valachię*, *& Moldauię*, vt *Resp. Ragusina*, *& Princeps Tartarię minoris* ipsius est clientelaris.

2 Hoc Imperium diuiditur aliter in viginti quinque Præfecturas Generales, quarum vna est in Africa, septem in Europa, & septendecim in Asia, & ex his duæ reguntur à Præfectis *Beglierbey* dictis; aliæ omnes habent Præfectos *Bassà* nominatos. Totius Imperij sedes Regia est *Constantinopolis*, in qua quidem Vrbe Regium est Palatiū ambitus trium milliarium męnibus clausum, quod vulgò dicitur *Serraglio*, intra quod sunt Claustra duo pro mulieribus, in quorum vno sunt propè 1500. mulieres. Vide *Ioann. de Laët. in descript. Reip. Turcicæ*, *Ant. Gothofred. in descript. Imp. Ottomann. Io: Leunclauium Pandect. hist. Turc.* Varias item Relationes apud *Honor. in Thes. Politic. Io: Bapt. Montalban. in Comment. rer. Turcic. Lazarum Soranzium in Ottomāno, Achill. Tarduccium in Turca vincibili, Mons. Briot en l'Histoire de l'Empire Ottoman, Lonicer. in Hist. Turcic. Laonicum Chalcocondylam de reb. Turc. Comitem Luschum in compend. histor. à fol.* 115. *ad seqq. Hermann. Conringium apud Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. part.* 1. *à fol.* 598. *ad seqq. Hermann. Vvesselingium in sua Aurifodina ver. Turcicum Imperium à fol.* 1727. *cum seqq.*

3 Tyrannicum Dominatum, siuè Monarchiam herilem in Europa refert Imperium Turcicum, vbi se *Sulthanū*,

hoc

hoc est *Dominum* appellat Imperator, qui hodiè *Mahometes IV.* absolutissimam rerum omnium intra fines suos habet potestatem, ità vt potestas belli, & pacis, & omnium fęderum sit in solius ipsius manu, & arbitrium bonorum vnà cum vita subditorum, nec quisquam tàm magnus, aut potens sit, qui non tãtùm de fortunis, bonis, ac facultatibus, sed de corporibus, & vita etiam ipsa vllam sibi securitatem promittere queat, nisi quandiù Imperatori placuerit; Imò apud Turcas non sui quisquam iuris est, multòquè minùs ædes, quas inhabitat, vel agrum, quem colit, ad se iure proprietatis spectare verè gloriari potest, exceptis aliquot familijs Constantinopolitanis, teste *Comite Luscho in compend. histor. tit. de Domo Ottoman fol. 163. & Authore I.E.C. Manualis Politici*, Ienæ anno 1687. impressi *lib. 3. cap. 2. n. 1.*

4 Omnes etiam in bello occisos credunt beatos; hinc fit, vt nemo pro salute Imperij, & religionis Mahumedanæ vitam profundere subterfugiat, & Mahumedis Constitutiones *Leges Gladij* appellantur, & *Alcorani* institutis gubernantur; Abhorrent verò à nomine *Turcæ*, dici verò amant *Musulmanni*, hoc est benè credentes, maiore tamen Christiani apud eos, quàm Hebręi in amore sunt. Regni Primoribus, ac Potentibus hoc est *Bassis*, & *Visiris*, summa auctoritas est, sed omnium dubia fortuna, vt ob quamuis minimam suspicionem, quæ leuissimam *Sultani* indignationem incurrit, statim vitæ, ac facultatum iacturam faciant: quasi hac Ottomannicæ domus immanitate, ex iusto Dei iudicio, *Bassarum*, & *Visirorum* apostasias, & scelera vindicari, siquidem pleriq; parentibus Christianis nati Religionem Christianam eiurant, & ea de causa ad tantos honores euehuntur; Magnus Tyrannus habet quoque ius vitæ, ac necis in fratres, & consanguineos, quemadmodùm *Mahumetes III.* nouendecim fratres, & *Selinus I.* genitorem proprium, binos fratres, cunctosq; etiam filios strangulauit, vt præter suspicionem dominaretur, *cit. Manuale Politic. d. c. 2. n. 4. & 5. Henricus Breuuer in historia Brachelio-Thuldenana contin. par. 7. lib. 1. c. 1.*

5 De Maiestate verò, diuitijs, Ærario, ac viribus præter relatos adeundi sunt *Klock. lib. 1. de Ærario cap.* 4. ibiq; *in obs. Christoph. Pellerus, Beyerlinck in Theatr. vitæ hum. tom. 6. ver. reditus fol. 27. & 28. Io: Bapt. Tauernier in part. 2. Itinerarij Turcici*, italico idiomate *Romæ* ann. 1682. editi, in Relatione Palatij, vulgò *Serraglio cap. 10. 11. & 13. Herm. Vvesselingius in d. sua Aur. fodina, verb Turc. Imp. & verb. Vires &c. fol.* 1084. & 1085. vbi & hic titulus pro magnitudinis notitia apponitur.

6 *Imperator Mahometes IV. filius Ibrahimi semper victor: Ego, qui per infinitas gratias Omnipotentis, & abundantiam miraculorum Principis Prophetarum, sum Imperator Augustorum Imperatorum, distributor Coronarum, ac Diadematum inter maximos Terræ Principes, Minister duarum Sacratissimarum, & Augustissimarum Vrbium Meccæ, & Medinæ, Protector Sanctæ Hierusalem, Custos Sepulchri Christi Domini, Asiæ, Africæ, & maximæ partis Europæ victrici nostro ense partæ, scilicèt Regionum, & Regnorũ Græciæ, Themisuar, Bosniæ, Segeti, Natoliæ, Caramaniæ, Ægypti, omnisq; Terræ Parthorum, Curde, & Georgianorum, Portæ ferri, Regionisq; Principis paruorum Tartarorum, Cypri, Diarbequir, Aleppi, Arserum, Damasci, Babylonis, Barzaræ, Arabiarum, Abech, Tunis, Tripolis, Barbariæ, & plurimarum aliarum Regionum, Insularum, fretorum, portuum, populorum, familiarum, generationum, & infinitarum myriadum præstantissimorum militum, qui sub nostro obsequio requiescunt, & sub mea iustitia, qui sum Imperator N. filius N. Gratia Dei refugium præcipuorum Principum mundi, & asylum honoratissimorum Imperatorum, &c.* Nebulo nebulonum, esca Diaboli, tyrannus Christianorum, &c. refert idẽ *Vvesselingius in Genealogia Ottoman.* post *tract. de Iure Potest. Roman. Pontif. fol.* 232. Aliumq; titulum, quo in *Epi-*

stolis

stolis Inuictiss. Imperatori nostro vsus est, affert *Peller.in add.ad Klock. d. cap. 4.num* 116.

7 Ad opes Ærarij quod attinet, Turcarum Imperator duos habet Thesauros, vulgò *Hasnad* dictos, quorum primus, *Ærarium publicum* in quatuor cubiculis consistens, ex quo sumptus Regni, stipendia militum, alijquè ad Imperij conseruationem necessarij sũptus desumuntur; Alterum *Ærarium secretum*, quod semper est clausum, nisi Magnus *Visir* aliquam notabilem summam ibi locandam nunciat; Quæ latè, & pulchrè describit *Io: Bapt. Tauernier part.2.Itinerar.Turcic. tit.Relatione del Serraglio del Gran Signore cap.* 10.& 11. Tradit verò *Lonicer. Chron. Turc.tom.1.lib.3.cap.*17. Iuuenes, quibus horum cura commissa est, vocari *Aslaoglandaros*, quorum per singulos dies, alij decem, alij quindecim aspros habent. Eis aurea, argenteaq; vasa, monilia, aliaq; eius generis ornamenta, gemmas, & quidquid in thesauris est Imperatoris, committi. His præesse Eunuchum *Asnadarbasciam* (*Leunclauius in Onomastico Hist. Musulm.*, vocat *Hasnadarbassim*, & interpretatur, Præsidem thesaurorum, Magnum Thesaurarium) cui claues Thesaurorum commissæ sunt, nec tamen quisquam reserare posse, nisi præsentibus alijs duobus, quorum alter *Testeder*, alter *Nisangi* vocatur; Hos enim seras, arcasq; obsignare, &c.

8 Ærarium ex Donarijs ferè constat, quæ ab alijs Principibus, potissimùm Christianis, tùm & à suis subditis, atq; seruis Imperatori conferuntur; nemini enim vacuis, quod dicitur, manibus in ipsius conspectum venire conceditur, indèq; sunt, qui per facetiam aliquam produnt, sic dictam, *Portam Ottomannicam*, quod non ingredi possit, qui nõ aliquid portet; *Pellerus ad Klock. de Ærar.cap.5.num.*50. Magnificentiæ id tribuunt, quod immensam secum trahit vtilitatem; ac si quis penitùs in omnes Turcarum actus oculos infigere velit, cognoscet, eò ipsos vnicè intentos esse, quò aliundè cumulatè rapiãt, vt Imperatori, quæ rapta sunt, donent per eorum manus, tanquàm per aquæductum quendam omnes isti thesauri huius Imperij diffluant, seq; in Oceanum auaritiæ Imperatoris exonerant, *Klock.d.cap.5.n.6. Lazar.Soranzius in Ottoman.cap.*47. *Traductius in Turca vincibili tit. de reditib. & Thes. Regijs fol.*238.& *seq. Arnis. Polit.*2. *cap.*5. *fol.* 563. *Caua il Gran Sig. cento sessãta mila scudi di tributi, e pẽsioni da diuersi Prencipi*, ait *Auctor thes.politic.par.1.relat.di Constantinop.fol.*122. eaq; dona ex loco sublimi, omnibus spectantibus explicari iubet, quasi tributa subditorum, *Bodin.6.de Republ cap.2.nu.*645. *Besold. de Ærario cap.1.n.*7.

9 Sunt & alia dona, quæ extrà ordinem Principes huic barbaro Tyranno, eiusuè ministris ad cõciliandum amorem faciunt; Cuiusmodi fuerunt illa, quæ Inuictissimus Imperator *Leopoldus* pace conclusa anno 1665. *Mahumedi IV.* obtulit, quorum cathalogum *Diarium Europæum par.12.à pag.*497., munerum verò Turcicorum *eiusd. par.*13. *pag.*41. exhibet. Vbiq; Regionum suarum libertas omnium Religionum annuo tributo venditur, quo templa à Christianis extructa, sarta, tecta quidem seruare, exusta verò, vel destructa reędificare nullatenùs permittitur, imò talia demoliuntur, vti post incendium *Galatæ*, & *Constantinopoli* A. 1660. exortum reædificantibus contigit.

10 Omnes prætereà, qui ad aliquod Imperij munus peruenire ambiunt, immensas pecuniæ summas, valori eius, & fructui exindè capiendo adæquatas, pro eo pendunt, vndè mutuò sumunt Candidati argentum illud sub vsuris ad rationem 40. aut 50. in singula centena, & nonnunquàm duplo maius, si vel incidant in manus auarorum in Claustro Eunuchorum, *Briot en l'histoire de l'Empire Ottoman lib. 1. chap.* 17. *Pellerus ad Klock.d.lib.1.cap.5.num.* 87. Imò omnes Præfecti, vbi ad exercitum peruenerint, ambitiosè præstantius donum Imperatori offerunt, non igi-

igitur expendit, vt nostri Principes, sed colligit pecuniam belligerando, *Soranzius in Ottoman. cap. 47. Pellerus ibid.*

11 Illę verò quantitates, quas pro Officijs sumit Imperator, non sunt considerabiles respectu earum, quas accipit, cum *Bassà*, aliusvè *Portæ* Præfectus quouis modo obit, cuius iuxtà eorum legem remanet ex asse hæres, vel cum alij Officiales immensos habentes thesauros necari iubentur, quod sæpè sæpiùs fit; Quemadmodùm fuit misera sors cuiusdam Mahumethis *Beglierbey*, & Magni Visiri *Nassuf*, qui immensas auri, argentiq; diuitias possidebat, quæ cum eius capite in *Portam* exportatæ fuere, teste *Tauernier d. cap. 12.*

12 Aurum verò, quod in Ærarium intrat, ex quatuor fontibus emanat, duobus nempè exteris, & duobus conterraneis: Primus exterorum est commercium Gallorum, Italorum, Anglorum, Hollandorum, Moscouitarum, & Polonorum, qui ex eorum regionibus aureos ducatos afferunt: Alter dimanat ex annuis tributis Magni Chani minoris Tartariæ, Principum Transyluanię, Moldauiæ, & Vuallachiæ, Reip. Ragusiæ, & partis Mingreliæ, & Russiæ; quæ in aurea summa soluenda sunt: Ex propria regione peruenit spolium Bassarum, & Visirorum; & insuper ex Ægypto, qui præter alia Barbarorum Regna eius sub iugo gemit, ac tremit; vt videre est apud *Klock. de Ærar. d. c. 5. à n. 47. ad 62. Beyerlink in theatr. vitæ hum. tom. 6. ver. reditus pag. 27. & 28. Vvesseling. in d. Aurifodina, ver. Turcicum Imp.*

13 Formidabilem constituit militiam, tàm equestrem, quàm pedestrem; hinc sunt, qui famosissimorum *Iannizzarorum*, & *Spachorum* nomine celebrantur, in quibus duobus peditum, equitumq; ordinibus præcipuum Turcici Imperij robur versatur: Vtriq; desumuntur ex *Amozoclanis*, quos instar decimarum 5. aut 6. ætatis anno Commissarij ære conducti à Christianis Europæis, quāuis hodiè etiam Asiatici, alijq; miscellanei adscribantur, singulis quinque, vel sex annis exigunt, qui postquam Constantinopoli Turcarum more circumcisi, deindè Prouincijs, & remotissimis Asiæ locis hinc indè distributi, Principisq; sumptibus in Religione Mahumethana, lingua, ac moribus Turcicis primùm educati, tandem, vel armorum exercitio, vel in alijs artibus laboriosis, vt cuiusq; fert inclinatio, instruuntur, *Soranz. in Ottomanno p. 1. cap. 20.* Ex horum serie præter Aulæ Ministros, & Officiales numerantur *Iannizzari* pedites, quos 12000. ad sui custodiam habet Imp.: Ex *Iannizzaris* selecti *Spachi* 3000. dexteræ Principis, singuli 4. aut 5. equis seruiētes. Ex ijsdem *Silichtar*, *Vlufagi*, *Charipici*, alijq; in limitibus Imperij ad cētum quinquaginta millia Equitum; maxima verò eorum ars in Aula, quæ *Porta* dicitur, circà Imperatorem excubias agunt, ex quibus etiam *Bassæ*, & *Visiri*, ideſt Capitanei, & Consiliarij iustitiæ, item Præsides Prouinciarum, & Baroniarum, & *Aga*, siuè militum Præfecti, vel Tribuni militiæ depromuntur; Eorumq; arma offensiua sunt *hasta*, *acinax*, *scutum*, *arcus*; præter *galeam* ferè nulla defensiua, habetquè classem semper instructam, suumq; ad nutum paratissimam, *Laz. Soranz. in Ottoman. cap. 50. Theodor. Sandugnus de morib. Turcar. per tot. Vvesseling. in d. Aurifod. ver. Turcicum Imperium, tom. 2.*

14 Hæc publica Orbis lues, barbaro impetu, multitudine hominum, & austera parendi disciplina inualuit; hinc potentiam, ac fortitudinem militarem Sulthani Turcici nobis commendat *Bodinus in methodo histor.* Imperium scilicèt se habere Europa triplo maius, tùm populorum multitudine, tùm amplitudine regionum, occupare amplissimas maioris, & minoris Asiæ, Africæ, & Europæ partes, totiq; mari mediterraneo, & Insulis omnibus, exceptis admodū paucis, latè dominari, armis, ac viribus tantum esse, vt vnus omnibus ferè Principibus par esse possit, cum Persarum, ac Moscouitarum copias extrà Imperij limites longè repel-

pellat. Accessit etiam Turcicæ potentiæ plurimum, cum Religiosissimus Hispaniæ Rex omnes Iudæos, & Mauros ex suis Regnis proscripsit; tùnc enim inquit *Horn.* plus 120000. in Africam, & ditiones Turcicas migrarunt, simùlq; cum ijs artes Europææ, præsertim militares,& mechanicæ.

15 Sed etsi videri possit, Turcam ex tãto imperio multò ampliores reditus percipere posse (qui ordinarij dicuntur esse nouem *Sultbaninorum* milliones, siuè octo aureorum milliones), id tamen non fit, cum Turcæ nullam alterius rei curam gerant, quàm armorum, vt exercitus conseruent, ità spoliant populos, vt vix ipsorum sustentationi necessaria eis relinquant, vndè duratio Imperij Ottomanici, vel ideò diuturna ampliùs esse nequeat, quod tyrannica seueritate, non clementia subditi regantur, ideò hoc Imperium apud *Boccalinum* Europæ Principes insulsè ridet, quod clementia subditos suos tractent; Cum teste *Polybio lib.6.* ille Reip. status optabilis, & firmus sit, in quo & priuatim sanctè, innoxièq; viuitur, & publicè iustitia, & clementia vigent, vt rectè tradit *Conringius* apud *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par.1.pag.*675. Qua de re inter *centum manuscriptos Codices rerum diuers.* qui in nostro Musęo conseruantur, extat fidele *Prognosticon D. Magistri Antonij Torquati, artium, & medicinæ Doctoris Ferrariensis, clarissimiq; Astrologi de euersione Europæ, quod Seren. Matthiæ Hungariæ Regi anno salutis* 1480. *direxit*, vbi sic concludit: *Nec cessabunt, aut deficient Hispani ad vlteriora procedere, donec omnia meridiana ad extremam vsq; Indiam sibi subijcient, &c. prædaq; ingentissima ab omni parte, genteq; subducta, suprà quam credi potest, ditabuntur: Sicq; Domini nostri Iesu Christi vexillum ad Orientales partes cũ gloria portabitur, & Mahumetana secta cessabit, & passim Mahumetani, & Indi, atq; Iudęi ad Christi baptisma conuolabunt; cui sit honor, & gloria in secula seculorum, amen.*

16 Quod dictum sit ad maiorem DEI gloriam, & ob Catholicorum Hispaniæ Regum summam clementiam, ac religionem, de quibus concludat illud *Cant. 4. Surge Aquilo, & veni Auster, persla hortũ meũ, & fluent aromata.* Caussa enim sperandi eruitur ex tanti Monarchæ potentia, ac religione, nostrorum militum roborę, belliq; disciplina, tùm ex Christianorum numero, atquè votis, præsertìm Inuictiss. Imper. *Leopoldi* Austriaci, qui *Budam* Hungariæ metropolim, cum alijs propugnaculis recuperauit, & cum gloria Christiani nominis feliciorem exitum consequetur. Vtinam aliquandò Christiani Europęi Principes vires suas sanè maximas coniungerent, non in semet ciuilibus discordijs, & simultatibus seipsos atterentes, fidei, Christo, & sibì inuicem datæ, non obliti, *coniuncta rabie in vrsum insilirent, morsu vndiq; appeterent, nec priùs desisterent, quàm omnem bolum è faucibus eripuissent, prædatoremq; dilacerassent, Paríual. hist. sac. fer. l.7.c.27.* Sed tantùm abest, vt in concordiam contra hanc hirudinem conspirent, vt potiùs arma contra Christianos Principes arripiant, proùt hodiè tàm grauem, ac sanctum apparatum aliquantulùm interuertit *Galliæ Rex*, Sabaudiæ limites aggressus, aliaquè metu licet inani intentans. Sic in nostra viscera acti sumus, & à nobis superati triumphos Saracenis, Turcisq; concedimus. O' tempora, ò mores!

CAPVT VIII.

De Ærario Regis Angliæ, siuè Magnæ Britanniæ.

1 MAgna Britannia est Insula totius Orbis longè celeberrima, quæ a circumuicinis regionibus commodo vndiq; interuallo disiuncta, iuxtà illud *Poetæ*:

Et penitùs toto diuisos Orbe Britannos.

gremijsq; passim patentibus vniuersi Orbis commercijs oppertuna, & tan-

quàm

quàm ad iuuandos mortales in mare se proijciens, vndequaq; Cœlo, & solo iuxtà fruitur felicissimo, vti eam celebrat *Lansius in orat.pro Britannia*, & videndi *Fournier.in Geograph.Orb.notitia lib.5.cap.2.& Eduard.Chamberlayne en l'Estat presente de l'Angleterre chap.1.pag.5.Thomas Smithus de Repub. Anglic.Cambdenus,& Hermannides in Britannia. Io: Barclaius* natione Scotus *in Euphormione par.4. Icon. animor. cap.4. Ioachimus Hagemeierus Iuris publ. Europęi de Statu Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Epist.3. Francof.*1678. *in* 4.

2 In quatuor diuiditur partes, *Angliã* nempè, *Scotiam, Valliam,* & *Cornubiã*; Anglia tamen omnibus præstat, sub qua triginta nouem Comitatus, seù Regiunculæ. Tria autem hodiè complectitur Regna, Angliæ videlicèt, Scotiæ, atq; Hiberniæ, ex quibus post obitum *Elisabethæ* Reginæ, sicq; Regia Angliæ familia extincta, proximus hæres *Iacobus VI.* Rex Scotiæ vi, & occasione testamenti Elisabethani Rex Angliæ creatus modernam M. Britãniam publico Parlamenti decreto constituit circà annum 4. huius seculi, ob religionis tamen negotium, lacerum ex parte, & in factiones diuisum vidit Imperium Anglia, *Auctor I.E.C.Manualis Politici lib.3.cap.7.*

3 Quod itàq; concernit Regnum Anglicanum, quod Italis *Inghilterra* dicitur, & præualet hodiè, in eo obtinet forma Reipublicæ mixta, nimirùm ex Monarchia, quam Rex; Aristocratia, quam Parlamentum Superius; & Democratia, quam Parlamenti Domus Inferior, alias *Domus Communium* dicta, repræsentat, Rex hodiè est *Iacobus II.* frater defuncti Caroli II. Stuarti admirabili Dei beneficio hactenùs Regno potiti, cum exorta scintilla ciuilis motus in Anglia emicans Carolus I. M.Britanniæ Rex in ius vocatus publico in pegmate (inaudito per Vniuersum exemplo) anno 1649. die 23. Ianuarij securi fuerit percussus, de qua re latiùs *in scriptis Salmasij, à Bateo de motibus Anglic., Theatro Tragico Londini celebrato, cit. Chamberlayne d. loc. cap.8.Samuel Neander in tract.de Principum Potestatis summitate contrà Regicidium Anglicanum, Francof.ad Oderam* 1660. *in* 12. *Caspar Zieglerus exercitation. circà Regicidium Anglorum, edit. Lipsiæ* 1651.*in* 8. alijsquè.

4 Vires Anglicæ non in potentia Regis, Ducum, Comitum, &c. sunt collocatæ, sed in eorum potissimùm potestate consistere videntur, qui ad *inferiorem* pertinent *domum*; vt Rex potiùs politicum caput, quàm Dominus sit, cũ titulo verò *Regis Angliæ, Scotiæ, Franciæ, & Hiberniæ*, necnon *Fidei Defensoris* ex Bulla Summi Pont. Leonis X. ad Regem *Henricum*, qui *Lutheri* blasphemias publicis scriptis, adiuuante *Episcopo Roffensi*, oppugnauit, ac liber per eius Legatum oratione præhabita Papæ oblatus fuit, cuius originale testatur *Houuel* apud *Peller. ad Klock lib. 1. de Ærar.cap.8.num.*11. adhùc extare in Vaticana Bibliotheca cum hac dedicatione propria Regis manu scripta: *Anglorum Rex Henricus Leoni X. mittit hoc opus, & fidei testem, & amicitiæ*:

5 Sed hanc Parlamenti auctoritatem meritò ægrè tulit defunctus *Carolus II.* atque ideò plus simplici vice corã Parlamẽto inferiori seuerissimè protestatus est; Vndè etiam hodierno Rege *Iacobo* à regio throno deposito, *Gulielmum* Orangiæ Principem sibi Protectorem eligerunt, quamquàm Galliæ Rex pro Iacobi repositione suis armis vehementèr instet: Sed quod propter Christi D.N. religionem expediat, non cum Galliæ Rege, sed cũ Hispano Monarcha fœdus inire, & clarã ob rationẽ status, quiuis mediocritèr historiarum peritus dijudicet; cum Galli iàm satis Angliæ appropinquauerint per *Calesium*, & *Duinkerckam*, quam à *Cromuellio* ope eorum occupatam, defunctus Rex Angliæ Carolus II. cum maximo damno ijs vendidit pro 5. millionibus, necessitate ineuitabili, & Regni neruo exhausto: Quod sanè interesse Henricus IIX. Angliæ Rex, & Elisabetha Regina obseruarunt, ac etiam defun-

ctus Carolus II. agnouit, cum superiori bello validissimum exercitum Hispanis succurrendum in Belgium misit: Ast ex nuperrima huius neglectione, qui acutè vident, nil boni Regno Angliæ ominari, rectè testatur *Manuale Politicum d.lib.3.c.7.n.7.* Sed hoc in medio relinquimus, à *Tacito 6. Annal. num.* 8. edocti, *abditos Principis sensus, & si quid occultiùs parat, exquirere illicitum, anceps, nec ideò assequare.*

6 Regni Angliæ opulentiam ex eo præcipuè iudicari arbitrantur *Thomas Smithus de Republ. Anglor. lib.3. cap.5. Conringius apud Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. par.2. à pag.649.* quod solum in omnibus penè Prouincijs habeat fęcundissimum, quod omnia humanæ vitæ necessaria producat bona, è metallorum præsertim auri, argentiq; copia, ex lanarum ingenti copia, & pannificio, commerciorum affluentia, nauigandi peritia, & naualium sociorum, nauiumq; copia, priuatorum quoq; opibus: Commercia verò hodiè Angli instituunt non tantùm in Europa, sed & per omnes reliquas Orbis terrarum partes, & habent ad tuenda commercia Africana *Tangir*, quod Rex Carolus II. à Portugallis, cum Regina Catharina dotis loco accepit, item promontorium *Cabo Verde*, *&c.*

7 Rex autem Angliæ plurimos habet ordinarios reditus, de quibus *Ioann. de Laët. in descript. Angliæ, Thom. Smithus lib.3. de Republ. Anglor. cap.7. Klock de Ærario d.cap.8. à nu.2.* vbi *Pellerus in obs. Maximil. Faust. in cons. pro Ærar. class.17. ord.1351. Boterus, Conringius,* alijq; *in relationibus de hoc Regno.*

8 Habet primò Patrimonium Regni, quod barbarè vocant *Domanium.* Omnium pupillorum feudatariorum tutelam suscipit, & durante pupillari ętate omnes bonorum reditus. Minor autem est quisq; apud Anglos, donec annum vigesimum primum compleuerit, si masculus sit, *Couuel Instit. Iur. Angl. lib.2. tit.3. §.16.* Et matrimoniorum eorundem dominus est, & eiusmodi pupillis coniuges attribuit, aut pretium pro coniugijs accipit. *Releuium* etiam soluunt ex feudis.

9 Portorium quoq; Rex percipit ex omnibus mercibus, quæ inuehuntur, & euehuntur sub nomine *Pondage*, maximè verò ex lanis. Accedunt etiam confiscationes bonorum, & reditus ex Abbatia.

10 Extrà ordinem etiam, necessitate exigente, Parlamentum indicere solēt Reges, & sic auxilium à subditis impetrare. Idq; duplex: Priùs subsidium vocant; Alterum auxilij extraordinarij genus, siuè taxatio pro ratione decimæquintæ partis facultatum locorum. Solet quoq; interdum Rex sine Parlamenti auctoritate locupletioribus subsidium petere, quod *Beneuolentiam* vocant.

11 Sic verò inquit *Barclaius d.cap.4.* nullibi in tàm ingenti Regno vectigal: nō in vrbium, pontiumvè discriminibus publicanorum stationes, præterquàm ijs locis, vndè naues in exteras plagas soluunt; nam importatas merces, aut quæ inde exportantur, profiteri apud eos, necesse est, qui à Rege portorium conduxerunt.

12 Ordinarios sanè Regni Anglicani reditus, antequàm Henricus VIII. bona Ecclesiastica occupasset, ad quingenta aureorum millia accessisse, *Boterus* prodidit; sed olim ad 190. millia ducatorum ascendisse refert *Comes Luschus in compend. hist. fol.168.* & *Ioannes de Laët in descript. Angliæ cap.7. nu.* 504. è tabulis publicanorum testatur, portorium omnium mercium euectarū anno 1612. ascendisse ad 93794. libr. sterling. Easdem tabulas, *idem* ait, fidem facere, easdem anno 1621. vectigal mercium euectarum reddidisse publicanis 82162. libras, inuectorum autem 91059 libras sterling.

13 Verùm de hodiernis Regni reditibus sic loquitur *Eduard. Chamberlayne en Estat present de l'Angleterre p. 94. Certi Regis Angliæ reditus olim maiores erant, quàm alterius Europęi Regis vllius. Ex domanijs, & Iuribus feudorum*

rum

rum plus percipiebant, quàm opus ei erat ad ordinarias Coronæ expensas sustinendas. Sicut nullatenùs cogebatur subditos suos impositionibus, & collectis onerare. Postquàm duæ Cameræ Parlamenti ob felicissimam Regis moderni restitutionem congregatæ essent, inuenerunt illæ Coronæ reditus sic diminutos, & onera in tãtùm ob expensas, quæ necessariò ad bella tàm mari, quàm terra contra duos potentissimos nostros vicinos gerenda extrà, & ob ingentem numerum factiosorum, seditiosorum, & rebellium intrà Regna sustinenda erunt, aucta, vt vnanimitèr concluderent, omninò ad pacem, & quietem status, & ad honorem Regis, Regniuè conseruandum opus esse, vt certi definiantur Regi reditus ad summam duodecies centenorum millium librarum sterlingensium annuarum, &c.

14 Viribus maritimis, & classe ipsius naturæ beneficio Anglus populus præstat; nam in potentia nauali præsidium Status Anglicani consistit, & conseruatur Imperium maris Anglicani, vndè inter cætera ex literis Eduardi III., qui se *Dominum maris* nominat, probare volunt; & *Io: Seldenus* quoque in suo libro, cui tit. *Mare clausum*, Regem maris circumflui, & indiuiduæ, ac perpetuæ Imperij Britannici appendicis Dominum esse asserit; Cui tamen dominio *Bataui* maximè obluctantur, pro quo libellum *de mari libero* edidit *Hugo Grotius*, contra quem *Seraphin. de Freitas de Iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, nec minùs huic maris Imperio infensi sunt Castellani, & Galli, vide *Claudium Morisotum de Orbe maritimo*, aliosq;.

§. 1.

Regnum Scotiæ.

1 SCotia alterum Magnæ Britanniæ Regnum anteà per plurima secula proprijs paruit Regibus, sed ex quo obijt Elisabetha Angliæ Regina anno 1603., ei successit Iacobus VI. Scotiæ Rex, qui duo Regna Angliæ, & Scotiæ coniunxit, & in Angliam, vti maius Regnum transmigrauit, de qua *vnione Alber. Gentilis* librum scripsit, & Iacobus ipse affectauit nomen Regis Magnæ Britanniæ, & aureis cudi curauit cum hac inscriptione: *Henricus Rosas, Regna Iacobus*. Scotia nunc in duas præcipuè partes, Tauo fluuio intercurrente, diuiditur; In *Scotiam Australem*, quæ frequentiùs habitatur, & moribus, diuitijs, ac humanitate excultior est; Et *Scotiam Borealem*, quę agrestior, & rudior, mores etiam *Syluestris Hiberni* genuini, & prisci *Scoti* retinet.

2 De Scotorum opibus, ac reditibus plura accipi possunt ex *Morrisonio Anglo* apud *libellum de Regno Scotiæ c. 5.* & *Philipp. Andr. Oldenburger. in Thes. Rerump. par. 2. p. 656. n. 19.* Reges itàq; Scotiæ, vt suis rem nauticam magis, magisq; commendarent, nulla, aut sanè exigua nauigantibus imposuerunt telonia; Reditus verò Regni, cùm fuerunt tenuissimi; ex *feudis Guardiæ*, quæ ad Regem spectabant, hæredumq; *tutelæ* in potestate Regia erant, qua durante ætate aliquod Rex capiebat emolumentum; ad hæc potestas hæredum in matrimonium collocandorum. In legibus, & Consuetudinibus *Burgorum* per Dauidem primum editis, dicitur: *Quilibet Burgensis debet Domino Regi Burgagio, quod defendit, pro perticata terra quinque denarios annuatim*. Reges cum ex suo Ærario, quemadmodùm Reges Angliæ, exercitui alendo non essent, edicebant suis, vt certo die ad signa adessent, denunciata aduersùs contumaces perduellionis pęna.

3 Quidam existimant, inter quos etiã *Boterus* est, quod Rex Scotiæ non plus ex suis percipiat regionibus, quàm centum millia coronatorum; nonnulli autem putant, quod redituum illius calculus ad millionem auri accedat, modestiores tamen relationes non pluris, quàm centum millium librar. *sterling.* pretio illos reditus æstimant. Post verò Scotiæ cum Anglia vnionẽ, ordinarios reditus sub Carolo I. ascendisse ad quingentum millium libr. *sterling.* pretium, siuè quas Itali vocant

Doble

Doble, testatur *Comes Alphonſ. Luſcbus in Comp.hiſt fol.*258.

§. 2.
Regnum Hiberniæ.

1 Hibernia, vulgò *Irlanda* dicta, Inſula eſt ampla Europæ in Occano Occidentali propè Angliam, & ad eius Occaſum, ſed multò minor ipſa. Subeſt ab aliquot ſeculis Regibus Angliæ, qui dicti fuerunt Hiberniæ domini iàm inde ab Henrico II. ad Henricū VIII. qui primus *Hiberniæ Rex* dictus eſt, eius præcipua vrbs eſt *Dublinum* in ora Orientali Inſulæ: Diuiditur in quatuor partes, ſub qua ſunt triginta tres Comitatus, ſeù Regiunculæ, teſte *Michaele Ant. Baudrand in Lexic. Geograph. tom.* 1.

2 Abundat hæc Regio amęniſſimis fluminibus, piſcibus, & portubus, ſyluis, lignis, equis, lino, metallis, præſertim marmore, quod iuxtà Dublinū, & Corcagium generat; maxima autem Hibernarum opum pars, teſte *Botero*, in illorum ouibus conſiſtit, ac vaccis. Maiora nauigia, præſertim bellica, Hibernis fabricare non licet, habent verò multa mercibus deducendis idonea, & aduersùs pyratas leuitèr armata: Ex quibus facilis redituum coniectura, hoc tamen certum eſt, qualeſcumq; hactenùs fuerint, vix ordinarijs ſumptibus ſufficere; Porrò Comitatus ſingulos annua tributa Coronæ Angliæ pependiſſe iàm à multis annis, extrà dubietatis aleam eſt; ampliſſimoſque itidem reditus fiſco è rebellium bonis acceſſiſſe. Conſtat Hibernorum militia ex quadruplici militum ordine: primus eſt *baſtatorum* equitum; alter pedeſtriū copiarum; tertius illorum, qui paritèr gladijs, ac miſſilibus accincti ſunt, & *Karnos* vocant; quartus ordo Curſorum eſt, qui Irlandis *Daltini* vocantur, vt videre licet apud *Auctorem Deſcript. Hiberniæ cap.*4. *Philipp. Andr. Oldenburger. in Theſaur. Rerumpublic. par.*2. *pag.* 661. *&* 662.

CAPVT IX.
De Ærario Regis Sueciæ.

1 Svecia, *Suetia* Italis, *Suede* Gallis, Regnum eſt Europæ antiquum in plaga Septentrionali poſitum, maiorem *Scandinauiæ* partem complectitur, aliàsq; Daniæ, & Noruegiæ vnitum fuit, ſed hodiè proprio ſubeſt Regi; Eius partes ſunt ſex, nempè *Suecia* propria, *Gothia*, *Lapponia*, *Noruegica*, *Finlandia*, *Ingria*, & *Liuonia*, ſub quibus ſunt triginta quinque Prouinciæ, quibus additur *Bauſiana* Præfectura, quæ anteà pars erat Noruegiæ. Subſunt etiam Sueciæ Regi *Pomerania citerior*, *Ducatus Bremenſis*, *& Principatus Ferdenſis*, ſed hæc ſunt in Germania; Totius autem Regni caput eſt *Holmia*, videndi *Henricus Soterus*, *Alb. Crantzius*, *Zeillerus*, *Bureus*, *& Gothofredus in Archontologia Coſmica*, in *Sueciæ deſcriptionibus*.

2 Refert autem hodiè Regnum illud Statum *Democratico-Ariſtocratico-Monarchicum*, ità quidem, vt *Monarchiam* repræſentet Rex, ob totidem, quæ ipſi ſunt reſeruata, & maximè hodiè poſt noua Comitia *Holmiæ* anno 1682. quibus ipſius faſces Regij aliquo modo reſtricti, maxima ex parte relaxati. *Ariſtocratiæ* ſpeciem formant Senatores; Nobiles, Clerici, ac milites: *Democratiam* verò Ciues, & mercatores, teſte *Authore Manualis Politici lib.*3. *cap.*9. *pag.* 352.

3 Regis titulus apud *Tract. ad Hiſtoriæ Thuiaeni par.*4. *p.*247. *edit. Coloniæ anno* 1663. his concipitur verbis: *Nos Carolus Guſtauus, Dei gratia, Suecorum, Gothorum, & Vandalorum Rex, magnus Princeps Finlandiæ, Dux Scaniæ, Eſtoniæ, Liuoniæ, Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ, & Vandaliæ, Dominus Ingriæ, & Vuiſmariæ, necnon Comes Palatinus ad Rhenum in Bauaria, Iuliæ, Cliuiæ, ac Montium Dux.*

4 Priuatorum diuitiæ in copia pelliū, & ferarum, corijs, exuuijſq; ſitæ ſunt, tùm

tùm verò in butyri, ferri, cupri, ceræ, aliarumq; rerum abundantia ; De Regio autem Ærario agunt *Klock.de Ærario lib.1.cap.9.* vbi *Peller.in obſ., Maximil. Fauſt.in conſ.pro Ærar.claſſ.17.ord.1355. Philipp. Andr. Oldenburger. in Theſ.Rerumpubl.par.2.pag.220.* alijq;

5 Regni itàq; reditus ex quatuor fontibus emanant ; è metalli ſcilicet fodinis, omnium enim mineralium decimę Regi debentur, & ſi ſubditi venas fodinarum non tenerent in occulto, multò plures ex illis redirent prouentus.

6 Deindè per totum Regnum tributa exigit, & decimas frugum, ſiliginis, hordei, butyri, bouum, piſcium, pellium, rerumq; ſimilium, quas ad nouem, vel decies milliones aſcendere, creditur.

7 Tertium redituum genus conſiſtit in contributionibus,& vectigalibus arbitrarijs, nam quotieſcumq; Regi militares copiæ conſcribendæ ſunt, Comitia Regni ſolet indicere, nouaſq; exactiones imponunt.

8 Poſtremò ex bonis Eccleſiaſticis, priuſquam enim religionem Sueci mutaſſent, Eccleſiaſtici latiſſimos poſſidebant fundos, ex quibus magnos accipiebant reditus, quos deindè ad Coronam vnà cum arcibus reuocandos eſſe decretum fuit ; qui verò oppignorati, à veris hæredibus redimi fas fore.

9 Præter vires terreſtres, quæ tàm in copia militum, quàm accurata militiæ diſciplina ſitæ ſunt, etiam maritima Suecis potentia magna eſt ; incumbendum verò eſt, vt Ærarium, quod bello hactenùs infęliciter geſto valdè depauperatum eſt, per negotiationes,& commercia reſpiret; Adeſt ibi Collegium Regiæ Cameræ, ſeù Fiſci, in quo omnium totius Regni redituum, ac ſumptuum rationes examinantur, atq; expunguntur, *Soterus in deſcript. Sueciæ pag.* 164. Licet vndequaq; Regnum ſuum munitum habeat natura, cum à parte Orientali *Moſcum* vicinum aſpiciat, ſed admodùm vaſtis Regionibus diſtinctum, & ſunt ex parte Findici Ducatus, vt & Ingriæ, & Careliæ lacus, & propugnacula plurima : Habet quoque circà Liuoniam, vbi Suecia ſolùm aperta, ſibi *Polonos*, & *Lithuanos* vicinos, deindè etiam circà Boruſſiam, & Pomeraniam vlteriorem *Electorem Brandeburg.*, ac tandem vicinos quoque *Danos*, aduersùs quos mari ad Noruuegiam in acceſſu montium niuoſorum ſe tuetur, ſed legi merentur *Ius feciale armatæ Daniæ* anni 1657. ac *manifeſtum*, & *Reſponſio ad illa*, quæ armorum Daniæ Regis contra Sueciam oſtenditur apud *Tract. ad 3. par. hiſtor.pertin.edit.Coloniæ* 1659.

CAPVT X.

De Ærario Regis Daniæ.

1 DAnorum regio, aliàs valdè extenſa, nunc Dania dicitur, Italis *Danimarcha*, eratq; diuiſa in tres partes, nempè *in Cimbricam Cherſoneſum*, *in Inſulas*, & *in Scaniam*, nunc autem anguſtioribus reſtringitur limitibus, cū *Scania, Blekingia*, & *Hallandia* in Suecorum poteſtatem deuenerint : Habet ad Auſtrum, Germaniam versùs, Holſatiam ; ſed in alijs partibus circumcingitur mari Germanico,& mari Balthico; Eius primaria Vrbs, & Regia eſt *Haphnia* ad Sundicum fretum ſita: Quod ſanè Regnum exhibet nobis formam Monarchię abſolutæ; vbi hodiernus Daniæ Rex *Chriſtianus V.* abſolutam, & legitimam poteſtatem in Danos habet, quam *Fridericus III.* parēs cum perpetua, ac hæreditaria Regni Danici ſucceſſione anno 1660. grauiſſimo tunc temporis bello cum Sueciæ Rege Comitijs *Haphniæ* acquiſiuit, teſte *Authore I. E. C. Manualis Politici lib.3.cap.*8. Videndi *Stephanius*, *Cranzius*, *Zeillerus*, ac *Pontanus in Daniæ Deſcription. Iuarus N. Nert Abolmius de Præcellentia Regni Daniæ*, *Hafniæ* 1661.*in* 4. *Ioachimus Hagemeierus Iuris publ. Europæi trium Regnorum Septentrionalium Daniæ*, *Noruegiæ*, *&* *Sueciæ epiſt.*1. *Francof.*1677.*in* 4.

2 Subſunt etiam Daniæ Regi, Regnū

Noruæ-

Noruegiæ, *Islandia* Insula, *Schetlandicæ* Insulæ, & littoralis ora *Gronelandiæ*; De Noruegia, & Islandia inferiùs. Schetlandiæ, quæ & Scandiæ à quibusdam dicuntur, sunt sex; quarum tres præcipuæ, nempè *Mainlandia*, *Zealia*, & *Vusta*, ipsarumq; incolæ in maximã prouehuntur senectutem. Reges Daniæ se iam appellant etiam Reges *Gothiæ*, & *Vvandaliæ*, qua de re graues semper controuersiæ ortæ inter Reges Daniæ, & Sueciæ, cum hi potiorem partem *Gothiæ*, scilicet *Ostrogothiam*, siuè Oriëtalem, *Vvestrogothiam*, siuè Occidentalem, & alia obtinerent, & nunc etiam Suecico Dominio subest *Gothia* meridionalis, nempè *Scania*, *Hallandia*, & *Blekingia*, quæ prius erat Danici iuris, titulo tamen Regis Gothorum retento, hoc modo: *Nos Christianus V. Dei gratia, Daniæ, Noruuegiæ, Vandalorum, & Gothorum Rex, Dux Slesuici, Holsatiæ, Stormariæ, & Ditmarsiæ, Comes in Oldenburg, & Delmenborst.*

3 Principales huius nobilis Regni reditus ex telonio nauibus, quæ *Sundam* transeunt, imposito, tùm ex taurorum vectigali, quorum ingens numerus singulis annis in Hollandiam, & vicina Germaniæ loca euehitur, colliguntur. Quod ad telonium nauium in freto *Sundæ* spectat, hoc incredibiles parit nummos; omnibus enim nauibus ex alterutro horum marium in alterutrũ nauigaturis hoc fretum *Oresund* transeundum, & vectigal pendendum est, pro quouis nempè malo aureus nummus vulgò *Rosenobel*, soluendus; Quotidiè ferè 400. aut 500. naues tàm paruæ, quàm magnæ ibi vectigali soluto transeunt, *Zeiller. in Daniæ descript. pag.* 176.

4 Neque parui illi sunt habendi reditus, qui ex captura piscium proueniũt, vt & hordeo, butyro, larido, carne, corio, alijsq; vsui necessarijs, *Bert. Rer. Germ. l.* 3. Metallorum quoq; fodinæ regia cura excultæ, tot bouum, equorumq; myriades, quibus, vt è Regno abduci tutò possint, certis sunt locis constituta vectigalia, maximum etiam afferunt emolumentum, *Pontan. in Chorograph. Daniæ descript. pag.* 727. *Klock. de Ærario lib.* 1. *cap.* 10. *nu.* 19. & 20. Quibus Ærarij Præfectos constitutos esse docet *Pontanus in reb. Dan.* apud *Klock. d. loc. n.* 21. vbi *Pellerus in add. num.* 17.

5 Regni vires in classibus maritimis potissimùm spectantur, numeroq; in belli vsum munitarum nauium, teste *Philipp. Andr. Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par.* 2. *fol.* 287. Quid verò in militia terrestri, ostendit non ità pridem anno scilicet 1657. Fridericus Rex, cum decem mille equitibus, & vndecim millibus cum octingentis peditum, Suecorum arma præstolabatur, *Theatr. Europęum par.* 2. *pag.* 208.

§. I.

Regnum Noruegiæ.

1 Noruegia, Regnum amplum Europæ, est à faucibus sinus Codani, & Scania prouincia Daniæ, vsq; ad promontorium Boreale, & Lapponiã, sed non æquè latam, habens ad Ortum Sueciam, & ad Occasum mare Germanicũ. In eo sunt quinque Prouinciæ, seù Præfecturæ; Vrbs autem Noruegię caput est *Nidrosia*; Alias Reges habuit proprios, sed ab anno 1387. vsque ad nostram hanc ætatem Regnum hoc Regum Daniæ dominatui hæreditario obnoxium mansit.

2 Licet verò *Klock. de Ærar. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 9. & 10. scribat, quod Noruegia nullas alicuius momenti diuitias habet; attamen esse Regnum feracissimũ abietum, aliarumq; arborum, & lignorum, ac metallorum testantur *Conringius* apud *Andr. Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. par.* 2. *pag.* 261. *Vvessellingius in Aurifodina ver. Noruuegiæ pag.* 1146. & *Zeillerus in descript. Daniæ, Noruegiæ, &c. pag.* 44. *edit. lat.* & *p.* 132. tradit, anno 1623. in Prouincia *Senduuert* sumptibus Regis Christiani IV. Argenti fodinam inuentã fuisse, ex qua postmodùm & aureum crutum fuisse, & schinam æris, & ferri fodinis diuitem fatetur.

5 Vnde ex pascuis, lignis, nauigijs, piscatura, pecudumq; magna copia reditus agnosces, & vix 100000. Imperialium excedere testatur *Auctor* apud *cit. Oldenburger. d. par. 2. pag. 296. edit.* 1675.

§. 2.
Islandia.

1 ISlandia, maris Septentrionalis Insula ad Regem Daniæ spectans, amplissima, inter Noruuegiam, ex qua pendet, & Gronelandiam, seù Terram Viridem, & ab Ortu in Occasum extensa. In quatuor diuiditur partes, nempè in *Orientalem, Occidentalem, Septentrionalem*, & *Meridionalem*. Eius Vrbes præcipuæ sunt *Hola*, & *Schalotum*, & *Besteda* arx, vbi Prorex Insulæ commoratur, satisq; culta est, & fertilis oram littoralem versùs, sed in mediterraneis valdè montuosa, & inculta, *Mich. Ant. Baudrād. in Lexic. Geograph. tom. 1.* An autem Islandia sit vetustissima antiquis Scriptoribus celebrata *Thule*; differit *Angrinus Ionas Islandus*, tàm *in Chrymoggæa*, quàm *Specimine Islandiæ historico*.

2 Exiguis contentam esse voluit natura Islandiam, in qua multarum frugum prouentum frustrà quæres; piscibus tamen marinis, equis, labori, & longo itineri ferendo commodissimis, canibusq; sagacibus commoda sua venatur, teste *Oldenburgero in Thesaur. Rerumpubl. par. 2. pag.* 287. Deniq; de Monte Islandiæ *Hecla* videantur, quæ *Camerarius Hor. subcisiu. cent. 3. cap.* 17. adducit. Niuem in Islandia præ nimia vetustate nigrā, & aridā, vt incensā ardere testatur *Adamus Bremensis l. de situ Daniæ* apud *Georg. Hornium hist. natur. lib. 2. cap. 3.*

CAPVT XI.

De Ærario Regis Poloniæ.

1 POlonia, Regnum peramplum Europæ in plaga Septentrionali positum, in duas diuiditur partes, nempè in Poloniæ Regnum proprium, & magnum Ducatum Lithuaniæ. Poloniæ Regni partes sunt *Polonia superior*, seù parua, cuius caput *Cracouia*, totius Regni primaria; *Polonia inferior*, seù magna, cuius caput *Posnania*, *Mazouia*, *Prussia*, & *Russia Nigra*. Magni Ducatus Lithuaniæ partes sunt *Lithuania* propria, cuius caput est *Vuilna*, *Podolia*. Aliter etiam diuiditur Polonia in triginta quatuor Palatinatus, & octuaginta septem Castellanias. Vide *Zeillerum in Itiner. Polon., & in recenti Poloniæ descript. p. 1. Cellarium in nouiss. descript. Regni Poloniæ, Stanislaum Krzistanovvium Cromerum, & Io: de Laët in Poloniæ descript. Christophorum Hrrtknock in Republica Polonica duobus libris illustrata in 8. Io: Philippum Hartmannum in Memorabilibus Reip. Poloniæ, Andream Pilca in Perspectiua politica Reipubl. Poloniæ, Dantisci edit.* 1651. *in* 4.

2 In hoc Regno apparet forma Regiminis mixti, ità quidem, vt Aristocratiam formet Curia Senatoria, in quatuor consistens Ordinibus, ac deindè Nobilitas Polonica, & Lithuanica. Maximum præeminentiæ ius Regi tributum consistit in facultate Comitia indicendi, exercendi iudicia, omnesq; magistratus distribuendi, quamuis hodierno die Rex magis absolutè, & Monarchicè imperare cœperit, præsertim tempore belli, Authore *I. E. C. Manualis Politici lib. 3. cap.* 10. & vide *Franc. Marinium de Scopo Reip. Polon. cap. 2. &* 14. Et libellum *de Scopo Reip. Polonicæ, & Domus Austriacæ aduersùs Marinū, in quo Hermannus Conringius ab ineptijs, & calumnijs Marinij vindicatur.* Sed, vt vult *Paulus Piasecius Chron. gest. in Europa sing. pag.* 49. præest Rex summo contentus dignitatis gradu, & censu Fisci sui à primordijs Regni præfinito, quem minuere, vel augere lege prohibetur; nec aliundè, nisi ex isto censu Fisci proprij Rex Poloniæ liberalitatem exercet penè profusam in tantum, quod in tàm vasto Imperio, & populo-

rum multitudine, paucissimi sunt ex nobilioribus, & militaribus melioris notæ, qui non participent ex gratia Regis aliqua emolumenta Fisci Regij.

3 Regius titulus in tractatu pacis Brãdeburgo-Polonicæ anni 1657. apud *Tract. historia Thuldeni par. 4. contin. pag.* 274. ità habetur: *Nos Ioannes Kasimirus, Dei gratia, Rex Poloniæ, magnus Dux Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masouiæ, Samogitiæ, Liuoniæ, Smolensciæ, Czernichouiæq;, necnon Suecorum, Gothorum, Vandalorumquè hæreditarius Rex.*

4 Gaudet Polonia tota admodùm fertili solo, omnis generis frumentorum feracissima, & fructus varios ferentibus arboribus plenissima *Cellarius d. loc. pag.* 22. imò teste *Botero in relat. de Regno Poloniæ*, cui iungi potest *Discursus* apud *Honor. Thesaur. Polit. part.* 2. *pag.* 272. frumento superiori seculo penuriæ Italiæ subuentum fuit. Neq; verò magnæ, neque contendendæ sunt opes Polonorum, sed tales, vt omnes bellorum expeditiones hactenùs suismet reditibus peregerint, sumptusquè quosvis maximos in Coronationes, nuptias, aut sepulturas Regum suorum ære proprio exsoluerint, authore *Starauolscio in Polonia pag.* 289.

5 De diuitijs Polonorum, & quidem Magnatum, *Boterus* (cuius verba exhibet *Klock. de Ærar. lib.* 1. *cap.* 11. *à n.* 24.) scribens, ditissimos eorum vix viginti quinque millia coronatorum excedentes reditus annuos possidere dicit; sed eas minus ipsi cognitas, aut certè tunc alium statum fuisse arguunt longè maiores reditus annui, & sufficiat alterum exemplum ex *Piasecio cit. Chron.* afferre; *Ianussius* enim *Dux Ostrogiæ, Castellanus Cracouiensis*, qui anno 1619. decesserat, hæreditatem suam obligauit, vt eius stipendijs sexcenti equites armati perpetuò in Castris istius Reipublicæ contra hostes finitimos *Russiæ* militarent; In peculio autem suo numerato reliquerat trecenta millia nũmorum aureorum Hungaricorum, & communioris pecuniæ, ac gemmarum aureæ, argentæq; supellectilis vim ingentem. Plura apud *Authorem defensæ contra Barclaium Poloniæ pag.* 126. 127. & 133.

6 Quondam reditus Regij maiores fuerunt, quàm *Cromero*, & *Neugebauero* esse creduntur. Sola autem mineralia, & salis fodinæ Regi maximos faciunt reditus; Tùm tributa, & vectigalia, mercatorum aduenarum mercibus imposita. Tributorũ aliud vetus, aliud nouum est: Vetus exiguum est, & ab ijs tantùm, qui in Regno mercatum exercent, exigitur. Nouum maius est, & soluitur pro bobus, equis, frumento, lana, corio, cera, alijsq;, quæ extrà Regnum vehuntur; Ab his tamen Nobiles, & Ecclesiastici exempti sunt, modò non emant eo fine, vt iterum vendant: Iudęis portoria pro annua summa elocantur, & priuilegia mercaturæ conceduntur, teste *Neugebauero Hist. Polon. lib.* 1. *pag.* 21. (ex quo *Klock. in d. cap.* 11. numeros 35. 36. 37. 38. 39. desumpsit, vt monet *ibid. Pellerus*) & *Andr. Oldenburger. in Thesaur. Rerump. par.* 2. *pag.* 93. & 94.

7 Quanti verò prouentus Regi sint in Poloniæ Regno, Henrico Valesio, post Regi Sarmatiæ populorum, exponit *Conrascius Episcopus Posnoniensis* graui oratione ad *Henricũ* habita apud *Fredum gestor. Pop. Pol. sub Henr. Vales. post Gall. R. p.* 121. vbi sic inter alia inquit: *Priuati tui reditus (vti nobis Regiæ Mẽsæ bona vocantur) propè tertium florenorum millionem ascendunt: Ingens sanè æs, si præsertim expensarum paucitate metieris, non inde bella prouidebis, non munificus eris, non publicos Curiæ ministros, aut aulicos sustentabis, qui in aliorum spem præmiorum cum honore aderũt; sed mensam tuam inde instrues, & paucum ministerium prouidebis.* Et *pag.* 119. *Iura Maiestatis sunt, leges Populo dare, bellum indicere, legatos mittere, & accipere, monetam cudere, honores Reipublicæ pro arbitrio conferre, & cætera minutiora. Illis prioribus Respublica mutua tecum potestate vtitur: tria postrema ab vnius Regis dependent voluntate: Nec*

ideo

ideò tamen arbitratur, ea in parte Regem infelicem haberi, gaudere potiùs, imò felicem esse, quia nemini acerbus futurus, aut (quod proprium Regum Poloniæ symbolum) in sinu cuiusq; Ciuis tutus obdormire audebit.

8 Illud verò maximum est, quod Nobiles (quorum ibidem ducenta millia reperiri meminit *Besold. lib.2. dissertat. nomico-pol.2.n.2.*) proprijs expensis, pro defensione Regni Regi inseruire obligati sunt, nimirùm vrgente necessitate, *Klock.d.cap.11.n.19.* vbi *Peller. in add.Oldenburger.d.par.2. Thes.Rerump. pag.95.* Equitatu enim Poloniam superare Respublicas omnes fatetur *Franc. Marinius de Scopo Regni Polon. cap.9. pag.225.* & asserunt nonnulli inquit *Fredrus Gest.Pop.Polon.sub Henr.I. pag. 25.* 340. vel vltrà millia equitum posse numerari, sed magis verò cohærens *Starauolscius in sua Polonia pag.94.* perhibet certum esse, Regem Poloniæ posse ducenta equitum millia habere absque vllis stipendijs, & oneribus publici Ærarij, quorum quilibet sumptu proprio, vel eo nomine, quod Nobilis sit, militare tandiù tenetur, donec, vel bellum finiatur, vel à Rege omnes dimittantur; Equitesq; ipsos quasi in quadruplici esse differentia, pedites in duplici. Ex equitibus alij sunt grauioris armaturæ, quorum alij sunt hastati, & alij sclopis tantùm armati, vtriq; autem ferreis thoracibus, atq; galeis sunt vestiti; Alij leuioris armaturæ, quorum aliqui sclopis oblongis, alij lanceis armati; Pedites verò alij sunt è Polonia, & Hungaria conscripti, alij à partibus Russiæ Scythiæ vicinis: Sic fertur Rex Stephanus in expeditione Liuonica plusquàm XVI. peditum Germanorum, & Hungarorum millia sub signis habuisse. In Ærarij auctionem summoperè Polonis annitendum, quo prompta pecunia semper sit instructum, cum ijs neque à natura, neque ab arte vlla sint munimenta, nisi aliquot Castella, & arx *Lemburgensis Cracouiensis.*

CAPVT XII.

De Ærario Magni Ducis Moscouiæ.

1 Moscouia, seù Russia Alba, regio est ex præcipuis Europæ versùs Septētrionem, & amplissima, vbi aliàs maxima pars Sarmatiæ Europeæ cum aliqua parte Asiaticę; Prouincia autem est *Russiæ Magnæ*, quæ ab ea Moscouia à recentiorioribus dicitur. In quatuor præcipuas diuiditur partes, nempè in *Moscouiam Occidentalem*, *Moscouiam Orientalem*, *Tartariam Moscouiticam*, & *Lapponiam Moscou.*, sub quibus sunt 40. Prouinciæ circitèr, quæ plerumq; à præcipuis Vrbibus denominantur, quibus nunc addi possunt *Smolenscensis*, & *Seueriensis Ducatus*, qui anteà Iuris Polonici erant. Totius Regionis primaria Vrbs est *Moscha*. Videndi *Gothofredus in Archontologia Cosmica in Russiæ, & Moscou.descript.* & *Respublica Moscouia Lugd.anno 1630. impressa*; *Olearius in Itinerario Mosco-Persic. Ioannes Faber*, & *Paulus Iouius in suis descript. Moscou. Andr.Oldenburger.in Thesauro Rerumpubl. totius Orbis par.2.à pag 1.ad seqq.*

2 Longè igitur, latèq; dominatur, vti ex titulo, quo vsus est *M. Moscouiæ* Dux *Alexis* Michaelis filius, qui anno 1630. natus est, in *Mandato*, Legato in Galliam suo dato, qui sic se habet: *Alexis Michaleuuitz, Dei gratia Dominus Czar, & Magnus Dux totius Russiæ, magnæ, paruæ, & albæ, Magnus Dux Moscouiæ, Kiouiæ, Vvolodimeriæ, Nouogardiæ, Czar Casaniæ, Czar Astracaniæ, Czar Sibiriæ, Dominus Plescouiæ, Magnus Dux Smolenczhiæ, Tiueriæ, Iugariæ, Permiæ, Viakiæ, Bulgariæ, &c. Dominus, & Magnus Dux Nouogardiæ inferioris, Czernigovviæ, Rezaniæ, Rostouiæ, Iaroslauiæ, Bielozeriæ, Vdoriæ, Obdoriæ, Condiniæ, & omnium aliarum partium Septentrionalium Dominator; Dominus Iueriæ, Cariarum, Kertalinsouiæ, & Gruzinsouiæ, Gabardiniæ, & Ducum Czarkisouiæ, & Horskouiæ, & multorum*

torum aliorum Dominatuum, & terrarum Orientalium, Occidentalium, atque Septentrionalium paternus, auitusq; Hæres, Successor, Dominus, & Dominator. Mr. de Sainte Marte en l'Estat des Roys d'Europe tom. 2. pag. 520. Pellerus ad Klock. de Ærar. lib. 1. cap. 12. n. 2.

3 Hoc Regnum alterum est, quod in Europa Monarchiam Dispoticam refert, quæ ab *Aristotele 3. Polit. 10.* Regnum Barbaricum, siuè Dominatus vocatur; Ideòq; authore *Botero in relat. cap. 6. de hoc Regno*, dicebat quidam Muhamedes Visirus, quod *Moscus*, & *Turca* soli inter Principes essent *Domini* suorum Dominiorum; Proindè Academiæ, & Collegia in hoc Imperio Moscouitico nulla existunt, tùm ne beneficium naturalis libertatis intelligatur, tùm vel maximè, ne Imperatore ipso quisquam sapientior videatur. Vndè pueri docentur credere, & loqui de *M. Czar*, scilicèt Domino, sicut de Deo terrestri, & ipsi etiam nobiliores semper suo nomini addunt *Serui* cognomen, *Authore I.E.C. Manualis Politici lib. 3. cap. 3. & ex Botero* accipit *Klock. de Ærar. lib. 1. cap. 12. nu. 2. Olearius in Itin. Mosco-Persico lib. 3. cap. 10.*

4 Reditus verò huius Principis ordinarios exhibet libellus sub tit. *Russia, seù Resp. Moscouia Lugd. 1630. editus cap. 5.* & per eadem omninò verba *Klock. d. cap. 12. à num. 8. ad 31.* paucisq; diminutis *Faust. in cons. pro Ærar. class. 17. ord. 357.*

5 Magnus igitur Moscouiæ Dux è terris ad ipsum Principatum peculiaritèr spectantibus (quas *vochin* dicunt) certos census quotannis percipit, qui partim in pecunia ab agricolis numerantur, partim in frugibus terræ, vt in tritico, hordeo, auena, &c. (quod vocant *Obrokei*) Itemq; in animalibus terrestribus, aut volatilibus, & domesticis auibus, deniq; in alijs terræ frugibus, cera, melle, & similibus. Annona autem, quæ hoc pacto Principi colligitur, longè copiosior est, quàm aut in familia eius expendi, aut per pensiones, quas familiaribus suis, aut Nobilibus pro mercede attribuit, exhauriri possit; reliquum venditur magno pretio, & nummi in Principis ærarium inferuntur.

6 Secundum tributorum, & redituum genus appellatur *tagla*, & *podat*, quod è quatuor imperij huius tetrarchis colligitur. Est autem *tagla* annuum tributum pro singulis mensuris farris, quod in singulis Prouincijs emanat; *Podat* est census annuus, qui imponitur singulis Prouinciarum diæcesibus.

7 Tertiò *bulsa precbud*, idest magnum tributum, quod colligitur è vectigalibus, & portorijs Ciuitatum, & municipiorum totius Principatus.

8 Hisce accedit tributum annuum, quod colligitur è thermis, & cauponis publicis, quod licet incertum sit, tamen valdè opulentum esse, ex ingenio incolarum iudicari potest, qui vtrisq; hisce locis delectantur. Item in causis criminalibus, & conuictorum, ac damnatorum bonis Fiscus capit semissé, delator quadrantem, & magistratus reliquum quadrantem. Qui accuratè rationem accepti, & expensi tempore Theodori Principis iniuit, *Angliæ Reginæ Legatus* scribit, in vniuersum quotannis in pecunia numerata in Ærarium inferri 1430000. rublarum.

9 Tenet aliàs quidem *M. Czar* contra Turcas, & præsertim Tartaros, Crimenses, atq; Præcopenses, quos versùs Meridionalem plagam vicinos, & inimicos habet, haud mediocrem Equitatus numerum ad famosissimum in *Russia*, & *Vkrainia* fluuium *Borysthenem*, &c. *Manuale Polit. d. lib. 3. cap. 3. n. 10.*

CAPVT XIII.

De Ærario Regni Portugalliæ.

1 PORtugallia, Regnum Europæ in parte Occidentali Hispaniæ, quã veteres dixere *Lusitaniam*, tenebatur anteà à Potentiss. Hispano Monarcha, sed anno huius sæculi 41. cum *Algarbia* iniustè excussit suaue iugum Hispani-

cum

cum auxilio Gallorum, certis legibus sibi electo Rege *Ioanne Duce Braganti-no* ex antiqua Regum prosapia oriundo. Totius Regni caput est *Olysipo*, quæ etiam sedes Regia, ad Tagum fluuium. Subsunt etiam Portugalliæ Regi, *Algarbia* Regnum in Hisp.; *Brasilia*, Regio ampla Americæ meridionalis in 14. Præfecturas diuisa, *Azores* Insulæ in Oceano Atlantico, vbi *Medera* insula, & Insulæ *Capitis Viridis*. Habet præterea plurimas arces in ora Regni Congi, & Æthiopia inferiori, vti *Fanũ S.Pauli Loandæ* in ora Aryolæ, & insulas *S.Thomæ*, *Anniboni*, aliasq; in mari Guineæ: In ora orientali Africæ arces *Sofolam*, *Mozambicum*, *Monbaziam*, & alias *Zanguebariæ* regionis. In India verò Orientali habet *Goam* vrbem amplam cum annexis, & cum plurimis arcibus in illa ora, & Insulam paruam cum aliquot locis in ora occidentali sinus Gangetici, *Michael Ant Baudrād 2.par.Lexic.Geograph.* Videndi de hoc Regno *libellus in Batauis* excusus, pleraq; autem *Ioann. de Laët in sua Republic.Hispanica* tradidit, anno 1620. edita *descriptio* authore *Nicolao Oliuiera*, *Hieron. Conneslaggius l.5. de Statu Portugall.*, *Andreas Oldenburgerus in Thesaur.Rerumpubl.par.1.tit.2.de Lusitania*, *Emmanuel de Faria, & Sousa in Epitome hist.Portug.*

2 Refert autem hodiè Portugalliæ Regnum sub hodierno Rege *Petro* formam Regiminis mixti, ità vt Nobiles, & Clerici, quorum caput est Archiepiscopus *Vlyssiponensis*, ac populus inferior non tàm magnam potestatem, auctoritatemq; in regimine, sed & potiora Maiestatis iura sibi arrogant; habent enim ius belli, & pacis, quod nonnisi consentiente populo, & Proceribus Rex decernere valet, indicunt onera, tributa, & vectigalia, promulgant leges vniuersales, cætera autem iura Maiestatis Rex pro lubitu exercere potest, *Authore I.E.C. Manualis Politici lib.3. cap.11.*

3 Reditus Regni, & Dominiorum Portugalliæ consistunt primò in Telonijs publicis, *Alfandegas* ipsi vocant, quippè ob omnes merces, & res quascũq; venales soluunt alij decimam, alij quintam, alij aliam partem, excepto tritico, quod foris importatur; alijsq; vectigalibus in ligna, vinum, carnes, cartas lusorias, salinas, &c.

Alterum redituum genus prouenit ex *Almoxarifis*, quibus colligendis plura loca sunt destinata.

Tertius genus percipit Rex nomine Magisteriorum ordinum militarium, tàm in Regno, quàm in Prouincijs bello acquisitis.

4 *Author* autem *Relationis* de hoc Regno apud *Honorium in Thes. Polit.* scribit, reditus annuos huius Regni esse 3660000.duc. vix tamen expensis sufficere; At *Klock de Ærario lib. 1. cap.6. num. 146. & 147.* scribit summam redituum annuorum esse 2200000.duc., aut 66.tonnas auri, quam desumpsit ex *Ioanne de Laët in Repub.Hispan.cap.24.* vbi alium calculum ex *Nicolao Oliuiera*, qui anno 1620. librum edidit, in quo diligentissimè explicauit reditus annuos Regni Portugalliæ, & itidem alium ex India Orientali *Eduardi Menesij* adducit *Author Descript. Portugalliæ pag.296.& seqq.& 315.cum seq.* quod indicare, vel eo nomine sufficiat, ex quo eiusmodi calculi redituum Regnorum multis erroribus sint obnoxij, & de tempore mutentur, præsertim ob belli flammā, quæ ab anno inde 1640. Lusitaniam corripuit, & valdè depastā nonnullis in locis reliquit, aduertente *Pellero ad cit. Klock.d.cap.6. n.85.*

5 *Emmanuel de Faria, & Sousa in Epitome de las historias Portuguesas par. 4. cap. 4.* de huius Regni reditibus ità habet:

Las rentas Reales del Reyno son casi mil dozientos, y setenta quentos de marauedis, de Alfadgas, de Estancos, de Chancellerias, de Almoxarfazgos, de las ordenes, y otros tributos diferentes.

Las del Estado de la India son quatrocientos, y treze quentos, de aduanas, de fletes, de drogas, y derechos.

Las del Brasil de otras semejantes calidi-

lidades son sesenta, y seis quentos, lo vno, y lo otro antes mas, que menos, que à ducados exceden de quatro millones. No dexarè de ponderar que es cosa digna, no solamente de admiracion, sino de llanto, el saberse, que à nuestro primero Rey Don Alonso Enriquez le rentaua solos onze quentos su Corona, y à Don Alonso V. cincuenta, y que siempre estuuiessen sustentando exercitos, siempre leuantando suntuosos edificios, siempre haziendo mercedes, y que todos se mirassen contentos, y les quedassen tesoros, y que rentando oi mil setecientos, y quarenta, que son casi mil, y setecientos de ventaia, bagamos menos; ben se dexa luego ver, que no la grande suma, sino la moderacion grande fuesse siempre autora de los grandes bechos, de las grandes obras.

CAPVT XIV.

De Ærario Belgico.

1 TOtum Belgium, quod nos vulgò *Paesi bassi* vocamus, septendecim complectitur Prouincias, quæ omnes Catholico Hispaniæ Regi paruerunt, sed quæ sunt versùs Septentrionem ab Hispanis defecerunt, fędusq; inter se inierunt, quod *Fęderato Belgio* nomen dedit, seù Prouinciæ vnitæ, aut Status Hollandiæ, septem nempè Prouinciæ; *Geldria, Hollandia, Zelandia, Vltraiectum, Frisia Occidentalis, Transisulania, & Groninga*, ex quibus constat hodiè Belgica, siuè Batauorum potentissima Orbis Europęi Rèspublica, vbi summa potestas residet penès Supremum Collegium Statuum Generaliũ, qui dependent à supradictis septem Prouincijs, ac totum Populum Belgicũ sub titulo *Altipotentium* repræsentant, cuius commodum in commercijs, opibus, & diuitijs potissimùm consistens intenditur, teste *Authore I.E.C. Manualis Politici lib.3. cap.13.* Vide *Martini Scoocky Belgium Fęderatum, Meterani, & Strada Belg. hist. vniuers. Ioannis de Laët Belg. Reip. descript. Ludouic. Guicciardin. in descript. de Paesi bassi, Marcum Zuerium Boxhorn. de Rep. Batau.* & post *Conringium* latè *Oldenburgerum in Thes. Rerumpubl. par. 3. à tit. 2. ad 8. Vuesselingium in Aurifodina ver. Prouinciæ Belgij à pag. 1443.*

2 Quæ autem ad tantam potentiam Fęderatum Belgium euexerunt, duo sunt præcipua, Mercatura, siuè commercia, & manufactura, siuè artes mechanicæ. Florent admodum mercatu præ reliquis Prouincijs *Hollandia*, & *Zelandia*, quæ nauibus suis totius orbis remotissimas, veteribusq; vix nomine cognitas adeunt regiones, ex quibus omnium rerum aceruum cumulant. Plurimum autem huic rei inseruit, quod hinc inde in longè dissitis locis multa validissima Castella possident: sic ad tuenda commercia Africana tenent Insulam S. *Helenæ*, & in Regno Nigritarum Castella *del Mina, Cormantina, Mourea, &c.* Quibus accedunt duæ illæ Societates *Ost-Indica*, & *Vuest-Indica*, quæ hodièrnùm ad immensam peruenerunt magnitudinem, ità vt quæstum ex ijs faciant *Batavi* non mediocrem, præsertim ex Societate Orientali, quæ palmam præripit, cuiusq; multæ Insulæ, & loca munitissima in Oriente absoluto subiacent Imperio, quorum præcipuum Regnum Iacatræ in Insula Iaua ab Hollandis anno 1664. occupatum, vbi Nouam Batauiam vrbem, & Castellum firmissimum ædificarunt, in qua nomine Status Hollandici residet Generalis Gubernator, dictus *Ong*, qui commercia Batauorum *Ost-Indica* ad commodum Belgij vniti moderatur, *cit. Manuale Politic.*

3 De Ærarij Belgici opulentia, post alios agunt *Faust. in cons. pro Ærario class. 17. ord. 1356.* & latiùs *Klock. de Ærar. lib. 1. cap. 14.* vbi *Christoph. Pellerus in obseru.* Vt scilicet opes Fęderati Belgij in diuersis prouentibus consistant: Omnibus enim rebus, quæ in dies venduntur, & emuntur, vti vino, cereuisia, cuiuscumq; generis frumento, carnibus, bestijs, piscibus, lignis, sali, aceto, tabacco, panno, vestibus pretiosis,

tiosis; & similibus rebus tributa indicuntur. Secundò, in licentijs, & saluo conducto. Tertiò, in contributionibus, ac auxiliario ære. Quartò, in Ære fœnebri, idest pecunia à priuatis volentibus credita Reipublicæ ea lege, vt ijs volentibus sors cum vsuris reddatur. Obseruandum in ordinarijs tributis Belgij censet *Boxhornius de Repub. Batauica cap. 9. pag. 621.* quod illa subindè pro rerum, ac temporum necessitate increscere soleant, atquè adaugeri.

4 Opes vnitarum Prouinciarum facilè quis metietur è sumptibus ordinarijs menstruis, quos bello impendunt: Eorum summam conficit *Meteran. lib. 25. histor. Belg.* nempè *Geldria*, & *Zurphania* contulit 28286.5.7. *Frisia* 69721.16.11. *Hollandia* 337646.4.8. *Zelandia* 83029.4.5. *Vltraiectum* 35131.18.7. *Transisulania* 16770.1.8. *Groninga* 39271.6.2. *Drentia* 5365.4.-- *Linga* 2722.6.8. *Vvedda* 356. Summa totius ——618365.--0--8.

5 *Carolus Scribanius Soc. Iesu Instit. Politico-Christian. lib. 2. cap. 42.* quem refert *Beyerlink in Theatr. Vitæ hum. to. 6. lit. R. fol. 27.* scribit, quod Prouinciæ fœderatæ, præter vndecim argenti milliones, quos in exercitum, & præsidia annuè congerunt, classes ingentes suprà quorumuis Regum potentiam excitant, sustentant, in omnem partem terrarum mittunt, Neptuno ipso formidabiles, cōcedit Italiæ prudentiam, Hispaniæ robur, Galliæ suos ignes, Germaniæ constantiam, nemo Belgis audaciam, industriam, vires adimet. Orbis ante thesauros euertes, & omnium vbiq; Regnorum, Orbisq; adeò ipsius arma, & potētiam franges, quàm aut vniuersum Belgium subigas, aut diù terroribus teneas. Imò nulli Hollandos æstus, nulla terruere frigora, etiam per ipsa concreta glacie maria nauigare lubuit, & naturæ vim inferre, & si vera Christi Religio adesset, si pietas, si causæ bonitas, imperio dignos indicaret *Io: Baptista Casalius de Vrb. & Imper. Rom. par. 1. cap. 2. lit. D.*

Verùm de *Hollandia* tanquàm excelsiori Prouincia seorsim agemus.

§. 1.
Hollandia.

1 Hollandia inter omnes Fœderatas Prouincias ditissima, & potentissima est, adeò, vt ab ea Belgium vnitum ab exteris *Status Hollandiæ* dicatur, & seorsim pariter ad res Hollandicas noscendas conducit liber *Hug. Grotij de antiqua Repub. Holland.*; eamq; descripsere *Adrianus Zanius*, & *Ludouicus Guicciardinus in Descript. de Paesi Bassi.*

2 Ciuitatum Hollandicarum, quarum 16. præcipuæ numerantur, *Amstelodamum* (Emporium Orbis celeberrimū) Reginam decantat *Casp. Barlæus Eleg. lib. 3.* Huius Vrbis fora, quidvè publici vectigalis prouinciæ ipsi vrbi conferāt, egregiè memorat *Ioann. Isacius Pontanus*. Alecum piscatio quantam Reip. in primis Hollandicæ, & Zelandicæ vtilitatem præstet, docet *Mercator in Atlante Belgico*, vbi addit, piscis Salamonis in Hollandia tantam sale conditi copiam, vt collectum fœnus annuum 200000. coronatorum excedere credatur.

3 Cuius tellus aquosa maiori ex parte, quamuis paucissimas tantùm arbores, fruges etiam pauciores producat, vinum nec tellus gignit, linum quoque terræ negatum, lanarum penè est expers, lignorum materiam hæc terra non producit, & tamen plura in ea struuntur nauigia, plures lignei aggeres, quā in reliqua penè Europa. Pannificium excolunt, & quidquid à lanis vlla arte parari potest, ex quibus facile est iudicare, qualia sint Hollandorum ingenia. Lineas quoque telas conficiunt toto Orbe notissimas, quarum cum niue, certat candor, cum sindone tenuitas, cum bysso pretium. Præterea fundus, seù fundamentum opum, & fructuum huius loci in pascuis versatur, pecori nutriendo, saginandoq; maximè idoneis, equi vasto in primis sunt corpore,

re,

re, & belli vsui maximè inseruientes, vnde de Romanis copijs ait *Dio-hist.*: *sunt & exteri equites selecti, quibus Batauorum nomen est, ijq; equitandi peritissimi*. Boues, & vaccæ in Hollandia cornuum celsitudine, & lactis copia eximiæ, ex quibus tanta conficitur casei simùl, & butyri vis, vt nonnisi qui oculis adfuerit, induci possit, vt credat, vt se vidisse testatur *Io: Bapt. Casalius de Vrbis, ac Rom. Imp. splendore cap. 27. lit. A. par. 1.* vbi etiam inquit, præter hæc pascua modicos fructus ex hac terra redundare, supplere in hominibus illis ingenij acumen in artium inuentione. Accessere exinde illis mercimonia, vt arbitreris potiorem Orbis partem in illam terram migrasse.

4 Hùc pertinent, quæ *V.D.H. in t' Interest van Holland*, diuersis capitibus asserere conatur, scilicet *cap. 6.* nullam Europæ regionẽ mercaturæ esse aptiorem, *cap. 11.* non posse aliter fieri, quin piscatio, & mercatura, opificia in maximam partem, illic sedem capiant, cum similibus; & *Schoockius de fæder. Belgio lib. 6.* præsertim *cap. 11. & 12.* obseruat.

5 Hollandiæ solius reditus duodecim millionibus florenorum constitisse anno 1643. refert *V.D.H.* auctor scripti Belgici, cuius tit. *Interest van Holland cap. 2.*

6 Cæterum, quænam per Hollãdiam colligendorum tributorum, vectigaliumq; sit ratio, tradit *Commentariolus de Statu Reip. Fœder. Belg.* transcriptus à *Klock. de Ærar. lib. 1. cap. 14. à n. 50. ad seqq.* & iterum, iterumq; typis editus; Tributa in vsu hìc esse duorum generum statuit ille *Author*, quorum alia ordinaria, alia extraordinaria.

7 Censio capitis, vt vnusquisq; capitis nomine florenorum vnum soluat, facile autem reperiri homines hanc Prouinciam inhabitantes 2400000. notat *cit. Author in Interest van Holland cap. 8.* Tributum Caminorum simile est pro ijs, qui extrà tectum eminent. Est & aliud, quo omnium opum nomine singulis tributum indicitur ad modum *Ducentesimæ*. Adsunt vectigalia frumẽti, bestiarum, vtpotè bouum, vaccarum, ouium, suum, qui mactationi destinantur, equorum, piscium, tabacci, saponis, olei, butyri, salis, cereuisiæ, aceti, carbonum, ligni, pannorum, vehiculorum, & nauium, & carrucarum, siuè rhedarum, & famulorum nomine, ac omnium immobilium, vt videre est apud *cit. Commentariolum*, & *Klock.*

8 Vectigal magni, & parui sigilli, quod singulorum papyraceorum foliorum nomine soluunt; Ordines enim Hollãdiæ tributi recipiendi causa decreuerunt, neque testamenta, neque contractus, neque alia instrumenta, quæ in publicis iudicijs essent valitura, neque libelli supplices, admitterentur, nisi sigillo Ordinum essent conscripta; Vnde *Boxhornius Disquisit. Politic. cap. 59. & de Republ. Batau. cap. 8.* inquit, singulari arte recentem inuentam esse corradendæ in vsum Reipublicæ magnæ pecuniæ summæ rationem, cum plurimi sint ditiorum, qui magnam pecuniæ vim Ærario publico crediderunt, cuius interesse dato Chirographo accepti quotannis vtuntur; Cum autem plurimæ circà forum lites, quæ nonnisi inter potentiores solent excitari, nec cõfici, aut ad finem perduci, nisi confectis plurimis inuicem instrumentis, visum ordinibus edicto publico cauere, ne aut chirographa, aut libelli forenses, aut contractus, aliaq; instrumenta, authoritatis alicuius essent, nisi ea, quibus Ordinum maius, vel minus sigillũ impressum, cui impositum pretium soluendum vnicuique, qui eo opus habet, & videndus etiam *Theodor. Hopingk in tract. de Sigillorum priu. o, & nouo iure cap. 9. §. 2. à n. 49. ad 59.*

CAPVT XV.

De Ærario Reip. Helueticæ.

1 Respublica Heluetiorum, quos & *Suuizeros* à præcipuo eorum Pago-*Suuitzio* appellamus, constat tredecim populorum conuẽtibus, seù pagis, qui *Cantones* Italis dicuntur, ex qui-

quibus septem sunt Catholici, nempè *Lucerna*, *Tugium*, *Suizia*, *Friburgum*, *Soludurum*, *Vrium*, *Vnderualdium*; quatuor verò hæretici, *Tigurum* scilicet, *Berna*, *Basilea*, & *Scaphusia*; reliqui duo mixti nimirùm *Glarona*, & *Abbatiscella*. Heluetijs Confœderati sunt *Rhæti*, *Valesij*, *Episcopi Constantiensis*, & *Basileensis*, *Abbas* S.*Galli*, *Geneua*, cum aliquot alijs. Vide *Iosiam Simlerum de Republ. Heluetior.* *Io*: *Henricum* Suizerum, *Osuuald. Molitorem*, ac *Danielem Heremit.in Descriptionib. Heluetiæ*, & apud *Gerardum Mercat. in suo Atlante*, *Gothofred.in Archontol.Cosm.par* 1.*num.* 29.*pag.*560.*Fournier in Geograph.Orbis notitia lib.*1.*c.*35.*Zeillerum in Topographia Heluet.p.*15. *& seq. Philipp. Andr. Oldenburger.in Thesaur.Rerumpubl.p.*3. *tit.*11.*&* 12.

2 Heluetiorum dominio subsunt aliquot ditiones, nempè *Rapersuila*, *Bada*, *Bremogarta*, *Mellinga*, & *Surseium*, *Turgea*, *Comitatus Rorensis*, & *Sarunetes*; Quatuor autem Præfecturæ Italicę, videlicet *Luganensis*, *Locarnensis*, *Mendrisiana*, & *Madiana* anno 1512. in Heluetiorum potestatem, præter *Abbatiscellenses*, non dum fęderi vnitos, transierunt. Sciendum verò, quod licet hi tredecim potentissimi Pagi in vnam Rempublicam, seù potiùs in vnum Corpus politicum spontaneo fędere coiuerint, attamen habent singuli sua iura Maiestatis, suos nempè magistratus, Ærarium, agrum suis finibus diuisum, stemmata, nomen, numismata, sigillum, iurisdictionem, leges, mores, & instituta à se inuicem diuisa, ità vt vnusquisq; pagus Rempublicam quãdam repræsentet, *Authore I.E.C. Manualis Politici lib.*3.*cap.*14.

3 Constituta montium, pontium vectigalia nonnisi probatæ fidei viris committuntur, impositiones autem præter ordinem nullæ sunt. Magistratus, & Rectores nihil à subditis pecuniæ, quã nomine mulctarum exigere possunt. Præcipuæ verò Heluetiorum diuitiæ in pecore sitæ sunt, cuius incredibilis in montibus est abundantia. Illorum casei etiam ad Sueuos, aliosq; pertingunt; tantus verò cẽsus inde percipitur, vt ex hoc tota familia domestica viuat; Animalium quoque ingens copia, *Oldenburger.d.p.*3.*Thes. Rerump. pag.*888. *num.*4. Primæ tamen dignitatis Tribunis publicæ pecunię custodia commissa est, præter quos alij sunt Præfecti, qui minora vectigalia, & reditus annuos administrant, & per susceptores colligunt, vt potè vectigal vini, quod publicè venditur, & frumenti, quod euchitur, aut quod pistores emunt, & ex singulis Cęnobijs nonnullos Tiguri reditus percipiunt, teste *Klock.de Ærario lib.*1.*cap.*15.*n.*9.*&* 10.

4 Heluetij non aliam militiam, quàm pedestrem æstimant, pro qua ingentem copiam scloporum, hastarum, paratam habẽt. Quilibet Cantonum suum habet armamẽtarium, belli Præfectos, tribunos militum, aliosq;. Existimat inde *Boterus in relat.de hac Rep.*, quod 120.millia militum pro defensione regionis conscribere possint; Constat etiam illos 30000. foras sæpiùs misisse. Cum de defensione Regionis agitur, omnes ad opportunum numerum arma pro patria ex tempore capere tenentur. Plurimi autem Heluetiorum, quod probatę fidei, & fortitudinis sint, stipendia merent apud Regem Hispaniæ, & Galliæ, Papam, Ducem Sabaudiæ, & Lotharingiæ, teste *cit.Oldenburgero d.par.*3.*pag.*888.*n.*5. Imò soli Bernenses ingruente vi externa intrà spatium 24.horarum 40. millia hominum colligere possunt, vnde apud eosdem prouerbio circumfertur: *Berna*, *& Bernenses tantùm possunt*, *quantùm Mediolanum*, *& Mediolanenses*; si credimus præfato *Authori anonymo Manualis Politici d.lib.*3.*cap.*14.*pag.*399. qui *nu.* 8. optimè monet Heluetios, vt non ampliùs moderno Galliarum Regi succurrant, cum sciant, Regem Ludouicum hodiè arma parare *Hugonottis*, & ne Galli occupent loca, quibus cõmodè adiri potest ipsa regio, qualia in primis sunt, *Geneua*, *Constantia*, & quatuor ad Rhenum sitæ Ciuitates

Syluestres, à Rege Galliarum vi *Instrum. Pac. Cæs-Gallic.* Domui Austriacę restitutæ.

§. 1.
Rhætia.

1 RHæti, quos itidem Grisones dicimus, Alpini cum Heluetijs perpetuum fędus anno 1491. inierunt, vide *Fortunatum Sprecher. in sua Rhatia.* Huius regionis sunt sex partes, nempè Fędus Superius; Fędus Cathedrale, seù domus Dei; Fędus decem iurisdictionum, & Grisonum subditi, nempè *Vallis Tellina, Comitatusq; Clauennensis, & Bormiensis.*

2 Thesaurus *Grisonum* publicus exiguus est, ob sterilitatem regionis. Opibus potentiores ex pecore, & pratis viuunt, qui mechanicam artem exercent, pauci sunt; alij per mulos, & equos alij merces vehunt, & hac ratione viuendi media sibi parant, maxima autem pars hominum ex mercatura. Ità censet *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par. 3. pag. 913. n. 75.*

§. 2.
Geneua.

1 GEneua, siuè *Geneura*, est Vrbs satis ampla, & probè munita, in limine Sabaudiæ, libera, & pago *Bernensi* Confęderata, cuius descriptionem latam iuxtà, ac pulchram exhibet ex quodam Authore Germanico *Philipp. Andr. Oldenburgerus in Thes. Rerumpubl. par. 3. tit. 13. per tot.*

2 Respublica hæc diuitias suas ex vectigalibus, decimis, reditibus colligit. Ipsa verò Vrbs opibus satis amplis præstat, ex manuarijs operis, serici, aliarumq; materiarum confectione, & mercatura. Academia, ac librorum ibi impressorum copia etiam suos magnos confert nummos, *cit. Oldenburg. d. par. 3. pag. 919.* Tota tamen est hæresis labe coinquinata.

CAPVT XVI.
De Ærario Reipublicæ Venetæ.

1 REspublica Veneta opum maritimarum, munitionum, & apparatuum bellicorum, necnon perennitate moderaminis ad duodecim vsq; secula, & quod excurrit, potentissima paritèr, ac celeberrima, reliquos Italiæ Principes longè præcellit, vnde *Traianus Boccalinus in l. Lyd. Polit. pag. 72.* eam admirabilem sua magnitudine, & opportunitate situs aptam conatibus magnis, deprædicat. Reipublicæ caput est Vrbs *Venetiarum* pulcherrima circuitus nouem milliarium, in qua 500. pontes ex maiori parte lapidei numerantur, cum celebri armamentario, ac optimo portu, de qua *Actius Syncerus, Sannazarius* egregius nostræ Parthenopęæ Sirenis alumnus *Epigramm. lib. 1. pag. 154.*

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in vndis
Stare Vrbem, & toto ponere iura mari:
Nunc mihi Tarpeias quantumuis Iuppiter arces
Obijce, & illa tui męnia Martis, ait.
Si pelago Tybrim præfers, Vrbem aspice vtramq;,
Illam homines dices, hanc posuisse Deos.

quos versus adeò Venetis placuisse refert in *Sannazarij vita Io: Baptista Crispus à Schotto in Itin. Ital. p. 56.* relatus, vt singulos versus singulis centenis aureis remunerarent.

2 In Duce vulgò *Doge* regia quodammodò Maiestas elucet: In Senatu Aristocratia: In Consilio maximo Democratia, sed summa potestas totius huius Reip. ad Nobiles, qui vltrà 1200. vsq; ad 1400. esse dicuntur, indiuisim spectat: Hi Consilium magnum, Præsidium Curiæ Venetæ constituunt, vnde *Io: Altus. Polit. cap. 39.* hanc Remp. esse Aristocraticā autumat, quem sequitur *Auctor Manualis Pol. lib. 3. c. 12.* vide *D. Vinc. Sgualau in Aristocratia conseruata.*

Ve-

Verùm prudentèr student Patricij habere populum placatum, diuitem, & cum Tribunis plebis, qui querelas Ciuium magistratui superiori exponunt, *Pane in Piazza*, *giustizia in Palazzo*, teste *Amelotto de Houssaia* (qui omniũ optimè, occasione Gallicæ Legationis, huius Veneti Dominij mysteria penetrauit) *in parte* 1. *historiæ regiminis Veneti, tit. de Senatu pag.* 74.

3 Huius ampli Dominij partes sunt *Istria*, *Forum Iulium*, *Marchia Taruisina*, sub qua agri *Taruisinus*, *Cadorinus*, *Feltrinus*, & *Bellunensis*, *Ducatus Venetus*, *Peninsula Rhodigbina*, & Territoria, *Patauinum*, *Veronense*, *Vicentinum*, *Brixianum*, *Bergomense*, & *Cremense*. Eiq; subsunt etiam ora littoralis *Dalmatiæ*, *Insulæ Absyrtides*, *Curicta*, *Arba*, *Gissa*, *Scardona*, seù *Longa*, *Bratia*, *Pharia*, & aliæ quãplurimę in ipsa ora Dalmatiæ, atq; insulæ *Cephalenia*, *Corcyrus* hodiè *Corfù*, *Zacynthus*, cum aliquot alijs minoribus in mari Ionio, *Cythera* insula versùs oram Australem Pelopõnesi, & insulæ *Fine*, & *Moscole* in mari Ægęo, & tandem arces *Suda*, *Spinalonga*, & *Grabusa*, iuxtà oram Borealem *Cretæ* Insulæ, quæ in horrendo bello ab *Ibrahimo* anno 1645. 24. annis gesto à Turcis occupata fuit, vti etiam *Cyprus*, Insulæ Archipelagi maiori ex parte, *Peloponnesus*, & *Albania*, licet paulatim hæc ipsa sibi armis vendicẽt Veneti, qui interim fortalitia sua ità muniunt, vt hostis haud facilè damnũ inferre possit, præsertim per mare contrà ipsum se defendunt Insula *Corfù*, & in Dalmatia habent Montes, Castella, & *Morlaccos*.

4 Videndi de hac Republica præter *Boterum*, *Bodinum*, & *Arnisaum* præcęteris *Casp. Contarenus*, *&* *Donatus Ianotius*, *Io: Cotouicus*, *Nicol. Crassius*, *in duobus libellis de Rep. Venet.* *Batauis* excussis, & *Io: de Laët*, *&* *Geographi* passim paruus liber Gallicus *Traittè de Republique de Venise*, post *Conringium*, *Phil. Andr. Oldenburger. in Thesaur. Rerumpublic par. 3. tit.* 1. Libellus Italus, cui tit. *Relatione della Città, e Republ. di Venetia*, *Geneuæ* 1672. in 12. *Amelottus de Houssaia in historia Regiminis*, *&* *in Serutinio originariæ libertatis Venetiarum*, anno 1681. italico sermone *Coloniæ* editis.

5 Huius Reip. annui reditus habentur apud *Philipp. Honor. in Thesaur. Politic. par.* 1. *pag.* 125. & anonymum authorem apud *Io: Cotouicum in Synopsi Reip. Venetæ pag.* 321. *Iannotium de Rep. Venet. lib.* 3. *pag.* 267. ex quibus transcripsit *Casp. Klock. lib.* 1. *de Ærario cap.* 13. vbi *Pellerus in obs. Laurent. Beyerlink in Theatro Vitæ buman. tom.* 6. *ver reditus pag.* 25. *Reinssenbergium in Notis ad Boterum pag.* 225. *Oldenburger. d. par.* 3. *pag.* 43. 44. *&* 45.

6 Illiq; percipiuntur ex diuersis vectigalibus, & tributis vini, olei, salis, carnis, tritici, ferri, molendinis, panerijs, mercium portorijs.

Deindè alius pecuniæ colligendæ modus Decimarum, quas tàm patritijs, quàm plebeijs ratione bonorum imponit.

7 Alius modus est, vt Patritij aliquot annis magistratum gratis gerant; præcipuosq; honores, qui in benemeritos conferri solent, pretio emant, proùt ad resistendum Turcicis Insultibus, decretum anno 1668. vt quicumque solitos centum mille ducatos persoluerẽt, Patritiorum numero adscriberentur, *Diarium Europęum par.* 30. *pag.* 109. Vel à particularibus argentum mutuò accipere, & sæpiùs seruatum legimus ex *Bembo*, & *Sabellico* apud *Faust. in cons. pro Ærar. class.* 17. *ord.* 1309.

8 Nunquàm verò tot modis nummos conquirendi vsam fuisse Remp. Venetam putat *Pellerus in add. ad Klock. d. c.* 13. *nu.* 11. quàm durantibus Turcicis bellis antè conclusam anno 1670. pacem, cum pro quolibet pileo Venetijs confecto soluebatur libra vna, tabacci monopolium triginta mill. ducatorum elocabatur, & cartarum elusoriarum pretium in duplum auctum, ac octingenta millia ducatorum sub vsuris cẽtesimis mutuò sumebantur, & sex etiã ex præcipua Nobilitate eligebantur

qui publicæ necessitatis subsidio adessent, aliosq; ità incitarent.

9 Præfati autem tradunt, omnium prouentuum Reip. Venetæ ad quatuor milliones 165000. duc. summam esse, similitèr *Segethus de Princip. Ital. pag. 14. & 15.* reditus annuos tricies centenis aureorum millibus æstimat, aitq; Vrbem Venetam reddere quotannis octingenta duc. millia, sed *Comes Alphons. Luschus in suo Compend. histor. pag. 288.* post Turcicum bellum putat, reditus transcendere quinque milliones: Ità incertè loquuntur, verissimum tamèn est, quod cecinit *Io: Ovvenus Epigr. lib. 2. epigr. 210.*

Vt mare nil nisi aqua, Cœlum nihil est nisi stella:

Sic sunt Venetiæ nil nisi Diuitiæ.

10 Præfatus verò *Amelottus de Houssaia in historia Regim. Venet. par. 1. pag. 110.* postquàm Militiam retulit, ità de reditibus inquit: *Il Ducato di Venezia, che comprende la Città dominante, e tutte l'Isole, e parti del Vicinato, rende ogn'anno trè milioni di ducati, senza metter in conto la rendita del sale, che fà ancora più di vn'altro milione di ducati. Il che fà circa dieci milioni di lire francesi, che sono quasi vn testone Romano per lira, facendo il ducato di Venezia quasi due testoni, e mezo, ò 50. soldi francesi. Non pretendo quì di fare vna supputatione giusta d'Aritmetica.*

La Marca Treuigiana, che è vn buon paese, rende per lo meno 280000. ducati.

Padoua, ed il suo territorio 400000. ducati.

Vicenza, ed il Vicentino 200000. duc.

Verona, ed il Veronese 260000. ducat.

Bergamo, ed il suo distretto 300000. ducati per lo meno.

Crema 160000., e forse vn poco più.

Brescia, ed il Bresciano 1200000. ducati, la cui metà è impiegata à mantenere l'Arsenale di Venezia.

Il Polesino, altrimente il Contado de *Rouigo, paese misero 140000. ducati.*

Il Friuoli Prouincia Grande 400000. ducati almeno.

Lo Stato di mare, che comprende l'Istria, la Dalmazia, e parte dell'Albania, colle Isole di Corfu, Zante, Cefalonia, Cerigo, &c. rende 800000. ducati.

Tutto ciò fà più di venti milioni di lire Francesi. A che si deue giugnere le nuoue imposizioni, che si molciplicauano di giorno in giorno, le decime del Clero, la vendita di quantità d'vfficj, le confiscazioni, ed in fine molti altri diritti considerabili. Di maniera, che il Senato risparmia ogni anno molti milioni, quando è in pace, sendo che la forma del suo gouerno l'esenta da tutte le spese, che si fanno in ogni tempo nelli Stati Monarchici, doue regna la magnificenza. Egli è vero, che la Signoria di Venezia hà maggior bisogno di risparmiare durante la pace, che alcun'altro Principe, non essendouene alcuno, à chi costi tanto la guerra, che ad essa, che non è seruita, che à forza di danaro, e sempre con poco affetto da quelli, che la seruono. Oltre, che queste rendite ordinarie non li bastano per sostenere la guerra. Mà parimente, quando essa nũ l'hà, troua bene i mezi di supplire al difetto, ò con nuoui dazij, ò con vna tassa straordinaria delli Nobili, degl'Ecclesiastici, delli Cittadini, e dell'Arti, come altresì col vendere la Nobiltà à Popolari, la veste di Procuratore, la stuola d'oro, e le cariche cospicue à i Nobili ambiziosi, il che durante la guerra di Cambrai fece vna fiata entrare nello sparagno la somma di 500000. ducati in otto mesi di tempo. Il Senato vende parimente la Cittadinanza a gli stranieri, i titoli di Marchese, e Conte a gli Nobili di Terra ferma, la libertà à Prigionieri, la grazia à Rei, e la licenza del ritorno à Banditi. Oltre ciò piglia ancora del danaro à due, ò trè per cento sù i Monti di pietà, come fece soura quello di Treuiso nell'anno 1609., e costrigne i ricchi d'imprestargliene, mà principalmente gli Ebrei, che sono delle Spogne, che preme, quando vuole, minacciando di scacciarli alla minima resistenza che eglino fanno. Durante la Guerra di Candia quelli di Venezia solamente somministrarono cinque, ò sei milioni, e frà tanto cinque, ò sei settimane auanti la reddizzione della

la piazza, non lasciò di trarre ancora da essi vna somma riguardeuole, &c.

11 Respublica hæc magis bellicis instrumentis instructa est, quàm vlla alia in Europa, vt etiam tempore pacis exquisitissimi fiant belli apparatus. Adsunt numerosæ semper peditum, equitumq; copiæ, quæ vel in finibus, vel in præcipuis Insulis præstò sunt ad quosvis hostium impetus excipiendos: Mare classibus est constratum. In Armamentario, vulgò *Arsenale*, magnus numerus triremium reperitur, tot, tàmq; diuersa armorum genera passim non sine spectantium stupore videre est, vt integris armandis exercitibus sufficiant, tùm machinarum, & bellicæ rei magna copia, vt tradit *Auctor Manualis Politici lib.3. cap.12. num.10. & cit. Amelottus de Houssaia histor. Venet. par. 1. à pag.101.*

CAPVT XVII.

De Ærario Reipublicæ Genuensis.

1 RE cedat à cuiusvis boni Principis Aula *Macchiauellicũ* illud dogma, priuatos Ciues in Rep. ditescere non debere, & appareat in hoc Politices campo pater patriæ *Cicero*, qui *singulorum*, inquit 3. *de offic., facultates, & copiæ, diuitiæ sunt Ciuitatis*; hinc cẽsent ex moderniotibus *Auctor in Dialog. Politicis, Geneuæ ann.1666. edit.p.2. Dial. 7.*, maximè felicem esse Remp. Genuẽsem, quod Nobiles, & Ciues diuitijs, & opibus affluentes habeat, & quod hoc præter Reipubl. detrimentum, illis optimè concedi queat, vt cambijs, & fęnori operam dent; cum nemo Ciuium illorum sit, qui non in conseruationem suæ libertatis, vel vltimum obulum vellet impendere. Editus est libellus *Amsterd.* in 12. sub tit. *Politiche malatie della Republ. di Genua*, vide etiam *Honorium* in suo *Thes. Polit. in relat. Polit. Genuat.*, aliosq;.

2 Genuensium dominium consistit in *Liguria* in ora littorali, & in *Insula Corsica* maris Tyrrheni, Sardiniæ proxima, vti & *Capraria Insula*. Liguriæ caput, imò & Reip. sedes est *Genua*, à recentioribus *Ianua* dicta, Vrbs ampla, Emporium Italiæ celeberrimum, locus sanus, itemq; tutissimus iuxtà inscriptionem, quæ in Cathedrali *Sancti Laurentij* Ecclesia legitur: *Ianus, Princeps Troianus, astrologia peritus, nauigando, ad habitandum locum quærens sanum, dominabilem, & securum, Ianuã, iàm fundatam à Iano Rege Italiæ, pronepote Noe, venit, & eam cernens, mare, & montibus tutissimam, ampliauit nomine, & posse*. Præcipuas habet Vrbes præter Genuam, *Albingaunum*, *Albintemelium, Brugnetum, Naulum, Sauonã, Serezanam.*

3 Omnium verò publicorum redituum curam Magistratus, qui dicuntur *Procuratores*, gerunt, vel etiam Ministri Corsicæ, triremium, & Patres communis vtilitatis. Procuratores percipiunt multos nummos, ex vectigalibus vini; appellationibus sententiarum Rotæ, confiscationibus, condemnationibus, & alijs iuribus, locis, signis, & syluis. Quorum summam ascendere ad 428264. libras, ex quibus stationes militum, portus, dominia, & arces sustentantur, testatur *Conringius* apud *Andr. Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par.3. tit.1. pag.94. & 95*. Similitèr Comes *Alphons. Luschus in suis compend. histor. pag.300.* scribit, Reip. ordinarios reditus ascẽdere posse ad 500000. ducat., qui ex datijs, salibus, Dohanis, alijsq; gabellis percipiuntur.

4 Haud parui pendenda est societas, seù Bancum S. *Georgij* tot Pontificum, ac Imperatorum priuilegijs insigne, ac optimo ordine gubernatum. Solet enim tàm à priuatis hominibus, vel etiam inuitis, vel volentibus, ac exteris mutuo sumere, quibus persoluũtur graues vsuræ; Vndè tanta vis pecuniarum coacta est, vt Insulam Corsicam, ac prædia publica omninò redemerint, *Bodin. lib.6. de Rep. cap. 2. pag. 1041*. Ex quo thesauro hodiè Publicũ commodiùs, & particulares ditiores euaserunt.

5 Ve-

5 Verùm Respublica hæc non adeò fertilem sortita est agrum, vt alij *Lombardiæ* loci; frumenti tamen, vini, aliorumq; fructuum pro habitantium cõmodo ferax est; Genuenses item magnum quæstum faciunt ex mercatu sericarum vestium, quas in Septentrionem mittunt, & in cambijs, ac mutuis, quæ Ciues exercent, cum sint in negotiorum arte, & commercio experti, vndè dicterium illud: *Genuensis, ergò mercator*, *Rota Genuens. dec.* 139. *nu.* 10. Cõmercijs valdè prosunt etiam *Hebrai* ibi existentes.

6 Hæc Resp. semper habita fuit vna ex Italiæ clauibus ob vires maritimas, & bellicosos Ciues, in arte militari, ac nautica peritos, qui in expeditione Terræ Sanctæ immortalem gloriam retulerunt, vndè à *Balduino I.* Hierosolymæ Rege anno 1160. regionem in illa Ciuitate obtinuerunt, ac etiam super Altare Sancti Sepulchri hãc meruerunt inscriptionem: *Præpotens Genuensium præsidium*; & in anno 1258. Venetum Ducem captiuum fecere in Vrbe *Gaza*, & in anno 1337. Regni *Cypri* potiti fuerunt, captiuosq; Regẽ, ac Reginam, *Genuam* duxere, quæ victoria causa fuit, vt maiori splendore Ducem vulgò *Doge* eligerent.

7 Habet præter 500. Germanos milites, decem Corsorum, ac tres leuis armaturæ copias pro Vrbis defensione. Adsunt etiam 40. Tribuni à *Consilio* quolibet anno electi, quorum singuli centum milites ex Ciuibus militiæ aptioribus selecti, qui omnes numerum 4000. militum faciunt, ac omni necessitati parent. Eòq; potentior habenda, cum viuat sub valida protectione Potentissimi nostri Catholici Regis Hispaniarum; Quod sanè maximè Reipublicæ interest, cum proxima sit *Mediolano*, & *Finalium* propugnaculis, eiusq; Ciues plurimi post *Andream de Auria* semper militaribus curis propositi sint, multosq; Status, ac dominia possideant cum titulis *Principatus*, & *Ducatus* in hoc Regno Neapolitano, in Ducatu Mediolanensi, alijsq; ditionibus Hispani Monarchæ.

CAPVT XVIII.

De Ærario Reipublicæ Lucensis.

1 LVca, Ciuitas cum vndecim propugnaculis permunita, hodiè est Respublica libera, optimis Aristocratiæ legibus temperata, quæ duodecim millibus ducatorum à *Rudolpho I.* libertatem comparauit, si credimus *Sigonio de Regno Italiæ lib.* 4. *Castald. de Imp. quæst.* 54. *n.* 13. *Bodin. lib.* 1. *de Rep. cap.* 9. *Ioseph Ludou. dec. Lucens.* 36. *nu.* 18. alijsq;.

2 Huius Reipublicæ reditus satis magni sunt, quorum magna pars ex vectigalibus mercium, in primis verò pãno, & serico. Census ex carnibus, bonis mobilibus, dotibus, coniugijs summam pecuniæ valdè adauget: Frumento verò (cuius maior pars ex Etruria venit) nullum imponitur tributum; Estq; ibi Officium *Abundantiæ*, vbi pro centeno quintus datur nummus deponẽtibus ibi pecuniam. Habet hęc Respublica multa instrumenta bellica, ex quibus 30. hominum millia in bellum possint expediri; magis enim hic status, quàm vlla Italiæ regio frequentia incolarum abundat, adeò vt vltrà 18. millia militum in censum relata reperiantur, teste *Philipp. Andr. Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. par.* 3. *pag.* 103. *n.* 61. & 62.

3 Ad militiæ verò regimen sex periti Commissarij à *Magno Consilio* eliguntur; & sex alij Consiliarij, exterorum ibi venientium curæ inuigilant; trecẽtos milites experti valoris habẽt, quorum ducenti Ciues in octo acies distributi, qui ianuas, & męnia Ciuitatis custodiunt; centum verò exteri sub Ducibus etiam exteris in Palatio publico, quibus ad Vrbis męnia sub pœna Capitis approximare prohibitum est. Habet quoque validam Stationem (siuè *Arsenalem*) bellicis tormentis munitam, ex quibus triginta hominum mil-

millia cum *sclopis*, & octo millia cum *hastis* armari possunt; præter arma, quæ Ciues domi conseruant, ijque ditissimi sunt, sed pro libertate sanguinem, nedùm opes effunderent, teste *Anonymo in Dialogis Politicis Geneuæ* editis *par. 2. Dial. 8. pag. 746. & 747.*

4 Lucenses deniq; libertati apprimè student, & quod magis est, nunquàm repertus est Ciuis suę Patriæ proditor, vt *cit. Author pag. 735.* testatur, necnon *Dom. Aloysius Mansi*, Patritius Lucensis, ac de legali scientia optimè meritus, in *Epistola Dedicat. lib. 1. suarum Consultation.* his verbis: *Inconcussum perennabit Liberum Reipublicæ nostræ Imperium, in quo Ciues tanquàm directionis, & Regni virgæ arctissimo inter se se amoris vinculo colligatæ quoslibet ciuilium seditionum impetus reddent inanes, & virtute in vnum conspirante exterarum gentium vim, vel potentissimam eludent, &c.*

CAPVT XIX.

De Ærario Ducis Lotharingiæ.

1 Lotharingia latinis, *Lotreych* Germanis, Italis *Lorena*, regio, & Ducatus Galliæ Belgicæ, proprio Duci, qui *Nancei* residet, parens, de qua *lib. 4. Itinerarij in Augustano itinere*:

Hac vbi fertilibus floret Lotharingia campis.

In duas diuiditur partes, in *Lotharingiam propriam*, quæ ad Ortum tendit, & in *Barrensem Ducatum* ad Occasum. Incolæ magnum percipiunt lucrum ex lapidibus, & vnionibus, quæ in Lotharingia inueniuntur; tùm verò ex vitris, speculis, equis, quorum ingens venditur numerus, lana, manuaria opera, argenti fodinis. Dux inter alios reditus salinas habet, quæ ipsi prouentum faciunt insignem. Populo tributa, vt alibi, imponi non solent, sed propter soli fertilitatem ter maiores solito percipit reditus, illiq; ex abundantia fodinarum, lignorum, pratorum colliguntur, teste *Oldenburger in Thesaur. Rerump. par. 3. pag. 920. n. 73.* vbi ex hac regione percipere 500000. coronatorum circitèr inquit, verùm sexies centena millia librarum *Viginarius*, & *Boterus*, non vlträ, quàm quinquaginta millia, incertè testantur.

2 Dux Lotharingiæ est absolutus Princeps, sed ratione bonorum, quæ ab Imperio tenet, eiusdem est membrum, ac sessionem in Comitijs habet, sed an Barrensis Ducatus ad Regnum Galliæ pertinere debeat, an verò ad Imperiũ Germanicum, vide *Chifletium in Commentario Lotharienſi cap. 12., Herm. Conring. de Finib. Imp. Germ lib. 1. cap. 5. n. 50. & seq. & lib. 2. c. 27. Oldenburger. in Lymnęo Enucleato lib. 3. cap. 15. & in addit. ad cap. 27. & 28. post 4. libr.* imò quando anno 1641. Lutetiam venit Carolus Lotharingus, ad Regem Galliæ dixit: *Domine, quia Maiestas tua ità iubet, Ego ipsi venerationem exhibebo*, eiusq; statim osculatus est manum; mox ad Rhichelium Cardinalem, & ad Franciæ Cancellarium adstantes; *Non existimo*, inquit, *hocce facto Clientis obsequium edidisse.* Ad quæ Cancellarius: *Captiosa Causidici formula videris vsus*: Cui ex tempore Dux: *Non sum Causidicus ego, nec vllus ex mea gente Leguleius vnquàm fuit; tu insigne muneris eiusmodi, forensem togam adhùc gestas*, *Chiflet. in cit. comment. Lothar. cap. 20. p. 80.* Vide *Minister. Richelij par. 1. pag. 632. & par. 2. p. 578.* licet hunc Ducatum Rex Gallię Lotharingo ademerit, ità vt feruente bello Germanico Imperatori contra Gallos præstiterit arma, idem *Oldenburger in Thes. Rerumpubl. d. par. 3. pag. 921. n. 74.* & hoc anno 1690. gloriosissimè obijt *Carolus Lotharingus* tot triumphis onustus, lauretiq; Imper. *Leopoldi* Generalis armorum Præfectus.

CAPVT XX.

De Ærario Ducis Bauariæ.

1 Bauaria, regio Germaniæ perampla, & fertilissima, Regnum olim floren-

florentissimum Reges antiquitùs habuit, teste *Marquardo Frebero de Origin. Palatin cap.* 12. & ità gubernatam vsq; ad *Arnulphi* Imperatoris tempora, scribit *Mercator in Atlante pag.* 252. Ducatus deindè titulo clara, ex qua familia exorta, & inde non tantùm aliç complures Principum, quasi riuuli, enatæ, sed multi Cęsares dati. Eius Dux est S.R.Imperij Elector, cuius dominio etiã subest Palatinatus superior, ac primaria totius regionis, ac Principis pulchra sedes *Monachium*.

2 Potentia inter Germanos, & thesauri opulentia vix vlli Principum cedit, quam vigili œconomia ex peramplis, ijsq; feracissimis colligit Prouincijs: Et profectò habet hic, vndè ingentem pecuniæ vim sibi colligere possit; Vndiq; multa oppida, montes, hominesq; multos, exercet etiam mercatum cereuisiæ, & salis, ac piscatus; ex nitidis, & benè constitutis Ciuitatibus *Straubinga* ędificijs superba, *Landisbuto*, vbi eminet turris altissima 443. pedum, *Monachio* Ducali sede, *Burghusia*, vbi Castellum *Salze* munitissimũ, *Ingolstadio* illustri Academia, ex qua I. C. peritissimi *Hubertus Giphanius*, *Christophorus Besoldus*, & *Caspar Manzius* prodierunt, *Oldenburgero* teste in *Thes. Rerumpubl. par.* 4. *tit.* 7. *num.* 12. & *pag.* 800. *n.* 9. & 10.

3 Cępit inter varios Scriptores doctissimos circà annum 1612. agitari illa quæstio, *vtrum Electoralis dignitas Palatino Rheni competeret, an Duci Bauariæ?* Stant pro Bauaro Duce *Geuuoldus de S.R.I. Septemviratu cap.* 10. *per tot.* & *Vuinackius de Elector. cap.* 17. *p.* 50. Et pro Palatino *cit. Freberus*, vti ab initio sententiam protulit *in Comm. Origin. Palatin. par.* 1. *cap.* 15. ità eiusdem postea defensor extitit *in Epistola responsoria de Electoratu S. R. Imperij Comitiuæ Palatinæ Rheni antiquitùs annexo, et cohærente*, aliaq; paribus vicibus scripta in lucem prodierunt: Vide latiùs *Lundorpium in tom.* 1. *Actor. public. lib.* 6. *Theatrum Europęum par.* 3. *à pag.* 712. *Freyberger in Germania perturbata*, & *restaurata par.* 3. *pag.* 86. *Pellerum ad Klock. de Ærario lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 212. *Oldenburger. in Lymneo Enucleato lib.* 2. *cap.* 8.

4 Hodiè verò, ne bellum ex bello cresceret, & pax Imperio reddi posset, hęc controuersia sopita est, atq; ex septenario Electorum numero, (vt etiam annuimus supr. *cap.* 4. *n.* 18.) per *Instrumentum Pacis* octauus factus est Princeps Palatinus, qui septimum votum post Brandeburgensem Electorem pręstat, ex *art.* 4. *d. Instr. Pac.* & ibi *Burgoldensis in Discurs.* 25. *par.* 1. Ad quorum officium, & potestatem pertinet, vt Imperatorem eligant, solemnitatibus in *Aurea Bulla* præscriptis: Electoribus verò Ecclesiasticis commune est, vt quilibet eorum dicatur *Archicancellarius*, Archiepiscopus nempè Moguntinus per Germaniam, Archiep. Treuirensis per Galliam, & Archiep. Coloniensis per Italiam, vide *Bernardum à Mallinckrodt in tract. de Archicancellarijs*, quamuis magna fuerit contentio inter *Moguntinum*, & *Coloniensem* in coronandis Regibus Romanorum, vndè prò, & contrà scriptum est, attamen in suffragijs præstandis obseruandum, quod

5 *Archiep. Moguntinus*, qui est *Decanus* Collegij Electoralis, Coelectores conuocat, eorumq; vota perquirit, atque ipse vltimò rogatus suum promit, licet olim primus iure Decani votum suum protulerit.

Primùm igitùr votum dat *Treuirensis Archiepiscopus*.

II. *Coloniensis Archiep.*, qui est etiam Dux Vuestphaliæ.

III. *Rex Bohemiæ* (qui est nunc Imperator Austriacus) *Pincerna*, qui *poculum* Imperatori præbet.

IV. *Dux Bauariæ*, qui est *Archidapifer*, & *pomum* præfert.

V. *Dux Saxoniæ*, *Archimareschallus* affert *gladium*.

VI. *Marchio Brandeburgensis*, *Archicamerarius* gerit *Sceptrum*.

VII. *Princeps Palatino-Neoburgensis*, *Archithesaurarius* defert *Coronam*.

Vide

Vide *Gockel. de Regib. Europæis pag.* 534. *cit. Burgold. in Notitia rerum Romano-german. ad Instr. Pac., Oldenburger. in Lymneo enucleato lib.* 2. *cap.* 4. ex quo hunc præcedentiæ ordinem adijciendum duximus.

Electores conducentes Imperatorem, itá incedunt cum insignibus:

Treuir.

Brandeb. cum sceptro, Bauarus cum pomo, & Palatinus cum Corona,

Saxo cum gladio,

Moguntinus : *IMPERATOR* : *Coloniensis,*

Bohemus.

Imperatorem conducentes sine insignibus, itá incedunt:

Brandeb. *Palatinus.*

Bauarus. *Saxo.*

Treuir.

Moguntinus : *CÆSAR* : *Coloniensis,*

Bohemus.

CAPVT XXI.

De Ærario Ducis Saxoniæ.

1 SAxoniæ Ducum hodiè varij rami, *Saxonia* autem strictè sumpta, seù propria, & Electoralis, prouincia est Germaniæ in Saxoniæ Superioris Circulo, cuius Dux est vnus ex 8. Imperij Electoribus; Prouinciæ vrbes sunt *Vittemberga* (quæ primaria est, vt rectè censet *Æneas Syluius de statu Europæ cap.* 24.), *Torga*, & aliæ; Prætereà subsunt etiam Saxoniæ Duci *Misnia* Prouincia, & pars ampla *Thuringiæ*, ac *Lusatia* superior, & inferior ab anno 1620. cum anteà fuerit Regni Bohemię pars, *Comitatus Mansfeldiensis* ex partę, & tractus *Abbatiæ Quedelinburgi*; Sed Lusatiam inferiorem, vti partes Thuringię, & Principatus Hennebergensis nuper concessit Dux Elector Saxoniæ fratribus suis, vti videre est in Germaniæ Principibus suprà *cap.* 4. *de Ærario Imperatoris.*

2 Titulus verò est huiusmodi: *Ioannes Georgius S.R. Imperij Archimarescallus, & Princeps Elector, Dux Saxoniæ, Iuliæ, Cliuiæ, & Montium, Landgrauius Thuringiæ, Marchio Misniæ, & vtriusq; Lusatiæ, Burgrauius Magdeburgensis, Comes Marcæ, & Rauensbergæ, Dynasta in Rauenstein, &c.*

3 Saxoniam Electoralem comparare solent, cum aureo anulo, cuius gemmā *Lipsiam* vrbem constituunt, magnos enim reditus indè Sereniss. Elector percipit. Possidet nitidas, & lautas Ciuitates, inter quas *Dresda*, *Misnia*, *Freyberga*, & *Lipsia*, *Vittemberga* Electoralis Ciuitas, ac *Pleissenburgum*. Diues porrò est metalli fodinis; etiam in fluuio *Albi*, & *Mulda* aurum inuenitur, ac lapilli pretiosi; Insupèr terræ celebres, cereuisia, commercia pannorum fiscum augent. Quæ potentia illustribus Vasallis etiam nobilitatur, inter quos ratione Territorij sunt Comites *Schuuarzburgenses*, *Solmenses*, vt & Comites *de Barbn.* qui coram Dycasterio, quod singulo trimestri spatio *Vittberga* celebratur, in certis causis comparere tenentur, *Andr. Oldenburgerus in Thes. Rerumpubl. par.* 4. *pag.* 825. 826. *n.* 16. 17. *&* 18.

CAPVT XXII.

De Ærario Ducis Palatino-Neoburgensis.

1 NEoburgum, quod & *Nouacastra*, multiplex Vrbs Germaniæ, præcipua autem est in Circulo Bauariæ ad Danubium, Sedes Seren. Ducis Neoburgensis è familia Bauarica, de qua *lib.* 4. *Itinerar.*

Intramus Boij præclaram Principis Vrbem,

Indigenæ Ciues, quā Nouacastra vocāt.

O In-

In qua turrigeris extructæ manibus arces:
Priscorum superant amphiteatra Ducum.
Multaq; diuersis monstrant animalia formis,
Quæ vix sub nostro dixeris esse Polo.

2 Ei quoque subest *Iuliacensis Ducatus* prouincia Germaniæ inferioris inter Rhenum ad ortum, cuius primaria est *Iuliacum*, Vrbs permunita cum arce fortissima, quæ pluries capta fuit, tandem ab Hispanis reddita Duci Neoburgensi virtute pacis Pyrhenęorum anno 1660. Et ex hac Iuliacensi hæreditate obuenit *Montensis*, seù *Bergensis Ducatus*, prouincia Germaniæ in circulo Vuestphaliæ iuxtà Rhenum. Eius primaria vrbs est *Dusseldorpium*, bene munita, ibiq; Iesuitarum Collegium pulchrè extructum, ac diues Seminarium pro pauperibus studiosis, ac Sereniss. Dux Neoburgensis aulam habet amęnissimam, quam ornant Nobiles eruditi. Est etiam *Lauginga* ad Danubium totius Palatinatus iunioris, siuè Neoburgici gemma, ex qua ortus *Albertus Magnus*.

3 Palatinatus inferior, seù Rheni, prouincia est Germaniæ pulcherrima à Rheno fluuio bipartita sub dominio Electoris Comitis Palatino-Neoburgici, à qua anteà post Bohemiæ motus eiectus fuerat, sed *pace Monasteriensi* recepit Palatinatum inferiorem, & octauus Elector S.R.I. Archithesaurarius constitutus fuit, Bauaro Duce suam dignitatem retinēte. *Insulæ* Rhenensis Palatinatus pertinent etiam ad Electorem; Et *Schonbornerus lib.1. Polit.* notat Cōsuetudinem in tractu Syluæ *Ottonis*, cuius vigorę bona illorum, qui post 25. ætatis annum matrimoniū non inierunt, fisco cedunt. Fertilitas, diuitiæ, & magnus vasallorum numerus Serenissimum Electorem reddunt formidabilem. Exorto deindè bello Gallo-Hollā[illegible] anno.1674. Rex Galliæ, Seren. Electoris affinis, fines Palatinatus miserrimè per *Turreninum* deuastauit, nunc autem in dies reparatur, proùt testatur *Phil. Andr. Oldenburgerus in Thesauro Rerumpubl. par.4. à fol.* 1052. & videndus *Iacob. Andreas Crusius in tract. de Iure Poëdriæ* S.R.I. *Electorum, necnon Sereniss. Domus Neoburgicæ*, *Francof.* 1677. *in* 4. & eruditus *Andreas Ioseph Gizzius in sua Trutina historico-Politica, & Iuridica*, in qua Rationes Præcedentiæ *pro Sereniss. Neoburgensi Celsitudine cum Republica Hollandica* ponderantur, Neap. edita anno 1670. licet alia eiusdem *Gizzij* allegatio edita anno 1660. *pro Sereniss. Duce Parmensi contra Legatum Neoburgensem* legatur apud *Cons. Altimar. in obser. ad Reg. Rouit. cons.* 84. *to.* 1.

4 Serenissimus Dux Palatino-Neoburgicus *D. Philippus Gulielmus* hoc vsus est titulo: *Philippus Vuilhelmus Dux Neoburgensis, Comes Palatinus Rheni, S.R.I. Archithesaurarius, & Princeps Elector, Dux Bauariæ, Iuliaci, Cliuiæ, Montium, Comes in Veldenz, Sponhaim, Marchia, Rauensberg, & Moers, Dominus in Rauenstein, &c.* Aulam valdè magnificam habet, Ministrosquè doctissimos, inter quos emicuit *Caspar Manzius*, qui *Centuriam Decisionum Palatinarum, seù rerum in supremo Dicasterio Neoburgico iudicatarum*, in lucem dedit; & Sereniss. Principes filij benè in spem illustris gloriæ educantur, quorum vnum vidimus, dum in hanc Neapolis Vrbem adueniens, paruo dierum interstitio hoc anno 1690. moram fecit: & Serenissima filia *Maria-Anna* nūc etiā cum nostro Augustissimo Hispano Monarcha CAROLO II. desponsata fuit, cui felicem prolem à Superis enixè precamur; De quibus faustissimis nuptijs, *P. Iacob. Lubranus Soc. Iesu*, nouus *Martialis* Parthenopęus, in egregijs *libris Epigrammaton, lib.9. Epigr.* 83. ità cecinit:

Libemus Horis, Gratijsq; libemus.
Hispana nupto Regna Carolo, *iàm spem*
Iubent redire fluctuantibus Mundis.
Felicitas si sera, gratior votis.
Defloruere Lilia, vt ferax Regum
Pietas decora Coniugis Palatinæ

Non

Non defuturam pariat vberem messem:
Benigniore Heroides Neoburgæ
Nascuntur astro, & Austrio parant Cœlo
Martes triumphis auspices, Ioues Aris.

CAPVT XXIII.

De Ærario Marchionis Brandeburgensis.

1 BRandeburgum, siuè *Brennoburgum*, Vrbs est in media Marchia, totius Prouinciæ summum, & inappellabile iudicium, vt & Sereniss. S.R. Imperij Elector Brandeburgicus, & Archi-Camerarius, antiqua ortus Domo, Regibus, ac Cœsaribus sanguine iunctus, de qua familia, vide *Ioannem Lymnæū*, Consiliarium quondam Brandeburg. March. in *Anspach*, & Iuris publici Coryphęum, *lib.3. cap. 8. per tot.* ibiq; *Oldenburger.*, eiusq; præeminentia *Crusium de Iure Præced. lib.4. cap. 11. Spenner. in Sylloge Genealog.* & *Cernitium in tract. de Elect. Brandeb.*, itemq; *Reinerum Reineccium in tract. de familia Brandeburgica.*

2 Omnium ferè Electorum hic potentissimus, cuius dominio subsunt hæ Prouinciæ, *Marchia* scilicèt *vetus Brandeburgica, noua, & media, Borussia*, siuè *Prussia Ducalis, Pomerania* vlterior, *Ducatus Crossensis* in Silesia, *Ducatus Magdeburgensis, Principatus Halberstadiensis*, & *Mindensis, Comitatus Rauensbergensis*, & *Marchia*, cum *Ducatu Cliuensi*, & parte *Voitglandiæ*. Vndè in Comitijs, harum ratione habet quinque vota; *Vvesselingius in Aurifodina, ver. March. Brãdeburg. pag.* 1032. Cuius Electoris titulus in Tractatu pacis Brandeburgo-Polonicæ ann. 1657. apud *tract. historiæ Thulden. 4. par. contin. pag.* 275. sic habetur: *Fridericus Vvilhelmus Marchio Brandeburgensis, Sacri Rom. Imperij Archicamerarius, & Princeps Elector, Magdeburgi, Prussiæ, Iuliæ, Cliuiæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum, Vandalorumq; nec non in Silesia Crosnæ, & Carnouiæ Dux, Burgrauius Norimbergensis, Princeps Halberstadij, & Mindæ, Comes Marcæ, & Rauensburgi, Dominus in Rauensthein.*

3 Eius potentia in militaribus maxima est, propugnacula itidem habet egregia. Reditus ditissimi quotannis proueniunt ex fundis proprijs, & mancipatis, ex lignis, syluis, venationibus, ex pedagijs mercatorum, nundinas *Francofurtenses*, & *Norimbergenses* frequentantium, & tributis, vndè nil mirum, quod aulæ sint splendidæ, & pulcherrimæ. Habet ingentem vasallorũ numerũ, qui tẽpore pacis ad publicas solemnitates tenentur se sistere, & tempore belli similitèr seruitia feudalia præstare; Regiones insupèr sunt valdè populosæ, ex quibus magnum equitũ, peditumq; numerum legere possunt, vt habetur in *Itinerar. Germ. Polit.* apud *Philipp. Andr. Oldenburger. in Thesaur. Rerumpubl. par.4. pag.* 877. *nu.* 5. *& pag.* 1063. *n.* 8.

CAPVT XXIV.

De Ærario Ducis Brunsuuigo-Luneburgensis.

1 INter eas Principum stirpes, quibus hodiè Germania nititur, Sereniss. hanc Domum *Brunsuuicensem* antiquitate, nobilitate, ac potentia illustrem pronunciat *Iac. Andr. Crusius in tract. de Præeminent. lib.4. cap.* 10. Nomen sumpsit hic Ducatus à *Brunsuuiga*, inter quam Ciuitatem, & ipsos Seren. Duces, hi pro subiectione, illa pro libertate, diù contentio fuit; *Lymnęus* illam Ciuitatem in operẽ suo *de Iure publ.* Imperialibus Vrbibus accenset, proùt facit *Mich. Ant. Baudrand. in Lexic. Geograph. tom.2 fol.* 333. Quid verò pro se Ciuitas afferat, videre est apud *Philipp. Knipschildium de Iure, & Priu. Ciuit. Imper.* Contra, quid Duces, legatur *Oldenburgerus in Lymneo enucleato lib.3. cap.7. n.4.* qui etiam è numero illarum expunsit, dum anno 1671. Duces ipsi hanc Ciuitatẽm hæreditariam, & Prouincialem vi, & armis ad debitã re-

redegerunt obedientiā, vndè & paruū illud Scriptum Politicum, cui tit. *Fatum Ciuitatis Brunsuuicensis*, teste eodem *Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. par.4.pag.1107.n.36.*

2 Subest etiam Ducibus Brunsuuicēsibus, *Lunæburgensis Ducatus*, Prouincia in Saxonia inferiori, cuius caput *Lunæburgum*, vrbs ampla, & ædificiorum magnificentia, rerum copia, ac situ munitissima, & ferè sui iuris; Comitatusq; *Diepholtensis*, *Danebergæ*, & *Hoyæ*. Horum Ducum potentia insignis redditur ex probè munitis Vrbibus *Guelpherbyto*, *Brunsuuiga*, *Gifhornia*, *Luneburga*, ex metalli fodinis, magno Nobilium Vasallorum numero, qui in casu necessitatis equestribus armis seruitia præstare adstringuntur; *Brunsuuigæ* autem occupatio Seren. Duci magni constitit, præsidiumq; perpetuum, quod ibi alitur, singulis mensibus non paruam summam absorbet, subditiq; hac ratione non exiguum substinent onus; testis est locupletissimus præfatus *Oldenburgerus in d. Thesaur. Rerumpubl. par.4. à pag.1067. cum seqq.*

3 Præcipui huius Vrbis prouentus constant ex calce in monte *Calcario* Lunæburgæ existente, mercimonijs, quibus promouendis domus quædam mercatoria, *Albouio* ponti superstrato vicina, ibi visitur, præ primis verò sale, & exindè veteres dotes eius tribus vocabulis *MONS*, *PONS*, *FONS*, expressisse testatur *Zeillerus in Topographia Ducatuum Brunsuuic., & Lunæburg. pag.147.* Et adhùc *Lunæburgæ* hi versiculi leguntur, Salinarum ingressui adscripti:

Ecce Salinarum largissima dona coquuntur,
Gratuita hic Summi de bonitate Dei.
MONS: FONS: PONS: tua dona Deus! de pectore crescat
In nostro pietas, nec minuantur opes.

sed quo tempore inuēti fuerint hi fontes Salinarum, adhùc in incerto manere post alios inquit *Pelerus ad Klock. lib.2. de Ærar. cap.9. n.18.*

CAPVT XXV.

De Ærario Ducis Holsatiæ.

1 Familia Ducum Holsatiæ diuiditur in Regiam, & Ducalem *Holsatiam*. Ducalis rursùs in *Gottorpinam*, & *Sondeburgicam*; De qua *Crusius de Præced. lib.4. cap. 14. Oldenburger. in Lymnæo Enucl. lib.3. cap.12.* *Holsatia* Prouincia est in Saxonia inferiori, partim Regi Daniæ subiacet, & partim Duci Holsatiæ Sleuicensis, nempè *Chilonium*, *Lunda*, *Heyda*, *Oldenburgum*, *Bordesholmia*, aliaq; Oppidula. Anno 1660. Dux Holsato-Gottorpicus conclusa inter duas Septentrionales Coronas pace plenum dominium in *Ducatum Sleuicensem* accepit; *Slesuicum*, Ducatus metropolis est magis longa, quàm larga, vbi ad sinum maris Balthici insignis Portus, ibiq; Sereniss. Dux magnum vectigal quotannis recipit. Sedes ibi est Ducum ordinaria in splendida arce *Gottorpiensi*.

2 Reditus annui potentissimi illius Ducis ad 5. auri tonnas pertingere ferunt; potentia verò vel inde illustris est, quod ditissimos habeat Nobiles, & situ loci maritimo commodissimo magnas diuitias quotannis à subditis colligat, *Chilonium* commercijs florentissimum ad mare Balthicū, & singulis annis ibi conuentus Prouinciales celebrantur; teste *Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. par. 4. pag. 1158. & seqq.*

CAPVT XXVI.

De Ærario Ducis Vvirtembergensis.

1 Comites Vvirtembergenses anno 1495. à Maximiliano I. (cuius hac de re diploma extat apud *Hortlederum lib.3. de causis belli Germ. cap.1. pag.610. & seqq.*) Duces creatos fuisse, qui tamèn ante Ducalem hanc dignitatem, *Ducatu Teccensi* insignes fuere,

re, scribit *Iac. Andr. Crusius in tract. de Præcedent. lib. 4. cap. 13. n. 2. & 3.* latiùs *Philipp Andr. Oldeburger. in suo Lymnæo Enucl. lib. 3. cap. 26.* & *in Thesauro Rerumpubl. par. 4. à pag.* 1166. cum hoc titulo: *Vuilhelmus Ludouicus Dux Vuirtembergiæ, & Tecciæ, Comes Mompelgardiæ, Dominus in Heldenheim, &c.* *Vuirtembergensis* autem *Ducatus*, regio est ampla Germaniæ in Sueuia, nomen habens à *Vuirtemberga*, arce vetusta, cuius caput, & sedes *Stutgardia* sita in agro ad amplitudinem consita. A *Stutgardia* 4. milliaribus Germanis in meridiem distat *Tubinga*, Vrbs culta, & Academia celebris: Itemq; *Schorndorffium* adeò munitum, vt *Martin. Crusius in Annal. Sueu.* crediderit, illam vrbem esse inexpugnabilem.

2 Figura latè patentis Ducatus Vuirtembergici est ferè circularis, quæ sexaginta oppida, mille arces, sexcentos quinquaginta pagos, & quatuordecim Abbatias circitèr includit. Serenissimus Dux quotannis ingens vectigal ex vino percipit. Colles amęnissimi vbiq; in hoc territorio, segetes, & vinera obseruantur. Abundant porrò Ditiones *Vuirtembergicæ* hominibus sat bellicosis. In hoc Ducatu amplissimum territorium habet, interitu Ducum Sueuię, & Comitum, partim successione, & connubijs, partim armis, partim etiam emptione; latè *cit. Oldenburgerus in d. Thes. Rerump. par. 4. à pag.* 1167. *& seqq.*

CAPVT XXVII.

De Ærario Marchionis Badensis, Hassiæ Landgrauij, & Ducis Megapolitani.

1 BAdensis Marchionatus in Sueuico Circulo Germaniæ, magis abundat vino, quàm frumento, piscibus, lignisq; diues, vt nihil desit huic regioni, quod ad vitæ necessitatem, & commoda pertinet. Ciuitas *Bada*, siuè *Baden* ad pedes excelsi montis sita est; Altera Vrbs primaria huius Marchionatus est *Durlachum* in planitie ad mõtis radices, vbi Palatium Principis valdè magnificum. Hoc titulo vti solet: *Fridericus II. Marchio Badensis, & Hochbergensis, Landgrauius de Soussenberg, Comes de Sponheim, & Eberstein, Dominus de Rotelen, Badenueiler Lohr, & Mahlberg, &c.*

2 *Hassia* Prouincia est itidem Germaniæ in Circulo Rheni, cuius Principes *Landgrauij* dicuntur, suberatq; anteà tribus Landgrauijs, sed deficiente *Landgrauio Marpurgensi* sine prole, *Casselensis Landgrauius* maiorem ditionis partem consecutus est, cui subsunt *Hassia* propria, vbi *Cassela* cum aliquot alijs ditionibus, hoc titulo: *Carolus I. Landgrauius Hassiæ, Princeps Hersfeldiæ, Comes Cattimeliboci, Deciæ, Ziegenhainæ, Hiddæ, Schaumburgi, &c.* Territorium est satis fertile, & munimenta adeò valida possident, vt facilè cum vicinis Imp. Statibus certare possint: *Cassella* Vrbs valdè munita, & *Smalcadia* diues ob artem ferri fabrilem, magni etiam quotannis reditus in fiscum inde deueniunt.

3 *Megapolitanus Ducatus*, Prouincia Germaniæ satis ampla in Saxonia inferiori, duobus ex eadem familia Principibus subest, pars nempè Orientalis *Duci Gustrouiensi*, ità ex eius primaria dicto, & pars Occidentalis *Duci Schuuerinensi*, ab eius præcipua Vrbe denominato. Huius Ducatus *Megapolitani* territorium valdè est fertile frumenti, lignorum, piscium, & similium: Potentia verò horum Ducum satis valida, si modò mutua concordia illam vnit, vt latiùs testatur *Oldenburger in Thesauro Rerumpubl. par. 4. à pag. 1236. cum seqq.*

CAPVT XXVIII.

De Ærario Ducis Sabaudiæ.

1 SAbaudiæ Dux, Princeps paritèr Germaniæ, quò d olim ad Comitia Imperialia vocari solebat, & lati ... quod plurima loca, & ingentes opes in

hac

hac possideat regione, paucisq; sanè Italis Principibus splendore, & potentia cedit; Si enim familiam respicimus, ea per 600., & quod excurrit annos rerum est potita, in insigniis suis *Saxonicã Corollam rutaceam* præferens, diuersisq; temporibus cum summis Principibus connubio iuncta; Si dominium, illud peramplum est, consistens in *Sabaudia propria*, & *Pedemontium Principatu*, cui iunctus est *Salutiarum Marchionatus*, totiusq; regionis caput est *Augusta Taurinorum*, vbi etiam Ducis sedes. Videndi *Lambertus Vander Burchius in descript. Reip. Sabaud.* alijquè.

2 Præter eas Prouincias ius quoque sibi competere asserit in Vrbem *Geneuensem, Achaiam, Regnum Cypri*, & *in Marchionatum Montisferrati*, de quo pro ipso Duce magnus ille Ireconsf., & Sabaudiæ Senator, ac decus *Antonius Faber* longam composuit *Consultationem* sub tit. *de Montisferrati Ducatu contrà Seren. Ducem Mantuæ*, & *Iac. Menoch. consf. 1. vol. 1.* Vndè titulum habet *Celsitudinis Regalis*, atq; ex sententia Senatus Sabaudiæ, Pedemontis, & Nicæ, constituit, vt in posterum in publicis actibus hic ordo exprimeretur: *Victor Amadeus, Dei gratia, Dux Sabaudiæ, Cabalesij, Aoste, Geneuensis, Montisferrati, Princeps Pedemontij, Marchio Salutij, Comes Geneuæ, Romontis, Nicæ, Asti, & Tendi, Baro Vallium, & Fossigni, Dominus Vercellæ, Marchionatus Cetri, Oniglıæ, & Mari: Marchio Italiæ* (quod inde est, quoniam possidet principaliores aditus Italiæ, nempè *Iuream, Susam*, & *Nicam*) *Princeps*, & *Vicarius perpetuus Sac. Rom. Imperij, Rex Cypri*, &c. *Lymneus de Iure publ. lib. 3. cap. 22. n. 13.*

3 Regio quidem amplissima est *Pedemontana*, fœcunditatis Insubriū particeps, & multò locupletior Sabaudia, quæ ferè montuosa est, & non adeò sterilis vti ab *Anonymo in disc. de Princip. Italiæ* fertur, ex *Gothofredo in Archontol. Cosm. par. 1. pag. 481. nu. 8. Leandro Alberto in descript. Italiæ pag. 384.* & *Geographis* passim colligere licet. Quinimò fertilitas illa conijcitur ex Principis reditibus, qui annuatim ascendunt ad 800000. coronator. iuxtà *Authorem de Principat. Ital.* apud *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par. 2. pag. 1070. num. 183.* siuè ad quingenta aureorum millia, vt ait *Boterus in relat.* quem sequitur *cit. Vander. Burchius in Descript. Sabaud. à pag. 301. ad pag. 312.* quo non relato, idem transcripsit *Klock. de Ærar. lib. 1 cap 16.* Et ascendere ad milionem circitèr, & ad maiores reditus iuxtà vrgentes necessitates, testatur *Comes Alphons. Luschus in compend. histor. pag. 308.* Ex vectigalibus salis, mercium, & similium, confiscationibus bonorum, compositionibus delictorum, augmento subsidiorum, & Censualibus, qui vulgò *Tagliabeli* dicuntur, hi homines de suis bonis disponere non possunt, nisi pendant aliquam pecuniæ summam Ducis arbitrio; & tributo, quod pendunt *Iudæi*.

4 Ad Vires Sabaudiæ Ducis quod attinet, potentissimus ille existimatur, & posse 30000. peditum è suis Principatibus alere Itali putant, & si *Botero*, & *Luscho* credendum, habet 7000. Nobiles, siuè feudatarios, pluresq; arces, inter quæ *Nicæa*, & *Villafranca* ad littus maris, *Taurinum, Asti, Salutiæ, Vercellæ, Carmagnola*, & *Montmelianum*, habetq; suas etiam triremes instructas. Prætereà Dux imperat Montibus, qui sunt Italiæ, & in primis Ducatus Mediolanensis, claues, atq; hinc illa Ducis autnoritas in Italia, & apud Reges Hispaniæ, & Galliæ, veluti potentiores vicinos, Sabaudiæ Principes variam fortunam experti sunt, & dum hæc ad Cleanthis lucernam elucubramus, ad Martis fulgur armorum strepitus Italiæ aures penetrat, & præsens bellorum æstus, quo Sabaudia fluctuat, Hispanorum tamen validissimis suffulta armis aduersùs Gallos, virilitèr substinens, fœcundum dicendi præberet campum, ni calamum legalis militia aliò reuocaret.

CA-

CAPVT XXIX.
De Ærario Magni Ducis Etruriæ.

1 MEdiceorum familia, antiquissima origine illustris, ex Græcia diffusis per Italiam radicibus Mediolani gloriosè floruit, Florentiæ fundauit perpetuitatem, qua olim in Republica ad summos honorum gradus ità fuit euecta, vt in anno 1464. *Cosmus Medices* inter Italiæ Heroes magnus decoratissimam in eius tumulo meruerit inscriptionem: *Decreto publico Patri Patriæ*; quique ex *Petro* nepotes vidit *Laurentium*, & *Iulianum*, qui posteà admirabili sorte geminos Pontifices *Leonem X.* & *Clementem VII.* genuerunt, de quibus videas *Paulum Iouium lib.3.* vbi alia de hac gēte Heroū *Elogia* exhibet, *Angelum Politianū in Epigr.& hist. de Pactiana in Laurent., & Iulian.*, totamq; *Mediceam gentem Coniuratione*, aliosq;; Tandem imperium anno 1531. obtinuit *Alexander*, auctoritate Aug. Imp. Caroli V. Austriaci, sui soceri: sed *Cosmus* primus fuit, quem Pius V. Pont. Max. à Ciuibus Florentinis Ducem electum, *MAGNVM DVCEM ETRVRIÆ* anno 1569. addita Corona Regia nominauit, *Gothofred. in Archont. Cosm p.1. pag.508. Honuphrius in vita Pij V. p.437.* cuius inaugurationis cęremonias refert *Modius Pandect. triumph. tom.1 lib.4. n.27. p.191. & 192*, & post *Franciscum* successit eius frater anteà Cardinalis *Ferdinādus I.*, hunc filius *Cosmus II.* sequutus est, hūc *Ferdinandus II.* qui Principissam Vrbinatem *Victoriam* vltimi Ducis ex *Claudia Medicea* vnicam filiam matrimonio sibi coniunxit, & reliquit luminaria duo, *Cosmum* M. Ducem, & *Franciscum Mariam* nunc S.R.E. Cardinalem perexcelsum, ac generosum Heroem: *Cosmus* verò huius nominis III. omni æuo gloriosissimus nūnc regnans ex Sereniss. *Margarita Aurelianensi* genuit Magnū Principē *Ferdinandū*, veræ magnanimitati, ac maiorum imperio natum, cum *Anna Violante Bauarica* felicissimè desponsatum, ac Principem *D. Gastonem*, in quo præter animi virtutes egregias, innata illa Mediceorum in literas, & literatos viros propensio liberalitèr viget. Videas huius inclytæ progeniei stemmata apud *Comitem Luscum in comp. hist. pag.308. Rittersh.uſiū, Spennerum, Henningesium, & Ant. Albitium* Florentinum *in Genealogijs*, *&c.*

2 Serenissimus *Cosmus III.* verè Magnus Dux (cuius ardens, & viuida virtus breui Elogio explicari nequit, cum immortalibus monumentis certam spem æternitatis expectet) felicitèr nunc rerum potitur, cum hoc titulo: *Cosmus III. Dei gratia, Magnus Dux Etruriæ VI. Florentiæ, & Senarum Dux VII. Comes Petiliani, Princeps Capistrani, Portus Ferrarij in Ilua insula, Castilionis Piscariæ, & Igilij insulæ Dominus, Sacræ Militiæ Sancti Stephani Magnus Magister, &c.* vt legitur in Priuil. elargito *Io: Ant. Magino* pro suo opere *Descript. Italiæ*; Est absolutus, ac supremus Dominus Magni Etruriæ Ducatus; Qui in Dominium *vetus*, & *nouum* diuidi solet, quorum illud antiquam comprehendit *Remp. Florentinam*, & *Pisanam*, cum *Volaterris*, *Aretio*, *Pistoria*, *Cortona*, *Monte Politiano*, *Monte Alcino*, *Colle*, celebri *Liburni portu*, ac *portu Argoo in Iluæ Insula*; hoc verò intelligitur de *Senensi Republica* (quam Catholici Regis Hispanię cliētelari beneficio habet, *Forstnerus in Not. Pol. ad 4. Tacit. Ann. c.17. n.4.* exceptis *Herculis portu*, *Telamone*, *Orbitello*, & *Plumbino*, quæ etiamnùm retinent Hispani, quibus meritò semper se officiosum præbet Ser. M. Dux) cum *Pientia*, *Suana*, *Clusio*, *Massa*, & *Rosseto*, necnon Insulas *Planasiam*, *Gorgon*, *Igilium*, *Gianutum*, & *Montem Christi* in mari Tyrrheno; *Statum S. Floræ Famil.æ Sfortiadum*, posteà in feudum inuestitū, *Comitatum Petiliani*, & *Sorani*, cum arce munitissima, à familia *Vrsinorum* emptum; Et in Dominio Ianuensi *Statum Pontremulensem*, seù *Lunigiani*, aliaq; feuda, ab illis de *Malaspina* empta; Multos quoque reditus habet in

in *Hispania*; in Ducatu *Mantuano*, ob dotalem restitutionem Catharinæ; in Statu *Vrbini*, ob dotem præfatæ Vrbinatis Principissæ Victoriæ; tria *Romæ* magnifica possidet Palatia; ac pariter in hoc *Regno Neapolitano*, *Principatum Capistrani*, aliaq; oppida cum varijs redditibus habet: Qua occasione Sereniss. Celsitudinis sum Aduocatus (si ità loqui fas est, cui me obsequiosissimum Clientem profiteor) eiusq; tueor interesse in plurimis causis, cum assistentia iàm mei *Dom. Iosephi Andreoni I.C. Lucensis*, non minùs legalis scientiæ peritia, quàm animi candore optimè proditi, mox ob eius ex hac Vrbe Neap. discessum, mei *Dom. Michaelis Hieronymi Catanei Florentini* I.C. peritissimi, doctrina, ac morum suauitate summè laudandi, in hoc Regno Ser. Celsitud. Generalis Procuratoris.

3 Caput, & Sedes Ducalis est *Florentia*, Vrbs ampla, ambitu suo 6. milliaria, ac supra 90000. incolarum continens, totius Italiæ florentissima, ac Europæ pulcherrima; hinc, quemadmodum Venetiam *diuitem*, Mediolanum *magnum*, Genuam *superbam*, Bononiam *fertilem*, Rauennam *antiquam*, Neapolim *nobilem*, ità *Florentiam*, tanquàm florem, atq; pulchritudinem Italiæ Florentiam *bellam* esse nominatam, *Hentznerus in Itiner. pag.* 520. perhibet; & in honorem huius Vrbis verissimum prolatum notat à *Carolo Archiduce Austriæ*, Ferdinandi I. Imperatoris filio, *Lansius in Orat. pro Germ. eam Ciuitatem tantùm diebus festis & solemnibus monstrari debere*, vti scilicèt pretiosæ vestes in magna pompa, & festiuitate indui solent; cuius descriptionem videas apud *Merulam lib.4. par.2. pag. 335. & seq. Cluuerium lib.2. antiqu. Ital. cap.3. Macchiauell. hist. Flor. lib.2. p.61. Zeillerum in Itin. Ital. cap. 5. pag. 111. Iouium Montanum libro hist. 1. Æneam Syluium de reb gestis Friderici III. Natalem Comit. lib hist. 20. Leandrum Albertum, Flauium Blondum, Gulielmum, & Ioannem Blaeuv in descript. Italiæ*, aliosquè. Hic celebratum fuit *S. Concilium Oecumenicum*, siuè Vniuersale anno 1438. sub Eugenio IV. præsente *Ioanne Palęologo* Imp. Constantinopolitano: Sedes est Archiepiscopalis, & Ducalis, vbi Sereniss. Dominus *Aulam* habet valdè magnificam, itemq; pulcherrimam; In Palatio *Galeriam* (vt vocant) admirabilem in longum, latumq; extensam, vbi tot armaria, tot loculamenta, rerum rarissimarum, & pretiosissimarum plena, vno verbo tot ferè miracula, quot res: *Bibliothecam* locupletissimam (vbi inter alia admiramur magnum Iuris Cęsarei thesaurum, siuè (vt I.C. vocant) *Pandectas Florentinas*, quas à Pisanis cum reliqua præda, hiq; à nostris Neapolitanis sub Innocentio II. inter belligerandum transtulere) qua tot literatorum hominum erudita monimenta exultāt, sub Celsissimo, ac Sapientissimo Mecęnate: Cui Bibliothecæ assistit *Dom. Antonius Magliabecus*, ea memoria præditus, nihil vt ipsum lateat, ac omnes libros habeat in numerato, & viua quædam Bibliotheca, teste peritissimo *Ioanne Mabillon in suo Itinere Italico-litterario pag.* 161. Sed non possumus non celebrare *Cosmum Mediceum Sapientem* & *Laurentium Magnum*, nepotem; quo vtroq; Duce *Homerum* in Italiam venisse, scribit in *Epistola Marsilius Ficinus*, ab ijsdem cum *Ioanne Argyropylo*, *Demetrio Chalcondile*, *Angelo Politiano*, alijsq; doctissimis viris euocatus; Florentinum illum Triūviratum *Dantis Aligerij*, *Francisci Petrarchæ*, *Io: Boccatij*, procùl dubio in etrusca lingua Principum; *Accursium* stupendum Iurisprudentiæ Interpretē, qui si peritiorum litterarum notionem habuisset, miraculum fuisset naturæ; *Americum Vespucium*, qui detectę quartæ terrarum orbis parti *Americæ* ab se nomen imposuit; Pictorum Principem *Iottum*, artis reductorem, aliosq; innumeros; Verùm tantum huius *Dantis* opus, antiquissimo charactere in pagina pergamena, cum figuris à *Zingaro* ad viuum delineatis conscriptū, omniū cū admiratione in nostro *Musęo* visitur.

4 Hoc

4 Hoc vno Principe moderatore iustitia viget, cum & prudentissimos constituerit Administros, inter quos emicant Ill. Dom. Marchio, & Senatorum decus *Franciscus Feronus*, Depositarius Generalis; Dom. Auditor, & Consilij Collateralis Caput *Æmilius Lucius*, integritate, ac omni virtutum genere admirabilis, ac Dom. *Thomas Cepparellus* Ducalis Fisci Aduocatus disertissimus, & incorruptus, qui Ærario omni solertia præsunt; necnon eiusdem Cons. Auditor Dom. *Petrus Mattheus Maggius* Patritius Vrbinas, Eques planè spectata probitate, ac doctrina mirificus, Dom. Aud. *Ioseph Vrceolus* nobilis Foroliuiensis, editis quoque legalibus operibus summè conspicuus, ac Dom. Aud. *Petrus de Angelis* nobilis Corsus, omnigena Iurisprudentiæ laude dignissimus: Et 48. Florentiæ Senatoribus inter alios adiunctus est, velut Assessor, Dom. *Camillus Finettus* nobilis Senensis, ac iuris sciẽtiæ peritissimus; præter Rotas, Ciuilem, & Criminalem, quibus præsunt magni nominis Iureconsulti, & inter eos suspicimus Dom. *Petrum Pacionum* I.C. Pistoriensem, & *Marcum Antoniũ Sabellum* I.C. Mutilianensem, editorũ operum fama celeberrimos, ac doctissimos viros.

5 Hæc regio, aiente *Merula Cosmogr. par.2.lib 4.cap.21.pag. 303.* quà mari propior, planior est, oræq; spectatu iucundissimæ, intùs montosior, vniuersim pulchra, nobilis, nulliq; Italiæ regioni sua beatitudine postponenda, latos, lætosq; aperit campos, amænissimas valles, collesq; arboribus, hortis, vinetis, fluuijs, suprà modum nitentes: Incolæ in peregrinas oras, merces suas, vt sericum, pannos, tapetes exportant, indèq; magnam pecuniæ vim sibi parant; Obseruatum fuisse ferunt, vno anno Florentiæ confectos fuisse pannos, quos vulgò *Rastie* vocant, valoris duorum aureorum millionum. Hæ opes valdè ditant Principis Ærarium, quæ nihil sunt, quàm eius thesaurus in varios loculos diuisus, teste *Legato Veneto* apud *Honor. in Thes. Polit pag. 170.* Ærarium quoque explet ex datio, seù vectigali carnis, exceptis *Senis*, salis, fodinisq; ferri, & argenti; ex contractibus dotalibus octo in centena singula, tantundem ex venditione, & emptione bonorum immobilium; litium sportula; cambijs; decima pretij parte, quam domuum locatores soluunt; rebus deniq; inuectis, vel euectis: ex quibus annuos reditus ad duos aureorum milliones ascendere, testantur *Klock de Ærario lib. 1. c. 17. Phil Andr. Oldenburger in Thes. Rerumpubl par. 2. pag. 957. & 958. Comes Alphonsus Luschus in compend. hist. pag. 315.* Prçter ingentem thesaurum congestum, & reconditum, qui ad plures milliones ascendit, *Pellerus ad Klock. d. cap 17. n. 15.* Accessit magnus thesaurus, & pretiosorum mobilium ad tres milliones æstimatorum hæreditas ex Principissa Vrbinate.

6 Vires Ser. Magni Ducis maximæ sunt, non tantùm, quia nobiliorem, pulchrioremq; Italiæ partem teneat, Statum scilicèt trium Rerumpublicarum Florentinæ, Pisanæ, & Senensis, verùm, quod eius Status natura, ac arte sit probè munitus, ac *ferreus* denominetur; Præter enim naturalem fortitudinem montium, qui ipsum à tribus lateribus cingunt, tanquàm muri, habet ad quartum latus multas, ac validissimas arces, pedestrem militiam 40000. selectorum hominum, qui sempèr prçstò sunt, præterquamquod in Propugnaculis plusquàm 45. adsunt tria millia militum distributa. Equites etiam mille sub duodecim exteris Tribunis tutas reddunt arces, quæq; eo ordine positæ, vt sibi inuicem signa faciant: Habet trecentos armatos viros, qui singuli septem ducatorum stipendium merent in singulos menses, ac pacis tempore fines custodire, Magnumq; Ducem foràs euntem constipare tenẽtur: Quincentos item Vastatores, qui pacifico tempore nec otiantur, sed arces, vias, aliaq; reficiunt: Sex triremes pro maritima defensione, aliasq; ad

ſuum nutum paratiſsimas: Adſunt Florentiæ tres arces firmæ, egregièq; munitæ, ex quibus centum millia hominum armari poſſent, vt teſtatur *Auctor in Dialogis Politicis par. 2. Dial. 6. pag. 562. & ſeq.* Vtq; maritimæ rei vires adaugeret *Coſmus*, ingentis animi, & profundæ prudentiæ Princeps, inſtituit *Militiam S. Stephani*, à S. Pont. Pio V. confirmatam, cuius caput eſſe voluit, cum poteſtate legibus à ſe conditis addendi, vel abrogandi: & vt Equites Commendis frui nequirent, niſi in triremibus per annos tres militauerint, ad imitationem Sacri Ordinis Hieroſolymitani, etſi viuant ex regula S. Benedicti, & à matrimonio non arceantur, *Mennenius in Dedic. Ord. Equeſtr. p. 184. & ſeq. Miraus in orig. Ord. Equ. lib. 2. cap. 7. de Laët de Princip. Italiæ p. 271., ac Auth. ſuperiùs recenſiti.*

7 Præter deniq; bellicum apparatum, militiæ terreſtri, maritimæq; præficit multos præclaros Duces, militareſq; viros Italiæ, largiturq; eis opima ſtipendia, ità vt omnibus ijs videatur eſſe inſtructiſsimus, quæ ad arcendam hoſtilem vim neceſſaria requiruntur, & verè ſit, ac habeatur Italiæ opulentior, potentiorq; hic Maximus, nedùm Magnus Etruriæ Dux.

CAPVT XXX.

De Ærario Ducis Mantuæ, & Montisferrati.

1 DVcatus Mantuanus Prouincia eſt in Lombardia ſub proprio Principe ex præclariſſima familia *Gonzaga*, quorum Ducum ſeriem, & res geſtas elegantèr deſcribunt *Anton. Poſſeuinus in Gonzaga, Io. de Laët de Princip. Ital. pag. 281.* Huius anteà partes fuerunt *Guardiſtallum*, ſeù *Guaſtalla, Sabuloneta, Vouellaria, Bozolum, Caſtillio Stiueriarum*, & *Sulphurinum*, cum aliquot alijs locis, ſed nunc proprijs parent Principibus; Verùm *Guardiſtallum*, ex quo obijt eius Dux vltimus ann. 1677. hodiè huic Duci ſubeſt; Ducatus caput, & ſedes eſt *Mantua*, Vrbs magnifica, populoſa, & muniriſſima, de qua latinorum Poetarum Princeps *Virgilius* ſuus Ciuis *lib. 10. Æneid.*

Fatidicæ Mantus, & Tuſci filius amnis,
Qui muros, matriſq; dedit tibi, Mantua, nomen.

Sic verò *Facius lib. 3. Cant.*

L'honore, la grandezza, e la potenza
Della Città tien quello di Gonzaga:
Trè fratei ſono, e ſon d'vna coſcienza.
Molto è la terra bella, è grãde, è vaga,
E'l ſuo bel porto in tempo di pace,
L'entrata è buona di quel, che ſi paga.

Ei quoque ſubeſt *Ducatus Montisferrati*, cuius caput *Caſale*, Vrbs permunita, vltimis obſidionibus celebris, in quem Ducatum, *Sabaudum* prætendere diximus, ſed pro his Ducibus poſſeſſoribus ſcripſerunt *Soccin. iun. conſil. 77. vol. 1. Pariſ. conſ. 22. & 23. vol. 1. Gozadin. conſ. 8. Grat. conſ. 9. lib. 1. Alciat. reſp. 199. Rol. à Valle conſ. 3. vol. 1.* alijq; Habuit in Gallia Principatus *Niuernenſem, Retelenſem*, & *Arquenſem*, quorum maxima pars ſunt venalia, & *Niuernÿ* Ducatum emit *Card. Mazarinus.*

2 Hic Ducatus annuatim illi reddit ſexcẽta millia coronatorum, vt ait *Klock. de Ærar. lib. 1. cap. 18. n. 3.* vbi *Pellerus in obſ.* addit *Segetbum pag. 28.* numerantem trecenties quinquagies ſcutatorũ millia, & *Reinſſenbergium in notis ad Boteri relat.* vbi Mantuanus Ducatus, & Montisferrati pendit tercentena millia ſecundum *Viginarium*; vel ſecũdum *Hierçum* 840000. ſed *Comes Alphonſ. Luſcbus in compẽd. hiſtor. pag. 333.* putat, quod è ſuis ſtatibus cum bonis allodialibus quingenta aureorum millia colligebat, ſed oppreſſiones bellorum, & dotium reſtitutio *Catherinæ Medicea* facta, minores reditus effecere.

3 Mantuanus Princeps in ſuo armamentario pro 10. millibus armandis parata arma habet, & tempore neceſſitatis numerus 800. eius regionis Equitum, præſto eſſe ſolet, & facile 200. Equites ſuo imperio obſequentes habet. In Montisferratenſi territorio is in mi-

militia seruatur ordo, vt cum primum signum *Casali* tormento bellico datum fuerit, omnes militiæ operam nauantes, qui 15. millium faciunt numerum, in procinctu esse debeant, *Auctor de Princip. Ital.* apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpubl. par. 2. pag. 920. nu. 56.* licet pro 50000. hominibus armandis munitiones habere, ac millia equitum, duodecim millia peditum educere posse testetur *Auctor in Dialogis Politicis par. 2. Dial. 8. pag. 705.*

CAPVT XXXI.

De Ærario Ducis Mutinæ, & Rhegij.

1 Ex celebri Atestina, siuè *Estensium* Domo, de qua cecinit *Ariostus*: *L'antico sangue, che venne da Troia.* Duces iàm *Ferrariæ*, nunc *Mutinæ*, & *Rhegij*, cum Principatibus *Carpensi*, & *Corregiensi*, dominio *Saxuolense*, *Friniano*, & *Grafiniano* pro maiori parte, ex quibus conflatus est *Status Mutinensis*, de quo *Io. de Laet de Princip. Ital. pag. 298.* ex quo omnia desumpsit *Klock. de Ærar. lib. 1. cap. 18. n. 11. & 12. Zeiller. in Itin. Ital. c. 1. pag. 16. & seq.* Clauum nunc tenet Sereniss. Princeps *Franciscus Estensis* II., Mutinæ, & Rhegij, &c. Dux X. cuius inter cæteros est à Secretis, & Consiliarius Status *Dom. Philippus Castaldus, Patritius Mutinensis*, in celebri Academia Bononiensi olim Aduocatus, editis etiam legalibus operibus I.C. celebris.

2 Percipit singulis annis hic Dux reditus ex tributis rerum variarum, vt vino, farina, leguminibus, fructibus, corijs, pecore, sale, Iudæis, titulis. Excubiæq; huius Principis constant ex 50. hastatis *Heluetijs*, & 50. Equitibus leuis armaturæ. Militia triginta millia complectitur peditum, ex quibus eligi possunt 20. millia, & facilè 600. Equites habere potest, *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par. 2. pag. 931. n. 67. & 68.* Sed *Comes Alphons. Luschus in compend. histor. pag. 924.* Duces annuos reditus 300. millium aureorum colligere testatur.

CAPVT XXXII.

De Ærario Ducis Parmæ, & Placentiæ.

1 Dux Parmensis ex clarissima *Farnesia* gente ditionem suam à Summo Pontifice fiduciariam habet, cui subsunt *Ducatus Parmensis*, & *Placentinus*, Status *Buxeti*, & Principatus *Vallis Tari* pro maiori parte. In hoc Regno Neapolitano possidet *Ciuitatem Ducalem* in Prouincia Aprutij, *Castrum maris de Stabia*, & *Altamuram*, bona iàm dotalia *Margaritæ* Austriacæ, August. Imp. Caroli V. filiæ. Hodiernus Sereniss. *Raynutius II.* Placentiæ, & Parmæ Dux VI. pietate, ac prudentia maiorum superat mores, ex cuius Supremo Cōsilio inter alios adstat *Dom. Ioannes Torre nobilis Lucensis*, peritissimus I.C., editorum operum laude literariæ Reip. carus.

2 Huius Ducatus reditus secundùm *Segethum de Princ. Ital. pag. 35.* quem refert *Pellerus ad Klock. lib. 1. de Ærar. cap. 18. nu. 21.* olim erant centum millium scutatorum annuorum, nunc ducenta millia reddit, eò quod præcipui Feudatarij, nimirùm *Pallauicini*, *Lundi*, *Scotti*, & *Anguscioli* maximam ditionum suarum partem amiserunt, & fisco Ducis accreuerunt; nundinæ in Vrbe *Placentiæ* institutæ, & Lycæum in Vrbe *Parma* aliquid afferunt emolumenti. Imò ex collectis, quæ subditorum bonis secundùm *Papæ* permissionem imponi solent, exigitur tributum ex pane, vino, pecore, mercatura, Cancellaria, condemnationibus, confiscationibus, sale, mineralibus, lana, lignis, fundis, alijsq; Et ex dominij locis, quæ in hoc Regno *Neap.* habet, & ex pensione, quam Augustiss. Hisp. Rex *Philippus II.* dedit super Statu Mediolani, teste *Phil. Andr. Oldenburgero in Thesaur. Rerumpubl. par. 2. pag. 926. nu. 63.* Et *Comes Alphons. Luschus* in

in comp. histor. pag. 348. Ducis reditus ad sexcenta aureorum millia ascendere posse, putat.

3 Alit hic Princeps pro sua custodia 25. Italos, & 30. hastatos, 50. Equites leuis armaturæ, & conducere valet 10. millia peditum, & 500. & vltrà Equitum. Multa propugnacula munita habet, adeò vt nec validus, & numerosus ipsi nocere queat exercitus, quem conditio loci non capiat, eiusq; potentia cum Catholici Regis Hispaniæ viribus inuicem est coniuncta, teste eodem *Oldenburgero ibid.* Imò vltrà tria millia peditum, & millia grauis, & leuis armaturæ, quæ sub diuersis Tribunis habet, 20. millia peditum, ac millia equitum educere posse testatur *Auctor in Dialogis Politicis Dial.* 8. *par.* 2. *pag.* 720.

CAPVT XXXIII.

De Ærario Ducis Mirandulæ.

1 DOmini *Mirandula* ex clarissima gente *Pica*, facti Principes *Mirandulæ*, & Comites *Concordiæ*, deindè anno 1618. decoratissima Cœsareæ Maiestatis concessione cum titulo *Illustrissimi* Serenissimis Principibus dari solito, *Ducatus* nomen assumpserunt, habentq; potestatem cudendæ monetæ, & sub tutela Potentissimi Hispaniæ Regis viuunt, *Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par.* 2. *pag.* 933. Ex Picis celeberrimi, & eruditione præstantissimi fuere *Ioannes Picus* sui seculi *Phœnix*, & *Io: Franciscus* nepos.

2 Reditus huius Ducis ascendere possunt ad octuaginta aureorum millia, licet hodiè post Mantuanum bellum, ratione oppressæ regionis minores habeant, teste *Comite Alphons. Luscho in compend. histor. tit. de Ducib. Mirand. pag.* 360.

CAPVT XXXIV.

De alijs Italiæ Principibus.

1 ITalia olim Orbis domina ob Romanorum Imperium, *regio Dijs sacra*, inquit *Plin lib.* 3. *nat. hist.* omnium propè terrarum alumna, ac regina, & fausto sydere etiam nùm suis, quibus vtimur, legibus, Orbi dominatur, totius Christiani Orbis tenet Principatum sub Summo Romano Pontifice: Princeps habet potentissimos: Incolarum omni arte, & disciplina præstantium copias, Pagos magnos, ædificijsq; nobilibus, & Prætorijs superbientes, oppida clara Ciuibus aucta, Vrbes egregias, & opulentas, quæ olim 1166. fuere, teste *Æliano*, nunc verò pauciores; de quibusdam verò non abs re erit, audire iudicium *Thomæ Eduardi Angli* apud *Mercator. in suo Atlante pag.* 265. *& Vvesseling. in Aurifodina tom.* 1. *pag.* 969. *Ioannem Blaeuv in descript. Italiæ pag.* 4. *&* 5.

2 *Sancta est Sanctorum pretioso sanguine* Roma.

Cingitur Vrbs Venetum *Pelago ditissima nummis.*

Inclyta Parthenope *gignit Comitesq;, Ducesq;.*

Est Mediolanum *iucundum, nobile, magnum.*

Excellit studijs fœcunda Bononia *cunctis.*

Splendida solertes nutrit Florētia *Ciues.*

Genua *habet portum, mercesq; domosq; superbas.*

Exhaurit loculos Ferraria *ferrea plenos.*

Verona *humana dat singula commoda vitæ.*

Extollit Paduam *Iuris studium, & Medicinæ.*

Illustrat patria Senas *facundia linguæ.*

Maxima pars hominum clamat miseram esse Cremonam.

Mantua *gaudet aquis, ortu decorata Maronis.*

Vina Vtini *varias generosa vehuntur ad Vrbes.*

Bri-

Brixia diues opum parcè succurrit egenis.
Italicos versus præfert Papia *latinis.*
Libera Luca *tremit Ducibus vicina duobus.*
Flent Pisæ, *amissum dum contemplantur honorem.*
Commendant Parmam *lac, castus, atquè butyrum.*
Non caret hospitijs perpulchra Placentia *caris.*
Taurinum *exornant virtus, pietasq; , fidesquè.*
Militibus validis studiosa Perusia *claret.*
Vercellæ *lucra non delectantur iniquo.*
Mordicùs vrbs Mutinæ *ranas tenet esse salubres.*
Contemnunt omnes Anconæ *mœnia Turcas.*
Litibus imponit finem Macerata *supremum.*
Emporia *in portis consistit gloria clausis.*
Vrbs Liuij *celebris, nimis est procliuis ad arma.*
Bergomum *ab inculta dictum est ignobile lingua.*
Omnibus exponit gladios Aretium *acutos.*
Viterbi *conuentus opem fert sanctus egenis.*
Ciuibus humanis decorata est Asta *fidelis.*
Fructibus, anseribus, pomario Ariminum *abundat.*
Fanum *formosas mulieres fertur habere.*
Odit mundanas syncera Nouaria *fraudes.*
Clara perantiqua defecit fama Rauennæ.
Anglia *habet paucos Comites,* Vincentia *multos.*
Omnes commendant ficus, grossosq; Pisauri.
Castaneis, oleo, tritico Pistonium *abundat.*
Rustica frugales nutrit Dertona *Colonos.*
Postponit Regium *cornuta animalia porcis.*
Dulcia felicem cingunt vineta Cesenam.
Taruisium *exhilarant nitido cum flumine fontes.*
Imola *diuisa est, nocet hæc diuisio multis.*
Vrbinum *statuit Ducibus clamare, valete.*
Nota est fictilibus figlina Fauentia *vasis.*
Spoletum *clamat, peregrini intrate, manete.*
Laus *pingues* Pompeia *boues producit, ouesq;.*
Narnia *promittens epulum, dabit oua, vel vuas.*
Assisium *Sancti Francisci Corpore gaudet.*
Hospitibus Comum *pisces cum carnibus offert.*
Quærit opes fragiles studijs Sauona *relictis.*

3 Adsunt *Equites S. Ioannis Hierosolymitani*, qui *Rhodij* etiam dicti fuere ab Insula *Rhodi*, quam fortitèr seruarunt vsq; ad annum 1522. quo expugnata fuit à Turcis, sed ab Augustiss. Imp. Carolo V. Austriaco ijs dono data fuit *Insula Melita*, Italis *Malta*, quæ, veluti antemurale, & propugnaculum Christianitatis, Barbarorum potentiæ formidabilis euasit, ac ità se aduersùs fidei hostes triremium numero, Equitumq; strenuitate gloriosè tuetur, vt sæpè sæpiùs triumphales referat palmas: Vide *Mennenium in Delic. Equestr. pag. 68. Miræum in orig Ord. Equestr. lib. 1. cap. 2. Burchardum Nidersted in Malta veteri, & noua, Marullum, & Iac. Bossium de Sacro Ord. Hierosolym.*

4 Respublica S. *Marini* libera ab anno 600., cuius caput Oppidum S. *Marini*, aliàs *Acer*, seù *Titanus mons*, in excelso monte situm, sic dictum à S. *Marino*, qui inibi solitariam vitam duxit tempore *Diocletiani* Imperatoris, possidet septem Castra, habuit et à Castra *Montem Maggium*, *Vallem*, & *Petramcuram*, quę ipsi concessa fuerant die 28. Decembris 1375. sub Carolo IV. Imp., sed ipsi erepta sunt à Ducibus Vrbini, nunc eius ditio extenditur

vſq; ad Ariminum fluuium ex parte Montisbelli, & ei ſubſunt ſex incolarum millia, oppidum verò *S. Marini*, ſeù *Titanus*, ſatis munitum cum tribus Caſtris in eius circuitu, cum vico ad radices montis: A duobus *Capitaneis* gubernatur, qui mutantur bis in anno, *menſibus* nempè *Martij*, & *Septembris*, teſte *Mich. Ant. Baudrand in Lexic. Geograph. tom. 2. ver. Titanus, pag. 320. edit. anni 1681.*

5 Epiſcopus *Tridentinus*, qui *Princeps Tridentinus* etiam dicitur, poſſidet Ciuitatem *Tridentinam*, ſatis cultam in Valle inter altiſſimos montes, Sacroſancto *Concilio* ſuo Oecumenico celebrem, ac alia plurima loca, ſub clientela tamen Aug. Imperatoris, vti *Comitis Tyrolis*.

6 Principes *Caſtilionis Stiueriarum*, & *Sulphurini*; Comes *Nouellariæ*, è gente *Gonzaga*.

7 Dux *Maſſæ*, ex gente *Cibo*, ſub quo etiam Principatus *Carrariæ* in Etruria.

8 Dux *Sabulonetæ* in Lombardia, cum arce valida, & Hiſpanorum præſidio, olim de familia *Carrafa*, deindè de *Guſman*.

9 Princeps *Maſſerani*, è gente *Ferreriæ Fliſca*, cui etiam ſubeſt Marchionatus *Crepacorij*, ſub clientela Summi Pontificis.

10 Princeps *Plumbini*, è gente *Ludouiſia*, cum *Ilua Inſula*, ſub clientela Catholici Regis Hiſpaniarum, qui ibi habet *Portum Longum* cum arce, & præſidio munitiſſimo.

11 Princeps *Monœci*, è gente *Grimalda*, cum valdè anguſta ditione, nunc ſub clientela Regis Galliæ.

12 Marchio *Fodisnoui*, è gente *Malaſpina*, in Valle Magræ.

13 Marchio *Montenſis*, è *Montenſium* familia, ſub quo Marchionatus *Montis S. Mariæ*.

14 Marchio *Spini*, è gente *Carreta*.

PARS II.

IN ASIA.

Præliminaria.

1 NObiliſſima Mundi portio cenſetur *Aſia*, quæ tribus partibus percingitur vaſtiſſimo *Oceano*, qui ab Oriente vocatur *Eous*; à Meridie *Indicus*; & à Septentrione *Scythicus*, ſeù *Tartaricus*; *Strabo* Aſiam in quinque partes diuidit; *Ptolomęus* in 47. Regiones, ac Prouincias. Sunt verò Turcicæ ditionis in Aſia, *Arabia*, *Perſia*, *Tartaria*, *Sinarum* regio, ſeù *China*, *India*, & *Inſulæ*, ſub quibus multæ aliæ regiones continentur. Delitiæ huius regionis magni habentur, hinc balſamum, thus, myrrha, cinnamomum, vbertas agrorum, varietas fructuum, innumeri Elephantes, Cameli, & alia complura animalia: Spectanda hic potentia incolarum, *Magnus Turcarum Dominus*, *Magnus Moſcouiæ Dux*, *Magnus Cham Tartarorum*, *Magnus Mogol Indorum*, *Rex Perſarum*, alijquè.

2 Prima in his terris cognitio debetur *Hiſpano-Luſitanis*, vndè Rex *Emmanuel* his titulis vti cępit: *Emmanuel Dei gratia, Rex Portugalliæ, & Algarbiorũ, citrà, & vltrà mare in Africa, Dominus Guineæ, & conquiſitæ nauigationis, & commercij Æthiopiæ, Arabiæ, Perſiæ atq; Indiæ*: quibus titulis ſucceſſores vſos eſſe tradunt *Fr. Anton. de S. Roman lib. 1. hiſt. Orient. cap. 10. in fin. Seraph. Freitas de iuſto Imperio Luſitan. Aſiatico cap. 8. & 14. Hieron. de Oſſorio Epiſc. Syluenſ. in 12. libris, de virtute, & geſtis Emmanuelis Regis Luſitaniæ.* Inſimùlq; Euãgelica prædicatio *Dominican.*, *Frãciſcan.*, *Auguſtinian. Ordinum*, & præſertim *Ieſuitarum Societ.*, aliorũq; *Presbyterorum* obtinuit, & inter eos præcipuam laudem

dem omnium historicorum consensu tribuitur S. *Francisco Xauerio* Soc. Iesu (qui tanquàm verus, & nouus *Indiarum Apostolus* veneratur, & eodem ferè honore apud Indos habetur, quo apud nos S. *Franciscus de Assisio*) cuius beatissimam vitam descripsere *Horatius Tursellinus*, *Ioannes Lucena*, *Stephanus Binetus*, *Scipio Sgambatus*, *Hieronymus Gessius*, *Franciscus Martinez*, *Petrus Eusebius Nierembergius*, alijquè.

3 De hac regione plurimi scripsere, quos latè recensent *Ant. Posseuin. in Biblioth. tom. 2. p. 254.* & vnus pro mille *D. Io: Solorzan. de Indiar. iure lib. 1. cap. 3. à n. 48. ad seqq.* & plurimorum *nauigationes Indiæ Orientalis*, in nouem partibus distributas, edidit *Io: Theodor. de Bay*, *Bibliopola Oppenheimensis*. Et vidend. *P. Daniel Bartol. Iesuita in descript. Asia*.

CAPVT I.
De Ærario Regni Iudeorum.

1 EX vno *Abrahamo* non multò amplius quadringentis annis, numerositas Iudeæ, siuè Hebreæ gentis tanta procreata est, vt in exitu eiusdem ex Ægypto, sexcenta millia hominum fuisse referantur bellicæ iuuentutis, *D. August. lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 8.* Regio quidem Asiæ nobilissima, quæ antiquitùs dicta fuit *Terra Chanaan*, posteà *promissionis*, & *Palestina*, deindè *Iudea*, quæ Christi D.N. ætate diuisa fuit in *Galilæam*, *Samariam*, *Iudeam*, *Idumeam*, & *Decapolim* trans Iordanem, eiusq; vrbes præcipuæ *Hierosolyma*, nunc *Hierusalem* totius regionis caput, *Cesarea*, *Ascalon*, *Gaza*, *Ioppe*, *Bostra*, *Idumæa*, *Sebaste*, *Accon*, & *Tiberias*. Nunc autem regio hæc à nobis dicitur *Terra Sancta*, in qua redemptionis nostræ mysteria *Dominus* corporaliter exhibuit, subestq; Turcarum dominio, cum anteà pareret *Sultbano* Ægypti: Iudaicam regionem descripsere *Carolus Sigonius*, *Cornelius Bertramus*, & præcæteris *Petrus Cunęus de Republic. Hebreor. Ioachimus Ludou. Reimerus de Rep. Hebræorum*, *ex Sigonio*, *Bertrano*, *Cunęo*, *Menochio*, *alijsq; concinnata*, edit. *Hafniæ 1657. in 12.* Hinc *Iudęa* gens, quæ vagis erroribus dissipata, nusquam proprium locum possidens, vbiq; odiosa, & tributaria, sed ab Hispanis eiecta, ad mercaturam strenua, & per fęnoris flagitium diues, & nescio quid insolens in ipsorum domibus, & vestibus exhalat.

2 Terra hæc fuit olim populosissima, nam ferunt Regem *Dauid* isthic collegisse millies mille, & tercentum millia homines ad bellum idoneos, præter Tribum *Beniamin*; Est verò Iudeæ metropolis, ac totius Orbis primaria, gloria Christianorum *Hierusalem*, intrà quam Vrbem præter cætera est Domini Nostri *IESV CHRISTI* sepulchrũ, maximum, ac sacrosanctum nostræ redemptionis perenne ærarium; Debet autem quicumq; S. Sepulchrum ingredi vult, 9. aureos persoluere, vndè ex hoc quotannis Turca 8000. ducat. prouentum recipit, teste *Vvesseling in Aurifodina ver. Terram Sãctam pag. 1662.* eius loca sacra fusè descripsit, & delineauit *Bernardinus Amicus à Gallipoli Ordinis S. Francisci*; Et non parum distat *S. Caluariæ* locus, in quo à perfidis Iudęis *IESVS CHRISTVS D.N.* crucifixus est, pro nostrorum scelerum redemptione; Et Vallis *Iosaphat*, vbi est Tumulus Sanctissimæ Virginis MARIÆ, & Diuæ Annæ, & Locus futuri tremendi Iudicij, vbi Saluator noster viuos, & mortuos est iudicaturus.

3 Thesaurorum Sacrorum apud Hebræos duo fuisse genera tradit *Bertramus de Rep. Iudaica pag. 271.* Quosdam enim fuisse Primitiarum, & Decimarũ; Alios aliarum rerum DEO sacratarũ; Eiusmodi videri fuisse Vota, eorumq; Redemptiones, item & Primogenitorum, Sicli Sanctuarij, deniq; omnia illa, quæ in pecuniam redacta templo offerebantur. Ex thesauro posterioris generis depromebantur, quæ erant necessaria ad sacrificia; Tertius quidam fuit thesaurus antè Templum constructum, ob illius constructionem, *Pellerus ad Klock. de Ærario lib. 1. cap. 2. n. 34.*

4 Ioa-

4 Ioatham Iudæorum Rex victis *Ammonitis* tributum imposuit annuum, centum argenti talenta, & decem millia coros tritici, & hordei totidem, *2. Paralipom.* 27. Et Ioas, cum ruinosum esset Domini templum, tributum à Moyse in desertis institutum, *Exod.* 30. omnibus Iudæis indixit, vt honorariũ quisq; afferret, *2. Paralip.* 24. *& l* 4. *Reg. c.* 12. Cũ Phul Assyriæ Rex Israëlitas infestaret, Manahem Israelitarum tyrannus potentissimus quinquagenos argenti Siclos imperauit, & mille talentis argenti pacem ab Assyrio emit, *3. Reg.* 15. Ezechias, Iudæorum Rex sanctissimus, magnos thesauros sibi cõparauit, *2. Paralip. c.* 32.

5 Quantæ fuerint opes Dauidis Regis Iudæorum, incredibile est enumerare. *Historia Regum* scribit, Dauidem habuisse argenti mille millia talentum, idest, decies centena millia, & auri cẽtum millia, quæ mille millia talenta argenti valent. Propterea *Budæus* ait, opes Dauidis decies fuisse maiores opibus Darianis. Eius sepulchro Salomon filius magnas opes intulit, quod indè colligi potest, quod post 1300. annos, cum Hircanus Pontifex, Antiochum *Pium* cognomine, qui Hierosolymam obsederat, pacta mercede ab obsidione reuocari vellet, aperuit vnũ loculum sepulchri Dauidici, & tribus millibus talentorum repertis, partem dedit Antiocho, referente *Iosepho lib.* 8. *Antiquit. Iud. c. vlt.*

6 Variè autem, quos reliquit Dauid templo Dei, computant thesauros, & inter illos, quos *Drexelius in Salomone par.* 1. *cap.* 5. adducit; *Cornelius à Lapide Chronicon Regum* interpretatus, *Dauid Salomoni*, ait *pro templo reliquit bis mille quadringentos milliones auri*. Opes verè ingentes, Dei beneuolo nutu, in Dauidis manus consignatæ. Accuratam tamen *Templi Hierosolymitani* delineationem, atq; descriptionem exhibet *Iacobus Iebuda*, latinè, & hebrǫè recensitam à *Ioanne Sauberto*.

7 Salomon Rex omnium sapientissimus, & locupletissimus, singulis annis ex prouentibus habuit auri 666. talenta, præter ea, quæ pendebantur ei à mercatoribus, & institoribus aromatariis, omnibusquè Arabiæ Regulis. & Prætoribus *lib.* 3. *Reg. cap.* 10. Consumpsit in templi sui columnis, & vasis aureis quadragies sexies centena millia, argenti verò ad clauos, & alia instrumenta mille ducenta, & triginta duo talenta. Æris verò in columnis, fornicibus, & cæteris, talenta ottodecim millia. *Sacris literis* proditum est, decem millia talenta auri totidem, & ampliùs argẽti ab eo possessa: biiugum equorum quadragena millia, sed auri, argentiq; partem in apparatum templi, & Regiam sumptuosissimè ædificatam, impendit, felix opibus, felix vsu, sed multò felicior sapientia, qua mortales omnes antecelluit, *Sab. l.* 8. *c.* 6.

CAPVT II.

De Ærario Regni Ægypti.

1 Ægyptus est Asiæ regio celeberrima, licet à plerisq; in Africa describatur, anteà proprios habuit Reges, sed anno 1517. à magno Turcarum Domino quæsita fuit, Præfectum Generalem habens *Misir Beglierbey* dictum, sub quo sunt 12. *Cassilissatus*, seù Præfecturæ Prouinciales; eiusque Vrbes clariores sunt *Cairus*, siuè *Memphis* ad Nilum incredibilis amplitudinis, & primaria aliàs *Sultanorum* regia, *Alexandria* Patriarchalis cum celebri portu, *Pelusium*, *Thebę*, *Diospolis*, *Syene*, de quibus *Iac. Gollius in notis ad Arferganum*.

2 Ægyptij præter tributum in capita, & ex censu annorum, frumentum quatuor mensium Vrbi Romæ pendebant, ideòq; *Iosephus* scribit, Ægyptum multò ampliùs in singulos menses pẽsitasse, quàm Iudæam toto anno, apud *Iustum Lips. de magnit. Rom. lib.* 2. *cap.* 3: *Klock de Ærar lib.* 2. *cap.* 79. *n.* 24.

3 Vectigalibus trifariam partitis in Ægypto, primam portionem percepit Collegium Sacerdotum, magna apud inco-

incolas auctoritate, tùm ad sacrificiorum ministerium, tùm ad priuatæ vitæ cõmodum. Alteræ portiones ad Reges peruenerere, quas & ad bella, & ad vitæ cultum, tùm ad libertatem ergà strenuos viros pro meritis impendebant, *Diod. lib. 1. cap. 6.* quem refert *Beyerlinck in Theatr. Vita hum. tom. 2. lit. D. pag. 359.* Ægypti autem in quadã *orat.* elegãtèr explicãs (inquit *Strabo*) reditus *Cicero* Auletæ patri Cleopatræ dicit talenta duodecies millena, & quingena quotannis ex Ægypto obuenisse: Quare si is Rex, qui dissolutissimè Regnum administrauit, tantum annuæ obuentionis habuit, quid nunc existimare conuenit de alijs? teste *Budæo de asse lib. 4. pag. 148.*

4 Myris Rex vectigal piscium, qui in Stagno Myrios à se effosso capiebantur, vxori cõcessit, quod argẽti talentũ singulis diebus pendebat, *Diod. l. 1. c. 4.* vbi etiam tantam pecuniarum copiam in Ægypto olim fuisse tradit, vt incensis Ægyptiorum templis à Charabyse, inter cætera parum quid auri, quod tamen vltrà trecenta talenta sit pensum, effluxit; argenti verò duo millia, & trecenta.

5 Ioseph Ægypti horreis à Pharaone Rege præfectus, cum septem annorum famem præuidens, frumentariæ annonæ maximam vim coegisset, omnem in primis pecuniã ex Ægypto, & Chananæa in fiscum regium intulit, cum fruges ab eo emere cogerentur, & sic omnem Ægyptiorum agrum Pharaoni coemit Iosephus, populum in oppida transtulit, & semen subministrauit, vt sementes facerent ea conditione, vt prouentuum quintas Pharaoni penderent, *Genes. 47.*, *Faust. in cons. pro Ærar. class. 17. ord. 1310.*

6 Sesostris, siuè Sesoosis Rex Ægypti opibus clarus, & inexpugnabili potentatu in arrogantiam ruens, curru ex adhærenti sibi auro, & lapidibus pretiosis constructo, sedit super eum, & subiecit iugo de exsuperatis Regibus quatuor trahẽtes currum, *Plin. lib. 33. nat. hist. cap. 3.* & *Diodoro Siculo cap. 55.* authore, cippos vbiq; terrarum bello acquisitarum erexit, sacris Ægyptiorum literis, his verbis inscriptos: *Hanc Prouinciam armis suis deuicit Rex Regum, & Dominus Dominorum Sesoosis*; in quibus cippis membrum pudendum viri, apud gentes quidem strenuas, & pugnaces; apud ignauas autem, & timidas, fœminæ expressit; & de figura hac vide *Io: Pierium Valer. Hieroglyphiorum lib. 34. pag. 349.*

CAPVT III.

De Ærario Magni Chan Tartari.

1 PRæcipuum in Asia Dominatum, siuè Herilem Monarchiam refert *Magnus Chan*, Tartarorum Imperator potentissimus, in amplitudine regionum *Tartariæ magnæ*, in magnitudine Ciuitatum, in abundantia commeatus, in copia redituum, qui *Presbyteri Ioannis* primogenito dat filiam. Videndi *Georg. Hornius in Orbe Imper. tit. de Tartaria*, *Martinus Bruniouius in descript. Tartariæ*, *Gothofredus in Archontolog. Cosm. lib. 2. de Imp. Magni Chani*, *M. Paulus Venetus hist. Oriental.*, *Boterus in relat. 15. de Magno Chano*, *Andr. Oldenburgerus in Thesauro Rerumpubl. par. 1. tit. 5. de Regno Tartarico.*

2 Percipit inter alias res, decimas ex lana, serico, cannabe, frugibus, pecudibus, estq; absolutè Dominus rerum omnium, *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 20. n. 3.* vbi *Pellerus in obs.* addit *M. Paul. Venetum lib. 2. cap. 65.* qui recenset aliquot *Magni Chani* alios reditus, & in fine addit, quod semel audiuerit computum fieri singulorum redituum, qui *Magno Chano* penduntur annuatim in Regno *Quinsai*, quod sit nona pars Prouinciæ *Mangi*; & ascendisse summam omnium (sale tamen excepto, cuius solius prouentus octoginta aureorum myriades efficiunt) ad quindecim millia millium aureorum, atq; sexcenta millia.

3 Eiusq; vires singulariter considerantur in multitudine copiarum, quæ ex

amplitudine ditionis ipsius colligi potest, & in promptitudine eorum; milites enim degunt semper in campis, quibus cum *M. Chan* opus habet, vocat ad se partem illius militiæ, quæ per Prouincias disposita est; Vndè *Thuanus hist. lib.* 67. ait, quod si exercitum educere est opus, centum, & quinquaginta millia Equitum conueniunt; Imò *cit. Gothofred. in Archontologia Cosm. lib.* 2. *de Imperio Magni Chani*, notat, quod suffurantur homines *Russos*, *Polonos*, *Moldauos*, *Vvualachos*, & vndecumq; possunt, solis parcentes Tartaris sui sanguinis, & *Iudæus* quidam ad portam illam vnicam *Taurica* telonio præsidens, & innumeram hominum multitudinem illuc importari cernens, quærebat ex Polonis, *vtrùm adhùc homines in regionibus ipsorum superessent*.

4 *Ioannes* verò *Nieuhouius in Legatione Batauica ad M. Chanum, ac Sinam*, latinè edita per *Georg. Hornium pag.* 6. *& seq.* testatur, annuatim præter expensas publicas Regulorum, Præfectorum, ac militum, sexaginta milliones scutatorum in Ærarium publicum inferri; ac Tartaros ad annum 1652. breui septem annorum spatio plus terrarum occupasse, quàm integer exercitus eodem temporis interuallo præambulare posset, duodecim nimirùm *Imperij Sinici* Prouincias, *Peninsulam Coream*, ac spatiosum *Leaotungi* Regnum.

CAPVT IV.

De Ærario Regum Chinensium, seù Sinarum.

1 Sinarum Imperium, pars est ampla Asiæ, in quindecim peramplas Prouincias, seù Regna distributum, maximè in Ortum extensum, sed cultissimum, & mirè riguum, ac fertile, aliàs proprios habuit Reges, sed ab anno 1630. variè vexatum à *Tartaris* Regni *Niucani*, tandem ipsis cessit, & Imperatorem habet Tartarum (licet pro libertate contra Tartaros fortitèr pugnet) commorantem *Pechini*, quæ Vrbs Imperij caput est, & ab alijs dicitur *Xuntienum*, idest obediens Cœlo, amplissima, & ex præcipuis Orbis, cum superbissimo Palatio Imperatorum; quam eandem esse cum Vrbe *Cambalu*, idest Vrbe Domini, probant ex pluribus *Nicol. Trigautius de Christiana expeditione apud Sinas*, *Martinius in descript. Sinarum*, *Iacobus Gollius in Notis ad Alferganum*, *& in dissertatione de Cambalu*, vti etiam *Theuenotius*, cum alijs.

2 Tota Sinarum regio diuiditur in quindecim amplas Prouincias, seù Regna, præter quas ab ea etiam pendent *Leotonia*, seù *Leaotung*, *Corea* peninsula, *Haynania* insula, & *Calonnesus*, cum alijs minoribus. Regni autem *Chinensis* accuratam descriptionem nobis dederunt primò *Iesuitæ*, inter quos *Iacobus Pontanus*, ex cuius literis facta est *relatio de Chinensibus in Thes. Polit. Gasparı Ens*, & *Dissert. Nicol. Belli*; *Nicolaus Trigautius* Iesuita, necnon *P. Matthias Riccius* eiusdem Societatis Iesu, *Martinus Martinius in Atlante Sinico*, seù *Chinico*, *Athanasius Kircherus in China Illustrata*, *Io. Nieuhof in descript. Legationis Batauicæ ad Sinas*, latinè edita per *Georg. Hornium*, *Boterus in Politia Regia de hoc Regno*, *Gothofredus in Archontologia Cosm. lib.* 2. *tit. de Regno Chinæ*, *Hermannus Conringius* apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpublic. par.* 1. *tit.* 6.

3 Potentia Regis *Chinæ* defensioni magis, quàm offensioni prona est, turresq; non desunt, nec propugnacula quam optimè instructa; Ad fines Tartariæ ad hostes expellendos extruxerunt amplissimum, ac celeberrimum murum altitudine triginta *Sinensium cubitorum*, & longitudine ad sexcenta milliaria circitèr, Ortum versùs extensa, donec ei alius mons occurrit; aluit autem ad eius custodiam Imperator *Sinicus*, haud minùs, quàm decies centena millia militum, teste *Martinio in Atlante Sinico in præfat. pag.* 15. *& Authore artif. homin. & admir. naturæ in Sina, & Europa cap.* 3. Militia tùm eque-

equestris, tùm pedestris numerosa potiùs, probèq; instructa, quàm fortis: maritimæ vires nec inferiores sunt in tot classibus destinatis.

4 Non desunt stipendio persoluendo pecuniæ suprà quàm credi possit; asserunt enim multi ex præfatis apud *Klockium*, ibiq; *Pellerus, de Ærario lib. 1. cap.* 19., reditus regales ad 150. aureorum milliones accedere: Numerus sanè quamuis incredibilis videatur ei, qui ex Statibus Europæ hanc æstimationem facere velit, fidem tamen inueniet apud eos, qui ponderant primò amplitudinem, & naturam Regionis in quindecim Prouincijs, imò refert *Martinius* audiuisse se à Tributorum Præfecto, vnam Prouinciam *Kiangnan* cōferre quotannis in Ærarium triginta duos milliones ducatorum; Deinde inæstimabilem opulentiam metallorum, frumenti, hordei, orizæ, oliuæ, lini, lanæ, serici innumeri, pecudum, sacchari, melis, muschi, Porcellanæ, & similium, de quibus omnibus decimam percipit, aliaq; tributa personalia, ità vt subditis nihil præter victum relinquat; Tùm frequentiam incolarum, cum Sinam ducentos hominum milliones continere ferant; quilibet verò paterfamilias sub graui pœna tenetur ex ianua maiori domus tabellam suspendere, in qua habitantium numerus, cōditionesq; exprimuntur; vndè nil mirum, tantos illum habere reditus annuos, vt præter expensas publicas Regulorum, Præfectorum, ac militum tertia pars in Regiam deferatur, & cum est opus, à Præfectis Ærarij petit, teste *cit. Martinio*, & *Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. d. par. 1. pag.* 498.

5 Notandum verò, quod Chinenses Typographiam, & artem tormētariam, recentiùs apud nos inuentam, à multis retrò seculis habuere, vbi, qui in Academijs gradum consequuti sunt, *Mandarini* fiunt, idest Prouinciarum, & Vrbium potentissimi Præfecti, & à Plebe in maxima veneratione coluntur, teste *Conringio de Rebuspubl. tit. 6. de Regno Chinens. n.* 59. apud *cit. Oldenburger. d. par. 1. pag.* 500. Sicq; testatur *Io: Petrus Maffeius hist. Indic. lib. 6.* Chinenses, literas, imaginesq;, subiectis prælo typis excudere, ac ænea tormenta conflare, & id vetustissimo in vsu apud Chinas esse; imò hanc artem cum ipso ferè Regno natam tradunt *Garzias ab Horto lib. 2. Aromat. apud Indos nascent. cap.* 38. *Io: Consaluus Mendoza par. 2. Indiæ Orient. cap. 26. Iouius lib. 14. histor.* Verùm Germanis solis Typographiæ nostratis inuentionem adscribit *Besoldus in Dissert. 2. & 3. de Inuent. Bombardarum, & Typographiæ*, quem sequitur *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 19. à n. 29. ad seqq.* vbi *Pellerus in obs.* (licet inter ipsos contentio sit inter *Moguntiam*, *Argentinam*, ac etiam *Batauos*) & Chinensium rudimenta non ad eam spectare, nec vnquàm Chinēsium, & Germanorum fuisse coniunctionem: Successum verò huius artificij describit *Io: Vvimphelingus in Epit. rer. German. cap. 65.* his verbis: *Interea Ioannes Mentel, id opificij genus inceptans, multa volumina castigatè, ac politè Argentinæ imprimendo factus est breui opulentissimus: Huic successit Adolphus Ruschius, mox Martinus Flachus, qui & ipsi Argentinenses in natali solo cum laude, & gloria hanc artem exercuerunt. Nec solum nostri in hac arte Argentina floruerunt, sed eandem etiam alios tractantes, & decus, & emolumentum sunt consecuti. Ità Sixtus Rusinger Argentinus, Neapoli anno* 1471. *libros, quomodò imprimi possent, primus monstrauit; ob quod factum, Ferdinando, & Neapolitanæ nobilitati carissimus extitit; huic sæpè ab ipso Rege Episcopatus, & amplissimæ dignitates oblatæ sunt. His omnibus patriã Argentinam præferens, ad nos concessit, estq; hodiè vita superstes, vir ob dignitatem Sacerdotalem, & Senium reuerendus.* De hac verò Typographia, quæ ab origine, vtilitate, necessitate, facilitateq; sua commendari debet, consule *Nicol. Serar. rer. Mogunt. lib. 1. cap. 36. & seq.* (cui *Bernard. Mallincrotius* adhæret) *Gesnerum in supplemento Biblioth. Thom. Garzon. in Platea Vniuers. disc.* 128.

128. Gotfrid. Hegenit. in Thes. lect. memorab. c. 12. ibiq; *Henr. Salmuth., Georg. Schonborner. Pol. lib. 3. c. 49 Io: Gisen. p. 2. de vita Academ disp. 8. qu. 4. Io: Funger. in ethimol. trilingu. ver. Typogr. Limnaũ to. 3. Iur publ. lib. 8. cap. 10. Cardan. lib. 17. de subtil. et variet. lib. 13. cap. 64. Forcatulum lib. 4. de Gallor. imp. & philosophia, Theatr. vol. 20. lib. 23. Maiol. colloqu. 23. tom. 1. dier. canicul. Petr. Gregor. de Republ. lib. 16. c. 3. n. 22. Herm. Hugon. de prima scribendi origine cap. 34. Polyd. Virgil. 2. de rer. inuent. cap. 21. Pancirol. lib. 2. de reb. deperd. & nou. inuent. tit. 12. Hermann. Lather. in tract. de censu lib. 3. cap. 20. nu. 46. Faust. in cons. pro Ærario class. 16. ordin. 1193. Abasuerum Fritschium in tract. de Typographis, Bibliopolis, Chartarijs, & Bibliopegis* (in quo de eorum priuilegijs, statutis, abusibus, taxa, &c. succinctè agitur) Et quos non? Omnium enim meretur encomia ars illa, mors obliuionis, & fax admirandorum ingeniorum, de qua nec facilè est iudicare, an in tanta facilitate pulchritudo, an in tanta pulchritudine facilitas, vel celeritas admirabilior? rerum naturæ ferè munificẽtiam superat; hinc & *Chassanæus in Chatal. glor. mundi p. 11. consid. 39.* inter artifices præferri scripsit *Typographos*, licet *Francisc. Sadarinus respons. 10. per tot.* ratione antiquitatis, finis, nitoris, mercaturæ, ac maioris administrationis, *Bibliopolas* præferri *Typographis* peritè ostendat. Ipsosq; Bibliopolas præferri cæteris mercatoribus, post alios *Thor. in compẽd. dec. p. 1. ver. Mercator librorũ.*

CAPVT V.

De Ærario Regis Persiæ.

1 PErsicum Regnum amplissimum, ac potentissimum, sub quo *Parthorũ* Imperium, quod primum *Assirij* (quorum Metropolis *Niniue* olim celebris) postea *Medi*, à quibus *Cyrus* imperium in Persas transtulit; post illum *Macedones*, deuicto *Dario*, deindè *Parthi* tenuerunt, tandem *Sophi*, quorum nunc dominio subest Persia, cuius Caput, & Regia *Aspahamum*. In eo comprehenduntur hæ antiquæ Prouinciæ, *Media, Hyrcania, Margiana*, pars *Assiriæ*, *Susiana, Aria, Chaldæa*, siuè *Babylonia*, *Caramania, Gedrosia, Parthia*, & *Persia*. Obseruandum est, hoc Regnum inter quatuor Monarchias eminẽtiores apud *Daniel. cap. 7.* recenseri, & de superbo titulorum apparatu, quo *Sapor* Persarum Rex, literis ad *Constant.* Imp. datis, vsus est: *Rex Regum Sapor, particeps Syderum, frater Solis, & Lunæ, Constantio fratri meo salutem plurimam dico*; post alios testatur *Theodor. Hoping. de insignium iure cap. 22. n. 91.* Vetus Regnum Persicum optimè cognosci potest ex *Barnabæ Brissonij tribus libris de Regno Persico*. Hodierni Regni Persici notitia peti potest ex *Petro Texeira in relat. de Regno Pers. l. 11. cap. 6 Io: de Laët in descript. Persiæ, Adamo Oleario in Itinerario Moscouico-Persico lib. 5. ex Conringio, Botero, Linda, Hornio*, alijsq; apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpublic. par. 1. tit. 2. de Regno Persiæ*, & ex *Itinerario Turcico-Persico Io: Baptistæ Tauernier lib. 4. & 5. per tot.*

2 Huius Regni vires consistunt potiùs in virtute, quàm numero; ingentes verò expeditiones plus simplici vice cõtra Turcas susceptæ à Persis: Sunt ibi tria militum genera, scilicèt *Corsci, Gulami*, & *Tufenkgi*. Primi, viginti duo mille esse dicuntur. *Gulami*, siuè mancipia ad decem, & octo millia accedunt, *Tufenkgi* ex agricolis, qui licet ad quadraginta, siuè 50. hominum millia ascendant, Rex ijs non vtitur, nisi magna vrgente necessitate. Rex ingentes pecuniarum vires colligit ex Dohanis, & gabellis, dùm non solum Vrbes, & Prouinciæ tributa pendunt, sed & vectigalia, & gabellæ impositæ super serico, equo, siuè mulo vendito, pro asino, boue, oue, mercibus, balneis, lupanarijs, diuersorijs Vrbium, confiscationibus, & alijs, de quibus *Boterus* apud *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 21. à n. 13.* ibiq; *Pellerus* post *Olearium lib. 5. cap. 36.* & latiùs videndus *cit. Tauernier d. lib. 5. cap. 16. 17. & 18.* vbi de Officialibus militiæ, Prouinciarum

Gu-

Gubernatoribus, & Camera rationum. Annui reditus, quos Rex percipit, iuxtà nonnullorum supputationem ad octo milliones Imperialium assurgunt; etenim præter ingentia Prouinciarum tributa, vectigalia, & gabellas, omnes, & singuli alicui rei operam dantes, ad exsolutionem ingentis tributi adstringuntur, adeò vt nec obstetrices, aut aliæ res exemptæ à censu sint, *Olear. d. cap. 36.*

3 Regi autem valdè placet aurum, & quantumcumq; in ipsius Regnum infertur, sibi emit, magna etenim ibi adest commerciorum exterorum copia ex *Anglis, Hollandia*, & *India*. Et *Armusium*, vulgò *Ormuz*, Insulæ cognominis caput, veteris *Caramaniæ* Regni pars, ob mercimonia ibidem frequentata, necnon commoditatem situs adeò celebratur, vt *Arabibus* in prouerbium abijsse scribat *Boterus in relat. de Regno Hisp.*

Si terrarum Orbis, quà quà patet, annulus esset,
Illius Armuzium gemma, decusquè foret.

Licet verò *Solorzan. de Indiar. Iure lib. 1. cap. 3. n. 47.* tradat, quod huius Insulæ Rex est saracenus, qui tributi nomine quindecim ducatorum millia singulis annis pendit Lusitanis, qui isthic arcem munitissimam collocarunt; attamen eiectis deindè Lusitanis, anno 1622., arceq; illa munitissima pluries Arabum, & Turcarum armis tentata, auxilio Anglorum expugnata, illius vltimus Rex *Seid Mahomet Scach* dictus in perpetua custodia detentus fuit vsq; ad eius obitum, & eius Regnum à Persis occupatum fuit, dempta tantùm parte ipsius in Arabia sita, quæ Arabibus paret, teste *Mich. Ant. Baudrand in Lexic. Geogr. tom. 1. p. 96.*

4 Sed quod magis Ærario prodest, sunt *Chani*, alijquè, cum, vt olim, sic & hodiè sine dono etiam minimo, res suas coram Rege agere permissum nemini sit, de quo etiam testatur *Seneca epist. 17.* dùm ait: *(Reges Parthos non potest quisquam salutare sine munere: tibi vale dicere non licet gratis.)* Quod sanè dictum de omnibus Principibus Orientalibus verificatur.

CAPVT VI.

De Ærario Magni Mogolis Indorum.

1 VAstum illud Imperium *Magni Mogoris*, siuè meliùs *Mogolis* descendentis ex Magno *Tamerlano* Tartarorum, seù Scytharum Imperatore (qui propter inauditam sæuitiam, ac portentosas vires *Orbis terror*, & *Clades Orientis* appellatus fuit) comprehendit 37. amplas Prouincias, siuè Regna Indiæ Septentrionalis, incolis *Indostan*, quæ vera India est, diciturq; Orientalis ad differentiam *Americæ*, quæ impropriè dicitur *India Occidentalis*. Hęc regio fertilis admodùm, & perculta est, & in dies valdè extenditur, cum etiam à paucis annis sub illo censeatur maior pars Regnorum *Decani*, & *Golcondæ*, licet intrà ipsius Imperij fines sint multi Principes valdè potentes, *Raia* dicti, qui fiduciario iure ab Imperatore pendent, teste *Mich. Ant. Bandrand in Lexic. Geograph tom. 1. ver. India*, & *ver. Mogolis Imp.* Imperij caput est *Agra*, Vrbs amplissima, diues, & perelegans, cum Palatio amplo, & superbissimo. Videndi *Io: de Laët in libello*, cui tit. *de Imp. Magni Mogol.*, *siuè India vera, Conringius, Hornius*, alijq; apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpublic. par. 1. tit. 7. Io: Baptista Tauernier in Itinerario Turc. Pers. & Indico lib. 2. & 3.* plurimiq; *Iesuitæ*, præsertim *Io: Petrus Maffeius in sexdecim libris hist. Indicarum*, qui meritò poterunt cum *Decad. Titi Liuij* contendere.

2 Hic Princeps Asiæ potentissimus est, veluti Spongia, quæ omnes vires populo, & pecunias exsugit, & sic Monarcha herilis, ac solet, defunctis Præfectis, omnia ad se rapere, & hæredibus aliquid pro arbitrio suo relinquere, *Conringius* apud *Oldenburger. d. tit. 7. n. 20.* Deindè opulentia huius Principis æsti-

æstimari potest ex amplitudine ditionum, quas ornat abundantia, maximè tritici, hordei, orizæ, equorum, Camelorum, Elephantorum, reperiuntur etiam ibidem Gemmæ, Adamantes, Iaspides, Smaragdi; Et *Magni Mogolis* gemmas omnes se vidisse testatur, & numerat *Tauernier d.lib.2. cap.11.* qui *lib.3. cap. 10.* refert, adamantem huius Principis æstimari posse ad vndecim milliones 723278. libr. Gallic.

3 Tertiò ex immensis Donarijs, quæ quotidiè ipsi non modo subditi, sed exteri ferunt, nemo enim sine munere ipsum alloqui potest; alijsq; reditibus apud *cit. de Laët*, cuius verba refert etiam *Klock. de Ærario lib.1.cap.22.* vbi *Pellerus n.14.* recenset *Hanukinum*, qui nomine Angliæ Regis ab anno inde 1608. Legationis ad Mogolem munus gessit, ac retulit, reditus annuos eiusdē ex vniuerso Imperio tunc tēporis quindecim exæquasse milliones; & à *Mandelslo in Itiner. Orientali lib.1. c.20.* notatum, sesqui mille milliones, auri, argenti, margaritarum, gemmarumq; reconditas seruare, de quibus nec quidquam ordinariè expendit.

CAPVT VII.

De Ærario Regum Iaponensium.

1 INter Asiatica Regna partis Orientalis, maximi nominis est Regnum, siuè Imperiū *Iaponicum*, Italis *Giappone*, cuius caput, & primaria Vrbs est *Meacum*, licet ab aliquot annis sedes regia ad *Iendum* sit translata. Tota regio admodum fertilis, abundans, & culta est cum plurimis vrbibus magni momenti, tres Insulas complectens, nempè *Niphoniam*, *Ximum*, & *Xicocū*, in quibus sunt sexaginta octo Regna, seù potiùs Prouinciæ, nempè quatuor in *Xicoco*, decem in *Ximo*, & quinquaginta quatuor in *Hiphonia* insula, quæ cæteris amplitudine præstat, quæ subsunt dominio Regum viginti, & vnius, qui tamen illa omnia possident vti feuda, & sub clientela Imperatoris *Iaponiæ*, teste *Iacobo Carone in eius Regni descript. quæst.1.* cui addendi sunt *Bernardus Varenius*, *Io: de Laët in descript. Iapon. Conringius*, *Linda*, & *Boterus*, apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpublic. par.1. tit.4.*

2 Summus, & potentissimus *Iaponensium* omnium Rex ille habetur, quem vti *Imperatorem* cæteri venerantur, eiusq; potentia est in donatiuis, & tributis, quæ ei Reguli Insulæ ex debito offerunt, & ex oriza, quæ in prædijs Regijs colligitur, multitudine etiam margaritarum, ac auri, & mercatorum frequentia, teste *Klockio de Ærario lib. 1. cap.24. nu.18.* Sicquè vnus Rex omnia tàm publica, quàm priuata possidet bona, cum absoluta potestate dandi vni, alteri suum auferendi.

3 Regum verò reditus annuos (exceptis Imperatoris prouentibus, & solum numeratis, quæ in victum illius, filijvè, atq; amictum expenduntur,) ducentos octoginta tres milliones quadringenta quinquaginta millia carolenorum efficere tradunt *Caron. d. loc. quæst. 2.* & *Montanus* apud *Pellerum in add. ad Klock. d.c.24. n.4.*

CAPVT VIII.

De Ærario Regis Narsingæ.

1 POtentiorum Principum, qui inter *Indum*, & *Gangem* sunt, vnum esse Regem *Narsingæ*, (cui subsunt quatuor Regna, sed & Regna *Onorium*, *Baticalæ*, & *Gorcopæ* sunt ipsi tributaria) fatentur *Boterus in relat. de hoc Regno*, & per eadem omninò verba *Klock. lib. 1. de Ærario cap. 23. per tot. Conringius* apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpublic. par.1. par. 553.* vbi omnes dicunt, quod in hoc Regno duæ sunt Ciuitates, quarum vna *Narsinga*, altera *Bisnagar* nuncupatur, vnde mox *Rex Narsingæ*, mox *Bisnagariæ* salutatur; Regemquè 12. ducatorum milliones quotannis recipere, eorumq; tres, aut duo & ipsi manere, omne residuum impendere in magnum Corpus militię,

nem-

nempè 40. *Nairorum*, & 20. equitum millia, quibus pacis, belliq; tempore stipendia largitur. Nemo autem aqua fluminis *Gangis*, quæ Regnum *Bergalæ* perlabitur, aut per *Orissæ* Regnum fluit, se lauare potest, nisi Regibus vectigal, teloniumq; persoluat; Ipse quoque *Narsingæ* Rex aquam dictorum fluuiorum emere cogitur; Rex insuper omnium fundorum suæ ditionis dominus est, populo verò nihil præter victum relinquit.

CAPVT IX.

De Ærario Regis Siami.

1 REgnum *Siami* inter magna Asiæ Regna habetur, cuius caput est Vrbs *Vdia*, seù *Odia*, diciturq; in ea esse quadraginta incolarum millia, & inter alias Ciuitates duæ sunt celebres, nimirùm *Cambaia*, & *Siam* sedes Regia, cuius amplitudo Regno nomen dedit, circuitus nouem, aut decem milliarium, commercioq; admirabilis. Huic Regi alia etiam subsunt Regna, nempè *Iangoma*, *Iuncalaonum*, *Tanasserium*, *Ligorium*, & *Singora*; & ab eo pendent fiduciario iure Regna *Laniani*, *Pabani*, *Pani*, *Patani*, & *Peræ*. Videndi *Boterus in relat. Regni Siam*, & per ipsius ferè verba *Klock. de Ærario lib.1.cap.24. à num. 20. ad 27. Iodocus Schout in descript. Siam*, *Oldenburgerus in Thes. Rerumpubl. par.1. pag. 541. & 542. Io: Baptista Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib.4. cap.22. per tot.*

2 Rex *Siami* inter ditissimos Orientales Monarchas adscribi potest, cum sit absolutus dominus fertilissimæ regionis, quæ producit orizam, frugesquè, Equos, Elephantes, pecoraq; innumera; aurum quoque, & metalla, & se *Regem Cæli*, & *Terræ* in suis *Edictis* vocari iubet, quamuis Sinarum Regis tributarius sit, teste præfato *Tauernier*, qui has regiones peragrauit; Et *Fernãdus Mendez Pintus* apud *Pellerum ad Klock. d. cap.24. n.23. in fin.* testatur, regios prouentus duodecim millium (nõ connumeratis vectigalibus) tringentarum sexaginta tonnarum fuisse: Elephantorum 30. millia habet, quorum tria millia bello idonei sunt, 20. equitum, & 250. peditum millia, & ampliorem numerum educere posset, teste cit. *Oldenburgero pag.543. n.43.*

CAPVT X.

De Ærario Regis Pegu.

1 PEguanum Regnum aliàs amplissimum fuit, à quo pendebant viginti sex Regna, sed posteà valdè imminutum fuit, & destructum pluries à Regibus *Auani*, *Arracani*, *Bramæ*, & *Tangu*, nunc autem continet tantùm *Peguanum* Regnum proprium cũ vno, aut altero adiacente, nomen ducens à præcipua Vrbe *Pegu* Regni primaria, & sede Regia. Extat *de hoc Regno Boteri*, aliorumq; *relatio* apud *Oldenburgerum in Thes. Rerũpubl. par.1.* & *Klock. de Ærario lib.1. cap.24. à n. 27.* qui tamen diuersa illa Regna *Siam*, & *Pegu* non semèl confundit, vt *Pellerus* quoq; ibi aduertit.

2 Vires huius Regni, vt de cæteris diximus, ex numero Elephantorum, & incolarum, quibus absolutè Rex vtitur, facilè colliges, quamuis pauperrimam regionem esse testetur *Io: Bapt. Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib.3. cap.11.* Multa verò percipiuntur ex oriza, lapillis pretiosis, aliarumquè rerum commercio. Ex eius portubus quotannis certum quid soluunt onerariæ naues, teste *Beyerlink in Theatro Vitæ human. tom.6. lit.R pag.29. lit.F.*

CAPVT XI.

De Ærario Regis Calicutij.

1 IN nobilissima Indiæ parte hoc Regnum situm est, à *Calecutio*, Vrbe primaria, & Emporio celebri denominatum, præfuit antè septingentos annos *Pereimal* Rex totius *Malabaris*, qui *Meccam* profecturus, suum Regnum

in

in plures partes, siuè Regna diuisit, voluit tamen, vt auctoritas esset apud Regem *Calicutij* cum titulo *Zamorini*, qui Imperatorem significat, habetquè sub clientela Regna *Badaræ*, *Bipurij*, *Chombæi*, *Cucurani*, *Curigæ*, *Mangati*, *Moutici*, *Panuri*, & *Tanori*. Ditant hoc Regnum mercatorum frequentia, soli fertilitas, ex quibus Regis opes conijcies. Nec semel ostendit, quantas copias educere possit *Calicutij* Rex, cũ anno 1502. contra Lusitanos 60. millia cum 200. nauibus eduxit, teste *Botero*, cuius verba transcripsit *Klock de Ærario lib. 1. cap. 24. à n. 41. ad 53. Oldenburger. in Thes. Rerumpubl. par. 1. pag. 555. & seqq.*

CAPVT XII.

De Ærario Regis Golcondæ.

1 GOlcondæ, siuè *Orixæ* Regnum, Asiç amplissimum, cuius Rex sedem habet *Bagnagar*, vulgò dictæ *Golcondæ*, quæ est nomen arcis parùm distãtis, & circuitus sex milliarium, ideòquè præsidium est magnum, Ciuitatis formam habens, ibiq; Regis thesaurus conseruatur. Sunt & aliæ Vrbes Regni præcipuæ *Gondapolis*, *Condauera*, *Orixa*, *Masulepatanum*, & *Norsingapatanum*.

2 Rex iste opes suas ex regionis fertilitate colligit, dominus enim terrarum est, reditusq; illius annuos esse viginti milliones coronatorum testatur *Io: de Laët in descript. Indiæ veræ pag. 82.* à quo mutuatus est *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 24. n. 56. & 57.* Præcipuum reditum habet super sale, & tabacco, & super potu *Tari* dicto, quem potissimùm bibunt meretrices, quæ tàm in Ciuitate, quàm in Arce *Golcondæ* sunt plusquam viginti mille. Magnum Equitũ, peditumq; numerum alit, & quamuis habeat à Septentrione Imperium *Magni Mogolis*, non adeò tamen illum timet, cum è suo Regno pecuniam extrahi non permittat, & magnos collegit thesauros ad omnem belli vim repellendam, vt latiùs, & pulchrè tradit *Io: Baptista Tauernerius*, seù *Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib. 1. cap. 18. & 19.*

CAPVT XIII.

De Ærario Regis Iauæ.

1 IAua, Insula perampla Asiæ in mari Indico, in qua sunt nouem Regna, nempè *Bantami*, *Iacatræ*, *Iaparæ*, *Tubani*, *Iortani*, *Passaruani*, *Panarucani*, *Polimbuani*, cuius Rex, siuè Imperator iàm totius Insulæ potentissimus, priusquam Rex *Bantami*, qui simplex erat Prouinciæ Gubernator, ab eo rebellionis causa defecisset. Tota *Insula* diues est aromatum prouentu, ac piperis abundantia, ideòq; valdè ab Europæis frequentatur, præsertim ab *Anglis*, & ab *Hollandis*, qui inibi habent *Batauiam* arcem valdè permunitam, à qua nonaginta milliarium spatio distat Vrbs *Iaua*, Regni caput, & sedes Regis, teste *Mich. Ant. Baudrand in Lexic.-Geogr. ver. Iaua pag. 501. edit. 1681.* Et Rex *Bantami* in Vrbe Regni cognomine residet, qui pro sua custodia, vltrà innumeros Elephantes, habet duo hominum millia in Palatio. Regio hæc horum Principum diuisione probè seruatur; cum enim Regum alter *Batauiam* expugnare vult, alter *Hollandis* auxilium præstat, si verò inter se manus conserant, tunc politica trutina debiliorem *Hollandi* defendunt, teste *Io: Bapt. Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib. 5. cap. 6.*

CAPVT XIV.

De Ærario Regis Macassariæ.

1 MAcassaria, ampla *Asiæ* Insula in mari Indico, quæ aliter *Celebes* dicitur, sub se habet sex Regna, *Macassariam* scilicet, *Cionum*, *Sanguinum*, *Canripanum*, *Geticanum*, & *Suparam*, ac præcipuas Vrbes *Macassariam* emporium celebre, & *Bantacbaiam*: Pars

eius

eius Australis frequentatur quoque ab *Anglis*, & *Belgis*, *Baudrand in Lexic. Geograph. tom.1.pag.601.* Huius Regis opes, & vires colliges ex soli amœnitate, & amplitudine, ac bello cum Batauis Hollandorum habito anno 1660., licet posteà in *Batauiam* miserit pro pacis conclusione Legatum cum pluribus triremibus, vndecim suæ Curiæ Magnatibus, & septingentis hominibus, vt testatur *Io: Baptista Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib.4.c.23.*

CAPVT XV.

De Ærario Regis Tunchini.

1 TVnchini Regnum fertilitate, ac amplitudine cęteris non inferius, ab Oriente, & Septentrione Sinarum Imperio terminatur, ac in septem diuiditur partes, seù Prouincias, eiusq; primaria Vrbs est *Kecium*, siuè *Tunchinũ*, sub proprio Rege, cui subsunt etiam pars Occidentalis *Quansia* Prouinciæ Sinarum, vbi Vrbes *Tapinga*, *Chinganum*, *Tiencheum*, *Sugenum*, & *Suchinga*, & pars etiam Occidentalis, & Meridionalis *Iunnania* Prouinciæ Sinarum, vbi vrbes *Quangnanum*, & *Quansia*, teste *Martinio in suo Atlante Sinico*; & in hoc Regno à paucis annis Christianam Religionem primùm prædicatam fuisse per Vicarios Apostolicos à Sancta Sede deputatos, tanto fructu, vt in ea sint hodiè quamplurimi Christiani, & à Rege *Tunchini* etiam obtinuisse Missionarios Gallos facultatem liberè Euangelium prædicandi, testatur *Mich. Ant. Baudrand in Lexic.Geographic.par.2.pag.342.*

CAPVT XVI.

De Ærario Regis Decani.

1 REgnum Asiæ satis amplum in India citeriori *Decanum*, tria continet Regna, cuius Rex dicitur *Idalcan*, iàm sub clientela *Magni Mogolis*, nunc liber. Regni primaria anteà fuit *Goa* (emporium celeberrimum, & diues in ora littorali, & Vrbs Archiepiscopalis cum Academia, quæ subest dominio *Lusitanorum*, vbi sex arces in Insula habent, & quasi in eius suburbijs, teste *Emman.de Faria in tract.de Asia Lusitanica*) nunc *Visapora*, Vrbs ampla. Hæc regio præ cęteris ob piperis abundantiã ab Europęis mercatoribus frequentatur, venditurq; in Vrbe *Regiapur*, suumq; piper Rex vendẽdum curat in Vrbe *Rabache*, teste *Io: Baptista Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib.1. cap.21.*

CAPVT XVII.

De Ærario Regum Tipræ, Achemi, Assemi, Butani, Bornei, & Candeæ.

1 REx *Tipra*, siuè *Tipoura*, duobus præsertim suum Ærarium implet, auri nempè fodina, & serico; suos verò subditos non onerat, nisi sint homines inferioris conditionis, qui quotannis pro Rege sex dies in auri fodina, aut serico laborare tenentur; præter Elephantes, quos etiam bello aptos habet, Equos, &c. teste *Io: Baptista Tauernier in Itinerario Turcico-Indico lib.4.cap.20.*

2 Achemum, siuè *Acemum* est Vrbs perampla, Regni cognomen, & Caput, eiusq; Rex obtinet etiam Regna *Pedir*, & *Pacem* in vicinijs. Hæc est regio valdè fertilis, & culta, vbi fit piper maximæ æstimationis apud Orientales.

3 Regnum *Asem* Vrbem habens primariam *Kemmorouf* dictam, vbi sedes Regis, est vnum ex melioribus Asiæ, producit enim omne ad viuendum necessarium, suntq; fodinæ auri, argenti, chalybis, plumbi, & ferri, quæ ad Regem spectant, abundatq; serico, & sale, *Tauernier d.lib.4.cap.21.*

4 Regnum *Butan* est satis amplum, abundatq; musco, & reubarbaro; cuius Rex à subditis mirificè colitur, vti *Deus in Terra*, habetq; semper in sua

custodia septem, aut octo hominum millia, quinquaginta Elephantes, & 25.Camelos, qui parua tormenta bellica afferunt, *Tauernier d.lib.4. cap.18. & 19.*

5 Borneum est Insula Asiæ amplissima, quæ aliquot Regna complectitur, cum Vrbe primaria eiusdem nominis, Emporio celebri cum portu capaci, Venetiarum instar in ora parui sinus intrà paludes. Hoc Regnum gubernatur à Regina, cui obsequitur Rex eius vir, propter nimiam Subditorum Zelotypiam, vt gubernentur ab hærede legitimo Throni, nempè à matre certa, non verò patre incerto; si credimus *Tauernerio*, cui fides præstanda, veluti testi de visu, *d.lib.3.cap.8.*

6 Candea, vulgò *Candy*, Vrbs Indiæ Citerioris ampla, in Insula *Ceylani*, & Regni cognominis caput. Eius Rex totius Insulæ est præcipuus, alios sub se habens vectigales, Elephantibus præsertim affluit, quibus omnes Orientales Reges frui quærunt.

7 Sunt & alij Reges in Insulis Indiæ *Celebi*, *Gilolo*, *Maldiua*, *Molucis*, *Sumatra*, & alijs, qui potiùs *Raja* dicendi sunt patrio vocabulo, idest Principes, sed tanquàm minùs celebres, sunt hìc prætermissi.

PARS III.

IN AFRICA.

Præliminaria.

1 Africa, quæ & *Lybia* Græcis, est vna ex Terræ partibus antiquitùs cognitis, *Ipbricbia* ab incolis dicta, teste *Ioanne Leone Africano*: sed Lusitani hisce vltimis temporibus detexerunt meridionalem eius partem nondùm Europęis notam. Olim Romanorum tempore diuisa fuit in sex Prou., & *Ptol.* eam distribuit in 12. regiones. *Ioannes Leo Africanus* ex recentioribus totam Africam dirimit in partes quatuor, *Barbariam*, *Numidiam*, *Lybiam*, & *Nigritarum* regionem. Sed hoc tempore præcipuæ sunt *Æthiopia inferior*, sub qua Regna *Monomotapæ*, & *Monemugi*, *Barbaria*, sub qua Regna *Marocci*, & *Fezzæ*, *Æthiopia superior*, seù *Abyssinia*, *Congi* Regnum, *Guinea*, *Nigritia*, *Nubia*, *Zaara*, siuè desertum, ac plurimæ Insulæ. Magna ex parte inculta est, & ob situm Cęli deserta, eximia verò agrorum narratur feracitas; sunt & varia monstrorum genera, quorum diuersitatem, ac multitudinem inopiæ aquarum adscribunt, teste *Mercatore in suo Atlante*. Hic fuit *Carthago*, Vrbs Romæ æmula, Reipublicæ cognominis Caput, à *Didone* condita, quæ nunc iacet in ruderibus longè, latèq; sparsis, ex cuius ruinis creuit *Tuneti* Vrbs caput Regni cognominis, quæ ab Augustiss. Imp. Carolo V. anno 1535. expugnata, & proprio Regi restituta, deindè Turcis subdita, hodiè verò quandam Reipublicæ formam seruat, eiusquè Princeps *le Day* vocatur.

CAPVT I.

De Ærario Presbyteri Ioannis Abyssinorum.

1 Inter potentissimos Principes connumerandus *Æthiopum*, siuè *Abyssinorum* Imperator, dictus *le Grand Neguz*, ab Europæis abusiuè *Presbyter Ioannes*, vulgò *Prete-Gianni* appellatus, qui ex *Salomone*, & Reginæ *Candacis* prosapia ortum sese iactitat, religionemq; Christianam Iudaicis cęremonijs immixtam profitetur, sed quomodò iuuandi sunt, vt ad fidem Catholicam conuertantur, tradit *Fr. Thomas à Iesu de proc.omn.gent.salute lib.7. p.1.cap.7.& seq.* tenorem verò Epistola-

larum, quas *Claudius* huius Imperij Rex, & *Dauid* filius ad Romanum Pōtificem, & Regem Lusitaniæ miserunt, legere potes apud *Maffeium lib.16.hist. Ind.*; Titulorum, quibus vtitur, alij sunt apud *Mercatorem in Atlante*, & *Fr.Anton.de San Roman. lib.4. hist. Indiæ Oriental. cap. 26.* alius verò apud *Damianum de Goes in descript. Legat. illius*, nempè: *Rex Regum N. N. Rex Abyssinorum Presbyter Ioannes, omniumquè suarum Prouinciarum, & iuxtà, & ad finem marium; Rex Nili, & Iudex Magni Sultani, & habitationis Cayri, & Cathedræ Alexandrinæ virtute Dei, & Redemptoris Nostri Iesu Christi, & virtute D.Virginis Mariæ.*

2 Alium deniq; ponit *Vvesselingius in Aurifodina Iuris publ. ver. Vires pag. 1809. N. Supremus meorum Regnorum à Deo vnicè dilectus, columna fidei, ortus ex stirpe Iuda, filius Dauid, filius Salomon, filius Columnæ Sion, ex semine Iacob, filius manus Mariæ, filius Nahu secundùm carnem, filius Sanctorum Petri, & Pauli secundùm gratiam; Imperator Superioris, & Inferioris Æthiopiæ, & amplissimorum Regnorum, iurisdictionū, & terrarum, Rex Goa, Caffares, Angolæ, Barn, Baliguosæ, Adoæ, Vanguæ, Goyamæ ad Nilum, Amaræ, Bagnamodri, Ambea, Vangusi, Tigremaon, Sabains, seù Sabæ, Barnagassi, & Dominus vsque in Nubiam, quæ in Ægyptum extenditur, &c.*

3 Videndi *Boterus in Politia Regia de Presb.Ioanne*, & *Gothofredus in Archontologia Cosmica in descript. huius*, quos verbotenùs sequitur *Klock. de Ærario lib.1.cap.25. Herm. Vvesselingius in sua Aurifodina ver. vires pag. 1809. & ver. Turcic. Imp. pag. 1711. & seqq. Conringius*, alijq; apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpubl. par. 1. tit. 13. P. Nicolaus Godignus Soc. Iesu in 3. libris de rebus Abyssinorum, deq; Æthiopiæ Patriarchis*, alijquè.

4 Hic Rex antè aduentum Turcarum erat post Romanum Imperatorem potentissimus inter Reges Terræ, & obtulit Regi Portugalliæ vna vice contra infideles 100000. *drachmas* auri, & militum, & annonæ quantum desideraret, etiam 200000., si vellet; Potest namquè, vt ait *Aluarez*, hic Presbyter Ioannes centena millia militum mittere in campum. Habet porrò Magnus hic Princeps Religionem quandam militarem Equestris Ordinis sub protectione *S.Antonij*, cui quilibet Paterfam. tertium quemq; filium è sua sobole, non tamèn primogenitum consecrare, & offerre debet; ex quibus seligit ille Princeps 12000. nobiliores, & elegantiores pro sui custodia, reliqui fines Imperij defendunt, *Vvesselingius infrà allegandus.*

5 Præcipua eius Regna ad Superiorem *Æthiopiam* pertinentia sunt *Bernagassum* propè Ægyptum, *Tigremahon* inter Nilum, & Mare rubrum, *Tigrat*, in quo est Vrbs *Cassumo* sedes olim Reginæ Sabæ, *Amahara, Fatigara, Salait, Ogara, Holcait, Dambea, Bagameaer, Narea*, pars *Xaoa*, & *Damut*, in quo sunt Amazones mulieres bellicosæ &c., contra Mauros, & Turcas continuò belligerant, & ideò lex est apud Mauros, qua cauetur, *vt nemo possit nubere, nisi duodecim Christianos occiderit*. Et *Matthæus* Legatus apud *Damianum de Goes* narrat, *Prete Ianum*, præter sexaginta Christianos Reges sibi subditos, habere adhùc quinque Reges Mahumedicos. Triplices hic Rex habet reditus, nimirùm ex fundis suis, è vectigalibus forum, & decimis mineralium, & è tributis Principum ei subiectorum; multaq; loca plena auro, panno, & lapidibus pretiosis habere dicitur, *Oldenburgerus d.par.1. pag.792.* Nullum verò habet Palatiū, sed sub *tentorijs* degit, quorum 6000. secum defert, vndè tota eius vaga Aula 10. vel 12. ferè milliaria occupat, atq; decies centum millia ad bellum instruit, ac insuper 50. Elephantes, Equorum verò, & Camelorum multitudinem innumerabilem, teste *Vvesselingio post suum tract. de Iure Maiest. Rom.Pontif. pag. 241.*

CAPVT II.

De Ærario Regis Tafiletæ.

1 Regnum *Tafiletanum*, seù *Tafiletæ* terminatur ad Boream Regno Marocano, eiq; subest *Itata* Prouincia perampla, & Vrbem habet primariam *Tafiletam*. A paucis verò annis *Tafiletanus Rex*, qui cum exercitu octoginta millium, ac ter mille selectissimis Equitibus, *Africæ Imperatoris* quærebat titulũ, post multas, insignesq; victorias Regna *Marocci*, & *Fezzæ* suo subiecit Imperio, cuius rei narratio *in appendice par. 20. Diarij Europæi, & in historia Brachelio-Thuldenana per Henr. Breuver contin. par. 7. lib. 1. cap. 2.* extat. Hinc factum est, vt Regnum illud *Fezzo-Marocanum*, quod rerum, bellorũq; vicissitudinibus obnoxium fuit, & sub vno Principe, *Seriffo* dicto, vnitum, deindè rursùs diuisum, hodiè in vnum Imperium coalitum sit amplissimum, & potẽtissimum, & militum copia præstet, licet ibi sint vastæ solitudines, quę omnem perimunt Exercitum.

§. 1.

Regnum Marocci.

1 Regnum hoc nomen sortitur à *Marocho*, quæ est Vrbs amplissima, & sedes Regia cum Palatio superbissimo; Eius verò Prouinciæ sunt septem, nempè *Susa*, *Hea*, *Guzula*, *Marochia*, *Teldesa*, *Hascora*, & *Ducala*, sed *Marochia*, & quæ in Occasum tendũt, sunt admodum fertiles, & cultæ. Descriptio accuratior petatur ex *Io: Leone Africano lib. 2. de Marocc. Mercatore in suo Atlante pag. 317. Gothofredo in Archontologia Cosmica, & Botero in Politia Regia de Regno Seriffi* (idest Domini) ex quibus Klock. *de Ærario lib. 1. c. 28.* ibiq; *Pellerus*, alijsq; apud *Oldenburgerum in Thes. Rerumpubl par. 1. tit. 12.*

2 Rex *Marocci* omnium bonorum subditorum absolutus est Dominus, primitias, & decimas semper exigit, tùm verò tributum fructuum, & pecorum ab illis, qui XV. annum egressi sunt, vt alios reditus omittamus, ex molendinis, focis, & Terris percipiendos. Militari multitudine valdè abundat, cum præter militiæ ordines, & præsidia, omnes quidem incolæ ad bella promptissimi sint.

§. 2.

Regnum Fezzæ.

1 Fezzanum Regnum Africæ amplũ, ità dictum à primaria Vrbe *Fezza*, siuè *Fessa*, Africæ Ciuitatum clarissima, & ideò (*Thuano lib. 7.* teste) à Saracenis *Aula Occidentalis* dicta. Eius Prouinciæ sunt *Fezza*, siuè *Fessa*, *Hasbata*, *Errifis*, *Gareta*, *Asgara*, *Temesna*, & *Chaus*. Ipsimet autem Authores, qui suprà in Regno *Marocci*, de hoc paritèr agunt.

2 Rex itidem præter decimas, & absolutum dominium, habet telonia, & vectigalia Ciuitatum, in quarum introitu pendunt res vectigal, nempè Ciuis *Fessanus* duo pro centenario; extraneus decem. Sunt quoque reditus molarum, quæ *Fessæ* adsunt plusquam 400., Templum, *Carruuen* dictum, habebat plusquam 80. aureorum millia annui reditus, multa alia quoque Collegia, & Xenodochia *Fessæ*, quæ omnia percipit Rex; quin etiam hæres est omnium Iudicum, & omnium suorum Officiariorum, &c. testibus *Leone Africano in descript. Africæ lib. 3.* & *Botero* apud Klock. *lib. 1. de Ærario cap. 28.* & *Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. par. 1. à pag. 777.*

CAPVT III.

De Ærario Regis Monomotapæ.

1 Monomotapa est Africæ Vrbs, quæ Regno nomen dedit, in parte Australi Æthiopiæ inferioris, estq; valdè extensum, & alias diuisum

in

in tres partes, seù Regna, nempè *Quiteua*, *Sedandæ*, & *Chicangæ*, nunc autem sub eo censentur viginti quinque alia Regna, quorum Reges, illum Monomotapæ in supremum Dominum, ac Principem agnoscunt, sed ex ijs pręcipua sunt Regna *Mongas*, & *Mocaranga*, & ex hoc vltimo oriundus est hodiernus Imperator *Monomotapa*, teste *Emmanuele de Faria in tract. de Asia Lusitanica*. Hæc regio fertilis est, & metalli fodinarum præsertim auri abundantia, ideòq; Lusitani hisce vltimis temporibus *Colonias* duxerunt versùs oram littoralem, & in locis interioribus aliquot etiam arces extruxerunt versùs aurifodinas, *cit. Faria*. Rex verò à subditis nullum aliud exigit tributum personale, quàm dierum aliquot operas, & crebra munera, sine quibus nemini coram eo comparere licet. Magno hominum gaudet numero, quos ad bella promptos habet, *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 26. Oldenburgerus in Thesaur. Rerump. par. 1. p. 806.*

CAPVT IV.

De Ærario Regum Congi, & Angolæ.

1 Congum in Æthiopia inferiori, fuit anteà Regnum valdè extensum, nunc autem angustioribus limitibus coarctatur, ibiq; Rex Christianus, vti & Episcopus totius Regni, commoratur in Vrbe *Banza*, quæ Vrbs *S. Saluatoris* dicitur à Lusitanis, quorum dominio subsunt aliquot vrbes, vti *Loanda*, seù Ciuitas *S. Pauli*, *Benguela*, & *Embaca*, & Regnum ex electiuo in successiuum mutatum fuit à moderno Rege *Garcia* dicto, *Baudrand in Lexic. Geogr. to. 1. pag. 293.* Olim singulę Prouinciæ Regni Congi suos habebant Reges, nimirùm *Sunda*, *Panga*, *Bamba*, *Songo*, *Batta*, *Angola*, & *Bemba*, donec tandem in vnius Regis *Bembæ* potestatem concederent, variæ deinde defecerunt à Congensibus, præcipuè *Angola*, cuius Rex potentissimus est, qui anno 1500. Lusitanorum ope cęteros Regulos subegit, & superiorem se cōstituit. Vid. *Regnum Congi, hoc est veram descriptionem Regni Africani, quod tàm ab incolis, quàm Lusitanis Congus appellatur per Philippum Pigafettam olim ex Odoardi Lopez à Croamatis lingua Italica excerpta, nunc latio sermone donata ab Augustino Cassiodoro Reinio, Iconibus, & Imaginibus rerum memorabilium quasi viuis, opera, & industria Io: Israëlis de Bay fratrum exornata*.

2 Hic tamen Rex Angolæ loco tributi singulis annis ingentia dona suppeditat Regi Congi, sub cuius imperio copiosissimus incolarum numerus acquiescit, adeò vt vrgente necessitate indè 400. millia militum secundum morem regionis armari possint. *Pamba* totius Regni propugnaculum, argenti, aliorumq; metallorum fodinis frequens est, ad hæc incolæ mercatura Regi innumeros congerunt thesauros, *Lopez*, & *Bigafetta in descript. huius Regni cap. 2. Gothofred. in Archontol. Cosm.* post quos *Klock. de Ærario lib. 1. cap. 27. Oldenburgerus in Thes. Rerumpubl. par. 1. pag.* 809. & 810.

CAPVT V.

De Ærario Regis Adel.

1 Rex *Adel* dominium suum extendit in ora Orientali Æthiopiæ ad Mare rubrum vsq; Metropolis Ciuitas huius Regni est *Arar*, quæ 38. leucis distat à Zeila, ex qua maior commeatuum quantitas petitur, ibi enim est mel, & cera in magna copia, fruges, fructusq; diuersi, qui in Aden, & Arabiam deferuntur, pecora quoque, speciatim verueces, & vaccæ.

2 Hic Rex, qui etiam religioni *Mahumetanæ* est addictus, eò quòd professus sit, se semper bellum gerere velle cum Christianis *Abyssiniæ*, idest subditis *Presbyteri Ioannis*, sibi *Sancti* cogno-

gnomen inter illos barbaros parauit. Expectat ille, donec *Abyssini*, longo, duroq; illo 50. dierum ieiunio Quadragesimale debiles facti sint, ingreditur tunc eorum regionem, multaq; damna infert, teste *Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. par. 1. pag* 798. *n.* 14. *&* 15.

CAPVT VI.

De Ærario Regis Borni.

1 REx *Borni* dominatur ei regioni, quę se extendit à Guangala, Ortum versùs ad plus, minusvè quingenta milliaria, inter deserta *Setb*, & *Barca*, continens partim montes, partim planiciem, vbi alias *Garamantes*, teste *Cluuerio*. Propter frugum copiam est ibi quoque nonnullus mercatorum concursus: In montibus viuunt pastores armentorum, & pecorum, teste *Oldenburgero in Thes. Rerumpubl. par.* 1. *pag.* 798. *n.* 13.

2 Hic Rex populo valdè potens est, cui nihil aliud oneris imponit, quàm decimam fructuum. Pro exercitio, locoq; artis manuariæ solent latrocinari vicinos, aut captiuos facere, eosque commutant equis, quos à mercatoribus *Barbariæ* consequuntur; vndè infestant mirabilitèr Abyssinos latrocinijs, abigendo pecora, deprædando fodinas, ac homines in captiuitatem abducendo, *Oldenburger. ibid.*

CAPVT VII.

De Ærario Regum Gaæ, Monemugi, Benini, Tombuti, Biafaræ, &c.

1 GAlarum Regnum olim paruum, nunc occupatione Prouinciarum *Balu*, *Fatigar*, *Angote*, aliarumq; adeò creuit, vt iàm inter præcipua illius regionis censeatur, teste *Isaaco Vossio*, Regemq; habet proprium *Magnum Galam* dictum, vt testantur *Andreas Batelus Anglus*, & *Hieronym. Lobus* Lusitanus.

2 Monemugium Regnum Africæ in Æthiopia inferiori, estq; peramplum, Regi *Macoco* conterminum, eiusquè ditio latissimè patet, crediturq; extendi ad limites Regnorum *Mombazæ*, *Quiloæ*, *Soffalæ*, & *Mosambiet*, teste *cit. Isaaco Vossio*.

3 Beninum est Vrbs celebris in Guinea regione, caput Regni cognominis, quod est valdè extensum, & sub ipso complectitur etiam Regnum, *Oueirum* dictum, in quo sunt plures Christiani.

4 Tombutum Vrbs paritèr Africæ, Regni cognominis caput, in Nigritia regione.

5 Biafara Vrbs Africæ in Guinea regione, Regni cognominis caput.

6 Sed de his, alijsq; Regnis, & Prouincijs non constat apud Europęos, ob Scriptorum inopiam, cum ex ijs pauci hucusq; peruenerint, sed hæc indicasse sit satis.

PARS IV.

IN AMERICA.

Præliminaria.

1 AMerica quarta Orbis pars nouitèr detecta, nempè anno 1492. sub Catholicorum Regum auspicijs à *Christophoro Columbo* Genuensi, & posteà ab *Americo Vespucio* Florétino nomen sortita, aliàs etiam ob magnitudinem *Nouus Orbis* dicitur, & persepè *Indiæ Occidentales*, quarum pro maiori parte felicitas, ac temperies tanta, vt primus earum inuestigator ferè opinatus sit, Paradisum terrestrem in illis inueniri, vt tradit *Gomara in hist. Indica lib.* 1. quem refert *Martin. del Rio in Adag. sacr.* 1. *to. adag.* 789.

Nouumq; hunc Orbem antiquo præponi debere, concludunt *Ioseph Acosta lib.3.& 4.hist.nat.& mor.Indiar.*, & *Anton.Herrera ead.hist.dec.1.lib.1.c.5.* Cuius situm, longitudinem, & latitudinẽ, atq; vniuersalem diuisionem, & descriptionem variè exponunt *Gerard. Mercator, Appianus*, & *Gemma Frisius*, alijq; magis communitèr tamen duabus magnis Peninsulis diuidunt, quarum altera dicitur *America Septentrionalis*, quæ Regnum Mexicanum, siuè Nouam Hispaniam, aliasq; regiones continet; altera *Meridionalis*, continens Peruuiam, Brasiliam, aliasquè.

2 Augustissimo nostro Hispaniarum Regi maior pars Americæ subest, nempè *Noua Hispania*, seù Regnum *Mexicanum* cum annexis Prouincijs, *Florida*, & Insulæ *Cuba, Hispaniola*, & *S. Ioannis Portus diuitis*, cum adiacentibus, *Terra firma*; In America Meridionali, cum annexis Regnum *Popayani, nouum Regnum Granatense, Peruuia, Regnum Chiles*, & *Paraguaya*, cum Prouincijs adiacentibus, de quibus accuratè *Io: de Laët in descript. Hispan cap.11. pag. 213. & seqq. & in Nouo Orbe, seù descriptione Indiæ Occidentalis lib. 18. nouis tabulis Geographicis, & varijs animantium, fructuumq; Iconibus illustrata, Boterus par.1.relat.Vniuers.vol.1. & 3. Valdes.de dignitat. Reg.Hisp. cap.12. Gregor. Lopez Madera de Monarchia Hisp. c.6. Fr. Torquemada in Monarch. Ind lib.1.cap.6.* alijquè, quos refert *D. Ioannes de Solorzano* in supremis Castellæ, & Indiarum Consilijs Senator in duobus tomis, quorum *primus de Indiarum Iure, siuè iusta acquisitione* in tribus libris agit; *alter* verò quinque libris comprehensus *de Iusta Indiarum gubernatione* pertractat. *Occidentem porrò*, (ait *Io. Boerthusius in Phœnice Augusta pag.21.*) *Mexicumque, & auri diuites Antipodum tot insulas, quas Cæsaris ter Maximi virtus aperuit; quas fausta, feliciq; velificatione monstrorum domitrix Hispania reclusit, Orbis totius celeberrimi Scriptores, aut vndante soluta vocis elogio, aut immortali Musarum cantu illustrabunt.*

3 Lusitanis subest *Brasilia* in quatuordecim Præfecturas diuisa, *Canada*, quę & *Noua Francia* Regi Galliæ, *Estotilandia*, siuè *Terra Laboradoris* Anglis, quædam autem parent *Batauis*, atq; *Suecis*. Vndè hæ nouæ regiones proprium Regem præter iàm enumeratos nullum habent; non absonum verò visum est, vt de his amplissimis Regnis nonnulla separatim ageremus. Ideò sit.

CAPVT I.

De Ærario Regni Mexicani, siuè Nouæ Hispaniæ.

1 INter omnes Americæ regiones *Noua Hispania* præstat, est enim amplissima, cæteris cultior, amænior, ac populis frequentior, habetq; viginti præcipuas Vrbes, quæ aliter *Regnum Mexicanum* quoque dicitur, ab eius primaria Vrbe, quæ est sedes Proregis Hispani, & Cancellariæ *Nouæ Hispaniæ*, eamq; non solum inter Americæ Vrbes, verùm & Europæ amplam, & nobilem faciunt, *Herrera in descript. cap.9. ex pag.21.& dec.3. lib.2. cap.10. & seqq. Fr.Ioãn.Torquem.in Monarch. Ind. 1.tom. per tot.* vbi *in lib.5. ex cap. 37.ad 40.* agit de expeditionibus ad nouum Mexicum, *Solorzan. de Indiar. Iure lib.1.cap.6. n.32. Io: de Laët in descript Hisp.c.11.pag. 224.* quem refert quoque *Klock.de Ærario lib.1.c.6.n.65.*

2 Diuiditurquè ab Hispanis in tres partes, quas vocant *Præfecturas*: Quæ media est, dicitur *Audientia Mexici*, sub qua Hispania Noua strictè sumpta, in qua sunt Prouincia *Mexicana, Mechoacana, Panuca, Tlascala*, seù *Angelorum, Guaxaca, Tabasci*, & *Iucatania*. Præfectura in Occasum extensa dicitur *Audientia Guadalayaræ*, cui subsunt hæ Prouinciæ, *Noua Biscaia, Cinaloa, Culiacana, Zacateca Chametlana, Xalisca*, & *Guadalaxara*, seù *Noua Galitia*, eiusq; præcipua Vrbs est *Guadalaxara*. Præfectura autem versus Ortum

tum dicitur *Audientia Guatimala*, eiq; subsunt hæ Prouinciæ, *Soconusca, Verapax, Guatimala, Hondura, Nicaragua, Ora diues*, & *Veragua*; Primaria Vrbs est *Fanum S. Iacobi de Guatimola*, de quibus suprà relati, & *Geographi* passim.

3 Ex quibus amplissimi reditus quotannis Hispaniarum Regi Catholico subministrantur, nàm præter argenti gazam, classe illa, quæ singulis annis è portu S. *Ioannis de Vlloa* soluit, in Hispaniam inferuntur pretiosissimæ merces, in primis autem nobilissima illa *Cochenilla* (vermiculorum genera sunt) & varia aromata, balsama, aliaq; quãtiuis pretij, censente *de Laët d. loc.* quẽ sequitur *Klock. d. cap. 6. n. 45.*

4 Refert *Herrera hist. Ind. decad. 2. lib. 8. cap. 5.* quod in Mexicana Prouincia, vbi Indi ità pauperes essent, vt nihil aliud haberent, quod tributi nomine *Motechuma* eorum Regi pendere possent, pediculorum saltem certam pensitationem facere cogerentur, quos sacculis inclusos offerebant, eorumquè plures in Regis Palatio *Tepac* dicto, in Camera ad hoc disposita ab Hispanis repertos, nunc sub felici Hispaniæ Regis dominio Tribunal est constitutum in Vrbe *Mexicana*, in quo tres Rationales, seù Calculatores, cõstituti, vt vectigalium, aliarumq; exactionum rationibus sumendis, & reliquis exigendis intenderent, & omnia alia ad Regij patrimonij administrationem conuenientia curarent, *Solorzan. lib. 5. cap. vnic. n. 131.*

CAPVT II.

De Ærario Regni Peruuiæ.

1 EA terræ pars, quæ *Perù*, siuè *Peruuia* dicitur, totius huius Noui Orbis est nobilissima in America meridionali, quæ indè persæpè dicitur *Peruuiana*, Reges anteà habuit proprios, *Incas* dictos, sub quibus ingens Regulorum numerus, de quorum *Incarum* origine, & Imperio, ac rebus *Peruensibus* præter alios *Garcilassus Inca* commentaria quædam vulgauit, *Petr. Zieza hist. Peruana cap. 21 Io: Matienzo de moder. Regn. Peru par. 1. cap. 6.*, & quamuis noui huius Orbis generalis dominatio gloriosissimis nostris Hispaniæ Regibus cesserit, antiquis tamen Regulis particularis Indorum gubernatio relicta fuit, *Solorzan. de Indiar. gubern. lib. 1. cap. 26.*

2 Diuiditur ab Hispanis in tres Præfecturas, quas *Audientias* vocãt, suntq; *Præfectura Regum*, quæ in medio, vbi Vrbs *Regum*, *Cuscum*, & *Peruuia* regio propria, quę perampla, & à Septentrione in meridiem in duas partes Andibus Montibus secta. *Audientia Quiti*, vbi Prouincia *Quitoa*, *Quixorum*, & *Pacamorum*. Et *Audientia Charcarum*, quæ etiam *de la Plata* dicitur, vbi Prouincia *Chica*, *Charcarum*, & *Montana*, de quibus *Io: de Laët in descript. Hisp. cap. 11. à pag. 253.* & alij.

3 Auri, argentiq; ditissima inter omnes totius Orbis regiones non immeritò *Peruuia* censetur; non solùm enim plurimas, easq; nobilissimas auri, argenti, ac metallorum fodinas habet, sed fluuios auriferos, qui rutilantibus arenis, & perlucidis vndis limpidi aureo quodam profluxu ruere videntur; *Casp. Ens. hist. Occident. India lib. 3. cap. 21.* ex *Leuino Apollonio de reb. Peru.* Totius regionis caput est *Lima*, seù *Ciuitas Regum*, totius maritimi tractus excultissima Metropolis, populo frequentissia, agro rerum omnium fertili, ac tutissimo portu gaudens, ambitus valdè extensi, in quo latæ viæ, amplum forum, Archiepiscopalis Ecclesia, nobilis Academia, plura Collegia, sedes Proregis, & Regiæ Cancellariæ, *Solorzan. tom. 1. de Indiar. iure lib. 1. cap. 6. num. 46.*

4 Cum *Lima* de principatu contendit alia Vrbs *Cuscum*, montanarum Vrbiũ regina, quæ ante Hispanorum aduentum, fuit Regia *Incarum* sedes Et *Guãcauelica* Vrbs, argenti viui ditissimis fodinis per totum Orbem nobilis. Sunt etiam Vrbes *Arequipa*, & *S. Marci de*

Ari-

Arica, ob portuum, nobilium ædificiorum commoditatem, populi frequentiam celeberrimæ; & de alijs Vrbibus *S. Francisci de Quito*, *Portus veteris*, *S. Iacobi de Guayaquila*, *Truxilli*, *Piura*, *siuè S. Michaelis*; *cit. de Laët*, & *Solorzan. d. loc.*

5 His Vrbibus meritò adijcienda est *Argyropolis*, seù *Argentea*, vulgò *de la Plata*, quæ licet habitantium copia cum *Lima*, & *Cusco* comparari non possit, opulentia tamen insignis, decem, & octo leucis distans à celebri illo Oppido, & Monte, cui nomen *Potosium*, argenteis fodinis suprà modum referto, è quibus, alijsq; eis vicinis immensa eruitur argenti copia, quæ vniuersam Hispaniam, & Europam implet, & in Asiam etiam, atq; Africam magna ex parte dilabitur, *Acosta lib. 4. Histor. Ind. cap. 6. & seqq.* Vndè ea Vrbs *Argentea* dicta est, in qua Archiepiscopus, & Regia Cancellaria residet, *Solorzan. de Indiar. iure lib. 1. d. cap. 6. num. 56.* Ex qua sola *Potosiensi* fodina ab anno 1545. quo effodi cæpta fuit, ad ann. 1585. centum, & vndecim milliones extractos fuisse, memorat *Acosta d. lib. 4. cap. 6.* habita solùm computatione ad quartam partem, quæ Regi soluta est, post *Laetium*, *Klock de Ærario lib. 1. cap. 6. n. 56.* & si hæc ad nostra vsq; tempora ineatur, scribit de anno 1639. *Solorzan. de Indiar. gubern. lib. 5. cap. vnic. n. 14.* plusquàm 850. milliones ponderum argenti puri, ac puri excedere.

6 Prouincia *Peruana* adeò omnibus metallis, smaragdis, varijs gemmarum generibus, & pretiosis margaritis abūdat, vt *Francisc. Xeresius* in *Cusco* ædes fuisse, cuius area, parietes, ac tecta vndiq; aureis laminis erant obducta; & *Giraua*, incolas *Anzerma* Prouinciæ ab imo ad verticem auro ad prælia armari, tradunt apud *Beyerlink in Theatr. Vitæ hum. tom. 6. lit. R. pag. 30.* Videndi ex professo *Apollonius*, *Zieza*, *Lopez de Gomara*, *Fernandez de Quiedo*, alijquè *in descript. Americæ*.

CAPVT III.

De Ærario Terræ firmæ, seù Castellæ aureæ.

1 Altera Americæ Meridionalis pars *Terra firma* latè sumpta, quæ aliàs *Castella aurea* dicitur, ea fortè ratione, quod ibi aurum plurimum reperiebatur, subest etiam dominio Cath. Hispaniæ Regis. Continet hæc regio *Terram firmam* propriam (sub qua præcipuæ Vrbes *Panama*, & *Portus Pulcher*), *Popayanam*, *Nouam Granatam*, *Pariam*, siuè *Nouam Andalutiam*, & *Gubernationes Venezuelæ*, *S. Marthæ*, *Fluuij facis*, & *Carthaginis nouæ*, de quibus *Io: de Laët in descript. Hispan. cap. 11. à pag. 240.* alijq; apud *Solorzan. de Indiar. Iure lib. 1. cap. 6. à num. 34. ad 41.*

2 *Panama* Vrbs iuxtà mare *del Sur* apposita est, cum nobili alia Vrbe *Portu bello*; quæ Vrbes, quæcumque, vel è *Peruana* regione in Hispaniam, vel ex Hispania in *Peruuiam* aduehuntur, fido portuum hospitio recipiunt, siquidem diuitiæ, ac merces vtrobiq; à nauibus exonerandæ sunt, & terrestri itinere, aut per amnem, qui dicitur *Chagre* comportandæ, qua de re ob classium concursum, & nauale commercium, Episcopalis *Dariensis* sedes ad hanc Vrbem *Panamensem* translata est, & ibidem Regia Cancellaria constituta.

3 Sequitur ad Occidentem *Popayana* regio ampla versus montes, auri venis opulenta, pluresq; complectitur Prouincias minores, in quibus Hispani incolunt metropolim *Popayanum*, aliasq; Vrbes nempè *Fanum S. Fidei de Antiquaria*, *Caramantam*, *Armam*, *Fanum S. Annæ de Anzerma*, *Carthaginem*, *Calium*, *Amagueram*, *Timanam*, *Pastum*, & *Agredam*.

4 Nec minùs celebris Prouincia, quæ *Nouum Regnum Granatæ* dicitur, cum gubernationibus *S. Marthæ*, *Venezuelæ*, & *Nouæ Carthaginis*, vbi est Ciuitas, & Por-

Portus ad Hispalenses classes excipiẽdas tutissimus. Abundat hæc Prouincia omnium fructuum copia, auro, & smaragdis, alijsq; pretiosis lapillis, & inter plura nobilia Hispanorum oppida eminet Vrbs S. *Fidei de Bogota* cum Regia Cancellaria, & Archiepiscopali Ecclesia, *Solorzan.d.lib.1.cap.6.n.40.*

5 *Venezuelæ* Prouincia nobilissima, in primis tritico abundat, necnon armentis, atq; pecoribus, itaùt meritò horreum aliarum iudicetur. Præter alia oppida præcipua Vrbs est *Corum*. Venezuelam excipit ad ortum *Paria*, quæ & *noua Andalutia* dicitur, sub qua amplissimum flumen *Orenocum*, cum oppido *Cumano*, cum celeberrimis salinis, & Arce S. *Iacobi*, *Io:de Laët*, vbi suprà.

CAPVT IV.

De Ærario Paraguayæ, Chiles, ac Floridæ.

1 PAraguaya, siuè *Paraguaria* regio ampla meridionalis partis, sub qua sunt aliquot Prouinciæ, nempè *Paraguaya* propria, *Tucumania*, *Vruagia*, *Parana*, *Guaira*, *Chaca*, & *Fluuij Argentei*, vulgò *Rio de la Plata*.

2 Chilis, seù *Ctlis* Prouincia partim maritima, partim montana, cæteris Peruanis frigidior est, cuius Metropolis est *Fanum* S. *Iacobi*, Colonia Hispanorum cum Regia Cancellaria: Terra quidem natura sua fertilis, omniumq; ad vitæ necessariorum abundantissima, gignitq; piper longum, auriq; obrisi hìc ingens prouentus; de quibus, & alijs huius Regni *Chilis* latiùs *Acosta*, *Herrera*, & alij relati per *Solorzan. de Indiar.iure lib.1.cap.6.n.60.*

3 *Florida* sic vocatur, quod ipsa Dominica Palmarum reperta sit, quam Hispani *Pascua de Flores* appellant, est quidem ampla, satis amęna, ac omniũ fructuum fertilis, oras tamen habens asperas, incolas barbaros, cuius occupationem Galli sępè, irritis tamen conatibus, adorti sunt, ibiq; Hispani possident Arces S. *Matthæi*, & S. *Augustini* cum aliquot alijs, vide *Mercatorem in suo Atlante, Herreram hist.Ind.decad. 4 lib.4. cap.4. & seq. Dauilam in histor. Mexic lib.1.ex cap.55. Garcilassum Incam hist.Floridæ.*

CAPVT V.

De Ærario Insularum Cubæ, Iamaicæ, Hispaniolæ, & S. Ioannis.

1 PRima & Europæ vicinior est Insula S. *Ioannis*, quæ ab oppido primario, portu capacissimo, & probè munito, *Portus diuitis* appellatur, habetq; vltrà minores, alias tres nobiles Hispanorum Colonias, affluitq; frugibus, fructibus, animalibus, ac auro, *Io:de Laët in descript. Hisp. cap.11. pag.214.* latiùs apud *Herreram in descript. Ind. cap. 7.*

2 Principem verò locum obtinet *Hispaniola*, siuè *Insula S. Dominici*, ab eius Metropoli Vrbe, quæ dicitur *Dominicopolis* elegantèr structa ab Hispanis, qui eam vocant *la Española*: sunt aliæ Vrbes *Conceptio de Vega*, *Zeibum*, *Fanum* S. *Iacobi*, *Portus argenteus*, vulgò *de la Plata*, *Azua*, seù *Compostella*, & *Mons Christi*. Eius forma longa est ab Ortu ad Occasum, gaudens eximia Cęli temperie, soli vbertate, auri, & argenti fodinis, & sacchari immensa copia, & alijs vtilissimis frugibus, de quibus latiùs agunt *Petrus Martyr de Nouo Orbe decad.1. Dauila in hist. Mexicana lib.1.cap.101. & seq. Solorzan. de Indiar.Iure lib.1.cap.6.n.10.*

3 Ab Occasu autem Hispaniolæ iacet *Insula Iamaica*, quæ ab Hispanis S. *Iacobi* vocatur, habet auri metalli, sacchari, & grossypij magnum prouentum, duo continens oppida, *Oristan*, & *Seuilla*, cum aliquot Colonijs Anglorum, *Herrera d.cap.7.de Laët, & Mercator d.loc.*

4 His proxima est *Insula Cuba* in longum valdè extensa, quæ appellata fuit à *Christophoro Columbo* in honorem *Ferdinan-*

dinandi Regis Catholici *Ferdinanda*, multis vtilibus rebus abundans, præcipuè magna *Rubiæ* tinctorum copia, & quodam picis genere ad naues oppicandas idoneo. Continet autem sex Hispanorum Colonias, quarum præstantiores sunt *S. Iacobi*, & *Hauana* celebre Emporium, ad quod appellũt nauigia, quæ ex *Peruuia*, & *Noua Hispania* in Europam redeunt, *Solorzan. d.cap.6. n.12.*

5 Post has verò Insulas *Cubagua* iacet, quæ olim Margaritarum copia nobilis fuit, sed posteà ob aquæ inopiam derelicta, translato huius Vnionum piscationis emporio ad aliã, cui *Margaritæ* nomen inditum est, *Solorzan d.cap. 6.num.*17. Non est autem in toto Orbe Insula tàm parua, quæ tantos reditus suppeditauit, quàm hæc *Margarita*, teste *Mercatore in suo Atlante.*

CAPVT VI.

De Ærario Insularum Philippinarum.

1 AVgustissimus Rex noster Hispaniarum, inter Americam, & Asiam habet quamplurimas Insulas, Noui Orbis ferè appendices, dictas *Philippinas*, quia auspicijs Catholici *Philippi II.* verè Magni, mãdato Nouæ Hispaniæ Proregis fuerunt inuentæ. Earum præcipua Vrbs est *Manila*, in meditullio Insulæ eiusdem nominis, vbi Prorex commoratur. Sunt autem longè maioris momenti, quàm vulgò æstimantur, nam præter alimentorum, & auri abundantiam, opportunæ admodùm sunt ad vicinas Insulas subiugandas, & commercia in toto illo Archipelago exercenda, vt inquit *Boterus in suis relat.* apud *Io. de Laët in descript. Hisp. pag.* 474. & de alijs *Cabrera in vita Philippi II. lib.7. cap.8.* plurimi relati per *Solorzan. de Indiar. iure lib.1. cap.6. n.64.*

CAPVT VII.

De Ærario Brasiliæ.

1 BRasilia est pars admodùm ampla, & fertilis Americæ Meridionalis, aliàs dicta Prouincia *S. Crucis*, à Lusitanis detecta, & occupata. Diuiditur in quatuordecim Præfecturas, seù, vti aiunt, *Capitanias*, quarum sex ad Dominos particulares pertinent, qui illas armis acquisiuere, reliquæ octo sunt Regni *Portugalliæ*. Ex hac Prouincia in Europam traduci plurimas pretiosas merces testatur *Io. de Laët in descript Hisp. cap.*10. quem sequitur Klock. *de Ærar. lib.1. cap.6. n.36.* vbi *Pellerus* addit *Caspar. Barlæum de rebus Brasiliæ pag.*32. Plura autem de eius descriptione, & alijs agunt *Herrera in descript. cap.*25. *& hist. Ind. dec.1. lib.4. cap.7. Boter. Benzon.*, alijq; relati per *Solorzan. tom.1. de Indiar. Iure lib. 1. cap.6. num.*59.

CONCLVSIO.

1 EN ad Instituti nostri clepsydram peruenimus, paucis tamen te sistere volumus, Lector studiose, vt scias, non arithmeticum Imperiorum rationarium, sed (vt vndè orsus est, in eodem terminetur sermo) succinctam terrarum Orbis notionem, curiosam iuxtà, ac perutilem Ærarij constituendi curam in hoc Promptuario Vniuersali nos tradidisse, vt publicis commodis, ac thesaurario Operi consulentes, miscendo vtile dulci ad *Horatianum* placitum omne tulisse punctum videamur; Cœterum concludat *Phædrus*:

2 *Supersunt mihi, quæ scribam, sed parco sciens:*
Primùm, esse ne tibi videar molestior,
Destringit quem multarum rerum varietas:

Dein,

Dein, si quis eadem fortè conari velit,
Habere, vt possit aliquid operis residui;
Quamuis materiæ tanta abundet copia,
Labori faber vt desit, non fabro labor.

3 Suspexisti planè admirandas opes, ac vires *Summi Pontificis*, *Cęsaris Germanorum*, *Catholici Hispanorum*, *Christianissimi Gallorum*, *Magni Britann.*, *Sultbani Turcarum*, *Czari Moscorum*, *Chani Tartar.*, *Sophi Persar.*, *Mogolis Indor.*, *Presbyteri-Ioannis Abyssinorum*, *Alti-potentium Rerumpublicarum*, *Regum*, *ac Principum*, quos latè patens terræ ambitus excipit.

4 At si permagnus hic Mundus, vti nobis cominùs intuentibus videtur, ad cœlestis globi magnitudinem conferretur, puncti instàr appareret: talem iudicant, qui è summo cœlestium amore ducti eum contemplantur, ex similitudine apud *D. Chrysostomum homil. 15. ad Populum Antioch.* In hoc igitùr minimo puncto circumsepti Mortales, Cœlum aspicite; etenim quantum est in cuiusquè Ærario, non auri, sed virtutis, & innocentiæ, tanta sit vel beatitas, vel calamitas, oportet: Quocircà nihil vtiliùs, quàm pium meditari opus *P. Io: Baptistæ Sangiurè Soc. Iesu de Ærario vitæ Christianæ, & religiosæ*: Quanta sanè potentia, & gloria polluerint *Dauid, Salomon,*
5 *Ezechias*, *Iosias*, alijq; insignes sacræ legis custodes, docet *Regum*, & *Paralipomenon* historia! Non hìc temporum memoriam repetere per otium liquet, de *Græcorum*, aliorumq; imperio ob repudiatam Catholicam fidem funditùs collapso: Verùm ad Catholicos Hispaniæ Reges transmissa esse augustissimi Imperij sceptra, quorum auspicijs magno Christianæ religionis commodo, & augmento, tàm longæ illæ, latèq; patentes Indicæ regiones inuentæ, vt iure *Nouus Orbis* appelletur, eorumq; virtus (tantùm abest ab adulatione, quantùm à necessitate manifesta rerum fides) PLVS VLTRA progredi nequit, nisi inter astra referatur. Hæc Principi-
6 bus cordi esse decet; Nos verò pro huius Opusculi iusta mercede veniam à DEO Optimo Maximo exoramus, omnia submittendo Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ cēsuræ, cui si quid forsàn (quod absit) aduersatur, deletum volumus, & præter animi sententiam euenisse fatemur: A te demum, Lector amice, gratiam, non liuoris morsus expectamus, cum infelicis, & malè feriati ingenij sit, famam alienam per inuidiam allatrare; prudentis verò, ac sapientis, humanos excusare defectus, & candore suo accipere

——————— *à Musa paupere diues opus.*

ANNOTATIONES PRO REGIO ÆRARIO

Ad quæstiones examinatas per Spectab. Dom. D. Annibalem Moles, Regiam Cancellariam meritissimum Regentem, & auctas per Dom. D. Thomam Moles eius filium, M. C. Vic. Iudicem, cum suis decisionibus actitatis in Regia Camera Summariæ.

AVCTORE

NICOLAO CAIETANO AGETA, I. C. PARTHENOPÆO,

Et in Supremis Regni Neapolis Regijs Tribunalibus solertissimo Aduocato.

AD §. I.

De Regijs Fiscalibus.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Dom. Reg. D. Annibal Moles quando Regens electus, & cuius successor, dignis encomijs memoratur n. 1.

Meritò à iure Fiscalium functionum exorditur n. 2.

Tributa, & vectigalia sunt Reipublicæ nerui n. 3. ornamenta pacis, & belli subsidia, patrimonium Imperij, solatia Ciuitatum ibid.

Functiones fiscales sunt nerui Regnorũ n. 4.

Tributum vndè denominetur n. 5.

Tributorum vnum personarum, siuè capitis, alterum Rei, siuè soli n. 6.

Tributum extraordinarium, siuè Temerarium quid n. 7. & Tyronicum n. 8.

Vectigal pro vmbra, & pro aere exactũ n. 9. & ex meretricio, aut lenocinio, ibid.

Tributum, quod imponitur rebus ad luxum, delicias, pompamvè spectantibus honestissimum n. 10.

Portorium pro vitijs, & curiosus casus enarratur n. 11.

Tributum in quo differat à Vectigali n. 12.

Tributorum plures species, & Authores de ijs agentes recensentur n. 13. & 24.

Tributa apud Romanos, quæ caput, & bona ligabant n. 14.

Pensiones à socijs fęderatis acceptæ, & dona, ac munera Regum à Romanis aliquandò spreta n. 15.

Tributa omnibus subditis indicenda, in proprias eorum vtilitates redundãt n. 16.

Tributa constituta Principi dicuntur, vt subditos in pace contra hostium vim protegat

iure

Exactores iniqui varijs Epithetis signantur n. 103. apochas soluentibus præstent n. 104.

Exactores in hoc Regno transmittunt ad Thesaurarium, pecuniam cum mulionibus n. 105.

Exactores, siuè Perceptores de Iure Regni Neap. per Pragm. & Capitula Regia Reformationis ad quid teneantur n. 106. 107. & 108.

Perceptores non possunt functiones separatim exigere à Casali n. 107.

Perceptoribus monitum optimum ex Cassiodoro n. 109.

Iustitiarij Prouinciarum officium, traditur n. 110. cur Præsides dicti n. 111.

Regnum hoc Neap. in duodecim Prouincias, seù Regiones diuisum, in quarum singulis residet vnus Præses n. 112. eiusq; officium ibid.

Præsides Prouinciales olim in omnibus locis criminalem cognitionem habebant n. 113.

Feudatarij vocabantur Terrerij n. 114.

Iurisdictio meri, & mixti imperij cum quatuor literis arbitrarijs quandò fuerit Baronibus communicata n. 115.

Iurisdictionem ciuilem habens, est verus Baro, & Dominus n. 116.

Collectarum origo n. 117.

1 Ontinua plaudente laudum serie in ęuum commemorandus peritissimus *Dom. D. Annibal Moles*, Regiam Cancellariã Regens meritissimus, qui fuit xxiii. Supremi Italiæ Consilij Regens, electus sub die 15. Nouembris 1579. in locum *Dom. Regentis Scipionis Cutinarij*, & ob mortem sequutam *Dom. Regentis Thomæ Anelli Salernitani*, Neapolim ex Iberia die 19. Iulij 1585. reuersus, illius in sedem subrogatus, cum Priuilegio sub die 7. Martij 1585.; Fuitq; prò tempore pro M. Cam. Regniq; Viceprothonotarius; & cęlos adijt, non obijt iuxtà optimè eius merita, mores integerrimos, doctrinam, eruditionemq; incomparabilem, immortali fama eloquente, sub die 12. Ianuarij 1595.; cuius adhùc fidelissima hac in Ciuitate ob egregia gesta ergà Catholicum, Augustissimumq; Regem, & hanc Patriam deploratur iactura; tantiquè I.C. nominis intèr cætera illustris, perpetuæq; memoriæ posteritati tradita, expromũt *Scipio Mazzella in descriptione Regni Neapolis, in nomenclatura, seù cronologia Spectabilium Regentium Regiam Cancell. in fine libri*, ac *Iulius Cęsar Capacius in Historia nuncupata, Il forastiero, Giornata 7. fol. 579. in fin.* alijq; *in Testimonijs Encomiasticis* recensiti.

Expositurus Regni huius Neapolis regalia, Supremiq; R.C.S. Senatus ad hæc sententias, receptasq; doctrinas, siuè, quæ iudiciorum frequentissimus ordo exercuit, dum Author in hoc Camerali Regio Senatu præsedit; Optimè
2 quidèm à Iure Fiscalium Fũctionum, veluti (vt meritò ipse aduertit) à maiori, ac digniori initium fecit; Illustre nàmq; & præ cæteris eminentiùs, ac validiùs Reipublicæ administrandæ munimentum, Tributorum vndique exactio videtur: In his enim esse Rei-
3 publicæ neruos, nemini dubium est, *Vlp. in l. 1. §. 20. D. de quæst. Plutarch. in Cleomen., Marc. Tull. pro leg. Manilia, Mucian.* apud *Dion. in Vespas. Renatus Koppin. de doman. Gallico lib. 1. tit. 1. n. 6.* Publica enim vtilitas Tributorum, & Vectigalium exactiones requirit, quod aliàs Respublica consistere non posset; *Impossibile est, (ait Iustinian. Nouell. 149. c. ac sanè vers. impossibile) vt Sacris Tributis non illatis alioqui Respublica conseruetur;* Nàm *neq; quies gentium sine armis, neq; arma sine stipendijs, neq; stipendia sine Tributis haberi possunt, Tacit. 4. hist. Hæc ornamenta pacis sunt, & belli subsidia, Cicer. pro l. Man.,* Et *Flor. lib. 3. cap. 13.* Vectigalia vocat *patrimonium Imperij*, quæ *Imperatores* appellant *solatia Ciuitatum, in l. Vectigalia, C. de vectig. & commiss.* quasi, ex quibus muri, & ædificia publica restituantur, Magistratibus salaria, bene-

mc-

merentibus præmia distribuantur, totiusq; Ciuitatis status conseruari debeat, d. *Nouell.* 149. Hinc sine illis retineri Imperium nullo modo potest, *Cic. in epist. ad Q. Fratr.* Vitalesq; etiam Ciuitatis spiritus dixerunt *Iust. Lips. ciuil. Doctr. lib. 5. c. 6.*, *Franc. Patrit. Instit. Reip. lib. 3. tit. 9.*, & *de Regis, & Regni instit. lib. 7. tit. 6. pag. 429.* ac tota Politicorum schola.

Et quemadmodùm totum corpus ad extremam tabem venire necesse est, alimentis ventriculo denegatis; ità Tributis non exhibitis, extrema regimini pernicies; quæ latiùs ex multis alijs ad hæc congestis demonstrat *damn.* licèt *mem. Henningius Arnisæus de Iur. Maiest. lib. 3. c. 2. num. 2.* Vndè dicitur,
4 quod fiscales functiones sunt nerui Regnorum, *Reg Valenzuel. cons. 99. n. 3.* proùt, & vectigalia, *Reg. Galeot. resp. fiscal. 10. num. 27.*, nàm sicùt nerui iuxtà Medicorum doctrinam ex capite humano manantes, per totum corpus diffunduntur, vim, roburque eidem tribuunt, ex *Galen. lib. 8. de administr. anat. G. Tholos. in Syntag. Iur. ciu. lib. 3. c. 2. nu. 2.* & *de Republ. lib. 3. cap. 1.* tùm quoque plenitudine sua, & inanitate periculosissimas conuulsiones creant, *Hippocr. lib. 2. de loc. affect. Tholos. d. l.* ità pecunia solida Imperiorum compages, & opus sunt opes, nec sine eis fiet, quod opus, ex *Demosth. Lips. ciu. doctr. lib. 4. c. 9. Caspar Dornauius in Menenio Agrippa, siuè corporis humani cum Republ. comparatione*, *Artemidor. lib. 1. Oneirocrit. cap. 18.* peritissimus, & Excell. I.C. *Dom. D. Francisc. Ramos del Manzano in cōment. ad ll. Iul. & Pap. lib. 1. cap. 6. n. 1. & 2.* vbi refert, & illud *Prudentij in Peristephano Hymno 3. Laurent. Mart.*

Hoc poscit vsus publicus,
Hoc Fiscus, hoc Ærarium,
Vt dedita stipendijs
Ducem iuuet pecunia.

Expertosq; id Lacedæmones refert *Bodin. de Republ. lib. 8. cap. 2.*, & de Annibale testatur *Liu. lib. hist. 30.* dum Imperio, quod sine magna opum vi ingredi non licuit, vno momento excidisse, tradit *Scip. Ammirat. dissert. polit. lib. 18. discurs. 8.*, & ex his posse Principem amicos beneficijs obstringere, indigentibus opem suppeditare, & inimicos iure vlcisci, *Diogen.* apud *Stobæum*, *Iacob. Simanca de Republic. lib. 3. c. 15. Reg. Tap. in Iur. Regn. lib. 6. de solut. funct. fiscal tit. 3. in annot. n. 2. & seq.*

5 Indè ipsum Tributum, stipendium est, quod appellatur ab *intributione*, vel ex eo, quod militibus tribuatur, vt ait *Vlp. in l. ager D. de V. S.*, & *Varr. lib. 5. in fin.* à Tribubus dictum vult, quod ea pecunia, quæ à Populo imperata erat, tributìm à singulis pro portione census exigebatur, & *Festus lib. 7.* Tributum à tribuendo deriuat, vt puta, quia ex priuato in publicum tribuitur, *Cic. 2. de offic.*, *danda est etiam opera, nè, quod apud maiores sæpè fiebat, proptèr Ærarij tenuitatem, assiduitatemq; bellorum Tributum sit conferendum.*

6 Tributorum autem duo iam anteà cognita genera; vnum personarum, siuè capitis; alterum rei, siuè soli, idest agris impositum, vt notatur in *l. 3. & vlt. C. de cens.*, quæ ordinaria Tributa dicta sunt, eaq; ab Augusto, cum extraordinaria Prouinciarum Vectigalia sustulisset, repetit *Carol. Sigon. de antiq. Iure Ital. lib. 1. cap. 21.* Neque hìc improbanda eorum sententia est, qui personale propriè stipendium appellandum putant, cum scilicèt aurum, argentum, æs penderetur; Reale verò, siuè prædiale, cum equi, vestes, cæteraq; ex eodem genere præstarentur; Hinc illud *Tertulliani in apologet. cap. 13.*, *si agri Tributo onusti viliores, Hominum capita stipendio censa ignobiliora, nàm hæc sunt notæ captiuitatis*, quem sequutus *Iac. Cuiac. in rubr. C. de annon. & tribut.* capitationem illam appellat stipendium, imò Tarquinium Superbum nomine inuisum pro capite cuiusquè decem denarios exegisse scribit *Dionys. Halicarnass.*, quæ capitis collecta Turcis etiam est hodiè familiaris, sublata verò in Imperio Romano à Constantino, *l. vnic. D. de cap. ciu. cens. eximend. Henric. Bocer. de iure collect.*

cap.7. Io: Bapt.Vice-Comes tract.singulari. At postquàm Augustus cum Populo Prouincias partitus fuit, Tributa appellari cæpta sunt, quæ bello victæ Prouinciæ Populo quotannis pendebant; quæ verò Cæsaris Prouinciæ ad belli subsidia inferebant, stipendia sunt vocata, ea de causa, quia Tributa à stipēdijs, tributariaq; prædia à stipēdiarijs separantur, *l.13.D.de impens. in reb.dot.fact.l.4. §.qui compensationem, D.de Iur. Fisc. §. per traditionem Instit. de rer.diuis.*, vbi *Theoph.* omnia tamen prædicta sub ipso Tributi nomine veluti in genere conueniunt; dùm illud ab intributione dictum constat; & sic præstationes omnes illi subalternātur.

7 Imò, & vltrà præfata duo Tributorum genera, tertium recenset *Carol.Sigon. de antiquo iure ciuium Roman. cap.16.*, nàm non solum illud, quod in capite, & aliud, quod ex censu collatum est, memorat, sed & quod extrà ordinem imperatur, idq; *temerarium* ex *Festo* dictum, & postquam antè *Seruium* quidem *Regem*, Tributū conferri in capita consueuit, temerarium exponit fuisse, nimirùm *cum re cogente omnes quicquid auri, atq; argenti habuerunt, sine discrimine in Ærarium contulerunt, Temerariumq; denominatum, cum temerè, atq; extrà ordinem proptèr periculi magnitudinem, qui habent, quæcumq; habent in commune sine discrimine conferunt*: Hæc Sigonius, & *Io:Bodinus de Republ lib.6. c.1. fol mihi* 655. scripsit: (*Hinc Tributa originem traxerunt, & ordinaria fieri cæperunt, quæ anteà extraordinaria dicebantur, tertium genus caducum, vtriusque naturæ quodammodò particeps est, nostri causale appellant; His autèm tribus generibus omninò continentur, quæcumq; Ciuibus imperantur, vel pœnæ nomine, si quid in leges peccatur, vel eorum prædiorum, pecuniarumvè, quas quisque possidet, vel etiam quæ in capita singula indicuntur, quod genus Tributi capitationem latini vocant: vel eorum, quæ ex traiectu percipiuntur, quod propria significatione Portorium vectigal dicitur; vel quæcumquè etiam sordida causa exigitur: quæstus enim sordidissimos amant, eorumq; suauissimos odores sentiunt Tyranni; Cuiusmodi est Tributum, quod ab ijs, qui artes meretricias profitentur, exigi Romæ consueuit. Quodq; ex Vrinarum effusione Vespasianus imperauerat; ac filio quidem indignè ferenti, Pater pecuniam ex prima pensione naribus admouit, sciscitans, num odore offenderetur? & illo negante: Atqui, inquit, è lotio est*). Et de dicto temerario Tributo latè videndi sunt, *Bulenger.de Imp.,& Imperat.lib.9.c.12. litt. C.*, & *Faust. de Ærar. clas. 1. ordin.11.clas.5.ord.502.class.14.ord.954. & 972.*

8 Sicùt antiquitùs apud Romanos erat *Tyronicum* Tributum, quod & Temerarium erat, hoc est, quod ratione publici sumptus extorquebatur ad species transportandas, vel commeatum, aurum, argentumq; ad exercitum ducendum, de quo adeundus doctissimus *Consil.Dom.D.Petr.Ant.Chauarri in Didascal. Iurisprudentiæ cap.18.à nu.9. ad seqq.* post alios.

9 In summa, lucri bonus est odor ex re qualibet, *Sueton. in Vespasian.* Etenim etiā Vectigal pro Vmbra, pro aere, nullo tamē iure exactum legimus *Plin. nat.hist.& in Cedrino, Cuiac.10. obs. cap. 7. Arnold.Clapmar. lib.5. de Arcan. Imper.cap.14.Heig.qu.17.n.12.p.1.* sed de hoc Chrysargyro ex varia tributorum fœce mixto, veluti vrinarij, plebeiæ, & animalium capitationis, auri negotiatorij, & similium latè *P. Ioseph Gibalin. lib.2.de varijs commerc.cap.2. de Gabell. & vectigal. artic. 8. cit. D. Franciscus Ramos lib.3.cap.37.per tot.* vbi *n.18* meminit Vectigalis ex meretricio, aut lenocinio, quale *Athenis*, de quo *Æschines orat. contra Timarchum*, & Neapolitanæ meretrices olim pendebant, deindè, vti inhonestum, & iure ciuili improbatum, Catholici Regis nostri religione abolitum fuit, ex *Thor. in supplem.comp.dec.ver.Gabella*, alijsquè.

10 Honestissimum verò reputatur Tributum, quod ijs imponitur rebus, quæ ad luxum, delicias, pompamvè spectant, & mo-

& mores corrumpunt, *Bodin. 6. de Republ.cap. 2.n.661.& 663. Althus.cap. 11. Polit.n.30. Kecberman. 1. polit.c.22. fol. 363. & disput. pract. 4. qu. 14. fol. 724. Faust.in cons.pro Ærario clas.5.ord.521. & 523.* Et monitum tradit *Boccalin. cent. 2. ragg.6. fol. 34. Che nelle impositioni di publici Datij per l'auuenire meno, che fosse possibile, aggrauassero le cose necessarie al vitto, & al vestito di quei poueri, che con l'industria de perpetui sudori sostentano la vita loro; e che rigore de impositioni maggiori vsassero in quelle, che solo apparteneuano alle delitie, à i lussi, & alle superfluità de facoltosi, che delle rendite loro viuendo otiosi, solo attendono all'arte di star immersi ne' giuochi, & all'essercitio di perpetuamente inuentar nuoui vitij;* Et narrat *Gilbert.Cognat.lib.1.Narrat.* conduxisse quendam

11 portorium ad amnem, quà pons transitum præbebat, hac conditione, vt illac iter facientes singuli de singulis vitijs persoluerent nummum vnum: Aduenit quidam scabiosus, & maculosa facie, ab illo petitur portorium vnius nummi: Qui cum recusasset, pendentem accurrit petitor, & pignoris loco detrahit viatori pileum, atq; ibi apparet in caluitie alterum vitium Alopeciæ: *Ergò duos iam*, inquit, *nummos solues*; Et dum luctari incipit, conspicitur etiam hernia: Tres igitur nummos soluere coactus fuit.

12 Tributi verò appellatione, estò vectigalia omnia comprehendantur, *Reg. Galeot.resp.fisc.10.n.4.* Illud tamen inter Tributum, & Vectigal discrimen ponitur, quod puta Tributum erat pecunia Populo imperata, quæ tributim à singulis pro portione census exigebatur; Vectigal verò ea pecunia, quæ alio quocumque modo pendebatur, vt *Sigon.* loco *superiùs* relato, & post alios *Io: Bapt.Bilotta in conclus.feud.35. n.1. & 2.* exponunt.

13 Tributorũ insupèr species, nonnullas alias etiam esse cõstat, conueniuntquè omnes ad Iura regalia, quæ Principi dantur, vt publica pensitatio, impositio census, talea, vectigal, stipendium, indictum, collecta, eiusdẽq; generis alia, *d.l.ager in fine, l.inter 34. de pact.l.3.D.de cens. l.1.§ si quid publici, de hered.vel act. vend. tot. tit. C.de exact.Tribut.lib.10.* Plures autem horum Tributorum species congerunt, & exponunt *Rebuff., Plat. Valenzuel.*, & alij relati à *D. Francisco de Amaya*, peritissimo Hispano I. C. *in comment. ad lib.10.C.tit.16.n.9.& 10.* additis latissimè *Io: Matthia*, & *Casp. Klock. de contribut. & in tract.de Ærario, Ioann. Guttier. de Gabell. q.1., P.Ludouic. Molin.lib.3.de Iust.& Iur.tract.2.disp.661. de Tributis, Reg.Tap.Iur.Regn. to.6. de solut funct.fiscal. tit.3. n.4.* & *Maximilian. Faust. in cons. pro Ærario class.10. 17.& 18.* & alibi, *Thomato, Christoph. Vintzler, Bocero, & Didaco Balmaseda de collectis, Lathero de censu, Bornitio, Besoldo, Henelio, Cõringio, Mãno, Struuio in tract. de Ærario*, alijsq; *in disput. de tributis, & vectigal.* De quibus autem speciebus suis in locis, proùt Auctoris nostri tractatio expetit, congruè peragemus.

14 Victis quoque gentibus Tributa apud Romanos imperata fuerunt, quæ caput, & bona ligabant, erantq; stipendiarij ipsi, & agri, grauissima pęna eorum, qui pertinaci bello superati essent, *Lips.de magnit Roman.lib.2. cap 2. Ioan.Coras.in l illicitas, §. nè potentiores n.14. D.de offic. Præsid., Tholos de Republic.lib.3.c.4.nu.15. Lazius de Rep.Rom. lib.3. cap. 13. Durant. Cassellius lib.2. var. cap.4. Alciat. Rebuff. Forner. Bræchæus per text.* ibi in *l.ager 27. §.stipendium, D. de V.S.* Vtrum verò capitum, seù hominum illud Tributum vniformè in omnia capita, an ex censu iodictum; vix ex antiquitate erui posse, fatetur *Lips.d.lib.c.3.* explicare tamen id conatur *Bodinus de Repub.cap 2.n.663.* patremfamilias pro singulis capitibus, & si nihil in bonis habebat, id soluere coactum fuisse. Hæc verò capitatio sublata vt suprà est à *Constantino l.1.C.de capitat.Ciuium cens.eximend.*, deletusq; fastuosus ditandi Ærarij modus, quem Christiani Principes adsciscere nõ debent

bēt, *Io:Guttier.de Gabell.q.1.n.3.* Similitèr à socijs ex fędere pēsiones, si bel-
15 lum gerendum erat, accipiebantur, *Bodin.d.l.c.2.* Neque dona, & largitiones amicorum respuebantur, peculiari tamen magnitudine vsi sunt Romani, vt rebus aduersis oblata Regum munera spernerent, quemadmodùm Ptolomęo Ægypti Regi mille pondo auri, & 20.m. pondo argenti dono data remissa sunt, *Liu.lib.hist.36.c.4.* amplissima tamen Regna, fędere iunctorum testamento sibi relicta, non indecorè acciperent, ex *Epit.Flor.Bodin.d.c.2.*, quo titulo Regnum Burgundiorum, seù *Arelatense*, *Conrado Salico* datum Germanico Imperio accessit, *Peucer.Chron.lib.4. in vita Conrad. Salic.*, temerario ausu à *Carolo IV.* Imp. in *Delphinum Galliæ* alienatum; sed falsum esse, quod Cęsarea iura Gallo in perpetuum cesserit, demonstrat *Conringius de Finib. Imp.Germ.l.2.c.24.p.569.& seq.* Nescitur autem, an solidiùs nutrimentum ærario quæsitum fuerit, quàm cum vectigalia certa, perpetuaq; eidem destinarentur, *Gregor.de Rep lib.3.c.3.n.3.*

16 Tributaquè insupèr ipsa, omnibus subditis indicenda, eaq; in proprias eorum vtilitates redundare constat; ideòq; *sua damna potiùs agunt, qui sub nobis aliqua fraudare contendunt*, *Cassiod.var. lib.11. epist. 7.* Erecto enim Romano Imperio *Octauianus Augustus*, ex consilio *Mecęnatis* regalia sibi præscripsisse, ad pecuniam comparandam pro stipendijs militibus erogandis, ex *Dion hist.Rom. lib.52 pag.635.* ibi: (*Impossibile est, & sine bello nos tutos esse, & milites sine stipendio habere, siuè vnius principatum agnoscamus, siuè in qualicumq; Republica forma viuamus, vbiq; necessariò pecunia est conficienda*, *Horat.Montan. de regal. in prælud.n.3.*, quod & breuiùs *D. Augustin.* comprobat *lib.22.contrà Faust. cap.74.* (*Christus Tributa Cęsari monet reddi, quia proptèr bella necessariò militi stipendium prabetur*) & *Symnach lib.10. epist. 10. cessantibus subsidijs necessaria deseruntur.* Cumq; ratio institutionis, siuè originis Tributorum publica sit, & singulorum vtilitas in illis consideretur; iustissima omni Iure est illorum exactio, vt ex *D.Paul.ad Rom.cap.13.* constat ibi: (*Ideò necessitate Subditi estote, non solum proptèr iram, sed proptèr conscientiam; Ideò enim, & Tributa præstatis; Ministri enim Dei sunt; in hoc ipsum seruientes*) & in *S.Euangel. D.Matth.c.22.* (*Reddite, quæ sunt Cęsaris, Cęsari*) & Cęsaris ibi specialia esse dicuntur *Census*, & *Numismata*, *Marquardus Freherus in lib.de numismate census*, *Io:Seldenus de iure nat. & gent. iuxtà Hebr. lib.6.c.17.* Vndè Tributa etiā, & Vectigalia dicuntur Stipendia Principis, pro administratione Iustitiæ constituta, *D. Tho.2.2.q.63.Isern.inConstit.supèr incision.*, & *in c.1.de pac.ten.*, & *in c.1. vers. vectigalia, tit.quæ sint regalia Thom.del Bene de Parlamēt.dubit.7.sect.1.n.2.et 3.* Et proptereà Princeps dicitur debitor Iustitiæ, quam Subditis tribuere tenetur, *can. Reg.33.qu.5. Velasc. de Iudice Perfecto rubr.1.annot.3. §.3. nu.5.* quoniam, aiente *Aristot. lib.1. Oecon.suprema potestas versatur in componendis litibus, in puniendis delictis, & pro subditis inuigilandò*: Si igitur (vt *Plin. ad Traian.*) *qui Sustinet Reipublica onera, & pro omnibus vigilat, ab omnibus debet iuuari*, sic Princeps tributis muniendus est, quia omnibus fauet, *Anton.Perez super D.Matth.c.173.n.5.* & qui regios introitus, regaliaq; vsurpat, capitis pęna plectitur, vt *in Constit ea, quæ ad speciale decus*, *Mut.Surgens.in annot. ad Marc. Ant.Germ. Neap. illustr. c.16. fol. mihi 340.& 377.*

17 Imò Tributa constituta Principi dicuntur, vt subditos in pace protegat, eaq; ad repellendos Hostes eroget, *cit. Surgens.fol.390.& fol.402.* Militibus inde ex Regis Ærario stipendia in primis persoluenda sunt, qui pro Regni defensione, siuè Castrorum præsidio, siuè Classi sunt adscripti, siuè equestri, siuè pedestri militiæ destinati, eaq; antè omnia esse præstanda: Eodemq; iure censenda additamenta illa, quæ vltrà consueta stipendia militibus virtu-

tis

tis causa conceduntur, ac vulgari
18 sermone *vantaggia* appellantur, quæ eodem priuilegio gaudent, cum non sit de additamento diuersum ius statuendum, arg. *l.etiam, de iur. dot. cum simil.*, cum ob virtutem, aut nobilitatem veluti præstantioribus honor iste dari soleat, ipsiusq; indè exercitus nerui dicti, & *duplicarij* apud Romanos vocati, vt ex *Liuio, Lips. de Milit. Rom.lib.5.dial.16.* Et ideò etiam in eodem loco sunt Iudicum stipendia cen-
19 senda, expensæq; omnes, quæ tùm in bellicis munimentis, tùm etiam in iustitia rectè administranda sunt necessariæ, vt doctissimè post alios fundant *Reg.Fulu.Constant.ad 12. lib. C. tit.1.de fis.Official.l.1.& 2.n.107.& 108.Antunez de Portugal de Donat. Regijs lib.2. cap.24.à nu. 81.* Propterea magistratus debent annonæ prospicere, & ne subditi fame pereant, curare; & dum ex Tributis impositis, stipendia recipiūt, indè debent, vti Pastores præcipuè incumbere, gregem suæ curæ commissum rectè pascēdo, ad Principis instàr, in cuius locum ab eodem constituti sunt, vt latè post *Varr. de re rust. lib.2. c.10.*, pluribus rationibus, atq; exemplis suadet *Mart. Coler. de aliment.lib. 1.c.17.à n.1.2.& seqq.*

20 Antiquissimam verò Tributorum pro militiæ præsertìm stipendio, ac victu exactionem fuisse, nemo est, qui dubitet, idq; ex innumeris Romanæ Historiæ testimonijs, memorat *cit. damn. mem. Arnisæus d loc.n.2.* Imò id probatur ex *Vlp. in l. si pendentes, §. si quid Cloacarij, D.de vsufruct.*, vbi docet, collationis onus pro exercitu transeunte, vtpute quod ex fructibus Terræ præbenda exercitui debeatur, sicùt & cætera onera realia, rei nempè occasione imposita, ad vsumfructuarium, & nō ad proprietarium spectare; vndè rectè *Horat. Montan.de regalib.ver. extraordinaria collatio d.fol. mihi 120. num.1.*, dum exponit, quid sint *Fodrum, Parata, & Mansionaticum*, scribit, Regibus tamen Ius Terræ tributum esse, vt ex omnibus fructibus, quos ipsa ferre ad vsum hominum solet, quantum opus militibus fuerit, ad regios vsus suppeditatum sit, nec id à *Carolo Magno* so-
21 lùm, sed antiquitùs institutum fuisse firmat; *Fodrum* autem germanicum verbum est, ac pro equorum pabulo *in lege Francica*, & passìm pro annona militari vsurpatur, vt *in lib.3.feud. tit.1.*, *Mansionaticum, & Parata*, primum sonat Hospitium, & secundum alimenta, quæ Regi, eiusq; familiæ proficiscenti dabantur à subditis, & sunt extraordinariæ collationis, *Camill. Borrell. de præstantia Reg.Cath. cap. 20. à n.11. ad 15.* à quibus nec Ecclesiastici immunes sunt, vt ex *Ioanne IX. in Synodo Rauennat. p.2.c.8.* doctiss. ac eruditiss. Hispanus I. C. *D. Emmanuel Gonzalez* decretalium lumen fundat *in comment. ad lib.3.tit.49.c.4.n.17.*

Quæ insupèr Tributa & à Mundi principio, generisquè humani pri-
22 mordio fuisse nempè initiata, fundat *cit. Maximilian.Faust.d.cons.1.pro Ærar.ord.1.*& antè illum *Gregor.Theol. in orat.ad Iulian.* ità scribens: *Ex peccato penuria nata est, perniciosæ cupiditatis mater, quæ bella peperit, à quibus orta sunt tributa, quibus in diuina condemnatione nihil grauius est, & acerbius &c.* Vndè Tributa, & Vectigalia penè cum Regibus nata fuisse, *Reg. Tapia dec.Supr. Ital. Senat. 23.n.35.* & apud Iudæos, Assyrios, Medos, Ægyptiosq; vbi primùm Reges exorti, Tributa, & Vectigalia itidèm instituta, ex *Genes. 47.*, vbi Regibus Ægypti pars quinta fructuum Tributi nomine præstita narratur; Imò, & antè Reges, si quæ Reipublicæ forma vllo tempore fuit, sine Vectigalibus esse non potuit, quibus bella, pacisq; munera substinerentur, *Arist.in Politic.c.11.*, *Buleng. de Imper., & Imper. lib.9. tit.1. de Tribut.orig.*, *at necessitat.lit.A.& B.* vt de Iure gentium Tributa esse videantur, *Amaya supèr C.lib.10.tit.16. ad l.4.n.1.* Quod etiam
23 his carminibus ipse *Faust.* expressit:

Dùm fuit Imperium, fuit & collecta: Tributum
Quodlibet Imperiū sempèr habetq; suū.

Nam simùl, ac Reges fuerant, quoq; Regia passim
Cepere à reliquis munera ritè peti.

24 Et sic ipse *Faust.* insequitur enarrare alia quæq; Tributa, tàm à Regibus, quàm Imperatoribus Romanis, cæterarumq; Mundi regionum Dominis, varijs temporibus diuersimodè imposita, de quibus eundem *Faust. ibid.* adeas, & alia ad hæc notarunt *Reg. Tap. Iur. Regn. lib. 6. tit. 10. per tot. Ioan. Laganar. in addit. ad Reg. Rouit. in Pragmat. 1. de iur. & exact. fisc. lit. A.* vbi Authorem nostrum referunt, alijque apud *Solorzan. de Indiar. gubern. lib. 1. cap. 18. per tot.* idemq; *Reg. Tap. Iur. Regn tit. 3. in annot.* memorat ab initio collectas, siuè oblationes fuisse voluntarias ex *Sacra Scriptura*, quæ deindè Regum, ac Regnorum necessitate exigente, necessariæ effectæ sunt, & hinc pro optima laudanda est Italiæ collectandi consuetudo, *Gallup. in meth. feud p. 5. c. 5. n. 14.* Sicùt Donatiuum, quod anteà in Regno fuerat voluntarium, hodiè est necessarium, dùm fit ad subueniendum Regi proptèr bella, & sic ad necessariam, atq; iustam causam, diciturq; eius exactio iam præscripta, ipsumq; Donatiui nomen simulatum, vt exponit *Andr. Capan. de Iur. Adoha q. 34. n. 7 8. 9. & 14. cum seqq.*

25 Eademq; Tributa, qui persolui debere negat, publicæ saluti detrahit, & Iustitiam, iusq; publicum offendit, nã & ipse *Iesus Christus Dominus Noster* illa persoluit, & præceptum insupèr dedit; *Date Cesari, quæ sunt Cesaris, D. Matth. 22.* Quod latiùs interpretatur *S. Apostol.* (*Reddite omnibus debita, cui Tributum, Tributum, cui Vectigal, Vectigal, cui timorem, timorem, cui honorem honorem.*) *ad Rom. 13.* Et *D. Ambros. in orat. contrà Auxen.* (*Tributum Cesaris est, non negatur*); nam Tributa quidem Maiestati debentur, & absquè læsione conscientiæ negari non possunt, vt ex *D. Matth. 17. & 22.* & *Rom. 13. Sot. de Iust. & Iur. lib. 3. q. 6. art. 7.* & *Couarr. p. 2. c. peccatum, §. 6. n. 5. de reg. 1. Reg. Rouit. super rubr. de Vectigal. n. 1.* Et

26 licèt commune illud sit dicterium, quod fraudans gabellas, nec Deo, nec Mundo teneatur, ex *Bart. in l. vectigalia 10. D. de publ. & vectigal.* Hoc tamen procedit in Datio, siuè Vectigali non legitimè imposito, & sic illicito, & iniusto, vt cauetur in *d. l. Vectigalia*, vbi notant *Bart.*, & *Roman. ibid. Abulensis super D. Matth c. 22. qu. 102.* vbi allegans *D. Chrysost.* ait: *Tu autem cum audieris, redde, quæ sunt Cæsaris Cæsari, illum scito dicere ea solùm, quæ in nullo pietati nocent, quia si aliquid tale fuerit, non adhùc Cesaris est, sed Diaboli*, teste *Solorzano emblem. 82. n. 16.* Nam aliàs Tributum, seù Datium legitimũ fraudans, ex quo omnes illud soluere tenentur, *Guttierez de Gabell. q. 2. n. 22. ex l. vnica, C. de vocat publ. mun. l. 1. C. de indic., Amaya in lib. 10. C. tit. 16. super l. 4. n. 2.* lethalitèr peccat, vt docent *D. Thom. 2. 2. qu. 96. art. 4.* & alij relati à *Gibalino lib. 2. de varijs commerc. cap. 7. de gabell. & vectigal. art. 10. à nu. 6. ad seq.* & à *Cons. Rocc. de offic. rubr. 14.* vbi latè de penis contrabannorum agit *§. 5. à nu. 1. ad 5. & seq. Io: Leonard. Radoer. ad Reg. de Marinis in addit. ad caput 157. n. 5. & 8.*

27 Vndè non obstat prædictis *Soti de Iust. & iur. 3. q. art. vlt. & Victoria 2. 2. q. 62. art. 3.* doctrina, necnon *Ledesm. 2. 4. qu. 18. art. 3.* qui loquuntur in terminis Tributi Regnorum *Castellæ*, & *Lusitaniæ*, & affirmant, si sine fraude, ac dolo non se occultando, dum aliquid vendunt, sed celebrando contractum quo ad eum in locis consuetis, Tributum non soluant, ex quo nõ accedit Publicanus, neque alius Minister publicus, qui illud exigat, non teneri in consciẽtia illud restituere; eorumq; sentẽtiam fundant, quoniam consuetudine non est receptum, vt homines soluant hoc Tributum, nisi quando ab eis exigitur, siuè petitur, *Guttierez de Gabell. q. 3. per tot., Raudens. var. resol. c. 23. nu. 7. Grammat. dec. 50. n. 3. Menoch. cons. 98. n. 34. Bertazol. cons. crimin. 263 num. 19.* Vectigalis namq; Exactor, si non stat in loco exactionis, viator transibit impunè

nè, *Camill. Borrell. de praest. Reg. Cathol. cap. 11. n. 109.* & ideò dicitur, quod vectigalis exactor in Regno Neapolitano debet stare in loco destinato, idē *Borrell. d. loc. n. 110.* conferunt tradita per *Alex. cons. 172. n. 2. vol. 2. Bertach. de Gabell. p. 9. num. 3. & 22. Ioseph Ludouic. commun. concl. 15. n. 25. Mascard. de probat. concl. 834. n. 12. Guazzin. de confisc. bonor. ampliat. 82. n. 3.*

In quo casu, estò rationabilis esset prædictorum opinio, quam sequitur *Faust. pro Ær. class. 18. cōs. 82. ord. 1444.* Attamèn certum est, quod si fraudibus, aut se occultando Tributum non soluatur, aut venienti Publicano, & interroganti circà quantitatem merciū, aut circà aliquid aliud, non fuerit verum dictum, tunc præcitati quoq; *Doctores* indubiè tenent, esse obligatos transgressores, in foro quoque conscientiæ restituere totum, quod ità defraudauerint; & sic quoque conclude̅dum est, quod quoties non dubitatur de iustitia Tributorum, prædictos teneri in conscientia certum sit; Secùs tamen si practicè dubitaretur de illorum iustitia, aut fuerit ambiguum, an desit aliquod requisitum; nam tùnc *DD.* communitèr affirmant, non teneri contrauentores in conscientia, sed posse defraudari, modò periuria, & mendacia non interueniant, imò denegari posse, cessante scandalo, & graui dāno publico, ex *Caiet. in verb. Vectigal., Angel. in verb. Pedagium nu. 6., Syluest. verb. Gabell. 3. num. 9., Gabr. in 4. d. 15. q. 5. concl. 7., Medin. de rest. q. 13.* fundat *cit. Faust. cons. 78. ord. 1440. & 1441.* & *Lessius lib. 2. c. 33. n. 64. & 67. Lugo de iustit. disp. 36. n. 91. Sanch. lib. 6. in decal. c. 3. n. 7.* Alij tamen, post *Vasquez, Turrian. Bonacin. & Suar.* apud *cit. Gibalin. d. art. 10. n. 7. vers. maior*, docent teneri subditos in casu probabilitatis tributum soluere, quia Princeps habet ius imperandi non tantùm euidentèr iustum, sed non euidentèr malum, alioquin vix vnquàm teneremur obedire, & quisq; facilè se à tributis eximeret, & spoliaret Principē iure suo, & auctoritate, pro qua est iustum præsumendū.

28 Hinc rectè dicitur, quod fraudare vectigal permittitur, si imponatur ab eo, qui ius imperandi non habet, *Guid. Pap. singul. 726.* quod pro Clericis notari iubet *Abb. in c. innouamus n. 5. de cens.* si quando à laicis vectigalibus premantur, deindè quando nimis est excessiuum, vt potiùs in extorsione m sonet, *P. de Vbald. de duob. fratr. in 5. p. princ. nu. 37. Raudens. var. resol. c. 23. nu. 39.* vel sine causa exigatur, *Abb. in procm. decret. verbo, Rex pacificus n. 5.*, vel deniq; exigatur ob causam, veluti custodiam itinerum, reparationem viarum, quam tamen ex sua parte Dominus non adimpleat, *Felin. in c. 1. nu. 41. de Constit.* quorum omnium illa ratio videtur, quia Princeps iniustè vectigal extorquendo in subditos suos, grauitèr peccat, eosq; defraudare videtur, & sic fraudem fraude repellere licet; dummodò intentio simulantis sit damnum euitare, *l. cum pater 77. §. 31. D. de leg., Bargal de dolo lib. 1. c. 8. n. 49. Fab. de Mont. de empt. & vend. quæst. 4. princ nu. 5. P. de Vbald. de collect. nu. 37. Euerhard. Præs. cons. 45. n. 11. Soccin. in reg. iur. verb. Gabella, Saison. in consil. Turon. tit. 7. art. 2. in fin., Cacheran. decis. 31. n. 22. Thoming. cons. 93. nu. 107. Decian. tract. crim. lib. 1. c. 5. n. 15. Farin. qu. crim. 172. n. 9. Tiraqu. de retr. lignag. in præfat. nu. 69. & seq., Bonifac. de furt. §. fraudolosa n. 31.*, vbi ait, Christianum esse, si scandalum timeatur, vectigal iniustum soluere, cui consentit *Guttier. de Gabell. q. 2. n. 27.* per *Text. 5. Matth. c. 5. vers. 40., Marta de Iurisd. p. 1. c. 24. nu. 48. Rendin. in promptuar. recept. sent. tom. 1. tit. 120. n. 4.*

29 Recedendum tamen est à *Fr. Mar. Plot. in addit. ad Mart. Laudens. in cons. 39. n. 8.* scribente, posse fraudari vectigal, si ex rebus proprij vsus causa ductis exigatur; si enim consuetudine introductum est, ex eiusmodi rebus vectigal petere, sanè conscientiam decipientes lædent, quæ veluti optima approbanda est consuetudo; nam in *veteri Testamento* DEO Optimo Maximo

iniquum visum non fuit, vt tenuissimis quisvis ex fructibus agelli in proprium vsum satis decimam solueret, *Molin.de Iust.& Iur.disp.de Tribut.669.n.2.* Nec iniquum iudicat leges, mercatori pauperi, & diuiti idem vectigal indicere, tamen hic lucri,& quæstus, ille sustentandæ vitæ gratia negotiatur; quid ergò vetat rebus victui paratis vectigal imponere, *Suarez de ll.c.16.n.7.in fine.* In claro similitèr est,etiam si rebus negotiationis causa deuectis imponatur, pauperes eas à negotiatoribus refuso auctiori pretio in vsus suos necessarios emere, & ità in effectu vectigal ex rebus necessarijs soluere; quod itàq; per indirectum fit,cur directè fieri non admittetur, *Molin. d. loc. in fin.* Et hęc *DD.Scholast.* communis est opinio, vt videre est apud *Suar.d.c.16.n.3.de Lugo de iustitia disp.36.n.26.Sanch.lib.2.consil.c.4. dub.44. Dian. 2.par. tract.3. miscell.resol.28. Gibalin. lib.2.de varijs cõmerc.cap.2.art.8 à n.20.* & proindè approbanda est Consuetudo, siuè etiam Statutum, quæ indifferentèr ex rebus commercij, & vsus necessarij causa transuectis portorium,siuè aliud vectigal exigi, firmant *Kopp. dec.50. nu.34. Gylm.dec.8.n.5. lib.1.* Dictamq; Consuetudinem optimo iure inniti, ac decennio, tàm de iure ciuili, teste *Marant.cons.71.nu.8. Natt.cons.98.num.6. Oliu.Raz.dec.1159.n.3.* quàm canonico, secundùm *Marescot. 2. var. resol.c.100.n 31.* introduci posse, quod latiùs annotabimus infrà *ad* §. 14. *de iurib. passuum qu.2.per tot.*

Præter indè casus prædictos, relatosquè à *cit. Faust.d. loc.*, certum est, quod quando Tributa imposita sunt, concurrentibus omnibus conditionibus requisitis, vt iusta reddantur, qui ea non soluunt, lethalitèr peccant, modò quantitas, quam soluere omittunt, tanta sit, quæ ad culpam lethalem in materia furti sufficiat, atq; in conscientiæ foro ad restitutionem non solutorum teneantur; Non tamen obligantur restituere pęnam statutam ea non soluentibus, aut non manifestantibus merces, vel aliquam aliam diligentiam omittentibus, antequàm condemnentur, *Reg.Rouit. in Pragmat. rub.de vectigal.n.27.* vbi *Io. Laganar.* latè *lit. A.*

30 Et similitèr neque obstat prædictus *Angel. in summa verb. pedagium*, vbi nouum dogma inculcat; quasi lex Tributorum,seù Vectigalium non obligaret in conscientia, ex quo colorem absurdæ opinioni mutuans,quod legislator addendo pęnam temporalem, videatur excludere æternam *c. nonnè de præsumpt.*, tùm quod in pœnalibus humanior interpretatio sumenda sit, benigniorem autem esse sententiam, si statuatur, legem in foro poli non ligare, *Suar.de ll.lib.5.c.3.nu.5.* sequuntur *Angel., Dec.in c.nam concupiscentiam de constit., Ias.in l.2.nu.143. C. de iur. emphyt.*, alijq; quos allegat *Couar. in cap. peccatum p.2.p.5. nu.2., Vasq. de success. creat.§.28. n.228.*, qui tamen non persistit in ea opinione.

Nàm in contrarium dicimus ex illo ineuitabili argumento, humanam potestatem à Diuina ordinatione pendere, omnemq; animam subiectam esse potestati, & qui resistit potestati, eum resistere ordinationi Dei, *D. Paul. ad Rom.c.13.vers.1.et 2.* & indè nos subiectos esse, non solum propter pęnam, sed etiam in conscientia, *d.c.13.vers.5.* Imò data *Angeli*, & aliorum opinione pro vera, tota legum vis facili negotio pessum iret; ac adiectio pœnæ, quæ ideò fit, vt maius robur legibus concilietur, contrarium operaretur, & eas redderet imbecilliores, vt ex mente Theologorum, reiecta dicta opinione, fundant *Couar.d.§.5.per tot.* & *Gibalin. d.cap.2.art.* 10.*n.2.* & Canonistarum, *Suar.d l.n.6.* Iuristarum, *Guttier. de locat.& cond.vect. qu.1. Marchisell.recollect.q.7.n.1.* & alij; vnde etiam dicitur, quod nec in foro conscientiæ tutus est, qui mentiendo, iniquum exactorem eludere præsumit, *Guttier.d.q.2 nu.26. Molina disp. 674. num.9. Sanch.lib.2. cons.cap.4.num.10.Lugo disput.36. num.44.* & alij.

31 Ad-

31 Aduertendo tamen, quod quando aliqui Tributa conduxerunt, ipsis facienda est restitutio, quia conduxere Ius totum, quod Princeps ad illa habebat, secundùm communem *DD.* sẽtentiam, quam sequuntur *Io: Med. de restit.qu.* 13.*Castr.de leg. pęnal.c.*10. *Sot. cit.art.vlt. Caiet d.loc. Couar.* post alios *in reg.peccatum q.*2. §.5. nàm huiusmodi pęnæ sunt in fructu, *l si quis* 11. *in fin.C.de vectig.l.fin.§.Diui* 10. *D. de public.& comm. Bald. in l.*1. *C.de fruct. & lit.expens.*, licet in contractu locationis nihil de eo dictum fuerit, *Bald. consil.* 256.*n.*1.*vol.*4. *Bald.Nouell.de stat.verb. exigere nu.*1., *Dec.cons.*4.*nu.*2. *Io:Sicb. in C.tit.de Vectig.in fine,Chassan.in consuet.Burg.rub.*2.§.1.*in fin.Surd.cons.*57. *n.*22.*Boss.tit.defraudant. vectig. nu.*17. nam quoad hoc Conductor iura Fisci habere, ait *Peregr.de Iur.Fisc.tit.*5. *nu.* 33.*Losæus de Iur.Vniuersit.p.*3.*c.*8. *n.*5. *Chopp.de Iurisd. And.lib.*1.*c.*50. *num.*3. *Io.Saison.in cons.Turon.tit.*7.*art.*1. vbi tamen ex stylo Curiarum in Sede Turonensi contrarium receptum tradit *Æmil.Ferret.in l.si ex toto num.*21. *D.de leg.*1.Et indè statim Conductori applicantur, quando commissæ sunt, licet deindè sententia desuper feratur; nam estò, si famosis actionibus conuentus prouocauerit, pendente iudicio inter famosos non habeatur, iniusta autem si eius appellatio visa fuerit, hodie non retronotetur, ex *l.furti* 6.§.1. *D. de his, qui not.in fam.* vndè *Peregr.d l.fin.*, pœnas inter fructus pendentes referre nõ dubitauit, quæ Conductori à die sententiæ tantùm debeantur, ideòq; primum, cuius tempore casus commissi extitit à posteriori Publicano, cuius tempore sententia lata est, excludi, *Guid.Pap.dec.*535. *Ferrer. in addit.ibid.* Præfata attamen iura ad hanc speciem non possunt applicari, nam manifestum redditur, sequuta fraude Vectigalis, rem statim, ipsoq; iure committi; quare priori Conductori eo ipso ius quæsitum fuit, *Ant.Mart.de claus.p.*1. *claus.*213.*n.*3. Igitùr etiam, si declaratiua sententia requiratur, tamen ea ius de nouo non tribuit, sed quod antè fuit, explicat, *l.*1. §.4 *D.ad Turpil., l. hæredes palàm* 11.§.1. ibi (*Et puto posse*) *D.qui test.fac.poss.*, & fertur, non vt puniatur, & condemnetur, sed vt declaretur, ipsum iam fuisse condemnatum, in puncto *Bero.cons.*20.*nu.*19.*vol.* 3.*Ioan.de Amic. cons.*110. *n.*25., nam quando finis habet necessariam consequentiam ad principium, respiciendum id ipsum, non finis, *l.*3.§.1.*D.de minor.*, *l.*3.*C.ad S.C. Maced.*, *l.*1. *C.de impon.lucrat.descr.*, *Chassan.in Cons.Burg rubric. des.iustices* §.7.*n.*7.qui bis contrà *Guid. Pap.dec* pronunciatum refert, & simile præiudicium videndum est apud *Surd. cons.*57.*n.*19.*in fin.*, *Parlad. rer.quotid. l.*1.*c.*3.§.3.*n.*33., *Boss.de Vectig quo loc. solu.n.*6., & sequitur in laudemijs *Ant. Faber dec.*10.*error.*4.

Quæ omnia ea ratione confirmantur, quia dùm talia Tributa, imposita pro publica vtilitate à Principe fuere, vi institutionis ipsius Reipublicæ, ac in eiusdem bonum, conseruationemq; administrationem, & defensionem debẽtur; proindè obligatione ex iustitia solui præcipiuntur; neque suffragatur pœnæ impositio transgressoribus, nam illa solùm, vt meliùs ab omnibus soluantur, pęnæ eisdem legibus, quibus statuuntur, Tributa non soluentibus, aut alia transgredientibus, comminatæ sunt, illæq; ad maiorem cautelam meritò sunt statutæ, imò, quia transgrediens tali casu non solùm peccat contra Principis debitam obedientiam, ob quod pęna infertur, sed etiam contrà iustitiam peccando, ad restitutionem, vt suprà, non obstante pęna statuta, tenebitur, vt fundat *cit.Faust.consil.*73.*ord.*1435.

32 An verò pœnæ pecuniariæ, & transactiones, quæ ad euadendam pęnam contrabannorum fiunt in Regno isto, ob dationem in solutum Consignatarijs factam, Regio Fisco, vel ijsdem Assignatarijs incorporandæ sint, latè examinat *Cons.Rocc. de offic.rubr.*14. §. 5.*per tot.* quem nouissimè sequutus est *Dom.Cęsar Nicol.Pisanus* in suis elegãtibus

tibus *addition. ad Goffred. de Gaeta super Ritib. Reg. Cam. Sum. rub. 12. à nu. 19.* & qualitèr pœnæ, quæ exiguntur à transeuntibus, non soluentibus vectigal, applicentur domino vectigalis locanti; an verò conductoribus, latè examinat *Camill. Borrell. de præstant. Reg. Cath. cap. 11. à n. 97. ad seqq.*, vbi *n.* 101. pro conductoribus concludit, excluso proprietatis domino locante, ex *l. si quis, C. de Vectigal., & commiss.*, ibiquè *Bald., Salicet.*, & ex alijs *cit. Borrell.*, vbi contrarijs respondit *n.* 102.

33 Ipsa autem Tributa non ad alium vsum, nec ampliori mensura, quàm exigit vtilitas publica, imponenda sunt, *l. 1. §. in causis 20. de quæst. Nouell. 149. c. ac sanè, Nouell. 161. cap. 2. Nouell. 163. in princ., Leon. nouell. 1. in princ., Montan. d. loc. n. 2.* & *cit. Arnis. d. loc. n. 3. & de Republ. lib. 2. c. 3. nu. 75.* vnde dicitur, quod ad Tributorum constitutionem requiritur iusta, & publica necessitas, ex *l. 1. C. de Vectig.*, & post plures Theologos *Molin. de iustit. & iur. 3. to. disp. 667. n. 1. in fin. Guttier. de Gabell. q. 2. n. 25. Mastrill. de Magistr. lib. 3. c. 10. n. 225.*, & post alios *cit. Amaya lib. 10. C. tit. 16. ad l. 3. n. 27. Gibalin. d. cap. 2. de gabell. art. 3. & 4. per tot. Thomas Hobbes de Ciue cap 12. §. 9. Samuel Pufendorfius de iure naturæ, & gentium lib. 8. cap. 5. §. 5. & 6.* Iustæ autem causæ quã-

34 plures sunt, easq; *DD.* referunt, de quibus apud *Bouadill. Politic. lib. 5. c. 5. n. 5. & seqq., Reg. de Ponte de pot. Proreg. tit. 4. n. 1. & seq. Io: Andr. de Georg in repet. feud. p. 1. c. 57. n. 28.* & alios relatos à *cit. Amaya d. loc.*, concludente: *Idquè ità procedit, vt iustæ non videantur causæ, nisi concurrat necessitas publica, qua cessante Princeps non potest Tributa imponere, aut imposita augere, vel continuare, quæ ob causam, quæ iàm cessauit, imposita fuerunt, vt rectè docet Molin. supra cit. (a quo multa huius articuli petenda) & Andr. de Georg. d. c. 57. n. 32. Parlador. 1. quotid. c. 3. n. 6.* adeoq; *necessariam esse causam, supradicti affirmant, vt Princeps absque ea si imponat Tributa, peccet, ita post Innocent. in c. innouamus de censib.*, tenent relati à *Sixtin. 2. c. 4. n. 44. de regal., Reg. de Ponte d. tit. 4. n. 1. & 2.* Cum autem ex iusta causa illa imposita sunt, naturalis ergà subditos ad illa soluenda oritur obligatio, *Reg. Rouit. sup. rubr. de Vectig. n. 13.*

35 In Principe tamen semper imponẽdi Tributa, ac Vectigalia, causa iusta præsumitur, estò non exprimatur, dummodò, quando imponuntur, de causæ vrgentia constet, idem *Rouit.* post alios *ibid. n. 9.*, & ex hoc in subditis non debet esse perquisitio scrupulosa ergà Principem, in perscrutando ad vnguẽ causam, sed credere debent Principi, qui est vigor iustitiæ, ex *cap. 1. qui succ. ten. Andr. in §. sed nec est alia iustier, post n. 42. quæ sit prima causa benef. amitt., & in tit. hic fin. l. post n. 11. vers. bis cessantibus,* idem *Rouit. in consult. pro Donatiuo in fin. tom. 1. consil. nu. 1. 2. & 3. Io: Baptista Larrea alleg. fiscal. 60. & 61. nu 28. & alleg. 9. P. Dian. 2. p. moral. tit. 3. resol. 11.* vbi *nu. 7.* respondet contrarijs *del Bene de parlamentis dub 2. sect. 1. Gibalin.* optimè *cit. cap. 2. art. 10. num. 7. Reg. Galeot. resp. fiscal. 23. à n. 82. & contr. 18. n. 28. lib. 2. Reg. Sanfel. decis. 396. lib. 3. & in qu. vnic. de Donatiuo temp. belli nu. 5.*, & alij *cit.* per *Dom. Cons. Altimar. in obseru. ad d. consult. Rouit. pro Donat. n. 13.*

36 Tributum autem duplex quoque apud Romanos fuit; vnum puta pecuniæ ordinarium, quod in caput, atq; in solum impositum quotannis exigebatur; Alterum extraordinarium, quod aut ex lege, aut S.C. pro vsu Prouinciæ aliquando imperabatur, veluti cum naues, nautas, milites, aut sumptus in eos dare Prouinciæ iubebantur, vt exponit *Ioan. Rosin. antiq. Rom. lib. 10. fol. mihi 993. vers. Prouinciæ*; Eaq; omnia extraordinaria Regibus in multis casibus à subditis debita, de quibus citat. *Montan. d. loc. à n. 1. ad 3.*, quæ extraordinariæ collationes, siuè etiam superindicta dicuntur, *l. 1. C. de superindict. lib. 10. & C. de indict.*, cum superindictũ sit extraordinaria præstatio, siuè munus vltrà solitam collationem indictum, *l. 3. C. tb. de collat. fund. patrim., Cuiac. ad rubr.*

rubr.C.de superindict.cap.vn.quæ sint regalia, Amaya super C.l.10. tit.16.l.3.nu.33. inquiens, dici etiam subuentionē, adiutorium, ac subsidium, ex *l. placet, C.de Sacrosanct.Eccles.*ad tempus,iuxtà vrgentias belli impositum,ad supplendum id, in quo subuenire ordinarium Tributum non sufficit ad Maiestatem, Regnumq; tuendum, idem *Amaya ibid. d.l.nu.34. Montan. de regal. v.extraordinaria collatio n.2.,Camill.Borrell. de præstantia Reg.Cathol.cap.18.num.6.* Ipsum autem superindictum,quandoq; munus ordinarium appellatur, idem *Borrell.d.l.n.7.*& post *Andr.*& alios declarat *cit.Montan. d.loc. nu.2. vers.hac extraordinaria*, vbi requisita pro illo legitimè imponendo recenset; nam eum sint multi alij ditandi Ærarij modi, hoc ipso, quod in singulorum bona dirigitur, non nisi vltimo loco, & quādo à cæteris nihil supereſt subsidij, talibus collationibus vtendum erit, vt ex *Ludouici S.* ad filium in testamento monito, ibi: *A Vectigalibus,& Tributis abstineto; nisi te summa vis necessitatis, ac vtilitatis publicæ iustissima causa ad hoc compellat*; & ex alijs id comprobat *cit.Arnis.de iur.Maiest.d.c.2.n.4.& 5.*

37 Vtraquè autem, siuè ordinaria, aut extraordinaria Tributa de regalibus èsse constat, & soli Imperatori, Regi, liberis Rebuspublicis, aut alio absoluto Principi erigendi, & imponendi Tributa, ac Vectigalia ius competit; nām in Romana Republica sub Coss. ædiles exhausto Ærario noua Vectigalia instituebant, *Alex. ab Alexand genial.dier. lib.4. cap.4. pag. 187.*, idem Censores poterant, *Alex.lib.3.cap.13.* Tribunis tamen plebis assentientibus, *Iac.Ant.Mart.de Iurisd.p.1.c.45.n.13. P.Greg.in Syntagm.iur.lib.3 c.1.num.5.*, trāslata verò Populi potestate in Principem *l.1.§.cum autem, C.de iur. vet. enucl. §.sed quod Principi, Instit. de iur. nat.g.& c.* facultas hæc quoque in illum trāsijt, *l.1. D.de publ. & vect. l.3. C.noui.vect.c.10.de cens.c.super quibusdā, §.præterea de V.S., Farin de furt.q.172. n.68., Trentacinq. var.resol.lib.1. tit.de iur.Fisc.resol.5.n.1., Parlad. rer.quotid. lib.1.c.3.nu.2., Lancell.Corrad.in templ. omn.Iudic.lib.1.c.1.§.4. verbo collectas, & Gabellas nu.1. Corset.de potest.Reg.in 4.p.48.Horat.Carpan.ad Statut Mediolan.p.2.c.328.n.3., Io:Kopp.dec.50.n.3. Corn.cons.199.n.11.vol.1. Hier.Gabriel cons.156.num.7. Knich.de Sax.non prou. iur.verbo Ducū Saxon. c.5.n.68. Chopp. de doman.lib.1.tit.1.num.6.* Et hanc ob causam *Fridericus I.* Imper.inter regalia vectigal numerauit in *c. vnic quæ sint regalia, Doctores* omnes *in l. Vectigalia 10.D.de publ.& vect.l.non solū 3. C.vectig.nou.instit.non poss. c.innouamus 10.de cens. Matth.Steph. in tract.de Iurisd.lib.2.p.1.c.1.membr.2.n 43., Schrader.des.p.3.c.3.n.38. Sixtin.de regal.lib. 1.c.2.n.4.Schneideuu.in epit.feud p.2. n. 112.Petr.Ant.Anguisol. cons.13.nu.33. lib.3.Vbert.Zucard.cons.7.num.26. Ant. Quett.cons.3.n.2. Camill.Borrell de præstantia Reg.Cath.c.11.à n.34. Bocer.in tract.de regal.c.2.nu.183. Reg.Rouit.cit. suprà n.5. Vuessembec. cons.109.nu.43. Amaya d.loc. n. 26.*, vbi contrarium asserentes, post *Sixtin.* confutat, nàm quomodò regalibus non annumerabis, si priuati minimè ea imponere possūt, *Guttier.de Gaball.q.5. n.11. & seq.*, vbi etiam tradit, gabellarum percipiendarum ius præscriptione acquiri non posse, adeò vt nec vetera Vectigalia quisquam sine Imperatoris,siuè Regis, aut Principis permissu reformare possit, *d.l.10.in princ. D. de vectig. Matth. Steph. & alij in cit loc. Add. ad Ioach. Mynsinger.cent.5. obs.29 per tot.*, Imò nec transferre posse, *argum. l.si cuius, vers.verum constitit, D.de seruit., & d.l. 10.*quo facit, quod translatio illa vectigalis, quæ fit in præiudicium mercatorum, aliorumq; transeuntium, reddat difficiliora commercia, ipsas merces cariores, & perniciosos in Populo tumultus pariat, *Bocer. de regal.d. c.1.n.195.* & hinc concesso vno regali, nec ad aliud fit extensio, *Montan.d.loc. n.3.* Priuilegio tamen concesso imponendi Vectigalia,& Collectas,illud reuocari nō potest, si transiuit in formam

pa-

pacti, *Reg. Rouit. d. loc. num.* 19. & sic ex
38 priuilegio tale ius Vectigalia imponendi concedi posse constat, idq; tàm vero, quàm præsumpto, scilicet ex immemorabili possessione firmat cit. *Rouit. d. loc. n.* 20. quod *Amaya cit. loc. n.* 15. *vsq; ad* 26. latè examinat, & negant *Camill. Borrell. de Reg. Cath. præst. c.* 11. *n.* 42. *Reg. Galeot. resp.* 10. *nu.* 22. *& seq.* & quod lege Iulia de ambitu, & de vi publica teneantur alij priuati noua pedagia, siuè vectigalia imponentes, probatur ex *l. vnica*, *§. item is* 2. *D. ad leg. Iul. de ambitu*, *l. vlt. D ad l. Iul. de vi public.*, *l. penult. C. vectigal.*, *l. vnica C. de superindict. lib.* 10. at cum Comites, & alij inferiores Principes nouis Censibus, & Vectigalibus prouinciales deterrere conarentur; valdè illos Sac. Canones *Conc. Turon.* 3. *can.* 39., increpasse aduertit doctiss. decretalium potiùs illuminator, quàm commentator *D. Emanuel Gõzalez ad lib. decret.* 3. *tit.* 39. *c.* 10. *n.* 4. vbi circà finem, Consuetudinē in cõtrarium forsàn introductam, ex pluribus damnatam fundat.

39 EX his igitur rectè *Auctor* noster loquuturus de functionibus fiscalibus, velùti de ordinaria collatione, siuè Tributo, vti inter præcipua regalia iura, de quibus erat tractaturus; primò annumerauit; à pensitatione namque fiscali præstatio auraria, æraria, ferraria conferebatur; vndè collatio, collatores, oblatio, oblatores, & præstatio, functio, item functiones annonariæ, functio publica, munia functionis, publica necessitas, publica collatio, publica deuotio; vndè collator ipse deuotus, vel deuotissimus, necessitas rei annonariæ, statuta necessitas, debita pensio, obsequium, capitatio, de quibus adeundus est peritissimus *Iacob. Gothofr. in Cod. Theod. tit.* 1. *vers. & hæc quidem præstatio*, *& in vers. illatio*: Est autem collatio ordinaria illa, quæ Regi à subditis pro Regni defensione debetur, conuenitquè vti principalis species sub Tributi nomine, quod à tribuendo dicitur, *Montan. ibid. suprà cit.* exponens censum, itidem Tributū, siuè dictam ordinariam collationem à
40 censendo quidem appellari; nàm census est personarum, rerumq; descriptio, sic sumitur apud *Pompon. in l.* 2. *§. post deindè, D. de orig. iur.*, cuius origine nos exponunt *Faust. class.* 1. *ord.* 2., *class.* 3. *ord.* 93., *class.* 10. *ord.* 802., *class.* 10. *ord.* 1294. *&* 1336., *& class.* 18. *ord.* 1663. *Klock. de Ærar. lib.* 2. *c.* 79. ibiq; *Pellerus post Io: Bapt. Vice-Comit. de capitatione*, *Gibalin. d. cap.* 2. *de gabell. & vectig. art.* 7. *per tot.* Personarum quidem cum singuli Ciues in sua Tribu, classe, centuria, omnia sua, vxorem, libertorum, seruorumq; suorum, item cuiusq; ętatem, & quam Vrbis regionem habitarent, profiterentur; vndè triplex modus manumissionis, puta *indicta*, *census*, *testamentum*, vt refert *Theoph. in Paraphras. ad §. & dedititios*, *Inst. de libertinis*; Nàm serui ipsi, qui sciente, & patiente domino in tabulas censuales nomen suum retulissent, pro liberis, & ciuibus habebantur, *Faust. class.* 17. *cons.* 27. *ord.* 1301. Bonorum verò cum ijdem Patresfamilias prædia sua cùm vrbana, tùm rustica, seruorum, pecudumq; numerum, fundorum instrumēta, supellectilem, pecuniæ deniq; numerum profitebantur, *Dionys. Halicarnass. lib.* 4. *& Tit. Liu. lib.* 1. 7. *&* 39. *A. Gell. lib.* 16. *Noct. Attic. c.* 10. *Alex. ab Alexandr. Genial. dier.* 5. *cap.* 10. *Brisson. antiqu. iur. select. lib.* 1. *c.* 5 & sic rectè cit. *Montan.* exponit, *Censum* à censendo dictum; Censeri autem dicebantur, cū bonorum suorum censum, hoc est valorem apud censores profitebantur; hinc census quoque nomine, substantia, bona, fortunæq; comprehenduntur, *Cic. in orat. pro Q. Roscio* (*quantum*, ait, *si ex censu spectas, Ciuis Romanus est*) *Vlpian l. cogi* 16. *in princ. D. ad S.C.T.*
41 Præfata autem æstimatio quinto quoque anno fiebat institutione *Seruij Tullij* Regis Romanorum; vndè *census lustralis* dictus, *Varro in Inst.* Eorum autem, quibus bona deessent, capita censebantur; vndè capite censi dicebantur; & in *S. Euangel.* legitur: *Ibant omnes, vt profiterentur singuli in suam* Ci-

Ciuitatem, S. Lus.2.) eiusmodi census personalis, modicus viginti sex denariorum erat, à quo præter eas Italici iuris Prouincias, & illos, qui à Principe immunitatem obtinuerant, nemo immunis erat, vt *Carol. Sigon. de antiq. Iur. Ital. c.21.* & *cit. Montan.* post alios *d.loc.* memorant: Ipsæ verò functiones fiscales, de quibus *Auctor* noster hìc memor est, dicuntur conuenire cum illo Tributo, imò idem esse cum eodem, quod à singulis domorum focis, & caminis exigitur, ob id vulgò *Caminarium* dictum, de quo *Hermannus Latherus tract. de censu lib.1.c.5.n.2.*, quod aliàs intelligunt, quando rustici, seù subditi aliquid ratione loci, & foci domino persoluunt, vt exponit *Gylmann. lib.1.dec.12.n.18.fol.174.& 186.*, sic &
42 olim columnarium vocabant graue illud Tributum Asiaticis, alijsq; Prouincijs, temporibus bellorum ciuiliũ, à Romanorum Ducibus impositum, quod pro singulis domorum columnis, & ostijs, quæ indè ostiaria appellabãtur, exigebatur, vt post alios declarat *Maximil. Faust. cons. pro Ærar. class. 4. cons.43.ord.194.*

43 Ex quibus etiam omnibus, cum *supracit. Montan. d.loc. n.7.*, circà tradita per *Dom. Regentem* nostrum hìc concludimus, satis clarè errasse illos, qui dixerunt, ab ineunte Romano Imperio, vsq; ad Regem *Gulielmum* nulla onera Collectarum, & Impositionum fuisse; tùm quia ex iam traditis contrarium constat, *Reg. Rouit. super Pragm. 1. de iur. & exact. fiscal. n.1.* tùm etiam quia post ea Romanorum tempora in ipso Siciliæ Regno, *Federici II.* nempè tẽporibus, qui Siciliæ Rex fuit, præstari cæpisse aliquid ratione adiutorij liquet, vt ex *Capyc.* & *Capiblanc.* scribit *cit. Montan.*, aduertendo, *Andr.* scripsisse, antiquos Regni sic dixisse, non tamen ità ipsum firmasse; nàm aliàs ipsum quoque errasse indubiũ esset, cũ ex *c. Regis Caroli II. tit. de priuil. & immunit.*, contrà eos probari id videatur, dum mandat, collectas exigi iuxtà modum, vsum, & statum, qui seruabantur tempore Regis *Gulielmi II.* de quo erat facta conuentio cum Rege *Carolo I.* per Summum Pontificem, qui status, vsus, & modus, pro eo, quod constare non possunt, cum nulli, vel pauci supersint, qui possint testimonium perhibere, mandat remitti declarationem ad Summum Pontificem: *Ergo* (cõcludit *Montanus*) *tempore Regis Gulielmi exigebantur Collectæ, siuè Tributa, Iura vetera dicta, secundùm Andr. in Regn. Constit. quantò cæteris num.60.2.col. sed modus, status, quantitas ignorabantur*; vndè adnotare hìc ex eod. *Montan. d. loc.* non omittimus, quod sicuti certum est de antiquissima Tributorum origine, eorum imponendi modum, Ius regale supremum esse, & quod sub Tributi nomine conueniant Census, Collectæ, Vectigal, & cæteræ Impositiones, Telonia, siuè Collationes, ac Tributa ordinaria, siuè extraordinaria; Ità quoque certissimum est, quod quantitas, & modus huius Tributi ordinarij, aut extraordinarij exigendi vniformes non sunt, sed varij apud diuersas gentes, & singula Regna, aut lege Regia lata, vel Consuetudine diuersimodè obseruantur.

44 In Regno autem isto, proùt aduertit *Auctor* noster hìc, fiscales functiones (quæ à Catholico Rege nostro exiguntur à quolibet foculari, siuè à qualibet familia simùl viuente, & sic à pluribus insimùl viuentibus, sub vno scilicet tecto, secundùm *Montani* tradita *de regalib. verb. extraordinaria nu. 11.* vndè vnus constituitur fumans) iusta ex causa impositas fuisse, cõstat, veluti subrogatas in locum omnium Collectarum, quæ ab antiquissimo tempore ab exactis Regibus imperabantur, in recognitionem supremi dominij, regiminis, ac tutelæ, quam de Regno Reges gerunt, vt admonet *Auctor* hìc *num. 8. Pras. Camill. de Curte in diuers. feud p.1. fol.6.n.6.& 7. Mutius Surgens Neap. illustr. in annot. fol. mihi 340. àt. R. de Philippo fisc. dissertat. 34. n.35. Io: Laganarius ad R. Rouit. super prag. 1. de iur. & exact. fisc. lit. A.* Consonant verba Re-

gis *Roberti* in *cap. Regni*, incip. *Fiscalium*, 255. iuxtà ordinem *de Nigris*, ibi: *Fiscalium functionum exactioni cõgruæ, per quas Reipublicæ curam gerimus, & onera supportamus, opportuno tempore prospicere cupientes, &c.* Et concordat his lex Regia Hisp. *in l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil. l. 2. tit. 15. lib. 4. Recop.*

45 Itemq; posteà continuè iusto titulo exactæ; dùm in anno 1442. tempore *Alphonsi I.* Regis fuit oblata solutio per generale Regni parlamentum ducati vnius pro quolibet anno in singula focularia, quæ oblatio fuit à Rege acceptata, vt in *Capitul. & Priuileg. Neap. fol. 5. cap. 1.* Et posteà in anno 1449. fuerunt additi caroleni quinque, & grana duo pro quolibet foculario exigenda, pro quibus clementiss. *Rex Alphonsus I.* obtulit, ac præstare voluit salis rubri tumulum vnum cuilibet fumanti, & sic fuit per Regiam Curiam dari concessum, testibus *Scip. Mazzella in descript. Regn. Neap lib. 2. fol. mihi 348. & Io: Laganar. ad Reg Rouit. in Prag. 1. de iur. & exact fiscal. litt. A.* Vndè dictum est, quod caroleni quinque sunt pro tumuli salis pretio, & grana duo soluenda, puta, vnum pro expensis conducturæ, & aliud pro mẽsuratura; & sic meritò dicitur, quod impositio salis in Regno non fuit primò indicta à Rege *Alphonso*, sed à Re-

46 ge *Federico II.* Imperatore; dùm *Rex Alphonsus* tumulum salis pro quolibet fumante Regno donauit, secundùm cit. *Mazzell. ibid.*, cum pateat, impositionem salis, imperatam in Regno, fuisse longo tempore antè Regem *Alphonsum*; & quia tempore, quo ipse Rex *Alphonsus* collectam aliorum carolenorum quinque pro quolibet foculario exegit, dictum salem donauit, & cuilibet fumanti dare promisit; indè versum est, quod dicunt Regnicolæ, iura salis dandi, atq; vendendi, introducta in Regno à Rege *Federico II.* Imperatore, vt in *Ritu Regiæ Cameræ de Iure salis in princ. rubric. 20. nouæ edit. Affl. in cap. vnic. vers. & salinarum n. 1. quæ sint regalia*; Impositionem verò solutionis annuæ, quæ fit per Populos Regni, institutam à Rege *Alphonso* fuisse; dùm scribunt, ipsum *Alphonsum* cum Regnicolis conuenisse, de præbẽdo cuilibet foculari annuum salis modium, in cuius recompensationem acceperat collectam, & dationem annuorum carolenorum quinque ab ijsdem Regnicolis, mediantibus regijs litteris expeditis in anno 1451., de quibus *Reg. Tapia in rubr. de constit. Princip. cap. 4. n. 54.* vbi mentionem facit de dictis alijs assibus duobus, quæ pro conductura, & mensura salis exigi dicuntur, quem refert *Camill. Borrell. de præstant. Reg. Cath c. 24. à nu. 19. ad 21.* & mentio quoque de prædictis fit, in *Pragm. de iur. & exact. fiscal. & in c. 4. capit Ciu. fol 5. àt. R. Rouit. in d. Prag. 1. alleg. 1. n. 65. Pisan. in cit. add. ad Gaetã super Rit. R. C. S. rubr. 20. nu. 44.* post *Auctorem* nostrum infrà videndum in *seq. tit. de collect. à n. 45.* ibiq; nos *n. 63.* & in *§. 20.* à *n. 14.* ibiq; nostr. *annot.*

47 Salis verò præstatio tumuli vnius pro quolibet foculari, fuit posteà Regiæ Curiæ solemnitèr, ac legitimè remissa circà annum 1607. in generali itidem alio Baronum Regni, Procerũ, & Magnatum parlamento, *Reg. Rouit. in Pragm. 1. de sale vendend. nu. 3. Reg. Capyc. Latro decis. 116. n. 7.* nulla vnquã habita ratione de alio antecedenti parlamento in anno 1481. Regis Ferdinãdi tẽpore facto; dùm illud non habuit effectum, sed post tres annos continuata fuit semper exactio fiscalium; proùt iam anteà, vt ex *c. 27. inter c. Regis Federici fol. 24.* fundat *Reg. de Ponte d tract. tit. de regal. imposit. 4. §. 2. nu. 14.* quod exposuit iam antè illum *Auctor* noster infrà in *tit. de collect. à num. 50. ad 57. & 58.* & *Reg. Capyc. Latr.* post *Auctorem* nostrum *in cit. dec. 116. n. 8.*

48 Hinc improbandus est (salua doctiss. viri in alijs opinione) *Horat. Montanus*, qui Regi nostro Catholico, Dominoq; naturali amabilissimo, & auorum continua serie pijssimo, Iurisq; veritati parùm fidelis ostenditur; dùm absque fundamento conqueri videtur, de præfata

sata salis remissione, in dicto generali parlamento validissimè conclusa, autumans, contrà Regni antiquissimum, approbatumq; stylum, & Consuetudinem Iuri conformem dubitare, quod per Baronum, & Procerum parlamentum, Regnum totum, eiusq; Vniuersitates, atq; subditi omnes repræsententur, quando & ipse *Montan.* fatetur in *tract.de regal.verb.Vectigalia nu. 1.& in cit.loc.n.7.* quod hoc in Regno Barones pro subditis loquuntur in parlamento generali, ex *Frecc.* aliorũq; doctrina; & posteà fuit ausus dicere, quod forsàn requireretur in tali remissione dictæ præstationis salis, consensus omnium Vniuersitatum, ac subditorum Regni congregandorum, veluti continente interesse, quod singulos tangebat, cum singula focularia soluant, illisq; singulis sal debebatur.

Quod quidẽ assertũ, repugnãs videtur antiquissimę Regni cõsuet., *And.Capan. de Iure Adobæ q. 34. n.26.* dùm omne Regni interesse semper prȩuio tali parlamento examinatum, & quid in eo gerendum, conclusum fuit, Baronibus pro subditis loquentibus, semperq; fuit inde attenta maior, & ditior, siuè melior pars ciuium Regni, in vnum congregatorum; proùt de iure attendenda est pro cæteris in concludendo, secundùm *Bald in l.& secum 7.§.fin. n. 2.& 3. D. de pact.*, vbi *Paul. de Castr.* idem firmat, &ità post alios comprobat *Reg.de Ponte de potest. Proreg. tit.4. de reg.imposit.n.24.& 25.* vbi attendẽdam esse rationem positã, & à *DD.* traditam, vndè concludit, sufficere consensum Magnatum Regni, quia sanior pars attendenda est, ad euitandam multitudinem gentis imperitæ, quæ causas, statum, & securitatem Regni concernentes minimè discernit, nec illarum est capax, & sic per Magnatum, ac Baronum parlamentum legitimè Regnum totum repræsentatur, *cit. Capan.d.loc.n.23.*

Idq; omne antiquissima praxis, & obseruantia confirmat; dùm omnia donatiua oblata Regi, oneraq; quæ singulos quoque, vti singulos subditos tangebant, eodem modo conclusa fuere, de quibus videndi sunt *Scipio Mazzella in descript. Regn.Neap.lib.2. à fol. 342.ad 350.* & *Io:Dominic.Tasson.de antepb.vers.4.obs.3. à n.25.* quæ Consuetudo antiquissima in Regno iniqua non est, nec vsurpatio videtur, sed iure est introducta, ex prædictis rationibus; & proindè obseruanda est, vt *cit. Reg.de Ponte ibid.* concludit, & probat in simili, ex *Baldi* doctrina in *cap.cum tanti n.29.extr.de consuetud.*, *Franc.Cæsal.ad Peregr.de fideic.fol.mihi 73.vers. si ergò*; Imò, dùm in dicto parlamento Regis *Alphonsi I.* tempore, in quo dictum salem præstari, fuit à Rege concessum, non interuenerunt Vniuersitates, siuè earum Administratores, nec vocati fuerunt subditi, sed solùm adfuerunt Barones, & Proceres Regni, qui pro Vniuersitatibus, & subditis interfuerunt; Nescitur, quomodò ad remittendam posteà salis annuam præstationẽ Regiæ Curiæ, à præfato alioqui optimo I.C. dici potuit absq; aperto iuris errore, fuisse necessarium, dictas Vniuersitates, & subditos ad id vocari; dùm iuris indubitata principia volunt, nihil tàm naturale esse, quàm eo genere, ac modo, quodq; dissolui, quo ligatum est, *l.nihil tàm naturale 35.D.de reg.iur.*, *l.omnia 5.& l ferè quibuscumq; eod. tit.* Et quibuscumq; modis obligamur, ijsdem ferè in contrarium actis liberamur.

Igitùr si in antecedenti parlamẽto, in quo dict. sal prȩstari promissus fuit, non fuerũt vocatæ Vniuersitates, ac subditi Regni; In sequenti alio, in quo fuit remissa salis prȩstatio, nec opus fuit, Vniuersitates, ac subditos vocari; nam proùt quidq; contractum est, ità & solui debet, *l.proùt D.de solut.* Vinculum namquè obligationis eo modo soluitur, quo quæri adsolet, vt est apud *Papin.in l.quamuis saltus, D.de acquirend. possess.* Ait enim lex, colligatum, obligatum, contractum, alligatum, adstrictum, illigatum, simili modo in cõtrarium acto dissoluitur, vt eruditè

 exor-

exornat *Petr. Faber ad tit. de diuers. reg. iur. antiq., ad d. l. nihil tàm naturale per tot.* Ex quibus constat, satis rectè concludi, validè fuisse per Regnum totum remissam Regi salis præstationem, vt idem *Montan.* rectiùs posteà loquendo confitetur *in eod. tract. de Regal. versic. piscationum n. 3 fol. mihi 295. à nu. 9. ad seqq.*

Ad quod notandum est ex his, quæ fundauit *Reg. de Ponte de regal. Imposit. per tot.* dùm *n. 17.* pro singulari scribit,
49 quod adeò verum est, quod in his functionibus publicus fauor, & vtilitas versatur, vt quoties de his tractatur, dicatur factum, & negotium Vniuersitatum Regni; ideòq; in eis maior pars poterit minori præiudicare, quod latè confirmat *Io: Laganar. ad Rouit. in prag. 1. de iur. & exact. fiscal. litt. A.*, addito *P. Diana resol. moral. tract. 3. de parlamento resol. 27.*, & an in impositione Adohæ, vel Donatiui procedant termini *l. quod maior, D. ad municip.*, latè examinat *Andr. Capan. de iur. Adohæ qu. 34. per tot.*, & quid apud Germanos vide *Faust. pro Ærar. class. 5. ord. 511.*

Et imò circà prædicta, meritò lau-
50 dantur Augustissimi Hispaniæ Reges, quod summa humanitate, & moderatione imponant tributa approbantibus Regni procuratoribus, plebis Tribunis, ac subditis in Comitijs, *Parlador. lib. 1. rer. quotid. cap. 3. fol. 57. Bolerus de decoct. debit. fiscal. tit. 2. quæst. 2. num. 44.* Quamuis *Vasquius* referat lanarum vectigal subditis impositum fuisse non conuocatis procuratoribus Regni, neque celebratis Comitijs; posteà tamen in Comitijs reuocatum esse *lib. 2. §. 17. de success. creat. num. 102. Faust. pro Ærar. class. 5. ordin. 510.* vbi insequitur: quod si Rex extraordinarium subsidiũ ab his exigere habeat necesse, vt omnis coactionis suspicio tollatur, & suffragia sint liberiora, pijssimè permittit, ordines conuocari Neapolim, non qui-
51 dem in arce, aut Palatio regio, sed in Monasterio Diui Laurentij, vbi Rex ipse, vel eius nomine Prorex accomodata ad rem præsentem concione, causam, & necessitatem impulsiuam conuentus agendi, petendiq; extraordinarij subsidij exponit, & deindè, quãtum Rex ab ordinibus expectet, declarare solet; Quam praxim habes apud *Marc. Ant. Surgent. de Neap Illustr. lib. 1. cap. 23. n. 33. Reg. de Ponte dec. 15. Cons. Roccũ de offic. §. 5. de don. n. 87. Iul. Cęs. Capac. in hist. in tit. il Forastiero fol. 660. & Nos infrà in annot. ad quæst. 7. §. 3.* Et ex hoc præ cæteris omnibus mundi Principibus in æternum laudandi clementissimi Reges nostri Catholici, qui non præcipitantèr pro libidine, ac iactantia, vt Principes quidam, se gerunt, qui gloriantur, se habere priuilegia, potestatemq; quãtum velint à populo exigendi, vti ferunt Galliæ quendam
52 Regem gloriatum, sibi aureum esse pratum, quod meteret, quotiescumq; vellet, *Faustus d. class. 5. ordin. 509.* immemorem, Galliæ Reges, nisi suffragante generalium ordinum scitu iàm inde ab ætate Caroli Magni tributa noua instituere non potuisse, vt post *Aymonium Monachum lib. 4. cap. 126. & seq. & Io: Bodin. 6. de Republ. c. 2. n. 656.* testatur *Faust. d. loc ord. 510.*

In casu tamen necessitatis non posse
53 Ciuitatum Procuratores, atq; ordines non consentire, vt imponatur tributũ, cum tunc ipsis quoque dissentientibus à Principe imponi tributum possit, post *Io: del Castillo Sotomayor lib. 7. contr. cap. 9. per tot. Boler. de tit. 2. qu. 2. n. 45.* & infrà in *annot. ad q. 10. §. 3.* declarabitur.

Quantùm verò fuerit semper aliena
54 mens recolendæ mem. Augustiss. nostri Regis Philippi IV. ab impositionibus tributorum, legatur eius *Epistola*, quã registrauit *Reg. Sanfelic. in fin. discept. vnic. de donatiu. post to. 1. decis.* Quæ sanè aurea est Epistola digna tanti gloriosissimi Monarchæ, vt obseruat *Capon. to. 4. discept. 313. n. 6. in fin.*

55 NOrtmanni (ex quorum inuasionibus plures exortos Principatus, cum ius se in armis ferre dictarent, testatur *d. m. Arnis. de republic. c. 1. sect. 2. n. 14. circà fin.*) primi Coronam Regni huius suscepere, cum Rogerius, Siciliæ

ciliæ Comitis Rogerij filius, iubente Guiscardo, Siciliam à Saracenis recuperauerit, nactus occasionem in Calabriam contendit, illiusq; & Apuliæ potitus est, Regemq; Italiæ se appellandum iussit, sic ad Nortmannos Neapolis peruenit, & Græcum in ea Imperium defecit, *Iul. Cæsar Capac. lib. 1. Hist. Neap. c. 20. fol. 324. àt.* Cumq; rursùs ille Rogerius post Capuam debellatam (præcedente S. Brunonis tunc viuentis in somnijs visione, cum ad id excitante, ob quod inde parta victoria Priuilegia, Iurisdictionēq; eius fratribus concessit, quibus ex eo tempore adhùc fruitur Monasterium, in Calabria situm, Sancti Stephani de Nemore, vt post *Card. Baron.* memorat. *Tasson. de antefat. vers. 14. n. 67.*) ab Innocētio II. Pontifice de hoc Regno fuerit inuestitus, *Fazzella de reb. Sicil.*, dictusq; indè primus Rex Neapolis an-
56 no 1144. coronatus, iuxtà *Card. Baron. Ann. Eccl. tom. 12. fol. mihi 196.* & *cit. Capac. lib. 1. hist. Neap fol. 169.* quod latiùs ex pluribus annotabimus infrà *ad §. 26.*

Vndè meritò cū ipso Rogerio I. huius Regni Rege fuerūt hoc in Regno Tri-
57 buta exorta, vt *Auctor* noster hic rectè animaduertit *n. 12.* nam penè cum Regibus ipsis in toto Orbe Terrarum, cū primùm Regū in qualibet Orbis parte dominatus incæpit, lege Regia lata, insimùl ipsa Tributa imperata, cum in omnibus nationibus, & gentibus, vbi Reges primùm recepti sunt, & Tributa quoque Iure regio indicta fuere, idq; Iure supremi dominij, vt ex *Gen. cap. 47. & lib. 3. Reg. c. 6.* constat, *Bulenger. lib. 1. de Imper. Rom. cap. 1. Amaya super C. lib. 10. tit. 16. n. 1.* Et Regem Salomonem annonam, ac familiam vniuersam, quam habebat, amplissimam, sic sustētasse legitur, *3. Reg. c. 1.* Id enim fuit propemodùm necessarium, vt omnes subditi ad Tributorum præstationem vrgerentur, tùm in signum subiectionis, ex *c. 2 de cens.*, tùm ad exercitus alendos, Magistratusq; substinendos, & cætera onera publica subeunda, vt ex *Bouadill.*, & alijs *ibid.* fundat *citat. Amaya*, dicens quoque, eadem Tributa imperari ob domus regiæ sumptus, sicut pro manutentione Præfectorum, qui sunt legum, & politici status custodes; Iure indè victum petunt, & quæcumq; alia necessaria sunt, ad tàm difficilis muneris administrationem. Hinc ordinaria collatio Tributorum descēdit, quæ in subsidium sumptuum, atq; laborum, & pro regimine generali exigunt Imperantes quotannis, argum. *D. Matth. c. 17. vers. 14. & c. 22. vers. 17. & 21. S. Marc. 12. vers. 14. & 17. S. Luc. 20. vers. 22. & 26. Roman. 13. vers. 6. & seqq.* Ius namq; est Regis, vt à Regno alatur, & quidem pompa regali, cum vt ei Regnum subministret omnia, quę necessaria fuerint, & ad bella gerenda, & ad pacem conseruandam, hæc à Populo Regi subsidia debentur, & necessariò à Populo fideli soluuntur, nam Tributa, ac Vectigalia, vel ad domesticos Regiæ Domus sumptus, vel ad Exercitus, vel ad Populum alendum, vel ad Magistratus, & onera publica relata sunt, *Nouell 39.* quod latè exponit, exemplisq; exornat *Bulenger. de Imper. & Imperat. lib. 9. cap. 1. lit. C.*

58 Et proindè censum, ac tributa non soluens, non modò in conscientia tenetur, vt suprà, verum etiam soluere denegans, in Principis contemptum incidere dicitur, ac in crimen læsæ Maiestatis, *Gig. tract. de crim. læs. Maiest. q. 36. n. 2.* Etenim Tributum præstatur in recognitionis, & obedientiæ signum, notaq; est dominij vniuersalis, quod in singulorum bonis Reges habent; quapropter etiam eo nomine bona singulorum tacitè sunt hypothecata; Detrectans ergò Superiori soluere Tributū, obedientiam subtrahit, Maiestatemq; maximè offendit, quicquid enim boni homo, Ciuisq; in Republ. habet, & possidet, quod viuit, quod liberè viuit, quod benè, quod beatè, omniumq; rerum, & bonorum vsu, & interdùm etiā copia ad voluptatem vtitur, fruitur, totum hoc beneficium Regi acceptum est referendum, ille, vti pater Patriæ,

Rei-

Reipublicæq; status, ciuilisq; ordinis Custos, facit, vt homo sociatus in ciuilitate ciuilitèr viuat, suisq; gaudeat bonis; qua de causa non tantùm necessarium, verùm etiam æquissimum reputatur, vt aliquid ex lucro, & compendio illorum bonorum cōferat in commune; proptereà quod & homo, & res singulorum in Repub. conseruari nequeant, nisi conseruetur Respubl., siuè communitas; adeòq; singuli sui causa impendere videntur, quicquid conferunt in publicum vsum; Hæc nō omittenda verissimæ sententiæ verba ad prædicta, ex *Nouell.8.c.10.§ 2.*& ex *D. Chrysost.in epist.ad Rom homil.23.* recēset *Faust.cons.pro Ær.class.5.ord.474.*

59 Antiquissima, iustaq; inde meritò, ex eo tempore iura illa Regia *Auctor* noster *num.13.* hoc in Regno agnoscit, puta *Passus, Forestagia, Plateatica, Prouentus pœnarum, & Iura ponderum, & mensurarum; Andreas* autem ab eodem nostro *Auctore ibid. cit.in Const. Regni, quantò cæteris n.6.col.2.* (necnon idem *Andr.*Rituum R.Cam.Summ.compila-

60 tor in *rubr.31.Rit 1.*vbi *Goffr.de Gaeta n.14.* hæc verba *vetera,* & *noua* ad demonstrationem licitorum, & illicitorū intelligit) infrascripta iura vetera adnumerauit, puta *Dobanam, Anchoragium, Scalaticum, Glandium,* & similiū, *Ius Tumuli, Ius Casei, & Olei,* non tamen vbiq; per Regnum, *Portum, & Piscariā veterem, Ius affidaturæ, Herbagiū, siuè Pascua, Buccerīā, & Passagium vetus*; cætera verò, quæ ibi sequentia enumerat, noua Iura esse dixit, inter quæ etiam connumerantur *Adiutoria,* quorum præcipuum est, vt quando Rex hospitatur in Terris Prælatorum, Comitum, vel Baronum, Feudatariorum, recipiat *Corredum* à Dominis Terrarum, qui faciunt regias expensas, *Isern. in constit.quamplurimum, de Adiut.n.50. fol.240.2.col.*, quæ contineri dicit inter ea, quæ competunt ratione maioris dominij; Imò inter eadem, iura extraordinaria, quæ à Rege imponuntur, commemorantur ex *Federico in c.vn., quæ sint regal.*, dùm ille inter regalia iura, *Ius subuentionis extraordinariæ* adnumerauit *in §. & extraordinaria collatio, ibid., Cons.de Georg. in repet. feud. c.57. n.7.* prout ex iure feudali indictum est *Adiutorium,* à Feudatario prętandum, scilicèt pro directi domini subuentione, quando associat Imperatorem, vel in hostem, vel in accipienda corona, *c.1. §.similitèr, de capit. Corradi c.Imperial. §.firmitèr de p. f. a.p.F.de Georg.d. loc. n.6.* & multi casus sunt subuentionis, Domino à Vasallo præstandæ, siuè Burgensis sit, siuè Miles, ex *Constitut. quamplurimum, cit.Georg.d.loc. num.8., Reg.Rouit.in cons.vlt.in mat.donat.* in *cons. lib.1.n.20.*

61 Ad *Dobanæ* verò nomen, quod inter iura vetera primùm collocauit *Andr. sup. cit.*, omnia Tributorum iura, tàm vetera, quàm noua, imò & ipsum Regium Ærarium, siuè Regiam Camerā spectare, ac in illo contineri indubium est, nam exactio pro Regio Ærario in Regno olim tempore Regis Gulielmi, & aliorum Regum in Dohanis, tàm Terræ, quàm Maris, Forestagijs, Passagijs, & alijs, fiebat, vt ex *Const. Magistri Camerarij,* exponit *Reg.Tap.b.s.Iur. Regni tit.3.n.3.* Verbum namq; *Dobana* latinum non est, sed Normannum significans combinationem, ac vnitatem multarum Gabellarum, & Iurium regalium, quæ sub vno verbo comprehenduntur, *Andr.in c.1. § similitèr de probib.feud.alien. per Frid., & in c.1. de contr.feud. apud Par.ter. Io: Dom.Tasson.de Antefato vers.3.obs.3.Trib.17.n. 322.*, de cuius verò Dohanæ iuribus, & speciali significatione, ac iurisdictione plura annotabimus ad nostrum *Auctorem* infrà *in §. 6. de Iure Dobanarum.*

62 F*Edericus II.* Imperator, *Henrici VI.* Imperatoris filius, fuit Rex Neapolis, ex *Io: Anton.Summont. hist.Neap.lib.2.c.8.fol.87. vlt. edit.* Cōstitutionumq; Regni conditor secundùm *Andr.in const. si Vasallus, de fideiuss.Domin.à Vasall fol.235.nu.4.1.col.* quas promulgauit ann.1222.vt in *finalibus Regni.Constit.* verbis legitur, duos an-

annos post quàm fuit coronatus, vt *Auctor* noster hic notat *num.43.& 44.* necnon *Constit. in Auth. habita C.ne fil. pro patr.* condidit, secundùm *Petr. Rebuff.ad d. Auth.in princ.*, vbi *Federicum*, ac *Fridericum* dici posse scribit, eiusq; autem Federici leges fuerunt in *Cod. Iustinianeo* insertæ, ac approbatæ, inter quas nonnullas ad libertatem Ecclesiasticam conseruandam,& pro Italiæ securitate, ac telluris cultu, nauigantium, studentiumq; fauore imperauit, teste *Pandulpho Colennuccio lib. 4.compend.hist.Neap.fol.* 113. Iura no-
63 ua, siuè alia Tributa in Regno imperauit, quæ descripsit, ac numerauit *Andr.in d.constit quantò cæteris*, *cit.loc.* Et leguntur *in Ritibus Regiæ Cameræ rubr.31.*

Fuisset autem Federicus mirabilis prudentiæ Rex, tùm ob leges quamplurimas sancitas, tùm etiam ob quædam illustria facta, tàm in armis, quàm in literis, si benè cum S.R.E. se gessisset, & licet discretissimus fuerit in ordinando vitam subditorum in agibilibus, ac prudentèr considerauerit fraudes, & malitias vendentium, quibus obuiauit per pęnarum impositionem, vt notauit *Andr.de Isern. in Cõstit. Magistros Mechanicorum, de fid.mercat.col. 2.n.80.fol mihi 286.* Studia hac in Ciuitate Neap.primùm instaurauerit,tra-
64 ducere fecerit *Aristotelis* opera è græco in latinum, literatorum virorum amicissimus, & inter Iuristas dilexerit *Roffredum Beneuentanum I.C.*, quem generalem eius Curiæ Iudicem elexit, *Pandulph. Colennuc. lib.4. compend. hist.Neap.fol.* 113. & anteà latiùs de illius gestis à *fol.87.ad seqq.*

65 Tyrannus tamen fuit, vt probat idẽ *Andr. in constit. si damna clandestina,de homicid.fol.mihi 56.n.60.& 70.*& multa Statuta noua imperauit in Regno contrà Deum, & Iustitiam, ob quod videtur Federicus *quiescere in pice*, & *non in pace*, secundùm *Andr. in constit. quantò, de dec.præst.n.50.col.2.* vbi hæc insequitur: *Multum debent cauere Principes mundani in hoc, quia etiam hoc Deus retribuit, sicut patet in illo Federico, cuius hæredes non sunt hodiè. Dicitur enim Isai.10. Veh qui condunt leges iniquas, sic & socius de talibus quæsitis nõ habet partem. D pro socio &c.* idemque *Andreas in Ritu 1.R.C S.sub rubric. 19.* ibi: *Imposita fuerunt hæc ab eo,qui depositus fuit à Regno & Imperio,*(vt in *Decretal. c.ad Apostolicæ dignitatis,de sentent & re iudic.in 6.*) *pęna sua propterea in Inferno crescit semper, sicut pęna Arrij, vt Augustinus dicit.* Licet *Goffred.de Gaeta super d.Rit.C.S.rubr.31.n. 7.* testetur, mortuum fuisse assumendo signum Crucis contra infideles in paruo flumine Regni, vnde non esse desperandum de eo; sed illum sine hæredibus obijsse etiam refertur, quia suo sensu abundabat, & de suorum Sapiẽtum consilio non curabat, *Capibl. de Baron in Pra. n.1.nu.17.* post *Andr. & Afflict.ibid.cit.*, errare enim cum consilio,non est iniquitas, ex *Innoc in cap. quantò, de iudic.*, & sine eo Principes excedunt, *Surgens Neap.illustr. cap.17. n.6.*, nam in pectore iura Principes habent per Iurisperitos, qui illis assistũt, non quia infusa habeant, vt ex *Andr.*, & alijs monet *cit.Capibl.d.loc.n.19.Reg. Tap.de præst. Reg.Cancell. tit. de prerog. n.19.* Fuit namq; ille nimiùm cupidus in augendis, & rigidus in suis iuribus exigendis, secundum eundem *Isern.in constit.fratribus,de assoc.dom.à Vasall.n. 60.col.2.fol.232.*

Et quia se intromisit in electione Prælatorum, quæ ad Ecclesiam perti-
66 net, fuit vna de causis, quare ille,postquàm fuisset multotiès excommunicatus, tandem depositus fuit, secundum *cit. Andr.in constit.disputare, tit.vt null. se intromitt.fol.12.n.60.col 1.* Constitutiones verò ab illo conditæ,non fuerũt reuocatæ, *Andr in proœm.Cõstit. col.21.* nam librum Constitutionum compilari, & publicari fecit, antequàm Imperio, & Regno priuaretur, secundùm *Gloss.in proœm.Cõstit.col.1.n.10.* De cuius verò Friderici II. vitijs videndus *Thomas Bozius de signis Ecclesiæ,sign. 51.lib.12.cap.3.fol.mih.480.lit.A.& B.*

& de

& de alijs contrà Christianos gestis, idem *Bozius* adeundus, dùm notauit, dicens, (*Saracenos adeò fouit Fridericus, vt eos mercede conductos magis, quàm cæteros Christianos in militia caros habere sit visus*) & *lib.12. de sign. Eccles. sign.52.c.5.fol.487. lit. C.D.*, necnon de eiusdem Friderici aduersùs Sacros. Cath. Eccl. Rom. ingratitudine, ac pessimè gestis, & contrà Ecclesiasticam libertatem constitutis, attentatisquè adeundus est *cit. Bozius d.l.lib.19. sign. 81. fol.286. lit. B.C.D.& seqq. cap 5.* additis *Io: Villano in Cronica Parthenop. c.70.*, ac *Scip. Mazzell. in descript. Regni Neap. in pag. 454. & 455. Bilotta in conclus. feudal. 35. n.3.*

67 Maximum autem omnium scientiarum, iurisq; diuini, ac humani percelebratissimũ illũ Monarchã Summũ Põtificem *Innocentiũ IV.* Ianuẽsem de familia *Flisco.*, è Comitibus Lauaniæ, nomine *Synibaldũ Fliscũ*, quẽ sub *Azone, Accursio, & Iacobo Balduino* Ius Ciu. didicisse tradit *Valent. Forster. Hist. Iur. ciu. Rom. inter tract. 1. to. fol. mihi 54. 4. col.* ante Pontificatum, eius Cardina-
68 latus tempore, præfati Federici amicissimum memorat *Colennucc. lib.4. compend. hist. fol. 102.*, nam cum fuisset à S.R.E. Federicus educatus, ei primùm multa singularia iura contulit; demùm contrà matrem, videlicèt Ecclesiam insurgens, ab ea depositus fuit, ac damnatus, sicut Diabolus, vt *in cap. ad Apostolicæ, de sent. & re iudic.*, *Aluarot. in c. vnic. de pac. ten.*, *& eius viol. cit. Rebuff. supr. d. loc.*, *& in tract. vt laici non conuen. coram Iud. Eccl. Gloss. vn. nu.5. in lib. Constit. Regni Gall.*, eoq; deposito, fuit de Regno inuestitus *Carolus Primus, Andegauiæ* Dux, *Cons. de Georg. in repet. feud. c.57. n.9.*, post *Andr. in c. vn. §. extraordinaria n.62. quæ sint regal.* Et sic intrepidissimè ipsum *Federicum II.* maximus ille *Innocentius IV.* in Concilio generali Lugdunensi, per ipsum celebrato, Patrum consensu excommunicauit, ac deposuit, de quo sententia legitur in *6. Decretal. in d. c. ad Apostol. de sent. & re iudic.*, *Colennuc. in compend. hist. lib.4. fol.114.*

Et satis indè de isto *Innoc.* peregregiè eius temporis vnico elogio histo-
69 riæ memorant, doctissimaq; eiusdem commentaria ad decretalia, ac decretales, ab ipso edita, pro æterna eius memoria loquuntur, dùm magistrali diuini, ac humani iuris apparatu nos ditauit, & assiduè docet, de cuius operibus, laudibus, ac optimè gestis, veluti de alio libro illo, quem edidit *de Iurisdictione Imperij, ac Summi Pontificis*, contrà *Petrum de Vineis* (qui fuit Capuanus, Constitutionum Regni Siciliæ compilator, præfati *Federici Imp.* Magister, & Cancellarius, & Magnæ Curiæ Iudex, vt in *Constit. ad laudem.*, de quo *Danthes cantu xiii. Inferni*:

Io son colui, che tenni ambe le chiaui
Del cuor di Federigo.

Ibiq; *Christoph. Landinus in exposit.* eius desperatam mortem variè narrat) latè adeundus est *Platina in eius vita*, addito *D. Thoma Diplouatacio in eiusdem vita in lib. d. Innocent. comment. ad decret. in princ.*, & *citat. Valent. Forster. d.l.* vbi insequitur: *Scripta huius Innocentij, in quanta habita fuerint authoritate, venerationeq; inde facilè constat, quod pater, & organum veritatis à multis Iuris vtr. peritis appellatur, quamuis autem pro ea, qua pollebat potestate, scriptis suis facilè authoritatem addere potuerit, eius tamen modestiæ fuit, vt veritatem authoritate non prægrauare, verùm liberum iudicium lectori relinquere voluerit; primus Cardinalibus roseum galerum, dignitatis insigne, & ornamentum addidit, natalem Beatæ Virginis octonis diebus Ecclesiam celebrare iussit, Bononiam Studio priuauit, & Patauium transtulit; Mortuus est Neapoli, & ad S. Laurentium sepultus Anno Christi 1254. ann. 12. Põtificatus.*

Illud tamen aduertendum hic non omittimus, nempè *Platinam*, ac *citat. Forsterum*, dixisse, dictum Innocẽtium
70 IV. sepultum in Ecclesia S. Laurentij huius Ciuitatis Neap., & tamen nos videmus, proùt *Author* noster hic *n.24.* memorat, eius sepulturam in Ecclesia Archiepiscopali Neapolitana, propè Ia-

Ianuam Sacrarij, & sic testatur *Io: Villan.in Cron. Parthen. cap.*71. Quod pro historiæ concordia ità intelligendum esse ducimus, puta verum esse, dictum *Innocentium IV.* fuisse sepultum in Ecclesia antiqua S. Laurentij, sed eam fuisse, vbi hodiè videmus Metropolitanam Neapolis fundatam, & sic *Platinæ*,& *Forster.* testatum verum est, dùm dixerunt, illum in Ecclesia S.Laurentij sepultum, hoc est, vbi hodiè Archiepiscopalis Ecclesia est, propè Sacrarium, vt benè exponit *Thom.Costo in annotat.ad Colennucc.lib.4.compend.histor.fol.*118. vbi carmina in dicto sepulchro adscripta refert.

Similitèr nec pigeat carmina illa referre, à dicto *Friderico* scripta, & eidem

71 dem alia ab ipso *Innocentio IV.*, siuè à *Gregorio IX.* vt alij volunt, rescripta, per cit. *Dom.Thom.* ibidem relata.

Friderici sunt:

Roma diù titubãs, longis erroribus acta,
Corruet, & Mundi desinet esse caput.

Innocentij verò, siuè (vt alij volunt) *Gregorij IX.* iuxtà *cit. Bozium de sign. Eccl.lib.3.sign.19.cap. 3.fol. mihi 216. lit.C. & D.*

Niteris incassũ nauem submergere Petri,
Fluctuet, & nunquàm desinet esse ratis.

Rursùs idem *Fridericus* circitèr annum 1240.

Fata volunt, Stellaq; docent, auiumq; volatus,
Quod Fridericus ego malleus Orbis ero.

Cui sic *Pontifex* vera prædicens rescripsit.

Fata volunt, scriptura docet, peccata loquuntur,
Quod tibi vita breuis, pęna perennis erit.

Hæc quoq; recensent *Ciacon. in eiusd. vita*, & *Thom. Bozius de sign. Eccles. sign.19.c.2.lib.6.lit.C. & D.*

72 Nulli autem dubium est, Federicum Imperat. generales quasdam subuentiones à toto Regno petijsse, & exigere cæpisse, idq; omne sub *adiutorij* nomine, necnon figurato spontanei donatiui titulo; Hinc licet *Andr.in c.1.§.similitèr, de cap.Corr.*, Adiutoria, quæ Regi præstantur, *Adobamenta* vocauerit, separatum tamen *Adiutorium* ab *Adobamento* est; nàm reuera *Adoha* est illa, quæ imponitur Feudatarijs; *Adiutoriũ* verò, quod imponitur toti Populo, & sic etiam Burgensibus, licet largo modo etiam Adoha, Adiutorium dicatur, vnde de nomine hoc videndus est *Luc. de Penna in l.illud, C.de annon.& tribut. lib.*10. vbi dicit, quod Collectæ regiæ in Regno cæperunt Regis *Friderici* tẽpore, ac fuerunt vocatæ *Adiutum, in Const.quamplurimum in rubr.& nigr.* vocantur *Adiutoria*, in vsibus tamen feudorum vocantur *hostenditiæ*, vt in *d c.1. §.similiter*, & dicuntur ab hoste, secundùm *Andr.in c.1.2.col.de nat.feud.* quasi hostis occasione datiũ indictũ, *Ant. Capyc.in inuest.verb.Adiutoria, fol.mihi 24. àt.*, vnde dicitur, Regni Vniuersitates à tempore *Federici* primũ coactas fuisse soluere collectas, quæ exigebantur sub nomine *adiutorij*, ex *cit. Luc. de Penn.*, *Reg.Capyc.Latr.dec.*116. *à n.*3.

73 Quod *adiutum*, post mortem *Federici*, tẽpore aliorũ Regũ vocabatur *Donum*, & posteà *Collecta* nominatæ, & durauerunt vsq; ad tempus *Alphonsi I.* exclusiuè, *Afflict.in c.1. §.& plaustrorum n.8. quæ sint regal. Liparul. ad Isern. in c.1. quæ sint regal.§.& extraordinaria collatio n.62.litt.G.*, vbi verbum, *adiectum*, apud *Andr.* legendum, *adiutum*, secundum eius manuscripta, imò admonet neque legendum, *adnutum*, vt voluit *cit.Luc.de Penn.in l.fin. de annon. & tribut.*, & ideò donatiua dicuntur adiutum, seù seruitium extraordinarium Regi debitum ex causa belli, *Tasson. de antef.vers.4.obs.3.à n.*20.

Hoc autem onus, vt *Author* noster hìc *n.*26. exponit, imponebatur secundùm bonorum æstimationem, iuxtà *l. fin.C.de censib.& peræquat. lib.*11. & sic

74 merum reale erat, quo sola res, & non persona obligabatur *l. Imperatores, D. de public.& vectigal.l.2.& 3. C.de mun. patrim.lib.*10.*l.2.de annon.& tribut.eod. lib.* exempla ponuntur in *l.1.& in l.fin. D.de muner. & honor.*, *Bartol. in l.1.col. fin.C.de mulier.*, *in quo loco lib.*10., *& in*

l. rescripto, §. fin. D. de muner. & honor. Laderch cons. 3. n. 4. *Anguis. cons. 52. n. 1. Boccac. in tract. de censib. p. 1. num. 67. Clapper. caus. 42. qu. 1. num. 7. 8. & 9. Io: Bapt. Costa de ration. rat quaest. 158. Reg. Tap in rub. de Constit princip. c 4. nu. 37. post Andr. & Bald. in c. 1. col penult. tit. quae sint regal., Rosenthal. de feud. cap 5. concl. 72. n. 2. & glos. litt. D. Sesse dec. 7. n. 1. & seq.* Quod onus reale antiquitùs
75 etiam *Fodrum* appellabatur, secūdùm *Cuiac. ad tit. de superindict. C. lib. 10.* Erat, inquam, solutio illa, quae à possessoribus, & vsufructuarijs bonorum, Regi, cum iàm exercitus de vna Prouincia in aliam veniebat in Regno, & erat quaedam summa frumenti, quae persoluebatur, *Carol. Sigon. de Regn. Ital. fol. 145.* prędictumq; fuerat cognitum *in l. si pendentes, §. si quid cloacarij, D. de vsufr.*

76 Et sic dicebantur etiam *indictiones*, veluti annonae, siuè tributa, *l. 2. C. de annon. & tribut. lib. 10* vbi *Imperator* docet, *indictiones* esse onera possessionum, non personarum, & *indictiones* solere indici non personis, sed rebus; dictae verò sunt *indictiones*, cum essent anniuersariae, inde caeperent anni per indictiones numerari, quas vocāt *quindecim*, hoc est, quod numerus non excederet quindecim annos, sed idem semper reuolueretur, & caepit hic mos *Theodosij Magni* temporibus, aut *Constantini*, vt ex tactis quibusdam graecis tradit *Cuiac. tit. de indict. C. lib. 10.* & post alios *Couarr. var. to. 2. lib. 1. c. 12. à n. 4.* Vnde superindictum quoque versum est, quod pro Imperatoris necessitate, ac vtilitate indicitur suprà ordinarias, ac statutas census indictiones, & tributa, *tot. tit. D. de cens. & tit. de indict. C. lib. 10. & tit de annon. & tribut. & C. de collat.* quae omnia regalia, & supremę maiestatis iura sunt, *Scruph. cons. 59. cent. 1. Vvessembec. cons. 45. nu. 19. Borchold. in c. vnic. quae sint regal. nu. 85. Hermann. Vultei. de feud. c. 5. num. 7. Petr. Greg. in syntagm. iur. cap. 7. de indict. lib. 3.* alijque.

77 Cum insuper hoc reale onus appelletur, pro quantitate patrimonij quemque teneri, certum est *l. 2. C. de immun. nem conced l. Imperatores 7. D. de public. l. 2. & seq. C. de annon. & tribut. lib. 10. l. vlt. C. sine censu &c.* & dum ex re ipsa illud regulatur, rectè dicitur, quod hoc onus reale possessorem sequitur, sicut vmbra hominem, & lepra leprosum, vt ex *l. Imperatores, & l. fin. C. sine cens. vel reliqu. l hactenùs, D. de vsufr. Ludou. Bologn. cons. 4. n. 6. Paris. cons. 52. n. 1. Cęuall. in comm q. 76. n. 20. & q. 36. n. 21. & 22. Garz. de nobilit. obs. 6. nu. 9. Gaill. obs. 52. lib. 2. Azeued. tit. 3. lib. 11. n. 8. Sesse d. dec. 7. n. 1. & seq.* Vnde melio-
78 rato fundo, & aucto, augetur quoque eius tributum, *l. 2. C. de alluu.* nisi sumptibus possessoris id factum sit *l 3. C. de fund. rei priu.* E' contrariò ob deteriorationem praediorum, releuanda tributa, *l. forma censuali 4. § aequit. D. de cens. d. l. 2. C. de alluu.* necnon ob imminutionem, *Myns. 3. obs. 34. Gaill. 1. obs. 21. n. 18. Hart. Hartm. tit. 52. obs. 52. nu. 1.* sicut etiam ob sterilitatem, *l 15. C. de omn. agr. desert.* & in vniuersum ob quosuis casus fortuitos.

79 Sic Theodoricus Rex Gothorum pēsionem cōductoribus Apulis releuauit, quod frumenta eorum ab inimicorum incursionibus fuissent concremata, aut consumpta, apud *Cassiod. lib. 1. epist. 9.* & Campanos Vesuuij laesione vastatos tributis subleuauit, idem *Cassiod. lib. 4. var. epist. 50.* ibi: *Campani,*
80 *Vesuuij montis hostilitate vastati, clementiae nostrae supplices lacbrymas profuderunt, vt agrorum fructibus enudati subleuentur onere tributariae functionis. Quod fieri deberi nostra meritò pietas acquiescit, sed quia nobis dubia est vniuscuiusq; indiscussa calamitas, magnitudinem vestram ad Nolanum, siuè Neapolitanum territorium probatae fidei virum praecipimus destinare, vbi necessitas ipsa domestica quadam laesione grassatur, vt agris ibidem diligentèr inspectis, in quantum possessoris laborauit vtilitas, subleuetur;* insequiturq; elegantèr describere Vesuuij montis exarsuri signa, cuius etiam meminit *Capacius hist. Neapol. lib. 1.*

lib.1.cap.8. De cuius etiam conflagratione videndi *Plinius nepos lib.6. ep.20. Georg. Merula Alexandrinus* interpres ex *Dionis hist.* vbi hæc ait: *Ceterùm Titus duos ex ijs, qui consulares erant, delegit, vt ædificia repararent, pecunias insupèr dedit, donauit præterea eorum bona, qui sine hærede decesserant; nihil enim à priuato homine, neque ab Ærario, neque fisco, cum multi multa conferunt, sumpsit*: Quale fuit aliud lachrymabile incendium Vesuuianum anno 1631. die 16. Decembris, de quo testantur *Historici*, & præsertìm *Io: Berardinus Iulianus, Pater Recupitus, ac Braccin. in tract.peculiar.*sed vtinam tremor iste abesset, cum in monte ipso alter quidam monticulus creuerit, & quotidiè fumans memoriam sustinet priscæ calamitatis, à qua Deus hanc Patriam per intercessionem S. Ianuarij Martyris, & præsentissimi Tutelaris præseruet.

Itidemq; tributa ob damna passa ab hostibus *Theodor.* remisit Gallis, idem *Cassiod.lib.3.ep.40.*Obsidionis tempore Arelatensibus; *lib.3. epist.32.* Sed an ob diuinum bellum, seù pestem, remissio mercedis facienda sit vectigalium conductoribus, videndi post alios *Thorus p.1.comp.decis.ver. remissio pag.462. Petr.Pacionus de locato, & conduct.cap. 46.à n.6.Philibertus Marchinus de belli diuini, siuè pestilentis temporis accurata speculatione par.9.cap.2.et 7.* Ità quoq; tributis leuatæ in tempus Asiæ vrbes, afflictæ terræmotu, *Tacit. 2. Annal.nu. 47.et 4.Ann.n.13.* Factoq; eo Auctore, Sen.Consf., vt Ciuitati *Cibyraticæ* apud Asiam, *Ægirensi* apud Achaiam motu terræ labefactatis subueniretur, remissione tributi in triennium, & *12.Annal. nu.58.* tributum *Apamiuensibus* terræmotu conuulsis in quinquennium remissum; & an mercedis remissio gabellarum conductoribus facienda, differit *cit.Thor.in comp.dec.p.3. ver. remissio p. 153.* occasione terræmotus, qui in vigesima prima hora Sabbati palmarum diei 17. Martij 1638. Prouincias Calabriæ afflixit, teste *Lucio de Vrso* in opusculo *de terræmot.duar.Calabr.* necnon *Cos. Nicol.Pisan. in add.ad Gaetam super Rit.R.C.S.rubr.33. de Excomputis, &c.per tot.* vbi *n. 9.* meminit terræmotus, qui Neapoli euenit in vigesima prima hora Sabbati diei 5. Iunij in vigilia Pentecostes, de quo plura, & eruditè *Reu. Abb. D. Vincentius Magnati* S. Officij Cōs., & S.Domus D. Mariæ Incurab. Mitratus Rector in *opusc. Notitie Istoriche de' Terremoti à fol. 237.* ac *Dom. D. Marcellus Bonitus Marchio S.Ioannis*, genere, ac eruditione præstantiss. Eques Sac.Ord. Calatrauæ, in singulari opere, cui tit. *Terra tremante*, nupèr in lucem emisso.

Varia quoque alia, secundùm diuersa tempora in rebus tributa, siuè onera
81 realia imposita, antiquitùs legimus, apud *Suet. c.4.* exigebantur enim pro litibus, atq; iudicijs vbicumq; conceptis quadragesimæ summæ, de qua litigaretur; Talia *Heliogabalus*, qui cū Dijs suis fecit nuptias, vt ijs pro dote pecuniam elaboraret, *Herodian.in vita eius*; Talia interdùm etiam Romani, dùm quintam partem fructuum ex agro pascuo postulatam esse tradit *Appian.lib.1.*, decimam ex agro aruo, occiso *Iulio Cæsare*, singuli Ciues vigesimam quintam omnium bonorum dependere iussi, & Senatorij ordinis omnes in singulas ædium suarum tegulas sex asses, *Dion. lib 46. Augustus* exegit octauam, *Dion.lib.56.* eiusq; tempore ex Ægypto Vrbi annua ducentiès centena millia modiorum frumenti inferebantur, *Iust.Lips.ad lib.6. Annal. Tacit.num.43.*

82 HIs igitùr omnibus annotatis, vndiq; cōstat, functiones fiscales, de quibus *Author* noster hìc agit, onera merè realia dici posse, iàm olim consistētia in solutione dict. annuorum carol. quindecim, & gran. duorum pro quolibet fumante, functionesq; inde istæ ordinariæ meritò dictæ, quia *Functio*, tributorum alicuius exsolutio nominatur *l.placet, C.de Sacros. Eccl. Luc.de Penn.in l.4.n.1.C.de annon.et tribut. lib.*
83 10. Etquoniam in locum Collectarum

 subre-

subrogatæ sunt tempore *Regis Alphonsi I.*, quarũ itidem antiqua, tempore Rom. Imperatorum, impositio fuit, vt ex *Bald.* fundat *R. de Pont. de potest. Proreg. tit. 4. §. 8. nu. 33. Reg. Rouit in pragm. 1. de iur. & exact. fiscal. nu. 1.* ex *l. si pendentes §. si quid cloacarij in fin. D. de vsufr. l. si functiones, C. de donat. l. si minor, C. de act. empt. Amat. Rodriq. de priuil. cred p. 1. art. 5. n. 16. & seq. Reg Tap. in Iur. Regn tom. 6. tit. 3. n. 3. 4. & 5. Gallup. in method. feud p. 5. c. 5. nu. 1. & 2.* & inter maiora regalia commemorantur *Iacob. Gall. cons. 21. n. 7. Io: Vinc. Anna alleg. 28. et 29.* vtrobiq; *n. 14. alleg. 36. n. 6.* & *alleg. 66. nu. 7.* Regiq; debentur vti Regi, non verò vti domino terræ, super qua impositæ sunt, *Reg. Reuerter. dec. 172. n. 3.* vbi *Reg. de Marinis in obseru. n. 1.*

Quæ Collectæ, vt suprà, soluebantur pro subueniendis Regum necessitatibus, vt per *Capyc. in sua inuest. in verbo Collectis*: Originemq; habuere à dicto
84 *Federico*, secundùm *Andr. in §. plaustrorum, quæ sint regal nu. 62.* & per latè tradita à *Reg. Lanar. cons 95. in princ.* & qualiter fuerint auctę ad d. carol. quindecim in anno 1449 exponit *R. de Ponte de potest. Pror. tit. de regal. impos. §. 2. à n. 9. ad seqq.* Istæ proindè functiones fi-
85 scales, licet personis pro rebus imponantur, quia loco Gabellarum, siuè Collectarũ antiquarum impositæ sunt, realia munera iudicantur, & licet fuissent extraordinariæ ratione originis, tamen, quia quolibet anno soluuntur, ordinariæ dicendæ sunt, *Auctor* noster infrà *§. 2. qu. 5. à n. 12. R. de Ponte de potest. Pror. tit. de regal. impos. à nu. 9. Præs. Merlin. c. 2. contr. n. 5. et 12.* quem post alios sequitur *Nicol. Ant. Marotta de Collecta, seù Bonaten. c. 4. n. 9. et 10.* nàm licet Vniuersitates Collectas prædictas soluant, tamen re ipsa Ciues soluere, necesse est; quoniam Vniuersitates ob vtile publicum Collectas impo-
86 nunt, vt muneribus publicis faciliùs obtemperetur, vt post *Reg. Rouit. in cõsult. in mat. donat. n. 21.* & alios exponunt *cit. Marott. d. loc. n. 3. c. 2. Balmaseda tract. de Collect. quæst. 5. n. 21. Georg. Mundi tract. de muneribus cap. 2. n. 397. Romaguera ad Conciol. in Statut. Eugub. lib. 1. rubr. 39. n. 15.*

Inde est, quod sicut pro Collectis, siuè oneribus antiquis soluendis per singulas familias, siuè fumantes ex *pragm. 1. de appretio, et c. Regni, fiscaliũ*, fiebat appretium, ac bonorum æstimatio, secundùm notata etiam per *Authorem* nostrum hìc, & solutio erat certa, & ordinata, & continuatam, ac perpetuam habebat præstationem per *Cedularium*, in quo per æs, & libram, secundùm ratam cuilibet Vniuersitati tangentem, committebatur exactio Magistris Rationalibus, *Reg. Tap. dict. loc. n. 7.* Ità & hodiè fit quoque ad eun-
87 dem finem bonorum Ciuium appretium, & vnusquisq; pro rata bonorum soluit, vel Gabellæ per ipsosmet Ciues persoluendæ imponuntur, ex quibus functiones fiscales Regiæ Curiæ persoluuntur, vt declarant *Reg. de Põte d. loc. § 1. n. 6. et seq §. 8. n. 42. Reg Rouit. in prag. rub. de appretio n. 7. et 8.* Huius verò appretij formam, & quid in praxi obseruetur in Regia Camera, notat latè *Dom. Hieron. Nicolin. in Collectanea decretor. Reg. Cam.*

In quo appretio bona forensium æstimantur, vocaturquè solutio, quæ
88 ex hoc fit, *Bonatenentia*, quoniam à tenentibus bona in Territorio debetur, de qua *cit. Marotta* adeundus est *in d. tract. cap. 3. num. 3. c. 4. n. 1.* & *per tot. tract.* post alios, quos cumulat, vbi *n. 3.* ex decisione Regiæ Cameræ sub die 5. Nouembris 1569. ab *Authore* nostro relata in *d. §. 2. quæst. 5. in vers. quò verò*; tradit, ordinaria quoque munera dici functiones *gran. 48.* pro quolibet foculari, & consequentèr realia, post ad id pulchrè annotata per *R. Tap. in d. rubr. de constit. Princip. d. cap. 4. n. 78.* Vnde enunciatas functiones in locũ dictarum Collectarum subrogatas, veluti patrimonialia onera, vnus-
89 quisq; ratione dominij tenetur præsertim in Regno soluere *l. rescripto*, vbi *glos. D. de muner. et bonor. Osasch. dec. 95. n. 31.*

n.31. et 32. & in ipso Regno id magis vrget, quia pro omnibus bonis, quæ quis possidet, collectas soluere tenetur vigore *Cap. In singulis, & C. Porrecta, de forma appret., Afflict. in tit. quæ sint regal. §. plaustrorum nu.4. in fin.*, nam ratione patrimonij soluuntur, quod exponit *cit. Marott. c.15. n.5.*

90 Et licèt *Horatius Montan. de regal. verb. extraordinaria &c. n.8.* contra *Capiblancum* videatur concludere, quod dictæ functiones fiscales, estò onera ordinaria dicenda, mixta tamen, & non simplicitèr realia confitenda sint, veluti subrogatæ, non solùm in locum collectarum à d. *Federico II.* super bonis impositarum, sed etiam in locum antiquæ personalis præstationis, quam etiam soluerunt Romanorũ tempore *Iesus Christus Dom. noster, ac D. Petrus Apostolus*: Attamen principalitèr attendendo nos vltimum statum onerum præfatorum à *Federico* impositorum, quorum in locum ab *Alphonso I.* admissa dicta subrogatio fuit, quæ cũ merè realia essent, vt doctissimè *Author* noster fundat hìc à *n.26.* qualitas illa meræ realitatis illius oneris, cui fuerunt functiones illæ subrogatæ, attendẽda est, vt regula illa firma sit, subrogatum sapere naturam illius, in cuius locum subrogatum est *l. quod debitori, D. de don. caus. mort. cum concord.* neque antiqua illa personarum præstatio, Romanorum tempore, & non anteà in Regno cognita, obseruanda est, vt consideranti patet.

91 AVctor insupèr noster hìc, cum de exactoribus Tributorum, siuè functionum fiscalium agat, videtur de antiquo quæstoris apud Roman. officio agere, & proindè quomodò ex illo hodiè hoc in Regno Reg. Cameræ supremum Tribunal descendat, quod *Federici* tempore nondùm institutum erat, *Consil. de Rosa lectur. feudal. 4. nu. 50.* cumq; de huius Supremi Tribunalis origine, ac iurisdictione idem noster *Auctor in eius operis fine* satis doctissimè peragat in *§.27.28. & 29.* nos proindè ibi aliqua specialiora ad hæc annotabimus; Sufficiat tamen hìc tantùm annotare, qualitèr Tributorum exa-

92 ctionis forma, antiquitùs fiebat, quam tradit *Iustin. in Nouell. 128. quæ est Authent. de Collator. in princ.*, & cum Præfecto Prętorio Tributorum cognitio, & cura demandaretur, eidem significabat Princeps, quanta sibi pecunia opus esset, qui facta computatione, & diuisione disponebat apud acta, quantum quælibet Prouincia inferre teneretur in auro, argento, vel alijs speciebus, *l. qui ordinariam 7. C. de offic. Rector. Prouinc.*, quæ descriptio, *delegatio* quoque dicta, à Præfecto Prætorio emittebatur in singulas Prouincias Præsidibus, & alijs Rectoribus Prouinciarum, initio cuiusq; anni, seù indictionis, quę incipiebat mense Septembris *l. fin. cum lege addita ex Basilicis tit. C. de annon., & tribut. l.1. C. de milit. vest. l. fin. C. si propter public. pensit., cit. Nouell. 128. in princ.*, & in ea concipiebatur tributorum modus, & quantitas pro indicto à Principe tributo, ac sequenti anno soluẽdum erat, vt ex *Cuiac. in d. Nouell. 128. & Bulenger lib.9. de vectigal. c.93.* eruditè exponit *Dom. Amaya in lib. C.10. tit.24. ad l. vltim. à n.1. ad seqq. et tit.14. ad l.3. n.1. et seqq.*

Et licet antiquitùs etiam in Regno Præsidibus, siuè Iustitiarijs Prouincia-

93 rum tributorum exactio committeretur, vt infrà *n.110.* annotabimus; Hodiè tamen in Regno exactio fiscalium functionum fit à Perceptoribus Prouinciarum, qui pro duabus partibus sunt Regnicolæ, cæteri ad Regis beneplacitum, vt in *pragm. 1. de offic. prouis.*, & quomodò debeant illi exactiones facere Regiarum impositionum, & qualitèr se gerere in ipsorum officijs, latè examinat *Reg. de Pont. d. tit.4. §.2. à n.1.*, vbi etiam postquàm functionum fiscalium originem exposuit, de numeratione, quolibet triennio in Regni Capitulis fieri ordinata, & postea qualiter singulis quindecim annis illa practicetur, tàm ad instantiam Re-

94 gij Fisci, quàm ad beneficium Vniuersitatum Regni, vt certus numerus focu-

la-

lariorum taxetur, & secundum illum Fiscus exigat, & soluant Vniuersitates, declarat, quem sequitur *Reg. Galeot.contr.*55.*lib.*2.*num.*41. & quando clausa numeratione, detur reuisio ad instantiam Fisci, idem *de Ponte ibid.* vbi *Thor.in addit.* & *Reg.de Marin. alleg.*59. *tom.*3.

Illud tamen hic non omittimus, puta ex quo dictæ functiones fiscales,
95 onera realia, vt suprà sunt, hypothecam inde oriri ex descriptione bonorum in Catasto, & debitum à primo die descriptionis, singulis annis præstandum contrahi, transeuntq; inde bona prædicta, si alienantur, cum eodem Collectarum onere in quemcumque possessorem, vt post alios fundant *Marott.d.loc.nu.*5.7.*et* 14. *Præs. Ganauer.dec.*58.*n.*4 *et dec.*41. *à n.*32. *ad* 38. & videndus in hoc *Montan.d.l.nu.*10. Hinc Perceptores Prouinciarum, Vniuersitatibus functiones fiscales non soluentibus, contra particulares Ciues, eorumq; bona exequuntur, *Reg.de Pont.d loc.§.*1.*nu.*9.& estò in casu, quo
96 particulares Ciues pro rata per ipsos debita, Vniuersitati soluissent, contra eos exequi non posse, *Authòr* noster affirmet sub *tit.de Exact.funct.fiscal. §.*3.*q.*3. subdit tamen, id Perceptores nõ seruare, ac Regiam Cameram, conniuentibus oculis in hoc pertrãsire, quod notat cit. *Marott d.loc.c.*3. *n.*19. vbi *n.* 6. discrimen ponit inter solutionem hanc, quæ fit per fumantes, ab illa, quæ fit per focagia; concludens tamen semper *n.*20.& 21.dictas functiones fiscales, vti loco gabellarum subrogatas, onera realia esse, post alios *ibid.*, Perceptoresq; ipsos, aduertẽdum esse, ante diem solutionis maturatæ, ac destinationem Commissariorum contra Vniuersitates, debere illas intimari facere pro solutione, debito tempore facienda scribũt *R.de Pont. d.tit.*4.*§.*1.*n.* 9.*et* 42. *Nouar.sup.prag.*40.*n.*3.*de offic. p.C. collect.*5. adstringere autem posse Vniuersitates pro inhabilibus iuxtà cedulam numerationis ad soluendum, firmat *Montan.d.l.n.*9.

97 Similitèr aduertendum circà Exactores, siuè Perceptores ipsos Fiscaliũ functionum, qui susceptores in iure vocantur, illos in hoc Regno vltrà potestatem, iuris communis habere amplam potestatem ex particulari instructione Regiæ Cam. *Capan de iure Adohæ q.*51.*n.*5.Eosq; mites, clementesq; se gerere debere, nihilq; seuerè, aut insolentèr agere, nihilq; ampliùs exigere, quàm causæ iustitia deposcat, vt sancitur in *Nouell.*8. *Iustinian.cap.*10. Impia enim exactio, Populum, ac Regem nostrum Catholicum, & clementissimum offendit, quoniam ex huiusmodi rigorosa exactione Vniuersitates depopulantur, possessiones à Ciuibus derelinquuntur, diuitiæ euertuntur, & omnia ad inopiam reducuntur, notante *Ant.Perez in tit. C.de Superexactor. lib.* 10., addito latissimè *Amaya* super hoc videndo in *tit.de Exactor.tribut.lib.*10. *in l.*1.2.*et seqq.*, vbi de pęnis contra dictos Exactores, siuè Superexactores, qui sæuitia vtuntur in colligendis tributis peragendo, ostendit, quantum Princeps attendere debeat, ne subditi vexentur, in *d.l.*1. post *Farinac. consil.* 111.*qu.*23.*n.*1.*Facchin.lib.*1.*contr. cap.* 4.*in fin.* quos recenset *cit.Amaya in tit. de Superexactor.lib.*10., additoq; etiam ad hæc videndo *Reg. Consil. Rocco in discursu de delict. Percept. Prouinc.*, *eorumq; pęn.per tot.* vbi *n.* 3. Perceptoribus monet, Ciues ad instar ouium tondendos in exactione tributorum, non verò eradendos, & sic quod studeant illi onera Populi moderata reddere, & æqua consilia Principi suggerere, qui semper in se ipso publicum bonum intuetur, & semper eius est animus adiumenti ad Reipublicæ incolumitatem conferendi, vnde, qui nimis acerbum exactorem se præbet, potiùs extorquere, & vim inferre, quàm exigere videtur, vt notatur in *l.*1.*D.ad l.Iul.de vi priu.*, quod etiam exemplis anteà illustrauit *Bulenger. de Imper. et Imperat.lib.*9. *tit.*31. Vnde *Dom.Reg.*
98 *Tap.lib.*6.*iur.Regn.tit.*3. *ad c.*4. *fol.*44. aduertit, pro Vniuersitatum, ac subditorum

torum

torum beneficio vtilius esse, si obseruaretur *Cap. Regis Alphonsi*, quo fiscalium functionum solutiones fieri per Barones iuxtà Regni supplicationem, sancitur, quod hodiè minimè in vsu est, dum exactio fit per dictos Perceptores, vnde extorsiones eueniunt, Vniuersitatumq; ac Populorum damna.

99 Rectori autem Prouinciæ, cui tributorum exactio collata antiquitùs erat, ex *l. 2. C. de can. largit. lib. 11. l. in fiscalibus 6. C. de exact. lib. 10.* sicut etiam ad Vicarium Præfecti exactio spectabat, vt in *l. fin. §. si quis, D. de public.*, non licebat alicui priuato remittere, quod tributi nomine debebat, cum alitèr faciendo, de suis facultatibus soluere compellendus erat, idq; illa nimirùm ratione, quia, vt benè Imperator admonet in *l. 2. C. de fund. patrim. lib. 10.* negligentiæ, & deserti officij pęna exigēda est ab eo, qui debitum officium non compleuit, sed hoc intelligit *glos. in l. 3. C. de annon. lib. 10.* in verbo, *compellatur*, ex *Platea n. 3. Valenz. n. 4. Amaya n. 41. & in l. 29. C. de decur.*, quod ideò

100 remissio facta ab exactore nō valet in præiudicium Fisci, licet valeat in præiudicium ipsius exactoris remittentis, à quo poterit exigi quidquid ille remiserit *d. l. fin. § si quis, C. de public.*, & sic debitor fiscalis non poterit conueniri primo loco à Fisco, nisi exactor, qui remisit, soluendo non sit, & ità in subsidium conuenitur *l. 2. C. de conuen. Fisc. debit. lib. 10.*, tùm quia exactor, & quilibet administrator Reipublicę potest per negligentiam præiudicare Fisco, vel Reipublicæ *l. aduersus, C. de vxor.* Neque obstat *text. in l. Præses, C. de exact.*, quia ibi loquitur *Text.* in administratore, qui ob gratiam, vel ambitionem, & sic animo donandi transegerit cum debitore Reipublicæ, quod improbatur ex *l. Imperatores, D. de pact. l. ambitiosa, D. de decr. ab ord. fac. Flor. de Men. qu. 21. n. 128. & seq. & num. 147. Azeued. in l. 3. n. 10. & in l. 4. n. 6. tit. 14. lib. 6. recopil.*, & nos latiùs infrà *in qu. 2. sub §. 6. de Iur. Doban.*

101 Vlteriùs exigens tributa, exactorum custos, & dispensator sit, vt communium bonorum, non vt suorum, *Aristot. 5. Polit. 11.* & Censitor dicitur in *l. 4. §. illum, D. de cens., Forcatul. in Necyom. Dial. 84. n. 2.* & in horum exactione Theseum illud æqualitatis filum rectè tenendum, vt inde iusta, ac vniformis contributio sit, ne per bonam, malamvè gratiam aliqui sublimentur, cæteri premantur: commoda ciuium non diuellenda, omnesq; eadem æquitate continendi, *Cic. 2. offic.* vt Sol, & dies omnibus in commune nascitur, *Plin. Paneg.* Optimi namq; Principes detestantur, miseros premi, commoueunturquè, & non querentium malis, *Cassiodor. l. 2. ep. 25.* quare, nè tenues deprimantur, quos magis decet subleuari; dumq; exactorum nimietas à Potentibus contemnitur, in tenues magis grassatur; secundùm *Cassiod. d. lib. 2. epist. 24.* salutari lege, grauioribus malis medendum esse ratus *Constantinus*, exactorum sæuitiæ frænum inijcit, crudelitate carceris, & plumbatarum flagello damnato, pęnisq; propositis cohibet, vt notauit *Amaya in l. 2. C. de exactor. tribut. n. 1. lib. 10.*

102 Euitet exactor duo, *Violentiā*, & *Imposturā*: Illa facillimè exulcerat plebis animum, ipsam vitam paruifaciunt adempta re, vel minimi pretij: Cogi quidem ad præstationem possunt *Nouell. 8. §. proinde*, & iure ciuili, si tributum non soluitur, pignora capi, & distrahi iubentur *l. cum possess. §. 2. fin. D. de cens. l. 1. & 2. C. de capien. & distrah. pign.* Verùm absit, quantum licet extrema illa, ne boues ipsos, mox agros, postremò corpora seruitio tradere (*Tacit. 4. Annal.*) cogantur: Tenuiores mirè subleuat, si paulatim, & per partes, quęcumq; ex præscripto modo debent, inferat, *Dion. lib. 52.* Alterum, quod est *Impostura*, sanguine viperino cautiùs euitandum est; Plurimis aurum perstringit oculos, *Varr. 2. fragm.* vsquè adeò

—*Solus ferrum, mortemq; timere*
Auri nescit amor. *Lucan. lib. 3. de bell. Ciu. 1.*

Vnde

Vnde amouendi isti cum nota infamię, & talionis pœna. *Ereptum alienas pecunias iuerunt, perdant has, quas habent, Plin. Paneg.* Hi spongiarum instar exprimendi, postquàm affatim biberunt, *Suet. in Vespas. c.* 16. mille pęnarum indagine coarcendi sunt: Et quoniam

——————*dociles imitandis*
Turpibus, ac prauis sumus. Iuu. satyr. 14.

Sæuissima in eiusmodi Miluios animaduersio parata sit, vt alij à tanta sceleris immanitate abstinere discant.

103 Hinc in *sacris Pandectis* varijs Epithetis iniqui exactores signantur, idest *filij Belial, Socij furum, Leones rugientes, Vrsi esurientes, Lupi rapientes, Cete, & Dracones, Pardi vigilantes, Vaccæ pingues, Hirci* appellantur, vt ex Sacræ Scripturæ locis, tradit *Faust. pro Ærar. cons.* 63. *class.* 7. *ord.* 656. Apochas insu-

104 per soluētibus exactor bona fide pręstet, *Nouell.* 128. §. *insuper definimus, Nouell.* 17. §. *compellas etiam l.* 1. §. *sed & aurum, C. de apoc. publ.* & quod eo pacto exactum est, ad Thesaurarium reddat *l.* 1. *C. de can. largit. tit. l. diù* 7. *C. de suscept. l. vnic. C. de aur. publ. persec.* Id-

105 què hoc in Regno fit, transmittendo ad generalem Thesaurarium pecuniā cum Mulionibus, vulgaritèr dictis, *li Carruggi*, quos Populi associare tenentur, vnusquisq; videlicet per suam Prouinciam, quod fieri deberet, mediante iusto salario, quod non seruatur, stante in contrarium consuetudine, quæ in his attenditur, *R. de Ponte cit. tit.* 4. §. 1. *n.* 49.

106 De Iure etiam Regni per *Regias Pragmaticas, & Capitula Regiæ Reformationis* inserta *in corpore Pragm sub tit. de offic. Proc. Cæs.* Isti Perceptores tenentur quolibet mense mittere bilancium administrationis ad Regiam Cameram, quod principalitèr statuitur in *l. apparitores, C. de exactor. lib.* 11. & *l. Diuus, C. de suscept. lib. eod.* & singulis annis tenentur computa dare, & sic rationes cum cautelis exhibere, & statim dare syngraphas receptæ pecuniæ, *pragm.* 1. §. 9. & *pragm.* 10. *de offic. Proc. Cæs.* Pecunias autem maturatis tandis, illicò transmittere debent ad Regium Thesaurarium, aliàs ob moram puniri poterint *l. vnic. C. de aur. publ. lib.* 12. *l.* 1. *C. de can. largit. mun. lib.* 11. *R. Rouit. sup. pragm.* 1. *de offic. Proc. Cęs. n.* 17. quæ iura sunt in praxi, secundùm illa deciditur, & adsunt *R. Prag.* 2. *de offic. quęst. Ær.*, & *Pragm.* 2. §. 7. *tit. de reuoc. & suspens. grat.* Præsentautes verò computa, iurent illa esse vera, & Rationalis de iureiurando in calce eorum testetur, vt in *pragm.* 76. *Regiæ Reform.* §. 10. *de offic. Proc. Cęs.*, & remittere tenentur in Regia Camera bilancium residuorum cum causis renitentiæ, vel impotentiæ *d. pragm* 75. §. 100. Residuorumquè diligentias exprimant in computo §. 101. & 169. & pro residuo non benè diligentiato significantur, nec potest illis concedi prorogatio à Regia Camera vltrà duos menses ad producendas cautelas absque expresso Proregis ordine consulto Collaterali Consilio, vt in §. 98. & quod exactum ab illis est in residuorū extinctionem, nec aliter deducatur in computum, & Rationales debent præcedentes significatorias obseruare, an ità factum sit §. 16*. & partita etiam, & introitus Perceptorum substantietur præscripta forma in §. 172. Idq; addatur in eorū instructionibus; nec possunt functiones

107 fiscales separatim exigi per Perceptorem Prouincialem à Casali, proùt habetur in *pragm. edita Thori, Reg. Reuert. decis.* 163. Nihil recipere possunt ab Vniuersitatibus, nec mercaturam exercere, nec animalia ad pascendum detinere, *pragm.* 1. §. 5. & *pragm.* 48. *eodem tit.* Recipiunt pecunias compositionum Audientiæ, & soluunt salarium Officialibus *pragm.* 60. *tit. eod.* Non possunt exercere priuatas exactiones *d. pragm.* 75. §. 178. Mortuo Barone hodiè tenentur tantùm infrà mensem certiorem reddere Regiam Cameram *pragm.* 53. *eod. tit.* quolibet mense mittant *Carrugium* cum pecunia exacta ex *pragm.* 50. Non possunt soluere pecunias assignatas absque mandato Proregis inserto, & relato in libro Scribæ

Por-

Portionis, *pragm. 6. §. 1. de offic. quæst.* adstringant Barones ad soluẽdam Bonatenentiam Vniuersitatibus,& omnes Ciues etiam nobiles ad soluendos annuos carol.42. pro foculari, *pragm.26. de Vectig.& Gabell.* Regensq; officium Perceptoris non vltrà, quam sui principalis salarium habeat, *d. pragm.75. §. 179.*

Cum æquitate debitores cogere debent ad soluendum, præcedenti denunciatione, & liquidatione, antequã debitor in culpa non est *l.2.C.de indict. lib.* 10. ibi: *Notitia detur antè indictionis exordium, & subeundi dispendij necessitas auferatur.* Tantò fortiùs, quia Fiscus niti debet æquitate in exigendo ab eius debitoribus *l.2. C. de commun.largit. lib.* 12. Et inde Exactores exigentes vltrà signatam taxam, vel præmaturè absque vllo mandato puniuntur *l. 1. C.de Exactor. lib.* 11. & superexigentes pęna multiplici puniuntur in *d.pragm. 75. §. 12.* Similitèr puniuntur, si pretio dilationem dederint post tempus maturatum,ob quod quo-
108 tidiè obseruatur,Commissarios Perceptorum ob id puniri,ex disposit. *l.3., & l.in fraudem,C.de annon.lib.* 10. Et ità iudicatum refert *Nouar.in collect.5. ad pragm.40.de offic. Proc.Cęs. n. 5.* Vnde contra Perceptores, eorumq; Ministros, & Commissarios de triennio in triẽnium procedi potest per inquisitionẽ voce præconis, vt in *prag.8.de offic. quæst.* quemadmodùm etiam puniuntur, si fiscalem pecuniam retineant, vt in *pragm.46. cit.tit.de Offic.Proc.Cæsar.*, quod ex iure communi confirmatur in *l. sacrilegij pęnam, §.qui cum in moneta, D.ad l.Iul.peculat.*, ità quod si absque Principis iussu, ac licentia Superiorum legitimorum mutuò dent, vel in proprios vsus conuertant, capitali pęna plectendi sint ex *l.2. in fin. C.qui ex public.ratiocin.lib.* 10. *Reg.de Pont.decis.7.*, vbi latissimè de hoc agit, cum non possit impendi in alium vsum publica pecunia præter illum, in quem destinata est; Vnde regula firmatur illa, quod omnes, pecunias publicas intercipientes,vel quomodolibet auferentes *l.Iulia peculatus*, teneantur, ex *l.1. D.ad l. Iul.peculat.,l.sacrilegij capite §.labeo, D. eod.*,cum peculatus aliud non sit,quam publicæ pecuniæ furtum, *§. item l.Iul. peculatus de publ.Iudic.*,quod procedit, non solùm contrà principalem intercipientem, & auferentem, sed etiam facientes,& procurantes, vt publica pecunia intercipiatur, & auferatur *d.l.1.*, dùm tamen dolus interueniat, vt benè exponit *cit.Nouar.in pragm.40. collect. 5.de Offic.Proc. Cæs.à num.1. ad 10., & seqq.* additis ad dictam peculatus materiam examinandam, post alios latè *Anton.Matth.de crimin.lib 48.tit.10. c. 1.per tot.& c.2.* & *Christoph. Crus. de indic.delict.p.3.c.1.à n.1.ad seqq.c.3. & c. 4. Reg.Galeot.resp.fisc.22.* sed nos infrà latè annotabimus ad *§.16.De pęnis Official.&c.*

109 Audiant deniquè Exactores isti, quod aureis verbis scriptum reliquit *Cassiodor.lib.11.epist.7.* ibi: *Vndè continentèr agite, si prouectum vestrum magis desideratis extendere. Impia lucra sint à vobis omnimodis aliena: vos possessorem deuotum redditis, si fraudulentis non grauetur incommodis. De æquitate potiùs, quàm de rapacitate proficitur. Semper metuit iniusta præsumptio. Quid enim acquiri putatur, vbi bona conscientia perditur? aut in qua parte possit homo proficere, si innocentiam probatus fuerit amisisse? Nolite sine præmio credere,quæ videntur ad bonam conscientiam pertinere. Habebunt nos benè agentes, in quo possumus auditores. Remuneratorem enim illi esse promitto, quem se aliqua honestate tractasse cognouero. Agite ergò, laudes ad me potiùs vestræ perueniant, quàm querelæ. Maius commodum non quæratis, quàm si nihil venditis. Illa tantum sequenda sunt lucra, quæ potest lætus possessor offerre, & miles solemnitèr securus accipere. Non censor, sed laudator vester esse desidero.Cauete ergò, ne reddatur infestus, qui vobis cupit esse beneficus. Nam grauius semper irascetur, qui contra propositum commouetur.*

110 IUstitiarij verò Prouinciarum, quorum *Authbor* noster hìc memor est, quibus de āno 1265. Regis *Caroli I. Andegauensis* tēpore fuerat exactio prædictarum subuentionum commissa, sunt idem, ac Præsides Prouinciales, secūdùm eundem *Authorem* nostrum infrà *de Iur. Baiulat. §. 9. n. 49.* Imò cum antiquis temporibus feuda concederentur, reseruata Regi causarum criminalium cognitione, vbi puta pęna mortis, membri abscissio, vel exilium erat imponendum; ideòq; Iustitiarium in qualibet Prouincia Rex habebat, qui de criminibus cognoscebat, Prouincię inseruiebat, eam malefactoribus purgando; Præsidesq; Prouinciales inde dicti, quibus nomen, & formam, Ius, & Iustitia contulerunt, & quantò magis in nomine sunt affines, tantò eorum veri, & solliciti debent esse cultores, vnde ipsorum iudicijs capitales causæ reseruatæ, eorumq; officium gratuitum, nec aliqua auiditate mercari, & sic de delictis, eorumq; pœnis cognoscunt ex *Const. Regni, Iustitiarij nomen, & Const. Iustitiarij non per Calendas*, idquè etiam de pęna pecuniaria, siuè mulcta secundùm *glos. in d. Const. Iustitiarij nomen n. 10. & 40. fol. 70.* & etiam de magnis furtis cognoscunt, scilicèt *vltrà 20. augustal. n. 50. fol. 60.* Et omni tempore debent facere Iustitiam, quia beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore, *glos. in d. Const. Iustitiarij non per calendas fol. mihi 78. n. 70. col. 1.*, vbi latè de illorum officio, & iurisdictione, proùt in antecedente *Const. Iustitiarij per Prouincias, & in alijs sequentibus* agitur, vbi *glos.* Item ipsi cognoscunt, quando Domini in causa ciuili suo Vasallo ius dicere nolint, quod intelligitur, si duo menses tali cum negligentia fuerint elapsi, non tamen cognoscunt de causis feudalibus, nec de Castris, quia de illis sola M.C., ante Regiæ Cameræ institutionem cognoscebat, ex *cit. glos. in d. Const. Iustitiarij nomen, col. 1. in princ.*, quod declarat etiam *glos. in Const. Iustitiarij per Prouincias n. 40. & 50. col. 2.*

Et licet de Iure communi maius erat Præsidis officium, quia de omnibus ciuilibus, & criminalibus iudicijs cognoscebat *l. omnia, D. de Offic. Præs.* Attamen in Regno Iustitiarij nomen idem importat, ac Præses Prouincialis, vt *Authbor* noster *supracit. loc.* monet, quem sequitur *Nouar. sup. rub. pragm. de offic. Iustit. collect. 1.* & sic Iustitiarij, veluti Prouinciarum Præsides, Regis membra, & pars Curiæ Regiæ in Regno dicuntur, secundùm *glos. in Const. Regni 1. §. nos itàq; n. 20. 1. col fol. 4.* Et inde habent iurisdictionem in ciuili implicitam, hoc est non exercitium iurisdictionis, sed iurisdictonem, & sic videtur, quod possint cōmittere, antequàm Baiulus, & Secretus erunt negligentes, eaq; Iustitiarij iurisdictio extendi ex hoc potest, tàm per expressum, quàm per tacitum partium consensum, vt in *d. Const. Iustitiarij nomen nu. 40. col. 2. fol. 361.* Præsente autem M.C.Vic. silet Iustitiarius, *glos. in Const. statuimus tit. de impetr. lit. &c. col. 2. nu. 40. fol. 64.* Ità quod si Iustitiarius M.C.Vic. reperiatur cum suis Iudicibus in aliquo loco, & Ciuitate Regni, potest ibi regere Curiam, iustitiamq; administrare, & interim alij Iustitiarij regionum, siuè alij Officiales, qui illic adfuerint, silere debent ob luminare maius, secundùm *glos. in Const. statuimus, de offic. Baiul. n. 60. fol. 474. ex Constit. honorem debitum, &c.* post alios *Consil. Rocc. de offic. rubr. 5. §. 6. n. 28.* Itemq; Iustitiarij isti, nisi intrà semestris temporis spatium terminauerint quæstiones, illæ ad M.C.V. deuolui dicuntur ex *glos. in Constit. causas alias num. 70. fol. 79.*

Ipse autem Iustitiarius, cum antiquitùs functiones, siuè collectas exigeret, aliquid accipere non poterat pro sigillandis, vel clarificandis quinternionibus collectarum, aliàs puniri notatur in *glos. in princ. ad c. Caroli I. incip. Quod-quaterni*, vbi ipse Iustitiarius ob dictam exactionem *Magister Iustitiarius* Cameræ dicitur, prohibeturq; illi, & alijs Officialibus, ne aliquid recipiant

cipiant pro apodissis, aliàs puniuntur pęna 25. *augustal.*, secundùm *d. glos. ibid.*, *verb. eadem pęna*, *& in verb. Augustales*; similitèr fuisse pęnam quadrupli eius, quod extorserint ab aliquibus Commissarijs, cauillando literas commissionis, quas ibi fecerunt, eandemq; pęnam imponi Secretis, Magistris Portulanis, & Portulanis, vt in *cit. glos. fol.*222.1.*col.* Talis tamen Iustitiarius constitui nequit ab Vniuersitate, Prælato, vel Comite, vt in *Const. ea, quæ ad speciale*, vbi *glos. n.*50. omnia verò Prouinciæ facta prædictis Iustitiarijs, quia committenda erant, secundùm *glos. in Constit. asperitatem nu.*60. *col.*2. *fol.*21. proindè prædictarum subuentionum exactio illis quoque tempore dicti *Regis Caroli I.* fuit commissa, vt aduertit *Author* noster hìc.

111 Cumq; illi de criminibus cognoscerent, Prouinciasq; à malefactoribus, illos extirpando, defenderent, rectè Gubernatores, siuè Præsides Prouinciarum dicti sunt, *Frecc. de suffeud. lib.* 1. *de Magistr. Iustit. n.*13 *&* 14. post *Afflict. in Const. Præses Prouinciæ n.* 1. *& in Const. beneficium in* 4. *notab.*, *Reg. Rouit. in pragm.* 3. *n.* 1. *de offic. Iustit.*, *de Angel. ad Foller. prax. crim. in fragm nu.* 33. Ijq; sunt hodiè in numero duodecim; nam licet totum Regnum pro vna Prouincia haberi, existiment *Luc. de Penn. in l. fin. C. de discuss. l. omne*, *C. de cens. & censit. lib.* 10. *Andr. in Const. Constitutionum*, *Capyc. in Inuest. feud.*, *rub. feud. offic.*, *verbo Magister Iustitiarius*, *& in l. Imperialem, de probib. feud. alienat. pag.* 52. Fuit tamen illud in duodecim

112 Prouincias, siuè Regiones diuisum, *Frecc. de suffeud. lib.* 1. *vers. Regnum Neapolitanum*, & in vnaquaq; illarum residet vnus Præses, *Afflict. in Const. occupatis n.*4.5. *&* 6. Cuius cura est purgandi crimina, puniendi quosq; delinquentes *l. congruit*, *D. de offic. Præs. §. volumus*, *Auth. vt Iudic. sine quoquo suffragio*; Et sic Prouinciam sine damno, pacatamq; custodire, & inconuenientia euitare, & prouidere; Vnde absq; Proregis nostri licentia nequit ille Prouinciam deserere, *Gizzarell. dec.*30. *n.* 10. *&* 11. differt autem illius Curia à Curia Magistri Iustitiarij, vt exponit *Consil. Petr. post alios sup. rit.*64. *à n.* 1. *ad seqq.* Et quomodo illi iurent, exponit *Dominic. Tassòn. de antefat. vers.* 2. *obs.* 1. *n.*15., vbi Regni Prouincias numerat, & *n.*42. onera Regni enarrat; Præsides autem isti Prouinciæ Viceregès dicūtur, & Capita Tribunalium Collegiatorum, ex *Viu. dec.*401. estò non habeant omnes prærogatiuas, quibus gaudet Magister Iustitiarius, agere tamen poterint omne id, quod possunt Officiales præeminentes, cum voto tamen Auditorum, vel in aliquibus caussis sibi præcisè concessis vnius Auditoris à se electi, vt exponit *cit. Nouar. d. loc. n.* 1.

Isti tamen 12. Præsides omnes, cum vni Proregi subsint, tanquàm Capiti, non ob hoc, quæ in his Prouincijs geruntur, in diuersis Prouincijs geri dici potest, sed in eadem Prouincia, ac Regno, vt exponit *cit. Cons. Gizzarell. dec.* 32. *n.*15. *&* 21. vbi *n.*13. aduertit, quod Regnum hoc totum ab hac Ciuitate Neap. eius Metropoli percurritur spatio viginti dierum cum omnibus eius Prouincijs. De officio autem Iustitiarij, siuè Præsidis, eiusq; iurisdictione, ac potestate, latè adeundi sunt *Reg. Rouit. in pragm. de offic. Iustit.*, *Danza tom.* 1. *de pugn. Doct. tit. de Offic. Præs. cap.* 1. *Thor. de Magistr. Regn. tit. de Iustit. & Præsid. Prou. post Io: Grand. de Bell. exul.* & *cit. Nouar. sup. d. rubr.*, *& pragm. de offic. Iustit.*

Annotandum hìc est, Præsides istos Regni Prouinciales conuenire aliquo modo cum Præsidibus, qui minoribus Prouincijs apud Romanos præerant, aut mediocribus, de quibus in *l.* 1. *C. de Offic. Præfect. præt. Afric. l.* 1. *C. vt omn. Iudic.*, *tàm ciu. &c.*, licet tamen non tanta Iurisdictione, facultate, ac gubernādi amplitudine ditati nostri sint, proùt illi Romanorum fuerunt, de quibus loquitur *Bulenger. de Imper. Rom. lib.*4. *c.*38. *fol.*935. *litt. C.* Et latè de illis, & qualitèr Prælidiales Prouinciæ

ſortitæ, Præſidibus, Romanorum tempore, concedebantur, memorat *Roſin. antiqu.Roman.lib.8.c.8.* Præſides verò iſti ſolùm in homines ſui territorij, nō extraneos imperium habent *l. Præſes 7.D.de Offic.Præſid.l.2. C. de Offic. Præf. Vrb.*, & hic nulla redditur ſententia, litigatorum ratione, in homines alterius Prouinciæ, ab alia Regia Audientia prolata, *Chriſtoph. Beſold. in diſſert. de nullit.n.85.faſcic.4.*

113 Iuſtitiarij autem huius Regni, ſiuè Præſides Prouinciales, quorum vnus in qualibet Prouincia à noſtro Inuictiſſimo Rege, vel à Prorege eligitur, antiquitùs in omnibus Prouinciæ partibus, ac locis, etiam in Terris Baronum, criminum, pęnarumq; cognitionem habebant, ex quo, vt *Author* noſter hic *n. 49.* refert, *Reges* prædictos *Andegauenſes* ſemper in conceſſionibus Caſtrorum in feudum, Criminalem iuriſdictionem rereruaſſe conſtat; quo tempore omnes Prouinciæ in placida quiete viuebant, nam à tempore *Federici* vnus in Regno erat Magnus Iuſtitiarius cum duobus Iudicibus, & in qualibet Prouincia vnus Iuſtitiarius cum vno Iudice, & in qualibet Terra demaniali vnus Balius erat, & officia prædicta erant annalia iuxtà *l.4. C.de ſuſcept.lib.10.*, vt in *Conſt.Regni,occupatis nobis*; Imò & *Caroli I. patris Roberti* de anno 1282. edita extiterant Capitulà Regni, *Terrerij*, hoc eſt *Comites*, & *Barones*, cum duobus ſequentibus, in quibus prohibetur Baronibus Vaſſallorum carceratio, & nè illos cognoſcant ſub pœna priuati carceris, cum vnius auguſtalis tantùm pęnam conſtituere poſſent, *Frecc.lib.2. de ſuffend. in 2. Author. Baron. n.25. per tot. fol 267. Reg. de Pont. conſ.53. vol. 2.* Quinimò Iuriſdictio non vendebatur, vt not. *Bald. in §.ea lege n.2.de l.Corradi*, vndè

114 Feudatarij vocabantur *Terrerij*, tunc enim generales inquiſitiones ſingulis annis per ſingula loca Regni per Præſides Prouinciarum fiebant, vt in *cap. Regni Caroli II. incip. Generales inquiſitiones ſingulis annis*; & M.C. per Regnū totum procedebat, inquirebatq; fuitq; ei ſtatutum morandi tempus in *c. Regni, inſupèr ad fidelium*, excepta tamen ab his Calabriæ Prouincia, quia ibi *Dux Calabriæ Regis primogenitus*, & *Vicarius* reſidebat.

115 Quod poſteà in deſuetudinē abijt, introductumq; fuit, iuriſdictionem vendi, vt ex *cit. Bald.* memorat *Reg. Galeot. reſp. fiſc.23.n.207.* & 211., conceſſiſq; inde quatuor literis arbitrarijs à Rege *Carolo I.* & Rege *Roberto*, Baronibus, fuit illis communicata iuriſdictio cum mero, & mixto imperio, ac iuramento ligij homagij (quod ęquipollet obedientiæ, quæ in ſpiritualibus Eccleſiæ, Prælatisq; debetur, *Innocent. in c. fin. de reg. iur.*) & ſic Regni Barones amplam iuriſdictionem in pauperes Vaſallos acquiſiuere, & inde diminuta, & peſſundata remanſit ampla illa M.C.Vic. iuriſdictio, vt rectè exclamat *Præſ. de Francb. dec.370. n.8.* ob dictam puta conceſſionem meri Imperij cum cognitione primarum, & ſecundarum cauſarum Baronibus factā; Et licet idem *Præſ. de Francb.* ſcripſerit, à Rege *Alphonſo I.* fuiſſe Baronibus communicatam iuriſdictionem meri Imperij, & idem aſſerant *Reg. Conſtant. in l.1.C.de iur.Fiſc.lib.10. n.31. fol. 58. & Reg. de Pont. conſ.53. nu.6. vol.2. Camill. Borrell. de præſt. Reg. Cath. cap.19. n.93.* Id tamen non ità videtur, nam ex capitulis prædictis conſtat, *Regem Robertum* dictam conceſſionem feciſſe, eamq; tamen *Regem Alphonſum I.* confirmaſſe, vt in *cap. & priuil. Neap. fol.5. cap.9.* cum qua cōfirmatione dicti meri Imperij, & quatuor literarum arbitrariarum, conceſſa, & commiſſa cenſentur omnia illa, ſine quibus Iuriſdictio expediri, ſiuè exerceri non poteſt, *Innocent. in c. dilectus 11. nu.2. de pœn.*, quæ ità optimè exponit *Io: Dom. Taſſon. de anteſato verſ.3. obſ.4. à nu.31. ad ſeqq.* vbi *n.55.* de poteſt. Baronū, vigore priuilegiorum agit, & *in verſ. 12. obſ. 1. à n.99. ad 106. & ſeqq.* vbi *n.109. & ſeqq.* quæ ſint iſtæ quatuor literæ, & vnde habeantur, exponit; Et *nu.111. & ſeqq.*

& seqq. quid in illis contineatur, declarat.

116 Ad hæc etiam notandum non omittimus, certum esse in ea Terra, & loco, in quo quis habet iurisdictionem ciuilem, verum Baronem, ac vtilem dominum esse, & non aliũ, qui criminalem, vt optimè post alios firmat *Frecc.de suffeud. auth.2.n.21.* latissimè *per 3.col.fol.267.& seqq.* Nam illa iurisdictio Criminalis magis videtur cohærere officio, quàm Territorio, seù feudo, & hinc, licet ipsa detur in feudum, erit feudalis quoad alia capita; præterquamquod à solutione releuij, quia habens iurisdictionem criminalem non habet subuentionem à Vasallis, & *Rex Alphonsus Aragoneus* declarauit, habentem iurisdictionem ciuilẽ, esse verum dominum *de anno* 1443. *Frecc.d.loc.n.2.col.2.*, cum habens criminalem iurisdictionem non sit Dominus Vasallorum, neque ei præstatur Iuramentum assecurationis, neq; habet emolumenta feudalia, & ideò non debet etiam feudalia onera sufferre, estò non procedant ex dicto feudo, vt est releuium, sed à consuetudine, quæ est optima Iuris interpres in illis, quæ in facto occurrunt, vt optimè ex his fundant *Camill. de Laratha in Theatr.feud.p.12.diluc.49.à num.34.* & *Cons.Rocc.de offic.rubr.5.§.6.à n.8.* Imò iurisdictionis criminalis concessionarius, est vt Iudex Delegatus Dom.Regis, & est dominus secundùm quid, & impropriè, vt *cit.Camill.* declarat *d.loc. dilucid.62.n.1.2.& 4.*

Licet Baronem criminalem esse superiorem omnibus Ciuibus, ac etiam Barone ciuilis iurisdictionis firmet *D. Hieron.Calà in resp.2.à n.10.*post suum *tract. de restit. in integr.* An autem Iurisdictio concessa, cum feudo radicetur, & existat in corpore feudi, vel potiùs in persona feudatarij, exponit *Montan.de regal.in verbo, Bona vacantia n.4.* Et qualitèr illa in territorio sit, sicut seruitus in fundo, non sicut nebula in palude, idem videndus *ibid. in princ.ad tit.de regal. in prælud.nu.*14. & *Præsid.Ganauer.decis.R.C.9. à nu. 14.ad 18.*, & an Castro concesso, intelligatur concessa iurisdictio, vide *Cons. de Rosa lect.feud.2.à n.11.ad 14.* Et nùm Iurisdictio M.C.Vic. in ciuilibus, separata à iurisdictione in criminalibus dici possit, idem *Montan.* declarat *ibid., verb. Potestas constituendorum Magistratuum nu.* 37. Et quid si Iurisdictio de nouo acquisita fuerit per Baronem in Castro, an efficiatur feudalis; Et an vnus possit esse dominus Castri, alter Iurisdictionis, vide *Fulu. Lanar. in addit.ad Reg.Lanar.in repet. c.1.de his qui feud.dar. poss. nu.60.* & qualiter diuidi exercitium, non verò iurisdictio dicatur, cum quis habet ciuilem, alter criminalem in eodem Castro iurisdictionem, exponit *Consil.Ioseph.de Rosa consult.16.n.4.*

117 Collectarum deniquè in hoc Regno originem, ac statum ad tempora vsq; *Federici II.Imp.*, eiusquè ex familia Sueua successorum dominium, postquàm *Auctor* noster in *num. præcedentibus* exposuit: Insequitur, quomodò ad *Reges Andegauenses* peruento Regno isto, extincta *Sueuorũ* familia per mortem *Corradini*, *Corradi filij* (*Carolo I. Andegauense* post illum victum crudelitèr mandante) capite trucidati, secundùm *Io:Villan.in Cron. Parth.lib.2. c.11. Bozium de Sign. Eccl. lib.24.sign.100.c.5.fol.608.litt.B.* Inuestitoq; ipso *Carolo* à *Pontifice Clemente IV.* de hoc Regno, fuerit per conuentiones habitas cum S.R.E.deliberatum in ipso Regno, iuxtà tempora *Regis Gulielmi II.Nortmanni* (qui, licet *Gulielmi mali filius*, ob morum discrimen, *bonus Gulielmus dictus fuit*) Collectas exigendas esse, *Consil. de Georg.in repet. f.c.17.n.10.*, de qua Inuestitura habes apud *Io: Ant.Summon. in hist.Neap. lib. 2. cap.10.fol.mihi 177.in hac vlt.edit.*, & prædicta ex *Caroli II. d.Caroli I. filij capitulo, incip. Statuimus, mandamus, & volumus*, ità repetuntur, vt cum idem *Carolus II.* voluisset posteà dictum statum, & vsum Collectarum, tempore *Regis Gulielmi II.*, declarare; quia verò dictus

dictus status, modus, & vsus pro eo, quod cōstare non poterat, quoniā, vel nulli, vel pauci supererant, qui possent de hoc testimonium perhibere; ipsum *Carolum II.*, in *d cap.* legitur, voluisse hanc declarationem fieri per *Pontificem Martinum IV.* tunc viuentem; vnde illo morte præuento, *Honorius IV. Pontifex* præfata adimpleuit, & Capitula plura pro Regni bono regimine decreuit, ex quibus cum illa, quæ ad Collectas attinent, *Auth.* noster hìc referat, eaq; ad *sequentem tit. de Collectis* recenseat, atq; declaret; proindè & nos ad eundem *tit.*, quæ ad hæc annotanda occurrunt, vtilitèr conferamus.

A D T I T.

De Collectis.

A N N O T A T I O.

S V M M A R I V M.

Tributa, collectas, aliasq; subuentiones ad Supremum Principem indicendi spectat facultas n.1.

Tributorum innouatio pro nouo vectigali reputatur n.2.

Tributa nemo potest indicere, absque expressa Principis licentia, nec etiam Magistratus n.3. & 4.

Tributa, aut collectas imponere nequeunt Barones n. 5. & 6. Exempla de Ducibus Allobrogum, Ferrariæ, & Vicecomitibus Mediolani n.7.

Tributa liberè indicere possunt Ciuitates Superiorem non recognoscentes n.8.

Ciuitates magnæ possunt Statutum condere, vt tertia octaua à transeuntibus soluatur n. 9.

Ciuitas, siuè Vniuersitas in casu vrgentiæ nolens collectas imponere, officio Iudicis cogi potest n.10.

Vniuersitatibus Regni Neap. an licitum sit donare, & quibus casibus collectas imponere n.11.

Vniuersitates subditæ sine regio assensu collectas imponere nequeunt n.12. non obstante immemorabili præscriptione n.13.

Tributa institui sine Senatus, Populiq; authoritate nefas fuit apud Romanos num.14.

Tributa ex iusta causa imponi debent n. 15. proùt vetera augeri n.16.

Causæ iustæ indicendi tributa antiquitùs erant, pro dote filiæ primogenitæ, pro militia nati, pro transmarina expeditione, vel redemptione capti ab hostibus n.17.

Causæ pro iusta tributorum impositione sunt pro defensione patriæ, personæ, ac status Regis, pro bello contrà infideles, pro redemptione Principis, vel filiorū, pro aduentu Regis, pro subuentione populorum, pro maritagijs filiarum, pro manutentione Ministrorum, refectione, vel constructione viarum, alijsquè publicis necessitatibus nu.18. & 19.

Princeps debet rationem habere, ne subditi in necessitatem inducantur n.20.

Subditorum bona an capere possit, & illorū dominus sit in casu necessitatis n.21.

Tributorum indicendorum modus & quantitas in hoc Regno declarari videntur Capitulis Papæ Honorij n. 22.

Capitulorum Papæ Honorij origo n.23.

Honorius IV. Pontifex mortuo Martino IV. aliqua Capitula promulgare fecit; eaq; direxit Cardinali Gerardo (de cuius gestis hìc*) quæ verè fuerunt Papæ Martini n.24.*

Capitula Papæ Honorij in Regni Archiuo conseruata fuere, & à DD. *vti iura allegata sunt n. 25.*

Io: Dominic. Tassonus *transcripsit verba* Dom. Regentis *hìc, quem tamen non allegauit, secùs verò fecerūt* Reg. Tapia, *&* Marcian. *num. 26. 50. 54. & 55.*

Io: Franc. Pasqualin. *de errore notatur nu.27.*

Ca-

Nu-

1 CVm itàq; indubium sit, Tributa, Vectigalia, Collectas, cæterasq; subuentiones, ad Supremum Principem indicendi spectare facultatem, adeò, vt nec plus, neq; minùs ijs exigi possit à Vicarijs, vel Præsidibus Prouinciarum, cæterisq; Exactoribus *l.3.§.illud, C.de can.largit.l.vnica, C.de superindic., l.placet 8. C.de excusat. mun.lib.10.l.vectigalia 10.D.de public. l.omnium 6 C.de vectig.l.1.& 2.C.vectigal.nou.inst.non poss. c.innouamus 10. de cens. c.super quibusdam §.1.de V.S.*, vbi DD. communitèr, & præsertim *Gonzalez Tellez lib. 3. Decretal.* & *Henricus Pirbing in methodo iur.canon.tom.3. lib. 3.tit.39.sect.2.§.3.* & post alios *Molin. de iust. & iur.3.tit.disp.666.*, Parlador. *lib.1.quotid.cap.3.n.2. Mastrill.de Magistr.lib.3.cap.10.ex n.219., Ramirez de Lege regia §.23. Flor.de Mena lib.2.var. q.21.*

q.21.Henr.Rosenth.d.f.c.5.concl.33.nu.1.& 2.gl.litt.A.,Schrad.de f.1.3.c 4. nu.38.& seq.,Iannin de cit.real.lib.1.c.1.n.188., Card Tusch.pract. conclus. litt S. concl.1.& litt.P.concl.204.n.1.Vvesembec.cons.109.n.43. Alciat.cons.136.n.8. lib.5., Camill. Borrell. de præstant. Reg. Cath.c.11.n.34.& c.20.n.16. & in comment.ad Bellug.in spec Princ. rubric.46. ver.tributum,vers.ex quo,Bouadill.lib.5. Pol.c.5.n.1.& 13. D.Io: del Castillo de tert.c.41. ex nu.78. & seq. Trentacinq. lib.1.resol.tit.de iur.Fisc. resol.5. num.1. Suarez de legib. lib 5.c.14., Scomborner. lib.4.Polit.c.25. Dominic.Antunez Portugal de Donat.Reg.lib.2.c.24.à nu.79. Card. de Luca in Theatro veritatis tom. 2.tit.de regal.disc.50.n.5.Georgius Christophorus Golnitz in Gymnasmate de Regali Vectigalium Iure, Vvesselingius in Aurifodina, ver. Vectigalia pag. 1756. his versibus:

Vectigal numerant inter Regalia *magna,*
Quæ primus Princeps ponere iure potest.

Cùm hoc Ius, ratione supremi dominij, ac potestatis, Principum superiorem non recognoscentium, aut liberarum Rerumpublicarum sit proprium; nam ipsa Tributa de Summo Imperio sunt, *Bald.in l.3.C.de iur.Fisc.lib.10.Regner. Sixtin.de regalib. lib.2. c.6. nu.14. Bouadill. d.loc., et Flor. de Mena suprà cit.q.n.11.*, ac instituendi noua,& vetera prorogandi, & augumentandi Tributa publica potestas est, *l.non solent, C.vectig.nou. etc. Arnis.de iur.Maiest. c. 7.n. 6.*

Et sic licet augumentum naturam sui principalis sequatur, *l.si ex toto, L. quod in rerum,§ si quid post, D. de legat. 1.l.etiā C. de iur.dot. l.si fundus in princ. l.Paulus,§,si domus, D. de pignor., et hypoth.* Non tamen possidens antiqua Vectigalia, ea augere potest, nisi Ius immediatum noua imponendi habeat, cū
2 in illa materia omnis innouatio pro nouo Vectigali reputetur, *l. locatio 9. §.8.D.de public.et vectig. Episcop. Rocca disput.iur. cap.78. per tot.* & nouorum institutio præcisè prohibita sit, *toto tit. nou. vect.inst.&c.Ioseph Ludouic. comm. concl.15.n.4. August.Bero.cons.37.lib.3. Farinac.de furt.q.172.n.76. Knieb.de Saxon.non prouoc. iur. verb. Ducum Saxon.c.3.n.64.Valēt.Forster.de Iurisdict. Rom.lib.2.l.4.n.4.Vvesembec.cons.45.n. 45.Federic.Scot.resp.1.n.131.lib.1. tom.* 1. vbi limitat in Vectigali, quod præstari ad tempus desitum,non verò vsucaptum sit, nam cum postliminio reuocare non sit prohibitum, appellatio noui Vectigalis ei non congruit, *Alex. cons.34.n.2.lib.1.* sicuti nec minui illa possunt absq;eiusdem Supremi Principis iussu,*l.vectigalia 10. D.de publican., Cuiac. in paratl. C.nou.vect. Reg.Galeot. Resp.fisc.10.n.20. & 21.*

3 Indè adeò propria talis facultas Principis superiorem non recognoscētis est, vt solùm dictum Ius ad ipsum, & non ad alios spectet, & sic absque eiusdem speciali concessione non censetur in alium translata, *Couar.pract. c. 1.n.10.Menoch.de arbitr.lib.3.præs.97. n.41.,Barbos.in cap.10.de cens.nu.3.* Ità quod absque tali concessione tenderet in contemptum Principis, si alius ea Iura vsurparet; & ità *Atthanas. lib.2.* apud *Sozomen.* accusabatur,quod Tributum lineæ vestis indixisset; vndè nec veteribus vectigalibus aliquid augere, sicuti neque noua indicere absq; Supremi Principis mandato licet, vt suprà, post alios fundat *D.Franc.Amaya in l.3.tit.16.à n.5.in comm ad lib.10. C.*ex quo *n.9.*concludit, ità prædictum Ius supremæ Principis potestati reseruatum esse, vt neq; Præsides, aut alij
4 Supremi Magistratus possint ea imponere; & sic tantò magis Domini Vasallorum, & Ciuitates absque Principis assensu, & licentia, nàm aliàs illis subiectionis vinculum impedimento est, *Salicet.in l.vbi C.de vect.et commiss. Bonifac. de furt.§.fraudulosa n.3. Petr. Ant.de Petr.de potest.Principis c.6. num. 78.Pancirol.cons.23.nu.5.Borrell.in addit.ad Bellug. in Spec. Princip. rubr. 46. verb.Tributum.*

5 Et sic videmus, quod licèt in hoc Regno Neapolitano omnes Barones à Rege habeant merum, ac mixtum Im-

perium, & omnimodam Iurisdictionem, non tamen habent potestatem Tributa, aut Collectas subditis imponendi: Et hinc, nec Baronibus debentur subuentiones, siuè Collectæ aliquę, præter casus permissos à *Constit. Regni*, *quamplurimùm, cit. Borrell. d. l. Capiblãc. de Baron. pragm.* 1. *à n.* 53. quas nec propria authoritate exigere possunt à subditis, cum requirantur literæ, & licentia Regis, quod pleniùs expounut *Montan. de regalib. verb. extraordinaria collatio n.* 50. *fol. mihi* 121. *Borrell. de præst Reg. Cath. cap.* 20. *à n.* 30. *ad seqq.*; Cum generalitèr inconcussum sit, Vasallorum Dominos, Duces, Marchiones, & similes non posse imponere Tributa, Vectigalia, neque Hospitia, aut Donatiua à subditis exigere, *cit. Amaya ibid. n.* 28. *Borrell. d. c.* 20. *à n.* 26. *ad seq.* ità quod si illi audeant imponere, aut quomodolibet exigere, aut impositas à legitimo superiore augeant, vltrà pęnam capitalem, in quam incurrunt, in excommunicationem in Bulla Cœnæ incidunt, vt fundat *P. Stephan. de Neap. de præcip. Iuris &c. lib.* 1. *de Tribut. & Vect. cap.* 15. *num.* 2. estq; Ius impræscriptibile, & de maximo imperio, & proindè vetitum imponi ab inferioribus, nisi nominatim concedatur, *Reg. Galeot. resp. fisc.* 10. *n.* 22. *ad* 25.

6 Enim verò licet contrarium quidam dixerint, quia Duces, Marchionesquè, Vicarij Imperatoris, ac Regis perpetui sunt appellati, *Crauett. cons.* 958. *nu.* 4. post *Bald. cons.* 262. *nu.* 1. *in fin. Cacher. cons.* 9. *n.* 5. *Natt. cons.* 119. *num.* 14. *Surd. cons.* 1. *nu.* 11. *Thom Michael. disp. de Iurisd. concl.* 29. *lit. C. Vvesemb. cons.* 27. *nu.* 29. *M. Ant. Peregr. cons.* 24. *n.* 1. *Zas. cons.* 1. *n.* 21. *vol.* 2. *G. Pancirol. cons.* 119. *n.* 40. *Modest. Pistor. cons.* 24. *n.* 1. *Petr. de potestat. Princip. c.* 8. *num.* 26. *Boss. tit. qui poss. vect. impon. n.* 10. *Rol. à Vall. cons.* 91. *nu.* 108. *Farin. de furt. qu.* 172. *n.* 80. & ex quo Territorij vtile dominium habẽt; sed ratione soli, ac Territorij Tributa, Vectigalia, siuè Collectæ imponuntur, *l.* 1. *§.* 1. *D. de publ. c.* ibiq; *Bart.*, *Bald. cons.* 242. *vers. potest enim &c. vol.* 2. & vtile dominium habentes possunt in re propria facere, quæ sibi prosunt, *l. si cuti §.* 5. *D. de seru. vindic. l.* 1. *§. deindè, D. de Aqu plu. arc.*, *Signor. d. cons.* 108. *n.* 11. *Menoch. cons.* 901. *nu.* 52. *Ant. Quett. cons.* 3. *n.* 5.

Fragili tamen argumento vtuntur, nam estò, hos Vicarios perpetuos, vt suprà constitutos consideremus, minimè ad reseruata Principis, manus admouere possunt, *Bald. cons.* 457. *num.* 3. *lib.* 5. *Ægid. Boss. de Principe n.* 88. *Alex. Raudens. de analog. lib.* 1. *c.* 28. *num.* 10. *Surd. cons.* 210. *n.* 48. *Farin. in prax. crim. q.* 29. *n.* 91. nisi speciale mandatum, aut licentiam Principis supremi habeant, *Natt. cons.* 40. *num.* 18. *Schrad. consil.* 37. *num.* 19. *lib.* 2. cum magis ad pompam illos talitèr dici, existimarunt, *Muscatell. in prax. ciuil. l. inst. p.* 7. *gl. in verb. sententiam n.* 66. & rectiùs de hoc *Dec. in cap. pastoralis n.* 34. ibiq; *add. de appell.*, *Bon. de Curtil. de Nobil. p.* 3. *num.* 218. *Chassan. in cathal. glor. mundi p.* 5. *cons.* 24. *n.* 164. *Pacian. de probat. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 21. *Valent. Forster. de success. abintest. lib.* 6. *c.* 34. *n.* 22.

7 Vndè Duci etiam Allobrogum, vti beneficiario Imperatoris hanc potestatem denegat *Choppin. de deman. lib.* 1. *tit.* 9. *num.* 3. Iulius Secundus Pontifex Alphonso Ferrariæ Duci hanc quoq; licentiam sine illius consensu vsurpanti, bellum minatus est, nisi propè diem *Pado* imposita vectigalia tolleret, *Frãcisc. Guicciardinus lib.* 9. *Hist. pag.* 823. & estò Viceccomites Mediolani, Imperatorum Vicarij perpetui fuerint, *Galeacius* tamen *Vicecomes* Maiestatis accusatus, quod vectigalia noua absque Cęsaris voluntate imperasset, *Clapmar. de Arcan. lib.* 1. *c.* 21. & in Germania de hoc minimè dubitandum est, *Henr. Rosenth. de f. c.* 5. *concl.* 44. *n.* 2.

8 Ciuitates verò, Superiorem non recognoscentes, liberè indicere possunt Collectas, & Tributa, *Dec. consil.* 534. vbi *Add. Rol. à Vall. cons.* 91. *nu.* 4. *vol.* 3. *Alex. Trentacinq. var. resol. lib.* 2. *tit. de iur. Fisc. resol.* 5. *n.* 1. & 2. *R. Galeot. resp. fisc.* 10. *num.* 18. cæteræ autem nequeunt

queunt ob subiectionis vinculum, *Salicet.in l.vbi,C.de vectig.& comm.*& alij
9 *citati*; Magnas verò Ciuitates posse statutum condere, vt tertia octauæ, ex disp *l.exceptis, C.de vectig.* ipsis de assignatis à transeuntibus soluatur, post *Bald.Robert. Maranta cons.28.n.11.Io: Sichard.in C.tit.de vectig.n.7. R.Galeot. d.resp.10.n.71.*quorum tamen ratio ex *l.1.& 2.C.nou.vect.*omninò eneruatur; quoniam si voluntaria ex causa id fiat, non nisi consentientes obligātur, *Andr. Barbat.cons.7.in fin.lib.1. Crauet.consil. 592.nu.20.Bursat.cons.71.num.7. Cels. Hug.cons.106.n.5.Rip.cons.93.num.14. Natt.cons.215. n.4. Camill.Borrell.de præst.Reg.Cath.cap.20.n. 24.* Si autē necessitas, aut publica vtilitas id fieri vrgeat, maior pars minorem obligat, *Thesaur.dec.257.n.4 Gylman.dec 1.nu. 211.Capyc.dec.112.Præs.de Franch.dec. 192.n.8. Gars. Mastrill.dec.49.n.7. Fr. Bec.cons.163.n.19.Surd.cons.65.num.3.* Imò secundùm *cit. de Franch.* minor maiorem obligat in *dec.2.n.24.* dummodò non singulis commodum pariat, sed prosit omnibus vniuersis, *l.2. C.de muner.Patrimon.lib.10. l final C.de immun.nemin.conced.eod.lib. Aldouin. Aldouini cons.50.n.10.Peregr.cons.102. n. 3.lib.1.*, audiendosq; esse Ciues omnes, qui bona communia priùs excuti, deindè muneris indictionem fieri postulant *Rebuff. in l.final C.quib.muner., vel præst.,Ioseph Ludou.decis. Perus.43. n.11.arg.l.1. C. de præd. decur. sin. decr. non alien. Losæus de Iur. vniuers.p. 8.c. 9.n.6.* quod sanè intellige, si habeant de bonorum reditibus pecuniam in communi Bursa, vel nomina Debitorum, post *Natt & Caualc. Henr. Bocer. tract.de contribut.c.5.n 18.*non autem quod teneantur vendere fundos, & proprietates, *arg.l.2.cum ibi not.D.de cess.bonor.,Alber.Brun.cons.209.per tot.*, Et in Regno est *Pragm. 18. de administrat.Vniuers.*, quæ alienationes prohibet, & sic omnes citari debent, ex *l.de vnoquoque 47.D.de re iudic. l.39. D.de adoption.,Ioseph Ludouic.decis.43.nu.7.* & ità Collectæ, siuè onera imponuntur, *l.2. §.viarum, D. nè quid in loc. public l.1.§.quod si nemo, D. quod cuiusque Vniuers.nom. Fr Lucan. tract. de Fisco, & priuil.p.3.princ.n.3.Boss. de Princ.nu. 95. Petr.Greg.Syntag.lib.3.c.7.num.10. Flor.de Mena pract.quæst.21.nu 72.lib. 2.Io:Bapt.Costa de port.& rat.q.27.n.7. M.Ant.Amat.dec.130.nu.6. Borcholt.in c.vn.quæ sint reg.n.51. Losæus d.c.9. M. Coler.proc.exec.p.2.c.3.n.369. Kopp.decis.17 n.18. Schruph cons.27.n 26. Coler.cons.42.n.28. Cels.Hug.cons.92.n.3. Var.German.cons.1.n.43.vol.1.*

10 Et si dictas Collectas Ciuitas, aut Vniuersitas in casu publicæ vtilitatis, ac vrgētiæ imponere nollet, officio Iudicis, vel per Superiorem cogi posset, *Chassan. in Consuet. Burg. rubric.1. §.4. verb des iustices n.47. Stephan.Bertrād. cons.141.n.8.& 11.vol.1.p.1.,Petr.Gregor.d.l.nu.10. Ægid Thomat.de collect. verb.sup.exposuimus n.22., Borrell.de præst.Reg.Cath. cap.20.nu.18.19.20. & seqq. Cons.Staiban.to.2.resol.190. n.71. Henric.Bocerus de Collectis cap.6. n.23.* & quando est imponenda Collecta, an habeatur ratio ad personam, vel ad bona, & alia, exponit *Reg. Rouit.super pragm. de appret.in rubr.nu.4.* & qualiter Taxa, vel Collecta sit in Regno Vniuersitatibus imponenda, est sancitum in *reg. Pragm. in tot. tit. de admin. Vniuers.* vbi *cit.Rouit.*, *Nouar.*, & præsertim *in pragm.13.14.& 15.*

11 Imò per ipsas Vniuersitates,& fideliss.Ciuit.non posse alteri, quàm Regi fieri ex Regni sanctione donatiuum, & quare id processerit, exponit *Cōs. Rocc. de offic.rubr.17.tit.de Donatiuis,Regi faciendis §.5.n.155.& 136.*vbi *n.137.* id etiam in Regno Siciliæ vigere; ità quod nec Proregi Donatiuum fieri possit absq; licentia Regis, & omnium vno voto concurrente;vndè nec maior pars sufficeret, *cit. Rocc.n.139.*Imò neque Vniuersitatibus conceditur, se vnire pro donis dandis,ac salarijs constituendis absque licentia *n.140.* & nō possunt Baroni donare aliud, quàm id, quod in *Const.quamplurimum* statuitur, idem *ibid.n.141.*licet Nuncijs ex causa

lætitiæ non prohibeantur donare, *cit. Rocc.d.l.n.*142. Casus verò nonnullos, in quibus tàm Vniuersitas, quàm Barones Collectas imponere possunt, exponunt *Gallupp.in method.f.p.*5.*c.*5. *per tot.* & *Barbat.de diuis.fruct.p.*1.*cap.*8. *à num.*36. latè etiam, ac doctè post alios peritiss.I.C. *Dom. Francisc. Romaguera in addit.ad Conciol.super Statut.Eugub. lib.*1.*rubr.*39.*à n.*9.*ad* 26.

12 Et indè rectè dicitur, quod respectu Vniuersitatum subditarum, nec pro suis necessitatibus sine Regis assensu Collectæ imponi per illas possunt, quod post alios etiam declarat *citat. Montan.ibid.nu.*14.*&* 15. *R.Tapia lib.* 6.*Iur. Regni pag.*41. *vers. non tamen*, post *Reg. Reuerter. dec.*388. Et haberi in *Cap. Regis Caroli I.* incip. *Item quod Iustitiarij*, & *Iudices*, 28.secundùm ordinem *de Nigris*, testatur *Goffred. de Gaeta super Rit.R.C.S.rubr.*34.*à nu.*85. Ità quod etiam si Collecta imponatur pro Donatiuo Principi faciendo, eiusdem requiratur authoritas, *cit. Borrell. ibid.n.*21. fundans *nu.*21.*&* 22. ex *Regia Pragm.* Ill. Ducis Ossunæ, Regni olim Proregis, nec licere Ciuitatibus, atq; Vniuersitatibus congregari, pro donando Principi, aut alteri cuivis, etiam si in congregatione, & conclusione Regis reseruaretur assensus, licētia, ac beneplacitum,cum illud præcedere debeat, vt pro dicta causa congregari possit, nam isto casu non solùm prohibita est donatio, & Collectæ impositio, tanquàm ambitiosa, sed ipsa coadunatio,& congregatio Vniuersitatis pro eliciendo voto, de donando absque Principis licentia, vt post *Bart. et Corn.Borrell.ibid.n.*23. *et* 24. firmat, dicens etiam, quod data Regia licentia pro donando alicui,non sufficit maior pars Ciuitatis ad donandum, sed obligari tantummodò consentientes; cæteros verò absentes, aut contradicentes minimè teneri, quod post alios *ibid.n.*25.probat,& ipsum ità cōsuluisse refert, idq; procedit semper quando ex causa voluntaria imponuntur Collectæ, vt suprà dictum est.

13 Cumq; inter maiora regalia talis potestas indicēdi Tributa,& Collectas sit, *Hening. Arnis.de Iur.Maiest. c.*7.*n.* 10., nec sufficere præscriptionem immemorabilem, ad acquirendum tale Ius Tributa indicendi constat, cum immemorialis præscriptio efficax tantùm sit in minoribus regalibus, non in maioribus, quæ Coronæ admodùm adhærent, vt non possit Princeps illa à se abdicare, ità vt si alicui ea concedat, illis nequiret vti donatarius, nec etiam ad vitam concedentis; nam his in regalibus electa est Principis industria; & ideò impossibilis est illorum separatio,vt *Mastrill.lib.*1.*cap.* 16.*n.*9.,alijq; comprobant, tùm quia ius Superioritatis est impræscriptibile, ex *Bald.in l.fin.C.de Sacrosanct. Eccles.*, tùm etiam quia ità sancitur in *l.*2. *tit.* 15.*lib.*4.*recop.* & ex alijs id fundat *cit. Amaya ibid.n.*25.*et* 26. Quæ tamē solū quando Rex dictam facultatem à se omninò abdicaret, procedere dixit,nō verò, quando alteri illam communicaret;vnde,dum hoc in multis priuilegijs concessum videmus, esse præscriptibile per immemorabile tempus, ex quo titulus præsumitur, fundat *Capiblanc.de Baron.in pragm.*1. *n.*113. Verum in hoc Regno, per *Cap.Caroli II.* quod incip.*Item statuimus,quod si Procuratores Fisci* 120. iuxtà ord. *de Nigris*, habetur, quod tenentibus, & occupantibus bona, & iura fiscalia, non prosit etiam concessio Regis, nec priuilegium inde factum, ità vt possidentes non possint allegare contra Fiscum præscriptionem, seu concessionē, quod benè notandum monet *cit. de Gaeta d.rubr.*34.*à n* 134.*ad* 137.

14 Insuper vigente apud Romanos eorum Republica, nefas fuit, vectigalia institui sine Senatus, Populiq; authoritate, teste *Liu.lib.*29. Vnde vectigal in opera publica à *Lepido*, & *Fuluio* Censoribus indictum fuit authore Senatu, ac Populo, penès quem summum Imperium erat, vt ex *eod. Liu. lib.* 40. ibi: *Censoribus postulantibus, ut pecuniæ summa sibi, quæ in*

in opera publica vterentur, attribueretur, vectigal annuum decretum est. Euersa verò Republica, cum in Populi iura successerunt Cęsares, lege Regia lata sancitum fuit, nè sine præcepto Principis, in quem omne Imperium collatum fuit, noua vectigalia indicerentur, & sic rectè aduertit *Diocasius lib.* 53. ibi: *Hæ verò leges omnibus ex æquo Prouinciarum Rectoribus factæ, ne quem delectum Militum agerent, ne pecuniam suprà modum, qui constitutus erat, exigerent, Senatus, Imperatorisvè iniussu*; quod etiam ex lege Gallica imperatũ fuit *lib.*3.*c.*12. ibi: *Placet nobis, vt antiqua, et iusta telonia à Negotiatoribus exigantur, tàm de pontibus, quàm de Nauigijs, seù Mercatis; Noua verò, seù iniusta, vbi vel funes tenduntur, vel cũ Nauibus sub Pontibus transitur, seù his similia, in quibus nullum adiutorium itinerantibus prælatur, vt non exigantur, &c. Si quid verò fuerit, vnde dubitetur, ad proximum placitum nostrum, quod cum ipsis missis habituri sumus, interrogetur*. Et *lib.*4. *cap.* 47. Vnde rectè *cit. Amaya d. loc. nu.*26. illos exprobat, qui tale Ius inter regalia non esse dicunt, immemores, quod à *Friderico Imper. in c. vnic. quæ sint regal.*, inter regalia fuerit annumeratum, & quod priuati imponere illa non possunt, imò nec præscribere, secundùm *eund. Amayã*, cum sit tale Ius inter regalia priuatiuè quoad Subditos, vt exponit *Montan. d. loc. num.* 14. post alios *Antunez Portugal de Donat. Regÿs lib.*2. *cap.*24. *à num.*79.

15 PRæterea, vt ad proprias nostri *Auth.* his pręmissis descẽdamus cõclusiones, postquàm Principis authoritatem omninò necessariam esse in Tributorũ, Collectarumq; indictione expositum est; Similitèr causam iustam in illorum constitutione, nemini dubiũ est, requiri; imò quod publica necessitas id postulet, *l.* 1. *C. Vect. nou. &c.* vbi *DD.* cõmunitèr, ac plures ex Theologis, quos recẽsent, & sequũtur *Molin. de Iust. & Iure* 3. *tom. disp.*607 *nu.*1. *in fin Guttier. de Gabell. q.*2. *n.*25. *Parlad. lib.* 1. *quotid. c.*3. *n.*5. *Bouadill. lib.*5. *Polit. c.*5. *nu.*2. *& seq.*, *Mastrill. de magistrat. lib.*3. *c.*10. *nu.* 225. *Sixtin. de regal. lib.*2. *c.*6. *nu.*43. *& seq.*, *Io: Andr. Georg. rep. feud p.*1. *c.*57. *nu.* 19. *Marquez lib.* 1. *del Gouernador cap.* 16. & ex *Auth.* nostro, & alijs innumeris *Cęs. Nicol. Pisan. in add. ad Gaetam sup. Rit. R. Cam de iure fundaci rub.*2. *n.*3. Nam si pratèr iustam causam, & non vrgente publica necessitate imponerẽtur, mortalitèr Princeps peccaret, & ad restitutionem teneretur *Nauarr. in Man. c.*15. *in princ. nu.*6 Ex hoc enim Popûli grauarentur, & ipse excederet *Paris. de Syndic. verb. post Imperatorum nu.*27. *Mastrill. de Magistr. lib.*5. *cap.*6. *num.*94.

16 Et ità etiam absque publica necessitate, & iusta causa, neque vetera augere potest; nam vetera augendo, noui etiam aliquid fit, & vectigalia etiam noua imperari cẽsentur, cũ vetera augentur *l. licitatio*, § *eadem D. de public. c. probibemus*, & ibi *DD. de cens.*, *Salicet. ad l.*2. *n* 1. *C. nou. vect. inst. non poss.*, *Cuiac in Paratl. ad eund. tit. & ibid. Azo. in Summ. n.*1., *Vvesembec. cons.*45., quod procedit etiam, estò augmentum censeatur sequi naturam sui principalis, cui accedit, & eiusdem cum eo iuris esse dicatur, *l. si ex toto, & l. quod in rerum*, § *si quid post*, *D. de leg.* 1. vt optimè fundat *cit. Sixtin. de regal. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 14. 15. *& seq.* Et sic per noua Vectigalia intelligimus, non tantùm, quæ de nouo exiguntur, sed quæcumq; à prisca abhorrent Consuetudine, *cap. probibemus de cens. l. locatio*, §. *quod illicitè*, iuncto § *seq. D. de public.*, vt post alios fundat *d. m. Arnis. de iur. Maiest. c.*7. *n.* 7. sicuti nec potest continuare iàm imposita ob causam, quæ iàm omninò cessauit, vt fundãt *Molin. cit. loc. Andr. de Georg. in rep. feud. c.*57. *n.*32. *& Parlador. d. loc. n.*6.

17 Iustæ verò causæ antiquitùs ad quatuor reducebantur, nempè pro dote filiæ primogenitæ, pro militia nati, idest equestris dignitatis accessione, pro transmarina expeditione, vel redemptione capti ab hostibus, ex quo

iure

iure Vuisigothorum Regi nubenti filiæ *Chilperici* Regis à Francis oblata fuerunt munera, vt ex *Gregor. Turonen lib. 6. hist. c. 45*. Et *Federico II*. Imperatori concessum fuisse subsidium, ad collocandam primogenitã filiam, ex *Matth. Paris. anno Christi* 1244. Insupèr, & pro militia filij *Eduardo I*. erogata fuit tricesima rerum à Clero, & Plebe, ex *Matth. Vuestmonastariensi anno* 1306. Et pro militari expeditione solemnis fuit Francis, & Germanicis Regibus indictio, quam *Fodrum* vocarunt, ex *Othon. Fresingen. lib. 2. de gest. Frideric. c.* 13. Et tandèm similiter liberã li Principis gratia, Clerum, & Plebem conferre debere cõstat ex *Innocentio III. lib. 2. epist.* 406. Et factum ità fuisse in Anglia pridem capto *Richardo I.* à *Leopoldo* Duce Austriæ, ex *Roger. Houeden. in Richardo I.* Quæ omnia eruditissimè memorat Decretalium lumen, peritissimus Hispanus *Dom. D. Emmanuel Gonzalez in comment. ad lib. 3., Decret. tit. 39. cap. 10. n. 3. in med.*, vbi doctissimè monet, quod sequentibus sæculis, ex causis Tributa imponi cæperunt, de quibus, eorumq; iustitia in eis imponendis seruanda, ad politè, ac politicè tradita per eruditiss. *D. Io: de Solorzano emblem.* 82. *&* 83. nos missos facit.

18 Regibus inde, quorum suprema est facultas tributa indicendi ex dispositione *c. vnic. de regal.* Collectas de nouo imponere, qualibet iusta existente causa, & ob publicam necessitatem, aut vtilitatem ex præfatis licet; Cęterum Theologi omnes in hoc conueniunt, causam oportere publicam esse, ac necessariam, vtilemq; pro iusta tributorum impositione, ac exactione, propterea eam reducunt ad sequentia capita; Primò, pro defensione patriæ, personæ, ac status Regis, & sic non solum pro exercitu, sed etiam pro emenda Ciuitate, vel Castro, *Camill. Borrell. de præst. Reg. Cath. c. 18. n. 64. &* 65. Secundò, pro bello contra infideles. Tertiò, pro redemptione Principis, vel filiorum in bello captorum. Quartò, pro aduentu Regis in Ciuitate. Quintò, pro subuentione Populorum tempore famis. Sextò, ad maritagia pro filiabus, & pro Corredo Regali, siuè Imperiali, *Borrell. d. c. 18. n. 65.* Septimò, pro militia fratrum Regis. Octauò, pro manutentione Ministrorum, tà n armatæ, quàm togatæ militiæ. Nonò, pro refectione, vel constructione viarum, pontium, fontium, mæniũ &c. X. pro salario Custodum Ciuitatis, siuè communium Pascuorum. Demùm etiam omnes aliæ publicæ necessitates, quæ occurrere possunt, iustam Principi causam præbent tributa indicendi: Sic *S. Thom. in epist. ad Ducissam Brabantiæ*, & ex *D. Antonin.*, *Caietan.*, *Syluestr.*, & alijs *P. Megala p. 2. inst cõs. lib. 2. c. 17. n. 39. Azorius tom. 3. inst. moral. lib. 5. c. 23. tit quæ sint iust. caus. exig. gabell.* post *Lessium, Suarez. & Vasquez*, *P. Molfes. in Summ. Theol. Moral. par. 2. tract. 12. de contract. lib. c. 22. de Gabell. & tribut. respons. 7. n. 69. Bannes in tract. de iustit. & iur. quæst. 62. art. 3. dub. 3.* vbi aliam addit, quæ est vndecima, ad splendorem scilicèt Regium. Et similitèr duodecima cumulatur, videlicèt si subditi iniquè rebellarunt contrà suũ Principem, eiq; fuerunt causa multorum damnorum, ac sumptuum; Nam eo casu Princeps in subditos imponere poterit noua tributa, nedùm pro dicta refectione damnorum, sumptuumq; factorum, verùm etiam in pęnam, ità vt pro iusta vindicta poterit eos tributis grauare, vt pęna vnius, metus sit multorum; sic ex *c. 20. Deutor.* probat *Victoria relect. 4. de Iur. bell. n. 57.* quem sequuntur *Lessius* cum *Molfes. in loc. supracit. n. 82. Gaill. de pace publica lib. 2. c. 9. n. 27. &* 30.

Rationesq; traduntur ex *Bannes*: Primò, quia Reges ex officio tenentur seruare Rempublicam in pace, & bello; In pace, componendo, ac dirimendo lites ciuiles, puniendo potentèr malefactores, etiamq; Magnates, ne inferiores, ac pauperes comprimantur, aliaq; similia peragere; In bello autem defendendo Remp. ab iniquis inuasoribus;

tibus; & insupèr vindicando iniurias Reipublicæ factas, ad quæ omnia sunt necessariæ ingentes opes: Ergò &c. Secundò, ex Sacr.Script. *D.Matth.17. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*; ex quibus verbis apparet, *Christum Dom.N.* indicasse apertè, ea deberi &c. Et ità ibi *D.Hieronym.* & *Theophilact.* Similitèr ex *Apost. ad Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributū, tributum, cui vectigal, vectigal.* Tertiò, deniq; vniuersi Reges, tàm in Populo Dei antiquo, quàm etiam inter gentes semper sibi receperunt tributa à suis Regnis: Ergò necessaria illa iudicata sunt ab omnibus gentibus, vt Respublica rectè gubernetur.

19 Prædictis etiam casibus & alium addas, vtpotè, cum pro subueniendis Regis vrgentijs, reditus Regni ordinarij, ac vires non sufficerent, subuentionem deberi à subditis, non est, qui ambigat, *Reg.Sanfel.in discept.vnic. de donat.temp.bell.n.37.tom.1.decis.* quo casu libentèr Subditi ad rogitum Principis benemeriti adiutorium præstare semel, bis, imò toties, quoties opus fuerit, prompti esse debent, vt iàm continuò conuocatis Regni Comitijs, ità practicatum in Regno refert *Consil. de Georg.in repet.feud.cap.57.nu.12.* Et de anno 1630. post etiam ordinarium donum Regni, Regi nostro præ cæteris Imperantibus clementissimo datum, cum adhùc tamen ille pecunia indigeret, petieritq; donum à subditis ad arbitrium eorum, libentissimè ergà Pijssimum Monarcham iuxtà eorum facultates dedisse illos, constat, vt memor est *Horat. Montan. de regal. verb. Extraordinaria nu.7. in fin.* & in anno 1659. donatiuum duc.bis cētum mille, soluisse, memorat *Consil.Rocc.de offic.§. 5.n.31.* vbi *n.32.* post alios tradit, id nō solum in nostro Regno seruari, sed in Sicilia, in Anglia, in Gallia, in Hispania, in Belgio, in Indijs, & Statibus Ecclesiæ, & huiusmodi donatiua, quia pro Regis necessitatibus soluuntur, necessaria dicta sunt, *Reg.de Pont.dec.3.n. 14.Consil.Rocc.ibid.n.33.*

20 Quæ certè omnia, estò cunctis pateant, subuentiones tamen à subditis non debet Princeps consequi, nisi alitèr imminenti publicæ necessitati non possit occurrere, & debet habere rationem, ne illi egeant, inducanturq; in necessitatem, vt fundat *Reg. Rouit. in consult.in mat donat.extraord.*, in qua consuluit etiam *Reg.Valenz. cons.99. à nu.12. & 16.* vbi doctissimus ille I. C. optimè monet *nu.18.* Principem non

21 esse dominum bonorum subditorum, nec illis vti debere, nisi in eorundem vtilitatem, & sic probat etiam, pensiones, Regis munificentia elargitas deberi potiùs suspendi, quàm exquiri subuentiones à Populis; Existente verò quomodolibet euidenti, ac imminenti necessitate pro subsidio non tantùm Regij Ærarij, quàm totius Regni, Regisq; Vasallorum, Princeps non solùm imponere potest tributa, sed adeò etiam dicitur Dominus bonorum etiā priuatorum, vt possit iuri tertij acquisito derogare, & à contractu licet iurato recedere, vt legitur obseruatum inter alios casus in *pragm.5. de feud.* vbi fuit sancitum, Fisco ex consideratione publicæ vtilitatis, ac Regni tuitionis, cui Regium Ærarium continuò assistere debet, tempus feuda reemendi, licet præfinitum, non currere, & nulla præscriptione finiri; Imò nulli dubium est, ob mutationem etiam temporum, ac rerum, licitum esse Principi de bonis particularium disponere, vt publicæ saluti, atq; Regis statui succurratur, vt post innumeros, quos refert, in puncto fundauit pro constituenda, vel restauranda Arcæ militaris dote, *Frāc. Maria Prat pract.obs.100. per tot.* confert *Ann.alleg.69 n.623.*

Etenim licet indubiū sit, bona subditorum dici Principis quoad protectionem, & iurisdictionem, non quoad proprietatem, secùs data necessitate, *Reg. Sanfel.in d.discept.vn.n.21. Reg. Valenzuel.cons.99 n.5.6. & 8. R.Capyc.Latro decis.188. n.69.* quos post alios sequitur *Antunez Portugal.in tract.de Donat. Reg.lib.2.cap.24. nu. 112.* idq; ex eminen-

nenti dominio, *Samuel Pufendorfius de Iure naturæ, & gentium lib.8.cap.5. §.7.* & *Iacob. Andreas Crusius in tract historico-iuridico-politico, de Eminenti dominio Principis, & Republica in subditos, eorumq; bona, & ius quæsitum.* Facit illud *Senecæ de benefic.c.4. Iure Ciuili omnia Regis sunt, & tamen illa, quorum ad Reges pertinet vniuersa possessio, in singulos dominos descripta sunt, & vnaqueq; res habet possessorem suum: Itàq; dare Regi, & domum, & mancipium, & pecuniam possumus, nec donare illi de suo dicimus; ad Reges potestas omnium pertinet, ad singulos proprietas;* cum vrgente necessitate donare quis teneatur, & eò magis subditus Regi tempore eius necessitatis donare tenetur, quia verè donare non dicitur, si Regis vrgentiæ succurrit, *cit. R. Sanfel. d.loc. n.2.* Et sic non solum Princeps tributa noua imponere potest, sed dominio suárum rerum subditos priuare, licet multi teneant, obligari Principem ad emendam, quod nec subsistit, existente publica necessitate, ob quam ex generali lege id fit, vt latè fundant *DD.cit.* per *Conf. Altimar in obs. ad cit. R. Rouit. d.consult. à n.1. ad 12. & cit. Portugal d.l. n.113.* & sic rectè dicitur, quod ex dicta publica necessitate, noua onera, & inde nouam adoham imponere potest, quādo reditus Regni non sufficiunt, *Capan de iur. adob quæst.16. per tot. & in qu. seq. vsq; ad 21.*

Imò posse Principem ob quamlibet iustam causam, publicamq; vrgētiam, & non alitèr tributa imponere, in eo sanè fundatur, nempè, quod cum ipsa Maiestas ratione iurisdictionis, & administrationis domina sit omnium bonorum, tàm priuatorum, quàm publicorum, vnde ijsdem estò vti queat, quia de re disponendi facultatem habet, hoc est domina est, vulgata *l. in re mādata C. mandat. Bart. & DD. in l. si quis, §. differentia, D. de acqu. poss. c. eos, qui per pecunias 1. q. 1. Vvesembec. in rub. num. 4. Inst. de rer. diuis. Couarr. lib. 3. var. resol. c.6. Duaren. lib. 1. disp. anniuers. cap. 17. Chassan. in Consuetud. Burgund. rubr. 1. q. 2. ver. Et la preuue nu. 21. Donell. ad l. eum, qui § propriet. de V.O. Hæc sunt* (ait *Cic. pro Balb.*) *firmissima fundamenta nostræ libertatis sui quemq; iuris, & retinendi, & dimittendi esse dominum;* Dominium tamen non alio respectu Princeps habet, nisi quatenùs in illa Maiestas consideratur, hoc est in quantum Rempublicam gubernat ad salutem omnium subditorum, in quo consistit Principis officium, & inde sequitur, quod nec ex bonis Reipublicæ quidquam petere possit, nisi quousque publica necessitas, & publicus vsus id exigit, *Heig. qu. 17. & 18. n.4. & 6.* Et sic videtur hæc communis, & optima Fisci curandi regula, ne plus pro eo exigatur, quàm publica postulat vtilitas.

22 RVrsùs ex quo doctissimus *Auctor* noster hìc refert *Capitula Papę Honorij*, ex quibus videntur declarari casus, modus, & quantitas circà noua tributa in hoc Regno indicenda; Proindè ad hæc obseruandum, annotandumq; est, quando, & quomodo ex doctrina ipsa præfati nostri *Autboris*, ac aliorum, fuerint *d. Capitula* edita, & quā vim in hoc Regno ad nostra vsq; tēpora obtineāt; Vnde non pigeat nos ex ipsa etiam *Auctoris* nostri doctrina hìc, ad id eruditos fieri, cronologiáq; dictorum Capitulorum, eorumq; constitutionis vim enarrare.

23 Sciendum itàq; est, Capitula ista Papæ Honorij illam originem habuisse, puta, quod mortuo Carolo I. huius Regni Rege die 7. Februarij 1284. existente hoc Regno magnis collectarum oneribus oppresso, cum Carolus II. eius filius, Salerni Princeps, ac Generalis patris Vicarius in carceribus Regis Aragoniæ reperiretur, Martinus Quartus tunc Summus Pontifex, in hoc Regnum, ipso Carolo Secundo postulante, ad leuamen Regni misit ad illud gubernandum Legatum Apostolicum Gerardum Blasium Episcopum Sabinensem Cardinalem Parmensem (secundùm *Platinam*) nuncupatum, ex Villa Gainaco Parmensi ab

ipso

ipso Martino IV. Cardinalis creatus, qui conuocatis omnibus Regni Prælatis in Ciuitate Melphiæ, ad beneficiũ Ecclesiarum,& iurisdictionis ecclesiasticæ, aliqua Capitula edidit in dicto anno 1284., quarto anno Pontificatus prædicti Papæ Martini: De cuius Cardinalis *Gerardi* gestis ad hæc *Alphonsus Ciaconius in Hist. Pontif. & Cardin. sub Nicolao III.fol mihi 763.to.1.lit.A.* infrascripta memorat, ibi: *Gerardus legatus Nicolai III. cum fratre Hieronymo Asculano in Hispaniam, pro sancienda pace inter Reges Franciæ,& Castellæ, posteà à Martino IV. totius Regni Siciliæ Legatus creatur, quam legationem sub Honorio, & Nicolao IV. continuauit, difficilem eo tempore, quo Siculi à Carolo desciscentes, Petrum Aragonum Regem in Insulam, cæsis Gallis, receperant. Legatus cum Rege Carolo ad expeditionem Siculam profectus, diù cum Rege in Messana expeditione fuit. Messanenses Regis viribus impares, diù afflicti, miserunt ad legatum Gerardum rogatum, vt vrbem ingressus aquas pacis conditiones componeret, quarum hæc summa fuit. Vt Rex iniuriam sibi illatam eis condonaret. Ne plus tributi, aut vectigalis penderent, quàm maiores eorum Regibus Viscardis persoluissent. Nè Præfectos, & Magistratus Gallos in Insula crearet, sed Prouinciales: Carolus, aduersante maximè Cardinale has conditiones recusauit: Et eos nullis, nisi belli legibus in deditionem accipere volebat, dura minitans, nec belli varios euentus attendens. Messanenses sæuum Regis animum animaduertentes, legato nunciant, se nulla ratione deditionem facere, sed potiùs filios voraturos, vrbe incendio consumpta, quàm in Gallorum teterrimam seruitutem redigi. Legatus dolens, vrbe interdicto supposita, & excommunicatis Ciuibus rediit ad Regem, qui paulò post aduentu Classis Petri Regis Aragonum obsidione submotus est. Carolo Regis filio à Rogerio de Doria classe propè Neapolim victo,& capto, quum Neapolitani rebellionem agitarent, superueniens cum exercitu Rex, ea perfidia motus, vrbem incendio tradere constituerat, à quo proposito teterrimo Rex Legati precibus auocatus est, præcipuis rebellionis auctoribus 150. supplicio traditis, cum verò paulò post mortuus, legatus Regni sine Rege tutelam pro Eccl. suscipiens, incredibili studio, diligentia, & prudentia id gubernauit, vsquè ad Caroli II. à carcere relaxationem. Is à Nicolao Quarto coronatus, quum rediisset in Regnũ maximis legato gratiis habitis eum summo cum honore multis muneribus donatum remisit.*

24 Mortuoq; posteà ipso Martino IV. Gallo, in anno 1285. fuit ad Pontificatum electus Honorius IV. genere Romano de gente Sabella, iuxtà *cit. Ciaconium in d. Hist. ann. 1283 fol. 778.* qui præfato Cardinali Gerardo adiunxit in Regni administratione pro Carolo II. vt suprà carcerato, Balium Robertum Comitem Artusiensem Philippi Regis Francorum filium, qui vnà cum prædicto Gerardo Regnum gubernauit, & sub die 22. Septembris 1285. ipse Papa Honorius IV. enunciata capitula promulgare fecit, eaq; direxit prædicto Balio, & Gerardo Cardinali, vnde Capitula Papæ Honorij vocata sunt, vt ex præfatione dictorum Capitulorum apparet; illa tamen verè fuerunt Papæ Martini, vt optimè refert *Auctor* noster hic à *n.8.& seqq.*

25 Quæ quidem Capitula inde in Regio Archiuo Regni huius conseruata fuere, & ideò à Doctoribus sunt allegata, vti iura, vt legitur apud *Afflict.*, & *Andr. in loc.* à nostro *Authore cit.*, & in pluribus alijs, hoc est in *l. imperialem, de prob. feud. alien. per Frid. in §. nec dominus n.44. in fin. & 45. & in c.1. n. 8. circà med. & n.14. de nat. succ. feud.*, & alibi, vt per *Liparul. in c. sed nec est alia iustior num.42. in verb. Honorij, quæ sit prim. caus. benef. amittend.*, nàm, vt ipse etiam *Auctor* noster hic meminit à *nu. 19.* ipse *Andr. de Isernia* vixit temporibus dicti Caroli II.,& vsq; ad tempora Roberti Regis, eiusdem Caroli II. successoris, vt ex *Afflict. in loc. per illum cit.* constat, & in *Const. Regni præsentis,*

in rubr. fuitq; Magister Rationalis Reg. Curiæ, vt post *Pisanell.* refert *R. Marcian. disput.3. nu.5. tom. 1.* allegat illum vnum Capitulum Gerardi, & intelligit de Capitulis istis, ex quo præfatus Gerardus Cardinalis erat in Regno legatus, vt suprà, prout memorat etiã *Io: Dominic. Tasson. in pragm de antes. vers.4 alleg.1 n.10.*, dum prædicta ex peritissimo nostro *Authore* transcripsit,
26 illo tamen non citato, vt optimè aduertit doctissimus *Dom. Consil. Ioseph de Rosa in lect. feud. ad prælud. lect.8. n.48. in fin. & Reg. Tap. iur. Regn. lib.6. tit.3. n.2. circa fin. fol. mihi 39. at.*, qui trãscribit nostri *Authoris* verba illum laudã-
27 do. Et ex his patet non benè scripsisse *Io: Francisc. Pasqualin. in comment. ad lib.2. pragm. Regn. Neap. &c. de annon. prag.42. n.7.* nam non est quin dubitemus, Capitula, de quibus hìc, fuisse Papæ Honorij, vt suprà, & non Friderici, vtriusq; Ferdinandi, & aliorum, vt *citat. Pasqualinus* scripsit contra *Cons. Rocc. de offic. §.5. n.39.*
28 Capitula verò prædicta, quæ Papæ Honorij, vt suprà, denominata sunt, & dicuntur edita in planitie S. Martini in Prouincia Calabriæ Vltrà, teste *de Nigris* post *Afflict. in cap. Regni 138. n.6.* Exhortatoria, & ad releuamen Regnantis, & Regni Siciliæ dicta esse, legitur apud *Andr. in §. extraordinaria n.62. quæ sint regal.*, veluti ordine dicti Caroli II. Regis facta, ac fuisse allegata in S.C., eaq; obseruata ex *Afflict. & Loffred.*, *Auctor* noster probat *n.23. & 24.* concludens ex *Capycio, & Camerar.* quod adohæ deductio in releuijs fit ex dispositione *Cap. Papæ Honorij*; Eaquè pro lege in Regno qualiter obseruentur, exponit *cit. Reg. Marcian. d. disput. 3. à n.10. ad seqq. & à n.19. cum seqq.*
29 Insuper ex eodem nostro *Auctore* est hìc animaduertendum, quod estò casus positi in Capitulis Papæ Honorij quatuor numerentur, in quibus licet Regi collectas in Regno imponere; puta: Primò, pro defensione Regni, quando inuaderetur, aut in alio casu id tangente. Secundò, pro redimenda persona Regis, si ab hostibus caperetur. Tertiò, pro militia filij, vel fratris, vel propria. Quartò, pro maritanda filia; Auctoritate tamen *Lucæ de Penna* I.C. clarissimi (qui post *Andr., Angel., & Bald.* floruit, vt *Auctor* noster hìc memorat *nu.21.*) *in l.1. de indict.* optimè ad hæc concluditur, quod *Collectæ, quæ imponuntur in Regno, Principe*, hoc est Rege nostro Inuictissimo *imperante, dicuntur munera Ordinaria, & Canonica*; nam quamuis idem putat, *hoc verum esse in casibus per Honorium Papam expressis, & approbatis*, tamen subdit, *nisi fieret eo modo, quo scripsi in tit.1. l.1. ver. indictio* (siuè meliùs *in tit.18. ver. iudicio n.2.* ibi, ità seruasse Reges nostros gloriosos Carolum II. & alios); vbi pluribus concurrentibus substinuit, cũ consensu Populi, etiam in casu insolito, & sic extra casus Honorij Pontificis, posse collectam imponi, quod esse menti tenendum, quia singulariter hoc apud *cit. Luc. d. loc.* legitur, scripsit *Nard. Liparul. ad cit. Andr. d. loc. litt. E.*
30 Ex quo etiam loco euidentèr probatur, *Lucam de Penna* intellexisse de hoc Regno Neapolis, in quo prædicta Honorij Capitula condita sunt, ipsumq; fuisse de Ciuitate Pennæ Prouinciæ Aprutij huius Regni, & non Gallum patria Tholosanum, aut Arelatensem, explosis aliquot Gallorum calumnijs latè ostendit *Nicol. Topius par.1. de orig. Tribun. Neap. lib.3. cap.11.12.13. & 14.*

Quod quidem probatur, nàm cũ Rex Carolus I. remiserit se Pontifici, vt id declararet; In primo Cap. Honorius deindè tempore Caroli II., vt suprà, declarauit *pro defensione, & manutentione Regni*: Ergò in omnibus casibus similibus, cohærentibus, dependentibus, & emergentibus, tributa, siuè collectas imperare Regi licebit *Reg. Tap. decis. Supr. Ital. Senat.23. n.52.* vbi etiã enumerat inter causas iustas oppressionem Regij Patrimonij ex *Cic. lib.2. de Offic.* dicente: *Non est dubium propter Ærarij tenuitatem tributum esse conferendum, vt omnes intelligant pro salute*

Rei-

Reipublicæ necessitati parendum. Qua ratione prædicta Capitula in pluribus similibus casibus ampliat latissimè *Capanus in tract. de iur. adoh. à qu.* 17. *vsquè ad quæst.* 21. Imò ad omnes casus iustos, dum ipsa declaratio ad tempora Gulielmi Boni Regis refertur, & sic ad casus omnes, in quibus ab illo bono Rege, aut fuerunt imposita, & non constat, quia pauci sunt, qui testimonium perhibent, vt legitur in *cap. Regis Caroli I.* incip. *quod quaterni*; aut iustè imponi poterant, & sic complectuntur casus omnes, in quibus licitum est Principibus tributa, siuè Collectas, ac subuentiones imperare ob publicam puta necessitatem, vtilitatemquè, qui casus non videntur dici posse in Regno isto exclusi, imò, vt suprà potiùs comprehensi, ex vi etiam iustitiæ, & obligationis Subditorum, qua tenentur prò vtilitate publica, tributa soluendo, Principi assistere.

Vndè *Afflict.* doctrina *in c.* 1. *n.* 50. *tit. quis dicat. Dux*, in authoritate *Lucæ de Penna* fundata, approbata, & indubitabilis est, dum dat Regi huius Regni cautelam, vt quotiès casus ille occurrerit, in quo pro publica, atq; communi vtilitate, vel pro honesto statu Principis conseruando, & defendendo, non sufficerent proprij, siuè ipsius Sacri Ærarij reditus, pro conseruatione Regni, imponat tunc vocatis Comitijs collectam de voluntate, & Consilio Baronum, Vniuersitatum, & Subditorum, ex quo iusta redditur Collectæ impositio, *Bouadill. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 3. *Parlador. quotid. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 13. *Valenz. in l. vn. n.* 6. *C. de superind. lib.* 10. *Marquez lib. del Gouernador cap.* 16. *Castill. de tert. deb. cap.* 9. *Sanchez* 1. *t. cons. lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 2. *n.* 5. *Reg. Rouit. in d. consult. nu.* 33. *Amaya in l.* 3. *de annon. & tribut. nu.* 37. *Cod. lib.* 10. *Altimar. ad cit. Rouit. nu.* 34., & ex doctrina *Andr.*, & aliorum fundat *Horat. Montan. de regal. verb. Extraordinaria nu.* 7. *circà fin.* vbi *n.* 14. optimè scripsit, Regibus ex Maiestatis prærogatiua, & in vim obligationis subditorum, ad publicam subueniendam necessitatem in beneficium ipsius Regis, ad felicissimam eiusdem Numinis expeditionem, licitum esse, subditis quoq; inuitis, tributa, collectasq; imponere, cum in hoc consistat specialitas, & prærogatiua Regum. Hinc nō est præfata potestas in Regno hoc tributa imponendi limitanda, ad casus prædictos per dictum Papam Honorium enumeratos, & relatos à *P. Molfes. in summ. Theol. Moral. p.* 2. *tract.* 12. *de Contract. cap.* 22. *de Gabell. & tribut. respons.* 7. *n.* 63. & à *Reg. de Curt. in* 2. *p. diuers. iur. feud. cap.* 3. *sub n.* 148. *ab eod. Molfes. relat.* vt benè fundant *Consil. de Georg. in repet. feud. cap.* 57. *per tot.*, *cit. Consil. Altimar. in obs. ad consult. Reg. Rouit. à n.* 15.

31 Sed imò iure optimo in Regno isto, indubium, & consuetum est, Dom. Proreges, Augustissimi nostri Regis nomine, ac suprema, qua fulgent, authoritate, cum voto Regij Collat. Cons., publicis necessitatibus imminentibus, nouas impositiones indicere, vt ex dispositione *l.* 1. *C. de superind.*, alijsq; iuribus concordantibus, causa tamen iusta, vt suprà, existente, aliàs peccarent, & sic declarari in *Bulla Cœnæ Domini*, exponit, & fundat *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit.* 4. *de regal. impos. à n.* 1. vbi ad morem doctissimè plures ad id conclusiones examinat circà donatiua, impositiones, & seruitia, etiam de nouo necessitate vrgente imponenda, & exigenda, de quibus ille adeundus est, additis etiam *Capan. in suo tractat. de Iur. adoh. qu.* 16. *Reg. Tap. decis.* 23. *n.* 43. *Consil. Staiban.* post alios *resol.* 200. *à n.* 64. *ad seqq. cent.* 2. Quæ intelligenda esse resecatis semper priùs superfluis expensis, aduertit *Reg. Tap. in iur. Regni tom.* 6. *tit.* 3. *num.* 5. vbi refert ordinem Regis Excell. Proregibus datum, dum ille erat in Supremo Italiæ Senatu, ne Rege nostro inconsulto sumptus fierent extraordinarij, imposuitq; Ministris fiscalibus, vt de ordine S.C. Maiest. Proregem certificent, idq; omne, vt posteà opus non sit noua onera subditis imponere.

32 At quia iàm diximus prædicta militare, quãdo reditus ordinarij pro subueniendа Regni necessitate non sufficiunt, quod possit pro bello, pro manutentione exercitus, & militum, & pro defensione Regni, Rex non habens de proprio, noua imponere tributa, & collectas, necnon extraordinaria seruitia à feudatarijs expetere, vt post alios fundant, & obseruatum referunt in casibus prædictis *cit. Reg. de Pont. d. loc. à n. 2. & 4. ad seqq. Laganar. ad Rouit. in prag. 1. de iur. & exact. fisc. litt. A. 2. col.* latè *cit. Capan. à d. qu. 16. ad 21. tract. de iur. adob.* aut aliàs cum bellum esset contra infideles, idem *de Ponte ex Luc. de Penn. ibid. & Consil. de Georg. in d. repet. feud. cap. 57. n. 12.* post alios, quos refert *Camill. Borrell. de præst. Reg. Cath. cap. 11. n. 38. 40. & 41. & n. 46.* & quando imponũtur pro bello contra infideles, nemo excusatur ab extraordinarijs collectis, & ecclesiasticos etiam ad eas dicto casu teneri fundat *ibid. num. 47. & 48.*

33 Hinc annotandum est, qualitèr, quãdo Regni reditus non sufficiunt, possit Rex, seruitia, aut aliud adiutorium prætèr ordinarium à feudatarijs, & subditis exigere, de quo videndus *Iacob. de Ayello in tract. de iur. adob. n. 40. & 46.*, & quando sint in Regno donatiua imponenda, & in cuius impositionis locum subrogata dicantur, vide *Camill. Borrell.* latè *in cons. 1. per tot. centur. 2.* Et tempore belli circà seruitium extraordinariè exigendum, videndi sunt *cit. Ayell. cit. loc. n. 16.* post *Afflict. in Const. si Vasallus n. 15. & Ann. alleg. 86. n. 3. Campagn. in c. item statuimus, quod Comites n. 5.* vbi tradunt, an hoc casu submonitio requiratur, & de hoc intelligit *R. de Curt. in diuers. feud. §. cum igitur n. 45.* de quibus etiam latè adeundus est *cit. Capan. de iur. adob. d. loc.*, & quod hoc militet, quando bellum esset in Regno, secùs si esset extra Regnum, nisi necessitas aliud suaderet, vt benè declarat *cit. Ayell. d. loc. n. 21.* quo in casu Baroni à subfeudatario quoq; adiutorium debetur, imò etiam Eccle-
34 siasticæ personæ tempore belli ad dictam taxam pro dicto seruitio, eorumquè ratis tenentur, *cit. Ayell. ibid. n. 46. Martin. Lauaens. in tract. de Princip. §. 433.* vbi fundat, Prælatum debere subuenire Principi suo laico, puta Regi, vel Duci, tempore necessitatis ad vtilitatem publicam, & in omnibus Ecclesiasticis, quod teneantur de hospitio, mansionatico, & paratis Regi proficiscenti, ex dispositione *Sacr. Canon.* probat *Dom. D. Emman. Gonzalez in Comment. ad lib. 3. Decret. tit. 49. cap. 4. n. 17.* post alios; Quas conclusiones etiam post alios optimè declarat *Dom. Consil. Altimar. in obs. ad cit. Reg. Rouit. d. consult. à n. 6. ad 26. 1. tom.*

35 Similitèr sciendum est, Vasallos cuiuslibet Regni teneri contribuere Monarchæ pro bello alterius, vt infrà annotabimus ad *quæst. vnic. §. 5.* & sic nos omnes, qui Clementissimo, ac Potentissimo nostro Monarchæ felicitèr subijcimur, tenemur ei contribuere propter bella aliorum Regnorum, quæ sub eius ditione sunt, quia non potest, nec iustè faceret, si alia desereret, quin nos hostium periculo exponeret, vt optimè his proprijs verbis post *Vasquez, Turrian. P. Dianam, Castillum, & Cutellum* fundat *Excellentissimus D. Christophorus Crespi de Valdaura,* peritissimus Hispanus I. C. *in obs. & decis. p. 1. obs. 34. n. 26.* vbi rationem reddit, ibi: *Quia omnium interest, Monarchiam conseruari, & cuiusq; Prouinciæ vtilitas in vniuersali Monarchiæ vtilitate inclusa est, cum facilius à potentiori Rege, Iustitia, & pax substineatur, & metu solo hostes fugentur, vt inquit Thom. del Bene in tract. de Parlam. dub. 14.* Et ad hęc conferunt tradita à *cit. Consil. de Georg. in repet. feud. cap. 57. à n. 1.* & propriè *n. 40.* concludente, bellum extrà Regnũ proficere, quando pro conseruatione Regni, non pro adipiscenda noua Prouincia, ad nouum tributum deuenitur, & *n. 41.* bellum extra Regnum sufficere, non dum pro conseruatione Regni, sed quando geritur contrà hæreticos, aut quoslibet infideles, vnde ten-

tenderet pro Sanctæ Fidei defensione, etiam in coadiuuando alio Rege, tributa imponi posse; sed etiam quando bellum esset extrà Regnum pro conseruatione alterius Regni, quoniam causa est iusta, ac proficit ad noua tributa, seù adiutoria ab alijs Regnis exigenda *Tasson.*post alios *de Antefat. vers.4.obs.3.n.19.20.21.& seqq.* nam interest aliorum subditorum, eorum Regem esse potentem, & plura habere Regna, vt post alios fundat *cit. de Georg. d.l. n.42.* dicens quoque idem procedere in bello contrà inimicum Regis, pro iuuamine alterius Regis confęderati, nam illud ad prædicta imponenda sufficit, quando ex victoria communis inimici timeretur inuasio, *Consil.Rocc. de offic.tit.de donat. §.5.nu.64.*& sic etiam *n.44.*fundat, quod bellum pro iuuamine Regis confęderati, etiam proficit pro tributis nouis imponendis, post alios, quos recenset, & sequitur latè *D.Consil. Altimar. in obs. ad Reg.Rouit.in d. Consult.Donatiui nu.14. & seqq.*vbi in *n.seqq.*id fundat, non obstantibus d.Capit.Papæ Honorij.

36 Ipse tamen *excellentiss. & eruditiss. I.C. Dom.D.Christophorus Crespi ibid. n.27.* insequitur: *At non omnes eodem modo, nec pari obligatione adstricti sunt; vnde Diana, vbi proximè, limitat banc regulam, vbi obstant leges municipales, ex de Ponte de potest.Proreg.tit.4.§.1.n.4.& Thom.del Bene in d.loc. qui specialibus de his gradibus, de quibus noster sermo est, dubit.20.sect.2. nu.2.* inquit: *Itàq; breuitèr dico, quod Rex, si indiget ad defendendum aliquod Regnum, debet grauare primo illud idem Regnum: Secūdò, si illud non est potens, debet grauare Regna, quæ ne grauentur, priuilegium non habent: Tertiò, si hæc amplius grauari non possunt defectu virium, licet forsàn & Regna, quæ priuilegium habent, ne grauentur, grauare, propter ea, quæ in dubit.14.dicebam; debet tamen illa, si in feudum habet, grauare cum consensu directi Domini, saltem in casibus, in quibus directus Dominus illa grauari à principio non concessit.* Et qualitèr Vasalli teneantur seruire Regi in bello intrà, & extrà Prouinciam, vbi degunt, sed si extrà eam, non proprijs sumptibus declarat, idem *ibid.* post alios *nu.25.* vbi etiā *n.28.*inspiciendā esse inde Principis necessitatem per suos gradus ad rem, de qua agitur, & obligationem Vasalli ad ei succurrendum per suos gradus, quod optimè *ibid.*elucidat *nu.28.29.& 30.*vbi *nu.31.*scribit: *Quod si temporis calamitas videatur adeo vorax, vt omnia comburere minitetur, at & incēdio remedia per suos gradus adhibenda esse, & sic non ex calamitatum incendio nos turbari, aut iustitiæ regulas confundere, sed per suos gradus aduersitatibus nos opponere, & necessitatibus subuenire, constantiq; animo, & pacato, prudentiq; consilio succurrere par est*; nā *aliter* scribit *accomodari posse*, quod *Plato* docuerat: *Confusè differrere, est veluti in tenebris saltare, siuè imprudentèr agere.*

37 Vnde *n.32.* ante omnia hoc in casu fundat, debere Principem, antequàm ad alienationes bonorum patrimonij, vel ad tributa imponenda perueniat; priùs suspendere gratias pensionum, siuè redituum, quæ consignari solent in Regia Patrimonia cuiusq; Prouinciæ, etiam si donata sint in remunerationem seruitiorum, ex *d.R.Rouit. consult.à n.4.Reg.Tap.dec.23.n.83. R.de Ponte de potest.Pror.tit.5. nu.21. R.Valenz.cons.99.punct.2.n.29. & Diana p.1.resol.moral.tract.3 resol.14. & par.3. tr.5.resol.78. Amaya in lib.10. C. de annon.& tribut.nu.36.in fin. Del bene de parlam.n.7. Altimar.in d.obs.nu.22.* vbi *n.23.*dicit, etiam si Princeps posset ex suo Ærario consulere, non posse tributa imponere, post alios *ibid.cit.* Et

38 præ cæteris sēper in liberatione redituum Regij Patrimonij præferendos esse creditores ex contractu, etiam post dominicas largitiones inito, ex *Reg. Fulu.Constant. in l.1. & 2. C.de fil. offic.lib.12.n.210.*, rationem reddente, quia harum solutioni non est Fiscus adstrictus, nisi cum vires Ærarij sufficiant, deducto, ne Dominus egeat, ac omni

omni ære alieno, quod præcipuum esse Ærarij, & in obligatione Principis, & ex quo vectigalia illi præstantur ad stipẽdia Militũ, & Iudicum, primũ illa obtinent locum, idem *ibid n.35.* ex eodem *Constãt.n.*108. vbi *n.*36. latè declarat, quod alienatio bonorum Regiæ Coronæ requirit, vt etiam ea facta, remaneant in reditibus Regij Patrimonij, quæ sufficiant ad salaria Iudicum, & expensas administrationis iustitiæ *n.37.& 45.* Nam Iudices, & Tribunalia pars corporis ipsius Principis sunt, *idem ibid.n.*46. At pensiones illæ, quæ ex mera Regis munificentia conceduntur, æquiparantur feudis Cauenæ, & inde ad libitum quatenùs tamen excedunt seruitia, non tamen infrà merita reuocari possunt, *Reg.Valenzuel.cons.*99. *n.*29. *&* 38. sicut si debeantur ratione officij, licet etiam nec pro illis teneatur de euictione, supracit. *Rouit.in d.consult.Donatiui à n.4.ad seqq.* vbi *n.* 11. fundat, nec Regem teneri remunerari seruitia prædecessori præstita.

39 Similitèr ex eodem doctissimo, ac magno I.C. *Dom. D.Christophoro Crespi d.loc.nu.*18. hìc annotanda est quæstio illa ab eodem, & nemine altero examinata; An puta, extantibus necessitatibus, quibus vniuerso Patrimonio Regio totius Monarchiæ subueniri nequit, statim ad alienationem rerum Regiæ Coronæ deueniendum sit, an priùs noua tributa imponenda, vbi iustè ea indici poterunt; In quo articulo ipse *Dom. de Valdaura*, ex mente omnium videtur concludere, esse priùs imponenda, vel exigenda tributa, illa potissima ratione, quia omnes tractantes de eorum iusta impositione concludunt, si reditus patrimonij non sufficiunt, vt suprà ex parte Regis iustam adesse causam ad illa imponẽda, quod dici non posset, si antequàm ad indicẽda tributa ad dictam alienationem deueniendum esset: *Non ergò* (inde ille concludit) *considerandа est alienatio bonorum Regiæ Coronæ*, quod latè, & peritè iuxtà morem in *num.seqq.* fundat vsq; *ad fin.* Idquè confirmatur, quia Principes priùs debẽt manũ mittere ab Bursam, seù bona subditorum, quàm proprium Ærarium expendere, *Ægid.Thomat.de collectis, verb.nescientе n.6.Petr.Bellon.de re milit.tit.7.nu.8. tom.16.tract.Cgual.in pract. qu.*578.*n.* 14.*&*.17. *Guido Papa singul.*13.*& decis.*551.*n.*10. *Andr.in cap.1.n.27. de capit. qui Cur. vend. Anna alleg.*69. *n.*23. & alij apud *Reg.Valenzuel. cons.* 99.*num.*20.*lib.*1. quem sequitur *Consil. Rocc.de Offic.tit.donat.*§.5.*n.*25.

41 Inconcussum igitur remanet, posse Regem ex quibusvis causis iustis, extraordinaria imperare ex *Bald.in l.*1.*C. vectig. noua &c.* Et sic exigere potest ab Vniuersitatibus, quæ desunt suo exercitui ex *glos.in fin. in l. nemini* 11. *C. de Sacros. Eccles.* Et inde etiam per tributa ordinaria quãdo non sufficiũt, debet Populus Dominum adiuuare, concurrente iusto fine, & publico bono, hoc est ratione ad conseruationem personæ Regis, & status principalis, etiam si ad bonum priuatum Regis tẽdat, quando secundariò vergit in publicum bonum, puta si ob magnos sumptus ex prodigalitate peruentos, indigeret pecunijs pro sua Monarchia, vt post alios fundat *cit. Altimar. in obs.ad R.Rou.in d.consult.n.*21.

42 Quod ampliatur, etiam si Rex culpa sua, propter largitiones immoderatas, ludos, iniusta bella, &c. in egestatem inciderit, vt teneantur quoque subditi illi donatiuum præbere, ac omnia illi necessaria ad defensionem, & conseruationem publici status, & ad id, quod necessarium esset ad Principis substentationem considerata eius dignitate, nam totum hoc postulat bonum publicum, quidquid sit de peccato Regis. *Lessius lib.2.cap.*33.*dub.6.nu.* 48. & post *Molin.& alios P.Diana resol.moral.de Parlam.tract.3.res.4.par.4. Tasson.de antef.vers.4.obser.3. num.*34. *& seq.*

Possunt itàquè noua tributa imponi, & adiutoria exigi; In eo tamen tẽpore necessitatis expensas superfluas Prin-

Princeps resecet, ac necessitate cessante Populo retribuat, dummodò causa
43 redire facilitèr non possit, nam & hæc sufficiens est ad continuanda iam imposita tributa, *Cons.Rocc.d.loc.post alios n.*85.latè *Dom.Rodver.in addit.ad Reg. de Marin.c.*157.*per tot.lib.*1. post quê *Dom.Pisanus ad Gaet.super Rit. R.C.S. rubr.*2.*n.*120. Nàm Populus pro nouis necessitatibus tenetur subuenire Regi; bonumq; Regis priuatum mediatè, vel immediatè, si deuenerit ad necessitatem, consideratur, vel etiam si aliæ causæ subuenerint, iusta tamen mediante distributione, quæ in modo exigendi tributa practicanda est, *Cõsil.de Georg. in d.repet.feud. cap.*57.*à nu.*1. *ad seqq.*, vbi examinat, qualitèr Rex in Regno possit imponere extraordinaria, & quod etiã absq; cõsensu Regni, ex *Gubernat. Christian.in lib.*1. *cap.*16. possit Princeps illa imponere, fundat *Io: Domin.Tasson.sup.pragm.de antef. vers.* 1.*obs.*2.*n.*28. Et fuisse impositas à Regibus collectas, etiam super labore, & personis, idem *obs.*3.*n.*55. & soluisse etiam fęminas, & duas, vti vnum masculum in natiuitate, ex *Sueton. in Vespas.*23.*ibid.*, quantò minùs tamen esse illa imponenda, regula est, idem *Tasson.vers.*4.*obs.*3.*n.*24. vbi qualitèr à fęminis soluantur in Constantinopoli, & in Sardinia pro filiorum natiuitate.

44 Regi autem collectam extraordinariam imponenti extrà Regnum existêti, an eam subditi ibidem afferre debeant, an verò sufficiat illam suis magistratibus in Regno cõsignari? Et quod sufficiat Regijs Exactoribus, Perceptoribus, ac Thesaurarijs in Regno consignari, & sic obseruatum à Clementissimis nostris Catholicis Regibus, dum magno illorum sumptu per cambia, ac euectiones, & permutationes mercatorum, & argentariorum transferri cõsuetum, fundat, & obseruari refert *Camill.Borrell.de præst.Reg.Cath.cap.*20. *n.* 50.*ad* 52. & an seruitium personale Regi debitum, extrà Regnum, vel tantummodò in Regno debeatur, vide eundem *Borrell. ibid.*

45 Redeundo inde ad prædicta Capitula Papæ Honorij, circà illorum vim, efficaciam, ac obseruãtiam nostra etiam se vertat annotatio, per ea, quæ *Author* noster hìc in *nu.*25. *& seqq.* admonet; scilicet, quod hæc Capitula nunquàm fuerunt expressa, nunquàm virtute illorum aliquid decisum legitur; Enim verò ad cognoscendum, quem vigorem habeant illa in Regno; sciendum est, antiquos Regni peritos varia ad hæc scripsisse; nã *Andr.*noster *in c.imperialem de probib.feud.alien.per Frider. in §. nec dominus feudi num.* 44. *vers.vnde Honorius*, tractans de prohibitione illa, quam fecit Honorius in suis Capitulis, ne Reges Regni alienarent demanialia ipsius, videtur dicere; post rebellionem Siciliæ, Honorium Papam *suadendo voluisse*, Regem Siciliç abstinere ab alienatione demaniorum, vt euitaret grauamina subiectorum; ex quo enim in pactis, & conuentionibus Regni inter Romanam Ecclesiam, & quondam Magnum Regem Carolum (vt ipse scribit) nec non sunt prohibita, & sic videntur cõcessa; Vnde infertur, quod ipse *Andr.* videtur tenere, quod Honorius Papa per modum consilij, vt ibi, *suadendo voluit*, Regem Siciliæ abstinere ab alienatione demaniorum, non verò, quod in vim legis, aut conuenti pacti inter Romanam Ecclesiam, & quondã Regem Carolum id constitutum fuerit, sed tantùm per modum consilij declarare id potuisse, nàm aliàs demanium alienare nefas est, vt latè exponit *Renat. Choppin. in lib.* 2. *de deman. Franc.tit.*1.*n.*1.*& seqq.* Idq; excepta alienatione bellorum causa facta, de qua latè idem *Choppin.tit.*14.*lib.*2. *à n.* 1.*ad seqq.& per tot.* idq; etiam quia Romana Ecclesia proprietatis Domina Regni Siciliæ dicitur, vt ipse *Andr.* scribit *ibid.n.*45.

Similitèr prędictorum Capitulorum Honorij meminit idem *Isern. in c.*1. *de nat.succ.feud.n.*22.dum concludere videtur, dotem constitui per acceptilationem, nedum per rei traditionem,

vel

vel solutionem, scripsit, *Capitulum Honorij dicit de Coniugata tantum, & maritata, non dicit de dotata*: Et ipse quoque *Andr.* de Capitulis prædictis mentionem facit in *c. 1. §. hoc quoque sciendum n. 22. de his, qui feud. dar. poss.* ibi: *Sic declarauit Dom. Honorius Papa rebellionem Siciliæ Insulæ, successionem Collateralium in feudis Regni, scilicet vsq; ad trinepotem fratris, qui est in sexto, secundum prædictam iuris ciuilis computationem, & ad eos, qui in simili gradu sunt*; quæ declaratio an debeat obseruari, tangit *Afflict. in cap. 1. n. 21. Imperat. Loth. vers. 8 pro Fisco*, & videndus *Andr. in c. vnic. de nat. succ. feud. col. 2. in fin.* ibi *Ità dicere videtur c. Honorius*, vt obseruat *Liparul. in d. §. hoc quoque sciendũ ad cit. Andr. litt. G.* proùt etiam de ijsdem Capitulis mentio fit ab *Andr. in Const. Regni, vt de successionibus circa fin. vers. hic sumitur*, & in *Const. Honorem nostri diadematis*, vbi ait, illam Constitutionem fuisse correctam per *Cap.* Papæ Honorij.

46 Certum insupèr quoq; est, quod cũ idem *Andr. in c. 1. §. sed nec est alia, quæ sit prim. caus. ben. amitt. n. 40.* allegasset *c. Honor.* hæc subnectit verba: *Licet illa capitula Honorij non seruentur, nisi in quantum rationabilia sint*; & in *c. vn. §. extraordinaria collatio n. 62. quæ sint regalia*, eadem vocat *cap. exhortatoria*, ac in *Const. Regni post mortem* cum illã corrigi dixisset per *cap. Papæ Honor*, quod incip. *si contingerit*, subijcit, *sed non seruatur dictum Cap. Honorij*, licet immediatè subdat, *nõ quod fit, sed quod fieri debet, intuendum*, denotans ex hoc præfatum *cap. Honor.* seruari oportere, vnde cauetur, *Andr.* opinionem fuisse (proùt *Auctor* noster hic aduertit *n. 26.* & *Goffred. de Gaeta sup. Rit. R.C.S. rubr. 29 n. 9. & 20.*) Capitula prædicta seruanda esse in ijs, quæ rationabilia sũt, ac inde approbandus non est *Sebast. Napodan.* (contemporaneus *Bartholomei de Capua*, decessitq; *anno 1262. ex Reg. Marcian. disp. 3. nu. 18.*) qui illorũ inobseruantiam simplicitèr testatur ad *cap. Regni, Item statuimus, in rubr. de matr. contrah.* sed cum dixisset, Honorium statuisse, vt feuda possent in dotem dari absq; Domini consensu, quod posteà non ità inualuit ex *Afflict.*, *Reg. de Ponte de Potest. Proreg. tit. 6 n. 9. circà fin.* Obseruandus tamen est *Napod.* in eo, quod subdit, *quidam tamen dicunt, quod illa fuerunt suspensa tempore Regis Roberti*, quod etiam dixit *Camerar.* ab *Auctore* nostro hìc *num. 29. cit.* Idq; si sit verum, vel nè, exquirendus est *Andr. in d. c. 1. §. sed nec*, vbi dicit, quod non seruantur, & *in Const. Post mortem*, proùt etiã idem testatur *Petr. Piccolus*, aliàs *de Monteforte* insignis Doctor *in add. ad d. Constit. Regni, Post mortem*, vbi nihilominùs monet Capitula præfata suspensa fuisse per Nicolaum IV. qui successit Honorio, ad instantiam eiusdem Regis Caroli II. vt *Auctor* noster hic memorat *num 30. & 31.* & clarè idem declarat *Liparul. ad Andr. in §. sed nec est alia iustior nu. 42. in verbo Honorij*, & refert *Io: Domin. Tasson. de antef. vers 4. obs. 1 num. 11. & cit. Reg. Marcian. d. disp. 3. à num. 18. ad seqq.* de quo inf. a *n. 51.*

47 Prætereà constat nonnullos alios *Doct.* de Capit. prædicti Honorij mentionem fecisse, in ijsdemq; se fundasse, vt legitur apud *Luc. de Penn. in l. 1. C. de petit. bonor. sublat. & in l. si diuina, C. de exaction. Tribut. & alibi, Par. de Put. in tract. de syndic. in tit. de excess. Baron. §. accedit, Angel. in cons. 110. col. fin. vers. præterea cap. Honor.*, vbi in Regno seruari illa dicit, & *Afflict. in cap. 1. tit. Imperat. Loth. num. 21. vers. 8.* allegata illa recenset in S.C., & de eorum viridi obseruantia testatur, quia facta fuere ex voluntate Regis Caroli II. & in *Const. Post mortem n. 3. vers. sed aduerte*, acerrimè defendit, potuisse Honorium ea capitula condere, & in Regno seruanda esse, & ipse *Afflict.* illa sæpissimè allegat, & in ijs se fundat, vt in *Constit. vt de successionibus nu. 15. 16. 18. 23. 48. & 66. & in Const. Honorem nostri diadematis n. 3. & decis. 243. n. 2. & dec. 282. n. 13. et Ant. Capyc. in inuest. in verbo, Collectis*, fundat se in cap. præ-

prædictis, verùm in *repet.cap.Imperial. fol.*88.*col*.2. tractans de prohibitione Honorij, ne alienentur demanialia, firmat, quod non potuerat illam facere, nisi vbi tenderet in magnum Regni prçiudicium iuxtà *Andr.* doctrinam.

Regens verò *de Ponte de potest. Pror. tit.de assens.reg.sup.dot.n.*8.*& seq.* acerrimè defendit, præfata *Cap.* esse seruāda, quia ordine, & cum Regis consensu condita fuere, & quotidiè allegari in causarum decisionibus, exceptis quibusdam ex illis, quæ in desuetudinem abiere, vbi & *n.*10.subijcit, non iuridicè dici *Cap.*prædicta non esse obseruanda, postquàm facta sunt de Regis consensu, ex *Afflict.*qui dixit,quod in Archiuo cōseruantur Regiæ literæ, in quibus requirebatur Papa à Rege pro reformatione status Regni,ex grauaminibus,& excessibus ipsi illatis per Imper. Fridericum, *Erat Papa* (dicit *Reg. de Ponte*) *directus Dominus, concurrit voluntas vtilis Domini, propterea vndiq; dictum hoc, quod non seruantur, nisi quatenùs sunt rationabilia, non est verum, sed dicere, quod sunt sublata aliqua per desuetudinem vel per contrarium vsum, vel quia non fuerunt vsu recepta, qui sunt modi, ex quibus leges abrogantur, tolluntur, vel non habent vigorem, hoc erit iuris, & hoc modo poterit substineri, quod dicit Andr. in d. §. sed nec est alia iustior, quæ sunt menti tenenda, siquidem in rebus iurisdictionalibus semper recurrimus ad Cap. Papæ Honorij*. Hæc scripsit *cit.de Ponte d. loc. num.*10.
48 (accerrimus, ac iustus defensor dict. Capitul. vt aduertit *cit. Reg. Marcian. d.loc.n.*13.*in fin.*)qui etiam *n.* 11.respōdit argumento in contrarium, nempè, quod quatenùs concernunt feudalem iurisdictionem,& alia infeudata, non possit directus Dominus post perfectā infeudationem apponere legem, aut detrahere Baronali auctoritati ex *Andr.*,& alijs; ex quo respondit, Capitula prædicta fuisse edita de voluntate, consensu, & ad rogationem eiusdem Regis Caroli, eiusq; filij Roberti, tanquàm Regum Christianissimorum, in releuamen subditorum Regni, ad tollendos,& penitùs delendos malos mores, pessimos abusus, atq; tyrannides, cæterasq; leges introductas per *Federicum* in perditionem, & destructionē Regni, adeò quod concurrente voluntate feudatarij cessat obiectum; Et ex hoc intelligendus est *Auctor* noster, qui circà obseruantiam dictorum Capitulorum plura ex prædictis retulit, & nullum circà hoc iudicium dedit, sed tantum *n.*25. ponderandum dixit, nunquàm vidisse aliquid decisum vigore *d Cap.*, vt obseruari poterat apud *Afflict.* in eius *decis.*, vt ponderat quoque *cit.Reg.Marcian.disp.*3 *n.*19. *vers. hinc notauit.*

49 Ex quo nos haud recedēdo ab ipso nostro *Auctore*, cum *cit. Reg de Ponte* concludimus, ipsa Capitula Honorij esse in Regno obseruanda, exceptis ijs, quæ veluti irrationabilia visa, aut experta, in desuetudinem abiere, aut contraria lege derogata sunt, firmis in alijs illis reliquis, proût Periti Regni huius ea in pluribus rationabilia agnouerunt, & sic in illis fundarunt eorum sententias in varijs iuris ambiguitatibus, præcipuè in materia successionis feudi, & adohæ, seù seruitij feudalis à Baronibus præstandi, imò in nonnullis alijs articulis, illis vsi sunt, vt videre est apud *Afflict.in c. fin.quis dic.Dux n.*27.*Capyc.de Inuest.verbo Feudorum clausulæ, vers.collectis col.*2. *& in vers. & feudorum adiutoria, Nig. in prælud. cap Regni.n.*17. *circà fin. Iacob.de Ayell. de iur.adob.n.*16.*& seqq.& n.*28.*Frecc. de suffeud.lib.*2.*tit.de diff.feud. quatern. n.*6.*& de author Baron.auth.*5. *num.*14. *Reg.de Curt.in diuers. feud.p.*1.*fol.*7. *nu.*22.*& fol.*27.*n.*64.*& fol.*80.*num.*46. *&* 47.*Reg.Lanar.cons.*57.*n.*6.*&* 7.*Reg.de Ponte d.tit.*6.*§.*1. *nu.*15. *Regentem* nostrum infrà *§.*3.*qu.*8.*n.*9. Et ex Siculis *Cānet.in c.si aliquē f.*233.*n.*4.*& f.*299. *n.*16.*Cum.in prælud.eiusd.c.*67.*et in ver. Cōsueti n.*30. *et.* 39. additis ex Regnic. *Capan.de iur.adob.qu.*21.*nu* 6.*Montan. de regal.verb.piscationum nu.*2. *vers. Et Afflictus, fol.mihi* 294. *Pras. Vrsin.de*

feud.succ.p.3.q.3.art.3,n.22. Cons. Marcian.cons.8.n.52.t. Doct. Marta de success.legal.p.3.qu.5.art.4.nu.8. Reg. Marcian.disput.3.tom.1. Reg. Tap.ad Constit. Vt de successionibus, vers. Et quia supra dictum est, & in lib.6. Iur. Regn. tit.3.
50 vbi dicta Capit. Honorij sunt impressa, & verba *Dom. Reg. Moles* ad hæc transcribit, dicens *n.2. Reg. de Ponte* reprehendere illos, qui dicunt simplicitèr nõ seruari *d.Cap.* imò in rebus iurisdictionalibus ad eadem Capitula recurri.

51 Vnde annotandum hìc etiam est, nõ esse approbandum *Consil. de Georg.in repet.feud.cap.57.nu.15. & 45.* quem etiam sequitur *Cons.Rocc.de offic.§.5. de Donatiuis n.39.* dum simplicitèr dixit, Capitula prædicta nulliùs esse roboris, imò quod nunquàm fuerunt in obseruantia à tempore Caroli II. quo dicit fuisse suspensa per Papam Nicolaum IV. idq; ex auctoritate *Andr.*; Dũ nunquàm *Andr.* hoc dixit, sed hoc scripsit *Petr. de Monteforte in add. ad Const. Regni, Post mortem,* vt *Auctor* noster meminit *n.31.* Quod quidem dictũ, *Petri de Monteforte* optimè *Consil. de Rosa in prælud.feud. lect.8. nu.50.* concludit non esse verum, ex quo idem Rex Carolus II. expresè ordinauit obseruantiam d. Capitulorum Papæ Honorij per literas Regias directas Iustitiarijs regionum, quod probat ex regestr. Regis Caroli II. in *regestr. in tit. 1291. litt. A. fol.349. & seq.*, in quibus leguntur literæ directæ Iustitiarijs Regni in Prouincijs Basilicatæ, Capitanatæ, Barij, Terræ Hydrunti, & Secreto Apuliæ, omnes eiusdem tenoris, cuius formam *ibid. cit. de Rosa* refert, ex qua cum pateat, dictum Carolum II. omnia Capitula prædicta confirmare, & seruari iussisse, non videtur verisimilitèr, ac sanè dici posse, eundem Regem Carolum II. petijsse, & obtinuisse illorum reuocationem à Nicolao IV. Pro vero tamen tenendum est, quod tempore Regis Roberti, aliqua ex illis in desuetudinem abierunt, vel fuerunt suspensa, vt dubitando *Napod.* dixit, quod ex *Reg. de Pont.*, nisi quoad quædam putat esse verum idem *de Rosa ibid. n.51.* vbi *nu.52.* exindè concludit, nullo modo Caroli II. tempore, & dum ille edidit *cap.considerantes*, dubitari posse, fuisse dicta Capitula in viridi obseruantia, ac proinde, cum Honorius primogenituram seruari dixerat inter viuentes tantùm iure Francorum, non esse censendum, Carolum Regem dixisse contrarium in præfato *cap.considerantes*, quod latè idem *de Rosa* exponit *ibid. à n.52. ad seqq.*

52 Pro eadem Capitulorum obseruantia circà illa, quæ in desuetudinem non abierunt, *Auctor* noster aduertit hìc, aliqua ex dictis Capitulis Honorij typis impressa reperiri *in lib. pragm. Regni in pragm. 2. de Cleric. Saluat.* edita à Sereniss. Ferdinando I. sub die 25. Maij 1469. in qua etiam inserta est Bulla confirmationis eiusdem Summi Pontificis Honorij; necnon cum alijs Capitulis Regni, in *rubr. de priuil. & immun. Eccles.* quæ differunt à Capitu-
53 lis Papæ Honorij: Quorum authenticum transumptum, vnà cum confirmatione Capitulorum Caroli II. in antiquo Archiuo Monasterij Sanctissimæ Trinitatis Ciuitatis Cauæ Ordinis S. Benedicti cautè conseruatur, ad quod exemplandum accessit Fisci patronus doctissimus Marcellus Marcianus, deinde Regius Cõsiliarius, ordine Dom. Reg. Moles nostri Auctoris, & peritissimi Reg. Consil. Horatij Marchesij, qui Capitula præfata luculentissimis exornauerat commentarijs, quæ, dum apud *Consil. Gizzarellum* reuiderentur, incẽdio, quo totum eius musæum conflagrauit, combusta sunt, vt ex attestatis per dictum Cõsil. Marcellum Marcianum memorat *D. Reg. Io: Franc. Marcianus*, tanti genitoris dignissimus filius, *in d. disput.3.n.3. & 4. to.1.* idquè etiam quodammodò annuere videtur noster *Author* hìc *n.34.*

54 Ad prędicta tamen idem noster *Auctor* aduertit, Capitula illa esse Caroli II. tunc Principis Salerni, qui vti primogenitus, & Vicarius patris edidit mul-

multa Capitula in planitie S. Martini Prouinciæ Calabriæ sub data die penult.Martij vndec.indict.ann.1283. vt liquet ex data vltimi *Cap. Item statuimus,&c.teste de Nigr.in cap.Regni 138. n.6.* ex *Afflict. in Const. Honorem lib. 3. col.1.* In quibus plura fuerunt ordinata ad fauorem Ecclesiarum Regni pro immunitate, ac libertate ecclesiastica; vnde eadem Capitula fuerunt per Pōtificem Honorium confirmata eodem die, & tempore, quo alia Capitula prædicta edita fuere, nempè die 22. Septembris 1285.cum insertione substantiæ dictorum Capitulorum, vnde dicuntur esse vera hæc Cap. Caroli II. per Honorium Pontificem firmata, vt memorat noster *Auctor* hìc, à quo easdem peritas notitias transcripsit *Io:Do-*
55 *min.Tasson.* suppresso tamen memorādo *Auctoris* nostri nomine, in *pragm.de antes.vers.4.obs.1.n.11.* necnon *cit.Reg. Marcian d.disp.3.nu.2.3. & 4.* qui tamen *Auctorem* nostrum celebrat.

56 VLteriùs inconcussè sciendum est, quod sub Regibus Nortmannis Ærarij regij introitus, atquè subuentiones per appretium exigebantur,hoc est pro quibuslibet duodecim Marchis introitus, tres soluebantur Floreni, quod ad tempora vsquè Imperat. Federici II. obseruatum est: Cumquè posteà ipsi Federico non placeret, Regios introitus ità exigi, conuocato generali parlamento, in quo omnes interuenère Barones, & Regni feudatarij, Ciuitatumq; ac Terrarum Regni Prætores, congregatisq; Comitijs,Federicus Rex, post ornatam ad Regni laudem orationem, quam dignè habitam pro vniuersali beneficio, atq; auxilio omnibus monuit, esse certum introitum, ac ordinarium Regio Ærario assignandum, ne pauperes à diuitibus potentioribus opprimerentur, sed vt quisque iuxtà proprium onus solueret: Placuit subditis Regis propositio, tanquàm iusta,atq; honesta, cui vt esset in effectu locus, supplicauerunt, vt liceret per octo dies super hoc maturiùs consilium habere, dictoq; tempore ad seipsos consulendos à Rege obtento; Congregatoq; posteà præfatorum Concilio, siuè parlamento sub die 16.Aprilis 1218.in Castro Oui cōclusum fuit, regios introitus pro subueniendo Regno exigendos esse per Collectas, per æs, & libram iuxtà cuiuslibet bonorum valorem; ità quod pauperes, ac in totum fortunæ, ac bonorum inopes nihil soluerent: Quæ postmodùm solutiones, cum non sufficerent pro Regni subuentione, auctæ fuere vsq; ad sex collectarum numerum, quæ vocatæ sunt solutiones fiscales ordinariæ, vt memorant *Luc. de Penn.in l.1.nu.3.C.de indict. lib.10. Anton. Capyc. in inuest., verb. Feudorum clausula, vers.Collectis col.5.in fin. & in princ.post Andr.in c.1. §.extraordinaria in princ.quæ sint regal.*

57 Quod & *Fabius Iordanus* Neapolitanus *in eius Chronica* ità enarrat, ibi: *Postquàm Neapolitanum Regnum in Federici II. Imperatoris ditionem venit, noluit ille, vt reditus ad Fiscum pertinentes licitatione exigerentur, quemadmodum à Superioribus Regibus factum erat, nam vsq; ad eius tempora pro duodenis marchis, tres argenti floreni soluebāntur. Hinc animaduertens prouidus Imperator, pauperes hac ratione nimium vexari, & opprimi, anno millesimo suprà ducentesimum decimum octauum, octauò Kalendas Maias, in arcem Lucullanam Castellum Normandiacum etiam dictū, publica comitia haberi voluit,quò conuenientibus omnibus ferè Regni huius Regulis, & Feudatarijs, sic dictis Oppidorum Dominis, atq; etiam nonnullis Vrbis Prætoribus: Federicus ex excelsa Sede, regaliq; solio elegantem, ac doctam in Regni laudem orationem habuit, vniuersos adhortatus, vt pro publico omniū commodo, stabiliq; quasi Regni præsidio, præcipuus, ac certus quidam per singulos annos census designaretur; nè singuli nimis, ac vltrà modum vexarentur. Imperatoris oratio vniuersis placuit, à quo satis humanitèr octo dierum spatium his fuit concessum, vt ea de re inter se maturiùs deliberarent; quo dierum curriculo elapso*

elapso cunctis Regulis visum fuit, vt Regni census posthac non licitatione, sed per collectas colligerentur, vt qui plura possideret bona, plus solueret: qui verò pauciora, minùs; hic exactionis modus ad breue durauit tempus, nam cum non esset satis ad Regni necessitatibus subueniendum, procedente tempore creuit vsq; ad sex collectas, quæ ab omnibus solutiones fiscales vocabantur; quæ omnia recenset, & approbat *Scip. Mazzella in descript. Regni Neap. lib. 2. fol. mihi 326. 327. & 328.*

58 Vndè dicimus, præstationem, quam bonatenentiam vsitato vocabulo appellamus, Collectam illam dici, quæ æstimatis omnibus bonis tàm ciuium, quàm exterorum, quæ sunt in territorio, vel districtu, vnicuiq; pro modo facultatum ad onera publica faciliùs subeunda imponitur, vt post antiquos, modernioresq; Regnicolas, & præsertim ex *Authore* nostro hìc, exposuit *Reg. Io: Camill. Cacac. in alleg. 87. tom. 3.* inter diuers. I.C. Neap. apud *Reg. de Marin. n. 3.* vbi *n. 4.* distinguit tempora ante annum 1443. Regum, qui ante Alphonsum I. ab Imperatore Federico II. regnauerunt, in quo tempore Collectæ istæ ratione bonorum indicebãtur à duobus, videlicèt, à Rege, & ab Vniuersitate; Rex namq; vltra antiqua iura Dohanarum indicebat Collectas iuxtà rei indigentiam, æstimatis singulorum facultatibus in qualibet Terra, vel Oppido, & sic Imp. Federicus quolibet anno dictas sex collectas imperabat, vnde vnum ordinarium onus ef-

59 fectum erat: Deinde Regum Andegauensium tempore non ità regularitèr, sed iuxtà necessitates, occasionesq; varias indictum monet, ex Rege Roberto in *cap. Regni* incip. *Fiscalium functionum, tit. de appret.*, & tota illa pecunia, quæ inde colligebatur, Ærarij regij erat; Insuper Vniuersitates quoque eo tempore sibi collectas imponebant pro oneribus subeundis, debitisq; ipsarum soluendis, & in vtroq; casu, siuè à Rege, vel ab Vniuersitate indicerentur, iura sunt prodita, quibus modus, & tempus appretij bonorum faciendi, quæ bona, & quorum, & quomodo in illo sint describẽda, statutum fuit in *c. in singulis, de offic. collect.*, *in c. cum ad obuiãdum, & in c. porrecta*, quod non est positum inter cap. Regni, sed in comment. Regnicolarum, & præsertim à *Nigr. n. 199.* insertũ est; Quæ tria *cap.* fuere Regis Caroli II. addito prædicto *cap. Regis Roberti*, incip. *Fiscaliũ functionum*, vt rectè aduertit *cit. Cacac. n. 6. & 7.*

60 Docet autem hìc *Dom. Reg. Moles*, quod ineuntibus Caroli I. Andegauensis temporibus Collectæ in Regno exactæ fuere iuxtà Federici mores, qui primus collectas in Regno imposuit, cum aliàs tempore Regis Gulielmi non fuerit collecta, sicut dicitur per antiquos Regni Siciliç, *Andr. in §. extraordinaria nu. 62. Luc. de Penn. in l. fin. C. de annon. & tribut. lib. 10. Capyc. in inuest. verb. Feudorum clausulæ, vers. Collecta fol. 114. & propriè vers. Collect. 117. & seq. Iac. de Ayello in tractat. de iur. adob. num. 37. D. Reg. Lanar. cons. 95. in princ. Goffr. de Gaet. sup. rub. 2. n. 250.* (vbi *Pisanus num. 50.*) *& rubr. 3. num. 6.*

Nam reductio ad tempus Gulielmi II. non fuit, nisi in anno 1285. & dictus Carolus I. fuerat in anno 1265. de Regnis Vtriusq; Siciliæ in die post Epiphaniam in Vrbe Romæ in Ecclesia Lateranensi coronatus, teste *Pandulpho Colennucc. lib. 4. compend. histor. Neap. fol. 122.* eodemq; anno 1265. ipse Carolus I. post Manfredi cladem sub die Veneris 6. Februarij, Regni totius Neap. potitus est, vt memorant *Io: Villan. in Cron. Parthen. lib. 2. c. 9. & 10. Scipio Mazzella in descript. Regni Neapol. fol. 439. 440. et 441. Isernia* verò *d. loc.* dicit, quod Collecta deinde sic denominata est, cum antiquitùs *Adiutum* diceretur, vt exponit *Lipar. ibid. litt. G.* & quod in Capit. concessionis Regni

61 Carolo I. continetur, quod debeant viuere subditi, sicut tẽpore Regis Gulielmi; nàm deposito Federico, mortuoq; Currado IV. Imp. & VII. Regni huius

huius Rege, victoq; à dicto Carolo I., Federici II. filio Manfredo VIII. Regni Rege, ac iam inuestito à Summo Pontifice Vrbano IV., dicto Carolo I. Andegauiæ Duce, habita fuit conuentio de tributis in quibusdam casibus exigendis, fuitq; etiam pactum, vt viueret, proùt viuebat Rex Gulielmus III. vt ex *cit. Isern.* exponit *Consil. de Georg. in repet. feud. c.* 57.*n.*9. quo tempore erant iura Dohanarum, & alioru tributorum *vetera* dicta, de quibus etiam *in cit. glos. in d. Const. quantò cæteris n.*60. *& in Rit. Reg. Camer. rubr.* 31. mentio fit; Inter quæ etiam Secretiarum iura annumerabantur, quæ per Magnificos Portulanos, Procuratores, & Secretos exigebantur, secundùm quam formam fiebant etiam rura, & cultus terrarum, & iura gratiæ, & vltimæ exituræ, imò defensæ, & forestagia, vt ex *Capit. Regni* per *Authorem* nostrum hic *cit. n.*41. patet.

62. Mutatis deinde temporibus, cum Rex Alphonsus I. ex Reginæ Ioannæ II. adoptione, Regni istius fuerit potitus, excluso Rhenato, ac Ioanne Duce eius filio, ac Isabella eiusdem coniuge, qui in Regnū primùm nobilissimos, ac morum integritate, animiq; fortitudine decoratissimos, Neapolitanæ Ciuitati, nostrisq; Ciuibus continua lege propitios introduxit Hispanos, reductoq; ad eius debitam obedientiam Regno isto in anno 1442. iuxtà *Colenuucc. in lib.*6. *compend. hist. Regn. fol.* 221. 222.252. *Mazzella loc. cit. fol.* 462. in

63 parlamento generali in Ecclesia Diui Laurentij fratrum Conuentualium sub die 28. Februarij 1442. teste *citat. Mazzell. lib.* 2. *fol. mihi* 328. (quidquid dixerit *Afflict. in cap.* 1. § *plaustrorum* 6. *quæ sint regal.* dictum Parlamentum fuisse in Ciuitate Beneuenti, dum cōtrarium cauetur in *Cap.* 1. Regis Alphonsi, teste *cit. Mazzella ibid.*) præfatas veteres sex collectas, siuè ordinarias, ac extraordinarias abrogauit, cōuenitq; cum Regno pro certa quantitate illi oblata, nempè carolenorum 10. pro quolibet fumante singulis annis iuxtà numerum focularioru ab Vniuersitatibus Regni exigenda, quæ exactiones, fiscales functiones appellatæ fuere; vnde inquisitio, siuè numeratio focularioriorum Regni orta est, vt ex *capit. si lel. ss. Ciuit.* Alphonsi I. c. 1. 2. & 7 *fol.* 4. *àt.* exponū: *cit. de Georg. d. loc. n.* 11. & *Montan. de regal* §. *extraordinaria collatio n.* 7. *circà fin.*, & conferunt tradita per *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de regal impos.* § 2. *à n* 9. *ad seqq.* & *Pisanum*, qui nostri *Auth.* meminit, *in add. ad Gaetam super rit. R. C S. rubr.* 20. *de Iure salis n.* 44. necnon ab exposita hìc ab *Auctore* nostro à *num.* 45. *ad* 49. ne repetamus antecedentèr dicta, videnda sunt, quę iàm obseruauimus in anteced. § 1. *à n.* 44. *ad seqq.*

64 Estò Rex Ferdinandus I. super tributorum abolitione scribi per *Cępollam*, & *Barbatiam* curauerit, vt est videre *in cons. Cępoll.* 46. *inter consil. Felyni*, & *Barbat. cons.* 1. *vol.* 3. teste *Bilotta concl. feudal.* 35. *n.* 7. & sic cessantibus antiquis tributorum nominibus sumpsit origo scamnagij, ius focularioriorum, & salis ex *Capyc. in Inuest. in verbo, feudorum clausi. vers. scamnagijs fol.* 114. *cit. Bilotta d. l. n.* 7. posteàq; in anno 1481. impositiones super Comestibilibus, Croco, setalino, bombaci, &

65 alijs mercibus, conuocato generali Parlamento indixerit, mandaueritq; prędictas nouas impositiones locari, neque liberari eas posse pro minori quantitate, qua in qualibet Terra fiscales functiones Regi in reditu erant, vnde ille Rex per indirectum, non solùm reditus iuxtà functiones antecedentes, sed multò plus exigebat, à quibus impositionibus nec Ecclesiastici, etiamq; Pręlati fuerunt exempti, sed solùm Ciuitas Neapolis fuit, proùt à fiscalibus functionibus erat immunis secundùm *Authorem* nostrum hic à *nu.* 54. *ad* 56. Id quidem non longiori triū annorum tempore obseruatum fuit, cū post tres annos fuerit inde continuata Fiscalium exactio, vt antecedentèr in vsu erat, vt exponit *R. de Ponte d. tract. de pot. Proreg. tit.* 4. §. 2. *n.* 13. & 14.

66 Imò

66 Imò & Rex Ferdinandus Catholicus in anno 1507. adepto Regno isto, imperauit exigendas esse, proùt anteà, præfatas Fiscales functiones, omnesq; alias Collectas tolli ordinauit, vt ex *Cap. Regis Cath.* docet hìc *D. Reg.* no-
67 ster *n.* 59. Vnde numerationes foculariorum Regni singulis quindecim annis factæ fuere, vt sumptus illarum maximus euitaretur, teste eod. *Auth.* nostro hìc *n* 60. Nam anteà in quolibet triennio Regni numeratio fiebat, & posteà singulis quindecim annis practicata ad releuamen pauperum, & ad Fisci etiam vtilitatem, vt vnusquisq; soluat, quod debet, & non grauetur, de quo in *l.* 4. *C de censib. & cens. peræquat.*, & ex expresso *cap.* 7. *Fidelissimæ huius Ciuitatis* inter concessa à Rege Alphonso I. testatur *cit. Reg. de Pōte tit. de regal. imposit. tit.* 4. §. 2. *n.* 17. vbi *n.* 18. ex *Rebuff.* & alijs tradit de pęna, qua secundùm ius commune punitur ille, qui occupat Regia focularia tempore numerationis, vel calliditate in fraudem Regiæ Cameræ vtitur, & videndi sunt ad id *Petr. Piccol. in pragm.* 1. *de appret. nu.* 57. *& Capiblanc. in pragm.* 1. *n.* 106. *&* 107. *de Baron.* & de pœna contra numeratores fraudantes est dispositum in *l. peræquat. C. de censib. & cens. peræquat. Reg. de Pont. de potest. Pror. tit.* 4. §. 1. *num.* 20. Imò & *n.* 21. ex *Rebuff.* exponit, numerare idem esse, ac computare, & à *n.* 22. *vsq; ad* 17. tradit, numerationes ipsas iàm factas discuti in Regia Camera, & à lege esse præfinitum tempus, infrà quod grauamina proponi, & discuti debent, quo elapso denegatur actio, & venit à iure impositum silentium, vbi *Thor. in addit. ad cit. num.* Et qualitèr numeratio foculariorū Regni solemnitèr clausa, Fisco instante possit aperiri, vel potiùs perpetuum silentium imponi, & an in integrum restitutio Fisco competat aduersùs numerationē factam, & clausuram ipsius, ad intellectum *l. vnic. C. de sent. aduers. Fisc. lat. lib.* 10. *post cit. Reg. de Ponte*, latè examinatur in *alleg.* 59. *Ferdinand. Branc. inter diuers. Reg. de Marinan* 3. *t.*

68 Ex his igitur omnibus constat, ius foculariorum, siuè fiscales functiones successisse in locum Collectarum, quæ tempore Friderici exigebātur, & aliorum iurium fiscalium, ac subuentionū, quæ post Federici tempora exacta fuere sub nomine donatiui, cum fuisset exactio reducta ad præfatas sex generales Collectas quolibet anno exigendas, & sic ad ordinarium munus *Capyc. in Inuest feud fol.* 117. *&* 119. *in verb. Feudorum clausulæ, vers. Collectarum*, vbi refert verba Priuilegij concessi Ciuitati Tarentinæ supplicanti: *Che non sia tenuta pagare à S. M. altro pagamento, che onze* 15. *per Colletta; Intendendo per sei Collette generali*; de quibus sex Collectis mentionem faciunt *R. Lanar. cons.* 95. *Reg. Tap. de Constit. Princ. in rubr. c.* 4. *num.* 49. *& Reg. Capyc. Latr. decis.* 116. *n.* 3. vbi *Auth.* nostrum citat, ac testatur, quod tunc contribuebat etiam Ciuitas Neapolis, vt ex *Andrea* dixit *Præs. de Franch. decis.* 56. *n.* 26. & ibidem *n.* 4. recenset idem *Reg. Capyc. Latr.* ipsum vidisse nonnullas scripturas Regij Archiui, quod quęlibet platea eligebat vnum pro exigendis collectis, quem appellabant *Collectorem*, licet posteà loco Collectarum fuerit data Regiæ Curiæ Gabella boni denarij, vt post *Capyc.* tradunt *cit. de Franch. decis.* 56. *in fin. Reg. de Ponte cons* 155. *n.* 4. *lib.* 2. *Capyc. Latr. ibid n.* 4. Quæ quidem collectæ differebant à tributo, quod erat certum, & singulis annis pro certa summa soluebatur; nā istæ collectæ non singulis annis, neque in summa certa, sed pro modo, & varietate negotiorum imminentium exoluebantur, iuxtà *Luc. de Penn. in l. penult. n.* 3. *C. de annon. & tribut. lib.* 10.

69 A quibus verò diuersa erat *Collecta* nominata *S. Mariæ*, nam illa non præstabatur Regibus, proùt iàm dictæ, sed Comitibus, & Baronibus per Vasallos Terrarum suarum singulis annis, cuius præstatio erat certa, & ad certam summam taxata, pro qua omnia bona immobilia ipsius Castri, vbi imponebatur, taxata in appretio, & æstimo reperie-

triebantur *Luc.in l si diuina 8.num.2. & 15. C. de exact. & tribut. lib. 10. Alex. Palmerius in alleg.88.n.4. in 3.to. alleg. R.de Marin. Barbat.de diuis.fruct. par. 1.c.8. n.34. Doctiss.de Luca ad Præs. de Franch.dec.56.n.2.* post *Ann.singul.91. ver.Collecta Sanctæ Mariæ*, vbi dicit, quod est de regalibus, & qualitèr Barones possint imponere collectā Sanctę Mariæ, exponit *Borrell.de præst.Reg.Cathol.cap.20.n.28.& 29.*

70 Aliæ verò fuerant collectæ, quæ imponebantur per ipsas Vniuersitates, pro earum subeundis oneribus, vel soluendis proprijs creditoribus, *Capyc. d. loc. vers. Collectarum tertia species fol. 119.cit.Reg.Cacac.d.alleg.87.n.6.* apud *de Marin.* Quæ estò respectu Ciuium essent onera mixta, quia imponebantur personis pro rebus, ex *Afflict.in cap. 1.vers.Et plaustrorum nu. 8. quæ sint regal.Capyc.d.loc.vers.Immunitas fol.119. Reg. Capyc.Latro decis.116. à nu. 11. ad 75.* Attamen quoad forenses in Territorio possidentes, onera patrimonialia erant, quia personis imponi non poterāt, sed rebus tantùm, vt optimè declarat *Bald.in l per bithiniam n.2.C immunit.nemin. conced. lib. 10.* & sic dicitur, quod materialitèr imponantur rebus, formalitèr verò personis, & est impositio, quæ indicitur personis habito respectu ad bona per æs, & libram, *Gallupp.in meth.f.p.5.cap.5.n.44.& 45.* Et sic gabella erat anomala, & irregularis, vt exponit *Io:de Clapper.in centur. caus.fisc.caus.37.qu.vn.n.2. Marotta de bonat.cap.9. n.3.* Etenim pro collectarum exactione constat, Carolum II. statuisse, anno quolibet in singulis Ciuitatibus renouari oportere apprætium, & præsertim collectari forenses, estò alibi habitantes, pro rebus in loco, in quo possident, vt legitur in *Caroli II. Cap. Regni, In singulis 194.* quod declarat *Reg.Tap.lib.6.Iur.Regni tit.3. n. 2.per tot.* Et indubium in Regno esse,

71 Forenses collectari, quidquid sit de iure communi, affirmant *Capyc. d.loc. vers.Forenses, & vers. quod autem fol. 120.Præs.de Amat.cons.77.n.23.* & alij apud *Marottam de Bonaten. cap.9. n.1. & 2.* Qualitèr verò id liceat de iure communi, ex consuetudine, vel priuilegio, latè exponit *Ansald. de iurisd. p. 5.tit.3.cap.2.per tot.* vbi *n.28.* Forenses æstimum, seù catastum habentes, qualiter compelli possint, declarat ex *Fab. Anna cons.59. lib.1.* eaq; omnia latiùs, ac doctissimè examinat nobilitate, ac doctrina præclarus *Dom. D. Hieronym. Rocca Episc. Isclanus in disput. iur. cap. 82.per tot.* necnon *Cęsar Panimolle decis.fori Eccl.13. annot.2.per tot.*

72 A præfato inde tempore Regis Alphonsi I. in anno scilicèt 1442. sublatis collectis, dictæ Fiscales functiones super Regni fumantibus institutæ fuerunt, in locum antecedentium Collectarum ab exactis Regni huius Regibus indictarum, easq; cum ijsdem qualitatibus successisse, certum est; Nam Regni Vniuersitates in locum præfatarum collectarum se obligauerunt soluere ducatum vnum pro quolibet fumante, & posteà aucti fuerunt alij caroleni 5. promissumq; salis tumulum cuilibet fumanti dari, *Reg.Lanar.cons.31.* & patet ex *Capit. huius fidelissimæ Ciuitatis in princ fol.4. cit. cap. 2.& 6.Bilotta concl.feud.35.n.5.* Idquè etiam ità est habitum in anno 1496. tempore Ferdinandi II. vt in parlamēto de dicto anno *c.27.* fuitq; id confirmatum in parlamento anni 1505. tempore Regis Catholici, vt in *cap.45. fol. 45.*& ex *Afflict. in tit. quæ sint regal. §. plaustrorum, Reg. de Ponte in tit. de regal.impos.in princ sub n.35.& §.1.num. 15.& §.2.n.10. Fabio de Anna cons.60. Reg.Rouit.in pragm.1.de iurib.& exact. fiscal.n.65.* testatur *cit. Reg.Capyc.Latr. d.decis.116.n.5.& 6.* quod legi aduertit *in pragm. 1. de sale vendend.* recensens quoque dictam salis prestationem in Parlamento generali de anno 1607. fuisse Regiæ Curię remissam, statutūq; pretium salis in carolenis octo pro quolibet modio ex *Reg. Tap. in lib. 6. iur.Regn.tit. de solut. fiscal. in comment. ad cap.2.fol.43.& in anno 1635.* ob imminentia bella fuisse dictum pretium an-

auctum ad carolenos decem pro quolibet modio, & in anno 1637. ad carol. 12. idem *Capyc. Latr. d. dec.* 116. *nu.* 7. & ad nostra tempora pro noua cudenda moneta fuit in tribus alijs carolenis auctum, *Cæsar Nicol. Pisan. ad Goffred. de Gaeta super ritib. R. Cam. rubr.* 20. *de Iure salis n.* 48. & postea in alijs granis 7. cũ dimidio, sed vide annotata à nobis infrà ad §. 20. *de Iure salis*; Et sic ius etiam præfatum fiscale foculario-
73 rum, onus mixtum dicendum esse, prout ipsæ collectæ erant, testantur *Afflict in c. 1. vers. Plaustrorum num.* 8. *quæ sint regal.*, Capyc. *d. loc. vers. immunitas fol.* 119. *D. Reg Lanar. citat. cons.* 95. *D. Reg. de Curte in* 1. *p. diuers. iur. fol.* 25. *nu.* 22. *D. Reg de Ponte d tit.* 4. §. 2. *n.* 10. 11. & 12. & nos infrà in *annot. ad Dom. Reg.* nostrum in *quæst.* 4. §. 2.

74 Aduertendum tamen hìc est, quod estò cum ipso Rege Alphonso I. fuisset conuentum, omnes collectas abrogandas esse, soluturumq; ius foculariorũ Regio Ærario, ad rationem duc. vnius pro quolibet fumante, nihilominùs conuentio illa fuit respectu illarum sex collectarum, quæ irregularitèr exigebantur per Curiam, teste *cit. Mazzell. lib.* 2 *d. loc. fol.* 328. & non respectu solutionis decem carolenorum pro foculari, pro cuius exactione continuabat appretium, iuxtà *Cap. Regis Caroli II.* quod ità iussit Ferdinandus I. de anno 1467. *in pragm. vnic. de appret.*, in qua renouãdo Caroli II. placitum, clarè mandat, debere forenses collectari, & exteros pro possessionibus ibi detentis, ex illis verbis, *siuè alibi habeant incolatum*; & rursùs, *bona prædicta tenentis, licet alibi incolatum habeat*, tradendo inde rationem, quæ illa videtur esse, quæ expetenda hic est, *ne alter alterius onus ferat*, ex qua ratione delumendum esse, *Alexander Palmer. in alleg.* 88. *inter diuers. Reg. de Marin. to.* 3. *n.* 9. tradit, quod ab appretio, & æstimo deducenda sint à possessoribus bonorum onera ipsarum rerum, quia aliàs duplici onere grauarentur, vt etiam fundant *Nouar. in collect.* 2. *ad d. pragm.* 1. *nu.* 22. & *Rouit. ibid. num.* 11. & 12. Verùm, quia ista deductio non debet cedere in damnum locorum, in quibus sita sunt bona, maximè cum functiones fiscales exigantur ab Vniuersitatibus pro numero foculariorum, & nõ à possessoribus bonorũ; Vniuersitates enim pro soluendis supradictis functionibus imponunt collectas bonorum possessoribus, præuio appretio, allibrando eorum bona in territorio sita per æs, & libram, & vnusquisq; soluit pro
75 rata bonorum, vt post *cit. Dom. Reg. Moles*, & *Reg. de Pont.* exponit *Reg. Capyc. Latr. d. decis.* 116. *à num.* 9. *ad seq.* Ideò onus censuum, vel annuorum introituum deductum à possessoribus, & venditoribus bonorum imputari creditoribus, & emptoribus, tàm ciuibus, quàm exteris, & sic Vniuersitates non esse in damno, dùm à possessoribus habent collectam pro rata fructuum, deducto onere, quod aggregatur creditoribus, & ab eis exigitur, & in effectu, quod exigebatur ab vno pro certa quantitate, pro eadem summa exigitur à duobus, & ità alterius non fert onus; sed quisq; suum, & Vniuersitates integrè exigunt absq; diminutione, quod examinat *cit. Alexand. Palmer. in d. loc.*
76 videndus, qui circà articulum deductionis bonatenentiæ pro creditoribus scripsit, necnon etiam *Ferdinandus Rouitus*, vt ex *allegation.* apud *R. Rouit.* patrẽ *in Prag.* 5. *de censib.* Pro Vniuersitatibus verò Regni scripserũt *Nic. Anton. Marotta*, vt ex suo *tract. de Collecta, seù bonatenentia*, & *Reg. Io: Camill. Cacacius*, vt in sua *allegat.* 87. apud *Reg. de Marin.* 3. *tom.* ad quarum beneficium decisum fuit, teste *Gizzio* post alios *in obs. ad R. Capyc. Latro decis.* 116. *n.* 4. Verùm sicut anteà pro annuis introitibus ad rationem septem pro centenario ius bonatenentiæ erat carolenorum viginti, ità ab anno 1650. quo omnia capitalia instrumentaria Vniuersitatum ad reditũ 5. pro centenario fuerunt redacta, vt in *Pragm.* 18. *de admin. Vniu.* hodiè est carolenorum quatuordecim, & assium octo cum dimi-

midio, qui à summa, seù reditu ducat. quinque deducuntur ad beneficium Vniuersitatis, & sicut priùs, quando exigebantur duc. septem pro centenario, remanebant dumtaxat duc. quinque pro creditore, *cit.Gizz.ibid.*hodiè remanent caroleni triginta quinque, & assis cũ dimidio, reliquis retentis ab Vniuersitate pro d. iure bonatenentiæ; & quid extero emẽte,*cit.Gizz.n.2.et 9.*

77 Sed an Neapolitani sint immunes à Bonatenentia, inspicienda esse benè eorum priuilegia,& Capitula, dum ex eorum lectura hæc immunitas nõ probatur, optimè monet *Reg.Cacacius in d.alleg.87.num.43.apud Reg.de Marin.* Etenim in *Cap.18.inter gratias,& Cap. Ciuit.Neap.de anno* 1503. *Magni Capitanei fol.34.àt.* ibi: *Item supplica, si degni V.S.Illustriss. Signoria fare franchi, immuni, & esenti detti supplicanti per loro beni stabili siti in qualsiuoglia Città, Terre, e luoghi del presente Regno tanto demaniale,come de Baroni de ogni pagamento de fiscale funzione, seù Collette, etiam se detti beni de essi supplicanti fossero accatasti, e tale immunità se intenda fatta pro statu Reipublicæ, & stabilimento Regni: Placet Illustrissimo Domino Locumtenenti Generali iuxtà solitum, & consuetum.*

Cum dicatur *iuxtà solitum, & consuetum*, nihil de nouo conceditur, sed confirmatur antecedens status: Cumq; antecedentèr Neapolitani soluebant pro bonis accatastatis, concludendum est, nil eos quæsiuisse vigore huius *Capituli*; neque alterius *Cap. Regis Catholici anni* 1505.*fol.31.* dum ibi dicitur: *Placet, prout in præcedenti Capitulo*, & in præcedenti *Cap.* dictum fuit: *Placet Regiæ Maiestati, sicut meliùs fuit consuetum tempore Regum Aragoniæ.*

Et in alio *Capitulo anni* 1541. *Inuictiss.Imper.Caroli V.fol.* 143. rescriptũ fuit: *Placet quoad oriundos Neapolitanos, vt supplicatur, reductis dictis prouisionibus quatenùs opus sit ad ius,& iustitiam*;Expositum nãq; fuit,R.Cam.solitam fuisse prouisiones expedire contrà Neapolitanos pro solutione bonatenentiæ; Imò *Reg. Rouit. super Pragm.4. de immun.Neap.* testatur,se vidisse processum fabricatum in Regia Camera Summariæ ad instantiam nõnullarum Vniuersitatum contra nonnullos particulares Neapolitanos super huiusmodi contributione, & in eo esse quamplurimas prouisiones recentes,& antiquas contrà Neap.vt contribuant,tanquàm bonatenentes, verùm in eodem processu subintrasse Ciuitatem Neap., quæ porrecto memoriali in Coll. Cõs. obtinuit Regiam decretationem,quod *R.Camera de iustitia prouideat, & interim non molestetur*: Quam quidem decretationem obtinuisse, & nunc etiam obtinere ait quoad annuos introitus,& reditus censuales, sed respectu immobilium semper soluisse fiscalia,tãquàm bonatenentes, & sic posteà decisum per R.Cam. vt in *Arrest.653.* ac testãtur *Thor.in comp.dec.p.3. ver.Collecta fol.167. Marotta de bonatenentia c.16. n.1.Gizzius ad R.Capyc. Latro dec.116. n.11.12.& 13.*

Et ità propter obseruantiam verè se habet, non verò ideò Neapolitanos remãsisse exemptos quoad annuos introitus à bonatenentia,quia illi fuerũt iudicati tanquàm bona intrà districtũ Neapolis, ex quo iura, & actiones ità iudicantur, vt communitèr receptum legitur apud *Consil. Prouenzal. ad Consuet.Neap.obs.19. per tot.* vt in quadam facti contingentia astruebat doctissimus causarum patronus *Dom. Petrus Fuscus*; Cui nos contrarium respondimus, dum hic intellectus non est generalitèr admittendus,vt *ibid.*ex *Prou.* traditur; imò etiã si in Ciuitate Neap. fuisset celebratus contractus, & promissa solutio, adhùc de illis annuis introitibus deberetur Collecta bonatenentiæ, vt fundat *Reg. Camill. Cacacius in d.alleg 87.nu.40. & 41.* apud *Reg.de Marin.3.tom.* vbi ità post alios decisum fuisse refert per S.C. quod introitus venditi super gabella Molæ, licet contractus celebratus esset Neap. & ibi promissa solutio,nõ essẽt bona intrà districtum Ciuitatis Neap., sed extrà,

vnde concludit, quod cum annui introitus venditi ab Vniuersitate sint super eius gabellis, vel stabilibus, quæ sunt intrà districtum ipsius Vniuersitatis, hoc attenditur, licet alibi sit celebratus contractus, vel promissa solutio, & in hanc sententiam inclinare *Ferdinandum Rouitum*, qui pro aduersa parte scripsit in *alleg.* sua inserta ab eius genitore *in Prag.5. de cens.a n.77.*

78 Annotandum itidem est, quod de omnibus præfatis oneribus, functionibus, seù solutionibus loquuntur post *Auth.* nostrum hìc *Montan.de regal.in § extraordinaria collatio*, *R. Tapia lib. 6.Iur.Regni Neapol. tit.3. de solut. functíon.fiscal. R. Rouit.in cõment.ad Prag. 1.de iur. & exact.funct.fisc.*, ibiq; *Io: Laganar.in add.lit.A.* memorat omnia prædicta onera multis ab hinc annis recessisse ab Aula, & in earum vice exactas fuisse quasdam alias impositiones, quæ ex gratia, & benignitate Inuictiss. nostri Regis *Philippi IV.* immortalis memoriæ, procurante Sereniss.Principe *D. Ioanne Austriaco* eius filio, & in hoc Regno Plenipotentiario, redactæ fuere ad carolenos quadraginta duos pro quolibet foculari, cæteris omnibus sublatis; Etenim pro subueniendis Regij Ærarij necessitatibus ob tot bellorum casus exhausti, à Neapolis Vrbe, & Regno ob maximũ ergà Regem amorem, ac fidelitatem, successiuis temporibus variæ fuerunt indictæ gabellæ, vnde Ciuitas ęre alieno onerata nouam super fructibus impositionem Populo Neap.exosissimam fecit in anno 1647. sed infima plebs impiè furens seditionẽ mouit, cõburẽdo loca, vbi gabellæ exigebantur, ac etiam domos Arrendatorum; quapropter Excell. Dux de Arcos, tunc Regni Prorex, ad illius petitionem nedum dictam gabellam super fructibus tolli, sed etiam omnes alias tàm veteres, quàm nouas extingui prudenter iussit: Tandèm cum aduentu Excellentiss. Proregis Comitis de Oñate, & Villamediana, ac præfati Seren. D. Ioannis ab Austria, sequuta fuit optata quies in die 6. Apr. 1648. fueruntq; vt suprà, reductæ functiones fiscales ad quadraginta duos carolenos, & sublatæ omnes impositiones super rebus comestibilibus, excepto sale, cuius pretium tunc fuit taxatum ad rationem carol. decem pro quolibet modio, exceptis etiã iuribus prohibendi, & alijs, vt in *Gratijs per d.Sereniss.Principem concessis sub die 11.Apr. 1648.* continetur; Sed quia Ciues annuis introitibus super ijs gabellis spoliati remanebant, & Rex, ac Regnum

79 carebant reditibus Arcæ militaris, ideò fidelissimus Populus denuò preces dedit pro impositione medietatis eius, quod anteà ex omnibus gabellis exigebatur, excepta tamen impositione super fructibus, vt legitur in *Prag. 21.de Vectigal.& gabell.* Imò cum pręfata medietas nec satis esset pro supplendo Regio Ærario, & creditoribus, fuit determinatum, annuos creditorũ introitus super gabellis esse reducendos per æs, & libram pro rata pretij verè soluti, vt in *Pragm. 20.21. & 22. de Vectigal. & gabell.* in quo puncto *decis.*188. edidit *Reg.Capycius Latro 2. tom.* fuitq; facta diuisio, siuè contributio ab Arrendamentis gabellarum pro solutione annuorum duc. tercentum mille Regiæ Curiæ, eo modo, proùt habetur in *Pragm.23.cit.tit. de Vectig.* & in nostra *Notitia Ærarij Vniuers.cap. 5 §.1.n.12.*

80 Obseruat autem *Bilotta conclus. feud.35. num.* 10. quod functiones fiscales soluuntur in Natiuitate D. N. I.Christi, in Resurrectione, & in mense Decembris, sed *R.Tapia d.lib.6. fol.* 4.testatur, illas solui in fine Aprilis, Augusti, & Decembris.

81 DVm igitur *Auctor* noster prosequitur hic fiscaliũ functionũ exactionem ipsam in duodecim Prouincias fuisse distributam, totidemq; in ipsis Perceptores, seù Commissarios vocatos fuisse pro commodiori tributorum exactione destinatos; Annotandum est, Regnum hoc olim vnam Prouinciam fuisse, *Andr. in Const. Consuetudinem,*

*nem, Afflict.dec.*109. *Luc. de Penn. in l. fin.C.de discuss.lib.*10. qui putat, quod antiquitùs priùsquam esset Regnum, totum ab vno Præside vltrà centesimũ lapidem ab Vrbe gubernabatur, nam intrà centesimum lapidem erat cognitio Præfecti Vrbis *l.*1. *ff. de Pr.Vrb.* Et
82 licet fuerit diuisum in duodecim Prouincias, vna tamen dicitur, *Reg.de Ponte de pot.Pror.tit.*1.§.3. *num.*16. Ex quo illa diuisio processit pro commodiori tributorum exactione, vt post *Pontan.lib.*5.*de bell. Neap.fol.*381. tradit *Reg.* noster hìc *nu.*62.*&* 63. Sicuti vnicus est Fundacus in Regno, nàm diuisio ipsorum non arguit, quod sint plures, cum sit facta gratia commodioris exactionis per Regem destinatæ, vt docet idem *Auth.* noster infrà §. 6. *membr.*2.*qu.vnic.nu.*15. *&* §.14. *quæst.* 5.*num.*4.

Ex quibus etiam, vti Aduocatus Casalium Plagenarum Terræ Laurini Prouinciæ Principatus Citrà, rectè arguebam, quod licet dicta Casalia fuerint diuisa quoad solutionem functionum fiscalium tantùm citrà præiudicium Regiæ Curiæ in anno 1571. ex decreto Reg.Cam.Summariæ; Id fuit gratia commodioris exactionis, & tutioris conseruationis peculij vniuersalis; Cæterùm quoad omne aliud dicta Casalia remanserunt vnita, & debent frui iurisdictione, lucris, & honoribus; & onere subire d.Terræ, vt clarissimè etiã de iure, & ex priuilegijs fundaui.
83 Imò altiùs repetendo sciendum est, Prouinciæ nomen exortum, quod quasi procul victæ ipsæ Prouinciæ dicebantur; in duas namquè mittebantur Proconsules ius dicturi; Ipsumq; etiam Prouinciæ nomen tribus modis Pop. Romanum accepisse, constat; Vno, pro regione, quam aut armis deuictam, aut quocumq; modo in potestatem adductam, ipse magistratui suo administrandam subiecit, ad quod conferunt latè tradita per *Carol. Sigon.de antiqu.Iur.Ciu. Rom. lib.* 2. *&* 3.*tit.de antiqu. Iur.Prouinc. à cap.*1. *ad seqq.* Altero, pro quacumque regione, in qua publico nomine Romanus Imperator bellum administraret: Tertiò, pro quacumque publici muneris procuratione, quod latè exponitur in *Lexic.Iurid.ex Brixon.,Othoman., Cuiac.,* & alijs desumpto, verb. *Prouincia.* Videndi etiam *Hieronym. de Monte in tract.de Finib. regund. Ciuit. cap.*4.*per tot. Dom.Cõsil.Petra in prooem.rit.M.C. à n.*20.*ad seqq. Pasqualin. in prag.tit.de Exteris Regni à n.*11.Et Prouinciarum
84 distinctio secundùm *Paul.de Castro in l.ex hoc iure n.*11. *D. de iust. & iur.* est duplex: Quædam est, quæ fit per idiomata penitùs diuersa, vt Francia, Anglia, Alemania, & Italia, & ista distinctio de iure gentium fuit introducta, vt ibi in *Glos.* vbi etiam subdit Italiam esse Prouinciarum dominam. Alia est Prouinciarum distinctio, quæ fit per Præsidatus, & ista de iure Ciuili emanauit, idem *de Monte d.tract. c.*4. *n.*6. *& seqq.* vbi *n.*11. tradit, quod Prouincia mutatur, & diuiditur Principis authoritate.
85 Nos verò Prouincias hìc intelligimus partes, siuè regiones illas duodecim, in quibus Regnum Neapolitanũ, hoc est Siciliæ Citrà Pharum, diuisum fuit; Etenim sicut ipsum Regnum Neapolis, in quo tertia Italiæ pars continetur, meritòq; ob aeris, situsq, illius amęnitatem, ac fertilitatem vocatum ab Imperatore *Federico* in *Constit. Regni, Occupatis nobis, electum quoddam Viridarium inter agros,* & cõmuni sermone *Regnum Regnorum* appellatum legimus; vndè quando dicitur *Regnum*, rectè subintelligitur hoc nostrum, vti vnicum, maiorisq; qualitatis, quia Regnum est Italiæ, & in se continet Prouincias, quæ alias fuerunt Regna, sicuti Apulia, Lucania, ideòq; dicta gręco idiomate *Basilicata*, & alia, vt tradit *Nicol.Top. de orig.Trib.Neap.lib.*1.*prælud.*4.

Ità quoque ipsum Regnum ex eodem in duodecim Prouincias diuisum fuisse, constat, nempè ab *Imperatore Federico II.*, *Rege Carolo I.*, *Rege Alphonso I.*, atquè à *Rege Ferdinando*

nando Catholico, quod etiam approbauit *Marc. Ant. Surgens de Neap. Illustr. c. 29. n. 2. fol.* 232. vbi dictas Prouin-
86 cias declarat, easq; Præfecturis Romanorum assimilauit, quia in illis singulis mittuntur singuli Præfecti, siuè Præsides, qui vulgò Prouinciarum *Vicereges* appellantur, idem *Surgens ibidem lib. 1. c. 24. num. 6.* qui sunt subditi
87 Regni Proregi, à quo vt plurimùm eliguntur, illiq; iurant, secundùm *l. sancimus, C. ad l. Iul. repetund.* & sic eorum errores à Regni Prorege corriguntur, vt exponit *Io: Dominic. Tasson. de antefat. vers. 2. obs. 1. num. 15. vers. in illis*; à principali veluti totius Regni Præfecto, Augustissimi nostri Regis Locumtenente, à cuius numine Prouinciales alij Præfecti omninò dependent; Sicut & ipsæ Prouinciæ à Metropoli Neapolis veluti à capite nerui considerātur, tanquàm vnicum Regni corpus;
88 Et à pari Regna plura, quæ Inuictissimus Rex noster dominatur, reputantur vna Prouincia respectu ipsius Monarchiæ, *Luc. de Penn. in l. fin. C. de discuss. lib. 10. Afflict. aec. 109. nu. 1. & in Const. Regni Consuetudinem in rubr. de præscript. 3. col. in princ. vers. secundà.*
89 De quibus Prouincijs memor ità est *Cassiodorus lib. 8. epist. 33.* ibi loquēdo de Lucania prosequitur: *Quidquid enim præcipuum, aut industriosa mittit Campania, aut opulenti Brutij, aut Calabri peculiosi, aut Apuli idonei, vel ipsa potest habere Prouincia, &c.* & insuper: *videas enim illic collucere pulcherrimis stationibus latissimos campos, & de amœnis frondibus intextas subitò momentaneas domos populorum cantantium, lętantiumq; discursum: vbi licet non conspicias opera menium, videas tamen opinatissimæ Ciuitatis ornatum: Præstò sunt pueri, ac puellæ, diuersis sexu, atq; ætate conspicui, &c. quid vestes referam innumera varietate discretas? quid diuersi generis animalia nitere pinguissima &c. habet & Lucania Iordanum suum &c.*
90 Et licet *Marin. Frecc. in lib. 1. de subfeud. in tit. de Prouinc. & Ciuit. Regni n. 16.* scripserit, ab Alphonso I. fuisse Regnum in sex Prouincias diuisum, illi tamen non adhæret *Tasson. d. vers. 2. obs. 1. n. 14.* Et rursùs dicit, quod diuisio Prouinciarū legitur etiā apud *Genes. 10. circà princ.* & quod Prouincia significatur, procùl ab Italia victa, & primam omnium sic vocatam à Romanis Siciliam fuisse, tanquàm primò victam, & à Romanis multùm dilectam, ob quod à Prætoribus regi, atq; à Cōsulibus administrari voluere, ex *Fazzell. in 2. dec. lib. 4. in princ.* & ante San-
91 ctissimi Saluatoris nostri aduentum vocabantur *regiones*, vt in *c. 2. 99. dist.* & à *Cic.* dictæ sunt *Diœceses*, imò ex *Bart. in l. nationem 99. D. de V. Sign.* illā dici Prouinciam, exponitur, quæ ab Italia est separata, & ad primos vicinos pertinet ex *l. insulæ, D. de iudic. Auendan. de exequ. mand. lib. 1. c. 4. nu. 4.* estò Prouincia dici posset omnis districtus ex *Bald. in §. ità si quis n. 2. quibus mod feud. amitt.* ipsaq; Prouincia definiatur regio, quæ ius Prouinciale consecuta sit, vt latè in *Lexic. iurid. per Io: Caluin. compilato, in verb. Prouincia*, secundùm quam Prouinciæ significationem intelligitur *text. in l. 1. C. de canon. largit. lib. 10.* cū alijs ibi traditis in *comment.* per doctissimū *D. Franc. Amaya*, vbi *nu. 6.* annotauit, quod si Thesaurarius Prouinciæ, cui facienda erat
92 solutio, absens sit, aut mortuus, proximioris Prouinciæ Thesaurario faciēda erit, quemadmodùm si in loco aliquo, aut Ciuitate non reperiantur idonei homines, qui aliquod publicum munus exerceant, ex proximis locis idonei euocandi erunt ex *l. cum nauarcorum, C. de nauic. lib. 10.* quod etiam in Tutore dicendum, & in erogatione æleemosynæ, si non adsint in loco pauperes, fundat idem *Amaya ibid. à nu. 7. ad 9.* vbi *n. 10.* concludit, illam dici, ac censeri proximam Prouinciam, quæ ex Consuetudine loci, & regionis pro tali approbata est, dum Consuetudo talem proximitatem approbare solet, ex *Bart. in l. si tertius in princ. n. 2. D. de aqu. pluu.* & alijs; Et qualitèr sit Thesau-

saurarius Prouinciæ puniendus, si contra Administratoris Prouincialis authoritatem, pecuniam expendat, vidédos esse relatos à *Giurb.cons.72.num.9. cit. Amaya* monet. Et Prouincia regu-
93 lari debet secundùm leges, & Cõsuetudines Regni, cui accessoriè vnitur, secùs si principalitèr, *Clapper. caus. fisc. 1.qu.vnic.à n.14.*

94 PRima igitur Prouincia ex duodecim Regni huius est Terra laboris, quæ *Campania felix* dicitur, sub cuius appellatione non comprehenditur Neapolitana Ciuitas, *Afflict. in Const.Regni, Communitèr col.1.in 1.not.* quemadmodùm sub nomine dignitatis non venit Episcopus, quia dignitatis culmen est, *Afflict. dec.265.col.2. cit.Tasson.d.loc.n.15.* vbi eandem Prouinciam Terræ laboris habere Terras, ac Ciuitates habitatas 183. comprehensis Neapolis Ciuitate, Iscla, ac Prochida Insulis; De cuius comprehensorio, ac de illius antiquis habitatoribus longitudine, ac latitudine, Ciuitatibus, Terris, Castris, territorij natura, fertilitate, aerisq; amęnitate, animalium speciebus, mineralibus, ac balneis, laudibusq; innumeris, hominumquè in literis, atq; armis illustrium numero, cæterisq; ad eiusdem felicitatem, ornatum, ac decus spectantibus latè adeundi sunt *Henricus Bacchus*, alijq; *in descript.Regni, & cit. Mazzell. in d.descript. Regni à fol. 5. ad 34.* & à *fol.35.ad* 47. vbi antiquæ Campaniæ tabulam proponit, necnon foculariorum numerum in qualibet eiusdem Prouinciæ Ciuitate, Terra, Casali, aut Castro, distinctim, proùt ex tunc in anno 1601. numeratio extabat, exponit.

95 Nupèr verò sciendum est, secũdùm numerationẽ de anno 1669. in ea esse numerata focularia 56990. vt *in libro Nouæ Situationis de dicto anno fol. 24.* vbi describuntur focularia aliarum Prouinciarum, iuxtà eandem numerationem, necnon annui introitus, qui ex fiscalibus exiguntur, tàm Regiæ Curiæ assignati, quàm Consignatarijs, cui libro nos circà prædicta pro plena notitia remittimus; semper tamen cum nostro *Auctore* hìc aduertendo, quod Neap. Ciuitas Regalis, Regniq; Metropolis, ex priuilegio non numeratur, sicuti neque eiusdem Casalia, quæ circumcirca illam per 12. milliaria sita sunt, pro fiscalibus nihil soluunt, teste etiam *eod. Mazzell. d.loc. fol.39. 1. col.*

96 Cumque de singulis alijs Prouincijs, ab *eod. Scipion. Mazzell. in d. eius lib.* latiùs (proùt de ipsa Terra laboris) situs, comprehensorium, & alia, vt suprà vnà cum foculariorum numero, impositionibusq; soluendis ex dicto anno 1601. declarentur; Et qualitèr ad præsens sit foculariorum in qualibet Prouincia numerus, impositionumq; ab illis exigendarum quantitas, tàm pro assignatis Regiæ Curiæ, quàm eiusdem Consignatarijs, vnà cũ alijs oneribus adohæ in qualibet Terra, siuè feudo à Baronibus Regiæ Curiæ, aut eius consignatarijs debitis, assignatisq;, dùm in eodem *libro Nouæ Situationis* distinctè, & posteà vnitim describũtur *f. mihi* 106. proindè ad *cit. Mazzell.* & ad *d.librum Nou.Situat.Regni*, missos facimus Lectores.

97 TAndem *Author* noster postquàm Prouinciarum omnium Regni huius Ciuitates, Terras, Casalia, fumantium numerum, aliaq; notatu digna exposuerat, adesse eodem in Regno Villas aliquas, quę ab Exteris Regni, videlicèt Sclauonibus habitantur, idq; introductum tempore Regis Alphonsi, & Ferdinandi I. tradit, ex quo tunc Albania, & Dalmatia à Turcis inuasæ fuere, vnde ibi habitantes ad Regnum hoc appulere, ac nouam Coloniam instituerunt, qui, dùm nunquàm perpetuò in vno, eodemq; loco degunt, vagabũdi dicũtur foculares, & extraordinarij, nec inde in ordinaria numeratione descripti sunt, sed quolibet anno numerantur, eorumq; numerationem non fieri per comprobationes, illosq; soluere carolenos vndecim pro quolibet fumante, quia omnes alia fun-

functiones non soluunt, antiqua ex cōsuetudine à primis introducta temporibus, nisi pro medietate, nec debetur illis sal, *Scip. Mazzell. in descript. Regn. Neap. lib. 2. fol. mihi* 329. quod etiam memorant *Reg. Salernitan. decis.* 40. *per tot.* vbi *Thor. in addit.* & *Nouar. in pragm* 1. *de appret. nu.* 23. *collect.* 2. *Reg. Camill. de Curte in diuers. feud. fol.* 25. *nu.* 33. vbi scribit istas functiones fiscales
98 à Sclauonibus exigere Perceptores Prouinciarum, quibus pro illis exigēdis soluitur ad rationem vnius cum dimidio pro quolibet centenario.
99 Easdemq; Sclauonum, & Albanēsium villas præsumi feuda quaternata, si sunt in sufficienti numero Vasallorum, fundat *Thor. d. loc. n.* 2. vbi *n.* 3. tradit de praxi concedendi Baronibus habentibus feuda inhabitata, vt præuia Proregis licentia præfatis exteris feuda prædicta habitantibus replere possint.
100 Quæ autem numeratio foculariorum Sclauonum quolibet anno faciēda est à Perceptoribus Prouinciarum, qui exinde numerationem præsentare debent in Reg. Cam. aliàs tenētur iuxtà numerationem anni præcedentis, vt in *Arrest.* 22. *Reg. Cam.* apud *Reg. de Marin.* 2. *tom. ad R. Reuert.*
101 Quia verò prædicti Sclauones, siuè Græci, ac Illyrici non firmitèr degunt in loco aliquo, fuit controuersum, an in solutione adohæ per vasallos, & habitatores facienda in subsidium eius, quod Baro soluit, sit attendendum tempus impositionis, puta, quando illi habitabant in eius Terra, vel solutionis, quò discessissent, & sic an attendatur tempus taxationis, vel solutionis adohæ? Qui articulus licet fuerit in Regia Camera decisus in causa Ill. D. Ferdinandi de Aragonia pro Terra Montis leonis, & in fauorem Nicolai Mariæ Caraccioli pro Terra Mottæ Gioiosæ, vt si tempore, quo imponitur adoha, dictæ gentes habitarent, tunc iudicarentur, vti vasalli, & inde adoha soluenda esset, non obstante, quod postcà in aliam Terram migrauerint, nam tunc vti de Terra habitata soluitur adoha, si verò tēpore numerationis nō habitarent, tunc adoha non exigitur pro prædictis non habitantibus, estò inde rediissent, quia tempus impositionis attenditur, vt post *Isern.*, *Loffr.*, & alios refert, & fundat *Andr. Capan. de iur. adoh. q.* 10. *n.* 5. *&* 6. attamen *n.* 7. tradit ex Regiæ Cameræ stylo, qui pro lege habetur, prædictos indifferentèr soluere in loco, vbi habitant, dictos annuos carol. 11. pro foculari, post *Frecc.*, *Ayell.*, & alios, licet in anno 1527. soluissent medietatem onerum extraordinariorum tantùm, secundùm ordinem Regiæ Cameræ ab eod. *Capan. ibid.* relatum; & decisum in puncto refert *Laratha in theatr. feud. p.* 12. *dilucid.* 32.
102 Fuit similitèr dubitatum, nùm vasalli Albanenses contribuere teneātur pro adiutorio Baronibus debito vigore *Const.* Regni, *Quamplurimum*, & *Cap* Regni, *Comites, & Barones, pag.* 329. Et fuisse decisum, quod si per viginti annos habitassent, teneantur, post *Frecc. lib.* 2. *de subfeud. quæst.* 11. *fol.* 299. *& in fol.* 272. *nu.* 26. *in med.* tradit *Tasson. de antefato vers.* 3. *obs.* 4. *nu.* 98. *circà medium.*
103 Horum verò Albanensium, siuè Sclauonum numerum ascendisse ad 3944. refert *cit. Tasson. fol.* 32. *n.* 15. *circà fin.* siuè ad 4451. & soluisse annuos ducatos 4896. & asses decem testatur *cit. Mazzella ibid.*

ANNOTATIONES

Ad quæstiones, quæ in materia functionum fiscalium deciduntur in Camera.

Et primò circà immunitates concessas.

AD §. 2.

ANNOTATIO.

SUMMARIUM.

Vniuersitates multæ sunt in Regno Neapolitano immunes à functionibus fiscalibus num.1.

Immunitatum priuilegia sunt odiosa, si alios onerant n. 2.

Immunis nemo est à tributis, nisi specialiter exemptus reperiatur n.3.

Immunes sunt Ecclesiastici, & quid de Clericis Coniugatis, Equitibus Hierosolymitanis, S. Lazari, Theutonicis, S. Iacobi, &c. Nobilibus, Legatis, Doctoribus, Scholaribus, Officialibus, nauicularijs, mercatoribus, fœminis, sexagenarijs, cæcis, &c. à n.4. ad 13.

Immunitas, & munus quid sint, & vnde deriuentur n.14.

Immunitas à Principe solùm concedi potest n.15. & quibus ex causis n.16.

Immunitas acquiritur priuilegio, pacto, consuetudine, vel præscriptione n. 17.

Immunitatem eius ciuibus, vel exteris concedere an liceat Vniuersitati vigore pacti, & qualitèr, latè declaratur nu. 18. 19. & 20.

Immunitatis concessio ab Vniuersitate ritè facta nullatenùs fisco præiudicium afferre potest n.21. & ad validitatem requiritur causa, consensus, & auctoritas num. 22. & quid stante Regia Pragm. *quæ prohibet donationes n.23.*

Immunitas non soluendi vectigalia in rebus à Fisco incorporatis, vel in alijs quomodò præscriptione acquiratur num.24.

Immunitatem elargiri possunt Vniuersitates, quæ exigendi vectigalis ius acquisiuere n.25.

Immunitas an dari possit euntibus ad molendina Ciuitatis, si alia molendina ad alios pertineant, latè disquiritur n.26. & 27.

Immunitatem allegans, vt à mala fide se liberet, an titulum allegare opus habeat n.28.

Immunitatis possessio probatur testibus, vel ex publicanorum libris, vel publica fama num.30. & 31. & an testes de interpellatione Domini fidem facere cogantur, latè enucleatur n.32. & 33.

Immunitas à solutione Collectarum, an præscribatur ex solo spatio longissimi temporis etiam sine titulo, n.29. & 34.

Immunitatem habens Vniuersitas à functionibus fiscalibus, & donatiuis, an illa soluens sibi præiudicet nu. 35. & quid si soluit per triennium n. 36.

Immunis an sibi præiudicet soluendo in actu meticuloso n.37.

Immunitatis priuilegia ex actu contrario qualiter amittantur n.38. & 39.

Immunis si grauetur, & non appellat, an immunitatem perdat n.40.

Immunitatem habens Vniuersitas an priuilegio derogatum censeatur, si appareat aliquem ex Ciuibus posteà soluisse nu. 41.42. & 43.

Immunitatis priuilegio an derogetur, si priuilegiatus abutatur priuilegio n.44.

1 DOctissimus *Dom. Reg. D. Annibal Moles*, postquàm fiscalium functionum originem, atq; in hoc Regno Neap. institutionem, progressumq; exposuerat; Ex quo multæ sunt eodem in Regno Vniuersitates, quæ ab his functionibus ex Regum priuilegijs in totum, vel in partem sunt immunes, de quibus memor est *Scip. Mazzell. in*

lib.2.

*lib.2.descrip.Regni f.mih.319.et 329.*ac alias immunitates pluribus in Regno concessas enumerant *Dom. Reg.* noster infrà hoc *tit. q.9.per tot. & Reg.Salern, decis.31.* meritò exagitatas quęstiones, decisionesq; in Regia Camera circà præfatas immunitates emanatas, hìc referre prosequitur.

Vnde & nos ad hæc principalitèr conclusionem regularem annotare assumimus; Primò tributa, & sic etiam vectigalia omnibus esse imperanda; iustum enim, æquumq; est, neminem horum, neque priuatum hominem, neque Populum immunem esse, cum ex æquo ad omnes vtilitas eorum,quę insumuntur, redeat,vt inquit *Mecęnas in orat.ad Augustum* apud *Dion. lib. histor.52. Cic. offic. lib 2.* & beneficium
2 quibusdam dare,plebis iniuria est,immunemq; Ciues odere sui *l.9. C.Theodos.de lustral.collat., Guil.Forner.select. lib.1.cap.20.Casp.Klock.lib.2.de Ærario cap 47.n.3.& 13.Peregr.de iur. fisc. lib. 6.tit.5.n.18.Sixtin.de regal.lib.2.cap.6. n.98.& seq.* Vndè Priuilegia immunitatum contrà Fiscum tendere, eiq; esse damnosa, notatur in *l.fin. C.si contraius, vel vtil. public. l.1. C.de precib. Imp.off*, præcipuè quoque, cum alijs damnum inferant, quibus iniunguntur illa munera, atq; onera persoluenda, in quibus immunes fierent priuilegiati, adeò vt priuatum commodum præferretur vtilitati publicæ contrà ordinariam iuris regulam *l.actione, D. pro soc.l.vnic. §.pen.C. de caduc. toll.* quia priùs pendebatur à pluribus, quod postmodùm portabitur à paucioribus *l.omnium,C de omn.agr. desert.*, & ideò rectè dicuntur immunitates contra publicam vtilitatem, ex *glos. in l.si ità scriptum, D.de leg.1.* & post alios notat *Camill. Borrell.ac Reg.Cath.præst. c.33. n.10.*vbi *in n.9.* assumit ex his, non ità facilè immunitatum priuilegia à Principibus concedenda, nec ità passim à magistratibus probanda.

3 Ex quibus præfata affirmatiua regula constituitur, omnes ad eorum præstationem teneri,*l.omnium 6. C.de Vectigal. Gallupp. in method.f p.5.c.5.n. 16.Koppen dec.50.n.4.*exceptis ijs, qui specialitèr exempti reperiuntur, ob singulare nempè ius contrà iuris rationem per priuilegium, quod est contrà ius commune, *cit.Borrell. nu.5.* authoritate constituentium propter aliquam publicam vtilitatem concessum *l.16.D.de legib.* vndè lex priuata dicitur priuilegium, *Borrell.d.loc.n.6.*

4 Et exindè factũ est,vt Ecclesiasticæ personæ ab hoc onere quoque subtraherentur *Auth.Item nulla communitas, C.de Episc.& Cler.l.placet, C. de SS. Eccles.c.quanquàm 4.de cens.in 6.clem.fin. eod.tit. c.1. de immun. Eccles. Roland.à Vall.cons.61.n.2.vol.4. Fr. Bursat.cons. 42.nu.3. Mart.de iurisd.p.4.cent.1.cas. 3.n.14.*quod ampliatur,vt cõprehẽdat etiam emptores fructuũ bonorũ Ecclesiæ, vel Clerici, *Thor.in suppl.comp.decis. verb. immunitate gaudent fol. 289.* sed contrarium post alios videas apud *R.Rouit.dec.71. R.de Marin. resol.169.* latè *Pisan.ad Gaetam super Rit. R.Cam. rubr.2.à num 272. ad seq.* Et quid dicendum de Carthusianis, & an immunitas Ecclesiastica, ad prædia recens à Monasterijs acquisita extendatur,examinat *Ann.Robert.rer.iudic.lib.2.cap.2. et in cap. 3.* an Ecclesiastici à viarum refectione sint immunes:Et à solutione collectarum, vectigaliumq; etiam in anno probationis, nouitiosq; in Monasterio existentes esse immunes, probatur ex *c.religioso §.1.de sent.excomm. in 6. Ioan. Parlador. rer. quotid. cap. 3. §.1.num.21.* cum pro Ecclesiasticis iudicandi sint *P. Stephan. de S. Gregorio lib.1.de præcip.iur.tit.de tribut.& vectigal. c.16.n.6. & 13.*

Similitèr ijs immunitatibus illos splẽdidiss.ac illustriss. ordini equestri S.Io: in Hierusalẽ religiosos adscriptos, qui egregiam operam Christianæ Reipublicæ contra Turcas strenuè nauant, adnumerari constat, cum tales Equites verè religiosi sint,*Papon. en soeucil. tit. des Chevaliers de Hierusal. 10. lib.1. Azeued.ad Const.Reg.lib.3.tit.5.nu.1.et 2. Gratian. discept.forens.363. num.22.*

Gerb.

Gerb.Maynard.decis.17.n.1.lib.1. & latè post alios *Quesad.differt.22.à nu.70. cum seqq.* etiam ad Equites de Montesa amplians *n. 71.* quidquid de ea redubitetur apud *Vasqu. de success. creat. lib.3. n. 369.* in contrarium disputando; Cum etiam vigore priuilegij Friderici I. de anno 1185. *Nemo* (vt verba priuilegij dictant) *in pontium, nauium, aut portarum transitu vectigal, aut in foris telonium ab illis capere possit*; Theutonicos etiam milites eodem priuilegio gaudere tradunt *Sixtin.de regal.d.cap.6.n.115. Reg Rouit. in prag. 1.de Cl.seluat. n.13.* vbi id ampliat in equitibus S.Iacobi de Spata, Alcantaræ, Calatrauæ, & alijs similibus ibid. *n.14.* idq; procedere non solùm in bonis commendarum, sed etiam in bonis proprijs *cit.à S.Gregor. d.l.num.18.* exceptis in Regno militibus S. Lazari, qui non gaudent immunitate functionum fiscalium, *Arrest. R. C. 365.* apud *R.de Marin.*

5 Clerici autem coniugati, cùm pretèr priuilegium fori, & canonis nihil habeant, gabellarum solutioni sunt obnoxij, *c. vn.de Cler.coniug.in 6. Guid. Pap.decis.383.& ibi Matth.in add. Couarr.pract.quæst.31.n.9. Io:Guttier.de gabell.qu.91.n.4. Azeued. ad Const. Reg. lib.1.tit.4.l.1.num.3.* & in Regno adest *pragm.1.de Cler.seluatic.* sanciens, dictos coniugatos Clericos non esse immunes à functionibus fiscalibus, neque à collectis, datijs, & gabellis, quoniam tantùm priuilegio fori gaudent, & sic etiam munera Vniuersitatum subire coguntur, *Episc.Ricc. dec.Cur. Archiep. Neap.109.p.3.* quem post *R.de Marin. resol.58. Rocc.* & alios sequitur *Dom. Cons.Petr super Rit.M.C.66.n.5.* Et sic dicti Clerici coniugati non eximuntur ab oneribus fiscalibus etiam secūdum Canonistas, nisi adsit consuetudo, doctissimus *D.Iacob.Pignatellus to.2. consult.Canonic.64. nu.4. & 15.* sicuti tenentur etiam ad taxam pro stipendio medici, pro refectione viarum, pontium, &c. nisi obstet consuetudo in contrarium idem *n.14.*& eò magis neque eximuntur ab hospitatione militum, idem *ibid.n.13.*

Et iuxtà præfatas doctrinas sic fuisse expeditas prouisiones ad instantiam Vniuersitatis Aliani Prouinciæ Basilicatæ, contra Lelium de lo Iodice Clericum coniugatum, qui fuit adstrictus Syndicatus officium gerere, refert *Nouar.in d.pragm. n.3.* illam limitando *n. 4.* in Clericis coniugatis, mortuis vxoribus, nam tùnc exempti redduntur à fiscalium functionum solutione, secundùm ea, quæ ipse fundauit *forens. qu. 86. par. 1.* illa ratione, quia præfati Clerici mortuis vxoribus recuperant omnia, & singula priuileg a, quæ non coniugatis Clericis competunt, *Aufrer.in dec.Capell.Tholos.104.& nu.13.* idemq; *Nouar.* aduertit, quod tales Clerici nobilitèr viuentes nō soluunt Vniuersitati datium capitis, vulgò, *lo pagamento della testa*, post *Reg.de Marin.1 quotid.c.59.*

6 Clericos verò ipsos clericalitèr viuentes ab omnibus oneribus realibus, & personalibus, & sic à collectis, tàm iure ciuili, quàm iure canonico esse exemptos inambiguum est, vt post iura canonica, atq; ciuilia satis ad id expressè loquentia, & ex *Sac Conc.Trid. sess.25.c.20. de refor.* scribit *cit. Nouar. d.tit.pragm.2.collect.3.num.2. & 3.* vbi etiam in bonis patrimonialibus procedere fundat, & *nu.4.* exponit, qualitèr dicatur, Clericum clericalitèr viuere; tenentur tamen Clerici consignare fidem Gabellario, vt immunitate gaudeāt, sicut in quolibet immuni, *Borrell. de præst.Reg.Cath.cap.11.n.105.& 106.* conferunt tradita per *Koppen decis. 50. n.13.* Pro bonis autem alienatis in Clericum per laicos ad collectas teneri per *pragm.3.eod.tit.* sancitur, ea ratione, quia res transit cum onere suo, & ex regula, *Nemo plus iuris &c. cit. Nouar.ibid.collect.4.per tot.* Nam indubium est, quod bona obligata Principi si transeant ad Ecclesiam, cum onere suo transeunt, & sic Ecclesia debet tributū soluere, si anteà illud debebatur ex dictis bonis, vt post alios Canonistas,

ſtas, Ciuiliſtasq; fundat *cit. P.Stephan. à S.Gregor.de præcip.iur.&c.lib.1.de tribut.cap.16.n.11.*dicens tamen,non poſſe Principem aliam gabellam imponere ſuper dictis bonis iam factis Eccleſiaſticis ex *Diana p.1.reſ.42. de immun. Eccl ,& alijs ibid.*

Clericos tamen Negotiatores non eſſe exemptos à ſolutione gabellæ, poſt trinam monitionem eis factam ab *Epiſcopo*, eosq; tunc pro laicis habendos poſt *Leſſ. & Dian.idem à S.Gregor. d.loc.n.12.*probat, vbi *num.21.* fundat, quod poſſidens cum Clerico indiuiſim, cum debeat laicus pro ſua portione gabellam ſoluere, ſi id de facili practicari non poſſet, ob fructuum dubietatem, poſſit cogi ad diuidendum, & *n.23.*vſufructuarium rerum Clericorũ teneri ſoluere gabellam, ſi gabella fuerit impoſita ſuper fructus, ſecùs ſi fuerint empti ab aliquo,vt in *n.21.* Similitèr,quod ſupra diximus, Clericos negotiatores teneri ad ſolutionem vectigalis, etiam ſi ſemel negotientur, militat, quia omnis negotiatio etiam licita illis interdicta eſt, *cap.1. ne Cler., vel Mon. ſe ſec., c.fin. de vit. & boneſt. Cler.* & negotiatio ex vnico actu dicitur, vt denotat generalitas *cap. eijciens 88.diſt.Guttier.de gabell. qu.93. nu.43.* vbi *Parid.de Syndic., Azeu.,*& alios cõfutat, poſt *Laſſarte, & Salzed., Flor.de Men.lib.2.qu.21.nu.332.*

Ter autem monitum, vt ſuprà, eſſe oportere ex *d.c.fin.de vit.& boneſt.Cleric.* licitè,vt cogi poſſit ad vectigal ſoluẽdum eſtò communitèr *DD.* crediderint, *Natt. conſil.495.n.18. Marcabr.ab Anguill.conſ.18.num.245.& n.247.* latiſſimè *Dom Cęſ. Nicol. Piſan. ad Gaet. ſuper rit. R.Cam. rubr.2. à num.222. ad ſeqq.*In puncto tamen iuris ſecundùm alios verius videtur, etiam ſine dicta monitione vectigal à Clerico negotiante deberi, tantùm enim abeſt, vt *d. c.fin.* defendat negotiatores à Statutis gabellarum, vt etiam adijciat, *inſuper ſi ter monitus non deſiſtat, priuilegium Clericale in totum quoad tributa in bonis reliquis amittat,* vt ex *Molin., Io: Guttier.de gabell.qu.93.n.10.& ſeq.Flor.de Men.lib.2.q.21.n.232. Azeued.ad Conſtit.Reg.lib.9.tit.17.l.7. Borrell.de praſtant.Reg.Cath.cap.63.n.55.& 58.* vbi Clerici ementes bona,& promittentes ſoluere Gabellas tenentur à *nu.30. ad 33.* ſicuti pro bonis illis in fraudem donatis ad collectas tenentur, *Marotta de Bonat.c.5. n.3. & 4.* in quam ſententiam omnes ferè Hiſpani, ſuffulti etiam lege patria veniunt, cum indubium aliàs ſit, illos pro dicta re negotiandi cauſa euecta ad gabellam teneri *c. quanquam de cenſ.clem.præſenti, eodem tit.d.c fin. Bertachin. de gabell. p.7. n.8.Franc.Perſonal.de gabell.nu.87.Roland.à Vall.conſ.72.nu.10.vol.4. Carol. Ruin.conſ.112.n.6.vol.5. Burſat. conſil. 42.n.9.Sim.Piſtor.conſ.3.n.12.inter Cõſilia Modeſt. Et Modeſt.ipſe conſ.48. n. 1.vol.2.Gutt.d.qu.93.n.2.Marta de iuriſd.p.4.cent.1. caſ.3.per tot. Caſp. Baet. de inope debit.credit.addicen.cap.16.nu. 38.* Et inde res, quæ ob non ſolutum à Clerico vectigal in commiſſum cecidit, à publicano per vindicationem auocari poteſt, nam res ſtatim onere vectigalis afficitur *l.1.C.de nauicul. non excuſ.lib.11. Koppen dec.50.num.20. & ſeq.* quæ actio, cum realis ſit, Clericus fori priuilegium allegare non poteſt, vt fundant, & receptum de conſuetudine Germaniæ, ac Galliæ tradunt *Gayll.1.obſ.37.n.4. Minſyger. 1.obſ.44. & 4.obſ.97. Io:de Amic.conſ.14. nu.11. Borch.de feud.cap.10.nu.21. Schon.diſp. feud.2.theſ.4.Farin.q.crim.8.n.21. Gratian.diſcept.forenſ.16.n.24.*qui tamen frigidis rationibus dictam conſuetudinem infringere conatur; Imò ſi conditione ex priuilegio, vel Statuto ab eo vectigal petatur, nè tum quidem fori priuilegio gaudet Clericus, etiam ſi perſonalis videatur actio,nam propter negotiationis delictum Eccleſia eum à Secularium iuriſdictione non defendit *d c.fin.de vit.& boneſt.Cl.Guttier.de gabell.qu.94.nu.6. Stracc.de mercat.par. 3.tit.quomod.proced.in cauſ.mercat.n.9. Io:Paris.d.rer.quotid.lib.1.cap.3.§.1.nu. 12. Azeued. ad Conſt.Reg.lib.9.tit.17. l.7.*

l.7.n.13. vbi contrà ipsū volentem defendere Clericos iudicatum refert, *Trentacinq. var. res. lib.1.tit.de iur.fisc. resol.5.n.8. Flor.de Men. d.q.21.n.232.*

Insupèr Senatoribus, & Cameralibus quoque immunitas concessa est, *Papon.de arrest lib.5.tit.11. nu.13. Ruland.de Commiss.par.4.lib.2.c.5.n.28.* de qua infrà ad *quæst.4.* exponemus.

7 Nobiles verò an sint immunes, latè examinant post innumeros *Bocer. de collect.cap.11.à n.32. Otalora de nobilitat.qu.1. Nolden de statu nobilium ciuili cap.16. Garzia de nobilitate glos.6.* imò mulier plebeia, quæ secundo viro nupsit nobili, nulla debet tributa pro bonis sibi pro dote oppignoratis, licet ea fuerint anteà contributioni obnoxia, vt scribit *Faber in Cod tit.39. defin.12.*

8 Neque prætereūdi sunt Legati exterarum gentium *l. à legatis 8. C. de vectig.* quorum immunitas itá restringitur, vt quidem nihil soluant pro rebus, quas exportant, de ijs verò, quæ de proprijs locis, vnde veniunt, deportāt, Octauarij vect gal accipiunt, *Petr.de Vineis lib.5.epist.155.* proùt eò magis Oratores Dom.nostri Regis Romæ residentes fuerunt immunes declarati per Regiam Cam. à dirictibus tractarum vini per extrà Regnum, & noui impositi, vt in *Arrest.543.& 529.* apud *R.de Marin.* Legati tamē hostiū ab hac immunitate exclusi sunt, *Trentacinqu. var.resol.tit.de Iure fisci resol. 5. nu. 20.* quemadmodùm in Legato Regis Portugalliæ decisum fuit per R. Cam. vt ex *Arrest.347.* apud *R.de Marin.*

9 Idemq; de iure erat in Doctoribus *l.medicos 6.C.de profess.& medic.lib.10.* qui *text.* in munere reali loquitur, secundùm communem, *Andr.Facbin.cōs. 82.n.3.& seq.lib.1.arg.l decurionibus 3. C.de silentiar. lib. 12.* de qua etiam infrà in *qu.7.* nostri *Auth.hoc tit.* Quemadmodùm & ad Scholares eadem sibi vindicat immunitas, restringenda tamen ad eos tantùm, qui studijs incumbunt *l.sub prætextu, C.de SS.Eccl. l.vn. C. de Tyron. l. Scriniarios, C. de testam. Gratian.discept.forens.186. n.57.* quod præsertim procedit in Scholaribus, Officialibus, & Iudicibus, vt non teneantur de iure communi soluere gabellam ex suis libris inuectis causa studij, *l.vniuersi, C.de vectig.& l.fin. §. Diuus, D.de public.* tenentur tamen petere bullectam à Gabellario, aliàs libri incidunt in commissum, *Borrell. de præst.Reg.Cath.d.cap.11.n.104.* vbi *nu.107.* dicit, quod Scholaris excusatur à commisso, non ostendens immunitates, si tamen ostendat libros, quos secùm ducit ad studiū, vel similia, quod qualitèr procedat in Scholari posteà reuertente finito studio, vel animo non redeundi ad studium, quod debeat gabellam soluere, quia non est ampliùs Scholaris, post *Azor. 3.p. lib.5. c.20. §. sed est notandum* declarat *cit. à S. Gregor d.loc.n.24.* Et quod nec statim reuertens in patriam cum libris solutioni vectigalis fit obnoxius, nisi per longum tempus studium deseruerit, aut ad aliud munus animum applicuerit, *Claud.Bertaz. in add. ad cons. Patr. crimin.179.litt. B. Fr. Personal. de Gabell. num. 75.*

10 Eademq; immunitate gaudebant & nauicularij *l. 6. C. de vectig.* & hoc ideò quia annonæ Vrbis magno periculo, & labore seruiebant, vnde illos hortari præmiis placuit *l.semper 5.§.3. D.de iur.immun. Guil.Forner.select lib. 1.cap.20. Cuiac. in Paratl. C de vect g. Peregr.de iur fisc.lib.6.tit.5.nu.23. Frāc. Marc. decis. 41. num.4. vol.2.* Quod &

11 mercatoribus, qui annonam iuuant, à Regibus eadem fuisse concessa priuilegia memorat *Chopp n.de doman.Frāc. lib.1.tit.9.n.8.& tit.11.n.22.*

12 Similitèr ratione sexus fœminæ à muneribus publicis personalibus arcentur, secùs à patrimonialibus, à quibus non omninò remouentur; Corporalia enim munera fœminis ipse sexus denegat, *Vlpian.in l.3 §.3.de muner. & D.Ambros.de Paradis.cap.11.* ait: *Sicut Vir publicis officijs, ità mulier domesticis ministerijs habilior existimatur,* & *Callistrat.* ab omni opera virili fœminas remoueri consueuisse, & idcircò ad offi-

cium Argentarij admittendas non esse inquit in *l. pen. D. de edend. Reuard. ad l. feminæ, D. de reg. iur.* vbi *Petr. Fab.*, & alij, *Reg. de Philipp. dissertat. fisc.* 25.

13 Quibusdam ætas tribuit, ne tributo onerētur, veluti in Syrijs à quatuor annis masculi, à 12. fœminæ vsq; ad sexagesimū quintum annum tributi capitis obligantur, *l. 3. D. de censibus*, & à publicis muneribus personalibus eximūtur, *l. 3. C. qui ætate, vel professione se excusant lib. 10. l. 2. §. fin. vers. maiores, D. de Decurion. Cons. Rocc. resp. 82. lib. 2.* Et Sexagenarios esse immunes pro fiscali capitatione, verùm si in aliqua Vniuersitate, nedùm pro capite, sed etiam pro industria fit exactio, soluere pro industria, decisum fuit per Regiam Cam. in anno 1571. vt ex *Arrest. 346.* apud *R. de Marin., Thor. in comp. decis. ver. senex, fol. 496. to. 1.*

Cœci quoque à gabellis sunt immunes, nisi sint diuites, vt latè declarat *Girond. de priuil. cap. 10. num. 462. & 466.* etiam ex *l. 1. C. qui morbo se excusant lib. 10.*

14 Secundò annotamus, immunitatem esse exemptionem, vacationem, siuè releuationem à præstandis tributis, & oneribus, siuè muneribus, vnde dicitur priuilegium quoddam à iure, vel remissio à Principe ad nō subeunda munera, vel honores concessa, de quibus in *tit. D. de Iur. Immun.* Immunisq; etiam dicitur, qui nullo fungitur officio, siuè qui ab omni onere publico liber est, ab omni tributo, & obligatione, qui nihil præstat, vt ex *D. Isidor. lib. 14. orig. & Plaut.* declarat *Amaya super Cod. lib. 10. tit. 25. l. 1. n. 1.* Munus enim, vt scribit *Festus*, significat certum officium, vnde immunis dicitur, qui nullo fungitur officio, liber ab omni onere publico, qui vel ætate, vel alio priuilegio præstare munera nō tenetur, *Caluin. in Lexic. ver. Immunis*, vbi similitèr res immunes, liberas, & ab omni onere, obligationeq; vacuas appellarunt veteres, & sic immunes Ciuitates dicuntur, quæ nullum vectigal pendunt *l. 3. & vlt. D. de cens.*, citat. *Caluin.* ac *Amaya d. loc.* Nam munus est quoque onus, quod cum remittitur, exemptionem inducit *l. 1. & tot. tit. D. & C. lib. 10. de vacat. mun. & de iur. immun.* & sic immunis dicitur, qui ab omni onere publico, atq; tributo liber est, nihilq; præstat; Ipsumq; munus in genere sumptum triplex esse, *Donum* scilicèt, *Officium*, & *Onus l. munus tribus modis 18. D. de V. Sign.* quæ latè exponit *Ansald. de iurisd. p. 5. tit. 1. de mun. impos. cap. vn. à n. 1. ad seqq.* Similitèr è contrario sciendum est, quod *munis* dicitur, qui rem fisco pendit, vocaturq; *munificus*, qui Principi tributum soluit, vt post *Reuar. lib. 3. var. c. 2.* & alios exponit doctissimus *D. Franc. Amaya in comment. ad lib. 10. C. d. tit. 25. n. 1. & 2.* Hinc munificium, vel munificum, quod muneribus obnoxium est *l. 4. §. 1. D. de public. l. 31. C. Th. de ann. & trib. l. 9. l. 16. de indul. deb. C. eod.*

15 Ipsamq; immunitatem à Principe solùm concedi in Supremæ Potestatis signum, & sic nullum ex priuatis posse immunitatem concedere nisi Principem, pœnamq; ignis impositam Tabularijs, qui alicui profitentur immunitatem, post alios declarant *cit. Amaya d. loc. à n. 3. ad seqq. Borrell. d. c. 33. nu. 2. & 4.* nam priuati id patrantes, in crimen falsi contrà publicam vtilitatem, quia ex immunitate publico præiudicatur, imò & in crimen maiestatis incidunt, vt fundat idem *Amaya ibid.*

16 Rursùs ad hæc sciendum est, ipsam immunitatem concedi ob sexum, corporum debilitatem, numerum liberorum, paupertatem, conditionem, ordinem, dignitatem, religionem, absentiam Reipublicæ causa, & alia, quæ declarantur per *Camill. Borrell. de præst. Reg. Cath. d. c. 33. nu. 40.* eiusq; priuilegia probanda esse, idem *ibid. num. 41.*

17 Acquiritur verò priuilegio Principis etiam cum clausula *motu proprio*, quo in casu, an possit illi à successore derogari, examinat *Gallupp. in meth. f. p. 5. c. 5. nu. 17.* & quid in illa operetur prædicta, & alia clausula, *non obstante*, declarat *R. Gaicot. contr. 55. num. 45. lib. 2.*

lib. 2. quæ immunitas ex priuilegio, in casu expresso tãtùm restringitur *idem Gallupp.d.l.n.* 18. vbi qualiter extendatur ad hæredes, vel ad descendentes ex fœmina *ibid.n.*19.*&* 20.& qualiter interpretandum sit tale priuilegium, vide *Borrell.d.c.*33. *nu.*18.19.*&* 20.

Item acquiritur Pacto, & Consuetudine, *cit. Gallupp. d. l. num.* 14. *&* 15. vel præscriptione *D. Iacob. Pignatell.* 2.*to.consult.canon.*64.*n.*24. & latè exponit *Casp.Klok. de contribut. cap.*16. *per tot.* dicens, quod estò exemptiones sint odiosæ, & reformandæ ex *Nouell.* 43.*de officin. seù tabern. Vrb. Constantinopolit.c.*1.*&* 2. vbi *immunem Ciuem caijsse plebem, & beneficium quibusdam datum plebis esse iniuriam*, quod etiam *textus* ostendit in *tit.de Immun. nemin. conced. Gul. Ferret. lib.*1. *Select. cap.* 2. idem *Klok.de Ærar.lib.*2.*cap.*43.

18 Nihilominùs pacto quidem, immunitatem à tributis, & functionibus cõcedi posse constat, idq; & ab Vniuersitate ad Ciuis beneficium, vt fundatur in celebri *cons. Alex.* 30. *vol.*5.*fol.*44. pro Vniuersitate Casini in Statu Mediolanensi pro illis familiæ *de Ropis*, quibus concessa fuerat immunitas, Principis intercedente assensu, ex quo fuit pronunciatum, quod valeret concessio, & si Vniuersitas læsam se prætẽderet, debuisset iudicium ordinarium pro læsione dictæ concessionis instituere; nam tunc causa cognita, annullatoquè pacto immunitatis concessiæ ex læsione, quæ locum habet in concessione immunitatis, *Petr. Bellon.de potest. cor., quæ fiunt in continenti cap.* 154. *num.*3. audienda erit, cum non poterat aliàs immunitatem reuocare Vniuersitas, dũ erat per contractum concessa, vt benè scribit *cit.Alexand. d.loc. n.*17. quem sequitur *Nicol.Losæus de iur. Vniu. p.*3. *c.*10.*n.*33.vbi *cap.*9.*num.*24. quærit, si Vniuersitas aliquos immunes, & exẽptos faciat à solutione collectarum, vtrum hoc debeat accrescere alijs, an verò defalcari, & diminui oporteat illa pars, quæ spectabat ad huiusmodi exemptos.

19 Itàq; ex his constat, quod est à ex *cit.tit.*25.*C.lib.*10.*de immunit. nem.conced.* caueatur, immunitatem nemini concedendam, præterquam à Principe, nihilominùs ex præadductis liquet, Vniuersitati vigore pacti, cum licentia Principis, licere concedere eius Ciuibus immunitatem; Quod tamen intelligas, ex quo publicæ vtilitati ex immunitate concessa præiudicatur, vt suprà, illam ab Vniuersitate, siuè Ciuitate esse titulo oneroso, & non sine Principis permissu concedendam, *Bartol. in l.*2.*D.de iur.immun.*, *Borrell.de præstant. Reg.Cathol.cap.*33. *n.*33. *Tiraquell.in l. si vnquam, in verb.donatione largitus n.* 32.*Purpurat.cons.*156. *&* 371. *Roman. cons.*252. *Roland cons.*5. *lib.*1. *Natta cons.*304.*lib.*2.*Surd.cons.*419.*nu.*17.*lib.* 3.*Petra de Potest.Princ.cap.*32.*dub.*2.*n.* 8.*&* 9.*Losæus de iur.Vniuers.*3. *par.cap.* 10.*Azeued.in Cur.Pisan.lib.*2.*cap.*18. *n.* 12.*&* in *addit.litt.X. Staib.jen.cons.*46. & in quolibet casu publicæ vtilitatis valere, puta, si fiat ad hoc, vt faciliùs veniant exteri ad habitandum in eius territorio, fundat *Gallupp.d.l. n.*30. secùs dicens, si Vniuersitas mutuò centum ab incola accipiat pacto adiecto, quod, donec ei satisfiat, nihil solueret pro collectis, sed in sui præiudiciũ potest nouum Ciuem eximere, *Goffred. de Gaeta sup.Rit.R.C.rubr.*2.*n.*264. Vndè posito Principis assensu cum dicta iusta causa poterit Vniuersitas immunitatem concedere, *Borrell. vbi suprà num.*35.& latè *Faust. pro Ærar. class.*9. *ordin.*757.*fol.*451.

20 Imò ipsam Vniuersitatem ex causa, & ob seruitiorum remunerationem, talem concedere posse immunitatem, vltrà *cit. Amayam in d.l.*1. *C. de immun. lib.*10.*n.*37. conferunt notata per *eundem lib.*2. *obs.*4. *Girond. de priuileg.cap.* 10.*n.*507. nam remuneratio seruitiorum potiùs dicitur compensatio, permutatio, & titulus onerosus *l. Aquilius, D.de donat.l.sed etsi* 25.§ *consuluit,D.de petit.hæred. Tiraquell.in l. si vnquam, in verb.si donatione largitus num.* 11. *Garz.de donat.remun.nu.*6.*&* 16. *Azeued.*

ued.lib.16.tit.10.lib.5.nu.9. Barbos.in l. quæ dotis 34.n.55.D.solut.matrim.Schifordegber.ad Fabr.lib.3. tract.26. qu.1. & alij apud *Osuald.ad Donell.lib.12. c. 2.litt.O.* latè *Reg.Galeot.contr.55.à nu. 46. ad plures seqq.lib.2.* Declara tamen prædicta procedere, dummodò constet de benemeritis, ac seruitijs, *Alexand. cons.43.visis n.3. & 4. versic.nec obstat lib.4.* & pleniùs in *nu. 10. & seq. Card. Tusch.pract.concl.272.verbo, Vniuersitas, an possit donare, & concl.636. verb. Donatio ob benemerita;* Nec sufficit assertio benemeritorum, quidquid in contrarium scribat *Losæus de iur. Vniu. p.3.c.10.nu.12.* vt fundat *Card. Tusch. concl.272.verbo, Vniuersitas nu.3. & 4.* cum immunitatis concessio, donationis species sit, idem *Losæus p.3.cap.11. n.1.* & tanquam in prohibita contrahere, & sine causa donare, siuè concedere, non sufficit assertio, *Napod. in consuet. Bona stabilia in vers. Sed quid, Præs. Merlin.controu.15. num.13. lib.1. Osasch.decis.172.nu.2.& seq. & nu.17. Cæpoll.cons.ciu.24.n.24.& 25. in 2.Ludouic.concl.14. illat.48.* nam actum cōdere prohibitus, non potest aliquid facere, ex quo validus actus reddatur sibi interdictus, *Bardell.cons.49.sub nu. 31.lib.1.Put.dec.7.num.1. p.5. Honded. cons.31.n.29.lib.2.* ideòq; assertio prohibiti non probat, *Amat.cons.7.n.28. ex l.qui testamentum 27. D de probat. l.si fortè 8.D.de castr.pec.* imò talis assertio prohibiti præsumitur fraudulentèr, & simulatè facta, *P. Afflict.contr.12.n.51. & 52.Consil. Hodiern.contr.43.n.24.* & ad effectum fraudandi legem inita; vnde quod factum est, ipso iure annullatur, siuè rescinditur, *Reg. Capyc. Latr. consult.123.nu.19.* Et proindè assertio meritorum non sufficit ad validandum talem actum, nisi illa probentur, *Marant.contr.34.num.43.& 57.p.4. Dom. Cons.Petra rit.166.nu.40.* quoniam inter personas sine causa ad contrahendum prohibitas, veritas attenditur, & non quod fingitur, *Ant. Faber in C. defin.3.tit.de donat. quæ sub mod. in alleg. n.6.& 7.* & huiusmodi confessiones inter personas prohibitas factæ, suspectæ sunt, & non operantur, nisi quatenùs probantur, & veræ sunt per *cit. text.in l.qui testamentum 27.* vbi *glos. in verb. videtur*, ibi: *Propter legis interdictum præsumitur fraudis simulatio.*

21 Aduertendum ad prædicta quoque illa locum habere, dummodò talis immunitatis concessio ab Vniuersitate ritè facta nullatenùs fisco afferre dānū, aut præiudicium possit, estò in præiudicium Vniuersitatis concessio valeat, secundùm *DD. cit. & Plateam in l. vacuatis, C.de Decur.n.3.* & post *Valenz.* firmat *Amaya in d.l.1.n.38.* & sic intelliguntur iura in *l.1.C.de decr.Decur. lib. 10.* vbi exceptis Medicis, & Doctoribus literarum, & liberalium artium, non possunt Decuriones talem immunitatem concedere *l.4.D.eod.l.1. C.de his, qui vacat.l.immun.9.C. de agric. & cens. l.vnic. C. de prab.salar.* in quibus neque salarium concedere licitum est, exceptis Doctoribus, & Medicis, sed cum Principis licentia poterit Vniuersitas immunitatem concedere, idq; ob vtilitatem, quam percipit, vel quando esset in quasi possessione concedendi, & vlteriùs, quando ob vera benemerita concederet, *Amaya in d.l.1.* præsertìm *à n.4.cum seqq. Losæus d.c.10. n. 9.Solorzan.de iur.Indiar. lib.3. c.3. nu. 73.Reg.Galeot.2.to.contr.55.nu.46.47. 50.& seqq.*

22 Hinc rectè *Nicol. Anton. Marotta de bonaten.cap.12.à n.17.* tria requiri cōcludit, ad validitatem concessionis immunitatis à Collectis, & fiscalibus; Primò scilicèt *causam*, secundò *consensum*, tertiò *auctoritatem*; quorum vno deficiente corruit immunitatis cōcessio, & estò dicat *nu.19.* quod si proponatur iusta causa à generali Vniuersitatis Concilio, siuè per totius Populi congregationem, per capita domorum concedi debeat, & non ab ordine Decurionum, ex *Bart. & alijs in l.1. & 2. C.de decr.sup.immun.lib.10. & in l.ambitiosa, C.de decr.ab ord.fac. Losæus d. c. 10.n.2.* Et sic intelligitur *Gallupp. in methód.feud.p.5.in tit.de iur. imponend.*

col-

collect.n.29.& 32. Attamen decretum Collateralis Consilij, siuè assensus regius, quando interponitur pro obligatione bonorum Vniuersitatis,non operatur tunc validitatem contractus, sed quando nihil aliud potest importare, tunc operabitur contractus validitatem, vt latè idem *Marotta* post alios *d.cap.12.n.22.cum seqq.* Ipsumq; Vniuersitatis Concilium sufficere ad Vniuersitatem obligandam,licet ad donandum non sufficiat, non tamen talem contractum Vniuersitatis, vt exprimātur nomina contrahentium requirere, sed sufficere, vt fiat à Syndico,Electis, Commissarijs Ciuitatis, qui totum Populum repræsentant, ex *glos. in rub. quæ sit long.Consuet.& Bartol. in l. 2. in fin.& in l.Procuratores, C.de Decur. lib. 10.& alijs*, prædicta latè,ac doctissimè congerit *Dom. Iulius Caponus*, à quo prima Iurisprudentiæ elementa didici, *discept.forens.to.2.discept.90. à nu.4. ad 23.*

23 Idemq; *Capon. d. num.23.* respondit *Pragm.8. de administr.Vniuers.* in qua prohibetur quælibet donatio facta ab Vniuersitate, regio assensu priùs obtēto non roborata, neque sufficere,quod fiat, saluo regio assensu impetrando; Etenim doctissimus ille magister meus aduertit, quod in *d.pragm.* minimè annullatur actus, sed ordo datur locorū officialibus, vt in talibus casibus, quibus ad hoc congregantur, informationem capiant, ad finem puniendi contrauenientes debitis pœnis, & certiorandi Proregem, imponiturq; pœna duc. mille officialibus contrauenientibus, vt in *d.pragm.8. in fin.* Non verò annullatur actus, vbi etiam dicit, non procedere in casu, de quo ipse scripsit, qui erat in contractu, & transactione ob causam litium, & propter immunitatem concessam ab Vniuersitate, præuia pecunia, concludendo, ibi; *Et tandem, quia de anno 1648. ex pragm. 15. de admin. Vniu. datur licentia se congregandi pro expediente assumendo soluendi fiscalia, etiam sine assensu, quem sufficit adesse,& posteà interuenire.*

24 Præscriptione quoque immunitatem non soluendi vectigalia in rebus Fisco incorporatis posse acquiri in Regno constat; dummodò immemorabilis sit, siuè centenaria appellata, in alijs verò fisco nō incorporatis sufficit præscriptio quadraginta annorū, vel minor, etiam in casibus à iure statutis, vt benè *Reg. de Marin. in obseru. ad Reuert.decis.309.* quidquid post *Alfar.de offic. fisc.glos.20. Reg.Rouit. super rub.de Vectig.in pragm nu.27.* respectu Fisci nullo vnquam tempore præscribi tradat; *Caspar Ant.Thesaurus* tamen *qu. forens.lib.1.qu.8 n.6.* fundat, posse præscribi immunitatem,idq; spatio 40.annorum, secundùm communiorem sententiam post alios, quos refert, imò tria ad id sufficere, *casus contingens impositionum factarum, taciturnitas communitatis, & quod non fuerit impedita agere*, vbi posteà *in nu seqq. vsq; ad 9.* plures casus distinguit, de quibus ille adeundus est,& *Fab.de Anna cons 59.n. 59. Bertaz. cons.ciu.21. nu.31. Petr.Rauen.sing.849. Gallupp.in meth f. p.5.c.5. n.24.& seq.* vbi *n.26.* (cū *Borrell.de præstant.Reg.c.11.n.42.*) declarat, qualitèr collectarū solutio pro preterito, & quo nam tempore præscribatur,eamq; prescriptionem non operari respectu impositionum, quæ ex causa belli imponuntur, & *n.28.* quod collectas soluens post ius immunitatis præscriptum non sibi præiudicat.Eamq; præscriptionem absque scientia eius, contrà quem prescribitur, procedere, imò in libertatis præscriptione patientiam aduersarij non requiri ex *l. si partem 18. §. fin. D. quemadm. seru. Couarr.in cap.possess.p.2. in præfat. nu. 10.* licet quidam dixerint requiri immemoriale tempus, quia vectigalia, & tributa inter regalia numerantur, *Cyn.in l.2.C.nou vectig.n.21. Bero.cons.25.nu.13.vol.1.Hyppol.Rimiald.in add.ad Rimin.sen.cons.31.litt.I. Io:Philipp. Montespel. cons.31. num.21. Alex.cons.0.lib.1.Bec.cons.85.nu.1.Bursat.cons.142.n.19.* Quæ omnia latè, & doctè examināt *Bocer.de Collect.cap.11. à n.61.Episc.Rocca disput.iur.cap.84.per tot.*

tot. Cæſ. Nicol. Piſan in add. ad Gaet. ſup. Rit. R.C. rub. 2. à n. 60. ad ſeqq.

25 Neque prætereundum hic eſt, ipſas Ciuitates, ſiuè Vniuerſitates quaslibet, quæ exigendi vectigalis ius priuilegio, aut præſcriptione quæſiuerũt, immunitatem ex eo elargiri poſſe; nam qui immunitatis dationem de reſeruatis Principi eſſe docent ex *l. 1. & 2. C. de decr. ab ord fac. l ambitioſa, D. eod l. vacuatis* 19. *C. de Decur. lib. 10. l. 1. C. de immun. nem conced. Reg Tap. in rub cap. 4. n. 30. D. de conſtit. Princ. Ioſeph. Ludou. dec. Peruſ. 3. nu. 4. lib. 1. Ruin. conſil.* 105. *nu. 5. lib. 5. Peregr. de iur. fiſc. lib. 6. tit. 5. Matth. Stephan. de iuriſd. lib. 2. p. 1. c. 1. membr. 2 n. 150. Henric. Bocer. de iuriſd. cap. 1. n. 43.* ità intelligendi ſunt: ſi ab onere, in quo ipſis ius nullum eſt, in præiudicium Principis liberare vellent, in ſui autem præiudicium immunitate donare cur non poſſent, *Loſæ: de iur. Vniu. p. 3. c. 10. n. 6 & 7. Natt. conſ. 431. n 22. Chaſſan. in Conſuet. Burg. rub. 9. § 18. ver. taillables, haut, & bas n.* 17. & antè eos *Abb. conſ. 61. verſ ſicut vol. 2.* maximè ſi iuſta cauſa, vt ſuprà, puta ob benemerita, adſit, *Pancirol. conſ. 158. Rol. à Vall. conſ. 5. nu. 8. vol. 1.* Vel ſi in longiſſima Conſuetudine eximendi reperiantur, *Cacheran. dec. 95. n. 13. & ſeq. Loſæ: d. cap. 10. n. 13.*

26 Vnde in hoc quæritur, ſi molendina plura in aliquo flumine, quorum vnum ad Ciuitatem, alia ad alios pertineant, ſita ſint, Ciuitas autem à quibuſcumq; molendi cauſa porta frumentum educentibus gabellam accipiat, an his, qui ad ſuum accedunt, remittere poſſit?

Quo in articulo, immunitatem eũtibus ad molendina Ciuitatis tantùm dari poſſe, ex eo videtur negandum, quod inde aliorum molendinorum introitus, cum perpauci eò acceſſuri ſint, reddantur deteriores, malitijs namquè hominum non eſt indulgendum *l. 1. §. deniquè Marcell. D. de aqu. pluu. arc. l. in fundo, D. de rei vind. l. ſed & qui data opera, D. ex quib. cauſ. ma. &c.* & natura Statuti, vel Conſtitutionis eſt, vt ſit generalis, non verò concepta in aliquorũ odium, aut præiudicium, *Crauett. de antiqu. temp. p. 4. verſ. circà præmiſſa nu. 12. verſ. & tenendo*; cum ſi alitèr fiat, ab eo appellatur, & exceptione doli ſuccurritur *l. 1. in fin. D. de except.* In odium verò cõceptum id videtur, quia ſi alia molendina non eſſent, nunquàm data fuiſſet immunitas, *Iaſ. in l. quo minùs n. 175. D. de flumin.*, vbi poſt *Alber. in 2. p. ſtat. qu. 2.* & alios dicit communem eſſe, & ſequitur *Boer. deciſ. 125. num. 4.*

27 Pro affirmatiua verò opinione, ſaniore quidem cõſilio ſectatus eſt idem *Iaſ.* ab alia negatiua recedendo *conſil. 39. in fin. lib. 3.* & ſimilitèr *Curt. iun. conſil. 147. in fin.* alios referens, *Crauett. d. verſ. circa præmiſſa n. 8. Ferdin. Vaſqu. contr. vſu frequ. c. 4. n. 1.* Etenim licitum eſt vnicuiq; inuigilare proprio commodo, licet ex eo damnum alijs inferatur, modò vtendo iure ſuo non fiat animo nocendi alijs *d. l. 1. §. deniquè, D. de aqu. pluu. arc.* & charitas prima incipit à ſeipſo, *§. 1. Inſtit. de donat l. præſes 6. C. de ſeru. & aqu c. non licet 23. qu 5.* & inde receptum eſt, vt in æmulationem alterius ædificare liceat, ſi principalitèr commodum noſtrum, non autem alterius damnum inſpiciamus, *Cepoll. de S. V præd. c. 62. n. 2. Gayll. 2. obſ. 69. nu.* 18. *Crauett. conſ. 876. nu. 7. Menoch. de arbitr. caſ. 156. n. 9. Pacian. conſ. 211. nu. 14. Honded. conſ. 80. n. 8. Aldouin. Aldouin. conſ. 10. n. 2. Camill. Borrell. conſ. 3. n. 40. Cephal. conſ. 130. nu. 15. lib. 1. Vaſqu. d. c. 4. nu. 2.* & ſi quæ in huiuſmodi immunitatis conceſſione iniquitas, fortè ex eo conſideratur, quia Ciues ab aliorum molendinis iam abſtinent; ſed molendinum adire, res liberæ facultatis eſt, cui nullo vnquàm tempore præſcribitur *l. 2. D. de via publ. l. Proculus, D. de damn. infect.* Nondum autem data à gabellis immunitate contra Ciues ad Ciuitatis molendinum euntes, alijs nulla erat prodita actio: Igitùr & nunc actione deſtituantur, *Vaſq. d. n. 2.* Demùm ex huiuſmodi immunitatis conceſſione plurium commodum, & priuati damnum conſequitur, ſed in

con-

concursu damni priuati, & vtilitatis communis, causa publica potior est *l. actione, D.pro soc.l.vn. §.pen.C.de caduc. toll.* Sola namq; salus populi suprema lex esto, *Io:Bodin.de Republic.lib.4. cap. 3.fol.426.litt.D.*ex *Cic.lib.3. de legib.*

28 Tandèm aduertendum est, allegantem immunitatem, vt à mala fide se liberet, titulum allegare oportere, post alios *Bursat.cons.*138.*n.*43. quo tamen in præscriptione longissimi temporis opus non est, *l.omnes, C. de præscr. long. temp. Lancell. Gall.cons.*54.*n.* 22. sufficitq; ius commune, quod satis tituli præstat *Mynsiger.respons.*19.*n.*29. item quia bona fides fauore libertatis præsumitur *Menoch. de recup possess. remed.* 13.*n.*72.*Ant.Padill.in l.*1.*nu.*37.*C.de seru.& aqu.Guttier.pract.quæst.lib.*3 *qu.* 14.*n.*19.vndè inutilis tituli allegationis effectus esset, *Gylm.dec.*17.*nu.*160. *lib.*1.post *Crauett.de antiqu.temp.p.*4 §. *absolutis n.*49.Cum autem titulus allegatur, edi debet, vt alteri parti notus sit *c.cætera* 3.*qu.*9. cum fiat pars communium actorum, *Asin.in prax.§.*22.*c.* 5.*n.*3. & instrumenta non solùm ratione proprietatis *l.si quæ cautiones* 4. *D. fam. ercisc.* & negotij *Gratian. discept. forens.*188.*n.*33. sed etiam ratione vtilitatis communia edenda sunt, *Rutg. Rul.in thes.iur emphyt.qu.*8.*n.*5. Vnde secundùm quosdam particulæ, quæ ad rem facere videtur, editio non sufficit *l.*1.*§.edere* 4. *vbi glos. D.de edend.*, de quo videndus *Cas. Barz. decis.*89. *per tot.* quod tamen non est extendendum ad instrumenta, quæ nudè tantùm in iudicio allegantur, his enim vti aliquē velle, non statim existimandum est, *Cagnol.in l.*1.*nu.*57.& 58. *C.de edend.*,

29 cum tempus faciat, vt sit, quod aliquandò esse non potuit, *Barbat. consil.* 10.*n.*4.*Menoch.*3.*præsumpt.*131.*nu.*47. *Mascard de probat. concl.*1372.*nu.*33. *Rol.à Vall.cons.*66.*nu.*49.*vol.*2. *Bursat. cons.*127.*n.*29.*Iac Put.dec.*466. *num.*6. *lib.*2.*Vasqu.illustr.contr.cap.*81.*n.*12.& 15.*Fr.Clapper.caus.*22.*q.*2.*num.*3. & 4. *Guttier.pract.qu.lib.*3.& 4.*qu.*14. *n.*59. & inde immemorabili vetus quemcū-que titulum sibi meliùs visum allegare potest etiam onerosum, post alios *Episc.Rocca disput.iur.d.cap.*84.*n.* 19.& 20. Sic quoque priuilegium immunitatis in iudicio allegatum, statim edi non oportet, nam cum tàm ex vero, quàm præscripto titulo, seù præscriptione libertas à solutione acquiratur, alterutrum præstitisse sufficit *Casp. Ant Thesaur qq forens.*76.*n.*10. qui *Senatum Pedemontanum* ità iudicasse memorat.

30 Testibus quoque possessio immunitatis probatur, idq; etiam singularibus, cum possessio generis vice fungatur, quæ ex pluribus speciebus constituitur, *Crauett.d.p.*4.*§.siquidem n.*11.*Bertazol.cons.ciu.*123. *nu.* 36. præscriptionem tamen illi non probant, quia est illa dominij acquisitio per continuationem possessionis temporis lege definiti, *§.*1.*Instit.de vsucap.Rim.iun.consil.*26.*n.*45.*Io:Vinc.Honded.cons.*82.*nu.* 45.*vol.*1.*Bardell.cons.*94.*n.*11. *Lancell. Gall.cons.*25. *nu.* 43. in puncto *Bursat. cons.*124. *nu.*17. nisi aliqui de maiori, quàm 40. annorum spatio deponerent, quia in maiori etiam minùs inest, *Ruin. cons.*92.*d.*8.*lib.*4.qua in specie negatiuam, non esse puta solutum vectigal, probare non tenentur, quia non est adeò facilis probationis, *l.actor.C.de probat. c.quoniam contra, eod. tit*, rectè

31 verò probari constat ex publicanorum libris, si in illis non reperiantur immunes descripti, *l.*1. *C.de exact.tribut. lib.* 10.*l.fin.C.de reb.cred.Natt.cons.*486.*nu.* 4.*Menoch cons.*75.*n.*1. *Crauett cons* 57. *n.*9.*Surd.cons.*525.*nu.*11.*Dec.cons.*496. *n.*7.& 8.*Gall.cons.*94.*n.*27.*Bursat.cons.* 138.*num.*48. *Andr.Gylm dec.*10.*n.*1. *in fin.lib.*2. quemadmodùm probatur publica ex voce, ac fama arg.*l.*5.*§.* 6. *D. de re milit.Natt.d.cons.nu.*6. Nam si testes de negatiua isto casu deponerent, eorum testimonium redderetur suspectum; Vectigalium enim solutio actus reiterabilis est, cui testes semper nec adsunt, nec adesse possunt, vt sit negatiua non coarctata loco, & tempore verosimilis *Corn.cons.*105.*nu.*14. *vol.*3.

*Rimin.iun.conf.*589.*n.*30.*&* 31.*& conf.* 26.*n.*59.*& seq.* vbi alios cumulat.

32 In hac verò testium probatione, Interpretum controuersia est non minima, an præfati testes de interpellatione Domini, subsecutaq; denegatione fidem facere cogantur? Cuius quæstionis conflictus, estò in vtraq; parte communi Doctorum diffidentium suffragio fulciatur; Nos tamen pro negatiua, veluti receptiori, ac veriori aleam substinendam accedimus; Et primò referimus rationes defendentium interpellationem necessariam esse; Mouentur enim, quia ius exigendi vectigalis est vnum aduersùs omnes, non diuersa iura contrà singulos *l.*1.*si plures* 10. *D.aqu.pluu.arc.* Igitur, cum ab omnibus alijs exigitur vectigal, conseruatur etiam ius exigendi aduersùs non soluentem, *Bart.in l.licitatio,* §.*earum, vers. quæro quid si priuatus n.* 4. *D. de public.Natt.conf* 431.*n.*24.*Rosentb.de feud.cap.*5.*concl.*46.*num.*2.*& litt.B.* vbi citat *l.placet, l.is qui vsumfructum, D. quib.mod.vsufr.amitt. Rol. a Vall.consil.* 5.*n.*77.*vol.*1.*Peregr.de iur.fisc.lib.*6.*tit.* 8.*n.*30.*Gratian.in addit.ad dec.suam* 148.*n.*2.*Surd conf* 323.*n.*44.*Minsyger. resp.*19.*nu.*57.*Bardell.conf.*96.*nu.*17.& hinc, quod Consuetudo appelletur, siuè Vniuersitas contrà priuatum, siuè priuatus contrà Vniuersitatem præscribat *l.venditor* 13.§.1.*D.comm præd. cap. fin. de offic. Archid.* & in terminis Communitatis, *Natta conf.*406. *nu.*9. *& d.conf.*431. *n.*13. Consuetùdo verò non introducitur ex actibus difformibus, *Fr.Bec.conf.*7.*nu.*27. *Bursat.consil.* 360. *nu.*52. Vndè aliquibus soluentibus, non soluentes consuetudinem pro se allegare nequeunt; Similitèr, quia in actibus merè voluntarijs non currit præscriptio, nisi exercens illam prohibitus sit, & tempore ad horum iurium acquisitionem sufficiente tacuerit, *gl. & DD. in l.hac autem iura, D. de S.V. præd.* impositio autem vectigalium est actus merè volũtarius, cum possit Dominus imponere, & non imponere, exigere, vel non, *Rimin.iun.conf.*10. *n.*34. quemadmodùm in Vasallo non acquiritur etiam per mille annos libertas à seruitijs Domino debitis, nisi interpellatus seruire recuset, & Domino possessionem interuertat, *Paris de Put.de s.reint.c.*65.*n.*6. *Zas.conf.*15.*n.*6. *vol.*2. *Schrader.de feud c.*6.*concl.*82.*litt.A.* ex quibus prædictam affirmatiuam defẽdunt *Alex.conf.*136.*n.*18. *&* 20. *vol.*2. *Boer.dec.*264.*nu.*19. *Grammat.conf.*69. *n.*13.*&* 14.*Brun.conf.*32.*nu.*8. *Chassan. in Conf.Burg.rub.*1.§.4. *ver.nouelle cheualleria n.*18.*Garz.de expens.c.*8. *n.*43. *Pyrrh. Engleber in Consuet. Aurel. tit.de præscr.c.*4.*in fin. Villalob. commun. opin. ver præscriptio n.*221.*&* 256. latissimè *Rim iun.conf.*10.*n.*30.*& seq.& conf.*34. *n.*19.*& conf.*589.*n.*52.*& seq.* vbi *Crauett.*& alios reprehendit, *Lancell. Gall. conf.*25.*num.*47. *&* 49. contra *Crauett.* quia in causa propria iudicauit, *Bursatt.conf.*142.*n.*24. *&* 25. communiorem dicens, *Fr.Bec.conf.*230.*n.*42.*Nic. Euerb.iun.conf.*10.*n.*11.*lib.*1. *Mandell. conf.*62.*n.*38. *Horat.Carpan. ad Statut. Mediol.p.*1. *c.*208. *nu.*18. *Mich.Nizol. alleg* 48.*n.*6.*Compil. Symphor.t.*4.*par.*1. *vbi.*30.*n.*129. *Rol.Cauagnol.dec.*21.*nu.* 30.*lib.*1.

33 In contrarium verò, & meliùs pro negatiua consideratur, non suffragari conseruationem iuris exigendi aduersus omnes, per exactionem ab aliquibus factam substineri, quia intelligendum id est, si iurium illorum possessionem nemo intercipiat, seù quando possessio est vacans post *Dec.conf.*271. *nu.* 18. *Ferd.Vasqu.illustr.contr.*2.*n.*6. *vers. & Accursius*; Et sumus in indiuiduis, ex quo enim nihil ab aliquo exigitur, statim fauore libertatis possessio Domini sine aliquo facto interrumpitur, *Couarr.in c.possessor.p.*2. *in præfat.n.*10. quia res faciliùs redit ad liberam pristinam naturam *c.ab exordio dist.*35.*l. si vnus* 27.§.2.*in fin. D. de pact.* Et sic tempore à lege definito, absq; alia interpellatione pro libertate præscriptioni ad non soluentis fauorem locus fiet, estò ab alijs exigatur vectigal; nam si aliàs diceretur pro vero, absurdum seque-

sequeretur; foret siquidem, vt nũquàm priuatus onera imposita vsucaperet Dominis aliquos, à quibus exigerent, semper retinentibus; Vndè dictum Bart. post Ang. Natt. cons. 431. n. 24. explicat, de nondùm completa præscriptione, non autem quando aliquis cessasset soluere tanto tempore, quoad præscripsisset, ex text. in l. olim causam, de cens. c. quarta, de præscr. vbi nõ attẽta ratione iam allegata, præscriptio admittitur; Imò cum hìc non agatur de iure quærendo publico, sed priuato, & ità in terminis præscriptionis nudæ versemur, Rol. à Vall. cons. 5. nu. 76. vol. 1. nõ potest in discrepãtia actuum, quæ consuetudinem, non præscriptionem impedit, fundamentum poni; Vt reliqua maneat difficultas quomodo intelligendum sit, quod in actibus voluntarijs non admittatur præscriptio, nisi facta contradictione; Nàm assertio hæc in actibus meræ facultatis, non in ijs, quæ ex contractu descendunt, Alb. Brun. cons. 95. num. 8. vel cum quibus actio nascitur, Crauett. d. §. circà præmissa n. 35. vera putatur; Pro solutione verò vectigalis contrà detrectantes eãdem Domino dependere, condictio ex lege, vel priuilegio competit; consequens ergò est, vt triginta, quadraginta annorum iugi silentio ab earum petitione excludatur l. sicut, l. omnes, C. de præscr. 30. vel 40. ann.

Quod vnicum argumentum tantæ est efficaciæ, vt plerosq; à iam citatis diuellat, Crauett. cons. 111. Rol. à Vall. cons. 5. n. 61. vol. 1. Ruin. cons. 117. nu. 13. vol. 1. Capbal. cons. 528. n. 51. Couarr. in c. 2. p. 2. §. 2. nu. 8. Renat. Chopp. de iurisd. And. cap. 10. n. 3. Pancirol. cons. 23. n. 10. Surd. cons. 525. n. 9. & 10. Menoch. cons. 887. n. 33. & nu. 54. vbi triginta DD. pro hac sententia adducit, Sim. de Pret. cons. 170. n. 35. & seq. Cothm. cons. 11. n. 97. Flor. de Men. pract. qu. 21. num. 266. Gratian. forens. 89. n. 21. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 3. n. 1. lib. 1. Ant. Sola ad Const. Sabaud. tit. de iur. emphyt. p. 3. glos. 2. n. 12. Gabr. comm. opin. lib. 1. de probat. concl. 6. n. 38. Iac. Marchisell. lib. recollect. q. 122. nu. 9. P. Gilkm. in Auth. quas actiones n. 11. C. de SS. Eccl. Interpellatione autem tùm minimè opus, si aliquis ab immemoriali tempore non soluit vectigal, Crauett. cons. 111. n. 25. Minsyg. resp. 6. decad. 15. n. 68. vel titulum aliquem licet vitiosum ostendat, Rol. à Vall. cons. 5. n. 62. vol. 2. Modestin. Pistor. cons. 4. nu. 34. lib. 1. in puncto Castrens. cons. 314. nu. 2. Rim. iun. cons. 258. n. 40. Gall. cons. 25. n. 61. & 62. & 80.

Quas conclusiones omnes, ac prædictam nostram sententiam latè, ac doctissimè defendit Episc. Rocc. disp. 84. à num. 5. 9. 10. & 12. vbi reprobat Alex. concludens n. 14. quod quando agitur de iure negatiuo aduersus actum positiuum, qui non sit meræ facultatis, sed cum dicto actu necessario sit coniuncta actio, quæ iuris facultas dicitur, in quo consistit prædictæ nostræ sententiæ fundamentum, tunc nullam esse necessariam contradictionis, aut interpellationis probationem, quod in num. seq. idem peritissimus Rocca id latè exponit, atq; elucidat (post innumeros alios, quos cumulat, in articulo illo;
34 an immunitas à solutione collectarum præscribatur ex solo spatio longissimi temporis, etiam sine titulo, & bona fide, & nùm, & quando præscriptio currat in iuribus negatiuis ad intellectum text. in l. hæc iura, ibiq; glos. ver. habuerit, D. de seru. vrb. præd. vbi examinat etiam, qualitèr molendina non soleant collectari ob continuum periculum, & veluti obnoxia ingentibus expensis pro eorum conseruatione, & quod Constitutiones Principis derogatoriæ exemptionum intelligendæ sint de gratiosis, non autem de competentibus ex dispositione iuris communis, & quales dicantur quæsitæ legitima præscriptione, vel ex titulo onerosa, resultante etiam ex immemorabili, idem ibid. adeũdus est à n. 16. ad seqq.) Idq; etiam post alios amplectitur Dom. Cæsar. Nic. Pisan. in cit. rubr. 2. num. 99. & 103.

35 Postremò annotamus, quod Vniuersitas habens immunitatis priuilegium,

Ff 2 ne

ne soluat fiscalia, neque donatiua, si illa soluat per aliquod tempus, decem puta annorum, sibi præiudicat quoad immunitatem, secundùm *Reg. de Marin.in obs.ad Reg.Reuert.dec.38.* Nàm non vtens priuilegio decennio, regularitèr illud amittit *l.1. D. de nund. Boss. tr de Princ.nu.319.Gayll.2.obs.60.nu.1. Fab. de Ann.cons.59.n.75. Maluas.consil.60.n.23. Enenk.de priuil. lib.3.c.15. n.27.A.Fab.in C.lib.7.tit.13.def.10.nu.1.P. Henriquez cons.67.nu.1.* per trien-
36 nium autem soluens sibi non præiudicat, quoad immunitatem, vt pro Ianuensibus, & Pisanis in priuilegio immunitatis illis concesso à Rege Apuliæ post *Andr. de Barul.* & alios decisum refert *Thor.in compend. decis. verb.Immunitas si sit concessa to. 1.* Quod in his, quæ in faciendo consistunt, vti in priuilegio exigendi vectigal, verissimũ est, modò tamen voluntariè vsus non sit, nam si occasio vtendi se non offerat, nemine, puta timore belli, pestis, vel alia ex causa, ad locum exactioni destinatum accedente, non amitti, apparet *arg. l. & Attilicinus 35.D.de S.R. Præd. Balb.de præscript.in 4.p.p.5.princ. q.4.n.3. Ant.Padill.in l.falso n.4.C.de diuers.rescr. Decian.cons.66.n.65.vol.3. Vasq.qu.vsu fr.cap.2.nu.8.* ne quidem per mille annos, *Maluas.cons.92.n.80. Bernb.Græu. pract concl.lib.2. concl.60. consid.2. nu.2.* & sic non est approbandus *Post dec.46.num.20.* dicens, exem-
37 ptum posse sibi præiudicare soluendo etiam in actu meticuloso, quem refert *Quesad.dissert.22.n.34.* Sicuti quoque non vsu minimè perditur, quando facultas vtendi in arbitrium priuilegiati formaliter collata est, aut vt alij explicant, si facultas vtendi, tempus, non ipsum priuilegium respiciat, *R.Tap. in l.fin.p.2.c.1.n.13.D.de Const.Princ. Malitril.de..90.n.7.Balb.de præscr.d.quæst.4 num.3.*
38 Quia verò priuilegia immunitatis in non faciendo consistunt, ex actu cõtrario horum amissio, & renunciatio inducitur, *c cum accessissent 8. & c.seq. de Constit. l. commissa 4. C. de pact. int. empt.l.2.C.de iur.dom.impetr.Brun.cons. 99.n.8.Meichs.dec.6.n.4.t.3. Enenk.de priuil.lib.3.c.15.nu.14. Gratian.discept. forens. 302. num.2.* idquè non quidem vnico, sed pluribus; Communis namquè *Doctorum* distinctio est, quod aut priuilegia continent actum momentaneum, aut successiuum; Primo, quidem casu vno actu contrario perduntur, secundùm *Bart.in l.vlt.D.de Constit.* vndè dicitur, quod Immunitas inducta momento temporis, puta contractu, vnico actu contrario tollitur. Sed quia immunitas à vectigali continet actum iterabilem, ac successiuum, vt ità ad abolitionem eiusdem plures actus solutionum requirantur *l. 2. & 3. C.de his, qui spont. mun. subier. l.voluntariè 12.C.de excusat.mun. Paul.Bellon.lib.1. de potestate eorum, quæ fiunt in contin. cap.44.à n.1. 2. & seq.* & ità intelligitur per vsum contrarium amitti, *Camill.de Medic.cons.63.n.5.* dummodò non adsit protestatio, *Gallupp. in meth. feud p.5.c.5. num.22. & 23.* nàm aliàs possessio vectigalis exigendi respectu aliquorum suffragatur gabellario aduersùs alios, præsertim ad manutentionem obtinẽdam, *Quesad. d.dissertat. 22.n.42.& 43.*

39 Contentio tamen fuit inter *DD.*, an decem, vel triginta, aut quadraginta annorum spatium ad immunitatem perdendam requiratur; Nàm *Syluan.* decem annorum spatium requiri scripsit *cons.40.Curt.cons.42.& 177.Natt.* verò *in cons.406.n.5.* quadraginta annorum spatium requiri dixit, quos post alios refert *cit. Gallupp. d.loc. n.24.* dicens posteriorem *Nattæ* sententiam magis communitèr receptam, ex *Thesaur.qu. forens.lib.1. q.8. n.6. vers.quod attinet,* & *Fab.de Ann.cons.59.num.62. cum plurib.seqq.lib.1.* Verùm cum dicto temporis cursu necessariò requiri scribit casum cõtingentem impositionum factarum, taciturnitatem Communitatis, & quod non fuerit impedita agere, dicens, ex *cit. Ann.d.loc.n.67.* hoc tempus 40. annorum currere ab illo die absque interpellatione, in quo scilicèt gene-

generalitèr sunt collectæ indictæ, & nõ à die, quo Vniuersitas fecit Catastum: Et quod si per tempus 30. vel 40. annorum subierit onus priuilegiatus, sine dubio teneatur ex *c. accedentibus, c. de terra, de priuil. Guid. Pap. dec. 387. n. 1. Sol. ad nou. Const. Sabaud. tit. de iur. emphyt. glos. decretorum n. 12. Io: Philipp. Monsp. cons. 31. n. 3. Thesaur. dec. 293. n. 3. Flor. de Men. qu. var. 21. nu. 260. Reg. Tap. in l. fin. p. 2. c. 2. n. 29. D. de Constit. Princ. Petr. Fontanell. de pact. nupt. claus. 3. glos. 2. n. 17. Bertaz. cons. crimin. 394. n. 14.* in puncto *Alex. cons. 33. n. 2. vol. 5. Personal. de gabell. nu. 74. Franc. Pheil. cons. 196. n. 27. Bursat. cons. 25. nu. 17. Corset. sing. 268.* Ea nimirùm ratione, quia vt priuilegium perdatur, actus debet esse omninò contrarius, & incõpatibilis cum eo, *Enenk. d. cap. 15. num. 19. Gylm. dec. 14. n. 48. lib. 2.* At immunitatis priuilegium, cum sit generale, quoad omnes exactionis casus extenditur, & qui semel soluit vectigal, facit actum in particulari, *Tiber. Decian. consil. 4. n. 29. vol. 3.* In possessorio tamen si per decennium soluat, immunem sibi præiudicare tradit *Festas. de æstim. p. 4. cap. 4. n. 31.* quod si clausulam irritantem, & annullantem adiectam habeat priuilegium, infici aiunt possessionem eius, qui contra libertatem præscribere nititur, *Menoch. cons. 348. n. 48. Verall. dec. 134. n. 4. Rot. Gen. decis. 18. n. 8.* & alij, quos cumulat *Greu. d. concl. 60. consid. 5. n. 6.*

40 Si tamen immunis grauetur, & non appellat, immunitatem perdit. *arg. l. hi qui 7.* ibi: *Si appellationis auxilio non vtatur, cõsensu suo confirmat nominationem,* & ex *l. 4. C. de appell. Pacian. cons. 5. n. 14. Cothman. cons. 11. nu. 178. vol. 1. M. Ant. de Amat. dec. 159. n. 9. Capyc. decis. 4. n. 7. 8. & 9. Cacher. dec. 91. nu. 5. & 9. Florez pract. qq. 21. n. 278. Alex. Raudens. lib. 1. de Analog. cap. 40. n. 17. & ex Iustiniano in Nou. 130. Klok. de Ærar. lib. 2. c. 78. n. 18* vide *Rim. cõs. 791. n. 13.*

41 Si autem Vniuersitas habeat priuilegium non soluendi vectigalia, & postcà appareat aliquem ex Ciuibus illa soluisse, non censetur derogatum priuilegio; immunitas enim ad plures, & vniuersos non singulos pertinet, & quod est Vniuersitatis, non est singulorum *§. Vniuersitas 1. Instit. de rer. diuis. l. in tantum 6. §. 1. D. eod.* Nec quod cuiusquam est, sine facto suo illi debet adimi *l. quod nostrum, D. de r. i. Ias. consil 81. n. 6. vol. 3. Natt. cons. 274. nu. 13. Myns. resp. 19. n. 30. Modest. Pistor. cons. 12. n. 12. vol. 1. Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 3. glos. 2. n. 18. Gayll. 2. obs. 60. num. 10. & seq. Rimin. iun. cons. 26. nu. 10. & 11. Grammat. dec. 100. n. 24. Reg. de Mariu. ad cit. decis. 38. Reg. Reuert. in obs. & in obs. ad dec. 33.*

42 Ratioq; etiam assignatur, quia singulares personę priuilegio Populo cõcesso renunciare non possunt, *c. cum omnis de Constit.* videndus ad hæc *Io: Ang. Pisanell. in alleg. 85. Iac. Ant. de Maur.* addito *cit. Reg. de Marin. ad R. Reuert. decis. 97. in fin. Iul. Capon. discept. for. 313. cap. 3. n. 36. tom. 4.*

43 Quam doctrinam notabilitèr limitat *Abb. cons. 61. vers. sed ad maiorem vol. 2.* vt non militet, si plures priuati pluriès soluerint vectigal, vt verisimilitèr in notitiam omnium Ciuium, vel maioris partis venerit, tunc enim per Consuetudinem contrariam videri recessum à priuilegio, *Bertaz. cons. crim. 349. n. 18. Modest. Pistor. d. consil. 12. nu. 18.* Oportet autem non interuenisse quoque actus difformes, idest aliquos transijsse sine solutione vectigalis, quia ex illis soluentibus non introducitur Consuetudo, in puncto *Ruin. cons. 217. n. 8. vol. 1. Dec. cons. 215. num. 8.* Imò & actus plures palàm factos, & alia requisita interuenisse, constare debet, de quibus apud *Decian. d. loc. Alex. consil. 173. vol. 6.* cæterosq; *DD.* passim.

44 Quemadmodùm etiam immunitatis priuilegio derogatur, si priuilegiatus abutatur priuilegio, *c. vt priuilegia, c. cum & plantare, de priuil. c. sic decet 25. qu. 2. l. qui sine vsuris 38. D. de negot. gest. l. Christianis 6. C. de Pagan.* Ideòq; si immunis sub specie suarum rerum alterius bona vectigali obnoxia de-

deferat, priuilegium amittit *argum. l. si sub prætextu, C. de SS. Eccl. P. Duenn. in reg. in ver. gabella n. 3. Boss. tit. de fraud. vect. nu. 3. Ant. Corset. sing. 127. verb. gabella, Pheil. consil. 196. num. 28.* quia cōtra finalem causam priuilegij agũt, quæ est vt ipsi soli, non alij hoc iure vtantur, *l. fin. C. de spectac. l. Iudęos 11. C. de Iud. Maluas. consil. 35. num. 12.* ad quod adest Regni *pragm. 4. de Vectig.* & nos alia infrà annotabimus ad *Auth.* nostrum *in §. 6. de Iur. Dohan. quæst. 9.*

AD QVÆST. I.

An immunitas concessa Vniuersitati comprehendat incolas, & focularia, quæ de nouo accesserunt.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

PRincipis *concessio non operatur, nisi in ijs, quæ aderant tempore concessionis n. 1. 2. & 6.*

Immunitatis priuilegium strictè, an verò latè interpretandum, n. 3. 39. & 47.

Immunitas concessa alicui pro fructibus suorum bonorum, si ad alium fructuũ collectio pertineat, an cesset num. 4. & 26.

Immunitas concessa Vasallis præsentibus, et futuris, an comprehendat acquirendos n. 5.

Augmentum an comprehendatur in concessione feudi n. 7. & 38.

Ciuis nouus veniens ad habitandum in Ciuitate, an teneatur ad Collectas pro debitis anteà contractis n. 8.

Immunitas concessa Vniuersitati comprehendit etiam incolas, & focularia, quæ de nouo accesserunt n. 9. & seq. iuxtà decisionem hanc Dom. Regentis, *quã transcripsere* Nouar. & Ricc. *in locis indicatis n. 52. & 53.*

Vniuersitas quid sit, & an recipiat diminutionem, vel augmentũ n. 10. 11. & 17.

Vniuersitas sempèr eadem dicitur mutatis Ciuibus n. 12. immortalis esse, ac spiritum habere videtur n. 14.

Alpheni *responsum in* l. proponebatur, D. de iudic. *illustratur n. 13.*

Corporum genera quot sint, & exornatur Pomponij *resp. in* l. rerum D. de vsurp. & vsucap. *n. 15.*

Atomi, quæ sint, & earum cognitio apud Alphenum I.C. *d. n. 13.*

Iurisconsulti sectati sunt Philosophiam Stoicorum, *à quibus multa sumpserunt n. 16.*

Concessio facta sub nomine Collectiuo, puta Vniuersitatis, familiæ, territorij, Religionis, Ecclesiæ, Collegij, dotis, extenditur ad augmentum, vel subrogatum à n. 18. ad 23. & n. 31. ac 32.

Priuilegium, vel immunitas concessa Ciuitati competit etiam Vicis, seù Casalibus n. 24.

Immunitatis priuilegio concesso Ciuibus, comprehenduntur etiam futuri n. 25.

Immunitas concessa alicui, an extendatur ad famulos n. 27. & 30. vel fratres n. 28. vel vxorem n. 29.

Ciuitates si faciunt pacem pro se, & suis subditis, an extendatur ad subditos posteà acquisitos n. 33.

Animalia si quis potest tenere in pascuis, poterit etiam futura depascere n. 34.

Immunitas cōcessa, an extendatur ad alias futuras impositiones, siuè augmentum n. 35. & 36.

Immunitas à vectigalibus alicuius Principis territorio impositis, an extendatur ad terras nouitèr acquisitas n. 37. & quid in seruitute, ne luminibus officiatur ibid.

Immunitas concessa Ciuibus, an intelligatur etiam de his, qui per constitutionem veri domicilij, vel ex priuilegio tales effecti sunt, & quid de Hebræis n. 40.

Immunitatis priuilegium, an extendatur ad bona postmodùm acquisita n. 41. & 42. & an ad futura, de quibus non cogitasse censetur concedens n. 43. & 44.

Priuilegium concessum Titio, & hæredibus suis, vel descendentibus, an transeat ad filios, & filias, earumq; descendentes n. 45.

Im-

Immunitas à Rege alicui condigno Baroni concessa, an prorogetur ad eius successorem n.46.

Immunitate Titio, & generi suo, ac posteris concessa, an veniant descendentes ex fœmina nu.48. & quid si concessa sit Titio, & hæredibus suis, ac successoribus in perpetuum n.49. vel omnibus, qui sunt de sanguine regio n.51.

Immunitas concessa alicui pro se, suisque successoribus in perpetuum non soluendi fiscalia, an mortuo patre competat filijs in solidum, vel pro rata n.50.

QVæ nimis luculentèr ad quęstiones istas *Author* noster, tàm pro dubitandi, quàm decidendi ratione adduxit, quemadmodùm viam nobis alia cumulādi arctant, ità lumen insimùl prębent, vt ex illis vndiquè discendi resultet occasio; Vndè vt assumpto ad easdem annotandi oneri satisfaciamus, ex his, quę doctissimus *Regens* noster in ipsis quęstionibus, & principalitèr in hac prima peritè examinat, hęc annotanda censemus.

1 Et quidem pro eiusdem quęstionis examine, quoad dubitandi rationem, vltrà sanè ea, quę ad hanc quęstionem attulit *Nouar. quæst. for. par. 1. qu. 127. per tot.* puta à *nu. 1.* quod quęlibet dispositio sit intelligēda ad tempus pręsens, & rebus sic stantibus *n.4.* & *n.2.* verba contractus ad eiusdem contractus tempus referri, & decimarum concessionem factam laico futuros nō comprehendere *nu.3.* & contrarium *n.10.* & *n.7.* seruitutem non augeri, si augeantur prædia.

2 Annotamus, quod in qualibet Principis concessione regularitèr solùm veniant, & ad illa concessio restringatur, quę tunc, concessionis nempè tempore, extabant, non verò quę de nouo superueniunt, & ideò nisi hoc alitèr concessio exprimat, non porrigitur ad futura; nam Principis concessio etsi aliàs amplissimam recipiat interpretationem, non tamen operatur, nisi in illis, quæ aderant tempore concessionis, vt latè post alios fundat *Io: Bapt. Larrea* doctissimus I. C. Hispanus *2. p. alleg. fisc. 89. per tot.* ac pręsertim à *n.6. ad 9.* Ità quod talis concessio ad tempus pręsens restringenda semper sit, tantò magis, quando aliàs esset magni pręiudicij concedenti, vnde idem *Larrea n.10.* concludit, ac latè probat, priuilegium non extendi ad augmentum post concessionem secutum ex *Io: Andr. Bald. Menoch. Tusch. Alberic. Roman. Curt. & alijs.*

3 Quæ doctrina eò potiùs procedere videtur in priuilegio immunitatis, cuius natura tanquàm odiosa, veluti contrà ius commune semper restringenda est, vt post *Bart. Pinell. Valenz. & Parlador.* fundant *Amaya in comment. ad l. 1. tit. 25. C. lib. 10. n. 21. Fontanella decis. 26. nu. 24. & seqq. Præs. Ganauerr. dec. 36. n. 22.* & gabellarum statuta, seù priuilegia strictissimè intelligi debere in eo tantùm casu, de quo literalitèr impositionis tenor loquitur, post alios tradunt *Card. de Luca de Regal. discurs. 62. num. 6. disc. 68. n. 13. & disc. 72. n. 3. & Episc. Rocca disp iur. cap. 77. nu. 8. & 9. cap. 79. num. 1. & cap. 81. num. 2. & 3.* nam immunitatis priuilegium quoad præterita grauat Principem, quoad futura grauat Conuasallos, idem *Ganau. num. 20.* Et proindè illud non extenditur, estò generaliter concessum, ad munera ordinaria, nec ad patrimonialia, *Borrell. de præst. Reg. Cathol. cap. 33. num. 14. & 15.* Et sic etiam tantò magis non potest extendi ad munera, seù onera incogitata, & posteà superuenientia, *arg. l. Rutilia Polla 69. l. in lege 77. D. de contrah. empt.*, & post *Dyn., Io: Andr., Bald., & alios cit.* sequitur *Amaya d. loc. n. 22.*

Etenim ipsa immunitatis concessio stricti iuris est, ob odium, & præiudicium, quod in ea versatur, quodq; cæteris contributarijs fit; vnde illa con-
4 cessa vni personæ pro fructibus bonorum suorum, si ad alium pertineat fructuum collectio, emptionis, vel conductionis titulo, mutatione personæ mutatur rei conditio, arg. *l. Paulus*, (quæ aliàs incipit) *per procuratorem, D. de acqu.*

acqu.hared. & *l. fin. in fin. C.de inoffic. testam. Reg. Reuerter. dec.* 32. vbi *R. de Marin. in obseru. Thesaur. decis.* 116. *Genuens. in pract. quæst.* 212. *Reg. Rouit. decis.* 71. *Capiblanc. de Baron. cap.* 85 à nu. 12. *cum seq. Reg. de Marin.* 1. *lib. var. cap.* 169. & *cap.* 99. & *ad Reg. Reuert. decis.* 192. & 373. *in obs. Mart. par.* 4. *cent.* 1. *cas.* 13. *Reg. Rouit. in pragm. rub de vectigal. n.* 27. *cit. Borrell. num.* 29. & 30. de qua conclusione infrà in *annot. ad* §. 6. *qu.* 14.

5 Vnde quoque concessio immunitatis facta vasallis præsentibus, & futuris, non comprehendit acquirendos, sed futuros eiusdem oppidi, *Præs. Ganauerr. dec.* 15. *n.* 23. & 25. illa quidem ratione, quia priuilegium immunitatis est contrà ius commune, idem *Ganauerr. dec.* 36. *n.* 22. & ideò concessa alicui Ciuitati immunitas non extenditur ad alium locum existentem in eius territorio, *Thor. in supplem. decis. verb. Immunitas concessa alicui Ciuitati fol.* 288. & sic etiam immunitas concessa Ecclesiæ ad prædia recens à Monasterio acquisita non extenditur, vt fundat *Ann. Robert. rer. iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *pro incolis, fol. mihi* 301.

6 Quæ omnia eò potiùs militare possent in concessione immunitatis à fiscalibus, & sic illam intelligendam esse secundùm statum illum, numerũq; fumantium concessionis tempore, & nõ vltrà, neq; augendam cum ipso foculariorum augmento, siuè accessione, nam alitèr esset in odiosis ampliare; similiterq; cum illa inter regalia, tanquàm à Principe concedenda adnumeretur, strictè quoque interpretanda est, vt idem noster *Author* admonet; Propterea in his semper attenditur tempus contractus, siuè concessionis, secũdùm quod verba intelligenda sunt, imò illud inspiciendum potiùs, etiam in dubijs, quàm consequens vllum aliud, *Bart. in d. l. Rutilia* 69. vbi etiam *Dion. Gotbofr. ibid. litt. E.* & *F.*

7 Hinc concesso feudo, ex dicta ratione augmentum insequens non venire, probatur ex *c.* 1. §. *si quis de manso, tit. si de inuest. feud. contr. fuer.* vbi *gl. in ver. reseruauit lit. I.* & *lit. K.* & *Andr. ibid. num* 13. & 14. *Glos. Nard. Liparul. ibid. ad cit. Andr. Affl.* & *ibid. nu.* 18. *Io. Paul. Balzaran in d.* §. *Iac. Cuiac. in lib.* 1. *de feud. in d.* §. *si quis de manso*, quẽ posuit *sub tit. de his, qui feud. dar. poss.* & *qual. acquir. et retin. Schrad de f. par* 1. *c.* 6. *à n.* 26. *Henric. à Rosenthal. in synops. feud. cap.* 10. *conclus.* 44. *n.* 27. *Consil. Anton. Capyc. in inuest. f. fol.* 84. 2. *col. vers. feudorum augmenta*, *Reg. Rouit. in pragm.* 1. *de iur.* & *exact. fisc. nu.* 18. *Camill. de Medic. cons.* 5. *Thor. in comp. dec.* 2. *p. verb. Augmentum focularioru*m, *Georg. Adam. Struu. in syntagm. iur. feud. c.* 12. *aph.* 6. *post Hotoman. in d.* §. *si quis de manso n.* 1. & 2.

8 Prætereà argui potest ex eo, quia Ciuis nouus veniens ad habitandum in Ciuitate, non tenetur ad Collectas, quę fuerunt impositæ pro debitis contractis antè illius aduentum iuxtà *decis. Reg. Salernitan.* 32. vbi *Thor. in add. Losæus de iur. Vniu. p.* 3. *c.* 9. *nu.* 25. *Gaill. de Arrestis cap.* 9. *n. fin.* licet contrarium responderint plures, quos refert *Casp. Manzius in centur. decis. Palatin. qu.* 4.

9 At ad decidendi rationem, pro Vniuersitate, quæ, vt *Author* noster hìc *n.* 8. refert, in Regia Camera petitam immunitatem obtinuit, etiam quoad incolas, & focularia, quæ de nouo accesserunt; Vltrà etiam tradita per *Nouar. d. loc.* vbi *n.* 9. dicit, priuilegia extẽdi ad futura, etiam in illo de non soluendo decimas ad *n.* 10. & quod Principis beneficium sit latissimè interpretandum *n.* 11. ob Principis liberalitatem *n.* 12. idemq; in priuilegijs alicuius Ciuitatis alteri cõcessis *n.* 14. quod augmentum eiusdem conditionis sit, cuius est principale *n.* 15. & immunitas concessa pro bonis præsentibus extenditur etiam ad futura *n.* 16. & Syndicus constitutus ab Vniuersitate ad singulas causas, intelligitur etiam ad futuras *n.* 17. & regulam, quod status præsens attendatur, non militare in Vniuersitate *n.* 20.

10 Annotandum est, Vniuersitatem, de qua

qua hìc, esse multorum congregationem eidem capiti subiectorum, secundùm *Oldrad. cons.* 405. nàm intelligimus de Vniuersitate personarum, de qua in *tit. D. quod cuiusq; Vniu.nom.* & non rerum, de qua *in tit.D.de petit.hæred.* dicimusq; illam per vnum conseruari ex *l.sicut,§.vniuersitas, D.quod cuiusq; &c.* vbi *Bart.* Vnde verè, & propriè nihil aliud est, quàm ipsi homines Vniuersitatis collectiuè sumpti, & repræsentare dicitur vnam personam fictam, per iuris fictionem, quæ est quid aliud diuersum ab hominibus Vniuersitatis, *Ancbar.cons.*158.*nu.*17. *Oltrad.cons.*65.*col.fin. vers.circà pœnam n.*7.*in fin. Losęus de iur.Vniuers.p.*1. *c.*1. *n.*4.*&* 5. Estq; nomen iuris in abstracto, sicut homo in communi non capax parentelæ, vt *Fed. de Sen. cons.* 15. *in princ.* Corpusq; quoddam, quod ex multis inuicem collectis conficitur, *Roman.cons.*400.*n.*4.*vers. ijs tamen, & cons.*436.*n.*3.Illaq; diminuta,ad instar Gregis *l.*70. *D.de vsufr.* remanet eadē Vniuersitas, *Roman.cons.*366.*n.*5.*vers. quintò istud;* vnde non solùm membris, sed capite constat, quod collectiuè in eadem continetur, sicut appellatione militum Imperator, appellatione Populi Senatus continetur *l.*1. *de milit. test.§.Plebs, Instit.de Iur.nat.* & sic rectè differit *Bart.*an eo nomine veniant homines de Vniuersitate *l.aut facta, §. fin. D.de pœn.*

Et inde mortuis omnibus de ipsa Vniuersitate,& Populo, & alijs subrogatis, eadem censetur Vniuersitas, & idem Populus, cum sit nomen iuris, & non personarum, non habens animum, intellectum,consensum,nec etiam corpus, & solùm legitimè congregata, & conuocata vicem personæ substinet, vt declarat *cit.Losę.nu.*6.7. 8. 9. *&* 29. quem sequitur *Besoldus in dissert. de iure Vniuersit.cap.*3. nam multitudo nō facit Populum, nisi collectiuè sit congregata, *Reg. Rouit.in consult. in mat. donatiui n.*27.& sic propter accidentia Vniuersitas in vna sola persona benè remanere potest *l.sicut, D.quod cuiusq; Vniu.nom.ad fin.Roman.d cons.*40. *n.*4. *& cons.*366.*n.*5. *vers.vltimo, & consil.* 346.*n.*3.*Losæus d.loc.nu.*30. *&* 32. *Besold.d.c.*3.*n.*2. imò quod sit quid separatum, & diuersum à singularibus, & particularibus personis ipsius Vniuersitatis, *Losæus p.*3. *c.*2. *nu.* 8. eademq; semper manet, licet mutentur personæ; *idem in c.*11.*n.*10. corpusq; intellectuale dicitur *Losæus p.*4. *cap.* 9. 12. *&* 50.

11 Et inde est, quod in dispositione quæ fit super Vniuersitate,benè continentur noua, & antiqua capita Vniuersitatis, *Signorol. in cons.*44. *in princ.* & diminuto numero focul ariorum eadem quantitas à Rege exigitur ab Vniuersitate, cum post factam numerationem, assumptoq; onere soluendi ab Vniuersitate pro suis focularibus Rex dicatur creditor Vniuersitatis, & non particularium, & sic functionum creditum extinctis particularibus non extinguitur in damnum Curiæ, nam Vniuersitas ex diminutione Ciuium non desinit esse Vniuersitas, *Reg. Rouit. d. loc. nu.*28. nec mutatur personarū, nequè bonorum diminutione, aut augmento *Reg. Galeot. lib.* 2. *controu.* 55.*nu.*42. & proindè etiam aucto numero foculariorum non augetur solutio prædicta in beneficium Curiæ, vt latè docet, decisumq; refert in Regia Camera, idem *Auth.* noster *infr. de exact.fisc.§.*3.*qu.*1.*nu.*1.2.6.7.8. *& seq. vsq; ad fin.* vbi id latè declarabitur *in Annotat.*

12 Hinc meritò concluditur, quod cōcessio immunitatis facta, etiam nouos illos Ciues comprehendit,qui sub eodem iuris nomine *Vniuersitatis* in abstracto considerato conueniunt, eiq; accedunt ex *l.forma* 4. §. 3. *D.de censibus*, ibi: *Quanquàm in quibusdam beneficia personis data immunitatis cum personis extinguantur, tamen cum generalitèr locis, aut cum Ciuitatibus immunitas sit data, videtur, vt ad posteros transmittatur;* Nam (vt aiunt ibi *Glos. ver.transmitt.*& *Author* hic *nu.*9.) semper videtur eadem Vniuersitas ex

 l.pro-

13 *l. proponebatur 76. D. de iudic. ibi: Et populum eundem hoc tempore putari, qui ab hinc centum annis fuisset, cum ex illis nemo nunc viueret*; Idemq; euenire in Legione, Naue, ac multis cæteris rebus; Si enim partibus rei commutatis, alia fieret res, sequeretur absurdum, vt ex eius ratione nos ipsi non ijdem essemus, *propterea quod, vt philosophi dicerent, ex quibus particulis minimis* (idest atomis, secundùm *Glos.* quibus constare omnia dicebant *Democritus*, *Epicurus*, & *Lucretius*, quorum Philosophiam his temporibus doctè excitauit *Petrus Gassendus*, sed ab his atomis principia *Cartesiana* Philosophiæ, quæ nunc fucato artificio maximè viget, multiplici nomine differunt, atq; in eo maximè, quod corpora infinitè diuisibilia *Cartesius* cum Peripateticis agnoscat, non item *Democritus*, sed an vera, vel falsa sint, dijudicent ij, qui in hoc supercilia subducunt, barbam demittunt, hoc tristes docent, ac pallidi, vt loquitur *Seneca* moralis philosophiæ sapientissimus *lib. 6. epist. 48.*) *ex quibus* (ait I.C.) *particulis minimis consisteremus, hæ quotidiè ex nostro corpore decederent, aliæq; extrinsecùs in earum locum accederent: Quapropter cuius rei species eadem consisteret, rem quoque eandem esse existimari*, vt prçclarè in *d. l. 76.* scriptum est ab *Alpheno Iurisc.* qui veram, & non simulatam Philosophiam, Iurisprudentiam scilicet affectauit.

Quod sanè *Alpheni* responsum ad rem nostram exornant *Alex. ab Alex. lib. 3. genial. dier. cap. 1. Alciat. lib. 6. Parerg. iur. cap. 17. Ferrand. libr. explic. cap. 17. repetit. fol. 510. Hugo Grotius de Iure belli, ac pacis lib. 2. cap. 9. à nu. 3. ibiq; in Notis Io: Frider. Gronouius, Franc. Hotman. illustr. quæst. 8. Hartm. 2. obser. 1 & 2.* Eamq; legem esse pulcherrimam, & philosophicam, quam omnes Philosophi nunc viuentes nescirent componere, ait *Cagnolus in Comment. ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. qu. 95. à n. 257.* cuius etiam meminit noster *Præs. de Franchis decis. 544. nu. 10. Guid. Pap. decis. 279. Menoch. cons. 219. à n. 14. Salgad. de Regia Protect. p. 1. cap. 3 à nu. 53. Barbosa, Faber, Mornacius, Brunnemannus, Vuissenbachus*, alijq; *in d. l. 76.*

14 Qua de re dixit *Isocrates*, Ciuitates esse immortales, idest esse posse spe, & propagatione, quia scilicet populus est ex eo corporum genere, quod ex distantibus constat, vniq; nomini subiectum est, habetq; spiritum vnum, vt *Paulus* I.C. inquit in *l. in rem, §. item, D. de rei vind.* siuè rei speciem, vt loquitur *Alphenus in fine d. l. proponebatur 76.* Is autem spiritus in populo est vitæ ciuilis consociatio, quæ corpus habet artificiale instàr corporis naturalis, quod idem esse non desinit particulis commutatis, sicut & *Aristoteles 3. Polit. 2.* flumen populo comparans dixit, flumina eadem vocari, quãquàm alia subeat semper aqua, alia decedat.

15 Corporum enim tria sunt genera, vnum quod est vnitum, seù cõtinuum, vt homo, lapis, & corpora similia; alterum connexum, seù compositum, quod ex pluribus inter se cohærentibus constat, vt nauis, & domus; tertium, quod ex distantibus constat, vt corpora plura vni nomini subiecta, veluti populus, legio, senatus, grex, vt aiunt *Seneca lib. 17. epist. 102. & lib. 2. Natur. Quæst. cap. 2. Cælius Rhodigin. lib. 28. antiqu. lect. cap. 23.* & *Pomponius* I.C. in *l. rerum, D. de vsurp. & vsucap.* illustrant *Alciat. lib. 2. prætermiss. Petr. Gregor. lib. 1. syntagm. cap. 8. Forner. 2. select. 17. Iac. Cuiac. 15. obs. 33. & in Comment. ad Pandect. in tit. 4. ad exhibendum lib. 10. l. 14. & 15. operum posthum. tomi 4. parte 1. pag. 639. lit. D.*

16 Quod axioma Stoicorum est, quorum philosophiam spretis Academicis, & Peripateticis amplexati sunt nostri Iurisconsulti, vt ostendunt *Frãc. Broeus ad princ. Inst. de testam. Meryllus lib. 1. obseru. à cap. 11.* & *Cuiacius lib. 11. obs. cap. 37.* peritissimus *Reg. Consil. D. Petrus Ant. de Chauarri, & Eguia in Didascalia Iurisprudentiæ p. 3. c. 1. n. 1.* necnon idem *Cuiac. in cit. comment. Digest.*

gest. testatur, Iurisconsultos ex Stoicis sumpsisse, materiam videlicèt non esse substantiam, quod est in vtero non esse animal, futura nec vera esse, nec falsa, quid sit lex, quid iustitia, quid aceruus, siuè sorites, & præfata tria corpora.

17 Et proindè præadducta dubitandi motiua non obstant; cum non loquantur, neque militent, quando concessio fit Vniuersitati, sub qua non consideratur personarum numerus, diminutio, vel adiectio, sed tàm antiqui, quàm noui Ciues in illa conueniunt, insimùlq; ipsi omnes immunitate gaudere debent, cum tali casu res ipsa aucta non desinat esse, proùt priùs, neque dicatur diuersa à prima, *Gemin. consf.*70. *n.*7.*vers.tamen in ista.*

18 Similitèr confirmatur, quia priuilegium concessum alicui, & eius familiæ non restringitur ad familiam tempore concessionis, sed etiam extenditur ad alias in locum primæ familiæ subrogatas, *Girond. de priuileg. cap.* 35. *num.* 2608. *Castaldus consult.* 89. *per totam,* quod in alijs pluribus personis accessoriis, & subrogatis extendit *Reg.Tapia in l fin. D.de Const. Princ. c.*3. *par.*2.*à n.* 93.*ad seqq.* & legatum, vel alia dispo-

19 sitio facta pro substinenda familia, comprehendit etiam familiam auctã, sine tamen fraude, sed ex iusta causa, *Gemin.consf.*70. *nu.*6. *vers.super secundo vsq; in fin.* & idem concluditur in augmento, quod in principali aucto, ità quod territorium, seù Comitatus Ciuitatis, si augeatur, Castra, quæ vniuntur, confunduntur, in tantum, quod idem iuris sit de augmẽto, quod de aucto, quando simplicitèr, & non secundùm quid sunt vnita, *Anchara n. consf.*437.*n.*3. Sicuti etiam, si concedatur Castrum cum territorio, cum secũdum aliquos censeatur concessa iurisdictio, & si territorium augeatur, eadem censetur aucta iurisdictio, *Ias. in l.*1. *n.*16. *de iurisd. omn. Iud.* quem sequitur *Card.Tusch. pract. concl. in ver. Augmentum concl.*557.*à n.*1.*ad seqq.* & 556.*per tot.* vberiùs *Couarr.pract.cap.*2. *n.*1.*ad fin.* & *n.*8.

20 Et confert conclusio illa, quod familia, vel res, cui seruitus debetur, qualitèr sentiret incõmodum illa diminuta, ità paritèr debet commodum habere, cum augetur, ex *c. qui sentit, de R.I.in* 6. *Nouar.d.qu.*127.*nu.*21.in puncto *R.Rouit. in d.consult. in materia donatiui n.*19. *lib.*1. Quæ roboratur ex traditis per *Petr. Quesada controu. for. cap.*2.*nu.*21. post *Paul. de Castro consil.* 17.*in fin. Abb. in c. quantò de censib.* & *Hippol. Mars. singul.*134. qui tenent, quod si Pistor se obligauit coquere panẽ pro duc.decem in anno, & augeatur familia, teneatur adhùc coquere pro auctis, nec possit petere maius salarium, quod in promissione gratiosa, vel onerosa declarabimus infrà ad §. 20.*qu.*3. vbi an aucto numero Monachorum in Ecclesijs, sit augẽda præstatio salis ex Regis priuilegio concessa.

21 Eaq; tantò magis procedunt respectu Vniuersitatis concessionariæ dictæ immunitatis, quia priuilegium concessum Vniuersitati competit omnibus de Vniuersitate, qui conueniunt ad vnum corpus, sic & religioni, sic & hereditati, vt ad omnia corpora se extẽdat, *Oltrad.consf.*300.*n.*10. & *seq. vers. si autem illi, P. Meroll.disp.*6.*de priuil. c.*8.*à n.*106. quia priuilegium concessum loco posteros, & nascituros respicit *d.l.forma, §.quanquàm, D. de cens. Fed.de Sen.consf.*32.*nu.*2. *in fin.*

22 Hinc immunitate certæ artis Ministris data, si Ciues ad id ministerium se conferunt, eadem immunitate eos frui, modò non aliud opificium tractent, decisum refert *Dauid Meuius p.* 3.*decis.*310.& 311.

23 Et priuilegium concessum doti, quia vniuersitas iuris est, extenditur ad augmentum dotis *l.etiam, C.de iure dot. Menoch.consf.*93. *num.*13. *lib.*1. & *consf.* 1124.*n.*12.*Surd.de aliment.tit.*1. *q.*42. *n.*77.*Gratian.tom.*1.*discept.cap.*172.*nu.* 19.& *to.*2. *cap.*274. *num.*62. *Borrellus in summa decis.p.*3.*tit.*5.*nu.*497. *Bossius de dote cap.*1.*§.*4.*n.*61.

24 Concesso etiam priuilegio Ciuitati competit Villis, & territorio, non è con-

contrà, quia benè extenditur ad accessoria, & consecutiua, *Franc. Marc. decis. 365. n. 2. & seq. Reg. Valenz. cons. 79. à n. 35. & seq. Reg. Galeota controu. 20. per tot.* Sicuti eadem ratione sub nomine Ciuitatis, eiusq; iurisdictione veniunt pagi, & Villæ seù, vti hispani vocant, *Aldea*, siuè Casalia, quæ veniunt appellatione Ciuitatis in testamentis, & legatis, in contractibus, in legibus, & Statutis, in pœnalibus, & in beneficijs Principum, cæterisquè multis, vt latè post alios declarat, & fundat *Iul. Capon. discept. 115. tom. 2. nu. 3. 8. 10. 17. 18. & seqq.* Idq; etiam quoad fruitionem priuilegiorum Ciuitati elargitorum pro Casalibus fidelissimæ nostræ Ciuitatis latè fundat *Frãc. Maria Pratus* post alios, quos refert *discept. forens. tom. 1. cap. 16. per tot.* & in specie quoad priuilegium exemptionis gabellarum extendi ad Comitatẽses, latè exponunt *Garz. de Girond. de priuil. & exempt. explic. cap. 2. qu. 4. à nu. 52. ad seqq. & cap. 20. à nu. 929. Maur. alleg. 36. Dom. Cons. Nicol. Pisan. in addit. ad Gaet. super rit. R. C. rub. 3. à num. 30. ad seqq.*

25 Et sic etiam concesso immunitatis priuilegio Ciuibus (quos intelligimus eos, qui fouent in Ciuitate domiciliũ, non qui nudum nomen originis habent, cum illud non attendatur *l. 2. §. sed hi sunt, D. ad S.C. Tertull.* cum non sit in Ciuitate, qui perpetua consuetudine se ab illa separauit *l. ex facto 35. §. 3. D. de hared. instit.* & originarius, qui onera non substinet, habetur pro forẽsi, *Castr. cons. 89. nu. 3. lib. 2. Rol. à Vall. cons. 79. n. 29. & 30. lib. 3. Bertazol. cons. crim. 109. n. 14. Natt. cons. 139. num. 14.* quamuis multa ex *Bertazol. cons. ciuil. 55. & cons. 56. per tot.* contra argui possent, ad quod conferunt declarata per *Reg. Galeot. in respons. fiscal. 9.* Cum si originarius in loco originis, & alibi domicilium foueat, priuilegio vtriusq; loci gaudeat, *Bertr. cons. 150. per tot. p. 1. vol. 3.*) comprehenduntur etiam Ciues futuri ex *d. l. forma, §. 3. D. de cens. l. si grege 21. de leg. 1. l. 3. D. de r. v. Anchar. cons. 204. nu. 8.* exclusis tamen negotiatoribus illius loci, qui ad instàr Clericorum negotiantium, vt in *cap. quanquàm, de cens. in 6.* immunitate concessa Ciuibus nõ gaudent; & similitèr, quia illi de lucrãdo, non de amittendo tractant, vnde gaudere non debent illa immunitate, qua fruuntur ij, qui de damno vitando agunt, & sic faciliùs illis, negotiatores grauari possunt, *Natt. cons. 139. n. 4. 5. & seq.* quorum etiam respectu immunitas effectu non caret, puta quoad nata in eorum prædijs, & si vsus causa portentur, vectigali non subijciuntur.

26 Prætereà licet concessa immunitate personæ pro eius bonorum fructibus, ad illorum Collectorem non trãseat, vt suprà, secùs tamen est, si rei cõcedatur, nam transit ad colonos bonorum, *Ruin. cons. 157. nu. 9. lib. 3. cit. Borrell. d. cap. 33. num. 31. Castald. d. consult. 89. num. 6.* & sic in connexis, & sub vno nomine conuenientibus non dicitur ampliatio priuilegij, sed comprehensio, proùt etiam verificatur in conclusione illa, quod concessa *Titio,* comprehendat etiam filios illius, estò de illis nulla mentio facta sit, *Decian. cons. 2. num. 113. lib. 2. Hipp. Rimin. cons. 468. n. 5. lib. 4.* quod ex dicta ratione, & alijs fundat *Card. Tusch. pract. concl. 733. & 734. verb. priuilegium, & concl. 626. verb. Connexorum idem est iudiciũ.*

27 Et ideò etiam immunitas concessa alicui, censetur quoque concessa famulis, *Reg. de Marin. lib. 2. resol. c. 123. Reg. Rouit. to. 2. cons. 60.* vbi elaboratissimus, ac doctissimus *Dom. Consil. Blasius Altimar. in obs. à num. 1.* septem ampliationes in pluribus etiam casibus, veluti ad connexa idem militare fundat; Cum extendatur etiam ad totam familiam, *cit. Rouit. ibid. nu. 6.* vbi *Altimar. n. 3.* post *Capibl. de Baron. prag. 3. n. 173.* Et sic etiam ad fratres secum existentes, *Thor. ad Reg. Salernit. decis. 4.*

28 *n. 13.* Et priuilegium Doctoris, ne cogatur milites hospitari, extenditur ad fratres simùl habitantes, *Thor. d. loc. nu. 11. Surd. dec. 301. num. 8.* Et priuilegiũ con-

concessum marito competit vxori, & 29 è contra, ob coniunctionem inter se, cum proxima Patrifam. sit Materfam. *l.pronunciatio* 195. *D. de V.S. Menoch. cons.* 562.*n.*6. *Villagut de extens. priuil. n.*45. *Tiraqu.de leg.connub.l.*1.*glos.*2.*n.*55. *Ferret.cons.*169.*nu.*50. *Asin.de exec.* §.152.*num.*21.*de Grass. effect.*1.*n.*157. *Amaya in l.mulieres, C.de incolis lib.*10. *R.de Marin.resol.*250.*lib.*2. *Ansald.de iurisd.par.*2.*tit.*11.*cap.*9. *Rota de priuil. mulier.cap.*1.*n.*84.

30 Vnde etiam famuli alicuius Monasterij, quibus pro eorum victu subministratur panis à Religiosis, sunt immunes à solutione gabellæ pro pane prædicto ex decisione Regiæ Cameræ de anno 1659. apud *de Marin. Arrest.* 648. Idemq; in famulo Clerici, estò illius consanguineo, vt in *Arrest.* 154. apud eundem *de Marin. ad Reu.* Sed si sint plures famuli exteri, qui nihil alibi possideant,& viuunt continuo victu Clerici, etiam sunt franchi ex *Arresto* 203. dummodò famulus habitet in ipsa domo Clerici, secùs si extrà, & quamuis propè domum, vt in *Arrest.* 669. & Immunitas Clerici ab hospitatione militum extenditur ad laicum cum illo habitantem, siuè domus Clerici, siuè laici sit, vt in *Arrest.* 461. & 491. ipsi tamen laici contribuant in pecunia.

31 Rursùs vbicumque concessio fit per nomina collectiua, seù vniuersalia, semper dispositio extenditur, & intelligitur non solùm de ijs, quæ adsunt tempore priuilegij, sed etiam de futuris accedendis, & sic ad quodlibet augmentum, *Alex.cons.*179.*n.*10.*vers. secundò pro hoc.lib.*2.*Cons. Arias de Mesa Var.resol.lib.*3.*cap.*11.*num.*2.& 3. & 32 inde in priuilegio concesso Ecclesijs Bononiæ, vel alterius Ciuitatis extenditur etiam ad Ecclesias constructas post priuilegium in eadem Ciuitate, *Alex.d.loc.n.*13. *vers.Ego pro hoc adduco lib.*2. & nos latè infrà in *annot. ad quæst.*1.§.20.

33 Et sic etiam si duæ Ciuitates faciũt pacem pro se, & suis subditis, extenditur etiam ad subditos posteà acquisitos, *Martinus Magerus de Aduocatia armata, siuè clientelari patronorum iure cap.*11.*n.*186. vbi *in seqq. num.* probat, quod si quis Ciuitatem aliquam in protectionem accepit, & eadem posteà alios pagos, & subditos Imperio suo adiungit, protectio sese etiam ad eosdem extendit, *Steph. Garon. ad Statut. Mediol.lib.*4.*tit.*13.*fol.*90. & *Alex. d.loc. num.*14. *vers. quinto pro hoc*, vbi quod ità fuit iudicatum, dicens quoq; *n.*15. *vers.sextò*, id procedere etiam si priuilegium, quod non soluantur decimæ, præiudicet tertio; Imò quod habens priuilegium pro suis familiaribus, vel immunitatem, extendatur ad futuros familiares *ibid. nu.*11. *vers. pro hoc & tertiò*, quod latè declarat *Card.Tusch. concl.*735.*verb. Priuilegiũ pro bonis à n.*24.*ad seq.*

34 Et pari ratione, qui potest tenere animalia in pascuis, poterit etiam tenere animalia futura, vt ex *Barbat.* tenet *Chass.in Consuet. Burg.rub.*9.§.4.*gl. pen.Oterus de pascuis cap.*24.*per tot.*

35 Ex quo etiam concluditur, quod immunitas concessa Clericis pro statu præsenti, extenditur ad omnes alias futuras impositiones, nam sub concessione facta verbis indefinitis, licet tẽpus specificetur, tamen continet omnia futura, & augmentum nouarum impositionum, *l.qui iure militari, D. de milit.testam.l.sed & si quis, §.quæsitum, D si quis caution. cap.si Romanorum* 19. *dist.cap.solitæ in fin. de maiorit. & obed. Barbat.cons.*26.*lib.*1. *Paris. cons.*68. *lib.*1. *Alex. in l.si ex toto col.*1. *D. de leg.*1. *Natt.cons.*340.*à nu.*12.*vol.*1.*Castill.de tert.cap.*14.*n.*14. Et sic doctissimè fundauit *Cons.D.Antonius Miroballus* posteà meritissimus Regens electus in Supremo Italiæ Consilio, dum scripsit pro Vniuersitate Bisacciani in exemptione impositionum; Ratio est, quia indefinita oratio vniuersali æquiparatur, & sic incrementum, & diminutionem recipit, & est semper eadem *d. l. proponebatur, D.de iudic.Camill.de Medic.cons.*51.*n.*38.*ex Bart.in l.veteribus, D.de*

*D.de pact. Osasch. dec.*136. *Ann. singul.* 668. *Reg. Tap. in l. fin. par.*1. *cap.*4.*n.*50. *D. de Constit. Princ.* ac etiam, quia augmẽtum sequitur naturam sui principalis *l. inter* 26.§.2. *D. de pact. dot.* nã
36 qui immunis est ab ipsa impositione, ab auctione quoque immunitatem meretur, nè per indirectum admittatur, quod ob eandem rationem directè fieri prohibetur, *Menoch. cons.*105. *num.*8. Et vectigal quid vniuersum est, quod cum augmento, & diminutione transit, semèl itàq; data ab eodem immunitate, augmentum, cuius principale non extat, exigi non potest, *Menoch. d. cons. n.*24. *& seq.*

37 Quemadmodùm quoque à vectigalibus Principis alicuius territorio impositis exemptus, ab his, quæ in terris nouitèr acquisitis soluenda sunt, liber censetur *Guid. Papa decis.*489. *per tot.* quem sequuntur *Franc Marc. dec.*425. *n.*8. *lib.*2. *Altograd. controu.*51. *nu.*6. indefiniti enim sermonis, nè luminibus officiatur, hic est effectus, vt luminibus, quæ nunc sunt, & posteà fuerint, offici nequeat *l. si seruitus* 23. *D. S.V.P. Surd. cons.*27 *à n.*3. *Cons. Arias de Mesa var resol. lib.*3. *cap.* 14. Et quæ de toto Regno dicuntur, intelliguntur quoque de Villis, & Castris *c. cum in partibus, de V. S.* etsi per augmentum accedant, *Franc. Marc. dec.*425. *num.*8. *lib.*2. *Reg. Tap. in l. fin. p.*1. *cap.*4. *n.*7. *D. de Constit. Princ. Tiber. Decian. cons.*123. *num.*71. *vol.*3. *Horat. Carpan. ad Statut. Mediol. p.*2. *cap.*6: *lib.*6. *Sixtin. inter cons. Marpurg. cons.*14. *n.*98. *Natt. cons.*340. *n.*25. *Menoch. cons.*201. *n.*148. *& cons.*1105. *n.*8. *Fab. de Ann. cons.*61. *n.*18. vide tamen *Bursat. cons.*138. *n.*12.

38 Neque obstat, quod dicitur, augmẽtum in concessione feudi non venire, ex §. *si quis de manso, cum DD. supracit.* dum illi loquuntur in feudo concesso ad mensuram, siuè ad certum annuum reditum, vel si aliquid Dominus sibi reseruauerit in Curte, vt *in d.* §. *& in gl. ad illum*, & apud *cit. DD.* legitur; & sic non militant in specie concessionis simplicitèr factæ, vt hic, *Camill. de Medic. cons.*51. *n.*10. tantò magis, cum simus in casu concessionis initæ Vniuersitati, & sic sub nomine collectiuo, cumq; non militet diuersa ratio in principali, quàm in augmento, debet naturam sui principalis sequi, & eiusdem iuris esse, *l. si ex toto, & l. quod in rerum,* §. *si quid post, D. de leg.*1. quod etiam in materia regalium procedere declarat *Sixtin. lib.*2. *de regal. cap.*6. *nu.*25. *& seq.* estò conclusionem illam, quod priuilegijs vnius Ciuitatis alteri concessis, intelligantur etiam concessa futura, non procedere in feudis tradat *R. Tapia in d. l. fin. D. de Const. Princ. cap.*4. *par.*1. *n.*9. *&* 10. de quo inferiùs ad *quæst.*5. §.3.

39 Præterquamquod non desunt *DD.* qui optimè fundant, immunitatem cõcessam à Collectis in vno casu, extẽdi ad alios ex identitate rationis, vt probat *Gallupp. in method. feud. to.*2. *p.*5. *cap.*5. *n.*39. sicut extenditur inspecta Regis cõcedentis magnanimitate, ac liberalitate, imò ex eiusdem maxima qualitate, ac spectata fide, & meritis concessionarij, vt latè declarat doctiss. *D. Reg. Galeot. controu. lib.*2. *contr.*55. *à n.*1. *ad seqq. & n.*21.

40 Et sic immunitas concessa Ciuibus non solùm de originarijs, sed etiam de his, qui per constitutionem veri domicilij tales effecti sunt, intelligitur ex *Reg. Salernitan. decis.* 12. vbi *Thor.* decisum refert, idem *Gallupp. d. loc. n.*40. licet in Ciue præsumpto, vel ficto, puta exposito, disputet *Præs. Ganauerr. dec.*36. *n.*14. vbi etiam *n.*13. an concessa immunitas Ciuibus, extendatur ad Ciues ex priuilegio, vel Statuto; At quod immunitàs concessa Ciuibus, suffragatur etiam allectis ex priuilegio, qui rectè, ac propriè dici debent Ciues, non minùs, ac originarij, idq; etiam si in Ciuitate incolatum non gerant, post alios fundat *Iul. Capon. discept. for.*115. 2. *t. num.* 26. 27. *&* 28. quia idem operatur fictio in casu ficto, quod veritas in casu vero, & in puncto, vt suprà latè post alios *Episc. Rocca disput. iur. cap.*83. *à num.*1. *ad seqq. lib.*1.

Imò

Imò immunitatem cõcessam Ciuibus, vel incolis alicuius loci, porrigi etiam ad Hebręos, siuè Iudęos ibi habitantes, post alios tradunt *Couarr. var. resol. lib. 3. cap. 3. n. 9. Borrell. de magistrat. Edict. lib. 2. cap. 9. num. 16. Magerus de Aduoc. arm. cap. 8. n. 28. & cit. cap. 11. nu. 313. Guilbelm. Ant. de Freundeberg. de rescript. morator. tit. 7. conclus. 19. n. 26.*

41 Immunitatis quoque priuilegium extenditur etiam ex prædictis quoad bona postmodùm quæsita, *Io: Vinc. Anna singul. 698. Berlich. decis.* 104. *R. Tapia d. cap. 4. nu. 6. Camill. Borrell. de præst. Reg. Cathol. cap. 33. num.* 21. vbi id declarat in priuilegio cõcesso per verba generalia, & amplissima, imò & in *n.* 23. quod priuilegium concessum personæ extendatur ad bona præsentia, & futura, & *n.* 24. quod habeat locum in bonis etiam posteà quæsitis per subrogationem bonorum priorum, quibus concessa erat immunitas, & post alios firmat doctissimus *Dom. Ioseph Altogradus controu. 51. n. 1. & seqq.*

42 Et immunitas concessa pro bonis præsentibus tantùm, extenditur etiam ad futura ex præsentibus acquisita, eadem subrogationis ratione, vt docet *Ant. Faber in Cod. tit. 29. defin. 19.*

Prędicta tamẽ intelligimus, si acquisitio fiat sine fraude, cũ aliàs posset talis priuilegiatus decimã partẽ Ciuitatis emere, & sic intelligẽdus est *Io: Brũnemannus in comment. ad Pand. vol. 2. lib. 50. tit. 6. n. 7.*

43 Secùs verò dicendum videtur de bonis futuris in incerto, de quibus nõ cogitasse censetur Princeps; sic, qui auxilium fędetato promisit, excusabitur, quandiù ipse domi periclitatur, in quantum copijs opus habet: Atheniẽses posteris Harmodij, & Aristogitonis immunitatem dederunt, ad belli tamen subsidia, & triremes instruendas etiam ab his tributa exigebant, teste *Demosthene in orat. adu. Leptin. Io: Iacob. Vv:ssenbachus in Exercitat. ad 50. libr. Pandect. disp. 40. tit. de iure immunit. n. 21.* & nos infrà *ad qu. 10. §. 3.*

44 Nisi verbis quidem amplissimis immunitas titulo oneroso fuerit concessa, quo in casu nec ob lęsionem superueniẽtem talis cõcessio rescinditur, neq; per restitutionem in integrum auditur concedens lapso tempore ad eam petendam, cum in contractum transiuerit, dictisq; verbis expressis cum belli cogitatione fuerit cõcessa, nam tunc estò superueniant onera valdè grauia, tamen ad ea extenditur immunitas, *Gasp. Thesaur. qu. 8. num. 13.* & initium debet spectari, & tempus actus perfecti, & consumati, qui in contractum migrauit onerosum, & vltrò, citròq; obligatorium, vt post alios fundat *Paul. Bellon. de potest. eor. quæ fiunt incontin. cap. 154. num. 6. & 7.* & qualiter Principis concessio quandoq; maneat in meris, ac puris priuilegij finibus, & aliquandò pertranseat in aliquam contractus speciem, exponit *Reg. Galeot. to. 2. contr. 55. n. 55.* vbi quod talis immunitatis concessio ob benemerita à Principe, adeò sit irreuocabilis, vt perpetua gaudeat firmitate, & nec etiam per ingrati vitij labẽ possit infringi *ibid. n. 54.* Et *n. 38.* concludit, immunem, & priuilegiatum non solùm gaudere immunitate, sed esse participem omnium vtilitatum, & redituum communium, & quod tale priuilegium non extendatur ad laudemij solutionem *n. 39.*

45 Hic tamen aduertendum est, quod concesso tali priuilegio *Titio, & haeredibus suis*, transit etiam ad filias, & ex filia descendentes, quia appellatione hæredum, & successorum veniunt hæredes tàm de iure prætorio, quàm ciuili, *l. stipulatio ista, iuncta glos. in ver. successorum, D. de V. O* quemadmodùm, quando conceditur *pro hæredibus, & descendentibus*, non solùm ad primum, sed ad sequentem gradum hæredum tàm masculorum, quàm fœminarum porrigitur; Vox enim hæredis subsequentes quosvis denotat *l. hæredis appellatione 170. D. de V. S.* in puncto *Bertrand. cons. 91. n. 1. & 3. vol. 5.* & generalem dixit *Acac. Enenk. de priuil. lib. 2. cap. 4. n. 65. post Bart.* denotare regulam nomen hęredis, nisi apponatur tali materiæ,

teriæ, quæ sui natura cohæreat personæ, & omnes sequentes non comprehendat; Et hinc priuilegium immunitatis cum clausula, *pro se, eorum hæredibus, & successoribus*, concessum, ad emptores, & successores etiam particulares per *l. fluminũ 24 §. 1. de damn. infect.* extendit *Alciat. cons. 18. nu. 2. lib. 4.* Et tantò magis ad descẽdentes, tàm masculos, quàm fœminas, & ad natos ex ijs extenditur *cap. 1. in princ. Nouell. 118. l. fin. C. de suis, & leg. hæred.* in terminis *Claud. Bertazol. in add. ad cons. 191. litt C. Natt. cons. 64. n. 8.* quidquid in contrarium dixerit *Bardell. cons. 94. n. 3.* citans *Alciat. cons. 7. n. 22. M. Brun. ab Anguill cons 54. num. 27. per l. 1. D. de iur. immunit.* quibus respondetur, immunitatem non semper esse contrà vtilitatem publicam *l. vnic. C. de impon. lucrat. descript.* maximè, si Princeps non contrà, sed præter ius de bonis fiscalibus largiatur, *arg. l. 2. C. de bon. vac. Gu. Pap. dec. 489. vers. Et quia beneficium, Ar Pinell. in l. 3. C. de bon. matern. nu. 31. vers. hoc autem addendum.*

46 Imò etiam immunitas à Rege alicui condigno Baroni concessa ob eius grata seruitia, ac sanguinis coniunctionẽ, quod debeat prorogari in eius successorem ex eadem causa expressa, determinatum refert in causa Serenissimi Ducis Parmæ, qui porrectis precibus Dom. Regi, vt immunitas à seruitijs debitis occasione feudi, adohis, donatiuis ordinarijs, & extraordinarijs, siuè superindictis, & alijs porrigeretur ad ipsum successorem, habita consultatione à Regia Camera in sui fauorem fuisse ità à Clementissimo Rege nostro rescriptum, & confirmatum per eãdem R. Cam. post *Reg. Galeot. 2. tom. controu. 55. Thor. in supplem. compend. dec. vers. Immunitas concessa fol. 289.*

47 Quæ tantò magis militant, quia apud *DD.* circà priuilegia immunitatum, in fauorem immunium latè, aut strictè interpretanda, distinctione quoque declaratur, vt explicat *Io: Parlador. rer. quotid lib. 1. c. 3. nu. 30.* scilicet, quod aut Ciuitas aliqua, vel Princeps tributa, siuè vectigalia indicit, quo casu odiosa non sunt, *l. 1. D. de loc. public. fruend.* ibi (*tuetur enim vectigalia*) & imponuntur, vti regalia, vt Princeps inde victum sumat, iustitiamq; administret, *Rimin. iun. cons. 72. n. 34. & 43.* illo verò contrarium asserendum, *Parlador. & Rimin. d. loc. Gallia cons. 25. nu. 36. Bardell. cons. 94. n. 2. & seq.*

Sed absq; limitatione illa, veriùs dicitur, tributa, ac vectigalia quoad personas, quibus imponuntur, odiosa esse, continent enim diminutionem patrimonij, liberumq; commercium nonnihil impediunt, omnis namq; recessus à iure communi est odiosus post *Tiraquell. de retract. lignag. Guttier. de gabell. qu. 6. n. 4. & 7. Angel. cons 385. n. 1. Rol. à Vall. cons. 42. n. 25 lib. 3. Cacheran. dec. 4. n. 7. Surd. dec. 305. n. 45.* vbi (*mirum esse, ait, quod Rimin. ausus fuerit contrarium attentare contra omnes DD.*) *Gratian. discept. forens. 17. nu. 17. & seq. ex Ruin.* tradens, causam quidem vectigalium fauorabilem esse, cum fiat ob vtilitatem publicam: sed actualem impositionem nunquàm *Claud. Bertaz. in add. ad patr. cons. crim. 6. litt. B.* Hodièq; omne dubium cessare asserens, *Pacian. cons. 131. n. 35. Kopp. dec. 50 nu. 1. Personal. de gabell. num 38. Horat. Rouat. dec. Lucens. 94. vers quod autem sumus, Mastrill dec. 87. n. 26.* ex quo firma inducitur conclusio, immunitatem à vectigali, estò in se odiosam, respectu subditi immunitatis concessionarij vti fauorabilem latissimè interpretandam, *c. seruitium 18. qu. 2. Surd d. decis. nu. 45. in princ. Natt. cons. 274. n. 8. Bertaz. consil. crim 431. n. 10. Alciat. cons. 18. nu. 5. vol. 4. Rol. à Vall. cons. 42. nu. 22. vol. 2. Bero. cons. 70. n. 30. vol. 1.*

48 Non tamen existimamus, ad hæc prætereundum, quod si concederetur immunitas *Titio, & generi suo, ac posteris*, tunc non veniunt descendentes per lineam fœmininam nati, ex *text. in l. 1. §. fin. D. de iur. immun. l. vacatio, D. de muner. & honor.* licet contrarium videantur probare plura alia responsa I.C. vt notatur in *l. 1. & 3. D. de liber. caus.*

caus.l.3.D.de interd.& releg.l.fin.D.de pollicit.l.si ità scriptum 41. *D.de leg.2.l. quisquis* 116. *l.Seruius* 122.*l.iusta* 201. *l.liberorum* 220. *de V. S.* & Imperatorum rescripta *in l.generaliter 6. C. de instit. & substit. l. communium 9. §. 1. vers.illo videlicet,C.de natur.lib.*vbi appellatione descendentium, & posterorum comprehenduntur omnes, etiam qui ex fœminis nascuntur, ità vt omnes in infinitum comprehẽdantur, tàm ex masculis, quàm ex fœminis progeniti; nam communior approbatur *Accursij* opinio in *d.l.si ità scriptum, verb. vocabulo,de leg.2. Garz.de nobilit. gl.1. §.1.ex nu.32. Pinell. Tiraquell. & alij*, quos refert *Castill.lib.5.controu.c.93.§. 22.n.7.Barbos.in l.quia tale 14. nu. 37. D.solut.matr.Girond.de priuil.num.156. Valenz.in l.1.tit.25.C.lib.10.n.8.* dicẽtes, ideò *in d. l. 1. ad fin.* immunitatem posteris concessam ad fœminarum filios non extendi, ob naturam puta in se odiosam priuilegij immunitatis, cõmuni vtilitati repugnantis, cum per illud priuilegiatus à publicis muneribus excusetur, vnde cæteri Conciues prægrauantur, & sic ex inæqualitate substinendorum tributorum odium resultante, quod in alijs concessionibus, beneficijs, dispensationibus, ac priuilegijs, quia cessat, nullumq; Reipublicę, & Conciuibus discrimen resultat, omnes proindè in illis admittuntur, etiam qui ex fœminis procreati sunt.

Cuius tamen sententiæ rectiùs aliã rationem reddit *Amaya in l.1. tit.25. lib.10.C.à n.27.ad 28.vsq; ad 35.* quia scilicèt ad munera obeunda,& tributa persoluenda, & quoad dignitates, & honores inspiciatur patris conditio, & origo ex *l.eos 22.l.35.l.36.l.44. de Decur.lib.10.* vnde Labeoni Antistio *soror* appellata est,quasi *seorsim* nascatur, separeturq; ab ea domo, in qua nata est, & in aliam familiam transgrediatur, auctore *A.Gellio 13. noct. Attic.10.* Et ex hoc meritò immunitas posteros ex masculis, non verò ex fœminis descẽdentes comprehendit; nam illi patrum suorum originem, & conditionem sequuntur, exemptionisq; honor ille non conseruatur, nisi in masculis, qui familiam conseruant, & ità non tàm ex natura verborum, posteris, vel generi,hoc inducitur, quàm ex qualitate priuilegij, seu immunitatis, quæ nõ est apta comprehendere descendentes ex fęminis contrà intentionem Principis, qui familiæ consulere voluit, & respectum habuit ad agnationem, vt declarat, & fundat idem *Amaya ibid. nu.29.* vbi *n.30.* contrarijs respondet,& *n.35.* examinat; an priuilegium concessum descendentibus ex fœmina, competat etiam fęminis nuptis.Idem censet *Menoch.cons.326.num.83.& seqq.*si immunitas data sit descendentibus per rectam lineam, quasi recta marium sit, non fœminarum.

49 Præfata verò conclusio minimè locum habet, si fiat concessio *Titio, & hæredibus suis, ac successoribus in perpetuum*, quia tunc sine dubio veniunt omnes, etiam per lineam fœmininam descendentes, vt notant Canonistæ *in procem.6.decret. §.sanè, & in clement.dudum,de sepult.Fusar.quæst.* 345. in quo casu fuit disceptatus arti-
50 culus, an concessa immunitate alicui pro se, suisq; successoribus in perpetuum non soluendi fiscalia olim carol. 15.hodie 42. mortuo patre, cum filij se diuiserint, quilibet insolidum haberet totam immunitatem, an filij pro rata, & omnes simùl totam, fuitq; per Regiam Cameram decisum, omnes in solidum gaudere eadem immunitate *D.Reg.Reuerter.dec.*281. vbi *D. Reg. de Marin.* obseruat, quod talis immunitas transit ad successores vniuersales, non autem ad particularem, nisi adiecta esset dictio vniuersalis, *quibuscumque*, quia tunc continetur quoque singularis successor, idem *Reg. de Marin. lib.1.resol.cap.169. & lib.3.cap.159. & ad R.Reuert.decis.345.*quem refert *Iul. Capon.discept.90.n.32.& 33.tom.2.*

51 An autem concessa immunitate omnibus, qui sunt de sanguine regio,gaudeant & descendentes ex fœmina,latè disquirit *Reg. de Ponte decis.5.per tot.* vbi

vbi per Coll. Conſ. deciſum refert in terminis immunitatis à ſolutione diri-ctuum regij ſigilli contrà Sereniſſ. Ducem Parmæ deſcendentem ex fœmina de ſanguine regio, vt non gauderet ex *cit.l.1.D.de iure immunit.* tradens *n.11.* ſic obſeruatum in Dominis de Auolos deſcendentibus ex D. Maria de Aragonia Marchioniſſa Vaſti, ſecùs Ducem Montis Alti de ſanguine regio Aragonenſium deſcendentem ex maſculo, fuiſſe ſempèr immunem à dicta ſolutione.

52 Ex quibus omnibus ità examinatis ſatis quidem firma,& indubitabilis remanet *Autb.* noſtri concluſio pro Vniuerſitate, deciſione Regiæ Cameræ confirmata, vtporè quod immunitas conceſſa Vniuerſitati comprehendat incolas, & focularia, quæ de nouo acceſſerunt, quam deciſionem ex *Autb.* noſtro referunt *Andr. Capan. de iur. adob qu.15.n.20.& qu.33.n.9. Io: Bapt. Thor.in compend.deciſ. tom.1.verb. Immunitas conceſſa Vniuerſitati poſt Io: Mariam Nouar.in alleg.inſerta inter deciſ. Ricc.ſub deciſ.250.in 2 p.in magnis; Danza ad Grammat.deciſ.4.n.36. verſ. Petra hic*, eandemq; ſententiam optimis rationibus ſequutus fuit, illam fū-

53 dando idem *Nouar.in cit.quæſt.forenſ. 127.per tot.*in qua in eo ſolùm defecit, quia collectis per ipſum rationibus, *Dom. Regentem* noſtrum non citando, vt plurimùm detraxit, licet in *d.allegat.* quæ eſt apud *cit.deciſ. Epiſc. Ricc.*Authorem noſtrum,vt par erat,citauerit *n.3.*

AD QVÆST. II.

Quando Rex concedit immunitatem à functionibus fiſcalibus alicui Vniuerſitati, an illa ſit in damnum Regni, vel ipſius Regis concedentis; Et quid in donatiuis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IMmunitas Vniuerſitati conceſſa, an cedat in damnum Regis concedentis, vel Regni, latè diſſeritur à n.1. ad ſeqq.

Nouarius 2.for. quæſt.57. *banc, & ſequentem* Dom. Regentis deciſ.*plagiariè tranſcripſit d.n.1.*

Afferuntur verba D. Reg. Galeot. *banc* deciſ. *commendantis n.3.*

Quid ſi immunitas ob impotentiam contingat d.nu.3. & ſeqq. & quid in donatiuis n. 6.

Clauſula, nemine exempto, *in donatiuis appoſita quid importet n.8.*

QVamplurimæ cum ſint in Regno Neap. Vniuerſitates à functionibus fiſcalibus immunes, ob elargita illis priuilegia à Sereniſſimis Regni Regibus, vt *in princ. bar. quæſt. Autbor* noſter aduertit; Indè meritò examinare proſequitur, *an talis immunitas in damnum Regis concedentis, vel Regni cedat?*

1 Quo in puncto ob doctiſſimè,ac plenè iuxtà morem ab *Autb.* noſtro tradita, non fuit locus *Io: Mariæ Nouar. 2. forenſ.qu.57.* niſi verba eadem, authoritateſq; ità tranſcribere, vt ex hac, & ſequenti alia noſtri *Autb.* quæſtione, vnicam ipſe florentem quidem compilauerit;In eo tamen notandus videtur, quia *Dom. Reg.* noſtrum non citauit; Non ità tamen verſati fuere *Andreas Capan. de Iure Adobæ qu. 44. num.30. Danza ad Gramm.dec.4. nu.36. verſ. Et immunitas, & Reg. Capyc. Galeota in* con-

controu.55.lib.2. qui estò proprio marte alias antecedentes cõclusiones prædictæ quæstioni affines exposuerit, authoritatesq; *DD.* plurimas retulerit vsq; ad *nu.29.* deindè *nu.30.*firmando post *Valasc.ibid. cit.* indubium esse in quolibet onere, nedum singulis quibusq; Ciuibus per capita diuiso, vel distributo, sed etiam ipsi Vniuersitati imposito, tanquàm vniuerso, & sic in communi integrę Communitati, quod adhùc immunitas aliquibus concessa cedat in damnum ipsius solius Principis concedentis, non autem aliorum exemptorum, siuè Vniuersitatis, quod de communi, & benigniori sententia in praxi recepta generaliter verum esse firmat in quibuscumquè oneribus ipsis Vniuersitatibus, siuè Communitatibus impositis, excepto casu, vbi ipsamet Vniuersitas aliquos exemerit; concluditq; tandèm de prædictæ extẽsionis veritatę hodiè non esse dubitandum, *cum & ipsam veriorem, magis cõmunem, & in praxi in Regno receptam, ac secundùm eam pluriès in Regia Camera iudicatum, & longęua Consuetudine*

3 *approbatam testetur* (vt doctissimi *Reg. Galeotæ* verbis vtar) *insignis ille vir, omni æuo commendandus Reg. Moles post hæc scripta visus, qui quæst.2. decis.item 2. sub rubr.de immun.funct.fisc præmissa disputatione, vtrùm Rex concedens immunitatem à functionibus fiscalibus alicui Vniuersitati, huiusmodi immunitatis concessio cedat in damnum Regis concedentis, vel potiùs ipse Rex valeat portionem Ciuitatis exemptæ à reliquo Regno exigere, decidit, quod licet post concessionem immunitatis, idem Regnum remaneat in vniuerso obligatum ad idem debitum, ex quo videretur dicendum, ratam Terrarum immunium exoluendam fore à reliquo vniuerso Regno; Sicut in simili dicunt in casu impotentiæ, vt si aliquæ Vniuersitates deficiant, siuè reddãtur ex impotentia inhabiles ad soluendum, quod à reliquo vniuerso Regno supplendum est, quod ab ipsis ex inopia exigi non potest, vt ex l.sicuti §.fin. D.quod cuiusq; Vniuers. nom. & ex traditis per Bart.in l.4.§.actor n.4. D.de re iudic. & in l.2.C.de apoc.publ.lib.10. vbi Luc. col. 1.Plat.& Rebuff.n.4. in l.si se non obtulit n.35.D.de re iudic.* (quod hinc indè examinat, & ità concludit *Reg. Rouit. in consult.in mat.donatiui n.22. 23. 27. 28.vsq; ad 32. to.1.*) *nihilominùs resoluit Moles, bis, & alijs non obstantibus, Regiam Cameram tenere contrarium, & ità passim iudicare, ea potissimùm ratione, quia Rex concedendo immunitatem, videtur recipere id, quod aliàs ab Vniuersitate exempta fuisset exacturus, quia remittere est donare, & donando recipere videtur, ex traditis per Isern.ibid.per eundem D.Galeot.cit. num.31. & 32.* ex expresso quoque *textu* id probante in *l.vir ab eo in fin.D.de iur.dot.*

Diuersa namque ratio est, quando contingit immunitas ob impotentiam à casu, quo ex priuilegio concessa fuit; Cum in primo consideretur impositio, siuè donatiuum indictum toti Regno, distributum verò pro rata focülariorum facilioris, & commodioris exactionis causa, integra tamen illa à toto Regni corpore exigenda, vt sic nihil diminui possit à quantitate certa spõtè donata, sed illa indiminutè est soluenda, siuè distributa sit in multos, siuè in paucos, dùm in tali diminutione nullum Principis factum, aut culpa considerari potest, quod etiam cum Baronibus in donatiuis practicari ex *Reg.de Pont.* fundat *cit. Reg. Galeot. d. loc.num.37.* In secunda autem immunitate ex priuilegio concessa, cum pro rata illius videatur Princeps donasse, & donando, censetur pro parte immunium satisfactus, vt antè *Auth.*nostrum tradidisse *Rip.in d. l.si se non obtulit nu. 36.* aduertit idem *D. Reg. Galeot.* vbi *Reg. de Ponte* doctrinam, vt suprà declarat *n.38.*

4 Vlteriùs quod cedat in damnum Vniuersitatũ, & non Regis diminutio, ea ratione alij cõcludunt, vtpotè quia in hoc Regno adest quædam conuentio inter ipsum Regnum, & eius Regẽ, vt quod solui nequit per aliquas Vniuersitates ob earum impotentiam, sup-

pleatur ab alijs Vniuersitatibus, quæ soluendo sunt, quia Regno imputandum est, dum talem conuentionem cũ eius Principe fecit, quod etiam procedere in casu immunitatis concessæ à Rege, & ità fuisse determinatum fundat, & refert *Reg. Camill. de Curt. in diuers. feud. fol. mihi 25. àt. in ver. redeundo igitur nu. 32.* idemq; sequitur *Thor. in add. ad R. Salernit. decis. 39. nu. 17.* & *in comp. decis. to. 1. verb. immunitas à Rege concessa*, vbi tradit decisum, cedere in damnum Vniuersitatum, & hoc ex illa ratione, quod integra donatio facta ex causa prædicta veniat in beneficium Regiæ Curiæ, & quod non potest ex Vniuersitatibus habentibus immunitatem haberi, suppleatur ab alijs Regni Vniuersitatibus ex conuẽtione prædicta inter Regem, & Regnũ, cum in tantùm Rex voluerit, vt ad nouam numerationem non procederetur, quatenùs certa quantitas persolueretur; Sciebat enim tunc Regnum, adesse Vniuersitates immunes, & sic poterat sibi prouidere, & apertiùs legem dicere, conuentionemq; formare, sibiquè imputet, dum hoc non fecit, ex *cit. de Curt. d. loc.* & ex *P. Molfes. in Consuet. Neap. in proœm. qu. 6. n. 16.* qui estò dicat ob eandem conuentionem fuisse annis elapsis conclusum in Collaterali Consilio, vt donatiua facta per Regnũ eius inuictissimo Regi, dum solui non poterant ab omnibus Vniuersitatibus, integrè soluerentur ab alijs, quæ erant soluendo, & sic fuisse exequutum; attamen *Molfesij in seqq. num.* examinata, & in contrarium adducta *Thorus* non retulit.

5 Ipse namque *Molfes. in num. 17. & seqq.* testatur contrarium respondisse, argumento illo bipartito, siuè bisulcato, secundùm legistas, puta quod vel Rex voluntariè immunitatem concedit, vel fit diminutio, quia illæ Vniuersitates soluendo non sunt; At cum neutro modo possit præiudicare alijs, quæ soluendo sunt; Ideò nullo modo secũdùm *Molfes.* substinetur talis prætensio; Minorem autem fundat, quia concessa voluntariè à Rege immunitate illis Vniuersitatibus, ex iuris dispositione, remissio tendit in præiudicium concedentis, qui voluntariè gratiam fecit, immunitatemq; aliquibus concessit, nec potest ex hoc alios grauare, sed in eius præiudicium tendere debet, vt post alios, & ex *Reg. Tap. in rubr. de Constit. Princ. cap. 4. nu. 3.* sic se vidisse semper in Regia Camera practicatum referente, optimoq; iure seruari, quia Principis gratia tertio nocerè non debet ex *l. fin. C. sent. pass.* (*Auth.* noster hìc *num. 6.*) *ibid. num. 20.* fundat.

Idq; confirmat ex eo, quod licet Rex possit aliquos eximere à tributorum solutione, quo casu venialiter prodigalitatis peccato solùm peccat, secùs si ad ostendendam suam liberalitatem, & beneuolentiam ergà aliquos ex *D. Thom. lib. 1. de regim. Princ. opusc. 20.* nihilominùs, si cum eximeret aliquem, ab alijs ratam tributi remissi exigere velit, contra iustitiam mortaliter peccare videtur, quamuis exemptus priuilegio licitè vti possit, nisi in eo cooperauerit, Principem ad concedendum inducendo, idem *Molfes. ibid. à n. 21. ad 24.* vbi hoc procedere respectu ipsius Principis, quia si eximeret aliquem, & onus remaneret, vt iuris est, respectu aliorum, iam nõ esset peccatum; Sicuti etiam *n. 25.* considerat, quod si Princeps insolidum consequuturus sit à duobus quantitatem pecuniarum aliquam, si vni faciat gratiam, estò alteri gratia non prosit, tenebitur tamen soluere eius ratam ex *Bald. in l. fin. col. vlt. vers. sed quid, C. de fr. & lit. expens. & Afflict. in Const. Cum circà iustitiæ sub n. 19.* Imò quod eadem procedant, estò remissio fiat, si Vniuersitates soluendo non sint *ibid. à n. 26.* dicendo, quod tunc peius Princeps faceret, nam de iure nemo cogitur alterius debitũ soluere, *Auth. præsenti C. de fideiuss.* cum Princeps teneatur nõ exigere isto in casu tributum ab Vniuersitatibus impotentibus, & ità plures Regni Reges fecisse, præcipuè Regem Fer-

Ferdinandum I. in anno 1481. *vt in Cap. Neap. fol.* 5. *àt. cap.* 2. *Ferdinandum II. in anno* 1496. *vt in eisd. Capit. fol.* 24. *cap.* 28. concludens exinde, quod, dum tenetur Princeps impotentes ex iustitià à dicta tributorum solutione eximere, non potest alias Vniuersitates ad supplendum grauare, quod aliæ soluere non tenentur.

Et *n.*29. respondit conuentioni prædictæ in contrarium adductæ, ad summum illam intelligendo de functionibus fiscalibus ordinarijs, non verò de extraordinarijs, & de donatiuis, sicut quoque est in habente immunitatem simpliciter, intelligi eam ab ordinarijs, non autem ab extraordinarijs, proùt declaratum fuit per literas *Regis Federici*, *& Augustissimi Regis Philippi II.* ex notatis per *Tap. in d. cap.* 4. *n.* 104. meminitq; de his *Thor. quoque d. loc. in verb. Immunitas concessa simplicitèr*; & ex his *cit. Molfes. n.* 30. firmat, ità per hanc conuentionem factum præsumi, licet enim esset generaliter, & simpliciter facta, iàm modo explicato intelligi debet, & proinde in donatiuo, quod imponitur respectu habito ad omnes Regni Vniuersitates; rata inde illarum, quæ soluendo non sunt, ab alijs exigi nequit, quamuis opulentis, quod latiùs idem fundasse ait in *cap.* 6. *explicationis Bullæ Cœnæ Domini*; Cuius opinionis fuit etiam *Reg. de Pont.*, quem refert *cit. Reg. Galeot. contr.* 55. *n.* 20. *et Capan. de iur. adob. q.* 61. *n.* 24. dicens, quod Terra penitùs impotens, & depopulata deletur à Cedulario, & ejus focularia non aggregãtur in Regno secundùm distinctionem *ibid. n.* 26. *& seq.*

6 Prædicta tamen rectè non procedere concludimus in priuilegio immunitatis alicui Vniuersitati concesso ante donatiuum factum, vt *Auth.* noster hìc *n.* 7. optimè fundat; Sicuti quoad donatiuum, veluti à toto Regno debitum, ad certam vsq; summam constitutum, vt à toto Regno debeatur, non obstante, quod aliquæ Vniuersitates sint immunes etiam à donatiuis futuris, quia Regnum, quando donat certam summam idem consideratur, datis etiam in illo aliquibus Vniuersitatibus immunibus, & sic Regiam Cameram contrà Regnum decidisse *Reg.* noster hìc *n.* 8. *&* 9. refert; dicens, secùs esse, si sunt concessæ immunitates post factum donatiuum, quia fit per Regnũ rebus in eodem statu permanentibus, & inde cum Rex immutat rerum statum concedendo immunitatem, in sui præiudicium cedit, *ibid num.* 10. *&* 11. *Nouar. in d. q.* 57. *n.* 9. *R. Galeot. d. contr.* 55. *n.* 33. *& seqq.*

Quod esse indubitatũ testatur *Reg. Rouit. in d. consult. in mat. donatiui num.* 24. *to.* 1. vbi *n.* 25. examinat, an idem sit dicendum in casu impotentiæ, vt scilicet distinguatur, si impotentia inerat tẽpore facti donatiui, vel superuenerit posteà, vbi sic fortaisè dici posse concludit, ponderando rationem *Bald. in l. etiam n.* 17. *in fin. C. de exec. rei iud.* dicentis, quod cum obligatio certam formam distributiuam assumpserit, à statu ipsius non est recedendum, *arg. l. insulam, D. de V. Obl.* ex qua ratione manifestè attingi dicit casum, etiam respectu impotentiæ, nam concluso donatiuo à Regno in Comitijs oblato, statim pro illius exactione ab ipsa Regia Curia, siuè à Regia Camera fit distributio ratæ spectantis ad singulas Regni Vniuersitates juxtà focularìorum numerum, & sic donatiuum statim recipit suam formam certam distributiuam, vnde si post factas distributiones aliquæ Vniuersitates reddantur impotentes, non propterea à primo statu formæ distributiuæ est recedendum, idem *Rouit. ibid.* vbi *n.* 26. exponit, qualitèr Vniuersitates possint dici impotentes ad soluendum.

7 Firma itàq; remanet principalis *Authoris* nostri conclusio, vtpotè, Principem immunitatem à fiscalibus, & à donatiuis, cæterisq; tributis iam impositis concedentem, priuilegiati portionem in ipsius Principis concedentis, non verò in aliorum non immuniũ detrimentum imputari ex *l. actores*, vbi

Luc.

Luc.de Penn.C.de exact.tribut.lib.10.& in l.1.C.de excus.mun. eod.lib. Canon. in c.2.de immun.Eccl. & alij citati apud *Mastrill.de magistr lib.3.c.10. à n.132. & Borrell.de præst. Reg. Cathol. cap.33. num.12.*

Imò in dubio non præsumitur, Principem alicui voluisse præiudicare, etiã si in dispositione vtatur clausula, *ex certa scientia*, itemq; si de modico, & leui præiudicio agatur, & similiter quoque si vtatur clausula, *motu proprio*, quemadmodùm non præsumitur alteri præiudicare, licet dicat, *non obstante concessione alteri facta*, nam intelligitur de inualida, vt ex traditis per *Auth.* nostrũ, alijsq; citatis *DD.* ad hæc cumulatis firmat *Nouar.in d.q.57. à n.1.vsq; ad 5.* Quæ procedere in dubio, secùs verò si alitèr constet de mẽte Principis ait *Hippol. Riminald. cons. 27.n.23.lib 1.*

8 Rursùs idem *Nouar. de grauam. Vasall. tom.3. grau.77. à num.4.* ex nostro *Auth.* conclusionem illam retulit *num. 13.* scilicèt clausulam, *nemine exempto*, in donatiuis appositam, in beneficium Regni considerari, ad hunc scilicèt finem, ne immunitas illorum accrescat pro eorum rata reliquorum oneri, sed quod omnes calculentur, etiam quod immunitas ante donationem factam fuerit concessa, nam cum Rex non obstante clausula prædicta mandat, immunitates seruari, censeri debet, ac si post donatiuum prædictum illam concederet, & per consequens in sui damnum cedere oportet, de qua conclusione intrà cum *Auth.* nostro, alijsquè latè examinabimus *in §.4. de iur. adob. quæst.5.* in articulo illo, concessa immunitate per Regem alicui Vniuersitati, vel Baroni à donatiuis, an illa rata cedat in damnum Regis, vel Regni, stante clausula, quæ apponitur, *quod nemo sit exemptus*, ex traditis etiam per *cit.Reg.Galeot.d.loc.num.35.Capan.de iur.adob.quæst.15.& 61.* alijsquè ad id annotandis.

AD QVÆST. III.

Quid si immunitas non est concessa Vniuersitati, sed alicui particulari.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Immunitas alicui personæ concessa, in damnum Communitatis, an verò Principis concedentis cedat num.1. & seqq.

Nouar. *hanc decis. furtim excerpsit*, ac Thor. *de errore notatur d.n.1.2. & 3.*

Immunitatem concedens, an intelligatur concessisse à Collectis, quæ alteri debentur n.9. & 17.

Princeps an possit concedere immunitatem etiam ab oneribus Vniuersitatis, vt portio exempti alijs accrescat nu. 10. 11.& 12. & an tertius possit à tali concessione appellare n.13.

Barones eximentes aliquem à præstatione iurium sibi debitorum, an alij molestari possint n. 14.

Ex præcedenti quæstione hæc alia ab *Authore* nostro dignè examinatur, vtpotè, an etiam immunitas cõcessa particulari, in concedentis dãnũ cedat, vel illius loci, in quo priuilegiatus habitat?

1 Ad quam sanè quæstionem *Io. Maria Nouar.2. quæst.57.à n.6.* eam solũmodò referendo, cum rationibus dubitandi, ac decidendi à *Dom. Reg.* nostro per eadem verba desumptis, non erubuit doctissimum nostrum *Authorem* reticere (licet in *rubr. Pragm. de iur.& exact.fisc.num.6.* hanc *decis.* referat); Quemadmodum & *Io. Bapt. Thor. comp.vers.Immunitas concessa*, dum *Nouario* credidit, *Authore* nostro non re-
2 cognito, in errorem lapsus est, dum *decisionem*, quam *Reg.* noster hic *n. 16. & 17.* retulit in casu immunitatis concessæ particularibus personis *Io. Feli-*

cis

cis Scalaleonis, & *Iulij Gerardi*, videtur eam veluti Vniuersitati concessā exēplificare, quando non quidem de immunitate Vniuersitati, sed particulari concessæ decisio illa emanauit, vt in damnum Regis, non verò Vniuersitatis *Nolæ* cederet, quod secùs esset secundùm eundem *Thor.* quando ipsi nō essent ibi numerati, & sic decisum per Regiam Cameram refert ex *Nouar.*

3 Imò ipse etiam *Thor. in comp.d.cis. tom.1. vers.Immunitas si alicui*, secundùm conclusionem nostri *Auth.* illum etiam nec citando firmat, in Regia Camera ità practicari, vtpotè immunitate alicui concessa, priuilegiati portionem alios non grauare, sed in præiudicium concedentis tendere, ex *Reg. Tap. de Constit. Princ.cap.4. nu.31. & Mastrill. de magistr.lib.3.cap.6 n.133.* quidquid idem *Thor.* inconsideratè dicat *in add. ad decis.Reg.Salernit.31. n.1.*

Rectiùs, synceriùsq; ad id tamen versantur *Reg.Galeota lib.2.contr.55. n. 34.in fine*, & *Andr.Capan. in tract.de iur.adoh.quæst.44.num.31.* qui *Regentis* nostri authoritate vtendo, prædictam conclusionem iuxtà proprium eius intellectum referunt, cum decisionibus ab *Auth.* nostro ibidem relatis.

4 Rursùs ad eandem quæstionem annotandum est ex doctrina *Specul.in tit. de cens. §. nunc dicendum, vers. quid si Vniuersitas*; quod si aliquis eximatur ab annua solutione Superiori debita per aliquam Vniuersitatem, exempti portionem soluere non teneri alios eiusdem Vniuersitatis, & proindè à tali priuilegiati portione Vniuersitatem exgrauandam esse, *Festas. de Collect. in 4.par.c.2.n.82. & seq. Bossius in tit.de Principe, & eius priuileg. n.164.* vbi ait, quod dum esset fiscalis, fecit sæpiùs ità seruari, & opponebat, ne confirmarentur priuilegia, nisi diminuto in fauorem Vniuersitatis onere, *Surd.cons.278. per tot. Rosenthal.de feud. c.5. concl. 85. Reg.Camill.de Curt.de feud.n.31.fol.85. Dom.Reg.Tap.d.cap.4.n.31.* qui ità seruari in Regia Camera dicit, aliosquè *ibid.cit.* fundat, & sequitur *Mastrill. de magistr.lib.3.cap.10.n.133.* subdens ità in Regno Siciliæ paritèr practicari ex *Petr.de Gregor de concess feud.p.7. qu.7. n.10.* & præsertim pro Eminentissimis Cardinalibus, qui per literas regias consueuerunt immunes fieri super eorum Prælatijs de Iurepatronatus, quas fortè in Regno possidēt, eorumq; ratas cessisse oneri ipsius Regis, & ob id, nō ità facilè huiusmodi priuilegia à Principibus concedenda, nec à magistratibus probanda ad *text.in l.1.C.de precib.Imper.offer.* & maximè in immunitate simplicitèr concessa, quæ ad iura concedentis, non quoad spectantia ad alios ex priuilegio, seù consuetudine extenditur, vt post alios declarat *cit. Mastrill.d.loc.à n.134.ad 136.* Vnde si Vniuersitas alicuius Terræ debet annuas centum libras superiori, & ille à dicta solutione aliquem eximit, dicta portio exempti excomputatur concedenti, & exgrauatur Vniuersitati, vt ex supr.cit. & post *Ant.Capyc.* & alios fundant *Camill.Borrell.de præstant.Reg. Cath. cap.33. n.13. Goffred. de Gaeta super Rit. R.Cam.rubr.2.n.176.& 177.*

5 Quod confirmatur ex eo, quia immunitas si concedatur Scholari in aliqua Ciuitate, reliqui Ciues non tenentur pro eo supplere, vt ex *Luc.de Penn. in l.actores, C.de exact.tribut.lib.10.* cōtrà *Bart. in l.2. C.de apoc.publ.* æquiùs, & meliùs putat *Reg.Rouit. in consult. in mat.donatiui n.23.to.1.* Nàm functiones fiscales, quæ debentur ex numero focHulariorum, dicuntur debitum particularium, & non totius Regni, & sic nemò pro altero soluere tenetur *Auth.præsenti, C.de fideiuss. P.Molfes.in Consuet. Neap. in proœm. qu.6. num.26.*

6 Sicuti etiam est in pluribus hæredibus Collectam soluere debentibus, vno ipsorum effecto non soluendo, cæteri non tenentur *Festas.in tract.de æstim.& de Collect.par.2.qu.15.n.5.6.& 9.* quem sequitur *Thor. in add. ad Reg. Salernit. dec.31.n.2.* licet tamen superindictum ob defectum Vniuersitatum, aliorumvè, qui soluendo non sunt, possit Rex

7 imponere, & à potentioribus exigere, quo

quo in casu Barones etiam tenentur contribuere; Contributiones autem istas nonnisi cum consensu omnium, qui conferre debent, imponere poterit, secundùm tradita per *Reg. Rouit. in d. consult. à n. 31. ad 33. Cons. Rocc. de offic. rubr. 17. §. 5. de donatiu. n. 106.*

8 Prædicta autem procedere intelligas, quando Princeps concedendo immunitatem solam à regijs muneribus, videtur ipsi soli, nec alteri nocere, & proindè alij grauandi non sunt, nam minuitur, quod illi præstatur, nec per alios suppletur, post alios etiam supracit. fundat *Franc. Clapper. in cent. caus. ration. caus. 23. qu. 1. num. 4.* ex quo in

9 dubio interpretatio contrà concedentem latissimè fit, contrà tertium verò strictissimè *cit. Clapper. d. loc. n. 5. & q. 2. à n. 1. & 7.* & ideò immunitatem concedens censetur tantùm de oneribus, siuè tributis sibi debitis concessisse exemptionem, non verò, de quibus alteri præstatio debetur, *Borrell. de præst. Reg. Cath cap. 33. n. 16. vers. Quinta declaratio.*

10 Cum aliàs si priuilegium sit amplissimum, quemadmodùm extenditur ad omnium immunitatum capita, si tamen nō per importunitatem, sed motu proprio sit concessum *cit. Borrell. d. cap. 33. num. 18. 19. & 20.* Ità etiam eò fortiùs constito de voluntate Principis concedentis priuilegium immunitatis, vtpotè quia illud concesserit ab omnibus muneribus, & oneribus, tàm Regis, quàm Prouinciæ, & Ciuitatis, nocebit non solùm Regi concedenti, sed etiam Comitatui, & Ciuitati, & portio exempti accrescet alijs non exemptis, *Boss. tit. de Principe n. 164. Clapper. d. loc. n. 7.*

11 Idquè potiùs militat, si expressè in priuilegio dixerit Rex, concedens immunitatem ab omnibus subuentionibus, & collectis impositis, & imponendis, in damnum Vniuersitatis, & nō ipsius, nam tunc quia voluntas est clara, & aperta, onus alijs accrescit propter supremam Principis potestatem, de qua dubitare est nefas *l. 2. C. de crim. sacrileg.* sicut Rex Carolus I. cuidam Notario *Angelo de Robertis* exemptionem concessit, vt refert *Auth.* noster hìc *num. 4. & 5.* cum aliàs Rex possit concedere priuilegium, quod lædat alios, dummodò non venerit ad iniquitatem, secundùm *Auth.* nostrū hìc *n. 3.*

12 & concedendo priuilegium, vel etiā rescribendo, tollere ius priuatorum, quod non est quæsitum, sed quærendū, vt est ius collectandi vnum, *Siluan. in cons. 66. nu. 9.* vbi loquendo *de Duce Montisferrati*, inquit, potuisse eum tollere Cōmunitati *Balzola* facultatē collectandi Dominos de *Sancto Georgio*, concedendo eis immunitatem, & *n. 11.* subdit, hoc procedere indubiè, quando ius collectandi fundatur sola consuetudine, vt quia is, qui eximitur, sit forensis, & non subditus, *Cephal. cons. 58. n. 58. & seq.* & sic pro filijs celeberrimi I. C. ac Præsidis Dom. *Rolandi à Valle* immunibus contrà Communitatem *Cauania* firmauit *Surd. d. cons. 278. à n. 7. ad seq. vol. 2.*

13 Quod declarat *Reg. Galeot. controu. 55. n. 43. lib. 2.* dicens, saluam tamen esse tertio facultatem recurrendi ad Principem, non tamèn poterit tertius à tali Principis concessione appellare, *c. cum cuncta per mundum, c. per principalem 9. qu. 3.* neque excipere de subreptione, si proprio motu Principis fuerit concessum *c. non potest, c. si motu proprio, de præbend. lib. 6.* & ex alijs *cit. Clapper. d. qu. 1. num. 8. & 9.* vbi dicit, non præsumi concessum per importunitatem, quod proprio motu elargitum est, ideòq; isto casu illud superest vnicum remedium, conquestus puta per supplicem recursum ad Principem, tāquàm per grauatam Vniuersitatem meliùs informandum, vt dignetur grauamen tollere, & indemnitati ipsius consulere, cum ad solum Principem spectet de priuilegijs ab illo concessis decernere, & iudicare, vt ex *c. venissent, de iudic. & c. suggestum, de decim. citat. Clapper. ibid. n. 10. & 11.* vbi *n. 12.* conclusionem ex his firmat, Principem posse aliquem eximere, & immunitate donare, non solum à donis gratuitis, & alijs

alijs subsidijs realibus, sed etiam ab oneribus, & subsidijs Prouinciæ, vel Vniuersitatis alicuius Ciuitatis, vel Castri, si Princeps in priuilegio specialiter hoc disposuerit.

14 Et proindè præfata non militant, quando Barones eximunt aliquos à præstatione iurium sibi debitorum, & talem exemptionem in damnum cæterorum prodire faciunt, dum potest ab illis per viam grauaminis ad Superiorem proclamari, vt ipsi Barones de proprio pro exemptis præiudicati remaneant, & sic alios molestare non poterunt, vt post *Cancer. & alios* fundat *cit. Nouar. de grauam. Vasall grau.* 77. *n.* 1. & 2. 3. *tom.*

15 Neque omittendum est, quod in casu, quo expresè Princeps, vt suprà, id non concedat, neq; exprimat, non intelligitur in præiudicium tertij, nec vt alij grauentur, concessum priuilegium, esto verbis generalibus à donis gratuitis, impositionibus, & subsidijs quibuscumq; dictum fuerit, vt decisum refert *cit. Clapper. d. quæst.* 2. *num* 1. ex quo Principis priuilegium ità temperatè, & ciuilitèr est interpretandum, vt quam maximè fieri possit, sine alterius iniuria, aut iuris alieni præiudicio intelligatur concessum, *l. nec auus, C. de emancip. liber. l. impub. C. de admin. Tut. l.* 2. *§. meritò, D. ne quid in loc. publ. c. ex tuarum, de vsu pall.* & dubia, ac generalia verba priuilegij recipiunt interpretationem, nè tertio præiudicium inferant, cum non intelligatur in dubio Princeps per verba generalia velle iuri tertio derogare, sed benigna interpretatione ad id, quod æquum, & iustum est, & vt ciuilitèr intelligantur, restringi debent, ipsaq; priuilegia, atq; Principum rescripta, quantum fieri potest, iuri communi, & æquitati conformāda sunt, & ideò priuilegium generale interpretatur concessum in solum præiudicium Regis, & pecuniæ regiæ, & non alterius, post alios *cit. Clapper. d. qu.* 2. *à num.* 2. *ad* 7. vbi *in qu.* 3. exponit, declarari tale priuilegium generale, dubiumq; ex possessione, maximè quadragenaria sequuta, vt intelligatur concessum respectu status, in quo possessio reperitur à *num.* 1. *ad seqq.*

16 Tandem non prætermittimus ad supra tradita conferre distinctionem illam apud *DD.* in hac materia admissam; quod scilicet, aut collectæ, & alia munera, de quibus Princeps alicui immunitatem elargitur, spectant ad ipsū Principem, aut solutio est facienda alteri; Primò enim casu, quod portionē tangentem exempto detrahere Princeps teneatur de solutione sibi soluenda, & alios exgrauare, ex iuris conclusionibus suprà relatis, optimè fundat *Camill. de Laratha in theatr feud. p.* 11. *dilucid.* 79. *à n.* 1. *ad* 4. vbi post alios *Cassiodori* 2. *var. epist.* 17. verba ad hæc refert, ibi: *Munificentiam nostram nulli volumus esse damnosam, ne quod alteri tribuitur, alterius dispendijs applicetur* (& infrà) *nec inferri quoque volumus, quod alteri nostra largitate remisimus, ne (quod dictu nefas est) benemeriti munus, innocentis contingat esse dispendium.*

17 Secundo verò casu, si solutio facienda sit alteri, quàm ipsi, puta si vna Ciuitas, & eius Casalia debent soluere prouisionem eorum Capitaneo, siuè Officiali, & Rex, siuè Dominus de hac solutione facit exemptum vnum Casale, aut Villam, tunc alij tenentur soluere integrum salarium, quia nō est verisimile, cōcedentem exemptionem velle præiudicare tertio, vt ex *c. super eo, de offic. Deleg. Paul. de Castr. Ias. Felyn. Paris. Alex. Barbat. Rum. Rol. à Vall. Cacheran. Boer. Bursat. & Rosenth.* de communi testatur *cit. Larath. d. loc. num.* 4. & 5.

Proùt immunitate generalitèr concessa, non includuntur ea, quæ Rex alijs anteà concessit, *Capiblanc. de Baron. cap.* 12 *tom.* 2. *Goffr. de Gaeta super Rit. R. C. rubr.* 2. *n.* 284.

Ii AD

AD QVÆST. IV.

Officiales Regij, à quibus muneribus sint immunes; Idq; an sit de iure communi, vel speciali priuilegio.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IMmunitas de iure cõmuni, vel ex priuilegio diuersũ sortitur effectũ n.1.& 28.

D ecis. *banc verbotenùs exarauit* Episc. Riccius *n.2.*

Senatores Supremarum Curiarum à Collectis exempti sunt n.3. & quid de Senatore priuato n.5.

Consiliarius à Rege creatus, censetur factus nobilis, & immunis n.4. Et quid de Silentiarijs, Regis Secretarijs, Præsidibus Prouinciarum, eorumq; viduis, & filijs à n 6. ad 9.

Officiales Regij, siuè Consiliarij, an sint à gabellis, alijsq; dirictibus immunes n. 10.& distinguitur n.11.

Officiales sunt immunes à muneribus personalibus, excubijs, & custodia murorũ Ciuitatis n.12.& 14. & quid in hac Neapolis Vrbe n.13.

Officiales an sint immunes à muneribus realibus, extraordinarijs, ordinarijs, vel mixtis à *num.15.ad 20.*

Decisio Guid.Pap.376.*expèditur d.n.20.*

Officiales in Regno Neap. an, & qualiter sint immunes à solutione Collectarum, aliorumq; onerum n.21.

Præsidentes, & Locumtenens Regiæ Cameræ à quibus muneribus sint immunes n.21.& 23.

Regentes Collateralis Consilij qualiter sint immunes d.n.21.

Consiliarij Regij Sanctæ Claræ quibus gaudeant immunitatibus n.22.

Rationales Reg.Cam.an sint immunes n.24.

Fisci patroni Reg.Cam.sunt immunes, sicut Præsidentes n.25.

Aduocatus Pauperum, an à gabellis exemptus sit n.26.

Præsides, Auditores, Capitanei, alijq; Ministri Curiarum Regni, an sint à gabellis immunes n.27.

Officialium immunitas per simplicem officij ingressum, an per exercitium acquiratur à n.29.vsq; ad 32.

Salarium ante administrationem an Officialibus debeatur n.30.

Miles, an priuilegijs gaudeat antequam in numerum referatur n.33.

Militum species in Regno Neap. quot sint num.35.

Milites sũt immunes à muneribus personalibus, nõ verò realibus n.34.36.& 37.

Milites hodierni grauis armaturæ an ab onere focular iorum eximi debeant n.38.

Milites in fraudem effecti ob euitanda onera, an exemptionibus gaudeant à n.39.ad 42. & quid si miles reperiatur anteà numeratus vti subfocularis à nu.43.ad seqq.

Milites exteri habitantes in aliqua Regni parte sunt immunes, nec numerantur num.46.

Militaria priuilegia, quibus militibus competant, à n.47.ad 52.

Milites Straticotæ, qualiter sint immunes num.53.

Milites Hispani in hoc Regno, quibus gaudeant immunitatibus n.54.& 55.

Militum priuilegia vltrà immunitatem indicantur n.56.& 57.

1 IMmunitatem à iure communi, vel ex priuilegio nancisci, cum diuersum effectum circà deductionem in damnum Regis, vel Vniuersitatis faciendam pariat, meritò quæstio hæc præcedentem sequitur, doctissimusq; noster *Authbor* inde methodicè examinat, qualitèr Regij Officiales, & à quibus muneribus sint immunes, idquè an de iure communi, vel speciali priuilegio nitatur; Cuius quæstionis dilucidationem, cum ità *Dom.Reg.* noster peritè tradiderit, vt nullus alius quàm discendi remanserit locus; laudandi
2 sunt ex hoc *Episc.Ricc.in collect. dec.p.7.coll.3109.* dum ibi *in vers.occasione* post nostrum *Auth.cit.* eiusdem ad hæc

tra-

tradita per eadem verba recenset; Et *Andr.Capan. de iur.adob.q.15.n.39.*qui eiusdem nostri *Auth.*conclusiones reassumendo refert.

Nos verò, vt ex omni parte eiusdem *Auth.* doctrina distinctione quidem optimè hoc in puncto declarata elucescat, ad ornatum annotamus.

3 Senatores supremarum Curiarum, à collectis exemptos esse, ex *l. Senatorum, & l.nemo, & l. ius Senatorum, C. de dignitat. lib.12.* fundant *Papon. arrest.lib.5.tit.11.n.13.Frider.de mandat. lib.2.cap.42.nu.6. Rulan.de commiss.p.4. lib.2.c.5.n.28. Bouadill. in Politic.lib.3. cap.1. n.23.* (prætèr tributum Tyrocinij, à quo de iure Romanorum Senatores non fuerunt immunes secundùm *Dom.R.Cons.D.Petr. Ant. Chauarr. in didascal. cap. 18. num.10. 2. tom.*) Et eò 4 ipso, quod Rex aliquem creat suum Consiliarium, censetur eum nobilem facere, eiq; exemptionem tributorum ordinariorum, & extraordinariorum concedere ex *text.*in *l. si feminæ, D.de Senat.& l.si Senator, C.de dignit.lib.12. Boer. in tract.de ordine graduum 2. par. Greg.Lopez in l.5.tit.9.p.2. verb. Consejeros* post *Garz. Tiraquell.* & alios *Girond.de priuileg. qu.56. c.7. à num.298.* receptumq; generalitèr apud plures nationes, vt de Germania, tàm quoad realia, quàm personalia onera, imò de omnibus onerum speciebus post *Alex. Natt.& Rol.*tradunt *Petr. Denais in assert.iur.Camer.pag.5.Io.Cephal.cōs.553. n.1.& 15.*ac Senatui Parisiensi plenam *Ioannem Galliæ Regem* à vectigalibus immunitatem concessisse refert *Choppin.de doman.lib.2.tit.15.n.7.*

Ità quod etiam Exassessores, qui dignitatem alia ex causa, quàm crimine deposuerunt, non excludantur, quia Assessores Senatoribus similes sunt, *Gylm.dec.Camer.46. n.156.* qui deposita dignitate, gaudent immunitate, & priuilegio dignitatis, *l.vnic.C.de Com. qui Prou.lib.12.l.eam legem 14.C.de excus.muner.lib.10.l.2.C.vt dignit.ord.seruet.Petr.Gregor.syntagm.lib.3.c.8. nu.9.*

5 Idemq; in Senatore priuato sua dignitate, vt gaudeat priuilegijs, & prærogatiuis, *Camill.Borrell. in summ. dec.tit. 15.n.111.p.3.* Secùs autem si ex crimine priuati fuerint, quia inter plebeios tunc habentur *l. iudices, de dignit. lib. 12.l.Senatores, eod. tit. iuncta glos. in verb. Decurion. Camill. Borrell. d. loc. num.112.*

Nàm, qui in Senatu describuntur, desinunt esse plebei, & nobiles sunt, *l. iudices,C.de dignit. lib.12.* & ibi *Bart. l. honores, D.de his,qui non sunt de Decur.* & honorandi sunt *l.omnem honorem, C. quando prouoc.non est necess.* nam iudicare est honor, *l.cui muneris, D. de muneribus,& honoribus*, & ideò eiusdem Principis personã, ipsiusq; partes sustentant, *l.ius Senatorum,C.de dignit.lib. 12.l.etiam,* ibi, *qui imaginem Principis, C.de appell. Bellug. in spec.Princ. rubr.6. n.16. Prat.pract.obs.38.à nu.9. ad seqq.* pluribusq; gaudent priuilegijs, ac immunitatibus idem ibid.post alios *d.loc. num.19.* nam legum dicuntur suprema authoritate executores, defēsores peruigiles, & custodes, secundùm quas iudicare, & non aliter tenentur *Mastrill.de Magistrat.lib.5.c.3. à nu.78.ad seqq.* Et ideò etiam vti nobiles dicuntur immunes, *cit.Petr.Greg. d.loc. nu.8.* vbi *n.9.*refert, id ampliatum ad Aduocatos, Procuratoresq; Regios, Clericosq; Senatores immunes quoque à decimarum præstationibus, quas ipse Rex percipit, declaratos, nisi ob Abba-
6 tias, & Episcopatus; Et similitèr de iure extendi ad Silentiarios, quia Consiliarij Principis, & Decuriones dicuntur ex *l.3.de Silentiar. lib.12. Cons.D.Petr. Anton. Chauarr. d. loc. num. 17.* Necnon horum, ac Senatorum viduis, quemadmodùm, & viduæ aliorum, qui immunitatem habent, non compelluntur contribuere, *Guid. Pap. decis.376.* quia retinent dignitatem maritorum, *l.cum te,de nupt.l.feminæ, D.de Senat. l. mulieres,C.de dignit. lib.12. l. fin. C.de incol.lib.10.* dummodò castè in viduitate viuant, & honestè *l.quæ adulteriũ, C.de adulter. l.fœminæ 8. C. de Senat. Guid. Pap. decis.379. Guil. Bened. in C.*

Raynutius, verbo, qui contralia n.140.de testam.viduar. conclus.88.

7 Sunt etiam immunes Senatores, eorumq; filij à functione glebalis, idest pensionis, quæ ex fundis Senatorijs Ærario inferebatur, *l. 2. C.de Prætor.lib. 12.* Non tamen filij nati ante adeptam patris dignitatem, *Cuiac.in l.1. C. de dignit.Bocer.de regal c.2.n.11.* Aliter sẽtiunt *Duaren.2.disput.vniu.cap.29.Pac. lib.1.annot.39. Busius lib. 1.subtilitat. 18. Hotman. illustr.quæst.2. & cit. Borrell.d.loc.à num.106.* Quod etiam ad

8 Ordinarios, non verò ad Supernumerarios Regis Secretarios ex *Constitut. Gall.* ampliat ibi *cit.P.Gregor.num.9* & post alios etiam ex ordinatione regiminis Imperij, *Sixtin. de regal. lib. 2. cap.6.n.111. & 112.* vbi quoque Præ-

9 sides Prouinciarum annumerat ex *l. si publicanus §. 1. D. de publican. damn. mem. Arnis.de iur. Maiest. cap.7. num 2. Faust.pro Ærar.clas 6. cons.23.ord.565.*

10 Insupèr eandem immunitatem Officialibus Regijs, atq; Consiliarijs à solutione datiorum, & contributionũ gabellarum, estò de iure quidam generaliter secundùm communem opinionem concedant, ex doctrina *Bart. in l. athleta §.gentium, D. de excus.Tut.* vbi dixit, Officialem in eo loco, in quo officium exercet, esse immunem à gabellis, & dirictibus; Vnde dicitur, quod Officialis, qui iurisdictionem etiã exercet in aliqua Terra pro rebus comestibilibus, tàm pro se, quàm pro sua familia est immunis, *Mauson. de caus. exec.ampl.30.Consil Rocc.resp.82. n.12. to.1.Cons. Altimar.ad Reg.Rou. decis.70. nu.29.* Idemq; esse in Baronibus, quia regij sunt Officiales, Fiscum, ac Regem repræsentant, amplians *Rocc. ibid.* Ex quo Consiliarijs indistinctè dictam firmant de iure immunitatem, post *Dyn.in l.1.C.de immun. nem. conced. lib. 10.Io.de Plat.& Bart.n.2. & Ferret.in tract de publ & gabell.num.209. & seq. Franc. Marc.dec.425.p.2.Capyc.in inuestit. feud. verb. gabel.is, vers. Officialis, fol 116. Bouadil. d loc Flor. Diaz de Mena quæst.lib.2.quæst.21.n.156. Mastrill dec.156. n.19. Paul. Xamar de off. Iud.p.1.q.2.n.75. Barbat.de diuis.fruct. lib.1. cap.8. nu.61.* & alij apud *D.Petr. Quesad.dissert.22. n.143. 1.to.*

11 Attamen à distinctione *Authoris* nostri minimè recedendum, vtputa; Primò, quod, aut quæritur de muneribus personalibus in propria patriã, quæ Ciues subire tenentur, tàm sordida, & vilia, quàm sine dedecore, & quæ cum honore, & indignitate exercentur, & tunc licet aliàs essent in qualibet dignitate Ciues, adhùc subire tenentur; verùm ex quo ipsi Officiales in Curia assistere tenentur, & ab illa absque Regis licentia distrahi nõ possunt, sicut nec à Ciuitate, ac regijs Tribunalibus, absq; dicta Regia licentia discedere permittitur, *l. si quis, C. de decur.l.euictionem, C. de curs. publ. Auth.* noster hic *n.10. & 11.* Fuit conclusum in Regia Camera, quod ipsi Consiliarij, ac Præsidentes immunes sint ex dispositione iuris ab omnibus muneribus personalibus, secundùm *Auth.*nostrum hic *nu.16.* Et ità intelligẽdi sunt *DD.* immunitatem ab omnibus oneribus, personalibus, Consiliarijs Regijs de iure confirmantes, secũdùm *Mastrill.dec.156.n.9.*

12 Vnde rectè resoluitur, quod magistratus sunt etiam immunes ab excubijs, & custodia murorum, ac portarum Ciuitatis, dum illud munus personale est, & non reale, *l.1.circà princ. D. de mun. & honor.* vt latè fundant *Consil. Prat.pract.obs.38.n.22.& 28.* vbi à *nu. 29.* refert in contrarium *Ann. Roberti rer.iudic.lib.2.cap.11. vers.pro maiore*, sententiam, magistratus ab excubijs, Ciuitatisq; custodia, ex publicæ securitatis tuendæ obligatione, non excusantem, pluribusq; historiarum exemplis confirmantem, Senatores munus vigiliarum per se obijsse, quicumque per valetudinem, ac per ætatem poterant ex *Liu. Hesiod. Appian. Cicer. Tacit. Plutarch.*& alijs; Cuius peritissimi Viri ad hæc traditis postquàm *Pratus* ipse à *n.41.* quàm dignè respondere conatur; ex eo præsertim, quod permit-

mittendum non sit, *Senatum*, quem *orbis ornamentum*, *& splendorem Ciuiū*, *Cicero lib. 1. de off.* dixit, Magistratus eos habere, qui insimùl iudicijs præsint, ac ijsdem muneribus adstringantur, quibus viles, & plebeios subesse oportet, ex quo etiam ius dicere illis impediretur, & Curiæ negotijs assiduè vacare non possent; limitando id solùm in casu publicæ necessitatis *ibid. n.50.& 51.*vel in Ciuitatibus, seù Portubus limitaneis, quibus hostes propè imminent, vt irruptionem faciant, Ciuesq, ac incolæ satis non sint ad prædicta subeunda munera, *cit.Prat. d.loc. & in annot.ad Consil. Paschal. de Virib. patr potest.par.4.cap.4.ad num.34. Quesada dissert. 22. num.* 101. Quod non

13 est verificandum in hac fidelissima semper eius Pijssimis, Augustissimisq; Regibus Austriacis Ciuitate Neapolis, in qua ob Nobilium, ac Ciuium ad militandum pro Clementissimo Rege nostro, ac Ciuitate custodienda promptum numerum, alacrem, animumquè paratum, non est, quin supremi magistratus ad excubias obligentur, verumtamèn, vt imperio ab Inuictissimo Monarcha illis communicato pro subditorum pace, atq; continua substinenda quiete, ius dicendo, magistratumquè gerendo, vtantur.

14 Ipsos prætereà Senatores cum à muneribus personalibus immunes esse constet ex *l.4. C.de dignit. lib.* 12. inde procedit, vt nec Præfectus Vrbi ex *l.5. eod.tit.*nec Præses Prouinciæ tale quid ijs imponere posit, ex *l.4. eod.tit. de dignitat.* nisi Principis consensu id fiat; nam Principem solùm recognoscunt Superiorem *cit.l.5.*& à Principe quodcumque ijs imponitur, non sordidum munus, sed potiùs dignitas dicenda est *d l.5.*vnde *DD.*colligunt, ab onere per Principem omnibus imposito neminē prætextu vllo se posse excusare, nam officium ex persona conferentis nobile reputatur, & sic officium Procuratorium, vel Notariatus Principis alicuius, nobile censetur, vt ex *d.l.5.*probāt *Tiraquell.de nobil.cap.30.n.8. Gayll.lib. 1.obs.43.n.5.* quos allegat *Klok.de contrib.cap.5.num.8.* & quod per Curiam sit, repræsentatiuè à Principe factum videtur, *Brunneman. in C. de dignitat. lib.* 12.

15 Secundò, vel agimus de muneribus realibus, & tunc etiam optimè *Auth.* noster subdistinguit; aut enim tractatur de muneribus realibus, quæ à Ciuibus tantùm debentur, aut de muneribus merè realibus, quæ debentur etiam ab exteris ratione rei, quam possiderent in ipsius loci territorio; fuitq; determinatum, quod in primo casu immunes sint; in secundo verò, quod non sint immunes, vt aduertit *Auth.* noster hìc *n.40. Capan d.loc.nu.40.* eademq; Regia Camera supradicta declarauit; primò, quod Officiales, qui prætendunt immunitatem prædictam, vt suprà, si essent Ciues illius loci, quod teneantur ad munera realia cuiuscumq; generis, quæ ab ipsis rebus exiguntur, siuè exigantur à re ratione rei, siuè à persona ratione rei ipsius; Si verò sint exteri, quod teneantur tantùm ad merè realia, secundùm *Author.* nostrum *ibid.* Secundò declarauit, quod aut talia munera sunt ordinaria, idest, quæ à lege, more, vel Regis ordinatione, siuè imperio sunt indicta, & perpetuam, certamq; haberent præstationem, aut sunt extraordinaria, vtpotè, quia extrà supradictum ordinem, vel ex causa extraordinaria sunt imperata; & tunc, primo casu non sunt immunes Officiales; secundo verò casu sunt indubiè immunes, vt docet *Auth.* noster *ibid.n.41.42.et seqq.Capan.d.loc. num.42.*

16 Quæ cum ità vera sint, patet, immunitatem in fauorem Officialium, intelligi de oneribus omnibus extraordinarijs, maximè personalibus, secundùm *Bartol.& Luc.de Penn.in l.omnes, C.de annon.& tribut.lib.*10. eò quod impediunt exercitium officij, *l.vnusquisque, & l.Decurionibus, C.de silent. & Decur. eor.glos.in l.hanc rem, D. de mun. & honor.l.obsistere, C.de annon.& trib.l.cum institutionem, C.de Sacros. Eccl. Rebuf.in*

l.actu-

l.actores, C.de exact.tribut. lib. 10. *Petr. de Vbald.in tract.de Collect.n.*18. *Mynsiger.cent.*1.*dec.*11.*n.*103. *Franc.Marc. dec.*102.*n.*1.*& dec.*458. *nu* 7. *Mastrill. decis.*156.*num.*9 *par.*2. vbi allegat *Salern. in add. ad Consuet. in proœm.pag.* 25.*lit.B.* qui tamen remissiuè loquitur, allegans *Petr.Vbald.d.loc.n.*45. vbi quærit, an Consiliarij, & Officiales teneantur ad Collectas, de quo *Bouadill. lib.*1.*Polit.cap.*1.*n.*23.*& lib.*5.*cap.*1.*nu.* 58.*Sixtin.de regal.cap* 6. *nu.*111. *Mastrill.de magistr.lib.*5.*cap.*3. *n.*75. *Brunneman.d.loc. vers.Imò etiam*; Et sic intelligendi sunt *Quesad.differt.*22. *num.* 143. cum *DD.* ibid. alleg. & *Camill. Borrell.in summ dec.d.tit.*15.*nu.*106. *& seqq.p.*3. quæ procedunt etiam, si adesset clausula in iniuncto onere, siuè per-
17 sonali munere, *nemine exempto*, quia illa non obstante exempti essent Officiales, & Consiliarij prædicti, tanquàm in corpore iuris immunes, *Mastrill. d. dec.*156.*n.*7.8.*&* 9.

18 Cum secùs sit in muneribus ordinarijs, *Io:de Plat.in d.l.vnusquisque*, *& in l.Decurionibus, & in l.iubemus, de prox. Serin.& ex Bald. Alex.& Ias.*concludit *Lancell. Gall.cons.*3.*n.*53. *Crem. singul.* 108.*Rimin.cons.*12.*n.*56.*lib.*1. *Menoch. cons.*297.*n.*7. *Mastrill.d.dec.*156.*n.*13. Prædictaq; militant etiam, si esset casus priuilegij immunitatis concessæ verbis quoque amplissimis ex *l.fin.* §. *penult. D.de mun.& honor. l fin. C. quib. muner.vel præst nem lic lib.*10. *Plat.in l.*1.*C.de vacat.mun.lib.*10. *Maluas.cons.* 5.*n.*4. *Gylm.dec.Imper.*14. *num.*8. *lib.*2. Nam immunitas concessa non extenditur ad munera ordinaria à iure stabilita, quemadmodùm nec extenditur ad munera patrimonialia, *l. in honoribus,* §.*qui muneris, D.de vacat.& excus.muner.*post *Bart.Nicol.Festas.de æstim.p.*4. *c.*7.*n.*46.*Bimium cons.*12.*n.*56.*vol.*1.& alios *Camill.Borrell.de præst. Reg. Cath. cap.*33.*n.*14. dum ab his oneribus, præsertim quæ patrimonio indicuntur, nulla priuilegia præstant vacationem, *l. his oneribus in princ.D.de vacat. mun. l. qui immunitatem, C. de muner.patrim. lib.*10. & ex alijs *cit. Borrell.ibid. n.*15. additurq; illa ratio in ore *DD.*frequēs, quod priuilegia immunitatis, vti odiosa, strictè sint interpretanda, quia alij ex illis grauantur *c. porrò de priuil. Bald. cons.* 112. *ad fin. lib.* 1. *Gulielm. Cun.in l.fin. D. de const.pec. Alex. consil.* 125. *lib.*2. *Dec. cons.*223. *Cotta in suis memorab.verb.immunitas, vers.sed omitto, Lancell.Gall.cons.*25.*num.*96. *Franc. Marc.dec.*259.*n.*14.*Auth.*noster *infr.q.* 5.*hoc tit.num.*34.*&* 35. *Mastrill. d.dec.* 156.*n.*6.*Prat.d.obs.*38.*n.*27.

19 Tertius tandèm est casus, quando agimus de muneribus mixtis, vt aduertit *Dom.Reg.*hìc *n.*53.& quod Domini de Camera sequuti fuerunt decis.*Bar.in l.*1.*C.de mul.quæ.vlt.col.n.*89. *vers.venio modo ad tertium*, concludētis, quod immunis à personalibus, non est immunis à mixtis, quatenùs rem ipsam attingit; Et obligatus ad patrimonia est immunis à mixtis, quatenus personam attingunt, sed fiet separatio, *Andr.Capan.d.loc.n.*44.

20 Ex quibus omnibus optimè concludit, ac decisum refert in Regia Camera *Auth.* noster *num.*55. quod respectu munerum merè realium, quæ ordinaria sunt à lege, vel Principe antiquitùs indicta, eorum certa, & ordinaria potestate imperante, Officiales non habent aliquam de iure communi immunitatem, sed ex priuilegio particulari, & antiqua consuetudine, & quod pro istis immunitas cedat in damnum Curiæ; Respectu verò ad alia munera personalia, siuè extraordinaria, quia immunitatem habent à iure communi, proinde talis immunitas in damnum Vniuersitatis cedat, vt suprà dixerat *n.*50.*Capan.d.loc.n.*43.*Reg.Galeot.lib.*2. *contr.*55.*n.*35. Vnde rectè idem *Regens* noster admonet, ità debere intelligi *decis.Guid.Pap.*376. qui dum indistinctè locutus est, errasse etiam aduertit, nisi quoque dicere velimus, eundem *Guid.Pap.* dum simplicitèr scripsit, Regios Consiliarios, Senatoresq; à Collectarum solutione immunes esse, frigidè, & absque distinctione aliqua id expo-

posuisse, vt indicat *Camill. Borrell. in summ.decis.cit.tit.15.n.106.*

21 Qualitèr autem Officiales sint in Regno immunes à solutione collectarum, aliorum munerum, ac functionum fiscalium, & directuum Regiarum Dohanarum, hìc annotare non omittimus, eaq; in re cum distinctione procedendo; Sciendum est, per Regiam Camerã Summariæ fuisse prouisum, Locumtenentem, & Præsidentes ipsius esse immunes ab omnibus directibus Dohanæ, fundici, nouæ gabellæ, exituræ, passuum, & alijs quibuscumque iuribus, & à iure adohæ, & donatiuorum etiam extraordinariorum, etiam si tales Præsidentes titulati sint, *Thor.in supplem.decis.vers.Immunitas adoharum fol.208* eaq; immunitate gaudere Spectabiles Dom. Regẽtes R.Collateralis Consilij, vt per literas R.C. in varijs temporibus expeditas refert idem *Thor.in compend.dec.vers.Immunitate Collectarum, tom.1.* vbi immunem quoque Locumtenentem Magni Camerarij à iure tumulagij: & ab omnibus alijs muneribus, fundat ex alijs literis *ibidem* enunciatis, idquè etiam procedere in Magno Camerario, sicq; obseruatum pro Ill. Marchione Piscariæ M.Cam. pro directu molarum in Ciuitate Ænariarum confectarum, & conductarum in Ciuitate Salerni pro eius vsu, quæ omnia extendi etiam ad causam commercij *ibid.* decisum refert, quod non simplicitèr admittendum, dum Magistratibus, sicut & Clericis, mercatura inhibita est, præsertim de iure Regni ex *pragm. 1. de mercat. official.probit.* in loco sibi commisso, vt latè cumulat *Balthas. de Angel. post alios in Cod.lib.1.tit.54.l.quicumque a num.1. ad seqq.* quod in vera negotiatione dixit procedere, *Quesad. dissert.22. num. 146.tom.1.* & quando dicatur mercatura exerceri *ibid.à nu.91. ad 97.102. & seqq.* nam pro eorum vsu, & familia dictæ immunitates intelliguntur, ex *Arrest.R.C.627.* & ità obseruatum refert *R.Galeot. resp.fiscal.1.à num.65. ad 94.* Sicuti etiam eosdem Præsidentes R.C. immunes esse à iure bonatenẽtiæ, imò etiam ipsos Præsidentes, ac Rationales immunes esse à iure sigilli, qua immunitate sigilli etiam prædictorum Præsidentium, & Rationalium filij gaudent, & ipsos Præsidentes gaudere immunitate pro vsu declarando per R.C. vt *in pragm.75.§.72.de offic. P.Cæs.* & nos latiùs infrà ad nostrum *Authorem in §. 29 per tot.*

22 Easdemq; immunitates fuisse posteà communicatas Spectabili Præsidi, ac R.Consiliarijs S.C.Sanctę Claræ, nunc in Castro Capuano per Cæs. Maiestatem Inuictissimi Caroli V. ad supplicationem Excellentissimi D. Petri à Toleto, tunc dignissimi Proregis, vt in *Pragm.vnica sub tit.de immunit.Official. S.R.C.* fuitq; auctum salarium in annuis ducatis biscentum, vt ex literis Regijs, quarum vigore fuerunt expeditæ prouisiones ad beneficium Consiliariorũ pro bonatenẽtia, fuitq; prouisum quod indebitè exactum à die creationis ad Reg. Consiliariatum restitueretur, vt refert *cit.Thor.ibid. & Balthas. de Angelis sup.lib.1.Cod tit.53.l.vn à num.1. ad seqq. Flor.Diaz de Mena qq.lib 2.quæst. 21.n.256. Mastrill.dec.156.nu.19.Cons. Rocc.resp.82.num.12.tom.1.* Conferũtq; tradita per *Reg.Galeot. in d.respons. fisc. 1.in dissertat.de Reg.Cam.orig.&c. à nu. 64.ad 94.95.& 97.* vbi id comprobat ex *d.pragm.vnic.* subnectens, hucusquè quoad immunitatem ab adohis, & donatiuis, non vidisse in Consiliarijs vsu receptam ex *Mut. Surgente in add. ad fratr de Neap.illustr fol.380.in princ.*

23 Confirmanturquè prædictæ immunitates Præsidentium ex *Arrest.R.Cam. 188.* idq; etiam quoad eorum vxores, vt pro dotibus tantùm sint exemptæ à collectis, & pro extradotalibus sint franchæ ab onere bonatenentiæ tantùm, constante matrimonio, *Arrest 396. Fab.de Ann.cons.108.nu.11. Mastrill.de magistr.lib.5.c.3.nu.77.& 78.Tasson.de antef.vers.3.obs.3.n.146.* Sicuti & eorũ nurus quoad dotes sunt franchæ *Arrest.418. Reg.Galeot.d.l.num.68.* Imò & suspensi ab officio habent interim salem,

lem, zaccarum, ferrum, & salarium, sed non habent vitellas declaratoriarum, verùm sequuta condemnatione restituunt, *Arrest.* 451. *&* 477. nam pendēte Syndicatu gaudēt Iudices ipsis elargita à gabellis immunitate, *l. iubemus, C. de prox. sacr. scrin. lib.* 10. *Bouadill. politic. lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 58. *Paul. Xamar. de off. Iudic. p.* 1. *qu.* 2. *nu.* 75. licet Syndicatus tempore deponendi veniant ab exercitio officij, *Reg. Galeot. resp. fisc.* 15. *n.* 106. *&* 109. *Larrea dec.* 98. *nu.* 57. *Capibl. de Baron. pragm.* 3. *n.* 97. Et de su-

24 pradictis, & alijs immunitatibus, & prærogatiuis, quibus gaudent, vide *Arrest.* 627. & quoad Rationales *Arrest.* 50. *&* 430. *&* 630. per *Reg. de Marin.* compilata.

25 Ijsdemq; immunitatibus, priuilegijs, ac prærogatiuis gaudent etiam Fisci patroni Regiæ Cameræ, & sic pro bonis, quæ possident in aliqua Vniuersitate sunt immunes ab omnibus functionibus fiscalibus, sicut ipsi Præsidētes, vt decisum fuit in causa *Dom. Præsid. Marcelli de Mauro* olim Fisci patroni Regiæ Cameræ, quem *doctissimū* vocat *Reg.* noster *in* §. 23. *qu.* 10. *nu.* 14. cum Vniuersitate Monopolis, idemq; esse in iure Sigilli Regij, vt ordinatum refert in Regia Camera Summariæ ad instantiam Dom. *Friderici Longhi* Aduocati fiscalis eiusdem, *Andr. Capan. de iur. adoh. quæst.* 15. *n.* 45. *D. Reg. Galeot. d. loc. n.* 68. vbi *n.* 71. refert etiam, Præsidenti, qui gerit officiū, tàm Præsidentis, quàm Fisci patroni, deberi duplicē portionem iuris cristallorum, & quid quoad duplicatum salarium exponit *ibid. in n. seqq.* & *Cons. Rocc. de offic. rubr.* 10. *à n.* 35. *ad seqq.*

26 Et quod etiam Aduocati pauperū, quorum relationi statur super probanda paupertate Carcerati, *Scanerol. de Visit. Carcer. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 4. *fol.* 233. gaudent, & exempti sunt ab onere gabellas soluendi, & per consequens idem pro tota eius familia. *Scanerol. d. loc. n.* 25. quem sequitur *Quesad. dissertat.* 22. *nu.* 74. *in fin. &* 75. 1. *tom.* quod hac in Ciuitate Neap. minimè obseruatur, licet inter Ministros Regios pauperum Aduocatus annumeretur.

27 Quo verò ad alios Regni Officiales, puta Spect. Præsides, & Auditores Prouinciarum, Capitaneos, Assessores, seù Iudices, Actuarios, & alios ministros Curiarum, Ciuitatum, Terrarum, & Casalium huius Regni, nulla prorsùs illi gaudent immunitate non soluendi gabellas, ac functiones fiscales, ratione officij, nisi sint ciues Neapolitani, vel ciues, qui in propria patria non soluāt gabellas *Arrest.* 47. *&* 638. apud *cit. Reg. de Marinis.*

28 Ad prædictas autem immunitates, quas ex obseruantia, & priuilegijs prędictis Regijs Officialibus concessas diximus, distinctionem *Auth.* nostri, vt suprà, traditam applicandam esse censemus, vtpotè in damnum Regis illas cedere, & non Vniuersitatum.

29 Similitèr aduertendum est, prædictas immunitates dictis Officialibus non acquiri per simplicem ingressum ad officium, cum præstatione iuramenti de fideliter exercendo, cum requiratur exercitium in actibus ipsi officio congruentibus, vnde vt gaudere possint dictis prærogatiuis tria requiri cōstat; Primum, electio eius, ad quem spectat; Secundum, acceptatio electi: Tertium, administratio ipsius officij, vt ex *tex. in l. publicus* 36. *D. de cōd. & dem. post Bart Bald. Put. Boer. & Surgent.* fūdant *Rouit. in pragm.* 5. *nu.* 8. *de Baron. Curia Pisan. lib.* 1. *c.* 13. *Borrell. de magistrat. lib.* 1. *c.* 1. *à num.* 43. *ad* 60. *Ramon. cons.* 6. *n.* 30. *Alphar. de off fisc. gl.* 27. 29. *&* 30. *Cabed. dec.* 3. 4. *&* 5. *p.* 1. *Reg. Galeot. (post Frecc. de Franch. & Ann.) controu.* 45. *n.* 12. *Reg. Sanfelic. dec.* 269. *n.* 2. *&* 3. *p.* 2. *& p.* 3. *dec.* 333. *nu.* 1. *cum seqq. Reg. Capyc. Latr. dec.* 154. *à nu.* 22. *&* 50. & in Prorege idem statutum ait *Dexart. dec.* 66. *n.* 46. Quod procedit in officijs quidem iurisdictionem annexam habentibus, in quibus necessariò exercitiū desideratur, ità vt illo nō incępto, non sit quis pro Iudice creato iudicandus, *Reg. Capyc. Latro cons.* 130. *n.* 14. *ad* 22. *Dexart. d. dec.* 66. *ex nu.* 38. *Leon. dec.*

dec.33.ex nu.47. Reg.Rouit.in pragm.5. de Baron. num.9. & 10. vbi concludit, quod Officialis, vt officij priuilegio,& dignitate gaudeat, administratione opus habet,quæ non à sola commissione, vel iuramenti præstatione manat, sed requiritur, quod exercitium ex eo sequatur, dum rescriptum,siuè concessio officiorum absq; traditione, & actu illo exercitij corporei, dominium, aut possessionem non transfert, neque acquiritur,seclusa tamen consuetudine, de qua apud relatos per *Reg. Capyc. Latr.d.dec.154.n.17.to.2.*vel nisi Princeps concedens aliud iussisset, prouè potest, idem *Capyc.Latr.n.70.Leon.dec. 38.n.47.* nam in dictis officijs cum iurisdictione, vt acquiratur eorum administratio cum prærogatiuis, & præeminentijs,exercitium requiritur,vt benè distinguit *Mastrill. de magistr. to.2. lib.4.c.14.à n.33.45.& 46. Dexart.decis.24.n.8.*

30 Vnde antè administrationem ex hoc non debetur eis salarium, *Reg. Galeot. contr.45.ex n.11.to.2.& respons.fisc.6. à n.37.ad 45.* vbi aduertit, quod Iudex ante officij exercitium in omnibus,quę concernunt suum fauorem,non gaudet priuilegijs dicti Officij, traduntq; *Reg. Tapia decis.S.C. 60. Zacchia de salaria quæst.15. Iacob.Gothofred. in tract.de salario cap.11.* vbi *thes. 3.* id confirmat ex eleganti quæstione, de qua *Traianus* Imp.à *Plinio* consultus, à quo tempore *Hieronicis* salaria,seù obsonia deberentur,de qua vide *Epist.Plinij 119.* & rescriptum Traiani in *epist.120.*

31 Quod procedere constat ex regula etiam illa, quia in feudis ex sola inuestitura possessio non censetur translata, nisi realis traditio sequatur, *Reg.Rouit. in d.pragm.5.n.11.de Baron.*& valet argumētum à feudis ad officia, post alios *Noguerol.alleg.33.n.5.to.1.Reg.de Philipp.differt fisc.23. nu.15.* Quemadmodū,quia in his officij concessionibus,& priuilegijs datæ tēpus estò regularitèr attendatur, & primò electus, & nominatus à Principe,posteriori præferatur, *Reg.Rouit.d.prag.5.nu.13.& 17. Cabed. dec.3.4.& 5. par.1. Reg. Sanfelic. d.dec. à n.1.Reg.Capyc.Latr.d.dec.à n.1. Leon. d.dec.38.à nu.1. Solorzan. de iur.indiar. lib.2.c.9.nu.21.*Attamen si posterior in data priùs possessionem sit nactus,tunc primo electo, & nominato præfertur, ex *l. quoties, de rei vind.* quam in officijs militare dicunt *Mangrell.in addit. ad Bart.in d.l.quoties,Rouit.d.loc.nu.34. & dec.82.à num.1.& 2. R.Sanfelic.dec. 269.Cabed.dec.3.n.5.& dec.5. R.Capyc. Latr.d.dec.à n.50.ad 52.Montan.de regal.tit.de regal.offic.n.3. Barbos. in c.capitulum 6.extrau.de rescript.*& post *Reg. Tap.Valenz.Constant.Mastrill. Molfes. Consil.Arias de Mesa var.resol.lib.3.cap. 41.n.28. Consil. Petra in Rit.101.* post alios *à n.34. ad seqq.* non obstante opinione *Fontanell.dec 185.nu.10.* veluti contrà communem,qua docetur,etiam per vnicum momentum ante captam possessionem, prælationem, ac præce-

32 dentiam in officijs competere, licet electus posterior esset in data, *Mar. Cutell.de donat.to.1.tract.1.disc.2.p.6.n. 99.Reg.Galeot.contr.45.num.6. & 7.* ex quibus *D.Petrus Quesad.differt.22. nu. 155.* rectè concludit, quod estò officij dignitas post creationem, & acceptationem quæsita sit, attamen dignitatis priuilegia illi annexa, acquisita non dicuntur, nisi sequuta administratione, ex *cit. Leon. decis.38. num.25.* sicut

33 Miles non gaudet priuilegio militari, antequam in numerum referatur, & electio regularitèr non tribuit ius, nisi suscepta infula, vel cingulo, *Reg. Galeot.resp fisc.1.n.87.& 88.*Et consequētèr Iudex, siuè Officialis, vt immunis fiat à collectis, cæterisq; gaudeat prærogatiuis, debet in actu officij exercitium arripere, illiusq; administrationem exercere, idque militare in officijs, quæ iurisdictionem, vel administrationem annexam habent.

34 Ex quo tandèm *Auth.*noster *nu.20.* fundauit, quod à muneribus realibus generali regula nemo excusatur, estò immunis sit, aut causam excusandi à muneribus habeat; Cum neque ab his immunitas concedi possit, quia in præ-

iudicium publicæ vtilitatis tenderet, & proindè dictam regulam includere etiam Officiales, id probans *nu.*24. *&* 25. quia *l. fin.* §. *patrimonium, versic. ab humiliori, D. de mun. & honor.* per illum *cit.* non excludit militem veteranum, quia munus reale dicitur iure gẽtium, & cum ipso imperio Regibus collato introductum, vt doctè exponit *vsque ad num.* 39.

Liceat proindè nobis ad *præd. n.* 25. postquàm de Regijs Officialibus, militiaq; togata peregimus, circà armatam militiam aliquid annotare; Et quidem
35 primò, Militum species in Regno plures esse, puta, *grauis armaturæ*, qui vulgò vocantur, *huomini d'armi*, & *leuis armaturæ*, qui vulgò nominantur, *Caualli leggieri*, & pedestres, qui nuncupantur *del Battaglione*. De primis loquitur *pragm.* 7. *rubr. de Milit. grau. & leu. armat.* Et de nouissimis *prag.* 2. *ead. rubr.* de quibus omnibus plura decisiuè tradit *Danza de pugn. Doct. tit. de elect. for. & for. compet. c.* 12. *Nouar. in d. rubr. pragm. coll.* 1. *num.* 1. prætèr Hispanas cohortes; Secundò, priuilegia veteris
36 militiæ seuera illa Romanorum disciplina institutæ, cui Quiritum iura immunitatem concessere, non ità prodesse, vt oneribus realibus exoluatur miles, sed personalibus *l.* 3. *l. ex præstatione* 7. *C. de vectig. & commiss. l. fin. de priuil. Veteran. l. fin. C. de his, qui non impleu. stipend. lib.* 10. *glos. in l.* 1. *C de Veteran. lib.* 12. *vers. ciuili, & vers. collatione, & in d. l. fin. vers. personalium*, *& in l. honoribus* 8. *vers. vacationum, de vacat. & excus. mun. & in l.* 3. *de mun. & honor. vers. munus*, *Mastrill. decis.* 173. *in fin. Guid. Pap. dec.* 288. *n.* 3. *Reg. Rouit. super prag.* 2. *de milit. n.* 8. *Cons Rocc. de officijs rubr.* 19. *à nu.* 58. Et proptereà si milites nostri temporis ea disciplina deficiunt, quinimò & omni virtute, qua Romani milites erant præditi, prætertim diuitiarum contemnendarum, vt præ cunctis Scipio, qui subacta Africa, aliud nil, quàm cognomen reportauit, non
37 erit inde, cur hodiè militibus ampliora concedantur priuilegia, quàm anteà, nimirùm hodiè & vectigalibus persoluendis, & oneribus realibus Ciuitatum substinendis possint vacare cum anteà solùm personalibus muneribus vacarent, à cæteris verò realibus exempti non essent, secundùm *Auth.* nostrum hìc; At quod nec his quoque personalibus hodiè possint vacare, docet *Bart. in l. filiusfamilias, §. veteranus, de procurat. & in l. militibus, C. eod. Ias post Cyn. & Salycet. in l.* 1. *C. de iur. & fact. ignor.* & prosequitur *Chassan. in Cathal. glor. mund. par.* 9. 32. *consid.* Igitur inspectæ immunitatis militibus de iure communi indulgentis vltrà personalia munera, & onera vacatio non erat, cuius hodiè nec est ex doctrina *Cyn. Bart. & Ias vbi suprà.*

38 Neque hodierni milites grauis puta armaturæ ab onere focolariorum eximi valent, dicendo, quod licet iuris communis priuilegijs, nec etiam personalibus potiantur, iuuari tamen obseruato more, & stantibus in hoc Regno ordinationibus hucusq; admissis, & toleratis, quibus ijs militibus grauis armaturæ immunitas est, onerum etiam realium Ciuitatis, & vectigaliũ quoque non soluendorum; Nam responderi potest, hanc, quam factitant, immunitatem intelligi posse concessam militibus actu seruientibus, vel stipendia à Domino recipientibus, non item è contrà, secundùm *Reg. Rouit. in rubr. de milit. n.* 6. Secundò dicimus, & meliùs, non esse immunitatem concessam militibus, qui euitandorum munerum causa militiam subeunt, sed ij milites mittuntur, & è militia penitùs expelluntur, dubium, an ignominiæ nota, & an existimationem hæc missio lædat, ni *Vulpian.* explicando Prætoris edictum, *de his, qui infamia notantur*, *in l.* 2. *§. infamia*, hoc genus missionis scripsisset, non læsisse existimationem, sed
39 contrà hos milites non recipiendos, militia, & militaribus priuilegijs exauthorari iubetur in *l.* 4. *§. temporaneum, de re milit. & in d. l.* 2. *§. infamia*, vnde si Ciuis aliquis honestus quidem eo animo militiæ se dedit, vt sub eo mili-

militiæ cingulo immunis euadat, non aliò firmè, quia fortè honestiorem facturum se scit, gradum subeundo militiæ infimum, sed certò pretiosiorem non soluendo onera realia, & vectigalia in damnum Vniuersitatis, ac pauperrimorum aliorum Ciuium, qui onera, ac functiones fiscales Augustissimo Regi nostro soluere tenentur, cum ex his satis clarè prædicti animus cur militiæ se adscripserit, patens sit, vt alia ad id probatione non sit opus, constando militiam subijsse, euitandorum onerum causa, vt in *l.vis eius in fin. de probat.* Cum milites in fraudem functionum fiscalium militare non debeant, *Tasson.sup.pragm.de antef.vers.3.obs.3. Trib.24.n.372.ex l.2.C.qui milit.non poss.lib.12.* & prudentèr hoc animaduertit *Dom. Præs.Astutus* in prouisionibus generalibus ab eo expeditis die 22.Decembris 1659. quæ sunt secun-
40 dùm ordinem *Pragmat. in pragm.* 21. *de Milit.* ibi: *Li più ricchi Cittadini per esimersi dal peso de pagamenti fiscali, si hanno procurato, e procurano assentarsi per Soldati, Caualli leggieri, ed huomini d'armi ordinarij.* Et quis ignorat, cum Ciuis diues grauis ætatis, & bonæ fortunę sit, solũ animum habere, subeũdo militiæ gradum infimum, fraudandæ, & militiæ, & propriæ patriæ: militiam, quia vocatus ad militandum grauioris ætatis excusatione non venit: Patriam, quia vectigalia non soluit, & onera, vt cęteri Ciues non substinet.

41 Et ex hac ratione, putà fraudis euitandæ prodijt die 2.Septembris 1579. ad relationem Præsidentis *Io: Dominici Brancaleonis* illud non minùs iustum, quàm pium generale decretum Regiæ Cameræ, quo generaliter cauetur, vt omnes milites, qui sunt tales effecti post numerationem, & tamen reperiũtur priùs numerati soluant, vt cæteri Ciues, verùm in oneribus personalibus exoluant in pecunia tantùm, secùs verò in militibus ante numerationem adscriptis, vt legitur in *Arrest.*415. apud *R.de Marin.* quod referunt *Thor. in compend.decis.verb.milites, tom.2. & Nouar.super pragm.de militibus, grauis, & leuis armat. nu.15.* & *Cons.Roccus d. rubr.10.n.62.* Similiter confert, quod postremò per Reg.Cam. in anno 1663. fuit generaliter confirmatum quoad omnes milites, & propriè quoad ipsos, *grauis*, vt dicitur, *armatura*, vt patet ex *instruct.R.Cam.* quas pro documentis illa consignauit Regijs Numeratoribus *in cap.15. num.5.* his verbis: *Li*
42 *soldati, che sono stati assentati auanti la numerazione vltimamente inuiata dall'Vniuersità, e Baroni, ancorche si ritrouassero numerati, si deduchino, sincome quelli, che si sono assentati dopò la detta numeratione, e non si ritrouano numerati, ne meno per fuochi; Mà quelli, che si ritrouano numerati, restino per fuochi, salue però ad essi le ragioni, che de iure competono d'hauer nelli pesi personali à contribuire in denari, ex decreto generali 2. Septembris 1579. & ex nouissima decretatione R.Cameræ.*

43 Quæ procedere possunt, estò talis ciuis, miles posteà factus, reperiretur anteà numeratus vti subfocularis, modò tamen ostiatim; nam estò non repeiatur vti focularis principaliter, & antecedentèr numeratus, in effectu idẽ erit, ex obseruata R.Cam. praxi legem faciente, qua distinguitur, quod aut subfoculare est vnius filij, aut plurium; si vnius, est certum, hunc filium, tanquã vnicum laturum foculare paternum; si plurium, non ità, quia remanet domi patris qui onus foculare portabit, & si postremus militiam quoque esset subiturus, causa euitãdorum onerum, sufferret onera ex determinationibus ipsius R.Cameræ vt suprà enumeratis; Nam tametsi dicatur, decretum generale de anno 1579. confirmatum, vt suprà, esse pęnale, ac propterea non afficere aliam personam, quàm, quæ principaliter est numerata, non item eum, qui non principaliter, nihilominùs magis comprehendit hæredem indubitatum successorem in locum personæ affectæ succedentis, *Ias. in l. diuortio, §.interdum in 2.col.solut.matr.* quem refert, & sequitur *Chassan. in*

Consuet. Burg. in l. 4. §. 18. vers. sed ulterius quaeritur n. 10. & in rubr. n. 11. §. 6. vers. quaero sub nu. 4. quinimò comprehendit, quamuis concepta sit persona prohibita dumtaxat, quia eius hæres erat iam subintellectus & comprehensus ex *l. necessarias 8. §. de vendendo, de pignor. act.* & probat ad rem *Chassan. d. §. 6. vers. 5.* sub *d. num. 4.* Igitur cum
44 Ciuis pater solus, & dumtaxat non sit numeratus, sed etiam eius filius, videtur non posse dubitari, quin idem filius sit comprehensus, ac propterea militiam subeundo onera, substinebit ex vi *d. generalis Decreti* sæpiùs confirmati, alioquin manifesta fraus aperiretur in perniciem Vniuersitatum, tempore numerationis Regni non petentium deductionem focularis, quia foculare numeratum, & non deductum, vti octuagenariæ forsàn ætatis, quia nixum subfoculari, & exinde subfoculare exciperetur priuilegijs adeptę militiæ, ac proindè si pater numeratus, vti focularis, miles euasisset, non potiretur priuilegijs, nec etiam frui posset eius filius, vti subfocularis argumento desumpto ex *l. oratio 16. de sponsal. iuncta l. 2. de iurisd. omn. Iud.*

45 Et tandèm corroboratur, quia ex decreto generali per viam legis generalis à R. Camera emanato ad relationem doctissimi *Dom. Reg. D. Annibalis Moles* Authoris nostri, de anno 1579. deciditur nominatim species subfocularis, vt ille numeratus, tanquàm subfocularis teneatur onera subire in loco numerati focularis, non obstante, quod domicilium transtulerat alium in locum, ibiq; soluerat, non alia profectò ratione, nisi quia numeratum subfoculare patris tenetur soluere post mortem patris eo in loco, in quo subfoculare est numeratum, vt in *Arrest. 392.* & proindè non dubitatur, quin onera debeat subire focularis, qui subfoculare est numeratus, & est affectus oneribus tempore numerationis, quæ ipsum numeratum subfoculare semper prosequuntur, & obnoxium, & attinctum.

46 Quæ autem suprà diximus, quoad milites Ciues procedere intelligas, nō quoad milites exteros habitantes in aliqua Regni parte; nam ij omninò sūt immunes, ab omnibus functionibus fiscalibus, nec numerari possunt, & numerati deducuntur, constito per fidem Scribæ portionis, quod sint annotati in stipendijs regijs, & exempti seruari debent, pro eorum vsu, suarumq; domorum, familiæ, & equorum ab omnibus datijs, gabellis, & impositionibus Vniuersitatum Regni, verùm pro bonis in territorijs contribuunt, vt cæteri bonatenentes exteri, secundùm decretum R. Cam. in Regio Coll. Cons. prolatum die 25. Octobris 1546. vt *in Arrest. 83.* apud *R. de Marin.* & refert *Nouar. d. l. collect. 2. n. 16.*

47 Tandem ad hæc annotare pertinet, an militum priuilegia, quippè, quæ beneficia dicuntur in *l. 3. de testam. milit. l. vn. in princ. C. de iur. delib.* hodiè nostri temporis militibus generaliter competant? Et distinguit *Card. Mantic. lib. 6. de coniect. vlt. volunt. tit. 1. n. 32.* quod, aut verè militant pro Reipublicæ vtilitate, vitamq; suam periculis exponunt, & tunc meritò gaudent priuilegijs militum Romanorum, vel si degāt in Castro, vel vacent armis, *Thesaur. dec. 111. n. 5. Viu. dec. 254. n. 12. & dec. 491. Castill. dec. 105. à num. 15. & seqq. Mastrill. dec. 173. à n. 5. cum seqq.*

48 Vnde rectè illa distinctio approbatur, quod milites ordinarij stipendiati à Regia Curia, etiam si positi sint in præsidijs arcium, vel Ciuitatum gaudeant omnibus priuilegijs militibus concessis, non ordinarij verò stipendiati non gaudent, nisi quando actu seruiunt, licet interim sint in exercitio armorum, vt exponit *Reg. Rouit.* (*post Trentacinq. Aquilanum I.C.*) *in rubr. de militib. n. 6.* & eò fortiùs non gaudere si quotidiè excurrant per plateas, & negotiationi toti dediti sint, nam à mercimonijs, quæ sunt animalium, &
49 cultura agrorum abstinere debent *l. milites 15. C. de re milit. lib. 12. Tasson. de antef. vers. 3. obs. 3. n. 372.* imò ab omni mer-

mercatura, nam aliàs non gaudent priuilegijs, *Gircid. de priuil. c.* 24. *à n.* 1062. *Prag.* 11. §. 9. *de milit.* Aut se non contineãt in militari exercitio, *Thesaur. qq. for.* 99. *lib.* 1. *de Frãcb. dec.* 88. Et quãdo dicantur extare milites in belli exercitio, exponit *Mastrill. cit. dec.* 173. *n.* 19. Proùt si artem non exerceant militarem, sed solùm militiæ aureos torques, vestesq; splendidas, cæterasq; similes iactitent, *Cyn. in l.* 1. *C. de iur. & fact. ignor.* qui estò vulgò milites appellentur, id illis nihil prodest, quia vsus loquendi non tribuit priuilegium, *Bald. cõs.* 248. *n.* 4. *vol.* 1. Hinc Equites Aurati, Honorarij, qui pro Republ. non certant, sed alto supercilio incedũt, solaq; cauda aurea gloriãtur, vt *Cyn.* ait, Equitum, neque militum priuilegijs potiũtur *Mantic. d loc. nu.* 35. *Hering. de fideiuss. c.* 7. *n.* 162. *Tholosan. lib.* 19. *Syntagm.* 1. *in fine*, vbi ex *Lamprid.* ostensionales vocat, idemq; de limitaneis militibus statuit *Gayll.* 2. *obs.* 118. *n.* 13.

50

51 Sicuti milites Castri Brundusij in Regno, si sunt Ciues enumerati in Ciuitate, sed habitant extrà Castrum, soluunt cum Vniuersitate, *Arrest.* 409. imò in Castro seruientes, si sunt Ciues, non sunt immunes, secùs verò si sunt exteri, *Arrest.* 571. quia in illis attenditur assistentia personalis militiæ, & non alia, puta ciuilitatis occasione, & immunitas conceditur illis, qui militiæ specificè seruiunt, & ideò in prouisionibus pro suis franchitijs habent clausulam, *dummodò si est equestris militiæ, teneat equum, & arma, si pedestris militiæ, teneat Archibusium, & morrionem*, *Arrest.* 454.

52 Immunitas verò, quam habent milites tàm grauis, quàm leuis armaturæ, etiam vt olim milites per spatium 25. annorum, *Arrest.* 520. consistit ad rationem vnius rotuli panis singulis diebus, idq; etiam pro eorum filijs, licet minoribus, dummodò duos excedant annos, eorumquè famuli minimè gaudent, nisi subeant onera gabellarum in eorum Terris, si autem famuli sint exteri Regni immunes non sunt, *Arrest.* 699. Habentquè franchitiam à functionibus fiscalibus, & à quibuscũque impositionibus, & gabellis pro eorum vsu, & equis iuxtà taxam R.C. *Arrest.* 83. 84. 520. & 805. Exceptis

53 Straticotæ militibus, qui fiscalia, & bonatenentiam soluunt, & solum ab extraordinarijs impositionibus, cõtributionibus, & hospitijs sunt immunes, *Arrest.* 659. ex compilatis per *Reg. de Marin. cit. Rocc. d. loc. n.* 77.

54 Gloriosissimi inde Hispani milites (qui Regnum custodiunt, & soluuntur illis stipendia ex impositione granorũ 4. pro foculari ex tempore Inuictissimi Caroli V. secundùm *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit.* 1. §. 5. *nu.* 16.) meritò non numerantur pro focularibus in Terris, vbi habitant *Arrest.* 247. & illi, qui vulgò dicuntur, *intratteniti*, pro seruitio Inuictissimi nostri Regis gaudent, tanquàm Neapolitani circà solutionem bonatenentiæ, *Arrest.* 663. Et quoad alia declarat *Tasson. de antefat. vers.* 3. *obs.* 3. *n.* 371. Imò eosdem gaudere immunitate à gabellis vna cum vniuersa eorum familia, fundat *Nouar. collect.* 5. *n.* 3. *d. tit. de militib.* vnde pri-

55 uilegium concessum marito de non soluendo gabellas de iure communicatur eius vxori, *Thor. vot.* 94. *n.* 1. *tom.* 1. *Quesad. dissertat.* 22. *n.* 74. *to.* 1.

56 Plura verò sunt vltrà immunitatem, de qua in *l.* 3. §. 1. *de mun. & bon. l.* 10. §. *angariarum, de vacat. mun. l.* 2. *C. de re milit.* militum priuilegia, veluti, ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt *l.* 6. *in princ. l.* 18. *de re iudic. l.* 7. *de Castrens. pec.* Non possunt pro debito incarcerari *l. milit. C. locat.* nec stipendia eorum oppignorari *l. vlt. C. de pign.* Neque sequestrari, *Bart. in l. vn. C. negot. ne milit.* Neque in executionem capi, *gl. in l. commodis* 40. *de re iud. l. stipendia*, & ibi *glos. C. de exec. rei iudic. Nou.* 53. *c.* 5. Neque arma alienari, vel oppignorari *d. l.* 40. *l.* 14. §. 1. *de re milit. Euerhard. in Top. legal. in loc.* 56. *num.* 7. Quæ omnia, sicuti militibus prosunt, ità non ignorare oportet illos, qui cum ipsis contrahunt *l.* 19. *D. reg. iur.* Et de

alijs

alijs militum priuilegijs, vide *cit. Euerhard.d.loc. Besold. de præm. c.1. nu.42. Schonborn.lib.6.Polit.31. Arumæ discurs. Academ.* 23. latè *Claud. Coterçum de iur.& priuil.milit.* tribus in libris *Georg. Acacium de priuileg.milit. Reg. Vilosam de fugitiu.cap.20. per tot. Zoannet. de Rom.Imper.n.5.cum seqq. Clapper. caus. fisc.52.qu.2.Villadieg.lib.9.for.iud.tit.2. in rubr.per tot. cit.per Reg.Rouit.in rubr. de milit.n.6.in fin.* vbi in *pragm.2. nu.7.* fundat militi peregrinanti, seù alitèr absenti ab exercitu cum licentia debe-
57 ri salarium etiam pro tempore absentiæ, quem sequitur *cit. Cons. Rocc. de offic.d.rubr.10.num.14.* vbi *num.17.& seqq.* latè examinat, nunquid debeantur stipendia militi capto ab hostibus pro tempore, quo apud hostes fuit? Et negatiuè decisum refert, & vide *Præs. de Ganauerro decis. R. Cam.* 13. Quibus accedunt hospitalia militum, quæ vulneratis constituuntur, de quibus *Besold.d.c.1.n.120.* Vt tandem de gratia speciali moriantur in hospitali, vt loquitur *Neuiz.lib.2.n.155.*

AD QVÆST. V.

Quæ sint functiones ordinariæ in Regno, & quæ extraordinariæ, & quid de ipsis iudicetur quoad immunitates.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Onerum genus triplex, personale, reale, & mixtum n.1.

Onera, siuè munera ordinaria quæ sint nu.2.& 3.

Onera extraordinaria quæ n.4.

Functiones fiscales grana 48 aliæq; impositiones pro viarum constructione, hospitio, & Barricellis, quæ munera sint n.5.& 7.

Immunitas concessa, an intelligatur etiam de patrimonialibus oneribus n.6.

Impositio extraordinaria, ex postfacto ordinaria fieri potest num. 8.

Donatiuum extraordinarium, qualitèr ordinarium, & necessarium dicatur n.9.

DVm onerum distinctione præcedentem quęstionem *Auth.* noster resoluit, declarando, quid in qualibet ex triplici onerum specie, personalium puta, realium, ac mixtorum, definiendum circà antecedentia sit, dignè proptereà nunc sequitur exponere, quæ sint in Regno ordinariæ functiones, quæuè extraordinariæ, & quid de ipsis iudicandum quoad immunitates.

1 Etenim cum onerum genus triplex esse videatur, personale, reale, & mixtũ: Primùm, quod principalitèr personæ, eiusq; corporis labori imponitur, ac in animi sollicitudine, & vigilantia consistit, vocaturquè capitatio, quia per capita soluitur, ex *gl.in l.fin.§.pen.vers. & à capitatione, D. de mun. & hon.* & alijs innumeris cit. exponit *Marott. de Collecta, seù bonatenent.cap.1.de Angel. in C.lib.1.tit.54. l. quicumque à num.1.* Secundùm, in quo sumptus maximè postulatur, rei, & non personæ imponitur, vnde ipsa res, non verò persona obligatur ex *l.imperatores, D.de public. & vectig.l.2.& 3.C.de mun.patrim. l.2. C.de ann.& trib.lib.10.cit. Marott.ibid.* post alios *n.3.* dicens exinde *n. 4.* tale onus possessorem sequi, sicut vmbra hominem, & lepra leprosum, illudque patrimoniale quoque appellari, quia patrimonijs singulorum imponitur, *ibid.n.5.* imponiturq; personis pro rebus, *Reg. Capyc.Latro decis.116. nu.12. 13.& 14.* Tertiùm, ex vtroq; mixtum dicitur, habens onus, sumptus, & personæ laborem, ex *l.fin.§.mixta, D.de mun.& hon.cit. Marott. d.loc. num.6.& seqq.* Quorum munerum exẽpla ponunt *Petr.Greg.lib.18.syntagm. c.12. Otalor. de nobilit.1.p.cap.2. Pancirol.lib.3. var. c.30. Florez lib.2.var.qu.1.§.1.in princ.* & alij apud *Amayam sup. lib. 10. C. tit. 40.ad rubr. n.3. Gaetam super Rit.R.C. rubr.2.à n.191.& Mund.tr.de muner.*

2 Cumq; eorundem pręfatorum onerum, siuè munerum quædam sint ordina-

naria, alia verò extraordinaria ex *l.cui muneris, D. de mun.& hon. l. qui muneris publici, D.de vacat.& excus.mun.l.1. C.de indict.lib.10.Præs.Merlin.controu. cent.1.cap.2.n.3.* post alios *cit. Marotta d.loc.nu.10. Henricus Bocer. de Collect. cap.6.n.1.& seqq.* Vt de prædictis omnibus nos conscios admoneret, & de muneribus specialiter in Regno, tàm ordinarijs, quàm extraordinarijs impositis, in hac quæstione *Reg.* noster declarat, quæ sint onera in Regno ordinaria, quæ verò extraordinaria.

3 Et quidem ad hęc annotandum est, præstationem ordinariam fuisse, quæ appellata est canon, canonici tituli, canonica, præbitiones canonicæ, vel debitæ, canonicæ indictiones tributorũ, item solemnis pensitatio, solemne munus tributariæ functionis, solemnis expressio, solemnis titulus, solemnis ratio, & inde solemnis species, soliti tituli, solitæ species, statutæ necessitates, de quibus apud *Iacob.Gothofred.in 11.C.Theod.tit.1.in Paratl. vers.eaquè;* Ordinaria autem onera illa dici, quæ certam, perpetuam, vniformem, & inuariabilem habent præstationem ex *l.1.C.de vacat.publ.mun.l.1. C.de indict. lib.10.l.omnes,C.sine cens.vel reliqu.* eaquè lege, Senatusconsulto, aut Principum placitis indicta sunt, *Bocer. d. loc.n.6.* & nemo ab illis excusatur ex *d. l.1. C.de indict.* & alijs *cit.* ac ex *Auth.* nostro relato hìc *num.12. cit. Marott. d.loc.n.10.* dicens inde, illa, ad quoscũque res transeunt, cum onere suo transire, ex *l.2.* & ibi *glos.* & *l. qui immunitatem*, & *l. professio, C. de mun. patrim. lib.10.* vbi etiam exponit, quando ordinarium munus certam habet annualem præstationem cum subdito conuẽtam, extrà tamen publicæ necessitatis casum, quod nõ dicatur munus, cui necessaria lege, & imperio subimus ex *l.munus, de V.S.* sed ex consensu in certa quantitate debetur, quæ augeri, & minui potest, aut nouo consensu, aut Principis indulgentia, de quo in *l. fin. §.prætereà, de mun.& tot.tit.C.de annon. & tribut.* quæ pro Curiæ vrgentijs, aut rei priuatæ Cęsaris deputatur *l.fin.C.de coll.fund.patrim.lib.10.* cuius antè indictionem pro singulorum viribus præcedere debet ascriptio, vt post *Alex.* exponit *cit. Marott. ibid. Cæsar Nicol. Pisan. ad Gaetam super Rit.R.C. rubr.2. n.23.& seqq.*

4 Onera verò Extraordinaria, quæ ordinarijs opponuntur, vnde superindictum, superindictitij tituli, extraordinaria, quæquè extra ordinem indicuntur, *cit.Gotbofr. d.loc. Bocer.d.cap.6. nu.7.* iuxtà varias necessitatum occurrentias imperantur, vt publica obsequia expediantur, quæ & mixta dici, quia personis pro rebus indicuntur, & pro qualibet collecta noua oritur obligatio, atq; præstatio, vnde variabilem appellant *Paul.de Castr. Bald.* & alij *cit.* ab eodem *Marott. ibid. vers. extraordinaria,* concludens *n.11.* neminem ambigere, hanc obligationem ex quasi contractu oriri, qua non solùm immobilia publicis muneribus obligantur, sed personæ quoque de iurisdictione existentes, quæ domicilium per incolatum contraxerunt, *l.incola, D.ad municip.* ex quo etiam tacitam hypothecam oriri, vnde prædia omnia solutioni publicarum functionum patrimonialium sunt hypothecata ex *l. item quia, D.de pact.* & alijs, quod latè etiam exponit in *cap.2.num.3.* & *cap.3.* functionum fiscalium ethimologiam, & qualiter exigantur, declarat concludendo, illas onera realia dici, & possessorem sequi *n.20.& 21.*

5 Insupèr ex his cum *Auth.* nostro dicimus, onus carol.15.& gr.2.pro quolibet foculari à Rege Alphonso impositum, decem puta pro tributo super singulis fumantibus, & alij quinque pro salis tumulo, vnà cum granis duobus pro conductura, ac salis mensura, hodiè carol.42. vt suprà latè tradidimus ex *Auth.* quoque nostro, & alijs, onus merè reale dici, idq; confirmari ex *c.Regni fiscalium,& Reg.pragm. 1.de appret.* dum statuunt, onus illud soluendum in bonis per singulas familias, siuè fumantes, vnde verè reale dici

ci debet, quia supèr bonis pro rata bonorum registratorum, seù pro rata ęstimi agnoscitur, ac imponitur, seù exigitur per æs, & libram, *l.1.& fin. C.de mun.patr.lib.*10. post alios declarat *Io: Bapt.Costa de ration.rat.qu.*158 *num.*3. Et quia perpetuam, certamq; habet præstationē, Regia Camera merè reale, ac ordinarium meritò declarauit ex *Auth.*nostro in *præcedent.quæst.n.*16. *& seqq.cit.Marott.d.loc.c.*4.*n.*1.2. *& n.*4. post *R.Tap.Clapper. & Gallupp.* de cōmuni sententia tradit, ex ratione quoq; illa nostri *Auth.* quia d. impos. fuerunt subrogatæ in locū antiquarū collectarū post *Andr. Affl.Clapper.Rosentb.Tap. & Capibl. ibid.cit.* vltrà ea, quæ suprà nos latè annotauimus, subnectēs quoque ordinaria, ac realia munera dici functiones gran.48.pro foculari, ex decisis per Regiā Cameram, iuxtà *Auth.* nostrum, & ex *R.Tap.*ibi *cit. Thor. in supplem.compend. decis.verb. functiones.*

Rectèquè inde *Marott. ibid. num.* 5.*& seqq.* aduertit, reliquas impositiones, quæ pro Turrium, ac viarum, constructione, cæterisq; Ciuitatis munitionibus, estò personis pro rebus indicantur, & quolibet anno soluantur, realia esse, ac ordinaria munera in antiquarum collectarum locum subrogata, & sic saltèm ordinaria effecta dici oportet, & rem sequuntur, cuius causa finalis est, *Reg. Capyc.Latro d.decis.*116.*num.*14.*cit.Marott.n.*11.*&* 12. quod declarat *n.*13.*&* 14.quemadmodùm & de onerè hospitandi milites post *Bart.* & alios affirmat *num.* 15. ex quo hoc onus cuilibet ex Ciuibus, dū in Ciuitate, aut loco in quo viuit, domum ædificat, à lege constitutum videtur, vt milites regios in eam recipiat, necessitate vrgente ex *l.*3. *§.munus,& D.de mun. & hon.* vbi etiam *nu.* 16. fundat, equorum taxas, patrimonialia, & realia imposita rebus onera dici, ex quo hospitationis militum loco successerunt post *Bellon.* aliosq; & *n.*17. onera realia, & mixtà ad vsufructuarium non autem ad proprietarium spectare, ex regula, quod qui fructum capit, onera subire tenetur, quā inde limitat *n.*17.si vsusfructus nullam vsufructuario commoditatem, aut vtilitatem afferret, ex pluribus *ibid. cit. DD.*

6 Vnde patrimoniale hoc munus esse, & quod immunitate concessa inclusum non intelligatur, post alios *ibid.d.num.* 15.*Goffred.de Gaeta super Rit.R.C.rubr.* 2. *num.*263.

7 Quia verò *Auth.*noster *n.*30.docuit, prædictas impositiones pro viarum constructione, hospitio, & Barricellis esse extraordinarias, licet quoad murorum refectionē dubitauerit ex *Bald. ibid.num.*31.*cit.* (quod etiam aduertit *Præs.Ganauerr.dec.R.C.*41.*n.*35.)easq; non esse Regias impositiones, veluti à Regno, non pro Sacri Ærarij substinēdis viribus, sed pro ipsius beneficio impositas *d loc. num.*32.*&* 33. idemq; scripsit *Scipio Mazzella in descript. Regni Neap fol.mihi* 333. *&* 334. *lib.*2.

A prędictis, & ab *Auth.*nostro nō recedendo, concludimus cum *Reg. Capyc.Latr.cit.dec.*116.*n.*12. *&* 13. dùm prædictas impositiones enumerat, fatendo, extraordinarias fuisse, illa tamen gran. 48. pro quolibet fumante in anno 1554. tempore Ill. D. Petri à Toleto Proregis indicta pro sol-
8 uendis stipendijs militibus hispanis, estò eo tempore fuerit temporalis, attamen, quia deindè prorogata in perpetuum fuit, ideò hodiè etiam ordinaria dici potest, & quia imposita personis pro rebus, realis, & patrimonialis appellanda, ex *Auth.* nostro hìc *n.*21.*& seqq.* vbi *n.*24.concludit, quod licet quædā impositio ab initio extraordinaria videatur, potest tamen ex postfacto ordinaria censeri ex *Andr.* & alijs, quod etiam dicit *cit.Marott. in cap.*4.*n.*10.post *Præs.Merlin.cap.*2. *controu.num.*12. ac explicat *Bocer.d.cap.*6. *à num.*12.

9 Quemadmodùm idem dicendum est de Donatiuis, quæ estò ab origine extraordinaria munera dicantur, quia ex noua, & inopinata causa indicuntur, temporalem, & extraordinariam causam habēt, vt *Auth.*noster hìc *n.*25. aduer-

aduertit ex *Bart.ibid.cit.* attamen dùm dicit, immunitatem Officialibus ab illis concessam in damnum Regis cedere, ac si essent functiones ordinariæ, in quibus non iure communi, sed ex priuilegio sunt immunes, idq; illa ratione, quia per Regnum fit Regi donatiuum, qualitate adiecta, vt nemo sit immunis, cumq; acceptato donatiuo per Regem dicta cum qualitate, mandet nihilominùs immunitates seruari, cedere debet inde immunitas in dãnũ Regis, veluti si de nouo post donatiuũ factum, immunitas concessa fuisset, ex decis. *Bald.*ab *Auth.* nostro *cit. à n.*27. *ad* 29. *Reg.Rouit. in consult. in mat. donatiui num.*24.*to.*1.*consil.* Concludendum est,donatiuum ipsum ab extraordinario, ordinarium onus effectum, *Tasson.de antefat. vers.*4. *obs.*3. *num.*9. vndè etiam donatiua biennalia ordinaria dicuntur,*ibid.n.*18.quia Rex stãtibus bellis continuis contrà infideles, hostesq; publicæ quietis, & pro defensione, ac tuitione,& pace suorum Regnorum, vel ad nouas Prouincias acquirendas, potest imponere nouas impositiones,*cit.Tasson.* post alios.*ibid. n.*19.*Consil.Rocc.de offic. tit. de donatiu.* §.5.*n.*55.*& seq. Reg.Capyc.Latr.d.decis.* 116.*n.*12. Ob quod etiam donatiuum hodiè non voluntarium, sed necessarium dicitur, nec meretur in Regno nomen doni, sed necessarij debiti, *Andr.Capan. de iur.adob. qu.*4. *num.*10. & post alios *Consil.Rocc. d. tit. de donatiu.§.*5.*n.*32. vbi *n.*33. donatiuum Regi deberi veluti onus necessarium, ac inde simulatum donatiui nomen habere,singulisq; binis annis fieri,post alios *ibid.n.*34.idq; non solùm in nostro Regno, sed in toto ferè Orbe sic obseruari *n.*32.& in Regno præstantur donatiua ad Regis mandatum, *Capan. d. loc. n.*8. imò Rex singulis binis annis donatiuum petit, per literas Proregi transmissas, *cit.Rocc. d.loc. num.*36. vbi *n.*43.casus enumerat pro legitima caussa petendi, & præstandi donatiuum.

Quæ verò annotanda hìc essent ad decisiones per *Auth.*nostrũ à *n.*32.relatas,infrà *q.*9.*&* 11.§.3.sub *tit.de exact. funct. fisc.* veluti ad propriam materiam ibidem examinatam cumulabimus.

AD QVÆST. VI.

Munus recipiendi hospitij, an veniat sub immunitate generalitèr cõcessa; Et an subditi teneantur gratis subire onus hospitij perpetui.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*Hospitij recipiendi munus non venit sub immunitate generalitèr concessa, nisi specialis mentio fiat, & quid in hospitio perpetuo num.*1.13.*&* 16. *& quando dicatur specialiter concessum hoc priuilegium n.*14. *Expenditurquè Priuilegium Sacræ Domus A. G. P. num.*15.

Decisionem istam trãscripsit Episc.Ricc. in collect 3095.*n.*2.

*Hospitia priscis temporibus publicè dari solebant, quibus æquè dispertiendis instituti erant Metatores, & Epidemetici n.*3.*&* 4.

*Hospitia, vel alimenta qualitèr in hoc Regno Neap.militibus debeantur,et quomodò Vniuersitates contribuant n.*5.6. 8.*&* 9.

*Hospitia satellitum, atq; Officialium (eò quod nimis grauia essent populis) sublata, ijsq; aucta salaria n.*7.

Hospitari tenentur Vniuersitates tàm Baronales, quàm Demaniales regularitèr nu. 10. *exceptis Neapolis Ciuitate, in qua adest Regium Præsidium erectum,necnon Cameris Baronum reseruatis, vel alijs priuilegiatis nu.*10. 32.33.*&* 34.

*Hospitium præbere Vasallus tenetur Regi, eiusq; familiæ, & quid de Magnatibus Hispaniæ, Baronibus Neap., Iudicibus Communitatum, & Episcopis n.*11.12.*&* 17.

Immunes ab onere hospitij, an sint Archiatri Principis, Pictores insignes, literarum Magistri, legum Doctores, Medici, Philosophi n.18. Consules, & Patricij n.19. & 20. Et quid de Pretorijs Iudicum n.21. familiaribus Regum, & Cursoribus publicis n.22. Patribus 12. filiorum onustis, Senatoribus, mercatoribus, artificibus, piscatoribus, colonis, &c. n.23. Personis miserabilibus n.24. & Viduis n.31. Syndicis, & Electis Ciuitatum n.25. Scribis Portionis, & Magistris Portulanis n.26. Prælatis, Clericis, & Ecclesiasticis, ac familiaribus SS. Inquisitionis nu.27. Militibus leuis, vel grauis armaturæ, vel Straticotæ, Iuratis, Baiulis Terræ, alijsq; n.29. Titulatis, ac Baronibus n.30. Ciuitate Capuæ, vel alijs nu.35. Officialibus Dohanæ Vigiliarũ num.36.

Habitans cum persona immuni, an ad hospitij onus teneatur n.28.

Immunitas recipiendi hospitij, an procedat in casu necessitatis n.37.

DIxerat antecedentèr *Auth.* noster, quid iudicandum de ipsis ordinarijs, ac extraordinarijs Regni functionibus, necnon in *n.34. &* 35. qualitèr generalissimas immunitates habẽtes ab impositione viarum, & turrium, exempti sint; Dignè inde sequitur, *an sub eadem immunitate generali, hospitij recipiendi munus comprehendatur, & an subditi illud gratis subire, estò perpetui sit hospitij, obligentur.*

1 Et quidem concludit, quod licet immunitas generalitèr concessa à functionibus ordinarijs, & extraordinarijs comprehendat omne munus, quando verba priuilegij sunt generalia, & cum clausula vniuersali omnem casum cõprehendente, etiam futura, ex *c. si beneficia de præbend. in 6.* vbi *Canonist.* & ex alijs, idq; etiam si de futuris non fieret mentio, vt ibi *à nu.1. ad 3.* Attamen contrarium esse dicendum respectu muneris hospitij, per ea, quæ decidit R.C. ibi *nu.4.* quia requiritur specialis mentio in priuilegio immunitatis de hospitio, nam illud munus reale est, & à lege, imò & iure gentium cõ ipso, quod domus erigitur in ea inductum, & constitutum videtur; Et similitèr, quia priuilegium immunitatis est odiosum, & tantò magis quoad hoc onus, quod ab hominibus agnosci debet, vt potiùs publicis obsequijs pareatur, & proindè specialis mentio requiritur, vt *ibid. vsq; ad n.10.* dicens, id tamen procedere in temporalibus hospitijs, ac per transitum, non perpetuis, vt in præsidijs, ex decisis in R.C. *n.11.* cum Vniuersitates non immunes, exẽptæ sint ab hospitio militum loco præsidij, quia tunc non dicitur hospitium, sed perpetua habitationis seruitus, vt *ibid. nu.13. & 14.* & ex hoc Præsides, quibus de iure hospitium est debitum, pro habitatione pretium soluunt. *n.15.* Curiamq; habere priuilegium recipiendi habitationem à subditis, occurrente necessitate, soluto tamen pretio, vt *n.16.*

2 Nos verò ad pleniorem prædictorũ elucidationem. Primò annotamus, hãc Regiæ Cam. decisionem, in causa Ciuitatis Capuæ die 5. Aprilis 1570. ab *Auth.* nostro hìc *n.4.* traditam, vtpotè onus hospitandi non comprehendi in priuilegio generalis immunitatis, retulisse *Io: Bapt. Thor. in comp. decis. par.3. sect.2. verb. onus hospitandi*, post *Episc. Ricc. collect.3095. p.7.* qui eam integrè transcripsit, & habetur determinatio in *Arrest. R.C.* 339. apud *R. de Marin.* tenoris huiusmodi:

Die 5. Aprilis 1570.

In Causa Vniuersitatis fidelissimæ Ciuitatis Capuæ supèr immunitate, qua gaudere prætendit circà militum hospitationes.

Per Regiam Cameram Summariæ proponente Dom. Milite V.I.D. Annibale Moles R.Cam. Præsidente fuit prouisum, quod fiat consultatio Excell. Dom. Proregi, in qua dicatur, Cameram esse voti, quod stante, quod Vniuersitas Capua nõ habet priuilegium immunitatis prædictæ, de iure non potest prætendere immunitatem hospitandi, & quod proptereà ipsa

Ciui-

Ciuitas, eiusq; Casalia, quando casus occurrerit hospitandi, hospitentur, &c. & vide votum in hac causa *Reg. Salernitani,* tunc *R.C. Præsid. in decis.* 31. & propriè *circà fin.*

3 Secundò dicimus, Hospitia priscis temporibus publicè dari solita, fuisseque quibus hoc munus hospitum recipiendorum à Republica imponebatur; illudq; patrimonij, non verò personæ onus esse ex *l.3.§.eos milites, l.fin.§.pen. & vlt.D.de mun. l.16. §.angariarum de vacat.mun.l.1.C.de Episc. & Cl.* de quo apud *Cic.lib.13.ep.vlt. ad Att.* hospitari, hoc est diuersari: Cogebanturquè etiam Prouinciales hospitio milites, Officialesq; Præsidum per municipia iter facientes excipere, vt colligitur ex *d.l.3.§ eos milites, l.5.§.ne tenues, D. de off.Præsid.* pluraq; ad eiusdem hospitij muneris spectantia congerunt *Martin.Magerus de Aduoc.arm.cap.10. à nu.238. Abasuerus Fritschius, & Io: Baptista Pacicbellus in suis tract. de Iure Hospitalitatis,* ac *Mut. Surg. in add. ad Marc. Ant. Fratr. Neap.illustr.fol.mihi 375.376.& seqq.* dicens, Romanorum tempore, actus istos hospitandi inter celebriores fuisse ex *Cassan. ibid.* idq; fundari, quia nemo tenetur etiam in Ecclesia Dei militare proprijs stipendijs, ex *c.magnum 11.qu.1.* & alijs; nec proprio ære militare generalitèr licet, *13.q.1.c.his ità;* cum consonum sit, vt qui vitam pro Republica exponit, ab eadem alimenta capiat, & ideò inter alimenta, & hospitalia ad habitandum connumerari, quia sine his nō potest commodè quis viuere *l. verbo victus, de V.S.* quanquàm hospites intèr peregrinos sint, nec propriè habitare dicantur *l.1.§ habitare, de his, qui deiec. vel effud. l. deuotum 5. de Metat.lib.12. Petr.Gregor. syntagm. lib.19. tom.2.cap.8.num.1.* Vnde olim, vt ho-
4 spitia rectè, & æquè dispertirentur, duo instituta fuerunt officia, sub nomine *Metatorum,* & *Epidemeticorum,* quibus suffecti sunt hodiè *Marescalli,* & *Mensores;* De primis est *tit. de Met. C. lib. 12.* de secundis in *tit. de Mensor. eod. libr.* quibus, vt incolumis duceretur exercitus, curæ erat, quod si militis nomen iam assignato hospitio delerēt, immutarentvè, aut variarent, in falsi pęnam inciderent, qua etiam pœna plectuntur milites, qui suum signum aboleuerint, *l.1. C. tit. de Metat. Mut. Surg d loc fol.379.*

Ex quo Syndici, & Electi in eam pœnam incurrunt, si domos semèl pro hospitio designatas mutauerint, *Reg. Rouit.in pragm 3.de Milit.n.4.* vbi *n.3.* ait, Milites hospitandi onus reale respectu domus esse, non verò respectu totius patrimonij, cum eis alimenta minimè debeantur, & consuetudo in contrarium non valeat, præsertim in hoc Regno, in quo per *Pragm. 3. §.21. tit.de Milit.* expressè statuitur, vt pro
5 alimentis nihil detur gratis militibus, neque oleum, neque sal, hospitantes autem milites, ad quid teneantur, & qui, & quomodo per æs, & libram ad hoc onus contribuere debeant, *ibid. n. 5.& 6.*

6 Hospitia verò inter Terram, & Casalia diuidantur pro numero focolariorum, licet inter Ciues Terræ, & Casalium diuidantur per æs, & libram, vt in *Arrest.552.* apud *de Marin.* Certumq; esse, quod dum in transitu tale hospitium debetur, nec pro victu, nec pro stabulo quidquam à Prouincialibus accipere possunt, etiam si spontè illis offeratur, nisi tamen pretiū exoluant, *l cœnaticorum, C. de erogat. milit. ann.lib.10.* & post alios *cit. Mut. Surgens fol.377.in fin.* aliàs concussio prę sumeretur, nam milites sempèr præsumuntur grauare populos, *Reg.Rouit. in d. pragm.3.n.1. de Milit.* bonus enim miles vltrà stipendia nihil sibi vsurpare debet, *c.militare 31.qu. 2.* aliquantispèr enim in transeundo morari conceditur, *l.1 §.habitari, de his, qui deiec. vel effud.* cautumq; esse in pluribus Regni *Pragmaticis* tribuendam solùm militibus habitationem, stramen, & lectum, quorum nomine quid veniat, in ijsdem *Pragmaticis* declaratur, vnde ne habitationis, straminisq; & lecti vi-

ce pecunia daretur, prohibuit *Excell. Dux de Alcalà* olim Prorex, & qualitèr fuerint inobseruantes puniti tempore *Card Granuelani*, refert *cit. Mut. Surg. ibid. fol.* 378. pluresq; *pragmaticas* editas ad hoc habemus in *tit. de Milit.* & *tit. de Commiss pragm* 2. ad le-
7 uamen Populorum, cum ex illa hospitia Satellitum, Commissariorum, atq; Officialium fuisse sublata, ijsq; aucta salaria, *Reg. de Ponte* testetur *de potest. Pror. tit.* 1. §. 5. *nu.* 10. Hos autem Baricellos Imp. *Iustinianum in Nou.* 8. sustulisse, quod nimis graues essent hominibus Prouincialibus, dum ab eis extorquerent hospitia, & alia multa, scripsit *Scipio Gentil. de iurisd. lib.* 3. *cap.* 19. Sicut etiam antiquitùs leges plurimæ de hospitijs militum ad subditorum iuuamen dictæ sunt, de quibus apud *Vlpian. in l illicitas* 6. §. *illicita ministeria*, §. *seq. de off. Præs. Petr. Gregor syntagm. d. cap.* 8. *n.* 3. & 4 vbi *n.* 5. exponit, hospitiorum nomine Dominos de iure teneri præbere hospitibus, quæ habitationis causa tantùm necessaria sunt, non etiam ea animalium pascua, vel hominum escas, quinimò, & miles, qui ea exigit, & Dominus, qui etiam ea spōtè exhibet, pœna affici debent *d. l. deuotum* 5. *C de Metat. lib.* 12. *l.* 3. *de erog. milit. ann. eod. lib. l.* 2. *ne rustic. ad vll. obsequ. deuoc. lib.* 11. ideò enim stipendia, & annonas milites accipiunt, ne Prouinciales onerent *d. l.* 3. *Costa de rat. ratæ qu.* 158. *num.* 8. Imò si milites velint per vim à Prouincialibus alimenta, posse eis de facto resisti, fundat *Cancer. par.* 3. *c.* 5. *num* 61.

8 Quod tamen intellige non procedere quoad paleam, & fœnum, ad quod Vniuersitates militibus præstandum tenentur, non solùm ex dispositione *Reg Pragm.* 2. §. 20. *de militib.* sed etiam de iure communi ex *l non videtur*, *C. de mun. patrim. lib.* 10. & in *l.* 2. & in *l. Prouincialium*, *C de erog. milit. ann. lib.* 12. vbi etiam habes, an, & quando Prouinciales teneantur deferre paleam, & fęnum vsque ad domum militum, vt tradit *Reg. Rouit.* ibi *n.* 8. & 9. vbi *n.* 10. quærit, dum ex *d. Pragm.* §. 22. prohibetur quoque dari comestibilia militibus, nisi mediante pecunia, quid faciendum, si, vt plurimùm accidit, milites careant pecunia, quo in casu praxim refert iuri consonam, vt Vniuersitates subministrent pecunias militibus mutui nomine singulis diebus, recuperandas posteà à Regia Curia in beneficium Vniuersitatum, de stipendijs ipsorum militum; Et *nu.* 11. quod licet
9 milites non possint petere aliquid pro cœna à Populis, debent tamen illis exhiberi victui necessaria, vt pro euitando trāsitu permittatur aliqua oblatio, sequitur *Cons. Rocc. de offic. rubr.* 10. *à n.* 80. Sicuti salgama rustica vetitum non erit militibus petere, scilicèt, quæ condita, ad vsum Domini seruantur, vt puta, mala, pyra, ficus, vuas, rapas, nàm ea vilis pretij sunt; Salgami verò nomine non venire culcitras, oleum, ligna, quæ neque etiam à volentibus ijs hospitibus auferāt *l. vnic de Salgam. hospit. non præb.* Neque Balneum à domino ædium postulent, *l. hoc prospectū*, *C. de Metat. Petr. Gregor. d. loc. n.* 6.

10 Regula verò est, quod singulæ Vniuersitates, Terræ, Castra, & Villæ tàm demaniales, quàm Baronales tenentur hospitari *l.* 2. *C. de Metat. lib.* 12. *l.* 2. *C. de Ep. & Cl. Afflict. dec.* 265. *in fin. Castal. de Imperat. qu.* 110. *cas.* 303. *Alciat. consil.* 174. & post alios antiquiores *Reg. de Pont. de potest. Proreg. in tit. de prouis. fier. fol.* §. 6. *n.* 5. eò magis si sit tempore belli, *Kopp. dec. German.* 59. *nu.* 27. *Nouar. in Pragm.* 3. *de militibus n.* 3. Illud enim patrimoniale munus est, *l.* 3. *de mun. patrim lib.* 10. *l.* 3. §. *munus, de mun. & bon.* Et sic non est personale munus, *Reg. Rouit. d. pragm.* 2. *de Milit. num.* 2. Estq; ius ad Principem spectans, vti Regale maius, hospitia puta gratis recipiendi à subditis *l.* 2. *C. de Metat. lib.* 12. quinimò, & cogere possit Princeps subditos ad locādum hospitia pro necessitate hospitandi Curiales, & Magistratus Regios in domibus locari solitis, maxime si ad Regem, vel pro eius seruitio pergerent *l.* 4. *et* 5. *de itinerant*, & ex

& ex alijs *Mastrill. de magistrat. lib.3. cap.10.num.178.185. & seqq. Reg.de Pont.de pot.Proreg.tit.1. §.5.n.6.* & an
11 hospitari gratis teneatur subditus Iudicem, cum vadit ad ministrandam iustitiam in loco suæ iurisdictionis, sed recepta congrua mercede, examinat *Cancer.var.resol p.3.c.5.n.60.tom.3.* vbi decisionem Senatus refert, & latè etiā declarat *cit.Mastrill. d.c.10. à nu.205. ad 214.* Non autem Barones hospitationes habent, quando eorum Terras visitant *Tasson. de antef.vers.3.obs.4. n.189.* Et hospitia militum euntium in bellum, & redeuntium, vbi debeant constitui, exponit idem *Petr.Gregor. ibid.n.10.* & pro hospitandis militibus, vbi sint domus eligendæ, & distribuendæ, remissiuè tradit *Reg.Rouit.d.l.nu.7.* ad *d.l.2. C.de Metat.*

12 Hospitium verò præbere Vasallus tenetur Regi, ac eius familiæ, certamq; domus partem assignare, proùt est quoque in *Cathalunia*, in qua Rex accipit tertiam partem domus pro hospitio, *cit.Cancer.var.resol.p.3.c.5.n.66.* Et in his Ciuitatibus, in quibus non est Regia domus, debet Principi dari melior, ac magnificentior illius loci, & ex *l.5.tit.26.p.2. Hispan.* expresse cauetur, quod quando capitur Ciuitas aliqua hostium, Principi domus Regia reseruatur, si adsit; sin minùs, honestiores, ac maiores domus illius, nam in istis Palatijs, tanquàm in capite Ciuitatis possessio accipitur ipsius loci, ac imperij, *Reg.Constant.ad 11.lib. C. de Palat.& dom.dominic.l.vn. n.38.& 39.* & similitèr in Hispania adest consuetudo, qua Reges Officialibus, & Magnatibus, qui appellantur *Grandes*, domus præbentur, dictæ *de aposient*, *Reg.de Pont.d.l.n.7.& 8.* ibiq; latè de hac materia hospitij pertractat; Quæ omnia fundantur, quia Princeps, eiusq; domestici, & familiares gratis hospitandi sunt, *Mastrill. de magistrat.* post alios *lib.3.cap.10.n.210.*

13 Quod verò immunitate generalitèr concessa, hospitandi exemptio nunquàm inclusa censeatur, cum patrimoniale hoc munus sit, fundatur in *l. sunt munera*, & *l.qui originem §.munus, D.de mun.& hon. l.qui immunitatem, C. de mun.patrim. Petr.Antibol. de muner.§.2. n 17.* & alij *cit.* per *Marott. de collect. cap.4.nu.15. in fin.* idq; etiam probari ex *l.fin. §.pen. de mun. & hon.* & ex *l.3. de mun.patrim.lib.10.* imò ità alias fuisse quoque ipso referente per Regiam Cameram decisum, tradit *Reg.de Ponte d.loc.n.5.* nam priuilegium Vniuersitatis non comprehendit onera patrimonialia, sed tantùm personalia, vt fundatur in *alleg.70. Ferdinand.Branc.* apud *R.de Marin.3.to.n.3.& 4.* & ideò in generali concessione immunitatis dictum hospitij munus non comprehēditur, post *cit. Reg. de Pont. Mastrill. de magistr.lib.3.c.10.nu.219.* Et quia subditis onerosa talia priuilegia sunt, ideò non latè interpretanda, *Auendan. cap.4.n.45.de exec.mand.Petr.Greg.syntagm.iur.p.2.lib.19.c.8.*

Id tamen limitari constat, ex eodem *Auth.* nostro, vbi adesset speciale priuilegium à Rege concessum cum dicta immunitate hospitij, quo in casu, nulli dubium est, quod estò impositiones pro hospitijs militum sint onera patrimonialia, nihilominùs immunitas prædicta rectè concessa videtur, vt idē *D.Reg.* noster hic docet, quod intelligе à Principe superiorem non recognoscente, vel ab alio eius Vices gerente, *Castald. de Imper.& Imp. q.110. cas.252. Mastrill.d.loc. nu.199.* & talis concessio requirit scripturam, *Thor. in supplem.decis. vers.Immunitas à gabellis fol.287.*

14 Quando autem dicatur specialitèr concessum tale priuilegium, & quid si hoc verificetur in concessione facta immunitatis ab omnibus muneribus, personalibus, & realibus, examinat post alios *cit. Brācia in d.alleg. à n.5.ad seqq.* qui scripsit in causa *Ven.Hospitalis A.G.P.* vbi licet ex pluribus ampliare ad id conetur immunitatē cōcessam ab omnibus muneribus personalibus, & realibus; Attamen nos minimè recedimus ab *Auth.* nostro, quē *Dom.Brāc.*

non

non obseruauit; Benè verùm est, quod attentis priuilegijs dictæ Sacræ Domus ibidem relatis à *nu.* 10. quia non solùm generalitèr concessa fuit illi im-
15 munitas per verba, *ab omnibus muneribus personalibus, & realibus*, sed etiã, quia fuit dictum, *de omnibus alijs*, imò quia in priuilegijs Imperatoris Federici adsunt illæ clausulæ (*ab omni molestatione, inquietatione, collectis, adiutorijs, datijs, exactionibus, alijsq; grauaminibus omnibus, & seruitijs personalibus, realibus & rebus personarum ipsarum, perpetuò liberos, & securos esse censemus, & nullus audeat, nec præsumat in Castro Mercuriani, Casalibus, & hominibus, & Vasallis eiusdem Monasterij, exactionem, adiutorium, aut collectam aliquam, seù seruitium aliquod, & grauamen personale, reale, & rebus personarum ipsarum facere, vel imponere in quacumque parte Regni, & Imperij nostri*): Et rursùs, quia in priuilegio Ferdinandi I. non solùm confirmatur priuilegium Imperatoris Federici, sed Vasalli prædicti fiunt immunes à donis quoque cum clausula (*etiam si talia forent, de quibus oportuerit fieri mentio specialis*). Idemq; legi in confirmatione elargita per Inuictissimum Carolũ V. in qua adest etiam clausula, (*quod Terræ dicti Sacri Hospitalis deleantur à libris contributionum, & Cedularij Regiæ Cameræ*); vt tradit idem *Dom. Branc. d. loc. n.* 12. *&* 13. Ex quibus satis clara elucescit dicti Venerabilis Hospitalis contra Fiscum iustitia, estò gratiosa fuerit concessio immunitatis prædicta, nõ obstante quidem nostri *Auth.* doctrina hìc *n.* 1. dũ in illa specie dubitando loquitur, puta, an concessio immunitatis à functionibus ordinarijs, & extraordinarijs comprehendat munus hospitij realis, & actualis; At quando, vt in prædicto casu, vltrà generalia verba, *à functionibus oneribus, ordinarijs, & extraordinarijs*, adsunt illa alia verba, *ab omnibus muneribus personalibus, & realibus, & alijs*, atq; concurrunt præfatæ aliæ clausulæ, tàm in priuilegio, quàm in confirmationibus prædictis, ex quibus satis constat de enixa Regis concedentis voluntate, voluisse priuilegiatum exemptum reddere ab omnibus quibuscumque muneribus, vt suprà; nemo est, qui dubitet, quin prædictum quoque hospitij munus cõprehendatur, nam vbi sumus in claris, non est admittenda voluntatis quęstio, *l. ille, aut ille, D. de leg.* 3. Et sic inde dicta imunitas obseruatur, vt in Act. R. C. apud *Actuar. Cecere.*

16 Quæ autem dixit *Auth.* noster circà *fin.* Vniuersitates non teneri pro hospitio perpetuo, siuè loco præsidij, procedit, quia munus hospitij intelligitur per transitum, & non in continua habitatione, ex rationibus ab *Auth.* nostro adductis, cum satis distans differentia sit inter hospitium, & habitationem, vt ex iuribus ibi adductis, & ex *cap.* 1. *§. Vasallo, vers. moram superfluam*, & ibi *glos. de pac. constant.* quod allegasse Ill. D. Ferdinandum de Aualos, refert idem *D. Reg.* hìc *in fin.* idq; memorat *Io: Franc. Pasqualin. in comment. ad pragm. de Exteris Regni n.* 8.

17 Vnde etiam fit, quod si non adsit in loco domus Regia, vel Officialium, nõ possunt Vniuersitates adstringi ad dandam domum Rectoribus, ac Capitaneis ipsarum, quamuis sua pecunia debeatur eisdem prouideri de domo, ex *Luc. de Penn. in l. fin. de profess.* & ex alijs. *Reg. Constant. lib.* 11. *C. tit. de Palat. & Dom. dominic. l. vn. n.* 33. dicens tamen *n.* 34. dictos Rectores, ac Iudices pręferendos in locationibus, cum multò fortiùs in illis procedant, quæ in Scholaribus voluerunt *Bald. Angel. Ias.* & alij *ibid. alleg.* & quid respectu Episcopi nouitèr à Ciuitate impetrati, nùm Ciues illi Palatium ædificare teneantur, & sic perpetuum, ac decens hospitium eidem dare, iuxtà dignitatis Episcopalis fastigium, idem *Constant. d. loc. n.* 35. examinando *cons. Camilli Borrell.* 37. exponit.

Vlterius, dum in hac quæstione de immunitate recipiendi hospitij agitur, tandèm in particulari à tali munere de iure immunes recensendi sunt, nam sicu-

sicuti à muneribus patrimonialibus nonnullos liberos esse constat, ità &
18 ab hospitij recipiendi onere, licet patrimoniali, plures exêptos esse liquet, quamuis non omnes, qui à patrimonialibus excusantur, ab hoc immunes sint, sed illi tantùm, quibus lege, aut speciali priuilegio à Principe indultum est; Numerantur itàq; inter exemptos istos à lege quidem immunes Archiatri Principis, & Vrbis Romæ, literarum Magistri, & Artium liberalium professores, insignesq; Pictores, Medici, Philosophi, & Doctores legum, vt infrà in *seq.quæst.l.Archiatros, C.de Metat.lib.12.l.Medicos, & l.fin de profess.& Medic.lib.10.C.l.fin.§.fin.D.de mun.& hon.*
19 Item Consules, & Patricij tres domos habent ab hospitio liberas, & hæredes eorum: horum filij, pater, mater, soror, frater, vxor, duas: Consules tantùm duas semis, & hæredes eius vnam semis; Sed si solùm Consul, eodem modo: Præfecti, & Magistri militum, dum viuunt, duas, hæredes eorum vnam: magistri officiorum, vel quæstores vnã semis, hæredes eorum vnam; Comites domesticorum, & Protectorum sacrarum, vel priuatarum largitionum, singulas: hæredes eorum dimidias, vt statuit *Arcadius in l.hac lege 10.de Metat. lib.12.* & ex Imperatore *Leone* decem
20 Tribuni post Primicerium ab hospitijs, in domibus, quas habent in Vrbe Constantinopolitana, cõstituti sunt immunes in *l.fin.eod.tit.de Metat.* Quem-
21 admodùm & Prætoria ordinariorum Iudicum *l.cunctos 3.eod.tit.* & Fabricẽsium domus *l.Fabricensium, C.eod.* quos ex his iuribus enumerant *Petr.Gregor. syntagm.to.2.lib.19.cap.8.num.8.Glos.in l.3.C.de mun.patr.lib.10.Menoch.de arbitr.iud.cas.379.Azeued.ad leg.Hisp. lib.8.tit.10.l.2.n.73.Viu.dec.162.Thesaur.in suis quæst forens.q.93.lib.1.Niger in Cap.Regni, Item statuimus, quod domus num.9.Put.de Syndic. verb.Doctor.c.1.num.2.Grand.de bell.exul.pag. 110.Foller.in pragm.1.num.126.de appret.Nouar.quæst.forens.95.tom.1.Cancer.variar.lib.3.cap.5.num.73.*

22 Item ab hoc munere immunes sunt Familiares Regum, *Cancer.d.loc.n.72.* & Cursores publici, teste *Ludouic. Hornigk de Postarum iure cap.18.theor. 3.& 5.* Itemq; immunes sunt Patres
23 onusti 12.filiorum, vt infrà ad §.7. Senatores omnes, Artifices, Exteri, Mercatores, Venatores, Inuentores thesauri, Piscatores, Coloni alienos agros colentes, vendentes fructus in aliena Ciuitate, percipientes pensiones domorum, vel annuos reditus, vt post *Rol.à Vall.cons.66.vol.1.*& alios recenset *R.Rouit.in prag.3.de Militibus n.6.*
24 Miserabiles quoque Personę hospitari nõ tenentur ex priuilegio, quo ipsę exemptę sunt à dicto onere, arg. *text. in §.item si propter paupertatẽ*, vbi *DD. Instit.de excus.Tut.* & ità solitum esse rescribi, & mandari à Regia Camera Summariæ refert *Nouar.de priuil.miserab.person.priu.*105.*n.2.* vbi *n.3.* idem
25 esse introductum in fauorem Syndicorum, & Electorum Ciuitatum, apud quos est Vniuersitatis regimen ex *l.3. C.de silent.lib.12.Luc.de Penn.in l.decem, C.de Metat.* durante tamen anno exercitij officij, quia propter officia dantur beneficia, & sic cessante officio non est locus beneficio post alios *cit. Nouar.d.priuil.105.nu.4.& 5.* quem Syndicorum immunitatem latè declarat *Reg.Rouit.dec.70.* vbi distinguit inter hospitationem militum actualem, & contributionem in pecunia, vt scilicèt quoad contributionem teneantur per æs, & libram patrimonij cuiusq;, cum teneat, quod non solùm respectu domus, sed etiam respectu aliarum expensarum sit onus reale; quoad primam tamen illos esse exemptos, ne auertantur à cura cęterarum rerum Vniuersitatum idem *Rou.ibid.n.19.* vbi *n.21.*quomodò contributio sit restringenda ad expensas moderatas, non verò ad extorsiones, quæ patiuntur actu hospitantes in eorum domibus, vbi *D. Cons.Altimar.in obs.num.4.*referens per
26 R.C. decisum in anno 1586. respectu Scribarum portionis, & Magistrorum Portulanorum, quod teneantur hospitari

tari

tari milites, ex *Arrest. R.C.* 452. apud *de Marin.*

27 Sunt etiam immunes ex priuilegio Clerici, & cũ illis Ecclesiastici omnes ex *gl. in l.* 1. vbi *DD. C. de Episc. & Cler.* quod etiam in Regno nostro est prouisum in Prælatis per *cap. Regni* incip. *Item statuimus, quod domus Prælatorũ, Dom. Reg.* noster infrà *in* §. 5. *de Camer. reseruat. num.* 24. *Balthas. de Angelis super* 1. *Cod. tit.* 6. *à num.* 1. *ad seqq.* & ex alijs *Mastrill. de Magistr. lib.* 3. *c.* 10. *n.* 185. vnde infert, quod malè faciunt Domini temporales, ponendo Legatos in domibus Prælatorum, & in domibus aliorum Clericorum contrà eorũ voluntatem, & proinde prohiberi eripi illis inuitis lectos, & alias res ad vsum domus post *Abb. & Martã de iurisd. par.* 4. *cas.* 86. idq; procedere etiam in maxima necessitate ex *Vulpell. de libert. Eccl. lib.* 2. *num* 47. Imò extendi ad familiares Sãctissimæ Inquisitionis ratione particularis priuilegij, quod habere dicuntur ex *Royas de hæret. p.* 2. *n.* 421. *& fol.* 283. *p.* 1. fundat *Mastrill. d. loc. à n.* 186. *ad seqq.*

Et non solùm ad Religiosos omnes, personasq; Ecclesiasticas ex *Nigr. in cap. item statuimus*, & *de Graff. de effect. Cleric. eff.* 4. sed etiam ad fratres Clericorum secum habitantes in domo communi, post alios firmat *cit. Nouar. d. priuil.* 105. *num.* 9. & sic etiam ampliatur

28 in quolibet habitante cum persona immuni, vt ad hospitij onus non teneatur, sed tamen tenebitur contribuere, *Reg. de Marin. Arrest.* 461. *&* 491. dũmodò non habitet in fraudem, *Rodoer. ad Reg. de Marin. resol.* 167. *n.* 3. *&* 4.

29 Rursùs immunes quoque sunt Milites leuis, vel grauis armaturæ ex *text. in l. fin.* §. *pen. D. de mun. & honor. Georg. Acacius de priuil. milit. lib.* 2. *priuil.* 30. idemq; in militibus cohortis numero tercentum Straticotæ, qui licet non gaudeant immunitate munerum ordinariorum, exempti sunt ab extraordinarijs, & hospitijs, & contributionibus ex *Arrest.* 659. apud *de Marin.* quod ampliat etiam ad milites pedestres nouæ militiæ, nõ tantùm in actuali hospitio, sed etiam pro contributione, vt in Terra Pisticij practicatum refert, iterùmq; ampliat ad Iuratos, & Baiulos Terræ, tempore, quo resident, ex *Luc. de Penn. in rubr. de milit. neg. lib.* 10. *& Capibl. de auth. Baron. pragm.* 19. *cit. Nouar. d. priuil.* 105. *num.* 10. Item ad Neapolitanos, & ad forenses etiam ab onere collectarum ad hunc effectũ impositarum, *ibid. n.* 11. *&* 12. ad Fisci conductores, ex *Guttier.* & alijs, *ibid. n.* 12. Quod procedere in Regnis Hispaniarum ex lege particulari aduertit *Mastrill. d. cap.* 10. *n.* 195. Et exemptos etiam esse habentes vaccas à *n.* 50. suprà, ex dispositione ibi *Reg. pragm. vn. tit.* 55. *de Macellat.* §. 1. *t.* 1. *Mastrill. d. loc. n.* 197.

30 Exempti etiam sunt Titulati, ac Barones, vt non teneantur ad actualem militum hospitationem in terra, in qua habitant, sed tantùm contribuere tenentur, vt in *Arrest. R.C.* 552. apud *R. de Marin.* Sicuti etiam Viduæ, estò

31 dicantur miserabiles personæ, & honestatis causa ab hospitij onere excipiantur, quoties tamen essent diuites, tenentur pro contributione, *Capibl. de Baron. pragm.* 19. *n.* 46. *ex text. in l.* 3. *C. de mun. patrim. lib.* 12. & ità sæpiùs practicari vidisse testatur *Nouar. d. priuil.* 105. *n.* 20. *Reg. de Marinis resol.* 167. *n.* 8. *lib.* 1.

32 Prætereà sunt etiam immunes Ciuitates, & Terræ, tàm Demaniales, quàm etiam Baronales, quæ in specie priuilegiatæ sunt, proùt est Ciuitas Neapolitana, quæ omnimodè immunis est ab onere hospitandi, & contributione, vt per *Capit. eiusdem Ciuit.* per Regem Catholicum concessa, etiam si vellent hospitari mediante mercede, quod demùm in anno 1536. per Cæsaream Maiestatem fuit declaratum, vt non habeat locum respectu familiarium, & Curialium sequentium Curiã Sacr. Maiest. quibus assignantur quæ-

33 dam quarteria particularia Ciuitatis, verùm hoc noluit fieri gratis, sed soluta iusta mercede taxanda per duos exper-

expertos eligendos, vnum per S.M. & alterum per Ciuitatem, *Reg. de Pont.de potest.Proreg.tit.1.§.6 n.23. & 24.Tasson.de antefat.vers.2.obs.2.n.19.*

34 Quemadmodum de Ciuitate Panormi, Messanæ, Catinensi, & alijs quamplurimis hoc priuilegium à Rege habentibus tradit *Mastrill. de Magistr. lib.3.c.10.n.192.* Idemq; esse in Regno Neapolitano dicens *n.193.* in quo Barones sibi reseruant vnam ex eorum Terris pro Camera, accipiendo pro dicta causa pecuniam à Vasallis ex *Vrsill.ad Afflict.dec.101.* vt ab onere prædicto exempti fiant, de cuius Cameræ reseruatæ materia latè infrà annotabimus ad *Auth.* nostrum in *§.5. de Cam. reseruat.* pro nunc verò adeundi sunt *de Pont.in d.§.6.num.19.& seqq. Mut. Surg. in annot. ad Neap. illustr..cap.21. priuil.42.fol.375.& seqq. Reg.Rouit.in d.pragm.3.de milit.n.14.& seqq.Nouar. d.loc.n.19. & de grau.Vasall.to.1. grau. 145.& quæst forens.p.1 q.84. & 90.*

35 Præter verò istas Ciuitates, & Terras, quæ hoc potiuntur priuilegio, omnes aliæ in Regno tenentur, prout fuit iudicatum etiam contrà Ciuitatem Capuæ, vt suprà *num.1.* Et contrà

36 Officiales Dohanę Vigiliarum, ipsiusquè Arrendatoris homines, vt licet sint immunes, teneantur tamen pro hospitio contribuere, *Arrest.383.* apud *cit. de Marin.*

Qui autem immunes ab hospitijs sunt, non debent vicinos onerare, nec debent, vt illi onerentur, immunitatem impetrare, *l.omnes qui 9.C.de Metat.Petr.Gregor.d.cap.8. n.9.*

37 Aduertendum tamen est, prædictas immunitates non procedere in casu necessitatis, *Ant.Oliban.de iur.Fisc.cap. 4.num.35.Mastrill.d.loc.n.191.* qui admonet ex *d.Oliban.* quod prætextu dictæ necessitatis pauci sunt ex immunibus, qui à dicto onere liberantur, *Cancer.par.3.var.resol.cap.5. n.73.* maximè in Villis, & paruis Castris, *Nouar. d. priu.105.n.7.* excepta semper Ciuitate Neap. quæ in casu etiam necessitatis est immunis à tali onere, vt suprà, & in qua fuit ab Excellentiss. *D.Petro Antonio ab Aragonia* Regni olim vigilantissimo Prorege Regium Præsidium erectum, in quo Hispani milites hospitantur, ac resident; prout in Ciuitatibus Regni Panormi fuisse etiam ad idem domos erectas, quæ *quarteria* appellantur, testatur *Mastrill. d. loc. n.215. & 216.*

AD QVÆST. VII.

An Doctores legum sint immunes de iure communi à munere hospitij, & qui.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVrisprudentiæ, & Iurisconsf. encomium affertur n.1.& 2.& quid sit methodus studendi, legendiq; iuris remissiuè n.3.

Doctores legum, an sint immunes ab onere recipiẽdi hospitij n.4.etiã cũ filijs, fratribus, & vxoribus n.6. quid seruetur in praxi n.9. & 10. & in casu necessitatis n.11.& an teneantur contribuere in expensis ratione hospitij num.12. & 13.

Decis. istam per eadem verba excerpsere Episc. Ricc. & Rodoer. *in locis signatis n.5.*

Doctores, an sint immunes ab omnibus oneribus personalibus, & collectis nu. 7. & 8.

Immunitas concessa Doctoribus, alijsq; nobilitèr viuentibus in Regno pro capite tantùm n.14.

Immunitas siuè priuilegiũ nõ recipiendi hospitij, an competat tantùm Doctoribus actu legentibus, vel etiam alijs n.15. et 18. et quid in Licentiatis n.16. vel Bullatis n.17.

Libri, an sint essentiales Doctori n.21.eosq; non euoluenti, et consilium prastanti, an debeatur honorarium n.22.

Io: Aloysius Riccius Episc. *Collectaneas suas memoritèr dictare solebat d.n.22.*

Doctores imperiti, et non exercentes, an gaudeant priuilegijs? negatiuè num. 19 et 20. et plura de ijs dicteria memorantur num. 23. 24. et 25. et iocosi rhytmi in Doctorellos nu. 26. Arguitur contrarium n. 27. et 28.

Doctores sunt in dignitate constituti, et honesti, excelsi, parentes, ac amici Principum n. 29. et militibus præstantiores nu. 30. admittuntur ad officia Nobiliū n. 31. aliaq; priuilegia traduntur à n. 32. ad 41. et Authores de ijs agentes recensentur n. 42.

Scholasticorum, & Academiarum tractationem qui nàm instituerint n. 43. & 44.

Aduocati cur stando perorent n. 34. sunt immunes ab oneribus personalibus, hospitijs, & collectis n. 45. & 46. à tutela n. 47. & possunt malleatorem à vicina domo expellere n. 48.

An sint immunes ab excubijs tempore pestis n. 49. 50. & 51. & quid in hac fideliss. Neapolis Vrbe ob negotiorum numerum n. 52.

Aduocati dicuntur milites, laudabiles, necessarij, nobilissimi, togati, à n. 53. ad 55. pro labore honoraria accipiunt n. 56. eorumq; suffragia in causis decidendis aliàs præstiterunt n. 57.

Aduocati, an sint Lectoribus præstantiores n. 58. et Authores de eorum dignitate, ac priuilegijs tractātes referūtur n. 59.

Congregatio S. Iuonis *pauperum Aduocati in hac Ciuitate Neap. quod nàm habeat institutum n. 60.*

1 VT *Ciceronis* verbis exordiar: Fremant omnes licet, dicam quid sentio: Bibliothecæ mehercle omnium Philosophorum vnus mihi videtur 12. tab. libellus, si quis legum fontes, & caput viderit, & authoritatis pondere, & vtilitatis vbertate superare, vt contrà calumniatores (quos appellare libet *Doctore-mastiges*) *in orat. in laudem Iurisperitor.* concludit *Cęlius Calcagnin.* vidēdus etiam *Dauid Schmugk in apologetico contrà iuris studiosorū obtrectatores*, & præter *DD.* omnes videas cætera copiosiùs apud *Dethardū Horst. in orat. de dignit. et laudib. Iurispr. Vldaric. Zasium in orat. de laudibus leg.* quæ extat *in tom.* 5 *eius oper. Henricum Gebhardum in tract. de princip. et dignit. Iurispr. Martinum Siller. in orat. de SS. leg. dignit. amplitud. vtilit. et necessit. Nicol. Cisnerum opusc. lib. 3. in epist. ad Io: Matth. Stamler. de Iurisprud. dignitate, Euerhar. Bronckhorstium in orat. de laudib. Iurispr.* elegantissimam conscripsit, & habuit Orationem Romæ *Marcus Antonius Muretus*, quæ extat *vol. 1. orat. 7. pag. 82. & seqq.* itemq; *cit. Vldaricus Zasius* aliquot habuit, quæ sunt *in eius Epitome Vsus feud. orat. 3. cum seqq. Henric. Ernstius in Statera Iurisprudentiæ, et Iurisconsulti*, qua Iurisprudentiæ, Iurisconsultorumquè dignitatem pendit, atq; examinat.

2 Hinc Iurisconsulti sunt Regum Reges, & Imperatorum Imperatores: his Consultis maximi Duces parent: hi sunt Principum à Secretis: his Rerum publicarum claues, litium maximarum arbitria, Ciuitatum rectoratus, Prouinciarum proconsulatus, Regnorum magistratus, Imperiorum administrationes, & Mundi deniq; moderamen offertur: ad hos tanquàm ad spirantia oracula confluunt gentes, tradente *Aloysio Groto Cęco Hadriēsi in orat. 24.* Desinant nostræ laudis inuidi, desinant aliquandò graui supercilio minitari, etiam à nostris studijs iter est ad immortalitatem, patet studiosis callis apertus, & consternitur via facilis ad studia legum, siuè Philosophiæ practicæ, quæ modò ciuilis sapientia, modò prudentia ciuilis ab *Aristotele* nuncupatur, *Samuel Rachelius in lib. 1. Instit. Iurisprud. tit. 2. aphor. 3.* Verùm *de me-*
3 *thodo, & ratione discendi, studendi, legendiq; Iuris ciuilis* adeundi sunt *Io: Bapt. Caccialupus, Claudius Cantiuncula, Matthæus Gribaldus, Franciscus Duarenus, Io. Caluinus, Ægidius Mommerius, Euerbardus Bronchorstius, Hermannus Vulteius, Ioannes Loccenius, Christoph. Besoldus, Diodorus Tuldenus, Henricus Ernstius, Matthæus Stierius, Otto Philippus Zapperus, Samuel Rachelius*, alijquè.

4 Sed

4 Sed propositæ quæstioni accedendo, plura quidem noster *Author* ad id cumulauit, allegando primò *text. in l. medicos, C.de profess.& med. lib.*10. in quo de Doctore legum immuni tractādo indistinctè disponitur,& ex *l. fin. §. fin. D. de mun. & bonor. l.bis honoribus, §.angariarum, D. de vacat.mun. l.fin. C. de profess.& med.* ac *Bartoli* doctrinam in *d.l.medicos*, intelligentis in Doctore actu legente, non verò in Aduocato,& ex voti suspicione, quia *Bart.* fuit lector, & non Aduocatus, refert *Guid. Pap.* contrà *Bart.* inuehentem in *decis.* 88.389.& 788.aliorumq; pro Doctore indistinctè loquentium sententiam, vsq; ad *n.*9. Deinde à *n.* 10. in contrarium varia recenset, præsertim ex regula, quod quisque hospitij muneri obligetur, ac allegata iura intelligendo de his, qui actu legunt, non verò de Aduocato, cuius est alios patrocinari,non autem docere,& per verbum, *professores*, intelligendum de his, qui actu legunt; iuxtà latinam interpretationem: ex quibus confirmat opinionem *Bart.* pro qua *Ill. D.Alphonsum de Aualos* Locumtenentem allegasse singulare *Cons. Laurent.* Siluani 88. quod se non vidisse, neque *d. Alphonsum* in ea fuisse opinione idem noster *Author* testatur: Demùm refert *nu.*35.conclusum in Regia Camera, Regni Doctores huiusmodi immunitate non gaudere, quia ex eorum numero aucto, vt plurimùm illi sunt indocti, & Doctorelli dici possunt, non obstantibus alijs prouisionibus R. Cam. alitèr priùs expeditis.

5 Vnde pro annotationis nostræ coronide; Primò sciendum est, hanc nostri *Auth.* quæstionem fuisse integrè transcriptam ipso citato ab *Episc. Riccio in collect.*3109.*p.*7. & *Dom. Io. Leonardo Rodoerio* doctissimo I.C.*in addit.ad R. de Marin.resol.cap.*167.*lib.*1. Eādemq; retulisse *Thor.in comp.decis.p.*3.*ver.Doctores legum, & in supplem. d.comp. ver. Doctores legum, R.Tap. lib.*6. *Iuris Regni Neap.tit.de Hospit.fol.*358. *vers.sed an Doctores, D.Carolum Antoniam de Luca* elaboratissimum, ac doctissimum I.C. in suo *opusc. de præstantia Laureæ Doctoralis Iuristarum cap.*32.

6 Secundò, de iure indubitatum esse, legum Doctores à muneribus publicis, & sic à munere hospitij vnà cum vxoribus, & filijs excusari,ex rescripto *Constantini* Imp.*in d.l.medicos* 6. *C.de profess. & medic. lib.* 10. etiam pro eorum fratribus simùl habitantibus, ac viduis vxoribus, *Cons.Paschal. de virib. patr.potest.p.*2.*c.*5.*nu.*77. & 78. *Nouar. de priuil.miserab.person. priuil.*105.*n.*7. *Cons.Altimar.ad R.Rouit.dec.*70.*nu.*27. vt ex hoc etiam homines ad scientias addiscendas allicerentur, quoniam literatorū summa est necessitas in qualibet regulata Republica, vt latè obseruant *Petr.Gregor.lib.*17. *de Republ.c.*1.*n.*6.*lib.*18.*c.*4.*et* 7. *Bouadill.* 1. *Polit. c.*10.*n.*11. & alij relati à *D.Franc. de Amaya in d.l.*6. adeundus etiam *Iac. Gothofredus in comment. ad Cod.Theodos.ad banc legem*, quæ est 1.ibi *tit. de Medicis,& professor.& in tit.*21.*de profess.in eod.C.Th.*6. Ideòq; pro tuenda

7 Ciuitate non tenentur excubias agere, nec milites hospitio recipere, nec loricis, vel armis, quæ alijs imponuntur Ciuibus, instructi esse, nec Collectam soluere, nec deniquè legationis munus obire, *Natta cons.*1. *vol.* 1. *Flamin.de Rubeis cons.*1.*à nu.*13.*Pacian.de probat.lib.*2.*c.*41.*nu.*151. *Menoch.lib.*2. *de arbitrar.cent.*4.*cas.*379.*Fontanell..de pact.nupt.cl.*3.*gl.*1.*n.*11.*et seq. Besold.in dissert.de studiosis,magistr.&c.c.*9..*à pag.* 202. *Casp. Klock. in tract. de contribution. cap.*15.*n.*6.*& seq. Benius de priuil. I.C. p.*3.*priuil.*96.*& seq.Io:Harpprecbt. ad §.*5.*Instit.de Iure person.nu.*55.*lib.*1. *Casp.Manz.in decis.Palatin.in appendice quæst.*3. quia hospitationis militum onus personalem cōtinet vexationem, à qua Doctores liberi sunt, *Klock. d. tract.c.*17.*nu.*239. *Mastrill. de magistr. lib.*3.*c.*10.*num.*190. *Petr.Gregor.lib.*10. *synt.c.*8.*num.*9.*Faust.in cons.pro Ærario class.*3.*ord.*98.*& class.*10.*ord.*816.*Costa de ratione ratæ qu.*236.*n.*9. vbi exten-

8 dit hanc immunitatem ad omnes im-

positiones, collectas, & datia quæcumque, etiam pro molitura frumenti; etenim in *d. l. medicos* expressè de rebus, quas in Ciuitate possident, immunes esse statuitur, vt contrà *Thoming. dec.* 55. negantem tenet idem *Klock. d. cap.* 15. *à num.* 101. vbi limitat summa vrgente necessitate, quem sequitur *Brũneman. in comment. ad Cod. ad hanc l. tit.* 52.

9 Et licet amplissimum hoc priuilegium in desuetudinem abierit, & dicta immunitas non seruetur, ex *Carauita in rit.* 166. *n.* 30. relato à *Viuio dec.* 162. *n.* 11. dicente in Ciuitate Aquilæ esse immunes, & referunt *Mauson. de causis executiu. limitat.* 9. *n.* 17. *cit. Cons. Altim. d. l.* Papiæ tamen, seù Ticini quoad professores publicos, tàm legalis disciplinæ, quàm aliarum artium ipsos omnes gaudere priuilegio immunitatis, ex *cit. Costa* tradit *Horat. Barbat. de diuis. fruct. p.* 1. *c.* 8. *n.* 62. tùm quia non

10 spectandum quid hìc, vel alibi fiat, sed quid fieri debeat, *l. sed licet* 12. *D. de off. Præsid.* ità & hìc non respiciendum quid hic, vel ille sentiat, sed quid ex rei veritate, & iuris dispositione sentire debeat, *Quirinus Kubach. centur.* 3. *quæst. illustr. politico-iurid decur.* 7. *qu.* 7. *pag.* 849.

11 Illudq; priuilegium de iure solùm limitatur in casu necessitatis, vt diximus in antecedenti *quæst. num.* 37. & post *Oliban. Cancer. var. resol. par.* 3. *cap.* 5. *nu.* 73. aduertit, quod hoc prætextu

12 pauci Doctores excusantur, præsertim in paruo Castro. Imò præfata immunitas à munere recipiendi hospitij intelligenda est, vt ij non teneantur hospitari milites respectu habito soli habitationi, ne in eorum studijs, & exercitio turbentur, respectu verò aliarum expensarum, quæ pro hospitijs fiunt, non esse immunes, fundat *Thesaur. qu. for.* 93. *par.* 1. vbi ità per illum Senatũ iudicatum refert *n.* 8. *& seq.* quem sequuntur *Io: Baptista Costa de ratione ratæ d. qu.* 158. *nu.* 8. *R. Rouit. d. decis.* 70. *nu.* 17. quod comprobatur ex *Arr. R. C.* 461. *&* 491. apud *R. de Marin.* nisi tamen alitèr vigeret Consuetudo, *Nouar. d. priu.* 105. *n.* 7.

13 Inter expensas autem contribuendas non annumerari militum extorsiones, pro quibus ad contributionem præfati non tenentur, tùm quia illæ inter infortunia reputantur, tùm etiam, quia pro huiusmodi damnis non potest imponi collecta, exponit *cit. Rouit. nu.* 21. *&* 22. Nec posse homines particulares capi pro dicta causa, neque cogi ad soluendum in solidum, sed quemlibet pro rata; tametsi possit capi ille, cui exigendi onus est datum, si fuit negligens, & posteà ipse exiget ab alijs, tradit *Costa d. loc. n.* 9.

14 Rursùs aduertendum, quod immunitas concessa Doctoribus, Professis, Iurisperitis, Iudicibus, Notarijs, ac alijs nobilitèr viuentibus in Regno, ex dispositione *Pragm.* 1. *de appret.* debet intelligi, proùt fuit decisum die 26. Septembris 1541. de his nempè, qui nullam artem exercent, sed de consuetudine, aut origine nobilitèr viuere reputantur, & tunc sunt immunes à capite tantùm, proùt hactenùs per Reg. Cam. fuit obseruatũ, exclusis Iudicibus cart. & Aromatarijs, qui non comprehenduntur in *Pragm.* vt legitur in *Arrest.* 57. apud *de Marin.* & refert *Thor. in supplem. comp. decis. ver. immunitas cõcessa Doctoribus*, vbi etiam monet videndum esse *Petr. Piccol. in comment. ad cit. Pragm.* 1. *de appret. n.* 33. *&* 48.

15 Quibus ità prælibatis, quæstio in hoc apud *DD.* fuit, quam in specie *Author* noster hìc examinat, an præfatum priuilegium non recipiendi hospitij, complectatur etiam Doctores actu nõ legentes, sed vel in Aula, vel in iudicijs scientiam iuris exercentes, & quid dicendum in Doctoribus, qui sine opera, sed tantummodò quoad titulum Doctoratus munia habere dicuntur, otiosèq; viuunt, in literis legalibus graduati, sed sine vllo exercitio illas profitentes?

Sciendum est, quod pro affirmatiua fassi sunt DD. nonnulli, & de communi dixit *Natta cons.* 1. 20. *&* 65. *nu.* 1. *lib.* 1.

& alij

& alij apud *Guttier.lib.1.pract.quæst.ciuil.* 21. *& seq. Cothman. cons. acad.* 14. *Casp.Klock. d.tract. de contribution. cap.* 15.*nu.*13.*& seqq. Petr.Lenauder.de priuil.Doct.p.*2.*§.*7. *Azeued.l.*8.*tit.*7. *lib.*1. *recopil.& l.*2.*tit.*10.*lib.*8.*n.*111. *Garzia de nobil.gl.*35.*à num.*4.*& glos.*48.*§.*1.*à num.*73. ità quod etiam competere Li-
16 centiatis quidam affirmauerint, quam vti æquiorem opinionem defendit *cit. Klock.n.*27. quia fauores, qualia sunt huiusmodi priuilegia, ampliandi sunt, & non restringendi ad Doctores, qui actu docent, maximè cum concessa fuerint non solùm ob studiorum vtilitatem, sed ob dignitatem gradus, & scientiæ excellentiam, vt exponit *P. Andreas Mendo Soc. Iesu de Iure Academico lib.*1.*qu.*13.*§.*2.*nu.*317. Negant tamèn *cit.Siluan.d.cons.*88. *Ludouic.decis.Lucens.*6.*Menoch.d.cas.*379.*num.*13.
17 Imò etiam militare in Bullatis Doctoribus; sed in his affirmat *Matth. Stephan.lib.*2 *de iurisd.p.*1.*c.*6.*membr.*1. *à n.*74. & post alios declarāt *cit. Klock. n.*78.*Harprecht.d.§.*5. *Instit.à n.*67. *ad* 76. si nempè præuio examine sint ij creati, quod fortè præsumendum.
18 Quidam etiam circà dictum præsertim priuilegium, imò etiam à muneribus personalibus nullatenùs Doctores eximi posse, præcipuè hoc in Regno, nisi ij Aduocati sint, vel Lectores, & ità intelligunt *l.*3.*& l.sancimus, C de Aduoc.diuers.Iud.Bald.in d.l.*3. *Rip.in* 1.*resp.de mun.& bon.col.*2. *vers. & in eadem persisto, à Vall. cons.* 66. *à nu.*40. *lib.*1. *Iacob.Ben.de priu.I.C.p.*3.*priu.*96. *Barbos.in collect.ad d. l sancimus num.*3.
19 *&* 4. Et sic otiosè viuentibus, & Doctoratum non exercentibus præfata priuilegia denegari fundant *Menoch. d.cas.*379.*n.*12. *D.Cons.Petra super Rit. M.C.*101.*n.*8. dummodò non sint sernatis seruandis in publica Vniuersitate, & Academia admissi, quamuis in istis sæpè verificetur esse Doctoratos, & non Doctores, *R.de Marin.*2.*resolut.* 67.*Card.de Luca de præeminent.disc.*35. *n.*14. alter *de Luca in obs. ad Præs. de Franch.decis.*564. vbi Doctoratum in Chirurgia gaudere decisum legitur.
20 Legalis namq; scientia non solùm cōsistit in scire, sed in operari, ex *Bald. in l.*1.*col.*1. *D.de iust. & iur.* & aiente *D.Alphonso de Escobar,* Doctor, qui nō profitetur scientiam docendo, siuè legendo, indignus est gradu dignitatis, & priuilegijs, *in tract. de Pontific. & Reg.iurisd.&c. cap.*20.*à num.*47. ex *Gl. in l.si duas* 6. *§.vtiquè* 4. *D. de excus.* & ex *Cuiac. in recitat. ad eundem text.* in qua vocat Doctores non profitentes, *Sedentarios, & in vmbra educantes studia,* additq; nomine horum intelligendos etiam esse Doctores illos, qui in Oppido non sunt causarum patroni, quin aliud peragant, nec librorum scriptioni vacent, non autem illos, qui ad docendum parati, per aliquod tempus ex causa cessant, quam doctrinam non conuenire ijs, qui gradu insigniuntur, docet *cit. Mendo d.qu.*13. *nu.*319. dicens tamen *in qu.*15.*n.*376. eadem
21 priuilegia non competere Doctoribus legalis scientiæ expertibus, licet in Doctoribus libris carentibus contra *Besold.in dissert. de Studios.cap.*10. *pag.* 146.*&* 147. non procedere dicat, cum absolutè non sit verum, dum non est essentialis conditio ad gaudendum priuilegijs in Doctore requisita habere libros scientiæ cuiuscumq; proprios, sed tamèn verū esse, quod absq; illis munus Doctoris adimpleri nequit, indeq; posse quenquam priuilegijs priuari, si suo non satisfaceret muneri, addendo ex *Ias.in l.*1. *§.vbi, D.de off.Procons num.*2. Doctorem, qui con-
22 silium præstat, quin libros euoluat, nō posse petere honorariū, tunc verum esse, cum Doctor non haberet in promptu doctrinas, tempore antecedenti satis præmeditatas, proùt de *Io. Aloysio Riccio* meritissimo *Vici æquensis Antistite* refert *D.Cons.Petra super d. Rit.*101. *n.* 31. illum, vti memoriæ prodigium, solitum fuisse Collectaneas suas memoritèr dictare; quod continuo studio adipisci licet, vt in casibus frequentibus possit etiam consilium optimum absque nouo studio præstari, vide ad

libros

libros de nouo lectitandos pro singulis euentibus non sit opus, vt etiam in Medico valdè experto idem *Mendo ibid.* testatur.

23 Prætereà, quia etiam si sint approbati, ex superueniente causa reperti indocti, possunt reprobari ex *Gratian. discept.* 186. *n.* 31. vbi *n.* 32. ex *Nicol. de Neap.* testatur, quod in Regno Archiepiscopus Capuanus redeuntes Doctores ad patriam iterùm faciebat examinari, & inhabiles reprobabat; non enim est Doctor, qui Doctoris tenet locum, sed qui Doctoris exercet opera, vt in *cap. non est facilè* 40. *dist. Consil. Petra d. l. n.* 9. cōtrà quos inuehit *Bald. cons.* 44. *lib.* 2. vbi hanc ponit notabilem subscriptionem, ibi: *Baldus de Perusio ignorantiæ inimicus, alienæ inimicissimus, suæ paratus corrigi à quocumq; & correctiones patiens libenti, ac humili animo, quia ignorare non est vitium, sed natura l. sticbum, de leg.* 3. Qui Doctores

24 vocantur fontes sine aqua, & asinæ Balaam comparãtur, doloresq; vel monetæ tonsæ, idest sine literis, *Gratian. d. c.* 186. *n.* 37. *&* 41. vel *Doctores necessitatis*, quæ legem non habet, siuè *Doctor Valentiæ, longa vestis, & curta scientia*, vel, vt Galli dicunt, *Aduocatus Pilati*, qui scilicet nullum habet exercitium, iuxtà illud Pilati, *nullam inuenio in eo causam*, vt colligit *Ægidius Menagius in Adagijs Italis prou.* 30. Satis enim verissimum esse deprehenditur, quod asserunt *Ias. in l id, quod nu.* 22. *& seq. D. de leg.* 1. *Knichen. de Saxon. non prou. iur. ver. Ducum c.* 3. *num.* 228. *Caualc. decis.* 20. *num.* 25. *par.* 2. Doctor

25 sine lege, Comes sine Comitatu, Eques sine equo, Episcopus sine Episcopatu, Abbas titularis in ordine S. Benedicti, Canonicus sine præbenda, Cardinales Rauennæ, Rex Scacchorũ, Imperator Græcorum, sunt nullatenẽtes, nobiles, & equites in herba, referuntq; etiam *Gomez de grat. & expectatiu. n.* 37. *Decian. resp.* 9. *nu.* 22. *vol.* 1. *& resp.* 19. *n.* 118. *vol.* 3. & in similibus dicitur (*vn Conte senza giurisdizione è come vn fiasco senza vino*) *Io: Gruter in Florileg. Eth pol. in Prouerb. Ital.* vocanturq; nonnisi æquiuocè, sicut pictus equus ad parietem, est etiam equus, vt ait *Gylman lib.* 2. *decis. Cam. fol.* 772. *n.* 2. & nemo nominari debet Comes, Dux, Princeps, nisi habeat subditos, & territorium, *c. quis dicatur Dux* 1. *fol.* 10. *Mart. de Carat. in tract. de Princip. qu.* 65. *Morot. resp.* 46. *n.* 19. *& seq.* sine quibus se habent tanquàm fides sine operibus, *Tiraqu. de nobil. c.* 25. *n.* 9. *Pruckman cons.* 22. *nu.* 143. *vol.* 1. *Rimin. cons.* 672. *n.* 60. *lib.* 6. *Laratha in Theatr. feud. p.* 5. *dilucid.* 19.

26 Horum verò Doctorellorum infinitus est numerus, vt ex *Purpur.* firmat *Ant. Maria Corat. de commun. opin. lib.* 2. *tit.* 9. *num.* 39. qui circà montis radices versari dicuntur, vt notauit *Hadr. Iun. cent.* 7. *adag.* 9. Hinc ille lusus in ipsos, qui scilicet solùm studuere in titulo *de Iuris, & facti ignorantia*:

In Institutis comparo vos brutis:
In Digestis nihil potestis:
In Codice scitis modicè:
In Nouellis comparamini asellis:
Et tamèn creamini Doctores:
O' tempora! O' mores!

Cuius meminere *Io: Gisen. p.* 2. *de vita Academ. dig.* 7. *nu.* 42. *Guilhelm. Ant. de Freundeberg in Proœm. de rescript. morat. n.* 5. *lit. m. P. Andr. Mendo d. cap.* 15. *num.* 366.

27 In contrarium verò consideratur, quod in *d. l. Medicos* Imp. *Constantinus* describendo personas, quæ ab omnibus muneribus, vel ciuilibus, vel publicis immunes esse debent, inter eos legum Doctores enumerat, nulla facta mentione, an sint Lectores, vel Aduocati, an docti, vel ignari, vnde contra *textus* regulam non est à nobis facienda distinctio, *l. de pretio, D. de public. in rem act.* Cumq; talis immunitas ob dignitatem Doctoratus constituta sit, *Viu. comm. opin. lib.* 1. *opin.* 197. *num.* 1. *& cit. Mendo n.* 317. hinc ob solam ipsam dignitatem exemptioni locus erit, veluti in honorem ipsius dignitatis concessæ, quamuis, qui illam assequutus est, proptèr eius imperitiam omni honore,

nore, & beneficio indignus esse deberet, pro digno tamèn existimãdus est, ad hoc, vt ab oneribus omnibus exemptus sit, arg. eorum, quæ notantur per *glos.in c.præcipimus 26. vers.sacrilegium 93.dist.* & sic, vt priuilegijs Doctoribus cõcessis gaudeat quilibet Doctor, licet ignarus, dixerunt *Franc.de Aret. Ant.de Butr. & Felyn. in c. Clerici extr. de iudic.& in rubr. de maior. & obed.* & tradita in cõtrarium à *Barbat. cons.57. vol.2.* falsa esse, *Lenauder. in tract. de priu. Doctor.in qu.13.nu.51.p.1. Viu.d. loc.opin.196.n.3. Paschal. de patr.potest. p.2.c.5.n.69.*

28 Vnde tanquàm pecudes detestãdos esse, qui de facili, & lubrico linguæ Doctores iuris contemnunt, Doctorumq; priuilegia violare volentes, faciunt hospitia militum in domibus eorum, inquit *Harprecht. in d.§.5.Inst.de iure pers.n.55.circà fin.* quia hoc cedit dedecori tantæ dignitatis, & cum læsione publicæ vtilitatis coniunctum est, vt scribit *Io:Francisc.Ponzinibus in tract.de lamijs,& excell.iur.num.20.* Ex quibus rationibus Doctorem quemlibet ab Ærariatus munere suscipiendo eximit *R.de Marin.lib.2.resol.67.* quem sequitur *de Luca d.opusc.c.16.*

29 Doctoratus namq; de per se dignitas est, & Doctores in excellenti dignitate procùl dubio cõstituti, arg. *l.2.in fin.& l.4. D. de excus.tut. l.prouidendum 7.C.de postul.l.nobiliores 3. C.de commerc.d.l.medicos 6. Nou.117.cap.4.* ibi: *cuiuslibet sint dignitatis, aut militia, aut studij, c.quantò extr. de magistr.* & dicuntur viri honesti, excelsi, eosq; amicos, & parentes suos appellare solent Principes, vt ostendunt *Chassan. in Cathal.glor. mundi p.8. consid.10. & 12. Besold. & Mockhel.in dissert.de præmijs concl.78. Ant.Tassara de errorib. Notar. cap.25.n.7. Harpreckt.in d.§.5.n.11. & seq. Franc. de Petris cons.1. Reg.Valenz. cons.34.ex n.60. Fontanell.dec.503.sub n.34.to.2. Reg.Sanfel.dec.56.nu.1. Thor. p.1.comp. ver. Doctor, Muscatell.de Doctor.dignit.num.30. Cons.Petra super rit. 101.nu.3. & seq.* vbi post *Christingum decis.Belg.126.n.14.* refert, quod *Henricus* Rex magis gloriaretur Doctoris, quàm Regis titulo, veluti illum virtute, hunc verò fortuitò assequutum. Sed

30 hùc etiam confert, quod de *Georgio Fiscello* Doctore, & Vicecancellario Sigismũdi Imperatoris scripsit *Æneas Syluius lib.4. comment. in res gestas Alphonsi c.19.* Adoptatus is erat à Cęsare ob virtutes, & officia in ordinẽ Equestrem; cumque Imperator in Synodo Basiliensi pro rebus arduis agendis, in vnum locum Doctores iuris, in alterũ Equites coegisset: ille Doctor dubitare cæpit, vtri parti se adiungeret; Ad Equites tamèn cum transiturus esset, tunc Imperator, *Stultè*, inquit, *facis Georgi, & nimis ridiculus es, qui militiam literis anteponis, cum scias ex idiotis me vel sexcentos vno die Equites creare posse: ast ex eodem genere ne vnũ quidem annis mille Doctorem:* Idemquè referunt *Herman.Kirchner.de off.& dignit.Cancell.lib.3.cap.3.num.88. Lansius de Academ.pag.83.& seq. Zypæus in suo Iudice lib.3.c.2.num.27.fol.180. Harprecht.d.loc.n.78.*

31 Hinc admittuntur ad officia, ad quæ nobiles tantùm admitti debent, *Cons. Petra in d.rit.101. n.6. de Luca d.opusc. de præst.Doct.cap.12. P.Mendo d. q.13. n.314. D.Ioannes de Carualho in tract. de legitima, & quarta p.1.à nu. 265. ad seq.* & sic admitti ad Canonicatus, in quibus solùm nobiles admittuntur, *Harprecht.d.§.n.94.* ità vt magna Comitissa nubens Doctori, non dicatur nubere indigno, *Fontanell.de pact.nupt. claus.7.gl.3.par.15. n.62. Campegius de dote p.1.qu.13.nu.2. Thom. Sagittarius apud Arum.de iure publ.vol.3.pag.92.&* secundùm *Matthesilan.sing.59. num.9.*

32 Doctor ob aliquod scelus ad vltimum supplicium damnatus, sine præuia degradatione mori non debet in dignitate, traduntq; *Thor.in Cod.rer.iud. alleg. 28.num.5.Reg.Sanfelic.dec.56.num.18.* Imò in torneamentorum, & cæterorum equestrium ludorum spectaculis, ac hastiludijs, Doctorem cum alijs nobilibus pro corona, & præmio in certamen

men venire, & alia plura decorè facere posse, post *Lansium de Academ. pag.* 81. contrà Equitem *Misnicum* tradit *Harprecht.d.l.n.* 17.*&* 97.

33 Et quia nobiles sunt, alios præcedere debent, imò Nobilibus in sedendo, regularitèr Doctor præfertur, *Besold.in dissert.de studiosis &c.c.9.p.*112. Et quod magis est, Imperatores rescripserunt, Doctores ad Iudicem, vel Magistratum venientes, non stare, sed sedere debere, pœna ternarum auri aduersùs Iudicem constituta, qui hanc sedendi facultatem denegauerit, *l.vlt. C.de off.diuers. Iud.* facit *textus in l. fin. §.vlt.vers.& sedendi, C.vbi Senator. vel clariss.conuen.* sed cur Aduocati stando
34 perorent, vt est statutum in hoc Regno ex *Pragm.*20. *de off.S.R.C.* differit *Ianus Langleus lib.*1. *ocij semestr. cap.*3. quia reuerentiã eo situ Iudicibus exhibent, & languidiùs sedendo peroratur.

35 Et ciuilis sapientiæ professores per terrarum orbem solemnitèr principari, & sedere in Aula Imperiali, scribit *Azo in proœm.Instit. n.*1. Inde ait *Angelus de Perusio in l. cum salutatus* 1.*C.de sent.pass.* quod licet Papa recipiat omnes ad osculum pedis, tamen *Vrbanus* Papa ipsum tanquàm Doctorem recepit ad osculum pacis, quem refert *cit. Panzinibius de Lamijs n.*19. inter *tract.diu.tom.*11.*par.*2.*pag.* 350. Et si quis alicui Doctori, vel No-
36 bili rationem reddere tenetur, ipse ad eos accedere, non autem Doctor, vel Nobilis obligatur *Bon.de Curtili de nobilit.priu.*16.*Chassan.d.consid.*38.*p.*8.

37 Propter dignitatem etiam, ac excellentiam personæ, iniuria Doctori facta, pro atroci reputatur, vt illius persecutio cuiuis de populo, non secùs ac crimen publicum detur, *Christophorus Lanfranchin.in disp. de præcedentia Doctor.& milit. num.*27. *Benius de priu.I. C.par.*2.*priu.*47.*et* 48. nec Doctor ob
38 paupertatem in corpore luit, neque in carcerem conijcitur, nec quæstionibus, seù tormentis subijcitur, excepto Maiestatis crimine, *Harprect. d.§. n.*9. nec ob crimen suspendio dignum, laqueo, sed vel relegatione punitur, vel ferro è medio tollitur, vt post alios colligunt *Besold. in dissert. de studiosis &c.c.*9.*à pag.*132.(quia nobiles, egregij, conspicui, atq; clarissimi, & in dignitate positi sunt) *Harprecht.d.§.*5.*à n.* 23.25.*et à n.*30.*ad* 34. & alij infrà allegandi.

39 Insupèr Doctoribus plus fidei, quã hominibus plebeis tribuitur, & Doctori, quamuis vnico testi, attestanti de sui discipuli peritia plenè creditur, *l. nemini* 11. *§.*1. *C. de Aduoc. diu.Iud.* & testimonij dicendi, vel iurisiurandi præstandi causa ad tribunal non euocandi, sed Iudex ad eorum domum Notarium, à quo examinentur, mittere debet *l.ad personas egregias* 15.*D.de iureiur.* & ijs tanquàm dignioribus instrumentorum communium custodia committenda est *arg. l. fin. D. de fide*
40 *instr.* Nec armorum gestatio Doctori, tanquàm militi prohibita est, *Pacian. de probat.lib.*2.*c.*41. *n.*158. alijquè. Et ipso iure efficitur Ciuis illius loci, vbi profitetur *arg. l.municeps* 23.*ff. ad municip.* & in electionibus anteponi cęteris debet, *Bart.in l.*1.*n.*43.*C.de dignit.*
41 & Doctori permissum est etiam sine speciali concessione nobilium insignia vsurpare, dummodò à certæ familiæ insignibus abstineat, *Theod. Hopingk de Iure insign.cap.*6.*§.*5. & si per viginti annos in probatis Academijs publicè docuerunt, illustres efficiũtur, adeòquè Comitiuam Palatinam adipiscuntur, *arg. l.vn. C.de profess. qui in Vrbe Constantinop. Harprecht. d.loc. nu.*63.*et* 64.*Præs.de Franch.dec.*115. *Iul. Capon. tom.*3.*discept.*161.

42 Hæc profectò, cæteraq; eximia Doctorum priuilegia copiosiùs tradunt *Muscatell. de quidditate, dignit.et auctor.Doctor.* vbi *Pratus in add. Mutius Recchus in Glosa Priuil. Sacri Colleg. Doct.Neap. cit. de Luca in opusc. de præstantia Laureæ Doctoralis Iurist arum*, ex nostris; *Et Petrus Lenauder. de priuil. Doctor. Iacob. Benius de priuilegijs Iurisconsultor. Christoph. Vualterus de statu, iuribus, et priuilegijs Doctorum*

Chri-

Christoph. Besoldus in dissert. de Studiosis, Magistris, Licentiatis, ac Doctoribus, Io: Halbritterus in orat. de Priuilegijs Doctorum, subnexa tractatui *Henr. Boceri de bello, et duello, Io: Dietriches Fregiszmont. in discurs. de Doctor. dignit. nobilit. priuil. et praeminentia, Euerbardus Bronchorstius in tract. de priuileg. studiosorum, tùm professor. et Doctor.* Et
43 quoniam Scholarium nomine in fauorabilibus Doctores comprehenduntur, adeundi sunt, præter *Gothofred. Pac. Donell. Cuiac. Bolognin. Sicbard. Frischen. Gilchen. Cuppenar. Hunn.* aliosquè in celebri *Auth. habita C. ne filius pro patre &c. Petrus Rebuff. et Horat. Lucius de priuilegijs Scholasticor. Iacob. Middendorpius in tract. officior. Scholastic. P. Andreas Mendo de Iure Academico lib. 3. per tot. Io: Volckmannus Beckmann. in tract. de priuileg. studiosor. Kremberger in tract. de sumptib. studior. Abausuerus Fritschius de stipendijs stu-*
44 *diosor.* Et de varijs Academijs, siuè Vniuersitatibus scholasticis scripserũt *citati Middendorpius, et Mendo, Edmũdus Richerius, Franciscus Suvertius, Gabriel Lubeus, Henric. Bocerus, Hieronym. Matranga, Iac. Cabagnesius, Iac. Schopperus, Petrus Cratepolius, Petrus Vuinstrupius, Sim. Maricius, Vuolfang. Iustus, Matth. Stephanus, Alphonsus de Escobar*, alijquè.

45 Nos verò à nostri *Auth.* doctrina, ac R.Cam. decisione non recedendo, insimùlq; secundùm veritatem scribendo, neque *Bart.* opinioni in solis Doctoribus actu legentibus circà immunitatem hospitij recipiendi inhærẽdo, concludimus, nõ solùm Doctores actu legẽtes, sed etiã Aduocatos illa perfrui indubium esse, sicq; illos ab omni munere personali exemptos esse, ex *l. sancimus, C. de Aduoc. diu. Iud. Donell. in comment. iur. ciu. lib. 18. c. 3. vers. præterea Aduocatus*, ibiq; *Osuvald. lit. E. Hadr. Puluçus in orat. de Aduocat. priu. for pag. 17. August. Barbosa in d. l. sancimus n. 5. Thesaur. quæst. for. 99. lib. 1. Mund. in tract. de munerib. cap. 6. nu. 187. Gratian. d. discept. 186. à n. 2.* quem, *doctissimum virum, & præceptorem suum ex lectura suorum operum* vocando, sequitur *Balthas. de Angelis super lib. 2. Cod. tit. 7. de Aduocatis ad l 3. n. 4. R. Sanfel. decis. 56. n. 4. et 5. to. 1. Thor. in comp. dec. ver. Aduocatus, cit. de Luca d. opusc. de præstant. Doct. cap. 32. n. 6.*

46 Imò nec etiam illis inuitis ad munus collectarum colligendarum grauandi sunt *l. ne quis 3. C. eod. Guid. Pap. d. decis. 88. et 388. Matth. Stephan. de iurisd. p. 2. c. 10. nu. 16. Tiraquell de nobil. cap. 29. n. 15.* licet à tributis patrimonialibus immunes non esse scribãt *Guttier. lib. 1. pract. qu. 23. Mundius de munerib. d. cap. 6. nu. 190.* vndè & decisum refert *Cons. Petra in d. rit. 101. à n. 7. ad seqq.* post *Cons. Rocc. resp. 32.* Ad-
47 uocatos immunes esse ab omni onere personali, & sic à tutela excusari, proùt etiam excusantur Doctores actu legẽtes, *Ant. Faber in Iurisprud. tit. 25. princ. 1. illat. 3. de immun. Io: Thom. de Rogerio in allegat.* apud *Cons. Paschal. de virib. patr. potest. p. 2. c. 5.* & ipse *Cons. Petra* id
48 etiam extendit in alijs priuilegijs, quod possit Doctor actu legens, Aduocatus, & Iudex fabrum malleatorem à vicina domo expellere, *ibid. à n. 13. et seq. de Luca in animaduers. ad Gratian. d. cap. 186. num. 8. et seqq. et in cit. opusc. cap. 29.*

49 Hinc & *Ripa in tract. de peste tit. de remedijs §. vn. nu. 216.* quem sequitur *Franc. Marc. decis. 637. per tot.* testatur, Aduocatos ad officia custodiæ portarum Ciuitatis tempore pestis esse immunes, dummodò sint alij vicini, qui huic muneri, & custodiæ inseruire possint, & ità latè probat, & pro Aduocatis in Regio Pintiano Senatu decisum fuisse refert *D. Anton. Fernandes de Otero in tract. de Officialib. Reip. par. 2. cap. 13. à num. 6. ad 26.* non vrgentibus
50 fortè actibus contrarijs singulorum, qui non potuerunt in præiudicium immunitatis toti Collegio Aduocatorũ concessæ hoc onus personale subire, vt tradit *cit. Oter. d. cap. 13. n. 24.* cum nemo priuilegio suo renunciare possit, quod non ipsius fauore, sed ordinis

Nn da-

datum est, *arg. l. ne quis 3. C.de Aduoc. diu.Iud.* in puncto docet *Brunneman.in*
51 *comment. ibi.* Rationem huius immunitatis concedendæ ducunt aliqui, tùm ex dignitate Aduocationis, & vilitate functionum eiusmodi publicarum, tùm ex tanto labore, qui longiorem vitam sępiùs absumptis viribus abrũpit, vt de *Hortensio*, quem causarum Regem nominat *Ascon.* cecinit *Seren.*

——Sic est Hortensius olim
Absũptus causis etenim confectus agendis
Obticuit, cũ vox domini viuente periret,
Et nondùm extincti moreretur lingua diserti.

Nulla illis sollicitudo iniungenda, nulla inspectio, nulla discussio, nullum deniq; aliud præter arbitrium in eodem dumtaxat loco, vbi aduocationis exercetur officium, ex *d. l.sancimus, P. Ioseph.Gibalin.tom.2.de vniuers.rer. negot.lib.6.cap.3.art.9.n.19.*

52 Quod tùm maximè in hac fidelissima Ciuitate Neapolis militare debet, nedùm ob aliorum ciuium numerum, vt annuimus suprà *in anteced. qu.4. nu. 13.* sed etiam, quia in nostris Supremis Senatibus, præsertim Sacri Regij Cõsilij (cuius authoritas terruit *Decium*, vt ipse testatur in *cons.379.*) ex magna negotiorum multitudine quotidiè accidunt, quæ in alijs locis non cogitantur, vt ait *Præs.de Franchis decis.80. n. 19.* Vnde Aduocatis Neapolitanis vix sufficere dies forensibus negotijs præstitutos ad causarum patrocinium testatur *Cons. Pratus pract. obseru. cap. 69.num 4.*

Accedat laudabile Aduocatorum nomen, literis, & meritis se commendantium, quorum alij in Regijs, Supremisq; Senatibus dignissimi eliguntur Senatores, alij in forẽsibus Aulis causas patrocinantur, suæq; defensionis viribus bona, vitam, & posteros defẽdunt, alij denique lucubrationibus suis, & scriptis in dies illustrando Iurisprudentiam nostram, quasi firmamẽti splendores lucent, & profligatis errorum tenebris, velut sydera matutina, & stellæ in omnem perpetuitatem mansuræ, Vniuersum irradiare dicuntur.

53 Et licet ex tali functione bonum commune, & vtilitas publica emanaret; eadem tamèn, & maior ex eo repullulat, vt Aduocati non impediantur suum necessarium, & laudabile munus exercere, ac patrocinijs, consilijsq; vacare ex *l.laudabile, C.de Aduoc. diu.Iud. Dirimunt etenim ambigua facta causarum, suæq; defensionis viribus sæpè publicis in rebus, ac priuatis lapsa erigunt, fatigata reparant, non minùs prouident humano generi, quàm si prælijs, atq; vulneribus patriam, parentesq; seruarent; nec enim illos solùm Imperio militare dicendum est, qui gladijs, clypeis, & thoracibus nituntur, sed etiam Aduocatos; militant namq; causarum patroni, qui gloriosæ vocis confisi munimine, laborantium spem, vitam, & posteros defendunt*, ex elogio Imp. Leonis, & Anthemij in *l.Aduocati 14. C.de Aduoc. diu. Iud.* consonat *B. Petrus Damiani in serm.de resurrect.Domini.* Hinc *Cic.lib.3.de orat.* oratorem conforman-
54 dum esse docet ad exemplum eorum, qui in armorum tractatione versantur, & *Henric.Breulaus in compend.milit. togat.& arm p 1 c.1.n.1.* dicit, Aduocatum esse militem togatum forensem legibus, & iure clientulos suos defendentem, *Martin. Magerus in tract. de Aduocatia armata, siuè clientelari patron.iure, & potest.clientumq; off. cap.3. num.327.*

55 *Quid enim*, inquit *Cassiodor. var. lib. 1.ep.12. aduocationis officio, si per eum impendatur ornatiùs? quod peregrinum negotium ad suas molestias trahis, vt laboribus subuenias alienis*: eorũq; officium nobilissimum *l.nemo, C. de dignit. lib.12.* vnde Aduocati dicuntur clarissima eloquentiæ lumina, *l. restituendi, C.de Aduoc.diu Iud.c.quia Episc.5.qu.3.* dicuntur togati in *l.nequis 3.l.quidquid 5.l.cum Aduocati 8.l.si quis de togatis 9. C de Aduoc.* quia togati incedebant in causarum oratione incedebant, *Pol etus lib. 2.hist. fori Rom. cap. 10. Langlæus lib.1. ocij seme,lr. c.5.* & patet ex *R. Prag.15.*

de

de Official. Et Aduocatorum cętum seminarium est dignitatum, *Nouell.vn. de postulando*, vnde ad magistratus eligi debent, vt latiùs infrà annotabimus ad *qu.1.§.16. de delict. Official.* Quare apud Græcos, maximè Athenienses in magno honore fuere, & apud Romanos nobiles causas perorasse testantur *Valens, & Valentinus in l. quisquis 6. C.de postul.* quod de Iulio Cœsare refert *Suet. in eius vita c.* 81. de Crasso, Scipione, Lęlio, & alijs *Cic.lib.1.orat.*de alijs nobilissimis viris *Plin.lib.2. c.4.* & de ipsis Imperatoribus *Gibalin.d.art.9. n.5.* Præter laudatos illustrant *Guntherus de offic. Domus August. lib.3. cap.2.* D. *Matthias Guerra in d.l. Aduocati Moren.Vargas de nobilit. disc.3. Amaya in l.vn.C.de infam.lib.10.n.87.Velasc.de priuil.Paup.p.3.qu.17. à num.14.* D.*Alphons.de Olea de cess.iur. tit.5. quæst.11. à n.1.* D. *Emman.Gonzalez in comm. ad lib.1.Decr. tit.de postuland.*

56 Proinde quidquid causa exhibitæ operæ datur Aduocatis, splendido nomine *Honorarium*, non mercedem, ex qua contrahitur locatio, appellarunt; quæstuosum tamen esse hoc officium fusiùs ostendit *Tiraquell. de nobil. c.29. à n.20. & Speculator in tit. de Aduoc. §. 9.n.13.* monet, vt *cautus sit Aduocatus, ne passim pro modico salario aduocet, nam ex eo vilis, & degener habetur*; Et licet antiquitùs ex lege *Cincia de donis, & muneribus*, gratis hæc professio fieret, vsu fuit illa abrogata; nùm autem gratis accipiet, qui tot exanthlatis laboribus, tot sumptibus factis in libros, aliaq; propè infinita, ad supremum scientiæ fastigium euasit? Debent itàquè honoraria præstari pro modo litis, Aduocati facundia, & fori consuetudine, & iudicij, in quo est acturus ex eleganti *l.1.§.in honorarijs, D. de var. & extraord.cogn.* Quosdam verò fuisse, qui non poterant accipere honorariũ, eosq; Honoratos Vrbis Romæ dictos putat *cit.Tiraq.n.53.*de quibus in *l.6.§. 5.C.de Aduoc.diu.Iud.*cum enim hi procùl dubio ingens stipendium ex publico acciperent, & maiorem inter cæteros honorem (vnde Honorati) obtinerent, aliquid accipere prohibebantur, vt est hìc Aduocatus Pauperum, qui à Rege stipendia meret: Videas *Frideric. Brummerum in commentario ad legem Cinciam de Salarijs, Honoribus, & Officijs causarum Patronorum.*

57 Antiquitùs etiam ex præscripto Imperatorum in Germ. in feudalibus inuestituris, & alijs Aduocatorum assẽsum adhibitum fuisse ostendit *cit.Magerus de Aduoc.arm.cap.11. à nu.40.* & non immeritò in causarum deliberationibus esse vocandos, & ità refert *Afflict.in Const. vniuersos, & singulos*, vidisse tempore Ser.Regis *Ferdinãdi I.* quod Archiepiscopus Neapol.qui fuit Præsidens in Sacro Reg.Cons. adhibebat suffragia Aduocatorum in alienis causis, & dabat eis partem trigesimæ.

58 Ex quo maior de Aduocato, quàm de Doctore actu docente ratio haberi videtur, cum Ius ciuile dicatur Ius omne, quo Ciuitas vtitur, & lex non tantùm dicitur à legendo, quia scripta est, sed etiam à ligando, quia obligat ad agendum, & est dictamen rationis practicæ, quæ est principium primum actuum humanorum, rationis verò est ordinare ad finem, qui est primum principium in agendis, vt ex D.*Thom. 1.2.qu.90.art.1.* disertè scribit *P. Magister Aquarius de signific.termin.ex doctrina S. Thom. ver.lex*; & sic præstantiorem Lectore esse Aduocatum tradit *de Luca in d.opusc. de præst. laur. doctor. cap.9. & d. cap.32.* vnde apprimè confert *Cassiodori var.lib.5.epist.40.*sententia: D*idicisti, vt credimus, iudicare nostris seruiendo iudicijs, ità quod efficacissimum disciplinatus genus est, agendo potiùs instructus es, quàm legendo.*

59 Cæterùm, ne longiores simus, & veridicas laudes officij nostri suspicione obumbremus, inspiciendi sunt *Io: Bapt. Caccialupus, et Lancellotus Politus de offic. Aduocati, Io: Matienzo in Dialogo Relatoris, et Aduocati, Ioannes de Deo in tract. de doctrina Aduocator. Io: Petrus Ala in tract.de Aduocato, et Causidico Christiano, Io: Bapt.Magonius de*

recta patrocinandi ratione, *Bartholomeus Agricola in tract. de qualitate, et officio boni Aduoc. Io: Paulus Xammar de officio Iudic. et Aduocati*, *Ahasuerus Fritschius in opusc.* cui tit. *Aduocatus peccans, siuè tract. de peccatis Aduocatorum, et Procuratorum*, *Martinus Hussonus de Aduocatis tàm apud Græcos, quàm Latinos, necnon recentiores*, *Caspar Manzius in tract. de Aduocatis, Procur. Defensor. &c. Io: Bouricius in tract.* intit. *Aduocatus, siuè de off. Aduoc. Hieronym. Andreas de Religione Aduocatorum*, *Io: Roberti Soc. Iesu in Sanctorum quinquaginta Iurisperitorum elogijs contrà populare commentum de solo Iuone publicatis*; Et Aduocatorum Cõsistorialium Rom. syllabum scripserũt *Carolus Cartharius*, & *Dominic. Galesius in suo tract. de restit. in integrum cap.* 8. Aduocatorũ Parisiensis Curiæ *Antonius Mornacius*, & *Claudius Iolius*, Aduocatorum Veronensium *Iulius de Puteo*: Et S. Iuonis pauperum Aduocati, ac studiosorum iuris patroni vitam scripserũt *Boethius Epo*, & *Ioannes de Curtis* Doct. Neap. & Cãcellarius Aduocatorum piæ Cô-
60 gregationis sub inuocatione ipsius gloriosi Sancti ad pauperum tutamen erectæ Neapoli in sacris Ædibus Ven. Ecclesiæ SS. Apost. Theatinæ Religionis (in qua inter alios religiosissimos viros emicat singularis *Dom. meus Adm. Reu. P. D. Caietanus de Andrea* ob morum probitatem, ac ecclesiasticæ historiæ eruditionem, moralemq; doctrinam, totius Ordinis Regularis gratiam promeritus, & ad suprema fastigia pro meritis euehendus, frater *Dom. R. Consiliarij Francisci de Andrea*, nunc disertissimi Fisci patroni in R. Cam. & *Dom. Ianuarij de Andrea* in Supremo Italiæ Consilio meritissimi Regentis, de qua gloriosa Triumviratus corona satiùs est silere, quàm pauca narrare) vbi se congregant, & diuinis vacant operibus, eorumq; institutum est pro pauperibus nedum patrocinium gratis præstare, sed sumptus litis erogare; Cuius pijssimi exercitij encomium habes etiam apud *Cons. Francisc. Mar. Pratum tom. 2. resp. 30. et Reg. Capycium Latro in decis. 169. tom. 2.* & de Aduocatis, ac I.C. Sanctis, de origine, progressu, ac statutis d. piæ Cõgregationis nupèr scripsit *Dom. Nicolaus Gambardella* I.C. doctissimus in libro, cui tit. *Specchio de Giudici, e degli Auuocati &c.*

AD QVÆST. VIII.

Immunitas concessa à functionibus fiscalibus, an comprehendat personas non numeratas.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Immunitas concessa à functionibus fiscalibus, an comprehendat personas non numeratas n. 1.

Ciuis, an teneatur collectam soluere in Ciuitate, vbi est subditus pro bonis extrà territorium sitis n. 2.

Ciuis numeratus in duabus terris pro foculari, soluit functiones fiscales, vt Ciuis in illa Terra, vbi habitat, in alia verò vti bonatenens n. 3.

Munerum in receptione locus originis, an domicilij sit attendendus n. 4.

1 Breuissimè ad hanc quæstionem annotamus, Rege concedente immunitatem alicui particulari, à functionum fiscalium solutione, dum Vniuersitati in damnum Curiæ fit excòmputatio ex iàm supradictis; Personæ exinde de familia immuni, si non fuerint numeratæ, quia mulieres, aut filij familias sub alterius foculario comprehensi, non est pro illis Vniuersitati excomputatio aliqua facienda, illa nimirùm ratione, quod, sicut quando conceditur immunitas à dictis functionibus fiscalibus, in damnum Curiæ ratione concessæ immunitatis fit Vniuersitati excomputatio, vt suprà, & ex *Reg. Salernit. decis.* 31. ità quoque immunitas concessa à prædictis functionibus, personas nõ numeratas comprehende-

hendere nō potest, dum illæ ad dictum onus non tenentur, non quia immunes sunt, sed quia tunc numeratæ non fuerunt, & pretèr immunitatem ad aliquid non tenentur, & sic, quemadmodùm Vniuersitas pro illis nullum incommodum patitur, nec excomputationem pro ijsdem aliquam prætendere poterit, dum illa conceditur Vniuersitati ob immunitatem concessam à Rege ad fauorem personæ, quæ aliàs præcisa immunitate soluere deberet, vt sic Vniuersitati succurratur, ne pro immuni soluat, quod non exigit, non verò pro illis personis, quæ numeratæ non sunt, vnde soluere non deberent, etiam si immunes non essent, secūdùm decisionem R.Cam. hìc ab *Auth.* nostro relatam, quam referunt etiam *Thor.in supplem.comp.decis.verb.immunitas concessa circà functiones*, & *Nouar.in rubr. pragm. de iurib. & exact.fiscal. collect. 1. num.7.*

2 Ad eandem quæstionem ducimus annotandum, num collectam soluere teneatur Ciuis in Ciuitate, vbi est subditus, pro bonis extrà territorium sitis, & sic in alieno territorio possessis? In quo puncto pro affirmatiua respondetur ex *l.1. C.de mulier. & in quo loc. lib. 10.* dummodò pro bonis illis in loco, vbi sita sunt, nihil contribuatur, ex quo per gabellas, & non per allibrationem bonorum viuitur, vt post *Bart.* & alios *DD.* fundat *Reg. de Marin. resol. 1. cap. 63. nu.1.* dicens etiam, nisi fortè quis possideret in Castro aliquo inhabitato, quia cum ibi bona illa collectari non possint, soluat possessor collectas in sua Ciuitate, Oppido, vel Castro, vbi numeratus est, ex prouisis in decreto generali de anno 1566. per Regiam Cam. apud *Reg.Salern.decis.38.* idemq; *de Marin.n.2.* prosequitur, quid si collecta pro bonis in alieno territorio sitis fuerit soluta in loco, vbi hic bona possidens est originarius, quia in loco vbi sita sunt, viuebatur per gabellas, num si hic locus vult viuere per catastum, possint inibi bona collectari, vbi *n.3.& seqq.* affirmatiuè respondit, & *n.6.& 7.* examinat, vbi collecta sit soluenda, si quis in vno loco est natus, & in alio habitat.

3 Per generalia verò decreta decisum fuisse iàm notum est, numeratum in duabus Terris pro foculari, soluere functiones fiscales, vt Ciuis in illa Terra, vbi habitat, in alia verò, vti bonatenēs, vt in *Arrest.258.387.& 410.* apud *Reg.de Marin.* & exponunt *Dom. Reg.noster infrà qu.8.à nu.44.§.3. Cons. Altimar.ad Reg.Rouit.cons.48. num.46. lib.1.Carol.Rota in annot. ad d. cons.48. Reg.Rouit.num.5.& 6. Cæsar Nicol. Pisan.in add. ad Gatiam super Rit.R.Cam. rubr.2.à num.141. cum seqq. Hieronym. Nicolinus in collectanea decret. R. Cam. fol.165.* Sicuti etiam idem Reg. Cam. Senatus censuit, quod numeratus in vna Terra habitans in alia, non substinet hospitium militum in Terra habitationis, si constet substinere onera in Terra numerationis, vt legitur in *Arrest.416.* Quemadmodùm numeratus semèl in domo propria, si ad seruiendum alijs se transferat, adhùc remanet numeratus, *Arrest.526.*

4 De Iure verò, an locus originis, vel domicilij sit attendendus ad munera, vel onera subeunda, annotamus à iure statutum esse, vt in munerum receptione, & onerum solutione origo domicilij causa potior sit ex *Vlpian. in l. qui originem 3. D.de mun. & honor.* ibi: *Et qui originem ab Vrbe Roma habent, si alio loco domicilium constituerint, munera eius substinere debent*; quod explicat *glos.* dicens, natum Romæ, licet in Prouincia habeat domicilium, munera subire debet Romæ; Comprobaturq; ex *Papin. in l.libertus 17. §. præscriptio, D.ad municip.* ibi: *Cū simùl igitur vtrobiq; deferuntur, potior est originis causa.* Naturali namq; ratione indicatur, vt omninò maior sit originis, quàm domicilij, obligatio *c. pastoralis extr. de rescript.Bald.in l.1. C.de municip. & orig. lib.10.n.2.Reg.de Marin.d.loc.n.6. Mōtanar.de admin.Vniu.pragm.2.à n.334.* post alios *Dom.Consil. Altimar. in obs.ad Reg.Rouit.lib.1.d.cons.48.nu.44.*

AD

AD QVÆST. IX.

De Prouisione Regis Federici, quod immunitas concessa de functionibus Fiscalibus, non se extendat vltrà carolenos quindecim; & quid sit desupèr obseruatum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Immunes in Regno nedùm Vniuersitates, sed particulares personæ memorantur n.1.& 2.

Immunitas à functionibus fiscalibus, an se extendat vltrà carolenos quindecim iuxtà declarationem Regis Federici *n.2.3.& quid in concessione n.4.*

Immunitas Dominis de Transo *concessa, an comprehendatur sub dispositione Regis Federici, & R.Cam.decretum etiam à* Dom.Reg. *hic n.6. relatum contrà illorum immunitatem nullius ponderis ostenditur latè à n.5. ad 11. & an sint illi immunes etiam à bona tenentia à n.12. ad 14.*

1 QVemadmodùm multas Regni Vniuersitates à functionibus fiscalibus immunes, in Regno adesse iàm suprà cum eodem *Authore* nostro annotauimus, quas enumerauit *Scipio Mazzell. in descript. Regn. lib. 1. in fin. fol. 319.& 329.* quarum aliquę sunt ex priuilegio perpetuò immunes, aliæ verò ex conuentione certam annuam præstationem soluunt, vt apud eundem *Mazzell.* videre est, & de Ciuitate Capuæ cum eius Foria ex conuentione certā annuam quantitatem R.Curię soluente, necnon de Casalibus Arnoni, & Cancelli habentibus immunitatem à Regia Curia, vt non soluant iura fiscalia pro focularibus, sicuti etiam de Casalibus Braccianisi, & S.Mariæ de Fossa immunibus à fiscalibus functionibus adeundus est *Reg. Salernit. dec.31. per tot.*

2 Ità propemodùm & multos Ciues in varijs Regni locis, ex priuilegio ab ijsdem functionibus fiscalibus immunes esse constat, quas immunitates omnes in damnum Regiæ Curiæ cedere ex superiùs, & in hac *quæst.* ab *Auth.* nostro traditis indubium est; Et sic Regiam Cameram iudicasse Vniuersitatibus excomputationem pro ea rata, pro qua gaudent immunitate prædicti, faciendam esse admonet *Regens* noster hic *à num. 1. ad 4.* vbi familias in Regno immunes enumerat, videlicet illos *de Transo* in Ciuitate Suessæ; *de Lucifero* in Ciuitate Cutroni; *de Gattula* in Ciuitate Caietæ, in focularibus Casalium Cosentiæ, qui sunt in magno numero, in quibus obseruatum, vt suprà refert; Easdem excomputationes ex declaratione Regis Federici in anno 1498. faciendas esse de carolenis quindecim functionum fiscalium, quia eius, & prædecessorum voluntas ità fuit, secundùm quam declarationem ità decisum in R.Cam. refert in dictis de domo *de Transo*, in illis de domo *de Coruo* de Ciuitate Atri, in illis de domo *Martini de Carles* Ciuitatis Theanæ, & de domo *de Turco* Terræ Suij, & de domo *Todisci* de Terra Larini, & de domo *de Quinque* de Terra Cammarotæ, & idem in dictis focularibus Casalium Cosentiæ, licet *nu.7.* dicat, quod præcedentibus annis contrarium fuerat prouisum, vt dictis literis Regis Federici non obstātibus tractarentur immunes pro omnibus eorum bonis, & sic excomputatio pro summa in Catasto taxata Vniuersitati fieret, proùt in illis de domo *de Gattula*, in illis de domo *Caputo* Casalis Paterni, in illis de domo *de Transo*; Et insupèr cum aliquibus alijs tertio alio modo fuisse prouisum, nempè in illis *de Alemagna*, & *Squillacio*, quod pro functionibus fiscalibus ordinarijs essent obseruandæ dictæ literæ Regis Federici, pro extraordinarijs verò seruandi immunes pro rata tangente dicto foculari iuxtà taxam per Regiam Cameram faciendam pro quolibet focula-

culario Vniuersitatum Regni, & cum illis *de Alexandro* Ciuitatis Montis Leonis, quod pro ordinarijs essent immunes pro carolenis quindecim,& pro extraordinarijs, proùt imponi contigerit; Cumq; pro parte illorum *de Coruo* ad R. Maiestatem fuisset recursum, regio diplomate fuit mandatum, quod de eis omnibus S. Maiestas certioretur, quæ consultatio facienda per Reg. Cam. cum deinde facta non fuerit, non remanebat in hoc aliud dicere, vnde posteà insequitur numerare à *nu.9.* 10.*&* 11. particulares Casalium Cosentiæ, & alios in eadem Prouincia Calabriæ, & in alijs Prouincijs immunes à *n.*12.*ad seqq.*

3 Quibus annotandum est, quod ex literis dicti Ser. Regis *Federici* confirmatis per Regem Inuictissimum *Philippum II.* cauetur, quod omnes concessiones, & gratiæ de functionibus fiscalibus per ipsum, & eius prædecessores factæ exequerentur ad rationem carol. quindecim pro quolibet foculario, & non aliter, ipsisq; literis ad R. Cam. remissis in anno 1566.per plura decreta fuisse ordinatum, concessiones functionum fiscalium, non distinguendo,si ex contractu oneroso, vel gratuito, reducendas ad iura focularíorum, & salis, hoc est gran.151. & sic in alijs impositionibus extraordinarijs non militare, proùt ex pluribus eiusdem Reg. Cam.decretis declaratum constat, eaquè decreta cum contineant declarationem voluntatis Regum, nemini facere iniuriam, & esse obseruanda, cum possit Princeps in vim legis generalis declarare contractus à se celebratos,& alias quascumque dispositiones gratiosas, vel onerosas, proùt scribit *Laganar.in add. ad Reg. Rouit. sup. pragm. 1.de iur.& exact.fisc.fol.mihi 379.vers. Secundò*, ex *Muta in cap. Regis Ioann. 107.n.80. lib.7.* vbi idem *Laganarius* latè examinat articulum satis quidem illustrem in Reg. Cam.iàm controuersum inter Illustr. D. Aloysium Sanse-
4 uerinum Bisiniani Principem,& Regiū Fiscum super petitione integrarum functionum fiscalium, quæ exiguntur per Regiam Curiam in Ciuitate Bisiniani etiam vltrà carol. quindecim, & gr.1. pro quauis causa sint impositæ, etiam pro donatiuis extraordinarijs,& alijs quibusvis impositionibus quocūque nomine nuncupentur,vigore contractus emptionis factæ per q. Ill. Lucam Sanseuerinum Ducem S. Marci à Rege *Ferdinando I.*in anno 1462. vbi plures conclusiones cumulat ad præfatam quæstionem affines, pro quibus idem *Laganar.* adeundus est *ibid.*

5 Deindè circà immunitatem familię de Transo hìc enunciatam, annotandum est, quod cum in actibus humanis duo considerentur, potestas scilicèt,& voluntas, literæ præfati Regis *Federici* non potuerunt,nec voluerunt præiudicium inferre immunitati concessæ per Reginam Ioannam II. *Bonomolo de Transo* eius Consiliario ob grata, vtilia, ac fructuosa seruitia ei præstita pro se,suisq; hæredibus ex corpore legitimè descendentibus in perpetuum *à solutione, & præstatione generalium subuentionum, collectarum, subsidiorum, onerum, munerum, donorum, taxarum, focularíorum, & quarumlibet aliarum fiscalium functionum, quolibet vocabulo distinctarum, ordinariarum, & extraordinariarum Nobis,& Regiæ Curiæ debitarum, & debendarum, & per Regiam Curiam impositarum, & imponendarum,* & pro omnibus bonis,quæ possidet, & habebit in Ciuitate Suessæ, & Conchæ,& signantèr Collectis, quas tunc Regia Curia exigebat vsq; ad summā tt.12.pro qualibet Collecta, subsidio, onere &c. verùm R. C. excomputare debuisset d.Terris ratam dictæ immunitatis, sub data 13. Aprilis 1421. vt ex *Processu fol.1. vol.3.* quem vidimus occasione patrocinij à nobis præstiti ijsdem de Transo.

6 Siquidem cum in literis Regis *Federici* non legatur aliqua specialis derogatio immunitati dictorum *de Transo*, imò cum loquantur de gratijs concessis à solutionibus fiscalibus,non potest earū ordinatio porrigi ad priuilegium

gium immunitatis, quod habent dicti *de Transo* concessum ob seruitia, ex quo transiuit in contractum; Imò post literas prædictas in anno 1514. Rex *Ferdinandus* Catholicus certior factus per relationem veridicam Regiæ Cameræ Summariæ, quæ est *f.* 11. de immunitate olim concessa *Bonomolo de Transo*, eiusq; descendentibus, per Reginam *Ioannam II.* & confirmata per alios Reges successores ab omni solutione fiscalium, focolariorum, & salis, eam confirmauit, & quatenùs opus, de nouo concessit, vt *fol.* 5. & pro executione fuerunt deindè in beneficium dict. *de Transo* expeditæ plures prouisiones Regiæ Cameræ *fol.* 3. 4. 7. & 8.

7 Nec voluit Rex *Federicus* dictam immunitatem coarctare, siquidem paulò post per alias eiusdem Regis literas die 15. Decembris 1498. respondendo supplicatis per *Thesëum*, aliosq; *de Transo*, miratur, quare in dubium reuocatur eorum priuilegiorum obseruantia, dùm factum fuit Ciuitati excõputum, cum focularia Duci Candiæ assignata fuerunt, & seruari immunitatem iussit. *fol.* 70. *vol.* 3.

8 Postmodùm in anno 1544. decreto Regiæ Cameræ fuit ordinatum, quod *Domini de Transo* manutenerentur in possessione, seù quasi immunitatis à functionibus fiscalibus *fol.* 3. & in anno 1507. fuerunt expeditæ prouisiones in beneficium dictorum *de Transo*, quod obseruetur immunitas à functionibus fiscalibus, & deinde in anno 1624. aliæ etiam prouisiones expeditæ pro illarum obseruantia *fol.* 4. Ex quibus sequitur nõ posse dubitari, quin d. priuilegium suum sortiatur effectum, etiam in functionibus fiscalibus, quæ subrogatæ fuerunt in locum Collectarum, vt ostendimus suprà *in annot. ad* §. 1.

9 Ex quibus etiam patet, quæ ratio habenda sit de Reg. Cameræ decreto sub die 13. Nouembris 1566. *fol.* 38. *vol.* 1. relato quoque à nostro *Auth.* hìc *n.* 6. quod prædicti non gaudeant, nisi pro carolenis 15.

10 Etenim est contrà mentem Regis *Federici*, vt suprà, imò contradicit duobus eiusdem R. Cam. decretis antecedentèr latis, quia in anno 1545. sub die 27. Martij fuerat interpositum decretum, quod etiam refert noster *Author* hìc *n.* 7. pro manutentione possessionis, seù quasi immunitatis, proùt hactenùs seruatum fuit, iuxtà eorum petitionem *fol.* 14. Et deinde per aliud decretum sub die 17. Octobris 1566. fuit datus terminus ad probandum incumbentia, & interim prædicti *de Trãso* manuteneantur in possessione dictæ immunitatis *fol.* 33. Cumque à dicto decreto non fuisset reclamatum pro parte R. Fisci, vel Vniuersitatis; Postmodùm sub die 13. Nouembris 1566. nõ compilato processu cũ fuerit interpositum dictum decretum, propterea nullum est ipso iure *l.* 1. *C. quan. prouoc. non est necess. Præs. de Francb. decis.* 398. *num.* 1.

11 Secundò principalitèr ratio haberi nequit de hoc decreto, cum iàm sint elapsi centum viginti quatuor anni ab illius interpositione, nec apparet fuisse intimatum dictis *de Transo*, aut vllam habuisse exequutionem, de qua ampliùs tractari nequit, maximè contrà hæredes post 30. annos, *Afflict. dec.* 245. *n.* 12. & sic post latum dictum decretum, aliæ fuerunt expeditæ prouisiones ad beneficium dictorum *de Transo*, vt suprà.

12 Nec obstat argumentum pro parte Ciuitatis Suessæ desumptum ex priuilegio Neapolitanorum, qui licet sint immunes, soluunt bonatenentiam, quoad stabilia; & sic vel dicti *de Transo* sunt iudicandi, vti oriundi Neap. proùt iamdiù litem instituerunt pro reintegratione dictæ nobilissimæ familiæ ad honores Sedilis Montaneæ, in qua scripsit etiam *Franc. de Petris consf.* 20. & 60. *per tot.* & soluere deberẽt bonatenentiàm quoad stabilia in Ciuitate Suessæ; Vel vti speciali priuilegio muniti, & quod hoc nequeat maius esse illo Neapolitanis concesso.

13 Quoniã clarissimè respondetur, quod Nea-

Neapolitanorum priuilegium fuit dubitatum, imò etiã si concessum reperiretur, non habuit obseruantiam, nisi pro annuis reditibus, vt latiùs ostendimus suprà ad *§.1.tit.de Collectis nu.77.* At Domini de familia *de Transo* sunt specialitèr priuilegiati, eorumquè immunitas per tot seculorum curricula obseruantiam habuit, etiam pro bonatenentia Vniuersitatis, vt videre est in tribus *Processibus* in Reg.Cam. existentibus : Sed propensiùs consideratur, quod tempore, quo dictum priuilegiũ *Bonomolo de Transo* concessum fuit, Neapolitani non erant ab huiusmodi solutionibus exempti, cum ijs concessa fuerit immunitas à Sereniss. Regibus Aragonensibus, vt ex *Cap. & Gratijs fideliss. Ciuit. Neap.* Vnde *Henricus Pignatellus* notorius Eques Sedilis Nidi idem priuilegium sibi concedẽdum curauit à Rege Ladislao pro bonis, quæ possidebat Barij, confirmatum in anno 1420.à Ioanna II. *in Processß.Benedicti fol.33.* Et *Franciscus Caracciolus* Sedilis Capuani sibi concedendum duxit à Rege Federico Aragonensi in anno 1498. pro bonis, quæ possidebat in eadem Ciuitate Suessæ *fol.32.* vt notatur in *Allegatione edita pro reintegratione Dom. de Transo ad Sedile Montaneæ*, quæ extat *in Process. M.C.in banca Act. Auersana fol.73.àt.*

34 Hinc de Principis mente constat, quod immunitas est concessa etiam pro bonis, quæ possident in Ciuitate Suessæ, cum Princeps potuerit hoc facere, etiam in præiudicium dictæ Ciuitatis, vt in durioribus casibus contrà Vniuersitatem Ferrariæ consuluit *Riminald.cons.27.lib.1.* & contrà Vniuersitatem Camaniæ scripsit *Surd. cons. 278.vol.2.* vbi notandum *num.8.* quod procùl dubio procedit, quando est ius quærendum, vt est ius collectandi non subditum, siuè forensem; Eò potiùs in casu nostro, cum rata dictæ immunitatis excomputetur Vniuersitati; Et sic decisum per Regiam Cameram contrà Vniuersitates Salerni, & Capuæ testatur *Goffred. de Gaeta super Rit. R.Cam. rubric.2.num.286.*vbi *num.287.*inquit, quod non debet considerari vtilitas Ciuitatis pro Collectis, quæ ab ea imponuntur, cum etiam dicantur à Rege impositæ, nedum ob assensum, qui super ijs concedi non potest in præiudicium immunium, sed quia pecunia peruentura ex dictis gabellis debet in Fisci vtilitatem conuerti pro soluendis functionibus fiscalibus; vel debitis earum causa contractis; Imò bonatenentia est quædam contributio in functionibus fiscalibus, vt tradit *R. Rouit.in Pragmat.4. de immunit. Neap.* & functiones fiscales cum collectis confundi, apertè desumitur ex notatis per *Marott. de Collecta, seù bonatenentia cap.3.num.1. & num.3. vers. Hactenùs autem*. Cumquè à dictis functionibus quolibet vocabulo distinctis, debitis, & debendis, debeant esse immunes Domini de Transo vigore dicti Priuilegij, sequitur, quod debeant esse immunes à solutione bonatenentiæ, ideòq; manutenendi, & conseruandi in dicta immunitate, præsertìm lite pendente, *Reg.Reuerter.decis.313. Reg. Tapia decis.23.num.1. Reg. Capyc.Latro consult.68.per tot.* proùt semper obseruatum fuit, & patet ex documentis in *2.vol.Actor.Reg.Cam.transmiss. à Curia Ciuitatis Suessæ pro dicta Ciuitate appellante contrà Marcum Ant. & alios de Transo: Iacobus Spiritus Act.*

AD §. 3.

De Exactione functionum Fiscalium.

AD QVÆST. I.

Quare diminuto numero foculariorum, adhùc eadem quantitas debeat exigi ab Vniuersitate.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vniuersitas, si diminuatur, an ad integram debiti quantitatem iuxtà calculum numerationis teneatur num. 1. *Et refertur praxis pro alleuiatione in damnum Fisci n.* 2. *Declaratur ex distinctione* Reg. Rouiti *n.* 9. *&* 10.

Vniuersitates, licet ipsæ soluere dicantur, effectualitèr Ciues illarum soluunt n. 3.

*Vniuersitate non soluente ob diminutionem, an possit imperari superindictum alijs n.*4. *& quid in Donatiuis n.*5. *& notatur incuria* Pasqualini *n.*6.

*Numeratione clausa, ex diminutione Ciuium non datur alleuiatio, sicuti ex augmento non augetur solutio num.*7. *&* 8.

Vniuersitates Regni, an sint debitrices functionum fiscalium in communi nu. 11. *Et expenditur* Montan. *ibid.*

Barones expellentes subditos absque causa iusta an teneantur ipsi eorum ratam Regi soluere n. 12. *vel ratam Vniuersitatum impotentium n.* 13.

Assignatarij functionum fiscalium in feudum, an in exactionis concursu cæteris in allodium assignatarijs præferãtur? Affertur consultatio ab ipso Auth. annotat. *elucubrata à n.* 14. *ad* 68.

Fiscus, an de iure, non tantùm cæteris Vniuersitatum creditoribus, verùm in functionum fiscaliũ exactione, ipsius assignatarijs præferatur à n. 15. *ad* 27.

1 Rubricæ huius §. 3. necnon materiæ præsentis quæstionis affinia sunt tradita per *Reg. de Pŏt. de potest. Pror. tit.* 4. *de regal. impos. §.* 1. dùm ille, postquàm (vt *Auth.* noster) in præcedentibus examinauit, quomodò, & quando impositiones indici possint, differit de illarum exactione, & sic etiam de excusatione; Vnde aduertit, quod si euenerit, diminui Terram incolarum numero, ex quo solita onera fiscalium functionũ subire nequeat, estò *Dom. Reg.* noster hìc referat decisum, Vniuersitatem ad integram debiti quantitatem teneri, iuxtà calculum tempore numerationis, quia debitum est Vniuersitatis, & non particularium, & quia focularijs extinctis eadem remanet Vniuersitas, & Rex dicitur Creditor Vniuersitatis, & non particularium, vnde sicut non augetur solutio functionum in beneficium Reg. Curiæ, auctis focularibus, quia semper est eadem Vniuersitas, idem *Reg. Molet infrà q.* 5. *à n.* 3. *ad* 6. ità extinctis particularibus neque in damnum Curiæ extinguitur solutio, ex quibus ità iudicasse Reg. Cam. & proindè in hoc multùm consuetudinem regionis, siuè iudicandi stylum præualere refert (cũ magna sit authoritas Reg. Cameræ sic consulentis, *Reg. Salern. decis.* 33. *nu.* 1.) Cuius decisionis ab *Authore* nostro relatæ memor est *Io: Maria Nouar. in Collect.* 1. *ad rubr. pragm. de iur. & exact. fisc. n.* 3. Eandemq; doctrinam sequitur *Reg. Salernitan. decis.* 39. vbi *Thor. in*
2 *add.* post alios. Nihilominùs ex *Luc. de Penn. in rub. C. de superind. lib.* 10. *cit. de Pont.* ibi monet, quod eo in casu debet Princeps, & non alius mandare, capi diligentem informationem, constitoq; iuxtà preces de veritate, fiet alleuiatio de eius mandato, & sic practicari testatur

tur, esse puta præsentanda memorialia directa Proregi; Et in Coll.Cons. decernitur, quod Regia Camera se informet, & relationem faciat in eodem Coll. Consilio, in quo demùm prouideetur, quod rationi consonum visum fuerit, quod exornat *Thor. ibid. in addit.num.1.*

Verùm tamen est, quod ex *eod. Luc. de Penn.* idem *Reg.de Pont.*ibi *n.2.* docet, quod quando talis fit alleuiatio, illud, quod diminuitur, superimponitur alijs locis vicinis, & hoc rectè vocari superindictum, à quo licet eximat Terras demaniales *cit. Lucas*, id tamen non procedere ad præsens, cum vniformis sit in omnibus Regni Terris onerum fiscalium indictio; Et sic etiam ad id cumulat rationem illam, ex quo viduæ, & pauperes, qui non numerãtur, cedunt oneri aliorum, *idem de Ponte ibid.vsq; ad n.5.* vbi *n.6.& seqq.* fundat doctrinam *Luc.de Penn.* non obseruari, sed quod alleuiatio fit in damnum fisci, quia fiscales functiones, aliæq; indictiones in Regno pro numero foculariorum soluuntur, ità vt impositio indicta dicatur cuilibet foculari ad certam rationem, vnde est, quod singulis quindecim annis numeratio fit cum descriptione foculariorum, eaquè facta Terræ taxantur iuxtà foculariorum cuiuslibet numerum, & estò ipsæ Vniuersitates soluere dicantur, effectualitèr Ciues illarum soluunt, Vniuersita-
3 tes verò Collectas imponunt, appretiumq; fit bonorum particularium Ciuium, & quilibet soluit pro rata bonorum suorum, vel imponunt gabellas per ipsosmet Ciues persoluendas, ex quibus fiscales functiones Reg. Curiæ soluuntur, neque collecta imposita in genere dicitur, tantæ puta quantitatis in vniuerso, vnde concludit, ex *Baldo* ibi *n.8. cit.de Pont.* deficientibus focularibus euanescere exactionem, idquè comprobat *n.9.* quia in dies Perceptores Prouinciales pro fiscalibus functionibus contrà particulares Ciues, ipsorumq; bona executiones faciunt, quando Vniuersitates non soluunt, imò per-
graue legibus, ac naturali rationi esse quoque contrarium pro alienis debitis alios molestari, ex *l.vnic. C. vt null. ex Vican. lib. 11.* & ex alijs rationibus, & doctrinis id probat vsq; ad *n.11.* cuius rationes, & argumenta confirmat *cit. Thor.ibi in add.à n.6.ad 11.* addito *Io: Bapt.Costa de ratione ratæ qu.103.*

Et estò secundum alios videatur fũdari, talem alleuiationem cum ipsa superimpositione in alia Terra, vt suprà, admittendam esse, allegando, quod totum Regnum videatur esse vnum Territorium, veluti vnius Ciuitatis, siuè vnius Prouinciæ, quod *cit.Luc.*à ratione etiam deuiare dixit.

4 Attamen idem *Reg.de Pont.ibid. nu.12.* optima distinctione exponit, superindictum cæteris Vniuersitatibus imponi ob aliarum diminutionem, vel vnam adstringi ad soluendum pro alia, esse nimiùm diuersa; Nam aliud est, quod vna Terra pro alia soluat, aliud, quod ob diminutionem vnius, aut plurium Terrarum, possit fieri superindictum in omnibus Regni Vniuersitatibus, ob præfatam diminutionem sequutam, quo in casu, tanquàm noua præstatio, quia omnes participare debent, & non Terræ tantùm conuicinæ distinctæ, & separatæ grauatæ dici non possunt (Et sic dictum superindictum imponi posse Regia authoritate nulli dubium est, *Reg. Rouit. in consult. in mat.donat.num.31. to.1. cons.*) & procedere *tit.de Superindicto*, non verò posse admitti, concludit in functionibus fiscalibus, alijsq; oneribus pro numero foculariorum impositis, diminutionem non cedere damno R. Curiæ, quia est debitum Vniuersitatum particulariũ, non autem totius Regni in vniuerso, & ità fuisse iudicatum, & practicatum ex regula *l.1.C.vt null.rustic.lib.10. & l.sicut,§.fin. D. quod cuiusq; Vniu. nom.* refert, & sequitur *Reg. Rouit. in cit. consult.in mat.donatiu.n.21.to.1.*

5 Quod secùs est respectu donatiui, & aliorum onerum, quæ soluuntur à toto Regno in vniuerso, tanquàm ab vno corpore, quæ omninò cedunt damno

aliarum Vniuersitatum Regni, nam licet illa exigantur secundùm taxam focülariorum, hoc fit ad faciliorem modum exactionis, non quod in quolibet fumante donatiuum debeatur, vt exponit *cit. de Pont. d. loc. num* 14. 15. 19. 20. 21. *&* 22. quia deficientibus aliquibus Vniuersitatibus remanet idem Regnum, ac idem debitum, & totum Regnum repræsentatur ab illis Vniuersitatibus, quæ sunt habiles ad soluendum ex *l. sicut, §. fin. D. quod cuiusq; Vniu.* post alios declarat *cit. Reg. Rouit. d. loc. num.* 22. vbi *in num. seqq.* 23. 24. *&* 25. id exponit, & in his terminis donatiui loquitur *cit. decisio 39. Reg. Salern. à n.* 6. 7. *ad seqq.* scripsitq; *Thor. ibid. in add. & Cons. Rocc. de offic. rubric.* 17. §. 5. *num.* 105. Hinc rectè incuria

6 notatur *Pasqualin. in comment. ad prag.* 9 *de Commiss. & Exec. num.* 18. qui non distinxit referendo *Auth.* nostrum hìc, & *cit. Rocc.* qui loquitur in donatiuis, vt suprà.

7 In functionibus verò fiscalibus, quæ non in vniuerso, & nomine collectiuo debentur, sed à quolibet foculari distinctim soluuntur, dum talis impositio supèr vnoquoque foculari radicata dicitur, quãdo præsupponitur diminutio, vel augmentum focülariorum, statutis temporibus fit noua Regni numeratio, & in hac Ciuitate proptèr depauperatos, omnium de nouo fit extimatio ex *cap. 7. Regis Alphonsi I.* vnde praxis in Regno illa iusta videtur, quod alleuiatio in damnum Fisci fit, verùm ipse *Reg. de Pont. ibid. nu* 17. *&* 18. notandum aduertit, quod, dum numeratio Regni est facta, & quælibet Terra numerata fuit, atq; taxata pro suis focularibus in certa quantitate, clausa iàm numeratione, dùm non datur ampliùs ipsius reuisio, tunc quia id, quod particulares exsoluere debebant, translatum est ad onus Terræ, & ipsa remanet taxata in quantitate certa, benè procedit, quod ex diminutione Ciuium non datur alleuiatio, *Reg. Salern. d. decis. 39. num.* 12. Sicut si augetur numerus focülariorum non grauatur maiori solutione, qua taxata reperitur, sempèr enim est eadem Terra illa, quæ assumpsit in se onus, & propterea pro omnibus soluit, siuè viuis, siuè mortuis, pauperibus, & diuitibus, & sic defendit praxim, quæ seruatur in Regno, *cit. Reg. de Pont. d. loc.* & hoc ordine vtimur in Regno, quia in omnem

8 euentum, si deficit, vel augetur numerus intrà vnam numerationem, & aliam fit solutio pro tot focularibus, pro quot fuit numerata, factaq; posteà noua numeratione, tunc si reperitur aucta, augetur solutio, si diminuta, deficit, & ità quidem iusto libramine vtũtur pijssimi nostri Reges, vt notauit *Camill. Borrell. in summ. decis. tit.* 15. *nu.* 124. *&* 126. *to.* 3.

9 Et ex his intelligendus etiam est *Authos* noster hìc, vtpotè secundùm distinctionem illam, quam tradidit *Reg. Rouit. d. loc. num.* 26. *& seqq.* quod aut Vniuersitatũ impotentia consideratur in totum, vel quia sint diminutę numero Ciuium, quia alibi transiuerunt; In primo casu fuisse decisum per R. Cam. quod non teneantur pro eis aliæ Vniuersitates, etiam si ibi habitaret maior pars Ciuium, qui recesserũt ab Vniuersitatibus extinctis, quoniam illi Ciues non faciunt populum, dum non sunt collectiuè congregati; In secundo verò casu diminutionis numeri tantùm Ciuium, quia sempèr dicitur eadem Vniuersitas, etiam si vnus homo tantùm remaneret *l. ex mille in princ. & §. si totum D. de eui&l. proponebatur* 76. *D. de iudic.* non est, cur sit recurrendum ad alias Vniuersitates, dũ hæc Vniuersitas post numerationem factam, illaq; taxata, assumptoq; in se onere soluendi est ipsa debitrix, à qua est facienda exactio, vt suprà, & sic licet diminutis focularibus, ad eandem tamen solutionẽ tenebitur iuxtà *Auth.* nostri tradita, decisionesq; R. C. ab eodem relatas, quem sequũtur *cit. R. Rouit. d. loc nu.* 29. *&* 30. *Thor ad Salernit. dec.* 39. *nu.* 6. & proindè firma remanet nostri *Auth.* sententia conciliatis omnibus prædictis doctrinis, vt puta, quod se-

sequuta diminutione focularioru, sit facienda alleuiatio in damnum fisci, quia fiscalium functionum impositio in singulos foculares,& non in vniuersum, indicta dicitur *cit.Reg.Rouit.d.loc. n.21.Reg.Valenz.cons.99. in 3. puncto à n.44.ad 55.* At in casu, quo non fit al-
10 leuiatio, quia Vniuersitas,siuè focularia decrescant,siuè augeantur, sempèr ad præstationem tempore numerationis ex focularibus tunc numeratis taxatam tenebitur, ob onus in Vniuersitatem translatum, vt suprà ex *cit. de Pont.ibid.* neque cõqueri possunt Vniuersitates, nam si in casu augmenti ad nihilum tenentur: Ergò neque in casu diminutionis aliquid sibi refici ad nouã vsq; numerationẽ obtinere possunt, & sic rectè subsistit ratio ab *Auth.* nostro hìc tradita *n.11.Io: Maria Nouar. Collect.ad Reg.pragm.1.de iur. & exact. fiscal.collect.1.n.31.* quod secùs est in donatiuo, vt suprà, quod etiam sic exposuit *Nicol.Marott.de Bonaten. cap.3. n.14.15.& seqq.*

11 Hinc non admittenda est *Horat. Montani* conclusio *in tract.de regal.tit. extraord.collatio n 9. & contr. 59. nu.2.* dicentis, Vniuersitates Regni esse debitrices functionum fiscalium in communi, nam scripsit, non priùs perlectis *Reg.de Ponte* ad hoc traditis, vt suprà, dum illum non citauit, & propztereà non benè (salua doctissimi Viri pace) ille *n.2.* dixit, dictas functiones non à focularibus, sed Vniuersitatibus deberi; Cum contrarium constet, nam licet Terræ soluant, effectiuè Ciues soluunt, vt superiùs dictum est ex *cit. de Pont.n.7.& 8.* Et conferunt tradita per *Auth.* nostrum hìc *n.4.& 5.* Neq; ex hoc alia conclusio eiusdem *Montani ibid. n.3.*substinetur,dum scripsit, ex præcedenti ab ipso posita ratione erui, Vniuersitates Regni obligari pro focularibus inhabilibus,quia ipsum corpus vniuersale est debitor totius Collectæ ad numerum foculariorum, non ipsi Ciues; Dum constat alia ratione, dictas Vniuersitates integram debiti quantitatem soluere teneri, ad quam reperiuntur calculatæ numerationis tempore,vt declarat, & decisum refert *Auth.*noster hìc *num.6.* scilicèt, ex quo post numerationem factam,ipsaq; Terra taxata, onus assumptum ab eadem videtur iuxtà taxam soluendi ad nouã vsq; numerationem; & sic,quemadmodum non subiacet oneris augmento, auctis focularibus, ità nec illis diminutis, leuamen aliquod obtinere poterit, vt suprà.

Quod eò magis contrà eundem *Montan.* procedit, dum videtur sibi ipsi *in eod.n.3.* aduersari, nam postquã scripsit, quod dictæ functiones fiscales sunt munus ordinarium patrimoniale, ad quod obligatur Vniuersitas ipsa in communi, non autem esse superindictũ personis singularitèr, prosequitur (*vt in casu nostro, dum impositum est focularibus, quo casu inhabiles detrahuntur à taxa in damnum Regis, & sic vnus non soluit pro alio &c.*) vndè rectè contrarietate notatur, dum nõ potest insimùl admitti, dictas functiones esse munus ordinarium, ad quod obligatur Vniuersitas ipsa in communi, & dici posse impositum focularibus, siuè (vt dixit in *tract.de regal.d.n.9.*)personis. Quod verò dixit, Vniuersitatem soluere pro pauperibus, & inhabilibus explicando, qui nàm sint isti pauperes,& inhabiles, nos vltrò concedimus, sed alia ratione Vniuersitatem, vt suprà teneri concludimus, assumpti puta in se oneris soluendi per numerationem, & taxationem, vt superiùs dictum est.

12 Concedimus tamen cum ipso *Montan.* conclusionem illam ab ipso firmatam, quod Barones expellentes subditos ab Vniuersitate absque causa iusta, obligantur ipsi soluere Regi collectã, ad quam expulsus tenebatur, vt rectè idem *Mõtan.*cõcludit *in fin.* Quemadmodùm cum *cit.R. Rouit.d loc.n.31.32. & 33.* quoq; annotamus, ad superindictum,quod ob defectum Vniuersitatum,quæ non sunt soluendo,vt suprà,à Rege imponi potest, illud exigendo à
13 potentioribus, teneri etiam Barones contribuere,dũmodò consensu omniũ, qui

qui conferre debent, sit impositum; Et sic etiam Vniuersitatum impotentium ratam Barones soluere tenentur, vt fundant *Sot.P.Diana,& cit.Rouit.*apud *Consil.Rocc.de offic.rub.*17 §.5.*n.*106.licet contrarium æquius esse teneant *Tasson. Reg. Valenz. & Cons. de Georg. ibid.cit.Rocc. nu.* 107. vbi *in num.seqq.* examinat, quid dicendum sit de Ecclesiasticis.

Huic annotationi subnectere congruit sequentem Dissertationem, siuè Consultationem, in materia exactionis, siuè prælationis functionum fiscalium in feudum concessarum in concursu cum assignatarijs fiscalium in allodium, elapso anno 1690. à nobis elucubratam: Cuius articuli discussio, veluti generalitatem omnium assignatariorum respiciens, nobis vt pro iuris veritate consuleremus, Regiæ Cameræ nomine per I.C. peritissimum eiusdem R. Cam. Præsid. *Dom. D. Cesarem Natalem* præfatæ causæ Commissarium, fuit demandata.

DISSERTATIO
PRO
Functionum fiscalium in feudum Inuestitis,
Cæteris in allodium Assignatarijs, in exactionis Concursu præferendis;
Per Supremum Regiæ Cameræ Summariæ Tribunal definienda.

IN QVA

Functionum Fiscalium in feudum Concessionarios, Cæteris super eadem Vniuersitate, Regiæ Curiæ in allodium Assignatarijs præferendos esse, dilucidatur.

14 EXistimabam hac in re per se adeò clara, & nunquàm anteà controuersa, allegationibus opus non esse, *minimèq;* dubitanda, *quæ certam semper habuere interpretationem: sed naturali hominum ad dissentiendum facilitate*, vt notat *Vlpianus in l.item* 19. §.*principalitèr, D.de recept.arbitr.glos. ibid. litt.*1. hic in disceptationem nonnulli conducuntur, eoq; libentiùs, quo id vlla expressa Regni lege cautum dicunt: In quos indè cum eodem *Vlpiano* ad hoc insistimus, quod *non possunt omnes articuli singulatim. aut legibus, aut Senatusconsultis comprehendi: sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is, qui iurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ità ius dicere debet.l.*11.*D.de ll.*, *Nam (vt ait Pædius) quoties lege aliquid vnum, vel alterum introductum est, bona occasio est, cætera, quæ tendunt ad eandem vtilitatem, vel interpretatione, vel certè iurisdictione suppleri l.*12.*eod.*

Itàque, vt longè ab omni ambiguitate assumptus articulus pateseat: ad hæc nostram proferamus dissertationem.

Primò: Fiscum Regium, publicæ vtilitatis causa, de iure, & non de facto, vt aiunt, non tantùm cæteris Vniuersitatum Creditoribus, verùm in functionum Fiscalium exactione, eiusdem assignatarijs præferri: Idq; ex Regia prag. 5.§.15. de admin.Vniu. *rationabilitèr, clareq; sancitum.*

Secundò: Functionum Fiscalium in allodium concessione, siuè venditione in hoc Regno, omninò earundem mutari naturam, & non ampliùs de regalibus, neque publici, sed priuati iuris esse, & non vltra Regiæ Curiæ, quàm sibi reseruatum reemendi ius remanere.

Tertiò: In feudum concessis ijsdem fiscalibus functionibus, vltrà directum Regis dominium, ob Adohæ, & Releuij, necnon deuolutionis iura Regio Ærario in illis competentia: cæteris in burgensaticum assignatarijs, ex eadem publica Fisci causa Inuestitos præferendos esse, indubiè demonstratur.

Quartò: Præfatam conclusionem, non solùm à contrarijs absolutam argumentis, sed imò ad inæqualitatem, absurdumq; ambos inter assignatarios in feudum, ac in allodium vitandum, & ob nimiam in ea Regij Ærarij concurrentem vtilitatem confirmari.

AD PRIMVM.

15 PAtriæ salutis immemores, priuata commoda publicis vtilitatibus non posthabentes, Ærarium Regium, functionum fiscalium in allodium assignatarijs, de facto, non autem de iure præferri, audactèr quidam cõtendunt; Obliti, Rempublicam omnem, aut Principatum corpus esse quoddam ciuile, sicq; pecuniam rerum gerẽdarum esse neruũ, *l.*1. §. *in causa* 20. *de quæstion. Plutarch. in Cleomen.* eiusq; vim in bello, *Cic. Philipp.*5. *& in Verr.*5.*& pro l.Manilia*, & in expugnationibus, *Io: Bodin.lib.6.de Republ. cap.2. fol.* 648.*litt.C. Mucian. apud Dion. in Vespasian. Choppin.de Doman.lib.*1.*tit.*1.*num.6. Alex.ab Alex.lib.6.dier. gen.c.2. pag.*374. *Iust.Lipsius 4.polit.cap.9.* & alij apud *Faust. in consil. pro Ærario clas.7.ordin.*598. *D.Io: Baptista Larr. in proœm.alleg fiscal.nu.*7. Et quod indè præ cæteris excolendum, pecuniam ad publici status, siuè Principatus subueniendum vrgẽtijs

tijs paratam habere: Initioq; Respublicas ità fuisse administratas, vt qui opera sua non poterant, vel nolebant imminentibus periculis subuenire, pecuniam contribuerent: veruntamen experto posteà ingruentibus necessitatibus, spontaneas contributiones tardiores, & etiam exiliores euadere, quàm par esset, vt testatur *Archidamus Rex Spartanorũ apud Thuccyd.lib.1.* dùm bellum cõtrà Athenienses suscipi dissuadens, *pecuniam*, inquit, *publicam non habemus, neque promptè conferimus è priuato*; Consultiùs reputatum, pecuniam paratam habere, vt necessitate exigente præstò esse posset; Vnde prudentèr laudatur *Publicola*, quod exactis Regibus, ad bellorum necessitates, pecunias publicas in Æde Saturni (quàm Romani Ærarium esse voluerunt) recondidisset, ex *Plutarch. in vita Public. Macrob. Saturnal.lib.1. c.8.* eamq; pecuniarum congregationem, Fiscum appellarũt Veteres, à fiscis, hoc est à sportulis, quibus pecunia seruabatur; illisq; non sufficientibus Æraria constructa; Et indè Camera ad idem demùm versa est, vt eruditè exponũt *D. Frãc. de Amaya in comment. ad lib.10. C.1.de Iur. fisc.à n.1.ad 21.& seqq.& Angel.Stephan.Garon.in comment.ad Constit.Mediolan.lib.4. t.7. de iur.& priuil.fisci c.1.à n.1. ad seqq.* Et meritò illud *Ossory* apud *Io: Solorzan. de Iur. Indiar.c.30.n.97.* *vt in corpore, non quod vni membro iucundum est, sed quod totius corporis incolumitati conducit, præcipuè expectari conuenit, sic in Republica, non quod vnicuique libeat, sed, quod vniuersis expediat, considerandum est*, Quaproptèr fisci iura inter publica annumerantur, *Alfar.de offic.fiscal. glos.9. nu. 12. R.Valenzuela cons.100.n.102. lib.1. Larrea alleg.fiscal.1.nu.3.& alleg.107.sub nu.27. lib.2. Reg.de Philipp.fiscal.differt.14.nu.33.* & debitum quoq; fiscale continetur appellatione publici debiti, *cit.Garon.d.lib.4.tit.6.art.4. n.54.* Et fiscalium iurium defensio, rerumque vendicatio communi, ac singulorum vtilitati profigua; Est enim fisci Ærariũ stomacho assimilatum, veluti à quo corporis membra quęlibet, vitam, ac incrementum recipiũt, *Alphar.de offic.fiscal.glos.9.n.13.* & populo nihil vtiliùs, quã, vt Principis necessitas impleatur, ex *Polybio, Lucas de Penna in l.8.n.31.C.de exactor.tribut.lib.10.* quia Regis inopia, est in perniciem Regni, *Vasquez de restit.c.6.dubit. 2.n.23.* publica namq; est fisci vtilitas *l.vtilitas 3.C.de primipil.lib.12. Reg. Galeot.resp. fiscal.10.n.28.* quæ cuilibet, & in particulari commodum affert, *Ripa in l. dotis, D. solut. matrim.n.112.& 113. Alphar.de offic. fiscal. glos.9.n.12.* quia si fiscales reditus desinc, vel insufficientes existant, Princeps communi vtilitati, per ea, quæ à singulis colliguntur, prouidebit *Luc.de Penna in l.1.C.de superind. lib.10. Afflict.in Rubr.quæ sint regal.a n.22.ad 25.* Et ex his tributa noua imponendi, defectus redituum Regalis Patrimonij, necessitatem inducit, & negligentia iurium fiscalium, pauperibus præsertim damnosa, vt post *Larream alleg.fiscal.59.n.7.* & alios *P. Afflict.controu.c.6.n.8.& 9. Besold. in discurs. pro Ærar. Publ.c.2.th.4.num.1.* Et sic meritò, ex cit. *D. Franc. Alphar.in d gl.9.n.15.* fisci pecuniam, magis quàm priuatorum conseruandam *P. Afflict.n.10.* per hæc citati *Alphari* digna verba insequitur, ibi: *Quanto magis publica, quam priuata salus debet attendi, tantò magis de fisci pecunia, quàm de priuata, ratio debet haberi; Pecunia enim ad patriam defendendam, hostesq; oppugnandos necessaria est, & sine ea scientia rei militaris, virtus, authoritas, facilitas, nihil Principi prosunt.*

16 Tributorum propterea profigua indictio, & Publico fauorabilior pro fisco exactio: Publica namq; vtilitas Tributorum, & vectigalium exactiones pro Ærario exquirit, quod aliàs Respublica consistere non posset: *Impossibile est* (ait *Iustinianus Nouell.149. c. ac sanè, vers.impossibile*), *vt sacris tributis non illatis, alioqui Respublica conseruetur*; Nàm *neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendijs, neque stipendia sine tributis haberi possũt, Tacit.4.hist. R.Tap.dec.sup.Ital.Senat. 23.n.36.* Hæc *ornamẽta pacis, & belli subsidia, Cic.pro leg.Manil.& solatia Ciuitatum*, dignè vocant *Imperatores in l. vectigalia, C. de vectigal. & commiss.* quasi ex quibus muri, & ędificia publica restituãtur, Magistratibus salaria, benemerentibus præmia distribuantur, totiusq; Ciuitatis Status conseruari debeat, *d.Nouell.149.* Hinc *sinè illorum exactione retineri Imperium vllo modo potest, Cic.in epist. ad Q.Fratr.* *Vitalesq; Ciuitatum Spiritus* meritò dixerunt *Iust.Lips.Ciuil.doctrin. lib.5.c. 6. Franc.Patrit.Iustit.Reipublic.lib.3.tit.9. de Regis, ac Regni instit.lib.7.tit.6.pag.429.* Ipsasquè hinc fiscales functiones, neruos esse Regnorum, dixit *Reg.Valenzuel.cons.99.n.3.* & præ cæteris pro Sacro Ærario exigendæ, vt communi saluti consulatur, penduntur nãq; ad hostes propulsandos, eisq; bellum inferẽdum, quod inductũ est, vt sine iniuria, in pace viuatur, & sic Principis tueatur maiestas, quæ salutis est tutela, vt ex *Q.Curtio lib.8. Præs. Merlin.contr.for.c.23.& 24.tom.1.* Et indè fiscales functiones, publicæ etiam functiones dicuntur *l.comperit, C.de agricol.& censit. lib. 10.l.omnes omninò, C.de annon. & tribut.lib. 10.* vbi *Luc.de Penn.* & ob vtilitatem publicã debentur *Auth.de mandat.Princ. §.publicorũ, Laganar.ad R.Rouit.in prag.1.litt.A.vers.quæ fiscal. funct.de iur. & exact. fiscal.* Etenim sine sum-

sumptibus, vlla Respublica consistit, opusq; ei opibus est sine quibus nil fiet, quod opus: neruis hisce sumptuum publicorum, officia cuncta Magistratus talem accipiût vigorem, vt corpus Reipublicæ vniuersum, & validius sustineri, & item moueri promptiùs possit *Petr.Greg.Tholosan.3. de Rep.cap.1. à princ. Iul. Cæsar Bulenger. tract. de vectigal. popul. Romani c.3. à princ. Lal.Zecchius de Principe lib.2.c.3.n.1. Præs.Merlin.d.loc.nu.25. Iacob. Bornitius in Ærar.lib.1. cap.1. fol.2. Henric. Klock.de iur.vectigal.discept. conclus.1.* Pecunia Regnorum fines defenduntur, pauperes releuantur, benemeriti remunerantur; Laudatur à *Celso I.C. in l.si chorus 79. §.1. D.de legat.3.* sententia rusticorum antiquorum: *Pecuniam sine peculio fragilem esse:* Peculium appellantes, quod præsidij causa reponeretur: eò, vt necessitatis tempore vterentur: Id in Rusticis si obtinet; Quid ni idem de Imperantibus pronunciari oportet: Namq; Ciuitates, & eò potiùs Regna pecunijs, & quæstibus indigent, sicuti, & domus, & multò magis, vt *Aristotel.* ait *lib.1.Politic.c.11. ad fin.*

Ex his vtilitas fisci, publico fauet bono, eaq; in diuitijs cõsistit fiscalibus; decet enim Principem plures habere thesauros, promptosque, ac perennes introitus, vt illius hostes hoc scientes illum timeant, eiusq; nomen perhorrescant, vt sic pacificè viuere possit, & Regnum, quod iustè possidet, securiùs gubernare, *Palat.in cap.per vestras de don. inter virum,& vx.not.3.§.fin.n.12.* Et hinc publicum, perpetuóq; promptum Ærarium, Principem habere oportet, *Bodin.de Rep. lib.6. c.2.n.675.ad fin. Tholosan.de Rep. cap. vlt. Io: Simanca lib.3.de Republic.c.15.* post *Boterum lib.7.à princip.della ragion di stato, Bartholom. Keckerman.disput. pract.34. problem.15. Gregor.Rolbagius certam.mascul.fœmin.cap.40.ad fin.Herman.Latber.tract.de censu lib.1.cap.1.* Concordat his lex Regia in *l.1.tit.18.lib.9. recopil.l.2.tit.15.lib.4. recopil.* & consonant verba *Regis Roberti in cap.Regni, Fiscalium, 255.apud de Nigr.* ibi: *Fiscalium functionum exactioni congrua, per quas Reipublicæ curam gerimus,& onera supportamus, opportuno tempore prospicere cupientes,&c.*

17 Quis itaq; audax vsquè, vt his prælibatis non vltrò concedat, Regium Ærarium in functionum fiscalium exactione, publicæ causæ intuitu, iure cæteris, licet Curiæ assignatarijs præferri: Publica namq; vrget ad id vtilitas. quæ priuatæ præferri omninò debet, *l. vn.C.de offic.Comit.Sac.Palat. l.vtilitas, C.de primipil.lib.12.Auth.res quæ C.commun.de leg.* ibi: *Etenim quæ communitèr omnibus prosunt, his, quæ specialitèr quibusdam vtilia sunt, præponimus;) Est enim hæc Rerum omnium publicarum prima, ac præcipua lex: salus populi suprema lex esto, Cic.lib.3. de leg. Bodin. de Republ.lib.4.cap.3.litt.D.fol.426.* Docentq; *Doct.in l.1.D solut.matr.* elegantèrq; *Plin.nepos Epistol.lib.7.Epist.ad Caninum. (Oportet,* ait, *priuatis vtilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre)*, ceciniteque, *Stilichonis* tẽpora laudans, *Claudian. Panegyr. 1.addit.*

——————*Nec vnquam*

Publica priuatæ cesserunt commoda causæ.

Et in specie *Imperator Iustinianus* elegantissimè ad hæc aduertit in §. *illud videlicèt auth. vt Iudice sine quoquo suffragio*, ibi: *Et nolite vestras voluntates, itá præbere inobediẽtes, quatenùs eorum præsidum egeatis vehemẽtia, quàm necessarium est eos assumere propter ineuitabilium fiscalium exactionem, scientibus vobis nostris subiectis, quia militares expensæ, & hostium incursiones, multa egent diligentia, & non possunt citrà pecunias hæc agi, causa videlicèt nullam recipiente dilationem, neque nobis concedentibus despici Romanorum Terram diminutam, qui & Lybiam omnem reparauimus,& Vandalos in seruitutem redegimus, & plurima, & maiora adhuc speramus à Deo recipere, & agere; Pro quibus competens est, Fiscalia tributa sine imminutione,& deuotè,& secundum definita exigi tempora.*

18 Ex quibus, quemadmodùm Ciuium bona tacitæ hypothecæ nexui pro tributorum ordinariorum solutione subduntur, *l.1.* vbi *Doct.C.si propt.public.pensit.* Itá quoque pro extraordinarijs muneribus, quæ vicem ordinariorum obtinent, veluti ex eadem publica causa manantibus, eadem tacita viget hypotheca, vt ex *Cacher.decis.95.nu.33.& Roland. cons.79.n.5.* fundat *Præs.Merlin. contr. c.2.n.21.* Et indè Fiscum cæteris Vniuersitatum Creditoribus præferri, cum nullus creditor possit habere ius fisco in his anteriùs, dùm potitur priuilegio tacitæ hypothecæ à lege inductæ,& iure communi, idem *Merlin.ibid. n.22.* Vndè quoque fiscus dicitur præueniste causam pignoris, vt confutato *Io: Dominico Gallo*, etiam in simplici fisci prælatione, exponit *Angel. Stephan. Garon. ad Constit.Mediolan.lib.4.tit.7.n.3.* Et eò potiùs hic, quia concurrit causa publica omnibus antecedens, veluti cum ipsis Gentibus, siuè Ciuitatibus exorta: Ita quod fiscus præferatur etiam pro tributis, quorum solutionis tempus nondum venit, adeò, vt si bona debitoris fisci vendita sint, ex causa tributi, cuius solutionis dies non dùm cessit, adhùc ab alijs Creditoribus non poterunt auocari; Et ex *Donell. ad l.1, n.6.C.si propt.public.pensit.* intelligi oportere, fisco deberi, non ea tantùm, quæ iam cesserunt, sed etiã futura in mille annos *cit.Merlin.d.loc.n.28.* cum nullum ius fisco in his anteriùs,

terius, concedendum esse, optimè dicat *ibid. n.29.* dum semper habet fiscus ius pignoris *l.aufertur 46.§.fiscus, D.de iur. fisci*: Vbi *Accurs.v.pignor.& Gothofr.lit.M. Didacus Bolerus de decoct.debit.fiscal.tit.5.qu.15.à nu.1. ad seqq.* & latius in *tit.5.q.13.à num.1. ad 11.& seqq.* Et hinc *pragmaticæ 5.§.15. de adm.Vn.* sanctionem rationabilissimam, ac in iure fundatam esse, dùm fiscum omnibus Vniuersitatum Creditoribus, ex potiori, qua pro tributis, collectis, & functionibus munitur à iure hypotheca, ob causam publicam præfert, *Merlin.ibid.*

19 Quapropter estò in allodium assignatarij præfati, à Regia Curia causam habeant, non ideò cessionariorum, quibus illi vtuntur, doctrinæ, ad cedentem in concursu regulariter posthabendum (de quibus adeundus *Alphōs. Olea de cess.tit.6.q.8. à n. præsertim 20.*) ipsis suffragari possunt; Cum adhùc per tractum successiuum, semper illis obstet causa publica, ex qua fiscus hìc, vt suprà, præfertur.

20 Et licet in ipso prælationis, cæteris creditoribus, priuilegio, fisco collato *Bart. Salycet.Negusantius, Barbosa, Cons.Arias de Mesa,* & alij apud *cit. Oleam d.q.3.à nu.16. ex l. fin.C.de priuil.fisci.* dicant, speciale esse in fisco, vt in eius cessionarium, illud transferat; Cui conclusioni, veluti nullatenùs ex *d.l.fin.* roboratæ, aduersatur *Schifordegherus* per eūdem *Oleam* recensitus *d.l.n.27.* de quorum dissidentium opinionum veritate, peritissimorum Ius dicentium rectum erit examen; Nihilominùs prima, quæ opponi posset opinio, his in terminis non obstat; quia illa procedit in prælatione in eum transferenda, qui pro fisci debitore Ærario soluit, cessis ei iuribus, ad hoc puta, vt super tale nomen, cæteris eiusdem Creditoribus ex fisci iuribus præferatur; Non verò cum agitur de prælatione illa, qua cessionarius contrà fiscum cedentem vti prætendit, quo in casu non est locus tali iurium in cessionarium contrà cedentem translationi, nè, vt suprà, ipsa prælationis causa, sui ipsius destructiua euadat: Doctores namq; præcitati, qui dictam prælationem in fisci cessionarium transferri voluerunt, ideò hoc admittunt, quia dicunt, hoc esse speciale in fisco, ad hoc, vt debita fiscalia per quemlibet soluantur, vt memor est idem *Olea ibid. num.26.* & notat le: *Brunneman.in comment.super C.in l.fin.de priuil.fisci,* & sic ad eiusdem fisci fauorem id inductum videtur; Quod quidem indè non alitèr, quam tertij respectu intelligi debet, vt puta, posse fisci cessionarium, qui fisco pro altero cessis sibi iuribus soluit, in concursu cum alio eiusdem nominis creditore præferri: Quod nos hìc non contendimus; dùm ipsis quoque Reg.Curiæ assignatarijs, eandem, qua fiscus vtitur, aduersùs alios Vniuersitatis Creditores prælationem competere, veluti ex *d. Reg. prag.5.§.15.de admin.Vniuers.* sancitam, vltrò concedimus; Veruntamèn solùm dictis assignatarijs, cum ipso fisco, in concursu, eadem vti posse prælatione, qua publica ex causa continuò vrgente fiscus gaudet, negamus: nè aliàs causa ipsa publica, ex qua dicta prælatio manat, sui ipsius destructiua fiat; Et nè, quæ in fisci fauorem introducta sunt, in eiusdem odium conuertantur, contra regulam *l.quod fauore 6.C.de leg.l.nulla iuris ratio 24. D.eod.Cap.quod ob gratiam 61.de reg.iur.in 6.l.legata inutilitèr 19.D.de leg.1.l.14. D.de de adim.legat.& casus est in l.non eo minus 14. C.de procur.& in l.19.de fid.instrum.Velasc.de priuil.miserab.person.qu.12.nu.27. Brunnem. ad C.de legib.in d. l.6.* Et sic dum ipsum prælationis priuilegium inest ipsi causæ publicæ, ex qua prouenit, in semetipsam operari nequit, nè detur insimùl in eodem subiecto, eodemq; tempore actio, & passio, contra iura in *l.Vranius, vers. sed cum duo, D. de fideiuss. Menoch.cons.231.n.73.* Quod vtique fieret, si contrà fiscum, nè præ cæteris assignatarijs exigat in concursu, hoc est, contrà publicam vtilitatem, ex qua fiscus omnibus antelatus est, permitteretur, vt benè consideranti patet.

21 Quod sanè potiùs confirmatur, quia, estò regula sit, quod cessionarius cedentis personam repræsentat, quia in eam subrogatur, & sic esse in assignatarijs d.functionum testatur *Michael Zappull. in comment. ad d.pragm.5. de admin.Viniersitatum §.14.n.9.* Attamèn illa solùm habere locum potest, quādo subrogatus omninò, & sine differentia succedit in iuribus subrogantis, non quando adest diuersa ratio in subrogato, ac subrogante, per ea, quæ optimè post *Alciat.* expendit *Episcopus Fermosinus p.2.alleg.15. n.16. & 17.* vbi insequitur: *Nec dictum obstat de correlatione inter cedentem, & cessionarium: Nam respondetur, priuilegia personalissima inhærentia Regiæ personæ, vti Regi, cui incumbit cura de Regno, & eius conseruatione* (prout est hìc in dicta publicæ causæ consideratione, quæ Regis respectu in functionum fiscalium exactione concurrit, & illius personæ inest) *nequeunt transferri, neque consistere in alia vlla persona, ex l.in omnibus 68.D.de reg.iur.l.ex pluribus 42.D.de admin.tut.* Et proindè nunquàm dici potest in assignatarios illa prælatio translata, quæ principalitèr ipsum concedentem Regem ex causa publica respicit, adeò vt non ferendum, quod sit illi eius cessionarius præferendus: sed solùm id concedendum est ad plus, quoad tertios, in quibus nō concurrit dicta ratio continua, ac principa-

lis publicæ vtilitatis, ipsum ergà ius publicũ in ipso Rege, siuè eius fisco radicatum. Ex quo patet, quod cum id proueniat ex diuersis causis, & principijs, subrogatum nũquàm sumit naturam principalis, vt tradit *Riminald.cons.27.n.64. & 65. lib.1.* Item cũ sunt diuersæ qualitatis, si vna est allodialis, altera feudalis, quo casu subrogatum non sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, vt docent *Alex.cons.106.n.17.vol.3. Paris. cons. 49.num.78. vol.3.* imò repugnat, idem *Rim. cons.113.n.129.*

22 Quibus confert *Emmanuelis Rodriq.quæst. regul.tom.3.qu.74.art.6.* doctrina, puta, quod laicus, qui habet tertias à Rege, gabellam soluere tenetur ex earum venditione: ex eo, quia estò Concessionarius iuribus Regis vti possit, non tamen illis aduersùs eundem Regem cedentem vtetur, pro gabellarum immunitate: Imò solùm fori priuilegio, non verò alijs personalibus regijs iuribus vti poterit, vt exploso *Zeuall.de cognit.per viam violentiæ 2.p.qu.17.n.4. vers.nec obstabit,* declarat *Olea d.tit.6.qu.3.nu.4.* Igitùr estò detur assignatarijs, ex iuribus cessis contrà tertios, hoc est aduersùs Vniuersitatis Creditores d. prælatio; illa tamen aduersùs fiscum in concursu militare de iure nequit, quia id illis cessum nunquam dici potest, ex cit. doctrinis.

23 Rursùs corroboratur, ex regulari conclusione illa, quam exornat *Bernard. Diaz in regul.307.* quod in generali concessione exigendi vectigalia à quacumque persona, non videtur includi persona loquentis, ex *l. obligatione generali, D.de pignor. l.inquisitio, C.de solution.* quæ regula procedit etiam in locatione *l. qui Insulam § fin. D.locat.* quam etiã assignauit *Albericus in l.licitatio, § fiscus, D. de publican.* vbi ait, *textum illum, per quem* disponitur, vt fiscus non teneatur soluere gabellam, facere contrà Mercatores, qui conducunt Gabellam salis à communitate Bononiæ quæ posteà emit salem, vt ipsa ad aliquid pro gabella soluendum mercatoribus illis non teneatur, ea intèr alias ratione, quia in generali sermone non includitur persona loquentis, quam doctrinam amplectuntur, post alios *Nicol.Boer. dec.213.* vbi reprobat *Bart.in cons. 226.* incipiente *caueatur statuto Montis Politiani, Surd.cons.47.nu.23. Lassart. de decim.quæst.18.n 927. & seq. Guttierez de Gabell.quæst 85. Reg.Moles decis.R.C.§.22. q. vn.n.2. & 3. Olea de cess.iur. tit.5.q.2. nu.24. vers.contrarium, Reg.de Marin.in obs.ad Reg. Reuert decis.548.n.1. Præs.R.C.Ganauer.dec. 14.ex n.14.ad seqq.* Quæ eò magis hic procedunt, dum sumus in causa publica non præiudicanda, quæ ob id semper censetur in omni dispositione excepta, ac reseruata *l. fin. C.de curs.pub.lib.12. Afflict.dec.289. num.29. Larrea alleg.fisc.77.n.12.p.2.* Vndè, estò quælibet cessionis clausula, pro iurium fisci priuilegiatorum quoque translatione, polleat vti prædicti assignatarij, nunquàm tamen illa contrà ipsum fiscum iuuari posse cõstat, dùm in generalissima qualibet concessione, persona loquentis, & potius ad euitandum in concursu publicæ causæ præiudicium, non includitur, sed excipitur, ex citatis doctrinis.

24 Et eò fortiùs, ex eadem ratione confirmatur præfata conclusio: Dùm cedens iura anteriora, ac potiora soluenti partem sui crediti potioris, nempè venditoris cum dominij reseruatione, & hypotheca, non censetur contrà se ipsum cedere, quia in generali sermone non venit persona loquentis, & simplicitèr cedens, aduersùs se cedere non intelligitur, ex *glos.in l.emptor 5.verbo, vtiles,* vbi loquendo de hæreditatis emptore, qualitèr habeat directas, vel vtiles actiones, notat, ibi: *Vtiles actiones, etiam sine cessione: & nota aduersùs debitores: Idem tamen puto aduersùs possessores singularium rerum illius hæreditatis: Dummodò non contrà venditorem, qui vtiq; dominus remansit &c. C. de hæred. vel act.vendit. Olea de cess.iur.tit.5. qu.2. n.22. & 24. Reg.de Marin.lib.1.resol.158.n.3. & 4.* & probatur ex *l.peculium 6.§.sicut, D.de peculio legat.* ac exploso *Cons.Staiban. resol. 96. in obseru.* nec non recedendo quoque à distinctione *Consil. Arias de Mesa lib.1. var. c.23.* prædictorum sententiam, vti veriorem, indistinctè pro cedente optimè defendit *D.Car. Ant.de Luca in labyrint.cess.iur. & action. via 130.à n.1.* Et in *Spicileg.de cession. iur. & act. quæst. 100. nu.23.* quod ex præaddducta doctrina probare quoque videtur, puta quia Dominus locando ius exigendi gabellas, cõtrà se actionem cessisse non videtur, *d.l.licitatio, §.fiscus, D.de public. & vectig. Noguerol. alleg.39.nu.36. Reg.de Marin.lib.1.resol.158. n.3. & 4.* Si ergò hoc militat in omni cedente, quantò magis id vigere oportet, quando consideratio publicæ vtilitatis concurrit, qua fiscus cæteris est vtiq; præferendus, neque admittendum, censeri fiscum, id priuato cessisse, quod intuitu publicæ vtilitatis ipse gaudet, & eò potiùs, vt ille possit contrà ipsum fiscum in concursu priuilegio vti, repugnantibus suprà adductis conclusionibus.

25 Sed ad quid adhùc immoramur, si iàm adducta omni ex parte manifesti sunt iuris? Vndè satis illa sint, nè de aperto ampliùs iure respondere videamur, & sic in *Sceuolæ* næuiam à *Claudio Saturnino* illatam incidamus; *Sceuolam* de iure aperto respondisse arguendo, in *l.à testatore de condit. & demonstr.* & in

& in *l.qui Roma* §.*pen.de V.O.*quem tamen ab omni noxa defendere curauit *Alciat. lib.* 4.*parergon cap.*1.*tom.*4.& memor est *Io: Bertrandus de Iuris peritis lib.*1.*de Ceruidio Scevola. fol.mihi* 74.

26 Ratione igitùr exigente, ac publica vtilitate expostulante *Regia pragm.*5.*in* §.15. *de admin.Vniuersitatum*, cui consona est *prag.* 18.*eod.tit.de admin.Vniuersitatum*, sicuti prælationem pro fisco, eiusquè cessionarijs, pro fiscalibus functionibus exigendis, cæteris Vniuersitatum creditoribus, rectè sanciuit, vt exponit supracit. *Præs.Merl. d.cap.*2. *per tot.* Ità insimùl iustissimè fisci prælationem pro ijsdem functionibus exigendis super Vniuersitatum introitibus, cæteris Regiæ Curiæ assignatarijs expressè statuit, ibi: *Item statuimo, ordinamo, e comandamo, che de frutti, ed entrate dell'Vniuersità, e denari, che perueneranno dalle gabelle, e collette, si paghino prima li pagamenti ordinarij, & estraordinarij, che si debbono alla R. Corte, ò à quelli particolari, che gli hanno comprati dalla Regia Corte, appresso se ne paghino li pagamenti, che si deuono alli Creditori dell'Vniuersità.* Et sic sumus in claris, quod in primo loco fuit antelata Regia Curia,& in ipsius defectu illi, qui ab illa emerunt, ibi: *O à quelli particolari, che gli hanno comprati dalla R.Corte.* At existentibus insimùl super eadem Vniuersitate Reg.Curia, & eius assignatarijs, illa semper anteferenda assignatarijs est: tùm ex publicæ vtilitatis ratione,vt suprà,tùm etiam ex claris verbis,& ex ordine scripturæ ipsius Regiæ pragmaticæ, dum in illa Regia Curia per verba antelationem exprimentia, primò collocatur in loco, & sic omninò, & eò magis scripturæ ordo in tali prælatione attendendus est, eòque potiùs, ob posteriorem illam sequentem particulam: *O à quelli Particolari;* & sic stante dictione illa, *vel*, disiunctiua, posterioritas assignatariorum R. Fisco apertè significatur, & indè omni ex parte attẽdendus est scripturæ ordo in d. *pragm.* expressus,& primò scripta ibi, hoc est Regia Curia, præferenda est, vt clarè elicitur ex *Papiniani* responso *in l. haredes mei* 57. §. 2. *D.ad Trebell.* per ibi notata verba: *Peto à te vxor carissima ,vt cum morieris, hæreditatem meam restituas filijs meis, vel vni eorum, vel nepotibus meis, vel cui volueris, vel cognatis meis, si cui voles ex tota cognatione mea: Inter filios, respondi, substitutionem fideicommisso factam videri &c.* vbi *glos.v.præscriptos*,& consonat *l. generalitèr* 24. §. *quid ergò* 17. ibi: (*Ordinem scripturæ sequendum*) *D.de fideic. libert.* cum concord. & sic in iure prior descriptus in scriptura, debet posteriori præferri,cũ in illo præsumatur plùs iuris,siuè maior dignitas *l.*1.*C.de alb.scribend. Alberic.in l.inter claras,C.de summ.Trin. Peregrin.cons.* 3.*n.*60.*Signorol.cons.*28.*nu.*15.*Paris.cons.*38. *vol.*1.*Non.cons.*71.*n.*36.*Pancirolus cons.*6.*nu.* 16.*Colleg.Patauinum,post consil.Zabarell.cõs.* 2.*n.*67.*Colleg.Ferrariense cons.*3.*nu.*25.*Boer. de auctorit.Magn.Consilij n.*52.60.*&* 86.*Maceratensis resolut.*31.*nu.*1. D.Regens, & R.C. S.Locumtenens peritissimus *D.Raphael de Vilosa dissert.*2.*nu.*16. *&* 17. *post tract.de fugitiu.*

27 Nec prætermittendum,quod ex libris Regalis Patrimonij id magis dilucidatur, cum in illis describantur Primò, Regius Fiscus: Secundò, Assignatarij in feudum: Tertiò, Assignatarij in burgensaticum; secundùm quam scripturæ methodum satisfieri debent, quia ordo scripturæ inducit ordinem intellectus, *Collegium Bonon. cons.*1. *num.*28. post *cons. Zabar.* voluntatis, & prædilectionis *Rim.iun.cons.*313. *à num.*56. & iuxtà Philosophos nihil est in intellectu, nisi priùs fuerit in sensu: Qui sanè ordo non per errorem inductus præsumitur, *Quia* (vt loquitur *Paul.de Castro cons.*164 *col.antepenult. nu.*7. *vol.*2.de inuestitura,vt primò nominatus, sit primò vocatus) *cum in Curia Principis sint periti, & literæ transeunt per multas manus peritorum, non est credendum, quod talis inaduertentia fuisset tolerata, si per errorem, & præter intentionem concedentis contigisset.*

AD SECVNDVM.

28 Fiscales functiones, quæ dum in collectarum locum subrogatæ sunt, inter regalia connumerantur, *Vincent. Ann. alleg.* 29. *n.*14. *& alleg.* 36. *n.*6. ex *Feudistis* communitèr *in cap. vnic. quæ sint regal. in vers. extraordinaria*, *Reg.Moles in decis. Reg.Cam. Sum.tit.*1.§.1. *per tot.* idem *Ann.alleg.*28. *nu.* 14.*& alleg.*66.*num.*7. Regiquè debentur vti Regi, non autem vti domino Terræ, super qua impositæ sunt *Reg.Reuert.dec.*172.*nu.*3. vbi *Reg.de Marin.in obseru.n.*1.Sed in Supremi Dominij recognitionem, vniuersalisque dominij, ac tutelæ, quam de Regno habet, *cit.Reg.Moles d.loc.nu.*8. *Mutius Surg.Neap. Illustr.in annot.fol.mihi* 340.*dt. Præs. de Curt. in diuers.f.p.*1.*fol.*6.*nu.*6.*&* 7. *Reg.de Philipp. fiscal.dissert.*34.*n.*35. *Io:Laganar.ad Reg.Rouit.super pragm.*1.*de iur.& exact.fiscal. lit.A.* Quando à Regia Curia cum facultate alienandi conceduntur, siuè venduntur, omninò regalium naturam in illis mutari apud concessionarios, certissimum est.

29 Etenim estò Regalium natura,nùm feudalis, vel allodialis, an verò sit ab his quid distin-

stinctum, valdè controuersum sit: Quod latè post alios examinauit *Horat. Montan. de regal. in Summar. praludior. à n.36. qu.7.* vbi ex *Ferrar. Montan.* dicit, iure feudi non censeri: & ex *Francisco Hotman.* regalia passim pro feudis in libris Feudalium Consuetudinum vsurpari, & idem fatius *Reg. de Philipp. dissert. fisc. 34. num. 18.* Quod à *Regnero Sixtino* impugnari, idem *Montan.* recenset, vnde multa ad id iura, & conclusiones cumulat, atq; exponit: In *numero* autem 37. attendendam in hoc esse primò Regis inuestituram, ex *cap. porrò extr. de priuil.* notat, cum aliquandò in feudum, quandoque in emphyteusim, & aliquando sub censuali natura concedantur, ex *cit. Ferrar. Montan.* quo casu iuxtà propriam ab inuestitura inductam naturam, regalia regulari, quæ specialis à generali regalium discedens natura dicatur: De feudali iam notum est, omnibusq; constat: In emphyteusi vtile dominium transfertur in concessionarium; In censuali verò vtile, & directum, censusq; concedenti soluitur in subiectionis signum: Natura verò in inuestitura non expressa, allodialem præsumi ex *præcit. Doct.* & *Capyc. in l. Imperialem col. 57.* Quod estò in hoc Regno ex *Constit. scire volumus sub tit. de iuribus rer. regal.* non admittendum sit: dum illa, vt quilibet in hoc Regno regalia tenens, alienare nequeat, absque Regis assensu sanciuit; vndè Regalia ex patrijs nostris iuribus, feudalibus exæquata fuisse ostendit *Reg. de Philipp. d. loc. post alios*, & feudalia de Regalibus esse dicuntur *ibid. n. 19.* sicut etiam de regalibus in Regno Siciliæ ex *c. Regis Martini 33. & 34.* testatur *Mastrill. de Magistratibus lib. 1. cap. 13.* Quod respectu assensus ex *dict. Constitut.* in alien. requisiti nullitat, tàm si regalia in feudum, quàm si in allodium possideantur, vt pòst *Capyc. in inuestitur. verb. & cum Gabellis*, tradit *Regens Constantius in l. 1. & 2. n. 101. C. de fil. official. Consil. de Georg. in repet. cap. huius autem generis, in quibus causis feudum amitt. cap. 54. n. 32. Præs. Fulu. Lanar. in addit. ad Reg. Lanar. in cap. 1. de success. f. nu. 57.* Vndè cum ex dicta *Constit.* non sit in cõcessionario libera dispositio, neque indè vera allodialis est natura; dum allodium est illud, de quo liberè disponere domino licet, ex *Baldo*, & alijs cit. *Horat. Montan. ibidem.* Hinc in Regno nostro regalium cõcessorum naturam esse quid distinct. m à vero allodio, ob Regis assensum in illorum dispositione requisitum.

30 Extra tamen Regnum hoc, iure Romanorum communi, Regalium naturam, licet allodialem potius esse, publici tamen iuris, dum penès Regem illa permanent, & priuati iuris penès concessionarios, fundat idem *Montan. ibid. num. 30.* Vndè in *fol. 34. 2. col. vers. Existimamus*, ad id concludit, ibi: *Existimamus igitur de iure communi Romano, naturam Regalium publici iuris esse, donec penès Regem, cæterosq; non recognoscentes superiorem, qui iura fisci habent, sunt, sic enim probat text. in l. inter publica, D. de verb. signif. Et vti publici iuris prohibitum est eorum commercium, sine iussu Principis, ità quod nec æstimatio eorum debetur l. Apbricanus, alids, apud Iulianum, §. fin. D. de leg. 1. ex quo textu notentur illa verba*, (sed ea prædia Cæsaris, quæ in formam patrimonij redacta sub procuratore patrimonij sunt); *Horum commercium, sine iussu Principis non esse*, *ibi dicitur*; *Ergò secùs si concessa sint à Principe, tùnc enim non sunt sub Procuratore fisci*; *Et ideò benè existimamus de iure communi Romano, Regalia penès concessionarios allodialem habere naturam, scilicèt sub libera dispositione inter viuos, & in vltima voluntate, sine Regis assensu: Quia penès concessionarios non sunt regalia, idest publici iuris, sed priuati iuris ad vtilitatem concessionarij*, *Raphael Cuman. cons. 162. & 12. qu. 2. cap. sine exceptione.* Quam conclusionem limitandam esse *Montan.* declarat in Regalibus concessis in administrationem, per verbum, *commendamus*, & qualitèr sit in intelligenda in officijs, iurisdictionalibus, & quid in illis ministerij, deseruientibus iurisdictioni, *idem ibidem* exponit, de quibus adeundus ipse *Montanus* est; Dum hic sufficiat prædictam recensisse conclusionem; Et estò *Afflictus in Constit. scire volumus n. 4.* dicat, Iura Regalia existentia penès alios de voluntate Regis, esse iura Regalia: Contrarium veriùs esse constat ex *Andrea in cap. 1. quæ sint Regal. in verb. angaria, & in Const. Const. Diuæ memoriæ sub num. 14.* Imò ex eodem *Afflict. in Constit. quia frequentèr num. 5.* vt aduertit *Reg. Lanar. consil. 39. num. 6. & cons. 34. nu. 7.* quod exponit idem *Montan. d. loc. n. 42. fol. 38. col. 1.*

31 Ex quibus igitur ad assumptum nostrum deueniendo: Firmamus, indubium esse, functiones fiscales, estò de regalibus, dùm à Regia Curia venduntur, cùm facultate de illis disponendi, & alienandi, Regalium, ac iuris publici naturam nullatenùs retinere: Tàm inspecto iure communi; dùm, vt optimè concludit cit. *Montan.*, penès concessionarios non sunt regalia, hoc est publici, sed priuati iuris, vt suprà: Quàm ex dicta *Constit. scire volumus*, cum illa prohibeat sine Regis assensu regalium alienationem; ob quod videtur in Regno Regalium naturam, verè allodialem non esse; igitùr cum è cõtrariò dictæ functiones fiscales, à concessionarijs libe-

liberè absque assensu vendi, aùt cedi, siuè alienari validè posint; Exindè nullo modo regalia considerari possunt, dùm publicis vrgentijs non deseruiunt, sed ad priuatam concessionarij vtilitatem considerantur *Amicangelus in repet. cap. 1. & in c. 2. nu. 16. & 17. quæ sint regal.* Et cum sit eorum plenum dominiũ in concessionarios translatum, etiam iuxtà ius Regni, earum allodialis erit natura, prouè de iure communi, quia *Constit. scire volumus*, non militat in his concessionibus, cũ libera disponẽdi facultate factis cit. *Montan. d. loc. fol. 39. 1. col. vers. Ex dictis.* Itàque dùm in functionum in allodiũ assignatarijs, nulla publici, sed verè priuati iuris qualitas cõsideratur: nõ est, quin ampliùs dubitemus, tàm Fisco in eius functionũ exactione, quàm cæteris in feudum assignatarijs, posteriores esse, dùm in ipsis functionũ fiscalium in feudũ inuestitis, publici iuris, atque regalium natura permanet, vt in sequenti assumpto clarissimè in 2. *conclus.* demonstratur: Concludendumq; est, quod etiàm iure Regni attento, dictæ functiones in allodiũ concessæ, apud cessionarios, Regalium naturam in aliquo minimè retineant, & sic non publici, sed priuati iuris esse, ac vti verè allodiales in illis liberum esse concesionariorũ disponendi stylum; Et propterea nulla qualitas publica, neque Regis ius in illis ampliùs considerari, præter quàm reemẽdi ius illud Regiæ Curiæ reseruatum; ob quod dominium est plenè penès concessionarios, licet reuocabilitèr, nàm pactum de retrouendendo, estò perpetuum, non minùs efficit, vt emptor sit verè ac perpetuò dominus *Reg. Rouit. supèr pragm. 1. de iur. & exact. fiscal. in 1. alleg. num. 67. & in 2. alleg. n. 81. 82. & seq.* post *Reg. de Curt. in suo diuers. iur. feud. cap. 9. n. 18 fol. mihi 24. at.* Et eò magis hic nulla cadit dubitatio, ob dationem quoque insolutum de anno 1649. ad fauorem asignatariorum secutam, vt in *prag. 20. & seq. de vectigal.* & legitur in *libro Nouę Situat.* de anno 1669. *fol. 7. vers. Primo, circa med.*

AD TERTIVM.

32 Earundem functionum fiscalium in feudum concesionarios, in allodium asignatarijs præferendos, ex præadductis, ac sequentibus conclusionibus, omni ex parte liquet.

Primò: Cum in annuis reditibus feudum rectè constituatur *c. vn. in princ. vers. quæsitum est, de controu. inter Episc. & Vasall. Isern. in c. 1. §. sciendum n. 2. Prepos. nu. 5. Aluarot. n. 4. Laudens. n. 8. & 9. de f. cognit. Afflict. in c. 1. nu. 7. si de f. vasall. Rosenthal. 1. de f. c. 4. conclus. 5. Reg. Capyc. Latr. dec. 37. nu. 3. P. Molfes. in 2. p. Consuet. Neap. tit. de bonis, in addit. ad qu. 12. n. 4.* maximè si de rebus immobilibus præstantur, cum inter immobilia & ipsi connumerentur *Clement. exigui 1. vers. cumq; annui redditus, Herman. Vulteius l. feud. 5. nu. 9. Iohan. Schnedeidevv in epit. feud. p. 2. n. 38.* siuè etiam ex re immobili, æquipollente, puta si ex aliqua mensa nummulari debeantur, secundùm Feudistas, quos recenset *Arnold. de Reyeger. disput. feud. 2. th. 44.* dummodò certi perpetuò, aut saltim longo tempore sint duraturi, nec ad modicum tempus constituti *Schrader. de f. p. 3. c. 3. nu. 2. & seqq. Moz. de f. rubr. de reb. quæ in f. dar. poss. n. 2. Borch. d. f. cap. 6. nu. 15. Obrecht. de f. lib. 2. c. 3. nu. 86. & seq. Ruding. in meth. iur. f. lib. 1. cap. 9. num. 7.* nàm si modico tempore essent duraturi, inter mobilia reputarentur *Reg. Rouit. in pragm. 1. alleg. 1. nu. 72. de iur. & exact. fiscal.* & perpetui eiusmodi reditus in iure nostro, panes ciuiles dicuntur *l fin. §. prætereà 2. C. de iur. dot.* annonæ ciuiles *l. iubemus 14. in princ. C. de SS. Eccl. Nou. 7. c. nos igitur 1. vers. neque ciuilem annonã, Camill. de la Ratha in Theatr. f. p. 3. dil. 6.* res ciuiles *l. fin. vers. pari forma*, & ibi *Glos. & Doct. in verb. Ciuiles, C. de petit. bonor. subl.* Item sportulæ appellantur *Zas. in epit. feud. p. 4. n. 14. cum seq.* Et indè quoque actiones in rebus immobilibus competentes in f. dari possunt, *Borcholt. post alios de f. c. 6. n. 10.* alijq; sup. cit. Et seruitutes etiam, tàm prædiales, quàm rusticæ *c. vn. §. fin. de f. cogn. Borcholt. d. c. 6. n. 11. Rosenth. d. c. 4. concl. 2.*

33 Ad hanc rerum classem referuntur etiam regalia *cap. vn. quæ sint regal. Arum.* pòst alios *disput. f. th. 10. Gothofr. Anton. disput. f. 3. th. 6.* quorum duplex est genus, maiorum puta, ac minorum, vt exponit post alios cit. *de la Ratha diluc. 3. à n. 1.* Maiora, quæ supremam Imp. Regisque, aut Principis superiorem non habentis authoritatem demonstrant, de quibus *Georg. Adam.* post alios innumeros adeundus est in *syntag. I. f. cap. 6. Aphorism. 13. ad seqq.* & *Arnis. de iur. maiest. maior. per septem capita*; Minora sunt portoria, vectigalia, seù telonia, quorum nomine stipendia, ac tributa complectuntur *Arnis. de Iur. maiest. minor. c. 7. n. 5.* ripatica, monetas cudendi ius, salinæ, angariæ, thesauri inuentio, piscationum, nauium prouentus, confiscationes bonorum, flumina publica, & nauigabilia, argentariæ, & alia, quæ rectè infeudari possunt, vt exponunt *cit. la Rhata d. loc. num. 5. & Georg. Adam. ab Aphor. 21. ad seqq. Arnis. de Iur. maiest. lib. 3. cap. 7.*

34 Hinc fiscales functiones, quæ inter minora regalia annectuntur, in feudum rectè dari constat, quia inter immobilia connumerantur

tur

tur, etiò cum pacto redimendi concedantur *Reg. Rouit. super pragm. 1. de iur. & exact. fisc. alleg. 1. n. 66. & 67. nn. 79. & 80.* & cum in feudum conceduntur, & ex ipsis, adoha, donatiua, releuia, ac ius deuolutionis, iuxtà naturam recti feudi, Regi nostro Clementissimo hoc in Regno competunt, verè feuda esse, & sub nomine corporum feudalium, ac Baronalium introituum venire S.C. iudicasse refert *Anna alleg. 29.* quem sequitur *cit. Reg. Capyc. Latr. d. dec. 37. n. 4.*

35 II. In antecedenti assumpto, cum iàm fundatum appareat, fiscales functiones, quæ cum disponendi facultate à Rege conceduntur, siue venduntur, etiam attenta regalium natura iuxtà *Const. scire volumus*, in hoc Regno non remanere vti regalia, sed verè inter allodialia, ac priuati iuris esse: sequitur è cōtrario, quod, cum dominium illarum directū, dùm in feudis conceduntur, penès Regem remaneat, & sine eiusdem assensu alienari nequeāt, verè illę sint regalia, ac iuris publici, & non priuati, vt rectè consideranti patet: proùt sic in duriori quoque casu, puta quando non est expressa natura in regalium concessione, concludit cit. *Montan. d. loc. nu. 43. fol. 39. col. 1. vers. Ex dictis*, ibi:

36 *Ex dictis igitur hucusque constat, quæ sit natura regalium in Regno nostro, quotiès ex concessione non est expressa, scilicèt, vt si plenum dominium sit translatum in concessionarios, erit natura allodialis, proùt est de iure communi, vt diximus suprà n. 36. quia Constitutio, scire volumus, non præscribit sibi locum in huiusmodi concessione, & sic libera est dispositio absque assensu Regis: Si verò dominium Regalium sit penès Regem, qui concessit, puta si facta sit concessio, tibi, & hæredibus ex corpore, vel tibi, & vno hæredi, vel duobus, vel tibi, & hæredibus, dummodò Regalia teneas, & recognoscas à Rege, vel sint concessa Regalia, quorum natura sit, vt administratio tantùm transeat in concessionarios, vt sunt officia tùnc quia Constitutio scire volumus, obtinet vim in huiusmodi concessionibus, dico, Regalia huiusmodi retinere naturam publici iuris, &c.*

37 Si igitur, cum non constat de qualitate concessionis, prædicta procedunt quāto magis, cum sumus in expressis, hoc est in concessione dictarum functionum in allodium, cum potestate disponendi, dicendum est, non esse illas publici, sed priuati iuris, cum non remaneant regalia, & hoc est, quod optimè concludit post *Andr. Isern.* & alios *Mastrill. de Magistr. lib. 3 cap. 1. n. 13.* ibi: *Hæc tamen Regalia, vbi ad priuatum ex Principis concessione deuenerint priuata fiunt, in quibus non vt in publicis, sed vt in priuatis seruandum est Andr.* quem refert, & sequitur *Reg. Tap. in annot. ad d. Constit. scire volumus lib. 6. de Iur. Regn.* Et è conuerso, cum expressè in feudum conceduntur, & sic directo dominio Regi reseruato, vndè alienatio sine eiusdem assensu est prohibita: quantò magis non erit dubitandum, publici iuris, ac de regalibus functiones illas remanere, cum feudalis concessio non sit plena translatio, & abdicatio, sed concedens rem in feudum, nihilominùs sibi retinet ius, ac potestatem superiorem, ex quo de maioribus quoque Regalibus rectè in feudum ex dicta ratione concedendis *Georg. Adam. Struu. in syntagm. I. f. c. 6. Aph. 13. nu. 2.* concludit, ibi: *Salua igitur Maiestate, scilicèt potestate summa Imperatoris, atque Imperij, regalia in certa Prouincia iure superioritatis territorialis, per inuestituram feudalem Principibus conceduntur, &c.*

38 Ex quibus concludamus, oportet, dictos assignatarios functionum in allodium, cum facultate liberè disponendi, dùm nec regalium, neque rerum publici, sed priuati iuris possessores dicendi sunt, non esse præferendos assignatarijs earum functionum in feudum, quarum dominium directum, & assentiendi in alienationibus est penès Regem facultas, & sic publici iuris, & de regalibus sunt, proùt penès Regem erant, & infrà dictæ *Constit. Scire volumus*, terminos remanent.

39 III. Feuda ipsa constituta super fiscalibus functionibus, super Gabellis, & Dohanis, quæ sunt de Camera Regis, feuda de Camera dicuntur: Cameram verò intelligimus Cæsaris Ærarium, & feudum de Camera est illud stipendium, vel id quod ex Ærario soluendum conceditur *Feudistæ in c. 1. §. sciendū de f. cognit. Schrad. d. f. c. 3. n. 8. Vult. 1. de f. c. 8. num. 24.* & propriè locus, in quo pecunia, & Domini thesaurus continetur, vt iuxtà per nos exposita in *Vision. feud. rubr. 10. vis. 18. vers. Est autem feudum de Cauena, & vers. feudum verò de Cauena fol. 131. & 132.* declarat *Dom. Carol. Rota in annotat. ad Consil. Reg. Rouit. ad consult. vn. num. 1. in fine lib. 1.* Quod feudum Cameræ, si ad tempus sit cōcessum, improprium, si verò in perpetuum concedatur, erit feudum proprium, *Matth. de Afflict. in cap. 1. §. fin. nu. 7. de f. cogn. Goed. cons. 11. de succ. ab int. Rosenth. 2. f. synops. conclus. 75. & 76. Vvrmser. Class. 3. sect. 11. 12. 13. 14. & 15. Georg. Adam. struu. syntag. 1. f. c. 5. Aph. 18. n. 1.* vbi in seqq. Cameræ significationem exponit: Nouumque nomen iuris feudorum declarat esse *Ant. Capyc. in inuest. f. v. feudum de Camera, vers. licet, fol. mihi 228. 2. col.* vbi prosequitur in *versic. Inuestitus*, ibi: *Inuestitus ergò de aliqua annua quantitate sibi soluenda de Camera, & Thesauro Regio, vel alte-*

alterius domini, seù super introitibus, vel in tali Dohana, aut gabella, habebit feudum de Camera, sic etiam, si inuestiretur, quod annis singulis de Cannaua domini, in qua vinum, vel frumentum conseruatur, tot vegetes vini, aut frumenti modios percipiat, habebit feudum de Cannaua ex d.c.1.§.sciendum de feud.cogn. & dicuntur ista feuda panes ciuiles, secundum Bald. &c. quam doctrinam sequuntur *Præs. de Curt.in diuers.feud.1.p.n.37.fol.26. Schrader.in tract.de f.p.2.c.3.nu.81. & seq. Schneideuu.in epit.feud.p.1.n.61.& seq.* Rosenth. *in synops.f.c.2.conclus.75.n.2 & seq.Vult.1.f.c. 8.n.24.& seq.*Reg.*Galcot.resp.fisc.1.n.5.*

40 Insupèr idem *Anton.Capyc. d.loc.fol.229. 1.col.vers.limita*, considerando prætacta feuda de Camera, siuè quoque de Canneua (vel vt alij vocant Caneua, Canepa *cit.de Curt. d. loc.nu.38.* aùt Cauena cit. *Vult.d.loc.*) iuxtà proprij beneficij naturam; veluti ex causa lucratiua concessa, ob aliquod putà præstitū concedenti seruitium *ibidem vers. amplia*, scribit: *Quod si Dominus habet æs alienum, vasallus debet expectare, vt exoluatur primò æs alienum de Camera, seù Cannaua, vt sic satisfactis priùs domini debitis, ipse percipiat suum debitum sibi statutum, ex c.1. in princ. de not.f. Bald.&c. quia ista verba de Camera, seù de Cannaua sunt adiecta loco donationis* (siuè meliùs legas, *taxationis*) *vt tantùm de dicto loco fieri debeat solutio, Aluarot. in d.cap.1.2. col.&c. Secùs vbi locus esset adiectus, causa demonstrationis, quia tunc dato, quod in eo loco non esset, debet tunc solui ex alijs bonis; l.quidam testamento, D.de leg.1.l.leuius 2.D.de leg.2.* quam conclusionem in terminis functionum fiscalium examinauit cit. *Præs. de Curte d.fol.26.1.p.diuers.f.n.38.& 39* ibi:

Sed in istis cadit difficultas, quid si illo anno ex Camera non sint percepti introitus, vel ex Camera, siuè Canepa, non sint habiti fructus, nunquid ex alijs bonis Curiæ debeantur illo anno, vel quod erat percipiendum illo anno, debeatur in sequenti: Pendet prima quæstio ab illo, nunquid assignatio facta super Camera, & Cauena, sit facta gratia demonstrationis, vel gratia taxationis; Si enim gratia taxationis, ab alijs bonis non debentur: Si gratia demonstrationis, estò quod ex illis introitibus non deberetur, siuè ex fructibus, qui non percipiuntur, deberetur ex alijs bonis, iuxtà terminos text. in l.quidam testamento, D. de legat.1. quem text. sæpiùs allegat *Andr. &c.*

41 Ad quod ipse *Præs.de Curte*, postquàm *in num.seqq.* tanquam de articulo, qui sepè, tàm in legatis, quam in concessionibus accidere potest, vt idem aduertit, latè materiam exposuit, quando dicatur taxationis, & quādo demonstrationis gratia, facta assignatio; Et postquàm *n.44.*firmauit, ibi: *Aut verò sumus in dubio, & tunc si certa est quantitas concessa, si vno anno haberi non potuit, fiet in annis sequentibus solutio, etiam pro isto anno, in quo defectum fuit, Andr.in d.c.1.de not.f.& in alijs locis allegatis.* Et *n.45.* sequitur: *Dummodò talis defectus causatus non fuerit ex culpa domini concedentis, quod si aliqua eo casu considerari posset, tunc non expectabitur, nec differetur solutio in annos sequentes, sed tunc ex alijs bonis concedentis facienda erit cessionario solutio.* Tandem concludit, allata circa dictam distinctionem assignationis, demonstrationis, vel taxationis causa factæ, non procedere, quando agitur de concessione introituum Cameræ, & sic etiam de fiscalibus in feudum oneroso titulo cōcessis; Nàm tùnc indistinctè, non existentibus fructibus de illo anno, de alijs suppleri debere, & sic quotidiè practicari, in specie in functionibus fiscalibus in feudum vēditis testatur, ibi:

42 *Prædicta etiam sanè intelligenda erunt, cum alia limitatione, vt tunc procedant, quando concessio facta fuit simpliciter; Cæterùm si concessio fieret, ex causa onerosa, prædicta locum non haberent, sed teneretur, non existentibus fructibus de illo anno, de alijs supplere, & sic quotidiè practicamus: Nam venditis functionibus fiscalibus ex aliquo loco percipiendis, si illi non percipiantur, ex alijs reficit Regia Curia, & sic fuisse decisum testatur additio Liparuli ad Andr.Isern.in c.Imperialem, §. illud quoque præcipimus, in vers.itèm quærit Gl.de prohib. f. alien. quæ verè fuit illius doctissimi viri Regentis Francisci Antonij Villani, sua tempestate nemini secundi, nàm antequàm fieret additio Liparuli, illam in libro dicti Regentis vidi, & cum alijs in meo libro exemplatam habeo.*

Ex qua conclusione satis clarissimè apparet, quod functionum fiscalium in feudum cessionario super certa Vniuersitate, oneroso quidem titulo, siuè taxationis, vel demonstrationis causa assignatarum, in omni casu, quando integrè assignatam ei annuam quātitatem ille non exigit, tenetur Regia Curia de alijs redditibus supplere.

43 Et indè sequitur, quod si dictis in feudum assignatarijs debetur à Regia Curia, in defectu exactionis integri annui reditus refectio, & sic vincere illi videntur in hoc ipsam Regiam Curiam, quantò magis in exigendo vincent in allodium assignatarios, dùm illi à Reg.Curia vincūtur, ex quo ijdem in eadem exactione, vt supra præfertur, & sic vigere debet axioma illud, si vinco vincentem te, eò fortiùs vinco te, *l. de accessionibus, D. de diuers. & tempor. præscript. Menoch. cons.116. num. 25. Nolden de stat.nobil. Ciuil. cap.10. num.107.*

44 Si-

44 Similitèr, dùm Regiæ Curiæ aſsignatarijs in allodium prælatio fundatur, ex quo in illa cauſæ publicæ continuus fauor concurrit, vt in primo aſſumpto demonſtraui; Si dictis aſsignatarij in feudum dictis alijs in burgenſaticum non præferrentur, eadem Regia Curia damnum paſſura in publicæ vtilitatis noxam foret, ex retectione præfata, ad quam dictis aſsignatarijs in feudum obligaretur: Secundò, quia de talibus functionibus in feudum inueſtitus inhabilitaretur ſoluere Regiæ Curiæ adoham; Itemque inueſtiti mortis tempore, nec debiti releuij exactio integra Regiæ Curiæ deberetur, ſed pro eo tantùm, quod in denunciationis, ſiuè renouationis anno exigitur, non verò pro integra quantitate annua conceſsa, quod omninò eſset côtrà antiquiſsimum Reg.Cam. ſtylum, & in Regij Ærarij detrimentum continuum reſultaret, in quo, cum publici iuris, ac vtilitatis concurrat ſucceſsiua conſideratio, non eſt illa prætermittenda, ſed præferendi ſunt dicti aſsignatarij in feudum, veluti regalium, rerumque iuris publici poſſeſsores, dictis in allodium conceſsionarijs, in quibus nulla iuris publici, ſed priuati qualitas ſolùm ineſt, vt ſuprà probaui.

45 IV. Rursùs, quia certum eſt, quod Regia Curia dictas functiones in feudum concedens, vltrà fidelitatis iura, cum onere releuij, adohę, ac deuolutionis, directum ſibi reſeruat dominium, & ſub contingenti feudali ſeruitio illæ inueſtiuntur, remanentibus indè illis in Regiæ Curiæ dominio, ac patrimonio, nècnon continua cum adoha, aliorumque onerum feudalium exactione; & indè dum Regij Ærarij formatum, imò per tractum ſucceſsiuum ius remanet, ideò vltrà illam prælationem alijs Vniuerſitatum Creditoribus, quam ex Regia Curia conſequuntur cæteri in allodium functionum aſsignatarij, Functionum in feudum inueſtiti, illud aliud prælationis ius, quo eadem Regia Curia, in concurſu ipſis in allodium aſsignatarijs vt ſuprà præfertur, obtinere debent; Nam, dùm in dictis functionibus in feudum conceſsis adeſt formatum Fiſci dominium, atque ſucceſsiuum ius prædictum: concludendum eſt, quod ſicuti in aſsignatarios in allodium, ex Fiſco tranſit ius prælationis alijs Vniuerſitatum Creditoribus, eſtò nullum in illis Reg.Curiæ ius in d.functionibus, iiſdem conceſsis remaneat: ex maioritatis, & vberioris iuris ratione, debet illud quoque aliud plus iuris d. alterius prælationis, ad præfatos in feudum inueſtitos, & quidem cum ipſa re conceſſa tranſire, priuilegium, putà, quo ipſe fiſcus, vt ſuprà aſsignatarijs in allodium præfertur; Priuilegium enim, quod reſpectu cauſæ conceditur, tranſit cum cauſa, ſiuè re ipſa, quæ transfertur, idque tantò magis, quia penès talem in feudum inueſtitum, non mutatur rei qualitas, quin etiam de regalibus, & iuris publici ſit, quod ſecùs eſt in conceſsione functionum in allodium, vt ſuperius dixi; Et proindè dùm rei qualitas, & cauſa ipſa iuris publici, ex qua dicta prælatio obtinet, firma remanet in functionum feudatario, ipſum Regiæ Curiæ prælationis ex publica cauſa inductum priuilegiũ, nec alitèr euaneſcere, ſed permanere, ob dictæ Cauſæ publicæ perexiſtentiam, ac firmitatem, concedendum erit: & ſic eo potiùs militabit hìc axioma illud, quod priuilegium conceſſum ratione cauſæ, cum ipſa permanente cauſa communicatur, ſecùs cum perſonæ ſolùm conceditur, vt probatur ex *l. tempus 29. D.de re iudic. l.priuileg.175.D.de reg. iur.* Et dùm tale prælationis priuilegium pro cauſa publica conſideramus, ac fatemur conceſſum, & in conceſsionarijs in feudum remanere iuris publici rationem, vt præferantur cæteris in allodium aſsignatarijs, non dubitandum, cùm in ijs nulla publici iuris ratio permanens conſideretur, ſed priuati illi iuris ſint, vt ſuperiùs fundaui.

46 V. Confirmatur etiàm, quià in dictis aſsignatarijs in feudum, duo concurrunt iura, ac circumſtantiæ, ſiuè priuilegia; primum, puta ex ipſa Regiæ Curiæ conceſsione, qua, prout alij aſsignatarij, præferendi ſunt alijs Vniuerſitatum Creditoribus: Alterum ob permanens fiſci ius, quod in dictis functionibus in feudum, cum publici iuris qualitate, ſiuè circumſtantia conſideratur, ex quo cæteris alijs in allodium aſsignatarijs illi præferendi ſunt, nè alias qui fortiùs ius habet, imò duplicibus roboratur qualitatibus, eodem iure, ac ille, cui vna fauet circumſtantia vtatur, quod iura admitti nolunt, cum in concurſu ſemper potiora, & eò magis maiora iura habens, præferendus ſit, *tot. tit. de priuil. Credit.*, & ipſa quoque priuilegia non ex tempore extimantur, ſed ex cauſa, & ſi eiuſdem tituli fuerint, concurrunt *Paul.I.C. in l.priuilegia 16.D.de priuil.Credit.* vbi *Gloſ. in ſig. Caſ.* loquendo de pluribus Creditoribus priuilegiatis contrà vnum debitorem concurrentibus, quis præferendus, ibi: *Et certè non inſpicitur tempus, vt qui primò contraxit præferatur, ſed cauſa inſpicitur, vt quis eorum habet magis fauorabilem cauſam, vt eſt in funeraria, quæ præfertur alijs, putà actioni tutelæ, & ſimilibus*, Cùm igitur fauorabilior cauſa concurrat, vt ſuprà, in aſsignatarijs in feudũ, dũ publici iuris etiã ratio in illis conſiſtit, & illi in allodium priuati iuris dicantur; Inde prædicti, ſequentibus anteferendi ſunt,

sunt, nàm licet dependeant ab eodem fisco, diuersimodè tamen, & cum diuersis circumstantijs,& qualitatibus cõsiderantur, ex quibus, cum pro inuestitis in feudum publici iuris ratio, quæ fauorabilior est, vrgeat, proindè illi cæteris præferendi, & ità priuilegij illam fauorabiliorem in illis existentem causam inspiciendo, concursus potior alijs pronunciandus est, ex *cit. glos.*

47 Vrget quoque ad prædicta fortior minimè negligenda demonstratio; Quoniàm si priuilegium continens maiorem publicam vtilitatem præferri debet alteri continenti minorem, vnde causa dotis præfertur causæ maioratus, vt concludit *Io: Petr. Fontanell. de pact.nuptial.claus.5.glos.1.par.2.num.*106. quem sequitur *Angel.Stephan.Garon.ad Constit.Mediol.lib.4.tit.7.de iur.& priuil.fisci c.3. n.*19. Quantò magis vt sup. præferendi sunt dictarum functionum in feudum inuestiti, in quibus iuris publici assidua consideratur qualitas, atque interesse ob fisci regij continuam vtilitatem solutionis adohæ, & releuiorum, necnon ob directum dominium Curiæ Regiæ reseruatum; Cum è conuerso, in allodium concessionarijs, non solùm minor, imò nec vlla concurrat publica vtilitas, dùm functionibus in allodium concessis, illę priuati iuris euadunt, naturamq; regalium, secundum præsertìm *dict. Constitut. scire volumus* in nihilum retinent, vt suprà fundatum est.

48 VI. Ex his cum indubiè innotescat, eosdē de dictis functionibus in feudum inuestitos duplici iure adiuuari, nimirùm primo, quod est commune cum cæteris assignatarijs in allodium, altero eorum quidem proprio, ex immediato,& permanenti fisci iure, ac dominio, quod in ipsis feudalibus functionibus Regia Curia retinet, propter quod in omnibus fiscalia iura, ac priuilegia continuò in re ipsa, cum eiusdem priuilegijs, publica ex causa illi repræsentant, ob id omninò cæteris illi præferendi: Nam creditor duplici iure suffultus, alio Creditori, qui vnico tantùm iure, siuè priuilegio fruitur, semper in cõcursu, vti potior præferendus est *l.fin.* vbi *Doct. D.qui pot.in pign.hab. Glos.ex causa in d.l.*16. *D.de priu. Credit.* Vnde Doctores colligunt, fiscum quoque habentem prælationem in bonis à debitore fiscali post contractum acquisitis, priori generalem, aut specialem hypothecam habenti, iuxtà *l.si is cui, D. de iur. fisci*; nihilominùs non gaudere hoc priuilegio, si creditor, qui cum illo debitore contraxit, duplici priuilegio sit munitus, *Negusant.de pignor.2.membr.5.p.nu.*42.*Castill.controuers.lib.3.c.4.nu.*24.*Guttier.pract.to.3. qu.* 99.*n.*12.*Barbos.in l.*1. *D.solut.matrim. par.*2. *n.*33.*Egid.in l.ex hoc iure* 2 *p.c.*1.*n.*11. *Roderic.de concurs.cred.*1.*p.art.*2.*nu.*9. *Peregrin.de iur.fisci lib.*6.*tit.*6.*nu.*18. *Dom. Maqueda in l. priuilegia, D.de priuil.credit.ex n.*7.*Gaitus de Credit.c.*4.*quæsit.*11.*n.*1548.*D.Io: Baptista Larrea alleg.*17.*nu.*51.*Noguerol.alleg.*17.*nu.* 51.*Pras.Merlin.d.c.*2.*nu.*34.*&* 35.1.*to.* post quos relatos latè id exponit *Nonius à Costa de priuil.Cred.ad reg.*2. *in præf.à nu.*1. *& seq.* vbi circa prælationem, plurimùm causam publicam valere, declaratque ex *Bartolo in l.* 1.*n.*25.*D.solut.matrim.* quatuor modis illam considerari *ibid.n.*7.de quibus etiam adeundus *D.Didac.Boler.tract.de Decoct.debit. Fiscal.tit.*5.*q.*1.*n.*10.*&* 11.

49 Et corroboratur, quia concurrentibus pluribus ad prælationem, is cæteris præferēdus, qui fortiùs priuilegium,& qui plures,& maiores qualitates habet, *Caius I.C. in d.l.*1. *D.de priuil.cred. Alexander cons.*27.*n.*8.*lib.*6. & inde inter plures prætendentes prælationem, is præferendus est, qui habet plures qualitates, si illæ sint paris potentiæ, ac effectus, quia plura vincula magis ligant, quàm vnum, *Florian.respons.*15.*nu.*26. *vers.Nam duo vincula lib.*4.*Gratian.discept.for.*526. *n.*2. *& seq.Rot.dec.*475.*n.*14.*&* 15.*p.*1. *diuers. & coràm Merlin.dec.*386.*nu.*8.quos refert,& sequitur *D.Petr.Marcellin.Corradin.in tract.de iur.prælat.qu.*14.*n.*10. At cum assignatarij in feudum duplici, vt suprà iure, & qualitate paris potentiæ, ac effectus ad prælationem prædictam, suffulti sint; non est ampliùs dubitandum de dicta prælatione pro illis admittenda; Idque eò magis, quia per dictos functionum in feudum inuestitos adimpletur finalis causa, propter quam à lege, ac statuto inducta est dicta prælatio, tùm ob directum Regiæ Curiæ in illis permanens dominium, tùm etiam propter solutionem adohæ, ac releuiorum Regio Ærario vt suprà debitam: dùm ille, qui pinguiùs potest adimplere causam finalem legis, vel statuti, dicitur habere potiora iura, & cæteris præferri debet, vt ex *Dec.cons.*619.*n.*7.*Gratian.discept.*742.*nu.*79. *Bard.de iur.protbom.*§.4.*in* 3.*notab.sub n.*6.§. *vndè licet, versic. & ex hoc deciditur illa quæstio, Grinell.decis.Dol.in.*40.*num.*34.*&* 35.*Verall.decis.*78.*par.*1.*Marta Digest.nouiss.tom.*3. *de retract.cap.*3.fundat citat. *Corradin.de iur. prælat.d.qu.*11.*n.*15.

50 Tandem omnis hoc in puncto exciditur dubitatio, cum expressè legamus, ipsos in feudum assignatarios adeò cæteris potiores esse, vt nunquàm eorum exactio minui patiatur, ità quod estò ex fumantium defectu, damnum in emptorem cedere oportere, ex vulgatis iuribus in *tit.de periculo, & commodo rei venditæ*; prævalente tamen po-

tiùs in prædictis assignatarijs in feudum qualitate feudali, adohæ, releuij, ac deuolutionis onere, vt nullo modo eorum diminuatur exactio, sed integrè substinenda sit, in damnum quoque Regiæ Curiæ, eiusque assignatariorum in allodium, pro eorum ratis, in dicto casu fumantium defectus ex numeratione resultantis, Reg. Cam. Senatus nō semel censuit, excipere nempè semper à diminutione feudales functiones, veluti nunquam ob adohæ onus diminuendas, vt expressè legitur in *libr. Nouæ Situationis focula riorum de anno 1669. fol 7. vers. 1. in med.* ibi: *Eccettuando solamente li fiscali feudali, de quali si paga l'adoha, non soggetti à diminuzione, conforme le giudicature più volte fatte dalla Regia Camera*. Idemq; ibid. legitur *fol. 8. vers. quoad primum*, & *fol. 10. vers. Di modo che*. Dum igitur pro dictis assignatarijs in feudum, ne ipsarum functionum exactio diminuatur, quod est plus, in dicta nempè diminutione etiam ex fumantium deficientia, indubiè pronunciatur, in damnum quoque Regiæ Curiæ, eiusque in allodium assignatariorum; Non est ampliùs ambigendum, vt quod est minùs fortiori iure in ijsdem concedatur, prælatio nempè præfata, manans ex fisci publica causa in ijs consistente, ex qua nulla diminutio permittenda, ac potior eorum causa cæteris assignatarijs in burgensaticum redditur, vt superiùs fundatum est.

AD QVARTVM.

51 Leuissimi quidem sunt ponderis, quæ in contrarium opponuntur; Et quidem primò non obstat, putà, quod si prælatio functionum in feudum inuestitis, cæteris in allodium assignatarijs, ex actualis, ac successiui publici iuris, quæ in fisco est prærogatiua, concederetur, essent & illi ipsi Regiæ Curiæ in exactione anteferendi: idque cum ità non sit; Igitùr neque prima est vera cæteris prælatio.

Quoniam breuitèr replicatur; Nàm si functionum fiscalium in feudum concessionarios, vti de feudo de Camera inuestitos consideremus, iàm superiùs fundauimus, quod eò vti beneficij nomine sint illis tales functiones in feudum concessæ, iuxtà tradita *in 3. conclus.* tertij nostri assumpti, semper cum in vno anno fructus, ac reditus in Camera deficerent, saltem in sequenti anno refici deberent, vt ex ibid. cit. doctrinis; Imò cum in feudum a R. Curia venduntur, quod omninò si per alijs R. C. introitibus refectio debeatur, suprà ex *Pras. Camill. de Curt.*, & alijs fundatum, & sic iuxta intellectum hunc, nullum ex dicta prælatione sequitur absurdum, sed ex dictis legalibus doctrinis iuri consona conclusio prædicta, vt in dictis casibus fiscus teneatur reficere, firma remanet; Si verò simplicitèr præfatos functionum in feudum concessionarios inuestitos, vti feudatarios, prout quoque sunt, consideramus: Et quis negare poterit, quod veluti de certa annua summa, in qua ex eiusdem feudi natura, feudalis propria qualitas consistit, inuestiti refectionem habeant: Nàm sicuti, cum pro annua certa quantitate, eò cum feudo ipso, conceduntur fiscales istæ functiones, augmentum ex aucto fumantium numero resultans, fisco, & non cessionario cedit, vt decisum pluries refert *Camill. de Medic. cons. 51. nu. 3. & 4.* Ità quoque indubium est, si diminuantur, fiscum ad refectionem teneri, quod secùs esset in concessionibus indefinitè factis, cùm illæ augmentum, & diminutionem recipiant, cit. *de Medic. d. loc. num. 37.* post *Reg. Moles in decis. Reg. Cam. §. 3. quæst. 5. num. 9.* Et prædicta militant etiam ob adohæ taxam, super ipsa reditus certitudine à principio ipsi feudali functionum cōcessioni insita, cùm & tale feudum in reditibus certis propriè constitutum dicatur.

52 Vnde meritò, qua solet semper Regia Camera iustitia ergà feudatarios ipsos continuò ius dicere, in defectu focularioruin, aùt alterius casus, in feudum assignatarijs refectionem elargitur, vt in praxi obseruatur ex decisis per R. Cam., & legitur in *d. libro Nou. Situat. focular. Regn. ab anno 1669. fol. 7. vers. 1. circà med. & fol. 8. vers. Quo ad primum*, & *fol. 10. at. vers. Di modo che*: vbi in defectu focularioruin diminuta, quę resultat exactio, in damnum R. Curiæ, eiusq; assignatariorum pro ratis cedere debet, vt in *d. fol. 8. d. vers. Quo ad primum*.

Et inde sanè, ex publicæ vtilitatis ratione, ac stāte insolutū datione posteà sequuta, declaratur ibi dispositio *Pragmaticæ* de anno 1612. *in tit. de Commissar. 7. §. 15.* vt non alitèr simplicitèr procedat refectio ibi sancita, in defectu fumantium, nisi pro ratis Regiam Curiam, & ipsos assignatarios in allodium tangentibus, semper exceptis functionibus feudalibus, vt optimè consideranti patet, ex regula, posteriora derogare prioribus, aùt illa declarare, *glos. in l. 25. 26. & 27. D. de leg.* & posteriores cogitationes prioribus esse sapientiores *Hugo a Port. lectori in pandect.*, neque ambigitur, Senatum ius facere posse, *l. 8. D. de ll.*

53 Et sic stante insolutum datione in anno 1649. sequuta, non obstante dispositione *d. Pragm. 7. §. 15. de Commiss.* de anno 1612. non simplicitèr refectio diminutis fumantibus à R. Curia assignatarijs datur, sed pro

rata

rata tantùm fit diminutio, exceptis fiscalibus in feudum, ex quibus soluitur adoha; Vnde neque obstant tradita per *Cons. Prouenzal.* qui scripsit ante insolutum dationem in anno 1646. *in obs.& Glos.ad Consuet.Neap.obs.* 18. vbi refert *alleg.Io:Vincentij Caualerij nu.* 46. & ideò ad fundandum, functiones fiscales censeri intrà districtum Neap. vsus fuit particula instrumenti dictarum venditionũ, quod venditio d. functionum cum pacto de retrouendendo, cum annua perceptione, & in defectu, super alijs introitibus regalibus Regni, non transfert dominium, quia nõ fuit intentionis Regis venditoris verè transferẽdi dominium rei, sed solummodò designandi Terram, & locum, vel introitus certos (vnde dicti Assignatarij) & sic contractus resoluitur in pignus; Attamen post dationem insolutum mutata substantia contractus in veram venditionem, Regia Curia ampliùs non remansit obligata ad refectionem, sed tantùm pro rata, vt suprà; quod confirmatur ex ijs, quæ tradit *R.Capyc.Latro to.2. decis.*188.*n.*121.*vers.& respectu, & in vers. & eadem, imò maior considerabatur ratio respectu illorum, qui insolutum nouas impositiones habuerunt, quia nedum cum maiori iniustitia pretij, sed etiam, quia celebrare voluerunt cum Regio Fisco alium contractum eius, qui solitus erat negotiari, qui nunquàm antiquitùs fuit practicatus, nisi vt Fiscus venderet super Arrendamentis tot annuos introitus, isti verò non contenti voluerunt aliam formam inuenire, & impositionum dominium, & proprietatem habere, & sic casus fortuiti eorum periculo cedere debent, &c.*

54 In quantum verò attinet, quod functionũ inuestiti prædicti, si alijs præferrentur, essent quoque fisco in exactione præferendi, quod tamen non sic practicatur: Respondemus, quod adhuc decisum non legimus, Regiam Curiam in feudum inuestitis præferri: neque de hoc nostra hæc est disceptatio: verùm si casus disputandi acciderit, & posset considerari, quod in contingenti specie ipsa Regia Curia ad dictam refectionem ex aliqua circumstantia non teneretur; tùnc ob maiorem concursum publicæ causæ, quæ in fisci exactione magis inest, quàm in tali functionum feudatario, præferendus esset illi fiscus; nisi id simpliciter concludi quoque pro fisco posse, dicere velimus, quia in pari causa fiscus præferendus de iure est *Peregrin.de iur. fisci lib.*6.*tit.*6.*n.*24. Et sic stante omnimodè diuersa ratione, dictum argumentum non obstat, dùm in fisco id admittendum esset, ob maioritatem in illo publicæ vtilitatis, discrimen inter plures casus, veluti diuersos inducentem *Præs.Merlin.d.cap.*2.*nu.*22.23.24. *& seq.* ex qua prælatio fisco conceditur, dum publicæ vtilitatis causa, priuatæ, licet secundaria omninò, & semper anteferenda est *Auth.res quæ, C.comm.de leg.* Vnde cuiuslibet priuati priuilegio quoque præfertur *Bald. in l.iubemus in princ. C.de Sacr. Eccles. D.Io:Baptista Valenzuel.Velasq.cons.*180.*n.* 44.*Surd.dec.*255.*n.*111.*Menchach.illustr.c.*5. *n.*6.*Gironda de priuil.n.*102. *Cabed.*1.*dec.*74. *n.*5.*Bouadill.in sua polit.lib.*2.*c.*1.*n.*1.

55 Secundò, neque est in aliqua sana consideratione Aduersariorum assertio, dùm dicunt, prælationem ex adohæ solutione, in præfatis functionum inuestitis, ne puta illa diminuatur, minimè resultare, dùm adoha semper integrè ex feudo debetur, estò feudi fructus diminuantur, cum adoha sit inalterabilis; Nàm vnquàm dixi, quod, ne diminuatur adoha ob non integram functionum exactionem, concedenda sit præfata prælatio: Cum ex iàm satis omnibus notis constet, quod adoha sit inalterabilis, sicut etiam est indiminuibilis, cum attendatur prima taxa, ità quod auctis, vel diminutis fructibus illa non augeatur, neque diminuatur, præter casum deuolutionis, ex *Reg.Reuert.dec.*101.vbi *de Marin.in obseruat.Thor. verb.Adoha, p.*3. *Reg.Capyc.Latr.consult.*3.*nu.*6.*to.*1.*Theodor. alleg.*50. Imò ex gratia ab Augustissimo, immortalisq; memoriæ Imperatore Carolo V. attendendam esse taxam venditoris, in *c.*10. *Grat.pag.* 10. & insuper notissimum quoque est, quod pro adoha in redditibus in feudum concessis, vt est in functionibus fiscalibus, quę augmentum recipere non possunt, soluũtur tantùm duc.26---. pro singulis centum, teste *Præs.Anell.Amat.cons.*12.*n.*10.*& Andr. Capan.de iur.Adohæ q.*5.*n.*33.*&* 34. dicente *ibidem*, id procedere, quando per Regiam Curiam fuerunt concessæ separatæ à Ciuitate, vel Castro: Nam tunc non computantur cum alijs introitibus feudalibus; vndè *n.*35. fundat, & decisum refert, quod si dictæ functiones, & introitus fuerunt concessi vnitim cum Ciuitate, vel Castro, tunc quia computantur cum alijs introitibus feudalibus, ideò soluitur adoha ad rationem vnciarũ decem cum dimidia pro singulis viginti vncijs, & fuisse additum, sicut de redditibus cum Vasallis, & quod Vasalli contribuant, proùt in alijs redditibus, vbi declarat *Andream*, ibi relatum; Quod secùs est si concedantur separatim, nàm tunc soluitur quarta pars, in quinque vncijs, & vna quarta consistens, idẽ *Capan.ibid.* post alios *n.*36.

56 Quæ omnia, estò ità vera, & in praxi recepta sint; sicuti certum est diminuto feudo, nec adoham diminui *Reg. de Marin.* 3.*alleg.* 116.*nu.*10. Non tamen fauent Aduersario,

cum ego solùm, vt suprà fundauerim, ideò dictam prælationem dicto inuestito, ex fisci iure concedendam esse, non quia posset diminui adohæ præstatio, diminuta functionũ exactione; sed principale nostrum fundamẽtum consistit, ratiocinando, quod quemadmodum fisco competit prælatio prædicta, cæteris ipsius assignatarijs, pro exigendis fiscalibus functionibus, quæ penès Curiam sunt: Ità quoque ipsi à R.Curia de dictis fũctionibus in feudum inuestito, eadem prælatio competet, ex Fisci quidem persistentibus iuribus, dùm in ijsdem functionibus fiscalibus infeudatis, adhuc inuictissimi Regis nostri directum dominium, atque ius in re, ob fidelitatis, adohæ, ac releuij onus consideratur: & proindè residente in illis Fisci iure, eiusdem quoque prælationis priuilegium locum habere oportet: præsertim etiam, ob maioritatem Regij Ærarij iuris, quod in inuestito magis, ac in cæteris assignatarijs in allodium consideratur, ob quod præferendus illis, veluti potior est, ex fortiori puta iure, associationeq; plurium priuilegiorum, ex quibus non solùm est anteferendus cæteris Vniuersitatum Creditoribus, sed ipsis quoque in allodium assignatarijs, ob pinguius, ac vberius fisci ius, quod in ipsis fiscalibus functionibus infeudatis residet, vt suprà expositum est.

57 Ex quibus replicatur tertiò dispositioni *pragm.8.in §.12.sub tit.de Commissar. & exactor.* sancienti, reditus feudales posteriores esse Regiæ Curiæ, eiusque assignatarijs fiscalium functionum; Vndè Aduersarius cum iàm functiones in feudum concessas, pro feudis haberi indubium esse dicat: posteriores proindè assignatarijs pronunciandas cõcludit; Dùm dicimus, quod si talis *pragmatica* applicari posset ad dictas functiones fiscales in feudum concessas, absurdum indè sequeretur, quod inuestitus, & sic etiam Fiscus pro adoha esset posterior quoque assignatarijs in allodium, quod pars aduersa ipsa, nec audet asserere; Igitur satis clarè cõstat, quod *d.pragm.8.in d.§.12.* loquitur de introitibus feudi, ob quos Vniuersitas est mediante cõtractu Baroni aliquo modo debitrix: Cumq; in tali casu Baro consideretur, vt quilibet Vniuersitatis Creditor; proindè, estò respectu ipsorum corporum feudalium, ac eorundem fructuum, qui ab Vniuersitate forsàn percipiuntur, potior ille sit, quo verò ad alios Vniuersitatis introitus, reditusq; posterior erit Regiæ Curiæ, dictisq; Assignatarijs.

58 At secùs est, quando agitur de functionum fiscalium exactione in feudum concessarum: nàm estò illas, vti reditus feudales consideremus, ratione videlicet infeudationis fidelitatis, præstandi seruitij, renouationis inuestituræ, ac pro ea releuij, deuolutionisque; nihilominus negari nequit, quod in illis consideratur R.Curiæ illud ius prælationis, quod sicuti competebat antè infeudationem, quia illa præfertur assignatarijs, ità quoque competit inuestitis ab ea, dùm adhuc R.C. directum dominium, ac ius in re vt suprà consideratur: Ob quod possessor ille inuestitus, fisci priuilegio, ex ipsius in re persistente publici iuris qualitate, dicta prælatione gaudere, vt suprà debet.

59 Neque obijci potest, quod fiscus per concessionem in feudũ, prælationem in damnum tertij impartiri non possit: Cum ex tali inuestitura cum dicta prælatione, nunquàm videatur fiscus iuri tertij præiudicare; Nàm ipse fiscus antè concessionem in feudum, iàm præferebatur in exactione cæteris eius assignatarijs, vndè nemini præiudicare ex tali concessione videtur, sed solùm fit, quod ius illud prælationis, quod penès fiscum erat, pro annua illa quantitate infeudata, in concessionarium in feudum transeat, & sic non derogatur iuri alicuius tertij, vt benè consideranti clarè patet.

60 Non ambigendum indè ex prædictis quoque iàm satis dilucidè constat, quod aperto iure sit præfatis functionum in feudum inuestitis pronuncianda cæteris in allodium assignatarijs prælatio; idque omne, tantò magis commendandum ob vtilitatem, quam Regia Curia ex hoc nanciscitur, quia fortiùs confirmatur ius in eiusdem feudatario, imò in re ipsa, in qua dominium directum, ac ius formatum Regiæ Curiæ inest; Nàm si alitèr obseruandum esset, fiscus in annis releuiorum, ob feudatarij dictarum functionum feudalium mortem, haud integram consequi posset annui reditus medietatẽ, sed tantùm medietatem effectiuam illius, quod in mortis anno exigeretur, quod in euidens R.Curiæ damnũ, & contrà R.Cam. stylum certè resultaret; Quas ob causas de refectione semper, nè feudalium functionum exactio diminueretur, dictis inuestitis fuit per R. Cam. prouisum, vt legitur in *d. libr. Non. Situat.fol.7.vers.primò circa med.*

61 SVadet itidem Regiæ Curiæ vtilitas, cum in vendendo fiscales functiones in feudum, stante huiusmodi prælatione pro inuestito pronuncianda, dubitari nequeat, quin plures de illis inuestiri emptionis titulo promptiores in dies sint procuraturi; Vndè Regia Curia, & faciliorem venditionem dictarum functionum in feudum vberiori pretio consequetur, & Regali Patrimonio etiàm, atque etiàm consultiùs est, expeditquè, tùm quia functiones fiscales libentiùs in

in feudum vendendo, ad rationem duc.centum in centena singula, verum æquiualens, non autem diminutum pretium assequetur, tùm etiam quia in illis directum dominium, & exinde iura adohæ, releuiorum, ac deuolutionis habebit.

62 Quæ omnia in functionum in allodium venditionibus, Regia Curia nullatenùs retinet, sed infructuosam tantùm illam reemēdi facultatem sibi reseruat, & quod peius in eiusdem Ærarij euidens damnum, non ad centum aureos in singula centena, sed multò minùs venduntur, ex quo assiduum Regiæ Curiæ interesse, ac publici Status præiudicium emanat; Dùm Ærarij reditus omni conatu, assiduoque studio augendi, nec etiàm modo aliquo conseruantur, sed quod peius est, in allodium, minori, quo valent pretio, venundantur, vnde Regium Patrimonium sæpè sepiùs viribus delitescit: & proinde hac quoque ponderata ratione maioris pretij, inter vtramque venditionem functionum, scilicet in feudum, ac in allodiū, non sunt concessionarij in feudum æquales pronunciandi, cum illis in allodium, qui multò minùs functiones emerunt, eòque magis ob onera adohæ, releuij, ac deuolutionis, quibus in feudum inuestiti subijciuntur, permittendum non est, vt eodem in loco habeantur, obsistente ad id naturali, nedùm ciuili ratione, qua contrahentes æqualitate illa, iuxtà onera, quibus subeunt, tractandi sunt, vt ex pluribus obseruat *Samuel Pufendorfius de Iure naturæ, & Gentium lib. 5.cap.3.de æqualitate in contract.oneros.obseruanda à n.1.*

63 Obiectorum denique iàm nebulis fugatis, ac re in portum euecta, vastoque ex iuris pelago iustitia subducta, functionum in feudum assignatarios optimum, clarumq; ius fouere, satis probatum reor; Imò in dubio etiam pro ipsis pronunciandum esset, aliàs eorum causa, quantumuis publica, postponeretur, quod esset absurdum, vt ponderauit *Couarr. lib.1.var.cap.16.n.2.in princ. vers. Item quod non debet esse per text.in l.vn. vers.non alitèr, C.de Conduct.& Procurat. fisc. lib.11. & glos. in l.item veniunt, §.in priuatorum, ver. in publica, D. de petit. hæred.* quem post *Peregrin.* sequitur *Præs.de Ganauerro decis.R.C.1. num. 125.* vbi etiam *n.121.* fundat, quod vulgata *l.non puto, D.de iure Fisci*, si attentè perlegatur, non probat, contrà fiscum in dubio pronunciandum, nàm I.C.in illis verbis, *non puto delinquere*, non vult dicere, quod id sit licitum, sed veriùs intelligendum esse, quod dicat id esse illicitum propter dubitandi rationem, vt benè declarant, & tenent etiam *Amaya in comment.ad l.1.C.de Iure Fisci nu. 49.& in l.vn.C.de pœn.Fisc.n.8.lib.10. Angel. Steph.Garon.in commentar.ad Constit.Mediol. lib.4.tit.7.de Iure, & Priuil.Fisci cap.4.ex nu. 1.ad seqq. Episc.Fermosin.alleg.Fisc.61. nu.9. D.Didac.Anton.Faxardo in alleg.fiscal.par.1. alleg.9.à n.280.& n.285.D.Didac.de Bolero de Decoct.debit.fisc.tit.5.q.17.n.6.*

64 Reliquum sanè est, vt dicta prælatio huiusmodi functionum in feudum inuestitis, alias cum hac potioritate concessa, confirmanda sit, instante etiam peritissimo Dom. Fisci Patrono, cui, vt Regium Patrimonium conseruetur, iustisque, & honestis augeatur modis, specialiter curæ est; cum Regia Camera Summariæ Supremum quidem Tribunal, totius Regalis Patrimonij regimen, ac gubernaculum teneat, vt inquit Inuictissimus *Imperator Carolus V. in Pragm.5. de offic. Proc. Cæsar.* testanturq; *Reg.Galeota resp.fisc.1.nu. 1.Præs.Ganauerr.dec.30.n.2.&* 5. quod eminentissimum ad curam rerum Patrimonialium, & Populorum custodiam, & protectionem deputatum præconizat *Reg. de Ponte de potest.Proreg.tit.4.§.8.n.57.* ibiq; præstantissimos Viros omni virtutum genere ornatos præsidere, fidem adstringunt, post *cit. Reg.de Ponte, R.Galeota d.respons.fisc.1.n.62.Episc.de Afflicto contr.cap.6.nu.11.Cons.Pratus pract. obs.50.n.3.* alijquè. Ideò Sereniss. *Rex Ferdinandus I.in Pragm.37.de off.Proc.Cæs.* iure quidem optimo inquit, *Omnia, quæ in ipsa Camera aguntur, & cognoscuntur, & decernuntur, summa æquitate, maturitate, integritate, & iustitia, agnosci, & decerni, cum istius Tribunalis Officiales summa scientia, integritate, & rerum maxima experientia præditos esse sciamus*; Prout hac nostra ætate ad Regij Ærarij præsidium, hoc est ad publicum bonum dignissimè præest *Dom. meus D. Sebastianus de Cotes Magni Cam. Locumtenens I.C.doctiss.* primæuæ Iurisprudentiæ eruditiss. amator, & æquè integerrimus, ac nobiliss. Vir, publicæ vtilitati, ac Regali seruitio datus, cum cæteris Iurisprudentiæ, Iustitiæq; Cultoribus Dom. Præsidentibus meritissimis collegatus, quos cōmemorasse, laudasse est, eosq; & in ferēdis sententijs publicus ardor inflammat, iuxtà illud *Claudiani Panegyr. 4. Consulat.Honorij vers.225.*

Tu Ciuem, patremque geras, tu consule cunctis,
Nec tibi, nec tua te moueant, sed publica vota.

65 Nec subiectorum commodo, in Regij Ærarij præiudicium, & contrà publicæ vtilitatis rationem, perspici debet, siquidem monente *Theodorico Rege* apud *Cassiodor. var. lib. 5. epist.6. Suscipienda petitio est, quæ publicis vtilitatibus non repugnat, & amplectenda deside-*

derta priuatorum, quæ sic remedium quærunt, vt nobis non videantur generare dispendium. Vestrum nunc erit, *Sapientissimi Patres*, vt fiscalium functionum in feudum Assignatarijs prælationem cæteris in allodium pronuncietis, siuè ex nitidissimo, quod in causa iure fouent, siuè ex consueta cùm huiusmodi potioritate concessione, alijsuè ex causis de fęcundissimo vestri ingenij penu supplendis, citrà dubietatem, orationem omnem hoc in voto concludo.

VI. Kalendis Martias, Reparatæ Salutis Anno M.DCXC.

Caietanus Ageta.

66 POst hæc scripta peruenerunt ad manus nostras *Acta Pro Regio Fisco contrà hodiernos Possessores ann. duc. centum quinquaginta in feudum super Regia Dohana Neap. penès Matthiam Troisium Actuar.* Ex quibus apparet, quod in anno 1683. in causa Aloysij de Vicarijs supèr partita feudali ann. duc. centum quinquaginta, & Ill. Principis Carpini D. Alonsi Vargas possessoris ann. duc. centum, & decem in feudum super Regia Dohana Neap. cum fuisset facta resultatio à Regio Fisco pro solutione adohæ, & releuiorum contra possessores, qui opposuerunt, non exegisse integrè, & quod quando exactio integrè fieret ad eorum beneficium ex Regia Dohana, erant prompti transigere pro decursu pro medietate, stante cētenarij temporis lapsu, & substinere taxam in futurum: Cumque etiam pro parte Regiæ Dohanæ fuisset oppositum, tanquàm articulum generalem respicientem alia Arrendamenta esse tractandum in Regio Coll. Consilio, obtentoq; quod Delegatus tunc *Dom. Cons. Sixtus* relationem faceret in d. Coll. Cons. & Regia Camera faceret relationem in scriptis, & interim non procedi ad alium ordinem: Fuit posteà id reuocatum præuia Consultatione R. Cameræ facta S. E. sub die 30. Octobris 1683. concludente, quod dicta partita vti feudalis integrè erat pro decursu, & in posterum annuatim soluenda, & ob interesse Regij Fisci tam pro adoha, quàm releuijs, & iure deuolutionis in ea causa esset procedendum in R. Cam. Vnde per S. E. fuit rescriptum, *quod obseruetur præinserta Consultatio;* Et postea per Regiam Cameram sub die 16. Nouembris 1683. fuit decretum, *quod exequatur ordo S. E. pro cuius executione dentur ordines necessarij;* & sub die 12. Decembris dicti anni fuit per R. C. decretum: *Visa comparitione fol. 45. admittatur ad oblatam transactionem pro medietate, pro decursu adohæ iuxtà relationem Magnifici Rationalis Cedularij fol. 40. firma remanente taxa in futurum, & proindè Magnifici Gubernatores Regiæ Dohanæ soluant duc. 1883. 1. 16. salua prouisione facienda respectu releuiorum;* & deinde sequuta fuit alia transactio pro releuijs: Cumq; fuisset facta relatio quantitatum decursarum, & per dictum Principem minimè exactarum pro dicta partita feudali à *fol. 72. ad 74.* die 4. Aprilis 1685. ad relationem Dom. Præs. Andreasso prouisum fuit, quod *pro executione Villectorum S. E. & decretorum R. Cameræ Magnifici Gubernatores Regiæ Dohanæ Neap. soluant petitam quantitatem fol. 81.*

67 In Arrendamento Olei, & Saponis *Ferdinandus de Medicis*, qui in eo habet partitam feudalem, præfertur alijs Consignatarijs.

In Regia Dohana Neap. idem ordinatum fuit audito Regio Fisco pro *Mag. Francisco Gagliardo*, vt præferretur pro decursu, & currenti alijs Consignatarijs simplicibus.

In Arrendamento Ferri, super quo multi adsunt Consignatarij in feudum, non solum fuit ordinatum, vt cum prælatione satisfierent, sed ampliùs in mense Maij 1679. cum mandato separato pro integra summa, illi verò in burgensaticum cum mandato generali per æs, & libram.

Eademquè ratio qualitatis feudalis, & publicæ causæ militat in functionibus fiscalibus, & ità per Regiam Cameram die 24. Martij 1688. decretum fuit, *Ill. Ducem Salandræ*, eiusq; fratrem cessionarium *D. Iosephum Reuerterium* esse præferendum pro quantitate ei debita ex causa functionum fiscalium feudalium cęteris assignatarijs, soluta priùs quantitate debita Regiæ Curiæ, supèr Vniuersitate Tricarici.

68 Et pro functionibus fiscalibus in feudum, quæ *Magnificus Hiacynthus Ragni* possidebat super Ciuitate Grauinæ die 30. Octobris 1685. prouisum fuit, quod moneantur partes super decisione articuli petitæ pręlationis, & interim citrà pręiudicium iurium partium fiat repartitio inter Consignatarios, vz. Hiacyntho Ragni integri tertij maturati in mense Augusti proximi pręteriti 1684. & reliqua quantitas per ęs, & libram inter alios Consignatarios.

Et ex his vndequaque bonum ius in feudum assignatarios, vt cęteris in allodium potiores pronunciandi sint, fouere indubium est.

AD QVÆST. II.

An Vniuersitate in totum deficiente, debeantur fiscales functiones.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vniuersitate in totum destructa, estò alibi Ciues habitent, an possit Fiscus ab ipsis aliquid exigere n.1. & 3. quid si vnus remanserit n.5. Et qualiter in Donatiuis n.2. & 4.

Vniuersitatis priuilegia, an censeantur extincta, mortuis omnibus de Vniuersitate n.6.

Vniuersitas quotupliciter ex delicto condemnatur n.7.

Vniuersitates qua solemnitate antiquitùs destruerentur n.8.

Vniuersitas quando delinquere intelligatur n.9.10.& 11.

Vniuersitas, seù Ciuitas an retineat priuilegia, si diruatur n.12.

Castro, vel Turri destructa, an amittatur eius priuilegium n.13.

Destructa Ciuitate nullo relicto Ciue, cuinàm cedant bona demanialia n. 14.

1 Decisiones, quæ referuntur in articulo isto, quod deficiente in totum Vniuersitate, estò illius homines alibi cohabitent, non possit Fiscus ab ipsis aliquid exigere, ea fundantur ratione, quia homines vnius Populi, nec populum, neque Vniuersitatem constituunt, nisi collectiuè fuerint congregati ex *Bart.* doctrina in *l.etiam, C.de exec.rei iud. n.17.* Et dùm iàm non reperitur in rerum natura talis Vniuersitas, debitum ipsius exigi à particularibus nequit ex *l.sicut, §.immun.D.quod cuiusq; Vniu.* & non entis nullæ sunt qualitates *l.eius qui, D.si cert pet.* quod intelligendum est in totum extincta Vniuersitate, vt ad nihilum teneatur illa, neque aliæ pro eadem, vt suprà.

2 Quod etsi etiam respectu donatiui decisum per eandem Reg. Cam. relatore Dom. Thoma Salernitano, referat *Author* noster hìc; Attamen hæc decisio diuersimodè respectu donatiui legitur apud eundem *Reg.Salernit.in decis.39.* & ibi *Thor.in addit.per tot.* dũ *cit.Reg.Salern.num.12.* aduertit, quod Vniuersitates impræsentiarum ad soluendum impotentes, si in futurum ditarentur, pro omnibus dictis focularibus tenerentur soluere Regiæ Curiæ ex regula *text. in l.locum, §.deficientiũ, D.de mun.* & alijs, nec audirentur, si dicerent, quod tunc non erant tot focularia, proùt sic decisum refert *ibid.* Prosequẽdo, quod in casu, quo aliqua Terra esset in totum inhabitata, putà chasmate, terræmotu, vel incursu hostium, tunc illa focularia, quæ ante extinctionem erant taxata, irent ad onus Regni, quia distributio facta per Vniuersitates in donatiuo, non posset verificari in ista exhabitatione, qua deijt esse Vniuersitas, secundùm *Bart.* doctrinam ab eod.*cit.* Quod confirmatur ex suprà traditis per *Reg.de Pont.* in anteced. *quæst. cit.* ex ratione diuersitatis inter functionum fiscalium impositionem, & donatiuum.

3 Ex quo tradita per *Auth.* nostrum hìc respectu fiscalium functionum, vt in totum Vniuersitate deficiente illæ non debeantur, nec posint ab hominibus eiusdem Vniuersitatis alibi degentibus exigi, iuxtà decisa per Reg. Cam. firma remanent, eaq; sequuntur *Reg.Rouit. in consult.* in materia donatiui *à n.27.ad 30. lib.1.* & *Io: Maria*
4 *Nouar. super pragm.tit.de iur. & exact. fisc.in rubr.collect.1.num.5.* Quod secùs est respectu donatiui, quod impositum dicitur in toto Regno, vt declarat, & decisum refert *cit.Reg.Salern.d.dec.39.* ibiq; *Thor.* & *Reg.Rouit. cit.loco* distinctione vtitur à *n.25.* quod aut impotẽtia inerat tempore facti donatiui, vel superuenerit posteà; & fortasè posset dici, quod sic, ponderando rationem, quam adducit *Bald.in d.l.etiam, C.de exec.rei iud.n.17.in fin.* inquiens, quod

cum

cum obligatio certam formam distributiuam assumpserit, à statu ipsius nõ est recedendum arg. *l.Insulam*, *D.de v.obl &c.* quod si post factam distributionem aliquæ Vniuersitates reddantur impotentes, non propterea à primo statu formæ distributiuæ est recedendum.

5 Similitèr dùm diximus cum *eodem Reg.* nostro hìc prædicta procedere in tota Vniuersitate deficiente, secùs esse cum eodem concludimus, si non in totum deficiat, idq; eslò vnus homo remanserit de Vniuersitate, dùm in illo remaneret ius,& nomen Vniuersitatis, & sic non esset locus conclusioni prædictæ,secundùm *Auth.*nostrum hìc post *Frecc.ibid cit.* addito *Losæo de iur.Vniu. p.1.cap.1.nu.30.*vbi *nu.32.* id declarat, puta quod Vniuersitas hominũ in vno conseruatur, etiam omnibus alijs de Vniuersitate defunctis, secùs esse in Vniuersitate corporum post alios *ibid.*

6 Ad prædicta verò non pigeat annectere articulum illum, nùm Vniuersitatis priuilegia censeantur extincta, mortuis omnibus de Vniuersitate? in quo *Nicol. Losæus de iur.Vniu. d. cap.1. n.35.*distinguit, quod aut Vniuersitas fortuitò perimit, citrà ipsius Vniuersitatis delictum, & tunc retinet omnia priuilegia, & iura, *Gayll. 2.obs.61. Io: Maur.de in integr.restit.c.404. nu.3. & Sforz.Odd.2.qu.1.art.2.num.26. & seq.* & conseruantur,& permanent,quando dennò reædificatur, & conditur, vt post alios fundat *Girond de priuil.q.57. à num. 299.* Si verò auctoritate Superioris propter eius delictum destruatur, tunc amittit omnia priuilegia, ob maximam scilicet capitis diminutionem *l. cognitionem*, §. *consumitur. D.de var.& extraord.cognit. Gayll. de pac.publ.cap.9.& 2.obs 61.per tot.*Sed quid si hoc modo bandita Ciuitas, à Principe gratiam impetret, an priora recipiat priuilegia: negatur, si scilicet simplicitèr tantùm indulgentia concessa sit, secùs si plenariè restituatur, *Sforz.Odd de in integr.restit.p.1. qu.98. per tot.l.2.6.7.C.sent pass. & restit. l.vlt. C.de gen.abol.* Sublata autem Vniuersitate, siuè Collegio, tanquam illicito, vel propter delictum, an eius bona confiscentur, negatiuè respondetur ex *l.3.in princ.D.de Colleg.& corp.illic.* vbi I.C.*Collegia*, inquit, *si qua fuerint illicita mandatis, constitutionibus,& Senatuscons. dissoluuntur sed permittitur eis, cum dissoluuntur, pecunias, si quas habent, diuidere,& inter se partiri, Bart.in d.l.1.glos.in l.7.§.1.in ver.non debetur, D quod cuiusque.* Cui sententiæ dissentit *Peregr.de iur.Fisc.lib.3.tit.12.n.pen. & vlt.*

7 Ex delicto autem duplicitèr condemnatur Vniuersitas; aut enim mulcta illi infligitur pecuniaria, aut grauiori pœna coercetur: Si prima, illi, qui non deliquerunt, non debent puniri, *Bart.in l.aut facta*, §.*nonnunquam n.8.Borg.Caualc decis.22. num.14.* Sed Vniuersitate grauitèr punita in genere, vtrum poterint condemnari homines aliqui singulares de ipsa Vniuersitate, qui etiam delicto interfuerunt, & iàm ante, mulctam generalem cum Vniuersitate soluerunt? Quo in puncto arridet *Bart.* distinctio in *d. §. nonnunquam*, quod aut Vniuersitas propriè delinquit,& sola Vniuersitas,tanquàm sola delicti rea plectitur; Vel Vniuersitas impropriè delinquit, sic vt delictum in aliquot Vniuersitatis personas cadat,& isto in casu, qui præcęteris insignitèr deliquerunt, vltrà pœnam Vniuersitati illatam, singulari etiam mulctæ subijciuntur, quam *Bart* sententiam sequitur *Hier.Gigas tract.de crim.læs. Maiest.lib.3. rubr.de rebell. qu. 12.n.8.*vbi sic in Ciuitate Viterbij seruatum fuisse refert; Sed quid si Vniuersitas quibusdam, vt delinquerent, mandauerit, an delinquentes actione mandati eam conuenire possint, negãdum esse constat, ex quo rei turpis, & illicitæ mandatum nullum est, *l.si remunerandi 6.§.si adolescens 11.l.si mandauero 22. §.qui ædem 6. cum simil. D. mãdat.l.1.§.planè, D.de tut.& rat. distr.* vbi *Planè* (inquit I. C.) *si ex dolo conuentus præstiterit tutor, neque mandandæ*

sunt

sunt actiones, neque vtilis competit, quia proprij delicti pœnam subijt, quæ res indignum eum fecit, vt à cæteris quid consequatur delicti participibus: Secundò, Vniuersitatis pro grauitate delicti bona publicantur, *Losæus d. tract. p.4.num.33.* & nonnunquàm ipsi Vniuersitati priuilegia adimuntur *Iul. Clar.pract.crim.qu.16.n.9.*

Quemadmodùm aliquandò Ciuitas aratro subijcitur, vt de Carthagine scribit I.C. in *l.si vsusfructus, D. quib. mod.vsusfr. amitt. Flor. lib.2.c.15.* de Alba deleta, *Liu.lib.1. Petr. Greg. lib. 25.syntagm.c.1.n.18.& seqq.* Sic etiam Brixiæ Ciuitas ab Imperatore Henrico pœnæ aratri supposita, teste *Bart.in l.aut facta, §.nonnunquàm n.5.& 6. D. de pœnis.*

8 Constat siquidem eandem in Vrbiũ destructione solẽnitatem esse seruãdã, quę in illis cõdẽdis obseruari antiquitus consueuerat, vt admonent *Cæl.Rhodig.lib.26.c.5.& Gratian.discept.169. n. 32.* In Vrbibus autem cõstruẽdis aratro vtebantur, quo circumducto situs delineabatur. Vndè Vrbs ab *Vrbo* Aratri notatur, I.C. in *l.pupillus 239. §.Vrbs, D. de verb.s.* & *Varro* ait, Vrbum appellari curuaturam aratri; Hinc *Ouid. lib.4.fast.*

Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.

Ità quoque Mythilenæ ab Atheniensibus, Corynthus à Lucio Mummio, Bizantium à Seuero, Platææ à Thebanis, Persepolis, & Thebanorum Vrbs ab Alexandro, Athenæ à Persis, Parada à Scipionis exercitu prorsus exustæ, & aratro exterminatæ recensentur, apud *Valenzuel. in discurs.Status, & Belli p. 1.consid.2.nu.4.Parlador.lib.2.quotid.c. 21.nu.4. D.Christoph.Cresp. de Valdaur. obs.2.n.19.* Et præ cæteris hunc interitum Vrbium deprompsit noster *Sannazar.lib.2.de partu Virg.*

Et quærimur, genus infelix humana labare
Membra duo, cum Regna palam moriantur, & Vrbes.

Eosdem Manes toto orbe celeberrima Hierosolyma passa est, Romanis imperantibus, *Ioseph*, & *Tacit lib.5.hist* de Hierosolymis euersis loquens ait, (*Famosæ Vrbis supremum diem*) & *lib.3.* de Cremonæ excidio (*Vrbis sepultæ ruinas*), Fridericus Imperator Mediolanum deleuit, *Sigon. in Frider.* Carolus Burgundus Leodium euertit, crudelior sanè, ac forsàn iniquior vniuersalis illa Templariorum cędes Vesperis Siculis parum absimilis.

Attamen grauior Vniuersitatis pœna in pecuniariam conuerti solet, *Minsynger.2.cent. obs.30. Gayll. d.loc.* vbi propter innocentes, pupillos, minores, pręgnantes, infantes, qui tempore perpatrati delicti nondùm extiterunt, hoc receptum dicit à Camera Imperiali anno 1549.28.Iunij in puncto arctiorũ executorialium in Bannum declarati sunt omnes masculi puberes in Ciuitate M.D. *BarthIolom. in sentent.Cameral.* Idq; omne euenit, quia certum est, Vniuersitatem delinquere posse, non tamen ea deliquisse intelligitur,

9 nisi vniuersus populus cum capite, & membris conuocatis vniuersis Ciuibus per sonitum Campanæ, tubæ, vel alium consuetum modum, habito priùs consilio ex proposito, & vnanimi consensu congregatus fuerit, & quid committendum concluserit, *Reg de Marin.ad Reuert.dec.98.n.2. Io. Franc. Capibl.de Baron.cap.63 n.19. & sup. prag. 8.p.3.n.133.Danza ad Gramm. dec.46. num.28.* ità quod si solus populus, vel plebs sine assensu regentium, ipsiq; adeò ad sedandam, compescendamq; rebellionem, omnem pro viribus diligentiam adhibeant, excusantur regentes, & seditiosus Populus punitur, imò

10 præcipua potiùs rebellionis capite plectũtur (magnanimi .n. viri est, rebus agitatis punire sontes, multitudinem cõseruare, *Cic.lib.1.offic.* confert *c.Romana.§.in Vniuersitatem, de sent.excõm. in 6. Meichsn t.4. decis.Cameral.22. nu. 97.fol.mihi 608. Tasson.in pragm. de antef.vers.12.obs.1.num.142.Christoph. Besold.in dissertat. Politica de Iure Vniuersit.cap.7.* iuxtà illud:

Rr Ob

Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

11 At si soli delinquāt Consules, nec per illorum delictum grauabitur Vniuersitas; non enim ad delinquendum constituti sunt, *Farinac. in prax. crim. lib. 3. tit. 4. qu. 24. n. 130. Boer. in tr. de seditios. §. 7. nu. 13. Minsynger obs. 79. Mascard. de probat. conclus. 1421. nu. 9. incip. quæ probanda sint.*

Sed præ cæteris exindè concludimus, quod Congregatio illa solemnis, nisi præcesserit, non erit delictum Vniuersitatis, sed quorundam tantùm, *Iul. Clar in pract. crim qu. 16. n. vlt.* vbi *Baiard. in add. n. 16. Farin. d. loc. num. 129. Boer. in d. §. 7.* & post eum *Losæus d. tract p. 4. n. 18.* Et ex hoc fundamento *Ioann. Liguan. in Clement. 1. de pœn.* magno honore coram Papa Ciuitatem Bononiæ pœna se exemisse scribit *Boer. d. n. 7.* vt etiam de Ciuitate Florentiæ refert *Franc. de Aret. cons. 264. Gayll de pac. public lib 2 obs. 9. nu. 4. Losæus d. loc.* Sic etiam Cato coram Romano Senatu Rhodienses defendisse testatur *Gell. noct. Attic. lib. 7. cap. 3.* Et Liuii apud *Liu. lib. 45.* vt notat *Grotius de Iure belli lib 2 c. 21. n. 2.* Quæ tamen regula procedit in delictis tractum successiuum non habentibus, secùs est in continuis, in quibus ratificatio mādato æquiparatur *Meichsn d. loc. n. 98. Gayll. d. obs. 9. Los. d. loc. num. 19.* siuè expressis verbis fiat, siuè tacitè, retinendo scil. rem per vim oblatam, dummodò ea ad Vniuersitatem è manibus deprædantium venerit *Farin. d. l. nu. 143.* Et ratum quoque habere dicitur delinquentium factum Vniuersitas si delinquentes non puniat, *Coler. de proc. exec. p. 1. c. 2. n. 275. ex D. August. in cap. Dominus noster, vers. sic gens, & Ciuitas 23. qu. 2.* dummodò admissi facinoris scientiam, & sine periculo seditiosos compescendi potestatem habeat Vniuersitas, *Farin. d. loc. num. 131. vsq; ad 139.* Sed ad id quæritur, an rebellio sit pro momentaneo, vel successiuo delicto habēda, de quo adeundus est *Gayll. d. obseru. num. 31.* vbi hoc crimen continuis delictis annumerat, & *Farinac. d. loc.* dicēs, quod si Ciues contra Remp. siuè Principem vno impetu, vnoq; die, vel nocte rebellarint, pro momentaneo actu rebellionem habendam esse, vnde vt Ciuitas deliquisse dici queat, Congregationem præcessisse oportere, secùs verò iudicandum, si diuersis vicibus ea reiterata fuerit, si tamen Vniuersitas omittendo delinquat, tractatu præcedente opus non est, sed statim in dolo esse præsumitur, *Farin. d. loc.* Quas præfatas conclusiones latè exornat *D. Ignat. Gastone in disceptat. fiscal. discept. 9. vsq; ad 12.* vbi examinat nefandum rebellionis crimen à Messana Ciuitate patratum, & post innumeros politicè, & iuridicè exponit, qualitèr ob delictum Vniuersitas posit puniri etiam confiscatione bonorum, & alijs pœnis à Iure præfixis.

12 Prætereà dicimus, quod Ciuitas retinet sua priuilegia, quando venit in collapsum facto Tyranni, vel iniuria temporis, secùs verò si authoritate Superioris, vt suprà, nam Ciuitas diruta remanet Ciuitas habitu, etiam quod non actu, maximè, quando est spes reparationis, & habet suum Episcopum, & Diœcęsim, vt doctè exponunt *Camill. de Medic. cons. 21. num. 6. & 7. Reg. Tap. d. Constit. lib. 2. cap. 4. num. 28. Girond. de priuil. cap. 17. n. 760.* & an de-
13 structa domo, vel Castello ædificato per priuilegium Principis, sit paritèr destructum priuilegium, & an eius dispositio cessauerit, & quid de Turri destructa, & alteri concessa, & alijs adeundi sunt latissimè *idem Girond. à num. 752. ad seqq. De Luca ad Gratian. cap. 396. per tot. tom. 2.* & de Ponte diruto dicemus infrà ad *§. 14. qu. 4.*

14 Destructa verò Ciuitate, siuè Vniuersitate nullo relicto Ciue, bona demanialia Regi excadere ex vi directi illius dominij, cuius virtus est trahere ad se excadentiam, & fieri plenum dominium, ex *l. item si fundi, §. sed si Insula, D. de vsufr.* & alijs *Horat. Montan. de regal. in verb. Argentariæ n. 13.* dicēs tamen de iure communi Regis fieri

tan-

tanquàm bona vacantia, quia in bonis nullius sunt, quod intelligit nullo relicto Ciue, quia si vnus superfit, Vniuersitas in illo conseruaretur, vt suprà, sicut erecta iterum eadem iàm destructa Vniuersitate Regis authoritate, bona illa demanialia ad eandem reintegrari etiam veluti accessoria, sub licētia à Rege pro tali erectione concessa, secundùm eundem *Montan. ibid.* vbi *n.14.* examinat, num destructa Vniuersitate bona hæc demanialia sint Baronis, cui concessum erat Castrum illud cum planis, montibus, pascuis, nemoribus, aquis, & decursibus aquarum; negatiuè respondendo, propter rationes per eum traditas, & iuxtà declarata *ibid.* Et qualitèr Ciuitate Ciuibus destituta, territorium cēseatur vnitum viciniori Ciuitati, declarat *cit. de Medic.d.loc.n.15.*

AD QVÆST. III.

An posint carcerari Ciues pro debito Vniuersitatis functionum fiscalium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Ciues particulares non tenentur soluere Collectas, & onera, nisi collectiuè, licet ex Consuetudine à Perceptoribus ipsi carcerentur n.1. declaratur n. 2.

Decisionem hanc transcripsit Reg. de Marinis *n. 5.*

Ciuis arrestari potest pro debito fiscali etiam non facta excussione bonorum n.3.

Vniuersitates possunt exequi realiter, ac personaliter contrà debitores fiscales n.4. & quid si æs alienum contraxissent n.6.

Syndici, & Electi si sunt in mora in persoluendis fiscalibus, an posint carcerari d.n.5.

Functionum fiscalium exactio olim per Barones fiebat, sed hodiè per Perceptores Prouinciales n.7.

Exactores, siuè publicani ob sæuitiam in miseros debitores fiscales, inuisi sempèr fuere n.9. & inde Ciuitatum perditio ostenditur n.8.

Debitores fiscales non debent in carcerem impingi, sed per capturam pignorum Fisco prouideri potest n.10. & 13.

Officiales in miseros subiectos desæuientes, acerrimè sunt puniendi n.11. & 12.

Exactio fiscalis concurrens cum alia, supersedetur in ea, donec fiscalis fuerit completa n.14.

Executio contrà Vniuersitatem quomodò fiat n.15. & 16.

Vniuersitate in necessitate existente, etiam inuitis Ciuibus Collecta imponitur, possuntq; vendi pascua, & Ciues diuites cogi ad mutuandam pecuniam Vniuersitati n.17. 18. & 19.

Ciues an arrestari possint, cum Vniuersitas cum regio assensu obligatur à nu. 20. ad 22. & quid in Administratoribus, & Electis n.23.

1 REg. noster hac in quæstione plures conclusiones refert, quæ in summa reducuntur, quod pro exactione fiscalium functionum executio etiā de persona quoad Syndicos, & Decuriones Vniuersitatis fieri posit, ex quo de fiscali credito agitur, dùm illi iuris fictione Vniuersitatem totam repræsentant ex *l.ossa, D. de relig. & sumpt. fun.* & quia deputati sunt ad exactionem introituum Vniuersitatis, & ad solutionem Regiæ Curiæ, de proprio tenentur *l.1. in princ. D. de mun. & honor.* ex quo munus istud patrimoniale dicitur, siuè mixtum *l.fin. §. mixta, D. eod.* Et proindè compelli posse, & ita decisum per Reg. Cam. refert; Secùs esse dicens respectu particularium, qui non tenentur nisi collectiuo modo, & soluendo collectas, & alia onera ad aliud non tenentur, quidquid Perceptores in contrarium, sed malè obseruent carcerando Ciues, antiqua eorum consuetudine, pro solutione Curiæ facienda, in quo Reg. Cam. conniuentibus oculis pertransire testatur.

2 Quod quidem nō simplicitèr dānan-

dum est, sed tantùm si agatur de solutione onerum realium diuidua, quæ singula singulorum corpora afficit, quo in casu nec corpora singula, ex quibus solutum est pro rata cuilibet tangente, nec personæ singulæ possunt vltrò molestari, aut pro alijs detineri, *Reg. Valenz.* post alios *conf.99. n. 40. 1.tom.* & post *Bart.& Bald.in l.1.§.quod si nemo,* eundemq; *Bald. in l.etiam col.4. versic. modo restat nu.25.C.de exec.rei iudic.* & post *Auth.* nostrum idem admonent *P. Afflict.controu.12.n.45. Pasqualin.in Comm sup pragm.9.rubr. de Commiss. & exec. nu 8.* idq; estò onera realia non Vniuersitates, sed possessores pensitare teneantur *l.2.C.sine cens.vel. reliqu. l.2, C.de ann.& trib.lib.12.Clapper.caus.rat. 42.qu.1.n.16.* & alij cit. per *Nicol. Anton. Marott. de Collect.seù Bonatenent. cap.3.n.18.* vbi *n.19.* dum refert Perceptorum Prouincialium obseruantiam prædictam exequendo contrà Ciues, vt suprà ex *Reg de Pont de regal. impos. tit.4.§.1.num 9.* cum *Dom. Reg.* nostro, ad id concludit, scilicet, vt in casu, quo particulares pro rata per ipsos debita Vniuersitati soluissent, contrà eos exequi non posit, quidquid in contrarium Perceptores obseruēt, Reg. Cam. in hoc conniuente, quod admirationē afferre *num.20.* non debere concludit, quia cum onera realia dicantur, ex eo, quod loco gabellarum fiscales functiones impositę fuerūt, ratione subrogationis eas quoque reales dici necesse sit, quia gabellæ munera realia vocantur, ex quo pro rebus soluuntur ex *glos.in rub.C.de mun.patr.lib.10.*& alijs, nam causa,& origo attendi debet, tantò magis, quia bona accatastata pro collectis sunt Fisco tacitè obligata ex *l.1.cum glos.* & ibi *Bart.& Bald. C. in quib.caus pign.vel hypoth.tac.&c. l.1.* & ibi *gl.C.si propt. publ. pensit.* & ex alijs, proinde deducendū esse onus reale, & cōsequētèr quemlibet sequi possessorē ex *l.si conuenerit,§.si fūdus,D.de pign.act.* & ex alijs *cit. Marott.d.loc.n.21.*idemquè esse dicens respectu Communitatis, quando bona sunt accatastata ex *Boccac. Ant. Gabriel. Thesaur.* & alijs *ibid. cit.*

3 Quod verò scripsit *Dom.Regens Moles* hic *nu. 3.* quod propter debitum fiscale persona arrestari potest, cum realiter, & personaliter pro illo fiat executio, id intelligendum est, etiam non facta excusione bonorum, vt possit persona arrestari ex *l.nemo, C. de exact. trib.lib.10.* & *Carau. rit.134.* sic testatur obseruari, estò aliter ritus disponat, & *Carauita* doctrinam sequitur *Reg.Capyc.Latr.decis.72. num.12. lib.1.*

4 Quod quidem priuilegium extenditur etiam ad fauorem Vniuersitatum contrà debitores fiscales, ac etiam Administratores rerum Vniuersitatum, nam si à Rationalibus electis, vt administratorum computa discutiantur, illis visis, ac discussis fuerint significati, siuè cōdemnati ad soluendum certas pecuniarum quantitates, potest contrà eosdem exequi realiter, & personaliter vigore *Reg.pragm.*sic interpretatæ, quæ est *5. cap.21. de Adm.Vniu.* teste *Dom. Reg.de Marin.ad Reg. Reuert. dec.519. n.2.* quem sequitur *Dom. Consil. Petra sup.rit.134. n.9.*

5 Et ex eadem ratione confirmari potest antecedens cōclusio, vt puta quod Syndici, & Electi Vniuersitatis si sunt in mora in persoluendis functionibus fiscalibus carcerari possunt, *Reg. de Marin.resol.lib.2.cap.247. n.7.* ex *Reg.* nostro hac in *decis.* Quod etiam respectu Ciuium particularium pro eorum tamen rata procedit, non autem insolidum contra quemlibet,& sic intelligēdum est, Vniuersitates Regni huius, cū æs alienum legitimè contractum persoluere non valent ex *Pragm.7.§.7.sub tit.de Commiss.* posse exequi contrà Ciues, & particulares, sicq; Creditorum indemnitati prouideri, vt latè declarat, & fundat idem *Reg.de Marin. cit. cap. 247.per tot.* vbi pro fundamento,& cōfirmatione conclusionis ab ipso firmatæ, refert, & transcribit per eadem verba integram hanc nostri *Regentis decisionem.*

6 Qualitèr verò obligetur Vniuersitas, eiusq;

eiusq; Ciues pro debitis contractis, & quid pro validitate talis obligationis requiratur, examinant latè *Reg. Rouit. cons.64. tom.1.* & latissimè *ibid. Consil. Altimar.in obseru. P. Afflict. controu.for. cap.11.& 12.per tot.*

7 Verùm te non lateat, quod tempore Regis Alphonsi ad petitionem Regni supplicatum fuit, & à Reg.Maiestate concessum, vt solutiones functionum fiscalium fierent per Barones Regni, destinatis locis in quibus fieri debebant, vt patet ex *cap.4. Reg.Alph.fol.5. at.* Quod hodiè non seruatur, sed Perceptores prouinciales mittunt Commissarios ad exactiones faciendas quādo in tempore non soluerunt, esset tamen vtile Regno, vt hoc *Capit.* seruaretur ad euitandas Commissariorum extorsiones, qui non solùm contrà Vniuersitatum bona, sed contrà particularium res exequutiones faciunt, vnde multa damna, & Ciuitates, & Ciues sentiunt, prout aduertit *D.Reg.Tap. in comm ad cit.Cap.tit.3.de solut funct.fisc. lib.6.Iur.Regn.fol.mihi 44.* hinc Ciuitatum, ac Ciuium perditio, *nam*, teste *Saluian.de gubernat. Dei lib.5.sub num. 156. pleriq; eorum agellos, ac tabernacula sua deserunt, vt vim exactionis euadant.* Hinc est, vt concludit pia Imper. *Maioriani Nouella tit.4.de indulg. re-*
8 *liqu.* quod per iniuriam compulsorum destitutæ ordinibus Ciuitates idoneū nequeunt habere Curialem, quod exigentium authoritate perterriti possessores sua iura destituunt, cum non iàm amissio fortunarum, sed sæua custodia, & suspendiorum crudelitas formidatur, quæ immitis apparitor, & executio militaris pro commodo suæ cupiditatis exercet; vnde meritò exclamat, & in eorum detestationem prorumpit *D. Franc.de Amaya in Comm.ad l.nemo, C. de exact.trib.lib.10.n.9.& 10.* Harum quoque exactionum incommoda politicis rationibus, & exemplis tradit *Faust.pro Ærar.class.5.ord.505.& 506. & class.7.ord.661.* Sub Clementissimo tamen Rege nostro detestantur huiusmodi exactiones, & sępiùs leuantur Vniuersitates; Præstat enim diuitibus imperare, quam diuitem esse, *Solorzan. emblem.85.* cui tit. *Regum verus thesaurus, Boler.de decoct.debit.fisc.tit.5.q. 11.à num.8.& Morus Vtop.lib.1.fol mihi 41.*

Diuitiæ plebis, sunt laus, & gloria Regis,
Non sibi, sed Domino grauis est, quem grauat egestas.

9 Constat etiam antiquitùs, varijs pœnarum generibus, summaq; violentia vsos esse publicanos, vnde publici canes dicti, *Farinac.de furt.quæst.173.nu. 1.Io:Lud ou comm. conclus.15. num.74.* dùm in miseros debitores fiscales desæuiebant, ob quas causas ità exosi, & inuisi fuerunt, vt hoc genus hominum malo publico natum censerent, vt videre est apud *Tacit.lib.13.annal.(Temperandas planè publicanorum cupidines, ne per tot annos sine querela tolerata nouis acerbitātibus ad inuidiam verterent)* *Quid est enim* (vt inquit *S. Laurent. Episc. Mediol. citat. per Amayam in lib. 10.C.tit.19.l.2.) publicanus? Prædo sine pudore medius exterminij; nonnè caput rapinæ, & lex violentiæ, &c.* Confert dicta *Imperat. Maioriani Nouella tit.4. de indulgent. reliqu.* vbi inter alia inquit (*Praefectiani siquidem, atq; Palatini, vel aliarum potestatum apparitores, exactione suscepta per Prouincias discurrentes, exactionibus possessorem concutiunt, & ità omnia pro arbitrio suæ deprædationis extorquent, vt cum aliqua pars certa, vel minima publicis compendijs inferatur, duplam, aut ampliùs sportulis auidus, & præpotens executor accipiat, &c. Sed*(vt vtar verbis *Vlpiani in l.quantæ, D.de publican.*) *quantæ audaciæ, quantæq; temeritatis sint publicanorum factiones, nemo est, qui nesciat.*

10 At quia optimi Principes detestantur, miseros premi, commouenturq; & non quærentium malis, vt ait *Cassiodor. lib.2.ep.25.* ideò ista exactorum duricies ab optimo Principe Constantino suppressa fuit in *l.nemo, C.de exact. tribut lib.10.* ibi: *Nemo Carcerem, plumbatarumq; verbera, aut pondera, aliaq; ab inso-*

insolentia iudicium reperta supplicia in debitorum solutionibus, vel à peruersis, vel ab iratis iudicibus expauescat &c. legiturq; etiam *in Cod. Theodos. tit. 7. de Exaction. l. 3. & 10. tom. 4.* cum non sit in debitorum corpora sæuiendum, vt notat *Brunnemann. in comment. ad d. l.* & eruditè *Amaya, & Gothofred. ibid. Ianin. de citat. real. lib. 1. c. 2. n. 11.* Confert etiam, quod Imperatores Antoninus, & Verus rescripserunt, scilicèt in vectigalibus ipsa prædia, non personas conueniri in *l. Imperatores 7. D de publ. & vectig.* Imò ex ipso *text. in d. l. nemo*
11 colligitur, Officiales, quãdo prætextu officij miseros homines exagitant, fædè deprædantur, vel commoda in abiectos, & humiliores desæuiunt, tunc non solum priuatione officij, & similibus pœnis, sed & interdũ corporaliter sunt puniendi, vt exemplo deterriti alij minùs delinquant, vt ait *Vlpian. l. si quis fortè 6. §. si quos, D. de pœn.* vt latiori calamo exponit *Dom. D. Francisc. Amaya in comment. ad cit. l. nemo à n. 30. ad seqq.* & *Reg. Galeot resp fisc. 24. n. 44.* subdit, quod huic malo tàm execran-
12 do hucusq; remedium ex temporum iniuria inueniri non potuit, sed *Consil. Rocc. in opusc. de delict. Percept. nu. 111.* putat optimum fore remedium contrà his personas gladium euaginare, pœnas absque miseratione applicare, & rigorem seruare, & ad pœnam nonupli, & ad reficiendũ extortum ab Vniuersitatibus, & ad pœnam relegationis cõdemnãdos, & quod Perceptoris officio priuandi sint, de quorum pœnis latiùs ibi ratiocinatur, & vid. *Reg. Sanfelic. decis. 166. n. 18. 19. & 20. lib. 2.*

13 Nec deficit modus exactionis, absq; eo, quod in carcerem debitores compingant, sed si quis (vt idem *Constantin.* ait in *d. l. nemo*) in obdurata nequitia permanebit, ad res eius, omnemq; substantiam exactor accedat, solutionis obsequio cum substantiæ proprietate suscepto, &c. & ideò per capturam pignorum Fisco prouideri potest, vt patet ex *tit. Cod. lib. 10. de capiend. & distrah. pignorib. tributorum causa*, quia onus functionum publicarum rei inhæret, idcircò per cessationem in soluendo, res confiscari possunt, *Rol. à Valle cons. 23. n. 3. 4. & 8. lib. 1. Carpz. l. 4. resp. 78. n. 2. Klok de contrib. cap. 19. nu. 559. cit. Brunnemann. ad dict. tit.* & an tributorum exactores bona, de quibus non soluitur tributum, possint confiscare, vel deportare, examinat *Christophor. Vvintzler. in tract. de Collectis cõs. 5.* Et ità etiam contrà negligentes soluere, pignora distrahi statutum legitur in Regni *Cap. 11 Reg. Alphons fol. 8. àt.*
14 Et quando occurreret, quod prædicta exactio concurrat cum alia facienda ad instantiam Baronis, supersedeatur in ea, donec fiscalis exactio fuerit cõpleta, & pro residuorum exactione fiant quinterna residuæ quantitatis exigendæ tunc per Barones, vt sancitum extat in *pragm. 1. sub tit. de iur. & exact. fiscal.* Et Perceptores tenentur ante diem exactionis faciendæ denunciare Vniuersitatibus debitum liquidum, ad hoc vt constituantur in mora *l. 2. C. de indict. lib. 12. Nouar. in collect. 5. super pragm. 40. num. 3. de off. Procur. Cæsar.*

15 Aduertendum tamen est, quod executio contrà Vniuersitatem pro ciuili causa fit, primò in bonis mobilibus communibus, posteà immobilibus, & nominibus debitorum, *Losæus de iur. Vniu. p. 3. cap. 6. Borgn. p. 2. decis. Fiuiz. n. 123. fol mihi 157. Petr. Gregor. in syntagm. iur. vn. lib. 23. c. 16. nu. 7.* Imò in nominibus debitorum speciale esse Ciuitatum priuilegium, vt necessitate cogente debitores suos ad soluendum ante diem cogere possint ex *Ias.* refert *Losæus d. tract. p. 2. cap. 9. num. 2. & seqq.*
16 sed veritate iuris inspecta vix est, vt aliquo *textu* id probetur, nam nimium generales sunt *leges ità vulneratus §. vlt. D. ad l. Aquil.* & similes, nisi quis allegare velit *l. 1. C. de cond. ex lege*, sed illa loquitur in Fisco, vnde ad Ciuitates non refertur, hoc sanè tamen priuilegium Ciuitatibus competit, vt debitores earum appellare nequeant *l. vlt. C. quor. appell. non recip. Losæus cit. loc. nu. 8.*

17 Il-

17 Illisq; deficientibus in subsidium Collecta imponitur etiam sine Principis permissu, *Camill.Borrell.* post alios *de Reg.Cath.praest.cap.20. num. 19. & 20.Aloys.Mansi lib.1.consult.34.nu.15. & 16. Scoppa ad Gratian. decis.217. à n.1.* Imò Ciues diuites cogi possunt
18 ad mutuandam pecuniã Vniuersitati, existente necessitate, & Vniu. exigere posse ante tempus suos introitus, *Capiblanc.to.2.de Baron.cap.47.n.3.4. & 5.* & possunt vendi nemora, & pascua pro fiscalium solutione, etiam renitentibus vicinis, *Praes. de Franch. dec.197. Oter. de Pascuis cap.31.num.39.* Quod
19 si Ciues nollent Collectam imponere, poterit Iudex hoc agere illis vocatis, *Cons.Staib.res.to.2.c.190.n. 71.* & nos sup. in §.1.*n.10.tit.de Collectis*, & si Decuriones, quando est necessitas imponendi, id distulerint, carcerari possunt, post alios *Melius obseru.forens. obs.50.nu.2. Romaguera ad Conciol.in Statut.Eugub.lib.1.rubr.39.n.25.*

20 Notandum insupèr est, quod quando Vniuersitates cum Regio assensu obligantur introitus desumendo, iuxtà sancita in *Reg. pragm.12.de administr. Vniu.* earum Ciues arrestantur, & carcerantur pro iudicij assecuratione ad finem, vt arrestatus pro vna Vniuersitate fideiubeat de stando iuri, & iudicatum soluendo, vt firmat *Petr. Pek.de iur.sistend.& mand.* relatus per *Gothofr. in prax.ciuil lib.2.de in ius vocand.num. 17.col.611. Coler.de process. exec.par.2. cap.3.n.336.& 359.& 361.*

21 Et licet contraria opinio sit cõmunis, vt tenet *Goden.in cons.34. num.33.* qua firmatur, quod non possit fieri prȩiudicium personis singularibus in instrumento non nominatis, nec obligatis, *Alex. cons.44. viso themate num.5. vol.1.* quem refert *Coler.cit.loc.sub num. 361.& 362.* post alios *Ripa in l.4.n.40. D.de re iudic.Gayll.de arrest.cap.9.nu.8. vers.tamen quidquid*, vbi de hoc plenè, & praecipuè in annuis redditibus, in quibus non possunt nec bona, nec personae non comprehensae, nec in instrumento nominatae, pignorari, & arrestari, & sic esse receptum dicit *Garz. de expens. cap.20.num.4.* etiam si exactio contrà Vniuersitatem pro debitis fiscalibus esset facienda, post *Isern. & Afflict.* substinet *Ferret.de re nauali lib.5.n.25. tom.12.tract.fol.mihi 331.*

22 Contrarium tamen obseruatur, vt puta, quod bona, & iumenta, vt suprà, singularium personarum etiam in instrumento non comprehensarum detineri possint, *Bald.in l.15.n.16.C.de execut.rei iud.* vbi *Addent.in lit.I. K. & L. Coler.d.tract.p.2.cap.3.n.361.* & vigore Consuetudinis, hoc esse permissum firmat *Gayll.d.cap.9.num.9.in fin.* & latè *Ambrosin.de immun.Eccles. cap.14. n. 1.Reg.de Marin resol.247.nu.2.* quod declarat *num.3. 2.tom.* Nec praedicta Consuetudo carcerandi Ciues in instrumento non comprehensos caret ratione, secùs enim inanis esset creditoris actio, siquidem ex temporis interuallo defunctis omnibus in instrumẽto nominatis, impossibilis redderetur census exactio, & sic, ne Ciues ditentur cum creditorum iactura, introductum fuit esse in carceribus mancipandos Ciues, & per ipsas Vniuersitates pro illorum victu, & expensis necessarijs succurritur, quo casu permissum est per aes, & libram Collectam imponere, vt suprà, proùt obseruat hodierna praxis, teste *Mauson. de caus. execut.ampl.3.n.31.* & in Italia, & Belgio obseruari inquit *Gayll. d.cap.9. nu. 19.vers.Et placuit.*

23 Si autem Magistratus, siuè Electi Vniuersitatum in aliquo contractu ad fauorem earundem celebrato obligati reperiuntur, durante officio conueniri poterunt; Imò si nomine proprio se obligauerunt, poterunt etiam eo expleto conueniri, & carcerari *Mauson. d.tract.ampl.3.num 29.& ampl.19. nu. 6.& 7.* vbi *n. 8.* declarat non procedere in Consulibus, siuè Massarijs Oppidorum, qui indistinctè conueniri, & carcerari possunt finito, aut durante officio; Verùm Administratores, siuè Electi illustrium Ciuitatum, & aliquarum nobilium Terrarum licito iure car-

carceribus arceri non debent pro ciuili debito, sed fieri tantùm debet præceptum non discedendi à Palatio, arg. *text.l.curiales* 25. *& l. dum virum* 53. *C. de Decur. lib.* 10. & sic obseruari se vidisse in sua Ciuitate, etiam pro debito fiscali testatur *cit. Mauson.d.ampl.* 19.*n.*14. apud quem plurimas ampliationes, & limitationes videre poteris in *d.ampl.3.&* 19.

AD QVÆST. IV.

Quare est, quod Perceptor Regius teneatur de suo pro residuis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*Perceptor an teneatur de residuis suorum prædecessorum n.*1.

*Perceptor præteriti anni debita, & residua exigere tenetur n.*2.3.*&* 4.

Exactor, siuè Perceptor negligens in exigendis tributis, quomodò puniatur n. 5.*& quid in alijs Officialibus n.* 6.

Perceptores pro residuo non benè in computis discusso significantur n. 7. *&* 8.

*Perceptores, alijq; ministri pecuniarij tenentur pro reliquatis cum interesse num.*9.

1 Examinat *Reg. Moles* hìc, si Perceptores Prouinciales in præsentatione Computorum appareant non exegisse aliquam pecuniarum summam ab Vniuersitatibus, quid practicandū sit; id quod refert ex R.Cam. stylo mandari illam exigi, estò esset debitum præcedentis anni, aut in officio prædecessoris, quod ità decisum per Reg.Cam. recenset, idq; Consuetudine, ac natura talis officij roborari, puta quod Perceptores teneantur etiam de residuis suorum Prædecessorum, imò si negligentèr exigāt tributa teneantur illa de suo soluere, ac Reg. Cam. practicare, quod ipsi Perceptores soluant, & repetant.

2 Quæ conclusio de iure fundatur in eo, quod cum susceptorum munus esset annuum ex *l.*4. *C. de suscept. lib.*10. Susceptor huius anni si omnia tributa, ac debita publica exigere non poterat, quæsitum fuit, an successor teneretur; Et licet pro negatiua argui posset ex *l.prouidendum* 23. *C.de decurion. lib.*10. vbi nouitèr creatus decurio, nō tenetur pro debitis prædecessorum: Attamen pro affirmatiua concluditur ex *l.susceptores 3.C.de susceptoribus*; quia prioris officium est finitum, & ideò successor etiam præteriti anni debita,

3 & residua exigere tenetur, nam *text.in d.l.*23.loquitur de debitis contractis à prædecessore susceptore, quibus successor non tenetur; secùs est in residuis, quæ ex natura officij susceptor exigere obligatur, vt in *d.l.susceptores* 3. Vnde rectè colligit *Ioann. Brunnemann.in Comm.ad d.l.*3. successorem in officio administrationis, quamuis pro antecessore non teneri sit certum, obligari tamen ad residua præcedentis tēporis exigenda, quod etiam in Rectoribus Academiarum ità obseruari memorat, vt puta quod teneantur mulctas à prædecessore indictas exigere.

4 Etenim ex munere talis officij omnia fiscalia tributa exigere tenetur, proùt etiam erat antiquitùs, cum ad Præsides spectabat onus profligandi, hoc est imponendi, & exigendi tributa per *l.* 6.*C.de Exact.tribut.* Vnde cum Iudex

5 erat negligens in exigendis tributis, poterat etiam priuari omnibus emolumentis, quæ ex munere percepit, idest toto salario ex *l. fin. C.de vestib. Holober. l.* 10. *C. de ann. & trib. lib.*10. Imò quoque, & remotione officij, *Men. cōs.* 263.*n.*14. præsertim si magna adfuerit negligentia *l.si quis, C.de off.Præf. Prat. Giurb.cons.*44.*à n.*14. quod procedit in

6 omni Administratore, Officiali, Iudice, Prælato, Principe, & omni alia persona officium exercente, *Lanar.cons.* 22.*n.*20. *Amichangel.de regal.off. qu.*20. *n.*13.*Reg. Rouit.dec.*36. vbi *Cons. Altim.* in

*in obs. Georg. alleg.*42. *Amaya in comm. ad d.l.*10.*C.de annon.& tribut. lib.*10. *à n.*1.*ad seqq.*& de Regibus est *text. in c.grandi de suppl.neglig.Prælat. in* 6. In dubio verò negligentiam in Officiali non præsumi probatur ex *l.* 2. *C. de off. ciuil.Iudic. Mascard. de probat. conclus.* 1205.*num.*48.

7 Commendandæ sunt inde *Reg.Prag.* Regni huius, quibus residuorum euitandorum causa diligentias exprimi in computis Perceptorum pro residuis factas statuitur in *pragm.*75.§.101.*&* 169. imò pro residuo non benè diligentiato significari Perceptores *in d.§.* 101. necnon Perceptorum exactum esse in residuorum extinctionem admittendum, nec aliter deduci in com-

8 putum, mandando Rationalibus, vt per significatorias præcedentes obseruent, an ità factum sit *ibid.§.*168.*tit.de off. Proc. Cæs.* vulgò *pragm. Reformat. Reg. Cam.*

9 Insuper si isti Perceptores in rationalibus, seù computis reliquati sint, debent reliqua soluere cum legitimo interesse post moram, *Reg.de Ponte decis.*7.*num.*1.ibi: *Dum non negatur pecunia exactio ex stylo Regiæ Cameræ, Ministros pecuniarios significari tantùm per introitum superantem exitum ad quantitates exactas vnà cum interesse, tanquàm reliquatores, qui dum ex reuisione computorum, siuè rationum debitores remanent, soluunt debitum cum vsuris, &c.* quem sequitur *D. Didac. Bolero de decoct.debit.fisc.tit.*5.*quæst.*34.*num.*19. videnda sunt annotata per nos infrà *ad quæst.*2.§.16.

AD QVÆST. V.

Quando Rex concedit functiones fiscales, an, & in quo casu intelligatur concessum augmentum ipsarum functionum, cum sit noua numeratio.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*Augmentum functionum fiscalium, an comprehendatur in concessione immunitatis ipsarum Vniuersitati facta n.*1. *& quid si taxatiuè ad certam summam Rex concesserit n.*2.

*Functionibus fiscalibus simpliciter, & indefinitè concessis, an veniat augmentum n.*3.*& plures referuntur DD.latè materiam hanc tractantes n.*4.*&* 6. *& conciliantur decisiones n.*7.*&* 8.

*Stylus, & obseruantia quod nam robur habeat n.*5.

*Feudo, siuè Castro concesso ad certum annuũ reditum, vel cũ sibi aliquid Dominus reseruauerit, num augmentum cedat in beneficium directi Domini, an inuestiti, latè à num.*9. *ad* 19. *Et quid si reseruatio fuerit restricta ad certos Vasallos n.*20.

*Augmentum intrinsecum, siuè extrinsecum rei concessæ ad concessionarium, vel concedentem spectet n.*21. *& quid in augmento impositionum n.*22.

VT huic articulo quoad omnes eius partes annotando satisfaciamus, distinguendo ea, quæ secundùm *Auth.* nostrum, dubitationem aliquam ampliùs recipere nequeunt, tùm ob rerum iudicatarum authoritatem, tùm etiam quia ex hoc certam habuerunt interpretationem;ab illis quidem conclusionibus, quæ rationibus, ac doctrinis fulciri indigent.

1 Dicimus itàq; primò cum eodem *Dom.Reg.* nostro, quod in casu immunitatis Vniuersitati functionum fiscalium debitrici concessæ, nulli dubium est, augmentum comprehendi, quia sempèr consideratur, siuè aucta, siuè diminuta, eadem Vniuersitas, ob quod sic in Regia Camera sempèr iudicatum, obseruatumq; hìc refert *n.*6.*&* 7. Quemadmodum etiam indubium est, quando concessio est facta alicuius Terræ cum functionibus fiscalibus, vnà cum augmento, vel æquipollentibus verbis, nam tunc, cũ simus in claris non est admittenda voluntatis quæstio, *l.ille, aut ille, D. de leg.*3.& sic rectè iudicatum in R.C.idẽ *D.Reg.* noster *nu.*8. memorat. Similitèr

2 pro indubitato è contrariò habitum

Ss fuit

fuit, quando Rex concessit functiones fiscales limitatiuè, & taxatiuè ad certam summam, quo in casu etiam sumus in claris, augmentum per Regem non fuisse concessum, proùt iudicatum refert idem *Auth.* noster in concessione facta Magno Capitaneo hìc *num.* 9. Præterea & certum esse refert *nu.* 10. quando concessio functionum fiscalium etiam debendarum facta est, & sic per verba futuri temporis, quæ non otiosa haberi, sed operari aliquid debent, ob quod sic iudicatum per R. C. post *Loffred.* ibi *cit.* recenset *n.* 11.

3 Dicimus insupèr secundò circà casum illum pluribus argumentis cõtrouersum, quando puta fit concessio functionum fiscalium simpliciter, & indefinitè per verba præsentis temporis tantùm, nempè cum Rex concessit Terras, & functiones fiscales, vel cum functionibus fiscalibus; Qui sanè casus pluriès licet tunc temporis examinatus, fueritq; plurimùm dubius existimatus, vt refert *Auth.* noster hìc *nu.* 12. qui in *n. seqq. vsq; ad* 37. articulum latè hinc inde examinat, & contrà Fiscum *n.* 13. iudicatum refert ex doctrinis *ibid. relat.* id præsertim procedere aduertens, quando in Regis concessione apposita est clausula, *nihil sibi reseruans;* Nihilominùs pro Fisco à *num.* 26. pluribus consideratis iuris conclusionibus, & præsertim quod concessio concepta cum verbis præsentis temporis, non intelligatur facta, nisi de eo, quod in tempore concessionis habetur, & ex alijs concludit *n.* 38 & sic pro fi-

4 sco pluries fuisse iudicatũ per R.C. ex *Afflict. in Const. Dignum* testatur, & ex allegatis per *D. Reg. Francisc. Reuerterium* omni æuo laudandum, de quibus est *decisio* 342. *in compil per Reg de Marin.* dum ille pro Fisco scripsit, consiliumq; composuit, quod legitur apud *Camill. de Medic.* post *cons.* 51. quo fuit vsus magnus, ac doctissimus huius Regni I.C. *Vincentius de Franchis* posteà S.R.C. Præses meritissimus in patrocinio fiscali, in causis Ill. Ducis Andriæ, & Ill. Ducis Neritonis, vt refert idem *Reg.* noster hìc; Imò refert *n.* 39. quod R. Cam. ità semper iudicare consueuit, vnde stante obseruantia prefata maximam esse rerum iudicatarum authoritatem in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiscuntur, *l. in ambiguitatibus, D. de legib.* (quidquid inseruiendo causæ scripserit *Camill. de Medic. cons.* 51. *à n.* 16. *&* 17. *ad* 23. *&* 24. *& à n.* 55. *ad* 58.) Vnde stylum, & obseruantiam

5 vnius Tribunalis vim legis habere post *Bald.* & alios rectè aduertit, & plura cumulat circà talem obseruantiam, ac stylum *n.* 41. pro quo probando attestationem sufficere Ill. Viri, ac recol. mem. *D. Francisci Reuerterij*, qui per 50. annos egit causas in Tribunali Regiæ Cam. & in Reg. Cancell. *n.* 42. licet secùs esset in Consuetudine probanda dixerit *n.* 43. sed hìc non agi de Consuetudine, sed de stylo Tribunalis, qui per solum vsum ipsius perspicitur, & probatur post alios *ibid. n.* 44. idq; tantò magis dicens, cum hoc in casu non poterat de tali stylo ambigi, dum totum Tribunal de dicto stylo, & obseruantia sua fuit attestatum in decreto *ibid. n.* 39. ad hunc finem relatum. Quod comprobatur, quia practica pro lege habetur, *l. nam Imperator, D. de legib.* & authoritatem interpretandi habet *L. si de interpretatione, D. de legib. Præs. de Franch decis.* 173. *n.* 7. licet tamen legibus derogare nequeat, quia à solo Tribunali iudicando introducitur, vt latè exponit *Præs. Ganauerr. decis. Reg. Cam.* 29. *à n.* 19. 21. 22. *& seqq.* & post innumeros declarat *cit. Authore* nostro *Dom. Cæs. Nicolaus Pisanus in addit. ad Gaet. super rit. R.C. in proœm. à num.* 47. *ad seqq.*

6 Tertiò annotando ad prædicta luculentissimè ab *Auth.* nostro examinata, dicimus in quæstione præfata, quæ in decurso seculo in Regia Cam. Tribunali fuit latissimè exagitata, diuersas vt suprà in pluribus casuum speciebus contigisse decisiones, controuersiasq; ad præfata subortas ingeniosè tractasse, ac elegantèr scripsisse pro Duce Suessæ, & Valenæ *Io: Andr. de* *Georg.*

Georg. alleg. 43. pro Marchione Vallis Siculæ *Reg.de Ponte in cons.* 30. *lib.* 2. & pro Duce Neritonis, contrà Regium Fiscum *Reg.Rouit.* vt legitur in allegationibus impressis in *Comm. ad pragm.* 1. *de iur.& exact.fiscal.* & pro Ducibus Neritonis,& Andriæ *Fab.de Anna cons.* 61. *lib.* 1. & *Camill. de Medic. cons.* 51. vbi *Reg. Galeot. in add.* & pro Duce Andriæ *Iacob.Gall.cons.* 21. *& Reg.de Pont.* in quibusdam allegationibus manuscriptis, quarum meminit *Reg. de Marin.in obs.ad R.Reuert.d.dec.*342. & de eodem articulo scripserunt *Dom. Io: Vinc.de Ann.in c.1.n.*265.*de Vasall. decrep.ætat. Dom.Reg. de Curt.in diuers. iur.feud.fol.*25.*àt. à num.*30. & de his memor est *Reg.Tap. in l. fin. de Constit. Princ.cap.4.nu.8. & in Iur. Regn. lib.6. tit.3.in annot. vers. huius*, vbi *Reg.* nostrum citando, omnes casus, & decisiones R.Cam.retulisse,& pro Fisco iu-
7 dicatum, vt suprà patrocinante præfato *Dom. Vinc. de Franchis* recenset, & post eũ *Thor.* qui affert decisiones pro Fisco,& contrà Fiscum, in *Comp.decis.p.* 1. *in verb. augmentum*, & post *cit. Tap. Reg.de Marin.vbi suprà cit. num.* 1. qui præcit. doctissimos I. C. audactèr firmasse refert, facta concessione alicuius Terræ cum functionibus fiscalibus, augmentum ex futura numeratione posteà proueniens, non ad Regiam Curiam, sed ad concessionarium spectare; quod quidem iàm ex traditis constat non obtinuisse, vt suprà; Et idẽ *de Marin. ibid.* postquàm retulit casus, & decisiones vt suprà ab *Auth.* nostro hìc recensitas, non tamen illum citando, sed tantùm laudando *Dom.Camill. de Curt.in diuers.feud.par.1.cap.19. à n. 34.fol.mihi 85.àt. ad fin.* dicens, illum pro Fisco scripsisse, ad tertium casum insequitur, quando de Regis concedentis intentione clarè non constat, cum puta simplicitèr dixit, *Concedo Petro functiones fiscales in tali Terra*, & sic per verbum præsentis temporis, dicens ex *cit. de Curt.* in puncto iuris per ea, quæ idem *de Curtis* ponderauit, ad Reg. Curiam tale augmentum spectare, quodq; concessio illa de iure respicere non possit, nisi functiones fiscales concessionis tempore existentes, non autem futuras, articulumq; eo tempore adeò fuisse dubium, quod primo loco pro Fisco pronunciatum fuerit, de quo meminit *cit. Carol. Tap.in d. l. fin. cap.4.p.1.num.8.* & demùm in fauorem Concessionarij contrà Fiscum,& quod expectabatur vltima sentẽtia, quę perpetuum in vtraq; parte imponebat silentium, sed nunquàm vsque adhuc prodijsse scimus, idemq; scripsisse refert *Fab.de Ann.loc.cit.n.*72.*& seqq.* sed *Dom.Rouit. d.loc. num.8. vers. sed hodiè tractatur*, dixisse, quod in prima instã-
8 tia fuit decisum contrà Fiscum, & *nu.* 62. *vers. his taliter exaratis* in nouissima impressione attestari secundùm eius allegationes, quas in reclamatione scripserat pro Duce Neritonis cliẽte demum iudicatum, aduertendo illũ certè errasse, quia decisiones prodierunt, proùt à *Dom. Fab. de Ann. & Camill. de Curt.in loc.cit.* referuntur.

Et estò ad præcedentes conclusiones latè plura alia ex *præcit.DD.* colligendo annotare possemus; nihilominùs nè doctissimè per alios scripta repetamus, & in immensum protrahamur, sufficiat, præfatos, qui circà quæstionem hanc, casusq; eiusdem singulares vt suprà ab *Auth.* nostro relatos scripserunt, recensisse.

9 Non omittimus tamen infrascripta hìc annotare ad articulum illum, puta, *an concesso Castro, siuè feudo ad certum annuum reditum; vel quando sibi aliquid directus Dominus concedens in illius concessione reseruauerit, num augmentum, quod insequitur, cedat ad beneficium directi Domini, aut inuestiti?*

In quo puncto nos dicimus, feudo concesso ad certam annuam summam, siuè pro annua certa summa, non esse locum dubitationi, quin augmentum directo Domino cedat, conferentibus ad id traditis per *Auth.* nostrum hìc *n.* 9. alijsq; ad id cumulatis per *cit. DD.* & comprobari per ea, quæ in puncto fundauit, imò & in duriori quidem

casu simplicis concessionis feudi augmentum non venire, *Io: Bapt. Larrea pro Reg. Fisco 2.p. alleg. 89. per tot.* vbi *nu.6.* probat, post alios, quos refert, in concessione feudi solum venire, quæ eius tempore extabant, non quæ de nouo superueniunt, & ideò nisi hoc alitèr concessio exprimat, non extendi ad futura, idem *ibid. n.7. & 8.* nam Principis concessio, etsi latissimam recipiat interpretationem, non operatur, nisi in illis, quæ erant tempore concessionis, tantò magis, quando aliàs esset magni præiudicij concedenti, & ideò *n.10.* concludit, priuilegium non extẽdi ad augmentum concessioni insecutum post *Io: Andr. Bald. Menoch. Tusch. Alber. Rom. Curt.* & alios; quod eò magis militare debet in concessione feudi ad certam annuam summam, siuè pro certa annua quantitate facta, proùt in proprijs terminis, puta feudi concessi ad certum annuum reditũ, quod omne plus, quod est in reditu repertum vltrà concessionem, Domini directi beneficio cedat, & de hoc non fuisse vnquàm dubitatum, sed ità decisum refert *Camill. de Medic. d. consf. 51. n.4.* ibi: *In anno 1516. contrà Magnũ Capitaneum in Terra Montisfusculi, quam cum alijs habuerat ad annuum reditum duc. 10. m. In anno 1573. contrà Ducem Suessæ in quamplurimis Terris concessis ad annuum reditum duc. 6. m. In duobus cum dictione, hactenùs, apparet in anno 1509. & 1512. contrà Ducem S. Petri in Terra Galiani concessa cum functionibus fiscalibus, hactenùs, vt profertur; In anno 1519. contrà Ducem Ferrandinæ in statu Copertini concessi cum functionibus, hactenùs impositis. In quibus casibus limitatis augmentum fuit declaratum spectare ad Curiam;* Ex quo constat, quod etiam respectu primi casus, feudi scil. ad certum annuum reditum concessi fuisse pro Fisco iudicatum, augmentum ad Regiam Curiam spectare, vt consideranti notoriè patet.

10 Similitèr quando directus Dominus aliquid sibi reseruauit in feudo concesso, idem esse, vt ex illa reseruatione augmentum, quod insequitur, siuè accidit in ipso feudo, Domini beneficio, & non fidelis cedat, idq; expressè probatur in *cap.1. §. si quis de manso, si de inuest. feud. contr. fuer.* vbi legitur:

Si quis de Manso vno, feudi nomine inuestituram acceperit, & dixerit, quod omne incrementum pertineat ad eum per inuestituram; si Dominus reseruauerit sibi aliquid in ipsa Curte; tunc oportebit, fidelem incrementi inuestituram, per pares Curtis, vel per breue testatum probare; sed si Dominus in ipsa Curte nihil sibi retinuit, tunc omne incrementum iure feudi fidelis obtinebit, &c. & *Gloss. in d. §. si quis de manso lit. I. in verb. reseruauit*, ibi:

Reseruauit; præsumitur enim, quod Dominus incrementum retinuit, eò quod aliquid sibi in Curia reseruauit; vnde Vasallus obtinere debet, & de incremento specialitèr inuestituram factam esse probare habet necesse. Et in *verb. probare lit. K.* ibi: *Qualis, qualis ergò retentio, Domino prodest, &c.*

11 Et ad hæc imò ad propriam nostram specialitatem, feudi nempè ad certam mensuram, siuè ad certum annuum reditum, vt hìc, concessi, ne pigeat ab euangelista Feudalium Iurium *Andrea de Isernia, ad d. § si quis de Manso,* doctissimè tradita referre ibi *num.13. Hìc autem est considerandum, quod hoc feudum non erat datum mensuratum, seù ad mensuratum numerum certum, & ad certam quantitatem, aliàs secùs, vt si dixit, triginta iugera talis tenimenti mei do tibi in feudum, quicquid tunc crescit, non erit vasalli, sed Domini, arg. D. de contrah. empt. l. Rutilia Polla &c.*

In qua quidem *l. Rutilia Polla 69.* ex Proculo legitur: *Rutilia Polla emit lacum Sabbatenum angularium, & circà eum lacum pedes decem; quæro nunquid, & decem pedes, qui tunc accesserunt, sub aqua sint, quia lacus creuit, an proximi decem pedes ab aqua Rutiliæ Pollæ iuris sint? Proculus respondit: Ego existimo eatenùs lacum, quem emit Rutilia Polla venisse, quatenùs tunc fuit, & circà eum*

decem pedes, qui tunc fuerunt, nec ob eam rem, quod lacus posteà creuit, latiùs eam possidere debet, quàm emit.

12 Nàm sempèr attenditur tempus cõtractus, secundùm quod eiusdem contractus verba intelligenda sunt, imò illud inspiciendum potiùs etiam in dubijs, quàm consequens vllum aliud, *Bart.in d.l.69. Dionys. Gothofr. ibid. lit. E.& F.* & sic concesso etiam fundo ad certam mensuram, augumentum insequens non venit, vt in *d.l.69.* ex qua vt suprà ad feuda etiam ad certum annuum fructum, puta ad viginti iugera concessum, arguit *cit.* feudorum lumen *Isernia d. loc.* vbi *n.14.* ad id sequitur, docendo.

Item attende, quia retentio qualis qualis multum prodest, quia per hoc videtur non totaliter, & integrè illam Terram dare in feudum; sic & si antequàm constituit feudum, habebat totam Curtim, & aliquid de ea dat in feudum, & sic plusquam aliquid sibi retinuit, secùs si in Curte nihil retinuisset, & si plusquàm aliquid sibi retinuit, &c. Et infrà, *Si autem constat, quod non dedit totum, etiam si nihil retineret, non haberet, nisi datum tantùm, vt patet in limitatis, vt suprà dicitur.*

In dubio, quando simplicitèr donaret, habet locum *§.iste*, vt totum videatur datum, quia cum dat Territorium tale, vel Agrum, vel Tenimentum, intelligitur totum, indefinita æquipollent vniuersali, *D.de legib. l.si pluribus*; sed quia aliquid retinuit, videtur non totum dare, & sic declaretur voluntas rebus, & factis *D.de leg. l. de quibus*, & sic incrementum est Domini, non feudatarij. Idem ità exponunt *Glos. Nardi Liparuli ibid.ad cit. Andr. Afflict.in d. §.si quis de Manso n.18.*

13 Post *Iacob.de Beluis.Bald.in eod. §.in princ.* ibi: *Aut nihil reseruauit sibi Dominus in Curia, & tunc Vasallus nihil probat, scilicet tunc, hoc est omne incrementum secutum, vt in medio huius §. vel dic, secundùm Iacob.de Beluisio, quod si inter Dominum, & Vasallum sit contentio de incremento feudi, si Dominus Curiæ aliquid sibi retinuit, tunc Vasalli est probatio; aut nihil sibi retinuit, & Vasalli est incrementum: Casus talis est; Quidam miles, vel Baro inuestiuit quendam militem de quodam Manso, posteà creuit Mansus, quærit, ad quem pertinet incrementum; Respondetur, quod aut Dominus aliquid sibi reseruauerit, & tũc ad Dominum pertinet, nisi Vasallus probet se de incremento inuestitum per pares Curiæ, vel per breuetestatum; Aut nihil sibi retinuit, & tunc aut possidet Vasallus, & tunc probat cum iuramento, aut non possidet, & tunc per pares Curiæ, vel per breue testatum probet, se inuestitum de incremento Iacob. de Beluis. in d. §. si quis de Manso; Iacob. Aluarot. in eod. §. num. 1.* ibi.

Si contentio sit inter Dominum, & Vasallum de incremento feudi, & Dominus in loco feudi sibi reseruauit aliquid, tunc Vasallus debet probare se inuestitum de tali incremento; Idem dicendum si Dominus nihil sibi reseruauerit, sed tamen Vasallus non est in possessione incrementi; si verò esset in possessione incrementi, tunc stabitur eius Sacramento absque alia probatione.

Et *num.2.*

Nota, quod reseruatio partis facta per Dominum iure suo translato in alium prodest sibi, vt præsumatur velle retinere ius circà incrementa, & accessiones ad rem, & sentit Glos. fin. hìc posita, & est ratio, quia non videtur totalitèr, & integrè voluisse totum ius suum dare, & hoc constat.

14 Quarum conclusionum ratio iuris feudalis alia est notata in *§.item si quis fin.quib.mod.feud.amitt.* vbi *Aluar. n.3.* notauit, ibi: *Nota, quod retentio, seù reseruatio alicuius partis, vel iuris in re infeudata per Dominum, prodest ipsi Domino, vt hìc, & suprà titulum prox. §. si quis de Manso.*

Ioann.Paul. Balzaran. in d. §. si quis de Manso n. 1. vbi contrarijs adductis argumentis doctissimè respondendo concludit:

His non obstantibus seruatur contrarium virtute huius Consuetudinis; Et ratio

tio est, quia natura feudi est sicut natura agri limitati lacus, & stagni, qui non recipiunt augmentum extrinsecum, Bald. hic n.3.& reseruatio partis facta per Dominum in re sua translata in alium prodest, vt præsumatur velle sibi retinere ius circà incrementa, & accessiones, præsupposit. hic, vt reseruatio aliquid operetur, Bald.cons.231.nu.1. in fin. 3.vol. & prodest multum, tàm si fit tacitè, quàm expresse Affl in §.fin.in 1.not. quib.mod. feud. amitt. qua stante non obstat primò &c.

Iacob. Cuiac.in lib.1.de feud.in d. §. si quis de Manso, quem posuit sub *tit. de his, qui f.dar.poss.& qualit. acqu. & retin.* quidquid referat de iure communi de incremento in vsufructuario, cum non sit in fructu, non accrescendo, &c. scribit, ibi: (*In Vasallo mediam viam Gerard. sequitur &c. quod si dominus aliquid sibi receperit, hoc est retinuerit*) *Et ad illum, incrementum spectat, Vasallo inuestitura de incremento non probatè.*

15 Idem indubiè sequitur post alios *Lodulph.Schrader.de feud.p.5.cap.6. à n. 26.* ibi: *Si autem dominus feudi sibi in ista Curia, in quo hoc feudum situm est, aliquid reseruauit, incrementum tàm latens, quàm patens ad dominum feudi spectat, nisi Vasallus manifestissimis probationibus contrarium probare possit, hoc incrementum videlicet ad se, vel ex pacto veteris inuestituræ, vel ex inuestitura noua pertinere.* Quidquid autem aliter fit in fundo legato, vel concesso certis designatis limitibus, quod id demonstrationis, & non restrictionis causa gestum sit, fundat *Couarr.pract.qq.cap. 2.n.7.et 8.* Contrarium tamen est, nempè augmentum non venire cum legato, vel si conceditur fundus taxatus, & ad mensuram, nam limitata causa limitatũ effectum producere debet, *Garz. à Saubedra in tr. de expens. & melior. c. 22.n.28. 30.et 31.* ac *Henning. de Molendin.de iur.burg. Mantissa cap.1.num. 337.* Neque in casu posito adest particula, *in circà*, ex qua posset limitationis dispositio excludi, & illa quodammodò demonstratiua probari, quod declarauit *Mangil. de euict. qu.101. à n.8.& 10.*

Henric.à Rosenth. in synops.feud.cap. 10.conf.44.n.27. ibi: *Pergendo igitur in materia nostra, casu, quo nihil expressè conuenit inter Dominum, et Clientem, ad quem incrementa debeant pertinere, et tunc si Vasallus asserat, omne incrementum ad se pertinere; Rursùs subdistinguitur, quod aut Dominus reseruauerit sibi aliquid in ipsa Curte, idest in Curia, &c. et præsumitur etiam sibi retinuisse incrementa omnia adeò vt Vasallo probatio contrarij incumbat, quod videlicet cum ipso incremento inuestitus sit, &c.*

16 Pro quibus confirmandis accedat authoritas *D. Regij Consiliarij Ant. Capycij in inuestitura feudali fol. 84.2. col. vers. Feudorum augmenta*, vbi limitat regulam, ad Vasallum feudi augmenta spectare, ibi:

Limita primò principale dictum, et regulam se habentem, quod augmentum spectet ad Vasallum, vt non procedat, quando esset feudum datum ad mensuram, seù numerum modiorum, &c. tunc enim omne incrementum erit domini, et non vasalli Andr. &c. Et posteà subiungit:

Limita quartò, nisi dominus in illo tenimento aliquid sibi reseruasset, nàm tunc incrementum erit domini, secùs si nihil sibi reseruauerit, vel indefinitè concesserit. Et ità etiam scripsit *D.Reg.Rouit.in pragm.1.de iur.exact. fisc.n.18.*

17 Similitèr additur his, post alios doctissimus *Georg. Adam. Struuius in syntagm. Iur.feudal. cap. 12. Aphorismo 6. post Hotom.in d.§. si quis de Manso n.1. et 2.* ibi:

Quando enim dominus non absolutè concedit in feudum, sed aliquid in Curte reseruauerit, non omnem vtilitatem rei extantis concedit; adeòq; multò minùs incrementa, quæ post accedunt, videtur concessisse; An verò Mansum in genere, & nulla addita restrictione in feudum concesserit, et tunc omne incrementum iure feudi fidelis obtinebit.

18 Quod etiam comprobatur ex traditis

tis per *Auth.* nostrum hìc *n.*18. dùm in conclusione, quam pro concessionario contrà Fiscum circà augmentum fiscalium functionum lucrandum retulerat, scripsit, maximè ad id tradita procedere, quando in his concessionibus Rex apposuit clausulam, *nihil sibi reseruans*, quia tunc omninò videtur cōcessum, per *text.in d.§.si quis de Manso*: Igitur quando Dominus aliquid sibi reseruauit, non videtur concessum augmentum.

19 Et ad præfata annotare non prætermittimus, quod articulus prædictus, *num scilicèt concesso feudo in certum annuo reditum alicui, augmentum cedat ad beneficium domini directi, vel inuestiti*, cum disputatus fuerit in Regia Camera super fiscali mandato, vulgò, *risulta*, facto in anno 1677. contrà D. Marinum Condò Marchionem Treputij pro dicta terra Treputij, feudis Fereliani, & Carpignani Regiæ Curiæ in anno 1535. incorporatis ob felloniam Raphaelis de Marra, concessisq; illis ab Inuictissimo, ac Augustiss. Imperatore Carolo V. D. Federico Vrias pro benemeritis, clementissimo Imperatori præstitis, militaribus seruitijs, *in annuum reditum mille, & centum ducatorum vsualis monetæ prædicti nostri citerioris Siciliæ Regni, &c.* post longam discussionem in contradictorio cum Regio Fisco in Regia Camera in Aula Regij Cedularij, & cum dicto D. Marino dicti feudi possessore, fuit tādem inita transactio pro ducat. 3000. tàm pro dicto principali dictæ resultæ fiscalis articulo pro dicto augmento, quàm pro alijs, licet vanis Fisci prætensionibus, vt patet ex *actis dictæ resultæ* apud *Actuarium Martium de lo Puorto*.

20 Intellige tamen prædicta in proposito articulo, simpliciter procedere, nō tamen, quando in concessione facta de Castris, & Villis, reseruatio fuit restricta ad certos Vasallos, nam tunc augmentum Vasallorum, tantùm in reseruatis spectabit ad Dominum, remanens verò ad Concessionarium pertinebit, vt post *Affl.* & *Aluarot.* tradit *Capyc.in inuest. feud.ver. feud.augm.* 3.*col.* quē refert, & sequitur *Auth.* noster hìc *n.*12.*in fin.* Vnde rectè *Bal.in d.§.si quis de Manso num.*7. inquit, *Si dominus infeudauit Castrum, & reseruauit sibi quosdam Vasallos, & demum illud est multiplicatum in hominibus, & magnitudine, ad quem pertinebit illud incrementum, respondit, familias distingue, & vnde processerunt, quia progenitores suos suffecti sequi debent, & sic augmentum contingens in Vasallis reseruatis erit Domini infeudantis, augmentum verò in Vasallis concessis erit concessionarij*, *Camill. de Medic.d.cons.*51.*n.*43.

21 Qualiter verò augmentum intrinsecum, siuè extrinsecum rei concessæ ex quacumque dispositione per nomen collectiuum, accedens, ad concessionarium, vel ad concedentem spectet, latè exponit, resoluitq; *Reg.Galeot.lib.*2.*contr.*54.*à num.*8.*ad seqq.* vbi *nu.*23. declarat etiam, an gabellæ augmentum proueniens facto Domini venditoris, siuè locatoris, pertineat ad conductorem, vendita simpliciter gabella, & qualiter fructuario incrementum latens cōcedatur, secùs patens *ibid. nu.*23. & idem examinat *Episc. Rocc. disp. iur.cap.*78.*à num.*19. Licet *cit.Reg.Galeot. d. loc. n.*25. concludat feudatario concedi incrementum latens, siuè patens, & *nu.*27.*&* 50. idem in emphyteuta *n.*28. & cur differat à fructuario, & an sit pro his petenda inuestitura *n.*29.*et* 30. & quod in feudo limitatè, & taxatè concesso non sit locus iuri accrescendi, secùs si in confinibus demonstrato, & *n.*38. in concessione feudi non aliter comprehendi iurisdictionem, nisi cum solito, & consueto dirictu, & si fuerint certi dirictus à principio taxati, excludi augmenta *n.*42. quod ampliat *n.*43. & sic concessionem feudi non comprehendere Ius Tertiariæ Vini impositum post concessionem *n.*38. de quo articulo adeundus est *Reg.Reuert.dec.*553. vbi *de Ma-*
22 *rin.in obseru.* Et an auctæ impositiones spectent ad concessionarium, vel empro-

pro-

ptorem, aut ad Regem imponentẽ, latè *Pisan.sup.rit.R.C.rubr.12. à num.17.ad 119.* quod indubiũ est quoad pœnas, & mulctas ex edicto Principis de nouo statutas, etiam si de non delicto fiat delictum; vnde illæ applicandæ non erunt Fisco, sed Baroni infeudato secundùm veriorem opinionem idem *R.Galeot.n.46.47. et 49.* quod tamẽ nõ militat in pœnis ex edictis concernẽtibus annonam in Regno *num.* 48. vbi *num.*45. opiniones distinctione conciliat.

AD QVÆST. VI.

An Barones, qui habent augmentum focilariorum in eorum Terris ex concessione, debeant etiam percipere augmentum pro rata illorum ex donatiuo facto in locum numerationis generalis, quæ fieri deberet.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Barones habentes concessionem cum focularijs, eorumq; augmento, an etiam habere debeant id, quod Reg. Cam. percepit ex transactione cum Regno, ne illud numeraretur n. 1. *Fiscus fuit ab impetitis absolutus n.*2.

Decisionem hanc commendat Reg. Tapia *num* 3.

1 Casus, de quo in præsenti quæritur, fuit in donatiuo vnius millionis, & biscentum mille duc. in locũ generalis numerationis imposito in anno 1574. de quo meminit *Scip. Mazzell. in descrip. Regni Neap.p.2.tit.de donatiu. &c.f mihi* 340. & nos infrà post §.5.*tit. de Conuent.inter Reg.Curiã,& Regn.&c.* vbi transcribemus sex articulos, siuè quæstiones occasione huius donatiui exortas, quas ex manuscripto Codice *Autb.* nostri illùc trãsferre putauimus. Hic tantùm agitur de sexto, siuè vltimo articulo disputato tempore Excellentiss. Marchionis Mondeyar tùnc Proregis in anno 1575. an scilicèt ad Barones expressam concessionem cum focularijs, & eorum augmento habentes pertineat, quod percepit Reg. Camera ex transactione, siuè conuentione, quam fecit cum Regno, ne illud numeraretur, proùt fieri solet quindenis quibusque annis; Nàm ipsi Barones institerunt condemnari Fiscum ad soluendam ratam ab ipso exactam pro focularibus, quæ excreuerant in eorum Terris.

2 In quo iudicio secundùm *Authorem* nostrum hìc Fiscus fuit ab impetitis absolutus, quia in dicta transactione non fuit habita simpliciter augmenti ratio, sed Vniuersitates soluerunt donatiuum ad euitandas vexationes Cõmissariorum, aliasq; expensas, atque labores, & quia etiam incertum videbatur, an augmentum adesset, cum sortiri posset, vt diminutio reperiretur, sicut quia Baronibus non competit ius numerandi, neque agendi, vt numeretur Regnum; Imò cum numeratio Regni non faciat augmentum, nec causa dicatur illius, secundùm *Autb.* nostrum *in præced.quæst.num.*23. Proindè ex dicta transactione, quæ in locum dictæ numerationis non factæ successit, augmentum prædictum pro dictis Baronibus in consideratione esse non poterat.

3 Quarum rationum efficaciam in puncto post *Autb.* nostrum *cit.* commendat *Reg.Tap.in Iur.Regn.lib.6.tit.3.fol.mihi 48.col.2.vers.huius*, idemq; tradunt *R. Galeot.in add.ad Camill.de Medic. cons.* 51.*lit.A.* & *R.Camill.de Curte in diuers. feud.cap.redeundo igitur num.*28.*&* 29. *fol.*25. vbi addit, quod cum in facultate Regis sit, quãdo fieri debeat Regni numeratio, ipsis Baronibus ius nõ cõpetit, nisi quando verè fit numeratio, sicut in simili ex *Frecc.lib.2.auth.2.n.*23. quoad subuentionem, ad quam Vasalli in casibus à Regni Constit.cõstitutis tenentur Baronibus, quod nõ possit exigi pro vero numero foculariorũ, sed pro illis focularibus, quæ sunt in vera numeratione.

AD

AD QVÆST. VII.

An Balius alicuius Baronis debeat in Parlamento Generali votare, vt Baro, an vt Procurator.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Præcedentiæ quasi possessio, & obseruantia debet attendi, tàm in priuatis, quàm in publicis sessionibus num. 1. 2. 3. & 5. & quid in actu ciuilitatis n. 6.

Et an consuetudine induci queat, vt minor maiori præferatur n. 4.

Locus dignior, qui nàm reputetur in sessionibus n. 7.

Præcedentiæ in quæstione tria respicienda sunt, antiquitas, potentia, & possessio n. 8.

Hispanicum Imperium primum obtinet locum n. 9.

Præfertur senior inter pares n. 10. & quid inter familias æquales obseruetur nu. 11. & refertur præcedentia Sereniss. Ducis Neoburgensis ibid.

Ordo scripturæ prærogatiuam arguit n. 12.

Regula si vinco vincentem te, multò fortiùs vinco te, qualitèr procedat d. nu. 12. & 127.

Parlamentum quid sit, et vnde denominetur, et quomodò fiat pro donatiuis in hoc Regno n. 13.

Procuratores Baronum, vel Titulatorum etiamsi sint Regentes, vel alia dignitate præditi, quo loco in Comitijs suffragia præbeant n. 14. et quid in Procuratore Titulati de sanguine Regio num. 28.

Decis. *hanc transcripsit* Reg. Tapia *d. n. 14. in fine.*

Officiales interuenientes, vti Barones an præcedant, et quid in Episcopo vti Canonico in Capitulo, et alijs nu. 15. et 16.

Barones, siuè feudatarij interueniunt in Parlamento n. 17.

Procuratores Baronum, vel aliorum, quam differentiam inter se agnoscant n. 18. 19. 20. et 21.

Procurator in Parlamento, an possit esse plurium Baronum, vel Vniuersitatũ, et quam vocem habeat n. 22. et 23.

Balius Baronis, vel Titulatorum, quomodò præcedat in Parlamento à num. 24. ad 28.

Titulati refutantes feuda primogenitis, quam præcedentiam habeant n. 26.

Titulati de sanguine Regio cæteris præferuntur n. 29. et memorãtur allegationes in causa Ill. Ducis Montis Alti de sanguine Regio n. 30. 31. et 32.

Legati Regum, vel Principum in sessionibus, quam præcedentiam habeant à n. 33. ad 35.

Ciuitates plures de præcedentia decertantes recensentur nu. 36. Et quid inter Ciuitates Consentiæ, Capuæ, Salerni, et Surrenti n. 36. et 37.

Ciuitas Neapolis cæteras Regni Ciuitates, veluti Metropolis, antecellit n. 38.

Ciues insignis Vrbis præferuntur Ciuibus quamuis nobilibus alterius mediocris Ciuitatis n. 39. Ex quo, nihil præiudicat nobili Ciui munus Tribuni Plebis, vel Gubernij S. Mariæ Annunciatæ n. 39. et 40.

Præcedere debet, qui maioribus prærogatiuis præfulget n. 41. vt prior in dignitate n. 42. vel primò nominatus n. 43. vel prior in data n. 44. et 45. et refertur præcedentiæ dissidium inter Dom. Reg. Centellas, & Ortiz *n. 46. vel qui actu dignitatem retinet num. 47. Vel prior ad ordinem adscitus n. 48. et adducitur Responsum* pro Ill. Marchione Orioli cum Ill. Duce Populi *à n. 49. ad 66.*

Regens in supremo Italiæ Cõsilio antiquior, an præcedat Decanum Reg. Cancellariæ Neap. n. 67.

Regentes, et Consiliarij Status quomodò præcedant n. 68.

Regens electus in supremo Italiæ Consilio, si fuerit electus Præses S. R. Cons. an alios præcedat n. 69. et affertur determinatio Regia inter Præs. de Franchis, & Reg. Fornarium *n. 70.*

Tt *Præ-*

1 EA est humanarum rerum conditio, vt illæ sine ordine vix subsistere queant, ideòq; nostra Iuris ciuilis scientia, quæ ius suum cuiquè tribuit, huic ciuilitati prospiciens, diligentèr cauit in vtroq; Codice, *Iustin. & Theodos. vt dignitatum ordo seruetur:* Obseruantiam verò, quam ex *Marin. Freccia in lib.1.de subfeud.cap.1. nu.52.* vti antiquam attendendam esse *Dom. Reg. Moles* refert, (quod scilicet ma-
2 iores Tituli semper sint in Parlamento primi ad votandum, deinde Barones, inter quos nullus antiquitatis ordo est, proùt in Titulatis, quod etiam in Parlamento pro donatiuis quolibet biennio factis cōtinuatum attestatur:) confirmat constans Sapientum sententia Iure gentium recepta, & ab Inter-
3 pretibus nostris approbata, quasi possessionem præcedentiæ omninò debere attendi, tàm in priuatis, quàm publicis sessionibus, siuè processionibus, *Seraphin. decis.402. Perez de Lara de anniuers.& capell.lib.1.c.24.nu.26. Salgad.de Regia protect.to.1.p.2.c.9.nu.26.* imò quod in controuersijs ortis quoad sessiones, & prærogatiuam, obseruantiæ standum sit, & consuetudo attendenda, communi ferè Doctorum calculo fundatur ex *Bald. in cap.cum olim, extr.de consuet. & in cons.587.Menoch. cons.51.num.49.& cons.126.nu.2. & 3.*

R.Va-

R.Valenz.consf.201. à n.42. t.2. Peregr. cons.3. Vuamess.respons.de iure Pontif.to.1.cons.10. Fab.de Anna cons.40. à nu.2. Goldast.in seniore lib.1.c.22.n.1. & cap.30.Emin.Card.Otthobonus, posteà *Summus Pontifex Alexander VIII.in dec.4. nu.34.& 35. Iac.Andr.Crusius in tract. de Praeminentia lib.1. cap.6. Iacob. Gothofred.in Diatriba de Iure Praecedentiæ p.1.c.2.thesi 7. Oter.de off.Reip.p.1.c.14. à n.17. Trãched.consult.14.à n.1. Cæsar Panimolle in dec.fori Eccl.p.1.dec.1.annot.1.*vbi *in annot.2. à n.2.ad seqq.* exa-
4 minat,an consuetudine induci possit,vt minor in dignitate præferatur quoad sessionem maiori, de quo etiam *cit. Crus.cap.12.per tot.*

5 Imò is iudicandus est maior, & dignior, cæterisq; anteponendus, qui pro veteri more, & consuetudine ità habitus est, secundùm *Menoch. cons.157.nu.36.* quem sequitur *cit. Crusius d.cap.6.n.10.* dicens etiam,licitum esse in quasi possessione præcedendi constituto armata manu turbatori resistere, cum fundatam intentionem, tàm in possessorio, quàm in petitorio ha-
6 bere dicatur: Quod tamen declaratur, id non procedere in actu hospitij iure, vel respectu aliquo ciuilitatis naturalis practicato, nam ex illo nec dignitas augetur, nec prærogatiuæ præiudicatur,cum in sessionis materia vrbanitas, & modestia non inducat obligationẽ, *Gothofred.d.par.1.cap.2.thes.10.*idemq; *Crus.d.loc.n.17.* vbi *n. 18.* scribit, nec ideò Inuictissimo Hispaniæ Regi præiudicasse, quod Carolũ *Vualuiæ* Principem Iacobi Regis Angliæ filium superiori sibi ad dexteram loco collocauerit, & *num.19.* nec Innocentio VIII. Pont. quod *Mahumethis* Turcæ filio, minori in Palatio mansionem suprà se deputauerit, & *n.20.* Christinam *Sueciæ* Reginam (cum à Cardinalibus visitaretur) primum occupasse locum, & sellam etiam,cui insedebat, ex pretiosiori materia fuisse confectam, quàm illas, quibus Cardinales vtebantur.

7 Qualis autẽ sit dignior locus in sessionibus, processionibus, siuè intrà, siuè extrà Ecclesiam, siuè in spiritualibus, siuè temporalibus,exponunt præfati *Panimolle annot.14. Crus.lib.1. cap.4.Gothofred.par.2.à th.1.ad seq.* & præsertim à Principis vicinitate, loci dignitatem desumi, ex *glos. in §. aliam Inst. de bon.poss. Mastrill. de magistrat. lib.5.cap.4.n.2.& 3.* sicut in Cęlo, qui Deo proximior est, altiorem locum obtinet, *Cobel. de bon.regim.c.16.n.6.& 7.* De honore dextræ multa multi scripserunt; medius tamen locus, vbi tres essent,honoratissimus apud omnes videtur, sed sinistræ locus primus honoratior est, quàm secundus dextræ; In pompis, seù processionibus, modò primus est melior,si priuatum officium sit, veluti nuptiale, aut funebre; modò medius, cum publicum, vel processio partim ecclesiastica, partim secularis; modò vltimus, vbi merè ecclesiastica, veluti in Choro: sed in hoc regionis cuiusq; mos attendendus.

8 Insupèr in præcedentiæ quæstione tria ex *eod.Crus.cit. cap.6. nu.48.* respicienda esse, euincitur, antiquitatem puta originis, nominis, rerumq; gestarum celebritatem, necnon magnitudinem, seù potentiam, deniq; iuris illius possessionem, vel quasi, & *nu.49.* argumentum ipsum à magnitudine, siuè potentia desumptum cæteris pari-
9 bus intelligendum esse; Et inde Regnum Hispanicum primum procùl dubio obtinere debere locum, cum illud decuplo sit maius Turcarum Imperio ex *Bodin. lib. 2. de Rep. cap.2.* Imò & Romanum Imperium, quando vel maximum fuit Hispanico minùs fuisse scribit ex *Lips.de magnitud.Roman. lib.2.cap.3.* quin nulli Imperatorum, vel Principum à condito mundo maius Imperium obtigit eo, quo Clementissimus, Pijssimusq; omni æuo memorãdus Philippus IV.Hispaniarum, & Indiarum Rex potitus ex *Iacob.Vualdes. de dignit.Hispan.cap.12.fol.243.& seq. Boter.in relat.p.2. lib.4.* & quocumque se die, nocteq; Sol vertit, nunquàm in hoc Regno Regem cernere occasum tradit *Io:Bapt.Villapand.præfat. in*

Ezech.par.7.cit.Cruſ.d.loc.vſq; ad n.51. vbi poſt Hiſpanicum Regnũ, Turcicum annumerat, deſcribitq; in *num.ſeqq.* Quod nos etiam latè oſtendimus in *Notitia pract. Ærarij Vniuerſ. p.1.cap.5.* Similitèr ex antiquitate originis, ſiuè familiæ præcedentiam tribui *ibid.* poſt alios fundat à *n.57.* vbi *n.62.* Hiſpanorum antiquiſſimam, nobiliſsimamquè originem à *Iaphet* tertio Noe filio deducere Scriptores Hiſpanicos ex *Damian. à Goes Equite Luſitan. in Hiſpan. Vaſeo in Cron. Hiſp.* & ex eod. *Damian. Tubal* quintum filium Iaphet, & nepotem Noe primum Hiſpaniæ cultorem, & Regem anno poſt diluuinm 143. fuiſſe, & poſt *Abidum* Regem Hiſpanię *n.27.* (qui vixit anno diluuij 1292. regnauit verò 35. annos) vſq; ad Carthaginenſium, & Romanorum ætatem, nullos Hiſpaniæ Regno Principes, Regesvè ſucceſſiſſe, idq; factum ob ingẽtem, quæ in Hiſpania fuerit, & celeberrimam illam ariditatem, adeò vt *Petrus Medin. in lib. de præclar. & memor. reb. Hiſp. cap.* 8. atteſtetur per 26. annos continuos, nullam in eo pluuiã decidiſſe, de quibus & alijs adeundus eſt *cit. Cruſ. ibid d.c.6. nu.62.* vbi in *præced.* & alijs *n.ſeqq.* aliarum nationum originem refert.

10 Inter eiuſdem familiæ verò, genere, ſtatu, & dignitate pares, ſeniorem præferri ex *l.5. D. de iur. immun.* & alijs *cit. Cruſ. d.loc.n.77.* fundat, vbi *n.78* tàm de iure ordinatũ, quàm de Conſuetudine receptum eſſe, ſeniorem iuniori præferri, & præſertim inter Principes, Duces, & Proceres Imperij, idemq; obſeruari in Electoratibus *Saxonico, Brãdeburgenſi*, Ducatibus *Brunſuich*, & *Luneb.* & Domo *Haſſiaca ib.* refert *n.79.*

11 Secundò inter pares familia, dignitate, & qualitate præfertur maior ętate, vt conſuluit *Iacob. Gallus conſ.105.* in præcedentia cum Ser. Principibus *Analth. & Aldemburg.* Et inter Titulatos præfertur ille, qui prior eſt in dignitatis maioritate, vt pro Ser. Duce Florentiæ contrà Ser. olim Ducem Ferrariæ *Marcell. de Mauro alleg. 50. Leonin. conſ.1. Marzar. conſ. 26. Piſtor. conſ. 51. vol. 1.* licet pro Ferrarienſi ſcripſerint etiam *Decian. conſ. 19. vol. 3. Gigas conſ. 20. Natta conſ. 637. Feder. Scotus conſ. 28. to. 1. Philipp. Portius lib. 4. reſp. 167.* Et pro Ser. Parmenſi Duce, cum Ser. Neoburgenſi *Dom. Andreas Ioſeph Gizzius in ſua alleg.* apud *Conſ. Altimar. in obſ. ad Reg. Rouit. conſ. 84. lib. 1.* licet aliud eiuſdem *Gizzij* editum Reſponſum pro Ser. Neoburgenſi Duce cum Statibus Hollandiæ nos habeamus, vt etiam annuimus ſuprà in *Notitia Pract. Ærar. Vniu. par. 1. cap. 22.* & videndus *Iac. Andr. Cruſius in tract. de Iure Poëdriæ S.R.I. Electorum, necnon Sereniſſ. Domus Neoburgicæ.*

12 Digniorem eſſe te, qui præfertur illi, cui tu prærogatiuam debes, ſcribit ex *Menoch. lib. 2. conſ. 126. nu. 25. et Nolden. de ſtat. nobil. cap. 10. num. 107. cit. Cruſ. d. cap. 6. n. 80.* ex regula, ſi vinco vincentem te, multò potiùs vinco te, *l. de acceſſionibus, D. de diu. et temp. præſcript.* niſi adſit diuerſa ratio vincendi ex *Couarr. 1. var. reſol. 7. num. 3.* Sicuti quoque ab ordine ſcripturæ argui prærogatiuam, vt ille dignior, vel potior iudicetur, qui tali ordine prępomitur ex *Can. in c. qui prior. de reg. iur. in 6. et cap. mandato, de præbend. in 6. et DD. in l. generalit. D. de fideic. libert. Io: à Reberteria topic. iur. lib. 2. cap. 11. Nicol. Euerhard. in Topic. in loc. ab ordine, Philipp. Dec. conſ. 161. Modeſt. Piſtor. vol. 1. conſ. 51. n. 34.* & alijs; Et tandem *n.83.* in controuerſijs ſeſsionum multùm deferendum eſſe ceremonialibus libris, Gallicis quidem *Gothofredi*, Italis verò *Paridis de Graſsis*, ait *citat. Cruſ. d.loc.*

13 Rursùs annotamus, Parlamentum, de quo *Auth.* noſter hîc, à Parium laudamento dici ex *Taſſon. in pragm. de antepb. verſ. 3. obſeru. 2. num. 5.* vbi id exponit à *nu. 1. ad 8. et ſeqq.* numerando *n.10.* quot Parlamenta fuere à tempore Regũ Aragonenſium, nec in illis interuenire, niſi qui habent feuda *ibid. n.27.* Et circà donatiua facienda obſeruatur, quod Dom. Prorex habitis literis

teris à S.C.M. quibus donatiuum singulis binis annis petit, vel quoties vrgerent iustæ, atq; legitimæ causæ, de quibus meminit *Consil.Rocc.de offic.§.5. de donatiu.fac. à n.33.n.40.et seqq.* Barones omnes à Regno conuocat, qui singuli accedere debēt, vel Procuratores mittere, quibus vnitis, ex nobilium cætu, alicuius ex Sedilibus Syndicus eligitur, qui dicitur Rector, & Gubernator Ciuitatis, & Regni, *Reg.de Ponte decis.15.num.27.* vbi *n.26.* scribit, quod platea Popularis paritèr suos Deputatos facit, & in omnibus istis actibus, tàm in loquendo, quàm in firmando, seù subscribendo literas, & gratias, Ciuitas præcedit omnes Barones, cōgregatisq; in loco aliquo ad id destinato, solemni processu accedit Dom. Prorex, & Regium Donatiuum à Baronagio, & Regno faciendum proponit, & Syndicus vniuersis Regni Baronibus, & Proceribus Regis necessitatem aperiendo, lectis etiam fiduciarijs ad hoc Regis literis, inde assurgit ante Dom. Proregis præsentiam, & petit ab eo licentiam, vt posit congregare Parlamentum Generale, in quo proponatur donatiuum petitum, & fiat debita conclusio, vt posit demùm ipse nomine Ciuitatis, Regni, & Baronagij, ipsi Dom. Proregi respondere, & Dom. Prorex licentiam concedit, deinde Ciuitas duodecim creat Deputatos, aliosvè duodecim Barones, qui eligi debent sex ex Titulatorum cætu, & reliqui ex Baronibus: posteà isti, Syndicus, & viginti quatuor Deputati, in vnum coadunantur in aliquo loco, vbi interueniunt etiam Aduocati, ibiquè de quantitate tribuenda deliberant, illudq; à maiori parte ipsorum concluditur, tribuitur autem ex tribus corporibus, Baronum scil., eorumquè Vasallorum, & Vniuersitatum Baronalium; Deputati verò à Ciuitate electi, estò duodecim, vnicum tantùm suffragium habent, sedent tamen in latere dextero, & primò subscribunt conclusionem, illoq; demùm concluso reuertitur Prorex item solemnitèr, oblatáq; pecuniarum quantitatem Regis nomine acceptam refert, & gratias agit, gratias verò ipse poscit pro vniuersali Vrbis, Regniq; beneficio à Baronibus, licèt numero paribus, quod ab Excell. *D. Perafan de Ribera* constitutum fuit; olim enim Ciuitas ipsa per suos duodecim Deputatos illas poscebat, qui Barones ipsi etiam cum Deputatis subscribunt literas ad Regem de eo donatiuo iàm facto, testibus *Marc. Ant. Surgent.de Neapol.illustr.lib.1. cap. 23.n.33. Reg.de Pont.dec.Coll.Cons.15. Iul. Cæs.Capac.in libr.* intit. *Il Forastiero fol.660.Consil.Rocc.d.loc.n.87.*

14 Ad conclusiones verò nostri *Auth.* pergendo, puta cum in *nu.2.* scripserit in donatiuo de anno 1570. Dom. Reg. Gundisaluum Bernundez, Thomam Salernitanum, necnon D. Aluarum de Mendozza Castri Noui Castellanum, & Cariglium Queradam Præfectum tormentis bellicis, omnes de Collaterali Cons. non votasse, nisi post Barones, quia non fuit considerata personarum dignitas, dum non venerunt, vti tales ad locum illum, sed cōsiderata fuit qualitas, cum qua ibi venere, scilicet, vt Baronum Procuratores ex *Frecc.Loffred.* & alijs, quam *decis.* transcribit, & sequitur *Reg. Tap. dec. Supr.Ital.Sen.21.n.37. & 38.* eamquè laudat *Dom.Rodoer. ad Reg. de Marin. tom.1.resol.30.num.2.* adde *Mar. Mut. cap. Regni Sicil.* post alios *cap.11. à nu. 68.ad seq.*

15 Annotamus prædicta confirmari, quia tunc prædicti Regis Officiales vti Baronum Procuratores interueniēdo, non poterant locū eorū dignitatis obtinere, cū Episcopus, interueniēs vti Canonicus nō præcedat Canonicos, vt Episcopus, & Episcopus Consiliarius Principis tenet locum, sicut quilibet simplex Consiliarius, quemadmodùm & Consiliarius Regis si interueniat ex dispensatione pro Aduocato in causa alicuius particularis, in nouissimo loco licet in ordine Consiliariorum sedere debet, vt testatur *Præs.de Franch.decis. 138.n.2.* quas conclusiones, ibi declaratas

ratas

ratas,& per *Add.ib.* examinatas habes, & quid obtinuerit vltimo loco,refert *ibid.* post doctiss.*Consil.Petr.* aliosq; *De Luca in obseru.* post *Ricc.& Amend.ibid.* aliaq; exempla in Archiepiscopo vti Canonico, vel Abbate, vel Vicario Episc.vti Canonico, vel de Camerario Cardinali extrà locum Cameræ, vel Regibus, vti Paribus Franciæ, & alijs affert *Iac. Gothofred. d.tract. par.1. cap. 3.th.26.& cap.5. th.34. per tot.* Nam dignitatis qualitas non attenditur, si ad negotium non confert *Tasson. d.loc. nu.22.* & proindè etiam si Regens Regiam Cancellariam creatur Marchio cæteros Regentes primo loco in Concilio positos non antecellit in sedendo in illo,quod secùs est in ingressu,& regressu, ex quo ibi non vt Marchio, sed vt Regens sedet, & interuenit, quod etiam obseruatur cum Consiliarijs, ac ipsis Regentibus interuenientibus in Collegio Doctorũ, qui vti Collegiati sedebunt, non vti Consiliarij, siuè Regentes,*Reg.Constant.in comment.ad l.1. n.19.C.de Consul.lib.12.* post *Annam in cons.40.* & ità Mediolani seruari testatur *Menoch.cons.902.n.75.*

16 Quemadmodùm etiam in Parlamẽto interuenientes, vti Barones sedent, *Lanar.cons.88.num.28.* quia tunc dignitas à persona separatur, cum in Parlamentis non interueniant,nisi feudatarij, & Ciuitas Neap. per eius De-

17 putatos, vt suprà. Et proinde, qui non habent feuda, in Parlamento interuenire non possunt, neque vocantur Magnates de Septem Officijs Regni, *Reg. de Pont.cons.14.num.53.& 62. vol.1.* & propterea non est in consideratione dignitas aliqua,nam qualitas dignitatis, quæ nihil refert ad capitulum, non est attendenda, *Tasson. d.loc. num.22.* Est tamen verùm, quod in Septem Regni Officijs, quorum si aliquis sit feudatarius,ex quo habet dictam maiorem dignitatem annexam cæteros præcedit in parlamento, vt fuit decisum in causa Comitis Castri Magni Cancellarij cum Principe Salerni, teste *Frecc. de subfeud. lib.1.fol.23. num.27. Reg. de Pont.d.decis.8.* Quod secùs est in illorum Procuratore in parlamento cum interueniat, non vti Procurator vnius

18 ex Septem Officijs, sed vt Procurator Titulati,& feudatarij Regni,& sic meritò Procuratorem Magni Comestabuli non esse præferendum in Parlamento cum alijs Titulatis Baronibus fundat *Tasson.de anteph. d.loc. à nu.23. ad seqq.* Nàm Procurator non sedet in loco,vbi Dominus sedet, nec ei debetur idem honor,sicut & Domino, *l.sed & si, §.fin. D.de in ius voc.* nec præcedentiã aliquã posse prætendere in voce danda,& ità decisum testantur *Reg. de Ponte dec.15.nu.1. Tasson.d.loc.num. 29. & 30. cum seqq.* quidquid scripserit *Andr.Capan.de iure adohæ quæst.62. num.7.*

19 Verùm inter Procuratores adesse differentiam, vt præcedant secundùm qualitatem suorum principalium, idẽ *de Pont.ibid.n.2.P.Dian.resol.moral. to. 1.tract.3. de parlam.in resol. 28. Capan. d.loc. in fine*; quidquid in iuramento præstito de anno 1442.D.Ferdinando Aragonio filio naturali Regis Alphõsi I.fuerit obseruatum,puta,vt Titulatorum Procuratores non præcesserint Procuratores Baronum non titulatorum, vt ex *priuil.& Cap.Neap.fol.3. & 7.à t.*memorat *cit.Tasson. d loc. nu.35.*

20 Quod intelligas respectu dignitatis feudatariorum titulatorum; Secùs verò respectu alterius separatæ dignitatis, proùt fuit decisum in Procuratore Ill. Magni Comestabuli cum Spectab. Regente D. Io: Baptista Valenzuela Velasquez,qui in Parlamento de anno 1621.vti Procurator aliquorum Baronum, præcessit Procuratorem dicti Ill. Comestabuli, vt decisum refert *citat. Tasson. d loc. n.16.* vbi *n.17.* tradit, ex *Reg.de Pont.d.decis.15.num.9. circà fin.* quod Regentes Reg.Cancellariam,vel

21 Regij Consiliarij Procuratores, cæteros Procuratores Baronum præcedunt; Et posse eundem Regentem, vel Consiliarium in Parlamento, vti Baronem, & Deputatum interuenientem facere mandatum pœnale, si aliqua differentia

tia inter ipsos in Parlamento orirétur, idem *Tasson. ibid. nu.* 20. sicut & alia exercere vigore iurisdictionis ordinariæ penès ipsos existentis, *Reg. de Ponte d.dec.*15.*n.*28.

22 De Procuratoribus autem istis, qui interueniunt in Parlamento, quando vnus possit esse Procurator plurium exponit *cit.Capan.d.quæst.*62. *à num.* 1. *&* 2. & quando possit alterum substituere, post *P. Dian.* & alios *n.*8. & qualiter Procurator alterius, & Baro insimùl sedere debeat, & quomodò det votum in Parlamento *ibid. num.*10. & an Procurator alterius, & Baro insimùl possit sequi vnam sententiam, vti Procurator, & aliam, vti Baro latè examinat *P. Diana d.tract.*3.*resol.*10. quem refert, & sequitur *cit.Capan.d.loc.n.*11. & declarat *cit.Tasson. num.*48. additis *Borrello in comment. ad Bellug. in Spec. Princ.rub.*6.*&* 45. *de inæqualit.voc. lit. A. Muta ad cap.*11.*Regni Siciliæ*, latè à *n.*88.*ad seqq.to.*6. *Consil. D.Io:Dexart in Capit. Regni Sardin.lib.* 1. *tit.*1. *de Parl[illegible]ntis cap.*1. *num.*16. *& cap.*4. *à num.*9.*& cap.*9.*per tot. Rupano lib.*7. *de Parlament.* Et an plures Vniuersitates, & Barones possint constituere vnum, aut alterum in Procuratorem ad effe-

23 ctum intrandi in Parlamento: illicitũ non esse existimat *P.Dian.d.loc.resol.*7. dummodò Procuratores sint timoratæ conscientiæ, & amatores boni publici, non quærentes semetipsos, sed communem Regni necessitatem, vbi ad id refert, quæ animaduertit *Reg. Io:Frãc. de Pont.de pot.Pror.tit.de elect.offic.* §.5. *n.*23.circà abusum permissum, vt tales Procurationes omnes ad preces Ministrorum in ipsorum personis fiant, vel ab earum dependentibus.

24 Similitèr ad *nu.* 3. *&* 4. vbi dicitur, Balium pro Barone reputari, & in Parlamento votare tanquàm Baronem, & non vti Procuratorem, quia Balius habet omnimodam administrationem, & exercitium iurisdictionis, & imperij proprio iure à lege, non verò ab homine ex not.*in Constit.Regni minoribus*, in quo *Auth.* nostrum celebrat *Rodoer. ad Reg.de Marin.d.cap.*30.*num.*1.*&* 2. Annotamus, quod licet Balius votet vti Baro, secundùm decisionem hìc relatam, non tamen præcedet, nec habebit locũ sui principalis minoris, proùt fuit conclusum in Collaterali Consilio, & practicatum in Parlamento, de quo testatur *Reg.de Ponte d. dec.* 15.*nu.*9. ob rationes ibi traditas à *n.*8. puta quod respectu honoris, nunquàm substitutus, subrogatus, vicemgerens, delegatus, & similes eandem habeant prærogatiuam, quam sui principales, secundùm quod obseruatur, Balium Titulati, si non sit ipse Titulatus, non

25 gaudere prærogatiuis Titulatorum in Regio Palatio, nec in Capellis, nam ius illud honorificum specialitèr personæ, & ossibus affixum, non euellitur ab eo, vnde minores in dies vti Titulatos tractari, incedere, & reputari videmus, quorum Balij curam tantùm habent personarum, vti titulatarum, & bonorum, & proinde præcedẽtiæ prærogatiua vti nequeunt, nàm titulus, eiusq; prærogatiuæ, ac dignitas ossibus ità infixæ sunt, vt separari nequeant, imò nunquàm perdũtur, cum dẽtur ratione rei, & personæ, & ideò etiam re non existente durant durante persona, idem *Reg.de Pont.cons.*31.*num.* 10. vnde vendito feudo titulato, feudatarij titulati non amittunt titulum, nec aliquam ex eius prærogatiuis, vt refert *Camill.de Curt.*& post alios *Consil.Rocc. de offic.*§.4.*de elect. quinq. nu.*97. Atta-

26 men Titulati refutantes feuda primogenitis, licet retineant nomen Tituli, in præcedentijs erunt omnibus alijs posteriores, *Reg.Constant. in Comment. ad l.*1.*num.*40.*C.de consul.lib.*12. Vnde

27 meritò concluditur, Balios minorum non præcedere Barones in Parlamento secundùm *cit.de Pont.d.decis.*15.qui *in cons.*31.*lib.*1.*num.*1.fundauit, minores admitti ad dandam vocem in Parlamentis Generalibus, puta filios Nobilium in potestate parentum existentes, qui Balium habere non possunt, & comparere in Parlamentis cum authoritate parentis, sicut posset Balius compare-

pare-

parere, & quid in mulieribus, idem *de Ponte ibid.*

28 Circà verò alterum casum præcedentiæ *n.*5.*6.* & 7. ab eodem *Reg.* nostro relatum, puta quod Dom.Reg.Salernitanus votauit primus ante Barones, vti Procurator Sereniss. Margaritæ de Austria filiæ Augustissimi immortalis memoriæ Caroli V. Imper. tanquàm de sanguine Regio, ex traditis per *Chassan.in Cath.glor.mund.in* 1. *part.consid.*42.& 43.& alios, referens, quod dicta prælatio locum habet etiã si esset posterior titulatus, quod etiam practicatum recenset respectu Procuratoris Dom. Ducis Montis Alti, qui etiam erat de sanguine Regio, tanquàm pronepos Regis Ferdinandi I.

29 Obseruandum est, quod inter Titulatos, si adsit aliquis de sanguine Regio cæteris præferendus est, estò maiore dignitate suffultis, *Reg.de Ponte de potest.Pror.*§.5. *de assens.num.6.* qui id practicatum in dicta causa Ducis Mõtis Alti refert, quẽ recẽset, & sequitur *cit.Reg.Tap. d.decis.*21. *num.*40. Quod etiam militat, tàm in Equitatu, quàm in sessionibus, cæterisq; alijs actibus, vt omnibus prȩferatur Titulatis, etiam maiori dignitate, vt suprà decoratis, imò quoque septem Regni officia habentibus, quia in sanguinis Regij prȩrogatiua talis prælatio innititur, & veluti descendens à Principe dignitatum fonte, cæteris dignitatum riuulis præferendus est, & quia tanquàm dignitas in sanguine naturalitèr insita, accidentalibus fortior, ac validior existimanda est, vt post *Bald.*& alios fundatur in allegatione pro dicto Duce Montis Alti edita, quæ legitur apud *de Luca in obseru.ad Præs. de Franch. decis.*548. *n.*1.vbi *n.* 2.hoc etiam in Procuratore

30 seruari, ex *Regente* nostro, ad id cumulat, ex obseruantia in eadem causa dicti Ducis Montis Alti, in qua solùm fuit postcà disputatus articulus, an nouissimus tunc Dux Montis Alti D. Aloysius, licet ex fœmina Regij sanguinis descendens, esset præferendus, vel ne Septem Regni officia habentibus, pro quo in anno 1629.per Collaterale Consilium refert decisum, vt præferendus esset; Et in simili pro Ill. Duce Segorbiæ, & Cardona ex familia Cordubensi ab eodem stipite Regiæ Domus Aragonensis ex fœmina descendente in Hispania, idem *de Luca ibid.*

31 Imò ipse Ill. Dux Montis Alti cum prætenderet quoque præcedere Dom. Electos huius fidelissimæ Ciuitatis, pro illis scripsit *Consil. Staiban. cent.*2. *resol.* 101. in quo puncto nullus actus fuit subsecutus, sed quia Ciuitas ipsa recursum habuit ad Inuictissimum Regem nostrum in mense Aprilis 1630. rescriptum à Sua Cath.M. fuit obtentum, quod dicta causa votanda esset cum interuentu Præsidis S.R.C.& Locumtenentis Reg.Cam. absq; interuẽtu Dom. Proregis, etiam super validitate vltimi actus, qui pro dicto Duce allegabatur, & quod non propalato decreto vota transmittenda essent ad Supremum Italiæ Consilium, ad finem prouidendi, vnde ampliùs de prætensione prædicta non fuit locutum, sed in actibus subsecutis dictus Dux non interuenit, ne forsàn sibi præiudicaret, vt in simili admonet *Crus.de praeminent.cap.*11.*n.*5.

32 Et circà eandem prælationem eiusdem Ducis Montis Alti septem Regni officijs, in puncto illo, an vnicus actus sufficiat ad manutenendum in possessorio, contra dictũ Ducem pro Illustr. Marco Antonio Columna tunc Siciliæ Prorege scripsit *Io. Vincent. de Anna alleg.*131. quem refert *cit. Staib. d.loc.* vbi latè eundem articulum examinat, & *nu.* 11. probare conatur, talem prȩlationem non procedere in descendentibus à fœminis Regij sanguinis, ex quo illi nec sunt immunes à solutione diriсtuum Regij Sigilli, proùt sunt immunes descendentes ex Regio sanguine per lineam masculinam, vtẽdo ad id decisione prolata contra Sereniss.Ducem Parmæ apud *R. de Ponte dec.* 5. quæ processit non solùm in possessorio, sed etiam inspecta iustitia petito-

citorij, idemq; cum hæredibus D.Mariæ de Aragonia Marchionissæ Vasti, vt in *nu.*20. *&* 21. Cui argumento respondetur in *d.alleg.* pro dicto Duce *vers. Et ne pars aduersa.*

33 Quid verò sit in Legatis Regum, & Principum in hisce sessionum litibus obseruandum, & an Subdelegatus delegantis sessionem obtinere possit, latè exponunt *supracit. Gothofred. de Iure praced.par.*1.*cap.*7. *de repræsentatiua præcedentia*, *Iac.Andr.Crus.d.tract.cap.*11.vbi *n.*7. tradit, quod licet regulare sit, quod legatis Principum idem honor, præeminentia, & sessio debeatur, quæ competit Principibus, à quibus missi, in Imperio tamen quibusdam in casibus id non obseruatum refert, vt in electione Regis Romani, si quendam Electorum abesse contigerit, legatus ab eodem missus, licet Domini sui personam repræsentet, in mensa tamen, quæ Domino deputata est, sedere non potest, & alijs in casibus *ibid.* recensetis, & *nu.* 9. in Comitijs Imperij receptum, vt Principes in persona ordine posteriores præcedant legatos Principum ordine priorum; Et *nu.*10. diuer-
34 sum obtinere in legatis Augustissimę Domus Austriacæ, Burgundicæ, & Episcopi Salisburgēsis, qui ipsis Principibus in persona præsentibus præferuntur, quod sic obseruatum in Comitijs Imperij de anno 1654. probat, & quid inter cæteros Imperij ordines receptum docet *nu.* 12. & an Subdelegatus delegantis sessionem obtinere debeat, examinat *ibid.n.*13. exempla ponens in *num.*14. Et an Regum exterorum Legati Electoribus S. R. Imperij in actibus ad Curiam pertinētibus, ac in Comitijs præferantur, quidvè de legatis Rerumpublicarum liberarum, quæ iura Regum, sibi asserunt, dicendum sit, luculentèr exponit idem *Crus. d.tract. lib.*3.*cap.*4. vbi *n.*1. lega-
35 tos exterorum Regum, Electores præcedere, excepto Rege Bohemiæ, qui in actis ad Curiam ipsam spectantibus quemcumque Regem alium, quem quouis casu venire contigerit, immutabiliter præcedit, id confirmans ex verbis *aurea Bulla Caroli IV.*& *Capitulatione Ferdinandi III. Imp.* Quod secùs est in Legatis Rerumpublicarum liberarum, qui quoad sessionem non præferuntur Electoribus Sacri Rom. Imp.quod ex nouissima *Capitulatione* moderni Imperatoris gloriosissimi *Leopoldi* idem probat.

Neque tandèm, in materia ista præcedentiæ, casus alios pro huius annotationis coronide cōmemorare omittimus.

36 Et quidem primò in istis Comitijs Generalibus, multa dissidia de præcedentia inter Vrbes quasdam celebriores fuisse oborta; & inter cętera, dissidium fuit inter Ciuitates Regni Castellæ Burgum, & Toletum, quod à nostro Clementissimo Rege Hispaniæ fuit decisum, de quo vidēdi sunt *Esteuan de Garibay, & Zamalloa en historial d'Espagne lib.*14.*cap.*23. *P. Marian.lib.*16.*de Reb.Hisp.cap.*15. *Ant.de Herrera p.*2.*hist.gener. lib.*14.*cap.*19. *et Ambros. Morales lib.*15. *Cronic. Hispan. cap.*17. Similis controuersia inter Messanam, & Panormum Siciliæ Ciuitates, *Heberer lib.*3. *Seruit. Ægypt. cap.*22. *p.*464. De Ciuitate Parisiensi, Florentina, & de Ciuitatibus Clamecy, & Desize in Gallia *Iac. Andr.Crus. d. tract. de praemin.sess. et praecedent.lib.*3. *cap.*16. *à num.*3.

37 Similitèr de præcedentiæ quæstione agitata inter Syndicos Ciuitatis Consentiæ, & Capuæ memor est *citat. Crus.d.cap.*16.*num.*5.*& seq.*& pro Syndicis Ciuitatis Consentiæ respondit *Bernardin. Bombinus in suo cons.* 79. Proùt inter Ciuitates Capuæ, Salerni, & Surrenti, eandem differentiam ortam fuisse, testatur *Frecc. de subfeud. lib.*3.*in addit.n.*62.

38 Florentissima autem, ac fidelissima Ciuitas Neapolitana, (qua optima patria nos meritò gloriamur) vti Regni Caput, & Metropolis, sic nuncupata à Seren.Rege Ferdin.*in pragm.*1. *de immun. Neapolitan.* Mater omnium Ciuitatum Regni dicitur, & ipsius

Vv excm-

exemplo reguntur, non mirum, si cęteras subiectas Ciuitates præcedit, & præ alijs Ciuitatibus primam sedem,& votum habere debet, ex *l.vn. C. de Metropol.lib.11. Flam. de Rub. consl.65. n.81.& seq.vol.2. Bellug. in Spec.Princ. rub.6.num.39.* vbi *Borrell.lit.D.* inquit, quod post primam Ciuitatem Metropolim Regni, sedent aliæ, iuxtà fidelitatem,& antiquitatem; sicut Metropolitam aliarum inferiorum Ciuitatum Episcopos sub se habere *c. cleros 21. dist.Greg.Tholos.de Republ.lib.1.c.1.nu. 9.& seq.* Et quemadmodùm est Metropolis inter Ciuitates, ità Metrocomia est inter vicos, quorum mater, & caput dicitur, post *Gothofr. ad rubr. C. non lic.habit. Metroc.Ios.Nolden.de stat. nobil.Ciuil.cap.9.n.370.*

39 Ex quo paritèr infert *Io:Bapt.Thor. in addit.ad alleg.36.* post *decis.R.Salernit.fol. mihi 186.* ad illam altercationem sæpè sæpiùs in hac nostra Vrbe excitatam, in munere Tribuni, siuè vti aiunt, Electi Popularis, ac Gubernio Sacri Templi Diuæ Mariæ Annunciatæ, dùm aliquando Nobiles Viri electi, licet exteri, effugiunt onus subire, prætextu eorum nobilitatis, ideò cum maxima protestatione aliquãdo exercent citrà præiudicium eorum nobilitatis. Quod sanè absonum videri existimant DD. eò quod si per statutum Nobiles fierent Populares, non tamen perderent nobilitatem generis, sed accrescit popularitatis beneficium, ità notabilitèr censuit *Alex.cons.32. nu.6.* quem sequitur *Tiraquell. de nobil. cap. 6.num.53.Seraph.dec.207. num.10.* vbi *n.11.* subdit, decisum fuisse, quod si quis sederit inter Ciues, inter quos fuerit Senator, non per hoc amitteret nobilitatem, etenim potest quis in parte esse nobilis, & in parte plebeius, *Sess.dec.Arag.10. n.30.* Vltrà quod ipsi Neapolitani Ciues præferuntur alijs Ciuibus, quamuis Nobilibus alterius Ciuitatis mediocris, post alios *Tiraquell.d.tract.cap.12. Reg. Lanar. consil. 88. num. 17. citat. Thor. ibid.* vbi ità fuisse supplicatum S. M. inter priuilegia Neap. *§.Item si supplica fol.173. at.* de quo est memor *Iul.Ferrett. de milit. iust.&c.n.134.* latè *Dom.Consil.Petra super Rit.M.C.160.nu.14.& 15.* itaùt
40 huius Populi Tribunus in magna semper apud Magnates, ac Patricios fuerit, ac sit existimatione, feudisq; ac dignitatum titulis decoretur, teste *Camill.Tutino de orig.& fundat. Sedilium Neap.cap.21.*

41 Insupèr præferendum esse, qui maioribus qualitatibus, seù prærogatiuis præfulget, tradunt *Præs. de Francb. decis.635. Mastrill.dec.130.n.19.vol.2. & de magistr. l.2.cap.4. num.14. Paul. Christin.decis.103.& seqq.vol.5. Barbosa de canon.dignit.cap.18. Reg. Valenz. cons.34.lib.1.Cons.Rocc.de offic.rubr.6. à nu.2. Cons.Altimar. in obs.ad Reg.Rouit. cons.8.n.1. lib.3.*

42 Vnde inter duos eodem tempore creatos Officiales, præfertur ille, qui priùs in dignitate erat, ex *l.1.& 2. D. de albo scrib.& l.1.C.de Consul.lib.10.* & ità fuit decisum inter Dom. D. Annibalem Moles, Alphonsum de Salazar, & Franciscum Ant.D'auid R.C. Præsidentes creatos, posteà meritissimos Regentes, vt præcederent Moles, & Salazar, qui fuerant Iudices M.C.V. vt refert *Præs. de Franchis decis. 144.* & post *Thor. de Luca in obs. nu.3. Reg. Tapia decis.21.Supr.Ital.Sen.nu.4.Reg. Constant.in comment.ad l.1.nu.2. C.de Consul.lib.12.Cons.Rocc.d.rubr.6.nu.29. & 30.Cons.Altimar.d.obs.8.n.16.*

43 Inter æquales dignitate, & eodem tempore electos præfertur primò nominatus, *Consil.de Anna*, & *Cyrus Mastrillus* pro ipso *de Anna* scribentes *cõs. 136.& 137.lib.2. Reg.Tap. d.decis. 21.* post *Mastrill. & Præs. de Francb. decis. 138.* licet ipse *Præs.de Franchis* voluerit litigare cum D.Io:Felice Scalaleone primò nominato, *Altimar. d. loc.*
44 *nu.13.* Sicuti prior in data præfertur alteri posteriori, quantumuis anteriorem possessionem habenti. *Cons. de Anna* scribens pro Reg. de Ponte cum Reg.Lancio *in cons.42.lib.1.*vbi *nu.37.* ità determinatum refert inter Consil.

Giz-

Gizzarellum, & Constantium, sequitur *Reg. de Marin. ad Reuert. dec.* 446. licet contrà allegata per *Ann.* iudicatum referat, & fundet *Freccia in alleg.* 30. *in* 3. *tom. diu. apud Reg. de Marin.* ac etiam tradant *Reg. Sanfelic. decis.* 239. *P. Molfes. cons.* 15. & alij apud *de Luc. & Alti-*
45 *mar. in d. loc.* & pro iuribus suæ præcedentiæ scripsit *Reg. D. Raphael de Vilosa in eruditiss. differt.* 2. post suum *tract. de fugitiu.* & præcedentiæ disceptatio-
46 nẽ habitã inter Dom. Marchionem de Centellas Reg. & R. Cam. Locumtenentem meritissimum, & Dom. Reg. D. Franciscum Ortiz Cortes omni æuo memorandum, qui elegantes ad id allegationes ediderunt, latè memorant *Cons. Rocc. d. rubr.* 7. *ex num.* 27. *Rota ad Reg. Rouit. cons.* 102. *num.* 12. *lib.* 2. *Mucci ad Reg. Sanfelic. decis.* 140. *n.* 38.

47 Qui actu dignitatem retinet, præfertur illi, qui eam reliquit, vt fuit disceptatum inter Ferdinandum Fornariũ, & Augustinum Carauitam apud *Præs. de Francb.* quem refert *Thor. in comp. dec. p.* 2. *ver. præcedere, Reg. Tapia d. de-*
48 *cis.* 21. *n.* 6. Vel qui prior ad ordinem fuit adscitus ex *l.* 1. *C. de offic. Vicar.* vt in causa Regentis Marcelli Pignoni Marchionis Orioli decisum testantur *Surgens de Neap. Illustr. cap.* 23. *nu.* 39. *& c.* 27. *à num.* 19. *Reg. Constant. in l.* 1. *n.* 34. *C. de Consul. Reg. Rouit. d. cons.* 84. *n.* 7. *R. Capyc. Latro consult.* 43. *num.* 30. *lib.* 1. *Cons. Rocc. d. rubr.* 5. §. 1. *num.* 17. Pro di-
49 cto quoque Ill. Marchione Orioli scripsit *Pyrrbus Antonius Lanarius*, vt ex sua allegatione, quam ex nostro Codice manuscripto diuersorum hìc edendam existimauimus:

In causa Ill. Marchionis Orioli, cum Ill. Duce Populi super præcedentia quis debeat præferri.

IN hac causa, in qua contendunt officia titulis admixta, licèt prima facie ex Consuetudine aliàs in Collaterali Consilio obseruata videri possit, Ill. Ducem Populi præferẽdum tanquàm Titulatum, & creatum de Consilio ante titulum Ill. Marchionis Orioli, tamen re vera contrà sentiendum est, ad quod demonstrandum ponuntur tres hypotheses verissimæ.

50 Prima sit, quia inter Titulatos in Collaterali Consilio antiquissimus quisq; prior est, nulla maioris, vel minoris tituli ratione habita, quæ conclusio certi iuris est, & aliàs constituta inter Ill. Ducem Montisleonis, & Ill. Marchionem Vici.

51 Secunda, quia Ill. Marchio est Consiliarius Coll. prior Ill. Duce, Titulatus posterior, verùm ante Iuramentum præstitum d. Ill. Duci possessionẽ cępit, & administrationẽ habuit officij Collateralis, quod positum patet ex datis priuilegiorum, & actu possessionis captæ, & illud pars non inficiabat.

52 Tertia, quia circà præcedentiam in hoc casu nostro tempus administrationis habitæ, possessionis captæ, & Iuramenti præstiti attenditur, quo tẽmpore Ill. Marchio iàm erat Titulatus, non dies concessi officij, & datæ priuilegij, ratio autem est, quia præcedentia, siuè pręlatio, tàm in sedendo, quã in sententia dicenda, quam in alijs est quid admixtũ, & coniunctum administrationi, & cum ea simul in actu deducitur, nil mirùm si cum de illa tractatur, tempus ipsius administrationis, ac possessionis attenditur.

53 Et propterea tùm Iuribus apertissimis, tùm ex verbis, & forma ipsius priuilegij demonstrabitur; & primò illud est clarum inter ęqualem dignitatem habentes, illum anteire oportere, qui prius dignitatis administrationem nactus fuerit, probat *text. in l.* 2. *C. de præfect. prætorio lib.* 11. ibi: *quisque magisterium equitum, peditumq; susceperit, & gesserit*, deinde sequitur, *præferatur*, & sic requirit administrationem. Item ibi, *sit igitur sedes prior, cui est splendor adepti magistratus vetustior*, ad idem *text. in l.* 1. *C. de præpos. sac. cub. eod. lib.* ibi, *illum sequitur, quem recentius probauerit examen*, & *text. in l. fin. C. de Tyron.* ibi: *Nisi cui, & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragatur*, & *text. in l.* 1. *de prox. Sac. scrin.* ibi: *ex eo tempore adepti*, & in *l. vnicuiq; eod. tit.* ibi, *qui in sacris scrinijs militat*, & sic loquitur de administrantibus, in quibus statuit, *posteriorem tempore, locum antiquioris non ambire*, & *text. in l.* 1. *de princ. lib.* 12. dicit commoda officij post administrationem deberi; Item *text. in l.* 2. *C. vt dignit. ord. seru. lib.* 12. in specie, de pręrogatiua Officialiũ, præfert habentem dignitatem, & officium in actu, habenti in habitu, & sic maxima est vis administrationis, dùm de prelatione contenditur, per quem *text.* ibi particulariter, & nuncupatim decidit *Ioan. de Plat. in l.* 1. *C. de consul. lib.* 12. *col.* 1. ibi: *Nota ergò, & similitèr dignitas sine administratione non liberat quem à patria potest. præter consu-*

Vv 2 *latum,*

latum, *& patriciatum, vt in Auth. const. qua de dignit. coll.6.* & *in §. filius fam. instit. quib. mod. Ius patr. pot. sol. iunct. glos. in ver. illico.*

Ex quibus omnibus patet, collationem dignitatis, & officij non operari effectū quoad prælationem antè administrationem habitam, & qui habet dignitatem cum administratione, prefertur habenti sine administratione, etiam antiquiori, vt latè deducit *Boer. in tract. de auth. magn. cons. n.142. cum seq.* & *Afflict. in proœm. const. Regn. quæst.26.* & in vniuersum omnia iura, quæ propter officiū, siuè dignitatem aliquod priuilegiū, aut prerogatiuam cōcedunt, post administrationem habitam illa concedunt non ante, vt vltrà præalleg. probat *text.* apertus in *l. penult.* ibi: *Beneficium quod antè per illam administrationem peractam eis acquisitum est*, & in *l. vlt.* ibi, *in ipsorum actu, C. de decur. lib.10.* & *in l. nemini de consul. lib.12.* ibi, *in actu tamen positus gessisse noscatur*, & benè considerat *Bald. in l. sed, & milites in §. prim. pil. & in §. quæsitum, ff. de excus. tut.* vbi dicit, quia non prodest creatio, nisi sit secuta administratio, & non habetur pro creato, qui non administrat, quare cum tempore, quo Ill. Dux possessionem, atq; administrationem prædicti Officij Collateralis Cons. in forma solita accepit, quod tempus, vt paulò antediximus, est attendendum, Ill. Marchionem titulatum reperit, profectò non video, cur spreta, & calcata temporum ratione, quam tanti fecerunt leges, vt vtar verbis, *Iustin. in l. vlt. C. de prim. lib.12.* Ill. Dux Ill. Marchionem, titulatus scil. titulatum, recentior Collateralis antiquiorem possit præcedere. Conferunt ad prædicta, quæ dicunt *DD.* quod in officijs tria requiruntur, Electio, Acceptatio, & Officij ingressus, vt probatur per *text. in l. publius, ff. de cond. & demonstr.* & declarat *Par. de synd. in vers. electio, vers. in officijs*, & *Io: de Plat. in l. fin. C. de consul. lib.2.* & *Bar. in d. l. publius*, & sine illis non dicitur quis in quasi possessione officij, nec potest gerere, *l.1. ff. de off. præfect. prat. l. pridiè, ff. de fer.* non enim potest Officialis antè introitum palatij, & præstitum iuramentum exercere iurisdictionem, *l.1. de off. præfect. arg. l. & si fortem de off. prat.* & consuluit *Rom. cons.100. in præsenti causa*, & posuit *Bal. in l. in priuatorum, C. de Iurisdict. omn. Iud.* nec dicitur verè Officialis antè ingressum officij: quod etiam demonstrat consuetudo, cum si plures Officiales æqualis officij, æqualem dignitatem habentes, eodem die administrationem officij ingrediantur, etiam momenti ratio inter eos habetur, prout notorium est, & hinc rationabilis exitit mos, vt Officialis in matricula officialium describatur, quam vulgò, librum Scribæ portionis appellamus, die ingressus exercitij attento, non concessionis gratiæ, atq; ab eo die misf agia salariorum præstantur, & in tantum est verum, vt attendatur possessio, & administratio in officijs, quòd secundus habens officium cum possessione præfertur primo idem habenti sine possessione, iuxta terminos *l. quoties, C. de rei vend.* vt latè dixerit *Boerius in decis.150.* vbi adducit *Luc. de Penn.* idem sententiam in *l.1. C. de præf. prat.* facit, quod scriptum reliquit *Cadd. in c. & Episcopus 17. dist. in princ.* quod Episcopus primo consecratus præfertur primo promoto, licet posteà consecrato.

54 Atq; his positis, non obstant ea, quæ pro contraria parte adduci possent, quod gratia Principis operatur effectum à die datæ, & quod in officijs quæritur ius à die electionis, siuè creationis iuxtà not. per *Bar. in l. absenti, ff. de donat. & in l. qui absenti, ff. de acqu. poss.* & habetur per *Ang. in §. fil. fam. inst. quib. mod. Ius pat. pot. tol.* quia illa militāt ad finem tollendi, vel non tollendi potestatem reuocandi stante iure quæsito, vel non quæsito, respectu eiusdem officij, & contentionem inter duos super eodem, sed nos agimus de prærogatiua sedendi, & loquendi iuxtà *text. in l.2. C. de off. præf. prat.* quæ est annexa dignitati, siuè officio in actu deducto, & debetur ei, qui prius possessionem cœperit (vt suprà probauimus). Itaq; nos non excludimus vires priuilegij Ill. Ducis, nec effectum gratiæ Suæ Maiestatis stante creatione, & acceptatione officij, sed agimus de prælatione, quæ debetur primo existenti in actu administrationis circa ordinem sedendi, & sententiam dicendi, hoc colligitur ex distinctione *Bar. in d. l. absenti*, vbi dicit, quod quando confertur Ius ex electione, non transit administratio, quæ requirit actuale exercitium, & sic diuiditur administratio à dignitate, & officio, in qua administratione non est dubium, quod præfertur Ill. Marchio ex his, quæ suprà diximus ad terminos *l. quoties, ff. de rei vend.* & ità etiam intelliguntur omnes Leges, quæ dicunt, habitis imperialibus codicillis, *l.1. de off. præf. prat. C.* & aliæ, quæ loquuntur de consulatu, & patriciatu, loquuntur in casibus specialibus, & ita quando alij casus, & opiniones habētur per *Bar. & Ang. in l. ex eo, ff. de mil. test.*

55 Quod si prætereà per contrariam partem adduceretur *text. in l. pen. C. de consul. lib.12.* dicimus illum *text.* loqui in diuersis terminis, quia, ibi, ille consul iterum effectus, & creatus consul habuerat aliàs administrationem simul cum consulatus dignitate, quare non mirum, si secundò consul effectus prefertur, tempore primæ administrationis attento;

tento; Sed Ill. Dux nunquàm aliàs habuit, neque dignitatem, neque administrationem huius officij Collateralis, nisi post titulum Ill. Marchionis, ergò &c. Verum his omnibus circumscriptis, quod tempus administrationis habitæ possessionis captę, & iuramenti pręstiti sit attendendum, non datę priuilegij, coniunguntur verba, & forma ipsius priuilegij prædicti Ill. Ducis tàm clarè, vt superflua iudicari possint omnia, quę suprà deducta sunt, ibi; Prius verò, quàm d. Coll. Cons. officium, & dignitatem ineat, iurare tenetur in posse prędicti Proregis, seù illius, ad quem spectat de benè, sedulo, & diligentèr se gerendo in eodem officio, &c. Et si Rex voluit prius iurari per ipsum, quàm officium, & dignitatem assequeretur; igitur antequàm iuraret, non habuit officium, & dignitatem, quia cum ex voluntate Principis requisita fuerit antecedens qualitas iuraméti, illa debet probari præcessisse, aliàs priuilegium, & concessio officij, & dignitatis nō habet locum, *l.4. §.quoties, ff.de dam. infect. cap.pro humani de homi.* & ibi *Io: Andr. in 6. Bar.in l.1.ne quid.in flum.pub.alleg.l.prator.§. docere, ff.de vi bon.rap.* Et ratio est, quia quādo requiritur in ipsa productione actus, vel antè aliquod implementum, tunc dicitur esse de forma, adeò quod antè implementum formæ, actus non valet, ità *Bal. in pulchra quæst.1.l.vniuersa, C.de precib.Imp.off.* distinguens in forma, seù qualitate requisita antè perfectionem actus, vel posteà, & *l.cum hi, §. prætor ait de transf.* & in specie est *text. in l.2. §.prius, ff.de vulg.& pup.* & *Bar.* ibi, optimè, & hoc maximopere attento, omnia iura retorquentur contra partem aduersam, quia officium cū titulo vnitum prius fuit in esse deductum, & etiam in exercitio penès Ill. Marcellum, quam penès Ill. Ducem; Imò Titulus Marchionis fuit penès Ill. Marcellū antequàm Ill. Dux posset dici Reg. Collat. Cons. non seruata forma, quæ prius erat implenda, quę vniret dignitatem, & officium, vt manifestè dicunt verba priuilegij, ad quæ confirmanda non ab re erit afferre decis. *Bal.in rubr.de contr emp.quæst.16.* qui voluit ità demum præferri emptorem primum translata possessione per precarium, si quando adimplementum erat ab ipso faciendo circa solutionem pretij, probatur factum, & ex his videtur decidi hæc quæstio, vt licet ex anterioritate tituli posset pręferri, si tamen non impleuit qualitatem necessariam pro effectuali translatione, non pręfertur.

56 Accedant ad hęc, verba eiusdem priuilegij, in quibus coniunguntur prærogatiuę, & honores cum salario, & de illis Rex pariformitèr loquitur, & determinat; Itàq; rationabile est, vt sicut salarium à die ad ministrationis habitæ, & possessionis captæ debetur, quod vltrà consuetudiné (quam suprà dixi) probāt etiam *text.in l.desertorem, §.his, qui ad hostes, ff.de re mil.* & ibi *glos.& tex.in l.1.C.de re mil.lib.12. & l.pen.de erog.milit. ann. &c. & l.1,C.de princ. lib. 12.* & etiam decis. *Bal. in cap.1.in princ.& fin.quis dic. Dux, Comes, vel Marchio.* Ità, & prærogatiuæ ab eodem tempore cedere censendæ sint, per regulam *l.iam hoc iure, ff.de vulg.& pup. l.si legatarius in fin.* & ibi *Bar.de leg.3.l.quamuis de impub. & al. sub C.*

57 Prætereà animaduertatur, nam, aut Ill. Dux prętēdit pręcedere ratione antiquioris tituli, aut antiquioris officij, etiā admixti titulo; primi duo casus indubitabiles, neque enim titulus solus prælationem dat, & in officio Ill. Marchio est antiquior; in tertio casu officium Illust. Marchionis admixtum titulo, est antiquiùs in exercitio, & administratione, ac priùs in esse deductum, quàm illud Ill. Ducis, & sic præferri debet, virtus enim & prelationis ratio in exercitio consistere videtur, hoc probat *tex.in d.l.2.vt dignitat.ord. seru.* quia non potest subterfugi, sicut omnia quę suprà latè deduximus.

58 Vltimò, quid opus, & vlteriùs fatigari in hac controuersia, cum habeamus casum *l.* qui eam determinat, is est *text. in l.1. de Consul.* vbi in fortioribus terminis probatur, quod, etiam si Ill. Dux ante titulum Ill. Marchionis admissionem, & possessionem prędicti officij cępisset, & posteà superuenisset titulus ipsi Ill. Marchioni antiquiori Collaterali, tamen adhuc deberet subsequi, & Ill. Marchio pręcedere, nam sicut, ibi, ille prior Consul, qui posthabitus fuerat posteriori Consuli propter patriciatus dignitatem, quā ipse posterior Consul assecutus fuerat, si posteà, & ipse patriciatus dignitatem eandem assequatur, pręferri debet illi posteriori Consuli aliàs pręlato propter dignitatem patriciatus; eodem modo & Ill. Marcellus prior collateralis, qui posthabitus fuisset Ill. Duci posteriori collaterali propter titulum ex cōsuetudine in Collaterali Consilio recepta, superueniente ipsi similiter titulo, non refert maiori, vel minori, vt suprà in hypothesi conclusimus, procul dubio Ducem pręcedere deberet per *text.* pred. ineuitabilem, quē ità intelligūt *Bar.& Io:de Plat.* ibi, ipso vers. *& hoc verum est,* & in fine vers. *Item, ibi, postquàm ipse.*

Ergò tantò magis pręferri debet, si tempore ingressus officij Ill. Ducis, & possessionis captę, reperiebatur & Coll. Cons. & Marchio.

59 In præsenti controuersia non contenditur inter

inter se ipsos tituli, sed titulis officia admixta, & quamplures qualitates concurrunt concedentes prelationem officio Ill. Marchionis, non obstante prioritate tituli Illust. Ducis, ideò sigillatim ipsas discutiamus.

60 Primò igitur ex Iuris dispositione, quando electio alicuius Officialis aliò, seu alibi dirigitur, non queritur Ius electo antè literarum præsentationem, inquit *Bar. in l. sancimus la 2.C.de Consul.lib.12.* allegat *gl. in l. labeo ff.de Iust. & iur.* & facit ad idem decis. *Bal.in l.sed & milites, §.quæsitum, ff.de excus. tut.* inquiens non prodesse creationem, nisi administratio subsequatur; Accedit predictis decis. *Luc.de Penn.* per illum *text. in l.1. C.de præf.præt.lib.12.* dicens, quod si duo sunt promoti ad officium, is, qui primò literas, & assecutus est possessionem, pretertur arg. *l.1.deConsul.*& ità inducit post *Luc.Boer.dec. 150.in 1. par.* & sic in materia prelationis tunc officij ratio habetur, quando est in actu non autem in habitu, & sic, cùm Ill. Marchio prius habuerit officium, & titulum in actu, & exercitio, quàm Ill. Dux, meritò Marchio antiquior pretertur *l.1. de alb. scrib. l.1.de Consul.* & inferius latiùs.

61 Secundò, illud est ab omni dublo procul, salarium scilicèt, & prouisionem officij prędicti cedere Ill. Duci à die captę possessionis, & captę administrationis, non autem à die expeditionis priuilegij, & vltra consuetudinem, quæ hanc admisit interpretationē est *text.* qui ex labore, & opera dat hoc salarium in *l.desertore, §.qui ad hostes, ff. de re mil.* & ibi *glos.l.1.de re mil.C.lib.12. l.pen. de erog. mil.ann.* & est decis. *Bal. in cap. 1. in princ.* & pręsertim *in fin. quis dicatur Marchio*, quia commoda officij post administrationem incipiunt deberi, quæ sunt verba *l.1.C.de prim.pil.lib.12.* Cum igitur salarium à die administrationis officij debeatur, & verba priuilegij non faciant differentiam, nec difformem sensum tradunt, dùm loquũtur de salario, & prerogatiuis, & honoribus, vt recipiant paritormē decisionē, & sic omnia incipient ab administratione *l. iam hoc iure, ff.de vulg. & pup. l. si legatarius in fin.* & ibi *Bar.de leg.3.l.quamuis de impub. & al. sub.C.* & sic cum diuersitas in verbis, in sensu, vel in ratione priuilegij conijci non possit inter salarium, & honores, & prerogatiuas, nil mirùm si omnia ab administratione cedere censenda sunt.

62 Tertiò, si Dux innititur antiquiori causę, vtpotè quia anteà ipse fuerit Dux creatus, & prius habuerit officium cum titulo admixtum, vtique prioratus, & antiquitas consideranda est cum exercitio admixta, non vacans; Virtus enim, & prælationis ratio in exercitio consistere videtur, hoc probat *text. in l.1.ff.de alb.scrib.* loquitur namquè, & disponit, vt inter eos, qui honore in re publica functi sunt, antiquior præferatur, & sic in functis iàm honoribus antiquitas præcedit, item *text.in l.2.de præf.præt.lib.11.* dicit, quisquis magisterium equitum, peditumq; susceperit, & gesserit, & deindè sequitur, præferatur, & sic requirit administrationem *text.in l.1. de primip. lib. 12.* dicit commoda officij post administrationem deberi, item *text.in l.2.vt dignit.ord.seru.lib.12.* præfert illum, qui habet dignitatem cum administratione illi, qui non administrat, licet habeat eandem dignitatem, & sic maxima est vis administrationis, dùm de prælatione contenditur, quòd maximoperè considerauit *text.in l.vnicuiq; de prox.sacr.scrin.lib.12.* ibi: *qui in sacris scrinijs militat*, & sic loquitur de administrationibus, & in illis statuit posteriorem tempore, locum antiquioris non ambire, patet igitur ex his non sufficere antiquiorem titulum, seu officium, nisi administratione adiuuetur.

63 Quartò, inuestigando rationem, si consideramus officia in promotis, vtiq; officia ipsa non dant prælationem, sed tempus, si autem tempus, & rationem temporis inuestigabimus, meritò labores ex officijs dependentes faciunt, vt antiquior præferatur, & sic concurrente paritate in dignitate, & prælatione in meritis, & laboribus præferatur antiquior, hoc considerat *text. in l. vnicuiq; de prox.sacr.scrin.* qui voluit posteriorem tempore, vincere antiquiorem comparatione laborum, & sic adeò sunt merita, & labores in consideratione, vt vincatur antiquior, quantò igitur magis procedit hoc, vbi recētior est in titulo tantùm, & non in officio, in quo, & labores, & operam pro Regio seruitio præstitit, vt sic illa prioritas carens labore penitus, & administratione debeat cedere labori, & seruitijs longè antecedentibus, & post titulum ipsius Marchionis continuatis, & sequentibus, idem probat *text. in l.fin.de tyron.* ibi, *nisi cui, & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragantur*; Et sic cum omnis ratio antiquitatis in officijs consistat in maiori experientia, probitate, & labore, quid mirum si ratio fundamentalis ipsius prælationis, quæ fundatur in prioritate, quoad effectum viget in Ill. Marchione, non autem in illo Duce, quantum attinet ad seruitia, & labores ab officio hoc dependentia, licet in cæteris semper suis meritis optimè inseruierit, ac de illis, quam optimè sit meritus.

64 Quintò, hanc controuersiam decidit *text. in l.1. C. de Consul.* hoc pacto inducendo, nàm

nàm etiam si cessarent supradictæ inductiones, & argumenta, & præferretur Ill. Dux, hoc procederet ante quæsitum titulum Marchionis, nàm sicut Consul vincitur à Consule posteriore, & patritio, si Consuli cuicto superueniat dignitas patriciatus, iterum ipse præcedit Consulem posteriorem; paritèr Dominus Marcellus tùnc Reg.Coll.Cons. si victus fuerit à Consiliario, & Duce, quando ipse effectus est Marchio, iterum vincet Ducem, & maximè, quia præualet id, in quo magis neruus contentionis consistit, cum officia contendant, & illi tituli qualitates sint, & in subiecto magis præualet Ill. Marchio, quia satis ante officium præcessit, argum. *text.in l.quæritur, ff.de stat.hom.* cum ibi not.per *gloss.& Doct.*

65 Sextò, ad comprobationem prædictorum non omitto adeò considerari administrationem, vt qui consequutus est dignitatem, licèt reliquerit officium, præfertur illi, qui postea dignitatem est assequutus, & nihilominùs hic consequutus dignitatem cum administratione præfertur habenti dignitatem sine administratione, hoc probat *text.in d.l.2. vt dignit. ord. seru.* cum ibi not. per *Bar. & Doct.* & hæc si rectè perpendantur, faciunt ad omnia superius adducta, & conferunt ad decisionem casus nostri.

66 Septimò, ex his videtur decidi hæc quæstio, vt licèt ex anterioritate tituli posset præferri, si tamen non impleuit qualitatem necessariam pro effectuali translatione non præferetur; Ex quibus, & alijs, quæ locupletiori ingenio, & doctrina in hac causa allegari possent, satis videtur asserta iustitia Illustr.Marchionis.

Pyrrhus Antonius Lanarius.

67 INter Regentem anteriorem R. Cãcell. Neap. & alium apud Cathol. Maiestatem, qui posteà fuit electus ad Reg.Canc. Neap. fuit statutum, dari præcedentiam Albertino prius Regenti apud Cath.Maiest. cum Regentibus Polo, & Villano, *Reg. Tapia d. dec.21. n.13.* Vnde si Regens Italiæ Senatus sit antiquior adepti muneris tempore Regente Decano Regni Neap. & fuerit adscitus ad Reg.Cancell. eiusdem Regni, præfertur etiam Decano, vt fuit decisum pro Dom. D. Iacobo Capycio Galeota contrà D. Franciscum Ant.Muscettulam Decanum Reg.Cãcell.Neap. referente Spect.Reg.D.Felice Lanzina, & Vlloa, nunc meritissimo S. R. C. Præsidente, vt testantur *Cons.Rocc.de off.rubr.5.§.9.* & *Pratus to.4.discept.for.cap.39.& 40.*

68 In negotijs verò concernentibus res bellicas, Consiliarij à latere titulati præcedunt omnes alios, etiam Regentes, *Reg.Sanfel.decis.140.& dec.223.n.9.tom.2.Reg.Rouit.decis.77. nu.8. Cons. Rocc.de offic. d.rubr.5. §.1.* idemq; *Reg. Rouit. cons.84. num.9.* dicit, idem procedere in Prælatis, proùt iudicatum fuit pro Vincentio Carrafa Equite Hierosolymitano, tunc Hungariæ, posteà Capuæ Priore, pro quo scripsit *Reg.de Ponte cons.14.* licet *Reg.Tapia d.decis.21.num.35.* asserat contrà illum decisum, & quod obtinuit titulum Comitis, vt præcederet.

69 Sed an Regens electus in Supr. Italiæ Consilio, si priusquàm ad Curiam accesserit, fuerit electus Præses Sacri Consilij, præcedere possit alios Regentes post ipsum creatos, qui officiũ administrarunt? *D.Ferdinandus Fornarius* Regens, ac M.C. Locumtenens pro sua pręcedẽtia scripsit cõtrà Dom. Præsid. Vincentium de Franchis, vt in *alleg.12. in 3. tom. diu. Reg. de Marin.* vbi licet non referatur determinatio, eam tamen ex nostro *tom.7. rer. diuers.* hùc curauimus transferendam, quæ est tenoris huiusmodi:

EL REY.

70 *ILl. Conde de Oliuares primo nuestro Visorrey, Lugarteniente, y Capitan General hauiendomese representado por parte del Regente Ferrante Fornaro Lugarteniente de mi Real Camera de la Sumaria desse Reyno el agrauio, que ha resebido en la orden, que los dias passados mando dar a instançia del Presidente Vinçentio de Franquis, paraque en la pretension, que hauia entre los dos en raçon de la precedençia en el votar las vezes, que concurren en Consejo Collateral, se obserue la orden, que se guardò entre los Regentes Dauid, y Ribera, y entre el Regente Ponte, y el dicho Fornaro allegando hauer sido subretiçia la dicha orden por no se hauer declarado en ella lo que yà estaua proueydo en este caso, y que*

no

no todas las vezes, que concurren juntos es por solo negoçios toccantes al dicho offiçio de Presidente, y Lugartenìente ni tener tanpoco consequençia los exemplos allegados por el dicho Presidente, de lo que se obseruò entre los dichos Regentes Dauid, y Rebera, y Regente Ponte, y el dicho Fornaro no hauiendo a la raçion suçedido el caso por no hauer sido nunca llamado el dicho Dauid si no por negoçios de la Summaria, y en este no auer difficultad, ni competençia fuera de ser mas ampla la graçia hecha al dicho Fornaro, que la de Dauid, como se vee por las misma Cedulas, y entendidas tambien en este caso las razones del dicho Presidente Franquis, que pretende lo cõtrario, y insta por la obseruançia de la dicha vltima orden, que à su instançia mande dar en esta materia, y visto de nueuo tanto esta, como la que a los 13. de Iulio del año passado de 94. mande dar sobre esta diferençia auiendose considerado en tonzes el papel de raçones del dicho Presidente Franquis, que el Conde de Miranda vuestro prodecesor en esso cargo me embiò con sus cartas de 29. de Agosto, y 20. de Nouiembre del año passado de 93. declarando en aquella, que sin enbargo de las razones, que el dicho Franquis allegaua en el dicho papel, mi voluntad era, que de baxo de las palabras generales de los de mas ministros, y officiales devia ser comprehendido el dicho Franchis, conforme ala orden de los 23. de Março no enbargante, que no lo este particolarmente, y mirado attentamente el negoçio con la consideraçion, que lo pide la materia por ser de precedençia, y entre menistros mios, que me estan seruiendo en officios tam preminentes, me he resuelto, y tengo por bien, que las vezes, que el Regente Fornaro entrare en el Colateral por cosas tocantes al Tribunal de la Sumaria aya de votar primero, que el Presidente de Franquis, y en los tocantes al Consejo de Capuana Franquis primero que Fornaro, aunque en las que fueren indiferentes quiero, y es mi voluntad, que siendo llamados entrambos se llame à Fornaro como à Regente, y como tal preçeda à Franquis, y que en lo de mas se guarden las Cedulas, y ordenes por mi dadas en fauor del dicho Regente Fornaro, con lo qual cessara qual quiera pretençion de precedençia, que entre ellos pueda hauer, y que dara entendida mi voluntad, conforme a lo qual lo hareys vos declarar, y quede assentado assi pues proçede de la mia, y conuiene à mi seruiçio, de Aranxuel à 16. de Março 1596.

YO EL REY.

Vidit Comes Gener. Thesaurarius.
Vidit Saladinus Regens.
Vidit Brugnolus Regens.
Vidit Scudero Regens.
Vidit Lanz Regens.
Vidit de Ponte Regens.
Idiaquez Secr.

Al Conde de Oliuares con la declaraçion sobre la precedençia entre el Regente Fornaro, y el Presidente Vincençio de Franquis.

71 Inter duos, qui erant paritèr Aduocati, eodem tempore assumptos ad idem Tribunal, præfertur primò doctoratus, vt decisum fuit inter Vitellum, & de Bottis, ex *cit. de Franch. decis.* 144. *num.* 5. & post alios *Tapia d. decis.* 21. *num.* 5. *Amaya in comment. ad l. fin. num.* 34. *C. de Decur. lib.* 10. Si verò ambo essent Doctores vnius temporis, tunc ætate maior, vel vtriusq; iuris Doctor, vel Lector antecellit, *Cons. Rocc. de offic. d. rubric.* 6. *num.* 29. & 30. *Cons. Altimar. ad* Reg. *Rouit. d. cons.* 8. *nu.* 3. & *seq.*

Aut qui Aduocati munus exercebat, *Cyrus Mastrill.* apud *Ann. cons.* 138. & *Garf. Mastrill. de magistratibus lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 37. Qua propter Ad-
72 uocati in Supremis Tribunalibus experti ad magistratum electi examinari non debent, *Cons. Pratus resp.* 30. *Cons. Petra super rit. M.C.* 101. *à nu.* 50. Vel qui composuit librum cuiuscumquè scientiæ, *Chassan. in Cathal. glor. mundi p.* 10. *consid.* 28. *cit. Pratus obseru. pract.* 75. & *Petra d. l. n.* 49. imò *Carauita in*

*ta in d.tit.*101.dicit, quod hæc prærogatiua præcedit prærogatiuam nobilitatis data paritate temporis,& ætatis, *Ricc.ad Franch. d.dec.*144. *Altim.d.loc. n.*7.*&* 8. Et qui libros legales composuerunt examini subijci non debent, *Nouar.de grauam. Vasall. tom.* 1. *grau.* 161.*nu.*3. *Pratus d.resp.*30. *à nu.*23. & scholaris doctus sine examine doctorari potest, *Benius de priuil. Iurisc. p.*2.

73 *in princ.n.*7.vel qui est filius Doctoris, præfertur alteri tali prærogatiua carenti, ex *l. iubemus* 3. §.5. *C.de Aduoc. diu.Iud.*vbi *Io:Brunnemann.* post alios etiam notat, filium Doctoris gratis esse recipiendum, & ex *Afflict.in rubr.de Iure protbom.nu.*17. vbi ità seruari, & statutum fuisse in filijs Doctoris collegiati Almi Collegij Neap. Quò pertinet illud Theodorici apud *Cassiod. lib.* 5. *var. Recolimus patris officiosos labores.*

74 Doctor Iuris Canonici præfertur Doctori legum Ciuilium,*Cçuall.pract. quæst.*676.*nu.*36.*Peregr.consf.*14.*nu.*36. *lib.*1. quod tamen verum esse in Terris Ecclesiæ, non Imperij ait *Menoch.de arbitr.cas.*425.*n.*29. *& seq.* vbi allegat illud *Romani sing.* 660. *Leggista senza capitoli val poco, mà Canonista senza legge val niente, Iosias Nolden de statu nobil.ciu.c.*9.*nu.*387.*&* 388.vbi *n.*389. tradit, Doctorem Theologiæ præferri alijs, quem sequitur *Crus. d. tract. de praeced.lib.*4.*cap.*30.

75 Exemplum verò in Doctore creato à Principe, vt præferatur alio creato à Collegio Doct. vel vt creatus in superioris alicuius Principatu præferendus sit creato in inferiore, secundùm *Nolden de Statu nobil.ciu.c.*1. *n.*15. *de Luca in opusc.de præst.laur.Doctor.c.*26.meritò non admittit *Iac. Gothofred. de Iure Praeced.par.*1.*cap.*4.*th.*29. quia Doctoralis dignitas non à beneficio concedentis manat, sed præmium scientiæ est, proùt idem *Luca* annuere videtur in *d.opusc.cap.*51.

76 Sed an Doctores præferantur militibus, acerrima est quæstio, quam pro legali militia resoluunt *Lautebarch. de liter.& arm. nu.*58. *Signorol. de Homodeis consf.*23.*lib.*1.*Nolden d.loc.à n.*396. *Crus.d.lib.*4.*cap.*31. *de Luca in opusc. de præstantia laur.Doctor. cap.*94. scripserunt etiam pro literis *Franc. de Petris cons.*55. & in peculiaribus *tract. de præcedentia milit. & Doctor. Christoph. Lanfranchinus, Signorol. de Homodeis, Augustinus Suessanus,*& licet *P.Thomas Carrafa in discurs. Academ.*5.concludat verbis Romanæ eloquentiæ patris: *Duæ sunt artes, quæ hominem locare possunt in amplissimo gradu dignitatis; vna Imperatoris; altera Oratoris, ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo belli pericula repelluntur:* Meliùs consonat illud:

Sunt duo, quæ faciunt, vt quis sit Nobilis, Ars, Mars,
Maior ab Arte venit gloria, Marte minor.

77 Vtrum Doctores iuris præferantur Doctoribus medicinæ. Hanc quæstionem ità esse claram pro Iurisconsulto, vt etiam histrio in hoc iudicium dare sciat, ait *Io:Neuizan. lib.*5. *Syluæ nupt. pag.*529. traduntq; post alios *Crus. d. lib.*4.*cap.*34.*de Luca d.opusc.cap.*20.*n.*8. *Episc.Verde in princ.lib.*1. *Instit.ciu.* vide *Paul.Zacch.quæst.medico-legal.lib.*3. *tit.*3.*per tot.*

78 Medici verò Philosophis anteponuntur,& sic pro Medicis physicis Almi Collegij Neap. cõtrà Philosophos scripsit *Franc.Marotta discep.for.c.*11.

79 De præcedentia inter Lectores, siuè Magistros videantur *Middendorpius de Academ.lib.*1.*pag.*132. *P.Andr. Mendo lib.*1.*de Iure Acad.quæst.*11.*nu.*30. *Io:Dominicus Coscia in dissert. Præcedentiæ* agitata inter ipsum vti primarium Lectorem Canonum, & D.Emmanuelem Roderico Nauarro primarium interpretem vespertinum Iuris Cęsarei in Vniuersitate Neapolitana, *in respons.*1.2.*&* 3.& sacris Canonibus fuit pręcedentia data, vt memorant etiam *Consf.Altimar. in append. ad decis.* 85.*Reg.Rouiti*, & *Carol. Rota in annot. ad Reg.Rouit.cons.*84.*n.*1.*lib.*1. vbi ponit etiam ordinem Lectorum in pręfa-

to Gymnasio Neap.cum eorum nominibus tunc temporis.

80 An autem Doctor actu legens præferatur alteri, qui aliquandò anteà legit, ad partes differit *Paul.Christin. decis.* 113.*num.*17.*&* 18.*vol.*5.

81 Primariam Cathedram Iuris Canonici in nostro Neap.Lycæo nunc dignissimè regit *Dom. meus singularis D. Hieronymus Cappella* doctrina, ac omni virtutum genere ornatissimus, & in naturali, ac vera philosophia, & in Catholicę Ecclesiæ historia eruditissimus, qui in Ecclesiastica dignitate ob suam modestiam plùs mereri, quàm consequi gloriatur: Primarius verò, & celeberrimus Antecessor vespertinus Iuris Cœsarei est *Dom. D.Felix Aquadies* nedùm de primęuę Iurisprudentię disciplina, verùm & de alijs bonis

82 artibus optimè meritus, qui etsi fuerit anteà Canonum Interpres, non tamen potest nunc præfato Dom. D. Hieronymo Cappellæ præferri; Etenim mutata dignitate, iàm & ipsa præcedentia innouatur, veluti si de Consule Rhetor quis factus fuerit, de Rege ludi magister; quò etiam pertinent, quæ ex Poetis, pleriq; tradunt de Vrbium, & Prouinciarum immutatione in pulverem, & vmbram redactarum, *Gothofred.de.Iure præced.p.*1.*cap.*1.*tb.*1.*lit.C.* Hinc Aduocatus Regius, vel Consiliarius Scabinus electus posteriùs, senioribus Scabinis postponitur, *Bouut.tom.* 2.*verb.Eschiuins qu.*25.*&* 27.sibi scilicèt imputet, qui officium dignitati suæ impar acceptauit: Cum amissa semèl præcedentia nunquàm recuperetur, nisi prior dignitas iàm esset in administratione, & exercitio, nam habẽs nouam dignitatem præfertur vacantibus, hoc est, eo officio aliquandò functis, *l.*2.*in fine,C.de primicer. l.fin. §.viros, C. vbi Senat. vel clariss.* Præthereà constat apud Romanos, designatos Consules nunquàm exæquatos his fuisse, qui re ipsa administrabant, atq; ità Senatum Curię Tholosanę iudicasse testatur *Io: Corasius in centur. memorabil. Senatuscons. Curiæ Tholos. cap.* 12.*par.*55.adde *Maynar. lib.* 4. *quæst. notab.cap.*27.

83 Nisi is, qui dignitatem abdicauit, maiore interim dignitate auctus fuerit, quia maior dignitas nulli debet circà priorem præiudicare ex *l.* 3. *C.de dignitat.* Quod secùs est in hoc casu, in quo respectu honoris maior est lectio matutina Canonum, quàm vespertina legum, cumq; ab ea maiori dignitate ad minorem gradum fecerit, præcedentiam amisit, vt suprà, & sic illa prima qualitas ei prodesse nequit; quando enim ex duabus dignitatibus, quæ singulæ non iuuant, seù quarum nulla per se sufficit ad præcedendum, tunc non potest duplicitas dignitatis præcedentiam operari, ità in his terminis *Gabriel lib.* 6. *de maior. & obed. concl.*1. *Oncianus de la preced. de la Nobless.p.*94. & post *R.Lanar.* respondit *Io:Dominic. Coscia* Lector Iuris Pontificij primarius *in respons.* 1. *de præced. num.*56. vnde rectè *Chassan. in Cathal. glor.mundi par.*10. *consid.*37. *col.*2. ait,

84 Doctorem in Iure ciuili, & medicina simùl, vel in artibus, non ideò præferendum Doctori canonum tantùm, imò semper præferendum Doctorem canonum, quoniam de nulla aliarum fieri potest comparatio ad illum, & ille gradus solus videtur potentior, & efficacior.

85 Vndè, vel consideramus præfatum Dom. Antecessorem *Aquadies*, vti Lectorem duplici qualitate munitum, & hoc ei non prodest, quia nedùm primã per sequentem amisit, & actu administrans vacantibus præfertur (imò de Iudice minore, qui in loco administrationis maiorem præcedit, vide *Chassan.par.*7. *consid.*37.) sed quia nulla fieri potest comparatio de alia qualitate legis, cum Canone vt suprà; vel tanquàm Lectorem Cœsarei Iuris, & sic non potest Lectorem canonum

86 præcedere: Quod motiuum augetur, quia in sessionibus, sedendo, vel loquendo, estò considerari posset tanquàm Canonum Lector, non potest interuenire, nisi vti Lector Iuris ciuilis, & ra-

& ratione huiusmodi actus, quo officij tantùm ratio habetur, & exercetur, pro officij ratione locum obtinet: exẽplum legimus in Accio Poeta, qui Iulio Cœsari in Collegium Poetarum venienti non assurrexit, de quo *Valer. lib.5.cap.7. de fiducia sui*: Hinc & Pontifices Senatores in Senatu, nulla habita ratione Pontificatus, ad sententiam rogabantur, teste *Cicerone ad Atticum lib. 4. epist. 2.* Veluti Episcopo existenti in Gymnasio tanquàm Scholari, datur secundus locus apud Rectorem ipsius Gymnasij, vt tradit *Abb. in cap. postulasti 15. num.8. de concess. praebend.* quem sequitur *Boerius de auctor. magni Consilij num. 65.* Hùc pertinet, quod de alijs notauimus supr. à *nu.* 15.

87 Fuit quoque hæsitatum in anno 1689. occasione concursus facti per Lectores huius Ciuitatis, an alios pręcedere potuisset *Dom. D. Philippus Anastasius* omnigena eruditione, ac Iurisperitia præditus, ex quo ipse anteà præpositus fuerat primariæ Cathedræ vespertinæ, donec fieret concursus, ab Excellẽtiss. Dom. Comestabulo Columna, tunc Regni Locumtenẽ-

88 te? Videbatur affirmandum, quia Aduocatus Cameræ deposito munere, manet in dignitate, & vir clarissimus, vel egregius, & sic priuilegia retinet ex rescripto Imp. Anastasij in *l. suggestionem 1. C. de Aduoc. diu. Iudic. Hilliger. ad Donell. lib. 24. cap. 22. lit. O. Mastrill.* apud *Cons. de Anna cons. 137. à n. 25. lib. 2.* & quod Aduocato Fisci, deposito officio, non sint imponenda sordida munera, *l. petitionem 13. C. eod.*

89 Fuit tamen per R. Collat. Consilium determinatum, debere illum suo loco concurrere; cum fuerit consideratum, quod adueniente concursu amisit ius illud Cathedræ primarium, & sic cessante dignitate, cessare debet priuilegium, quod ex ea proficiscitur, per *text. in l. 1. C. de excus. mun. lib. 10.* vbi Procuratores Cęsaris, dùm procurationem gerunt, à muneribus excusantur, vnde finito officio cessat dignitas, & memoria pristinæ dignitatis ex *l. adigere, §. quamuis, de Iure patron. Amaya in comm. ad cit. l. 1. nu. 2.* & post *Bart. in l. vn. col. 3. vers. sed quaero, an talis dignitas, C. de mulier. quae in loco lib. 10. Tiraquell. in tract. Cessante causa limit. 15. num. 11. Praes. de Francb. decis. 403. num. 7.*

90 Ad præfatam verò *l. suggestionem 1.* respondetur ex *Petro Barbosa ad l. 1. p. 7. in fine, D. soluto matrim.* id non esse verum generalitèr, sed procedere in eo casu, in quo Princeps specialitèr ità declarauit, nàm aliàs si priuilegium concessum sit propter officium, quod quis à se assumit, & non ab alio, debet continuò se exercere in illo, vt prædicto vtatur priuilegio post *Bart. et Bald.* ab eodem *cit.* Imò per accidens se ha-

91 bebat, quod absque solemni concursu Cathedram obtinuerat, qui autem habet administrationem, & officium perpetuum, præfertur habenti per accidens, quia causa naturalis attenditur, non autem accidentalis; *l. 3. §. 3. D. de tutel.* & ex alijs docet *Reg. Vilosa in dissert. 2. num. 63. & 64.* post *tract. de fugitiuis*; tantò magis si facultas legẽdi à superiore concessa, fuisset affectata, seù procurata ex *text. in l. vniuersi, C. de legation. lib. 10. Coscia cit. respons. 1. num. 55.*

92 Typographi inter artifices præferuntur iuxtà *Chassan. in Chatal. gloria Mundi p. 11. consid. 39.* Bibliopolas verò præferri Typographis ratione antiquitatis, finis, nitoris, mercaturæ, ac maioris administrationis, eruditè ostẽdit *Francisc. Sadarinus respons. 10. per tot.* ac etiam præferri cæteris mercatoribus, decisum refert *Thorus in comp. decis. p. 1. ver. Mercator librorum*; proùt quoque notauimus in nostra *Notitia pract. Ærar. Vniuers. par. 2. cap. 4. num. 5.* vbi de origine Typographiæ.

93 De præcedentia inter Notarios, & Magistros Actorum S.R.C. agit *citat. Carol. Rota ad Reg. Rouit. d. cons. 84. à n. 22. ad 35.* vbi pro Notarijs arguit, quod officium Prothonotarij est vnum ex septem principalioribus Regni, cuius potestas est creandi, & visitandi

Notarios, & Iudices ad contractus, & S.R.C. Præsidens gerit vices illius nomine Regis, cum ad Regem tantùm pertineat tabelliones creare, ideòquè officium hoc esse de regalibus, citando adducta in nostris *Vision. feudal. rubric.4. vis.5. in alleg. lit. C. & D. fol. 213.* Et pro Magistris Actorum, quod sint quodammodò membra Sacri Regij Consilij, quod est Prothonotario dignius, & nomine Sacræ R. Maiest. illius Præsidenti supplices libelli porriguntur; cumq; amborum exercitium inter se conueniat, æqualem debere esse eorum prærogatiuam concludit *cit. Rota.*

94 Fisci patronus autem R.Cam. præcedit alterum M.C. vt latè fundat *cit. Cons. Rocc. in* §.7. vbi *n.25.* & ità refert decisum, vt Fisci patronus R.C. peritissimus *Dom. Hieronymus de Philippo* posteà Regens, à quo prima practicæ documenta didicimus, præcederet R. Consil. *Honuphrium de Palma* Fisci patronum M.C. Et anteà idem fuit decisum inter Consil. *Iulium Mastrillum* tunc Fisci patronum M.C. & *Reg. Io: Camillum Cacacium* tūc Fiscalem R.C. qui pro sui muneris præstātia scripsit, vt ex *alleg.85.* apud *Reg. de Marin. to.3.*

95 Sed an idem Fisci patronus R.Cam. præcedat Iudices M.C.V. fuit acritèr disceptatum annis elapsis, occasione Regiæ Iunctæ per Excell. Comitem Oñatte tunc Regni Proregem erectæ in domo Ill. Reg. Marchionis Torelli, vbi interuenire mandauit, duos Iudices M.C. & Fisci patronum R. Cam. Et quidem circà Fisci patroni R.C. dignitatem, tàm in Tribunali, quàm extrà, etiam in Regijs Iunctis doctissimum Iuris Responsum elucubrauit *Dom. D. Didacus Moles* nostri Regentis *D. Annibalis* dignissimus nepos, eiusq; virtutum imitator, hæreditaria continua auorum serie, nobilitate, doctrina, ac morū cādore præstātissimus, ac Genitor optimi Viri Patritij *Dom. D. Frācisci Moles* Ducis Paretæ, ac Regiam Cancellariam Regentis, (de cuius laudibus alibi licet non satis) acerrimus Fisci patronus, ac Regius Consiliarius, postmodùm eiusdem Regiæ Cameræ Summariæ integerrimus Præsidens, de Rege, & Patria optimè meritus, qui dùm Fisci partes agebat in eodem Supremo Reg. Cam. Tribunali, prædictum responsum edidit, quod pro tanti Viri memoria, hìc curauimus imprimendum.

96 IVdices Mag. Cur. Vic. contra delinquentes, & si viri doctissimi, ac omni virtutum genere præstantissimi, cum suprema tamen Regia Camera Summariæ, totiusq; Regalis Patrimonij Fisci Patrono, ac Suæ Catholicæ Maiestatis re, & verbis Consiliarij dignitate decoratis, nescio quidem quo spiritu, qua ratione, ac quibus iuris principijs in quolibet loco, ac Iuncta contendere possint; licet enim Mag. Cur. Vic. Tribunal, dicatur luminare maius, speculum iustitiæ, ac ordinariam habeat iurisdictionem, itàut subsint septem eidem maiora Regni officia, vt tradit *Regens de Ponte de potestat. Proreg. tit.7. §.7. per totum, Reg. de Tapia decis. Supremi Italiæ Senatus 3. num.37. Rouitus ad Pragmat. 1. cum seqq. de tit. abusu, & ad Pragmat. 2. nu. 7. de offic. S.C.* & latè *Reg. Merlin. contr.64. per tot. lib.2.*

97 Tamen cum Supremo Reg. Cam. Summariæ Tribunali, *vt in prag.5. in princip. de offic. Proc. Cæsaris in nouissimis*, contendere non valet, neq; de hoc dubitari potest, ex traditis *per Regentem de Ponte in tract. de potest. Proreg. tit.3. de elect. Official. nu.36.*

Et multò fortius debet præcedere Aduocatus Regalis Patrimonij Iudices Mag. Cur.

98 Primò, quia Fiscalis Patrimonij eligitur immediatè ab ipso Rege, qui ei priuilegium tribuit; Iudices autem M. C. eliguntur non à Rege, sed à Prorege, at ille præcedere debet, qui à maiori, & digniori obtinuit officium, vel dignitatem, *c. per tuas de maior. & obed.* vbi *Card. Butr. & Anchar. Felin. in rubr. num.4. eod. tit. Abb. num.9. in cap. postulasti de concess. præben. Iason in l. si ius nu.31. C. de transact.* alios citant *Gratian. discept. forens. lib.5. discept. 845. num.54. & Dominus Reg. Valenz. consil.1. num. 16.* Vnde ordinatus à Papa vel à maiore cæteros præcedit, ex not. in *dicto cap. per tuas, & per Hyppolitum Rimin. in rubr. num.17. ff. de officio eius,* & argumentatur *Signor. vbi supra nu.33. & Decian. consil.19. nu.214. lib.3. Natta consil.637. n.14. & 41. Bursat. consil.443. num.10. lib.4.* & in puncto *Cassan. par.7. cap.39.*

99 Secundò, quia Fiscalis Patrimonij est Minister

nister vita durante, at Iudices Mag. Cur. Vic. sunt annales, vel biennales, & Officialis perpetuus est temporali præferendus, vt ex *Soccin. Anchar. Felin. Boer. de ordine graduum vtriusquè fori num.21.* & alijs ait *Menoch. in consil.50.num.17.lib.1.& consil.302. num.35. lib.4.& Martin. Laudens. de dignit. quæst.32.*

100 Tertiò, quia Fiscalis Patrimonij meliora habet stipendia, nempè ann. duc. sexcentum, vltrà alia sibi concessa, quæ ascendunt ad alios ann. duc. quadrigentum, Iudices M. C. singuli tantùm ann. duc. 400. pro stipendio accipiunt; At debet præcedere, qui maiora stipendia obtinet, *l.2.C.de offic. magistr. offic. l.1.C.de agen. in reb. lib.12. Doct. in l.cum quid, ff. si cert. pet.* vbi *Alexand. nu.8. Iason nu.15. in prima lect. nu.19. & in cap. Clerici n.10. de Iudic. Boer. de auth. magn. Consil. num.9. Natta cons.638.n.12. Menoch.* qui hos omnes citat *consil.784.num.2.lib.8.*

Nec obstat si dicatur hoc intelligi, iuxtà tradita per *Reg. de Ponte in tit. de election. official. tit.3. §. 8.nu.36.* quando Tribunalia collegialiter incedunt.

101 Nàm vt verum fatear, nunquam *Reg. de Ponte* hoc asseruit, sed tantùm tradidit, quod Aduocati Fiscales, tàm Regiæ Cameræ, quàm Magnæ Curiæ Vicariæ, dùm cum ipsorum Tribunalibus incedunt, præcedunt, prout Tribunal vnumquodquè præcedebat, & *sic inquit ipse*, quod Reg. Camillus de Curtis, tùnc Fisci Aduocatus in Regia Camera, cum suo Tribunali præcessit Iudices M. C. ex quo dicunt ipsi, quod quando non incedit cum suo Tribunali, non præcedit.

102 Sed salua pace ipsorum falluntur, nàm hoc argumentandi genus à contrario sensu non procedit in dictis Doctorum, vt post *Berous, & Modes. Pistor.* tradit *Reg. Rouit. consil.78.nu.23.lib.1.* Imò addo ego, quod si esset dictum *glos.* cuius auctoritas magnà est, adhùc tamen ex eius verbis à contrario sensu argumentari non licet, vt post *Alexand. de Imola, Cald. & alios*, probat *Euerar. in loc. argumen. loco 82. circa fin.*

Secundò, hoc argumentandi genus, locum sibi non vindicat, quando ratio est in contrarium, ex traditis per *Euerar. in loc. supra alleg.*

103 Patet hoc pluribus rationibus; Prima & palpabili, quia in cæteris paribus hoc videmus, nempè in capitibus, nàm etiam sine Tribunalibus, Locumtenens Regiæ Cameræ præcedit Regentem M. C. V. & Præsidentes illius, Iudices istius Curiæ, cur non idem esse debeat in Fiscalibus, qui, & ipsi suorum Tribunalium partes sunt, & inter Præsidents R. C. sedent, ad dicta per *Garz. de nobil. glos.3.n.10.* si enim omnes partes sunt Tribunalium; cur in partibus inferioribus diuersum ius statuendum est, quàm in superioribus partibus, & medijs sic statutum; cum non debeat eadem res diuerso iure censeri, *l.eum qui, ff. de vsucap.*

104 Secundò, ratione hoc ostenditur inconuincibili, nàm Fiscalis R.C.S. etiã quando à suo Tribunali est seiunctus, habet prærogatiuas alijs Præsidẽtibus debitas vz. Togæ, Porterij, Sessionis, & similiũ, quod nõ alia ratione esse potest, nisi quia est de Tribunali Reg. Cam. & ità appellatur, quando salutatur, tractatur, honoratur, si igitur etiam seiunctus vti pars illius Tribunalis tractatur; cur non idem esse debebit etiam respectu ordinis præcedendi? Certè rationem non video diuersitatis. Pars enim est eiusdem naturæ sicut est totum, *l.quæ de tota 75. ff. de rei vend. l. Lucius*, vbi *glos. ff. de fundo instructo, l. grege, & seq.* vbi *DD. ff. de leg.1. cum alijs per Decian. consil.22.n.10.lib.1.* per *Mayner. in l.in toto, n.29.ff. de reg. iur.*

105 Tertiò, regulare est, quod inter plures eiusdem dignitatis, & nominis præferuntur illi, qui eam obtinent in maiori loco, ex not. *in cap. statutum de rescript. in 6. per Innoc. in cap. fraternitatem in fine de donat. cum alijs per Cassan. in Catalago Gloriæ Mundi par. 5. consid.47.* optimè *Bald.* per illum *text. in l.quilibet, C. de decur. lib.10. Port. Imol. cons.167.nu.29. Tob. Non. cons.71.nu.23. Bursat. cons.34. n.28. Menoch. cons.126.n.10.lib.1.*

106 Quartò, opposita forẽt applicabilia, quãdo Aduocatus Regalis Patrimonij non esset æqualis dignitatis, prout sunt Præsidentes eiusdem Tribunalis, quod omninò est à veritate alienum, cùm nedùm sit par cum dictis Præsidentibus, vt tradit *Xam. in tract. de Offic. Iud. & Adu. par.2.q.6. n.25.* & probat *Alfar. de Offic. Fisc. glos.31. num.8. versic. vnde quemadmodum.* Imò in longè maiori dignitate, vt tradit *idem Alfar. glos.9.n.28.* & proindè gaudet omnibus honoribus, priuilegijs, & prærogatiuis, quæ Senatoribus Collegijs conceduntur, vt probat *Io: Bapt. Larrea alleg.1.nu.25.* Vndè dùm æqualem imò maiorem retinet dignitatem, sicuti Præsidentes præcedunt Iudices M. C. V. etiam extra Tribunal, ità, & Aduocatus Regalis Patrimonij in æquali, imò maiori dignitate existens.

107 Quintò, ratio quare Aduocatus Fisci est in maiori dignitate aliorum Præsidentium, quia Aduocatus Fisci de per se repræsentat Inuictissimum Regem Nostrum, ac Præsidentes simul iunctim, vt optimè tradit *Alfar. d. glos.31.n.8.* his sanè verbis:

Vndè quemadmodum Iudices Supremi in iudicando repræsentant Supremum Nostrum Principem, ità & Fiscalis causas prosequendo

cu-

eundem Principem repræsentat, quin longa differentia est, nàm cum in Præside, & Auditoribus simul iunctis repræsentatio fit; in vnico Fiscali eadem repræsentatio residet, vndè confirmatur, quod suprà vidisti glos. 9. n. 27. & glos. 17. n. 3. vt omninò fiscalis Officium, officio Iudicis succedat, & assimiletur.

108 Idem tradit *Larrea cit. alleg. 1. n. 26. circa medium*, sic loquutus: *Sed & Principis repræsentatio quamuis collegialitèr fiat in toto Senatu, tamen in solo Fiscali etiam fit, vt notarunt Afflict. decis. 336. Gabedo 1. part. decis. 118. num. 4. Peregr. de Iure Fisci lib. 7. tit. 2. n. 1. Boer. decis. 222. Mastrill. de magistratibus lib. 5. cap. 8. nu. 65. Caualcan. decis. 41. nu. 32. Restaurus de Imperatore quæst. 510. casu 247. qui indè tradunt Regium Fiscalem dici, & notauit D. Alfarus glos. 31. num. 8. ex quo nudecimo notat, minimam esse promotionem, si Fiscalis in Auditorem eiusdem Audientiæ sumatur, cum Auditores aliquando in Fiscales maiorum Audientiarum, vel Consiliorum promoueantur.*

Quod etiam benè probat *D. Franciscus de Amaya in l. fin. cap. 3. n. 33. vers. qui ipsi soli, C. de decurionibus lib. 10.*

109 Sed vlterius progrediendo, dico ego nedùm axioma suprà relatum, vt Fisci Aduocatus præeminentiam suam habeat cum suo Tribunali tantùm, verum non esse, sed extra Tribunal est in maiori, & excellentiori dignitate constitutus; siquidem eius dignitas maxima est, præcipuè illa Regalis Patrimonij, cum respectu officij dignitatem habeat, atquè inter clarissimos numeretur, vt voluit *Lucas de Penna in leg. 1. C. de dignit. lib. 12. Peregrin. dicto tit. 2. num. 15.* necnon, & titulo Spectabilis condecoretur, iuxtà *text. in l. in sacris, §. modum*, ibi, *nec pro tempore Virum Spectabilem Fisci patronum, C. de prox. sacr. Scrin. lib. 12. & in authent. de iudicibus, §. vetus in fine*, ibi, *Appione viro Spectabili, & Fisci Aduocato, coll. 6.* ideòq; incedit Togatus sicut cæteri Consiliarij Regis, & sedet coram Principe, iuxtà *tex. in l. laudabile, C. de Aduocat. diuers. iud.* multaq; habet priuilegia, de quibus per *Ioan. Garziam de nobilit. glos. 3. in princip. & glos. 35. nu. 41. Peregrin. in loco proximè citato*, quod est adeò verum, vt ex tali dignitate à patria potestate liberetur, & à cohortali, seù curiali conditione, *l. cum Aduocatio, C. de Aduocatis diuers. Iudiciorum, l. fin. C. de decur. l. 10.* & post *Garsiam, Peregrin. Rebuff.* & alios probant *Alsar. vbi supra n. 11. & Xamar loco citato n. 21.* & est aduertendum, quod dignitas Senatoria, vel Consulatus non liberat filium à patria potestate, sed tantùm summa patriciatus dignitas, ad *textum* expressum *in §. filiusfamilias, institutionibus quibus modis ius patriæ potestatis soluitur*, de cuius patriciatus dignitate multa scripsit *D. Franciscus de Amaya in l. fin. cap. 1. à n. 48. vsq; ad 73. & sub n. 51.* probat dignitatem hanc Consulatu, & Præfectura Prætorio excellentiorem.

110 Est etiam Aduocatus nedum Regiæ Cameræ, sed totius Regalis Patrimonij, ad tradita per *Gabriel. Berart. in spec. visitat. c. 12. n. 11. & Larrea nu. 8.* & ex nostris tradit *Index Tassonus in pragm. de antefato, vers. 3. obseru. 3. n. 141. circ. fin. pag. 131.* per hæc verba loquutus:

Dicitur enim Aduocatus Regij Patrimonij, ex quo in omnibus Tribunalibus, in quibus habet interesse Regius Fiscus ipse interuenit.

111 Et proindè Aduocatus Regalis Patrimonij ab Inuictissimo Rege nostro sub die secundo Iulij de anno 1626. inter eius Consiliarios fuit adscriptus; vt testatur *Larrea alleg. 1. num. 12.*

Quod de alijs fiscalibus, ipse *Larrea* non affirmat.

Et fortiùs nedùm ex dicto ordine Inuictissimi Regis nostri, sed etiam de iure communi fuit semper, proùt est ad præsens Regius Consiliarius, ex *textu* expresso *in 6. collat. Nouell. 82.* quæ est *Authent. de Iudicibus, §. vetus*, ibi:

112 *Et Consiliario vtentem laudabili, quatenùs disponere, quæ ex legibus sunt, possit*, idest *Appione Viro Spectabili, & Fisci Aduocato*, quem allegant *Larrea vbi supr. nu. 19. & D. Franciscus de Amaya in d. l. fin. cap. 3. n. 34. C. de decurionib. lib. 10.* & est in rei veritate, propter magnam authoritatem, quam habet, nedùm patrocinando, sed etiam consulendo in omnibus negotijs, & contractibus ad Regiũ Patrimonium spectantibus, hinc est, quod dicitur pars corporis Principis, iuxtà *text. in l. quisquis, C. ad Iuliam Maiestatis*, & proindè contra eum committitur crimen læsæ Maiestatis, post *Io: de Platea, Andr. de Isern. in cap. 1. vers. & bona committentium, nu. 80. quæ sint regalia, Bossium, Iulium Clarum, Capycium, & alios*, tradit *Alfarus in loco allegato n. 12. & Amaya vbi supra n. 36.* ex quo hinc intelligo *textum in l. proximè, ff. de his, quæ in testamento delentur*, ibi: *Calsurnius Longinus Aduocatus Fisci dixit, non potest illud testamentum valere, quod hæredem non habet*, & sic apparet Aduocatum Fisci iudicasse, quod licet à iure sit prohibitum, ad *text. in l. si quis, C. de postulando, Auiles in cap. 3. prætorum, in verbo abogados, n. 1. & 3. fol. mihi 85.* Attamen respondetur, quod tanquam Principis Consiliarius consultiuè votauit.

113 Et licet sedeat post Præsidentes, hoc non est mirum; cùm in illo Tribunali fungatur mu-

munere, & officio Aduocati, prout si Regius Consiliarius de Consilio Sanctæ Claræ crearetur Fisci Patronus Regiæ Cameræ, nulla habita consideratione de dignitate Consiliariatus maiori Præsidentium Reg.Cam. in loco vltimo post Dominos Præsidentes sedet; vt de stylo, & obseruantia in personam Consiliarij Barattucij, Consiliarij Io:Thomę Mastrilli, Vincentij Corcioni, Fabij Capycij Galeota, postmodùm Regentis meritissimi, testatur *Regens Constantius in l. 1. num. 36. C. de Consulibus lib. 12.* vndè extra Tribunal Regiæ Cameræ, vbi remouetur illa qualitas aduocationis muneris, est in excellentiori, imò, & maiori dignitate constitutus, prout eueniret in Consiliario Sanctæ Claræ ad munus Fisci Patroni Regiæ Cameræ adscripto, & ex his remanet exuberanter reiecta oppositio residentię extra Tribunal Regiæ Cameræ.

114 Quòad secundam, & vltimam oppositionem, quod vti Aduocatus in vltimo loco sedere habeat, saltem in illo aduocationis actu, prout seruatur in Regio Consiliario in Regia Camera Fisci Patrono electo, qui etsi in maiori dignitate existens, tamen in vltimo loco post Præsidentes sedet, ex dictis per *Regentem Constantium in loco suprà allegato*, facilis est responsio: Posita enim, vt suprà fundaui maiore, & excellentiore dignitate tàm vti Fisci Patronus, quàm vti Regius Consiliarius; Aut enim maior dignitate accedit ad Tribunal minoris dignitatis, prout est, quando Regius Consiliarius tanquàm Adiunctus accedit ad Tribunal Regiæ Cameræ, & tùnc quia quilibet in domo propria quolibet extraneo etiam in maiori dignitate constituto maior est, ad *Glos. 2. in l. apud eum, ff. de manumiss.* ideò Præsidētes, & si in minori dignitate præcedunt Consiliarios, vt tradit *Reg. Constantius in loco citato nu. 37. & Reg. Rouit. cons. 102. num. 15. lib. 2.* allegat etiam exemplum in Episcopo, qui licet dignitate sit inferior Archiepiscopo, tamen in propria Diœcesi est maior Archiepiscopo; dummodò non sit eius Suffraganeus, auctoritate *Felin. in cap. cum inferior, num. 2. extra de maiorit. & obed.* hic non est casus noster, quia Fisci Patronus non accedit ad Magnam Curiam ad tuendum Fiscum, sed domum Ill. Dom. Regentis Capycij Latro, vbi interueniunt Præsidentes, & Consiliarius Scaibanus, & duo ex Iudicibus Magnæ Curiæ Vicariæ in criminalibus, nec est primus casus, quando in maiori dignitate existens incorporatur minori Tribunali pro Fisci Patrono, prout quando Consiliarius efficitur Fisci Patronus Reg.Cam.

115 Sed est casus satis diuersus, nàm non per viam incorporationis, sed in causa particulari, & non in Magn.Cur. sed in domo Ill. Regentis fuit datus pro Fisco Aduocatus, quo in casu retinet suam dignitatem, & inferioribus est præferendus, ità in specie tradit *Reg. Constant. in loc. cit. num. 38.* per hæc verba:

Quod ampliatur etiam si Consiliarius adiunctus, non in Iudicem in Tribunali Regiæ Cameræ daretur, sed in Fisci Patronum, vt etiam eo casu in Collaterali Consilio Præsidentes præcedere debeat. Nec obstant superiùs firmata, quia procedunt quando Consiliarius penitus Tribunali S.C. relicto in Fisci Patronum Regiæ Cameræ incorporatur, tùnc enim quia talis adiunctio accessoriè fit per viam incorporationis, cessat in eo illa præcedentia, & dignitatis Consiliarij prærogatiua, & vtitur illa, quæ cæteris Fisci Patronis competit: at vbi adiunctio fit principalitèr absque vlla incorporatione; proùt in hac ampliatione, tùnc semper retinet Consiliarius suam prærogatiuam, & si non vt Iudex, sed vt Fisci Aduocatus interueniret, & proindè in currenti anno omni iure id prætendebat doctissimus Dom. Consiliarius Petrus Antonius Carauita electus in Fisci Patronum in causa, quæ in Regia Camera vertebatur, decidenda in Collaterali Consilio inter Dominos de Sabellios, & Marchionem Antredochi super articulo, an in Regno in feudorum successione in dubio viuatur Iure Francorum, vbi quod sic, omni semota controuersia determinauimus.

116 Et sic clarè patet, quod licet Consiliarius, in Regia Camera tàm vti Consiliarius, quàm vti Fisci Patronus non præcedat Præsidentes inferiores, tamen extra Regiam Cameram, & in alio Tribunali vbi resident Præsidentes, & in Collaterali Fiscus suam retinet dignitatem contra Præsidentes, proùt retinere habet vti Fiscalis Regiæ Cameræ in satis maiori dignitate Iudicum M.C.V. constitutus, ex suprà fundatis.

117 Quod fuit absque hæsitatione practicatum in causa Baroniæ Casæpisellæ, quæ tractabatur per Regiam Cameram in Collaterali Consilio, in qua erat Aduocatus Regens *Rouitus* tùnc Regius Consiliarius, vt in eius *consilijs 98. 99. & 100. num. 18. lib. 2.* vbi de decisione facta in Regio Collaterali per Regiam Cameram existente Commissario Didaco Salinas Pręsidente Reg. Cam.

118 Quod est adeò verum, vt per Pręsidentes fuerit prętensum, debere præferri Reg. Consiliarijs, & quod illi sedere debuissent ad manum leuem, prout seruatur in Regia Camera, quando Consiliarij ad eam accedunt, & nihil mirũ, quia Consil. Rouitus erat in dicta causa Fisci Aduocatus, & tamen in hoc

etiam

etiam succubuerunt, & fuit dictum, quod præcedant Consiliarij, de qua decisione meminit *Regens Constantius in d.l.1.num.37.* & *idem Reg.Rouit. in cons.102. lib.2.* quod edidit in hac causa, & sic in omnibus remanet satisfactum obiectis Iudicum M.C.V. Reliqua suppleat Supremum Collaterale Consilium, cuius correctioni me totum libentissimè subijcio.

D.Didacus Moles.

119 Quã controuersiam recenset *Dom. Consil.Petra in comment. ad rit.2. M.C. n.26.* vbi præfatum *D. Didacum* miris laudibus pro meritorum dignitate celebrat, & *in num.seqq.* rationes in hac allegatione adductas reassumit, & *nu. 28.in fin.* dicit, has rationes Collaterale Consilium non admisisse aduersus Iudices, sed decreuit die 1. Aprilis 1653. quod Mag. Iudices præcederent ipsum Mag.Fisci Patronum, ad relationem Spect. Reg. D. Hieronymi Garziæ, penès *Lombardum* Scribam; vt apparet ex decreto apud *cit. Dom. Petr.* quod etiam fuit confirmatum sub die 3.Iulij eiusdem anni, & antè cum meminit de hac decisione *citat. Cons.Rocc. d.rubr.5. §.5. in fine*: Cuius decreti iustitiam idem *Rocc.* fundat in *num.anteced.*

120 Aduertendum est tamen, quod si Fisci Patronus R.C.incedat iunctim,& collegialitèr cum suo Tribunali, tunc, ex quo est corpus indiuisibile, & Reg. Cam.præcedit Iudices M.C. ipse præcedit præfatos Iudices, & sic in funeribus nostri Serenissimi Regis Philippi II. *Regens Camillus de Curtis* tunc Fisci Aduocatus in R.Cam. incessit cũ suo Tribunali, & præcessit Iudices M.C. teste *Reg. de Ponte de potest. Pror. tit.3.§.8.n.36.* quem refert,& sequitur *Consil.Rocc.de offic.rub.5. d.§.5. nu.7.cit. Consil.Petra d.rit.2.nu.28. in fin.* Proùt etiam Regni Secretarius vnitim incedens cum Coll. Cons. præfertur S.R. Consilio S.Claræ.

121 Ordo obseruandus in solemni, & Regali Equitatu describitur à *Cons. Rocco de offic.tit.de elect.quinque &c. §. 4.num.26.* quem refert *de Luca in obs. ad Pras.de Franch.decis.548.num.9.* vt primò scilicet Continui, posteà Barones, siuè Titulati cum Equitibus, deinde Ciuitatis Electi, successiuè septẽ officia Regni, exinde Excell. Prorex cum Syndico Ciuitatis ad læuam stipatus militibus: Post Proregem Regentes cum Consiliarijs, quorum Titulati præcedunt, Regentesq; subsequuntur, deindè Præses S.R.C., Locumtenens Reg. Cam. Thesaurarius, Secretarius Regni, cum Regijs Consiliarijs, posteà Præsidentes R. Cam. Iudices M.C.criminales, & ciuiles, Aduocati fiscales R.C.& M.C.iuxtà prioritatem officij, deindè Auditor Campi,& Iudices Siclæ.

122 Solemnis item,ac egregia Equitatus pompa in anno 1680. celebrata narratur per *Dom.Carol. Rota in annot. ad cons.8.Reg.Rouit. lib.3.* iussu Excell. tunc Proregis Velensium Marchionis pro nuptijs augustiss.Regis nostri Hisp. *Caroli II.* cum *Ser. Dom.Ludouica Maria Borbona* eius sponsa (quæ cum fato cesserit in anno 1689. eius acerbissima mors funestissimo apparatu per nouem dies in Regali Capella, & posteà in Regali Ecclesia Diuæ Claræ deplorata fuit) existente tunc Syndico huius Ciuitatis *Dom. D.Michaele Muscettula* Patritio dignissimo,Regio Cõsiliario, ac deindè Regiæ Cam. Præsidente,in expediendis negotijs vigilantissimo, qui non superbia, odiosoquè fastu, sed frugalitate, affabilitate, comitate emicabat, vt quadam æqualitatis ratione cum omnibus agere videretur, etsi omnes præcederet dignitate, nobisq; perfamiliaris, ac multis colendus officijs, pro quo patrocinando de multis causis retulimus palmã: sed proh dolor! in anno 1689.in mense Augusti inopinata sorte, importuna morte decessit. Et in præterito anno alius celebratus fuit Equitatus ob nuptias eiusdem Inuictissimi Monarchæ *Caroli II.* cum *Sereniss.Anna Maria Neoburgensi*, quibus felicem, immortalemquè prolem det Deus, obsecramus.

123 Sed hìc non pigeat casum referre, qui

qui euenit occasione obitus præfatæ Sereniss.Dom.Nostræ Reginæ *Ludouica Maria Borbona* d. anno 1689. cum accedere deberent omnia Tribunalia ad Regalem Ecclesiam S. Claræ, vbi more solito doloris signa ostenderent, fuit ortum dubium, an Magnifici Rationales Reg. Cam. in ea functione præcedere possent Dom.Iudices Mag. Cur. Vic.

124 Quo in puncto, estò nos non lateat, id etiam accidisse in anno 1644. occasione mortis Sereniss.tunc Reginæ, & Supr.Coll.Consi.respondisse, quod in omnibus functionibus, in quibus Rationales associantur Dom. Præsidentes, quia faciunt vnum corpus, præcedant Mag. Iudices M.C. vt patet ex *Arrest.*R.C. 630. apud *Reg. de Marin.*, Attamen id ægreferentes Mag. Iudices M.C.instisterunt, hoc Mag. Rationalibus non licere, & per rescriptum *Excell. Comitis S.Stephani* huius Regni vigilantissimi, ac dignissimi Proregis fuit ordinatum, vt Magnifici Rationales ad functionem prædictam non accederent.

125 Quæ prætensio Mag.Rationalium magnam hodiè dubietatem videtur habere, licet antiquitùs Magistri Rationalis officium fuerit per Catholicos, & Sereniss.Principes prædecessores in magno honore habitum, quamplurimis prærogatiuis, ac priuilegijs etiam decoratum, vt testatur priuilegium Regum Ludouici,& Ioannæ de anno 1350. *in registr. priuil. Reg. Sicla fol.*40. vbi de dignitatibus, immunitatibus, iurisdictione, alijsq; prærogatiuis Ration. cõcessis, & de alijs priuilegijs, Capitulis, & Constitutionibus testantur etiam *Surgens de Neap.illustr. cap.*7.*n.*1.*Reg.Galeot.respons.fisc.*1.*num.* 49. *& seqq. Dom.Reg.Moles infrà in* §. 27. *nu.*33. Et ab initio Tribunal Reg. Cam. fuit separatum à Magistris Rationalibus, & rationes summariè videbantur in Camera, quæ priùs Audientia Rationum nuncupabatur, plenariè autem à Mag. Rationalibus Magnæ Regiæ Curiæ *idem Reg. noster infrà* §. 28.*n.*1.5.*&* 7.*cit.Reg.Galeot.d.loc.n.*36. Imò eorum auctoritas in tantùm creuerat, tùm ratione iurisdictionis, tùm qualitatis personarum, vt is magistratus antiquitùs alicui ex illustribus, & antiquissimis Ciuitatis familijs ob merita concederetur à Regibus, ad quem genitor, & alij consanguinei ipsius *M. Antonij Surgentis* acciti fuere, vt ipse testatur in *d.cap.*7.*n.*3.& *Dom.Reg.* noster in *d.*§.29.*nu.*5. vbi nos latiùs: imò supplicatum fuit Cęs.Maiest. vt Magistri Rationales creari deberent Nobiles de Plateis, proùt antiquitùs fieri solebat, vt in *Cap.*41.*Neap.fol.*93.

126 Verùm vsus prædictus fuit à Ser. Rege Alphõso I. de anno 1450. sublatus, vt ex *priuil.Reg.Sicla fol.*33. & legitur apud *cit.Reg.Moles d.*§.28. *nu.*5. vt rationes non modò summariè per Reg.Cam.sed etiam plenariè viderentur, & finalitèr terminarentur, semota, siuè exclusa iurisdictione Magistorum Rationalium, quod vsq; in hunc diem seruari testatur *Reg.Galeot.d.loc.nu.*36. Ità vt Præsidentes Regiæ Cam. in antiquorum Magistr.Rationalium locum successerint, *Surgens d.loc.num.*2. *&* 3. *Reg.Galeot.ibid.nu.*48. ac eorum omnimoda iurisdictio, immunitas, ac priuilegium in Præsidentes ex *d. Regis Alphonsi* priuilegio translata fuisse, atquè vtriusq; officij prærogatiua gaudere, constat, idem *Reg.Galeot.ibid. num.*49. & hodierni Rationales habent tantùm suffragia quoad rationum, siuè computorum discussionem.

127 Hinc facili modo dubium resoluitur, quod ipsi Magnifici Rationales non possint præcedere Iudices M. C. dùm Iudices digniores sunt Rationalibus hodiernis; tùm ex ipsorum exercitio, nam ius dicunt, tùm etiam ex ipsorum potestate, nam amplam,& ordinariam iurisdictionem in toto Regno retinent, ità vt eis maiora Regni septẽ officia subsint, vt tradit *Reg.de Ponte de pot.Pror.tit.*7.§.7. *Reg.Tap. dec.Ital. Sen.*3.*n.*37. *Reg.Merlin.controu.*64. *per tot.cent.* 2. Rursùs ipsi Iudices M. C. præcedunt Fisci Aduocatum R. Cam.

vt suprà, qui est dignior Rationalibus, eosq; præcedit; Vnde eò fortiùs debent Iudices præcedere prædictos Rationales ex vulg. regula, si vinco vincentem te, multò potiùs vinco te, *l. de accessionibus*, *D.de diuers. & temp. præscript. Menoch.* in puncto *cons.* 126. *nu.* 25. *Nolden de stat. Nobil. c.*10. *nu.*107. *Card. de Luca de Praeminentia discurs.* 23. *num.* 11. Quod intelligendum est,
128 nisi iunctim, & collegialiter incedāt cum suo Tribunali, nam tunc quia Tribunal Reg. Cam. præcedit illud Magn. Cur. & consideratur vnicum corpus indiuisibile, cū ipsis etiā Rationalibus, & cū in illo sint deputati, & illi vacent, iuri consonum est, vt præcedant omnes illos, quos suum Tribunal præcedit; & ità intelligitur *d. Arrest.* 630. vt diximus etiam de Fisci Aduocato eiusdem Reg.Cam.
129 Cęterùm, quo ordine Senatores vota sua proferre debeant; quidam tenent, quod antiquiores, & digniores respectu Senatoriæ dignitatis priùs dicere debent, iuxtà illud *Eccles.*32. *Loquere maior natu, decet enim te primum verbum*, & illud *Iob.*32. *Igitur Eliu expectabit Iob loquentem, eò quod seniores essent, qui loquebantur*: Faciunt *l.*1. *D.de albo scrib. l. si quis ex argentarijs*, §.1. *D. de edendo, c. qui tua* 50. *dist.* Quo verò ordine Senatorum sententiæ essent rogandæ, adeas *A.Gell. noct. att. lib.*4. *c.*10. *Langlęum lib.*7. *ocij semestr. cap.*7. *Rupanum lib.*9. *des Parlaments cap.*2. *Goldast. in seniore lib.*1. *cap.*9. *Maynard. quæst. notab. lib.*1. *cap.*71.
130 Alij verò existimant, quod post relatorem moderniores primo loco suffragia præstare debent, ne formident à sententijs, & votis antiquiorum declinare, & ità Theologos in Parisiensi Curia dixisse refert *Nicol. de Lira in apostill. super c.*23. *Exod. ver. iudicio*, latè *Autles c.*44. *Prætor. ver. platicare num.*1. & in Senatu Parisiensi obseruari aiunt *Rebuff. ad Constit. Regias tit. de public. attest. art. vn. glos. vn. num.*35. *Maynard. decis.*72. *lib.*1. de Senatu Lusitaniæ *Gāma decis.*1. *à n.*11. & ibi *Florez de Mena in fin. Cabedo decis.*6. *n.* 8. *p.*1. de Senatu Pedemontano *Osascus in præfat. decis. n.* 11. *Thesaur. decis.*1. *Faber in suo Cod. lib.*1. *tit.*7. *de Senatoribus def.*4. de Regno Valentiæ *Mattheu de Regimin. Regni Valent. tom.*1. *cap.*2. §.2. *sect.*3. *nu.* 188. de Regno Sardinię *Reg. Vico ad Pragm. lib.*1. *tit.*1. *cap.*10. de omnibus alijs Curijs Hispaniarum *Azeuedo ad Cur. Princ. lib.*1. *cap.*4. latè *Carena de off. Sanctæ Inquis. par.*1. *tit.*8. §.7. *à num.* 39. *Xammar de off. Iud. par.*1. *qu.*24. *nu.* 11. *Hermosilla ad Gregor. Lopez tom.*1. *in Prologo glos.*2. *num.*90. *fol.*10. *Reg. D. Michael Cortiada decis. Cathal.* 23. *nu.* 31. & 32. *par.*1. & de Senatu Neapolitano *Afflict. decis.*1. ibiq; *Vrsill. à nu.* 13. *Thor. in compend. decis. to.*1. *ver. Iudex senior fol.* 291. & ex *Pragm.*13. *de offic. S.R.C.* exponit *R. Tapia lib.*2. *Iur.*
131 *Regni Neap. pag.*154. etiam in Collegijs Aduocatorum obseruari testatur *Anna sing.*6.
132 Inter Barones habentes feuda, & Nobiles simplices etiam de Sedili, pręferri Barones, latè fundat *Cons. Altimar. in obseru. ad Reg. Rouit. d. cons.*8. *lib.*3. *à n.*33. Titulatos verò Regni non posse præcedere Regentes R. Cancell. in actibus indifferentibus fundat *Reg. Lanar. cons.*88. qui etiam contrà Titulatos extrà Regnum scripsit in *cons.*72. sed per literas Regias sancitum esse, vt sedeant tanquàm Titulati Regnicolę, testatur *Reg. Capyc. Latro consult.* 43. *n.*30. *lib.*1.
133 Attamen inter Barones Titulatos pręcedit ille, qui habet vnum ex septē Regni Officijs, vt post alios decisum referunt, ad fauorem Ducis Amalphię Magni Iustitiarij, contrà Principem Bisiniani, & prò Comite Castri Magno Cancellario contrà Principem Salerni, & prò Principe Conchæ Magno Admirato, cōtrà Marchionē Gruptularum Coll. Consilij Decanum, *Reg. Rouit. cons.*84. *nu.*13. *Reg. Tapia decis.*21. *nu.*30. *Cons. Roccus de offic. rubric.*5. §.1. *num.*1. & 2.
134 Verùm inter eadem septem Officia datur prærogatiua dignitatis, hoc or-

ordine; Magnus Comestabulus, Magnus Iustitiarius, Magnus Admiratus, Magnus Camerarius, Logotheta, seù Magnus Prothonotarius, Magnus Cācellarius, & Magnus Senescalcus, vt per omnia discurrunt *Freccia lib. 1. de subfeud. Summont. lib. 2. hist. Neap. pag. 34. Scipio Ammirat. lib. 1. famil. nobil. Eugenius Caracciol.* alijq; in *descript. Regni, Capacius in libro del Forastiero giorn. 7. à fol. 774. ad seqq.* Et sic pro Magno Cancellario contrà Magnum Senescalcum agit *R. de Ponte cons. 82. lib. 1.* & ità decisum pro Principe Cōchæ Magno Admirato contrà D. Cæsarem de Auolos Magnum Cancellarium, vt in *decis. 8.* eiusdem *Reg. de Ponte*, & pro Magno Admirato scripserūt *Cons. Fabius de Anna*, vt in *cons. 122.*
135 *lib. 2.* & *Cons. Io: Andreas de Georgio*, vt in *sua alleg. 34.* & in alia *allegatione* in nostris manuscriptis Codicibus reperta, & *Ascanius de Stabili* in suo responso, quod etiam hìc edendum curauimus.

IN IVRE
Pro Magno Regni Admirato.

136 PRinceps Conchæ Magnus Admiratus Coll. Cons. nouitèr admissus ad exercitium Consilij prædicti, omni Iure debet præcedere D. Cœsarem de Auolos Magnum Cancellarium Collateralem Consiliarium, dato, quod fuerit prius admissus ad exercitium Magnus Cancellarius prædictus; Quod fundatur Iuribus, & exemplis, in eodem Consilio Collaterali.

137 Iura sunt aperta, tàm in Iure Cœsareo, quàm Pontificio, quod in dignitatibus adest duplex ordo, prioritas temporis, & maioritas dignitatis; prioritas temporis operatur inter æquales, vbi verò sunt inæquales ratione alterius dignitatis annexæ, non attenditur prioritas temporis, sed maioritas dignitatis, *text. est in l. 1. C. de Cons. lib. 12. l. omnes, C. vt dignitat. ordo seru. l. 1. C. de præp. sacri cubicul. in fin. l. vnicuiq; C. de prox. sacr. scr. & l. fin. C. de decur. eod. lib. 12.* Iure Pontificio, est textus *in cap. statnimus, de maior. & obed. & in cap. 4. 16. dist.* quod incipit *Placuit, aliàs Isidorus.*

138 Quorū Iurium interpretatio, sic à *DD.* fuit recepta ex *glos. in d. l. 1. de Consul. &* in *d. c. statuimus*, & in *cap. sexta incipit, prima adnotatio 16. dist. Io: de Platea in dictis Iuribus*, & specie *in d. l. 1. de Consul. &* in *l. omnes*, quod clariùs expressit *Iacob. de Rebuff. in d. l. 1. de Consul.* quod vbi adest maioritas dignitatis, non attenditur prioritas temporis; ita exemplum illius legis ad casum nostrum, quod consul antiquior postponitur consuli recentiori, qui est consul, & patritius, cum patritiatus sit maxima dignitas, nec dùm maior consulari *l. nemine C. eodem*, plura exempla ponit *Felin. in rub. de maioritate, & obed. nu. 2.* De licentiato per priùs, si antequàm doctoratur, alius assumit gradum, tùm præfertur primò licentiatus ratione primæ dignitatis, sic de Episcopo Doctore preferēdo Episcopo non Doctori, quamvis sit Doctor posterior in tempore, *Abb. in d. cap. statuimus* dixit non valere consuetudinem in contrarium, quamplura notabilia ad rem docet *Illust. Marchio Morconi* celeberrimus I. C. in *cons. 14. num. 38. cum seq.* & sic in Iure stat firma conclusio, quod maior in aliqua dignitate præfertur alijs circa aliam dignitatem minorem, licet non sit prior in illa, de qua agitur dignitate.

139 Exempla etiam sunt notoria in eodem Cons. quod vnus ex septem viris prestantibus magna Officia assumptus ad Consilium status, præcedit alios Consiliarios priores temporis, sic fuit decisum prò Duce Amalphiæ Magno Iustitiario contra Principem Bisiniani refert *Frecc. de subf. lib. 3. in diff. num. 14. fol. 432.* sic Titularius Consiliarius præfertur Regenti Consiliario ratione maioris dignitatis, licet Titularis sit posteriór, vt decisū fuit pro Marchione Vici contrà Ciccum Loffredum, licet *Loffr. in sua paraphr.* scripserit curiosè contrarium in *cap. omnes, si de feud. fuerit controu.* & deindè pro Marchione Orioli contrà alios Regentes antiquiores similitèr fuit decisum.

140 Paritèr Regens, quia Doctor præfertur Consiliario non Doctori, ratione maioris dignitatis, licèt Doctor sit posterior tempore, quæ exempla patent ad oculum, & sic maioritas dignitatis præfertur prioritati temporis, sed Magnus Admiratus præcedit Magnum Cancellarium, ergò nulla cadit dubitatio, quin in Consilio præcedere debet.

141 Neque obstat arg. *Loffr.* quod quando vna dignitas licet maior, est quid separatum ab alia, de qua agitur, non est considerabilis; Ità quod magnum Officium Admiratiæ, dū non confert ad Consilium, ergò non tribuit in illo actu præcedentiam, quia decisio sequuta in illo, & in alio simili casu demonstrat contrarium, in eo casu dignitas titularis erat penitùs aliena à Consilio status, & tamen, quia erat inseparabilis à persona Consiliarij, fuit decisum pro Marchione, paritèr

in casu *Marini*, qui scripsit pro Principe Salerni in Parlamento contra Comitem Castri Magnum Cancellarium, illa qualitas Officij in Parlamento non congruebat, & tamen eadem ratione fuit prępositus Magnus Cancellarius, vt refert *lib.1.fol.22.* Alia etiam fuit quæstio, exagitata inter Principem Bisiniani, cum Duce Amalphiæ Magno Iustitiario in actu Consilij, & fuit præpositus Magnus Iustitiarius posterior tempore ratione alterius dignitatis annexæ, licet diuersæ ab illo officio consilij; & sic tàm *Loffr.* quàm *Frecc.* repelluntur, contraria decisione sequuta in vnoquoque ex casibus prædictis.

142 Nec mirum, cum & si Episcopus Canonicus, resideat in Capitulo, vt Canonicus, nō vt Episcopus, tamen Episcopalis dignitas illum præfert omnibus post Decanum, *glos. in cap. à collatione de ap. in 6.* quam sequitur *Abb. in cap. postulasti n.8. de concess. præb.* quē sequūtur *Fel. & Boer.* à prædicto *Marchione* citati vbi supr. *n.49.50. & 51.*

Vnde arg. refellitur ratione, authoritatibus, & decisionibus iudicialibus.

143 Nec obstat argumentum à simili de Titularibus Consiliarijs, vt inter eos non attendatur maioritas tituli, sed prioritas temporis, vt inferat sic decidendum inter septem viros de Magnis Officijs, vt inter eos attendatur prioritas temporis, non considerata præcellentia Officij; Nàm exemplum non congruit subiecto; siquidē hæc practica inter Titulares non est sumpta ex Regulis Iuris, nec ex ratione, nec ex authoritatibus Doctorum, cum ex prænarratis demonstraui cōtrarium, sed sumpta ex consuetudine, quæ sic ex vsu inualuit inter eos, quę non afficit alios non consentientes, nec poterit pars demonstrare in Iure, quod posit extendi ad alias personas, ad alias dignitates, vel officia, est enim stricti Iuris, imò contra Ius, & sic strictissimè intelligenda in casu suo, & quod sit consuetudo, non ius, allego *Præsidem Surg. in sua Neap. Illustrata in c.27. n.38. vers. & nihilominus fol. 37.* vbi docet in contrarium esse Ius commune; Imò audio, in indiuiduo fuisse decisum casum istum inter alios Officiales assumptos ad Cōsilium, vt attendatur maioritas, & præcellentia Officiorum, & non prioritas temporis: cum enim Locumtenens Regiæ Cameræ Andreas Pons de Leon fuisset creatus Consiliarius Status, deindè fuisset ad idem Officium assumptus Ioannes de Santillar Præses Sacri Consilij, quamvis esset in officio recentior, fuit prælatus Locumtenenti ratione officij, quia Præsidens Sacri Consi. est dignior, quamvis in actu, de quo agebatur, erat quid separatum; Vndè casus decisus demonstrat inter Officiales non dari prioritatem temporis, sed maioritatem dignitatis, nec sine ratione diuersitatis, quia Titulares possunt eorum fauori renunciare, sed Officiales non possunt Regijs Officijs præiudicare, tantò magis, quod *Abb. in d. cap. statuimus*, dixit, quod non valet consuetudo, vt attendatur prioritas temporis, & non maioritas dignitatis.

144 Nec est verum, quod ista præcellentia Officij, non pertineat ad Consilium, nam eorū septem proprium est comitari Regem, eiusvè Proregem, secundum ordinem Officiorum, ac dicuntur Collaterales Consiliarij, indecorum esset nunc, ex eo, quod exercent actu Officium Consilij sedere præposterati; Imò cum nihil aliud de nouo fiat, nisi exercere Officium, attendendum esse opinor pręrogatiuam pristinæ dignitatis, argum. in *l. omnes, C. vt dignitat. ord. seru.* qui text. sufficeret, si alia concludentissima suprà adducta deficerent.

Ex quibus concludo non esse locum dubitandi.

Ioannes Andreas de Georgio.

ADDITIONES IVRIS
Pro Magno Regni Admirato.

PRæcellentia alterius dignitatis facit eum præcedere in Consilio, quia licet illa dignitas non sit pertinens ad Consilium, tamen est inseparabilis à Persona, ità quod exemplum *Abb. in cap. postulasti nu.8. in fin. de concess. præb.* est verissimum, quia Episcopus Canonicus, vel Scholaris sedens vt Canonicus, vel Scholaris, non pręcedit Rectorem, sed debet honorari ratione suæ dignitatis, vt præcedat alios Canonicos anteriores, sequitur *Felin. in Rubr. de maior. & obed. num.4. vers. miles, Boer. de præst. Magn. Cons. n.65.*

Glos. in cap. Episcopos 17. dist. dicit quid fortiùs, nàm *text.* dicit, quia Episcopi pręcedunt secundum ordinem antiquitatis eorum promotionis, *glos.* limitat, nisi posterior præcellat antiquiorem ratione alterius Excellentiæ, vel ratione Personæ ordinantis, vel loci, quam sequendo *Abb. vbi supr.* dicit, quod inter Personas eiusdem ordinis præcedit ille, qui ex alia qualitate est dignior puta ordinatus à Papa, quod dicit procedere in militibus seculi; ergò si pars dixerit ipsos esse eiusdem ordinis, puta de septem Viris de Magnis Officijs, adhuc inter eos est maioritas dignitatis, & prerogatiua considerabilis ad Officium Consilij, ad quod sunt assumpti, plura exempla ad idem ponit in *d. cap. Episcopos, Io: de Turrecrem.* sequitur *Boer. n.8. in d. tract. de author. Mag. Cons. n.79. circà medium*, qui adducit egregium dictum

Car-

Cardi. ex d. cap. Episcopos, quod qui magis participant cum capite, debent præcedere, vt ars imitetur naturam.

Simile dixit *Io:de Plat.in l.1.in fin. C.de silentiar. lib.* 12. quia honores, & dignitates sunt in consideratione, tàm in consistorio, quàm extrà, quia procedunt à Principe, & semper sunt in consideratione, ergò dignitas Magni Admirati debet operari tàm in loco proprio, quàm extrà, ad quod facit, quod dixit *Luc.de Penn.in l.1.C.de præpos.sacri cubiculi*, quòd Clericus anterior præfertur, nisi iunior sit in maiori ordine, vel maioris authoritatis.

Et officia possunt esse in æquali dignitate, licet sint diuersa, & separata, & tunc inter inuestitos de dictis Officijs præfertur antiquior, *Io:de Plat.in l.1. C.de præpos. sacri cubicul.* vbi *Luc.* ergò si sunt inæqualis dignitatis præfertur, qui fungitur officio maiori, quia etiam Miles vnquam præcedit aliũ, nisi ratione maioris dignitatis, *Turrecrem.* ponit exempla in *cap.Ius militare 1.dist. Cas.in Cathal.gl.mund.par.9.consid.17. et par.15.consid.* 44. quos sequendo *Frecc.in quæst.* inter Principem Bisiniani, cũ Duce Amalphiæ Magno Iust. *in differ.regalium feud.lib.3.nu.14. in fin. fol.*432. dixit, Milites sedere, & præcedere secundum eorum antiquitatem electionis, nisi nouus adscitus, esset antiquiori dignior ratione alterius dignitatis, & sic fuit decisum, ergò, si isti Magni Viri sunt noui Milites, & vnus præcederet alium ratione temporis, tamen Magnus Admiratus præcedit ratione præeminentiæ sui officij.

Et *Boer. n.* 133. refert conclusionem *Bar. Ioann. de Plat.* & aliorum, quòd quando plures sunt eiusdem dignitatis, præfertur antiquior cæteris paribus, sed si ex alio vnus esset præeccellentior altero ille præfertur, vndè cum præcedentia Magni Admirati sit maior, & notoria, debet in consilio aliquid operari, & sic de iure teneo.

IN IVRE
Pro Magno Regni Admirato.

145 QVàmvis præmaturè Magnus Cancellarius prætendat declarari ipsum debere præcedere in Collaterali Consilio Magnum Admiratum, ex eo, quod priùs ipse Magnus Cancellarius fuerit admissus, cum adhùc non appareat de tali admissione, nec de ordine Catholicæ Maiest.

Nihilominùs vt pateat, quòd etsi fuisset iàm priùs admissus, non ex hoc posset in eodem Consilio præcedere Magnum Admiratum, sed quod omninò Admiratus præcedere debeat Cancellarium, ex verissimis Iuris Articulis fundatur indubitantèr.

Et cum veritas ex contradictione magis elucescat, priùs recensemus argumenta, quæ pro Cancellario possent adduci, deindè intentionem Admirati fundabimus, postremò argumenta pro Cancellario adducta confutabimus.

146 Et quidem pro Cancellario adduci posset illud vulgatum argumentum, quod primò ordinatus in aliqua dignitate, potior sit in honoribus, illam dignitatem concernentibus, ad *text.in l.1. in princ. C. de Consulibus lib.12. l.penult.eodem tit.l.1. & 2. C. de præfect.prætor.Vrb.lib.12.* cum alijs concordantibus.

147 Secundò, pro Magno Cancellario allegari posset, quòd quando secundo loco ordinatus esset dignior ob aliquam aliam dignitatem, non ex hoc præfertur primo ordinato, *glos.in cap. à collatione de appellat. in 6.& in cap. proposuerit de concess. præben.* & non inconuenit, quod vnus sit maior, & minor altero diuersis respectibus, *Gemin.ibidem nu.6. Philipp. Franch.* & alij, quos cumulat *Loffr.in §.feud.ad text.in cap.omnes si de feud. Defunct. Milit. & Frecc. lib.1. in quæst. inter Magnum Cancellarium, & Principem Salerni fol.mihi* 23.

148 Tertiò, adducit exemplum, quòd cum Dux Montis Leonis fuisset assumptus ad Cõsilium, & prætenderet præcedere Marchionem Vici antiquiorem, fuit pronunciatum pro Marchione, refert *Frecc.eod.libro de offic. Magistri Iustitiarij nu.29.cum seq.fol.mihi* 33. vbi multa adducit pro vtraquè parte, quæ nolui transcribere.

149 Sed pro veritate dilucidanda istius Articuli supponendum est, quod isti Domini habentes septem officia in Regno, sunt veri Collaterales Regis, vt latè *Frecc. in locis præcitatis.*

150 Hinc est, quod in omnibus sessionibus, etiam in actibus indifferentibus præcedunt omnes Principes, & alios Barones titulo decoratos, ac omnes de dicto Consilio Status, non solùm in sedendo, coram Rege, & Vicerege, cum proximè, & immediatè sedeant, sed etiam in equitando, ac etiam Electos Ciuitatis, ea ratione, quia sunt verè Collaterales, & constituunt vnum corpus, cum Rege, & eius Vicario; Videmus quoque in Parlamento generali, vbi congregantur vti Barones, quod nihilominùs habentes septem Officia, quamuis sint priuati Barones præcedunt omnes titulo decoratos, & alios de Consilio Status, qui sedent in imperiori loco, quamvis sint Titulati, & si accidat tractari causam in Collaterali Consilio alicuius ex septem Officijs, sedet in sedia propè

Vi-

Vice-Regem, quod si aliquis titulo decoratus accederet pro simili causa, sedet vltimus in banco paruo.

151 Ea sola ratione, quia sunt veri Collaterales, & semper sedent viciniores penès Regem, vel eius Locumtenentes, quamuis ibi non sit pro seruitio Regis, sed pro priuato commodo, quia illa maxima dignitas adeò est affixa, vt sit inseparabilis, etiam in actibus indifferentibus, & præsertim in generali Parlamento, vbi conuocantur vti Barones, & vidimus sępè Magnum Cancellarium nostrum meritissimum, quamuis non sit titulo decoratus, pręcedere omnes Barones Titulatos in Parlamento.

152 Hoc iacto fundamento, quod sint verè Consiliarij Collaterales, & ità Rex eos denominat in omnibus literis Cancellarię, quando Rex mandat, vt actu assistant in Collaterali Consilio non nouam tribuit dignitatem, sed concedit administrationem exercitium, & actum dignitatis, quam prius habitu, & in partem actu, quo ad honores habebat, quod si inter eos prius obtineat administrationem, vt præsupponit Cancellarius, quia prius admissum se asserit, si deindè alius prior, vel maior dignitate consequatur administrationem, tunc administratio superueniens, facit illum præcedere ei, qui medio tempore obtinuit administrationem, ad hoc est *text.* formalis in *l.2.vers.& inter Administratores, C.vt dignit.ord.seru.lib.*12. qui *tex.* si rectè intueatur, decidit nostram quæstionem; Dum enim Imperator enumerat ordinem, & Præcedentiam dignitatum in primo loco, ponit illos, qui Illustres habent administrationes; secundo verò loco vacantes, qui administrationem habuerunt, sed deposuerunt, & sic habebant dignitatem, sine administratione in fine; Deindè decidit Imperator, quod si illis vacantibus superueniet administratio, vt puta si Magistro Militum, velli cura committatur, tunc erit in primo gradu, & sic administratio superueniens vnitur cum priori dignitate, & actus vnitur potentia.

153 Idem perbellè deciditur in *l.1.C.de Consul.in lib.*12. qui *text.* ab omnibus adducitur pro Magno Cancellario, vt prius admissus debeat præcedere, habetur enim in *text.* quod inter Consules prior admissus alios præcedit, etiam quod isti, Consulatus pluries fastigia ascenderint, subnectit deindè Imperator, quod si posterior Consul patritiatus dignitatem consequatur, præfertur Consuli priori, sed si ille prior Consul, qui antè patritiatum secundi præcedebat, consequatur etiam ipse patritiatum, licet post illum prius admissum, tunc patritiatus vnitus cum priori Consulatu, facit ipsum præcedere secundum Cósulem, licèt prius admissum ad patritiatum, & sic *text.* qui adducitur pro Cancellario, in fine decidit articulum pro Admirato, cui licet administratio superueniat post Cancellarium, vnitur tamen cum dignitate, quæ præcellebat Cancellarium, & sic non enumeratur tempus superuenientis administrationis, sed prioris dignitatis, cui administratio adueniens vnitur, & incorporatur tanquàm qualitas subiecto, & sic rectè applicantur dicta Iura ad omnes habentes septem Officia, vt quando admittantur ad Consilium actu, retineant eundem locum, quem prius habebant in eod.Cons. & sic administratio nihil noui dignitati tribuat, quod si procedit in omnibus, præcipuè applicatur ad Magnum Admiratum, qui ex natura Officij est non solùm Collateralis Consiliarius, sed Generalis Classium maritimarum, & sic Collateralis rei bellicæ, & quando Rex vocat ipsum ad Consilium Guerræ concedit illud, quod est proprium sui Officij, & sic optimè applicantur verba, & mens *text.* præallegati in *l.2. vt digni ord. seru.* ibi: *Si Magistro militum, belli cura committatur*; (Erat ibi Magister militum idem, quod hodie Capitaneus generalis, *Rebuff. in rub.de præf.prat.& magn.milit.lib.*12. vbi dicit, idem esse, quod Comestabulus, qui in Regno est Generalis per Terram, Admiratus autem Maris.

154 Sed erat Magister Militum vacans, quia non habebat administrationem, si deindè Imperator aliquam curam rei militaris committat, erit in primo ordine, quia non ampliùs vacans; Ità Magnus Admiratus est vacans respectu rei militaris, committit modo Rex curam rei militaris, erit in primo ordine, & non in secundo; Notorium est enim, quod Domini de Consilio Guerræ dicuntur actu seruire, dùm consulunt Regem: Adeòq; sunt immunes ab onere adohæ; quæ soluitur loco seruitij personalis, quando Bellum est in Regno, nam qui actu seruiunt, sunt immunes ab Adoha, quæ fuit subrogata loco militaris seruitij, *Iseru. in cap.1.si quis de Manso de controu. inuestit. & in cap.feud. Adohare*, & quod Domini de Consilio sint immunes ab onere adohæ, est *text.* singularis in *l.1.C.de Castr.omn.pal.pecul.lib.*12. què *text. Lucas de Penn.* intellexit etiam in Adoha, licet *text.* loquatur de alijs oneribus, Adoha tunc non erat cognita, & non omittam vnum, quod dicit *Luc.de Penn.* dùm disputat articulum exemptionis Adohæ, inter alia arguit contrà, ex eo, quod Dominus *Bartholomęus de Capua*, qui fuit Magnus Prothonotarius, & Collateralis Consiliarius, nihilo-

nihilominùs impetrauit à Rege Priuilegium exemptionis Adohæ, nolui omittere, quod dignitates ex septem Officijs, & Collateralis Consiliarij, fuerunt apud antecessores Illustrissimæ familiæ de Capua ab annis tercentum &c.

155 Sunt verissimæ Iuris conclusiones, ex præallegato *text.*& omnes *DD.*ità intelligũt, & distinguunt, & optimè inter alios *Rebuff. in d.l.1.de Consul. à 1.vsq; ad n. 3.* ibi distinguit prioritatem ex tempore, & ex dignitate, quæ superat prioritatem temporis, non enim semper datur prærogatiua inspecta prioritate temporis, sed datur etiam respectu prioritatus gradus, in quo non attenditur tempus, ad *text. in cap.statuimus extra de mai.& obed.*vbi licet in eod.Capitulo omnes sint Canonici, nihilominùs nouissimè assũptus ad loca alicuius dignitatis,vt puta, Archidiaconatus, vel alterius, præcedit alios Canonicos antiquiores, sequitur *Io: Andreas in d.cap.statuimus n.3.* vbi declarat,in quibus consistat hæc prioritas, & præcedentia,*Imol. ibidem n.3.*& *Bal.in additione ad Io: Andream in d.cap.statuimus in princ.lit.A.glos.singularis in cap. cum olim in verb. in sessionibus de consuet.* vbi dicit, quod si omnes sint Canonici, maior dignitate est præferendus, *Roman.* omninò videndus *in sing.698. Boer. in addit. ad tractat.de Author. Magni Consilij, num.65. cum seq. Dec.in cons.161. & in l. cum quid nu. 24. & 28. ff. si cert.,pet.* Ità in casu nostro, omnes sunt in eodem Consilio,sed Admiratus antequàm vocaretur à S. Maiestate ad exercendum Titulum Collateralis Cons. sedebat in hoc eodem Cons. & præcedebat Cancellarium, quomodò nunc amittet locum, quem tenet in eodem Consilio, postquàm priùs habebat maiorem dignitatem, sed vterq; tàm Admiratus, quàm Cancellarius carebant administratione, superuenit prius administratio Cancellario, deindè Admirato,præferendus est Admiratus, vt dixi, & est satis apertus *text.in d.l.2. C.vt dignitat. ord.seru.* & ibi *Luc.de Penn. Bart. Io: de Platea*, & omnes, & in hoc *text.* dixerunt *DD.* quod prius licentiatus, & posteà Doctoratus præfertur Doctori medio tempore Doctorato, *Aret.in §.quædam num. 10. instit.de action. Alex.in addit.ad Bar.in l.1. litt.E. ff. de obsequ.à lib.præst. Chassan.*latè *in Cathal. gloriæ Mundi par.10.considerat.34.*

156 Argumenta verò adducta pro Cancellario vnica solutione tolluntur, quia procedũt quando illa maior dignitas esset penitùs separata,& nihil pertineret ad illud Officium, siuè Collegium, secùs autem si illa maior dignitas pertineret ad Officium, proùt est in casu nostro, nàm proprium est Magni Admirati,& aliorum ex septem Officijs, quod sint de Collaterali Consilio.

157 Et in hoc nemo ex Doctoribus dubitauit, cum omnes, qui dixerunt maiorem dignitatem non tribuere præcedentiam,id sanè intellexerunt in dignitate penitùs separata, *Gemin.& Philipp. Franch.in cap.à collatio. de appell.in 6. Barb. in cons.5. col. 2.* ex mente *Abb.in cap.auditis de elect.* & *Felin. in cap.ex literis col.1.de probat. & in rubr. de maior.& obed.col.3.& Loffr.in § feud.in cap.omnes si de feud.defunct. milit.* Qui dùm plura adducit pro Dominis Regentibus contrà Marchionem, semper se fundat in hoc, quod Titulus Marchionis est penitùs separatus à Collaterali Consilio, licèt enim titulo decorati, appellantur à Rege Consiliarij simplicitèr, non tamen appellantur Collaterales, proùt Domini ex septem Officijs.

Et ex hoc est ratio diuersitatis, quando concurrit nouissimè assumptus maiori titulo, cum antiquiori minori titulo decorato, licet ex diuersis non possit fieri illatio.

158 Tandem non omittam argumentum, quo etiam *Loffredus* vtitur, nempè quòd in persona Magni Admirati concurrunt duæ dignitates, nempè Principis, & Magni Admirati, quod à Doctoribus satis ponderatur in hac materia, ex regula *text.in Authent. sic itàque, C.commun.de success.cap.1.de treg. & pac.Bald.in l.sed & Milites, ff.de excus.tut. & Alex.in l.centurio nu.14. ff.de vulg.& pupill. substit.*

Et eodem iure, quo Cancellarius obtinuit contrà alios antiquiores, eodem iure Admiratus obtinebit,vt spero.

Ascanius de Stabili.

159 Sed libet afferre allegationem pariтèr pro dicto D. Cæsare de Auolos Magno Cãcellario tunc elucubratam, tenoris, qui sequitur:

ALLEGATIONES

Pro D. Cæsare de Auolos.

Controuersia extrà Iudicium orta inter D. Cæsarem de Auolos Magnum Cancellarium, & Principem Conchæ Magnum Admiratum nouitèr creatos de Consilio Status, quis ipsorum in Consilio præcedere debeat; ex subscriptis conclusionibus facti, & iuris procùl dubio in beneficium D. Cęsaris decidenda erit.

160 Prima conclusio facti est, D. Cæsarem fuisse primò creatum, & sub hoc fundamento erit iudicandum.

161 Secunda erit,in hoc cœtu Consiliariorum Sta-

Status solitum esse adscribi, diuersa genera personarum, priuatos puta equites, seù patritios, Regentes R. Cancellarias, qui eò ipso, quod sunt Regentes, sunt de Consilio Status, Patritios titulo decoratos, vt sunt Principes, Duces &c. & Magnates, qui septem Regni Officijs potiuntur, omnes istæ personæ sunt diuersi generis, diuersiq; ordinis, & quodlibet genus de per se, absque dignitate, seù Officio Consiliarij, vnum præcedit aliud in quibuslibet actibus indifferentibus; Nam Regentes præcedunt Equites priuatos, Titulati præcedunt Regentes, & decorati septem Officijs Regni præcedunt Titulatos.

162 Tertia conclusio, quod quando aliqua persona istorum generum Officio Consiliarij Status decoratur in Consilio primò electus, posteà electum præcedit, scilicet posteà electum, eiusdem tamen generis, seù ordinis, non autem posteà electum alterius ordinis maioris, puta Eques priuatus primò electus præcedit alium Equitem priuatum posteà electum, non autem Regentem, seù Titulatum posteà electum, & sic Regens primò electus non præcedet Titulatum, & paritèr Titulatus primò electus nō præcedet aliquem ex septem Officijs; Hæc conclusio est vera in facto, & est iuri consona per *text.* ad literam *l.1.de Cons. lib.12.* vbi *Consul primo electus præcedit posteà electum*, nisi posterior electus esset patritiatus dignitate suffultus, nam tunc quia dignitas patritiatus est maior dignitate Consulatus, posteà electus Consul, qui est Patritius primò electum Consulem non Patritium præcedet, ad idem *text. in cap.statuimus, de maiorit. & obed.* vbi *secūdo loco receptus in cap. qui maiorem ordinem habet, præcedit primo loco receptum habentem minorem ordinem*, & inde dixerunt Doctores, quod in dignitatibus duplex est ordo tēporis, & qualitatis, seù maioritatis, & vbi ordo maioritatis adest, de ordine temporis non curatur; nam ordo temporis attenditur inter habentes æqualem dignitatem, sed vbi sunt inæquales dignitates vna maior altera, & diuersi ordinis, seù gradus, de tempore ratio non habetur, *Lucas de Penn. in Rubric. C. vt dignitatum ordo seruetur lib. 12. Rebuff. in l.1.de Consul. num.2.* ibiq; *Ioann. de Plat. num.7. D. de Ponte in cons.14. num.40.* cum alijs latè per *Chassan. in Catbal. gloriæ mundi in 1.par. 78. consid. in 7.par. 9. consid. in fine*, licet *Loffr. in sua paraphr. de feud. militis defunct. in 3.col.* contrà teneat, cum quo fuit conformis *Reg. Lanarius in cons.62. & 88.* Et licet huic conclusioni videatur resistere vulgata regula, quod Episcopus, quando sedet vt Canonicus, non præcedit Canonicos antè ipsum in Canonicatum electos; Nam vltrà alias responsiones, vt breuis sim, id potest esse in hoc Regno, vel ex Statuto Regis *Caroli*, vt refert *D. de Ponte in cons. 14.* vel ex vetusta obseruantia toleratum, & hodie sic obseruari, & in materia præcedentiæ obseruantia præualet, vt inferiùs dicam.

163 Quarta, & vltima conclusio facti erit, in hoc Consilio Status, aliam esse vetustam obseruantiam, seù stylum, quod inter illos de Consilio, qui sunt eiusdem generis, seù ordinis attenditur solùm antiquitas in Consilio, licet in eorum persona sit maior dignitas illius ordinis, cuius sunt exempla in Equitibus priuatis, licet posteà electus in Consilio sit illustrioris sanguinis, vel in aliquo præcedet primò electum in alijs actibus, tamen in Consilio primò electus præcedet in ordine Titulatorum, licet posteà electus in Consilio sit Princeps, non præcedet anteà electum, qui esset solum Comes, *D. de Ponte d. consil. 14. sub n.54.* & sic videmus obseruari.

Hæ conclusiones in facto sunt verissimæ, ex quibus resultat vna iuris conclusio, quæ decidit controuersiam.

164 Et erit, quod in materia præcedentiæ obseruantia præualet; nàm vnaquæquè Ciuitas suo sensu abundat, vltrà Doctores in *cap. cum olim. de Consuet. Bart. in l. non tantùm*, per illum *text. ff. de Decur. Bal. in l. obseruare, §. antequàm, ff. de off. Proconf. Chassan. in Catbal. par. 5. 43. consid. Bellug. in suo Spec. in tit. de for. & ord. num. 10.* vbi bona *additio in ver. Consuetudo*, omnes congerens, si Consuetudo obseruantia, seù stylus attenditur. Nā dicit, quod stylus Curię attēditur in hoc Cœtu, seù Curia Consiliariorum Status, in quo, quando ordines personarum conueniunt, stylus, & obseruantia est, quod in personis eiusdem ordinis non maior dignitas, sed quis prior fuerit in Consilio attendatur: ergò D. Cæsar, vti primus de Consilio, venit Principi Conchæ præferendus omni difficultate cessante, & ne sine particulari decisione pertranseam, *Ioann. de Platea in d. l. 1. de Cons. in princ.* id in specie decidit ex *text.* ibi, *quod Consul primo electus præcedit secundò electum*, nisi iste secundus esset alterius ordinis maioris, puta Patritius, *Ioann. de Plat.* nisi & ipse prior electus Consul post patritiatum secundi Consulis adeptus fuerit similitèr patritiatum, quia tunc præferetur, cum fuerit prior in Consulatu, licet secundus in patritiatu; hic est casus noster, D. Cæsar præcedit Principem in Consilio vti primò ibi adscriptus, sed quia Princeps præcederet vti decoratus altera dignitate, non præcedet, quia D. Cæsar est similitèr decoratus illa altera dignitate, licet sit inferior; Nàm in casu *Ioann. de Plat.* ille secundò patri-

tritius, vti secundò loco effectus patritius, erat inferior primo, *Ioann. de Plat.* sequitur *Rebuff.* ibi *in princ.* & antè ipsos, hoc dixit *glos.* ibi, *in verbo posthabitus*. Nec dicatur id non facere ad casum, quia ibi patritij erant æqualis dignitatis, sed hic Magnus Admiratus est maioris dignitatis; etenim respondetur adhùc inter patritios dari præcedentiam, nàm primò electus patritius præcedit secundum, sed meliùs legatur, rogo *Ioann. de Plat.* ibi in *ver. ex quo infertur*, nàm dicit, quòd quando duo habent æqualem dignitatem, & ambo habent æquales dignitates, & si vna sit maior altera, adhùc in æquali dignitate attenditur ordo temporis, nulla habita consideratione alterius dignitatis, & si maioris: hæc decisio omnem tollit difficultatem, & idem videmus esse in Titulatis, vt suprà dictum est.

165 Hic non omitto, quod *Loffred. in illa sua alleg. pro Regentibus vbi supr.* dicit, quod quando illa altera dignitas, quæ est in persona secundi electi, non est pertinens ad Collegium, in quo præcedentia contenditur, nō facit illum præcedere, consideretur modò, in quo pertinet Officium Admirati ad Consilium status; profectò in nihilo: ergò ista dignitas Admiratiæ, & si sit maior, vti non pertinens ad Consilium, præcedentiam non tribuit.

166 Superest respondere obiectionibus, quæ ex aduerso fiunt, dicunt primò Aduersarij quartam conclusionem suprà factam, quod inter illos eiusdem ordinis non attenditur qualitas maior, sed ordo temporis, esse contrà Ius, sed per Consuetudinem sic obseruatum non in omnibus, qui in Consilio præsunt, sed solùm in Titulatis, & si hæc est talis Consuetudo, vti contrà ius, non extenditur ad septem Officia, quæ consistunt in altero genere, vt per *Doctores* omnes in *l. de quibus, ff. de legibus*, & quod sit contrà ius alleg. *leg. 1. C. de Consul.* dùm in limit. dicit *textus*, quod patritius effectus Consul, præcedit alium primò Consulem, non patritium; ità Princeps effectùs de Consilio deberet præcedere Marchionem primò de Consilio; Pro quo aduertatur, quomodò difficultas euanescit; Dicimus primò Consuetudinem hanc, si Consuetudo appellari potest, non esse contrà ius, sed secundum ius, vel ad minùs pretèr ius, quod sit secundum ius patet; illa *lex 1. de Consul.* loquitur in primo casu, quando vterquè est Consul tantùm, & sic ambo sunt vnius ordinis, quod tunc attendatur ordo temporis; in secundo casu, quando vnus est duplicis ordinis, & alter vnius ordinis tantùm, tunc ille, qui est duplicis ordinis, præfertur, & hic non est casus nostræ consuetudinis, sed quando ambo sunt duplicis ordinis, hoc non dixit illa lex, & est casus noster, scilicèt, quando ambo sunt Titulati, & ambo de Consilio, tunc quis præferatur, illa lex nō dixit, sed dixit ibi *Ioann. de Plat. & Rebuff. vt supr.* dictum est, quod præfertur primò Consul, & sic primò de Consilio, & hæc est nostra consuetudo, quæ ex prædictis, vel est secundum ius, & res est in tuto, vel est præter ius, postquàm illa lex hoc non dixit, & similitèr res est in tuto, nam vera est conclusio de iure, quod consuetudo, quæ iuri non aduersatur, extenditur ad casum similem, maximè in eodē Tribunali, *DD. in d. l. de quibus*, & signantèr *Paul. de Castr. num. 2. Ias. nu. 14. Fel. in c. auditis de præscript. nu. 21. vers. quinta, & vltima declaratio*, & alij relati per *Roc. de Curt. de Consuet. sect. 4. nu. 3. & 4.* estò esset in alio Tribunali, eiusdē tamen Ciuitatis, & etiam si esset contrà ius, licet secùs sit in diuersis Ecclesijs, *Roc. de Curt. vbi supr. num. 17.* & ratio est, quia in curijs eiusdem Ciuitatis idem populus est, sed in pluribus Ecclesijs non sunt ijdem Clerici.

167 Dicimus secundò, & meliùs, quòd in casu nostro non tractatur de extensione consuetudinis de casu ad casum, vel de Curia ad Curiam, sed sumus in vna, eademq; Curia, in qua conueniunt, dicta genera personarum, scilicet Personæ priuatæ, Togatæ, Titulatæ, & decoratæ septem Officijs: Casus decisus in hac curia, & sic stylus curiæ, qui est obseruatus vsque nunc in primis tribus, quia in ipsis casus euenit, quare non est obseruandus in quarto genere? nunc, quod in ipso casus contingit, profectò non video, vbi sit extensio, quomodò enim fingi potest, quod plures personæ, quæ in vno Tribunali conueniunt, & si sint diuersi generis, velint in vno, eodemq; Tribunali vti diuersis iuribus, Clerici, dùm veniunt in Curia seculari, vtuntur lege Curiæ secularis, & maximè quia obseruātia, seù stylus iste fuit introductus cū assistentia Principis, & quandoq; interfuerunt istæ personæ ex septem Officijs, ex quibus procul dubio difficultas extensionis consuetudinis ad casum nostrum adaptari non potest.

168 Dicitur septimò ex aduerso, quod Magnus Admiratus est etiam Princeps, & sic vti duabus dignitatibus decoratus, præcedere debeat, ad dicta per *Bal. in l. sed & Milites de excus. tutor.* hoc non meretur allegari in Regno, nam quando maior dignitas absorbet minorem, minor maiorem non auget, etenim Marchio, & Comes non præcedit Marchionem tantùm, qui primò fuit Marchio.

169 Vltimò audio allegari, quod dignitas

Zz Con-

Consiliarij Collateralis est annexa cum septem Officijs, & quando vnus creatur ex septem Officijs, est statim Consiliarius, licet non habeat exercitium; hoc in aëre figuratur, nàm priuilegia illud non dicunt, imò, dùm conceditur dignitas Collateralis istis personis, dicitur: *creamus, facimus &c.* quæ denotant tunc ipsis dari dignitatem, & non, quando fuerunt creati ex septem Officijs, sed meliùs argumentum retorquetur, nàm D. Cæsar fuit ex septem Officijs antè Principem Conchæ, & sic fuit antè de Consilio; Et demùm exercitium fuit ipsi anteà datum, qua de re, vel attendimus tempus creationis, vel tempus dati exercitij, vbicumque Princeps se vertit, erit Don Cæsari postponendus.

170 Et pro Regni Thesaurario, contrà Dominos Quinque Sedilis Nidi, scripsit *Cons. de Anna cons. 40. lib. 1.* Sed inter Barones Titulatos, & Dominos ex septem Officijs super præcedentia votandi in eodem Sedili Nidi, infrascriptum reperimus Iuris Responsum manu exaratum.

Pro Illustr. Dominis Titulatis Plateæ Nidi.

171 VErtente quæstione in Sacro Cons. inter Dominos Barones Titulatos, & Dominos ex Septem Officijs super præcedētia votandi in Sedili Nidi, comparuerunt Domini Deputati omnium Platearum aliorum Sedilium, petentes causam debere remitti ad Dominos Quinque, & in hoc satis elaborarunt.

Rogo, vt aduertatur, quod Illustrissimus Dux Seminariæ, qui suam, & aliorum causam gerit, non contradicit potestati Dominorum Quinque, imò totis viribus illam tuebitur, sed non in hac causa, vbi habitus fuit recursus ad Sacrum Consilium, in quo Domini Quinque intendebant perturbare ordinem solitum, & iàm perturbauerunt, vt in duabus vltimis Plateis *fol. 167.* & alia *fol. 170. àt.* & concludit libellus mādari Dominis Quinque, vt non perturbent ordinem: fatentur ergo Barones Titulati potestatem Dominorum Quinque, dùm petunt ipsis mādari, nec credo, quod Deputati prætendant non posse haberi recursum ad Superiores.

172 Dùm verò ampliùs dicunt Domini Deputati, quod sit votandum per ordinem maioris ætatis, & non dignitatis, in hoc non sunt audiendi Deputati aliarum Platearum, quælibet enim Platea suo proprio more regitur, & de vna ad aliam non infertur, satis enim differunt in modo votandi, in eligendo Officiales, & in numero Officialium, vt in lectura Capitulorum vniuscuiusque Plateæ dignoscitur, cum igitùr sit particularis controuersia in Platea Nidi, aliæ Plateæ non sunt audiendæ, etiam pro bono regimine, ne impendatur publicum nomen in priuatis controuersijs vnius Plateæ tantùm.

Non omittam, quod in hac causa tractatur inter ordinem, & ordinem, nempè inter Barones Titulatos, & inter Tenentes septem Officia.

173 Sed ad rem deueniendo, cum tota vis causæ sit in more solito huius Illustrissimæ Plateæ; in ijs enim spectanda est consuetudo, vt notat in *l. 1. C. vt dignit. ordo seru. & in l. fin. §. penul. ff. de muner. & honor.* prædictum fundamentum erit, quod in hac Platea datur prioritas ex dignitate Tituli, non solùm inter omnes de Platea, sed etiam in officio maiori, nempè inter Dominos Quinque, licet enim sint Officiales, & vt tales sedeant, nihilominùs in exercitio eiusdem officij, Titulatus vnus ex Quinque præcedit, vt ex discursu omnium librorum Plateæ, & ex hoc conuincuntur adesse ordinem per dignitatem.

174 Secundum erit demonstrare, quod ab immemorabili tempore habuerint priorem locum in votando ad septem Officia, quod euidentèr apparet in libris Sedilis semper, quod casus contingit ab anno 1507. nam antiquiora volumina non reperiuntur, vsq; ad præsens tempus, de quorum librorum veritate, & fide non est dubitandum, sunt enim scripta manu Secretarij Plateæ, qui sempèr fuit publicus Notarius, & adsunt etiam nonnulla publica instrumenta, & omnes conclusiones, quæ continent ordinem prædictum prioritatis, sunt subscripta propria manu Dominorum Quinque, vel maioris partis.

175 Ex ijs, inquam, libris apparet primum locum habuisse Titulatos, vt ex paruo libro Capitulorum, & signantèr in instrumento de anno 1524. & in alijs libris sequentibus vsq; ad præsentem annum, & ridiculum est contradicere, quod hic ordo scripturæ non probat prioritatem dignitatis; censetur enim dignior, qui primo loco nominatus est, *glos. in Clem. 1. de Baptism.* & *in Authent. de defensor. Ciuitat. §. vltimo, vers. maximorum, Bal. in Authent. hoc ampliùs in fin. column. C. de fideicomm.* & quod primò scriptus censeatur dignior, est *text. in l. generaliter, §. quod ergo, ff. de fideicomm. libertat.* & ibi *Angel. & in cap. nec ij de solution. & in c. mandato de rescript. in 6.* & *glos. in c. quorundam, in ver. prædictorum de election. in 6.* dicit, attendi etiam super-

perscriptionem, quoad præeminentiam, idemq; *gloss.in Clem.2.de rescript.*

176 Nec refert, quod Domini ex septem Officijs in præsentia Suæ Maiestatis, vel Excellentissimi Proregis præcedant dominos Titulatos, tunc enim sunt in exercitio Officij, & cum faciant vnicum corpus, monstruosum esset diuidere caput à suis membris, sed extrà illum locum, extrà exercitium Officij, sunt præferendi Titulati, cum habeant dignitatem, & dignitas Ducatus, vel alia inter Regales dignitates connumeratur, vt dicit *Isern. de feud. March. in princ.* adeòq; filius Ducis etiam in vita patris dicitur Dux, vt ibidem *Isern. post num.4.vers.vnde hodie, & in cap.1.num.2.quis dicatur Dux*, Officium verò non est dignitas de per se, sed habet dignitatem annexam, quæ præualet in exercitio Officij, & non extrà, quæ distinctio est de mente, *Isern.in locis præcitatis*, vbi distinguit, an Ducatus, vel Marchionatus sit datus in Officium, quando enim in Officium, dicit, quod non egreditur personam, & filius non appellabitur Dux, vel Marchio in vita patris, si verò in titulū dignitatis, tunc Regalis dignitas est, & filius gaudet in vita patris.

177 Quod si allegarent in Parlamento generali habere præcedentiam, replicatur illud processisse ex decreto, siuè ordine Collateralis Consilij in anno 1549. pro illo Parlamēto tantùm pro bono regimine, ad hoc ne Princeps Salerni, de cuius fide dubitabatur, impediret Regium Seruitiū, vt refert *Freccia in sua quæst.fol.mihi 23.& 24.*

178 Vltrà quod, ex hoc non potest inferri ad hanc Plateam, in qua habemus antiquissimū morem in libris contentum, secundùm quem morem, & solitum est iudicandum.

179 Non omittam, quod in hac Platea sunt etiam in alijs priuilegiati domini Titulati, prohibetur enim in *primo Capitulo de anno* 1507. quod nemo admittatur ad Officium ex quinque, nisi sit annorum triginta, verùm si fuerit Titulatus, admittatur annorum viginti quinque; Item in votando non admittitur, nisi annorum 25. Titulati verò annorum decem, & octo. Reliquum erit, vt Sapientissimi Iudices ità mandent seruari, etiā pro bono regimine, & seruitio Suæ Maiestatis, ad hoc vt Barones Titulati alliciantur accedere ad Plateam prædictam.

180 Ad fundandum verò, quod in Illustribus Sedilibus, siuè nobilissimis, ac præclarissimis huius fidelissimæ Ciuitatis Plateis, nec fuit, nec debeat esse præcedentiæ ordo, tàm in sedendo, quàm suffragia præstādo, dicitur, quod in Sedili priùs fuerunt Equites sine titulo, quàm Titulati, & septem Officia, imò per *Cap.5. Capitulationis* eiusdem Sedilis Nidi in anno 1507. in aggregatione Magnatum septem Officiorum, & Principum Regni, fuit conclusum, præfatos Dominos ex tunc in posterum censendos esse vti antiquos nobiles Sedilis, ideoq; aliam preeminentiam pretendere nequirent; & *in eadem Capitulatione anni* 1507. firmati apparent priùs Equites sine titulo, quàm Titulati, & Domini septem Officiorum, vt legitur in vno ex meis manuscriptis intit. *rerum diuersarum tom. 6. fol.*185.

181 Ex libris eiusdem Sedilis ab anno 1507. (dùm anteà non reperiuntur) perspicitur, indifferentèr inter ipsos, interdùm Equites sine titulo, prælatos fuisse Titulatis, & septem Officijs; interdùm etiam Titulatos alijs, & Equites septem officiorum Titulatis; & multotiès Comites, & Marchiones præcesserunt Duces, Principesquè: Et vice versa iuxtà ætatem, qualitatem, & prudentiam Equitum ad arbitrium Dom. quinque, & sex, vt ostenderetur, non adesse statutum præcedentiæ ordinem.

182 Velle autem præcedentiæ ordinē in Sedili inducere, esset confusio, aut enim præcedentia datur Titulatis, & à Sedili expellerētur Equites septem Officiorum, alijq; Senes prudentes, vtiliores, & necessarij ad res publicas peragēdas, potiùs quā iuuenes Titulati in publicū damnū, nec æquè conueniret, vt Comes tanquàm Titulatus præcederet vnum ex septem Officijs, cum ex Dom. Quinque arbitrio soliti fuerint Principes quoq; præcedere; Aut pro septem Officijs determinaretur, & idem inconueniens sequeretur.

183 Si pro Senibus non Titulatis esset determinandū, illi ex septem Officijs, ac Titulati nō ità ad Plateas accederent, cum ex prudenti Dom. Quinque arbitrio multotiès mox vnus, mox alter indifferentèr honoratus fuerit.

184 Cumq; non fuerit certus præce-

dentiæ ordo, omnes Equites ad Plateam accedunt pro suffragijs dandis,& si ex placito Dom. Quinque septem Officia præcederent Titulatos, ac Senes, aut contrarium fieret, alteri non præiudicatur,tũ quia omnes sunt eiusdem Sedilis, & nobilissimi sanguinis, tùm etiam quia in alia sessione alitèr seruari poterit,& cum mutentur Quinque quolibet semestre, Quinq; successores, inter quos semper adesse solet Titulatus, possunt alium ordinem præscribere, vt meliùs ijs videbitur, ne certus præcedentiæ ordo introducatur.

185 In Platea Nidi adfuerunt Duces exercituum generales, Regni Proreges, & maioris dignitatis, & muneris, quàm Equites septem Officiorum, vel Titulati; imò possent accedere Cardinales, ideò discreto Dominorum Quinque arbitrio secundùm ætatem, & qualitatem aduenie͂tium huiusmodi ordo est remittendus.

186 Rursùs innumeræ lites ex tali præcedentia orirentur, eamq; prætenderent Archiepiscopi, & Episcopi contrà Titulatos, & septem Officia, cum non adsit maior dignitas Archiepiscopali, & Episcopali, & ex libris Sedilis constat, quod Archiepiscopus Hydruntinus Comites, & Marchiones præcessit.

187 Lis quoque oriretur inter Comites, & Marchiones senes, cum Ducibus, & Principibus iuuenibus: Inter Equites senes Cons. Status cum Titulatis iuuenibus,Scribis Rationis, alijsquè: Intèr primogenitos, & secundogenitos Principum, qui in vita patrum non habent titulum: Inter Equites Regios Consiliarios, vel R.Cam. Præsidentes, cum alijs Equitibus natu maioribus sine titulo: Inter Equites habituum S.Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ,& S.Ioannis cum alijs nullo habitu insignitis· Inter eosdem Equites non Titulatos natu maiores, cum illis ætate minoribus, vndè natiuitatis liber cuiusq; habendus esset, & sempèr in quæstione, ità vt potiùs confusio locum haberet, & Regius Senatus in re nullius momenti detineretur, & sæpè forsàn lites gladio dirimerentur.

188 De Iure etiã dicendum est, eos interuenire in Plateis non vti Titulatos, nec septem Officia, sed vti Equites particulares Plateæ, & familiæ, quæ in ea gaudet, ideòq; dignitas, titulusvè ad actum, & regimen Ciuitatis non attinens, non debet esse in consideratione, vt in similibus diximus suprà *n.* 14. 15. 16. *&* 86. Vnde cum nequeat de dignitate, vel titulo in hoc ratio haberi, si esset ordo præcedentiæ attendendus, dandus esset Equitibus grandæuis, cum sint saniores, prudentiores, peritiores, ac vtiliores ad publicas res peragendas, pro quibus omnes congregantur.

189 Notandum quoque est, quod Ecclesiasticis personis à Catholicis nostris Regibus sempèr adhibita fuit reuerentia, teste *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit.* 3. §. 8. *num.* 34. vbi transcribit Epistolam Regis Ferdinandi mandantis, Episcopos debere præcedere Barones, & Comites occasione præce-

190 dentiæ Episcopi Nuceriæ: De præcedentia Vicarij Episcopi cum Canonicis, & Archidiacono, *Menoch. cons.* 51. 52. *&* 257. *Gratian. discept.* 111. vbi *de Luca in animaduers. & in decis.* 16. vbi *Scoppa in obseru. num.* 7. *Danza tom.* 2. *de pugna Doctor. tit. de præcedentia cap.* 3. *n.* 18. vbi etiam de Priore Cleri, vel Capituli, *Iac. Strozz. de off. Vicarij quæst.* 25. *Io: Iacob. Merill. in tract. de præcedentia Vicar.* De Archipresbyteris præferendis Vicarijs Parochialiũ, *Rota par.* 2. *diuers. decis.* 326. Præceden-

191 tiæ ordinem in Processionibus videas apud *Pac. Iordan. lucubrat. vol.* 1. *prælud.* 13. *per tot. Salgad. de Regia protect. par.* 2. *cap.* 9. *à nu.* 19. *Bichium decis.* 566. *Nouar. & Barbosa in Summa Bullar. par.* 2. *tit. de Præcedentia, Lezan. Zerol.* aliosquè, & in Alma Vrbe apud *Gammam decis. Lusit.* 1. in qua refert quoque ordinem habitum inter Prælatos, qui Sacro Conc. Trid· interfuerũt, cui adde *Filesacum in cap. quod sedem,*

§. 1.

§.1. *de off.ord.* Et in processionibus in hac fideliss. Neapolis Vrbe fieri solitis tradit *Carol. Rota in annot. ad Reg. Rouit. consi.102. num.26.* vbi ordinatim enumerat omnes laicorum Confrater-
192 nitates, Religiosos Regulares, & Seculares, Parochos, & Canonicos: Videndi etiam sunt *Iac. Andr. Crusius d. tract. de pracedentia lib.2. per tot.* vbi de præcedentia Summi Pontif., Prælatorum, Monachorum S. Benedicti, Carmelitarum, Carthusiensium, Prædicatorum, Franciscanorum, Iesuitarum, Vicariorum, aliorumq; *Ludouis. decis. Rot.284.& 411. Squill. de priuil. Episc. par.3.cap.20. Genuens. in praxi Archiep. cap.62. Sperell. decis.76.& 175. Riccius in praxi Eccl. tit. praxis pracedentiarum, Altograd. consi.1. lib. 2. Michael Ferrus Manriquez de pracedent. Ecclesiast. Piscar. in praxi Cgrem. lib.2. select.1. Card. de Luca in disc. de praeminentia,* latissimè *Cesar Panimolle decis. fori Eccl. 1. annot.1. vsque ad annot.18.* Ex duobus verò Monasterijs eiusdem Religionis, quodnàm præcedere debeat, vide *Fr. Ant. Tranchedin. consult.14.*

193 Debetur etiam præcedentia in processionibus SS. Reliquijs Sãcti Protectoris primi, & principalis Ciuitatis, vt scribit *Aldograd. controu.93.* & Gubernatores Ciuitatum, quem locum in Ecclesia habere, quomodò thurificari, & Episcopum associare debeant, idem *Panimolle d. decis.1. annot.11.* & an lai-
194 ci possint acquirere ius tenendi scamnum, seù sedem in loco particulari Ecclesiæ, & an transeat ad hæredes, *cit. Aldograd. controu.85.* & quod etiam mulieres possint consuetudine aquirere ius sedendi in Ecclesia, & priùs offerendi, *Io: Faber in §. aliam verò, Instit. de bon. poss. Perez de anniu. lib.1. cap.24. num.22. Gratian. discept. forens. cap.210. num. 34.* & an Principes seculares, ex consuetudine posint habere sedem, aut genuflexorium, vel Thronum cum Baldacchino, videndi *Pignatellus consult. can.7. cit. Panimolle annot.13. à nu. 25.& annot.15. per tot.* & *Iulius Caponus in discept. for.* scribens pro Baronibus Regni Neap. circà sedilia, genuflexoria, Baldacchina, & receptionem cum Pallio *in discept.329. & 330. to.5.*

195 Ad materiam deniquè præcedentiæ adeundi sunt præter suprà relatos *Felix Contelorius in quaest. de praecedentia, Besoldus in tract. de pracedentia, Solorzanus in allegat. praced. pro Supremo Indiar. Cons. Martin. Rumelinus in dissert. ad auream Bullam Caroli IV. Imper. par.3. diss. th.1. Boerius in tract. de praeminentia Magni Cons. cit. Crusius de pracedentia, Melchior Alciat. de praced. Christian. Castels tract. de pracedentia, Bern. Zieritzius tract. de pracedent. Alphons. Garzia de sessionib. Arumaeus de session. prarog. M. Anton. Sabell. in summa diu. tract. § pracedentia, Iacob. Houuel. in dissert. de pracedentia Regum Hisp. Gall. & Angl. Speronius Speroni della precedenza de Prencipi, Oncieu de la precedence de la noblesse sur les Syndics du Tiers Estat, Chenu tit. 32. des prerogatiues, Thomas Balthas. Iessen in disp. de Iure præcedentiæ, Iacob. Gothofred. in Diatriba de Iure præcedentiæ,* alijquè.

AD QVÆST. VIII.

An, & qualitèr sit verum, quod Ciues in hoc Regno non possunt discedere à propria Patria.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

C*Iues, an possint discedere à propria Patria à n.1. & quid in angarijs, & perangarijs à n.23. ad 27. & adducitur luculentum* Auth. *Responsum* pro Ill. Marchione S. Georgij D. Iacobo Milano *n.34. & 35.*

Decisionem *istam exararunt* R. Tapia, *&* Rodoerius *in locis indicatis num.10. & 12.*

Episcopus, an possit reuocare Presbyterum extrà Diœcesim habitantem n.2.

Baro terribilis, & crudelis an possit Vasallos

los auocare num.4.5.7.8. & 11.
Ciues, & subditos seruari, & in Patria manere Reip.interest n.5. 6.20. & 35.
Barones Vasallos affligentes priuari possunt iurisdictione n.9.
Baroni licet eijcere Vasallum tumultuosum d.num.9.
Vasalli demaniales, an possint à Rege reuocari à Terris Baronum nu.12. & 13. 17. & 18. & quid si Neapolim peterent n.14.
Vasallo discedente, cuiusnàm interesse consideretur n.15.& 16.
Subditi Regis, an possint recedere à Regno, vt habitent extrà n.19.20. & 21.
Subditus recedens extrà Prouinciam sub alio Principe, an origini renunciasse dicatur n.22.
Angarij, & perangarij Vasalli qui nàm sint à n.28.ad 33.& n.3.

1 Licet hac in quæstione tradita, luculentissimè examinata sint, attamen ex ijsdem ab eodem *Reg. Moles* enucleatis conclusionibus, obseruanda hæc non omittimus; nempè, quod estò libertas illa naturalis in quolibet insita, etiam à propria Patria discedendi, quodãmodò vulnerata agnosci posset in Ciue, qui semèl Patriç munus suscepit, vt illo priùs non expleto recedere nequeat, sicuti etiã est in Vasallis angarijs, ac perãgarijs, siuè in singulis ad seruitia personalia obligatis, idq; etiã ratione subuentionis, quam Barones à Vasallis exigunt, ratione seruitij, quod Regi præstant, quemadmodùm ex quo Vniuersitas læderetur, ob Vasallorum recessum ratione onerum, quæ illi subire tenentur, & sic, ad instar Officialis pro eius interesse auocari posse Vasallum, siuè subditum; proùt etiam est
2 in Episcopo, vt posit Presbyterum extrà Diçcesim habitantem reuocare, quod exponit *Reg.de Marin. 1. resolut. cap. 107. à num. 1.* cum Episcopus, Baro, & subditi dicantur correlatiui, & mutuò debeat corũ esse adiutoriũ, vt latè exponit *Helisæus Danza ad Gram. dec.90. in addit. à num.1. per tot.* Attamèn R.Cam.in specie, de qua agebatur in causa relata ab eodem *Reg.* nostro hìc *n.24.* non in genere, sed particularitèr iuxtà casus, de quibus ibi, specialitatem decernendo contrà Baronem iudicauit, Quia puta dubitatum fuit de concludenti probatione angariæ, dùm testes Vasalli vti angarij, nõ fuerunt habiti pro legitimis ad fauorem Baronis, proùt apud *Reg.Reuert. decis. 398.in fin.* idem iudicasse Reg. Cam. legitur in vasallo *Thor.in compend. decis.to.1. verb.Vasallus an possit testificari*; similitèr quia seruitia Ærariatus, Camerlingatus, & Baiulorum non fuerunt pro angarijs existimata, cum sordida non sint, & ab illis Regni Vniuersitates minimè exemptæ veniant, vndè ordine Vniuersitatis vti Ciues,
3 non vti Vasalli subire tenentur, quamvis exteri sint, animum tamen permanendi habentes; Proùt etiam aliæ prçstationes, quæ fiunt à Vasallis Baronibus tortani, lignorum pro molendinis, & vigesima pro satis extrà territoriũ, nec pro angarijs fuerunt à Regia Camera iudicatæ, sed potiùs pro introitibus feudalibus existimatæ, & proindè tales Vasallos recedere posse à proprijs Terris, estò ad præstationes præfatas obligentur; Quod tamèn secùs esse hìc *n.40.Author* tradit, in Vasallis ad seruitia personalia obligatis, vtpotè quando Baro ex priuilegio hominis, vel legis habet ius in Vasallis, quod habet Rex, qui solus est Dominus personarum, ex *Constit.Regni, quia frequẽter.* Quod ius non censetur translatum in Baronem sub generali aliqua concessione, siuè priuilegio secundum *Auth.* nostrum *n.42.* vbi *in num.seqq.* pro libertate Vasallorum concludit; Ità quod liberè recedere possint, nullumq; Fisci interesse considerari, dùm si recesserint ab aliqua Vniuersitate, soluent in alia, quò vadunt, estò vsquè ad nouam numerationem soluant in illa Vniuersitate, à qua recesserunt, & sic introductam esse consuetudinem, vsumq; in Regno, vt Vasalli liberè recedere posint *ibid.n.50.* Et in noua numeratione numerari possunt in ea pa-

patria, quam capiunt, neq; esse in consideratione possessionem, seù quasi seruitiorum personalium pro Barone: tùm quia Vasallus nequit se obligari Baroni ad personalia seruitia sine assensu, tùm etiam, quia tales possessiones extorsiones à Baronibus introductæ dicuntur, ac præscriptio Baronis in eadem quasi possessione seruitiorum interrumpitur per murmurationes; Et exinde Ecclesiam noluisse decimas de Iuribus de nouo quæsitis in Regno, vt in *nu.*57. Quod maximè esse considerandum aduertit, respectu illius vigesimæ, quæ exigebatur per illum Baronem de satis extrà territorium, quia videbatur quædam extorsio, quæ etiam à Vasallis perangarijs non deberetur, *n.*58. Et *n.* 60. aduertit Dominos de Camera plurimùm
4 considerasse, quod ille Baro erat admodùm terribilis, & malè agens cum Vasallis suis, quo in casu etiam cessãtibus rationibus adductis, ex isto solùm non potuisset Vasallos suos auocare ex *Parid. de Put.* & alijs, & præsertìm ex *Deutor.* 13. ibi: *Non trades seruum Domino suo, qui ad te confugit, habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, & vnam vrbium requiescet, ne contristes eum;* Vndè *nu.*61. inducit, tales quæstiones in hoc Regno non fieri, nisi ab his, qui sunt Tyranni, ipsosq; Barones ità existimari, & ità decisum in Camera refert, miraturq; de decisionibus aliàs in contrariùm per S.Cons. emanatis.

Ex quibus, satis clarè constat, quod licet *Reg.* noster hìc materiam huius quæstionis doctisimè examinauerit, decisiones tamen per ipsum traditas, in particularibus casibus, non in generali articulo fuisse prolatas, vt ipse etiam *n.* 24. meminit, puta quod vel fuerat casus non probatæ angariæ, aut perangariæ, siuè seruitij personalis nõ legitimè constituti, siuè acquisita possessio, vt per *Capyc. decis.* 168. *& Thor. in compend. decis. tom.* 1. *Vasalli angarij,*
5 vel vbi nimia sæuitia Baronis, viam etiam aperuit Iudicantibus, contrà Barones ipsos, & pro libertate, ac subditorum tuenda vita pijssimè iudicare, *Barra contr.* 5. *n.* 5. nè subditi tyrannicè opprimerentur à suis Baronibus, sed ità ab omni persequutione seruarentur, alium locum tutiorem, benignioremq; Dominũ adeundo, cum gloriosiùs sit iuxtà *Antonij Pij* dictum, vnum Ciuem seruare, quàm mille hostes occidere, *Io: Harprect. super Instit. proem. in verb. Pius,* & ob salutem pu-
6 blicam, siuè subditorum, leges etiam transgredi permittitur *l. si quis in graui* 3. *§. de his quoque* 16. *D. ad S.C. Syllan. l. si quis filio* 6. *§. quid tamen* 9. *D. de iniust. rupt. irrit. fact. testam. l. iubemus nullam* 10. *C. de Sacr. Eccl.* vnde ob nimiam Viri sæuitiam authoritate Ecclesiæ quoad thorum fit separatio, *c. literas* 13. *ad fin.* ibiq; *Abb. & Can. extr. de restit spoliat. Ioachin à Beust. in tract. de matr. c.* 9. *&* 10. nec redire tenetur
7 etiam si iuret, & caueat de non offendendo, & in illo casu dotem vir vxori restituere tenetur *R. Sanfel. in praxi iud. sect.* 9. *n.* 7. *& seqq.* vbi *n.* 20. quod si non sufficiunt dotis fructus ad alẽdam vxorem, tenetur illi alimẽta præstare, & si nõ habuerit dotem, tenetur vir illi quartam bonorum assignare *ibid. n.* 11. & quid obseruatum in hoc vide eundem in *dec.* 293. & Iudicis arbitrio remitti, quæ nam sit sufficiens sæuitia, vt liceat Vasallo recedere, & quæ in filio, seruo, & vxore *ibid. n.* 13. sic, & pater filium, quem malè contrà pietatem affecit, emancipare cogitur, eiusquè successione priuatur *Mynsinger. in §.* 2. *Instit. de his, qui sunt sui, vel al. iur. vers. sed & maior n.* 6. *Io: Fab. n.* 7. *Heig. num.* 13. *Vasqu. lib.* 1. *illustr. contr. cap.* 8. *n.* 26. *& seq. Nicol. Euerhard. in praamb. locor. legal. nu.* 26. alijq; ab his citati. Imò ex hoc non solùm libertas quocumq; alibi ire subditis permittenda est, licet præiudicium adsit sæuientis Baronis, verùm etiam priuandus est ille iurisdictione ciuili, & criminali in Vasallos *arg. §.* 2. *tit. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. l.* 1. *§.* 2. *& l.* 2. *D. eod. l. vn.* ibiq; *DD. C. de emendat. propinquor. Doct. Mart.*

to.4. Dig.nouiss.tit.Subditi c.1. & 2.fol. 113.decis.Parlamenti Delphinatus 334. & seqq.par.1.apud Franc. Marc. etiam eos, quos non grauauit, vel etiam cogendus est ad feudi, quo abutitur, venditionem, & qualiter dicatur abuti, & puniendus sit, & quod Regis sit interesse, nè Vasalli à Baronibus angarientur, eosq; locupletes habere, nè impotentes reddantur ad solutionem fiscalium functionum, latè declarat post alios *Prat.discept.for.lib.1.cap.11. per tot.* vbi *n.*24. Baronibus debere impo-
8 ni frenum, ne Vasalli angarientur, sed eos, vti filios tractare debeant post *Afflict.* & alios ibi *cit.* Et quemadmodùm filius eximitur à patria potestate propter sæuitiam, *l.fin. D.si quis à parent.fuer.manumiss.l.nisi lenones, C.de Episc.aud.Paschal.in tract.de virib.patr. potest.par.3.c.4.* vbi qualitèr patri licita sit correctio cum temperamento in castigando exponit.

9 Ità quoque Vasallus etiam non recedendo potest eximi à iurisdictione Baronis, vt puta si Dominus pluries opprimebat, dum Barones affligentes Vasallos possunt licitè priuari iurisdictione, vt suprà, & licitum est Vasallis discedere, quemadmodùm cogi potest ad vendendum, vt suprà, & in dies per Collaterale Consilium expediuntur prouisiones, in quibus aderit causa odij inter Barones, & Vasallos tenoris relati ab *eod. Reg. Sanfel. in sect.*17. & *d.loc.n.*5. vbi prædicta exponit in *anteced.num. & in n.*14. aduertit, quod sicut Vasallus potest recedere in dicto casu, ità Baroni licet eijcere Vasallum tumultuosũ, *Helisęus Danza ad Gram. dec.67. n.*49. etiam non subditum, illi tamen non licere sine causa eum Vasallum alteri dare, quotiescumq; interesset Vasallos nõ dari ex *Isern.* & alijs *R.Sanfel.ibid.nu.*15. & quomodò possint Barones extrà locum domicilij transmittere Vasallos, cum prouisionibus Coll.Cons. *ibid.nu.*16. & *nu.*17. prouisiones refert expediri solitas aduersùs Barones opprimentes Vasallos, quem sequitur *Dom.Rodoer.in addit.ad Reg.de Marin.cap.*107.*num.*10.*lib.*1.in
10 quo per totum hunc articulum examinat, & integram *decis.* nostri *Reg.* trascribit.

11 Et quod cum Baro est nimis crudelis, & terribilis non reuocat Vasallos etiam perangarios ex *Luca de Penn. in l.si Colono, C.de agric.lib.*11. *Capyc.in inuest.feud.vers.feudum amittitur n.*51. *Petr.de Gregor.de concess.feud.p.7.qu.4. n.*5. eadem nimirùm ratione, quia illo casu potest etiam feudo ipso priuari, *Afflict. in Constit.ea, quæ ad speciale decus*, vbi *Reg.Tap.lib.2.Iur.Regn.Consil. Rocc.de Offic.rub.8.n.*114.

Neque prætereundum est annotare conclusiones illas, quas ex traditis per *Reg.* nostrum hìc *DD.* nostri Regnicolæ ad articulum præfatum generalem exposuerunt.

12 Et quidem ex *Reg.Tap.* qui integrã quæstionem, siuè *decisionem* hanc *Reg.* nostri transcripsit *in Iur.Regn.lib.6. tit. 7. in Const. quisquis de Burgensibus in annot.fol.mihi* 72.*àt.* & 73. ex dispositione *d. Constit.* annotamus, Dom. Regem posse reuocare Vasallos Terrarum Demanialium, qui iuerunt ad habitandum in Terris Baronum, quia Rex est Dominus personarum subditorum, vt in *Const.quia frequenter, Reg. de Marin.diuers.alleg.*91.*nu.*13. *tom.*3.

13 Et proindè rectè Dom. Prorex decernere valet, vt Vasalli ad alienas Terras conuolantes, & propriam patriam deserentes, quasi inhabitatam, ad eandem redeant, & solita munera subeant, imò potest causa habitationis Terrarum capere personas ex alijs locis, & ibi trãsferre, vt ex *l.4.C.de iur. fisc. lib.* 10. & *l.1. C. de priu. Corp.Vrb. Rom.* scribit *Cons.Rocc.de offic.rubr.8.n.* 103. & 104. vbi *n.*105. & 106. rationem reddit, quia aliàs Regnum depopularetur, & Fiscus damnificaretur, ex impotentia Terrarum, quæ ex defectu habitantium non possunt debitas functiones soluere ex *text.in Auth.de quæstor.per tot.& Reg.de Pont.de potest.Proreg.tit.2.§.2. nu.*1. cum non possit quis à patria discedere, vbi munera subit,

pro

pro fiscalibus functionibus soluendis, & alibi ire ad habitandum ex *Bart. in l.incola,D.ad municip.& Martin.Laud. in tract. de Fisco quaest.* 50. *Rocc.d.loc.*

14 Quapropter optimè in anno 1634. fuit per Coll.Cons. ordinatum, quod Ciues propriam patriam deserentes,& ad aliam se transmittentes sint cogendi ad propriam patriam redire, illis tantùm exceptis, qui Neapolim se transtulerunt, proùt patet ex ordinatione dicti Coll. Cons. pro Ciuitate Nolæ emanata, cuius tenorem refert *Helisaeus Danza in add. ad Gramm. decis.*87.*vers.tamen*; Idq; omne optima quidem ratione, vt ipse *Danza* aduertit, quia in Vasallo recedente interesse triplici modo consideratur; Primò

15 nempè respectu Regis, cuius Vasalli ratione à Barone exigit Rex subuētionē;Secundò respectu sui Baronis, qui tenetur occasione sui Vasalli Regi seruire;Tertiò respectu Vniuersitatis,quæ à Ciue exigit munera, onera, & functiones; Et licet respectu Regis interesse cessare dicatur, quia valet Rex à Vasallo in quocumque loco petere, & exigere functionem, vt suprà *Reg.* noster aduertit, tamen respectu Baronis principale interesse remanet considerandum, cum Vasallus dicatur pars feudi,& proindè posse Baronem etiam eos cogere argum. eorum, quæ scripsit *Reg.Galeot.tom.2.cap.*18. sicuti etiam remanet interesse Vniuersitatis, cuius

16 interest Ciuem habere, vt subuentionem, & seruitia ab eo percipiat, Ciuesquè habeat, qui contribuant pro Vniuersitate in omnibus eius vrgentijs, proùt est etiam quando redimere se vult Vniuersitas, quo in casu disputatur articulus, num possit cogere Ciues suos alibi habitantes ad contribuendū pro tali subuentione faciēda, de quo *Medic.cons.*80.& *Nouar.qq.for. p.*1.*q.*19. Ipsosq; etiam Barones idem facere vt suprà posse, idq; à iure communi *cit.Reg Tapia* repetit, sicut puta coloni, & alij cēsiti reuocari posšūt ex imperialibus legibus, vt in *l.vn.C.si Cur.rel.Ciu.rus.inhab.mal.lib.*10. *l.vnic. C.de priu.corp.Vrb.Rom.lib.*11.*l.metallarij,C.de metallar.lib* 12. idem *Tap.* post alios *in rubr.eiusd.tit.*7.

17 Etiam in Vasallis,qui ad personalia seruitia adstringi non possunt ex *Capit. Reg.Roberti* 119. & 108. & peculiaritèr determinatur in *Cap.Papæ Honorij*, quorū sūt memores *Petr.de Monteforte in d. Constit. quisquis*, & *Reg.* noster hìc, quos laudat *cit. Consil.Rocc. d.l. à n.*107.& 108.

18 Et sicuti Rex reuocat Vasallos demaniales absq; probatione illos esse obligatos ad seruitia personalia, ideq; posse facere Baronē, cū in illū dicatur esse translatum ius,quod habebat Rex cum Vasallis per clausulam, quod Vasalli non recedant à Terra, vnde sunt, & quia hæc clausula est consueta apponi, si non opponatur, expressa censetur ex *Reg. Tap. lib.*2. *Iur.Regn. in Const. ea quæ ad speciale decus num.* 42. *Reg.Rouit.in pragm.*16.*nu.*5.*de Baron, Ann.alleg.*64. *Ricc.dec.*346.*n.*5.*part.*4. *Reg.de Marin.*1.*resol.cap.*107.*nu.*16.& *in obseru.ad decis.*398.*Reg.Reuert. Consil.Roccus de offic. d.rubr.*8.*nu.*113. vbi *num.* 116. fundat, non tamen posse Baronem de Ciuitate domanij reuocare Vasallos,nisi sint perangarij,quod fallit in Terra Baronali, vbi sufficit esse angarios,vt decisum videtur secundùm *cit.Rocc.d.l.num.*116.& 117. Idq; tamen limitari, si essent pauci *nu.* 118. & quando Terra esset nimis depopulata, Baro potest repetere Vasallos etiam non angarios ex *Capiplanc. de Baron.pragm.*10. *num.*61. *cit. Rocc. d.l. num.*119.

19 Quoad Regem verò quæritur, nùm subditi Regis possint recedere à Regno, & ire ad loca extrà Regnum, etiā ad habitandum absque Regis assensu, post *Capyc. decis.*168. *num.*4. examinat *Montan. de regal in verb. angariæ, & perangariæ nu.*7. distinguens inter Vasallos Burgenses, hoc est qui nihil tenent à Rege, qui possunt liberè absq; assensu Regis recedere, non obstante eorum obligatione exhibendi seruitiū personale, quia non habēt illi certam,

determinatam, & perpetuam obligationem, sed tantùm contingentem, & causatiuam, imminente necessitate publica, & sic in vtilitatem communẽ præstatur, & Regi tale seruitium personale debetur ratione protectionis, quam in subditos habet; Quod cessat in subdito à Regno recedente, & reducitur causa huius seruitij ad non causam, *l. 1. C. de condict. ob caus.*

20 Quam conclusionem haud simplicitèr accipiendam existimamus; Etenim ex iuris gentium principijs constat, nemini patriam inuitam deserere, aut eiurare, & alterius potestati se mancipare licere, siuè in aliam transeat, siuè instar ferarum per terram quamcumq; sine patria, sine domicilio vagetur: Cumq; deserere nequeat, ex quo manet vbiq; obligatus Cõciuibus, & Maiestati, cui se totum semèl subiecit ad contractum seruandum, vndè à iusdicendi potestate modis legitimis compelli poterit: Interest namq; Reipublicæ, vt pactis conuentis vndiq; stetur, & firmamentum societatis, quod fidei fulcro innititur, permaneat inconcussum: In Ciuitatem namq; nemo adoptatur ad tempus, nemo se subijcit Maiestati secundùm quid, qui modò verè ciuem se cõstituit, vel subditum: Quemadmodùm enim nemo se potest alteri ligium Vasallum facere, qui non sit Princeps absolutus, *Bald. in præl. feud. diuis. 7. num. 52. Aluarot. diuis. 13. Sonsbec. par. 3. nu. 20. Rebuff. declar. feud. diuis. 10.* quoniam ille, qui subditus est, semper cogitur superioris Magistratus Maiestatẽ excipere *cap. 1. de nou. form. fidel. c. 1. §. fin. in fin. de prob. f. alien. per Frid. Rol. à Vall. cons. 44. n. 2. vol. 2. Rosenb. cap. 2. concl. 3. de f. diuis.* Ità quamdiù fidem, ac obedientiam non remittit Ciuis, siuè Princeps, tandiù Ciuis non est, vel nouam fidelitatem contrahere, vel veteri renunciare, contractus enim rebus integris non dirimuntur, nisi contrario contrahentium consensu, *l. ab emptione 58. in princ. de pactis, l. emptio 3. in princ. de pactis, l. emptio 3. in princ. de rescind. vend. §. 4. Inst. quib. mod. toll. oblig.* & conditio, quæ initio dicta est obligationi, posteà alia pactione *l. sed celsus 6. §. vlt. de contrab. emption.* vel pœnitentia deleri non potest, *l. quamuis 39. C. de transact. l. non idcircò 12. C. de contrab. emption.* Siuè enim quis annascatur Ciuitati, siuè in originariorum Ciuium album transcribatur, de consensu omnium Philosophorum, & I. Consultorum, aut æqualis debetur gratia patriæ, & parentibus, aut quò ampliori ruina cadit patria, & in plures beneficia sua, quam priuati parentes extendit, eò scelestius in eam peccatur, adeò quod si prẽmia in *l. minimè de religios. & sumpt. fun.* proposita assequi prohibeatur, qui parentes immolat Patriæ, saltèm à crimine parricidij propter publicę vtilitatis magnitudinẽ, & prẽmẽtem necessitatẽ excusatus haberi debeat *dãn. Arnis. lib. 1. de Rep. c. 4. sect. 5. ad fin.* & *c. 5. sect. 8. n. 4.* Si quis enim Patriæ salutem cogatur præferre propriæ, eo quod publicam perdendo, priuatã nequicquã serues, vt ait Læuinus Consul apud *Liuiũ lib. 26. d. Arnis. lib. 2. de Rep. c. 1. sect. 3.* quidni communem parentem, si contentio exorta fuerit anteponas priuatis? cum horum salus in publica contineatur conclusa: vt præmittit *Valerius Max. lib. 5. cap. 6.* vbi enarrare conatur illorum laudes, qui ex suis incommodis extruxerunt commoda patriæ: (*Patriæ, inquit, Maiestati, etiam illa, quæ Deorum numinibus æquatur, authoritas parentum vires suas subiecit, fraterna quoque charitas æquo animo, ac libenti cedit, summa quidem cum ratione. Quia euersa domo, intentatus Reipublicæ Status manere potest: Vrbis ruina, penates omnium secum trahat necesse est*) idem *lib. 4. cap. 4.* antiquos Romanorum extollit, quod, *Patria rem non suam quisquè augere properauerint, pauperesq; in diuite, quàm diuites in paupere imperio versari maluerint, Arnis. de Republ. d. lib. 1. c. 5. sect. 8. n. 3. & 4.* vbi *num. 5.* pergit quantũ Ciuis obligetur Patriæ, & *n. 6.* quãtòpere peccet Patrię desertor: Omnibusq; potiùs licitũ Principibus omni tem-

tempore iure Ciuitatis, & Reipublicæ peregrinaturos ad inimicas, suspectasquè regiones Ciues in salutem publicam detinere, & ab externis bellis ad commoda patriæ secludere, pluribus exemplis confirmat *cit. Arnis. d. sect.* 8.*n*.7. Subditosq; inde prohiberi posse ab externa militia *ibid. n*.9. & quid in Germanis *nu.*10.*&* 11.*& n.*12. vbi licuisse Reipublicæ fugitiuos Ciues retrahere: Exempla ex *Suet. in Claud. c.*16. & alijs: & *n.*13.legibus,puta ex *l. vn.C.si Curial.rel.Ciu.lib.*10.*l.hi qui impos.*17. *C.de rescind. vend. l.quidam* 26. *C.de decur lib.*10. *l.penult. C.de municip. & orig lib.*10.*l.vlt.C.eod l filij* 22.*§.municipes*, *l.de iure* 37.*in princ.ad municip.* Neque enim *recusando quis patriam, ex qua oriundus est, neque mentiendo de ea, quam non habet, veritatem mutare potest*, vt ait *Vlpian.in l.assumptio* 6.*in princ.ad municip.* & *nu.*15. ex præiudicijs alijs id confirmat,& desertores facere furtum sui, *n.*14. vbi quid in nobilibus oriundis Neapolitanis, ex *Afflict.dec.*205.& alijs *ibid.*patriãq; absq; scelere non deseri, ex Zeleuci lege greco idiomate, *Henrica Stephano* interprete *in lib.6.de fontib.iur. ciuil.*(*Nemo Ciuitatis vllius amicitiam sibi magis adiungat, quàm sua patriæ*) *num.* 17. omneq; solũ,quod sit,forti,Patria *n.*18. declarando *n.*19.ea nõ excludere innitum à natura desiderium, vt sub cęlo magis viuere, & mundum pro patria habere fas sit: Ambitum tamen mundi totius,non tollere limites, quos patriæ cuiusq; posuit ius gentium: Ex causis verùm, vltrò licitum patriæ vale dicere *n.*20. *&* 21. quibus stantibus fas est à patria discedere puta si Domini,vxorem, vel filiam Villici ad stuprum rapiat, si maneat excommunicatus per annum, si delicto suo prostituat bona subditorum: *Valentinianus* quippè, & *Valens*, quando Curiales vetant exhiberi vltrà terminos prouinciæ Ciuitatis, excipiunt statim; *Nisi necessitas publica exegerit l. Curiales* 25. *C. de dignit.* Et Ferdinandus etiam Romanorum Imperator Germanis, qui cum Principe de religione non consenserunt, concessit potiùs potestatem mutandi Prouinciam, alioquè substantiam suam transferendi, quam vt religionis diuersitate Principis ius turbaretur, dummodò domino Territorij satisfacerent ex *Freder. Myndan. de proc.Camer.cap.*30.*n.*7.8.*&* 9.*Springer.de Pacif.relig.cap.*7.

21 Alij verò sunt Vasalli ratione rei, quam à Rege,puta in feudum habent, qui, si de feudo alteri, quam Domino præstent iuramentum,feudo per felloniam priuantur *Luc de Penna in l. deuotum, C.de metall. lib.*10. *Mozz. de substant.f. n.*14. *Rosenth. de f.c.*10. *conclus.*78.de quorũ exemplis vid.*cit.dñn. Arnis.de Republ.c.*1.*sect.*8.*nu.*7.& si recedant absque assensu Regis,licet non dicantur renunciare feudum, cogi tamen ad redeundum, & seruiendum Regi possunt, quod latè exponit *citat. Montan.ibid.*vbi qualitèr cogi posint feudatarij ad habitandum in Regno, in quo feuda tenent, & quid in subfeudatarijs in districtu feudi, in quo subfeudum possidét;& an feudum possit quis habere à diuersis Dominis, & qualitèr adscriptitij, & intrà quod tempus redire debeant ad habitandũ, & sub qua pœna, *Faust. pro ærar. class.* 4.*ordin.*234. & quid in feudi bonatenentibus ad certum reditum,nũ cogãtur habitare in feudo *cit..Mõt.n.*8.*&* 9.

22 Recedentes autem extrà Prouinciam, & sub alio Principe domicilium constituentes, quantumuis longum, non ideò videntur origini renunciasse, quia recessus extrà Prouinciam non est actus origini contrarius, nam non extinguit ciuilitatis obligationem, sed reddit difficilem executionem illius, & difficilis executio non impedit effectum iuris, vt latè exponit *Præs. Ganauer.decis. R.Cam.*48. vbi in *subseq. decis.* declarat, qualiter originarius possit quoad sui præiudicium renunciare origini, & qualitèr in præiudiciũ vtriusque, & in *dec. praced.*47. elucidat, quomodò sit limitanda regula, origine neminẽ voluntate sua eximi,&

in quibus casibus, & *in decis. 36. per tot.*

23 Similitèr quoad Barones dicimus *d. Constit. Quisquis*, intelligendam de Vasallis angarijs, & perangarijs, qui non possunt à Terra recedere absque cõsensu expresso eorum Baronis, quia illorum personę Baronũ obsequijs sũt destinatæ, *Afflict. dec. 275. n. 75. Capyc. decis. 118. n. 9. & dec. 168. nu. 4. Frecc. de subfeud. lib. 2. auth. 15. Horat. Carpan. ad Statut. Mediol. stat. 267. verb. vel se vers. donationes, Mastrill. lib. 4. de magistr. cap. 18. num. 83.* At secùs esse in alijs Vasallis, vt decisum refert *Capyc. d. decis. 118.* & ità consuluisse Proregi, *Reg. Tapiam* refert *Præs. Merlin. controu. 83.* At valdè conferre ad supradicta *decis. de Nigr. Rot. Mant. 78.* vbi

24 fuit decisum, posse Principem supremum subditis prohibere, ne aliò ad habitandum se conferant, & alibi degentibus præcipere, vt reuertantur sub pœna confiscationis bonorum; vnde meritò *sup. cit. R. Tap. d. loc.* post *Mastrill. ex R. de Pont. de pot. Pror. tit. 2. de abund. Ciu. §. 2. num. 7.* scribit, iustissi-

25 mas esse prouisiones, quæ expediuntur per Collaterale Consilium, ne Vasalli discedant à loco, in quo nati sũt, causa mutandi domicilium, quod si seruaretur in omnibus, optima esset prouisio, nec tanta damna paterentur Vniuersitates Regni, & plura ad prædicta tradit *Nouar. in suo tract. de grauam. Vasall. to. 1. grau. 75.* quem ad hæc refert *Episc. Ricc. collect. dec. 3647. p. 8.*

26 Nos verò non omittimus varias *DD.* opiniones circà hoc adesse: Et quidem ex *cit. R. Tap. ibid.* dicente *d. Constit.* attentis illius verbis, esse intelligendam, etiam de Vasallis, qui non sunt angarij, de quo latiùs se dicturum scribit in *l. origine, C. de municip. & orig. lib. 10.* citans ad id *Io: Franc. Capiblanc. ad pragm. 10. n. 61. de Baron.* addito *singulari 14.* eiusdem. Alij verò sunt, qui distinguunt, quod aut transit Vasallus ad Terram Regiam, vel ad Baronalem, vt primo casu nequeat, in secundo verò possit reuocari, *Campagn. in cap. Regn. grauamina num. 108.* cui sunt contrarij *Afflict. decis. 265. num. 82. Præs. Marches. in alleg. 91. apud R. de Marin. 3. lib. num. 2.* In angarijs verò vt possint à Terra Baronis reuocari, procedere affirmat *Nouar. d. grau. 75. vers. quamuis*, consonant tradita per *cit. Cõs. Rocc. d. loc. n. 108.* secùs à terra demaniali, nàm tunc requiritur, vt sit perãgarius, aliter non est locus reuocationi, vt fuit decisum in causa *Io: Tomacelli* Baronis Roccæ Rainolæ, cum *Io: Baptista Gargario* suo Vasallo, qui ad Ciuitatem Nolæ domicilium trãsmutauerât, de quo est *decisio Reg. Reuert. 398.* quæ processit, quia non fuit probata perangaria, quæ requiritur ad reuocandum Vasallum à Terra demaniali, *Barra d. contr. 5. num. 4.* & repeti posse affirmãt *Capyc. decis. 168. Reg. Reuert. dec. 308. t. 2. & Præs. Merlin. d. cap. 83.* vbi latè pro vtraque opinione conclusiones, & doctrinas refert, concludens oportere, vt Vasallus sit etiam angarius, imò & perangarius, vt possit ad habitandum cogi, id tamen decisum non fuisse refert.

27 Tutiorem verò, probabilioremquè præfatam agnoscimus sententiam, puta in angarijs, ac perangarijs Vasallis, discedentium reuocationem locum habere, vt declarat, & decisum refert post alios *Præs. S. C. Andreas Marchesius in allegat. apud Reg. de Marin. 3. resol. cap. 91. num. 6. & 7.* vbi in *num. seqq.* contrarijs respondet, & *n. 11.* interpretatur *Grammatic. decis. 177. & n. 14.* illam *Capyc. dec. 118. & nu. 12.* concludit, quod Vasalli, vt cogantur ad redeundum, sufficit, vt etiam in minimo teneantur seruire Baronibus sine expensis, vndè perangariam adesse, dici possit.

28 Prædicta verò, vt omni ex parte clarè ad hæc cumulata sint, declarandum est, qui sint angarij, qui verò perãgarij: Et angarij sunt illi, qui tenentur eorũ opus de persona, idest personale seruitium Dño, eiusdem tamen Domini expensis pręstare, post *Andr. in cap. 1. quæ sint reg. Mastrill. de magistr. lib. 3. cap. 10. num. 329. Molin. de iust. & iur.*

tom.

tom.3.tract.2. Capiblanc. de Baron. in cit.pragm.10.n.55. & iterùm *tom.2. cap. 89.n.1. de Angel. ad Foller. tit. studeat se ornare nu.36. Montan. de regal. tit. angaria, & perangaria num.1.* qui angarij erant tempore quoque Romanorum, vt memorat *cit. Capiblanc. cit. pragm.10. n.58.* qualitèr verò angarij ęquiparentur libertis, & angariæ effectus, exponit *cit. Montan. d.l. nu.1. & 2.* & nùm clericari possint, & non posse, cum ad seruitia personalia teneãtur ex *Constit. Regn. errores eorum, Barra d. contr.5. n. 3.* Et nùm eligi officiales, item nùm Barones imponere possint eorum Vasallis angarias: & an Rex possit suos Vasallos demaniales facere angarios alterius, & quomodò angariæ inter regalia numerentur, & nùm Vasalli Regis sint angarij, & an Regis assensus requiratur, vt quis fiat alterius angarius *Mõt.n.4.* & inde, an Vasalli absq; stipẽdio Regi seruire adstringãtur, & quare Vniuersitates Regni teneãtur dare remiges, & fodiatores Regi, dato tamen stipendio, & vtrum angariæ seruitium sit distinctum ab eo, quod Regi debetur à subditis, & ex quibus causis obuenire illud possit, & quanto tempore præscribatur, & de alijs ad materiam, idem *ibid. nu.4. & seq.* & quando tales angarij seruire Regi obligentur, & an semper, & ad semper, declarat idem *Montan. d. loc.*

29 Et an dici possint angarij Vasalli, ex eo, quia eos Baro cogit ad sibi locanda opera personalia pro consueto salario inter Ciues, & extrà feudũ pro salario, iuxtà *Reg. Prag. in tit. de salario eor. qui mittunt &c. §. item statuimus*; negatiuè respondet *Montan. ibid. num.6.* quia id non prouenit ex angaria, sed est potiùs locare operas suas solitas locari; Et coactio illa dependet ab authoritate Baronis, qui potest etiam eodem iure cogere Vasallos, ne aliena colant territoria, sed propria ex *Luc. de Penn. cit. Tap. d. loc. in d. Const. quisquis, vers. sed an*, vbi post relatam hanc *Dom. Reg.* nostri *decis.* multum commendat Præsi-
30 dentem *Riberam* ab *Auth.* nostro in fine *decis.* laudatum, dùm posteà fuit ille Locumtẽnens R. C. & inde Regens Vir insignis, probitate, ac doctrina, qui scripsit plura spectantia ad Tribunal R. Cam. incuria tamen illi seruiẽtium, tempore mortis deperdita, imò quod ille scripsit duo Responsa, vnum in causa successionis Regni Portugalliæ pro Inuictissimo Philippo II. Hisp. Rege, alterum in causa successionis Ducatus Britanniæ pro Ser. Infante D. Isabella præfati Regis filia.

31 Perangarij verò sunt illi, qui tenẽtur præstare eorum opus ipsorum Baronibus, & sic personale seruitium proprijs tamen sumptibus, vt exponũt *Montan. Capibl.* & alij *supracit.* & *Reg. Reuert. d. dec.398. in med.* Imò angarius estò habitare teneatur intrà fines feudi, *Muta to.3. in Cap. Sicil c.10.n.16. fol. 69.* non tamen extra feudum Domino seruire tenetur *Capibl. in d. pragm.10.n. 55.* quod tamen fuit declaratum, vt teneatur iusto mediante salario conducere frumenta, Barone existente Neap. infrà 20. milliaria, *de Franch. dec.526. n.3. Thor. in comp. decis. tom.1. verbo Vasalli coguntur &c.* Non posse tamen illum reuocari à Terra demaniali, licet à Baronali Terra reuocari possit, vt suprà ex *Reg. Reuert. d. dec. 398.* quam transcripserat idem *Reg. de Marin. 1. resol. cap.107.* Quod secùs est in peran-
32 gario, qui potest etiam à Terra demaniali per *cit. DD. ibid.* Et si non redierit, eius bona possunt à Barone occupari, & occupatio substinetur *Ioseph. Sesse decis. Arag.73. num.29.* quod propriè procedit in bonis feudalibus, quæ à Barone tenet, cum censeantur concessa in feudum, si habitauerit in Terra sua, *Campag. in c. Regni grauamina n.108. Capan. de releu. p.5. qu.3. num.30. & p.6. qu.6. n.10.* debet tamen præceptum facere Vasallo, vt redeat ad præstanda seruitia, & sic eum cogere ad rehabitandum, qui si non redierit infrà præfixum tempus, tunc poterit Baro prædicta bona feudalia illi auferre, *Campagn. d. loc. Masull. ad Capyc. decis. 168. num.5. Grammat. in Const. quisquis n.8.*

n.8. Mastrill.de magistr.lib.4.c.18.num. 76.& 85. Præs.Merlin.controu. cap.83. n.22.Mele ad Gizzarell. dec.21. nu.16. Helisaus Danz.ad Gramm.decis.67. vbi latè exponit casus, in quibus tales Vasalli ad seruitia Baronibus, & pro quibus seruitijs tenẽtur à *n.5.ad seqq.* idẽquè *in dec.87.per tot.* vbi laudat *Auth.*

33 nostrũ hìc, cõcludendo secũdũ tradita per eundem, non dici angarios, nec posse reuocari, ex eo quia Vniuersitas tenetur Baroni quolibet anno assignare Ærarium, Camerarium, siuè alium, qui ei inseruiat, vel in exactione feudalium ex *Thor.tom.1. compend. decis.verb. Vasalli angarij, Capibl. pragm. 8. num.63. tom.1.* nam tale seruitium consistit plus in sollicitudine animi, quàm labore personæ, ex *Montan. cit. loc.num.2.* vocaturq; munus *Capiblanc. cit. pragm.10. num.62.* & est officium, quod præstari debet per Vniuersitatem, & Ciues illud nomine Vniuersitatis exercent, vnde si Vniuersitas hoc per centum annos non præstiterit, & non fuerit à Domino requisita, non poterit præscriptionem opponere, *Reg. Rouit.decis.97.n.7.*

34 Ad prædictas autem conclusiones sparsim ad hæc annotatas inutile non existimauimus adnectere quandam nostram allegationem circà articulum istum pro *Ill. Marchione S. Georgij D. Iacobo Milano* iàm annis elapsis elaboratam pro reuocatione illius Vasallorum, qui à Baronia *S. Georgij*, & *Casalis Polistinæ*, ad Ciuitates *Terrænouæ*, & *Hieracij* non sine Principis earundem vtilis domini industria habitatum iuerunt, veluti ad materiam huius quæstionis congruè examinandam, nimiùm adaptatam.

D. O. M.

35 QVoniàm cuiusq; Vniuersitatis, publicæ rei interest, originarios in propria Patria permanere, vt inde consequatur, quod in summo publicæ vtilitatis est, homines nimirùm plures nasci, *Pomponius in l.1.D.solut.matrim.* & Ciuitates, atq; Castra hominum copia magis, quàm diuitiarum repleri, *cum ampliari Imperium, hominum adiectione potiùs, quàm pecuniarum copia malim*, respondit *Paulus* I.C. *in l.cum ratio 7. §.si plures, D.de bon.damn.* & not. in *l.2.in fin.C.de indict. viduit.toll.* vnde origine *propria neminem posse voluntate sua eximi, manifestum est*, vt rescripsit *Imperator in l. orig.4.C.de municip.& orig.* & multa propterea iura dignè statuta legimus, quibus compelluntur Ciues, vt in Ciuitate habitent, ne rus, aut alibi se conferant, vt notant *DD. in l.si quis decurio 16.& in l.Curia 25.C.de Decurion,lib.10. & in l.vnica, C.si Curiales relict.Patr.eod.lib. D.Franc. Amaya in Comment.ad d.l.16. & 25. per tot.* & præsertim *n.8.* quæ iura æquitati conuenire probat *Iacobus Menochius præs.lib.5.præs.12.n.4. & 7.* nè Patriam homines deserant, & alibi inhabitent, cum impium sit Patriam non diligere, & qui eam non diligit impius præsumitur, & pro ea mori, atque in eadem iure gẽtium, omnia nostra ponere, ac quasi consecrare debemus, *cit.Menoch.ibid.nu.1.2. & 3.* quandoquidèm non sibi homo natus dicitur, sed Patriæ, vt dicebat *Cicero lib.1. Offic.* latè *d.ñ.Arnis.de Rep.lib.1.sect.5.& 8.* vndè meritò Reipublicæ membrum, Ciuis appellatur *cit. Menochius præs.13. num.5.*

Ad quæ omnia, non pigeat referre aurea *Cassiod.8.lib.var.epist.31.* verba, ex *Athalarico* Rege, *Seuero* viro sublimi scribente: *Cum te* (inquit) *Præfectorum Consilijs laudabilitèr inhærentem omnia didicisse credamus, quæ ad Reipubl.statum pertinent, componẽdum, maximè cognouisti literis eruditus pulchram esse faciem Ciuitatum, quæ populorum probantur habere conuentum. Sic enim & in illis splendet libertatis ornatus, & nostris ordinationibus necessarijs seruit effectus. Feris datum est, agros, syluasq; quærere: hominibus autem focos patrios supra cuncta diligere; Aues ipsæ gregatim volant, quæ innoxia voluntate mitescunt. Canori turdi amant sui generis densitatem. Serpentes, Sturni compares sequuntur indesinentèr exercitus. Murmurantes palumbi proprias diligunt cohortes, & quicquid ad simplicem pertinet vitam, adunationis gratiam non refutat. Contra animosi accipitres, aquilæ venatrices, & suprà omnes alites acutius intuentes volatus solitarios concupiscunt: quia rapaces insidiæ, innoxia conuenticula non requirunt. Ambiunt enim aliqui soli agere, qui prædam cum altero non desiderant inuenire. Sic mortalium voluntas, plerumq; detestabilis est, quæ conspectum hominum probatur effugere. Nec potest de illo aliquid veraciter credi, cuius vitæ testis non potest inueniri. Redeant possessores, & Curiales Brutij in Ciuitatibus suis: Coloni sunt, qui agros iugitèr colunt. Patiantur se à rusticitate diuisos, quibus & honores dedimus, & actiones publicas probabili æstima-*

æstimatione commisimus &c. & in fine ibi; *Sed ne vlteriùs in eandem Consuetudinem mens aliter imbuta relabatur, datis fideiussoribus, tàm Possessores, quàm Curiales sub æstimatione virium, pœna interposita, promittant anni parte maiore se in Ciuitatibus manere, quas habitare delegerunt. Sic fiat, vt eis nec ornatus desit Ciuium, nec voluptas denegetur agrorum.*

Verissimam hinc, omniq; iure æquissimã agnoscimus conclusionem illam, nempè quando Baro habet terram cum Vasallis cõcessam, quod possit compellere recedentes Vasallos à Terra suæ Baroniæ, vt in eam, veluti ad patrios lares reuertantur, vt de iure fundant *Soccin.cons.76.nu.15. cum seqq. 4. lib. Surd.cons.210.num.14.lib.1.Menoch.*post alios *in tract.de recup.possess. remed.10. n.77.* alijq; communitèr, aliàs Baronum Terræ,& Castra diminutionem paterentur *Grammat. cons.Ciuil.2. num. 8.* & sic licitè posse Barones statuere, quod eius subditi originarij, non possint eorum habitationem ad locum non subditum transferre, absque eius licentia, sub pœna amissionis bonorum in loco existentium, fundat *D. Garsia Mastrillus* ex notat. per argum. in *l.vlt.D.de decretis ab ordin.fac.l.2. C.de off.Præf.Vrbis l. penult. & vlt.C.de municip. & orig.lib.10. l.priuil. C.de incol. eod.lib. l.vnica C.si Curial. relict. Ciuit. lib. 10. in tractat. de magistrat. lib.4. cap. 18. num. 83.*

Imò in hoc Regno Neapolis speciali *Federici* Imperatoris *Constitut.quisquis de Burgens sub tit.de reuocan. transeunt.ad alienam habitationem*,vbi *Reg.Tap.in annotat.* id sancitum legimus; dùm ibi, postquàm *Imperator* statuit pœnam contra Barones, aliosquè occupantes homines de demanio, idem contrà quoslibet alios Baronalium Terrarum homines, occupantes prouidit, ibi: *Æqua etiam lance sancimus, vt Ecclesiarum homines, Comitum, Baronum, vel Militum, qui tamen Dominis suis de personalibus seruitijs minimè teneantur, si à tempore nostræ felicis Coronationis se ad Terras nostri Demanij, seù aliorum quorumlibet transtulerint ab eod.temporis spatio trium, vel sex mensium, scilicèt à tempore requisitionis emissæ, redire ad Terram Dominorum suorum mora qualibet, & occasione depositis compellantur,&c.*

Quæ *Constitutio* per illa verba, *Qui tamen Dominis suis de personalibus seruitijs minimè teneantur*, intelligenda est disposuisse in Vasallis quidem non angarijs, aut perangarijs, cum in illis, ex quo ad personalia seruitia Dominis suis, tenentur nulli dubium erat, quod potiùs reuocari recedentes à Dominis potuissẽt, vnde *Constitutio* prædicta,sanè cõcedendum est, quod omninò procedat in Vasallis, qui minimè Dominis suis personalia seruitia præstare tenentur, cum de his solùm antè dictam *Constitutionem* quærebatur, vt videtur exponere *Glosa in d. Constitutione litt.D. vers. vel exponas minimè idest parum.* Recedendumq; *à Glos. anteced. ibid. in princ.* quæ illud verbum, *minimè*, vitio Scriptoris positum dixit, quod clariùs declarauit *Afflictus in decis.265.num.81.*cum iuxtà verum litteralemq; *d. Constitutionis* intellectum hæc scripsit: *Decimoquartò, nouus Vasallus Terræ demanialis Regis, si vadit ad habitandum in Terra Baronis, redire ad Terras demaniales Regis, & Barones tenentur illos dimittere, sub pœna vnius libræ auri, vt in Constit. Regni quisquis de Burgensibus: Et è contrà Vasalli Baronum si accesserint ad Terras demaniales, vel alterius Baronis, tenentur redire, vt dicitur in dicta Constitutione, & talis Vasallus debet puniri, iuxtà Constitutionem Regni personas, nam Rex solet concedere Terras Baronibus, & Nobilibus personis cum Vasallis, & sic cum hac conditione, quod Vasalli non recedant à Terra vnde sunt, & quia hæc clausula est consueta apponi, si non exprimatur, videtur expressa, nisi aliud constet, secundum Andream in d.Constitutione quisquis; citatus Afflictus ibid. n.82.& 83.* & ideò *d.Const.*non obstat,quod opponitur, illam scilicèt esse contra libertatem Vasallorum, nàm concesso feudo cum Vasallis cum tali conditione concessum censetur, estò non exprimatur, vt puta quod, si illi discedant, redire debeant,vt docet *Isern. in d. Constitut.*

Ex quibus recedendum est à traditis per eundem *Afflict. in dict.Constitut.* tanquam sibi ipsi contrarium, cum ibi scripserit, verba illa in *dict. Constitut.* ità legenda esse: *Qui tamen Dominis suis de personalibus seruitijs minimus teneantur*; & proindè secùs, si non teneantur ad aliquam præstationem personalem: Nàm prædictus intellectus videtur contrarius verbis *d.Constitut.* & scriptis per eundem in *citat.decis.* vnde de illo minimè curandum est, sed verbis *d. Constitutionis*, scriptisq; per eundem in *d.decis.* deferendum euenit; tantò magis, quia eiusdem *Afflicti* maxima est in *decis.*authoritas, secũdum *Thesaurum*, & in lecturis modica apud omnes est, cum illas scripserit in ætate decrepita, & facilitèr ob senium errauit, vt post *Camerarium, & Thesaurum in præfat. ad suas decis.post num.6.* aduertit *Reg. Ronit. super Pragmat. 1. de fide memorialium num.41. & 42.*

Idque tantò magis fundatur, quia etiam in Barone simplicitèr habente Vasallos, ratio summa illa consideratur, publici nempè status,

tus, cuiusq; Vniuersitatis conseruatio, nè scilicet eius Ciues recedant ob munera præsertim, quæ omnes subire tenentur, *l. munus la 2. D. de verb. signif.* quo faciliùs publicis pareant obsequijs, *l. fin. C. de mun. patrim. lib.* 10. cum nemini liceat se excusare, *l. omnes, & l. in fraudem, C. de Ann. & trib.* vnde Vniuersitas potest sibi Ciuem auocare, estò sit effectus conuersus alicuius Monasterij, secũdùm *Bart. in l. incola, D. ad munic.* quem sequitur *Bald. in prælud. feudor. in 4. col. nu. 13. vers. simile habemus*, & ne sortiatur diminutio Terræ Baronis, quæ consideratur vnà cum Vasallis, ex *eod. Afflicto in d. decis.* concessa, cum dicta conditione, quod Vasalli non recedant à Terra vnde sunt, estò talis clausula non fuerit in inuestitura apposita, & sic dicendum est, ob id, quod etiã si Vasalli, non essent ad seruitia personalia obligati, adhùc reuocentur, vt post *Iserniam in d. Constit.* probant *Paris de Puteo de Syndic. in Rubr. de excessibus Baronum num. 41. Frecc. de subfeud. lib. 2. auth. 15. Luc. de Penna*, & alij apud *Petrum Gregor. de concess. feudi par. 7. quæst. 4. num. 1. & 2.* cum id in illa propèmodum ratione fundetur, quia Rex concedens Terram in feudum cum Vasallis intelligitur ea conditione dare, vt Vasalli ab ea Terra non discedant, *Petrus Gregor. cit. loc. num. 3. Cons. Rocc.* post alios *de offic. rubr. 8. num. 112. & 113.* quæ clausula etiam non apposita habetur tamen in concessione Castri pro adiecta, quoniam communiter apponi solet idem *Petrus Gregor. ibid. & citat. Gram. cons. 2. Ciuili*, vbi fundat, quod Baro in pœnam possit Vasalli recedentis bona retinere *cit. Rocc. d. loc.* quidquid scripserit *Montan. de regal. verb. angariæ n. 8.* & Rex id facere potest, cùm sit Dominus personarum in hoc Regno, vt in *Constit. Regni, quia frequenter, cit. Montan. de regal. ver. angariæ n. 3.* imò cum Vasalli pars feudi dicantur, *Iserna in Constit. Regni, probationum defectus, argumento l. quemadmodum, C. de Agricolis, & Censitis*, illis recedentibus Baro feudi parte priuaretur, quod permittendum nõ est, absque eius facto, aut culpa, & sic etiam Vasallus aufugiendo furtum committeret Domino suo, & proindè potest vindicari, *Cynus in l. 1. n. 13. C. de seru. fugit.* vbi *Bald. in fin. & in l. si plures, C. de condit. insert.*

Quæ omnia tandèm ab omni dubio eximuntur, ex traditis per *Fabium Iordanum in addit. ad d. Constitut.* cuius verba pro conclusionis huius coronide hic transcribi necessarium existimaui, ibi: *Pro hoc vide cap. Roberti in lib. Baratucci in Archiuio Reg. Syclæ, vbi datur Ius Baronibus reuocandi eorum Vasallos, qui alibi migrauerunt, etiam quod illi Vasalli non teneantur ad seruitia personalia, vt ibi cap. 119. quod est satis pulchrum.* Cuius authoritatis in terminis memor est doctissimus *Præs. Andr. Marches. in alleg. pro Ferd. de Marra Barone Guardiæ Lombardæ* pro reuocatione eiusdem Vasallorum, quæ fuit conscripta inter *allegat. diuersorum Reg. de Marinis 91. 3. tom. n. 12.*

Et licet quidam *DD.* voluerint, quod vt Baro possit reuocare suos Vasallos in alijs Terris habitantes, requiratur illos esse angarios, & perangarios, vt fundauit *Capyc. decis. 168.* & memorat *Frecc. d. auth. 15.* imò eosdem esse obligatos Domino ad præstanda personalia seruitia, vt voluit *glosator Petrus de Monteforte in d. Const. quisquis*, vbi ad id allegat *Capit. Caroli Regis* incip. *Desiderijs hactenùs*, & aliud incip. *Idem statuimus*, & *Capit. Papæ Honorij* editum pro bono statu Regni, in *Cap. iustitia, & pax*, & in *cap. dilectus filius Nob. Vir Carolus* distinguens inter seruitia ratione rei, & ratione personæ, vt primo casu res amittatur, secundo sit locus reuocationi personarum, quem sequũtur *Lucas de Penna*, & alij citati in memorata *allegat. 91. n. 7. Reg. Moles tit. de exact. function. Fisc. §. 3. q. 8. Reg. Reuerter. decis.* apud *de Marin. 1. resol. cap. 107. n. 22. Reg. Merlin. controu. 83. Reg. Sanfelic. in prax. iudiciaria sect. 8. Capiblanc. de Baron. pragm. 10. num. 66. & seqq.* saltim minima, vt dixit *cit. Afflict. in d. Constitut.*

In hac tamen nostra thesi, quidquid sit de prædictarum opinionum veritate, dùm primam iàm relatam, fundatamq; semper potius legaliorem, & vti æquissimam admittendam esse liquet: enarratam secundam prædictorum Doctorum non obstare demõstratur, cum in inuestitura *Baroniæ S. Georgij, & Casalis Polistinæ*, de quibus hic agitur, nõ solum legatur clausula cum *Vasallis &c.* sed ibidem *cum angarijs, & perangarijs*, idq; non à modernis temporibus, sed iamdiu cũ primum Baronia prædicta anno 1467. fuerat à retrò Regni huius Regibus Comiti Marino Correali concessa, & posteà in anno 1501. cum fuerit eadem Baronia ad Regiam Cur. deuoluta, & à Rege Federico inuestita cum clausula, *proùt meliùs tenuit, & possedit præfatus qu. Comes Marinus &c.* hinc non potest dubitari, quin adsit concessio prædicta cum *angarijs, & perangarijs* dictæ Baroniæ, & Casalis Polistinæ, ad fauorem Illustris hodierni Marchionis S. Georgij *D. Iacobi Milani*, à dicto qu. Iacobo descendentis, ex cuius iuribus vtilis dictæ Baroniæ, & Casalis nunc Dominus est, vt ex *Priuileg. fol. 67. & sequentib.* cuius concessionis, clausulæque prædictæ vigore, cum ab antiquissimis

mis temporibus, tàm d.Illustris Marchionis Prædecessores fuerint, quàm vsque adhuc ipse etiam Marchio sit in possessione, siuè quasi exigendi personalia seruitia à suis Vasallis dictæ Baroniæ, & Casalis, quæ sufficiũt ad priuilegium declarandum, vt in puncto fundat *cit. Andr. Marches. d. alleg.* 91. *num.* 16. *Reg. de Marin. ex Reg. Reuert. resol.* 107. *n.* 20. dùm vltra officium Ærariatus, pro quo est illi quolibet anno danda persona ab Vniuersitate, quod tanquàm non sordidum ad perangariam constituendam non sufficit, *Capyc. dec.* 118. tenetur eadem, dare gratis etiã anno quolibet personas alias, vt illi seruiant pro exactione redituum Baronalium, item pro Iurato, Custodia carcerum, & Birruarijs, & alijs dictis *Comestabulis* pro exercitio executorum Iustitiæ contrà delinquentes, & pro custodia Castri, quibus salarium ab Vniuersitate dictæ Baroniæ, & Casalis annuatim soluitur, & similitèr alia præstantur eidem personalia seruitia ex antiquissima obseruãtia; Ex quibus clarè fundatur non solum angaria, quæ consistit, cum Vasalli tenentur personalitèr seruire Domino sumptibus Domini, dùm tenentur seruire pro custodia Terræ, ad quod angarij obligantur, *Capiblancus de Baron. cap.* 89. *nu.* 24. sed etiam perangaria probatur, dum sumptibus etiam ipsorum Vasallorum seruire tenentur, vt declarat *Andreas in verb. angaria, quæ sint regalia, & in Constit. persequentes, Capyc. in inuestit. verb. angarij, Reg. de Marin. in citat. alleg.* 91. *num.* 7. *Capiblanc. de Baron. pragm.* 10. *nu.* 36. *& cap.* 89. *num.* 1. *Reg. Merlin. d. loco n.* 15. *Domin. Tasson. de antefato vers.* 3. *obseru.* 4. *nu.* 149. & quia ad dictos Baiulos, seruientesq; præstandos tenentur Vasalli dicti Ill. Marchionis proprijs inquam expensis, & salario, idque munus, cum nedum sit sordidum, diurnum, & personale seruitium, sed sordidæ operæ indubiè agnoscatur, meritò expressè habemus, hoc seruitium perangariam constituere apud *Reg. Reuerter. in decis.* 398. penès *de Marin. lib.* 1. *resol. cap.* 107. *num.* 22. *& in d. allegat. num.* 16. vbi idem fundat in seruitio Correrij, post *Parid. de Puteo, & Capyc.* Vndè satis clarè constat, non solùm de angaria, sed etiã de perangaria ex prædictis seruitijs præstandis dicto Ill. Marchioni, quæ indè satis sufficientia sunt pro reuocandis Vasallis, dùm aliàs admissa etiam *citati Afflict. in d. Constit.* seruitia personalia requirentis opinione, minimum etiam quodlibet seruitium sufficeret pro reuocandis Vasallis, *Afflict. in citata Constit. n.* 9. *Reuerter. in d. decis. in fin. Carauita in addit. ad Afflict. dec.* 265. *incip. his præmissis, Reg. Moles d.* §. 3. *quæst.* 8. *n.* 40. *Præs. Andr. Marchesius in alleg.* apud de *Marin.* 3. *lib. alleg.* 91. *num.* 12. igitur eò fortiùs in hac specie nostra erit locus dictæ reuocationi Vasallorum, dùm tot præstantur dicto Marchioni ab illis personalia seruitia, etiam eorum sumptibus, ob quod non solùm angaria, sed perangaria probata remanet.

Similitèr non obstat *decisio Capycij*, nàm huic obiectioni, in terminis respondit *Præses Andreas Marchesius in citata allegat.* 91. apud *de Marin. num.* 14. primò, quia contrà *Capycium*, allegat *Paridem de Puteo*; secundò, quia *Capycius*, ibi non tenet contrarium, sed ex quo in facto non fuit probatum, onus dandi Camerarium, inde tenere casum pro dubio, itemque penitùs de vi dicti priuilegij agit, sed solùm an ex onere Ærariatus constituatur angaria, aut perangaria.

Et estò, quoad verba prædicta, in dicto priuilegio expressa, & suprà considerata, scilicèt cum angarijs, & perangarijs, ex *pragmatica* edita ab Inuictissimo Imperatore *Carolo V.* quæ est 16. *de Baron.* non inducatur obligatio, siuè causa obligationis perpetui seruitij, sed cum benè inducatur concessio iurisdictionis in angaria, & perangaria, quæ non competunt Baronibus, tanquàm regalia, nisi concedantur ex priuilegio: Id ex dicta *pragmatica* videtur prouisum, vt puta vigore dictæ clausulæ, non possint Barones noua seruitia, & grauamina à Vasallis extorquere; sed apparente causa à principio voluntariæ obligationis Vasallorum, illa remanet vi illius priuilegij firma, & valida, vt optimè post *Gramat. cons.* 13. *n.* 16. *& cons.* 98. *nu.* 29. scripsit *citatus Præs. March. in d. alleg.* 91. *num.* 18. addito *Capiblanco de Baron. pragm.* 10. *n.* 64. nàm *d. pragm.* 16. solùm sanciuit per tales clausulas, nouas non induci angarias, perangarias, aut grauamina, vt ibidem legitur, & declarat *Reg. Merlin. cit. cap.* 83. *nu.* 20. cum quo concordat idem *Capiblanc.* post alios in *d. pragm.* 16. *n.* 2. *& seqq. Consil. Rocc. de offic. rubr.* 8. *num.* 109. *& seq. Præs. Andr. March. in alleg. apud Reg. de Marin.* 91. *lib.* 3. *n.* 18. quod eo magis procedit, quando ab antiquissimis temporibus talia seruitia præstita fuisse constat, vt in terminis scribit *Reg. Reuertera* apud *de Marin. cit. cap.* 107. *nu.* 22. & licet *de Marinis* post alios *nu.* 15. alleget *Reg. Moles tit. de exact. funct. fiscal.* §. 3. *quæst.* 8. qui videtur contrarium sustinere, non tamen hic obstat, dùm Domini de Regia Camera, ideò tunc contra Baronem determinauerunt, quia malè se agebat contra Vasallos, vt *ibid. n.* 59. *& seq.* cum aliàs certissimum sit apud Doctores Regnicolas angariæ, perangariæ præstationem solitam, consuetamque attendendam esse, *Tassonus*

*loc.citat.num.*149. *citat.Rocc. d.loc. num.*109. & 110.

Cum itaq; hac nostra in specie, non solùm adsit priuilegium prædictum, sed insimùl ab antiquissimis temporibus præstentur personalia seruitia à suis Vasallis dicto Marchioni S.Georgij, ad quem iamdiù voluntariè se illi voluerunt obligari, cum à tempore plusquàm centenario, & propè immemorabili præstita sint dicta seruitia, circa obligationem dandi dictos Exactores, ac Iuratos, qui deseruire debent quotidiè Baronali Curiæ, Carceres, Castrumq; custodiendo, & alia vt suprà sumptibus Vasallorum; Certissimũ redditur satis constare, non solùm de angaria, sed etiam de perangaria, ad finem reuocandi Vasallos dictæ Baroniæ S. Georgij, eiusq; Casalis Polistinæ, qui ad Ciuitatem Terrænouæ iuerunt, dum stante perangaria, nè dùm à Baronalibus, sed etiam demanialibus locis reuocari Vasalli prædicti possunt, vt concludit *cit. Marchesius ibid. nu.* 18. *Reg. Reuertera in d. decis.* apud *de Marin. Capiblanc.in d.Pragm.*10.*n.*61. post *Reg.Sanfelic.in praxi sect.*8. & comprobatur ex *Reg. Merlino cit.loco*, vbi post multa, tandem firmat, quod vt possit cogi Vasallus ad habitandum, requiritur, quod sit angarius, & perangarius, & ità est necessaria qualitas seruitiorum prestandorum, secundum eius opinionem *ibid.n.*23. *in fine*, imò *n.* 24. concludit, quod in Fisco nè fraudentur collectæ, ratione functionum Fiscalium, vel alia publica ex causa, posse Ciues cogi ad habitandum in proprijs Terris, & ità dicit intelligi *Reg.de Ponte ibid. alleg. de potestat. Proregis, rubric. de abundantia Ciuitatis tit.*2. §.2. *num.*8. *R.de Marin.ad Reu.dec.*218.

Quod postremò eò fortiùs procedere debet isto in casu nostro, dùm Vasalli dictæ Baroniæ S.Georgij, & Casalis Polistinæ, non voluntariè pro eorum vtilitate, vel necessitate, sed ad seductionem vicini Ill.Principis Hieracij vtilis Domini Ciuitatis Terræ nouæ ibidem se contulerunt, idq; ob machinationem dicti Principis, qui ob litem, quàm in S.R.C. habet cum dicto Marchione Sancti Georgij circa confines dictæ Baroniæ, & ob rixas inde iàm sequutas, in odium dicti Marchionis induxit dictos Vasallos sub spe immunitatis ad aufugiendum à dicta Baronia, & Casale prædicto, vt in facti nota expositũ est, & sic omninò succurrendum est dicto Marchioni, & Vniuersitatibus dictæ Baroniæ, & Casalis, pro reuocatione prædicta dictorum Vasallorum, tùm quia dicta reuocatio de iure sua procedit, vt fundatum est; tùm etiam quia licèt in dubio, an sit locus reuocationi eidemus, similitèr deberet militare dicta reuocatio dictorum Vasallorum, stante præsertim æmulatione prædicta, nam quod cuique de iure licet, ad æmulationem non est ei permittendum *Doctores in l.altius C.de seruit. Viuius decis.*476. *nu.*7. vnde pro bono pacis, & optimo regimine, & ad euitãda scandala inter Barones, & præcipuè Magnates rixosos, & rixari solitos, vt hic, reuocatio prædicta Vasallorum practicari oportet, vt in puncto seruari testatur *Capiblancus ex l.congruit, D.de offic.Præfecti, super dicta pragm.*10.*de Baron.n.*64.*in fin.*

Et proindè spes nos fouet certissima, quod doctissimi Reg.Cameræ Senatores ordinare habeant, quod dicti Vasalli dictæ Baroniæ S.Georgij, & Casalis Polistinæ habitantes in dicta Ciuitate Terrænouæ ad eorum reuocentur patriam, & ordinandum esse dicto Principi Hieracij, quod in futurũ illos non detineat, ne vel in posterum recipiat, neq; in suis Terris banna pro dicto effectu, immunitatem dictis exteris habitantibus promittentia publicare audeat, dùm hoc de iure prohibetur, nam si possent Barones consimilia concedere priuilegia, maximum aliarum Terrarum damnum subsequeretur ob hominum frequentiam ibi confluentium, quod procedit etiam si tractaretur de habitandis feudis inhabitatis, nàm si in hoc releuarentur Terræ inhabitatæ, in alio reliquæ Terræ grauarentur, ex carentia Ciuium suorum; idcircò non est iustum vnum Altare discooperire, & alterum cooperire, vt in *cap. cum causam de præbeben. Glos.in l.assiduis, C. qui potiores in pignore habeantur*, in puncto *Thorus in addit. ad Reg. de Ponte de potestat. Proregis tit. de diuers. prouis. de feud.inhabit. post princ.* Et tantò magis non licèt cum æmulatione, & iniuria alterius, *Glos.in l.per Prouinc. C. de adific. priuat. Bart. in l. opus nouum, D. de oper. publ. Andr.* & *Afflict. in Constit.Regni Castra n.*3. & 4. & quæ nàm maior æmulatio, & odium, dùm vltra lites in S.R.C. vertentes, rixasq; inter dict. Principem, & Marchionem, iàm sequutas, de facto ipsius Marchionis Vasallos, dictus Princeps indebitè auocauit, in damnum, tùm culturæ feudi ipsius March. necnon iurisdictionis, & aliorũ iurium dominicalium, cum teneantur Vasalli etiam nolentes potiùs Baronis, quàm alterius territoria colere, *Lucas de Penna in l.quisquis, C.de censitis lib.*11. *Afflict. decis.* 265. & alij communiter, quibus dictus Marchio modò priuatus reperitur, ob deficientiã tot focularioru m ascendentium ad numerũ plusquàm 150. quo casu, nè scandali, & seditionis præbeatur materia, etiã si Regis adesset licentia, talis iniuria non permittitur, *Andr.* & *Afflict.in cit.Constit. num.*5. nec in-

vici-

vicini detrimentum, *Gloss. in l.1. §.denique il primo, D.de aqu.pluu.arcen. Bald. & cæteri in l. altius, C. de seruit. Afflict. loco cit.* Baro namq; tenetur ad seruitia Regi ratione feudi illi concessi cum iure subuentionem exigendi à Vasallis, & seruitium Vasalli, sed militis liquidatur ad rationem ducat.2. pro quolibet centenario, & feuda in Cedulario sunt taxata ad rationem 26½. pro quolibet centenario, deducta rata Vasallorum, & medietas subuentionis à Rege exigitur à Vasallis, iuxtà maiorem summam donatiui; Et ex his Vasalli vt redeant, interest tàm Regis, quàm Baronis, pro exactione subuentionum, *Reg. Moles in decis.§.3.quæst.8.à nu.13.ad 17. & seqq.* vbi licet *n.24.& 60.* contrarium decisum tradat, id euenit, quia seruitiorum personalium antiquissima præstatio probata non fuerat, & quia Baro erat terribilis, ac malè versabatur in suos Vasallos, ob quod illos repetere non licebat ex *Parid. de Put.* & alijs *ibid.n.60.*

Ex quibus rationibus Regia Camera præcedente causæ cognitione constructionem permittit noui feudi, dummodò exteris, prout sunt Albanenses, siuè Sclauones, non autem Regnicolis repleatur, *Reg. de Ponte cit.loco,* vbi *Thorus in addit.& in addit.ad Salern.decis.40.* Quibus non sit incongruum tàdem in terminis huius iuridicæ conclusionis, hac in Thesi adducere verba *Io: Baptistæ Thori* in puncto prædicta confirmantia, ibi: *Et tantò magis, si essent Vasalli Baronum, qui si in alienis Terris Baronalibus confluerint ad habitandum, non tantùm ipsi Domini Terrarum quò se conferrent, dicti Vasalli requirendi essent, vt remitterent Vasallos ipsos fugitiuos, sed paritèr ipsimet Vasalli cogendi erunt ad redeundum, ex traditis per Afflict.loco cit.n.11. & sequitur Freccia de subfeudis anth. 15. lib. 2. & idem Mormilis in d. Constitut. quisquis, &c. D.Thor.quo sup. loc.cit.* Sub censura tamen peritissimorum Senatorum.

AD QVÆST. IX.

Vniuersitates Regni immunes à functionibus fiscalibus, an sint immunes à refectione murorum; Qualitèr, & quãdo Rex teneatur ad refectionem, & constructionem eorum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Muri Ciuitatum, quatenùs ad ipsarum vsum, & decus considerantur, sine permissu refici, aut erigi possunt, secùs pro defensione, & contra hostes propugnaculo n.1.2. & 4.

Mænia, & Viæ Ciuitatis Neapolis, cuius sint Regis nè, an verò Neapolis n.3.

Castrorum reparatio, cuius expensis fiat à num.5.

Vniuersitas, an teneatur ædificare Pratoria, vel Carceres n.6.

Rex vendens Castrum, ad quod reficiendum vicini obligãtur, an transeat hoc Ius in Emptorem n.7. & quid stante clausula, cum iuribus suis, *in venditione n.8.*

Castra, an liceat ædificare, vel reficere absq; Regis licentia n.9.

Vniuersitas, licet ab omnibus oneribus immunis, an teneatur ad gabellam pro constructione, vel reparatione murorum n.10.

Immunis nemo est ab onere construendi muros n.11. neque Ecclesiastici n.12.13. & 14. pater 12.filiorum n.15. exteri bonatenentes n.16. feudum quaternatum habentes nu. 17. & quid de alijs num.18.

Laici tenentur ad reparationem Ecclesiæ contribuere, possuntq; cogi ad vendendum n.19.& 20.

Monasteriorum nimia ampliatio in hac Ciuitate Neap. ostenditur n.21.

DVo hic in summa reassumuntur articuli; Primus nempè, an Regni Vniuersitates à functionibus fiscalibus immunes, à murorum refectione exemptæ sint; Alter verò, qualiter, & quando Rex teneatur ad eorundem murorum refectionem, constructioneq; Et quia de primo non in principio huius *Quæstionis*, sed in fine *n.*20. ac infrà in *vndecima qu.* idem *Reg.* peragere videtur; De secundo hic primùm tractando, circa conclusiones per eũdem ad secũdùm cumulatas annotare onus assumimus. Et circa primum præfatum articulum, tàm hic à *n.*10. quàm nonnulla etiam in dicta 11.*quæst.* annotabimus.

1 Et quidem *Auctor* noster, cum ad id ex decisis per R.Cam. concludat, onus construendi muros Vniuersitatum Regni, & illos reparandi, non esse Regis, sed ipsarum Vniuersitatum, ex *l.ad portus*, & *l.omnes*, *C.de oper.public.* Vniuersitates tamen non esse molestãdas pro propugnaculo, & incastellatione facienda pro Ciuitate, & sic neque pro reparatione Castrorum, optimè probat ex *Pragm. Regis Ferdinandi I.* de anno 1483. Et similitèr de iure communi, illa nimirum ratione, quia murorum reparatio, & constructio sine Principis consensu fieri potest, excepto si fieret fortellitium aliquod, cum tunc requiratur Regis consensus, quoniam ista fortellitia in Regno fundi limitrophi sunt aduersùs inimicorum inuasiones ex *l.quicumque*, *C.de fund.limitroph lib.* 11. & *Const. Regni Castra*, imò quia licet cingere se muris ex iure gentium, onusq; Ciuitatis sit ab initio mundi Caini tempore introductum; Diuersum tamen id est, cum muri construuntur ad finem, vt propugnaculum totius Regni ex illis fiat, cum tunc sit onus Regis, ex quo de tributis, & functionibus Regnum ab hostibus custodire obligatur ex *Andr.in cap.*1.*quæ sint regal.§ vectigalia in* 2.*add.num.*15. *& D. Thom.*2.2.*qu.*63. quem casum adhùc Reg.Cam. expressè non decidisse dicit; Et deindè diuersas Reg. Cam. decisiones *n.*10. *& seqq.* refert.

Et quod licet aliqui ex Dominis fuerint in voto, Fiscum teneri ad tertiam partẽ expẽsarum, etiam in casu, quãdo Vniuersitas vult se tantùm muris cingere, vel veteres reficere, & ex *Luc. de Penn.in l.*3. *C.de quib.mun. nem.lic. excus.* in 8. *quæst.* firmet, quod Fiscus sit immunis ab oneribus patrimonialibus, pro bonis stabilibus, quæ possidet in loco Vniuersitatis, *l.placet*, *C.de excus.mun.* Talis attamen immunitas non procedit in Collecta, quæ pro cõstructione murorum indicitur, à quibus nec Ecclesia immunis videtur, ex *l.absit*, *C.de priu.domin.* Alios verò Dominos pro maiori parte cõtrarium cẽsuisse, vt Rex ad nihilum nempè teneatur, interpretando *l.splendidissimè*, *C.de oper.publ.* & *l.restaurationi*, *C de diuers. præd. lib.* 10. de proprijs fundis Vniuersitatum, vt ex ipsorum reditibus sumatur tertia pars, pro alijs duabus tertijs, fiat exactio per æs, & libram, nec *l.fin. C. de vectig.* probare casum prædictum, quia posita sub *tit. de Vectig.* & non inde extendenda ad tributa, nec tertia vectigalium pars ex illa pro refectione murorum, sed in beneficium Vniuersitatis datur, imò esse de illis *ll.* in speciali casu per Imperatores secundùm temporum necessitates promulgatis; Et tantò magis in Regno non militare, dùm nunquàm in illo practicatum fuit, vt dicta tertia tributorum pars, pro murorum refectione applicetur, imò indubium esse, quod Rex ad nihilum teneatur, cum ex iuribus antecedentèr adductis constet onus esse Vniuersitatum, naturali quidem iure ad hoc obligatarum, & proinde fuisse iudicatum, quod Rex ad nihilum teneatur; Et circa secundum tradit, quod in Ciuitate Liparis à functionibus immuni, omnes tenuerint, etiam ex quo Rex nihil percipit de tributis, quod nullatenùs teneatur ex *Petr.Iacob in pract. tit.de refect. muror.* & alijs hic *n.*20.

2 Annotandum ergò est ex traditis hic *nu.*7. *&* 8. quod muri Ciuitatum, siuè Ter-

Terrarum, quatenùs considerantur ad vsum pro cuiusq; Vniuersitatis Territorij diuisione, necnon ad decus ipsius Vniuersitatis, aut Ciuitatis, sine consensu Principis Vniuersitatum sumptibus refici, aut erigi possunt, *Capiblanc. de Baron.pragm.*19.*c.*100. *n.*15. *tom.*2. Imò ad Ciuitates, & Vniuersitates spectare eorum reparationem, *cit.Capibl.n.*59.*Cancer.var.*3.*cap.*13.*num.*54.*D.Carol.Ant.de Luca ad Franch. decis.*75. *nu.*2.*Caput.de regimin.Reip.cap.*7.§.25. *nu.*2. *Nouar.de grauam.Vasall. tom.*1. *grauam.*342 *per tot.Pegas.ordin.Regn.Portugall.to.*5.*tit.*66.*glos.*46.*ad* §.43. *nu.*2. & 3.& *tom.*6. *tit.*68. *glos.*45. *ad* §.42. *n.*1.& *seqq.* & *tit.*74. *glos.* 13. *ad* §.11. *nu.*2. *Consil. Fab.de Anna lib.*1.*cons.*72.
3 *n.*11. & 14. in quò *cons.* quærit mænia cuius sint, Regis àn Ciuitatis Neap. in vijs tamen distinguit *Consil. de Rosa in consult.*1.*num.*15. quod viæ publicæ intra Ciuitatem, sint ipsius Ciuitatis, & ideò in hac fidelissima Ciuitate sunt constituti Deputati, quos vulgò vocant *della mattonata*, eosq; liberè posse publicas vias constituere, easq; iterùm destruere post alios *ibid. à n.*1. & *seq.* Viæ autem extrà Vrbem, & de vna Vrbe in aliam, seù de vna Regni parte in aliam ducentes, ad Principem spectant ratione protectionis, easq; esse de regalibus, & pro ijsdem vectigalia exigi idem à *nu.* 12. *ad seqq.* Vide *Abasuerum Fritschium in tract. Iuridic. Politic.de Regali Viarum Iure*; In quantum verò ipsi muri, siuè mœnia deseruiunt pro defensione, & propugnaculo contrà hostes cum sancta dicantur *l. sanctum*, §.*in municipijs*, *D.de rer.diuis.* §.*sanctè Instit.eod.tit.* imò iuris quodãmodò diuini, & nullius in bonis, nec ipsius Ciuitatis, *l.sacra loca*, §.*muros autem*, *D.de rer.diuis.d.*§.*sanctè*, & *in l.*1.*in princ.D.de rer.diuis.* sed soli Principi, eiusq; supremo dominio competunt, cum illi, & nemini alteri sine eius authoritate, talitèr sit illorum, sicut armorũ, licitus vsus, vt in *tit.C.vt arm.vs. insc.Princ. interd.sit*, quo in sensu, atq; casu muros facere, vel reficere nemini licet sine Principis authoritate, atque beneplacito, *cit. l.sacra loca*, §. *muros autem*; & ex tali licentia facultas tribuitur, & non necessitas arguitur, vt exponit *Præs. Ganauerr. decis. R.C.* 39. *à n.*1.*ad seqq.* vbi conclusiones ad hæc multas examinat, dùm declarat, quod mœnia Ciuitatum estò solummodò supremo dominio, & Principis regimini subiecta sint, attamen homines, & incolæ Ciuitatis teneantur, præuia authoritate Principis, ad faciendum, & reficiendum ea; Quoniam eorum defensioni primò, & principalitèr deseruiunt, imò non tantùm propriæ Ciuitati, quàm vniuersæ Prouinciæ deseruire, quia conseruatis locis inexpugnabilibus seruatur totum, *ibid.num.*9. idemq; latè idem *Præs. Ganauerr.* exponit *in decis.* 40. *per tot.* vbi omninò absquè Principis authoritate, non obstante *l.omnes*, *C. de operib. publ.* fundat
4 videri esse prohibitum Ciuitatibus, & eò fortiùs priuatis facere, vel reficere mœnia; Et quod illa sunt facienda, & reficienda per contributionem singulorum de Ciuitate, quamuis maneant aliena, & sub dominio supremo Principis, *Reg. de Ponte de potest. Proreg.tit.*3.§ 1.*num.*35.36. & *seqq.* & *Reg.Tap. de Iur. Regn. tit.*28.*pag.* 1. §. *item ne in reparatione n.*3.*lib.*6. *Anna cons.*77. *per tot. Capiblanc. de Baron. d. pragm.*19.*num.*37. *D. Carol.Ant.de Luca ad Præs. de Franch. decis.*78. *num.*1. quoniam fiunt sibi, & non fiunt sua, pœnamq; violatoribus murorum impositam, non admittere differentiam inter Ciuitatem Romæ, & alias Ciuitates, quod latè probat, reiecta etiam communi opinione, quam *ibid.* declarat *cit.Ganauerr.*

5 Insupèr annotamus, quod, quando agitur de reparatione Castrorum, non est exigenda pecunia ab hominibus terrarum, sed ab illis, qui ad id de iure, hoc est de consuetudine tenentur, quod tunc pro veterũ ædificiorum reparatione, nihil verò pro noua constructione militat, vt ex *Regis Ferdinandi pragm.* edita in anno 1483. *in*

tit.

tit. de grauam. Vasall. incip. *Ad perpetuam rei memoriam, in §. item ne in reparatione*, non obstante *cap. Regis Caroli II.* incip. *Item statuimus*, exponit *Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. 3. de elect. Official. §. 1. a n. 32. & Reg. Tap. in Iur. Regn. lib. 6. ad d. pragm. in d. §. item ne in reparatione*, quæ *pragm.* est in corpore *pragm. 1. in tit. de Salar. eorum, &c.* vbi *Reg. Rouit. num. 11. & 12.* de qua memores sunt *Præs. de Franch. decis. 78. Capiblanc. de Baron. d. pragm. 19. nu. 37.* Vnde *cit. Reg. Tap* scribit, quod Regia Curia de reditibus, qui ad ipsam spectant, soluit necessarias pecunias pro refectione prædicta, ac refert *Excell. Comitem de Lemos* assignasse pro reparatione Castrorum, & alijs ad fortificationem Regni spectantibus duc. annuos 30000. Cõtribuere tamen Vniuersitates teneri scribit pro constructione, & reparatione Turrium, quę iuxtà maris littora per totum Regnum constructa sunt, pro qua facienda fuerunt assignati annui duc. 15895. & gr. 19. vbi etiã *d. pragmaticæ* rationẽ assignat, quia de iure communi reparatio Castrorum spectat etiam ad Dominum ex *Auendan. de exequ. mand. lib. 2. cap. 3. num. 4.* qui quoad Hispaniarum iura distinguit inter Castella limitropha, & alia, quæ sunt intrà Regnum *ibid. n. 5.* & quoad salarium militum Castrorum spectare ad Principem, si Ærarij reditus sufficiunt, secùs subsidium à subditis moderatum exigere posse, idem *Tap. ibid.* post alios, vbi *n. 5.* nullatenùs teneri ad noua ædificia, cum illa ex pecunia publica cum Principis licentia fieri debeant ex *l. nemo, & l. si quando, C. de oper. publ. & cit. Auendan.* quando verò dicatur refectio, vel noua constructio, declarat idem *Rou. in d. pragm.*
6 *1. num. 14.* An verò Vniuersitas teneatur ædificare Prætoria pro Curia regenda, & pro mansione Officialis, vel pro loco publicarum Congregationũ faciendarum; Et an teneantur Subditi, siuè Vasalli in constructione Carcerum, affirmatiuè respondet *cit. Tap.* cũ Rex ad custodiam tantùm teneatur; Idq; secùs esse in Barone, ad quem prouentus spectant *cit. Tap. d. loc.* & post alios latè declarat *Amendol. in add. ad cit. de Franch. dec. 78. à nu. 1. ad seqq.* Et posse Barones tempore belli præcipere suis Vasallis ad faciẽdas excubias, & visitare Castrum, quod ab eo tenet eius Vasallus, ex *Frecc.* fundat idem *Tap. d. l. n. 4.* vbi *nu. 2.* examinat, an ius illud petendi, vt Vniuersitates teneantur ad refectionem Castrorum, quod vt suprà Regi competit, transeat ad
7 Baronem, cui Rex concessit Terram illam, vbi Castrum est ædificatum: Et negatiuè respondet ex decisione tradita per *Barth. de Capua* apud *Luc. de Penn. ibid. cit.* ex qua decis. se obtinuisse, refert *Præs. de Franch. d. dec. 78.* in articulo, an Rex vendens Castrum, ad quod reficiendum Castra vicina sunt obligata, transferat hoc ius reficiendi, seù compellendi vicinos, ad contribuendum in emptorem, in quo negatiuè fuit conclusum *d. decis. num. 3. Reg. Rouit. in cit. pragm. ad perpetuam, de salar. eor. &c. n. 12.* & *Reg. de Ponte d. loc. n. 34.* tradit, Vniuersitates non
8 teneri ad refectionem Castri ex clausula, *cum iuribus suis*, adiecta in venditione alicuius Terræ, licet dùm erant in potestate Regis ad hoc tenerentur, vbi quid in exceptuatis concessis magno Principi, an transeant in Inferiorem per generalem venditionem illi factam, quod etiam declarat *D. Carol. Ant. de Luca in obs. ad cit. dec. 78. Præs. de Franch. n. 3.* vbi *n. 2.* exponit, qualiter Baro feudi, in quo est Castrum, teneatur illud reparare, afferendo mediam opinionem inter illam *Præs. de Franch.* affirmantem, & aliam *Bertaz. & Carau. à Reg. Rouit.* relatorum contrarium dicentem, de qua *ibid.* Qualiter verò, & quando possit Princeps diruere domos priuatorum, non soluto eis pretio, & quando teneatur soluere pretium, quantum soluere obligetur, & quod Princeps supremus pro tuitione status possit Castra Vasallorum fortificare, milites ibi ponere, & etiam auferre, Barones cogere, vt suis sumptibus

bus Castra muniant, aut demoliantur, & etiam Castra Ecclesiæ munire, doctè post alios declarat *Dom.Consil.Altimar.in obs.ad Reg.Rouit.lib.3.cons.18. à n.1.ad* 10.

9 Castra verò ipsa nemini licere in Regno, neque reficere, licet diruta, absque Regis licentia, ex *Constit.Regni* incip. *Castra*, sancitur, *Afflict.dec.265. num.70. Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit.de diuers.prou.in princ.* Quod tamen *Reg.de Marin.2.resol.254.* intelligit in Castro funditùs, ac omninò diruto, nō autem in vetustate corroso, & non omninò collapso; nam cum in totum est solo æquatum, absq; Principis licētia reædificari nequit, vt in Prouincia Gotholana testatur ex *Cancer. 3. var. cap.13.num.16.& seqq. à nu.56. Ripoll. de regal.cap.33.nu.39.& seq. Franc.Romaguer. ad Canciol. lib.1. ad statut. Eugub.rubr.57.in addit.n.6.* Quod in Terris demanialibus procedere, non verò in Baronalibus, quia Barones ob iurisdictionem, quam in Territorio habent, necessarium illis est eorū Castra munita habere, secundùm *Mastrill. de magistr.lib.4. cap.16. num.169. & seqq.* quod quidem secundùm veriorem opinionem minimè procedit, cum tàm in Terris demanialibus per *Const. Regni*, incip. *In locis demanij*, quàm in in Terris Baronalibus per *Const.* incip. *Castra*, non liceat Castra ædificare cū Turribus, fortellitijs, pontibus, versatilibus, bombardis æneis, cæterisq; armorum generibus, secundùm sententiam *glos.Caramanici in d. Const.Castra, verb.contendat, Afflict.ibid. num.2. dec. 265.num.70.Camerar.in l.Imperial.fol. 52.col.2. Montan.de regal.fol.289.n.5. vers.Hac Palatia;* Quod etiam nec sub specie defensionis propriæ, ac ne detur occasio Subditis rebellandi, vel inter eos rixandi licere, latè fundat contrarijs respōdendo *Dom.Consil.Rocc.tract. de Off.rubr. 9. num.17. & seqq.* Vnde tantò magis Castra diruta ordine Principis, non posse denuò ædificari sine Principis licentia, ex *Gratian. discept.for.cap.432.lib.3.* probat, & cumulat *Dom. Consil.Altimar. in d.obs.18. n.11.& 12.tom.3.* & post *Fragos. de regim.Reip.Christ.par.1.lib.5.disp.13. §. 12. n.276.* & alios *cit. Romaguer. d.loc. num.7.*

10 Deueniendo insupèr ad propositæ quæstionis huius punctum aliud; Annotandum cōcludimus, iàm sæpè fuisse in Reg.Cam.decisum, vt Vniuersitas licet ab omnibus, tàm ordinarijs, quàm extraordinarijs oneribus immunis, teneatur contribuere, siuè ad solutionem gabellę pro męnium constructione, aut refectione impositæ, vt post *Reg.* nostrum refert *Reg.de Marin. in obs. ad Reg.Reuerter. dec. 439. num.1.* Idque etiam illa ratione confirmatur, quia hoc onus refectionis, siuè nouæ constructionis murorum ad solam Vniuersitatem spectat, non autem ad Regem, nisi Rex mandaret in Ciuitate, siuè Terra propugnaculum fieri pro Regni defensione, quia tunc onus est Regis, vt post *Andr. cap.1. §. vectigalia in 2. add. num.15. tit. quæ sint regal.* & post *Auth.* nostrum *cit.* tradit idem *Reg. de Marin.in obseru.ad cit. Reg. Reuert.decis. 282.num.2.* vbi *num.1.* obseruat, Vniuersitatibus immunibus à fiscalium solutione in vim specialis priuilegij, inter quas enumerat Ciuitates Catacēsis, & Puteolorum non deberi salis quantitatem, quæ cæteris locis à functionibus fiscalibus non immunibus consignari solita erat, ex *cit. Reg.Reuert. ibid.*

11 Ex quibus satis inconcussum esse constat, quod omnes in commune subire etiam vicini, tenentur onus construendi muros Ciuitatis, nam, vt aduertit *Cassiodor.lib.5.var.epist.9. Necessitas publica multorum debet deuotione compleri, quia non decet paucos suspicere, quod constat plurimis expedire, ne Regia iussa tepefacta lentescant, dùm res vtilis delegatur infirmis. In Tridentina igitur regione Ciuitatem construi nostra præcepit authoritas. Sed quia territorij paruitas magnitudinem operis substinere non potest, hoc sollicitudo nostra prospexit, vt acceptis mercibus competentibus*

peda-

pedaturam murorum omnes in commune iubeatis, qui vicinitate iungimini. Quatenùs accomodato solatio securius impleatur, quod paucis inexplicabile fortasse cognoscitur. Hac conditione scilicèt definita, vt nullus ab his oneribus excusetur, vnde nec diuina domus excipitur.

12 Vnde indubium est omnes Ecclesiasticos ad tale onus subeundum obligari, cum nec diuina domus excipiatur, *l.ad instructiones 7. C. de sacros. Eccles. Harmenop. lib.2. tit.5. Amaya in C. tit.25.de immun. nemin. &c. in l.2. n.8. Reg. de Marin.* post alios *in obs. ad Reuert.dec.36.num.1.* vbi contradicentes etiam refert, inter quos addimus *P. Dianam tract.2.de immun. Eccles. resol. 39.* & post alios innumeros declarando id in subsidium, *P.Steph.à S.Gregor. de Neap. lib.1. de præcip. iur. & iustit. part.tit.de tribut.& vectig.cap.16.n.14.* & affirmãt *Card. de Luca de regal. disc. 59.num.5. Oliua de for. Eccl. par.1. cap. 39.num.27.Camerel.de legat. lib.7. pag. 550.n.43.Iul.Capon.discept.102.nu.52. Borrell. de præst.Reg Cath. cap.64. à nu. 48* Hinc in refectione murorum Brundusij, Hydrunti, Tarenti, Manfredoniæ, Baroli, Barij in Regno Neap. & Carthaginis nouæ in Hispania, teneri Ecclesias voluit *Alphons. Aluarez in Specul.Rom.Pontific.cap.63. col.4.* & ex alijs innumeris *cit.Borrell.num.49.*

13 Et de hoc articulo actum fuit in Supremo Italiæ Senatu, dum ageretur de contributione facienda ab Ecclesiasticis pro constructione murorum aliquarum Ciuitatum Status Mediolani, vndè Vrbanus III. Pontifex Maximus sanctissimus, atq; prudentissimus mandauit, vt Ecclesiastici Status Mediolani contribuant, pro summa ducatorum quinquaginta mille, pro constructione murorum aliquarum Ciuitatum Status prædicti, vt refert *Reg. Tap.lib.7.Iur.Regn.tit.17.fol.mihi 114.*

14 Ratio verò præfatæ conclusionis, prima est, quia munus istud non est sordidum, imò nec personale, sed reale; Secundò, quia Ecclesia vtitur commodo murorum, sicut & itineris, & pontium, & sic etiam idem procedere pro reparatione puteorum communiũ, cæterisq; similibus necessitatibus, vt docẽt *Bald.in d l.ad instructiones 7.n.3. Salyc.nu.3. Castr.num.2. Gilken. num.9. Guid.Pap.decis.78. Tiraquell.de nobilit. cap.20.num.167. Molin.tract.2. disput. 672.num.4.concl.1. Brunneman. in ead. l.7.* Quod probatur etiã ex *l. ad portus, C.de oper. publ. l. absit, C.de priuil. dom. Aug.l.fin. C.de quib.mun. nem.se lic. excus. Flor.Diaz de Men.var.qq.lib.2. qu. 21.n.220. Fulu. Pacian. cons.7. num.8. Surd.cons.225.n.27.Corn.cons.72. lib.3. Carol. Ruin.cons.219.nu.12. lib.1. Rim. iun.cons.10. num.13. & seq.* Propterea

15 meritò neminem à tali onere, estò priuilegiatum immunem esse, firmatur, & sic nec patrem 12. filiorum talem exẽptionem habere, *Balmased. de collect. quæst.48.num.19.* vbi plures modernos citat, & *Andreol.* confutat *Card.de Luca miscell.Eccles.in supplem.disc.49. n.6. & 19.Iul.Capon. discept.90. num.35. & seq.* quos refert, & sequitur *Dom.Franc. Romaguer.* in doctissimis *Addit.ad Conciol.ad Statut.Eugub.lib.1.rubr.56. n.4.*

16 *& 5.* Imò nec exteri bonatenentes ab eodem onere eximuntur *Præs. Ganauer.decis.Reg.Cam.39.num.25.* Et licet collecta non soluatur de feudo quaternato, nec gabella de illius fructibus, vt ex *Andr. in c.1.§.plaustrorum col.2. quæ sint regal.* in Regia Cam. obseruatur,

17 fallit tamen pro ædificandis mænijs, & muris, ac Castro, quia est commune propugnaculum, vt post *Luc. de Penn.* fundat *Io:Vinc.Ann.sing.93.* Et post relatam decisionem hanc, *Authoremq;* nostrum *cit.* eiusdem conclusionem ampliat *Iul. Capon. tom.2. discept.100. à num.36.*

18 Item exterus, qui moratur in aliqua Ciuitate vendens, & emens pro quæstu ad d.refectionẽ tenetur *cit. Luc. de Penn.in l.hac prouidentissima nu.25. C.de quib.mun. lib.10.* Et *num.30.* pulchrè quærit de venatoribus, meretricibus, histrionibus, aleatoribus, Iudicibus, Aduocatis, Medicis, &c.

19 Deniq; notandum, quod sicut Clerici

rici, aliæq; Ecclesiasticæ personæ tenentur in subsidium ad opera publica Ciuitatis, quæ sunt communia omnibus, proùt est refectio murorum, viarum, &c. Eodem modo Laici parochiani tenebuntur ad reparationem, & reædificationem Ecclesiæ cōtribuere, quandoquidem est causa pia, publica, & communis, stante tamen consuetudine, *Abb. in cap.1. nu.3. de Eccl. ædific.in princ.Bertrand.cons.53.num.4. lib.1. & cons.41. num.26. lib.2. Pacian. cons.7.num.104. Ciof.cons.1.nu.11. Valasc.dec.179.num.7.* & latissimè videndi sunt *Faust. pro Ærar. class. 12. ord.* 897.898.899. *& seqq. Petr.Pech.de reparand. Eccles.cap. 9. & seqq. Camill. Borrell.cons.2. & 26. Guttier. alleg.10. Gregor.Tholos.lib.2.synt. cap.1. num.12. & lib.15.cap.24. Christin. dec. Belg.28. Consil. Gizzarell. decis.39. & 87.* vbi Addentes, *Reg.Tap. decis.S.C.7. per tot. Præs.de Franch. decis.223.* vbi Addentes, *Reg. Valenz. cons.18. Bottilier. dissertat. 7. Iul.Capon. contr.1. per tot.* vbi pro Archiepiscopo Neap. contrà Monasterium D. Reginæ examinat, an Ecclesia possit cogere aliam Ecclesiam ad vendendum.

30 Alia verò adducit *Gizzarell. cit.decis.37.* referens decisum *n.19. Lauram dello Doce* matrem, & tutricem filiorum q. Detij Caraccioli cogi ad vendendum quasdam domos cum furno, instantibus Patribus Congregationis Oratorij, pro construendo sumptuoso, & magnifico Templo, quod adhuc perficiunt, & ampliant; Et sic etiam teste *Consil. de Rosa d.consult.1.in fin.* pro RR.PP.Iesuitis per S.C.declaratum fuit, licere claudere viam, vulgò *delle Gradelle*, qui ibidem Collegium magnificum, & in alio huius Ciuitatis loco aliud magnificentissimum Templum construxerunt, quod Domus Professa nominatur.

31 *Cyriacus* tamen *controu.31. num.17.* inquit, quod non est indulgendum appetitui Religiosorum, vltrà condecentem, & moralem necessitatem; Hinc *Tasson.sup. pragm.de antef.vers.13. obs. 2.num.17.* animaduertit, quod hodiè expediens esset oculos aperire in deuastationibus domorum pro non necessarijs ampliationibus Monasteriorum (videntur enim magnifica, & ampla Amphitheatra) pro quibus in dies florentissima hæc Ciuitas angustatur; Et *D.Bonauent.in epit.2. Murorum*, ait, *curiosa constructio, destructionem parit animarum*; Et alibi *in quæst. 6. circà Reg.* dicit: *Cum Sancti Patres laudantur in Cellis, & in vilibus habitaculis habitasse, quid est, quod Vos altas, & magnas domos erigitis, & Oratoria sumptuosa, & areas latas magno pretio comparatis, cum sitis pauperes, & mendici, & contemptores mundanorum esse debeatis.* Et aliàs exclamauit *Aluarus Pelagius in lib. 7. cap.76.* his verbis: *Quantum autem excedāt Religiosi mendicantes circà curiositatem, & multiplicitatem, & sumptuositatem ædificiorum, totus mundus testis est*: Et sic *S. Gregor. Nyssenus* loquens de Secularibus *homil.3. 10.Eccles.*ait: *Quo enim maior fuerit, & multitudine, & materiæ sumptu, magnificentia in ædium structuris, eò magis arguitur inordinata anima.* Et *Diu.Bernard.in vita S.Malachię Episc.fol.1927.col.1.* aduertit: *Si vis ædificare domum, inducat te necessitas, non voluntas; cupiditas ædificandi, ædificando non tollitur, nimia, et inordinata ædificandi cupiditas, parit citò, et expectat ædificiorum venundationem.*

AD QVÆST. X.

Immunitas concessa, an comprehēdat casum vrgentissimæ necessitatis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Immunitas generalitèr concessa nùm comprehendat onera vrgente necessitate indicta n.1.11.12.14. 15. & 21.

Necessitas facit iustum quidquid ad bonum publicum vergit, tolerabiles reddit ingentes exactiones, ac alia efficit nu. 3.8. & 9.

Princeps vrgente necessitate, non solùm potest tributa imponere, sed etiam subditos

tos rerum suarum dominio priuare, nu. 4. & 5.

Subditi cogi possunt ad mutuandas Principi pecunias necessitatis tẽpore, et quid Neapoli n.6. & 7.

Clerici tempore belli, alteriusvè necessitatis casu, an ad contribuendum teneantur n.10. & 13.

Vasalli necessitate vrgente seruitia etiam vltrà modum præstare tenentur n.16.

Nobiles ratione bonorum feudalium immunes, an tales sint necessitatis tempore n.17.18. & 19.

Immunes, vt sunt Nobiles, Clerici, Doctores, Milites, aliјq; an etiam ità sint necessitatis tempore n.20.

Immunitas concessa alicui Vniuersitati, an operetur in casu contributionis faciendæ in subsidium Capitis Regni n.22.

Tributa, necessitate, vel causa impositionis cessante, sunt remouenda, nisi de facili posset redire, vel subintrare alia causa n.2. & à n.23. ad 28.

1 PLuribus estò relatis priùs à *n.* 1. argumẽtis, pro immunitate ab omnibus ordinarijs, necnon extraordinarijs oneribus, etiam indicendis concessa, vt comprehendat quoq; casum ex vrgentissima belli causa superuenientem, veluti in verbis illis priuilegij generalibus à Principe consideratum; & quia dùm extraordinaria munera bello vrgente imponi solent, videtur in specie in tali priuilegio casus iste comprehensus, eò magis dùm illud ità generalitèr elargitum, omnem futurum casum, & inde illum quoque belli comprehendit, cum de sui natura generalis immunitas ad futura omnia protrahatur, etiam si ex augmento accedant; *Author* tamen noster *nu.9. & seqq.* contrarium iudicasse Reg. Cam. meminit, illa ratione, nàm licet generalitas quælibet concessæ immunitatis consideretur, non comprehendit incognita, & quæ de nouo emergunt, & præsertim insolitos maximę necessitatis casus, qui nullatenùs continẽtur sub quauis generali immunitate. Et estò *Auth.* ipse hic multum in simplici articulo dubitauerit; In casu tamen relatæ decisionis, ex vrgentissima Regni, exercitu, pecunijs, atq; annona expertis, necessitate, & Gallorum tunc bello maximo cum exercitu imminente, ex quo videbatur casus, in quo Princeps immunitatem cõcedens, nõ poterat de illo cogitare, ideòq; optimè tunc processit amplissimi Senatus R. Cam. decisio, vnde doctissimè ipse *Dom. Reg.* ad hæc, *DD.* opiniones conciliando, cõcludit, quod semper, ac impositionis causa satis vrgens videtur, & incogitabilis, siuè insolita existimatur, quælibet immunitas, estò generalis, haud militet.

2 Insupèr concludere videtur, quod estò cessante belli causa, impositum onus ampliùs exigi non possit; attamen in casu, de quo hìc, non fuit prædictæ conclusioni locus, dùm illa gabella imposita non fuerat, vt ex eius redditu, Regio Ærario pro dictis belli vrgentijs succurreretur, quoniam reditus ad id non sufficerent, sed fuisse impositam, vt ex venditione eiusdem reditus, posset Reg. Curiæ ex pretio, belli vrgentijs subueniri, quo in casu etiam cessante bello, quia tamen remanet causa illa perpetua venditionis gabellæ iàm indictæ ad effectũ, vt suprà, inde impositio ipsa nunquàm deficit, ex *decis. Io: Andr. in cap. decet, de reg. iur.* quam refert, allegasse in dicta causa Ill. Dom. Locumt. *Ferdinandum de Auolos*, & sic fuisse decisum, quam *decisionem* memorant *Reg. de Marin. in obseru. ad Reg. Reuert. decis. 439. num. 1. Iul. Capon. discept. for. 90. num. 36. tom. 2. Franc. Pasqualin. in comment. ad 2. libr. Pragm. Neap. prag. 42. num. 9. tit. de Annona.*

3 Ad prædicta verò, ad ornatum annotamus, quod necessitas facit esse iustum, quidquid ad bonum publicum vergit; Hæcq; tolerabiles reddidit ingentes licet, ac violentas exactiones Romanorum; onera enim Imperij, pleraq; vectigalia institui coegerunt, vt pro vtilitate communi, ità singulorum iniurijs, vt *Plin. in Paneg.* scripsit, &

Ta-

Tacit. lib.1. centesimam rerum venalium post bella ciuilia instituta, deprecanteq; populo edixisse ait; Militare ærarium eo subsidio niti; Augustus à Ciuibus exegit sub Triumviratu quartam partem fructuum, redituumq; & à libertinis octauam omnium bonorum, aliaq; exempla post *Plutarch.in Anton. n.12.* aliosq; apud *Bodin.6.cap.2.num. 665.de Republ.* memorat *Faust. in Consil.pro Ærar.cons.41.ord.502.class.5.* Et sic quælibet indictio iusta videtur, quæ concurrente publica necessitate proportionabilitèr imponitur, imò donatiuum deberi causa belli, tributumq; edici iustum, licet bellum sit in alio Regno, non obstantibus ad id *Papa Honorij Capitulis* latè, ac doctissimè fundat post *Reg.de Ponte de potest. Proreg.tit.4.§.1.num.47.Reg. Sanfelic. in discept.vn.de donatiuo temp.belli per tot. & à n.6.ad* 30.

4 Et licet Princeps sua culpa inops effectus sit, tributum exigere potest, quoniã priuatis expedit resecare quotidianos sũptus, Principibus verò minimè, idem *Sãfel. ibid.n.34.& 35.* Nã vrgẽte necessitate cogitur quis donare, imò donare non dicitur, qui Regis necessitati succurrit, *cit.Reg.Sanfelic. ibid.n. 2.* & non solum potest Princeps in eo casu tributa imponere, sed etiam subditos rerum suarum dominio priuare, vt fundat post alios *Dom. Cons. Altimar.in obseru.ad consult. vn. de donatiu. ad Reg.Rou. tom.1. à num.1. & 12.* vbi etiam quando ad emendam damni teneatur, & quod procedat etiã, si necessitas sit extrà Regnũ *ib.à n. 14.ad 20.*

5 Ità quod ad Collectas imponendas, sufficiat, vt vtilitas publica principalitèr interueniat, licet aliquandò priuati, qui onera subeunt, nullum commodum inde percipiant, vt rectè aduertit *Bart.in l.vn.C.nem.lic.in empt.spec.se excus. Fulu.Pacian.cons.7.nu.119.* nam teste *Liuio*, ex ore Catonis senioris, nulla lex satis commoda omnibus est; Id modò quæritur, si maiori parti, & in summa prodest, & generalitèr receptum est, quod ea, quæ communitèr omnibus prosunt, his, quæ specialitèr quibusdam vtilia sunt, præferri debent *Auth.res, quæ C.comm.de leg. Alph. Azeued. in Const. Hispan.reg. l.2.to.7.l. 7.num.2.* Et vtilitati publicæ omnia priuata, aut minùs publica cedere, quoniam Respubl. incolumis, res priuatas facilè saluas præstat: *Publica perdendo, tua nequidquam serues*, *Liu. lib. 26. circà fin.* Et Fisci causa potior alijs debet esse ob ipsius publicas necessitates *l. 1.* vbi *glos. fin. C. de condict. ex leg.* Ex quibus *cit.Faust.class. 7.cons.59. ord. 652.* dictam conclusionem firmat, & *in cons.60.ibid.* insequitur, quod estò nihil Reipublicæ exitiosiùs sit, quàm aut à mutuo, aut fœnere belli negotia auspicari, vrgente tamen summa necessitate, non esse expectandam collectam, sed per manus

6 iniectionem posse subditos compelli ad mutuandas Principi pecunias post *Card. Mantic. Alph. de Azeued. Cacher. Chassan. Borrell.* & alios, id amplians etiam pro vsu annonæ, & frumẽtorum emptione posse cogi omnes ad mutuandum pro modò fortunarum post *Mart. de iurisdict.* & alios *ibid. alleg.* atq; ità in Hispaniarum Regnis, bellis sæuientibus, ab Hispalensibus Ciuibus, & alijs ab Indorum Regnis venientibus argentum, & aurum mutuò accipere, sæpissimè obseruatum fuisse, testatur, arbitriumq; hoc iustissimè introductum ex *Bobadill.lib.5.polit.cap.5.per tot. Lud.Molin. to.3. par.1. disp.315.princ. Ferd.Vasqu.lib.1.de success.creat.lib.6.n.22. & illustr.qq. cap.7. n.7.& 8.* Ità tamen, quod si Princeps

7 idoneos reditus ex Regno habeat, reddat integram pecuniam mutuatam cũ moderato interesse; Imò commodiùs esse, mutuas pecunias ità à subditis accipere, quam eosdem oppilare tributis, tantò magis data spe in subditis, fænus, & sortem, & gratiam à Republica ipsis reddi ex *Bodin. lib.6. de Republ.cap.2.n.664.* & ità Romani bello Punico secundo, pecuniam mutuò à Ciuibus sumere maluerunt, quàm tributum imperare, *Liu.lib.26.* & alia

exempla refert *Bodin.ibid.* post quem idem *Faust.* plurima etiam refert. Et sic *Ferdinãdi I. Regis Cap. fol.* 13. non procedit in casu necessitatis, in quo Ciues mutuare Regi tenentur, vt ex *Cap. Neap.* 38. *Cæs. Maiest. fol.* 92.

8 Necessitate itàq; ex causa publica, & communi vtilitate vrgente, quoniã ipsius necessitatis morsus sunt grauissimi, *Port. lab. in Catilin. declamat.* & *Liuio* teste, necessitatem nec Dij superãt, & multa cumulat *Petr. Pech. in cap. argumentum* 78. *de reg. iur. in* 6. à legis præscripto, ipso iure permittente, deflectendum prudentes semper, ac omni ætate quasi per manus tradiderunt; necessitas quippè legem non habet *l.* 1. & ibi *DD. D. de off. Cons.* vndè *Seneca lib.* 4. *controu.* 27. vocat magnum humanæ imbecillitatis patrocinium; Et omnem legem frangit, quidquid coegit, defendit, *Isocrates* appellat *velamentum iniuriæ*, *Quintilian. declam.* 260. multùm contrà Iustitiam necessitas valet, *Dauid Meuius in discuss. leuaminum inopiæ debit. cap.* 1. *num.* 14. & nulli fami exæquatur *Bald. cons.* 458. *lib.* 3. & ferijs caret per vulgata Paladij, & si necessitas sit, quoad famem, & frigus, semel excusat *DD.* & *Cagnol. in l. quæ propter. n.* 4. & 5. *D. de diu. reg. iur. Coler. de alim. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 42. & 43. *Gentil. lib.* 2. *de iure bell. cap.* 6. *pag.* 257. Et quod necessitate fit, peccato caret, scilicèt ciuili, *Royz decis.* 5. *nu.* 276. Et necessitatis causa Iudæorum infantibus nutrices Christianæ non sunt denegãdæ, *cap. ad hæc de Iudæis*, *Royz n.* 320. & *dec.* 3. & latè post præfatos, & alios *Faust. cons.* 7. *class.* 12. *ord.* 889.

9 Ex quibus deueniendo ad speciales *Auth.* nostri conclusiones, ex publicæ necessitatis ratione, siuè causa, quoniam per illam licitum est leges transgredi, multaq; permittuntur, quæ aliàs non licerent, *Amaya in l. omnes* 3. *C. de annon. lib.* 10. *n.* 36. *Pisan. ad Goffr. de Gaet. in Rit. R.C. rubr.* 20. *num.* 51. & ordo est ordinem non seruare, iuri naturali etiam derogatur, & contra naturalem æquitatem statuitur, & nullus impedire debet, ne causa publica iuuetur, & defendatur, itã quod publicæ vtilitatis, ac necessitatis causa semper censeatur excepta, cum quod necessitate fit, non sit culpabile, & cess ãt in casu necessitatis, legis præcepta, quia lex debet esse possibilis, & necessitas supponit impossibile quoddam, & habet secum dispensationem annexam, & Princeps Supremus in casu vrgentis necessitatis, atq; ex iusta causa boni publici, & implementi obligationum regiarum, quamplurima facere potest, ex quibus Vasalli conqueri non possunt; Cumq; tempore necessitatis omnia dicantur esse Principis, & velut in vno Regis, hoc est communis patris patrimonio reducantur, nec possunt Procuratores Ciuitatum, siuè Vniuersitatum consensum non præstare, si vocentur pro publica necessitate subeunda, quia si necessitas nota sit, tenentur consentire, aliàs absque eorum consensu tributum, vel seruitium, de quo tractatur, imperabitur; Principes enim sunt Tutores Reipublicæ, & Iudices conseruatores suorum Vasallorum, & omni iure naturali, diuino, & positiuo, tàm canonico, quàm ciuili, tenentur eos, & Regna sua in pace, conseruare, & tueri, itã vt Vasallorũ, & Regni defensio proprium dicatur Regis Officium, & subditorum protectio, & defensio, cũ sit simùl in ipso Regno ab origine orta pro publica, communiq; omniũ vtilitate, & necessitate: Et

10 Ecclesiasticos ligari legibus, & edictis Principum secularium, & à tributis, & contributionibus non esse exemptos, necessitatis tempore, latissimè declaratur per doctissimum *D. Io: del Castillo Sotomayor lib.* 7. *contr. cap.* 9. *per tot.* & *à n.* 30. vbi concludit post alios, Clericos ligari legibus, & edictis Principũ laicorũ obligatione directiua, ex vi, & efficacia rationis naturalis, quæ dictat, vt legibus Principis iusti, & pro publico bono latis pareamus, peritiss. *Dom. D. Frãc. Ramos del Mãzano ad ll. Iul. et Pap. lib.* 3. *c.* 45. Et *cit. Castill. n.* 31. exponit, quid sit dicendum de Clericis obli-

obligãdis ad cõtribuẽdũ tẽpore belli, si bellum non sit de præsenti, sed in futurum timeatur, & vtrum requiratur ad illos obligandos, vt licentia Romani Pontificis præcedat, idem *ibid.n.31. 32. & seqq.* Et quod sit adeundus Iudex Ecclesiasticus, vt cum laicis Clerici contribuant, fundat *Reg. de Marin.* post alios *in obs.ad Reg. Reuert. decis.439.num.3.* & quæ requirantur, vt Clerici cogi possint ad contribuẽdum cum laicis, post alios declarat *Reg. Cõsil. Altimar.in d.consult.in obseru. nu.26.* & *Faust. class.17. cons.42. ord.1316.* & in casu necessitatis, & bellorum contributum, Reipubl. Rom. olim tempore, etiam à Sacerdotibus, alioquin immunitatem habentibus exactum ex *Liu. lib.33.* exempla, & rationes refert *Faust. cons.41.ord.1315. class.17.* Et quid instante necessitate aliqua belli, & quomodò requiratur, quod Clerus, & Populus simùl conueniant, & deliberent super collatione facienda, examinat *Clapper.in caus.ration.96. qu.vn.à nu.1. ad 4.* vrgẽte Vgonotorum bello, quod anteà etiam declarauit in *caus.73.* vbi *n.3.* concludit, quod estò Clerici sint immunes ab excubijs, & custodia Ciuitatis, limitatur, si tàm repentina emergat necessitas, vt laici sine Clericis non possent resistere, & Ciuitatem defendere. Quid autem, an idem sit, si gabellæ imponãtur ob vtilitatem, tàm publicam, quàm priuatam Clericorum, vt ratione pestis, vel similis, quæ æquè primò tangat, tàm seculares, quàm Clericos, & quod in similibus casibus gabellæ imponendæ sint, tàm de consensu populi, quàm Clericorum, post alios fundat *P. Stephan. de Neap.de præcip.iur. & iust. part. cap.16. n.15.* videndus *Borrell.cons.74.*

11 Constat pro indubitabili ex his, à collectis, & tributis tempore belli impositis neminem excusari, *l. iubemus nullam,* & ibi *Ias. C.de Sacros. Eccles. & Bart.in l.nullus, C. de decurs. public. lib. 12.* inquit, Clericos etiam esse cogendos, ad quod multa allegat *Hieron. à Laurent.dec.Rot.num.4.pag.561.* quem sequitur *Faust.* post alios *class.12. cons. 11.ord.853.per tot.* vbi concludit, quod axioma dudum est communitèr probatum, vrgente publica necessitate, ab omnibus nulla habita ratione priuilegij contribuendum, *l.1. C.de indict. lib. 10.* Cum & Cęsaris prædia, talia onera substineant *l.rem priuatam, C.de priuil. dom. Aug. Glos.in rubric. C. de excus. mun. Io:Thoming.dec.56. nu. 22.23.& 24.* & alij allegati per eundem *Faust. ibid.* quippè priuilegium etiam amplum non extenditur ad incogitata, *l. qui cum tutoribus, §.transactio, D. de*

12 *transact.* Et sic priuilegium immunitatis ad tempus publicæ necessitatis non porrigi, visum est etiam *Dyn.in l.si ex toto, D.de deleg.1.* & ibi *Franc. de Aret.col.2. in pr. Alb. de Rosat. in princ. Imol.num.6.& 8. Ias.n.13.& 18. Bart. n.6.Castr.n.5. Cępoll.cautel.63. Rom.in l.si verò, §.de viro nu.32.D.sol.matrim. Franc.Lucan.de priuil.Fisci in 3.p.princ. n.23.* & alijs apud *Faust.clas.7.ord.601.* Nàm iniquum est in tempestate Reip. velle immunem esse, & dumtaxat cõmoda capere, incommoda alijs obtrudere, idem *ord. 606.per tot.* Imò concessio quælibet, & quodcumque priuilegium necessitati cedit *Reg. Sanfelic.in d.discept. vnic. num.33.* & ex hoc

13 etiam *n.38.* probat, Ecclesiasticos ad id teneri, eosquè deficientes à subuentione publicarum necessitatum peccare, *ibid. n.40.* ipsosq; Summos Pontifices concedere solitos decimas bonorum Ecclesiarum Principibus laicis tempore necessitatis *n.41.* & *num.43.* memorat remedia pro exigendis tributis in bonis Ecclesiarum; Et Ioas Rex Israel pro necessitate abstulit omne aurum, & argentum, & vniuersa vasa, quæ reperta sunt in domo Domini, *4. Reg.14.* legem enim necessitas non habet, *l.vt gradatim, §.1. D.de mun. & bon. l. Rutilia Polla 69. de contrab.empt.l.vnic. C.vt nem. lic. ab empt. spec.se excus.l.10.C.de SS.Eccl. l.2. C.de patr. qui fil. distrax. c.discipulos de consecr. dist.5.* Et ad opera pia, Ecclesiæ bona deputata sunt, *cap.sacrorum, c. sicut*

cut, cap.aurum 12.*qu.*8.*Chassan.in Consf. Burg.rub.*1.§.4.*num.*23.*Molin.consf.*11. & 12.*Medic.de cas. fort. par.*2 *q.*1.*n.*6. vbi communem, *Villalob.commun.opin. lit.E.n.*3.*Casp.Baet.de inop.deb.cred. addic.cap.*18.*num.*12. & 13. *Cacher.decisf.* 68.*per tot.Azeued. ad Consftit.Reg.lib.*1. *tit.*13.*l.*11. *n.*2. adeo quod si hanc ob causam Ciuitas debitum contraxisset, Clerici ad dissolutionem eius pro rata teneantur, *Compil.Symph.par.*1. 2.*vol.n.* 208.*Natt.consf.*203.*num.*1. *Trentacinq. var.tit.de iur.fisc. resol.*5.*n.*14.*versf.ratio est*, & ideò dicitur, quod quælibet immunitas non iuuat respectu onerũ, quæ belli, vel pestis causa imponuntur *Reg.Tap.decisf.*23.*num.*79.nam priuilegium quantumcumq; generale nunquàm includit illud, quod publicæ vtilitati obest *ibid.n.*80.

14 Et licet in hisce præliminaribus Italiæ regionibus bella plurimùm, & quotidiè frequententur, & sic censentur quoque immunes ab impositionibus propter bellum, vt argumentantur *Natta consf.*406.*num.*18. *Neuizan.consf.* 66.*num.*43.& 57.*Lancell.Gall.consf.*44. *num.*35.*Manent.consf.*84.*num.*27. *Raudensf.consf.*54.*nu.*6.*lib.*1. vbi, quod hæc conclusio antè tempora Aug.Imp. Caroli V. erat indubitata, proùt etiam postea ex obitu Inuictissimi Regis Philippi II. vndè vulgò fertur, Venerabili Bedæ Præsbytero oranti pro gentis Italicæ tranquillitate, responsum fuisse ab Angelo: *Beda tace, nunquàm Italia erit in pace*, vt referunt *Calcan. consf.* 24.*antè nom.*10. & *Raudensf. d.consf.*54. *num.*7.*lib.*1. *Io. Paul. Melius forensf.obseru.lib.*1.*obsf.*125.*n.*20. vbi *n.*21. intelligendum ait de bello magno, non solùm paruo.

Ex publicæ tamen necessitatis priuilegio, cum *Auth.* nostro concludendum est, priuilegia omnia immunitatũ, à Principe per qualescumquè clausulas concessa, publica imminente vtilitate, siuè necessitate, occasione, puta famis, belli, pestisq; reuocari, ex *Bart. in l. iubemus*, *C.de Sacrosf. Eccl.* & alijs *Mut. Surgens in annotat. ad M.Anton. Surg.de Neap.illustr. fol.mihi* 386. *circa fin.* post alios innumeros *Camill. Borrell.de Reg.Cath. præst. cap.*33. *num.*28. nàm si extenderetur tale priuilegium, vt puta etiam in casu publicæ necessitatis militaret, publica læderetur vtilitas, & sic nullatenùs ad id extendendum, *l.fin.C.de off. Mag.milit.l.humilioribus,C.de suscept.& arcar.l.*2. *C. de priuil.Schol.* Et priuilegia publicæ vtilitati damnosa non sunt recipienda, *l. nec damnosa, C.de prec. Imp. offer.* & sic potiùs restringenda, & strictè interpretanda, quàm amplianda, adeò vt priuilegium generale exemptionis ab omni munere, non eximat quemquam ab

15 oneribus, quæ imponuntur pro aquis publicis habendis, vel pro aquæductibus purgandis, vel reficiendis, *l. ad portus, C.de oper.publ. Rip.in tract.de peste tit.de remed.purg. contrà pest. nu.*43. *cum seqq.* quoniam pestis, vel famis, & magnæ necessitatis tempore omnia silent priuilegia, *l.pro tyronibus, C.de priuil.dom. Aug.lib.*10. *Garz. de Girond.de explic.priuil.quæst.*70.*à n.*331. *ad* 337. quemadmodùm neque possunt extendi, estò concessa per qualescumq; clausulas, neque executioni demandari cum magno, vel paruo tertij præiudicio, vt idẽ *Girond.* fundat *q.*12.*à n.*94.

16 Et Vasallus, licet regularitèr vltrà modum in inuestitura præfinitum seruitia haud præstare teneatur, id tamen non trahitur ad casum vrgentis necessitatis, in quo omnis cessat immunitas, vt fundat *Andr. Kobl. de seruit. feud.to.* 1.*par.*4.*nu.*98. Etenim, estò à muneribus patrimonialibus ratione rei possessæ debitis, pro quibus omnes tenẽtur, *Guttier.l.*3.& 4 *pract. qu.*13. *n.*18. *Iosf. Sesse decisf.*129.*n.*6. *par.*2. Et à quibus nulla dignitas, aut priuilegium excusat, *l.sicut, l.ab his, D. de vacat. & excusf.Rosenth.de feud.cap.*5. *conclusf.*72.

17 Nobiles eximantur ratione bonorum feudaliũ, pro quibus Dño suo seruitia feudalia præstãt, vnde ad Collectas, & munera publica non tenentur, *Tiraqu. de nobil.cap.*29.*n.*116. & *seq. P.Heig p.* 1.*qu.*18.*num.*21. & *seq. Kopp. decisf.*61.

num.

num.3.lib.1. Alb.Brun.cons.feud.103.n.3.p.1.Modest.Pistor.cons.21.num.22.& 30.vol.1. nam qui in Principis seruitio sunt, à Collectis meritò excusantur, *Petr.de Vineis lib.5.ep.39.* & semel decimatum vlterius decimari non oportet *Nicol.Balb.cons.* post *Cacher. dec.68. n.10.Rol.à Vall.cons.1.nu.21.lib.2.Modest.Pistor.cons.9.num.49. & seq. vol.2. Thom.Maul.de homag tit.9.nu.68.*

18 Fallit tamen id in pluribus casibus, inter quos præcipuus est, cũ agitur de Collectis vniuersalibus; immunitas enim concessa non intelligitur ab his, quæ necessitatis tempore *l.1.vt nem.lic.se ab empt.Petr.Heig.p.1.qu.18.n.23. & seq. Mynsing.4.obs.70.num.2. & seq.* & latè *cons.1.dec.15. Thoming. dec.55. num.21.Coler.cons.1.num.263.& seq.* & belli tempore indicuntur *Vvintzler. de collect.dec.6. nu.13. Rhemig de Gonny de Carit.subsid.qu.59.nu.35. Cacher. decis.39.num.20.& seq. Neuizan.consil. 66. num.7. & seq.* præsertim si necessi-

19 tas tanta sit, vt substineri non possit, nisi perueniatur ad exemptos, *Curt.iun. cons.61.num.14.par.1. Natta cons.257. num.4.tom.2. Rol.à Vall. cons.80. n.23. vol.3.* Quamuis concurrat qualitas iurisdictionalis, *Costa tract. de quot. & rat.qu.80.num.6. Casp. Klok. de contrib. concl.38.lit.A.* Et estò Nobiles in Aulis Principum versentur, *Maul. de homag.tit.9.n.67.Mod.Pistor.cons.9.num. 44. & seq. lib.2. Flor. Diez de Mena p.p.q.21.n.248. Nolden.de stat.nob.Ciu. c.16.Berlich.decis.22. tom.3.*

20 Meritò igitur Reg. Cameræ decisio ab *Auth.* nostro relata procedit, tùm ex prædictis, ex quibus constat, ad munera publica ob necessitatem publicam imposita, neminem estò à iure, vel priuilegio immunem, exemptum esse, & sic Clerici, qui à iure Ciuili, & Canonico sunt ab omnibus oneribus, & collectis immunes, Nobiles, qui à collectis, & muneribus sunt exempti, sicut, & Scholares, Doctores, Professores, Aduocati a publicis muneribus sunt immunes, si actu legunt, & studẽt, Milites à muneribus ciuilibus exempti, estò secùs in patrimonialibus: necessitatis tamen tempore nullus, vel lege, vel honoris ratione priuilegiatus immunis existit, cum tunc sileant priuilegia, vnde Doctor emeritus residẽs in Ciuitate à muneribus immunis, si penuria est eorum, qui magistratum dignè gerant, ab officio Decurionatus, seù Burgi magistri immunis non existit, vt in puncto ad hæc præfata omnia cumulat *Io: Koppen in dec.61.per tot.*

21 Tùm etiam quia immunitas concessa alicui ab oneribus, & collectis ordinarijs, & extraordinarijs solitis, & insolitis, non extenditur ad onera, quæ imponuntur ratione belli, vel alterius cuiusvis publicæ necessitatis, de qua ab initio verisimilitèr non fuit cogitatum, vt in puncto comprobat *cit.Faust. class.20.cons.3.ord.1527.* vbi eandem sententiam, non modò Cameralis iudicij vsu, sed & consuetudine totius Germaniæ passim receptam refert ex *Mynsinger.cent.4.obseru.70. nu.6. Heig. par.1.quæst.18. num.26. cit. Kopp. d.loc. num.9.* nam non solum silent eo necessitatis tempore priuilegia, & non sunt ad id amplianda cum sint stricti iuris, *cit.Kopp. d.loc. num.10. 11. & 17.* Sed omnes in communi, si necessitas exegerit, conuenit vtilitatibus publicis obedire *l.1. C. de nau.non excus. lib.11.* & *textus* ad hoc sunt aurei, secundùm *cit. Faust. in l. 1. vt nemin. lic. in empt. spec.se excus.lib.10.tit.27.l.1. C.de quib. mun.vel præstat.nem.lic. se excus. lib.10. l.absit, C.de priuil.dom. Aug.Kopp. d.loc. num.10.* Quibus tandem addimus, in summa necessitate, omnes immunitates cessare, *Klok. de contrib. thes.27.* & inde à Collectis Imperialibus immunis non est Comes, etiam qui de Comitatu suo inuestitur, *Bocer. 2. de Collect.ad fin.* nec etiam à Turcicis Collectis vllus status priuilegiatus exemptus habetur *Mynsing.dec.15.resp.1. n. 9.10.& 14.* & generalitèr, immunitas haud extenditur ad onera, quæ imponuntur ob publicum bellum, vel aliam euidentem necessitatem, *cit. Mynsing. 4.obseru.70.* Et cessare immunitates,

vbi

vbi res geritur, pro aris, atq; focis, in munerumq; excusatione verba strictim esse accipienda; Idquè præiudicijs aliquot adstruere *Petr. Herod. rer. iudic. lib.*10. & *Besold. de Ærar. public.* refert *cit. Faust. cons.*71. *ord.*532. *cl.*5.

22 Concessa verò alicui Vniuersitati ex causa onerosa immunitas, an operetur exemptionem contributionis faciendæ per totum Regnum in subsidiũ Capitis Regni, & quod dicta Vniuersitas non teneatur, concludit, & decisum refert *Mut. Surg. in annot. ad M. Ant. Fratr. de Neap. illustr. cap.*22. *sub priuil.*42. *fol.*386. *vers. quæ quidem multa facerent;* Nàm cum fidelissima Ciuitas Neapolitana ære alieno valdè oppressa esset, vrgẽte in toto Regno penuria frumenti, ad quod releuandũ cõstitutum fuit, vt tertiam tantùm partem eadem Ciuitas persolueret, reliquum verò totum Regnum, aduersùs quod se opposuit Capuana Ciuitas negando contributionem, ob immunitatem aliàs à Cæsare ipsi concessam à tributis, etiam ex causa onerosa, & pro ipsa iudicatum in R. Cam. Summariæ, facta relatione in Collaterali Consilio post *cit. Mut. Surg.* referunt *Capan. de iur. adoh. qu.*15. *num.*15. & *Thor. in comp. decis. tom.*1. *verb. Immunitas concessa alicui, Reg. Tap. lib.*7. *Iur. Reg. tit.*17. *in annot. vers. sed an circa fin. fol.* 115. Nam priuilegia ex contractu procedentia, illæsa permanere debent *Reg. Tap. decis.*23. *num.*85. & talia priuilegia ex causa onerosa omninò obseruari debent, tàm à Rege, quàm ab eiusdem successoribus idem *Tap. d. l. n.*92. & qualitèr priuilegium ob egregia seruitia concessum, tertio præiudicet *ibid. nu.*99. & quod stante transactione cum Rege in hoc inhita, qualitèr sit illa obseruanda, aut rescindenda, *ibid. à num.* 102. *u.*110. *& seqq.*

23 Ad aliam conclusionem huius decisionis pergendo, indubium esse annotamus, tributa esse remittenda, ipsa cessante necessitate, siuè causa, propter quam fuerunt imposita; Proportio enim inter quantitatem vectigalis, & ipsius causæ exigentiam, iustitia vectigalis est, vt si necessitas cesset, ipsum vectigal, vtpotè cuius iustitia in proportione ad causam consistit, cessare necesse sit, ex *Iustin. in l.*1. *C. de caduc. toll.* ibi: *Quod belli calamitas introduxit, hoc debere pacis lenitatem sopire; c. cum cessante; de appell. Tiraquell. in tract. cessante causa, DD. in l. cum pater, §. dulcissimi, D. de legat.* 2. *Guid. Pap. cons.*150. *num.*5. *Bonifac. de furt. §. fraudulosa n.*28. *Paul. Fuscus singul. lit. T n.* 145. *Acac. Enenk de priuil. lib.*3. *c.*1. *n.*7. *Ludou. Molin. de iust. & iur. tom.*3. *disp.* 667. *Suarez lib.*5. *cap.*13. *Vasqu. de succ. progr.*1. *in præfat. num.* 68. *& seq. Casp. Klok. de cõtrib. tb.*77. *Henric. Klocb de vectig. tb.*81. *Io: Chokier apb. polit.*2. *cap.*10. *n.*7. *fol.*90. *&* 95. *Less. de iust. & iur. lib.*2. *cap.*33. *dub.*6. *Reg. Tap. decis. Supr. Ital. Senat.* 23. *num.*39. & post alios *Rodoerius ad Reg. de Marin. in addit. ad cap.*157. *à nu.*1. *ad seqq.* sicut etiam cessante causa immunitatis, ac concessi priuilegij cessat immunitas, & priuilegium, idem *ibid.* post alios *nu.*3. *&* 4. & comprobat prædicta *Faust. pro Ærar. cons.*52. *ord.*513. vbi refert etiam nouellam *Tiberij Imp.* 163. de releuatione futurorum, in qua pientissimus ille Imperator motum se ait (*occasione Iesus Christi Domini N. eiusq; Resurrectionis ad instàr liberationis ex seruitute Ægyptiaca*) iustitia, & philantropia, vt non tantùm releuatio præteritorum, sed & futurorum fiscalium debitorum fiat, ex quo *Ioachim. Stephan. in exposit. Nouell. Const.* colligere, relaxationem tributorum, pensionum, & canonum, ex Principis iustitia prouenire, eaquè moderanda esse, sola clementia, & humanitate, ne subditi nimium prægrauentur; Quod tamen intelligendum est, causa impositionis in totum cessãte, vt in *l. ex facti, de vulg. & pupill. l. humanitatis, C. de impub. l. quod sit, de leg.* 1. *Dec. in l.*122. *n.*3. *de reg. iur.* & ibi *Sturc. c. in argumentum de reg. iur. in* 6. & ibi *Petr. Pecb.* Sic Hierosolimæ Ciuitati post Captiuitatem Babylonicam valdè attenuatæ, iusta etiam tribu-

ta

ta remissa fuere, vt legitur 2. *Esdra cap.*5. Sic Romanis tributum remissum est, quamprimum L.Æmilius Paulus Macedonicis opibus, Rege Persiæ deuicto, ærarium satiauit, teste *Valer. Maximo lib.*4.*cap.*3.

24 Præfatam verò conclusionem non procedere, cum imponitur gabella, vt ex venditione fructuum necessitati subueniatur, nam stante venditione sequuta, cum non possit verificari cessare causam, non est, quin possit onus reuocari, secundùm tradita per *Auth.* nostrum hìc *in fin.* Hinc sententiam Neronis primis annis Imperij cuncta vectigalia remittere volentis, Senatus improbauit, docendo dissolutionem Imperij fore, si fructus, quibus Respubl. sustineretur, diminuerentur, vt refert *Faust.class.*7.*ord.*664. *Reg. Tap. decis.Supr.Ital.Sen.*23.*n.*89. Inde etiam vectigalium alienatio, siuè ademptio in præiudicium successorum est nulla, *idem ibid.n.*90.*&* 91.

25 Imò & eadem conclusio limitatur, cum quandoq; cesset causa, quæ de facili posset redire, vel superueniet alia de nouo, nam tunc licita redditur exactio, *Salon de iust.*2.2.*qu.*77. *art.*3. *controu.*5. *Suar. d.lib.*5. *cap.*13. *Consil.de Georg.rep.feud.cap.*57. *num.*33. *&* 34. quos refert, & sequitur *Consil.Rocc.de off.tit.de donat.*§.5.*num.*84. *&* 85. Fieri enim non potest, vt Resp. quæ sub perpetuo cælestium rationum motu gubernatur, in eodem statu permaneat, & quieta pace fruatur æterna. Interdùm autem vectigal ad determinatam causam, vt extructionem pontis, imponitur, & tunc si ad Principem summum, illud pertineat, & alia causa legitima subintret, non dicitur desijsse, quia posset de nouo aliud ob illam causam instituere, *Suarez lib.* 5. *de legib.cap.*15. *num.*7. Sed si inferior ab eo ad actum vnicum exigendi potestatem habeat, absoluta causa cessãte debet effectus desistere; Quemadmodùm Adolphus Comes Holsatiæ, cũ vectigal Henrico Leoni Sax.D. in ostio Trauenæ quoad ostium pararet, Cæsareo beneficio indultum, licentiùs continuaret, rectè ab Imperatore exactionem remittere iussus est, *Kranz.Histor. Vvandal.lib.*6.*cap.*26. Interdùm etiam

26 causa permanẽtior, cum tamen actualis necessitas pro aliquo tempore cesset, vt si causa imponendi fuit securitas itineris, & viarum refectio, à qua licet aliquandiù cessetur, tamen quia periculum subest, vt occasio citò renascatur, ex continuatione vectigalis iniustitia nulla resultat, sed subintrat regula, quod cessante causa in communi, cesset dispositio, non autem si ex accidenti, vel in persona particulari cesset, arg. *l.nam ad ea* 5.*D.de legib.l.si frater*, & ibi *Castrens. C. qui testam.fac. poss. Solon.de iust.& iur. lib.*4. *qu.*5. *art.* 3.*Suarez d.cap.*15.*nu.*7. *Tiraquell.in d. tract.cessante causa lim.* 32. *Couarr.in cap.possessor.* 3.*p.* §.2. *num.*2. *de r.i.in* 6. *Vasqu.ill.contr.quæst.*87.*num.*13.

27 Hinc quando gabella fuit imposita propter causam habentem tractum perpetuum, vt puta pro custodia ab inuasione hostium, ac infidelium, &c. tunc estò aliquando causa cesset, non tamen cessabit gabella, quia inuasiones in puncto, & omni tempore possunt euenire, vt ex *glos. in cap. quamuis* 17. *in verbo concesserit, vers. & ea fuit causa, extra de decimis*, ex qua habetur, quod antiquitùs Ecclesia cõcessit Laicis decimas, & alia bona in feudum, vt eam ab inuasionibus, atq; oppressionibus infidelium, & hæreticorum tutarentur, vi cuius concessionis multi laici adhùc decimas, & alia bona in feudum data possident, estò causa cõcessionis cessauerit, & ità optimè ad prædicta concludit *Dom. Io: Leonard. Rodoerius* doctissimus Aduocatus *ad Reg.de Marin.in addit.ad cap.*157.*n.*8. *&* 9. vbi *n.*7. aduertit ex *de Francb.decis.*56. sub *n.*18. *vers. Nec etiam nu.*19. quod si postquã cessauerit impositionis Gabellæ, vel Collectæ causa, eius solutio à Ciuibus continuaretur, eo casu in progressu temporis nequiret à solutione desisti ob motiuum deficientis cau-ex doctrina *Iacob. in tract. de Homag.*

col.fin. verſ.ceſſante verò tali neceſſitate.

28 Aliquando autem notum eſt cauſam primam ceſſaſſe, ſed ſi ignoratur ob longiſſimum tempus, vel vltrà memoriale, vtrum legitima cauſa rursùs ſubrogata ſit, tunc æquiùs eſt vectigal manere, vtcumq; cauſa non apparcat, quæ cenſetur fuiſſe legitima, *cap.ſuper quibuſdam*, *§.præterea de V.S. Thoming.conſ.39.n.94. Boniſac.de furt.§.fraudulosa nu.32.Suarez lib.5.de legib.cap.15.n.9.& ſeqq.* Et in omni caſu Regis eſt declarare neceſſitatem impoſiti vectigalis adhuc vrgere, vt non extinguatur vectigal, *Horat.Montan.de regal.ver.vectigalia n.12.in fin.*

AD QVÆST. XI.

Immunitas generalitèr conceſſa, an comprehendat impoſitionem, & debitum pro Barricello, & impoſitionem Turrium, ac Viarum; Et an immunitas conceſſa per Regem alicui Vniuerſitati in perpetuum, & ad tempus ab omnibus muneribus, etiam extraordinarijs, comprehendat hanc impoſitionem.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IMmunitas generalitèr conceſſa ab omnibus muneribus, non comprehendit onera pro Barricello, Turribus, vijs, & militibus grauis armaturæ impoſita à nu. 1.ad nu.13. Idq; procedit in Clericis, patribus onuſtis, & alijs n.14.15.16. & 17.

Viarum, pontium, fontium, ac turrium refectio ad quem ſpectet, n.12. & à nu. 18.ad 22.

1 PRæcedentibus affinis videtur hæc quæſtio, quæ à *Dom.Reg.* hic examinatur occaſione, qua *Ill.D.Petrus à Toleto* in anno 1550. huius Regni tūc Moderator, ad viarum graſſatores, quibus ab antiquis temporibus Regnum vexatum legimus, extirpandos, pro viarum, itinerantiumq; cuſtodia in ſingulis Prouincijs, Campaneæ Barricellos inſtituit, inſpectaq; in ijs publica cuiuſq; loci, ac gentium vtilitate, ſalarium illis ſoluendum ab ipſis Terrarum Vniuerſitatibus conſtituit; Vndè hæſitari in Reg. Cam. euenit, *an immunes ab oneribus omnibus Vniuerſitates, ad tale onus obligentur?*

Et pro negatiua conſideratur, quod ſiuè extraordinarium munus, & ſuperindictum illud ſit, ſiuè ordinarium, comprehendatur, cum extraordinariū ſub qualibet immunitate ſimplicitèr conceſſa contineatur, & ordinarium, non dubitandum eſt, comprehendi; Neque eſſe in conſideratione, quod præfata impoſitio, Regni beneficio cedat, nam onus nihilominùs Regis eſt, ipſum Regnum à latronum incurſibus proprio ære cuſtodire; ideòq; ipſum Regis beneficium vti fauorabile ampliandum, ſiuè pro conceſſionario interpretandum; Cum & Barricellus ipſe non ſolùm contrà latrones inſeruiat, ſed pro alijs Reg. Curiæ vrgentijs, puta pro aſſociando *Carrugio*, alijſq; Regijs ſeruitijs.

2 Pro affirmatiua verò, vt immunes quoque Vniuerſitates tale onus ſubire teneantur, Reg.Cam. Senatus cenſuit; quia dicta immunitas non videtur in damnum Regis tendere ob certitudinem quantitatis, ad quam Prouincia quælibet ſoluere pro dicto ſalario obligatur, & ſi aliqua ex Terris Prouinciæ eſſet ab hoc onere immunis, nō vtiq; minùs ſolueretur de taxa facta, ſed hoc tantò magis calcularetur ad onus cęterarū totius Prouinciæ Terrarū, pro eo, ad quod aſcendit rata illa, quæ ab immuni non ſolueretur, nam taxa à Prouincia debetur, quæ eadem ſemper eſt, licet eius vna, vel plures Terræ ſint immunes: Ex quo præfatum immunitatis priuilegium odioſum redditur, & non fauorabile, dum alios grauat, & ſic minimè ampliandum,

dum, & redditur discrimen inter Priuilegium immunitatis Principis, quod est simplicitèr fauorabile, quia alios non grauat, sed concedentis tantùm iura præiudicat; Et illud, quod in aliorum damnũ vergit, & propterea odiosum, & non ampliandum videtur in tertij præiudicium; Neque his obstare, quod onus sit Regis Regnum à latronibus custodire, nam ideò ab Vniuersitatibus soluendum dictum salarium à dicto Ill. Prorege mandatum fuit, quia non poterat Reg. Curia de suo Ærario succurrere, quo in casu tenentur Vniuersitates supplere ex *text. in l.annonas, C.de erog.milit.ann. lib.* 10. prout in similibus pro bono publico fuisse idem obseruatum, puta pro cõstructione Turrium, & Viarum, quoniã tendunt ad Regni beneficium, & nihil ex ijs Regium Ærarium lucratur, & proindè prædictas non venire sub immunitate generalitèr concessa ab ordinarijs, & extraordinarijs iuribus; dùm tales impositiones pro communi Regni bono impositæ fuerunt, vnde illas subire omnes tenentur.

3 Annotandum igitur ad prædictas conclusiones ducimus; Primò, impositionem pro salario Barricellorum indictam fuisse pridiè kal. Aug. 1550. à dicto *Ill. D. Petro* in Prouincijs primùm Capitanatæ, Comitatus Molisij, Principatus Citra, & Vltra, & Basilicatæ; posteà in omnibus Prouincijs eosdem Barricellos fuisse constitutos, pro quorum salario omnes Prouinciæ contribuunt, præterquam illa Terræ laboris, dùm Barricello huius Prouinciæ de Regia pecunia salarium soluitur, fuisseq; à Regno huiusmodi impositionem receptam, vt damnorum clandestinorum euitaret refectionem, dùm Vniuersitates in suis districtibus damna reficere tenebantur, ex quo instituti fuere Barricelli, qui vijs publicis extrà Ciuitatem custodiendis præfecti sunt; Vnde hodiè non à Præsidi-
4 bus Prouinciarum, sed à Prorege creãtur isti Capitanei, seù Barricelli Campaneæ in qualibet Prouincia, *Io: Baptista Thor. in annot. ad Io: Grand. de Bello Exulum quæst.* 1. *nu.* 3. *& quæst.* 2. *num.* 1. quorum salarij solutionem ad ann. duc. 18506.3.12. ascendere refert *Reg. Tap. de Constit. Princip. cap.* 4. *n.* 79. post *Scip. Mazzell. in descript. Regni Neap. lib.* 2 *fol* 334. *Camill. Borrell. de præst. Reg. Cath. cap.* 11. *à n.* 61. *&* 62. vbi
5 *n.* 63. deplorat Regni miserabilem tunc statum, quo nec ipsi Barricelli furta emendabant, sed pauperes Vniuersitates pro illorum salario pergrauatæ damna quotidiè in eorum Ciues patiebantur malefactorum incursionibus: Quod tamen hodiè à tempore Excell. Dom. *Marchionis Carpij* Regni pervigilantiss. Proregis, viarũ grassatorum gloriosissimi extirpatoris, minimè ampliùs deploramus, dùm aboleta illorum memoria continua, ac trãquilla quiete in hoc Regno fruimur.

Et non sine ratione aduertendum est, tale onus ipsis Regni Vniuersitatibus fuisse impositum vltrà prædicta, quia pro extirpatione, & persecutione latronum Vasallus etiam tenetur Dominũ suũ adiuuare, *Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit.* 4. §. 1. *nu.* 48. vbi *n.* 47. *& seqq.* casus alios refert, in quibus adiuuare Dñum Vasallus tenetur; Quam ob causam exigi pedagia, & vectigalia, vt tuta reddantur nemora, ac itinera ipsa ab incursu latronum, *Camill. Borrell. de Reg. Cath præst. cap.* 11. *n.* 65. nam licet persecutio latronum, & contumacium loci spectet ad Baronem, *Afflict. decis.* 265. *à num.* 80. *Mastrill. de magistr. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 47. tamen si illi sint in magno numero, Ciues conuocari possunt, & eorum expensis persequi illos debent, *Foller. in prax crim vers. notatos capiat de persona ex nu* 10. & alij apud *Capibl. de Baron. pragm.* 19. *cap.* 95. *à nu.* 13. *&* 14. 2. *tom.* vbi tradit, quod vrgẽte necessitate pro capiendis latronibus stipendium de publico militibus est assignandum, & sic practicatum in Regno tempore præfatæ impositionis pro dicto Barricello, *num.* 15. & qualitèr, & quo in casu teneatur Baro latrones proprijs sumptibus persequi, latè ex-

ponit *Capiblancus sup. d. prag. 19. de Baron. tom. 1. à num. 47. & seqq.*

6 Ratione itidem publicæ vtilitatis, concessa Vniuersitati generalitèr immunitate ab omnibus muneribus ordinarijs, & extraordinarijs, non comprehendi dictum onus pro Barricello impositum, vltrà tradita per *Auth.* nostrum hìc, ex decisis quoque in Reg. Camera desumptis ex quibusdam decisionibus Reg. olim Riberæ manuscriptis memorat *cit. Reg. Tap. d. cap. 4. nu. 105. Capan. de iur. adohæ qu. 15. num. 13. & 14.* Ea quoque ratione, quia hæc pecunia in Ærarium non immittitur, sed pro custodia viarum distribuitur, ac proindè in prouisionibus R. Cam. exprimi, nullam ab hac solutione immunem esse Vniuersitatem, vt videri potest in literis registratis in *Reg. lit. Cur. 49. fol. 131. ann. 1550.* idem *Tap. ibid. n. 106.* vbi *n. 104.* dixit, quod concessa simplicitèr immunitate alicui Vniuersitati, intelligitur de muneribus ordinarijs, non autem extraordinarijs; Et sic concessa immunitate ab adoha, intelligitur de ordinaria, non autem de extraordinaria, proùt patet in duabus declarationibus Regis Federici, & Philippi II. *in registr. Reg. Cam.* vt refert *Andr. Capan. de iur. adoh. cap. 15. nu. 13. & 14.* post *cit. Tap.* quem etiam refert, & sequitur *Thor. in comp. decis. tom. 1. in verb. immunitas concessa Vniuersitati*, & *verb. Immunitas concessa simplicitèr.*

7 Prædicta verò militare ex eodem *Auth.* nostro, & *cit. Reg. Tap.* etiam in solutione pro custodia Turrium, & viarum Regni, nam immunitas concessa ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, non comprehendit impositionem pro construendis Turribus, pro defensione Regni à Pyratis, *Reg.*

8 *Salernitan. decis. 20.* quam decisionem veluti contrariam incautè refert *Thor. in comp. decis. par. 3. verb. Immunitas*, dicens comprehendi hanc impositionem; dùm *cit. Reg. Salern. ibid.* dicit, quod in causa Insulæ Caprarum, si non fuisset allegatum, ipsos Capretanos proprijs sumptibus duas Turres in dicta Insula construxisse, Domini videbantur inclinare in opinionem, quod tenebantur contribuere; vbi idem *Thor. in addit.* rectè comprobat, non comprehendere hanc impositionem; Et sic nō comprehendit impositionem ab Ill. Duce Alcalanorum Regni Prorege pro custodia Turrium indictam, dùm pro illa omnes Regni Vniuersitates contribuunt, hoc scilicèt modo, vt à distantibus vltrà duodecimum lapidem soluatur medietas taxæ, quæ est gran. septem, & vnius vnciæ cum dimidio, quæ vulgò *cauallucius* vocatur; ab ijs verò, quæ sunt infrà duo decimum milliare, integra soluatur taxa, quæ impositio ad ducat. ann. 25248. ascendit, *cit. Tap. d. loc. n. 80.* idemquè esse in alia impositione pro Turrium constructione, quæ dùm illæ ædificantur, exigitur, fitq; distributio per Prouinciam, in qua ædificantur, ità vt distantes infrà duodecim mille passus, pro integra taxa contribuant, cæteræ verò vltrà duodecim milliare pro medietate satisfaciunt, quæ impositio, dū Turres non ædificantur hodiè in Regno, non exigitur, *cit. Tap. n. 81.* sed si ædificandæ essent, aut reficiendæ, vtiquè exigenda esset, *cit. Scip. Mazzell. d. loc.*

9 Similitèr eadem procedunt in impositione trium gran. à quolibet foculari pro quolibet 3. anni soluendorum pro constructione, & refectione viarū, indicta ab eodem Ill. Duce Alcalanorum 20. Iulij 1559. vt in eius litera inserta in *mand. Reg. Cam. expedit. 1. Iulij registr. in reg. Reg. lit. Cur. 26. f. 93.* ascēdenti ad ann. ducat. 41640. teste *cit. Mazzell. ibid.* Fuitq; primum imperata pro vijs, quæ Romam, Aprutium, & Apuliam ducunt, exigiturq; in Prouincijs Terræ Laboris, Comitatus Molisij, Terræ Hydrunti, & Barij, Principatus Vltra, Capitanatæ, & Aprutij Citra, ab omnibus Vniuersitatibus deductis quidem nonnullis speciali immunitatis priuilegio munitis, teste *Tap. d. loc. num. 82.* Fuitq; per eundem Ill. Ducem pridiè idus Aprilis 1562.

eadem exactio trium gran. imposita in Prouincijs Calabriæ, Principatus Citra, & Basilicatæ, exceptis aliquibus Vniuersitatibus exemptis; Demùm gr.3. & ÷ vnius denarij exigenda à quolibet fumante singulis annis mandatum fuit, vt ex literis eiusdem Ill. Ducis à *cit.Tap.ibid.*relatis.

10 Sicuti etiam est dicendum in impositione gran.17. pro soluendis hominibus militantibus, grauis armaturæ dictis, pro custodia,& Regni tutamine, pro qua olim exigebantur gran. 45. pro quolibet fumante posteà gran. 36. hodiè verò 17. gr. ob auctum focularium numerum, exceptis tantùm Vniuersitatibus, quæ actualitèr non hospitantur, eaq; ascendit ad ann.ducat. 74900.1.8. *cit.Mazzell.d.loc. & citat. Tap.num.*83.

11 Pro quibus impositionibus, indubium redditur, immunitatem Vniuersitati generalitèr concessam,non habere locum, nisi fuerit ab omnibus muneribus, tàm personalibus, quàm realibus, tùm etiam mixtis concessa, cum constet de Principis voluntate, vt ex *Bart.in l.2.de iur.immun. cit.Tap. d.loc. n.*107. & de eius voluntate tunc constare, cum conceditur motu proprio, non ad partis postulationem, vel ex certa scientia, vel cum expresè dicit, non obstante, *l. euacuatis, C. de Decur. lib.*10.*Bellug.rub.*46.*num*.8.*&* 9. & alij apud *cit.Tap. ibid.* nàm aliàs si ad partis postulationem concedantur,nec intercedat secunda iussio, aut aliqua ex clausulis, de quibus suprà *idem Tap.* memorauit, non sunt seruandæ huiusmodi immunitates, *l.fin.* vbi *Scrib. C.si contr.ius,vel vtil.publ. l.rescriptà,C.de præc.Imp.offer.l.quidquid,C.de Vectigal. & Commiss. Tap.ibid.nu.*108. nam etsi regula sit, quod immunitas simplicitèr concessa non comprehendat casum belli, nec casum necessariæ defensionis status, *Thor.in add.ad decis.*20.*Reg. Salern.num.*1.id tamen limitatur,etiam si ex coniecturis hoc appareret, fuisse intentionem concedentis, eo quoque casu dictam immunitatem concedere, aut non alitèr fuisset molestaturus adueniente casu belli immunis, post *Ioseph Ludou.* & alios *d.loc.num.*2. & quamuis prædictis obstare videatur *cap.* 165. *Item statuimus, quod ab Vniuersitatibus*, vbi disponitur, ab ijsdem

12 Vniuersitatibus deputatis ad reparationem Castrorum exigi debere pecuniam necessariam tantùm, & non teneri ad noua ædificia; nihilominùs, quia Turres ad munimen Ciuitatis fieri cõsueuerunt, iustum erit, vt eorum proprio sumptu instaurentur, ex *l.Turres, C.de oper.publ.* Eoq; in casu inuito beneficium dari, quia ob publicam vtilitatem confertur *Cagnol. in l.inuito nu.* 3.*de reg.iur.*& ex *Capibl.in pragm.*8.*p.*2. *n.*9.*de Baron.*Vniuersitatesq; teneri cõtribuere in fortalitio per Baronem faciendo, quando respiceret communem vtilitatem,accedente maximè Regis licentia, idem *Thor. ibid. num.*4. & 5.

13 Firma itàq; remanet *Auth.*nostri cõclusio, quod generalitèr concessa immunitate ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs non comprehẽdat impositiones præfatas; Ità quod ab illis nemo se eximere possit, vt pro quantitate fundi, & numero iumentorum Collecta imponatur.*Brunnemann. super Cod. tit.*25.*in l. vlt.* vbi etiam *D.Franc.de Amaya n.*5. qui loquuntur in reparatione murorum, aggerum, viarum, & similium operarum publicarum, & *n.*6.demonstrat, conuenire publicæ vtilitati vias reficere, purgare,& munire, imò viarum, & publicorum itinerum ornatus, commodi, & reparationis sollicitam semper Principum fuisse curam, testatur, tàm ex antiquis, quàm recentioribus temporum Scriptoribus, *Aloys. Mans. consult.to.*3. *cons.*128.*num.*1. vbi qualitèr viæ primum extrà Vrbem, glarea sternebantur, in Vrbe verò silice, deindè etiam extrà Vrbem quadrato lapide, ex *Liu.lib.*41. & alia *ibid.* eruditè referens, addito *Ant. Sola in Const. Sabaud. tit.de repar.& manut.viar. gl.*1. *à nu.*1. *ad seqq.*

14 Adeò

14 Adeò verò prædicta conclusio indubitabilis est, vt procedat etiam contrà Patres duodecim filiorum, *Caput. de regim. Reip. §. 23. num. 2. Amaya obs. lib. 3. cap. 5. num. 48. Balmased. de Collect. q. 48. nu. 19. Seuerin. in add. ad decis. 391. Reg. Sanfelic. pag. mihi 279. Matut. disquis. legal. 43 per tot.* vbi etiam Nobiles, & in dignitate constitutos teneri *n. 4. & 5.* etiam pro bonis feudalibus, *cit. Sola ad Statut. Sabaud. gl. 1. de repar. viar. num. 16.* viarumq; reparationem, luti quoque, immunditiarum, ac ad reliquorum impedimentorum purgationem obligari, idem *Sola ibid. num. 17.*

15 Et quoad Clericos, & Ecclesiasticas personas, licet aliàs à tributis exemptas, vt pro custodia Regni, reparatione pontium, turrium, & viarum teneantur contribuere; Primò, quia talia munera non videntur esse sordida, nec personalia, sed realia; Et propterea etiam non subditis imponi, vt Ecclesię, *l. ad instructiones 7. C. de Sacr. Eccles.* & soluunt etiam, qui alias immunitatem habent per *l. 12. C. de op. publ.* & etiam Princeps soluit *l. vlt. C. de collat. fund. fisc.* imò etiam forenses, vt contrà *Gayll. lib. 2. obs. 52. n. 15.* defendit *Klok. de contrib. cap. 9. num. 63. & seq.* & vicini si vtilitatem ex opere publico sperēt, *Klok. d. loc. n. 77. doctiss. Carol. Ant. de Luca in obs. ad Pras. de Franch. decis. 78. n. 2. Nouar. de grau. Vas. gr. 342. n. 2. Romaguer. in add. ad Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 1. rub. 57. num. 3.* Et ratio legis consistit in eo, quia horum refectio tendit ad cōseruationem omnium possessionum ibi existentium, *Brunnemann. cit. loc.* Imò ob dictam publicam vtilitatem, cū vrgenti necessitate, quod etiā Baro possit collectare, subijciendo forenses, & Ecclesiasticos, putà pro refectione pontium, viarum, custodia Castri, & securitate, si forsàn adesset timor inuasionis, post alios fundat *Gallupp. in meth feud. par. 5. cap. 5. n. 5.*

16 Cumq; hac de re vtilitatem Ecclesiastici, & cæteri exempti capiant, par ratio suadet, vt & onus ferant *l. fin. §. sed cum, C. de furt. l. secundùm naturam, D. de reg. iur. l. fin. C. de auth. præst. Fr. Personal. de gabell. nu. 89.* qui communem dicit *Flor. Diaz de Men. var. qq. lib. 2. qu. 21. num. 220.* latissimè *Fulu. Pacian. cons. 7. n. 8. Natta cons. 280. in fin. Surd. cons. 225. nu. 27. Corn. cons. 72. lib. 3. Carol. Ruin. cons. 219. nu. 12. lib. 1. Rim. Iun. cons. 10. num 13. & seq. Amaya in C. tit. 25. de immun. nem. &c. Reg. de Marin. ad Reuert* post alios *decis. 159. num. 2. & in decis. 36.* & alij per nos *cit. in annot. ad anteced. qu 9.* quidquid cōtradixerit *Dian. ibid. cit.* & in alia *resol. 22. tract. 3. par. 1.* De ripatica, seù pontium vectigali tractans *Bursat. consil. 142. num. 3.* & pro refectione viarum *Bald. in tit. de pac. Constant. vers. munitione Ciuitatis n. 29. Casp. Calder. de cens. cons. 2. al. 443. vers. quandoq; fit constructio, Fr. Marc. decis. 457. num. 28. vol. 1. Ant. Gal. Maluas. cons. 26. nu. 9.* Et quia causa publicæ vtilitatis, ob vrgentem necessitatem ad excubias, & personalia munera etiam tenentur *c. peruenit, de immunit.* quantò ergò magis ad realia, cui dissensit *Abb. in cap. non minus de immun. Eccles.* qui per illum *text. & c. aduersùs eod. tit.* leges Ciuiles correctas arbitratur; At in causis merè prophanis, qualis hæc exemptio est, *Bellarm. lib. de Cleric. cap. 28.* sacri Canones non dedignantur imitari leges Ciuiles *c. 1. de oper. nou. nūc.* & vti cōmunis opinio defenditur cōtrà *Abb. & Felyn. in c. Ecclesia nu. 106. de Constit.* secundùm *Rip. de peste rub. de remed. ad conseruand. nu. 234. Natta d. cons. 280. in fin. Vasqu. de success. creat. lib. 3. §. 21. lim. 7. nu. 18. Vinc. Carroc. de locat. par. 2. tit. de Collect. n. 11. vers. declaratur,* quod latè, ac eruditè examinat, & comprobat *Ann. Robert. rer. iudic. lib. 2. cap. 3. per tot. Camill. Borrell. d. loc. cap. 64. à n. 48. ad seqq.*

17 Qualitèr autem Clerici, siuè Ecclesiastici, quando cum laicis contribuere tenentur, cogendi sint, si erunt renitentes, tradit *Reg. de Marin.* post alios cōcludens esse adeundum pro compulsione Iudicem Ecclesiasticum competentem in *obseru. ad Reuert. dec. 438. & 439. num. 3.* Quomodò autem, quod

de

de Clericis, & Ecclesiasticis supra dictum est, procedat, latè adeundi sunt cit. *Balmased.d.loc.qu.19.n.17. Pilaia decis.can.tom.2. dec.11.nu.151. Sperell. dec.41.nu.43. Card.de Luca de regal.discurs.58.n.11.& discurs.59.n.3.& seq. Oliua de for.Eccl.par.1.cap.39.num.22. & seq.*

18 Ad viarum verò reparationem Cõductorem longi temporis, & non temporaneum, sicut emphyteutam, vsufructuarium, & similes teneri secundùm *Card.de Luca de regal.disc.140.num.2. & seq.Vermigl.cons.424.per tot. Pacion. de locat.& conduct.cap.34.§.1.num.25. & seq.Camill.Borrell.de præst.Reg.Cath. cap.7.à num.18. & seqq.* vbi rectè declarat, & distinguit inter vias regias, & vicinales, seù priuatas. Et ab Vni-

19 uersitatibus sunt reparandæ viæ extrà Ciuitatẽ existentes, nisi culpa alicuius sint destructę, *Amaya ad l.2.lib.10.C.tit. 25.n.5.& seq.Brill.ad Consuet.Neap.tit. 22.c.vn. Pacichell.de distant.c.6.membr. 9.nu.5.& 6.* Sicut via vicinalis, seù priuata reficienda est expensis eorum de vicinatu, pro rata agrorum Dominorum, qui de viæ commoditate participant *Balmased.de Collect.quæst.125.nu. 14.* Et quod via publica destructa, liceat per vicini agrum transire, vicinumq; cogi viam per agrum suum, non refuso pretio concedere, saltèm de Consuetudine, *Brilla d.loc. tit.20.cap. vn.num.30.* & alij *cit.à Romaguer.d.rubric.56.num.9.& 10.* vbi *nu.11.* notat,

20 quod sententia lata super refectione, & reparatione viarum, maximè publicarum mandatur executioni, appellatione non obstante ex *Hermosill.gl.1.l. 3.tit.5 par.5.num.21.in fin.* Et arbores plantatas suprà vias publicas, non spectare ad publicum, sed ad illos, qui prædium vicinum habent, ex *Vrsell. conclus. legal.136.num.11.* idem *Romagu.ibid n.12.*

21 Sic etiam pro fabrica fontis, aut putei communis, expensa fieri debet à vicinis habitatoribus illius loci, in quo fons, vel puteus fit, *Auendan.de exequ. mand.par.2.cap.5.num.9.* Et ad fabri-

22 cam pontis, quæ fit à Ciuitate, vel alio cogi possunt à Dom. Rege populi conuicini, qui vtilitatem sentire possunt ex illa fabrica pontis, ex *Alberic.* & alijs *num* 8. dicens, quod si fortè solitum sit ab antiquo solui portagium, quicumque recipit commodum portagij tenetur ad reparationem pontis, circà quod infrà annotabimus ad *qu.* 4.§.14.

AD QVÆST. XII.

Quid si Vniuersitas est immunis à pęna damni clandestini, an gaudeat pro impositione Barricelli.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Damni clandestini emendatio olim ad Vniuersitates spectabat n.1.

Vniuersitas à pęna damni clandestini immunis, an etiam sit immunis pro Barricelli impositione n.2.

Immunitatis manutentio concedenda est lite pendente, priuilegium alleganti n.3. 4.& 5.

1 VLtrà limitationes desupèr in antecedenti annotatione relatas præcedentis conclusionis, immunitatis generalitèr concessæ priuilegium non comprehendere debitum pro Barricello, aliam hìc *Auth.* noster docet, puta ex quo Barricelli impositio subrogata videtur in locum emendationis damnorum, ac delictorum commissorum, in territorio cuiusq; Ciuitatis, Terræ, aut Villæ Regni huius, ad quã ex *Constitut.Imperatoris Federici* Regni Vniuersitates tenebantur, vt in *Constit. super incisionibus*, & in *Constit.si damna clandestina*, & per Carolum Regem Primum in *cap.clandestinis, in cap.statuimus*, & Carolum II. Regem per *cap. item statuimus, quod pœnæ, & c.constitutionem*, de quibus scribit latè *Paris de*

Puteo

Puteo de Syndicat. in verb. robaria per tot. & per *Thom. Grammat. in decis.*47. per quam apparet S. C. absoluisse à pœnis dictarum legum, Regni Vniuersitatem Sancti Seuerini, & Ciuitatem Theanensem.

2 Indè dubitari contigit in causa Vniuersitatis Riggij habentis priuilegium per Serenissimos retrò Reges cōcessum pro immunitate etiam à pœna damni clandestini, cumq; prædicta Barricelli impositio fuerit subrogata in locum præfatæ emendationis dãni, *Camill. Borrell. de præst. Reg. Cath. cap. 11.n.61.& 62. R. Tapia lib.5. Iur. Regni in tit.de homicid.& damnis Clandestinis, fol.* 84. ex regula, subrogatum sapere naturam eius, in cuius locum est subrogatum, stante prædicta immunitate à pœna damni clandestini, in qua dicta Vniuersitas erat in quasi possessione, Regia Camera censuit, terminum impartiri in causa prædicta Vniuersitati, & Fisco, & nihilominùs ordinauit, quod lite pendente dicta Vniuersitas Riggij manuteneretur in possessione immunitatis, in qua erat, & quam prætendebat in specie virtute sui priuilegij.

3 Ex qua decisione annotandum est, concedendam esse manutentionem immunitatis Vniuersitati probãti quasi possessionem illius, & alleganti priuilegium pendente lite super priuilegij executione, declaratione, aut validitate, & sic eo casu regulam procedere, lite pendente possessorem esse manutenendum, cum in possessionis quæstione solùm quærendum sit, an possideat petens manuteneri, & summarijssimè circà hoc, qui possidet, in possessione tuendus *Bald. in l. solet, §. an verò, D.de off. Proc. & in cons.*485. *lib.3. Dec. cons.*136. *Rip. in l.2. D.quor. bonorum*, quos refert, & sequitur *Peregr.cons.84.nu.5.lib.6. & in tract. var. in tit.de caus.possess.& propriet.sub num. 14. Fontanell. de pact.nupt. tom.2. cl.7. gl.3.par.10.num.23.28.& 72. Ludouic. Post.obseru.42.num.94.* Et lite pendente super validitate priuilegij esse manutenendum in possessione, seù quasi priuilegiatum, tradunt *Capyc. dec.189. num.1.& Couarr.pract. qq.cap.17.nu.6. Reg.Capyc.Latr. consult. 68. num.15. & 16.* vbi quod conuentus à Fisco super solutione tributorum, in sua possessione immunitatis lite pendente manutenendus erit, etiam si immunitas sit contrà ius, quando allegatur priuilegium, vel longa possessio pro reo concurrit idem *n.32.& seqq.* quem sequitur *P. Afflict.contr.iur. res.cap.47. n.62.* & quod si quis turbatur, realitèr captis pignoribus debeat iudicium supersederi, donec agatur, an in possessione manuteneri debeat, idem *Capyc. Latr. num.17.* Et sic tantò magis id procedit, quando docetur de titulo possessionem iustificante, vt post *DD.in c.cum persona de priu.in 6.* scribit *Reg.Tap.decis.Supr.Sen.23.n.1.* Quod secùs est, si

4 priuilegium non exhibeatur, nam tunc in possessione tuendus non est, respectu regalium, & præsertim circà vectigalia, vt post alios fundat *Larrea alleg. 5.per tot.& alleg.15. n.20. & alleg.74. n.1.2.p.* vnde dicitur etiam respectu regalium, iurisdictionalium, feudaliumq; quod spoliatus à Principe non restituitur, sed de petitorio cognoscẽdum est, licet secùs sit, quando Princeps spoliat re allodiali, vt declarat *cit.Tap.d.loc.à n.4.ad 9.*

5 In Regia Camera verò vigore *cap. Regni, Item statuimus*, conclusionem desumptam ex *d. c.cum persona*, non fuisse aliquo tempore practicatam cōstat, dùm Clementissimus Rex noster per iustitiæ tramites, possessores earum etiam rerum, quæ sine titulo possideri non possunt, nunquam de facto spoliari permisit, sed ordinariè iura sua Regium Fiscum proposuisse, possessores ad titulum ostendendum in ius vocando, vt aduertit post *Afflict.in Const. inter multos n.4. & R.de Pont. de potest. Pror.de regal.impos.§.6.n.38. R.de Marin.lib.2.res.c.115.n.16.& in obs.ad Reuert.dec.111.& 480.n.1.* latè *R.de Philipp.differt. fiscal.1. nu.40. & seqq.* Nos infrà *in annot.ad* §.14.*q.1.et* 5.

A D

AD §. IV.

De Adoha, & Seruitio, quod debetur Regi Serenissimo per Barones Regni, eius origine, qualitèr, & quomodò debeatur, & exigatur: Et de subuentione à Vasallis debita Baroni.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

1 Præ cæteris ad Regium Ærarium attinentibus vtilior, ac tractatu etiam dignior vndiquè commendatur seruitiorum materia, siuè operarum, quas Vasallus proptèr feudum sibi inuestitum Domino ad vtilitatem ipsius fidelitèr præstare obligatur, vt ex *cap.1.§.vlt.ex quib. caus.feud. amitt.* admonet *Andreas Kobl in tract. de seruit.feudal.in proem. num.1.* Competit enim Domino ius in personam Vasalli, quippè, quem ratione rei in feudum concessæ ex contractu feudali obligatum habet ad fidem præstādam, eaq; fidei exhibitio in genere consistit in præstanda Domino reuerentia, & promouenda eius incolumitate, atquè commodo, & auertendo, quod Domino fortè imminet, damno; In specie verò secundùm regularem feudi naturam ad seruitia Domino præstanda Cliens, siuè Vasallus obstringitur; Ipsaq; autem seruitia consistunt in opera, qua tàm belli, quàm pacis tempore, consilio, atque auxilio, Domini vita, corpus, honorq; defenditur, territorium, aliàuè bona, ac iura conseruātur, atq; augentur, de quibus est *decisio Afflict. 265.* vbi *Add. & Vrsill. in annot per tot.* Et sunt ea, vel definita, aliquandò verò alia certa seruitia inuestitura determinantur, de quibus latè post *citat. Andr. Kobl* adeundus est *Georg. Adam. Struu.in syntagm iur.feud. cap.11.ab aph.1. ad seqq.* & in proprijs speciebus reuerentialium, & obsequialium, tàm in faciendo, quàm non faciendo consistentium, siuè etiam realium, personaliumq; seruitiorum præ-

Eee stan-

standorum, plenissimè consulendus est *Ant. Borrin. in tract. Caualcatæ, siuè de seruit. Vasall. per tot.* post quem, ad per-
2 sonalium seruitiorum originem intuēdam, ipsa personalia seruitia in feudatario constituta, ob militare munus, ad bellorum necessitatem adinuenta, eruditè repetit *Dom. Reg. de Philipp. in alleg.* 116. apud *Reg. de Marin. tom.* 3. *n.* 2. exponens, Regnantes, vt fortiores milites obtinerent, sibi Vasallos, feudorum præsertim concessionibus adscripsisse, vt bellicis expeditionibus secum strenuè militassent, strictioriq; fidei vinculo seruitia præstitissent, ex *c. Domino guerram, hic fin. l.* Vnde militare solùm valentibus feuda regularitèr fuisse concessa ex *cap.* 1. §. *similiter, de leg. Corrad.* & alijs *idem, ibid.*

3 Imò etiam si Dominus inhabili ad seruiendum concesserit feudum, quod facere potest, cum de nouo concedit, aut feudum ipsi est apertum *cap.* 1. §. *filia, de success. feud. cap.* 1. *quemadm. feud. ad fil. pert. Iac. de Beluis. in cap.* 1. vbi *Isern. & Afflict. n.* 10. & cæteri DD. *an mut. vel al. imperf. Bald. in l. quisquis n.* 2. *C. de Ep. & Cl.* & alij apud *Hartm. Pistor. lib.* 2. *qu.* 32. *n.* 7. non tamen is immunis erit ab onere seruitiorum, sed quæ per seipsum præstare nequit, per alium præbere tenebitur, *Feud.* communitèr in *c. Imperialem*, §. *firmitèr de probib feud. alien. per Frid. in c.* 1. §. *mutus n.* 4. *Episc. vel Abb. Afflict. in cap.* 1. *n.* 1. *de inuest. quam Titius accep. Hartm. d. loc. q.* 33. *n.* 27. *Schrader. f. p.* 6. *num.* 10. *Rosenth. de feud. cap.* 8. *concl.* 4. *num.* 16, 17. & 18. Idq; siuè in concessione sit
4 facta seruitiorum mentio, siuè non, nam tacitè actum intelligitur, vt seruitia præstentur *d.* §. *firmitèr cap.* 1. *cap. ad hoc, hic fin. l.* & per consequens præstare per alium debebit inuestitus, quod ipse non potest; vnde tacita quoque Domini voluntate per substitutum seruire admittitur, cum inhabili de feudo inuestito, intelligatur, secundùm naturam, atq; feudi conditiones illi concessum, & proindè ad seruitium obligatur, licèt per substitutum, vt ex his, alijsq; rationibus optimè concludit cit. *Andr. Kobl. d. tract. p.* 1. *de seruit. Vasall. à n.* 61. *ad seqq.* & *Georg. Adam. d. c.* 11. *aph.* 6. post alios.

5 Prætereà, vt annotandi assumptum onus expleamus, circa *Auth.* nostrum hic: Primò quidèm animaduertendum ducimus, secundùm iura feudalia, feudatarium ad seruitium personale belli tempore Domino præstandum, ex iam tradita ratione fuisse adstrictum *d. cap.* 1. *hic fin. l. c. & si Vasallus, & c. licet Vasallus, si de feud. def. content. &c. Author hic n.* 1. *Reg. de Curt. in diuers. feud. cap. cum igitur in feud. fol.* 40. *àt. n.* 34. *Præs. Amat. cons.* 12. *n.* 6. *Andr. Capan. in tract. de iur. adob. circà fin. f.* 335. vbi tradita in hoc §. per *Auth.* nostrum ad literam trāscribit: Imò ipsos Vasallos secundū leges feudales ad seruitia Domino teneri, iuxtà morem regionis illius, in qua feudum situm est, post alios fundant *Frecc. de subfeud. lib.* 2. *auth.* 5. *n.* 8. *Capyc. in inuest. verb. feudorum genera, vers. rectum feudum, Camer in cap. imperialem fol.* 34. *àt. col.* 1. *lit. L. Cons de Georg. rep. feud. cap.* 16. *num.* 35. & 36. *Petr. de Greg. de concess. feud. p.* 1. *qu.* 11. *n.* 2. *Intrigl. de feud. cent.* 1. *qu.* 9. *n.* 16. & *seqq.* Idque potiùs, vbi inuestitur feu-
6 dū sub mentione seruitij, proùt in Regno ex forma consueta conceditur *sub contingenti feudali seruitio, Andr. in cap.* 1. §. *huius autem generis nu.* 8. *ex quibus mod. feud. amitt. Afflict dec.* 323. *Author noster* infrà *qu.* 3. *n.* 3. *P. Afflict. controu.* 46. *nu.* 7. maximè belli tempore, quod militare seruitium appellatur, & feudi proprium est, cum illud detur Vasallo, vt militet, vt exponit post præfatos, & alios *Consil. de Rosa consult.* 12. *num.* 1. Et ideò feudatarius dicitur miles, & feudum æquiparatur militiæ, *Isern. in præud. feud.* & pro feudo militare seruitium debetur *Camill. de Laratha in theatr. feud. p.* 12. *dilucid.* 20. *n.* 1.

7 Hinc in Regno isto cōstitutum erat, vt teneretur Vasallus tempore belli seruire Domino tribus mensibus cum vno milite, & tribus Equis, & duobus famulis pro feudo reditus vnc. 20.

quo-

quolibet anno; Verùm si vltrà menses tres militare oportuerat, expensis Domini Regis cōtinuare tenebatur, quod non vsu introductum, vt quidam voluere, sed ex *Cap.Reg. Carol.II. incip. Item statuimus, quod Comites, & Barones* secundùm *de Nigr. tit. de priuil. & immun.Comit.Baron.fol.mihi* 118.& aduertit *Reg. de Curte in suo diuers.feud. Cap.cum igitur in feudo fol.*40. *àt.sub n.* 40.*in fine*, quod tempus à die lustra-
8 tionis, quæ vulgò dicitur, *la mostra*, currere incipiebat, *Isern. in Const. hostium col.*3.*vers.sed quæro, quand. & à quo temp.* quem sequūtur *Frecc.de subfeud.auth.*3.*n.*14. *R.Lanar.cons.*57.*n.*4. *Ann.cons.*3.*nu.*3. *Reg.Tap. in rubr. de Constit.Princ.cap.*4. *n.*62.*cit.Consil.de Rosa d.loc.n.*2.

9 Cuius seruitij loco posteà vsus inualuit, vt Rege volente, & Vasallo offerente, certa pecunia præstaretur, quæ præstatio nomen *Adoha* sortita est, vt post *Andr.* & alios latè exponit *Capan. de iur.adoh. qu.*1. *n.*2. Et licet Vasalli electio de iure fuerit, vel Domino personaliter belli tempore seruire, vel alium Domino acceptabilem mittere, aut dimidium reditus vnius anni soluere, *c.imperialem*, *§.similiter, de prob. feud.alien per Frid.Camerar.ibid. §. firmiter fol.*92. *Capyc.dec.*32.*num.*2. *Præs. Amat.cons.*12. *num.*6. In Regno tamen
10 hoc est in electione Regis in feudis quaternatis, vel cogere Vasallū ad seruitiū personale pręstādū per ipsum, vel substitutū æquè habilē, quem recipere tenetur, vt per *Camer.d.fol.*92. *lit.P. & seqq.* Cum electio Regis in hoc sit secundùm quid, hoc est, si iustè iudicauerit, *ibid.lit.V.* Vel Rege volente in pecunia, quæ dicitur *Adoha*, seruitium præstari, iuxtà liquidationem, & taxam cuiuslibet feudi, de qua infrà, & per *Isern.in cap.*1.*§.similiter de cap.Corrad.* & *in c.*1.*quis dic.Dux*, *Capyc.decis.* 10.& *in Inuest. vers.feuda adohant.fol.* 27.*Camer.d.loc.fol.*93.*Campagn.in Cap. Regni volumus n.*11.*per eund. Capyc. & Isern.in Const. Regni quamplurimum*, alijsq; in locis, *Afflict. dec.*265.*nu.*51. *Bald in l.*1. *C.de oper. libert.* & habetur *in d.Const.quamplurimum*, *Io. Ant. Leonard.cons.*57.*n.*5.*& seqq.*

11 Et estò ipsa Adoha loco personalis seruitij, quod antiquorum Regum tēpore per descriptionem Vasallorum exigebatur, subrogata sit, non tamen Dominus aliud pro alio recipere cogi potest, quia aliud pro alio inuito creditori non soluitur *l.*2.*§.*1.*D.si cert.pet. Isern.in c.*1.*§.similiter n.*14. *de Cap. qui Cur.vend.* & ità iudicatum fuisse in causa Iosephi Caraccioli cum Principe S.Seueri facta relatione in Collaterali Cons. ex *Præs. de Amat. in cons.*12. *n.*8. refert *Thor.in comp.dec. verb. Adoha*, & ex alijs *Reg.de Pont. de pot. Pror. tit.de regal.impos.§.*8. *num.*25. quos recenset, & sequitur *cit.Larath.d.loc. n.*8. addito *Iul.Capon. to.*5. *for. discept.*394. *num.*36. Et idem *Laratha in seqq. dilucid.* præfata confirmat, dicens *num.*2.
12 ipsum seruitium personale redactum in pecunia, Adoham dici ex feudatariorum coadunatione, ipsamq; etiam subrogatam loco subsidij nomine doni, ex *Lanar.cons.*57.*n.*9. & quod dicitur Adoha, est medietas fructuū vnius anni, & in feudis nouis aliquid plus, ex *Isern.in d.§ similiter,cap.imperialem*, quia pro singulis 20. vncijs soluuntur decem cum dimidio, de feudis cum Vasallis; In feudis verò antiquis, proùt consueuerunt, quia interdum Castrum magni valoris pro adoha quasi nihil soluit, secundùm *Isern in cap.*1. *de Vasall.decrep. ætat.* Ità quod nec augeri possit in præiudicium possidentis, *cit. Larath.ibid.n.*4.*&* 5.

13 Hinc etiam Adohæ præstationes *Hostenditiæ* fuerunt dictæ, ex quo contrà hostes præstabantur, & Reale seruitium appellauit *Corradus Imp. in lib. feud.tit.de Cap.Corrad.§.similitèr*, particularitèr definiens esse adiutorium, quod præbent Dominis, cum Rege in hostem pergentibus Vasalli, qui cum eis non vadunt, & ideò fictum verbum ab hoste, quod exercitum, & Castra significat, vnde *Hostenditiæ*, *Caluin.in Lexic. verb. hostenditiæ*; Cuius seruitij

 realis

realis præstatio, quæ magis specificè ad fructuum collationem refertur, *d.§.firmitèr*, non malè videri potuit in pecuniariam quoque transferri; Hinc Adoha reale feudale seruitium, quod contribuendo pecuniam, pro modo fructuum, & valoris feudi præstatur, *Afflict.dec.205.n.51.Præs.Reg.Cam.Iac.de Ayello de iur.adoh. num.54.* & alij apud *Borrin.in d.tract.Caualcatæ par.3.cap.2. §.1.& 2.P.Afflict contr.46.n.1.*

14 Vnde meritò Adoham in Regno nostro ad publicam vtilitatem, & Regni tutamen fuisse indictam, post *Afflict.decis.252.n.7.* & deberi tanquàm decimam, vel tributum, ex *Capan.q.28.à n.2.* & alijs, citato quoq; *Auth.*nostro hìc, imò esse omninò impræscriptibile feudale seruitium, fundat *P.Afflict. in add. ad suas controu.cap.47.nu.120.& 121. Reg. de Philipp. d.allegat.116. in princ.* apud *de Marin.* etiam inserta *in fin. controu.P.Afflict.in addit.fol.23.*

15 Ipsam verò subrogationem personalis seruitij in realem, ac pecuniariam certam præstationem, siuè hostenditiã à *Corradi* Imperatoris tẽpore, *Auth.*noster repetit, qui primus in Terra Theutonica personale seruitium Vasallorũ, siuè Adiutorium taxauit ad tertiam partem fructuum eius anni, quo contributio, siuè collatio fieret, & in Lombardia ad duodecim denarios, & postmodum id in toto Imperio seruatum, & deinde à *Federico*, tàm in Italia, quã in Alemania eadem taxatio ad medietatem fructuum, & reditus constituta est, & in hoc Regno ex *Auth.* nostro hìc, eundem *Corradum* taxasse personale seruitium in pecunia, sed ad libitum, dictaq; ea pecunia *hostenditia*, quia contrà hostes præstabatur, vt suprà, eandemq; taxam *Federici* tempore ad medietatem fructuum, ipsamq; præstationem Adoham dici, latè exponit *cit.Capan.qu.1. num.1. & 2.* vbi de origine adohæ examinat, *Consil. de Rosa consult.11.n.2.Reg.de Philipp.in d.alleg.n.3.Capon to.5.discept.394. n.34.*

16 Deinde in Regno, post *cit. Cap. Item statuimus*, in quo de seruitio per tres menses præstando, vt suprà fuerat sancitum; Seruatum fuit, vt si feudum cum Vasallis esset, ex cuius fructibus annuas vnc.20.feudatarius perciperet, soluere deberet vnc.10. cum dimidia, si verò feudum esset sine Vasallis pro quibuslibet 20. vnc. sex, si verò in annuis reditibus consisteret feudum, 5. vnc.& 4.præstare adstrictus esset, *Andr. in c.1. quis dicat.Dux, March.sub nu.5. vers.& secundùm vsum Regni, & in c.1. §.firmitèr, vers.item videmus, quod soluitur adohamentum nu. 3. de prob.feud. alien.per Fed.& in § plaustrorum,& nauium sub n.57. vers. posset esse ratio, quæ sint regal.Frecc.de subfeud. lib.2. auth.5. n.8. Anna in c.1. de Vasall. decrep. ætat. n.150. Amic.in rep.f. tit.de his, qui feud. dar.poss.§ sumus modò fol.77. à n.28. ad seqq.* & alij *DD.* quos latissimè de more adducit *Reg.de Philipp. in d.allegat. 116.* apud *Reg de Marin.sub n.4.* quibus addimus *Reg.Lanar.d.cons.57.n.8.*

17 Quæ autem solutio barbaro vocabulo *Adohamentum*, seù *Adoha* in Regno fuit vocata, idq; ex eo, quod, quãdo feudum non erat 20.vnc. annuarum reditus, ex quibus seruitium vnum præstari debebat, vnum seruitium iniũgebatur supèr alijs feudis parui quoque reditus, constituendo annuum redditum vnc.20.ex quo ipsum seruitium præstari poterat, proptèr quam coniũctionem, siuè barbaro vocabulo *Adobationem*, seù adunationem, *Adobæ* nomen versum est, significans solutionem illam, quæ pro seruitio fiebat, *Camer.in cap.Imperialem fol.92.col.1.& 2.de prohib feud.alien.per Fed.* post *Isern. in c.1. in princ.5.col. de controu apud par.term. Capyc. in Inuest.feud. §.feuda adobant fol.27.vers Et dicta est Adoba, Consil.de Georg.in rep.feud.cap.25.n.12. Reg.Ron. sup.pragm.18.de off.Proc.Cæs.num.2. Capan. de iur.adob. qu.1. num.5. cum seqq. qu.5.à num.3.cum seqq.& qu.35.nu.14. cum seqq.Reg.de Pont.decis.3.n.19. Reg. Galeot.tom.2.contr.4. num.37. & contr. 18.n.13. Iul.Capon.tom.5.d. for. discept. 394.n.35.*

18 Quæ seruitij realis solutio, non solùm

ſtim in Sicilia vltrà pharum exigitur, ſed etiã in Gallia, vocaturq; *Arriebar*, *Intrigl.de feud.cent.1.qu.45.num.5.Tiraqu.in tract.primog.qu.74.nu.1.Capan.de iur.adob.qu.1.n.9.& 10.& qu.2.n.7.*

19 Barbaris quidem vocabulis præfata ſeruitij ſolutio cognominata videtur, ob linguæ latinæ corruptionem pluribus in Italia inuaſionibus, declinatoq; Rom. Imperio à varijs gentibus euecta; nam poſtquàm Roma priùs ſub *Odoacro*, mox ſub *Gothis* fuit, varijsq; nationibus, quas Romani barbaras vocarunt, miſerè diſcerptum eſt Imperium, ſermo quoque Romanus valdè fuit corruptus, teſte *Geſnero in ſuo Mitridate p. 3.* ibi; *Linguæ ſunt corruptæ propter imperia; Ferè enim victi paulatim victorum moribus, & linguis ſe accomodant, ſic à Gothis lingua latina in Italia, Gallia, & Hiſpania corrupta eſt;* Et *pag. 28. Latinæ linguæ propagines, ſed tempore, & vulgi imperitia valdè corruptæ, ſunt tres hodiè vulgares linguę, Italica, Hiſpanica, & Gallica; Prima minùs, ſecunda magis, tertia maximè corrupta, hoc eſt terminationibus, & literis, ſyllabisq; mutata, & diſtorta, & inſuper vocabulis mixta alienis, ab eo nimirùm tempore, quo Gothi, non modò Regna, & Regiones vaſtare, ſed etiam linguas Imperio ſuo peruertere cæperunt,* quod etiam aduertunt *Gerard. Ioann. Voſſ.de vitijs ſerm.et gloſſem.latino-barbar.in præf. & lib.1.cap.7. Ioh. Nieſſ.de ortu, & occaſu linguæ latinæ lib. 2.* & *Olaus Borrich.de var.ling.lat.ætat.*

20 Eiuſdem verò adohæ taxæ forma, non quidem ſolùm moribus, ſicut nonnulli ex *præcit. DD.* exiſtimauere, ſed ex Pontificis *Honorij IV.* iuſſu originem ſumpſit in anno quidem 1285. nam priuato Federico Imp. Henrici filio, hoc Regno, per ſententiam apoſtolicam, de qua in *cap. ad apoſtolicæ 2. de ſent.& re iudic.in 6.* & ibi *gloſ. Platina in Vita Innoc.IV.fol. mihi 147.* Deuictoq; Manfredo eius filio, conceſſoq; Regno prædicto per Vrbanum IV. Carolo Andegauenſi Comiti, Ludouici VIII. Galliæ Regis filio, & D.Ludouici IX. fratri, & inueſtito à Clemente IV. ſucceſſore, teſte *Platina in vita præfat. Pontif. fol. mihi 151. cum ſeqq.* quod etiam memorant *Afflict. in prælud.Cap.Regni num.10.Frecc.de ſubfeud. lib.1.tit.de antiqu.ſtat.Regn.nu.30. cum ſeq.* & *Auth.* noſter hìc, vltrà prænotata *ad §. 1. de Reg. Fiſcal.* nonnullis habitis conuẽtionibus cum dicto Clemente IV. ſecundùm *Bald. in l. cum in antiquioribus n.15. cum ſeq. C.de iur.delib.* Cum præſertim de ſubditis huius Regni, non vt cæterorum Nortmannorum Regum, ſed vt Gulielmi III. (Boni dicti) tempore viuebant, Pontifici in Inueſtitura benemereri promiſiſſet, Populosq; nonniſi quantum ad Deum, & veritatem oneraſſet, & hinc quemlibet Siciliæ Regem ità iuramento polliceri inſtitutum fuiſſe, memorat *Andr. de Iſern.in cap.1.§.extraord. collatio ſub n.62. verſ.& patet ex capitulis exhortatorijs Papæ Honorij tit.quæ ſint regal.* & *in cap.Imperialem, §. nec Dominus propè n.45.de probib.feud.alien.per Fed.*

21 Cùmq; vſus, & ſtatus prædicti Gulielmi ſcriptus non reperiretur, & pauci, vel nulli de eo teſtimonium perhibere poſſent, Carolus II. tunc Patris, & Regni Vicarius, ad Martinum IV. pro declaratione illius ſcripſit, vt not. *in c.Regni incip. ſtatuimus, mandamus, & volumus 115.* ſecundùm ordinem *de Nigr.ſub tit.de priuil. & immun.Ciu. & in pragm.2.de Cler ſeù Diac.Saluat.Napod.in proem.Conſuet. in pr.verb:Carolus II.lit.A.* & ad hæc immaturè mortuo prædicto Pontifice Martino IV. declaratio inde præfata per Honorium IV. ſucceſſorem expleta eſt, & proindè inter cætera Capitula mandatum fuit, circà militare ſeruitium, vt feudatarius, qui tribus anni menſibus, tribus cum equis, ac militibus ſeruire, vt ſuprà perſonalitèr cogebatur, vel perſonalitèr cum dictis tribus equis ſeruire teneretur, vel pro ſingulis militibus vncias auri 3. cum dim. pro quolibet trium mẽſium prædictorum, & ſic vnc. 10. cum dim. pro ſeruitio prędicto perſolueret, vt legitur in *cit. Cap.* Cuius

verba

verba *Auth.* noster hìc trāscripsit *n.17.* & memorant *Afflict. decis. 265. n.55. Frecc.de subfeud.lib.2.auth.5.nu.14.* leguntурq; in *d.pr. 2.* & apud *Reg. Galeot.t.2.contr.18.n.35.*

22 Honorius igitur voluit, ad hoc, vt militare seruitium exigi posset, adesse bellum, seù inuasionem grauem, & duraturam in Regno, non procuratam, non affectatam, vel rebellionem notabilem, vt in ijsdem *Cap.* legitur; Sicq; prædictis tantùm in casibus fuisse in Regno præstitum militare seruitium eiusdem Regni vsu approbante, constat ex not. apud *Isern. in c. 1. quis dic. Dux, & in c.1. §. similitèr nu.14. de Cap. qui Cur. vend.* & *in c.1. §. sed nec est alia iustior n.14. quæ sit prim.caus.ben. amitt.* & *in cap. Imperialem, § firmitèr, de proh. feud.al.per F. Frecc.de subf.auth.5.n.14. Reg. Lanar.cons.57.nu.6.& 7. Cons.de Georg.in rep feud. cap.56.n.47.* vbi refert verba *Cap.* aliosq; recensitos per *Capan de iur. adob. qu.17.* vbi integra *Capit.* verba transcribit, quos refert, & sequitur *Consil.de Rosa consultat. 12. n. 4. & 5.*

23 Tenebantur verò Vasalli pro eorum rata contribuere feudatario adoham soluenti medietatem pecuniæ, ad quā seruitium ab eo præstandum ascendebat, dummodò medietatem generalis Regni Collectæ non excederet, vt in *cap. Regni incip. Comites, Barones, & feudatarij 161.* secundùm ord. *de Nigr.* sub tit. *de subuent. Vasall.* Quæ collecta erat vnius duc. pro quolibet foculari, & sic ad rationem carol.5. pro quolibet fumante, & non vltrà Vasalli contribuebant, vt post *Præs. Iac. de Ayello,* aliosq; exponit *Reg. Camill. de Curt.in diuers.feud.fol.41.n.5. cum seqq. Authbor* noster hic, *Ann.cons.3.nu.7. Amat.cons. 12.n.10. Capan.de iur.adob.qu.1.nu.12. Reg.Galeot.2.contr.18.n.32.& seq. Reg. de Philipp in d.alleg.116.n.7.* apud *R.de Marin.* Et ista contributio dicta vulgò

24 fuit rata Vasallorum, ad dictam rationem carol.5. pro quolibet foculari, està ad integram medietatem pecuniæ, quæ à feudatario pro adoha Regi præstabatur, non tamen vltrà Vasalli subuenire obligabantur, quam ad rationem prædictam, iuxtà *d. Cap. Regni Comites, Barones &c.* & constat ex *cit. DD.* ac *Auth.* nostro infrà *qu.3. vers. quod autem diximus à n. 14.* & per quamplures R. Cam. prouisiones, licet multò hæc cōtributio à medietate prædicta distaret, vt recenset *Capan.d.tract.quæst.5.n.12. cum seqq.*

25 Quæ quidem subuentio, seù contributio à Vasallis per Barones exigenda antè annum 1504. militabat; Nam eo tempore regnante Serenissimo Rege Catholico, nouus fuit confectus li-

26 ber, qui *Cedularium* nuncupatur, secūdùm *Auth.* nostrum hìc, & *Reg. de Curt. in suo diuers.p.1.fol.41. num.56.* In quo omnes Regni feudatarij descripti fuere pro rata adohæ ad eos tantummodò spectante, deducta rata Vasallorum, *Capan.de Iure adohæ qu. 54. n.12. Cons. de Rosa consult.30.n.2. Cons. Pratus discept.22. num.8. tom.4.* quod differt à Quinternionibus, nam in illo describitur, quantum feuda adohant, & in quinternionibus registrantur concessiones feudorum, *R.Lanar. rep feud. in cap.1. de his, qui feud.dar.poss. num 107.* vbi *Fulu.Lanar.in addit. nu.73.* contra *Loffred.* declarans non esse idem, librum Cedularij, ac Quinternionū, sed quomodò pro recta ordinatione regulari debeant, adest *Arrest. 643.* apud *R.de Marin.* Vnde pro quolibet feudo reditus vnc. 20. non pro vnc.10. cum dim. siuè pro duc.52.2.10. per centum, sed pro medietate taxæ prædictæ, nempè pro vnc.5. & quarta vna, & sic pro duc. 26½. per centum taxati fuere, reliqua verò medietas, quæ à Vasallis pro eorum rata soluebatur, mandauit Rex, vt ab ipsis Vasallis exigi deberet, proùt ex tunc ad nostra tempora directè ab illis Reg. Curiæ intrà maiorem summam soluitur, teste *Auth.* nostro hìc *n.26.& seqq. & n.40.* & in *quæst.3. vers.quod autem diximus, & vers.sed his vltimis temporibus,* & apud eundem *Capan fol.337.& 343. Reg.de Curt.in d. diuers.f.fol.41.n.61.& 62. Amat.cōs.12. n.10.*

n.10. vbi ad id refert Consultationem Reg. Cam. subscriptam quoque per *Auth.* nostrum, *Capan. de iur.adob. qu.* 5.*n.*22. ità pluries per R.C. decisum referens *Reg.Galeot. d.contr.* 18.*nu.*33. *Reg.de Philipp. d. alleg.* 116.*sub n.*7.

27 Ad quã adohæ solutionẽ,veluti Vasalli,tenentur quoque Grçci,Illyrici,& Epirotæ, qui habitant in Regno Neapolis, licet non semper in eodem loco commorentur, cum sæpè sæpiùs mutent locum de vno territorio in aliud, *Sigism. Loffred.in paraphrasi feud. col.*1. *versic.ibi ideò tantùm*, & vide *Capan. d. tract.qu.*61.*n.*40. nos suprà *in annotat. ad* §.1. *nu.*101. Ipsamq; taxæ formam,

28 in casu etiam deuolutionis hodiè seruari, dùm denuò inuestiuntur deuoluta feuda, habita tamen ratione ad fructuum valorem, secundùm præsens concessionis tempus, *Auth.* noster hìc *n.*50.*& qu.*3.*vers.modò nu.*20. *Reg.de Pont.dec.*3.*nu.*2.*& de pot.Pror.tit.de regal.impos.in rub.n.*5.*cum seqq. Capan. de iur.adob.qu.*5.*n.*25. *Reg.Rouit.prag.*18. *de off.Proc.Cæs.nu.*4. *P.Afflict.contr.*46. *num.*5.

Sint hæc omnia, vt suprà annotata, ad rubricam hanc pro ipsius materiæ plena cognitione,quantum ad nos spectat, & ex *Auth.* nostro edocemur.

29 Cæterùm ipsius adohæ tractatio in Regno, nonnisi quam pro terminorum cognitione necessaria est, nam hodiè adoha peti non potest,cũ nõ debeatur, sed tantũ donatiuũ imperatur,quod licet verè non sit adoha, fungitur tamen vice adohæ in eo solũ casu, quo adoha præstari deberet, vt exponunt *Reg. Camill.de Curt.d.loc.n.*53.*&* 54. *Auth.* noster hìc *circà fin.*& apud *Capan.fol.*338. *col.*1.*in fin.& fol.*344. *col.*1. *in fin. Reg. Reuert.dec.*109.*par.*3. *Reg.Tap dec.S C.* 14.*n.*12. *& in rub.de Constit.Princ. cap.* 4.*n.*74.*Capan.de iur.adob.qu.*40.*num.*2. *&* 3.*Consil.de Rosa d.consult.*11. *num.*3. *P.Afflict.d.controu.cap.*46.*nu.*7.*&* 8. & ideò durante exactione donatiui non posse adoham exigi consuetum est, *cit. de Curt.d.l.* §.*cum igitur. n.*54. idq; etiã in vim conuenti pacti, vt exponit *Auth.*

30 noster hìc *in fin.* quidquid inuoluat *Consil.Rocc. de offic. rub.* 16. *de donatiu.* §.5.*à n.*123.128. *ad seqq.* nam nos non dubitamus, Barones ad donatiua Regi teneri: sed ambigendum non esse concludimus cum prædictis, quod pendente donatiuo adoha solui non debet, cum in illo adohæ exactio includatur.

31 Enim verò remissas fuisse adohas Baronibus ex gratia Alphonsi I. constat in *Cap.* 2. *dicti Regis inter.Cap. & grat.huius fidel.Ciuit.fol.mihi* 7.quç fuit tàm à Rege Catholico sub die 30. Ian. 1507.vt in *Cap.*19.*d.Regis fol.*79.quàm ab Inuictissimo August. Carolo V. sub die 29. Iulij 1532. cõfirmata, vt *in c.*8. *eiusd. fol.mihi* 120.*àt.Author* noster hìc *n.*55.56.58. *&* 59. concludens, quod quando fiunt donatiua, adijcitur inde pactum, quod eius exactione durante adohum exigi minimè possit, etiam in casu, quo de iure possit exigi, & à Baronibus hæc exactio donatiui fiat pro rata ipsis tangente, non per viam Adohi, sed secundùm taxam Adohi, & ità practicari, quæ transcribit *Capan.fol.* 340. *vers. Rex Alphonsus*, *Reg. Lauar. cons.*57.*n.*14.*Capan de iur.adob qu.*1. *n.* 10.*& q.*4.*n.*10.*Cons.*& posteà *Reg.* electus *Erasmus de Põt. in alleg.*113.*n.*19. apud *Reg.de Marin.tom.*3.

32 Rex verò Ferdinandus in confirmatione præfati priuilegij adiecit, quod tempore belli obseruarentur iura, & Consuetudines Regni, vt in *Cap.* 19. *Reg.Cathol.fol.mihi* 79. *àt.* & iterum Imp.Carolus V.iussit, vt tempore belli non exigeretur, nisi in casibus permissis à Regni Constitutionibus *fol.* 120. *àt.Consil.de Rosa d.consult.*12.*n.*6.

33 Ex quibus constat,quod hodiè adohæ taxa, estò sub adohæ nomine non exigatur, nihilominùs exigitur sub donatiui nomine, quod Regi singulis duobus annis præstatur, scilicèt millionis, & ducentorum millium duc. ab anno 1560. teste *Auth.* nostro hìc, & apud *Capan fol.*341.*col.*1. & *Scip.Mazzell.in descript.Regni lib.*2.*fol.*348.

34 Vnde dicitur, quod licet adohæ onus

onus non fuerit annua aliqua continua præstatio, sed quando bellum erat in Regno graue, & duraturum imponebatur, in quo si Vasallus eligebat de persona seruire iuxtà *d.c.Regni, Item statuimus*, minimè ad pecuniam soluendam tenebatur, *Andr.* de communi receptus in *d.c.1. quis dicat. Dux, & in c. 1.§.similitèr n.14.de Cap. qui Cur.vend.* In Regno posteà cum cæperint fieri donatiua partim à Baronibus, & partim à Regni Vniuersatibus soluenda, Barones autem tangentem sibi partem iuxtà taxam adohæ ea conditione soluere consueuerunt, vt solutione donatiui pẽdente, adoha non esset exigenda, estò casus accideret, in quo imponi posset: Ipsaq; Donatiua ab initio

35 fuisse voluntaria, & cum protestatione Baronum, ac Vniuersitatum facta, gratuitò puta, & citrà præiudicium priuilegiorum, & Capitulorum Regni, quibus extraordinaria collatio imponi prohibetur, adijcebantq; etiam expressam conditionem, quod soluto illo donatiuo, non posset aliud per Regem imponi ex quauis causa, & quod ista conditio deberet expressè approbari, aliàs donatiuum non censeretur factũ, vt ex donatiuo anno 1521. facto Imp. Carolo V. & ab eo iuxtà sui seriem approbato, cum clausula, *& quatenùs opus est, de nouo concedimus*, & ex alio anni 1532. vt post *R.Lanar.consf.57.nu. 14.* declarat *Consil. de Rosa consult. 12. nu.7.* concludens tamen, hodiè donatiuum redactum esse ad necessitatem, continuamq; præstationem, cum fiat singulis duobus annis, soluendum quolibet anno pro rata, ac remansisse nudo nomine liberalitatem, & effectum esse ordinariam, & perpetuam præstationẽ ex *Reg.de Ponte, Reg.de Curt. & Capan. ibid.cit.* & licet sub nomine donatiui, irremisibilitèr tamen est soluendum, *Reg.de Pont.d.dec.3. num.11.* Nam Regum preces, mandata dicuntur, *glos. in l.1.D.quod iussu.* Vnde Ouidius:

Est orare Ducum species violenta iubendi,
Et quasi nudato supplicat ense potens.

Et alia cumulat *Knichen.de vestit.pact. lib.3.cap.2.num.98.cum seqq. Cons.Rocc. de offic.* post alios *rubr.16. §.5. de donat.à nu.33.* & post *P.Dian. de Parlam. resol. moral.1.par.1.tr.3. Reg.Galeot.to. 2.controu.18.nũ.17. Lagan.in addit. ad Rouit.sup. pragm.1. de iur. & exact. fiscal.fol.mihi 391.vers.nam ordinaria*;

36 Vnde ampliùs Adoha in Regno non imponitur, in casibus, in quibus imponenda erat, sed illa continuò quotannis in ipso donatiuo exigitur, idque practicatum 30.annis, antequàm ipse scriberet, monet *Auth.* noster hoc *tit. qu.5.* & apud *Capan.fol.344.* nulla habita ratione, an adessent requisita adohæ imponendæ, imò vt plurimum plus, quàm ipsa adoha importaret in rata donatiui exactum, *cit.de Rosa ibid. n.9. et 10. P. Afflict.d.controu.46. n.8.* Nulliq; dubium esse ob dictam continuam donatiui præstationem singulo biennio à dicto anno 1560. factam, Fiscum Regium ius in futurum prescripsisse, *Pres. Amat.cons.12.n.16. Capan.qu.14. nu.5.* Dum per illam vniformem præstationem diuturno tempore factam, cõcurrentibus Reg. Ærarij vrgentijs, Fiscus sine dubio præscripsit, vt ex *de Franch. dec.56.n.17.et 18.* fundat *cit.de Rosa cõsult.12.n.11.* dicẽs, quod aliàs si hæc præscriptio non adesset, Regius Fiscus à Baronibus hæc donatiua exigere non posset.

37 Donatiuum verò præfatum, quod quolibet quoque biennio soluendum est in dictis ducat. duodecies centenis millibus, soluitur pro tribus, ex quatuor partibus per Regnum, & reliqua quarta pars per Barones, *Capan. de iur.adob.qu.34.à nu.7.* & præsertim *n.14.* Et ideò non fit exactio per viam adohæ, sed secundùm taxam adohæ, vt suprà ex *Auth.* nostro hìc *in fin. Reg. de Curt. d.diuers. fol.41. num. 53. et seq. Reg.de Pont.dec.3.num.8.vers.ex his dicebat Princeps vsq; ad n.21. Reg Tap.in pragm.18.verb.adoharum in fin. de offic. Proc.Cæs.Reg.Galeot.2.controu.4.num.41* (vbi *n.42.* ex *Reg. de Pont. et de Curt.* & alijs fundat, feudum frãcum ab adoha, esse

esse etiam à donatiuo exemptum, & decisum refert *contr.18.n.15. & 21. ex Andr.in c.1. §.similiter in hostendityjs, de Cap.Corr.)* & *d.contr.18.n.44.cum seqq. Reg.Valenz.consf.99.n.62. Capan.de iur. adob.qu.1.n.12.qu.14.n.4.cum seqq. qu. 34.à n.7.cum seqq. & qu.40.num.1.* Dictumq; donatiuum vocatur inde ordinarium, vt ex *Reg.de Pont.de pot. Pror. tit.de regal.impos.in princ. n.17. & Reg. Tap.decis.14.nu.12. cit. de Rosa consult. 11.num.4.*

38 Cuius donatiui quarta pars dicti millionis, & ducentorum mill. duc. pro quolibet biennio à Baronibus persoluenda ascendit ad duc. 150000. annuos, *Auth.* noster apud *Capan.fol.338. col.1.de Rosa d.loc.n.5.P.Affl.d.contr.46. nu.8.* inclusis omnibus adohis per Barones debitis; Et quia vnum Adohum, quod soluitur per Barones secundùm

39 Cedularium factum in anno 1564. importat duc.130103.4.14. deducta rata Vasallorum secundùm *Auth.* nostrum apud *Capan fol. 339. col.1. vers. Istud seruitium*, hìc verò *n.46.* Sequitur inde, quod ad dictæ taxæ adohæ rationem quilibet Baro teneatur ad rationem carol. 11. cum dimid. pro quolibet duc. adohæ secundùm eius taxam, idq; ad complendam dictam quartam partem millionis, & 200.m. duc. Et ità quoque diuisio fit cuiuslibet donatiui, ab illis præstandi, secundum nempè taxam adohæ ab vnoquoque debitæ, iuxtà *Auth.in qu.2. n.7.* & apud *Capan. fol.341. col.1. vers.tamen in isto casu*, & sic vltrà adoham, ratione donatiui cōsueuerunt soluere Barones gran.39. suprà quemlibet ducatū pro ipsa adoha debitum, *cit.P.Afflict d.l.n.8.* quod etiā post *Auth.* nostrum obseruat *cit.de Rosa d.loc. n.6.* vbi *n.7.* scribit annuā præsta-

40 tionem duc.150.m. pro rata donatiui semper fuisse, & esse æqualem, siuè crescat, siuè decrescat numerus Baronum, & siuè augeatur, siuè minuatur quantitas adohæ.

AD QVÆST. I.

An iura Portulaniæ, Ponderum, & Mensurarum liquidari, & taxari debeant in Adoho.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Prouentus, siuè pœnæ pecuniariæ in fructuum liquidatione, an computentur num.1.

Prouentus percepti ex Iure Portulaniæ, Siclæ, & secundarum causarum sunt iurisdictionis n.2.

Adoha an debeatur pro fructibus, siuè prouentibus Portulaniæ, ponderum, & mensurarum, ac secundarum causarum? Affirmāt Conf.de Rosa, *&* Reg. Marcian. *num.3. sed contrarium secūdùm* Regent. *hic defenditur nu.4.5.9. & 12. & quid in releuio n.6.*

Adoha debetur de gabellis, Baiulatione, niue, alijsq; in feudum concessis num.7. etiam per Conductorem solutionum fiscaliū feudaliū per annos decem n.8.

Prouentus, siuè fructus iurisdictionum, ad quam rationem arbitrandi sunt n.10. & 11.

1 Dubitandi ratio hac in quæstione desumitur, ex eo, quod pœnæ, seù prouentus iurisdictionis, fructus nō dicuntur, idq; licet Baro Officialibus prouisionem non solueret, sed illam Vniuersitas satisfaceret, prouentus in fructuum liquidatione non computari, neque taxari, pluries R.Cam. atque Collaterale Consilium decidisse, testatur idem *Auth.* noster infrà *de iur.releu. qu.10.num.5. & 9.* in causa Excell. D. Garziæ de Toleto, quam sententiam fuere sequuti *Reg. de Curt. resol.feud. apud de Marin.post 1.tom.cap.3.nu.66. Capan.de iur.releu.p.4.qu.2.sub num.19. vers.sed adhùc contrarium videtur, Reg. Constant.in Cod.in l.1.n.70 tit.pœn.fisc. cred.præf.fol.mihi 68.col.2.* & alij. Vnde

nunquàm in Regno in liquidatione fructuum, seù introituum, huiusmodi pecuniarias pœnas, quas prouentus vulgò nuncupamus, computari testatur idem *Reg. Constant. ibid. n.67.* post *Auth.* nostrum *in d. qu. 10. in fin. de releu.* Ideòq; etiam legatis fructibus alicuius Castri, prouentus nõ venire cõcludit *Capyc. dec.* 185. quia fructus illi non dicuntur.

2 Ex quo ad hæc pro dubio opponitur, quod dùm adoha ex feudi fructibus soluitur, & secundùm illorum redituum quantitatem adohæ taxa formatur, *Iac. de Ayello de iur. adoh. n.53. Ant. Borrin. de seruit. Vasall. p.3. cap.2. §. 2. vers. generaliter, Capyc. in sua Inuestit. vers. feuda adobant*, & alij apud *Reg. de Philipp. in alleg.* 116. *n.4. et 8. in 3. tom. Reg. de Marin.* Cumq; dicti prouentus verè fructus non sint, neque in fructuũ feudalium liquidatione veniant, vllo modo pro eis adohæ prædictæ taxa aliqua facienda euenit, ex *Andr. in c. 1. in princ. quis dic. Dux, Bald. in c. Cum M. Ferrariensis n.6 de Constit. Anna in repet. c.1. nu.152. in fin. de Vasall. decrep. ætat.* Tantò magis quia ipsa Iura Portulaniæ, & Siclæ, verè, & propriè sunt iurisdictionis partes, vt ex pluribus fundat *Reg. Galeot. resp. fisc. 28. n.57. et seq.* & præcipuè *n.* 59. idem esse in iurisdictione secũdarum causarũ, fatuũq; esse contrarium asserere *n.64.* Ideòq; reditus, seù prouentus, qui ex præfatarum iurisdictionum exercitio percipiuntur, dici verè prouentus, sicut omnes alios, qui nascũtur ab exercitio iurisdictionis, & punitione delictorum, & propterea pro illis adoham non deberi, dùm adohæ præstatio in Regno consuetudine fuit introducta ex *Andr. in cap. 1. §. fin. in fine, quis dicat. Dux.*

3 eaq; super fructibus taxanda, vt latè post alios fundarunt *Consil. Ioseph de Rosa consult. 30. à num.41. ad seqq. et D. Reg. D. Marcell. Marcianus iunior in excerptis forens. exercit.* operum posthumorum, in causa Ill. Ducis Andriæ, pro secundis causis scribens in *cap. 10. per totum.*

4 Attamèn præfatis quidem in contrarium posthabitis argumentis, Regiam Cam. decidisse, adoham deberi, taxamq; illius esse faciendam pro Iure Portulaniæ, Ponderum, & Mensurarũ, ratione diuersitatis, quæ est inter iurisdictionales prouentus secundùm *Auth.* hìc *n.* 4. ac prouentus Portulaniæ, Ponderum, & Mensurarum, puta, quod illi fiant cum expensis, cum quibus prouentus ipsi compensantur; vt exponit idem *Auth.* infrà *de iur. releu. d. qu.* 10. Siuè etiam, vt meliùs *ibidem* declarat à *n.9.* quia prouentus iurisdictionis Criminalis, non dicuntur veri fructus, sed sunt commoditates, quæ ex ipsa Iurisdictione perueniunt.

5 Qua sic stante ratione, meritò processerunt aliæ eiusdem Supremi Senatus R. Cam. decisiones ad Regij Ærarij fauorem, de quibus constat in libris Cedularij, circà adohæ taxationes factas tàm pro primis, quàm pro secundis causis, & similitèr pro iuribus Portulaniæ, Ponderum, & Mensurarum, alijsq; iurisdictionibus separatis ab adohis feudorum, quas memorat idem *Consil. de Rosa in prælud. feud. lect.6. nu. 10.* vbi *n.11.* ex *Reg. Galeot. controu. in add. ad controu. 53. n.49.* ità per R. Cam. semper fuisse practicatum, & specialitèr decisum, citatis etiam *Auth.* nostro hìc, & *Capan. de iur. adob. qu.5. num.43.* refert, rationes ibi ad id cumulando, quia istæ iurisdictiones semper conceduntur cum clausula, *sub contingenti feudali seruitio*, siuè adoha, quæ licet etiam in Inuestitura abesset, adhùc adoha deberetur, dummodò in feudũ concessæ sint, cum quælibet concessio in feudum facta intelligatur cum seruitio ordinario, vt admonet *Auth.* noster hìc, nam inambigua apud Regnicolas sententia fertur, seruitium, estò nõ expressum, deberi, vt post *Capyc. Loffred. Frecc. Camer. Reg. de Pont. et Reg. Galeot. cit. de Rosa ibid.* fundat; Pergens *n.12.* non obstare argumentum, quod prouentus, & emolumenta harum iurisdictionum non sint verè fructus, cum sint fructus estò habeant industriam exer-

exercentis admixtam, vt ex *Camerar. Capyc. et Gizzarell.ibid.*probat.

6 Neque vrget in contrarium releuij exemplum, cum diuersa sit inter adoham,& releuiũ ratio; Releuiũ enim nõ est onus feudi,sed feudatarij, imò quid odiosum,& improbo more introductũ, ex *Andr.in c.1. §.in hostendityjs, de Capit.Corrad.* Adoha verò non dicitur de consuetudine debita, sed solùm eius taxatio, siuè vt certa portio fructuum feudi pro illa præstaretur, consuetudine dici potest introductum ex *Andr. in c.1.§.in hostendityjs,de Capit.Corrad.*nisi dicamus, & meliùs ex *l.imperiali, §.firmitèr*, ibi; *Medietatem reditus feudi*, vel *ex Capitulis Papæ Honorij*, secundùm *Ayell.de Iure Adobæ n. 27.* & *Auth.* nostrum *super Rubr.* huius *tit.n.17.*vtcũq; tamen sit,semper est onus feudi intrinsecum, & reale, Domino concedenti debitum, in ipsius feudi recognitionẽ, idcircò,quoties in feudum conceditur, adoha debetur, estò fructus non perciperentur, ex *Reg.Reuert.decis.36.par.6. man.* typis edita per *Capan. in d. tractat.de Iure adobæ fol.361.* quo in casu taxatur adoha iuxtà valorem feudi, ex monitis per *Loffred. in cap.1. §.sed & res, per quos fiat inuest.*

Hinc *Autb.*noster meritò in summario huius quæst.non cõsiderauit adohæ taxam in fructibus, sed in Iure Portulaniæ, ponderum, & mensuratum in feudum concesso, quo casu secundùm propriam naturam feudi seruitium debetur,& sic etiam adoha;Imò,estò feudum sit impropriè tale, non ideò mi-
7 nùs adohæ debetur, ideòq; soluitur de functionibus, & annuis reditibus, Dohanis, gabellis, baiulatione, & prouisionibus, cæterisq; in feudum concessis, vt latè exponit *Capan. de iur. adob. qu.6.*quem sequitur *P.Afflict. in addit. ad controu. cap.47. num. 24.25.& 26.* vbi *n.27.* adoham esse soluendam de industria introducta in feudo per Baronem, proùt in illa dicta *de la drapparia*,nempè conficiendi, & contractandi pannos, decisum fuit per R.C. ex *Capan.de iure adob. quæst.6. num.20.* & in niue, in qua maxima Vasalli industria concurrit, est *decisio Gizzarell. 34. à*
8 *n.21.*Imò etiam,quod est fortiùs, adoham deberi decisum per R.Cam legimus, per conductorem solutionum fiscalium feudalium per annos decem, ex quo dicitur,talem conductorem ius in re habere,vt ex *Iacobo de Ayello de iure adobæ n.59.* testatur *Reg.Capyc.Latro decis.168.n.20.*

9 Et eò potiùs in reditibus perpetuis iurisdictionis id procedere, licet non renascantur, idem *Afflict. ibid. num. 28.* ex pluribus confirmat exemplis, respondetq; contrarijs argumentis in *anteced.num.22.*contrà *Ann. de Vasall. decrep.ætat.c.1. n. 152.* licet id non firmantem, sed dicentem (*Quidam dicunt, quod non ex dictis Andr.&c.*) defendendo *ibid. Autb.*nostrum hic,quem etiam defendit *cit.de Rosa d.lect. n.13.* dicens, magis esse deferendum authoritati *Regentis* nostri hic ità decisum referentis,quàm *præcitati Annæ*;Tantò magis, quia ex *d. Reg. Galeot.* constat, ità semper Regiam Cameram iudicasse,vnde non est ampliùs de hac sententia disputandum.

10 Tùm deniquè, quia fuit ità decisum in R.Cam. in anno 1651.& 1652. per modum decreti generalis, referente doctissimo *Dom. Reg. Io: Camillo Cacacio*, tunc Reg. Cam. Præsidente interuenientibus peritissimis ea ætate I. C., quibus in decretis fuit determinatum, ad quam rationem arbitrandi essent fructus dictarum iurisdictionum, nempè, vt pro iurisdictione primarum causarum, fructus æstimandi sint ad rationem gr.20. pro quolibet foculari, pro secundis causis ad rationem gran. 15. pro tertijs verò causis ad rationem gr.5. Pro Iure Portulaniæ ad rationem gr. vnius cum dimidio,& pro Sicla,siuè Iure Ponderum, & Mensurarum,ad rationem gr.3. & super fructibus fuit ordinatum fieri taxam adohæ ad rationem duc.26.& quarti vnius pro centenario absq; alio augmento rationẽ donatiui,& ità practicari in Reg.Cam.testatur *cit. de Rosa n.14.* quod etiã refert

cit. P. Afflict. in addit. ad controu. cap. 50. fol. mihi 524.

11 Ratio verò, quare maior quantitas taxatur in iurisdictione ponderum, & mensurarum, quàm pro Portulania, est, quia impositio Portulaniæ est tantùm gran. 12. pro quolibet foculari, sed impositio Siclæ est gran. 25. & medij stipis; Tantòq; magis, quia directus Siclæ est certus, & exigitur quôlibet anno, vt exponit *Capan. de iur adoh. qu. 5. num. 43.* Vnde non est ampliùs de traditis ad hæc per *Consil. de Rosa in d. consult. 30. à num. 40. & seq.* ratio aliqua habenda, dùm idem sibi contrarius, veritatem conclusionis ab *Auth.* nostro hìc traditæ, pluribus rationibus, decisionibusq; relatis illam confirmando, agnouit *in d. prælud. feudal. lect. 6. à n. 9.*

12 vbi post relata, quæ antecedēter scripserat in *num. præced.* ab illis recedendo concludit; *Hæc sunt, quæ pro hac sententia tunc dicebam; Cæterùm cum postea contigisset mihi exercere munus Fisci patroni in R. Cam. cœperim attentiùs considerare, & in effectu arbitratus sum sententiam illam valdè periculosam, nè dixerim falsam, & contrà eam stare communem nostrorum opinionem, efficacissimas rationes, et rerum iudicatarum authoritatem; ne quidem modernis temporibus, sed antiquissimis, etc.*

AD QVÆST. II.

Si Baro per plures annos non soluerit adohum, & deindè fuerit condemnatus ad soluēdū, an illud spectet ad R. Curiam, an ad Barones, vel ad Populos: Et de donatiuis, quæ fiunt in Regno, qualitèr exigantur, & qualitèr Barones taxentur.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

B*arone non contribuente pro ea summa adohæ, pro qua tenebatur, actio eam petendi spectet nè ad alios Barones, an verò ad Regem nu. 1.* Contra Fiscum tutatus fuit R. de Curte *n. 2. sed tres casus distinguuntur à n. 3. ad seqq.*

Decisionem *hanc typis demandarunt* Capan. *et* P. Afflict. *n. 5.*

Baronū feuda taxari, quæ adhùc donatiua non soluerunt, aliorū Baronū interesse aiunt D. Reg. *hìc, aliȳquè n. 4. sed in dubium reuocatur ex* P. Afflict. *num. 5. et seqq.*

Fiscus multa iudicia prætermittere debet pro publici status quiete n. 5. in fin.

1 NOtabilis quidem fuit controuersia hæc agitata in R. Cam. in quadam causa *Excellentiss. Andreæ de Auria* pro Cathol. & Cęs. Maiest. in Italia Generalissimi Maris Præfecti, qui habuerat quandam concessionem à Cęs. Maiest. Augustissimi Imp. *Caroli V.* in feudum, & per multos annos nō fuit ab illo solutū adohum, pro quo demùm fuit condemnatus per R. Cam. ad ducatos sex mille, & plus. Cōtigit inde dubitari, cui nam essent soluendi? In quo puncto pro dicto *D. Andrea de*
2 *Auria* patrocinium præstitit facundissimus olim Aduocatus, tandèm meritissimus Regēs, ac S.R.C. Præses *Dom. Camillus de Curte,* vt testatur *in suo diuers. feud. in cap. incip. cum igitur fol. 41. at. n. 63. et 64.* defendendo, fiscum omni carere actione, sed si qua prætēdi potuisset, illam spectare ad Barones Regni.

3 Ad tres autem distinctos casus definitionem quæstionis huius *Dom. Reg.* noster hìc reducit; primò, puta quando sumus in donatiuo ad certam summam per Barones facto, proùt fuit illud anni 1570. cuius *Auth.* ipse meminit, id, quod debetur ab aliquo Barone, qui non contribuit pro ea summa, pro qua tenebatur, debet restitui Combaronibus, & non Regi, proùt etiam testatur *cit. R. de Curt. in diu feud. par. 1. cap. 13. n. 54. et 63. fol. 41.* quem sequitur *Reg. de Marin. in obs. ad Reg. Reuert. decis. 300. nu. 1. in fin.* deducens etiam id, quia hodiè in Regno adohæ à feu-

à feudatarijs non soluitur, prout priùs exigebatur, sed exactio fit pro donatiuo, quod singulis duobus annis à toto Regno Clementissimo Regi nostro fit, *Reg.Galeot.contr.* 18.*lib.*2. *n.*44. *cit.de Marin.d.l.nu.*2. vnde, quando donatiuum est ad certam summam factum, eamq; Regia Curia integram exigit à Baronibus, quod alter posteà soluit, ipsis exinde, & non R.Curiæ contribuendum, cum ipsi Combarones damnum iam passi fuerint ex non solutione, dùm tantò minùs soluissent pro rata ad illos spectante, & proindè ijsdem debet fieri refectio, & non R.Curiæ; Nàm annua illa præstatio duc.150.m. quam hodiè Fiscus in locum adohæ à Baronibus exigit pro rata donatiui, semper fuit, & erit æqualis, siuè crescat, siuè decrescat numerus Baronum, & siuè augeatur, siuè minuatur quantitas adohæ, vt optimè exponit *Consil. de Rosa consult.* 11.*n.*7.*&* 8.

4 Ex quibus cum *Autb.*nostro concludit, decisionem hanc referendo, feuda taxari, quæ adhùc donatiuum non soluerunt, nihil Fisci, sed aliorum Baronum interesse, *cit. Consil. de Rosa d.consult.*11.*&* 14.*n.*9. *& consult.*13. *à n.*6. *Cons.Pratus discept.for. to.*4. *cap.*37. *nu.*1.*&* 2. *D.Reg. Marcell.Marcian.iunior* in operibus posthum. *in excerpt.forens.exercit.cap.*10. *nu.*3. cuius decisionis rationem, & si fuerit illa de præterito, pro futuro tamen concludere, & sic portionē donatiui, feudi nouitèr taxati nō accrescere Fisco, sed à cæteris ratis, quæ ab alijs Regni Baronibus soluuntur, deducendam esse, tradit *cit.de Rosa n.*11. 12.*&* 13. Imò & pro donatiuo ipso, eiusq; residuo nullam competere Fisco actionem, sed alijs Regni Cōbaronibus, quia ex *Afflict. in cap.*1. §.*similitèr post nu.*5.*de Capit. qui Cur. vend.* constat, non alitèr seruitium Domino esse præstandum, nisi quando Rex ipse, vel tempore præstationis, ad eam Vasallum requisiuisset, vel quando saltèm fuerit protestatus, & rursùs vltrà prædicta requiri causam, puta bellum, vel aliud consimile, ob quod Vasallus Domino seruire teneatur, *citat. Cons. de Rosa consult.*13.*à n.*6.*ad* 8.*&* 9. decisio tamen Regiæ Cameræ contraria fuit, vt *idem de Rosa ibidem* refert *in fin.* estò quoad articulum augmenti ex industria possessoris in feudo facti, vt super illo adoha non deberetur, obtinuisse moneat *ibid.*

5 Decisionem verò præfatam in dicto primo casu ab *Autb.* nostro traditam, quam transcripserunt *Capan. de iure adob.p.*1.*fol.mihi* 340.*col.*2. *& fol.*341. necnon *P.Afflict.controu.iur.cap.*46.*nu.*23. ad examen pro Regio Fisco expositam ex *eod.P.Afflict.*monemus, cum super illa fuerit posteà in R.Cam. valdè disceptatum; nam aliqui ex Dominis Reg.Cam. dixerunt, quod cum Baro ille, qui non soluerat, aliorum saltèm Combaronum debitor videretur, tàm pro adohis, quàm pro donatiuis, quæ cum propter publicam vtilitatem fiant, maioris partis factum obligat omnes ex *Reg.de Pont.de pot.Pror.tit.de pot.Pror.tit.*4.*de regal.impos.num.*18.*& seq.* posset ad faciendum depositum obligari, illudq; alijs Combaronibus liberandum; cui argum. ipse *P.Affl.*replicauit, id fieri non posse, nisi alijs Combaronibus petentibus, nec Fisco id licere, dùm illi iuxtà hanc *decis.* nulla competebat actio, & sic obstabat exceptio, *tua non interest*, quæ impedit litis ingressum, & dicitur exceptio litis finitæ; Imò Fiscum non modò ea iudicia non debere mouere, in quibus nullum habet interesse, sed multa alia prætermittere debet pro publici status, ac populorum quiete, vt monet *Consil.de Rosa* post alios *d.consult.*11.*n.*15.*&* 16.

6 Alij verò considerabant in *d. decis.* integram à R.C.donatiui quantitatem fuisse tunc exactam, vnde non idem dicendum existentibus residuis pro præteritis donatiuis iuxtà calculum factum per Mag. Rationalem *Franciscum Carassa*, quem probatæ, & incorruptæ fidei laudat idem *P. Afflict.* quo in casu Fiscum contra dictum Baronem non taxatum, iure saltèm Combaronum

ronum, eius pro dictis residuis debitorum agere posse: Quibus estò idem P. *Afflict.* respóderet, debitorem sui debitoris, tunc Fiscũ conuenire posse, nõ existente scilicèt principali debitore soluendo, vt in simili firmat *cit. de Rosa consult.* 11.*nu.*18.*&* 19. *cum seq.* Et respectu actionis Fisco pro dictis residuis competentis, eam non generalitèr contrà omnes Regni Combarones competere, sed tantùm contrà aliquos, qui non soluerunt: Et propterea non posse in præiudicium aliorum Combaronũ, qui soluerunt, & non sunt in residuis, contrà Baronem non taxatum, fiscum agere, idem *P. Afflict. ibid.* scribit à *n.* 26. *ad* 29.

Plura tamẽ à *n.*30. argumẽta ibi cõsiderat, tũ quia obligatio Baronis nõ taxati, per erroneam, & superfluam solutionem ab alijs factam, nullo modo censeri potest dissoluta, neque ille à Fisco liberatus, tùm etiam quia ipsis Baronibus, qui plusquàm debito soluerunt, repetitio contrà Fiscum competit, ob quod contrà hanc *decis.* concludit, nullatenùs actionis defectum, Barones, qui non fuerunt taxati pro præteritis adohis, & donatiuis, Fisco opponere posse sub illo prętextu, quod alij Combarones plus debito soluerint, quoniam ex hoc veri debitores liberati dici non possunt, sed tantùm repetitio plus debito soluentibus cõpetit, neque inde poterit ex alieno credito contra Fiscum compensari; tantò magis, quia si ipsi Combarones, qui plus debito soluerunt, interrogarentur, potiùs illas quantitates plus debito solutas munificentissimo Regi nostro, & pro publica vtilitate, quàm alijs Combaronibus, qui non soluerunt, donare, ac relaxare velle responderent, nec pro tot minutis partitis ab ipsismet Baronibus superfluè solutis aduersùs alios, qui taxati non fuerunt, iurgia instituere eligerent, vt per eadem verba idem *P. Afflict.* optimè firmat, ex quibus aduersùs *d. decis.* vrgentibus, trãsactionem cum Fisco semper consuluisse aduertit *d. loc. n.*36.

7 Sed si prædicta ità procedunt in dicto primo casu huius *decis.* ex quibus illa quodammodò hodiè adeò dubia redditur, vt Fiscus eadem non obstante contrà Baronem non taxatum agere possit, imò & transigere ex iàm traditis rationibus; Quantò magis inambiguè obtinere debet Fiscus, quando donatiuum factum non fuerit in certa quantitate, quo in casu, qui est secundus huius *decis.* sine dubietate Fisco Baronis non taxati debitum cedere debet secundũ *Auth.* nostrũ hìc *n.* 11.& infrà §.5. *tit. de conuent. &c. n.*6.7.*&* 9.

Idemq; esse in tertio casu hìc *num.* 12. considerato, puta si donatiuum factum fuisset per totum Regnum de certa summa, puta 600.m.duc. & diceretur, quod Barones soluerent vnum adohum tantùm, subiuncto, quod id, quod remanebit vsq; ad summam ducator. 600.m. soluatur per Regnum, quem casum mixtum esse *Auth.* hìc declarat, quia postquàm Barones non promiserunt certam summam, sed vnũ tantùm adohum, hoc est, vt quilibet soluat id, quod pro vno adoho soluere tenetur, eo casu, si Baro aliquis integrè non soluit ratam, ad quam tenetur, illa non est in damnum aliorum Baronum, quia non per hoc soluerunt plus eo, ad quod tenebantur, & proindè R.C. actio competit, neque contrà Baronem non soluentem, Combaronibus, quia ipsorum non interest, actio competit, vt optimè exponit *Auth.* noster hìc.

AD QVÆST. III.

Feuda deuoluta Regiæ Curiæ, an, & quando possint de nouo concedi secundùm taxam antiquam, & & non facta noua taxatione.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

F*euda deuoluta si rursus vendantur, seruitium iuxtà antiquam taxam, an verò*

verò iuxtà nouam exigi possit n.1.et 2. & quid stantibus nouissimis Regijs literis n.5.

Adohæ quantitas secundùm taxam antiquam, & nouam, quæ sit n.3.& 4.

Feudo deuoluto Regiæ Curiæ, an possit super illo onus nouæ taxæ imponi, in præiudicium Creditorum cum assensu? Et refertur articulus in causa Creditorum Gryptæ Minardæ discussus à n.6. ad 8. & quid in praxi obseruetur num.9.

Assignatarij adoharum, an sint præferendi in concursu Creditorum habentium expressam hypothecam n.10.& seq.

1 PRoptèr lineam finitam, aliamvè ob causam deuolutis ad Regiam Curiam feudis, eaq; cum vendi contigerit, incidit quæstio hæc, impressa etiam apud *Capan.* post *tract. de iur. adob.fol.*342. an imponendum sit seruitium iuxtà antiquam taxam, hoc est, prôùt deuolutionis tempore taxatum erat, ex traditis per *Luc.de Penn. in l.1. C.de vendit. rer. fisc.* an verò iuxtà nouam taxam, quæ medietas fructuum vnius anni est, ex *Andr. in cap.imperialem.§.firmiter, de probib. feud. alien. per Feder.* vt si feudum esset reditus vnc. 20. præstandæ sint vnc. 10. cum dimidia ex *eod. Andr.d.loc.*& *in c.1. §.similitèr, de cap.Corrad.* & *in c.1. in fin.quis dic. Dux*; Et hoc seruitium, quod in pecunia præstatur, adoha dicitur, secūdùm eundem *Andr.*

2 Qua in quæstione *Auth.*noster, postquàm pro vtraq; parte motiua, rationesq; dubitandi doctissimè considerauit, tandèm refert, Regiam Cameram noluisse articulum generalem decidere, verùm, quia in casu, de quo agebatur, maximà tunc vrgebat Reg. Curiæ necessitas, & feudorum emptores secundum nouam taxam non inueniebantur, consuluisse sub die 6. Iulij 1571. Domino Proregi, instante illa vrgentissima necessitate, feuda eo tempore deuoluta, secundùm antiquam taxam vendi, vbi idem *Dom. Reg.* noster exponit, quod feuda noua, quæ secundùm nouam taxam seruiunt, multò magis soluunt pro adoha noua quàm antiqua, licet noua feuda eodem modo taxata sint, in feudis puta inhabitatis ad rationē duc. 26. & quarti vnius, & feudis habitatis duc. 52. & vnius quarti pro centenario, & sic non videtur taxa antiqua differens à noua, nisi in eo tantùm, quia in noua omnes fructus taxantur, in antiqua verò nonnisi illi fructus, qui tempore taxæ percipiebantur, vt exponunt etiam *Capan. de iur.adob.q.44.n.2.& 3.* & *R.de Marin.in obs.ad Reuert. dec.515. nu.3.* post *Auth.* nostrum, *Reg. de Curt. Reg. de Pont. dec.3. n.2.* (addito *tract.de potest. Proreg.tit.4.de regal.impos.num.5.& 6.*) *Anell.de Amat.*& alios.

Quæstionem verò præfatam ad terminos ab *Auth.*nostro relatos, tractarūt *Io:Vinc.de Anna in cap.1.n.150.de Vasall.decrep.ætat. Præs.Camill.de Curt. de feud.par.1.cap.13.à num.5.fol.41.citat. Capan.de iur.adob.qu.36.nu.6.7.& 10. Nicol. Intrigl.de feud.cent.1 qu.9. num.165.* quos refert *Reg. de Marin. in cit. obs.ad Reuert.515.num.1.in fin.* additis *Io. Bapt.Thor.in comp.decis.tom.1.verb. adoha, P.Afflict. controu in addit.supplem.ad cap.33.à num.35.& seq. Consil. de Rosa in prælud.feudal. lect.5. per tot. de Luca in tract.de linea legali tom.1.respons.23.*

3 De quantitate autem adohæ in Regno debenda secundùm taxam nouam, vel antiquam,& quid de taxa in feudis cum Vasallis, vel sine, & quid in feudis inhabitatis, & planis, & de tabula, & de contributione facienda Baroni per Vniuersitatem, & quid in functionibus fiscalibus, latè exponit *Capan. d. loc.quæst.5.* & qualitèr concesso feudo nulla facta mentione adohæ, illa subintelligatur, & facta adohæ mentione, quando intelligenda secundùm veterem, vel nouam taxam, & quando seruitium subintelligatur sub simplici cōcessione,& quale, an fidelitas, vel citrà fidelitatem; Et quid de concessionibus factis ante taxam veterem, vel post, & de factis post taxam nouam, latè declarat

clarat idem *Capan.qu.35.per tot.* vbi *n.* 19.*&* 20. duplicem adohæ taxam in
4 Regno dicit, vnam in anno 1504. quæ dicitur *taxa vetus*, aliam verò de anno 1564. quæ dicitur *taxa noua*, & feudo franco, vel conditionali concesso, quæ seruitia comprehendantur, *ibid.* explanat: Et de Consuetudine, & stylo R. Cam. Summariæ taxandi, & soluẽdi adoham, & ritu ipsius R.Cam. adeundus est etiam *Camill. de Laratha in theatr. feudal. par.12. dilucid.22. per tot.* & *Arrest.253.* apud *R. de Marin.*

5 Quò verò ad rem nostram attinet, annotandum est, propositã nostri *Auth.* quæstionem hodiè cessare, stantibus nouissimis Regijs Ordinationibus, siuè literis, quibus sancitum est, vt cum feuda deuoluta alienari contigerit, seruitium nonnisi iuxtà taxam nouam taxari oportere, haud verò sub taxa antiqua, quas literas refert, ac transcribit *P. Afflict. in add. ad suas controu. ad cap. 50. fol. mihi 523.* qui estò *in anteced. add. ad cap.33. n.33.* scripsisset, vrgentibus tamen necessitatibus, literis quoque præd. Regijs non obstantibus, sub taxa antiqua fuisse vendita per Dom. Proregem, & acceptatas oblationes per R.Cam.& consulto Coll.Consilio, cum iterùm S.C.M. suis Regijs literis expeditis sub die 24.Nouẽbris 1646. id fieri prohibuerit, iàm factas autem venditiones non annullauit, vnde confirmasse, & ratas habuisse eas censetur, ex obseruatis in simili per *Reg. de Pont. cons.1.n.34. & seq. lib.1.* Nihilominùs in futurum vetuisse sub comminatione, quod eas non approbaret, idem *P. Afflict.* monet *ibid. nu.34.* & legitur *in fin. Reg. literar.* per eundem transcriptarum *in add. ad d. cap.50. num.9. d. fol.523.*

Et ità nouissimis temporibus iuxtà dictas Regias literas in alienatione Baroniæ Vallis longhæ Reg.Curiæ deuolutæ practicatum refert *Reg. de Marin. in d. obs.515. n.2.* licet in causa Ill. Principis Casapesellæ D. Iulij Boniti cum Regio Fisco super taxa noua, quã Fiscus fieri ex his prætẽdebat, contrarium defenderit, attentis R.Cur. tempore venditionis dicti feudi vrgentibus necessitatibus, necnon intolerabili taxæ nouæ onere super dicto feudo, respectu habito ad exbursatum pretium per emptorem, ob quod cum prætenderetur ex taxa noua adoham ascendere ad annuos duc. 1036. tt.3. & gr. 15. plenissimè discusso articulo, non obstante etiam Fisci motiuo ex defectu potestatis vendendi absque noua taxa, & quod contractus venditionis annullari, & Reg.Cur. pretium multò maius, vt Fiscales sperabant, consequi potuisset, per R.Cam. fuisse de mense Maij 1652. ordinatam taxam in ann. duc.300. inclusa taxa antiqua, refert idem *P. Afflict. in d. addit. ad cap.33. n. 36. & 37.* vbi *n.39. & seqq.* alios casus similes recenset: De quibus casibus quidquid fuerit in controuersia, aut euentu, certum est ex Regijs literis in venditione deuoluti feudi, taxam nouam esse practicandam, ità quod indubium hodiè sit, ità seruandum esse, *cit. de Marin. d. loc.*

6 Controuersia verò, & quidem valdè in Reg. Cam. exagitata fuit in anno 1652. occasione deuoluti feudi *Gryptæ Minardæ* ob mortem *Ill. Ducis de la Cornia* sine successore in feudis legitimo, vrgentibus eiusdem defuncti Creditoribus Regio assensu vallatis pro venditione feudi prædicti, an dici posset, Regias præfatas ordinationes locum habere, circà taxam adohæ nouam, dicti feudi in venditione, in præiudicium dictorum Creditorum cum assensu?

Cuius articuli pro Creditoribus ratio vigere videbatur, tùm quia præfatæ Regiæ literæ dictum casum non continebant, neque ad id interpretari, siuè ampliari in tertij præiudicium poterant, tùm etiam quia, dum indubium est apud nos, Regem nostrum Clementissimum, deuoluto feudo ad R.C. teneri pro integro feudi valore satisfacere creditoribus, qui cum eiusdem Regis assensu obligatum feudum habent, vt de communi constat, de qua

post

post *Andr.Barthol.Camer.Marin.Frecc. Præs.de Franch.*& *Reg.Constant.*aliosq; testatur idem *Reg. de Marin. d.loc.* additis eodem *Reg.de Marin. lib.1. resol.* 130.*n.2.* & in *alleg.*116.*n.*19. *Reg. Capyc.Latro consult.*34.*n.*23. *Consil.Marcian.cons.*69.*nu.*51.*lib.2. de Luca in obs. ad decis.Præs.de Franch.*213.*Dom.Consil.Altim.ad Rouit. cons.*52.*n.*17. quidquid in contrarium impertinentibus medijs attentare præsumpserint *Consil. Carleual.tom.2.de iudic.disp.*23. *à n.*29. & *Horat.Mõtan.de Regal.offic.fol.*225. *à n.*16.*ad* 19. Proindè concludendam cõstabat,soluendum esse Creditoribus ex integro feudi deuoluti pretio,iuxtà taxam antiquam vendendi, secundùm quam maiori pretio feuda æstimantur; quod secùs esset, taxa noua imposita, proptèr quam feudi valor diminuitur, quod etiã dãnosum Fisco cognitũ, dũ vltrà quartã pretij partem diminuit, & ideò tempore necessitatum Reg.Curiæ practicandum non esse censuit Reg. Cam.in Coll.Cons. vt *Auth.* noster hìc testatur, & considerauit ad idem *P.Afflict. in supplem.addit. cap.*33.*ad nu.*35. *num.*2.*&* 3.

Ex qua ratione, & nè cæteri quoque Creditores posteriores, licèt cum assensu, ob dictam taxam nouam fortè faciendam, exclusi ab anterioribus in feudi pretio ex dicta taxa noua diminuto remanerẽt,& sic nè inutilis eorũ super feudo hypotheca iàm cum assẽsu Regio contracta redderetur, contrà inueteratum Reg. Cam. iudicandi stylum, quo nunquàm Creditores, qui feudum deuolutum obligatum habuerunt, exclusi fuère, ac stante ipsa iudicandi consuetudine inducta, nullo pacto affirmandum esse, dictas Regias ordinationes ad dictum casum extendi posse, rectè fundat *Reg.de Marin. in d.obs.*5.15. Et ex quo ob cõstitutionem hypothecæ super feudo, stante assensu à creditore impetrato ad tollendum obstaculum, ius in re super feudo ad creditoris beneficium constitutum dicitur, concessaq; eidem in casu inobseruantiæ vendendi licentia, inde sic etiam in casu deuolutionis cum dicta hypotheca, ad Dominum, stante assensu præstito, deuoluatur, proùt erat penès feudatarium defunctum, & dùm illo possidente poterat creditor illud vẽdi facere;igitur eodẽ modo cẽsẽdũ, possidẽte Domino directo,apud quem, estò formale feudum extinguatur, quia tamen non extinguitur hypotheca, ideò in præiudicium eiusdem hypothecæ, siuè creditoris, nequit de taxa noua tractari, per quam pretium ipsum feudi deuoluti diminuitur, sed benè solùm sub antiqua taxa erit vendendum, non quia antiqua illa remanère debeat, & noua imponi non possit deuoluto feudo, vt pro Fisco considerauit *P.Afflict.d.loc.num.* 4.5.*&* 6. sed quia, dùm status deuolutioni antecedens ipsius feudi, in præiudicium hypothecarij creditoris mutari nequit, ideò cum ad instantiam creditoris deuolutum feudum venditur, non vltrà taxam antiquam adohæ onus imponẽdum est; cum aliàs diminueretur valor ipsius feudi in præiudicium creditorum, in quorum fauorem Rex Inuictissimus iàm assentitus est.

Vnde sicuti, quando feudatarius debitor alteri vendit, vt ex feudi pretio eius creditori satisfaciat, non est locus nouæ taxæ, ex gratia Augustiss. Caroli Cæsaris de anno 1536. de qua meminit *Reg. Reuerter. d. decis.*515. & legitur *in cap.*10.*inter grat. & Cap. huius Fid.Ciuit.fol.*104.Sic paritèr,dũ instantibus creditoribus deuolutum feudum in alium alienatur,taxa noua minimè facienda est, vt benè concludit *cit.de Marin.d.loc.*Quibus ex rationibus, nec prodest Fisco clausula, *iuribus nostris semper saluis*, dùm illa sicuti non suffragatur Fisco, quo minùs teneatur creditoribus cum assensu, feudo deuoluto satisfacere, ità neque iuuat in expressè contentis in assensu circà hypothecam, quæ est ius reale, & transit ad quoscumque successores, ex *cit. de Marin.* & alijs superiùs recensitis.

Neque in consideratione aliqua

esse potest, quod deuoluto feudo cessset antiqua taxa, cum res sua nemini seruiat, secundùm *Auth.* nostrum hìc, & proindè, quod non possit de taxa antiqua, deuoluto feudo ampliùs tractari, dùm fuit extincta, scribit *P. Afflict.cit.loc.n.6.* Nam non ideò de antiqua imponenda in feudo deuoluto, & vendito, pro dictis creditoribus cum assensu concluditur, quia illa feudo deuoluto remaneat, vel sit continuanda, sed quia, cum idem status ipsius feudi deuoluti, & hypothecati sit pro creditoribus seruandus, prout ante deuolutionem erat, proindè eorum respectu iuxtà antiquam taxam adoha imponenda est feudo vendito, ne mutetur status rei, quod fieri nequit in præiudicium creditorum, vt suprà, vltrà quod ipsa antiqua adoha sæpè numero reperitur Fisci creditoribus assignata, & proindè etiam deuoluto feudo assignatarios continuare exactionem adohæ antiquæ, post *Auth.* nostrũ hic cit. cõsiderauit doctiss. *D. Car. Ant. de Luca de lin. leg. lib. 1. d. resp. 23. n.7.* vbi articulum hunc à nemine tactũ
7 vidisse ait, sed solũ audiuisse nonnullos Aduocatos creditorũ illũ examinasse, credimus certè intellixisse de Aduocatis, qui isto in articulo peritissimè scripsere in d. causa feudi *Grypta Minarda* pro creditoribus *Ducis de la Cornia* sine successore in feudis defuncti, qui fuere, *Dom. R. Io: Hieronymus de Philippo*, cuius doctissima allegatio integrè habetur apud *P. Afflict. in d.add. supplem.ad cap.33. n.14.* necnon penès *Reg. de Marin. tom. 3. diuers. allegat. 116.* & meritissimus R. Cam. Præses Dom. *Ascanius Raetanus*, cuius allegationem legimus apud *eund. de Marin. d.loc.alleg.117.*

8 Et similitèr eorundem I.C. ad eundem articulum obseruatas, cumulatasq; conlcusiones latè in ordinem congessit *Dom. Consil. Ioseph de Rosa* peritiss. Iurium feudalium Interpres in *prælud. feud. lect.5. per tot.* vbi *num.60.* ex præadductis, ac per ipsum alijs cõsideratis doctrinis, concludit indubitantèr, excludendum esse ius nouæ taxæ in præiudicium creditorum authoritate *cit. Reg. de Marin. in d. obseru. 515. nu.2.* aduertens demùm ex alia conclusione id certum reddi, quando deuolutio euenit, quia feudi Dominus, idemquè super ipso creditor, alteri feudum vendidit cum onere satisfaciendi sibi, & alijs creditoribus, & hìc alter vltimus emptor sine successore decessit; isto enim casu valdè iniquum videri, remanere exclusos creditores, qui feudum vendiderunt, aut vendi passi sunt, vt ipsis satisfieret, & proindè specialiùs nouæ taxæ non est locus pro ipso Rege, cuius ius ipsi ortum esset ex facto ipsorum creditorum ad satisfactionem ordinato, ne contrarium operetur, vbi *n.61.* miratur de præfatis *DD. Præsid. Raetano*, & *Reg. de Philippo*, quia prædictam peculiarem rationem non ponderauere in dicta causa creditorum *Grypta Minarda*, cuius deuolutio ex modò explicata causa contigit, ex qua ratione semper habuisse certam sententiam, pro taxæ nouæ exclusione, concludit.

9 Articulus verò iste nouæ taxæ hodie consuetum est transigi, non minùs quarta, nec maius tertia parte eius, quod deuoluti feudi taxa noua iuxtà præsentes reditus ascenderet, & sic in dies praxis viget in Reg. Camera.

10 Tandem, quia occasione propositæ quæstionis *sup. cit. P. Afflict. controu. in addit. supplem. fol. mihi 22. 2. col. num.7.* In causa graduationis creditorum *Ill. Ducis Nuceriæ*, scribit, ipsum aduertisse, quod assignatarij Regiæ Curiæ super adoha eidem per Ducem debita, debebant quidem primo loco graduari pro adohis viuente Duce maturatis: at non ità post deuolutum feudum, extinctaq; tunc adoha, sed remanere asignatarijs actionem super alijs Regiæ Curiæ bonis, vel super ipsa adoha tempore nouæ infeudationis taxanda; Non illotis, vt aiunt, manibus, & absq; examine prælationem illam pro adohæ assignatarijs admittendam, alijs anterioribus feudatarij creditoribus, expres-

pressam hypothecam habentibus, concedendam facilè esse, sed articulum ipsum omni sui ex parte discutere pro huius Annotationis coronide censemus.

Assignatarij Adoharum, an veniant præferendi in concursu creditorum, habentium expressam hypothecam.

SUMMARIUM.

Adoha, an loco seruitij militaris successerit, & vnde dicta remiss.n.11.

Barones, & Feudatarij huius Regni, an sint immunes à solutione Adohæ n.12.

Donatiua, an exigantur ad instar Adohæ nu.13. & 14.

Fiscus respectu Donatiuorum, an careat actione, & respectu Adoharum, an habeat interesse num.15. & 16.

Fiscus in Donatiuis non habet, nisi tacitam hypothecam n.17.

Cessionarijs Fisci pro donatiuis, in concursu non poterit satisfieri, nisi prius satisfactis creditoribus anterioribus num.18.

Fiscus, an ex quolibet contractu, siuè quasi habeat tacitam hypothecam, & an hypothecam posteriorem habens, præferatur tacitæ priuati anteriori hypothecæ, & quid de hypotheca dotali n.19.

Donatiua, an sint in locum Adoharum subrogata n.20.21. & 22.

Subrogatū, qualitèr sapiat naturā subrogati n.23.

Adoha, an sit onus intrinsecum feudi n.24.

Adoha, an sit subrogata in locum militaris seruitij, & respiciat naturalia feudi, an substantialia n.25.

Feudi essentialia, quæ nàm sint n.26.

Caualcata quid sit, & an feudatarij extrà bellum quoque equitare teneantur n.27.

Adoha fuit remissa in Regno in anno 1442. vsque ad annum 1504. n.28.

Exactio Adoharum, an sub Donatiuo continuetur num.29.

Actio realis, an competat Cessionarijs Regiæ Curiæ pro donatiuis n.30.

ET quidem non videtur quæstio hæc noua, sed iàm anteà ab ipsis feudorum Professoribus exagitata, ad quam enucleandam nonnulla præmittere operæ pretium duximus.

11 Prima ergò sit conclusio, quod quamuis Adoha antiquis temporibus antè Alphonsum I. Regem loco seruitij militaris successerit, prout testantur *Iacobus de Ayello in suo tract. de Adoha num.52. Frecc. de subfeud. lib. 2. authorit. 5. n. 8. & 9. Reg. de Curt. in suo diuersorio feud. §. cum igitùr sub nu. 38. cum seq. Cons. de Anna cons. 3. post n. 6. & seq.* qui ibidem declarant, quare *Adoha* appelletur, & vndè huiusmodi nomen fuerit sortitum; Ni-
12 hilominùs, deindè ex priuilegio dicti Regis *Alphonsi Primi*, Barones, & Feudatarij Regni sunt immunes à solutione Adoharum in perpetuum, & sic Adoha remissa, siuè sublata dicitur in Regno, vt in *Cap. 2. Regis Alphonsi intèr Capitula Neapolitana fol. 4. à ter.* de quo in terminis verba facit *Reg. Lanarius cons. 57. n. 14.* subdens, hac de causa sempèr in Donatiuis esse dictum, *quod non intelligātur pro Adohis*, à quibus coram Cæsarea Maiestate asserebant se immunes, & in omnibus alijs Donatiuis successiuis temporibus factis semper, & vbique hoc ipsum fuisse repetitum, vt suprà in *huius §. rubr.* annotauimus.

13 Secunda conclusio, quod quamuis ex priuilegijs, Feudatarijs, ac Baronibus indultis Adoha sit remissa, siuè sublata in Regno; Nihilominùs singulis duobus annis Donatiua indicuntur, quæ ad instàr Adohæ exiguntur, sicq; non ampliùs Adoha viget, sed tantùm modus exactionis, secundùm taxam Adohæ, inter Barones, & Feudatarios in eiusmodi Donatiuis seruatur, vt non obscurè declarat *Iacob. de Ayello in cit. tract. de Adoha nu. 27. Reg. de Curt.* satis expressè, & dilucidè *in eod. §. cum igitùr in vers. in Regno non exigitur, sub n. 53. & 54. Reg. Galeot. controuers. tom. 2. controuers. 55. sub nu. 4. in vers. cui præstatur seruitiū, siuè Adoha*; Vnde illa hodie in Regno non exigitur, prout per priùs exigebatur, sed exactio fit sub Donatiuo, quod singulis quibusq; duobus annis exigitur à toto Regno, inclusis Baronibus iuxta taxam seruitij, *Reg. de Ponte decis. 3. n. 15. & nu. 20.* & antè eum tradit *Dom. Author* noster in hoc *§. 4. de Adoha, & seruitio circà fin. vbi & Nos in annot. Cons. Theod. alleg. 81. sub n. 43. & Gallupp. in suo method. feud. par. 4. cap. 2. sub num. 49. vers. item non debet solui Adoha.*

14 Ex quo fit, Donatiuum deberi, ex quadam pactione inita cum Sereniss. Rege; ergò verè, & propriè effectus Adohæ fuit mutatus, ac in effectū Donatiui singulis duobus annis præstandi, fuit translatus, solùm firmo superexistente modo exactionis Donatiui eiusdē, ad instàr Adohæ, iuxtà tradita, ac in superioribus demonstrata ex tot, tantorumq; Feudistarum consensu, ne dicam ex priuilegijs *Serenissimorum Regum, inter Capitula, & Priuilegia Neapolitana* registratis.

15 Tertia sit conclusio, quod ex quo Adoha fuit remissa, & sublata in Regno, atq; Donatiua singulis duobus annis præstanda sūt, & ad

ad instar Adohæ exigenda succeslere, nullũ amplius sit considerabile interesse Regij Fisci respectu Adoharum; Imò neq; respectu Donatiuorum, quæ postquàm sunt facta, Fiscus omni alia caret actione, contrà non contribuentes, prout sic iudicatum in Regia Camera testatur idem *Reg.de Curt.cit.§.cum igitùr sub n.63. & 64.* quem refert, & post multos exornat *Gallupp.* in adducta *par. 4.* post *n.49.* & *Nos* post alios *suprà ad qu.2.*

16 Igitùr si ex fundatis, atque per Regiam Cameram determinatis, Fiscus respectu Donatiuorum caret actione, eorumq; respectu nullum habere cõstat interesse, quia iàm sunt adohæ remissæ, & sublatæ; Imò in Donatiuis pro conditione, siuè resolutiua, siuè suspensiua adijcitur, quod pro Adohis donata quantitas nequaquàm soluatur: dubitationi locus minimè relinquitur, quin tàm Fiscus, quàm eius Assignatarij pro Adohis sine actione experiantur, & cum non entis nullæ sint qualitates, omninò frustratoria, & inanis sit assignatio super Adohis, quæ post *Alphonsi Primi* priuilegium Feudatarijs, & Baronibus indultum, ab aula recessere, nec ampliùs extitere, proùt verè nõ existũt; vndè si qua foret cõsiderabilis actio, singulis quibusq; annis renasceretur ad beneficium Fisci, siuè eorum, quibus à Fisco assignatio destinatur in effectu, nõ quidem super Adohis remissis, & sublatis, sed super quantitatibus illis donatis (pro confusione euitanda) exigendis ad instàr Adohæ, quemadmodum singularitèr aduertit *Reg.de Curte,* vbi suprà *§.cum igitùr post n. 64.* ità quidem, vt sicuti cessante militari seruitio in pecunia, cessabat Adoha, ità ad præsens cum Adoha sit remissa, & sublata, vbi Donatiuum huiusmodi singulis quibusq; annis minùs fieret, omnis prorsùs cessaret exactio, eligente nempè Domino nostro Rege personale seruitium, secũdùm ea, quæ aduertit *Consf.Theod. præcit. alleg.81.sub num.39. 40. & 41.* vbi ex *Frecc. Andr.de Isern. Afflict.& alijs,* hoc solidè fundat *Cons.de Anna cons.30.sub n.12.13.& 14.*

Sicq; actio huiusmodi, quæ à Fisco suis Assignatarijs ceditur, non valebit coarctari, vel ampliari, sed habebit eandem naturam in cessionarijs, quam habebat in cedente, proùt obseruat *Cons.Carlenal. 2.tom.de iudic. lib.2.tit.3.disput.35.num.22.* Sed in Fisco ce-
17 dente non habetur, nisi tacita hypotheca, quæ singulis quibusq; annis, ex donatiuis nascitur, iuxtà *text. in l. aufertur 46. §. Fiscus,D.de Iur. Fisc.* igitùr eadem tacita hypotheca eodem tempore nascitura considerabitur in cessionarijs, siuè Fisci Assignatarijs, ex regula *text. in l. final. C. de his, qui in priorum credit.* Ideòq; non poterit Fisco, siuè
18 eius Cessionarijs in concursu satisfieri, nisi priùs satisfactis creditoribus, qui antè hanc tacitam Fisci hypothecam contraxere, iuxtà *text. in l. non possunt 11.D.de iur.Fisc.* quia
19 quamuis Fiscus ex quolibet contractu, siuè quasi, tacitam saltèm sortiatur hypothecam, iuxtà precitatum *text. in l.aufertur, §.Fiscus,* eam tamen antè contractum, vel quasi non habet, sed ex eodem ipso contractu, vel quasi meretur, sicuti indiuidualitèr concludit *Peregr.tract.de iur.Fisc.lib.6.tit.6. n.1. ex cit. text. in l. aufertur, §.Fiscus, & l.2. C.de priuil.Fisc.& l.2.C.in quib. caus. pign.* hinc etiã subnectens post *n.16.* ex innumeris ferè in puncto *DD.* hypothecam tacitam priuati, præferri hypothecæ Fisci posteriori, licet non hypothecæ dotali, *Doct. in l.assid. C.qui pot. in pign. Gizz.decis.1.*

20 Quibus omnibus, primò non refragatur, in casu per *R. Lanarium* discusso, *cit.cons. 57.* fuisse pro Fisco decisum, atq; determinatũ cõtrà Cõsiliarios Collaterales, quin ex hoc maximè suffragatur, ad affirmandum nostrarum conclusionum veritatem, dũ fuit iudicatũ, Cõsil.Collaterales, ab Adohis exẽptos, non tamen esse immunes à Donatiuis, quia verè Donatiua non sunt Adohæ, neque Adoharum naturam retinent, quamuis Adohæ in specificam, & naturalem substantiam seruitij, ad quod Feudatarij tenentur, fuerint mutatæ, in tantùm, quod immunes à seruitio, dicantur etiam immunes, & exempti ab Adohis, secundùm tradita per *Camill. de Medic.cons.6.sub nu.30.&* per *Annam in d. cons.3.sub n.12.& 13. cum seq. Præs.Anell.de Amat.in suo cons.12.& Reg.de Ponte dec.3.*

21 Et quamuis *Reg.de Pont.cit.decis.3.nu.14.* alijquè per Nos *citati* in hac *rubric. num. 35. & 36.* ipsa donatiua corrupto verbo, sic appellari, & in effectu esse impositiones necessarias; hoc minùs rectè affirmare possunt, sed tantùm pro modo loquendi ob Regum preces, quæ veluti mandata habentur; Cæterum non ideò, quod singulis quibusq; duobus annis indubiè fiant, indè donatiuorum veram naturam, & peculiarem effectũ deperdũt, imò illam intrinsecè, & extrinsecè retinent, proùt ex solidissimis fundamentis comprobat *Episcop. Rastellius in suo tract.de regimin.Princ.lib.3. de causa finali parlamenti, vers. quæritur an donatiuum fol. mihi 135.* cuius quidem fundamenta, & singulares rationes non transcribimus vti non simplicitèr necessarias.

22 Quinimò & illo inconuincibili argumento confirmatur, dum si donatiua in locum Adoharum effectiuè transijssent, vtiq; pro rata seruitij trium mensium, pro quibus feudatarij suis expensis seruire tenentur, & in

cuius

cuius seruitij recompensam Adoha est introducta, proùt ex *Isern. in cap.1. §. sed nec alia iustior.num.42. tit.quæ sit prim.caus.benef. amitt.& in cap.1.nu.14. vers. in Regno Siciliæ tit.de cap. qui Cur. vendidit*, deducit *Anna d. cons.3.sub nu.1.2. & 3. cum seq.* forent commensuranda, & tamen nondùm commensurantur, licèt pro euitanda confusione, secundùm tradita per *Reg. de Curt. in suprà cit. §. cum igitur n.63. & 64.* ad instàr Adohæ, & secundùm illius taxam exactio fiat, ob quod luce clarior demonstratur, quod donatiua in effectu in locum Adoharum minùs sint subrogata, cum ex probatis non sapiant naturam Adoharum, in quarum locum forent
33 subrogata, cõtrà formam, & naturam subrogati, quod sapit naturam eius, in cuius locum fit subrogatio, vt in *l. si cum, §. iniuriarũ, D. si quis caut. l. mortuo Iudice, & l. finali, C. de Iudic.* nisi rei subrogatæ diuersa insit qualitas, aut alia differentiæ ratio, *l. cum in fundo, §. si fundus, D. de iur. dot. l.1. §. si quis autem, D. de success. edict. Alex. cons.106. nu.17. lib.3. Paris. cons.49. n.70. lib.3. Polydor. Ripa obseru. 250. Surd. cons.269. nu.30. & de aliment. tit.9. qu.21. n.21. & decis.346. n.27. Becc. cons.101. n.59. Morot. cons.49. n.3. Alduin. cons.104. nu. 103. Natt. cons.638. num.42. Bart. in l.1. §. hac actio, D. si quis testam. lib. esse iuss. fuer. Menoch. cons.320. n.46. lib.4. cons.168. nu.22. & de arbitr. qu.54. n.29. Gabriel concl.2. nu.58. & nu. 60.* nos suprà ad §.3. *de exact. funct. fisc. quæst. 1. n.21.*

34 Secundò, nec refragatur, Adoham huiusmodi, vti subrogatam in locum militaris seruitij, quod respicit intrinsecum esse feudi, minùs remitti valuisse; ideòq; adhùc vigeat, & superexistat, fiatq; eius exactio sub dona-
35 tiuo; Siquidem respondetur, militare seruitium, ac Adoham in eius locum subrogatam, respicere naturalia feudi, non autem substantialia, quæ in sola fidelitate consistũt; ideòq; benè illam potuisse, & posse remitti, proùt valet remitti seruitium, secundùm ea, quæ idem *de Ponte* non inficiatur in *ead. decis.3.* & post alios, quos allegant, subscribunt *Gallupp. in d.p.4. cap.2. sub n.35. & Andr. Capanus tract. de Iur. Adohæ quæst. 35. nu.14.* & magis in specie in præcedenti *qu. 33. num.5. vers. potest etiam Adoha remitti per Regem Vasallo*, allegando *Iacob. de Ayell. de Iure Adohæ n.16.* & *Gumiam in cap. si aliquem, in verbo seruitij consueti n.98.* post *Andr. in cap. 1. §. sed nec est alia iustior, vers. item si Rex, col. penult. tit. quæ sit prim. caus. benef amitt.* & cit. *R. de Curte in par.1. diuersor. Iur. feud. cap.14. incip. cum igitur num. 10.* quadruplici distincta seruitij præstatione in feudis, illam ait seruitij speciem esse debitam, quæ inest fidelitati, & de seruitio associandi Dominum, cum Imperator Romanum proficiscitur ad coronam suscipiendam; tertiam verò speciem, quando seruitium fuit conuentum, & quartam, pro seruitio consueto, eumq; sequitur *Cons. Pratus discept. for. tom.4. cap.37. n.12.*

26 Hùc reuocanda sunt, quæ elucidiori calamo disseruimus in nostris *Vision. Iur. feud. rubric.6. de feudi essentialibus, siuè substantialibus, naturalibus, & accidentalibus*, vbi ad rem nostram notandum est, quod naturalia feudi (vt est seruitium, *c.1. per quos fiat inuest.*) possunt esse, & abesse, salua feudi essentia, & consensu Domini, ac Vasalli tolli, vel immutari, ex *Georg. Adam. Strun. in syntagm. feud. c.1. aphorism.11. c.3. aph.3. & cap.4. aph.4. & seq.* post *Henr. Bocer. de feud. subst. cap.1.* His verò semotis, adeò naturæ feudi accedit seruitij munus, quod sub fidelitate comprehenditur, vt ex informi etiam concessione tacitè adiectum censeatur in fidelis obsequij authoramentum, *§. fin. ex quib. caus. feud. amitt.* Vnde non solùm bellica seruitia, siuè personalia, & realia præstãda sunt, sed & quæ honori simùl, & obsequio Dominorum congrua videntur, sub beneficij nomine veniunt, ad quod facit *glos. rubr. C. de obsequ. patron. præst.*

27 eaq; præ alijs sub *Caualcatæ* nomine (ab Equitatu, vti à potioris functionis munere, quod in Equis, & Equestri militari apparatu per nobiles Feudatarios Domino Regi seruientes frequentiùs esse noscitur) rectè intelligit *Anton. Borrinius in tract. Caualcatæ, siuè de seruit. Vasall.* & præsertim id explanans, ac probans in *par.1. cap.1. vers. Illud tamen præ alijs, & par.3. cap.1. vers. Vnde & non malè, & seq. vers. Cumque*, cuius etiam meminit *Capan. de Iure adohæ quæst. 2. nu. 12.* Hinc iure optimo ob Equitatum (quem vulgò Caualcatam appellamus) pro secundis nuptijs Augustiss. nostri Regis *Caroli II.* Hispaniarum Monarchæ in hac fideliss. Ciuitate celebrandum, per rescriptum *Excell. Dom. Comitis de S. Stephano*, vigilãtissimi Pro-Regis, fuerunt vocati omnes Regni Barones, siuè Feudatarij, legitimè solum impeditis indulgendo.

Quod sanè eò potiùs procedit, cum hodiè solùm exigatur donatiuum, quod non potest esse de feudi natura, cum ex voluntate feudatariorum dependeat, vt docet *D. Reg. Marcell. Marcianus iunior in excerptis forens. exercit. cap.10. n.20. in operib. posthumis.*

28 Quin & hoc, ex irrefragabili ratione suadetur, quod à tempore *Ser. Regis Alphonsi I.* per quem Adohæ fuerunt remissæ in Regno de anno 1442. vsque ad annum 1504. per illud intermedium tempus Adohæ non fuerunt exactæ, sed quia postmodùm suc-

succeſſerunt Donatiua, cum expreſſa proteſtatione, ne pro Adohis intelligerentur, ad euitandam confuſionem, partitio illa Donatiuorum, fuit ad inſtar Adohæ, & ſecundum taxam Adoharum practicata, ſicuti in toties repetito §. *cum igitur ſub n.53, num.63 & 64.* ſatis apertè demonſtrauit *Reg. de Curt.* non quod (vt nonnulli opinantur) Adoharum
29 exactio ſub Donatiuo continuetur, ex quo eſſet contradictio, & antinomia in adiecto, vt Adohæ in effectu exigantur ſub Donatiuo, & quantitas Donatiui non exigatur commenſuratiuè ad quantitatem debitam pro Adoha, ſed in ſatis maiori quantitate, quæ ea lege, & conſuetudine ſemper fuit donata, & à Sereniſsimis Regibus, ſiuè Vicarijs acceptata, ne intelligeretur pro Adohis, ſunt etiã expreſſa verba, & telegenda in Donatiuo de anno 1556. & in alio Donatiuo de anno 1564. ibi: *Nel qual contribuiſcano li Baroni per due Adohe, nel modo, che ciaſcheduno d'eſſi ſi ritroua taſſato; non però per via, e pagamento d' Adoha, ma per ſemplice Donatiuo.*
30 Accedat tandem, quod vbi hæc ipsa aliqualem difficultatis vmbram inuoluerent; proùt verè dubietatem non habent, adhùc actio realis conceſsionarijs Regiæ Curiæ, pro hoc Iure adohandi non competeret, niſi ſingulis quibuſq; annis, in quibus Adohæ ſub Donatiuis renaſcuntur, & exiguntur, iuxtà nonnullorum Aduerſantium ſententiam, ergò non antè, quia alioquin eſſet dare Fiſco, ſiuè eius Ceſsionarijs realem actionem, & hypothecam ante contractum, ſeù quaſi contractum, id, quod ab omni iure abhorret, iuxtà fundata, & in ſuperioribus demonſtrata. Et confert doctrina *Pauli de Caſtr. in l. Imperatores num.3. D. de publ. & vectig.* in ſimili concludens, ibi: *In hoc tamen eſt differentia, quia in tributis incipit hypotheca prædiorum ab ipſo initio, quo tributa fuerunt impoſita, nec multiplicantur ſingulis annis, quia illa ſunt onera ordinaria, & ſemper, & vniformitèr præſtantur; ſed in collectis, quæ ſunt onera extraordinaria, multiplicatur obligatio ex qualibet indictione, & antequam ſit indictum onus, bona non ſunt obligata.*

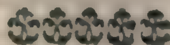

AD QVÆST. IV.

An immunitas ſimplicitèr, & generalitèr per Regem conceſſa comprehendat donatiuum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Immunitas Vniuerſitati à Rege conceſſa, etiam ab extraordinarijs oneribus, an comprehendat donatiua nu.1. 2. & 4. & quid in venditione functionum fiſcalium n.3.

Immunis Vniuerſitas etiam à donatiuis, ſi illa per aliquod tempus ſoluerit, an exemptione gaudeat num.6.

Immunes etiam à donis, quando contribuere teneantur in caſu neceſſitatis, vel in diuiſione generali facienda pro donatiuo n.7. & 8.

Eccleſiaſtici, an in caſu neceſſitatis donare Regi teneantur n.9. 10. & 11.

Ciuitas Caſtri maris de Stabia, *an à donatiuis exempta ſit n.5. & affertur* Reſponſum *pro eadem à n.12. ad 24.*

Ciuitas Iſerniæ, *an ſit immunis à donatiuis? Adducitur allegatio* Scipionis Conſtantij *à n.25. ad 35.*

1 IMmunitate Vniuerſitati à Rege cõceſſa, etiam ab extraordinarijs oneribus, donatiua an veniant? Pro affirmatiua nonnulla argumenta ab *Authore* noſtro hìc excitantur, vtpotè quod immunitas generalitèr conceſſa omnẽ, futurumq; etiam caſum comprehẽdat, neque ſpecialem requiri mentionem, idq; magis, quando in Priuilegio ab extraordinarijs immunitas quoque elargita eſt, cum tunc comprehendi dici poſſit, ex quo functiones iſtæ donatæ, extraordinariæ dicuntur, neque certã, ac ordinatã præſtationẽ cõtinẽt, ſed ob nouas, inopinatas, & extraordinarias cauſas imperantur *ex l. 1. vbi gloſ. C. de ſuperindict. lib. 10.* & alijs, de quibus apud *R. de Marin. in obſeru. ad*

Reg.

*Reg.Reuert. decis.*54. *num.*2.

2 Pro negatiua verò, secundùm quam censuit R.C. vt nonnisi specificè de donis fiat mentio in priuilegijs, estò amplissimè generalibus verbis concessa illa sint, donatiua non comprehendãtur, quoniam donatiua voluntariè fiunt, & sic, dùm soluuntur, non derogatur priuilegio ex *l. voluntariè, C.de excus.tutor.* sicuti quia immunitas nonnisi à necessario munere in iure consideratur; Igitur in his, quæ spontè donantur, illa non cadit; alijsq; ex rationibus *Author* noster hìc, *R.Reuer. d. decis.*54.*per tot.* & post *Auth.* nostrum *Capan.de iure adohæ qu.*14. *n.*11. proùt sic iudicatum contrà Ciuitatem Caietæ, legitur in *Arrest.*211. apud *Reg.de Marin.*ac decisiones compilarunt *Reg. Salernit.decis.*130. vbi *Thor. in add.* & *Reg.Reuert.decis.*130. vbi *R. de Marin. in obseru.n.*3. testatur, decisum fuisse, dictam Ciuitatem esse immunem ab impositione granorum quinque, & vnius pro sustentatione equestris militiæ; Contrà Ciuitatem Cauæ adest *Arrest.* 37. aliasquè decisiones refert *Tasson.de antefat.vers.*4.*obs.*3. *num.*27. *&* 28. Vnde regula fit ex *Auth.* nostro hic, quod immunitas concessa semper intelligitur salua solutione donatiui, nisi de eo fiat specialis mentio, *Iul.Capon.discept.for.*90.*n.*26.*& seq.* 2.*tom.* *& discept.*[illegible]3.*n.*31.*&* 32.*tom.*4.

3 Præfata quoque conclusio procedit in venditione, cum scilicèt à R. Curia venduntur super aliqua Vniuersitate alicui integræ fiscales functiones, ordinariæ,& extraordinariæ, quouis nomine nuncupentur, seù in posterum imponi, aut nominari contigerit, etsi in aliud nomen posteà immutarentur, vt non comprehendantur donatiua, ex prædicta nostri *Authoris* ratione, quia illa non imponuntur, sed gratiosè donantur, vt fuit examinatum in causa Ill. Principis Bisiniani cum Regio Fisco, de qua apud *Laganar. in add.ad Reg.Rouit.in Pragm.*1.*de iur. & exact.fisc.fol.*389.*&* 391.in qua causa articulus non fuit decisus, sed vota fuerunt ad S.C.Maiest.transmissa, eodem *Laganar.* teste *ibid.in fine.*

4 Secùs autem si in priuilegio verbis claris legeretur immunitas à donatiuis, ea quidem ratione, secundùm *Authorem* nostrum hìc *nu.* 8. nàm quando Vniuersitas speciale habet priuilegiũ à donis, non quia totum Regnum donat, fit præiudicium aliquod immunitati concessæ; regula enim *l. quod maior,D.ad municip.* nullo pacto locum habet, quando agitur de præiudicio patrimoniali habentis immunitatem, per *glos. in l.*2. *C. quæ sit longa consuet.* traduntq; *Tasson.d.loc. Reg. de Marin. in obs.ad Reg.Reuert.decis.*38. *n.*1. *Cons. Rocc.de offic.§.*5.*de donatiuis num.* 103. Neque ex hoc damnum Fisco infertur cum rata illa exempta cedat in damnũ Regni, non autem Regis, cui integrum donatiuum debetur, vt infrà *in sequenti quæst.* exponetur.

5 Et ità decisum per R.Cam. de anno 1570.pro Vniuersitate Castri maris de Stabia refert idem noster *Author* hìc *nu.* 9. quidquid erroneè referat *Consil. Rocc.d.loc.nu.*100. etenim, teste *R. Galeota lib.*2.*controu.*18.*sub n.*21. concessa immunitate à Sereniss Rege *Alphõso I.* de anno 1444. d. Ciuitati Castri maris ab omnibus functionibus fiscalibus, etiam extraordinarijs in ampla forma,fuit per Reg.Cam. decisum 20. Febr. 1538. quod conseruetur immunis etiam à donatiuis, vt ex *Consult.* 1. *Iunij* 1545. subscripta à *Barthol. Camerario*, & iterùm confirm.facto verbo in Collat.Cons. 26. Maij 1544. & 17. Octobris 1569, cum pluribus alijs decretis successiuè latis, vt ex Actis penès *Surrentinum*. Ad maiorem tamen huius quæstionis elucidationem non pigeat hìc infrà afferre Allegationes pro eadem Ciuitate tũc temporis elaboratas à clarissimis I.C. *Io: Francisco de Rogatis, Marco Antonio Floccaro*, & *Ferdinando Marthos.*

6 Et quamuis de anno 1568. fuisset per eandem Reg.Cam.decisum contrà Ciuitatem Tarenti, pro qua scripsit *Regens Lanarius cons.*95. licet specificum

ficum haberet priuilegium immunitatis à donatiuis, id contigit, quia priuilegio prædicto videbatur renunciatum ob continuatam donatiuorum solutionem ab Vniuersitate factam ab anno 1446.& ex alijs rationibus, vt ex *libro notamentorum* testatur idem noster *Author* hìc *nu.*9. quem referunt quoque *Tasson.d.vers.*4.*obs.*3.*n.*29.*Reg.de Marin.ad Reg.Reuert decis.*38.*n.*1.*ad decis.* 54.*n.*3.*ad decis.*130.*nu.*1.*in fine*, *Cons. Rocc.de offic.d §.*5. *de donatiuis nu.*100. *Capon.cit.disceptat.*313. *cap.*3. *num.*32. Idemq; decisum fuit contrà Ciuitatem Puteolorum, ex quo illa semper soluerat donatiua, sicq; dicebatur, priuilegium Ciuitatis, per solutionem donatiui continuatis temporibus annorum 30.vel 40.factam, fuisse sublatum, siuè ex vsu contrariam interpretationem recepisse, teste *Reg. Reuerter. d. decis.* 38. vbi post *Auth.* nostrum; aliosq; id confirmat *Reg.de Marin.in obseru.*

7 Similitèr annotandum euenit, quod si in concessione fuerit dictum, *Concedo feudum liberum ab omni iugo seruitutis*, deberet intelligi francum, liberum, & exemptum ab adoha, & donatiuo, proùt decisum constat in Reg.Cam. in anno 1544. in causa feudi Gaudiani R.Fisci cum Episc.Melphiæ, ex *Reg.de Ponte decis.*3. *num.* 21. secùs verò, si Baroni, vel Vniuersitati simplicitèr immunitas fuerit concessa, vt ex *Reg.* nostro hìc aduertit *Capan.de iur.adob. qu.* 14.*n.*11. Et qualitèr Rege imponente adoham extraordinariam ex causa belli, possint immunes cogi ad illam soluendam, non obstante immunitate ab adoha, siuè illius remissione, & an, & quando eadem immunitas militet, vel non, & quibus in casibus, latè adeundus est idem *Capan qu.*44.*per tot.*

8 Tandem ad quæstionem hanc, vt suprà exaratam, sciendum, hodiè nullatenùs ambigendum, quod siuè generalitèr, siuè specialitèr etiam de donis fuerit alicui concessa immunitas; Nihilominùs teneatur contribuere in diuisione generalitèr facienda pro donatiuo, etiam facto S.C.M. ob felicissimas nuptias, non obstante priuilegio Vniuersitatibus, aut alijs concesso immunitatis omnium donatiuorum, dùm ex decreto R. Cam. generali sub die 24. Martij 1599. emanato pronunciatum habetur, quod dictæ Vniuersitates cōtribuant in donatiuo, & sic Vniuersitas Capuæ, & aliæ, quæ tenent cōuentionem cum Regia Curia, contribuant pro integro numero focularioruin, & contribuant etiam Barones illi, qui sunt immunes à solutione adohæ, habito respectu ad clausulam, *quod integrè soluatur*, vt in *Arrest.* 517. apud *Reg.de Marin.*

9 Proùt immunitas Clericorum non prodest pro contribuendo in donatiuis ob communem vtilitatem; & maximā vrgentiam indictis, authoritate tamen Summi Pontificis, ex Concilio Lateranensi in *cap.non minùs*, & *cap. aduersùs*, *de immun. Ecclesiar. Kocbier in vindicijs libertatis Eccles.lib.*1. *cap.*2. *à n.*9. *Baldell. in Theol: morali disput.*34. *del Bene de Parlam.cap.*50.*dub.*18.*sect.* 2.*Latber.de Censu lib.*3.*cap.*18.*Klock.de Ærario lib.*2.*cap.*83. *à n.* 38. *Maximil. Faust.in cōs pro Ærar.class.*17.*ord.*1318. *Rocc.de off.§.*5.*de donat.à n.*108.&Nos post *Gōzalez, R.Sāfel.Cōs.Altim.*aliosq; suprà in *annot.ad §.*1. *tit.de Collect. nu.* 34.*&* §.3.*quæst.*10.*nu.*10. *&* 13. dummodò tempus hanc dilationem pati posset, vt S. Pontifex consulatur, secùs enim si Princeps repentè sit inuasus, nam imminente Regni periculo, potest ab Ecclesiasticis, illo quoque tunc inconsulto, subsidium petere, vt egregiè probat *Luc.de Penna in l.*1. *nu.*5. *C. de quib.muner. nem lic. se excus. lib.* 10. traditq; *Henric.Pirbing Soc.Iesu in Iur. Can.methodo noua lib.*3.*tit.*49.*sect.*3. §. 3.*vers.quintò.*

10 Vnde, cum in anno 1658. ob circumvallationem factam à Lusitano exercitu in Ciuitatem *de Baiadox* nostri Catholici Regis immortalis memoriæ Philippi IV. decreto generali imperata fuerit registratio omnium curruum, siuè carrucarum, vt quilibet sub-

subditus eas habens, centum ducat. æreæ monetæ pro vna vice contribueret, omnes Ecclesiastici suos currus registrando, spontè donarunt Regi, vel eandem summam, vel aliam minorem, aut maiorem, temporis angustiam considerando, vt post *Fermosin. in cap. Eccles. S. M. de Constit. quæst. 38. num. 39.* refert *Capon. d. discept. 313. cap. 2. nu. 62.* & meminimus in nostra *Notitia pract. Ærar. Vniuers. par. 1. cap. 5. n. 18.*

11 Et sic etiam in Regno isto, tempore Regis *Ferdinandi I.* quo Turcæ Terram Hydruntinam inuaserunt, obseruatum fuisse testatur *Reg. Reuerter. decis. 36. n. 2.* Imò tunc omnes Regni Ecclesiarum Præsules, & Presbyteri contenti fuere medietatem eorum fructuũ illius anni 1481. Regiæ Curiæ donare: Cumq; super dicta exactione fuisset per Curiam deindè supersessum, superueniente in anno 1482. alio bello, mãdatum fuit, denuò exigendam esse dictam fructuum medietatem: Vide *literas Cam. 11. Iulij 1482. in Reg. Cur. 12. fol. 220.* & instructiones datas super exactione prædicta, vide in *d. Reg. fol. 215. 3. Iulij 1482. & in mense Ianuarij 1485.*

IVRIVM ALLEGATIONES

(Quarum meminimus *suprà n. 5.*)

Pro Vniuersitate Castri maris.

12 DVplici capite Vniuersitas Castrimaris declarari debet immunis, etiam à donis, & sic conseruari; Primò ratione priuilegij Regis Alphonsi anno 1444. & 1449. & nouissimè confirmati per Cęsaream Maiestatem anno 1536. vbi apparet, dictę Vniuersitati fuisse concessam immunitatem à quibuscumq; collectis, & impositione ducati vnius pro quolibet foculari, & ab alijs quibuscumq; functionibus fiscalibus ordinarijs, & extraordinarijs cuiuscũq; sint generis, & speciei, aut quocumq; nomine nuncupantur, si & prout sunt Ciues Neap. exceptis dumtaxat collectis, quę in futurum imponi contigerit pro maritagio, coronatione, aut pro Regis, seù filiorum personis redimendis, cum dicta Vniuersitas dederit Regię Curię pro obtinenda huiusmodi exemptione vectigalia boni denarij, vini, & quartucij.

13 Vnde cum verba priuilegij sint latissima per dictiones vniuersales, nihil excluditur *c. solitæ, in fine, de maior. & obed. Auth. quibuscumq; C. de Sacrosanct. Eccl. l. Iulianus, de leg. 3. c. si Romanorum, iuncta glos. in vers. dicendo 19. dist.* & omnes casus includũtur ad notata per *Decium in cons. 113.* & verba priuilegij specialitèr comprehendunt tempus futurum, licèt indefinita solummodò idem operentur *c. quia circa de Priuileg. cum ibi notatis,* & extendũtur ad augmentum futurum, & multò magis per dictiones vniuersales, vt per *Alex. in cons. 178. vol. 2.* & illa dictio *quibuscumq;* mirum in modum extendit dispositionem, etiam ad improprietatem, vt tradit *Bal. in c. imperialem num. 19. de probibita feud. alien. per Fed. in vsibus feud.* & pro singulari sequitur *Iason. in l. cum filiofamilias num. 88. de leg. 1.* & *Alex. cons. 95. n. 9. vol. 2. in princ.* & in materia euictionis, licet emptor sine consensu venditoris de re empta compromiserit, & succubuerit, non possit agere de euictione, tamen si in emptione, fuerit adiectum, venditorem teneri, à quibuscumq; euictio sequeretur, per dictam dictionem posset agere, *Alex. in l. si patroni n. 15. ad Trebell.* & idem per dictionem *qualitercumque; Alex. cons. 4. vol. 3.* vniuersalia enim non recipiunt restrictionem *Salyc. in l. si serui num. 8. C. de nox. action.* & tã tum efficaciæ habent, quod licet in generali dispositione restricta per species sequentes, cum adiectione certi loci, non veniant venialia, nihilominùs si fuerit adiecta dictio vniuersalis, comprehenduntur *l. generali, §. vxori,* & ibi *Bar.* & cæteri scribentes *ff. de vsu leg.* & per *Alex. in cons. 30. n. 16. vol. 3.* & tantùm operatur generale in omnibus, sicut speciale in singulis, *l. si duo in f. ne, ff. de adm. tut.*

14 Illa equidem verba vniuersalia, & geminata, arguunt enixam voluntatem Principis fuisse concedere ipsi Vniuersitati plenariam exemptionem *l. balista ad Trebell. Iason. in l. cum filiofamilias n. 156. de leg. 1. Bar. in l. cum scimus n. 7. C. de agri. & cens. lib. 10.* & per *Fein. in c. si cautio n. 39. cum seqq. de fide instr.* & in omni dispositione, & contractu, semper voluntas est attendenda *l. in conditionibus, ff. de cond. & demonstr. cap. secundo 58. dist. & per Marianum Soccin. in cons. 58. col. 2. vers. ibi tamen non obstantibus,* & si cessaret mens concedentis, standum esset verbis priuilegij, *cap. porrò de priuileg. Bal. in l. 1. §. si is, qui in fine, ff. de exerc. act. & in l. omnia, n. 3. C. de Episc. & Cler.* & siuè intueamur verba, siuè mentem, colligitur concessio sic plenariè facta, etiam quia exemptio fuit concessa, *si, & prout gaudent Ciues Neap.* & dictio illa, *prout*, in priuilegijs, & alijs habentibus certam disposi-

tionem sumitur certitudinalitèr, & casualitèr, vt puta, quia Ciues Nap. eadem potiuntur immunitate, *c. Abbate de verb. signif.* cum alijs, de quibus notatur per *Felin. in cap. 2. n. 10. de rescript.* & si sumeremus conditionalitèr, maximè per aliam præcedentem dictionem, *si*, eandem immunitatem afferret, cum Ciues Neap. sint immunes quoque à donis.

15 Corroboratur, quia Princeps concessit exemptionem vniuersalem, & iurauit omnia contenta in priuilegio seruare, & in aliquo non contrauenire, nec suos hæredes aliqua ratione, vel causa, etiam si maxima necessitas conseruationis status ad id cogeret, & iuramentum habet vim specialis dispositionis *l. cum pater, §. filius matrem de leg. 2. cap. & rescripto*, iunctà *glos. vers. & vxorem de iur. iuran. Bald.* notabilitèr in *l. 1. n. 4. in fin. C. commod.* vbi si in aliquo actu interuenire debet consensus specialis, si interueniat generalis cum iuramento, sufficit, cum iuramentum illud operetur specialem consensum, & sequitur *Catell. Cotta in memor. vers. Iuramenti religio in verb. effectu.*

16 Fulcitur alia ratione, cum in priuilegio appareat exceptuatio cum dictione taxatiua in illis tribus casibus, vnde omnes alij casus dicuntur inclusi, quia exceptio firmat regulam in non exceptuatis, *l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pen. leg. l. quæsitum, §. denique Neratius, ff. de fund. instr. l. cum prætor de iud.* & per *Alex. in cons. 28. nu. 9. vol. 1. modo in proposito*, aut illi casus exceptuati veniebant sub regula, & debent venire alij quicumque, & dona quoque, quia exceptio in hoc non repugnat, imò declarat regulam, vt in omnibus alijs procedat, cum verba regulæ apta sint omnia comprehendere, aut non includebantur sub ea, & tunc, ne exceptio sit inutilis, & etiam, quia ex tali exceptione demonstratur mens concedentis, ampliat regulam in omnibus alijs etiam requirentibus specialem dispositionem *cap. qui ad agendum de procur. in 6.* & videtur communis opinio, ad notata per *Dec. in l. 1. nu. 30. cum seqq.* & per *Cagnolum ibi n. 36. de reg. Iuris*, & notant *Iason. in l. nummis n. 11. & 12. ff. de in litem iur.* & *Couarrunias in tractatu variar. resol. lib. 2. cap. 5. num. 7. cum duobus seqq.*

17 Rursùs dicta immunitas dicitur concessa titulo permutationis, cum Vniuersitas in recompensationem dederit Regiæ Curiæ vectigalia, & titulus emptionis, vel permutationis est bonæ fidei, *§. actionum autem Inst. de action. l. 2. C. de rerum permut.* & actio, quæ ex his oritur, cum sit bonæ fidei, cõtinet omnia, quæ dictat æquitas, licet non fuerit actum, neque à contrahentibus cogitatum, vt notat *Ias. in l. huiusmodi, §. qui seruum n. 18. de leg. 1.* & omnis æquitas patitur, vt etiam dona comprehendantur in huiusmodi contractu, postquàm Vniuersitas dederit vectigalia Regiæ Curiæ, quibus reperitur priuata, vt habuisset perpetuò exemptionem plenariam, quod etiam, ex superiùs adductis colligitur; accedat, nam in contractibus idem seruandum in casu non conuento, prout in conuento, quotiescumque verisimile est, quod si in casu non conuento quæsitum fuisset, idem esset statutum, *l. tale pactum, §. fin. ff. de pactis*, & latè per *Alex. in cons. 34. num. 7. vol. 2.* & licet ex dictis, & dicendis appareat dicta concessio plenaria, tamen quando non appareret, & fuisset quæsitum, vtique idem, & alia quæcumq; concessa fuissẽt, vt verba contractus demonstrant, & taciti, & expressi eadem est virtus, vulgata *l. cum quid, si certum petatur.*

18 Præterea in claris non cadit interpretatio *l. ille, aut ille, §. cum in in verbis, de leg. 3.* nec ibi est locus coniecturis *l. continuus, §. cum ita de rer. oblig.* cum in priuilegio sit concessa exemptio vniuersalis, à quibuscumquè functionibus fiscalibus ordinarijs, & extraordinarijs, & in extraordinarijs comprehendantur etiam dona, *l. vnica*, iuncta *gl. super rubrica in finalibus verbis*, & ibi *Bar. C. de superindicto lib. 10.* cum ordinaria differant ab extraordinarijs, quia ordinaria habent certam, & perpetuam præstationem, secùs extraordinaria, quia quandoq; & vario modo, vt optimè declarat *Bar.* post alios *in l. vnica n. 4. C. de mulieribus in quo loco mun. eod. lib. 10. & in l. 1. n. 2. C. de agric. & cens. lib. 11. Paul. de Castro in l. placet n. 4. C. de Sacrosanct. Eccl.* & exemptus à collectis, in dubio dicitur ab extraordinarijs, *l. hi qui muneris publici, ff. de vac. & excus. mun. l. vnica eod. tit. lib. 10.* vnde ex iuris dispositione, & secundùm cõmunem vsum loquẽdi, qui attẽdi debet *l. labeo, & ibi Scribentes, ff. de suppell. leg.* nõ videtur ambigendum, quin dona quoque dicantur specialiter comprehensa in priuilegio, quod cũ fecerit transitum ad contractum, dicitur irreuocabile, *l. si pater, §. si quis aliquem, ff. de donat.* cum alijs, de quibus notatur per *Afflict. in decis. 128. num. 19.* & per *Capycium in dec. 121. num. 16.*

19 Et in confirmatione, & noua concessione, dicto anno 1449. declaratur, dictam Vniuersitatem vtilia ipsi Maiestati impẽdisse digna remuneratione, & varias destructiones pro nomine Regio substinuisse, & sic vltrà vectigalia data, ex his solummodò non diceretur donatio simplex, sed remuneratoria, & per consequens non reuocabilis, iuribus prædictis, & per Andream de *Isernia in Constitut. Regni, ea, quæ ad decus col. 2.* & alia ratio haberi

beri debet de huiusmodi titulo oneroso, quã de lucratiuo, *l.fin.vers.non enim par ratio, C. de Codicillis*, & huiusmodi assertio meritorũ in Principe, qui habet potestatem donandi, probat, *Bar. in l. si fortè, ff. de castrens. pecul.* quod procedit etiam si in specie non fuerit facta mentio de meritis, vt per *Dec. in cons. 30.* & nihil præclariùs, quàm recta fides, & obseruantia in Principe, *Ias.in l.1.n.3. ff.de pactis*, vnde non solùm contractus à se celebratos seruare debet, sed etiam à prædecessore suo, vt per *Dec.in cap.1.num.3.vers.2.nota de probation.*& notat *Paul.de Castro in l.digna vox n.4.cum seqq.C.de leg.* vbi ampliat, etiam si successor vellet de plenitudine potestatis contractum infringere, & dixit *Bal.* notabilitèr in *l.qui se patris n.15.C.vnde liberi*, quòd si Princeps prætextu concessionis aliquid sit lucratus, in perpetuam commensurationem, cum re concessa, non potest reuocare, quia committeret dolum.

20 II. Cõpetit exemptio propter bina decreta lata per eandem Reg. Cameram anno 1538. & 1544. per quæ dicta Vniuersitas fuit declarata immunis in specie à muneribus, & in eadem conseruari, & res iudicata pro veritate habetur *l.ingenuum, ff.de statu hom.l.Herennius, ff.de euiction.* vnde cum fuerit pluries disceptatum, & discussum super huiusmodi immunitate, & per amplissimos viros decisum, non debet denuò illud idem in dubiũ reuocari, cum res iudicata fuerit geminata cum longissimo temporis interuallo, quando ritè, & rectè dicitur processisse, etiam si alia acta non appareant, & tantum temporis non excessisset, quia sufficeret lapsus decennij, imò biennij, vt per *Afflict.in §.sancimus nu.53.& 54. tit.quo tempore miles, in vsibus feud.* & per *Alex.in cons.161.n.7.vol.6.& Boer.decis.124. num.17.*& sic obstat Regio Fisco exceptio rei iudicatæ, *c. quoad consultationem, de re iudic. l.Iulianus, ff.eod.tit. l.1.& 2. C. sententiam rescind.non posse*, & sententia lata etiam contrà Ius litigatoris, si non fuerit oppositum tenet *l.ab eo, C.quomod.& quand.Iudex, c.examinata*, iuncta *glos.de confirm. vtili, vel inutili*, & non imponeretur finis litibus contrà dispositionem *text.in l.1.ff.de re iudic. cum similibus*, & geminatio in decretis quoque valdè operatur, vt per *Felin. in d. c. si cautio de fide instrum.* à quibus minimè reclamatum fuit, & quadriennium, quod datur ad petendam restitutionem in integrum, à tempore læsionis dicitur elapsum, & per consequens Fiscus excluditur *l.Respublica*, iuncta *glos.fin. C.quibus ex caus. maior. restit.l. rem publicam, C.de Iure Reipubl.lib.11.*notat *Andr.de Isern. in Const.Regni beneficium in 2. lib.* cum Respublica, & Fiscus idem sint, *glos. in l.non est ambigendum, ff. de bonor. possess.* & per *Afflict. in d. Constit. num.1.* & secundum aliam opinionem Fiscus solummodò per triennium excluditur *l.vnica*, vbi *glos. & Bar.C.de sentent. aduersus Fiscum latis retract.* & not.per *Alex. in l.Imperatores, n.6. de re ind.* & procedit in Ecclesia, vt per lapsum quadriennij post læsionem excludatur à restitutione in integrũ *c.1.de restit.in integrum in 6.Clementina vnica eod. tit.* vtitur enim Fiscus iure minoris *d.l. Respublica, c.1.c.auditis, cum ibi not.per glos.*& scribentes, *de in integr. restitutione*, & sunt elapsi non solùm quatuor anni, sed triginta, nec potest considerari læsio, quæ si appareret, & deduceretur post quadriennium ad retractandam rem iudicatam, cessaret restitutio, ad notata per *Alex.in cons.30.vol.5.n.6.* licet aliqua læsio prætendi non possit, ex perquisitione facta solutionis, vt ponitur, factæ Regiæ Curiæ de donis factis per Regnum, cum vltrà inferiùs dicenda, ex alio, huiusmodi obiectio tollatur, quia scripturæ solutionum, quæ nouissimè ordine Mag. Fisci Patroni fuerunt perquisitæ, & tempore interpositionis dictorum decretorum, & per priùs reperiebantur in eadem Regia Camera, & lex præsumit eandem perquisitionem, & diligẽtiam fuisse adhibitas, & easdem scripturas exhibitas, & discussas, & ideò cessare debet restitutio aduersùs rem iudicatam ex capite scripturarum, vt dicitur, repertarum, quia cessat causa ignorantiæ, vt in simili tradit *Franc.Aret.in cons.15.*

21 Nec obstant solutiones, quæ prætenduntur factæ Regiæ Curiæ nomine dictæ Vniuersitatis de muneribus impositis in Regno; Nam, aut tractatur de solutionibus factis pẽdente lite, aut de alijs ante litem, si de his pendente lite, & in aliquo non afferunt præiudicium Vniuersitati, cum defecerit consensus, & actus agentium non operatur deficiente consensu, *l.nec ignorans*, vbi *Bal. C. de donat.* & vltrà intentionem eorum non sortitur effectum, *l.non omnis, ff.si cert. petat. l.obligationum substantia, ff.de action. & oblig.* nec ei, qui semper litigat, currit præscriptio, *Auth.si tamen*, iuncta *gl.fin.C.de temp. appell.* si verò de solutionibus ante litem, & est aduertendum, quia post priuilegium immunitatis in vnico donatiuo reperitur, Vniuersitatem satisfecisse ratam per viam compensationis, ex quo Vniuersitas erat creditrix in ducatis quinque mille impensis pro regio seruitio, & ideò fuit prona ad compensandum, quia difficilis erat recuperatio, & sic nullo modo videtur præiudicasse: Prætereà renunciatio Priuilegij videtur quædam alienatio, *Bal. in cap.cum accessissent nu. 22. de Const.* & præcedere debet tractatus Vniuer-

sitatis, & ideò si fuissent factæ plures solutiones omisso tractatu, non præiudicarent ex notatis per *Felin.in d. cap. cum accessissent nu.* 29.& *Bald.d.nu.*22. & quotiescumque alia coniectura sumi possit, quàm renunciatio priuilegij, illud non perditur, & attenditur coniectura, & per *Felin.* ibi, & per *Dec.* col. 11. *in ver. fallentia*, & possent sumi plures coniecturæ, si solutiones factæ fuissent, scil. vt obtemperarent literis Regijs,& ad euitandas exequutiones, & sic non præiudicarent priuilegijs, & vt quis priuetur priuilegio suo per contrarium actum, requiritur, quod priuilegium contineat actum momentaneum, secùs si habeat tractũ successiuum,& reiterabilem, quia tunc solutiones requiruntur factæ per longissimum spatium, *l.*2. *C. de his, qui publica mun. sub. c.accedentibus*, *c. si de terræ de priuileg.l.voluntariè,C.de excusat.tutor.* & per Alex. *in cons.*193. *in quarto dubio vol.*2. & pleniùs *in cons.*33.*vol.*5. & per Dec. *in d.c.cum accessissent col.*5.*vers.retenta tamen prædicta conclusione*: Imò perquisitio facta satis nocet Regio Fisco, & pleniùs fundat intentionem Vniuersitatis, postquàm apparet, fuisse dictam Vniuersitatem reseruatam immunem à similibus donis, & fuisse in possessione huiusmodi immunitatis, qua cum reperiatur priuata, reintegrari debet in dicta possessione, *c. reintegranda* 3. *qu.* 1. cum alijs, de quibus plenissimè notatur per *Soccinum in l. remq; nobis,de acqu. poss.* & ibi per *Iasonem*, & *Ripam l.naturalitèr*; §. *nihil commune,eod.tit.de acqu. poss. &* §.*recuperandæ Inst.de interdictis.*

22 Minùs etiam obstat alia difficultas, quæ obijci posset, scilicèt dona non comprehendi in priuilegio, quia per Regnum spontè offerũtur; nam vltrà superiùs deducta,respondetur, non posse sic simplicitèr nuncupari dona, cum donatio dicatur quædam mera liberalitas, quæ nullo cogente conceditur, vt not.per *Azonem in summa de donat.num.*1.& veritate inspecta hæc definitio non potest adaptari oblationibus Regni, & per consequens cessare debet difficultas: Præterea in huiusmodi muneribus, cum tractetur de principali interesse Vasallorum,Barones nõ possũt ipsis præiudicare,essent enim audiendi, *l.de vnoquoque*, iuncta *gl.in vers.quos causa,ff.de re iudic. l.nàm ita diuus, ff.de adoption*, & aliter actus non tenet,dictis iuribus, & est *text. in cap. inter quatuor de maior. & obed. Alex.in l.filiusfamilias,* §.*diui,num.*8.*de leg.*1. *Socin. l. Gallus*, §. *& quid si tantùm num.*37. *ff.de lib.& posthum.* & quinimò maior pars Vniuersitatis in his, quæ dependent ex voluntate, non præiudicat minori, & est communis conclusio, ad notata per *Iasonem in l.Iuris gentium* §.*hodie, n.*8. *ff.de pactis in* 7. *limitatione*, & per scribentes *in c. cũ omnes de Const.* nec alij reperiuntur in eadem causa, cum Vniuersitas dederit Regiæ Curiæ vectigalia maximi reditus, & passa fuerit ingens damnum pro Regio seruitio, & esset satis inconueniens priuari dicta plenaria immunitate empta, & de nouo soluere functiones,& dona, & vt diximus, requireretur tractatus, & donare, est perdere, *l.filius familias, ff.de donat.* & ideò dixit *Bal. in l.*1. *C. si aduersùs donat.n.*1.& 2. quod minor simplicem donationem de re mobili non potest facere, nec potest dari Curator ad authorandum, & minimè cum decreto celebrari possunt *l. fin.* §. *cum autem, C.si maior fact.alienation.sine decreto rat.hab.* & perpendi debet, nam si essemus in dubio, quemadmodùm vna pars testamenti declarat aliam, *l. qui filiabus de leg.* 1. idem in priuilegijs, vt per *Franciscum Ripam*, *in tractatu de peste in responsal.* 18. *num.*5.

23 Et in priuilegio legitur, vt si in futurum imponi contigerit aliqua collectatio in dictis tribus casibus exceptuatis, & alijs casibus quibuscumque,& ex quauis alia causa, Vniuersitas non teneatur, nisi ad solutionem vnciarum quinque restantium de summa vnciarum quindecim quo qualibet collecta, dono,taxa,munerũ, vt sup. Et cũ fuerit facta mentio de dono, non solùm ex præcedentibus,sed in specie videtur expressè cõprehensum, cum præcedentia declarent sequentia, & è contrà *l.si seruus plurium*, §. *fin. de leg.*1. *cum concordantibus*, etiam quia vltrà amplissimas dictiones vniuersales,& geminatas,apparet alia dictio *quocumquè*, quæ multum ampliat dispositionem, vt per *Bar.in alleg. l. generali,*§.*vxori, ff.de vsu leg.* apparent productæ literæ Regiæ Cameræ, quæ consulebãt Illustriss. Proregi,Vniuersitatem esse immunem à muneribus quoque, & aliæ prouisiones directæ Thesaurario, & Perceptori, ne teneant dictam Vniuersitatem debitricem pro donis,& alijs functionibus fiscalibus, & simplex immunitas concessa à collectis, extenditur etiam ad nouam collectam ex causa necessitatis, nisi mutata esset conditio cõcedentis, vt puta quia alij non immunes nõ possent his necessitatibus subuenire, vel casus emergens omninò esset insolitus, quia nunquàm anteà accidisset, vel saltèm non sit memoria, vt per *Franciscum Aret. in l. si ex toto col.*1.& 2.& ibi *Soccin. Ripa*, & alij, *ff. de leg.* 1. quantò magis per dictas dictiones vniuersales, & geminatas includuntur dona: & equidem per alia verba Princeps ille non potuisset declarare voluntatem suam sic plenariam, & *Veronensis* consuluit, vt

quis

quis esset tutus de omnibus functionibus, quędam verba vniuersalia in priuilegio apponi, non ità efficacia, *cautela 63.* & quando daretur casus solutionis contra immunitatem concessam, Rex teneretur restituere vectigalia data, vt per *Andream de Isernia in c. 1. §. similiter n. 24. cum seq. de capitan. qui Cur. vend. in vsibus feud.*

24 Et ex his censemus, Vniuersitatem esse immunem etiam à donis, & sic conseruari, & reintegrari, saniori sententia semper salua. *Laus Deo.*

Ionnnes Franciscus de Rogatis.
Marcus Antonius Floccarus.
Ferdinandus Marthos.

25 Nęc omittenda sunt, quæ fuerunt allegata à *Dom. Scipione Constantio* pro Ciuitate Isernię, ad fundandam immunitatem à donatiuo, ob generale priuilegium ab omnibus oneribus ordinarijs, & extraordinarijs illi concessum, cuius allegationem hìc transcribere inane minimè censuimus.

IN hac causa immunitatis, qua Ciuitas Iserniæ gaudere intendit circa Regia Donatiua, paucis res absoluitur. Agitur namquè de obseruantia priuilegij Ferdinandi Primi de anno 1464. per quod in remunerationem seruitiorum, per Ciuitatem ipsam fidelitèr præstitorum, fit immunis ab omnibus; & quibuscumq; fiscalibus functionibus, tàm ordinarijs, quàm extraordinarijs impositis, & imponendis, quocumque vocabulo nuncupatis.

26 Et licet prima fronte, videatur dubitandum; an tale priuilegium ad donatiua possit adaptari; cum alia sint onera, quæ in casibus vrgentibus à Iure, Regniq; Constitutionibus expressis per Regem imponuntur; quæ indictiones, & superindictum propriè appellantur, de quibus loquuntur, ibiq; *Doct.* & signantèr *Luc. de Penna in l. 1. C. de Indiction. & de superindict. lib. 10.* Alia sunt onera, quæ ad rogitum Regis, Ciuitates spontè sibi ipsis imponunt, & donatiua dicuntur, de quibus expressa in priuilegio erat mentio facienda, argumento eius, quod not. *glos.* ibiq; *Bart. in l. 1. C. de vacat. pub. mun. lib. 10.* meliùs idem *Bart. in l. 2. num. 4. ff. de iur. immun.* vbi dixit, immunitatem debere concedi specialitèr, & distinctè; cum aliàs simplicitèr immunitate concessa à muneribus, veniant tãtùm extraordinaria, nec ordinaria, nec patrimonialia includuntur per *text. in l. in honoribus, §. qui muneris,* & in *l. his oneribus, ff. de vac. & excus. mun.*

27 Tamen respondeo, verba huius priuilegij esse ità ampla, & prægnantia, vt nedum sub illis virtualitèr dona cõprehendãtur; verũ ad aliud nõ videãtur posse referri, prętèrquã ad dona; vt ea adiectio, *quocumq; vocabulo nuncupatis,* postquàm de ordinarijs, & extraordinarijs priùs dixerat, aliquid operetur ex reg. *text. in l. quando, ff. de leg. 1.* vbi *glos.* dicit, scripturam debere intelligi, vt aliquid operetur, & adde *l. si stipulatus in princ.* iuncta *glos. ff. de vsu,* notatur in *c. si Papa de priuil. in 6.* & ex illis verbis quamuis generalibus expressa donatiuorum mentio inducitur arg. *tex. in l. fin. cum glos. in ver. specialiter,* & ibi notatis *C. quod cum eo,* quem *text.* allegat *Bart. in l. 1. qu. 2. ff. de vulg. & pup. & in l. fin. C. si contra ius, & vtil. pub.* dùm declarat expressum posse dici, siuè verbis generalibus, siuè specialibus, siuè singularibus, & in terminis immunitatis, quod sufficiant verba generalia apta comprehendere, etiam munera insolita, consuluit *Alex. cons. 30. nu. 14. vol. 5.* & voluit *Luc. de Penn. in rubr. de excus. mun.* dùm dixit verbis generalibus comprehendi omnia munera, & collectas, dummodò extensio priuilegij fiat contra concedentem.

28 Accedat prædictis, quia tàm ordinariæ, quàm extraordinariæ præstationes, & signãtèr ista donatiua sub fiscalibus functionibus continentur, eoq; nomine passim nuncupantur. Quid enim aliud effectiuè important, quàm extraordinaria onera, quæ casualitèr veniunt, vt puta, quia nascitur filius Regis, vel alia se præbet occasio, qua meritò sit Regi subueniendum, vt sentit *Luc. de Penn.* dum declarat munera ordinaria in *l. si diuina, col. 3. vers. prætereà, de exact. tribut. lib. 10.* nam quamuis respectu Regis, cui præstatur subuẽtio, donatiua appellantur; respectu verò Ciuitatum, & Terrarum, inter quas doni fit distributio, coactæ impositiones veræ sunt; cum rogitus Regis sit species violenta iubẽdi, arg. *glos.* not. in *l. 1. ff. quod iuss.* facit *text. in cap. rogo 11. q. 3.* not. *Andr. in cap. si quis miles de feud. sin. culp. non amitt.* & *Bald. in l. si mandator, C. quod cum eo.* Nec dicitur spontè fieri, quod fit ad Principis postulationem, tradit *Tiraq.* qui multa congerit *in tract. de pœn. causa 35. post num. 3.* per *text. in c. nullus,* cum *glos. 36. qu. 11.* & in proprijs terminis, quod tantùm nomine hæc dona sint, nec dicantur spontè fieri, habetur per *Frecc. de subfeud. Baron. lib. 2. Auth. 3. post num. 26.* meritò igitur de donatiuis istis, tanquàm de extraordinarijs oneribus iudicandum est, & sub illorum nomine debent comprehendi.

29 Prętereà hæc verba priuilegij satis fuerunt interpretata per Principem concedentem: nam

nam ex fide in actis producta liquet, etiam tempore Ferdinandi primi Ciuitatem istam fuisse immunem à tertio gratioso; in qua quidem possessione continuauit, ac stetit ferè vsque ad tempus præsentis iudicij, cum per nonnullas prouisiones, consultationes, ac decretum Regiæ Cameræ fuerit declarata immunis, etiam à donatiuis; minimè enim sunt mutanda, quæ interpretationem certam semper habuerunt, vulg. *l.minimè, ff.de leg.* & valet ratio, quia sic semper extitit interpretatum *Andr.in proœm. feud. vers.subsequentèr quæro col.1.post glos. magn.in fin. in rubr. de alien. feud.pater.* nec est recedendum ab eo iure, quod diù æquum visum est, dixit *text.* not.in *l.in rebus, ff.de Constit.Princ.* & potuit Rex concedens priuilegium ambiguum interpretari, ex regula *l.Neratius, ff. de reg. iur.* notatur in *l.ex facto, ff. de vulg. & pup.* præsertim cum interpretatio fit contrà ipsum concedentem; vt sentit *Andr.in c.1. §. sed nec est alia, in prima add. quæ sit prima causa benef. amitt.* & vbi non alteratur forma primæ concessionis, & verba sunt dubia, ex post facto admittitur declaratio, *Paul.de Castr. in l. hæredes palam, §. sed quid col.11. vers. multoties, ff. de testam.* cumq; non consueuerit prædicta Ciuitas in donatiuis contribuere, nisi iuxtà taxam conuentionis, quam spontè subijt pro ordinarijs oneribus, vt ad præsens soluit, de quo non est controuersia, etiã ex huiusmodi consuetudine priuilegium fuit interpretatum, ex regula *text. in l. si de interpretatione, ff.de leg.* notat *Bal. cons.130. vol. 1.Rom.cons.271. Aret.cons.14. col.1. Cuman. cons.126.*

30 At quando verba priuilegij verò essent dubia, quoad iura Principis concedentis, latissimè essent interpretanda in fauorem huius Ciuitatis, *Bald.in l.fin.col.3.n.5. C.de sent.pass.* & *in l. fin.* per illum *text. ff.de Const. princ.* vbi dicit, quod si Princeps concedit in genere vnum ex tribus officijs vacantibus, erit optio concessionarij, per *text.in l.2.C.de Castr.et Minister.*in priuilegijs enim latissima fit interpretatio *c.cum dilect. extr. de donat. c. olim extra de verb.sign.* & quatenùs proprietas verborum se extendit, latè priuilegium interpretatur *Ang.in l.fin.col.fin. vers.3. quæritur, ff.de Const.princ.*& pulchrè dixit *Imperator,* per absurdum, ac temerarium esse eius liberalitatem astuta interpretatione, non ad augumentum, sed ad diminutionem priuilegiorum extendere, *l.hac saluberrima, C. de prapos.agen.in rebus,* quam ad hoc propositum allegat *Oldr. cons. 300.* & de priuilegio immunitatis à decimis, quod extendatur etiam ad prædia acquirenda, est *text.* singularis in *c. quia circa,de decim.* & notant *Doct.* & præsertim *Bart.& Rom.in l.damni,§.is,qui ædes in vlt.quæst. ff.de damn.infect.*

31 Nec dicatur, Ciuitatem Iserniæ huic suo priuilegio se præiudicasse, cum per nonnullos annos donatiua pro integris focularibus exoluerit, & non seruata forma prædictæ conuentionis; per actum enim in contrarium amittitur priuilegium, ex regula *text. in l.1. C.de his, qui spon.publ.mun. sub.* est *text. in l.11.C.de iur.dom.impetr.* habetur in *l.pen. §. fin.cum glos.ff.de iur.immun.* & in *l. fin. ff.de priu. veter.* & notatur *in cap. cum accessissent extra de Constit.*

32 Nam respondeo, quod aut loquimur de solutionibus à tempore præsentis iudicij cæpti de anno 1555. huc vsq; & huiusmodi solutiones, quæ præcesserunt ob violentiam exactorum, dederuntq; causam huic liti, cum non fuerint voluntariæ, sed coactæ, & cum expressis protestationibus, & querelis ex memorialibus per Ciuitatem, Proregi oblatis, non præiudicant iuxtà doctrinam *Cyn.in l.voluntaria col.3. vers.secundò, circa istam, l. quæritur,* quem sequitur *Alber. ibid. C. de excus.tut.* Idem firmãt *Host. Io:Andr. & Butri. in cap.accedentibus extrà de priuil.*qui dicunt, quod si ex mandato superioris, quis facit actum de directo contrarium priuilegio, sibi non præiudicat, quia coactus dicitur facere. Aut loquimur de solutionibus per trienniũ, vel quadriennium antè annum 1555.quæ ex computis Reg. Cameræ apparent factæ absq; lite, seù protestatione aliqua; & adhùc dico, illas minimè officere, vel quia non debet præsumi, fuisse voluntarias, sed ex consimili coactione, ac violentia exactorum, quod ex connexitate actuum declaratur, dùm anteà ex tot continuatis prouisionibus Regiæ Cameræ petijt prædicta Ciuitas seruari immunis à prædictis donatiuis, & posteà in anno 1555. super hoc mouit litem; Ex præcedentibus namquè, & subsequentibus animus declaratur, *glos.* singularis in *l. apud Celsum in princ. ff.de dol.except.* quam allegat *Ang. in l. 1. ff.eod.*per quem facta est consimilis *glos. in l.1.§.eũ qui, ff. de constit. pecun.* nec in dubio est sumenda coniectura, quod voluerit Ciuitas huic priuilegio renunciare, *cap.super hoc, de renunciat.* ità in terminis immunitatis cõseruandæ arguit *Alex. cons.33.col.3. vol.5.* imò potiùs ad resecandas lites præsumi debet solutio facta, vt notabilitèr dixit *Innoc. in c.accedentibus de priuil.* quem refert, & sequitur *Alex.in d.cõs.33.vol.5.* Vel dato, quod solutiones prædictæ fuissent voluntariæ, ex hoc minimè fuit ortum præiudicium, siquidem omnium *Doct.*distinctio habetur, quod quando priuilegium habet vnicum actum momentaneum, tunc si contra fiat, ex vnico

actu

actu quis sibi præiudicat, hocq; casu procedit dispositio *text. in l.11. C.de iur. dom. impetr.* At si habet actum reiterabilem, & successiuum, ex vnica contrauentione non amittitur priuilegium, per *text. in l. voluntariæ*, iuncta *glos.* cum ibi notatis *C. de excus. tutor.* ità *Cyn.Alber.* & alij in *d.l.voluntariæ*, & in *d.l.11. C.de iur.dom.impetr.* idem, *Doct. in l.falso, C.de diuers.rescript.Bart.in l.fin.circa fin.* ibiq; *Claud.col.pen. ff. de Constit. princ. Felyn.& Dec.in cap.cum accessissent col.8.post num.17. vers. similitèr non obstat,extrà de constit. & Bal. in c. plerumq; ad fin. extrà de rescript.* Hinc inferunt *Doct.* & signantèr *Io: de Plat.& Luc.in l.2.in fin. C.de his, qui spon. pub. mun.sub.* quod si Ianuenses habentes priuilegium non soluendi vectigal, soluerunt per vnum, duos, vel decem annos non sibi præiudicarunt in futurum, eo quod priuilegium reiterationem habebat, vnde præscriptio triginta, vel quadraginta annorum erat necessaria, vt tanto tempore contra priuilegium fieret, *cap. de terra, & c. accedentibus, extra de priuil.* & in his terminis consuluit *Alex.in d.cons.33.vol.5.*

33 Nec obstat vltimo, quod cum donatiua plerumq; fiant, vt subueniatur Regi pro imminentibus necessitatibus bellorum, in hoc priuilegio immunitatis debebat specifica mentio fieri, quod complecteretur onera, quæ ratione belli venirent imponenda, iuxtà ea, quæ habentur per *DD.in l.si ex toto, ff. de leg.1.Felin.in c.causam, quæ col.10.n.17.vers. suprà declaratio, extra de rescript.* Nam satis per supradicta responsum est, istud priuilegium fuisse interpretatum, vt comprehendat huiusmodi donatiua, à qua interpretatione non est modò recedendum: sed etiam ad prædicta datur responsio, vt non procedant, quando ex geminatis, ac amplis verbis priuilegij, colligitur, Principem in omnem casum voluisse immunitatem extendi, quemadmodùm in hoc priuilegio adsunt verba, vt dixi, amplissima, & prægnantia sub illa clausula, *omnibus, & quibuscumque, ac quocumque vocabulo nuncupatis*, hanc limitationem in specie tradit *Alex. in cons.30. nu.14. vers.circa sextum vol. 5.* & alij, quos latè cōgerit *Plot.in repet. l.si quando n.17.& seq. C. vnde vi*, ad quem me remitto.

34 Postremò aduertendum censeo in causa Baronis *Roccæ Sforzatæ* pro Casalibus Albanensium nouissimè fuisse iudicatum per Regiam Cameram pro immunitate respectu donatiuorum, licet in priuilegio non adesset talis clausula, & non esset ità amplum, quemadmodùm priuilegium huius Ciuitatis, & quatenùs diceretur decretum in illa causa continere clausulam, dummodò prædicti Albanenses non essent alibi numerati, hoc fuit, quia in priuilegio consimilis clausula aderat, ad quam decretum voluit se referre.

Scipio Constantius.

35 Notandum verò, quod Vniuersitas, & homines Iserniæ sunt immunes, liberi, & exempti pro rebus, mercibus, & bonis suis quibuscumquè, & qualitercumquè ab omni, & qualibet solutione cuiusvis Dohanæ, gabellarum, fundicorum, passuum, pontium, scapharum,& aliorum diricttuum, seù vectigalium in toto hoc Regno, eius Ciuitatibus, Terris, & locis quibuscumquè, vt ex *Priuilegio Regis Ferdinandi expedit.sub die 24.Nouemb.1464.& per exequutoria Cam. expedita 12. Ianuarij 1484.in Reg.Comm.33.& in Reg.1. Regiæ Dob.Neap.fol.213.* & vide *literas Cam. expeditas 18. Febr.1514.in Reg.p.10.fol.36.*

AD QVÆST. V.

Concessa immunitate per Regem alicui Vniuersitati, vel Baroni à donatiuis, an illa rata cedat in damnum Regis, vel Regni, stante clausula, quę apponitur, *quod nemo sit exemptus.*

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

I *Mmunium à donatiuis rata, an cedat in damnum Regis, vel Regni, à n.1.ad 3.*
Quæst.*hanc transcripsere* Capan.*&* Nouarius *n.2.*
Et distinguuntur plures casus n.2.4.5.9. & 10.
Et quid stante clausula, quod nemo sit exemptus *n.6.& 7.*
Vel si Regia Curia esset in quasi possessione exigendi integrum donatiuum num.8.
Immunitas Vasallis concessa super iuribus Baronis, an noceat Baroni concedenti num.11.

Tran-

1 TRansit *Dom. Reg.* noster hìc ad articulum illum examinandum ex præcedenti quæstione exorientem, nimirùm supposito, quod specificum, ac indiuiduum etiam pro donatiuis exhibeatur exemptionis priuilegium (præcisa Decreti generalis definitione *in præced.quæst.n.8.* adducta) vtrùm illud, quod exempti non soluunt proptèr eorum immunitatem, Regnum supplere debeat, ità vt Rex integrum cõsequatur donatiuum, vel potiùs Immunis rata illa, in damnum Regis cedat; Et quid stante clausula, *quod nemo sit exemptus à donatiuo*, per Regnum apposita?

2 Et quidem hac in quæstione (quam integrè transcripserunt à nostro *Autb. Capan.* post *tract. de iur. adob. fol.* 348.& *Nouar.de grauam.Vasall.tom.3. grau.77. à nu.4. ad* 14.) plures distinguuntur conclusiones; Aut enim sumus in donatiuo Regi facto pro certa summa, quæ ad Regis Ærarium integrè peruenire debet, & agitur de exemptis iàm impositionis tempore existentibus, puta si aliquis Baro, vel Vniuersitas iàm ante impositum donatiuum exempti erant, & tunc, dùm donatiui onus simplicitèr est impositum Vniuersitatibus, seù feudatarijs, clarum esse videtur, exemptorum ratas, non exemptis aggregandas esse, illa nimirùm ratione, quia cum pro certa summa donatiuum factum sit, quę Regi integrè debetur, sequitur concludendũ, exemptorum ratam in damnum totius Regni calculandam, *Reg.de Marin. in obseru.ad Reg.Reuert.decis.54.num.4.& decis.117.num.1.* ex illa etiam iuris doctrina, vtpotè quod defectus, & deficientia minùs idoneorum, possit onerari, ac diuidi inter eos, qui in meliori statu, ac sufficientia reperiuntur, ex *l.1.C.de omn.agr. desert.lib.11. l.omne territorium, C.de censib.& censit. lib.11. Autb.de Collat. §.si verò aliquandò coll. 9. Luc.de Penn. in rubr. de superind. lib. 10.Capyc.in inuest.feud. verb. collectis, vers.diminuta Ciuitate fol. 124. Reg. de Pont.de potest.Proreg.tit.4. de regal. impos. §.1. nu.2. Ægid.Thomat. de Collect. verb.retenta n.11. & 12.* quod etiam probat *Reg.Rouit. in consult. in materia donatiui post tom. 1. consil.* concludens posse Regem in omni euentu propter defectum non soluentium (etiam si onus spectaret ad totum Regnum, vt vniuersum) exigere nouum superindictum ab alijs potentibus, ex *Bart. in l.2. §.sed possibile esset, C. de apoch. publ. lib. 10.*

3 Et stante quod hìc sumus in donatiuo certæ quantitatis, inde Regi debetur ab Vniuersitate totius Regni, siuè ab vno corpore, ac vnica Prouincia, cum Regnum totum vnica dicatur Prouincia, ex *Bart. in l.2.C. de apoch. publ.lib. 10.& in l.4.§.actor.D.de re iud. Autb.* noster hìc *n.3.* Et sic licet aliqua loca reddantur impotentia, deficiant, aut immunia sint, nõ per hoc aliæ Vniuersitates excusantur, nàm remanere videtur idem Regnum, idemq; debitum, totumq; Regnum repræsentatur ab alijs Vniuersitatibus, quæ soluendo sunt, & immunitate non gaudent *l. insupèr §. fin. D. quod cuiusq; Vniu. nom. Bart in d.l.4.§.actor.n.8.D.de re iud. & in l.2.C.de apoch. publ. lib.10. cit.Rouit. d.loc.num.21.*

Ex quo fit, quod cum Vniuersitates aliquæ sunt impotentes, Barones illarum ratam tangentem soluere teneri quidam fundarunt, vt sunt *Sot. de iust. & iur.lib.3. qu.6.art.7. P. Dian. moral. resol.tom.3. tr.3. resol.26. Reg.Rouit. d. loc.num.32.* quorum tamen opinio veluti ęquitati contraria minimè recepta est, secundùm *Tasson. de antef. vers. 4. obs.3.n.2.Reg.Valenz.cons.99.nu.63.& Consil.de Georg.rep feud. cap.57. nu.59.* quos refert, & sequitur *Consil. Rocc. de offic.§.5.de donatiu.n.106.*

4 Sed meliùs in hoc primo capite subdistinguendum cum *Andr. Capan. de iur.adob.qu.61.nu.2.& 4.* quod aut exemptio competit ratione sanguinis, & tunc subdistinguit, quod aut prætensor ille est feudatarius, & tunc, quia tanquam de sanguine Regio non habetur, sed vti feudatarius obligatus, ex

ex contractu *do, vt des*, puta ob datum illi feudum, vt seruitia præstet, ex illo contractu teneri, & soluet adoham, siuè donatiuum, vti quilibet priuatus,& sic consuluisse R.Cam. in anno 1530. pro R.Fisco contra Sereniss.Reginam Poloniæ Regis nostri neptem, ac tempore *Regentis Reuerterij* in causa Regis Romanorûm, vt pro functionibus fiscalibus, quas in feudum habebat, adoham, & donatiua soluere teneretur, in Regio Coll.Cons.ad relationem R.Cam.fuit decisum, iuxtà opinionem eiusdem *Reg.Reuerterij*, non obstante voto aliquorum ex Præsidentibus, de quo est *decisio eiusd. Reg.* allegata, & transcripta in *fine tract.* ab eodem *Capan.* qui refert *n.5.* quod Augustiss. Rex noster adoham donauit Regi Romanorum, eumq; ex gratia fecit immunem, & quod pars, quæ spectaret ad ipsum Regem, ipsius,& non aliorum damno cederet.

Si autem non cõsideratur vti feudatarius, & sic non sumus in adoha in specie, sed in adoho in genere, siuè in donatiuo Regni, personas, siuè Regnũ ipsum, Vasallosq; Burgenses respiciẽte, iterum distinguit *Capan. ibid. nu.6.* inter ius commune, & Reg. Cam. stylum; communi nempè iure esse immunem, quia priuilegia Regi concessa ad Augustam, & descendentem filiam de sanguine extenduntur, etiam quoad vectigalia, & impositiones, & ità concludit etiam pro fauorabili libertate earundem personarum, à sanguine regio descendentium ex *cit. Reg. Reuert. num.* 8.

5 Secundo verò casu, quando exemptio ex priuilegio cõpetit, plures casus *num.9.et seq.* subdistinguit, puta primò, quando immunitas ex causa priuilegij concessa est, post indictum donatiuum, siuè impositã adoham, vt damno Regis cedat, non autem aliorum Baronum, ac Regni; Secundò, quando immunitas ab adoha existit tempore impositionis adohæ, siuè indictionis donatiui simpliciter impositi, & tunc non cedit damnno Regis, sed totius Regni,& ità decisum *num.* 12. suspensa tantùm pro tunc in damnum Curiæ partita immunitatis, quam habent Dom. Regentes de Collaterali Consilio, Præsidentes Regiæ Cameræ,& Consiliarij S.Claræ, alijq; *ibid.* enumerati; Concludens *nu.* 13. *in tertio casu eiusdem distinctionis*, exemptorum partem à donatiuo, siuè adoha cedere damno Regis, quando impositio facta est personis, siuè focularibus, quod ampliat *nu.*14. *&* 16. & quid de parte damni dati *ibid.*

6 Quartus casus *ab eod.* consideratur, quãdo immunitas, siuè exẽptio est nõnullorum ab adoha, & fuit dictum, quod soluerent exempti,& non exempti, vel quod nemo sit exemptus, siuè nemine exempto, quo in casu tales priuilegiati, estò ex vrgenti causa fuerit donatiuum impositum, non tenentur contribuere, vt *cit.Capan.d.loc.num.*16. Verùm secundùm *Authorem* nostrum hìc à *nu.* 13. in damnum Regis exemptorum ratæ cedunt, proùt non semèl iudicauit Reg. Cam. quidquid in contrarium Fisci patroni institerint, & vltrà *Auth.* nostrum refert decisum *Reg. Reuerter.decis.*35. & post *Octau. Glorit. resp.*1.*par.*3.*n.*202. *Nicol. Marott. de collect.seù bonat. cap.* 3. *nu.* 17. *Nouar. grau.*77. idem *Capan.qu.*15.*n.*22.

7 Et ratio decisionis fuit, quia clausula illa, *nemine exempto*, ideò apponitur, ne immunitas exemptorum pro eorum rata accrescat alijs non exemptis, vnde cum posteà Rex mandet, exemptis comparentibus, immunitatemq; allegantibus, vt non obstante clausula prædicta seruetur immunitas, iudicatur, ac si exemptio post factum donatiuum concessa esset, quo in casu ambigi non potest, in damnum Regis cedere, vt ex *cit. Capan.* declarat *Reg. de Marin.in d.obseru.*54.*num.*4. *&* *obs.* 117.*num.* 1. Vnde nulla est habenda ratio de decreto Reg.Cam.sub die 12. Martij 1525. contrarium dictante, cũ posteà diuersimodè fuerit iudicatum, teste *Auth.* nostro hìc,& *cit.Reg.Reuert. dec.*54. *&* 117. *tom.*1. dicens, etiam quod si post donatiuum Rex eximeret,

sibi imputaret, sicut etiam si onus cuilibet personæ, siuè pro quolibet foculari imponeretur, immunitas concessa in damnum Regis cederet, *cit. Tasson. d.loc.obs.3.n.27.& Marott.ibid.*

8 Quam conclusionem limitandam esse constat, quando Regia Curia in possessione, vel quasi esset exigendi integrum donatiuum, vnà cum rata exéptorum, ac si illi non essent, quo in casu integrum donatiuum à Regno exigendum esse scriptum fuit in votis Regiæ Cameræ, idq; lex perpetua erit, teste *Reg. Reuert. decis.*73. per *cit. Capan.d.loc.nu.*15. relato, dum ex decreto lato in Collat. Consilio referente Reg.Cam.in anno 1583.fuit ordinatũ, quod Reg.Curia manuteneretur in dicta possessione, vel quasi exigendi integrum donatiuum à Regno.

9 Alium casum considerauit *Capan. ibid.nu.*16. puta, si Vniuersitatibus tantùm esset concessa immunitas, in quo non aliorum, vel Fisci, sed aliarum Vniuersitatum damno immunitatem cedere tradit ex *Camill. de Curt. in diuers.feud.fol.*25. *incip. Redeundo igitur num.*32. *P.Molfes. in proœm.ad Consuet. Neap.qu.6. num.* 13. & ex *Auth.* nostro *ibid.cit.* Vel si esset præuia pecunia cõcessum priuilegium, quia neque tenentur, *eod.loc.num.*17. & Princeps ligabitur per contractum ab ipso cum subdito celebratum, naturali quidem obligatione ad instàr ciuilis efficaci, adeò vt non possit illum reuocare, licet cum subdito non obligetur secundùm aliquos, grauiùsq; peccare Principem fidem frangentem, quàm priuatum, idq; procedere, tàm in Principe, qui contraxit, quàm in eius successore, ità quod neque indirectè venire posset aduersùs talem contractum, post alios *cit.de Marin.in obseru.ad* Reuert. 56. *n.* 5.& 6. Quid autem sit dicendum in adoho imposito tempore belli, an tales immunes soluere debeant, idem *Capan.* se remittit ad tradita *in quæst.*14.*à nu.*18.& Nos *in annot.ad quæst.*10.§.3.

10 Secundum caput ab eodem *Capan.* ad hæc expositum consistit, quid si Barones, vel Regnum integrum donatiuum, & sic soluissent etiam partem exemptorum, an possent repetere dictam partem solutam à Fisco, siuè ab exemptis; Sicut & tertium Caput, quid si essent nonnullæ Terræ impotentes, siuè ad nihilum reductæ; de quibus latè adeundus est *d.quæst.*61. *à num.* 18. *ad seqq.*

11 Immunitas autem Vasallis concessa super iuribus Baronis, quod minimè noceat alijs Vasallis, sed Baroni concedenti, indistinctè declarat *Nouar. d. grauam.*77.*num.*1.*&* 2.*& num.*3. quod si Vniuersitas concedat alicui exemptionem (quod facere potest in sui præiudicium ex *l. euacuatis, C. de Decur.*) tali exemptione non obstante, ille, qui censum tenebatur recipere, poterit recuperare ab exempto, verùm exemptus ab Vniuersitate, quod soluit, repetet, ex *Cancer.var.resol. tom.*3. *cap.*13. *num.*95. Si verò esset immunis ex causa priuilegij, vt non teneatur ad resarciendum damna data in Comitatu, verùm pars ista immunis, damno aliorum Comitatensium, & sic aliorum de Vniuersitate cedat, maximè in hoc Regno, & quod cedat damno aliorum, qui tenentur insolidum ex *Iacob. de Aren.* & *Alberic. à Rosate* fundat *Capan.de iur.Adob.d.qu.*61.*n.*17.

AD QVÆST. VI.

Facto augmento functionum fiscalium in beneficium Concessionarij, an debeat tunc augeri etiam taxa adohi.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Adoha, an augeatur, auctis fructibus feudi num. 1. 2. *&* 3. *& quid si esset facta concessio sub consueto seruitio, vel stante necessitate n.*6.*&* 7.

Adoha, an debeat augeri facto augmento fun-

functionum fiscalium in feudum concessarum n.4.

Et quid si augmentum esset eiusdem valoris cum ipsis functionibus num.5.

1 OCcasione articuli in §.3. *de exact. funct. fisc. qu.* 5. ab *Auth.* nostro examinati, occurrit præsens quæstio impressa etiam post *tract.Capan.de iur. adob.fol.*349. in qua pro ratione dubitandi fuit consideratum, quod adohæ taxa in prima dictarum functionum concessione facta, quia habito respectu ad annuam tunc concessam quantitatem, inita fuit; Hinc ipsa annua quantitate aucta, videbatur & taxam, quoque augeri, arg. *l.non modus, C. de seruit. & aqu.* & de iure feudorum cõmuni, aucto feudo augetur etiam militare seruitium, ex *cap.si quis de Manso, de controu inuest. & §.similitèr, de Cap. qui Cur.vẽd.* pluresq; casus distinxit ad hoc *Capan.de iur.releu.p.1.quæst.11.per tot.* & post *Ant.Monach.de rect.feud.interpr.qu.65.per tot.* idem *Capan. de iur. adob.q.32.n.1.* additis per eundẽ consideratis, in articulo, qualiter augmẽtum in feudo factũ, circà releuij, & seruitij feudalis solutionem considerandum sit, in quatuor *quæst.7.8.9. & 10. de iur.releu.*

2 Pro decidendi tamen ratione, iuxtà quam R.Cam. pronunciauit, secundùm *Auth.*nostrum hìc *n. 4. & seq.* ponderatum fuit, quia quatenùs spectat ad adoham Regni Neapolitani, feudo aucto non augetur seruitium, sed si semèl fuerit taxata adoha, semper secundùm illam exigitur, neq; ampliùs augetur, *Frecc. de auth. Bar. lib.2. auth.5. num.21.* Nam sicut calamitas Vasalli superueniens feudo, non debet nocere Domino, quod etiam in dictis functionibus fiscalibus militat *Capan. qu. 32. num.9.* ità quoque industria Vasalli, & feudi augmentum non debet Vasallo nocere, sed potiùs prodesse, & ideò indubium est, non augeri adoham, licet quouis modo augeantur fructus, proùt est in seruitijs ordine Superioris taxatis non augendis, etiam si creuerit industria Vassalli, post alios *cit.Capan.de iur.releu.par.1.qu.11.per tot.* & *qu.32.de iur.adob per tot. Iul. Ces. Gallupp. in suo meth.feud. tom.2.par.4.cap.2.n.39.Reg. Lanar. in repetit.feudal. ad §. huius autem generis, in quib.caus.feud.amitt. nu. 101.& 102. Thor. in comp. decis. par.3. verb. adoba auger. Reg.Tap. lib. 6. Iur. Regni tit.3.de solut. funct. fisc. in annot. fol.mih.48. 2.col. in fin.& fol.49. 1. col. Camill.Larath.in Theatr.feud.diluc.36. par.12. Io: Andr.de Georg.allegat.4. per tot. Reg. Marcellus Marcianus iun.* in operibus posthumis *in Exerceptis forens. Exercit. cap. 10. num. 14. & 15. Cons.de Rosa tom.1. consult.13. num.11.* vbi *num. 12.* ait, quod virtute gratiæ huic Regno concessę in anno 1536.de qua *inter Cap. Neap.fol.104. cap. 10.* nullum augmentum in feudo contingens potest adohari, nisi quando feudum deuoluitur, *Reg. de Philipp.* post alios in *alleg.116.in 3.tom.Reg.de Marin.num.8.& seq.* vbi rationes, decisionesq; plures affert, *Præs.Ganauerr.in*

3 *decis.Cam. 35.* vbi *num.15.* rationem specialem reddit, quare non augeatur seruitium aucto feudo, quia scilicèt seruitium militare, cum sit taxatum, & limitatæ quantitatis, proùt est adoha, per incrementum feudi illud ità limitatum, non potest augeri, licet *n.57.* id limitet, quando augmentum feudi est tanti valoris, vt importet tantundem cum feudo principali, cuius est augmentum, ex doctrina *Andr.de Isern. ibid.cit.*

4 Ex his proindè deuenimus ad propositam speciem augmẽti functionum fiscalium in feudum concessarum, vt non sit adoha, siuè seruitium semèl taxatum super illis augendum, secũdùm quam conclusionem sæpè decisum refert in R.Cam. *Auth.*noster hìc *num. 6.* quem sequuntur *Reg.Tap d.loc. Capan. de iur.adob.d.qu.32.nu.7.* & *Reg. Marcellus Marcianus iunior excerpt. forens. exercit. posthum. dicto cap. 10. n.15.* dicens, id fortiùs procedere, vbi augmẽtum non potest dici magnum, ex doctrina *Andreæ*.

5 Verùm si augmentum esset valoris ascendentis ad tantundem cum ipsis functionibus in prima concessione in feudum datis, non recederem etiam, quoad adoham in dictis functionibus tali casu augendam, ab opinione *cit. Præs. Ganauer.* illa nimirùm ratione, quia quemadmodùm in feudo illa procedere potest, ità quoque, & in functionibus in feudum concessis.

6 Insupèr cum *Capan. in d. qu. 32. nu. 5.* conclusionem præfatam declaramus, in adohæ nempè augmento de generali Regni consuetudine procedere, secùs si reperiretur facta concessio sub solito, vel consueto seruitio, nam eo casu auctis fructibus augetur adoha, ipsisq; diminutis diminuitur illa, seù militare seruitium ex *Petr. Gregor. de concess. feud. par. 1. qu. 11.* Intelligendo id tamen, iuxtà tradita per eundem *Capan. de iur. releu. p. 2. qu. 11.*

7 Similitèr declaratur, quod in casu adohæ taxatæ, si illa non sufficeret Regi, secundùm occurrentem necessitatem, propter quam fuit imposita, possit illa augeri, dummodò Regni vires tale augmentum admittant, & deducto, ne Regnum egeat, *Capanus ibid. num. 8.*

AD §. V.

De Cameris reseruatis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Hospitia gratis militibus præbenda in locis, quò superueniunt n. 1. & quid in hoc Regno Neap. à n. 2. ad 7.

Immunes qui sint ab hospitij onere n. 8.

Barones tanquàm milites ab hospitij onere exempti nu. 9. possuntq; vnam ex eorum Terris reseruare n. 10. & quid si ipsi visitent Terras n. 11.

Cameræ reseruatæ quid sint n. 10. & an per transitum, vel ex vrgenti causa hospitari teneantur n. 12. & 13. & nùm gaudeant immunitate contribuendi in pecunia n. 16. & an respectu Vasallorum sint voluntariæ nu. 27. & quid in Casalibus n. 22.

Barones pro Camera reseruata, an possint exigere pecuniam à Vasallis n. 14. & 15. & an pro ijs releuium soluere teneantur n. 23.

Barones, an possint plures Terras pro suis Cameris reseruare n. 17. vel eas reuocare n. 20.

Barones à Regno absentes, an gaudeant Cameris reseruatis n. 18. & 19.

Camera reseruata, an talis remaneat, si Terra vendatur à Barone n. 21.

Cameram reseruatam, an habere possint Conductores, Episcopi feudatarij, & subfeudatarij n. 24. 25. & 26.

1 Plures conclusiones, quas circà militum hospitia *Auth.* noster hìc præmittit, quatenùs ex iure communi, ac Regni dependent, consistere videntur; Gratis præbenda militibus hospitia in Ciuitate, & Villis, quo superueniunt, tertiãq; partem domus militi, ac Illustri dimidiã dãdã, ad quam præsignandam antiquitùs more Romanorum Mensores præcedebant, qui hodiè *Ferrerij* vocantur, quia Metatores domuum describũt foribus, &

2 militibus in Regno sibi hospitia præsignari prohibitum, Officialibusq; permissum ex *cap. 1. Regni incip. ad audientiam nostram, & cap. incip. quod stipendiarij.*

3 Prætèr verò hospitationes, quibus milites fruũtur ex *l. 1. C. de Episc. et Cler.* quæ sunt munera Patrimonalia, non autem personalia, secundùm aliquos ex *l. 3. C. de mun. patrim. lib. 10. Plot. in l. si quando n. 27. vers. turmæ equorum, C. vnde vi, Mauson. de caus. exec. ampl. 29. num. 103.* & onera realia dici autumat

mat *Consil.Rocc.de offic.rub.*10.*n.*79. & à lege introducta, non à Principe, vnde munera hæc, canonicæ præstationes dicuntur, secundùm *Auth.*nostrum hìc *nu.*21. *&* 22. & nos declarauimus in *annot.ad qu.*6.*&* 7. *§.*2. *de immunit.*

4 Nihil vltra hospitium militibus deberi, nec à spontè dantibus, nec ligna, oleum, sal, & alia similia exculenta, quæ sub nomine *Salgami* continentur, recipere posse, adeò indubitati iuris est, vt nec consuetudo in contrarium sit approbanda, *cit.Rocc.ibid. nu.*80. & in Regno ex *Reg.Pragm.*sancitur, nihil dandum gratis militi pro alimentis, excepta domo, quam non licet Vniuersitati inde mutare, quod etiam de iure communi statuitur, in *l.* 1. *C. de Metat.& Epidem.lib.*12.

5 Tenentur tamen Vniuersitates dare paleam, lectum, & stallagia soluto modico pretio taxato, secundùm *Auth.* nostrum hìc, & Ciues obligantur deferre paleam, & fœnum, domum vsq; militũ, *l.non videtur, C.de mun. patrim.* & ex alijs, & ex *prag.*3.*§.*20.*cit.de milit.* *Rocc.d.loc.n.*82.*Reg.Rouit.sup.d.pragm.* 3.*n.*8.*de militib.* Excipiuntur verò modica, quæ in Regno ex antiqua cõsuetudine militibus præstari, est consuetum, quæ etiam in foro poli recipi posse, *Auth.*noster hìc *n.*11.*&* 12. fundat; Omnia quoque necessaria subministranda militibus sunt, iusto pretio mediante, & quando deficit illis pecunia, Vniuersitas subministrare tenetur, recuperandam posteà à R. Curia, quod ex iure communi, & *ead.pragm.*3.*§.*22. in praxi obseruari fundat *cit.Rocc.d.loc.* *n.*83.*Rouit.d.loc.n.*10.

6 Non tamen illis permittendum, vt hospitẽtur ad indiscretionem, rusticos opprimendo, estò stipendium illis non soluatur, non iuuante Capitanei, vel Principis dissimulatione, *Auth.* noster hìc *n.*13.*&* 14. Et probatur ex *l. milites, C.locat.* cum non possint grauare etiã populos vicinos in hospitijs, quod tamen limitatur, si pro se, & equis non inueniant victualia iusto pretio, vnde eo casu, si excedunt, à pœna eos excusari, & ad emendam damni tantùm teneri, post alios fund.it *cit.Rocc. d.loc.* *num.*85. dicens, posse eos recipere victualia à Prouincialibus, si rustici fuerint ad vendendum tenaces, aut illis deficeret pecunia, non tamen illos excusari à peccato, & restitutione post *Bouadill.*& *Reg.Rouit.ibid.cit.*& videnda nostra annotatio ad *cit. quæst.*7. *§.*2.

7 Ipsumq; hospitij onus ad tẽpus adeò esse, vt si milites sint perpetuò aliquo in loco destinati, soluere debeant pro habitatione, secundùm decisionem R.Cam.per *Dom. Reg.*nostrum *n.*16. *&* 17. contrà Fiscum traditam.

8 Omnibus verò ipsum recipiendi milites onus à lege, licet ordinatum dicatur, ità quod nemo ab illo excusetur, estò priuilegiatus sit, nam priuilegium personæ non eximit rem, tantò magis, quia non à Principe, sed à lege onus hoc introductũ est, & inde exemptiones à predicto onere cõtra leges, & Principũ constitutiones concessę dicerentur, *Author* noster hìc à *n.*19. *ad* 23. Nihilominùs multæ sunt personæ, atq; loci à tali onere exempti, de quibus *Auth.*noster hìc *n.* 24. nempè Ecclesiastici, & alij *n.* 25. de quibus latè suprà annotauimus ad *cit.q.*6.*et* 7.*per tot.* *§.*2.

9 Inter quos præcipui sunt Barones in hoc Regno, qui tanquàm milites exempti sunt, idq; pluribus ex rationibus fundat *Præs.Mut. Surg* in *annot. ad M.Anton. Surg.* à *fol.*575. *ad seqq.* vbi *fol.*404.*vers.sexto*, ex eadem ratione præcedenter dicta confirmat, vtpotè quod ipsi Barones, tanquàm milites, non solùm sint ipsi exempti, sed etiam pro eorum proprio Castro, siuè etiam Terra, aut feudo, & vide *Arrest.*542. apud *R.de Marin.*

10 Et exinde consuetudine potiùs, quã iure in Regno introductum est, Barones posse eligere vnam ex Terris ipsorum, illamq; pro propria habitatione reseruare, vnde Cameram illam reseruatam vocant, eamq; ab onere hospitãdi exẽptam esse constat, *Auth.*noster hìc *nu.* 26. *&* 27. cuius Cameræ reseruatæ originem exponunt *cit.Mut.Surg.* *d.loc.*

d.loc.fol.375. Capiblanc. de Baron. in prag.8. p.3. à n. 168. rationesq; plurimas, in quibus fundatur talis Baronũ facultas eligendi sibi ipsis Terram, aut Ciuitatem propriã pro Camera reseruata, latè tradit idem *Surgens ibid. in fol. seqq.* inter quas decimam numerat, quod cum Vasalli teneantur hospitari suos Barones, tanquam milites, omni iure consonum sit, illos ab aliorum militum hospitio esse immunes, ne duplici onere grauentur *Capiblanc. d. loc. n.176.* Et licet idem *Surgen. fol.393. & 394.* latè fundet, huiusmodi Cameras reseruatas semper odisse Reges, & ità consuluisse Regium Fiscum, ac debere intelligi de Camera tantùm Palatij Baronalis, non verò extendi ad Vasallos, contrarium tamen posteà concludere videtur. Quæ tamen hospitatio
11 Baronibus non debetur, quando visitant eorum Terras, nisi priuilegium habeant, quo etiam moderatè vti debent; cum hoc soli Regi competat, post alios *Tasson. de antef. vers.3. obseru. 4. n.189. & 190.*

12 Ex priuilegijs verò ijsdem Baronibus à Regibus concessis, eandem facultatem elargitam legimus in *Cap.32. Regis Cathol. fol.61. in Cap. & Priuileg. Neap. & in cap.8. fol.66. cap.4. Cæs. Maiest. fol. 124.* quorum meminit *Auth.* noster hic, & plura alia adducit post *cit. Surgent. Reg. Rouit. in pragm.3. de Milit. n.12.* Ex quibus ipsę Cameræ reseruatæ per transitum tantùm hospitari tenentur per vnum diem, ac noctem Pro-Regis mandato præcedente, proùt fuit obseruari mandatum, ac expeditæ fuerunt Reg. Prouisiones ab Illustr. D. Petro de Toleto in anno 1540. sub data vlt. Nouembris, mandantes obseruantiam dictæ immunitatis iuxtà formam dictorum Capitulorum, & listam de prædictis Cameris reseruatis dandam per Regium Scribam Portionis, & ità fuisse inde obseruatum memorat *Auth.* noster hic *n.27.28. & 29.* quem refert *cit. Capiblanc. d. loc. num.176.* vbi *n.180.* ad limitationem tradit, multo-
13 tiès non facto Baronis, sed Principis ex vrgenti causa, non obstante quauis Camera reseruata mittuntur militum cohortes, quod tunc hospitari teneantur, quia cum hac conditione talis à Principe Baronibus concessa censetur authoritas; causa enim præcisæ necessitatis, semper præsumitur excepta, idem *Capibl. ibid.* nam si prætèr necessitatem patiantur Barones, hospitari Terras sibi reseruatas, Vasalli grauantur, *Nouar. de grauam. Vasall. 2. tom. grauam. 144. per tot.*

14 Pro Camera verò reseruata concedenda licitum esse Baronibus exigere pecuniam à Vasallis pro Terris, quas eligunt in Cameras reseruatas, *Vrsill. ad Afflict. decis.101.* vbi ità iudicatum refert, & post alios *Mastrill. de magistr. lib.3. cap.10. n.193. Reg. Rouit. in pragm. 5. §.19. num.39. de admin. Vniu.* Et qualitèr id possit fieri ab Vniuersitate, scilicèt pro dicta Camera reseruata Baroni quantitas aliqua promitti, siuè donari, exponit *Capiblanc. cit. loc. à nu. 167.* Et quod passim Collaterale Cõs.
15 super talibus Vniuersitatum prouisionibus vsq; ad summam carolen. 5. pro quolibet foculario, & non vltrà concedit assensum, testantur Reg. *de Marin. lib.1. resol.341. n.1.* & *Laganar. in addit. ad* Reg. Rouit. *super prag.3. de Militib. litt. A. fol.439.* & nũ cogi possint à Baronibus Vniuersitates ad aliquid illis pro Camera reseruata donandum, & an Vniuersitas posit recusare, ne Baro ipsam nominet in Cameram reseruatam, idem *de Marin. d.l. num.2. & seqq.*

16 Istæ rursùs Cameræ reseruatæ quãuis gaudeant immunitate hospitationis actualis, & sint etiam immunes à solutione granorum 23. & vnius quarti pro tribus partibus gran.31. quæ pro quolibet foculari soluunt Vniuersitates Regni Regiæ Curiæ pro Præsidijs fixis, secundùm *Laganar. cit. loc.* Non tamen gaudere debent immunitate contribuendi in pecunijs illis oppidis, à quibus actualitèr hospitantur, quidquid disputauerit *Thesaur. qu. for.93.* & dubitauerit *Mut. Surg. in d. Addit. fol. 406.*

406. *vers. Octauò*, ac etiam post *Thor. in comp. dec. par. 1. ver. immunitas hospitandi*, *Capan. de iure adohæ quæst. 15. num. 16.* imò & in publicis Comitijs Regni huius, estò fuerit hoc pluries supplicatum, S. M. nunquàm annuit, sed fuit sempèr denegatum, vt *in gratijs Cęs. Maiest. in anno 1533. cap. 4. fol. 124. in Priuil. & Cap. Neap.* estò contrarium senserit *Reg de Pont. de potest. Proreg. tit. de prouis. fieri solit. §. 6. num. 19.* proùt aduertit post *R. Rouit. in d pragm. 3. de Milit. n. 14. Consil. Rocc. de offic. rub. 10. num. 89.* Quod iàm decisum fuit per generale decretum Reg. Cam. sub die 24. Ian. 1589. vt non sint à contributione immunes, ex *Arrest. 466.* in cuius calce *Reg. de Marin.* rationem affert, quare contrarium fuit decisum, pro Vniuersitate *S. Ioannis Rotũdorum* contrà Ciuitatem *Sypontinam.*

17 Similitèr ipsi Barones secundùm eorundem qualitatem, non solùm vnam, sed duas, & tres Terras reseruare possunt pro Cameris reseruatis, *Auth.* noster hìc *n. 30. & 32.* cuius verba transcribit *Reg. Tap. Iur. Regni lib. 6. tit. 30. in annot. ad cap. 24. fol. 357. 2. col.* ac etiam refert *Capiblanc. d. loc. nu. 176.* duas tamen Duces, & Principes, & vnam cæteri Titulati, & Barones, aduertit *Reg. de Ponte de pot. Pror. tit. 1. §. 6. nu. 17. & 18.* Imò noster *Author* hìc *nu. 32.* refert modum, qui practicatur circà licentiam impetrandam, ad hoc, vt posit Baro, siuè Titulatus nominare vnam, duas, aut plures Cameras reseruatas pro qualitate personæ, & familiæ, ab Excell. Prorege præuia informatione capienda, quod verè indigeat vna, duabus, vel pluribus, decernendum.

18 Idemq; procedere ait *Dom. Reg.* noster hìc *n. 31.* etiam si non habitent in dictis Terris, & extrà Regnum habeăt incolatum, ac ità in persona Ill. Ducis Suessæ, aliorumq; practicatum fuisse, traditq; etiam *Reg. de Ponte cit. §. 6. nu. 25. & 26.*

19 Notandum tamen est, quod adest Reg. Cam. Consultatio in anno 1571. expedita, vt *in Reg. Consult. Cur. 3. fol. 219.* in qua conclusum fuit, quod examinatis alijs *Consult.* ac partibus auditis per Reg. Cam. in Coll. Cons. cum voto *Dom. Reg. Salernitani* (dum *Dom. Reg. Reuerter.* qui feuda habebat, interuenire noluit) cõcederetur Baroni vna Terra pro Camera reseruata, aut plures præuia notitia danda, vt suprà, quæ censerentur immunes ab actuali hospitio, non verò à contributione, & quod Barones à Regno absentes, prædicta immunitate non gauderent, exceptis ijs, qui reperiebantur in seruitio Suæ C. Maiestatis, eiusq; sub iussu, & Ill. Magnus Admiratus (dictus nempè Ill. Dux Suessæ) vt vna tantùm Camera fruerentur.

20 Aduertendum etiam est, posse Barones has Cameras reuocare, quando alias haberent Terras, & de vna in aliam mutare Cameram non prohiberi, vt quælibet ex beneficio Baronum commodum sentiat, secùs quando vnã Terram habet in Cameram reseruatã, vt testatur *Mastrill. de magistr. lib. 3. cap. 10. num. 194.* vbi ità R. Cam. seruare refert, quod tamen, quoad primam conclusionem non simplicitèr admittendum, sed denegandum est hoc ius reuocandi Baroni, quando recepta pecunia Cameram reseruatam concessit, tùm quia eo casu priuilegium transit in contractum ob pecuniam receptam, tùm etiam quia Terra effecta Camera habet immunitatem à Rege non à Barone; imò, quia Barones Regni ad instàr particularium, & ad paria cum Vasallis iudicãtur, inde ad d. obseruãtiam tenentur, tantò magis, dùm Princeps quoque Superiorem recognoscens id facere non potest, nisi restituto pretio, vt ex *Belluga in Spec. Princ. rub. 9. n. 28.* & alijs allegatis pro Vniuersitate Galatulæ, contrà Ducem Acheruntiæ, fundauit *Camill. de Laratha cons. 35. per tot.*

21 Vtrùm autem vendita Terra à Barone in Cameram reseruatam electa, an adhuc remaneat exempta ab hospitatione, affirmat *Reg. Rouit. in d prag. 3.* de

de milit. num. 13. modò vendens non habeat aliam Terram, quod latè examinat *Io: Maria Nouar. qu. for. p.* 1. *qu.* 84. *per tot.* Et *Capiblanc.* durum videri dicit, successorem obligari ad illam in Cameram ad alterius votum, atq; beneficium retinendam, se remittendo ad tradita per eundem *Rouit. in pragm.* 1. ex *n.* 16. *de priuil.* an mutata Baronis persona, concessa ei per Vniuersitatem expirent, & alia ad materiam, videnda apud *Reg. de Pont. tit. de prouis. fieri sol.* §. 6. *ex n.* 17. monet idem *Capiblanc. in d. pragm.* 8. *par.* 3. *n.* 183.

22 Prætereà, an eadem immunitas ob Cameram reseruatam, extendatur, & competat etiam Casalibus Terræ reseruatæ, affirmatiuam, & esse securiorem opinionem fundat *Lagan. d. loc.* vbi etiam quærit *circà fin. addit.* an Baro
23 teneatur soluere releuium Reg. Curiæ de eo, quod sibi datur ab Vniuersitate pro nominatione in Cameram reseruatam, remittens se allegationibus *Dom. Pomponij Magaldi*, quem meritò pro doctissimo I.C. & ob vitæ probitatem laudat, quas allegationes transcripsit *Capan. de iur. releu. p.* 2. *qu.* 2. vbi *in fine* pro Fisco concludere videtur.

24 Subfeudatarios nihilominùs, qui habent Terras immediatè à Barone, hac immunitate Cameræ non gaudere decisum refert per Reg. Cam. *Dom. Reg.* noster hìc *nu.* 23. cuius verba trãscripsit *Reg. de Marin. resol. lib.* 1. *c.* 341. *n.* 13. Itemquè Episcopum, siuè Capi-
25 tulum alicuius Terræ Baronem, neq; hac immunitate Cameræ reseruatæ gaudere, à cessante ratione ipsius, cum sit concessum proptèr honestatem mulierum, & ità decisum per R. Cam. sub die 23. Decemb. 1573. refert *Dom. Reg.* noster hìc *n.* 34. & 35. quem sequuntur *cit. Tasson. n.* 60. *R. de Marin. ibid.* vbi in *anteced. n.* 9. & *seqq.* fundat, Cõductorẽ
26 ad vitam vnius Terræ posse eam nominare in Cameram reseruatam, quia sicut locatio ad longum tempus dicitur perpetua, sic etiam locatio ad vitam *ibid. n.* 10. & 11.

27 Tandèm prætereundum non est, ad præsens hoc nostro in Regno prædictas Cameras reseruatas respectu Vniuersitatum, & Vasallorum esse indubitantèr voluntarias, vt Barones non possint cogere Vasallos ad accipiendum Cameras reseruatas, & soluendas pecunias pro ipsis ex ordinibus emanatis tempore peruigilis quidem, ac rectissimi gubernij hoc in Regno *Excell. Comitis de Oñatte*, qui etiam constituit modos eligendi milites, exemptiones, & priuilegia ipsorum, & in quibus delictis priuilegijs fori potiantur, & Vniuersitates, quæ illis præstare debeant, vt in *pragm.* edita 3. Iunij. 1652. quæ est 20. *in tit. de Milit.* proùt aduertit *Consil. Rocc. de Offic. d. rub.* 10. *num.* 90. & 91. latè *D. Cons. Petra tom.* 3. *super Rit.* 273. *à n.* 182.

AD QVÆST. VNICAM.

Quando Rex huius Regni possit exigere seruitia à Baronibus pro seruitio alterius Regni.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Rex, an possit exigere seruitia ab aliquo Regno pro seruitio alterius? Referuntur in contrarium argumenta, & negatiuè concluditur iuxtà hanc decis. *laudatam à* R. Constantio *à n.* 1. *ad* 10. *quod declaratur inferiùs à n.* 25. 30. & *seqq.*

Regna plura, quibus Augustiss. Rex noster dominatur, an diuersa censeantur Patrimonia, & Hispaniæ aggregata dicantur nu. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.

Leges Hispaniæ dominantis, an obseruari debeant in hoc Regno, vel in alijs subditis n. 6. & 7.

Matritum, vbi Curia Regia residet, communis Patria censetur huius magnæ Monarchiæ, ibiq; conueniri potest quilibet subditus n. 8.

Auocatio causarum à Tribunalibus huius Regni Neap. non potest fieri ex gratia num. 9.

Vasal-

1 Controuersiæ huius specimen, post *Dom.Reg.*nostrum pro Fisco doctissimè examinauit *Dom.Reg.Constant. ad 11.lib.C.in l.vn. tit.de Classic. n.155. & seqq.* dùm pro Fisco multa retulit argumenta; primum, nempè Regem nostrum Inuictissimum, vnum esse Principem totius huius Monarchiæ, siuè Imperij, quod vnicum corpus constituit, gratia solùm commodioris exactionis diuisum, ex qua separatio non inducitur ex *l.Caius, §.Titius, de leg.1.* Vnde vnicam esse Dom. Regis nostri classem, diuersis tamen stationibus cōsiderandam, quia varijs in locis decet Principem esse instructum, proùt videmus, & in locis fœderatis, puta in Ciuitate Ianuæ classem habere, & sic videtur ad id conferre *d.l. vnic.* dùm ibi Classes, in diuersis licet Prouincijs maneant, Comiti tamen Orientis subsunt, & illa, quæ est vnius Prouinciæ pro tuitione alterius deseruit.

2 Secundum, quia quemadmodùm Vasallus seruire extrà Regnum tenetur, quando bellum indicitur pro ipsius Regni, vel aliorum Regnorum ipsius Principis tuitione, imò & tunc contribuere nos omnes Vasalli tenemur, quoniam sub imperio Potentissimi, & Pientissimi nostri maximi Monarchæ feliciter subijcimur, quia ille non potest, nec iustè faceret, si alia desereret, quin periculo nos hostium exponeret, vt post *Gabr. Vasquez, Turrian. P. Dian. Castill. & Cutell.* fundat etiam *Excell. Dom. D.Christoph. Crespi de Valdaur.par.1.obs.34. nu.26.* subnectens, quia omnium interest Monarchiam conseruari,& cuiusq; Prouinciæ vtilitas in vniuersali Monarchiæ vtilitate inclusa est, cum faciliùs potentiore sub Rege iustitia, & pax substineatur, vt metu solo hostes fugiant, ex *Thom. del Bene in tract. de Parlament. dub. 4.*

3 Ex quibus pro Fisco concludi posset, ex *eod. Reg.Constant.* ità etiam Vasallos huius Regni teneri ad præstandam patientiam, vt ligna gratis in suis nemoribus abscindantur pro Triremibus, licet non huius Regni, sed pro cæteris eiusdem Clementissimi nostri Principis, ac eius Monarchiæ defensione, nam isti casus, in seruitiorum, & obsequiorum exhibitione parificantur, *Constant. ibid.*

4 Tertium, quia ius seruitutis extenditur etiam ad futura, & quando non est limitatum, debetur etiam pro augmento, & promissio coquendi panem, vel frumentū molendi alicui, & familiæ suæ facta, extenditur quoque aucta familia, & promissio quoque vt abscindere quis valeat pro se,& filijs suis vltrà filios natos tempore obligationis, extenditur quoque ad posteà pro-

 crea-

creatos, vt post *Capoll.* qui alios refert *in tract. de seruit. verb præd. n. 5. cit. Constant. num. 157. & 158.* & Nos *suprà ad quæst. 1. §. 2.*

5 Quartum deniquè addit argumentum, quia iura regalia vnius Regni ad alias Prouincias acquisitas, & additas extenduntur ex *Arnulph. Ruzæo de regal. in 16. priuil. in fin.*

6 Et licet hoc Regnum, Hispanicæ Monarchiæ adiectũ, nõ quidem accessoriè, sed principalitèr videatur, retinendo propriũ nomen, & antiquam dignitatẽ, ac omnia iura, quæ ante vnionem habebat, imò tanquàm Rex Neapolis, legitimo iure Rex Hierusalem appellatur: quo casu iuxtà celebrem distinctionem *Bart. in l. si conuenerit, §. si nuda, D. de pign. act.* quam amplectitur *Franc. de Clapper. in centur. caus. fisc. causa 1. quæst. vnic.* Prouincia nõ subijcitur legibus, aut Consuetudinibus Regni, cui accedit; Vnde leges Hispanicas non posse applicari in Tribunalibus huius Regni dixit *Reg. Rouit. in pragm. 4. n. 16. de dilation.*

7 Attamen deficientibus proprijs Statutis, primò ad Ius Regni, siuè Ciuitatis dominantis, deindè verò ad Ius Ciuile Romanorum recurrendum est, & sic leges, siuè Consuetudines Ciuitatis dominantis priùs seruari debent in Ciuitatibus subditis, ex *textu in §. fin. Instit. de satisdat.* ibi: *Quam formam non solùm in hac Regia Vrbe, sed etiam in omnibus nostris Prouincijs obtinere censemus, cum necesse sit, omnes Prouincias, Caput omnium nostrarum Ciuitatum, idest hanc Regiam Vrbem, eiusq; obseruantiam sequi;* Et ex *l. de quibus, D. de legib.* ibi: *Tunc ius, quo Roma vtitur, seruari oportet;* & post *Roman. cons. 218. & 222. Corn. cons. 151. vol. 3.* & alios latè probat *Frãcisc. Guerra in cons. vnico decisiuo*, vbi examinat, *an deficiente Statuto, vel speciali consuetudine alicuius Ciuitatis, ad statuta Ciuitatis dominantis, vel ad Ius Ciuile Rom. in causarum decisione sit recurrendum.*

8 Apud Nos etiam Curia Augustissimi nostri Regis, *Matritum* scilicet, vbi Princeps noster, & Dominus residet, communis patria censetur, huius Magnæ Monarchiæ caput, itá vt ibi quilibet subditus possit conueniri ex *l. 4. tit. 3. p. 3.* vnde Aragonia, Neapolis, Sicilia, Mediolanum, & ferè omnes nationes, quæ sub Orbe Hispano sunt, licet suis Consuetudinibus, & legibus regantur, non tamen sui Reg s Curiam declinare valent, vt neruosè contrà *Pereyr. decis. 2.* fundat *D. Franc. de Amaya in comment. ad lib. 10. Cod. tit. de incolis, l. Ciues à n. 89. ad 97.* & Nos dice-

9 mus infrà ad *§. 8. de Ciuilitate*; licet quoad Regnum hoc Neap. Rex concesserit gratiam, ne causæ auocentur à Tribunalibus simplicitèr, vt videre est in *Cap. & Priuil. Neap.* not. per *R. Tapia decis. 1. Supr. Ital. Sen.* & latè examinat *D. Cons. Altim. lib. 1. de nullitatib. rubr. 9. quæst. 29. per tot.*

10 Similitèr idem *Reg. Constant.* vt *Authoris* nostri relatam R. Cam. decisionem contrà Fiscum pronunciatam ex omni parte iustissimam defenderet, rationes decidendi peritissimè retulit; Et quidem Regna hæc Siciliæ, Prouinciasq; esse separatas, & vnam alteri non esse vnitam, neq; annexam, & propterea leges, mores, ac iura regalia vnius ad alia non extendi, ex doctrina *Gulielm. de Cun.* & aliorum *præcit.* & *Arnulphum Ruz.* loqui in Prouincijs vnitis, idq; etiam quia Regna, quando diuerso titulo sunt quæsita, diuerso iure censeri debent, Regnumq; istud, li-

11 cet sub eadem Augustiss. Corona, & felicissimo dominio, non tamen dici potest Regno Hispaniarum aggregatum, nec cum eo vnitum, secundùm *Auth.* nostrum hìc *n. 3. & 4.* quod in specie confirmauit ex *Accurs. in l. 3. D. de Off. Præsid.* dùm voluit, Regem An-

12 gliæ non posse Vasconibus seruitia, nisi in Vasconia imperare, nec ius dicere Vasallis vnius Prouinciæ in alia, estò id posset per Iudices à se in Prouincia delegatos, vt ex *Franc. Marc. dec. 341.* monet *cit. Reg. Constant. ibid.* Quod tamen impugnat *Balzaran.* recensitus per *Larath. in theatr. feud. p. 12.* di-

dilut.13.num.3. dùm ait, malè dicere Vascones, se non teneri sub Rege militare, nisi sit in Vasconia, & extrà esse priuatum, non Regem, *quod* (inquit) *si Galli dicerent, priuarentur feudis suis*, intellige tempore, quo Vascones Angliam tenuerunt.

13 Et de Prorege duarum Prouinciarum, quod homines vnius Prouinciæ ad aliam reuocare non possit ex *Capyc. & Camer.ibid. cit.Constant.* vnde sentẽtia in homines alterius Prouinciæ, ab alia Audientia prolata, redditur nulla, *Besold.de nullitat.nu.85.fascic.* 4. sicut

14 Rex Apuliæ, qui in alijs Prouincijs huius Regni est Comes, non iudicat vti Rex, & Galliæ Rex, dùm olim erat Mediolani Dominus, non poterat exercere iurisdictionem, nisi assistens in territorijs Mediolani, nam iurisdictio etiam, quæ personæ cohæret, non

15 egreditur Territorium, & licet Rex noster habeat diuersa Regna, stante destinatione per eum facta, diuersa dicuntur Patrimonia, & vnum nihil commune habet cum alio, & habentur ac si essent diuersarum personarum, vt admonet *Auth.* noster hìc *à n.6. ad 9.*

16 Et ideò ius, quod Fiscus habet, lignamina in hoc Regno pro eiusdem Triremibus incidendi, nequit extendi ad alias alterius Regni huic non vniti Triremes; Proùt etiã seruitus pro certa parte fundi constituta, non debetur pro alijs, licet sint eiusdem Domini, cum videatur limitatè concessa, neque concessionis tempore de alijs cogitatum ex *l.ex meo, D. de seruit. rust. præd. & l.qui cum tutoribus, D.de transact.*

17 Quas ob rationes contrà Fiscum decisionem refert sub die 11. Ianuarij 1577. quam fuisse de mense Apr. eiusdem anni, consulto Rege nostro, suo rescripto comprobatam; Fuisseq; etiam idem in anno 1565. decisum, memorat *Auth.* noster hìc, exceptam tamen fuisse Regiam Triremem, quam *Regalem* vocant, vt in illa construenda possint gratis abscindi ligna in hoc Regno, quia Caput est omnium Classiũ, eiq; aliæ omnes obediunt, *cit. Constãt. ibid. n.164.* addendo, contra Fiscum respondendum esse, etiam si triremes in hoc Regno construantur, destinatæ tamen sint pro alijs Regnis, quoniam destinationis locus attenditur, ex *l. cætera, §.sed si separauerit, D.de leg.1. Author* noster hìc *n.14.*

18 Annotandum tamen est, Regem posse à Vasallis lignamina recipere pro construendis triremibus, soluto tamen iusto pretio, *Author* noster hìc *nu. 11.* quem refert *Capan. de Iure adoh. qu.17.n.24.in fin.* Et sic etiam pro noua militia dicta *del Battaglione*, pro rhemigantibus dictis *Bonauoglia*, & fodiatoribus, vulgò appellatis *guastatori*, cogi eos posse tẽpore necessitatis ad illos exhibendos mediante salario, dũmodò non sint bifulci, & alij vacantes agriculturæ, tradit *Reg. de Ponte de potest. Pror. tit.4.§.1.n.49. & 50.*

19 Præterea Fiscus pro bonis, munitionibus, pice, & ferro, quæ transmittuntur extrà Regnum pro Castro, & Præsidio, debet soluere tertiariam, secundùm *decis.* hìc *n.18.* ab *Auth.* nostro relatam, quia Fiscus, licet sit immunis, intelligi debet in hoc Regno, & non pro bonis, quæ à Fisco emuntur per extrà Regnum, & sic Dohanæ drictus deberi pro bonis, quæ dantur pro vsu Triremium Siciliæ in eadem R. Cam. refert decisum *D.Regens* hìc *nu. 19. & 20.* vbi *n.21.* id facta *Consultatione* Augustiss. Regi nostro per rescriptum cõfirmatum meminit, ac etiam *n.16.* exẽplum affert, triremes hujus Regni in Ciuitate Messanæ soluere tractam pro biscocto, quod ab illo portu extrahunt.

20 Animaduertẽdum est insupèr, quod Fiscus ab omnium vectigalium præstationibus immunis est, *l.locatio*, aliàs *licitatio, §.Fiscus, D. de public. & vectig. l.vniuersi 5.C. de vectig. & comm ss.* Sed quæritur, an etiam pro rebus, quæ pro exercitu comparantur, eadem gaudeat immunitate; *Res exercitui paratas præstationi vectigalium subijci, non placuit* Paulo I.C. in *d.l.locatio §.res;* & ità obseruari fatentur post alios *Bursat. cons.*

335.vol.3. Peregrin. de Iure Fisci lib.6. tit.5.à num.23.Larrea alleg.fisc.54. nu. 4.& 5.

21 Vnde pro aliquibus bonis immissis, pro seruitio Regiarum triremium huius Regni,per R.Cam.in R.Coll. Consilio fuit decisum pro Regij Fisci immunitate, ex quo erant bona exercitui parata, licet in ea gabella fideliss. Ciuitatis, cautum esset, vt nemo ab hoc onere esset exemptus, teste *R. Reuerter. decis.*548. tradens etiam in fine, pro omnibus victualibus emptis pro seruitio Regiarum triremium, nũquàm fuisse Vectigal solutum: vbi *Reg. de Marin. in obs. à n.2. ad 5.* refert fuisse decisum in R. Cam. sub die 30. Aug.

22 1657. vt Fiscus pro bonis confiscatis cuiusdam rebellis, minimè directus, & sic ius fundici soluere teneretur, quæ determinatio legitur quoque in eiusdem *Arrest.*682. Et immunem esse à

23 gabella pro segetum emptione in substentando Equitatu, & pro quantitatibus solutis restitutionem Fisco competere, acerrimè defendit *D. Reg. Marcell. Marcian.iunior in operib. posthumis in Excerpt.fiscal. exercit. cap.*14. Ac vinum emptum in Ciuitate Castri maris pro Regiarum triremium vsu, extrahi posse à diricttibus immune, adsunt *literæ Reg.Cam.sub die* 4.*Febr.*1520. *in Reg.literar.partium fol.*273.

24 Ad hæc videndæ sunt Reg.Cameræ Consultationes, quarum vnam refert *Auth.* noster hic; Et alia est in *Regest. Cõsultar. Curiæ 7.fol.*421.Alia verò in *Reg.Consult. Cur.2.fol.* 233. recensita etiam in alia Consultatione in *Reg. Consult.Cur 3.fol.*204.*anni* 1571. vbi agitur, an Genuensium Triremes sint immunes; Alia deniq; expedita sub die 29.Nouembris 1570. *in Reg. Consult. Cur. 3.fol.* 260. vbi latè circà obseruantiam prædictæ immunitatis,plures distinguuntur Triremium species, illæ nempè S.Cath. Maiestatis, triremes particularium ad eiusdem Seren. Regis mercedem viuentes, Triremes Religionis, Triremes particularium, qui soliti sunt Catholico Regi in aliqua expeditione seruire, ac Triremes deniquè confœderatorum,quæ tamèn nec ad mercedem Regis, nec pro eiusdem seruitio viuunt.

25 Rursùs, quia *Auth.* noster *num.* 10. concludit, Barones huius Regni, qui ad seruitia pro eorum feudis tenentur, non obligari extrà Regnum;Ad eãdem conclusionem annotandum censemus, non simplicitèr illam sic admittendam, cum ex pluribus rationibus, ac doctrinis *Andr. Kobl in tract.de seruit.feud.p. 5. de loco seruitiorum feudalium, quò exhibenda sint*, probet, quod Vasalli extrà ditionem Domini seruire teneãtur à *n.*10. & 11. etiam si pro vindicãda sua, suorumq; iniuria bellum Dominus gerat extrà ditionem suam *nu.* 12. vel Dominus consultius iudicet vltrà fines progredi, hostemq; adoriri *n.*13. vel tuendarum possessionum alibi sitarum gratia ducat Vasallos extrà ditionem *n.*14.Vel si Dominus tendat cum Imperatore ad expeditionem publicam, licet locus remotus sit *nu.*15. & 16. Aut si feudum, quod habet, extrà Domini territorium sit, quo loco Dominus indiget, seruire tenetur *nu.* 17. Et quid pro acquirendis extrà ditionem possessionibus, an seruire teneantur, distinguit *ibid.n.* 14. & 20. in Terram tamen propinquam,estò vix ei iure debitam tenens,affirmat *nu.* 21. & si remota sit, & iure debeatur, ad illam acquirendam Vasallum auxilium ferre debere *n.*22. limitat tamen, non teneri extrà, si intrà ditionem, in qua degit Vasallus, bellum sit, Dominum sequi, quod restringit *n.*24. idq; arbitrio Iudicis committi *n.*25. item limitat, si alterius ditionis Vasalli sufficiẽt pro auxilio *n.*26. similitèr si bellum sit procuratum, vel simulatum *n.*27.& tãdem *n.* 28. Dominum vagabundum, siuè hinc inde aberrantem sequi non teneri Vasallum.

26 Sequi autem debet Dominum extrà Territorium, Domini expensis,etiã vltrà mare pro Regni, aut dominij sui tuitione, iniuriam suam, vel suorum vindicando, vt post *Isern. Afflict.* & alios

alios firmat *Camill. Larath. in theatr. feud.par.12.diluc.13.* vbi *in fin.* ità practicari in hoc Regno testatur; Et in facto, etiam pro associanda Sereniss. Regis filia seruatum, tempore discessus ab hac Ciuitate Sereniss. D. Mariæ de Austria Reginæ Hungariæ, refert *Frãcisc. Rummi ad Afflict. de iure prothom. ad vers.sed iuxtà hoc quærit num. 8.fol. 120.* & post alios firmant *R. de Curte in diuers.feud.fol.mihi 41.num.45. Bilocta conclus.feud.92. Consil.de Georg. repet feud.cap.57.num.14. Reg.de Ponte de potest.Proreg.tit.de regal.impos.4.§.1. num.47. Consil.Rocc.to.1.resp.49.n.16. & 17. Capan.de iur adoh.q.17.n.20.* de varijs autem rationibus, & distinctionibus, inter Vasallũ feudalẽ, aut iurisdictionis, post *Solorzan. tom.2. de Indiar. gubern. lib.2. cap. 23.* & alios videndus latè *Larrea tom.1.alleg.fiscal.62.per tot.*

27 in articulo, *an si Rex Hispaniæ ad bellum personalitèr procederet, & proficisceretur, teneantur Vasalli illum comitari, & cuius expensis.*

28 Quod eò fortius militat, ingruente bello ad vicina loca, cum eo casu, pro defensione proprij Regni, tutiùs sit occurrere, quàm euentum rei expectare, ex *l.1. C. quand. liceat sine iud. se vind.* ex *c.Iulianus 94.11.qu.3.* ibi: *Producite aciem pro defensione Reipublicæ:* quodq; difficilè persuadere Regno, vt pecuniam contribuat ad bellum foris gerendum, neque enim facilè capit, quantum ad pacem domi conseruandam conducat, illud quamlongissimè arcere, ait *Didacus Saauedra in Idea Principis Christiano-politici symbol. 67. fol.573.§.illud.* Siquidem, *Paulo Iouio* teste, *plerumq; accidit, vt quæ Prouinciæ, pecuniæ parcendo, remota pericula contemnunt, incumbentibus demùm malis, desperato sæpè remedio, grauiora sentiant detrimenta:* Quo sanè medio, refert *Capiblanc.super pragm. 16. de Baron. c.89. num.20. tom.2.* defendi, vt sine Regni

29 præiudicio, posset Vniuersitatibus mãdari, vt eligere debuissent tot milites per focularia, & Mediolanum mitti potuissent, vbi bellum vigebat, ob suspicionem tunc inuasionis nostri Regni, licet posteà, illa causa cessante, milites electi à Regno non exierint.

30 Imò etiam proptèr bella, & sumptus, quos Rex substinet in alijs Regnis, donatiuum, siuè extraordinarium tributum iustè exigi potest, post alios *Afflict.decis.265. num.47. vers.tenetur, cum seq. P. Diana par.1. tract.3. resol.3. Del bene de Parlam. dub. 14. Bilocta d. conclus feud.92.num.2.3.& 4. Danza de pugna Doct.tit.1.de priuil.Baron.cap. 5.num.6.Cons.de Georgio d.cap.57.num. 40.& seq. R.Galeota controu.18. nu.17. lib.2. R.Sanfelic.in discept.vnica donatiui à nu. 29. post 1. tom.decis. Larrea alleg.fisc.61. tom.1.* vbi *nu. 26. & 29.* eò potiùs locum habere ait, si Galli aggressores fuerint, ac nostra Regna impeterent (quorum bellis maximè nunc agitamur) *Reg.Rouit.in consult.vn. de donatiuo post 1.tom.consil.* vbi *D.Consil. Altimar.in obs.à n.14. Cons. Rocc.de offic.rubr.17.§.5.de donatiu.nu.55.& seq. cit.Crespi d. obseru.34. n. 26.* Imò tunc adoham peti posse fundat *Capan.de Iure adohæ quæst.17. Quis enim* (inquit *P. Gabriel. Vasquez de restitut. c.6. dub. 1.num.7.& 8.*) *non magni faciat eam, qua fruitur, pacem? quis non vltrò Regi tributa offerat, vt pacem conseruet? Conseruatam augeat? Sed contrà fieri videmus, vt homines non perpendentes, ex alia verò parte considerantes nouam exactionem, & ægrè ferant, & contrà Regem obmurmurent, sine causa tamen, & iniustè.*

31 Habetur quoq; exemplum Scipionis Africani, qui compulit Siculos extrà Regnum pro adiuuando bello Reipublicæ Romanæ contrà Carthaginẽses, vt ex *Isernia* refert *Biloct. d.concl. 92.num.2.* Et ità obseruatum in anno 1625.testatur, *Tasson. de antefat. vers. 4.obs.3.num.19.20.& 21.* solitum nempè donatiuũ fuisse auctum in alijs ducat. biscentum mille, ex eo, quia Sereniss. Dux Sabaudiæ cum Gallorum auxilio Ciuitatem Ianuæ inuadere tentauit, quam ferè captam habebat in die Veneris, sed cum auxilio Inuictiss.

Regis

Regis nostri, & præcipuè huius Regni,
32 fuit liberata. Idq; tùm ratione protectionis, quam de ea Republica habet, tùm quia est Ianua, ex qua ad Italiam, & præcipuè ad nostrum Regnum aditus aperitur, tradente *Gapiblanco to.2. super Pragm.1.de Baron.cap.1.nu.9.* vbi etiam inquit, quod non potest dici, Regem de suo Ærario defendere Regna teneri, cum videamus quasi omnes suos introitus venditos, tot Terras demaniales, ac alia regia Iura, vt vix Regale Patrimonium in hoc Regno ordinarijs oneribus sit satis.

33 Et pluriès etiam id practicatum vigentibus bellis in Mediolanēsi Statu, pro donatiuo præstando per hoc Regnum tradit *Cons.Rocc. d. §.5. de donatiu.num.57.* cum Mediolanensis Ducatus sit nostri Regni antemuralis *R.Sanfel.cit.discept.vnic.pro donatiuo num.28.*

34 Quis enim adeò in silicem obduratus inueniri posset, qui tàm benigno nostro Regi, verè Pio, Catholico, mauìs Patri, quàm Principi, non fortunas tātùm, sed vitam non vellet offerre? tunc equidem nos subditi felicissimi credimur, cum pro Rege diuitias, ac sanguinem meremur effundere, vt veridicè loquitur *Dom. Antonius Agraz de Spuig Marchio Vniæ, in Diatriba de Donatiuo voluntario Politico, ad Carolum II. Hisp. Regem Cath. cap. 12.* sed nimiùm esset, si cuncta donatiua, quibus Neapolitana Ciuitas, & Regnum innatæ fidelitatis, ac amoris signa ostendit, diffusiùs prosequeremur, recensentq; *Mazzell.in descript.Regni Neap. lib.2.à fol.342. Tasson. de antes. d.vers. 3.obs.4. & Iul.Cæs.Capac. in suo libro* inscripto, *Il Forastiero, fol. 661.* Vnde obseruandum est, quod ab anno 1555. quo gloriosæ, ac immortalis memoriæ Augustiss. Imperator Carolus V. Regna Inuictiss. Regi Philippo II. eius filio resignauit, vsq; ad annum 1623. donatiua præstita summam efficiūt quinquaginta trium millionum, quindecim suprà septincentum mille, ac septincētum ducatorum: *Quod si merita Principis penderentur, vniuersæ, quas, vel natura porrigit, vel fortuna dispartitur, diuitiæ impares essent, & subditorum affectui quam maximè inferiores*, vti non inuenustè Præfectus ille *Symmachus*, cum Rom. Senatui presideret, præfatus est.

35 Non omnes tamen eodem modo, nec pari obligatione adstricti, & sic *cit. P.Dian.* limitat cōclusionem hanc, vbi obstant leges municipales, & ex *Reg.de Ponte d.tit.4.§.1. num. 4. & Thom. del Bene in tract.de Parlam. dub. 20.sect.2. num.2.* inquit: *Itàq; breuitèr dico, quod Rex si indiget, ad defendendum aliquod Regnum, debet grauare primò illud idem* Regnum: *Secundò, si illud non est potens, debet grauare* Regna, *quæ nè grauentur priuilegium non habent: Tertiò, si hæc ampliùs grauari non possunt defectu virium, licet forsan &* Regna, *quæ priuilegium babent, ne grauentur, grauare possit, propter ea, quæ in dubit.14. dicebam, debet tamen illa, si in feudum babet, grauare cum consensu directi Domini, saltem in casibus, in quibus directus Dominus illa grauari à principio non concessit;* quem refert, & sequitur peritissimus *Dom.Crespi de Valdaur.d.lib.1.obs.34.n. 27.* vbi *n.28.* ait, inspiciendam esse per gradus Principis necessitatem, & Vasalli obligationem: & ad hæc multas cōgessimus cōclusiones suprà in *annot. ad §.1.tit.de Collectis à n.35.36.& 44.*

36 Inspiciendum quoque est, ne quid donanti graue sit, & ne propriam defensionem deserere cogatur, cum ordinata caritas à se ipso incipiat, ex *l.Præses, C.de seruit. & aqua, l. inquisitio, C. de solut.* si Regnum nempè ipsum inuaderetur, vel constans de hoc timor adesset, & sic ait *cit.Kobl.de seruit.feud. par.5.num.23.* quod cum in ditione, in qua degunt Vasalli, bellum est, non tenentur Dominum extrà ditionem sequi, idque declarat *n. 24.* Vnde apposité *Seneca lib.2.de benef.cap.15.nunquàm in turpitudinem nostram reditura tribuamus; cum summa amicitiæ sit, amicum sibi æquare, vtriq; simùl consulendum: Dabo egenti, sed vt ipse non egeam, succurram perituro, sed vt ipse non pereā;*

Et

Et post *Io: Bertachin.* notandum asserit *Magerus de Aduocatia arm. cap.* 11. *nu.* 642. pro Ducissa Mediolani, quæ anno 1479. in bello Tusco, Florentinos, ad quorum defensionem deuincta erat, deseruit, propter bellum sibi motum in Lombardia à Ludouico Sfortia, & Roberto de Sãctoseuerino in agro Coronensi: Consonat illud *Tullij lib.* 9. *epist.fam.ad Dolabell. Tibi potiùs, quàm cuiuis sis amicus; nostræ enim vtilitates nobis omittendæ non sunt, alijq; tradendæ*; Idemq; notat *lib.3. de offic.* Et *in erat.in Vat. Nemo est tàm demens, tàmquè parùm de se cogitans, qui alienam vitam magis, quàm suam diligat.*

37 Licet apud eruditos disputetur, an etiam tradi in manus hostium possit Ciuis innocens, vt vitetur imminens Ciuitatis excidium, vicit tamen Reipublicæ gratia, *pro qua mori, & nos totos dare, & in qua omnia nostra ponere, & quasi consecrare debemus*, secundum eundem *Ciceron lib.2.de legib.* & videas *Solorzan. d.cap.*23. *num.*38. & *Hugon. Grotium lib.2. de Iure belli, & pacis cap.* 25.§.3.*Balthass.Gomez de Amescua de potest. in se ipsum lib.* 2.*cap.*2. vbi; *Pro Republ. quod periculum subire liceat.*

38 Non incongruè etiam hìc quæritur de Vasallis Baronum, an illi teneantur pro seruitijs, & negotijs extrà territorium? Et fuit decisum, quod sic, vt scilicèt, tàm intrà, quàm extrà territorium seruiant, soluto tamen pretio, inter *Marchionem Lauri*, & prædictum Vniuersitatem *Lauri, Nouar. in collect.* 2.*n.*11.*&* 12.*sup.pragm.*1. *de salar. eor. &c. Thor.in comp.dec.p.*1. *verb.Barones conducentes*; Et sal trium seruitioru m Vasallorum, licet sit taxatum *per prag.* 1.*de salar. eor.* duplicatum tamen fuit, per *pragm.*2.*eod tit.* vt aduertit *de Luca in obseru. ad Præs. de Franch decis.*526. *nu.*2. & Vasalli si mittendi essent Neapolim, v.g. pro asportatione frumenti, an possint consignare frumentum proprium Neap. existens, & ipsi Vasalli recipere frumentum Baronum in proprijs Terris, quod non possint cogi, decisum refert *Amendol. ibid.* & sequitur *Nouar.de grau Vasall.lib.*1. *grau.*91. &

39 alibi; Nõ tamen posse cogi Vasallũ ad seruiendum alteri cum eodem salario, fundat *Io: Angel.Pisanellus in comment. ad cit.Pragm.*1.*de salario &c.*

De Conuentione inter Regiam Curiam, & Regnum, quod vice generalis numerationis faciendæ in Regno pro eodem anno 1576. detur eidem Curiæ vnus millio.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

NVmeratio fumantium Regni, quo tempore fiat, & an sit in arbitrio Regis n.1.2.& 3.

Numeratio focublariorum ad euitandas expensas in anno 1576. *non fuit facta, sed transacta pro vno millione num.*4. *Quam conuentionem validam esse, firmatur n.*5.

*Barones habentes augmentum functionum fiscalium, an possint participare de solutione Regiæ Curiæ facienda, ne fiat numerato fumantium n.*6.

*Vniuersitates immunes à fiscalibus functionibus, an debeant pro rata contribuere in donatiuo conuento, ne fiat numeratio nu.*7. *& an immunitas cedat in damnum Fisci, vel Regni n.* 8.

Decisiones Dom. Regentis *in editione prætermissæ, hic transcribuntur à n.*9.

1 QVoniam fiscalium functionum impositio regulatur ab augmento, vel diminutione focublariorum, proindè temporibus statutis scilicèt iam anteà quolibet triennio, & postmodùm ab anno 1561.proptèr excessi-

cessiuas expensas euitandas singulis quindecim annis fieri de nouo totius Regni numerationem, obseruatũ fuit, & hoc ad releuamen pauperum, & ad Fisci etiam vtilitatem, vt vnusquisq; soluat, quod debet, & non grauetur, de quo in *l. 4. C. de cens. & censit. & peræquat.* & habetur expresse in *Cap. 7. nostræ Ciuitatis in Cap. concess. à Rege Alphonso I. Præs. Camill. de Curte in diuers. feud. §. redeundo igitur fol. 25. n. 25. & 26. Reg. de Ponte de potest. Pror. tit. 4. §. 2. n. 17. & §. 1. num. 15. & 16.* vbi tradit differentiam inter collectam, & tributum certę quantitatis in vniuersum,
2 in quo Regnum, seù Terræ taxantur, quæ integrè solui deberẽt, nulla habita ratione focularioruũ, quod procedit in donatiuis, quæ licet exigantur secũdùm taxam foculariorum, non habetur ratio diminutionis illorum, cum id solùm fiat ad faciliorem modum exigendi, *ibid. n. 14. 19. 20. 21. & 22.* ab ipsis fiscalibus functionibus, quæ à diminutione, & augmento ipsorum dependent, itá quod stante diminutione in numeratione, fiat in damnum Fisci alleuiatio, non obstante *Lucæ de Penn.* doctrina, de qua *Reg. de Pont. d. loc. à n. 2. ad 6. & n. 17.*

Et quia existente augmento in numeratione à pari Fisci lucro, quod plus cedere debet, cum ipsæ functiones fiscales à quolibet Ciue effectiuè soluãtur, dùm numeratio fit vniuscuiusq; Ciuis, & vnusquisq; taxatur ad rationem certam, nam non est taxatio facta singulis Terris in vniuersum, secundùm *cit. Reg. de Ponte d. loc. num. 8.*
3 Cumq; etiam verum sit, in arbitrio Regis esse, vel in breuiori tempore numerationem facere, vel in longius tempus protrahere, secundùm statùs Regni opportunitatem, vt declarat idem *de Curte d. loc. n. 26.*
4 Quãobrẽ instãte Fisco in anno 1575. fieri numerationem, habito respectu ad multas expensas, quæ per Curiam in ea fieri solent, & ad damna, quæ Vniuersitates patiũtur ex accessu Numeratorum ad Terras, & ad expensas, quas erogant pro assistentia eorum hominum in hac Ciuitate pro deductionibus, & principalitèr, ex quo R. Cam. Tribunal causarum expeditioni, computorũq; discussioni iuxtà peruigilem modum operam nauare non poterat, visum fuit acceptare oblationẽ à Regno factam vnius millionis soluendi per Vniuersitates in duobus annis, & hoc fuit etiam per viam transactionis pro augmento foculariorum, quod potuisset resultare, si numeratio facta fuisset, & sic fuit conuentio conclusa in anno 1576. inter Regem, & Regnũ, de qua *Author* noster hìc.

5 Et rectè dici potest, fuisse illam transactionem, siuè pactum, aut conuentionem inter Fiscum, & Regnicolas conclusa, cum transactum fuerit, tùm augmentum, quod à numeratione pro Fisco emanare poterat, tùm etiam diminutio, quæ pro Vniuersitatibus conuinci quoque poterat; Transactio namq; conuentio est *l. 1. §. conuentionis, D. de pact.* itemq; pactum dicitur *l. vt responsum 15. l. cum proponas 17. l. sub prætextu 19. l. siuè apud acta 28. C. de transact. cum alijs concord.* apud *Valeron. de transact. tit. 1. qu. 3. nu. 2. 3. & 9. Vrceol. eod. tract. qu. 2.* Proindè optimè ab *Authore* nostro hìc, & *Præs. de Curte d. loc.* conuentio inter Regiam Curiã, & Regnum vocatur, quæ certè vtriq; vtilis fuit, ob euitatas expensas, & damna, & quia præclusit viam futuræ cõtrouersiæ augmenti, & diminutionis, siuè deductionum, vtilior meritò pronuncianda est, quia vtilior transactio est, quæ præcludit viam futuræ controuersiæ, eamq; omninò terminat, secundùm *Ciceron.* consilium pro *P. Quinctio*, de quo apud *cit. Valeron. in proœm. de transact. n. 11.*

6 Ex præfata verò conuentione multas subortas fuisse controuersias, easq; decisas per Reg. Cam. refert idem *de Curte ibid. num. 28.* Et primò, nam multi Barones, qui in Regno habebant ex priuilegio functiones fiscales concessas in earum Terris cum augmẽto, prętenderunt, ex hoc participare in solutione

tione prædicta Curiæ facienda: Quo in puncto pluribus hinc inde adductis facto verbo in Coll.Consilio, nullum ius competere dictis Baronibus decisum fuisse testantur *idem de Curte ibid.* & noster *Author* suprà *in quæst.6. §.3.* vbi Nos *in annotat.*

7 Similitèr orta fuit alia contentio ex eadem conuentione, nunquid Terræ ex priuilegio à fiscalium solutione immunes, deberent pro rata focula-riorum contribuere pro donatiuo, ne fiat numeratio? In quo articulo, licet apud *Auth.* nostrũ hìc *n. 6.* simplicitèr legatur, ibi: *Et primò fuit dictum, quod Terræ et Ciuitates Regni, quæ sũt immunes à fiscalibus, deberent soluere pro rata foculariorum;* Nihilominùs fuit error bibliopolæ exemplantis, vt meliùs videre est in *decisionibus eiusdem manuscriptis*, & hìc consultò typis impressis, cum dici deberet: *Et primò fuit dubitatum, an Terræ, &c.* nam decisum fuit, secundùm relata per *Auth. in primo articulo*, infrà, & *Præs. de Curte d. loc. nu. 31.* quod scilicèt omnes Terræ etiam immunes ponantur in calculo, verùm stantibus priuilegijs non teneantur ad solutionem, quia dicta conuentio fuit facta pro augmento, quod posset esse in noua numeratione, quod etiam si repertum fuisset, facta noua numeratione, adhùc Terræ fuissent immunes.

8 Rursùs, & aliam dubitationem euenisse *cit. de Curte ibid. n. 32.* refert, an immunitas dictarum Terrarum cedere deberet in damnum Fisci, vel Regni, aliarumq; Vniuersitatum, quæ immunitatem non habebant, de qua latè idem *de Curte d. loc.* & nos suprà annotauimus ad §.2. *tit. de immun. funct. fiscal. quæst. 2. & 3.* & §. 4. *de iur. adob. quæst. 5 per tot.*

9 Quas quidem quæstiones ità per *cit. Reg. de Curte* examinatas, latiori calamo expendit idem noster *Reg. Moles*, vt posteà reperimus in eiusdem manuscripto Decisionum Codice, quæ cum non fuerint in editione per extensum impressæ, eas hùc pro clariori intelligentia transcribendas fore curauimus; Et quidem primò per hæc verba reassumpsit *Auth.* ibi:

10 Die 23. Februarij 1576. tractauimus in Regia Camera de dubijs ob hanc conuentionem exortis: Et primo fuit dubitatum, an Terræ, & Ciuitates Regni, quæ sunt immunes à functionibus fiscalibus, deberent soluere pro rata Foculariorum.

Secundò, etsi non soluerent, an hæc rata immunitatis deberet calculari in damnum Curiæ, vel in damnum Regni.

Tertiò, Terræ, vel Ciuitates, quæ sunt immunes ab ordinarijs, non tamen à donatiuis, an tenerentur soluere, saltem pro rata aliqua, & pro qua.

Quartò, an Terræ, seù Ciuitates, quæ tunc temporis reperiebantur grauatæ in numero foculariorum, deberent releuari in solutione, & quomodò.

Quintò, an Numeratio annalis, quæ fit fumantium Sclauonum, fieri deberet etiam respectu donatiui.

Sextò, & vltimò, an Barones, qui habent augmenta foculariorum in eorum Terris ex concessione, deberent etiam percipere augmentum pro rata illorum foculariorum ex isto donatiuo facto in locum Numerationis realis, quæ fieri debebat.

Verùm sextus iste articulus hìc non ponitur, cum sit idem cum superiori in *qu. 6. §. 3.* sed tantùm sufficiat pro ordine indicasse.

ARTICVLVS I.

An Terræ, & Ciuitates Regni, quæ fuerunt immunes à functionibus Fiscalibus, deberent soluere pro rata Foculariorum.

SVMMARIVM.

Decisio Regiæ Cameræ, quod Terræ immunes deberent calculari, ijsq; pro rata seruaretur immunitas, n. 1.

Priuilegia immunitatis concessa Vniuersitatibus, per hanc Conuentionem non amittuntur, num. 2.

1 FVit primæ quæstionis articulus illa die 23. Februarij, an Terræ, & Ciuitates, quæ immunes erant à fiscalibus functionibus, soluere deberent pro rata Foculariorũ; Et decisum fuit, debere omnes Terras calculari; debere tamen ipsis immunitatem seruari, quia augmento priùs gaudebant, & hæc

hæc erat quædam subrogatio in locum aggregati futuri, quod si non debebatur per istas Ciuitates immunes; ergò nequè hæc solutio, quæ erat subrogatum illius.

2 Prætereà Ciuitates, quæ habent eorum priuilegia amplissima ab omnibus, & quibuscumquè oneribus impositis, & imponendis ex quacumquè causa, & quibuscumquè, vel qualitercumquè debitis, non est dubium, quod per hanc conuentionem, siuè illa sit indictum, siuè superindictum, siuè ordinarium, siuè extraordinarium, siuè voluntarium, siuè coactum, illa priuilegia non amittunt; nam in omni casu conducunt priuilegia illa, & nequaquàm derogata intelligimus.

ARTICVLVS II.

Si Terræ prædictæ immunes erant, an hæc rata immunitatis deberet calculari in damnum Curiæ, vel in damnum Regni.

SVMMARIVM.

Rationes contrà Fiscum, n.1.

Immunitates in alijs donatiuis, & impositionibus sempèr cedunt in damnum Regis, num.2.

Decisio Regiæ Cameræ, quod immunitas respectu huius millionis, cedat in damnum Regni, & ratio n.3.

Immunitas, si concederetur post istam conuentionem, tunc cederet in damnum Regis, n.4.

Ratio, cur in alijs donatiuis immunitates cedant in damnum Regis, & non Regni, secùs ac in præsenti num.5.

1 QVo ad secundum, an in damnum Fisci, vel Regni; Contrà Fiscum dicebatur, in illius damnum cedere, quia facto suo Ciuitates illæ non soluunt, & concedendo Rex immunitates, videtur sibi satisfacere, & cum ea recipit, quod sibi debetur, &
2 ideò practicatur in alijs donatiuis, & impositionibus, quod sempèr cedunt in damnum Regis, vt diximus superiùs in *quæst.*5.& cum hoc, quod hodiè soluitur ob istam causam, sit subrogatum vt suprà, ibit secundùm eandem naturam.

3 His tamen non obstantibus, contrarium decreuimus, quod hæc scilicèt Immunitas cederet in damnum Regni, & quod hæc rata Terrarum immunium deberet superimponi in omnes alias Vniuersitates per æs, & libram; Et ratio ea fuit, cum hæc solutio non fuerit facta ad rationem tanti pro quolibet fumante, seù focolario, sed ad rationem certæ summæ ab ipsa totius Regni Vniuersitate, quæ Vniuersitas eadem remanet, siuè sint aliquæ Vniuersitates extinctæ, siuè immunes, siuè auctæ, siuè diminutæ, arg. *text. in l. in tantum*, §.*Vniuersitatis, D. de rer.diuis.* & cum certa summa fuerit promissa, ità etiã certa debet solui ab illis Vniuersitatibus remanentibus; Nec est consideranda immuni-
4 tas, quæ ante conuentionem istius actus procedit, nam si subsequeretur, procederent tũc considerationes pro contraria parte adductæ per ea, quæ tradidit *Bald. in l.6. C.de exequ. rei iud.* quia dùm iàm immunitates præcedebant, & ipsis non obstantibus Regnum offert certam summam, oportet quod illam soluat, nam consultò inita donatio est.

5 Nec obstat, quod in alijs declaratum per Cameram, procedere in damnum Regis, & quod hoc sit subrogatum, &c. Nam diuersa est ratio, diuersitate casus, & facti; in alijs enim donatiuis solitis in Regno fieri, regularitèr cum donat, pactum speciale apponit, quod nemo exemptus sit, & sic quod omnes Vniuersitates debeant soluere, etiam immunes, & non alitèr, nec alio modo donat, & Rex tunc ità donatiuum illud acceptat, & cũ illa conditione, quod omnes ad solutionem teneantur, sed posteà, quia hoc non obstante declaratum est, quod non per hoc sit reuocata immunitas immunibus Vniuersitatibus, imò quod pacto illo non obstante, immunes cẽseri, & tractari debeant; Et exinde declaratum quoq; fuit, quod illa immunitas cederet in damnum Regis, quia eius facto Vniuersitates illæ non soluunt, siquidem totum Regnum, quando donat pro illis teneri non vult, & ità per Regem ipsum fit acceptatio, & hæc est ratio, ob quam in Regno in cæteris donatiuis cedit in Regis damnum immunitas, vt fuit eo casu decisum in Camera, vt in *suprà cit.*5. *quæst.*

ARTICVLVS III.

Terræ, vel Ciuitates, quæ sunt immunes ab ordinarijs, non tamen à donatiuis, an tenerentur soluere, saltem pro rata aliqua, & pro qua.

SVMMARIVM.

Decisio Regiæ Cameræ, quod Vniuersitates immunes ab ordinarijs, sint immunes etiam in hoc casu pro dimidia parte, n.1.

1 Quo

1 QVo ad tertium, an immunes esse debeant Vniuersitates aliàs exemptæ in hoc etiam casu; Diximus eadem die 23. quod gauderent quota, nam, exempli gratia, solutio ordinaria est ducatus vnus cum dimidio, extraordinaria est ducati dimidium, donatiuum est ducatus vnus, & sic iuxtà proportionem, ratam, seù quotam, Vniuersitates illæ, quæ sunt ab ordinarijs immunes, erunt tantummodò immunes pro dimidia parte; Si ab extraordinarijs, pro sexta solummodò; si à donatiuis, pro tertia, & sic fuit ordinatum obseruari, & exequutioni demandari.

ARTICVLVS IV.

An Terræ, seù Ciuitates, quæ tunc temporis reperiebantur grauatæ in numero Foculariorum, deberent releuari in solutione, & quomodò.

S V M M A R I V M.

CAusa varietatis augmenti, & diminutionis habitantium in pluribus Regni Oppidis, num.1.

Vniuersitates Regni in Parlamento remiserunt arbitrio Pro-Regis releuamen huiusmodi Vniuersitatum diminutarum, n.2.

Expediens Regiæ Cameræ super hoc remedio, n.3.

Respectu cæterorum onerum nil fuit de nouo prouisum, sed tantùm respectu solutionis huius millionis, & ratio n.4.

1 QVoad quartum, quid agendum de illis Terris, quæ reperiuntur grauatæ in numero foculariorum, siuè ab eodem tempore veteris Numerationis, siuè post istam, quia in parte sunt per Turcarū incursiones, & incendia, seù ob aliquam occultam aeris malignitatem superuentam penè desertæ, & inhabitatæ, seù ob aliam causam diminutæ illæ, quæ prius erant repletæ populo; Et habitatæ ex aduerso aliæ, quæ sine Ciuibus erant.

2 Et quia hoc à Regno animaduersum fuit, & vti casus cogitatus, fuit propositus in ipsis propositionibus, & ideò dictum à Regno eodem, quod hoc remitteretur prouidendum 3 arbitrio S. E. Ideò summariè prouidimus, nulla capta informatione per testes, sed ex non scripto oretenùs nos informati, fuimus arbitrati id, quod nobis visum fuit, resecando in illa Terra, & demendo fumantia vsque ad numerum illum, qui nobis iustior videbatur pro vero; Et quod ab illis, hoc grauamine releuatis Vniuersitatibus demptum fuerat, adiunctum, supercimpositumque fuit cæteris, pro hac rata videlicet illius imposi-4 tionis tantùm, nam pro cæteris oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, & donatiuis, ad quæ per priùs tenebantur, prouidimus, quod res se haberet in ijs terminis, in quibus reperiebatur, nil innouari mandantes, ea potissima ratione, quia vera numeratio facta erat.

ARTICVLVS V.

An numeratio annalis, quæ fit fumantium Sclauonum, fieri deberet etiam respectu donatiui.

S V M M A R I V M.

SClauones singulis annis numerantur, & ratio num.1.

Prætensio Sclauonum, quod intelligeretur facta numeratio annalis, quæ fit ipsorum, etiam respectu donatiui, & ratio n.2.

Decisio Regiæ Cameræ contrà Sclauones, quod numeratio annalis, quæ fit ipsorum, non intelligatur respectu donatiui, n.3.

Ratio decisionis, n.4.

1 FOcularia Sclauonum (vulgò *Schiauoni*) quolibet anno numerantur (sunt enim incertæ habitationis, & non permanentis, gentes istæ) & Curia exigit plus, vel minus iuxtà numerum foculariorum, quæ tunc pro tempore reperiuntur.

2 Prætendebant ipsi Sclauones idem seruādum respectu donatiui, quod fieri solet quolibet anno, quod anno quolibet etiam respectu illius intelligeretur facta numeratio, ità vt si in primo, vel in secundo anno reperirentur diminuti, diminuerentur etiam ratæ illos tangentes, nec ab eis inficiebatur, quod si reperirentur aucti, augeretur taxa, & rata, & dicebant respectu ipsorum non fuisse factam conuentionem, & transactionem illam, quæ fuit facta, ne fieret numeratio, & sic vt euitaretur solutio augmenti, & cum ipsi quotannis numerentur, & si augmentum repertum esset, ad solutionem cogebantur augmenti, cessante quoad ipsos transactionis causa, cessare, aigbant, debere etiam effectum.

3 Sed his omissis, Regia Camera die 5. Iulij anni 1576. decreuit, illam annalem numerationem, non habere locum respectu donatiui, sed quod pro ea rata, & in quo reperi-

rentur focularia tempore impositionis donatiui, pro eo fieret, & alio pro integro biennio, etsi interim in numeratione, quæ fit quorundam anno quolibet, respectu aliorum annorum inuenirentur aucta, seù diminuta.

4 Et ratio; quia cæteræ impositiones non fiunt ad certam summam, sed pro rata Fumantium, ità vt si aucta fuerint, augetur proindè summa, si diminuta sint, diminuta in consequentiam remaneat eadem summa, sed donatiuum est certa summa, & sic certam debet habere exactionem, & proindè excussa ea summa, fit partitiò inter omnes Vniuersitates Regni per æs, & libram, & si seruaretur idem stylus cum Sclauonibus respectu donatiui, prout seruatur respectu aliarum impartitionum, esset necesse, vel diminutam forsàn recipi à Regia Curia summam illam, vel certè suppleri de nouo per alias Vniuersitates Regni, quod permolestum, & impracticabile esse euidentèr dignoscitur, & sic fuit in posterum sempèr idem obseruatum.

AD §. VI.

De Iure Dohanarum.

AD MEMBRVM I.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vectigalium apud Romanos tria tantùm genera fuere, Decuma, Scriptura, & Portorium n. 1.

Vectigal quid sit strictè, vel analogè sumptum n. 2. & quomodò in Hispania vocetur Portazgo *n. 3.*

Præstatio illa, quæ fit ex rebus in Ciuitatem inuectis, vel euectis, an cognita in Iure Ciuili n. 4.

Dohanæ ius, in quo consistat, & an conuenire dicatur cum vectigali rerum venalium, n. 5.

Vectigal rerum venalium olim erat octaua n. 6. & diuidebatur inter Fiscum, & Ciuitates, sed hæc diuisio recessit ab vsu num. 7.

Hodiè diuersis moribus, nominibusq; regionum soluitur n. 8.

Dohanæ nomen in pluribus regionibus vsitatum, eiusq; variæ notationes ex verbis Latinis, Græcis, Arabicis, Gallicis, Italis, Longobardis, & Nortmannis recensentur, à n. 9. ad 17.

Dohana est corpus mixtum heterogeneum, plura in se continens membra, seù iura, & significans totum Regale Patrimonium, ac R. Cam. n. 18.

Dohanæ partes, seù iura, cur membra appellentur, & quæ sint n. 19. 22. & 25. & an Dohanam emens, prædicta emisse videatur n. 23. & quæ sint vetera, vel noua n. 24.

Dohana Regia Neap. Fundicus maior denominatur, est Caput Dohanarum Regni, multasq; præeminentias habet n. 20. & 21.

Ius Plateæ est Dohanæ membrum, & corruptè appellatur Ius Dohanæ, exigiturq; ad rationem gran. 18. pro vncia, n. 26. & 27.

Iuris Dohanæ, siuè Plateæ in hoc Regno origo ex Rogerio II. Nortmanno, & Primo Neapolis Rege traditur n. 28. & 29. & notatur lapsus Cons. Capycij, *&* R. Tap. *scribentium, Dohanæ ius fuisse ab Imp. Federico institutũ, n. 30.*

Iurium regalium curam tempore Regum Nortmannorum habebant Magister Camerarius, ac Magistri Quæstorum, qui ea locorum defensoribus, seù baiulis exigenda credebant, vel locabant num. 31.

Iura Plateæ, seù Dohanæ, baiulationis, scãnagij, ponderum, & mensurarum, quare in plurimis Regni locis ad Barones, & Vniuersitates spectent à num. 32. ad 34.

Ius Scannagij quid sit, eiusq; origo, & cur in multis Regni Vniuersitatibus exigatur à n. 35. ad 37.

Pe-

Petrus Masturtius R.C. *Præses laudatur, eiusq; Repertorium, aliaq; opera recensentur n.36.*

Dohanæ ius ratione contractationis soluitur, & sic quotiescumq; merces contractantur, seù venduntur, licet pro ijsdem rebus, & quid Neap. n.38. & 39.

Tàm à venditore, quàm emptore exigitur n.40. & conciliantur R.Cam.Ritus, *refutato* Goffredo de Gaeta, *n.41. & 42.*

Goffredus de Gaeta *in Regia Camera pro Magno Camerario præsedit, ac laudatur, d.n.41.*

Ius Plateæ, quam vocant Regis Roberti, *gran.18. pro vncia, minimè debetur num.43.*

Dohanarum diriclus, debeantur ne in loco traditionis mercium, an verò conuentionis nu.44. & 45. In quo adducitur testificatio Officialium Dohanæ Tarenti pro declaratione Edicti Ser.Regis Roberti *à n.46. ad 56.*

Ciues in patria contrahentes, quare non soluant ius Dohanæ n.57. & 58.

Gabella, an bis debeatur, si quis per viam duobus communem transeat, vel de singulis rebus vnitim emptis, vel de simplicibus, & posteà laboratis, alijsq; materiatis, vel de contractu in alium transfuso, vel de reuenditione, vel de rebus denuò ad Ciuitatem, vel portum reuersis, à n.59. ad 65.

Ius Noui impositi in anno 1625. tempore Exc.Ducis Albæ, *quare indictum, ad quam rationem, vbi, de quibus mercibus, & à quibus personis soluatur, à n.66. ad 72.*

Impositiones duorum gran. 25. in anno 1643. tempore Exc.Ducis Medinæ, *de quibus mercibus, et an in Nundinis Salerni soluendæ, fueruntq; in solutum datæ, à n.73. ad 76.*

1 INitio Romani Imperij, vectigalium tria tantùm genera enumerata, cum scilicèt varios populos superando, partem agri eis auferebant, parte decima fructuum Publico retenta in agris satiuis, in plantarijs, & arboretis quinta; In pastionibus etiam definiebant certum pretium in capita minoris pecoris, maiorisvè, ex *Appiano*, *Lipsius de magnitud.Rom.lib.2.c.1.* Tùm quoque ex inuectione, & euectione mercium, quædam pendebatur pecunia: Quæ vectigalia omnia *Decuma*, *Scriptura*, & *Portorium* vocabantur, *Cic. pro leg. Man. Ren. Choppin. de doman.lib.1.tit.1.n.4. Gregor. Tholos.de Rep.lib.3.cap.3.n.3. Io:Rosin. de antiqu. Rom.lib.10.cap.22. vers. Prouincia. Iul. Cęs.Bulenger.de Imperat.et Imperio lib. 9.de Vectigalib. cap. 6. et seq. Carol. Sigon.de antiquo iure Ciu.Rom.lib.2.cap.4. Bonifac. de furt. §.fraudulosa num. 21. Matth.in addit.ad.decis.Guid. Pap.4.* & Nos suprà ad *§.1. de Regijs Fiscal.*

2 Varia tamèn fuere, pro diuersitate causarum, proptèr quas illa penduntur, aut rerum, ex quibus capiuntur, vel modi, quo colliguntur: Vectigal itàq; pressiùs à *vehendo* dictum, non tantùm sumitur pro eo, quod ex mercibus importandis, exportandisq; & pro itinere *l.si quis 21.D.de donat.inter vir. et vxor.* ex primaria sua significatione soluitur; sed etiam tanquàm vox analoga, pro omni eo, quod capit Fiscus, quale est vectigal Portus, vel venalium rerum, vel salinarum, metallorum, & picariarum, vti loquitur *Vlpian.in l.inter publica 17. D. de verb.signific.* vbi *Rebuff. Alciat. Geddæus*, alijq; *P.Gibalin. lib.2. de vniuers. negotiat.cap.2.art.1. Klock.de Ærario lib. 2. cap. 69.*

3 In Hispania Portorium vocatur *Portazgo*, quod soluitur tàm ratione euectionum rerum, quæ fiunt per terram, quàm egressus, & ingressus earūdem per portus maris, *l.25.tit.9.par.2.* vbi ponitur declaratio huius verbi, *Almojarife*, idest, *Oficial, que hà à recabdar los derechos de la tierra por el Rey, que se dan por razon de portazgo, Lasarte de gabell.in præfat.n.6.et 16. Parlador.lib.1.quotid.cap.3. nu.9. Balmaseda de Collect.qu.1.nu.6. D.Didac.Bolero de decoct.debit. fisc.tit.5.qu.27.n.25.*

4 Hinc præstationem illam pro rebus, quæ in Ciuitatem immittuntur, vel ex illa

illa extrahuntur, indictam, vectigal verè dici, & à Iure Romanorum iàm cognitam esse, ex prædictis liquet, quidquid ex *cit. Casp. Klock. d. cap. 69.* (qui estò *n. 5.* hoc dicat, loquitur tamẽ de speciali tributo migrationis in Germania, imò contrarium ait *in seq. c. 73.*) scripserit *Cæsar Nicol. Pisan. in add. ad Goffred. de Gaeta in Rit. R.C. rubric. 2. de Iure fund. n. 1. et 2.* Nisi interpretari velimus, illum de ipso fundico intellexisse, nam iure ciuili incognitam eam præstationem dixit, *ibid. n. 7.* Dùm alioquin à Legatis gentium pro rebus, quas de locis proprijs, vnde conueniunt, hùc deportant, Octauarij vectigal accipere debent, ex *l. à legatis, C. de vectig. et commiss.*

Imò Imp. *Valens, et Valentinian.* in *l. omnium 6. C. eod.* ac etiam in *l. 3. C. Theod. lib. 11. tit. 12. de immun. concessa*, ità commendant: *Vectigalium enim non parua functio est, quæ debet ab omnibus, qui negotiationis, seù transferendarum mercium habent curam, æqua ratione dependi*: Et vectigalia de Iure Ciuili fuisse docent integri *tit. D. de public. et vectigal. & C. de vectigal. et commiss.*

5 Dohanæ igitur ius consistere videtur in datio illo, quod soluitur ob introductionem formalem, & permanentem, quæ propriè dicitur portio illa valoris mercium Principi persoluẽda, quod iure communi vectigal, seù portorium appellant, vndè ipsum quoque Dohanæ ius antiquum in Regno antè *Federicum* Imp. ex *Rit. R. Cam.* & *Andr. de Isern.* tanquàm ius à iure communi procedens, & ab initio rerum regalium debitum, docent *Dom. Reg.* noster hìc *n. 4.* & suprà in *§. 1. de Regijs Fiscal. nu. 12. et 13. R. Capyc. Latro decis. 191. num.*
6 *24.* ac fuisse octauam partem eius, quod vehebatur, constat ex *l. ex præstatione, C. de vectig. et commiss. l. 2. C. de Eunuch. l. si cum hermes 7. C. locat. Liuius lib. 32. Cuiac. 6. obs. 28. Montan. de Regal. tit. Vectigalia in princ.* vnde olim Conductores, appellabantur *Octauarij in d. l. à legatis, P. Molin. de iust. et iur. t. 3. tract. 2. de tributis disp. 662. n. 2.*

7 Et octaua prædicta olim diuidebatur, vt duæ partes Fisco inferrentur, tertia in ditione Vrbium, municipumq; remaneret, *l. fin. C. de vectig.* quam legem vacante Imperio obtinere, *Alberic. ibid.* dixit, & stultos esse Principes, si eam attendant, *Io: Sichard. in rubr. C. de vectig. n. 7.* ac malè seruari, ob Fiscĩ auaritiam ex *Luc. de Penn.* insinuat *Rol. à Vall. cons. 84. n. 17. vol. 2.* & ab vsu recessisse tradunt *Pacian. cons. 101. num. 32. Casp. Klock. vol. 2. cons. 44. n. 48.*

8 Vniformis autẽ præstatio illa nõ fuit, ex mancipijs enim venalibus quinquagesima, *Tacit. lib. 13. Annal.* ibiq; in *Notis Iust. Lips. Dio hist. lib. 55.* Pro reliquis venalibus rebus quinta, aut vigesima, aut centesima, vel ducentesima, de quibus *cit. Bulenger. d. libr. 9. de Vectig. Herm. Lather. de censu, Casp. Klocb. & Maximilian. Faust.* in absolutis *tractat. de Ærario*; Et hodiè ex cuiuscũq; regionis consuetudine diuerso more soluitur, *Ferrett. de gabell. n. 236. Choppin. de iurisd. Andegau. cap. 8. nu. 6. Mastrill. decis. 87. nu. 25. Peregrin. de Iure Fisci lib. 6. tit. 5. n. 1. Io: Brunnemann. in Comm. ad cit. l. 7. C. de vectigal. & comm.* varijsq; vocabulorum monstris denominatur, in quibus, etsi barbaris, *Fauorinum* imitabimur consulentem, verbis præsentibus vtendum, & moribus præteritis viuendum, *Aul. Gell. Noct. Att. lib. 11. c. 7. Cassan. in præf. Catbal. Glor. Mund.*

9 Et licet *Dohana* nomen, apud I.C. ac linguæ latinæ authores sit ignotum, cum vectigali conuenire, nemo est, qui dubitet; imò *D. Io: Bapt. Vgeda R. Cam. Præsidens*, & deindè *Archiep. Tranensis* arbitratus fuit, hoc nomen *Dohanerij* esse corruptum à verbo *Ogduarium*, ex græco ὀγδοάς, quod numerum octonarium significat, quasi exactorem octauæ rerum venalium, vt suprà, teste nostro *Authore* infrà *de Dohana Menæpecudum §. 3. n. 12.* Siuè à *Ducenarijs*, corrupta
10 pronunciatione, Dohanerios appellatos esse, iuxtà nonnullorum placitum tradit *Episc. Rocca disp. iur. cap. 74. n. 22. & 23.* Quales dicebantur vectigalium exa-

exactores, vt in *l. 1. C. de exact. tribut. lib.* 10. vbi *Gloss.* asserit, Ducenarios ità dictos, quia ducentos exigebant, vel quia ipsi tot erant numero, *Alciat. in l.eum qui 16. Rebuff. in l. qui neque* 48. *de V. S.* Siuè etiam, quia Ducenarij fuerunt Procuratores in ciuili administratione constituti, qui per Prouincias colligendis publicis reditibus constituebantur, & pro stipendio ducenta millia nummorum, & qui sexagena accipiebant, sexagenarij nuncupabantur, à stipendio, nomine sumpto, & ab Augusto instituti, vt ex *Dione, Brisson.* & alijs eruditè exponit *Amaya in d.l.1. C.de exact.tribut.lib.*10.*à n.*2.

11 Vsitatumq; idem Dohanæ nomen in plurimis alijs locis, teste *Io:Boccacio in Nou.*80. *siuè giorn.*8.*Nou.*10. ibi: *Soleua essere, e forse, che ancora oggi è, vna vsanza in tutte le Terre marine, che anno porto, così fatta, che tutti i Mercatāti, che in quelle mercatanzie capitano, facendole scaricare tutte in vn fondaco, il quale in molti luoghi è chiamato* Dogana, *tenuto per lo Comune, ò per lo Signor della terra, le portano: E quindi, &c.*

12 In Mantuana ditione exiguntur pro aggerum constructione, quædam collectæ, quas *Deganeas* vocant, *Anton. Gobio* teste *in tract. de aquis quæst.* 29.

13 *n.*1. Et in Castellæ Regno domus deputatæ, in quibus vectigal pro inuectis, & euectis rebus exigunt, *Aduanas* appellant, & inde vectigalia, *Aduanæ* dicuntur, licet in Regno Lusitaniæ *Alfandegæ* vocētur, *P.Molin.cit.disp.*662. *n.*1. *&* 6. à quo mutuatus est *Maximilian.Faust.in cons.pro Ærar. class.*18. *ordin.*1385.

14 Aduanas autem appellari à verbo Arabico *Diuanum*, *que significa la casa, donde se cogen los derechos, de donde diximos Diuana, Adiuana, y vltimamente Aduana*, obseruat *D. Sebastian. Couarr. in Thesauro lingu. Castell. eod. verb. fol.* 16. quem sequitur *Solorzan. de Indiar. guberu. lib.* 5. *cap.vn.n.*69. & vide *Ioann. de Hæuia in Labyrinth. lib.*3.*cap.*7. *de Aduana*, ac eruditissimum *D. Gasparem Moles in Thesauro ling.Hispan.*

15 Verùm ex Gallica voce *Doanne*, & *Douane* deriuari scribit *Gerard.Io:Vossius de vitijs sermon.lib.*2.*cap.*5. Et *Spelmannus in suo Glossario* dictum vult à *telonio Lugduni Gallorum, cui id nominis, atq; deindè translatum in Italiam.*

16 Vtrumq; verò à veritate aberrasse scribit *Ægidius Menagius in origine linguæ Italæ, verb.Dogana, pag.*207. & Gallicum ex Italo, & Italum nomen ex latino, quod ortum habuit à Græco *doca*, siuè *doga*, ex alio verbo δέχομαι, aut δέκομαι, quod valet *capio, accipio, excipio*, inde *Docana*, & *Dogana*, eruditè perscrutatur.

17 Longobardum tamèn hoc nomen, vel Nortmannum, & sic barbarum esse alij putant, significans cumulationem quandam Regalium Iurium, vt de *Adohæ* verbo diximus, vsitariq; cæptū in *Constitutionibus* vtriusq; Siciliæ, in quibus id originalitèr scriptū legimus in *Const. Iustitiarij nomen, Const. post mortem, Const. Magistri Camerarij, Cōst. Dohanæ de Secretis, Const. honorem nostri diadematis, Const. Magnæ Curiæ*, & in *Ritib. R. Cam. sub tit. de Iure Dohan.* proùt explanant *Author* noster hìc, & infrà *in* §.9.*de Iure Baiul.nu.*39.*&* 42. *& de Dohana Menapecud.§.*3.*Præs.de Franch.decis.*397.*nu.*10.*in fine, &* 11. vbi *de Luca in obs.n.*3. *Tasson. de antef. vers.*3.*obs.*3.*n.*322.*vers.Dohana, Capan. de Iure Adob.quæst.*2.*n.*9. *R.Tapia lib.* 7.*Iur. Regni tit.* 1. *de Annona in annot. ad Pragm.*18.*Reg.Galeota contr.*23. *nu.* 16.25.*&* 30.*lib.*1. *Laganar.ad Reg. Rouit.super Pragm. in rubr.de off. Baiuli nu.* 5.*Iul.Capon.tom.*4. *discept.for.*313. *cap.* 2.*n.*1. *Iul.Cæsar Capac. in libro intit. Il Forastiero, giorn.*7.*fol.*609. *Pisan.in d. Rit.rubr.*5.*n.*1.

18 Ipsa verò Dohana est corpus mixtū heterogeneum, combinatione, & vniuersitate multorum Regalium iurium, quæ sub ipso verbo *Dohanæ* comprehenduntur, ità quod secundùm *Auth.* nostrum hìc à *n.6.ad* 8. sub ipso Dohanæ nomine ipsam Regiam Cameram, ac totum Regale Patrimonium contine-

nea-

neatur,& omnia Iura Regalia comprehendat, *Laganar. d. loc.* Quod alio Lõgobardorũ vocabulo, apud Feudistas, inter Regalia enumeratum, *Armandia*, seù *Teloniũ* nuncupatur, vt ex *Bertach. de gabell. in prælud. nu. 2. Guttier. eod. tractat. qu. 1. nu. 8. & seq. Balzaran. de feud. in c. 1. quæ sint regal. ver. vectigalia n. 2. & seq.* declarat *Episc. Rocca d. cap. 74. n. 26.* Hinc exactores omnium iurium Regalium, Quæstores, & Secreti Dohanarum dicebantur in *Const. Regni, Magistros Iustitiarios*, & *Const. Dohana de Secretis*; & ità legi in *Regestis Archiui Regiæ Siclæ Caroli I. anni* 1471. in quibus Rex mandat, seruari ritum Dohanæ Regiæ, intelligendo Dohanã pro Regia Camera, idemq; ex *d. Const. Iustitiarij nomen*, & *Const. post mortem*, in quibus habetur, feuda quaternata in quinternionibus Dohanę Regiæ notari, secundùm *Auth.* nostrum hìc *n. 7.* & infrà *de Iure Baiulat. §. 9. num. 42. & 43.* & *Fulu. Lanar. in add. ad patruum in repetit. c. 1. de his, qui feud. dare poss. num. 72.*

19 Et sic meritò idem noster *Authot*, pro declaratione ipsius Dohanæ, veluti corporis continentis plures partes, siuè membra, quæ ab ipsa Dohana, tanquàm à stomacho nutrimentum recipiunt, conueniuntq; illi quoad partem quotatiuam, secundùm *Præs. de Franch. d. decis. 397. n. 2. & 3.* tractationem ipsius Dohanæ, eiusq; partium in nouem membra diuisit, & supèr his quindecim quæstiones exarauit; propriè q; membra, partes ipsius Dohanæ vocauit, dùm idem in *Rit. R.C. 6. sub rubric. 5. de Iure Dohan.* legitur ibi: *Habent Dohanæ certa membra, & iura, vnaquæquè secundùm Consuetudinem, quæ iuxtà morem singularum Prouinciarum, certam habent denominationem, Laganar. in addit. ad R. Rouit. d. loc. n. 6.*

20 Quapropter ipsa Regia Dohana Neapolis, *Fundicus Maior* denominatur, & ab ea cæteræ Regni Dohanæ dependent, *Reg. Tapia lib. 2. Iur. Regni tit. de off. Magistri Fundicar. num. 13. & 14. Reg. Galeota d. controu. 23. nu. 22.* & habet quandam pręeminentiam, quam non habent aliæ Dohanæ Regni, *Reg. Salernitan. decis. 44. n. 4.* & præeminentiam hìbet in exactione, *Pisan. ad Goffred. de Gaeta super Rit. R.C. rubr. 2. de Iure Fund. nu. 11.* Vnde Dohana dici solet Fundicus Regius, & Domus Regia, destinata pro repositione, conseruatione, & custodia mercium, vt in *Const. Regni, Magistros Fundicarios*, vbi *Isern. & Afflict.* & ex *Rit. R.C. sub rubr. de Iure Fundici*, vbi *Goffred. de Gaeta*, & *Pisan. Reg. Galeota contr. 46. n. 10. et 11. & contr. 47. nu. 59. lib. 1. Reg. Capyc. Latro decis. 191. num. 24.* Et vide Priui-

21 legium concessum Ciuitati Tarenti *in Reg. exequ. 1. fol. 53.* vbi declaratur, Dohanam, siuè Fundicum Neap. esse caput Dohanarum totius Regni. Et sic id, quod in Dohana Neap. obseruatur, in omnibus alijs Regni Dohanis quoque seruatur, *in Reg. literar. par. 16 fol. 53. anni 1477.*

22 Partes verò, siuè membra, & gabellæ, quæ sub hoc Dohanæ iure comprehenduntur, nouem sunt: Primum, Ius Plateaticum, vt in *Const. Magistri Camerarij*, quod hodiè per *Ritum* Ius Dohanæ appellatur. Secundum, Ius Fundici. Tertium, Ius Anchoragij. Quartum, Ius nouæ gabellæ. Quintum, Ius reficæ maioris, & minoris. Sextum, Ius Ponderaturæ. Septimum, Ius mensuraturæ. Octauum, Ius exituræ. Nonum, Ius etiam passagij, & vltimæ exituræ Regni.

23 Quæ iura, veluti in vno Dohanæ verbo comprehensa, qui Dohanam emit, omnia prædicta emisse videtur, ex *Rit. R.C. 1.* sub *rubric. 5. De Iure Dohan. & in §. recipiente*, vbi *Goffred. de Gaeta n. 3. 150. & 151. Pisan. nu. 2. Authot* noster hìc *n. 14.* etiam si in alio cõsistant loco, modò ab ea dependeant, vt ex *R. Galeota d. contr. 23. lib. 1.* decisum refert *Pisan. ibid. n. 3.* & vide infrà ad *membr. 2. quæst. vnic.*

24 Quorum iurium quædam vetera, alia verò noua sunt, vt videre est apud *Andr. de Isern. in Const. quantò cæteris*, & in *Rit. R.C. sub rubric. 31. de Decimis*

sol-

soluendis Prælatis; & Nos suprà *ad §. 1.de Regijs Fiscal.n.59. et 60.* ad differentiam licitorum,& illicitorum; De veterum siquidem iustitia non dubitatur,secùs verò de nouis, in quibus Populi fuerunt ab Imp.Federico grauati, vnde vti auarissimus notatur à *Paride de Puteo de Syndic. tit. de excess.Regum*, quod priùs dixerāt *Bart.in Auth. si verò, C.de hæretic. et Dec. in Auth. cassa, C.de Sacros.Eccl.Afflict.in prælud. Const. Regni qu.1.21. et 22.* eādemq; ob caussam impositionis grauissimorum tributorum, fuisse Federicum excommunicatum, vt in *cap. ad Apostolicæ, de sent. & re iudic.in 6. Michael Ricc. de Regib. Vtr. Sicil. Sigon. de Regno Ital. lib. 17. & 18.*

25 Et licet vltrà prædicta, sint etiam alia iura, quæ sub Dohana continentur, attamen extrà illam,& separatim venduntur, nempè Gabellæ Plateæ maioris, vini,equorum, &c. de quibus cum *Auth.* nostro inferiùs seorsim annotabimus.

26 *AD MEMBRVM ITAQ; PRIMVM* deueniendo, annotamus, sub Dohanæ nomine comprehendi Ius illud Plateæ, inter vetera connumeratū in *d.Rit.R.C.de decimis solu.*& per *Andr. in d.Const.quantò cæteris, R.Tap. in rubric.de Const.Princ.cap.4.num.86.* quod exigitur ad rationem granorum decē, & octo pro qualibet vncia valoris mercium, vt in *Rit. de Iure Dohan.* & in *Pragm.* Regis Ferdinandi sub die 4. Iulij 1449. quæ in ord. est 1. *de Vectigal.tom.3.* & sic exigitur ad rationem duc.trium pro singulis centum; Vnde rectè monet noster *Author* hìc *nu.* 8. & suprà in *§.1.de Regijs Fiscal.n.16.*quod

27 hoc Ius Plateæ malè appellatur Ius Dohanæ, cum sit species vna, siuè mēbrum ex pluribus alijs iuribus,quę sub hoc generali Dohanę nomine comprehenduntur; fuisseq; introductum iure communi, vt in *l.debet 27.§.quid ergò, D.de ædilit.edict.* & Ius rerum venaliū appellatur in *l.inter publica, de verb.signif.* quod olim erat octaua pars, *l. ex præstatione, C.de vectig.* Et per *d. Const. Regni, Magistri Camerarij*,Ius Plateaticum nuncupatur, quia in publicis Plateis res illæ contractantur, *Auth.*noster hìc *nu.*17. id confirmans ex Priuilegio *ibid.* enunciato, vbi dicitur, esse congregatos in Platea rerum venalium, in qua Baiulatio exercebatur.

28 Diuersum tamen est hoc Ius Dohanæ, siuè Plateæ ab illo Romanorum, quamuis analogè conuenire dicantur: Quò circà sciendum est, quod cum fuerit de hoc Regno *Rogerius* huius nominis II. ex Nortmannorum linea Siciliæ Comes primò inuestitus circà annum 1125.& Primus Rex Neapolis dictus,quia inuenit Neapoli quinque fundicos Longobardorum, Germanorum,Flandrorum,Venetorum,aliorūq; qui pannos,aliasq; merces vendebant, ac tàm Neap. quàm in alijs Regni locis quoddam exigebatur datium duc. trium pro centenario, idest decem, & octo granorum pro vncia, ex venditione animalium,quæ in Platea venundabantur: Fuitq; vocatum Ius Plateæ ex eo, quod veniebant ad Plateam maiorem Neap. hodiè dictam, *Forum magnum*, ad emendum, aut vendendum boues, sues, aliaq; animalia; & exigebatur à Publicano Ciuitatis ad rationem dict.gran.18. pro vncia, tàm à vēditore, quā ab emptore,& sic pro granis 36. ex causa contractationis in hac Platea ab exteris contrahentibus factæ; Idquè ob solutionem quidem custodiæ passuum, & constructionis, siuè refectionis viarum.

29 Voluit etiam ipse Rex Fundicum Regium Neap.constituere, quem Dohanam, & Maiorem Fundicum appellauit, quia multos alios in Regno, vbi hoc mercimonium erat frequens, instituit, vt sibi soluerentur hæc grana 18.pro vncia à contrahentibus exteris, toties, quoties contractus de mercibus fieret; Pro Publicano verò reliquit exactionem animalium ad Plateam maiorem spectantem, quæ, tanquàm Dohanæ membrum, cum eadem fuit olim annexa, & postmodùm,vel ad tollendas fraudes, vel pro maiori exa-

ctionis commodo separata.

30 Vnde hoc Dohanæ ius est antiquum de veteribus iuribus, vt obseruauit *Afflict.in rubr. Const.Regni, de Offic. Mag. Fundic. circà fin.* Quo in puncto notandus est lapsus *Cons. Anton. Capyc. in Inuest. feud. tit. feudorum clauf.ver. Dohanis fol.* 112. *& in tit. Regalia vers. Dohanas pag.*281.*& Reg.Tapiæ lib,*2. *Iur, Regni rubr.*6.*de off.Magistr. fundic. n.*3. qui materiam hanc non introspicientes, scripserunt, Dohanas à Federico Imp.fuisse primò institutas: Quod nec *Andr.*per *Capyc.* relatus dixit, neq; est verum, cum ius Dohanæ fuerit ante Federicum Imp.qui fuit VI. Rex Neapolis, vt aduertit noster *Auth.* suprà in §.1.*de Regijs Fisc.n.*13. *&* 14. *& in seq. membr.*2.*n.*4. *&* 9. imò ipse *Andr. in Rit.R.C.*1.*in fin.rubr.*19.*de Iure Tinctoriæ* testatur, ibi: *Dohana fuit ius antiquum tempore Catholicorum Regum Gulielmi.& aliorum;* & patet ex *Const.*Regni, *Magistri Camerarij.*

31 Tempore istorum Regum Nortmānorum aderant Magister Camerarius, & Secreti, siuè Quæstorum Magistri, qui Regij Patrimonij, aliorumq; iurium Regalium, & ad Regiam Curiam pertinentiū curam gerebant,de quibus habemus d.Regis Rogerij *Cōst.Iustitiarios,Camerarios,*ac plures Cōstitutiones Regis *Gulielmi,*qui fuit eiusdem Regis *Rogerij* filius: Vt plurimùm verò solebat Magister Camerarius horum iuriū exactionem ipsis locorum Baiulis, siuè defensoribus constitutis, ad extaleum (vt dicimus) locare, vel etiam in credentiam committere, vt ex *Const. locorum Baiuli;* Sed hæc Baiulationum officia idoneis viris committi mandatur per dictum Regem Gulielmum in *Constit.Magistri Camerarij*, vbi *in fine* declarando ait: *Dohanas autem tam terræ, quàm maris, forestagia, plateatica, passagia, & alia tàm vetera iura, quàm noua Curiæ nostræ, fideicommittere poterint, vel locare,*& in alia *Const.Imp.Fed.* incip. *authoritatem;* De quo latiùs infrà ad §.9.

32 Cumq; cæperint posteà Reges inuestire feuda cum mero, & mixto imperio, cum omnibus iuribus, & introitibus Regijs, cæperunt etiam baiulationes prædictæ in concessione venire, & omnes reditus regales, qui anteà in credentiam, siuè in extaleum exigebantur, sumpserunt speciale nomen *baiulationis*, vt tradit *Reg.Tapia lib.* 2. *Iur.Regni in rubr. de off. & num. Baiul. in annot.ad Const.locorū Baiuli fol.*446. Inde factum est, quod omnes baiulationes non retinent sub se easdem introituum species; quædam enim habent passum, quædam non; aliæ habēt sub se plateaticam, aliæ forestagia,aliæ verò non; Aliæ habent ius cognoscendi de damnis datis tantùm, & hoc est ordinarium,quod habent etiam ex cōcessione omnes ferè Vniuersitates, de quibus loquitur *Pragm.*1.*de off.Baiuli,* vt rectè obseruat noster *Author* infrà in §.9.*de Iure Baiulat. n.*52. *&* 53. quem refert, & sequitur *de Luca in obseru. ad Præs.de Francb. decis.*397.*n.* 3. & Nos post alios *in d.* §.annotabimus.

33 Si tamèn Baro habeat concessionem Ciuitatis cum *Dohanis*, & Vniuersitas habet ius Baiulationis, & Plateæ,& sit in quasi possessione exigendi Dohanam, hæc manutenenda est,quia Baiulatio, & Platea sunt membra Dohanæ, vt decisum refert in causa Comitis Policastri cum Vniuersitate Bonatorum, *Laganar.ad Reg.Rouit. in d.rubr. Prag. de off.Baiul.n.*6.

34 Sed quæ ista Baiulatio contineat, attendendam esse loci consuetudinem ex *Præs. de Franch. decis.* 397. monet *Capiblanc.de Baron. pragm.*8. *par.*1. *nu.* 353. cum de Consuetudine potiùs, quā de eius natura includere videatur iura Scānagij,Plateæ,seù Dohanæ,Pōderum, & Mensurarum; Idq; apparet ex Baiulatione Ciuitatis Capuæ, quia in dicta Ciuitate exercetur per Baiulum iurisdictio ciuilis, & exigitur ius Dohanæ; In Casali verò S. Mariæ, & alijs ei proximis exercetur iurisdictio per Baiulos, & exigitur ius Scannagij, quod intùs Ciuitatem Capuæ non exigitur, & ius quoque tumuli, & ftateræ;

Et

Et in Casali Marcianisi cum ei vicinis exigitur Ius Scannagij tantùm, & non Ius Dohanæ, vndè Casale hoc à solutione iuris Dohanæ absolutum fuisse refert *Præs. de Francb. d. decis.397.* A quo Iure baiulationis Ciuitatis Capuę immunes sũt Ciues Neapolitani, vt ex *Priuil.& Cap. Neap.fol.19. & 20.* vel iuxtà primam edit.*fol.27.& 28.* Vnde notandum est, quod ius Dohanæ in loco, vbi non est Dohana, soluitur baiulationi.

35 Cumq; de prædicto iure Scannagij Ciuitatis Capuæ mentionem fecerimus, sciendum est, quod ius Scannagij est de veteribus iuribus, vt habetur in *Rit.R.Cam.sub rubr. 18. de Iure Bucceriæ*, ibi: *Bucceria habet de veteri, & de nouo: Scannatura, quæ est granorum quinque per porcum, & pro castrato, & vacca plus, est de iure veteri, &c.* (verùm de varia exactione, & de Scannagio Ciu. Neap. annotabimus infrà ad *§.13.de gabella carnis*) Quod fortè cõprehenditur in dicta *Constitut.* Regis Gulielmi, *Magistri Camerarij.*; in illis verbis: *Plateatica, passagia, & alia tàm vetera iura, quàm noua*: Inde etiam cum baiulationibus ex concessione ad Vniuersitates, vel Barones transijt, vt suprà expositum est, & patet ex *cit. dec. 397. Præs.de Francb.* (Et Ego, vti Aduocatus obseruaui plurimas Baronum inuestituras *cum Baiulatione, & Scannagijs*, verùm vbi non reperitur erectum hoc ius baiulationis, non debet de nouo erigi, ex *decis.Autb.* nostri infrà in *§.9.quæst.1.num.4.*) Et in *Repertorio*

36 accuratissimi viri, ac R.Cam.Præs. *Petri Nasturtij*, seù potiùs *Masturtij lit.S. fol.255.* ita notatur: (*Strongioli; per Cameram fuit prouisum, quod exigantur iura dictæ Ciuitatis baiulationis, herbagiorum, censualium, & scannagij, consueta exigi per olim Principem Bisiniani, 15. mensis Maij 1488. in Cur. 15. fol. 19. in diuersorũ meo magno 2. fol. 1476. in 4. cap.*) Quod sanè *Repertoriũ* olim in Archiuio Reg.Cam. conseruabatur, & Nos illud manuscriptum obseruauimus; & de hoc *Masturtio* testatur *Top. de orig.Trib. lib.2. cap.9. num.6. tom.1.* quod fuit *Surrentinus, Procurator fiscalis, ac Præses R. Cam. & tanquàm Archiuarius Regiæ Cameræ, lustrando totum Archiuum, vbi suum Repertorium insudando perfecit, aliaq; pretiosiora per ipsummet elaborata, quæ sunt iàm deperdita*; Imò ex euidentissimis coniecturis composuit *Notas*, vulgò *Apostillas ad R.Cam.Ritus*, quę sub nomine *incerti Autboris* nupèr typis editæ sũt cũ ipsis *Ritib.* Quod nõ solũ ex *Apostill.* in *d. Rit.* ex non dissimili eius stylo, ac ipsius decretis *fol.386.404.427.* & alibi sæpiùs relatis colligitur, sed quia tàm in *d.Repertorio*, quã in *d.Notis ad Ritus f. 297. 300.360.& 404.* ità se citat, *in diuersorum nostro*, vel *meo, in alphabeto diuersar. Terrarum, in diuersorum meo magno, in diuersorum magno, &c.*

37 Et licet *Capycius in Inuest.feud. tit. feudorum clausulæ, ver. Scannagijs, fol. 116.* cuius post *Biloct.* meminimus suprà *ad d.§.1.tit.de Collectis n.64.* dicat, scannagia, iura focularioruṁ, & salis esse noua imposita per Regem Alphõsum I. in Parlamento generali habito in Ciuitate Beneuenti, ac successisse in locum Collectarum; Attamen sub tanti viri venia in dicto Parlamento generali, quod fuit Neapoli celebratum in Ecclesia S. Laurentij (non verò in Ciuitate Beneuenti, vt aiunt *cit. Capyc.* & etiam *Afflict.in cap.1. §. & plaustrorum n.6. quæ sint regal.* Cum in ea fuerint vocati Barones tantùm, verùm ad Vrbem Neapolis fuit Parlamentum ex gratia translatum) ablatis sex Collectis generalibus, fuerunt instituta iura focularioruṁ, & salis, vt videre est in *Cap.& Priu.Ciu.Neap.fol. 2.& 3.* De iure verò Scannagij nihil ibi habetur, sed tantùm in *Cap.3.fol.5. àt.* fuerunt abolitæ gabellæ pro animalibus magnis, & minutis.

38 Soluitur autẽ prędictũ Dohanæ datium ratione contractationis, & sic ab omnibus bonis, & mercibus, quæ contractãtur, siuè venduntur, vnde non est impositũ rei, vel propter rem, sed rerũ contractationis, ac venditionis causa,

*Larrea alleg.fisc.*111.*lib.*1.*num.*2. & sic ex ipso contractu debetur, *idem alleg.*5. *n.*19. *d. lib.*1. & non debetur, si merces non sunt contractæ, etiam si extrahantur, & versa vice si pluries contractantur, toties debetur, quod secùs est in fundico, quare vulgò dici solet, *vno fondaco, e cento Dogane*, *Auth.* noster *in seq.membr.n.*9.*in fin. R.Capyc.Latro in decis.*191.*n.*25.*lib.*2.

39 Quod autem totiès sit soluendum, quotiès vẽduntur merces, licet eædem sint pluries venditæ, fundatur ex eo, quod tale datium contractum respicit, & nõ merces, secundùm *Auth.* nostrum hic *n.*19. *&* 20. Id tamèn in Ciuitate Neapolis ex immemorabili tẽpore in contrariũ practicatur, vtpotè, quod ille, qui emit merces in Dohana, & soluit dirictum, si posteà secundò vendat, non soluet vlteriùs, vt seruatur in mercatoribus, qui emunt pannos in Dohana, & soluunt dirictus, posteà vendendo in suis apothecis, non soluunt ampliùs; quod benè procedere tàm de iure, quàm de ritu (cum tanto tempore possit præscribi etiam contrà Fiscum ex *Const.Quadragenali*, & *Rit.*4.*in fine, de Iure Doban.* vbi legitur, quod in omnibus obseruanda est consuetudo, scilicèt vbi, quando, quotiès, & quid solutum est in talibus, quod si non apparet, recurrendum est ad ritus, & ius commune) aduertit *Goffred. de Gaeta in lectur.ad Rit.R.C.*1.*rubr.*5. *de Iure Doban.n.*1. *&* 2. Vnde secundùm *Reg. Tap.in rubr.de Const.Princip.cap.*4.*num.* 86. emptor non tenetur soluere vti vẽditor, si iterùm vendat.

40 Ex hoc etiam sequitur, quod, cum hoc Ius ex contractatione debeatur, vtiquè soluendum est, tàm à venditore, quã ab emptore, secũdùm *Auth.* nostrum hic *n.*20 *&* 21. *Reg.Tap. in rubr. de Constit.Princ.d.cap.*4.*num.*86. Idquè confirmatur ex literis Regis Ferdinandi I. sub die 1.Iunij 1485. vbi mandatur exigendos esse dirictus tàm ab emptore, quàm venditore, quæ sunt in libro nostro *Rit.R.C.pag.*111.meminitq; etiam *Io. Anton. Batius in add. ad Afflict.in Const.Magistros fundicarios, lit. D.* Quod secùs esset, si propter rem exigeretur, nam tunc ab emptore tantùm soluendum esset, ex *l. debet in fine, D.de ædilit.edict.* ibi: *Quod emptorem fortè sequeretur*, idest ratione rei, secũdum *Glos.* quia onera, & vectigalia possessorem sequuntur, *l. Imperatores, D.de public. l.fin. C.sine censu, vel reliq. Episc. Rocca* id latè examinans *in lib.* 1. *disput.iur.cap.*74. *per tot.* Et ità se habent Dohanarum mores, immemorabili publicanorum obseruantia comprobati.

41 Et licet *Dom.Goffred de Gaeta* celebris quidem I.C.ac R.Cam. Præsidens (siuè M.C.Locumtenens, teste *Affl.Et. in rubr.Const.de off.Magistr.fundic.in fine*, ibi: *Per Dom.Goffred.de Gaeta magnum iuristam, qui fuit Locumtenens Magni Camerarij, & multum egregiè scripsit supèr ipsis Rit. R. Cameræ Summ. & maximè super d. tit. de iur. Dohanæ;* Et quamuis contrarium tueatur *Pisan. in proæm.d.Rit.num.*6. vbi non meminit *cit. Afflict.* attamen non est dubitandum, quin in Reg.Camera pro Magno Camerario præsederit, vt habetur in *Notis ad Rit.de Iure Passagij rubr.*14.*in ord.*) *in lectur. siuè præclaris declarat.ad Rit.R.C.S.d.rubr.*5. *de Iure Dob. à num.* 105. *ad* 109. circà id se inuoluat ibi: *Et sic ex hoc Ritu in fin. habes, quod ius Dohanæ soluitur à venditore; cuius contrarium habes suprà in hac ead. Rubr.in Ritu* 3.*qui incip.Item è contrà, & Dohanerij seruant, quod recipiunt ab vtroq; quod videtur contrà Ritum, & facere non deberent de iure, ex quo expresiè Ritus dicit, quod ab emptore exigitur hoc ius, &c.*

42 Attamen (pace tanti viri) *Ritus* prędicti, si benè obseruentur, definiunt nostri *Auth.* conclusionem, quod nempè à venditore, & emptore soluatur hoc ius, neque sibi contradicunt; nam *Ritus* 3. siuè eius compilator *Andr. de Isernia*, non per viam dispositionis ait, ab emptore tantùm esse soluendum, sed per modum explicationis, quia nempè hoc ius debetur etiam ab emptore,

ptore, declarando, quando sit perfectus contractus ex parte emptoris, respondet ibi: *Ritus dicit solui hoc ius ab emptore, & non dicitur emisse, nisi cum effectu, vt sit dominus emptor*, hoc est sequuta traditione, vt ibidem dicitur: Et *Ritus* 5. priùs loquitur in mercatore Ciue Neapolitano, qui non soluit, deindè in venditore extero sic ait *in fine*, ibi: *Quia merces fuerunt mercatoris extranei, quando eas Neapolim tradidit, ipse soluet ius Dohanæ.*

43 Aliud verò ius Plateæ (vti vocant) *Regis Roberti*, similitèr granorum 18. pro vncia, quod nonnulli frusca tores in Dohanis exigendum putant, nullo modo deberi concludimus, dùm *Ser. Rex Robertus* nihil superindixit, sed tā-
44 tùm ad euitandas fraudes, quas mercatores in Apuliæ partibus, & alibi callidè committebant, in diminutionem iuris Dohanæ, seù Plateæ, illud solui iussit in loco conuentionis, siuè contractus, non verò traditionis mercium, vt patet ex eiusdem Edicto sub die 4. Octobr. 1332. emanato, quod post *Rit.R.C.* legitur, sed in nouiss.editione illud etiam transcriptum habetur apud *Dom. Goffred. de Gaeta d. rubric.5. n.*207.

45 Et præfato Edicto attento corrigũtur *Ritus* volentes, attendi traditionem, & solutionem pretij; De mercibus tamen extrà Regnum contractis, & in Regnum immissis, siuè traditis, diri ctus debentur etiam in loco traditionis iuxtà *Ritus*, qui cum in hoc non tendant in diminutionem regiorum iuriũ, non tolluntur per d. Edictum, *Gaeta ibid.num.* 212. & 213. & Nos infrà *in Annot.ad quæst.6 §.14.*

46 Pro quarum *Reg. literarum*, siuè *Pragmaticæ sanctionis* obseruantia, notandum est, quod sub die 16. Ianuarij 1573. fuerũt literæ expeditæ per Reg. Cam. Summ. cum inserto tenore dicti Regij Edicti, aliarumq; Prouisionum, directæ *Magnif. Alexandro de Gerardinis* Regio Credenzerio Regiæ Dohanæ Terræ Baruli, vt ipse visitaret omnes Regias Dohanas, pro obseruantia *d. Regia Pragm.* & de dubijs forsàn ex ea emanantibus, vel de alijs fraudibus, earumq; remedijs transmitteret notam cum eius, ac officialium voto ad ipsam Regiam Cam vt *in Reg. partium* 39.*fol.* 180. Et non pigeat etiam hic afferre infrascriptam Officialium Regiæ Dohanæ Tarenti attestationem, quam vnà cum dictis literis in *fine* nostri *libri Rituum R. Cam.* manu exarati inuenimus.

47 NOI Regij Doganiero, e Credenziero della Regia Dogana della fedelissima Città di Taranto, facemo fede à tutti, e singuli, à chi la presente sarà presentata, & præcisè alla Regia Camera della Sommaria, come essendo venuto il Mag. Alesandro Gerardinis à visitare detta Regia Dogana per ordine di detta Regia Camera per l'osseruāza della Prammatica del Serenissimo Rè Roberto, & hauendo con detto Mag. Alesandro practicato l'vso di detta Prammatica, concorremo con esso nell'intelligenza di essa nelli modi infrascritti, vz.

48 In quanto alle mercanzie, che si estraeno da luoghi, doue sono Fondichi Regij per li luoghi, doue sono le fiere, e giorni di mercato: se si trouasse, che prima di detta estrazzione s'hauesse per qualche modo trattata conuenzione, ò contrattazione, ò in parole, ò vero per lettere, dette merci non si estrahano da detto Fondico senza pagare tutti li diritti, come fussero contrattate, e consignate in detto Regio Fondico, doue si estraeno, come si vsa nella Regia Dogana di Napoli, come appare nel Rito, e non essendo contrattazione prima, si estrahano, conforme al Rito.

In quanto alle mercanzie s'estraeno dalli Regij Fondichi per infrà, ò per extrà con Vascelli, seù animali per consignarli al compratore infrà, vel extrà: Dicemo, se prima l'estrazzione, è fatta vendita di dette mercanzie, ò è nato trattato di venderle, si deuono pagare li diritti per dette mercanzie spettantino al compratore, e venditore, come se la consegna fusse fatta in detto Fondico Regio.

49 In quanto alle mercanzie esistentino extrà Regno, e che si vendono in Regno, e li mercanti dicono venire al risico del compratore, prætextu, che la consegna li sia stata fatta extra Regno: Dicemo, che si deuono pagare li diritti spettanti al venditore, e compratore in quello Fondaco Regio, doue s'immettono, ancorche si prouasse in qualsiuoglia modo la cōsegna esser fatta extra Reguo, vt suprà.

Et

Et il medesimo intendemo alle robbe sistentino in Regno, che quando le mercanzie, e robbe sistentino in Regno extra la giurisdizione del Regio Fondico, e si contrattano in luogo di Regio Fondico, e si dice consignarsi nelli luoghi, doue si trouano capitate extrà giurisdizione de Fondico Regio, e poi si conducono in Fondico Regio, si deuono pagare li diritti di dette mercanzie spettanti al venditore, e compratore, non ostante la consignazione fusse stata fatta extra la giurisdizione di detto Fondico Regio, sincome la Prammatica dice.

50 Circa quello dicono le lettere della Regia Camera intorno le mercanzie contratte in loco franco, esistente la mercanzia contrattata nel medesimo luogo, ò vero in altro luogo similmente franco, e quando si fanno contratti in Regno di mercanzie sistentino extra Regno: Dicemo, quanto al primo caso, che se la mercanzia contrattata in loco franco, cioè in giorno di mercato, ò di fiera, è venuta prima del giorno del mercato, ò di fiera di qualsiuoglia luogo, ò franco, ò non franco, e si vende in detto tempo di mercato, ò di fiera, in tal caso lo compratore è frãco, e lo venditore non è franco, ma se viene la mercanzia di tempo franco, e si estraesse in detto tempo, il venditore, e compratore è pure franco, ma se la mercanzia viene in detto tempo di franchizia, e si vende in detto tempo, e pernotta in tempo di seruitù, si deue pagare di detta mercanzia la Piazza, e Fondico, & alli diritti spettanti al compratore, ma il venditore non paga cosa alcuna.

51 Circa l'altro caso delli contratti si fanno in Regno delle robbe, e mercanzie sistentino extra Regno, s'intendono in due modi, vno delle robbe, che sono estratte da Regno, e portate extra Regno; l'altro delle robbe di extra Regno esistentino extra Regno, e che si vendono in Regno, e poi si conducono in Regno.

52 Si dice circa il primo, che se la mercanzia estratta da Regno, e portata extra Regno, è stata venduta auanti l'estrazzione à consegnar extra Regno, si deuono pagare tutti li diritti spettanti al venditore, e compratore, ancorche la consegna sia fatta extra Regno, come la Prammatica vuole, e perciò le mercanzie estratte nel tempo passato, e vendute auanti l'estrazzione nel modo predetto, delle quali mercanzie nõ han dato lo vero manifesto; Dicemo, che detti mercanti si deuono astrengere a pagare di dette mercanzie li diritti estratti nel modo predetto spettanti al compratore, ma se la mercanzia fosse venduta, ò se vendesse dopò l'estrazzione fatta bona fide, non si deue pagare cosa alcuna per dette mercanzie spettanti al compratore.

53 Circa il secondo modo, se la mercanzia esistẽte extra Regno si vende in Regno, e poi si conduce in Regno in loco di Fondico Regio, si deue pagare la Piazza, e Fondico, & altri diritti spettanti al venditore, e compratore, ancorche la consegna s'intendesse esser fatta extra Regno, conforme alla sudetta Prammatica, come si è detto di sopra.

54 E per esser molto la malitia de mercanti dediti à fraudare li Regij diritti, per l'auuenire potrebbe essere, che non contrattasero nelli Regij Fondichi, ma andariano, ò mandariano altri in loro nome nelli luoghi extra la giurisdizione di detti Regij Fondichi, e contrattariano, e riceueriano le dette mercanzie esistentino extra la giurisdizione di detti Regij Fondichi, e poi la conducono dentro li Regij Fondichi, & estraeno, e non pagano cosa alcuna della Piazza.

55 Per tanto semo di parere, che tutti mercanti esistentino nelli Regij Fondichi, e lì fanno le loro mercanzie, e che vanno, ò mandano altri in loro nome à comprare qualsiuoglia sorte di mercanzia di Regno extra giurisdizione di detti Regij Fondichi, doue essi stanno, e fanno loro mercanzie; in tal caso non ostante, che habbiano contrattato, e riceuuto dette mercãzie extra la giurisdizione di detti Regij Fondichi, detti mercanti siano astretti à pagare lo Ius Plateæ così del compratore, come del venditore; e questa è cautela conueniente per euitar le fraudi. In Taranto nel Mese di Maggio 6. d. 1573.

56 Doue si dice delle robbe, che si conducono auanti la fiera franca, è vero, purche dette robbe non siano destinate per la fiera, e si conseruano nelli Regij Fondichi, mentre viene il dì franco.

Alex. Can. R. Dob.

Petrus Ant. Cæsareus Reg. Credenz.

Registrata in Reg. 2. nono.

57 Circà verò conclusionem vltimam nostri *Autb.* hìc *n.* 22. & 23. vbi firmat, Ciues contrahentes in propria patria non soluere Ius Dohanæ, illa nimirùm ratione, quia dùm illi soluunt tributa, & alia onera pro fiscalibus functionibus, tanquàm in vno grauati, in hoc releuari debent, *l. eum qui, D. de iure iur.* vt in R*it.* 1. *Reg. Cam. sub rubr.* 27. *de mercatoribus, qui faciunt se Ciues, vt non soluant Dohanam*, vbi in R*it. seq.* siuè iuxtà nouiss. editionem *in rubr.* 28. declaratur quoq; vt Ciuis non soluat ius Dohanæ, non solùm de pecunia propria,

pria, sed nec de aliena mutuata, vel ad
58 partē lucri data; Alitèr duplici onere grauarentur contrà iura in *l.nauis, §.1. D.ad l.Rhod.de iactu, l.Titia, §.qui in vita, D. de leg.2. cap. bona fides, de reg. iur.in 6. l.penult.in fin. C. de Consul. lib. 12.Rom.cons.230. Io:Bapt. Asin. de execut.§.7.cap.269.Castr.cons.457. n.3. lib. 1. Alex.cons.143. n.6.lib.6. Corn. consil. 106. num.4.vol.3. Goden cons.7. num.2. Cons.de Anna cons.59.nu.70. Fr.Caldas qq.for.12.num.4.lib.1. Azeued.cons.33. num.6.*

59 Hinc ex eadem ratione duplicati oneris pro eadem re non ferendi, si quis per viam duobus communem transeat, ad vnicam tenetur gabellam, diuidendam inter vtrumq; dominum, *Bertach.de gabell.p.5.n.23.& p.6.nu.10. Alex.cons.148. in fin.vol.6. Bursat.cons. 190.n.54.Bertaz.cons.crim.207.num.3.*

60 Et cum de contractu emptionis, & vēditionis soluitur gabella, & plures res *in grosso*, vt vulgò aiunt, emptæ sint, vnica debetur gabella, neque de rebus singulis alia exigi potest, *Stephan.Aufrer.in add. ad decis. Capell. Tholos.451. Fr.Marc.decis.570.n.6. vol.1.* Multum tamèn interest, an in vniuersas, vel singulas constitutum sit pretium; priore namq; casu vna, posteriori plures censentur celebratæ venditiones, *l cum eiusdem 34.l.si plura 36.D.de edil.edict. l. quod sapè 35.§. in ijs, D. de contrah. empt. Card. Mantica de tacit. & ambig. conuent.tit.3.n.13.lib.1.*

61 Et iuxtà dictam regulam *Anchar.q. fam.70. lib.3.* statutum Regij, quo cauebatur, vt ex omnibus rebus in introitu portæ solueretur gabella, exponens, fabrum ferrarium, qui æs, pro quo iàm soluerat in introitu gabellam, rursùs euehit ad laborandum, & in diuersis formis vasorum reducit, ad vectigal pro vasis inuectis non teneri, cum in rudi materia, iàm anteà portorium soluerit, ne vna res duplici præstationi sit obnoxia; quod eò securiùs concluden-
62 dum, dùm alio Statuto eiusdem loci disponitur, frumentum in farina reuectum, ne bino onere eadem res grauetur, esse à vectigali immune; sed qualitèr extractione frumenti per Statutum prohibita, includatur etiam farina, idemq; in gabella olei, vt soluatur pro sapone, & de alijs materiatis, videndi *Camill. de Medic. cons. 97. Cons. Hodierna in addit. ad Surd. decis.139. Cons. Altimar. in obseru. ad Reg. Rouit. cons.72.lib.2. Scoppa in obs ad Gratian. decis. 184. Episc. Rocca disp.iur. cap.81. lib.1.* Et an dirictus serici debeantur de serico torto, vel vermilibus, caligis, alijsq; manu laboratis, ac de serico intextis, differunt *Horat. Theodor. in alleg.13. diuers. post decis. Reg. Salernit.* idemq; *Reg. Salernit. decis.36.* & Nos infrà ad *§.20. de Iure Serici, & de Iure Ferri* annotabimus.

63 Proùt gabella de omni contractu soluenda, illaq; soluta, si demùm ille contractus in alium transfusus est, de illo nouo contractu soluenda non est, *Reg. Salernitan. d.decis.36. num.3.* vbi *Thor.in addit. Episc. Rocca d.lib.1.disp. cap.79.à num.8.* Vnde si de promissione vendendi pensum sit vectigal, non debetur posteà de ipsa venditione, *Boer.decis.48.num.9. Claud.Bertaz.in add.ad cons.crim.519. lit.C. Ludou.cōm. concl.15.n.36.Thor.d.l.n.6.*

64 Et quoties venditio resoluitur ex pacto retrouendendi in venditione apposito, debetur vnica gabella, nempè ex venditione, non autem ex reuenditione, *Anton.Gomez 2.tom.var.cap.2. num.31.Girond.de gabell.5.par.princ.nu. 30.Guttier.eod.tract.qu.10.n.22. Molina tract.2. disp. 374.* cum reuenditio fiat ex causa existente in prima venditione, & sic est pars primæ venditionis, siuè illius quædam executio, quare nō esse distinguendum, vtrum venditio reuocetur in hac retrouenditione ipso iure, aut nouo hominis facto, per viam simplicis distractus, aut noui contractus, vt rectè monet *P.Ioseph.Gibalin.de vniuers.negot.lib.2.cap.2.de gabell.artic. 13.consect.4. n. 5.* vbi latè de varijs rescissionibus venditionum edisserit; Et quid in dissolutione trāsactionis, adeas *Ioseph.Vrceol.de transact.q.78.à n.35.*

65 Præ-

65 Prætereà soluta etiam gabella solita solui in exitu Ciuitatis, vel portus, si res, vel nauis onerata redeat ad Ciuitatẽ, vel Portũ timore latronũ, vel tẽpestatis, & ventorum vi, non soluet denuò gabellam ex *l. Cęsar* 15. *D. de publ. l. fin.* §. 8. *D. eod. Leonin. consi.* 7. *nu.* 1. & ex *Ritu R.C. de Fundico flagelli*, ac ex *Arrest.* 3. apud *R. de Marin.* secùs verò si voluntariè remaneat, sedata tempestate, vel etiam voluntariè redierit onerata, ex alio *Arrest.* 4. & *d. Rit.* Verùm de hoc infrà *ad seq. membr.*

66 Annotandum hic etiam est, quod exigitur aliud Ius dictum, *Noui impositi*, in anno 1625. ob tẽpore gubernationis *Exc. Dom. D. Antonij de Toleto Ducis Albæ* ad rationem ducatorum quinque pro centenario, pro omnibus rebus, ac mercibus, exceptis tamen cera, oleo, & serico: Quod in anno 1649. post ciuiles tumultus fuit ad medietatem redactum, vt ex *Pragm.* 21. §. 1. *de Vectigal.* & sic hodiè ad rationem duc. duorum cum dimidio pro centenario, siuè gran. 15. pro vncia valoris mercium exigitur.

67 Siquidem in dicto anno 1625. maximis S. Cath. Maiest. vrgentibus necessitatibus, ob *Lombardiæ* bella, Regia Curia tertiam partem sibi retinuit ab omnibus ijs, qui assignationes habebant tàm supèr arrendamentis, quàm fiscalibus functionibus; Cumq; non adessent alij regij reditus pro facienda ijs alia æquiualente assignatione; ideò præuia R. Cam. consultatione *d. Exc. Duci Albæ* (qui d. R. Cam. rescripsit pro ordinum expeditione, & sic fuit exequutum sub die 23. Martij dicti anni) fuit hæc superindictio imperata pro omnibus mercibus, quæ immittuntur, ac extrahuntur in omnibus Dohanis, ac Fundicis totius Regni, vltrà omnes alios dirictus, non obstante, quod immittens, vel extrahens esset priuilegiatus; In exactione enim huius iuris nouitèr impositi non inspicitur, an persona sit immunis, vel non, sed solùm, an bona immissa, vel extracta soluant regios dirictus, cum debeat etiam hoc ius solui pro frumento, alijsq; rebus, pro vsu Vniuersitatum, aliarumq; personarum, proùt ordinatum fuit per Regiam Cam. facta relatione sub die 26. Febr. 1632. per *Dom Præs. Io. Vinc. Corcionum Comm. Delegatum.*

68 Et per *d. Præs. Corcionum* vti Delegatum, multi ordines expediti fuere, & præsertim sub die vlt. Maij 1625. *in Reg. Cur.* 2. *Terræ laboris fol.* 18. *àt.* fuit ordinatum Capitaneo Grassiæ Prouinciæ Terræ laboris, qui curam habet exigendi dirictus *Decini* ad Reg. Dohanam Neap. spectantes pro equis, eorumq; pullis, veruecibus, agnis, alijsq; animalium speciebus, ac bonis, vt pro ijsdem rebus præfato iuri *Decini* subiectis, separatim exigere dictũ nouum impositum, & dirictus exactos soluere nouæ arcæ administratori debuisset.

69 Deindè in anno 1627. sub die 12. Apr. fuit per *d. Præs. Corcionum* similis ordo expeditus (vt *in Reg. Cur.* 16. *fol.* 72.) directus Magistro Portulano Terræ laboris, & Comitatus Molisij, vt nullam expeditionem faceret de qualibet animalium specie, nisi priùs ei constito de solutione dirictuum dicti Noui Impositi penès administratorem arcæ dicti impositi in Dohana Neap. imò quolibet mense de extractionibus notitiam præberet, secùs de proprio esset obstrictus.

70 Et per aliam prouisionem *d. Præs. Corcioni* die 5. Septembris 1627. vt *in Reg. Cur.* 2. *fol.* 107. mandatum fuit Magistris Portulanis Regni, vt exigendum curarent dirictum dicti Noui impositi, etiam in Dohanis Baronalibus, ad beneficium Regiæ Curiæ de omnibus illis rebus, quæ immittuntur, aut extrahuntur à dictis Dohanis Baronalibus, pro quibus soluuntur, aut dirictus Dohanæ, aut Fundici, Nouæ gabellæ, alijq; non obstante, quod domini mercium essent priuilegiati.

71 Cuius ordinis vigore fuit alius posteà expeditus à *Præsid. Blanditio* etiã Delegato sub die 13. Februarij 1628. vt in *d. Reg. Cur.* 2. *fol.* 107. mandans dictis Portulanis, vt in singulis Dohanis

Baro-

Baronalibus aliquem deputassent, pro exactione dicti dirictus nomine Regiæ Curiæ, de qua distinctum librum conficere debuissent.

72 De hoc igitur datio fuit factum assignamentum ijs, à quibus Regia Curia tertiam partem de eorum reditibus sibi retinuit in d. anno 1625. Et in anno posteà 1630. tempore regiminis *Exc. Dom. D. Ferdinandi Aluarez de Ribera Ducis de Alcalà* pro vrgentijs itidem Regiæ Curiæ ob *Mantuæ*, ac *Germaniæ* bella, aliam tertiam partem ab omnibus asignatarijs cæpit, ijsq; assignationem fecit super augmento dicti Noui impositi, proùt etiam supèr eo, quod in Arrendamento vini ad minutum superesset.

73 Nec demùm est prætereundum, quod in mense Ianuarij 1643. ordine *Exc. Dom. Ducis Medinæ de las Torres*, huius Regni Proregis, fuerunt imposita grana 25. pro qualibet vncia super mercimonijs, quæ immittuntur in Dohanam, & maiorem fundicum Ciuitatis Neap. aliosq; Fundicos iurisdictionis eiusdem Dohanæ, vel ab ipsis (terra, mariq;) extraherentur, exceptis tātummodò piscibus salitis, oleo, caseo, alijsq; rebus, de quibus soluendum erat granū pro rotulo; vltrà carol. 7 ½. pro singulis vncijs, qui in totum vsquè ad annum prædictum summam efficiunt carol. decem pro vncia; In illis tamen mercibus, de quibus debetur ius ponderis, ipsum quoque esset soluendum, proùt etiam ius nouæ gabellæ pro illis mercibus, quæ per mare immittuntur.

74 Et in mense Iulij dicti anni 1643. ex alio eiusdem Proregis mandato, fuerunt alia grana 25. pro vncia superindicta: Exigebantur itàq; pro vncia in totum caroleni duodecim cum dimidio. Animaduertendum verò est, quod illa prima impositio fuit insolutum data *Ioanni Vandeynden*, & *Gasparo Romer*; & altera etiam assignata, siuè in solutum data *Matthiæ*, & *Antonino Marescа*, in computum eorum crediti, cum Regia Curia contracti.

75 Licet easdem duas impositiones fuisse in solutum datas prædictis *Vandeynden*, & *Romer* dicat *R. Capyc. Latro in princ. decis. 191. lib. 2.* vbi, cum ij exigere prætēdisset dictam impositionem etiam in Nundinis Salerni, *ibid. nu. 31.* refert decretum *Reg. Brancia*, ordinās, non esse exigendam impositionem ratione ponderis in Regia Dohana, & signantèr gr. 25. pro vncia in Nundinis Salerni, aliudq; decretum *Reg. D. Ant. Caraccioli* contrà dictarum nouarum impositionum Assignatarios.

76 Omnes verò tres istæ Nouæ impositiones, quæ exiguntur ratione contractationis, tanquàm augmentum Dohanæ, in pluribus differunt à Iure Fundici, quod ratione hospitij semèl ab emptore ad rationem gran. 15. pro vncia soluitur, vt firmat *Reg. Capyc. Latro cit. decis. 191. n. 22.*

AD MEMBRVM II.

De Iure Fundici.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVs Fundici, & Dohanæ ad solum Regem spectat, n. 1. & 2.

Fundici, seù Fundaci ius, vnde ità dictum, à quo institutum, & ad quam rationem soluatur, à n. 3. ad 6. iustq; introductum pro hospitio, & custodia mercium, d. n. 6. & 7. & an hoc fuerit color quæsitus n. 11. & 12.

Merces iuri fundici subiectæ, fundicari debent in fundicis, & non in alijs locis, sine licentia Dohanerij, & quid si mercator non est tutus, puta tempore pestis, à n. 8. ad 10.

Ius fundici est onus reale, & soluitur ab emptore tantùm, etiam Ciue n. 13. & semèl eo soluto, liberatæ merces dicuntur, & quid de operibus factis de mercibus fundicatis, à n. 14. ad 16. & cuinàm gabellario debeatur, venditionis, an immissionis tempore n. 17.

Ius Fundici, & Ius Plateæ, seù Dohanæ, in quibus differant n. 18.

Ius Fundici, de quibus mercibus solui debeat, n. 19. & quid in illis ex necessitate in portu exoneratis, n. 20.

In nundinis, an, & quando sit soluendum n. 21.

Ius fundici, quomodò soluatur de mercibus per intrà, vel extrà Regnum exportatis? recensetur praxis, à num. 22. ad 24. quid verò in maiori fundico Ciuitatis Neapolis propter eius praeminentiam, n. 25. & affertur fides obseruantiæ, n. 26.

Fundici territorium, & iurisdictio, qualitèr differant, n. 27.

Dohanæ, & Fundici Neap. iurisdictio quousq; extendatur, & quomodò exactio in ea fieri debeat, à n 28. ad 31. adduciturq; attestatio pro mercibus in Ciuitatem Cauæ deuenientibus, n. 32.

Coralia, quæ emuntur in Turri græci, & capiuntur in mari Neap. vbi soluant ius fundici, & alia circà eorum solutionem, à n. 33. ad 35.

Immunes à iure fundici, an sint Neapolitani, & Ecclesiastici, n. 36. & 37.

Ius fundici in anno 1611. quare auctum in alijs granis decem, n. 38. & 39. & an soluendnm in Dohanis Baronalibus à num. 40. ad 46. & quid in Nundinis, num. 47.

1 QVemadmodùm vectigalia ad solum Regem spectant, quoniam inter Regalia sunt, & ex ijs Rex protegere, & in iustitia Regnum conseruare tenetur, ex *Auth.* nostro *in anteced membr. n. 1. & 2. & in* §. 1. *de Regijs Fiscal. n. 8.* ibiq; Nos *in annotat.* vnde ius Dohanæ ad Regem spectare constat, *Præs. de Franch. decis. 397. nu. 7. Reg. Galeota resp. fisc.* 10. *num.* 65. Ità

2 etiam ius fundici Regi, ex eadem ratione hodie debetur, & inter Regalia annumeratur, *Thor. in add. ad Reg. Salernit. decis. 44. n. 1. & 2.*

3 Hoc Ius fundici idem Rex *Rogerius* Normannus instituit, vt merces custodirentur in domo regia, quæ Dohana, & maior fundicus fuit denominata;

4 à latino quidem verbo *fundus*, qui, vt ait *Iabolenus in l. quæstio* 115. *D. de verb. sign.* est omne id, quod solo continetur, idest fundamentum eius rei, quę solo fundatur; & alius dicitur liber, vel seruus, alius instructus, vel patrimonialis, aut vectigalis, vel emphyteuticarius, siuè *limitrophus* pro annonis militùm in limitibus destinatus, vel *agonotheticus* sumptibus certaminum sacrorum deputatus; Inde *fundicus*, seù *fundacus*, vel *fundacum* pro mercibus vectigali obnoxijs cōstitutum, quidquid nonnulli à Punico verbo *fondac*, vel Arabico, ortum velint apud *Ægidium Menagium in orig. linguæ Italæ, verb. fondaco, pag.* 228.

5 Alij tamen putant, dictum Ius fundici, fuisse primò ab *Imp. Federico* statutum, sequendo *Isern. in Const. Regni, Magistros nostros fundicarios,* & in *Rit. R.C. sub rubr. de Iure fundici*; & inter noua iura à *d. Andr.* enumeratum in *Const. quantò cæteris,* & in *Rit. R C. de decimis solu. Præl.* sub simulato colore,

6 vt merces in domo Regia hospitarentur, & custodirentur, cum solutione granorum 15. pro qualibet vncia, & sic ducat. duorum cum dimidio pro singulis centum valoris mercium, vt habetur in *d. Rit. de Iur. fund.* & *in Pragmatica Regis Ferdinandi* sub die 5. Iunij 1449. quæ est 2 *de Vectigal.* & prouisū fuit per R.Cam. vt in *Arrest.* 5. apud *R. de Marin.* & post *Isern. in cit. Constit.* notant *ibidem Affl. ct. nu. 3. & 12. circà med. Camill Salern. in præfation. ad Consuet. Neap lit. N. Reg. Galeota contr. 45. n. 10. cit. Thor. d. loc. nu. 5. Reg. Tapia lib. 2. Iur. Regni in rubr de Off. Magistr. Fūdic. n. 7. & in rubr. de Constit. Princ. cap. 4. n. 86. Pisanus in add. ad Goffr. de Gaeta super Rit. R.C. rubr. 2. de Iure fund. nu. 6.*

7 *& 7.* Et licet vt plurimùm in domibus priuatorum mercede mediante custodiantur, & fundicis non vtantur, attamèn Ius fundici est soluendum, *R. Galeota controu. 47. n. 8. lib. 1.*

8 Mandauit prætereà idem *Imp. Federicus* in *d. Constit.* vt merces, quæ fundicari, seù dohanari debent, in fundicis,

cis, & non alio in loco sine speciali fundicariorum mandato deponerentur, sub pœna publicationis earundem, *Author* noster hìc *n.5.* & ex *Rit.2. & 3. de Iure fund.* vbi *de Gaeta num. 302.*

9 Quando verò mercator non est tutus de mercibus in Regia Dohana, potest cum licentia Fundicarij, seù Dohanerij eas in alium tutiorem locum asportare, ex *d.Rit.2. de Iure fundici*; Prout

10 tempore pestis, quæ in hac Neapolis Ciuitate grassabatur, & multi exteri circumcircà Dohanam degebant, per Reg. Cam. fuit prouisum, quod *Thomeus de Nibia* posset à Dohana merces extrahere, & domum suam traducere, cum speciali, ac distincta nota, & pro R.Curiæ cautela obsignare, non tamen extrahere posset, absq; Officialium Dohanæ mandato, vt ex *literis R.Cam. sub die 7.Iunij* 1503. expeditis, in *Reg. literar.partium 4.fol.127.*

11 Defenditur autem eius iustitia contrà dictum de colore quæsito, quia fuerunt verba *Isernia* ob liuorem, quem habebat contrà *Federicum*, prolata, nam, vt benè notant *Dom. Reg.* noster hìc *n.10.Reg.Tapia d.l.* & *R.Capyc.Latro decis.191. nu.22.* quos refert, & sequitur *Iul.Capon.to.4.discept.313.n.13.* Ius fundici fuit introductum ex illa naturali æquitate, quod, qui sentit cōmodum, sentire debeat incommodum, *l.secundum naturam, D. de cond. & demonstr.c.qui sentit, de reg.iur. in 6.* cum

12 debeatur pro iure hospitij, vulgò *Albergho*; & dicitur fundicus, quasi domus, in qua fundicantur, siuè cognoscuntur merces, & æstimatur earūdem valor, *cit.Goffred.d.loc.n.301.*

13 Vnde Ius fundici onus reale est, & sic ab emptore tantùm soluitur, ex *l. debet*, & *l.si prædium*, vbi *Bald.* & *Salyc. C.de ædil. edict.* & probatur ex *Rit. 7.de Iure fund. Auth.* noster hìc *nu. 10. Pisan.d.rubr.2.n.14.& 16.* Siuè emptor sit Ciuis, siuè exterus, *cit.Goffred. num. 299. et 300. Thor. d.loc. n.6.* & ità decretum per Reg.Cam. in *d.Arrest.5.*

14 Et cum ius ipsum Fundici pro immissione, non verò contractatione mercium soluatur, ideò semèl soluto, liberatæ merces dicuntur, vt ex *d.Rit.* tradunt noster *Auth.* hìc *n.13. R.Reuerter. decis.314.nu.1. Horat.Theodor.in alleg. 13. num.30.* post *decis. Reg.Salernit. R. Tap.d.loc.n.7. cit. Pisanus n.13.* ità vt si

15 pro corijs rusticis, & pilosis fuerit solutum dictum ius, non debeatur posteà pro ijsdem melioratis, ex *Arrest. 464.*

16 & neque de operibus, quæ fiunt de mercibus, & pannis fundicatis, quia nonnisi semèl soluitur, & sic de ferris, vel sericis laboratis, debet tamen constare, pannos, ex quibus sunt factæ caligæ, soluisse ius fundici, vt disponitur in *Rit.19.20.& 21.de Iure Fund.* & vide *cit.Theodor.d.alleg.13.et R.Salernit. decis.36.*

17 Debetur verò gabelloto tempore venditionis, ac traditionis mercium, non verò tempore immissionis, vt in *d.Rit. et cit. Arrest.5. Pisan.d.rubr.2. nu. 20. et 21.* & vide *Auth.* nostrum infrà *ad quæst.6.§.14.*

18 Ex quibus valdè inter se differre ius Plateæ, seù Dohanæ, & ius Fundici, notarunt *Afflict.in d. Const. Regni, Magistros nostros fundicarios sub n.12.* & *Author* noster hìc à *num.9.* quem refert, & sequitur *Reg. Capyc. Latro decis.191. à nu.22.ad 26.lib.2.*

Primò, quia ius Plateæ, seù Dohanę est antiquum, & Ius fundici nouum, secundùm *Isern.*

Secundò, Ius Plateæ exigitur ad rationem gran. 18. pro qualibet vncia; Ius fundici verò ad rationem gr. 15. pro vncia.

Tertiò, Ius Plateæ, dùm ex contractatione debetur, soluitur toties, quoties res venditur; Ius verò fundici ratione hospitij introductum, semèl tantùm soluitur.

Quartò, differunt etiam natura, quia Ius fundici soluitur ab omnibus, & Ius Dohanæ non soluitur à Ciue in propria Patria.

Quintò, quia Ius Dohanæ, seù Plateæ soluitur ab omnibus mercibus indistinctè; Ius autem fundici non soluitur de mercibus infrascriptis.

19 De cæteris igitùr mercibus Ius fundici solui debet, præterquàm de exceptuatis in *Rit. Goffred. de Gaeta super d.rubr.2. de Iure fundic. nu.59. & 336.* nec de illis, de quibus nunquàm fuit solutum, & sic de equis, & animalibus ius fundici nunquàm fuit exactũ, secundùm *Isern. in c. vn. quæ sint regal. ver.vectigalia in addit. n.14. Goffred.d. loc.num.61.* Et de victualibus, alijsq; habentibus ius exituræ, quod est plusquàm fundici, non soluitur, vt habetur in *d. Const. Magistros nostros fundicarios*, ibiq; *Isern. Afflict. & Balzaran.* post *Capyc.num.3.& 9.* nec de alijs bonis comestibilibus, quia pro vsu sunt *l.vniuersi, C.de vectig.cum concord.* nec de auro, argento, & lapidibus, nec pro animalibus viuis, ex *Rit. 18.* nec de lignaminibus, ex *literis R.Cam. 7. Febr. 1511.in Reg.part.40.fol.69.* nec de serico, ferro, & sale, cum habeant aliud ius speciale, vt declaratur per *d. Rit. 18.& seqq. de Iur. Fund. Auth.* noster hìc *à n.17.ad 20.*

20 Nec itidem soluitur hoc ius ex mercibus in portu vi ventorum, seù tempestatis exoneratis, *l.Cæsar 15.& l.interdum 16. §.si propter necessitatem, D.de public. & vectig. l.3. C. de naut.fœnor. Nouar. super Pragm.de vectigal. collect. 1. num.5.* & ex *Arrest.3.& 361.* apud *Reg. de Marin.* quia est voluntas coacta, & non animus commercij ineundi, & quid si spontè venissent ad refrigerandum, & quiescendum, & cæperint exonerare, vide latè *in Rit.3.& seqq. de Fundico Flagelli*, vbi *Goffred. de Gaeta*, & *Pisan.* post *R. Galeot. controu. 46. & 47. lib. 1. Cons.Rocc. respons. 32. & 37. lib.1.& in tract.de Officijs rubr.14. §.6. per tot.*

21 Prætereà in Nundinis exemptis, licet contrahentes non soluant Doharum iura, soluunt tamen ius fundici pro hospitio mercium, *Reg. Capyc. Latro decis. 191. lib.2.* Si verò in loco nundinarum est fundicus, vt est in Ciuitate Salerni, in qua adsunt Regius fundicus, & nundinæ franchæ ex immunitate concessa, de qua etiam *Anton.Barra controu.25.* tunc omnes merces, quæ illuc eunt, intelliguntur fundicatæ, & sufficit cautio per mercatorem data de eundo ad fundicum; Secùs si iuit Luceriam, quia licet ibi adsint nundinæ franchæ, quia tamen ibi non est fundicus, ideò dirictus solui debet in loco, vbi dedit cautionem de eundo ad fundicum; sed si nundinæ non sunt exemptæ, vt in Castro Sangri, tunc non habebit immunitatem, vt ex *Rit.11. & 13. vsq; ad 17. de Iure Fundici* tradit noster *Auth.* infrà *in qu.4. à nu.44. ad 49.§.14.de Iur.Pass.*

22 Et sic *n.21.& seqq.* practicam tradit *Auth.* noster exactionis huius Iuris fũdici, vtpotè, quod illud non exigatur de mercibus, quæ in Regno nascuntur, vbi non est fundicus, antequàm extrahantur, vel si consumantur, cum non debeatur, nisi vbi est fundicus, & cũ ibi venduntur, idem *num. 24.* verùm in Terra fundicum non habente, sufficit, vt subsit alicui Terræ fundicum habenti, *cit.Goffred.ad Rit. R.C.rubr.2. num.322.*

23 Item etiam si non venduntur, sed extrahuntur in partibus fundicos non habentibus, vel extrà Regnum, antequàm extrahantur, soluitur, *Author* hìc *n.25.* verùm si extrahantur in locis fundicos habentibus, præstet mercator cautionem, *n. 26.* & in Regia Dohana Neap. quilibet inuitus, & immunis fundicare obligatur, etiam si voluerit conducere in loco fundicorum, idq; propter authoritatem huius fundici, vel ob diuisionem Arrendamentorum, vt docet idem noster *Author* hìc *num.27.et 28.* In personis verò immunibus practicari *Ritum*, quod si extrahant merces per intrà Regnum teneãtur cauere de eundo ad fundicum, ne datium illud amittatur à futuro emptore, at si extrahant per extrà Regnũ ad nihilum tenebuntur ob immunitatem, *ibid.n.29.*

24 Si autem merces veniant extrà Regnum, & applicant ad locum fundici, idem practicatur, quod de mercibus, quæ nascuntur in loco fundici; Si verò

in

in loco, vbi non est fundicus, & ibi cõsumuntur, non soluitur, *Dom. Reg.* noster hìc *n.*30. vbi *n.*31. in vno tantùm differre istum à primo casu docet, quia primo casu, quando merces sunt natæ intrà Regnum, non debetur ius fundici, etiam, quod transeant per locum iurisdictionis fundici; Secundo verò casu secùs est, quia merces veniunt ab extrà Regnum, & transeunt per locum iurisdictionis, potest secretus intercipere, & petere, quod caueat de eundo ad fundicum, idq; esse, quod disposuit *Rit.in* §.*nemo inuitus in fin. à vers.Item si quando intrant merces*; Quæ omnia post *cit. Auth.* nostrum comprobat *Pisanus in d.rubr.*2.*num.*10.*et* 11. & confirmantur ex decisis per Reg.Cam. in *Arrest.*8.43. *et* 86. apud R.*de Marin.*

25 De eo verò, quod paulò antè diximus, in Regia Dohana Neap. propter eius præeminentiam fieri dictam solutionem iuris fundici, è re esse putauimus afferre fidem dictæ obseruantiæ, seù meliùs præeminentiæ, ex nostro *libro m.s. Rit.R.C. pag.* 133. tenoris huiusmodi:

Magnifici Signori della Regia Camera della Summaria.

26 NOI sottoscritti Regij Credenzieri del maggior Fundico, e Dogana della Città di Napoli, facemo fede à V.Sign. come detta Dogana è in osseruanza, che tutte le robbe, quali vengono da extrà Regnum, e vogliono andare per infrà Regnum, quali toccano nello terreno della Città di Napoli, pagano la ragione del Regio fundico, che sono grana quindeci per onza, e questa è tanto delle robbe, che vengono per mare, quanto di quelle, che vengono per terra, e di questo nõ ci impone detta Dogana dal tempo del qu.m.Iacouo Tholomeo, allora Doganiero, e de tale osseruanzia ne fù fatta Prammatica in detta Camera, quale ne fù riferita à bocca per Gio: Domenico Bottino, allora Luogotenente di detto m. Iacouo: E perche, come più volte si è detto à V.S. lo registro, doue era notata detta Prammatica, si è perduto; Per tanto ne hauemo fatta la presente alle Signorie Vostre, offerendo ancora fare, che si facci fede per lo d.Gio: Domenico Bottino, & anco per Alfonsetto de Dinolfo, luogotenente in detta Dogana per lo mag.q.Gio: Maria; Alle quali di continuo ne raccomandiamo. Ex Dohana Neap. die 18.Iulij 1505.

Io Cola de Dado Credenziero accetto quãto di sopra è scritto esser vero.

Io Nardo Antonio de Ligoro Credenziero accetto, vt suprà.

Io Tomaso Borriello accetto quanto sopra è scritto.

Ego Antonius de Villamari fateor, vt suprà.

Ego Notarius Cangianus fateor supradicta vera esse.

27 Ex quibus idem noster *Auth.* hìc *nu.* 32.*et* 33. notat differentiam inter territorium, & iurisdictionem fundici, vt puta, quia territorium est locus, vbi fundicus est, vel est locus illius territorij, vbi residet fundicus; locus verò iurisdictionis fundici, est terra, in qua licet nõ sit fundicus, est tamèn fundico vicina, exẽplificando in fundico salis, ferri, & picis, respectu hominũ terrarũ, qui ad illum ire tenentur, quia de iurisdictione illius sunt, & differre in hoc, quoniam primo casu, quando sunt merces territorij, statim ius fundici debetur; quando verò sunt in iurisdictione, non debetur, nisi sint merces, quæ venerunt extrà Regnum, & hanc esse practicam istius fundici *Authòr* noster testatur.

28 Hinc annotandum est, quod iurisdictio Dohanæ, & fundici Neapolis se extendit vsq; ad flumen Capuæ, & illud Beneuenti, ità vt omnes merces, quæ per Terram in locis intrà hos fines designatis immittuntur, in iurisdictione Dohanæ, & Fundici Neap. esse intelligantur, & sic fundicari debent, ac soluere debitos, & consuetos diri-ctus, vt patet ex *literis Regis Ferdinandi sub die* 18.*Febr.*1489. expeditis, quę sunt in *libro nostro Rit.R.C.pag.*109. *àt.*

29 Et in *Repertorio m.s. Præs. Petri Masturtij*, seù *Nasturtij pag.*212. habetur, quod merces per extrà Regnum venientes *Afragolam*, aut quæ nascuntur in Regno, & illuc asportantur, quia est territorium iurisdictionis Dohanæ Neap. soluunt in dicta Dohana, & sic etiam de mercibus conductis ad tabernam vulgò dictam *della Cerqua*, in

no-

notam Cam. 1519. *et* 1520. *fol.* 1. *et in libro magno notam. fol.* 367. in quo subscripta notantur, v3.

30 *Die 18. Augusti 1520. in banca declarauit Credenzerius totius pecuniæ Regiæ Dohanæ Neapolis, quod bona, quæ veniunt per extrà Regnum, cum tangunt territorium iurisdictionis Neap. soluunt dirictus dictæ Dohanæ, bona verò, quæ nascuntur in Regno, non soluunt, nisi tãgant territorium Ciuitatis Neap. vt si intrant in Afragolam, vel in tabernam della Cerqua: Bona quæcumq; quæ veniunt Salernum, vel ab intrà Regnum, vel ab extrà Regnum, et non tangunt territorium iurisdictionis Dohanæ, non soluunt fundicum, si verò tangunt territorium iurisdictionis dictæ Dohanæ, soluunt dictum fundicum.*

31 Vnde *Nola*, *Iscla*, *Prochyta*, *Nesis*, & aliæ sunt de iurisdictione Dohanæ Neapolis; Ac etiam *Caua* Ciuitas est sub eius iurisdictione, & ibi exiguntur dirictus de mercibus contractatis, & de transeuntibus, & euntibus ad nundinas Salerni, teste *eod. Præs. Masturtio in d. Repertorio lit. C. pag.* 129. vbi transcribit testimoniale factum per Officiales Dohanæ Neap. tenoris sequentis, v3.

32 NOI sottoscritti Credenzieri del maggior Fundico, e Dogana della Città di Napoli, facemo fede à Voi Ill. e Mag. Signori della Regia Camera della Summaria, come la Caua, e suo distretto, è della giurisdizione di questa Dogana di Napoli, & in quella non possono stare, ne dimorare robbe d'extra Regno senza pagare le ragioni del Regio Fundico per li Conduttori di quelle, e volendosi estraere di questa Dogana per li forastieri mercanzie per portarnosi à vendere in detto luogo della Caua, si paga lo diritto intiero à ragione di noue in dieci per cento, sicome fossero venuti à contrattare in d. Città di Napoli. Et anco per tutte mercanzie infrà Regnum, quali sono comprate in detto luogo della Caua, che non siano nate, ne fatte in detto luogo, e suo territorio, e per li comprator i si conducono in d. Dogana di Nap. si paga lo diritto del fũdico, e della Dogana à ragione di gr. 33. per onza, sicome fossero comprate dentro la Dogana di Nap. da forastiero, ac etiam al tempo della fiera di Salerno per causa delle robbe extrà Regno, che sogliono passare per detto luogo della Caua, e suo territorio, si deputano per questa Dogana due Regij Guardiani, li quali assistono in Vietri, luogo di detta Caua, alcuni dì auanti, che comincia detta fiera, finche dura, li quali, tutte robbe, che si esiggono, e che da là passano, sigillano, e deinde ne danno auiso à gli Officiali, che assistono in detta fiera, à tal che di quelle possano esiggere detta ragione del Regio fundico, more solito, & iuxtà Ritu 11, quia secretus debet intercipere merces, antequam vadant ad nundinas franchas, e di tutte le cose predette, detta Regia Dogana di Napoli n'è stata sempre in possessione; sicome al presente, &c. Expedita in Regia Dohana Neap. 27. mensis Augusti 1519. cum subscriptione Regiorum Credenzeriorum Regiæ Dohanæ, præsentata in Processu originali Causæ vertentis inter Ciuitatem Cauæ, & Regium Fiscum, & Arrendatorem Ciuitatis Neap. ex altera, qui conseruatur in dicta Regia Camera penès Nobilem Paulellam dictæ Regiæ Cameræ Actuarium, & in libro meo Rituum *fol.* 142.

33 Insupèr cum de *Corallijs*, seù meliùs *Coralijs* (sunt frutices sub aqua nascentes colore viridi, baccas ferẽtes candidas, teste *Theophrasto in tr. de gemmis*, qui ex aqua exempti, confestim lapidescunt, ruboremq; contrahunt) quæ emuntur in Turri græci, & accipiuntur in freto Neapolis, alijsq; locis extrà iurisdictionem Turris, illaq; Neapolim ducebantur, Dohanerius tredecim carolenos pro dirictibus Dohanæ exigere prætendisset; Per Regiam Cameram fuit prouisum, quod, quia Coralia emuntur in Turri, nec accipiuntur in iurisdictione, & in Dohanam Neap. asportantur, vbi fundici ius solui debet, dictus Dohanerius Turris dirictus exactos restitueret, & quod solueretur Neap. vbi soluendum est dictum ius, vt ex *literis R. Cam. exped. die* 16. *Iulij* 1516. *in Reg. literar. partiũ* 16. *fol.* 127. testatur idem *Præs. Masturtius in citat. Repertorio lit. C. pag.* 153. *àt.*

34 Coralia etenim dirictus soluere debent, vt in *Reg. commun.* 1444. & 1445. *fol.* 192. & vide sententiam per R. Cam. latam contrà laborantes, & ementes coralia in Ciuitate Neap. per quam fuit declaratum, quod Coralia te-

teneantur soluere, fueruntq; expeditæ literæ tempore Regis Alphonsi I. & quidam homines *Praiani* extrahere volebant coralia à fundico *Scaleæ*; & per R. C. fuit prouisum, quod daret cautionem Scaleæ de conducendo dicta Coralia ad Regium fundicum, vt ex *Reg. literarum partium* 7. 1478. *fol.* 21. testatur præfatus *Præs. Masturtius in cit. Repertorio pag.* 140. *àt.*

35 Imò per literas R. Cam. expeditas sub die 4. mensis Iulij 1524. pro Coralijs, quæ per Genuenses, aliosquè exteros in mari Ciuitatis Tarenti capiuntur, per hæc verba declaratur: *Li Coralli, che pescano, e li discaricano in Terra, deuono pagare li diritti della Dogana, fundico, e noua gabella, e se non si discaricaranno, son tenuti solamente al diritto della Dogana, e del fundico, e che si scriua la quantità, e qualità delli Coralli, in Reg. literar. Cur.* 19. *fol.* 153. *& in Reg. notam. fol.* 618. Coralia verò, quæ piscantur homines Costæ in mari Surrenti, eaq; in Dohanam pyratarum timore reponunt, non tenentur Dohanæ diri̇ctus soluere, ex *literis Reg. Cam.* expeditis die 25. Maij 1512. in *Reg. literar. part.* 5. *fol.* 158. & infrà *ad membr.* 4.

36 Antiquitùs ab huiusmodi iuris solutione fuerunt exempti Neapolitani pro omnibus rebus, quæ pro eorum vsu in Dohanam conducerent, ex *Priuil. Regis Ferdin. I. c.* 7 *fol.* 15. *aliorumq; Regum, in Priu. et Cap. Neap. fol.* 21. 33. 35. *et* 43. In anno verò 1649. quia fidelis. Populus supplices dedit preces pro repositione medietatis gabellarum ex gratia extinctarum, vt in *Prag.* 21. *de Vectig.* 3. *to.* insimùlq; *in §.* 11. vt dignaretur Dom. Prorex auferre vsum personis cuiuscumq; status, quo obtento, stat in viridi obseruantia talis vsus denegatio, teste *Iul. Capon. discept.* 313. *cap.* 1. *n.* 14 *et* 27. *tom.* 4.

37 Sed, an Ecclesiastici, & Regulares, vel ementes ab ijs, sint immunes à iure Dohanæ, & fundici, vide *Reg. Reuerter. dec.* 18. & *Capon. cit. disc.* 313. *per tot.*

38 Notandum denique est, quod tempore Exc. huius Regni Proregis *Dom. Comitis de Lemos* sub die 25. Nouembris 1611. cum Regia Curia iàm ab anno 1610. præcedente *Regia Cam. Cōsultatione* exegisset carolenū pro qualibet libra serici, quod à Regia Dohana, & maiori Fundico Neapolis, alijsq; Dohanis eiusdem iurisdictioni subiectis extrahebatur; atq; exegerat pro dicto tempore duc. viginti pro qualibet (vt vulgò aiunt) *balla* serici crudi, & quia ex hoc multa considerata fuere inconuenientia; Ideò discusso negotio per Regiam Cameram in R. Coll. Consilio, ordinatum fuit, tolli dictam exactionem serici, & in eius locum deinceps fore exigenda grana septem cum dimidio pro qualibet vncia ratione fundici ex omnibus mercibus, & personis, obnoxijs solutioni prædictæ, ità vt sicuti priùs exigebantur grana 15. pro vncia, pro iure fundici, ità in posterum essent exigenda grana 22. cū

39 dimidio: Quæ tamen impositio gr. 22. cum dimidio, die 9. Maij 1613. ad instantiam Gubernatorum Reg. Dohanæ ordine Exc. Proregis fuit aucta ad grana 25. quæ hodiè pro iure fundici soluuntur, vt constat ex *Scripturis* productis in *Processib. existentib. in R. Cam in banca Iulij Valente, inter Regiam Dohanam Neap & Bartholomeum Giarrella, aliosq; & D. Vincentium Capanum*, *circà olei interceptū, à f.* 28. *ad* 31. *vol.* 1.

40 In anno posteà 1621. sub die 7. Iunij, præcedente noua *consultatione Reg. Cam.* prouisum fuit, faciendam esse dictam exactionem augmenti gran. 10. pro vncia ab omnibus mercibus, quæ extraherentur per extrà Regnum, etiā in Dohanis Baronalibus, vt ex *cit. Process. fol.* 70. *àt. in fine, &* 71. *in princ. vol.* 1. Et vigore *d. Consultationis*, approbatæ à Reg. Coll. Cons. die 21. Augusti 1621. expediti fuere ordines Reg. Cam. directi Regijs Dohanerijs, & Credenzerijs, pro eius obseruantia.

41 Producta est etiam fides *Antonij Pelliccia*, qualitèr pro exactione olei, aliarumq; mercium, prætèr directus Arrēdamenti olei, & saponis, & directus ad Ba-

Baronales Dohanas spectantes, soluũtur etiam dirictus ad beneficium Dohanarum Apuliæ, dirictus supplementi iuris fundici ad rationem gran. 10. pro vncia, & nouum impositum duc. duorum cum dimidio; & quod si Regius substitutus fortè nõ adesset in d. Dohanis Baronalibus, soluitur administratori generali arcæ Regiæ Dohanę proximioris, alitèr merces inciderent in commissum, *fol.61.& 62. d.vol.1.*

42 Quod confirmatur ex alia fide præfati *Antonij*, in qua pro oleis extractis à Baronali Dohana *Molæ* per *Dalmatiam*, *Ferrariam*, *Flumen*, *Venetias*, aliaq; loca per extrà Regnum, ab anno 1659. vsq; ad annum 1664. solutum fuisse asserit d. datium gran. 10. pro vncia, vt *fol.73. vsq; ad fol.80. d.vol.1.*

43 Et ex alia attestatione diligẽtiss. Regij Archiuarij *Ant. de Masi*, qui asserit, quod recognitis rationibus *Frãcisci Siciliano* Vice-Secreti, & Vice-Magistri Portulani Fundici, & Dohanæ *Rossani*, anno 1672. exacti fuere dirictus gr. 15. pro vncia, alijq; dirictus in fundico, & Dohana *Rossani*, alijsq; in locis suæ iurisdictionis ad beneficiũ *Ill. Principissæ Rossani*, vtilis dominæ dicti fundici, & Dohanæ, ac etiam exactus fuit dirictus dictæ nouæ impositionis gran. 10. pro vncia ad beneficium Regiæ Curiæ per Regium Arrendatorem, vt à *fol.48. ad 50. d.vol.1.*

44 Quæ obseruantia ex alijs prouisionibus desupèr expeditis roboratur; Et primò ex *prouisionibus R. Cam fol.34. d. vol.1.* Secundò ex prouis. Iudicis M.C. *D. Berardini Belprati*, Gubernatoris Dohanarum Apuliæ, & Commissarij generalis contrabannorum Prouinc. Barij, Hydrunti, & Capitanatæ, quibus sub die 17. Martij 1652. mandatur Officialibus Dohanarum *Molæ*, *Poliniani*, *Melphicti*, & *Iuuenatij*, vt vigore *prouis. R. Cam.* expedit. die 15. Decembris 1645. ad petitionem Gubernatorum Dohanarum Apuliæ, & noui impositi, in dictis Dohanis assistere curarent substitutum, tùm pro exactione d. gr. 10. pro augmento iuris fundici, tùm etiam dicti noui impositi nunc duc. duorum cum dimidio.

45 Et alia prouisio anni 1670. integerrimi, ac peritissimi *Dom. R. Consil. D. Sãcij de Lossada*, Delegati Dohanarum Apuliæ, ad præsens dignissimi in Supremo Italiæ Senatu Regentis, *fol.64. & 65. d.1. vol.* Per quem etiam in dicto anno 1670. die 11. Septembris mandatum fuit Officialibus Dohanarum Baronalium, vt in omnibus immissionibus, & extractionibus mercium, æstimari debuisset earum valor iuxtà Regiam Pandectam, vulgò *Tariffam*, & si fortè in dictis Dohanis non adesset, obseruanda esset Pandecta Regiæ Dohanæ Barensis, vt *fol.67. d.1. vol.*

46 Deniquè, cum quidam extrahentes emissent salmas 1500. olei *Poliniani*, & soluissent dirictus in dicta Baronali Dohana, ac institissent, mandari Regijs Officialibus Tarenti, vt exigerent supplementum, bonificata exactione in Dohana Baronali, & quia Arrendamentũ prætendebat vltrà augmentum fundici, solui debere ius nouæ gabellæ; decretum fuit sub die 13. Martij 1683. per doctissimum, ac integerrimũ S.R. Consilij Decanum, ac Regentem electum *Dom. D. Stephanũ Padilla*, Delegatum Arrendamenti olei, & saponis, quod *facta obligatione de soluendo iudicatum respectu nouæ gabellæ, & constito priùs dicta olea esse recollecta in Terra Poliniani, & peruenta ex proprijs territorijs, & solutis etiam in dicta Dohana Tarenti granis decem pro qualibet vncia pro augmento fundici, spectantibus ad dictum Arrendamentum, &c. permittatur extractio, bonificatis dirictibus solutis in dicta Baronali Dohana, iuxtà expeditiones dictæ Dohanæ Baronalis.*

47 Exigitur etiam in Nũdinis Salerni ius fundici ad rationem granorũ 25. & sic exiguntur grana decem vltrà ius fundici, quod anteà ad rationem gran. 15. pro vncia soluebatur, vigore dictæ nouæ impositionis, teste *Reg. Capyc. Latro d. decis. 191. sub n. 19.*

AD

AD QVÆST. VNICAM.

An ius Fundici debeatur in toto Regno, & in omnibus Fundicis, licet ab aliquibus ipsorum non fuerit solitum exigi per territorium.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vectigal earum rerum, quarum nunquam præstitum est, præstari non debet n.1.& quid respectu Iuris fundici, n.2.7.& 8.

Fundicus est vnicus in Regno, licet pro faciliori exactione diuisus, proùt de Regno, Collegio, & Ciuitate diuisis, n.4.

Ius Dohanæ, vel Fundici, si de aliquibus mercibus in aliqua Regni parte non fuerit solutum, an soluendum sit, num. 3.& 7. & quid stante præscriptione, n.5.8.& 9.

Ius, quod habet Rex exigendi in aliquo loco, an conseruetur respectu cęterorum, d.n.3. 6.& 10.

Priuilegium allegans, an sit manutenendus lite pendente, n.11.& 12.

1 VEctigal earum rerum, quarum nunquàm præstitum est, præstari non debere, notatur in *l.fin.C.de public.* cum concord. *Rom.sing.*4. *Mascard.de interpr. Statut. concl.*8. *n.* 9. *Author* noster hìc *num.*1. *Larrea alleg.*5. *num.*24. *Reg.Capyc.Latro decis.*191.*n.*43. & 44. *Cons.Roccus de offic.rubr.*14.*§.*14. *n.*32. *Episc. Rocca disput.iur. cap.*75. *num.*17. 18.& 19.*lib.*1. Respectu verò Iuris fūdici, licet in aliqua Dohana pro ali-
2 quibus mercibus non fuerit solui consuetum; attamèn R.Cam.mandauit, hoc non obstante, illud solui debere, quamuis per centum annos, & plus non fuerit solutum, idq; ex eo, quia Regia Curia repericbatur in possessione, seù quasi exigendi continuatis temporibus in toto Regno ius fundici pro croco, & lana, ex dispositione expressa etiam *Ritus R.C.* qui in nouiss.editione est 20. in ord. incip. *Item de operibus, vers. sed earum rerum, sub rubr. de Iure fundici, & ex Rit.*1. *de Iure Scalatici, Andr.de Isern.in cap. vn. quæ sint regal. ver.vectigalia in add.n.*14. *Goffred.de Gaeta in rubr.*3. *Rit. de Fundico flagelli n.*27. *Auth.* noster hìc *n.*4.

3 Et propterea in Fundico, seù Dohana Ciuitatis *Aquilæ* nemine discrepante facta relatione in Coll.Cons. & coram Excell. Prorege fuit decisum, quod Regia Curia manuteneretur in possessione, seù quasi exigendi de croco, & lana ius fundici in Regia Dohana dictæ Ciuitatis, in qua licet fuisset prætermissa exactio, de iustitia tamen R.Fisci constabat, ex quo talis exactio practicata fuerat in omnibus Regijs Fundicis totius Regni, & signantèr in conuicinis, & sic fundatam esse Reg. Fisci intentionem in fundico dictæ Ciuitatis Aquilæ, ex doctrina *cit. Andr.* determinatum fuisse testantur *Author* hìc, & infrà in §.20.*de Iure Serici n.*15. & *Reg.Reuerter. in decis.*313.*nu.*1. qui in eadem causa decisionem cōpilauit.

4 Quod comprobatur, quia vnicus est fundicus in Regno, licet in varijs partibus commodioris exactionis causa à Rege, tanquàm patrefam. fuerit diuisus, vt notant *Auctor* noster hìc *num.* 5. & *Reg.Tapia lib.*2.*Iur.Regni rubr.*6.*nu.* 13.& à pari Regnum est vnica Prouincia, licet fuerit diuisum in plures partes facilioris functionum fiscalium exactionis causa, vt superiùs in §.1. *de Reg.Fisc.* Et sic Collegium vnicum est, etiam si fuerit in Collegiatorum Sectas distinctum; & Ciuitas, estò in partibus, vti Roma diuisa extitit, iuxtà *descript.I.I.Boissardi in to* 4.*Rom V.Topogr.*vel in Quarterijs, vt est hæc nostra Ciuitas Neapolis, vnica cēsēda est, *Cōsil.Rocc.de Offic.rubr.*17. Vnde Ius, quod
5 habet Rex generalitèr exigendi, semper conseruatur in illo, etiam si in vno loco tantùm exigatur, vt fundat *Author* hic *n.*6.& proindè nullam currere præscriptionem hoc in casu concludit *ibid.*

*n.*7. idq; illa ratione, quia quando expresse vectigalium solutio vnicuique generalitèr iniungitur, cum subditi omnes id scire debeant, imò & præsumantur, *l. leges, C.de legib.* prætendentes præscriptionem non possunt non esse in mala fide, *Grauett. cons.*134. *nu.* 16.*Rim.iun.cons.*589.*num.*33.*Curt.iun. cons.*60.*num.*17. *Lancell.Gall.cons.*25.*n.* 55. in puncto *Gratian. in add. ad decis.* 148. *n.* 2. vbi quod ius domini conseruatur integrũ per exactionem ab alijs; Nàm possidens, etiam in parte aliqua
6 iura vniuocam rationem, aut qualitatem habentia, pro cæteris in reali possessione existit, & censendus est, omniũ continuasse exactionem, vt valeat quoque de parte totum allegare, vt fundat *Salgad.de Reg.protect.tom.*2 *par.*3.*c.*10. & videndi ad hæc sunt *R. Lanar. cons.* 52.*num.*7. qui contrarijs occurrit, latissimè etiam *D.Io: del Castillo controu. lib.*6.*de Tertijs Decimar.cap.*33.*per tot. tom.*7. *& Reg.Galeota controu.*18. *lib.*1. vbi in terminis fundare videtur, quod appellatione Dohanæ Menæpecudum Apuliæ, comprehendatur Dohana minor, quam Dohanellam *Aquilæ* appellant; Quod de conseruanda possessione iuris quæsiti, puta, cũ habet quis titulũ validum, siuè ex contractu, siuè ex priuilegio, secùs de iure nouitèr aquirendo, intelligit *Cons.de Rosa consult.*12.*n.* 16.*&* 17.*lib.*1.

7 Firma tamẽ ex his remanet suprad. regula, quod scilicèt vectigal non sit præstandum, nisi consuetum sit præstari, etiam in Iure fundici, nàm in Regno nostro de Equis, & cæteris animalibus viuis, quæ venduntur, non soluitur ius fundici, quia nunquàm fuit de illis solutum, vt post *Andr.* refert *Auth.* noster suprà *membr.* 2.*n.*20. sicuti nec pro victualibus, ac cæteris comestibilibus, quia pro vsu non fuit consuetum exigi *ibid.n.*18. vndè in eo exigendo attenditur obseruantia, *Capon.discept.*313.*n.* 24 *tom.*4. Et sic non est simplicitèr verum, quod respectu iuris fundici dicta regula limitetur ex *cit.decis.R.Cam.* ab *Auth.* nostro hìc, & *cit.Reg.Reuerter.* relata, nam ideò *d.decisio* processit, quia pro Fisco fuerat fundatum, dictam exactionem in alijs fundicis practicari, vnde dùm iàm erat Reg. Curia in possessione, seù quasi exigendi dictum ius fundici pro dicto croco, & lana, meritò Reg. Cam. censuit, sufficere Regio Fisco exegisse dictum ius in cæteris Regni fundicis, ad obtinendam exactionem in alijs, *vt suprà.*

8 Etenim hæc est differentia inter vectigal, quod postquàm fuit constitutum, nunquàm tamèn fuit solutum, & quando post constitutionem illius fuit in aliquo Regni loco exactum; cum in primo casu sit quoq; locus 20. annorũ præscriptioni, secundùm aliquos, etiam contrà Fiscum ex *l.in omnibus, D. de diuers.& temp. præscr.* Principe sciente, & non alitèr iubente *Goffred. de Gaeta in Rit.R.C. rubr.*2.*n.*187. eòq; magis, cum ex vniuersali inobseruantia à statuto vectigalis recedi videatur, quam tamen scientiam in Principe fuisse cócludentèr probari debet ab allegante, vt per *Glos.in ver.statutum in c.const. de V.S.in* 6. quod ampliat *Larrea p.*2.*allegat.*92.*n.*15.*&* 16. maximè, quia Ser. Regi propter eius absentiam, nullum inferri potest præiudicium, præsertim in præscriptione Regalium, per quamuis patientiam, siuè incuriam Proregis, aliorumq; Officialium, vt post *Andr.* & alios testãtur *R.Tap.in Prag.*23.*n.*7. *& seq. de suspic. Official. lib.* 3. *Iur. Regni, Mastrill.dec.*114.*nu.*56. *R. Merlin. centur.*2.*controu.*72.*num.*23.*&* 24. *Reg.D. Carolus Calà Dux Diani in eruditissimo responso edito in causa Regij Fisci cum Electis huius fideliss.Ciuitatis, vers. paritèr non refragantur.*

9 In secundo verò casu, puta si vectigal post impositionem fuisset semèl præstitum, & posteà desinat solui, tunc requiri tempus centum annorum ad præscribendum contrà Fiscum, tãquàm in acquisitis per illum, vt in *l.fin. C.de Sacros.Eccl.& in Const.Quadragenalem, Goffred.cit.loc.n.*183. quia ex illa vnica solutione est acquisitũ ius Fisco, *Isern. in d.cap.vn.verb. Vectigalia num.*14.

Et

Et in terminis huius decisionis consideratur tertius casus Fisco fauorabilior, puta quod non solùm per vnicum exactionis actum fisco fuit ius quæsitū, sed etiam tunc Fiscus quasi possidere dicebatur per dictā exactionem in alijs Regni Dohanis, quod sufficit, vt possidere dicatur etiam respectu illius, in qua non fuit solutum, hinc Fisco nulla præscriptio, estò plus centenaria obesse poterat, secundùm *Authorem* hìc *n.* 7. tùm ob dictam malam fidem, quæ in subditis consideratur; tùm etiam quia

10 ex eodem *Andr.* constat, sufficere fuisse solutum vectigal in vno loco, seù Dohana Regni, vt sit quæsitum ius Regi respectu cæterorum locorum, seù Dohanarum Regni, vt optimè aduertunt *Montan.de regal.ver.vectigalia n.* 6. *Laratba consf.*20.*num.* 10. *R.Galeota resp fisc.*10. *nu.* 74. & proindè rectè per Reg. Cam. decisum fuit pro Fisco in dicta iuris exigendi manutentione, vt notant *Author* noster hìc, & *Reg. Reuerter.d.decif.*313.

11 Verumtamèn idem *Reg.Reuerter.* in casu prænarratæ decisionis memorat, quod postquàm obtinuit Fiscus decretum, & prouisiones dictam manutentionem ordinantes; pro dicta Ciuitate *Aquilæ* fuit productum Priuilegium *Regis Alphonsi I.* de anno 1457. allegādo ex illo immunitatem à solutione iuris fundici probari, tàm pro Aquilanis, quàm pro alijs quibuscumque ab illa Ciuitate, eiusq; districtu, & toto Comitatu crocum extrahere volentibus absque alicuius datij, seù gabellæ solutione, cuius vigore possessionem longissimi temporis in illa Dohana obseruatam comprobarunt; Vnde dubium ampliùs non esse, stante dicta possessione priuilegio vallata, & quod saltèm Ciuitas lite pendente debebat manuteneri in quasi possessione huius immunitatis, & sic licet priuilegium productum non esset clarum, sed potiùs dubium, declarabatur per Consuetudinem, *c.dilectus*, *de Consuet.* Ex quo iterum facta relatione in R.Collaterali Consilio, lite pendente manutentionem in possessione immunitatis iuris fundici obtinuit; Cōpilatoq; tādèm processu, quia defecit Vniuersitas in salutari, fuit per Reg.Cam. decisum omninò esse exigendum ius fundici de croco in Ciuitate Aquilæ, tùm quia non fuit concludentèr probata centenaria, tùm etiā, quia præscriptiò fuerat interrupta, dùm per Prouisiones R. C. constitit diuersis temporibus bis fuisse in illa Dohana ius fundici pro croco solutum, fuitq; præ cæteris consideratū, nec prodesse illi estò immemorabilem præscriptionem, quia si quis possideret in toto Regno vniuersalem iurisdictionem, si in vno loco non vtatur, videtur tamen possidere in illo loco per possessionem, & exercitium vniuersale in toto Regno, ex doctrina *Innoc. in c. dilectus*, *col.* 2. *de Capell. Monach. cit. Reg.Reuerter.ibid.*

12 Vndè ad hæc prætereà annotandum est, allegantem priuilegium, licet dubium cum possessione, siuè præscriptione, circà regalia esse manutenendum lite pendente, estò aduersarius, habeat de iure communi fundatam intentionem, *c cum personæ de priuil. in* 6. *Reg.Tap.decif.*23. *num.* 1. & latè *R. Capyc. Latro consultat.* 68. *lib.* 1. Secùs si in sola præscriptione quis se fundet, nam tunc est manutenendus ille, cui ius commune assistit, post alios *Reg. de Marin.in obseru. ad cit. decif.*313. *nu.*1. vbi post *Reg. Rouit. in pragm.* 1.*n.*29.*de iurifd. ad inuicem non turb.* notat eum, qui in proprio territorio turbat, fundatam habere intentionem de iure communi, iurisq, assistentia opitulari; eum verò, qui turbatur, iuris resistentiam contrà se habere, & ex *R.Galeot.* 2. *controu.*53.*num.*6. & *Capibl. de author.Baron. lib.*2.*cap.* 36. vbi prætendente Archiepiscopo Consano, vti Barone in ciuilibus Terræ *S. Mennæ* conseruari, & ampliùs à Vasallis non turbari in sua quasi possessione pro fida pascuorum, quam ille exteris animalibus in territorijs demanialibus Vniuersitatis faciebat, fuit per S.C. datus terminus simplicitèr, de præscriptione per

Archiepiscopum allegata, nulla habita ratione: De qua conclusione nonnulla annotabimus ad *qu.5. §. 14.* vbi duplicatur hæc quæstio.

AD MEMBRVM III.

De Iure Anchoragij.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Portus, Portoria, et Portitores quid sint, à num. 1. ad 5. & n. 8.

Portorium, an differat à pedagio? declaratur opinio Vult. & Rosenth. *n. 6. et 7.*

Portorium inter regalia adscribitur, n. 9.

Ripaticum, quid sit, n. 10.

Portus Vectigal duplex, Anchoragium scilicèt, et Exitura, n. 11.

Anchoragij ius quid sit, et de quibus soluatur Nauigijs, n. 12. et 13. et an spectet ad eum, qui portum construxit, num. 16.

Ius Falangagij quid sit, n. 14.

Ius Ballistæ declaratur, n. 15.

Ius Anchoragij, quando exigatur, num. 17. et an de nauibus, quæ vi tempestatis in portum applicuissent nu. 18. et qui sint ab eo immunes, à n. 19. ad 22.

Ius Anchoragij, an hodiè soluatur, et recensetur Scala franca *in anno 1633. introducta, n. 23. et 24.*

Ius Laternæ exponitur, n. 25. & 26.

1 ANtiquissimum, & sic antè *Federicum Imp.* hoc ius omnes agnoscunt, quoniam vectigal est, quod in portu exigebatur, vocabaturq; Portorium, sub quo nomine vectigal, quod pro extractione, vel inuectione, siuè rerum transitu exigebatur, veniebat, idq; nedùm in portu, sed etiam in scaphis, vel alijs locis cõprehẽdebatur, vt not. in *l. cum in plures, §. vehiculum, D. locat.* vnde nihil refert, siuè per portum intelligamus vectigal, quod in portu, vel pro transitu per pontem soluitur, *Isern. in c. vn. quæ sint regal. num. 9. Aluarot. n. 2. Afflict. in verb. portus n. 1. Vult. lib. 1. de f. cap. 5. nu. 7. vers. portus, Capoll. de seruit. rust. præd. cap. 28. nu. 2. Cuiac. in d. cap. vnic. in ver. portus*, & ibi *Hotman. Cons. Ioseph de Rosa in prælud. feud. lect. 5. num. 1. & 2.*

2 Etenim auctis Reipublicæ Romanæ necessitatibus dilatari, & Ærario vectigalia portus primùm cęperunt, nempè mercium, quæ in portum vehuntur, vel euehuntur, *Isern. in d. c. vn. verb. Portus*, locumq; ipsũ regalem non esse, sed reditum dixit *Petr. Rebuff in l. 17. §. vectigal. Portus, D. de V. S. Geddaus num. 8. Card. Tusch. pract. lit. P. conclus. 385. Cuiac. & Hotman. in d. cap. vn. Regner. Sixtin. de regal. lib. 2. cap. 4. n. 10. Georg. de Gabed. dec. 46. num. 6. par. 2. Horat. Montan. de regal. vers. Portus, n. 1. vers. id autem*, vnde receptum est, simplicitèr portu concesso, reditus in specie non expressos, haud transferri, *Camill. Borrell. de præst. Reg. Cathol. cap. 9. num. 62.* Portus autem à portando nomen habet, ex eo quod merces in eo portantur, *Vlpian. in l. portus de V. S. Isidor. in lib. 14. ethimol. cap. 8.* vbi repetit, veteres à baiulandis mercibus *Baias* vocasse, vel dicitur portus hoc est, à fretu, & sinu maris, qui facilè traijci potest, *Io: Brechaus in d. l. portus*, aliàs statio dicitur, *d. l. portus*, à statuendo, quod naues ibi latè stare possunt, *l. 1. §. stationem de flumin. Camill. de Larath. in Theat feud. diluc 49. p. 11. à n. 11. ad 13.* Vnde prouerbium, *In portu res est*, ex *Plaut. in Mercur. Camill. Borrell. de præstant. Reg. Cath. d. cap. 9. n. 9.*

3 Hinc *Iac. Spigelius ad lib. 8. Gunth.* inter regalia illic proposita in locum portus, *Portoria* ponit, quorum mentio fit inter vectigalia, quæ *Nero* abrogare volebat apud *Tacit. 13. Reiger lib. 2. de Regalib cap. 50. nu. 10. Fermosin. quæst. 15. num. 36. in Cap Eccl. S. Mar. de Const. Iul. Capon. discept. 313. n. 26. to 4.* nam illa aliud non sunt, quàm vectigalia ex portubus, sicut scripturæ ex pascuis, decimæ ex arationibus, vt notat *Turneb. ad Varr. & lib. 1. Aduers. cap. 5.* ex illo *Cic. pro l. Man.* (*neque ex portu, neque ex decumis, neque ex scriptura vectigal conseruari potest*) & apud *Tacit. lib. 13.*

lib. 13. quadragesima, quinquagesimaq; vocatur,& *Symmach.lib.5. epist.quadragesimæ, quinquagesimaq; portorium, vel vectigal, quadragesimæ portorium* (ait) *non rectè poscitur à Senatoribus*; Item *Quæstores ordinis nostri nunquàm ferarum suarum portorium contulerunt: Nũc à fratre meo Cynegio V.C. quinquagesimæ vectigal exigitur*. Portoriorumq; mentio fit in Iure Romano *in d. l.cum in plures, §.pen. D. locat. l.3.C.de vectigal. & commiss.*

4 Nihil igitùr refert, siuè hæc intelligamus Portoria, siuè portus ipsos, quos describit *Vlpian. locos conclusos, quò importantur merces, atq; exportantur*, *in d.l.portus*, ibiq; *God. n. 2*. Nam etiam hi, eodem loco leges habent, cum fluminibus, *l. nemo in fin. de rer. diuis. §. flum. Instit.de rer. diuis.* Et inter publica reponuntur in *l. littora in fin. Ne quid in loco publ.l.1.* in vlt. verbis Prætoris §.*non autem*, §. *stationem de flum. l.ad portus, C.de oper.publ. Bald. num. 1. quæ sint regal.Cæpoll.de seru.rust.præd. c. 28. n.2. vers.hodiè verò, Borch.de regal. num.38. Rosenth.f. conclus. 31. in princ. Greg.Tholos.3.syntagm.par.1.cap 14. n. 7. Sixtin.de regal.c.6.n.6. Obrecht. de regal.n.301.& 453.* quos tamen *Bocer. cap.3.num.131.de regal.Fisc.* illa ratione confutat, quæ se ipsam contradictioni implicet; nam portus perinde vt flumina, publici sunt, idcircò ad regalia referri debent, vti vectigalia nomine portuum imperata, *l.inter publica, §. 1. de V.S.* quod etiam sequi videtur *Faust.pro Ærar.cons.16.class.6.ord.558.* Et quia sunt publici iuris portus, de regalibus esse videntur quoad iurisdictionem, & protectionem, vt post *Capyc.in Inuest. ver.portus* exponũt *Montan.de regal.eod.verbo*, & *Camill.de Larath.d.diluc.49.n.5.*

5 Hìc verò Nos pro portu nõ intelligimus domum cuiusquè, in qua habitat, proùt accipitur in *ll.12.Tab. Borrell. d. loc.nu.2.* neque pro Insula, siuè domo ea, quæ à cæteris domibus legitimo spatio seiuncta est, & quidem mercium importandarum, & exportandarum causa, sed stationem conclusam,& munitam in mari, vel flumine, vbi naues tutò stare possunt,& à ventis,procellis, & pyratis securæ sunt *l.1. §.13. D.de flum. Bocer. de regal.cap.3. nu.130.* de cuius requisitis, imò de pluribus Mundi portuum qualitatibus, ac situ adeũdus est *cit.Borrell.d.loc.à n.2.ad seqq.* & *Guillelm. Iansonius de nauigat. & descript. omnium portuum maris Occidental. Septentr. & Oriental.* Eo autem modo portus consideratus, ad regalia pertinet, ratione scilicèt vectigalis, quod ex nauium statione Fisco soluitur, ex *l.17. §. publica*, ibi: *Ex quibus vectigal Fiscus capit, quale est vectigal portus D. de V.S. Bocer. d.loc. num.131. Sixtin.de regal.lib.2.cap.4.num.11. Cuiac.& Hotman.in d.c.vn. quæ sint regal. Niell. disp.feud. th.4.* noster *Author* infrà *§.15.de Off. Magistr.Portul.nu.9. & 10.* quem refert, & sequitur *D. Didac. de Bolero in tract.de decoct.debit.fisc.tit. 5.qu.27.num. 35.* qua significatione portum pro reditu, seù vectigali portus intelligimus ex his prouenientem, quæ in portu, vel ex portu vehuntur, *Horat.Montan.d.loc. Laratha in cit. diluc.49.num.7.* Vnde & portorium præfatum euenit, *Camill. Borrell. d.cap.9. num. 46.*

6 Neq; simplicitèr probanda est *Herm. Vult.de feud.1.c.5.n.7.* ac *Hẽric.Rosenth. in synops. feud.cap.5.concl.31. nu.4.* opinio, dùm de vectigali intelligunt, quod pro transitu per pontem soluitur, cum propriè pons portui non conueniat, & nomina ipsa rebus consona esse debeãt *§. est & aliud, vers.sed primum, & vers. sed nos, Inst.de donat.* Vectigal enim, quod transeuntes per pontem, aut per viam pendunt, pedagium appellatur, *c.innouamus extr.de cens.c.quamquam de cens.Henric.Bocer.d.cap.3. num.131.* nisi dicere velimus conuenire ratione transitus, importationis, vel mercium euectionis, & sic eiusdem iuris intuitu, nempè protectionis, securitatisq; ipsarum mercium ratione, quæ tàm in trãsitu maris, quàm in itinerantibus identidem consideratur; Enim verò sicuti

Rex

Rex tenetur ad emendam nauium dis-robatarum in portu, *Horat.Montan. d. loc. num.* 2. ità & itinerantibus securi-
7 tatem præbere tenetur, quam ob rationem peregrini quoque ad vectigal estò non ab eorum Principe indictum obligantur, vt exponit *Io: Garz. de expens.cap.*21.*num.*35. cum aliàs statuta non obligarent non subditos, etiam si ab Imperatore promulgata sint, respectu scil. non subditorum, *l.*1.*C.de sum. Triu.&c. Cephal.cons.*652. *num.*14. *lib.* 5. *Gayll.*2. *obseru.*124. *num.*5. neq; ipsi transeuntes subditi fiunt ob actum in illis non permanentem, in quo iurisdictio aliqua residere non potest, neque forum contrahi in alieno Territorio, nisi ibi contrahant, aut delinquant, *Socc.in cap.liceat ratione num.*45. *de for. comp.Gayll.*2.*obs.*36.*num.*11. *Hartm.de de Epp.in pp.quæst.lib.*2.*tit.*50.*obs.*6. *nu.* 3. ideòq; publicam vtilitatem esse oportet, quæ vectigalis impositionem tueatur, & proindè via quoque secura transeuntibus præstanda est, *Rebuff. in Bull.Cœn.Dom. Paul.*111. *art.*13. *Azeued.ad Const.Reg.lib.*8.*tit.*9.*l.fin.num.*1. Sed de hoc latiùs infrà ad *Auth.* nostrũ §.14.*de Iuribus Passuum.*

8 Ex portu insupèr Portorium, & ex Portorio Portitores, quos inter sordidos quæstus, qui in odia hominum incurrunt, ponitq; portitores, vnà cum fęneratoribus *Cic.lib.*1.*offic.ad fin.* Sũtquè illi, qui portus vectigal exigebant ab ijs, qui merces, vel immittebant, vel extrahebant, ac etiam curabant, ne illicitæ extractiones fierent, nam estò non essent eo tempore de vna Prouincia in aliam prohibitæ rerum extractiones, extrahere tamen ad barbaras nationes non licebat ex *l. vn. C.quæ res asport.poss. l. cotem ferro, D.de public. & vectig. l.cuiusquè, D.ad l. Iul.Maiest. l. vsurpationem, C. de vectig. & commiss. & in l.*2.*C.de commerc.& merc.* quibus erat affine *Liminarchæ* officium, qui portum custodiebat, & ne fierent extractiones ad hostem, curabat, ideòq; statutum erat, vt omnes nauium naucleri deponerent, in quam prouinciam ituri essent, vt in *d.l.vn.C.de litt.& itin. Cust. Consil. de Rosa in prælud.feud. d. lect.*5.*nu.*4. *Camill.Borrell.de præst.Reg. Cath.cap.*9.*num.*49.*&* 68. notans exinde *n.*50. res, quæ asportari exteris, & eò magis hostibus prohibentur, & de pœnis contra asportantes, quod etiam declarat idem *de Rosa ibid.n.*8.

9 Dictum autem Portorij ius, ex quo antiquissimum erat, ideò *Federicus Imp.* dùm compilauit *titulum, quæ sint regalia,* inter cætera *Portum* connumerauit propter vectigalia, quę soluuntur, *Montan. d. loc.* & *Consil. de Rosa* post alios *ibid.nu.*5. ipsumq; datium, quod pro nauibus in portu soluitur, naulum etiam vocari solet, ex *Vlpian. in l. huius, D. qui pot.in pign. hab.* & etiam significare illud, quod datur pro vectura in *l.sed addes, §.si quis mulierem, D. locat.* declarat *Camill. Borrell. d.cap.*9. *num.*67.

10 Huic autem vectigali, Ripaticum Federici Imp.in *cap. vn. quæ sint regal.* quod ratione ripæ, seù aggeris in ea constructi, item traiectus soluitur, referunt *Petr.Rauenn.in compend.feud.tit. quæ sint.regal.* vbi *Isernia, Afflict.* cæteriq; *Io:Ferrar. Montan.de feud. lib.*5. *cap.*7.*vers.sunt & riparum, Horat.Montan.de Regal.eod.vers. Sixtin. de Regal. lib.*2.*cap.*5.*Peregr.de Iure fisci lib.*1. *tit.* 1.*n.*23. *Petr.Gilken.in §.riparum nu.*15. *Inst. de rer. diuis. Fr.Stypmann.tract.de iur.maritim.par.*5.*cap.*3.*n.*11. *Loccen.de iur. naual. Gasp. Klock. lib.*2. *de Ærario cap.*74.*à nu.*3.*ad* 6. *Georg.Adam.Struu. in syntagm.iur.feud.cap.*6. *aphor.*7. *num.* 13.*&* 14.

11 Portus autem vectigal duplex esse constat, Anchoragij nempè, & Exituræ, *Montan.d.loc. num.*2. *Iul.Capon.discept.*313.*cap.*2.*num.*25.*tom.*4. *Antunez de Portugal de Donat.Reg. lib.*3.*cap.*6. *num.* 6. De iure Exituræ infrà ad *membrum* 8.

12 Et quidem circà Anchoragium est hìc annotandum, esse portus antiquum ante *Federicum* vectigal, ac solui ratione hospitij, vulgò albergi in portu, qui est locus conclusus statione munitus

tus, *Author* noster hìc *à num.* 1. *ad* 3. *Montan.d.loc.n.*1.*&* 2. *& n.*5. & ex littore,& Portu, *Anchoragium*, vt vocant, soluitur, *Matth de Afflict.d.c.vn. verb. Portus n.*2.*in fine, quæ sint regal.* & de iure Anchoragij, & Exituræ adeundi sunt *Roman. conf.* 271. *Frecc. de subfeud.lib.*1.*de offic. Magni Admirati maris n.* 22. *Loffred. conf.*24. vnde hodie anchoras adiectis littoribus, sine Principis permissione inijcere non licet, ex alijs *Bodin.*1. *de Republ. Fr.Stypmann.de iur.maritim.p.*2.*c.*4.*n.*168.*& p.*5.*cap.*2. *n.*14.*& seqq.*

13 Soluitur enim Anchoragium ab omnibus Nauibus, seù Vaxellis intrãtibus in portu, siuè exteris, siuè indigenis, hoc est pro Vaxello duarum gabiarum vncia vna, & tareni 15. si est vnius gabiæ vncia vna, si sine gabijs tareni 15. Soluiturq; in omni portu, vbi anchoras figit, & ab *anchoris* nomen habuit, vt *in Rit. R.Cam.sub rubr. de Iure Anchoragij*, *Montan.d.loc.*

14 Nauigia verò minora non soluunt ius Anchoragij, sed aliud ius, quod dicitur *Falangagium*, ex *d. ritu in fin. Author* noster hìc *num.*7. *Iul. Capon.disccept.*313. *cap.*2. *num.*24. *tom.*4. dicunturq; Vaxella minora, quia non habẽt, vt vulgò dicunt, *Curritoria*, & sunt quędam foramina existentia suprà coopertam nauigij, ex quibus aqua defluit, & sic nauigia, quæ non habent coopertã, sed ista foramina, dicuntur minora, & non soluunt Anchoragium, sed Falangagium, verba sunt *Auth.* nostri hìc *nu.* 7.*&* 8. vbi *nu.* 9. exponit, quod nauis gabia ad hoc, vt soluat Anchoragium antiquum, requiritur, quod sit ad defensam, non ad pompam, vbi explicat, quando dicatur ad pompam: & vide *Rit.vlt.* iuxtà nouiss.editionem.

15 Exigebatur etiam Ius Ballistæ, quod per *Ritus* nupèr editos dicitur Ius *Balistarum*, & per *Rit.m.s.* Ius *Balistrarum*, per Federicum Imp. impositum nauigijs vltrà mare nauigantibus, vt si nauigium sit de tribus caueis, siuè (vt vulgò *Ritus* habet) gabijs, debeat in reditu ferre *Ballistas* tres Curiæ, quæ valeant vncijs quinque, pro quibus fideiussionem præstent de soluendo dictas vncias, si Ballistas non deferrent, iuxtà *Rit.*1.*de Iure Balist.* vbi in *Rit.*2. exponitur de trecentis vegetibus infrà, vel suprà; ibidemq; *Goffred.de Gaeta nu.*2. scribit, hoc ius malè exigi tàm à nauigijs exterorum, quàm Regnicolarum: Vnde cũ quoddam nauigium per *Aulectam Tuneti* nauigaret, quia tunc erat Christianorum, non verò infidelium locus, & nauigium Curiæ munitiones ducebat, eratq; Regnicolum, non autem exterum; fuit per Reg.Cam. prouisum nõ debere solui dictum ius Ballistæ, vt ex *literis Reg. Cam.* 1553. *partium primi anni penès Simeonem Galterium in diuers.magno* 1.*fol.* 27. testatur R.C. *Præs. Petrus Masturtius in suo Repertorio m.s. ver.Ius ballistæ.*

Nec ius prędictum soluẽdum de illis nauigijs, quæ ibant vltrà mare exportando 60.vegetes, cum vna cauea, non tamèn consueta, sed aliqua necessitatis ratione, ex *literis R.Cam.* expeditis die 22.Maij 1474.directis Dohanerio Barij, *in Reg. literar. partium* 11.*fol.*107. scribit *cit. Præs. Masturtius d. loc.* qui etiam notat, illud solui in Dohanis, & fundicis Prouinciæ, & sic in Dohana *Monopolis* cum limitatione iuxtà vsum antiquum, & *Ritum*, ex *literis R.Cam.* expeditis die 10. Nouembris 1468. *in Reg. Curiæ 6. fol.* 229. quarum meminit quoq; ipsemet *Masturtius in Notis ad cit. Rit. lit. A.* in noua editione: Neque est exigendum pro bonis, quæ per Christianitatem extrahuntur, nisi extrahantur per *Alexandriam*, & *Barbariam*, vt per Reg.Cam. declaratum fuit in literis expeditis die 11. Apr. 1513. *in Reg. literar. partium* 7. *fol.* 174.

16 Præfatũ autem portus datium iustũ esse, quia exigitur pro custodia portus, quã Rex habet, tenẽdo ibi Castra munita militibus, & bõbardis, *Horat. Mõtan.d.loc.* Vnde Barones, & Ciuitates Regni non possunt destruere, neque construere portum, quia hoc ad Regẽ spectat, & apertura portus Regiæ digni-

gnitati inhæret, *cit. Montan. ibid. n.3. in fin. Camill. Borrell. d. loc. nu.61.* Imò quod pro nauium statione, ex portu præstatur artificiali, neque ad eum populum spectat, qui portum extruxit, eumquè sumptu suo, & opera conseruat, *Bocer. de regal. cap.3. nu.* 132. sed omne ad Regem, siuè Imperatorem spectat; Verùm quia naturalis æquitas postulat, vt qui commodum percipit, etiam onera sustineat, æquum videtur, vt in refectionem, & reparationem horum portuum artificialium de vectigali Rex, aut Imperator aliquid collocet, & conferat, *Bocer. d. loc.* quem refert, & sequitur *Faust. in cons. pro Ærar. class.6. ord.*558.

17 Ius verò istud Anchoragij exigitur toties, quoties nauis figit anchoras in mare, tàm à ciuibus, quàm ab exteris, secundùm *Auth.* nostrum hìc *num.6. &* 10. & sic dicitur, quod hoc datium ab omnibus soluitur, licet quoad quãtitatem reguletur secundùm nauium qualitatem, *Pisan. ad Goffr. de Gaet. sup. Rit. R. Cam. rubr.3. n.*19. sed si Nauis, seù
18 Vaxellum non voluntariè, sed vi ventorum, & tempestatis applicuisset in portum, vel hostium timore, non adstringeretur ad solutionem Anchoragij, *Afflict. in cap.1. quæ sint regal. verb. vectigalia, nu.*115. *Montan. cit. loc.* elegantèr *Cassiodor. lib.4. var. epist.7.* ibi: *Quia crudelitatis genus est, vltrà naufragium velle desæuire, & illos ad dispẽdia cogere, quibus inopem vitam probantur immania pericula cessisse*; Et iterùm *eod libr. epist.*19. Quod tamen intelligas secundùm tradita per *DD.* in superiori *membro n.20. cit.* & quando suum iter talis nauis Dominus prosequi intendit, qualitèr teneatur soluere, tradit *Pisanus dict. loc. num.* 23. 24. 26. *&* 29.

19 Excipiuntur tamen ex *Auth.* nostro hìc *in fine* vti immunes, ac priuilegiati à solutione huius datij, *Liparenses, Messanenses, Neapolitani, Cauenses, Surrentini, Capuani, Mazarenses, Ragusei, Biscaini, & de Fonte Tabia*; & Cardinales sunt immunes etiam ob Anchoragio in portu Neap. constando, nauigium esse illorum, vide *literas Cam.4. April.*1515. *in Reg. literar. par.*12. *fol.*62.

20 Vtrum verò hoc idem ius soluatur à Clericis, & ab alijs exemptis non expressè priuilegiatis, affirmatiuè respõdetur per *Capon. d. discept.*313. *cap.2. à nu.24. ad* 29. ex eo, quia hoc ius Regi debetur in recognitionem constructionis, & conseruationis portus, in qua de suo Rex expendit, & sic illi debetur ob impensam, laborem, & reuerentiam, ad quæ munera non extenditur immunitas, *Menoch. cons.*297. *à nu.*15. *lib.3. Gratian. tom.2. cap.*377. *num.*23. Igitùr hoc ius Anchoragij satis leue videtur, respectu iuris fundici, quia illo vt plurimùm non vtuntur mercatores, sed conductis domibus, in quibus commodiùs, ac tutiùs conseruantur merces, per eosdem nihilominùs soluitur ius fundici, vt considerat *Reg. Galeot. contr.*47. *à nu.7. tom.1.* Hinc Ecclesiastici ad portum accedentes pro eorum naui ad Ius Anchoragij soluendum sunt eò magis obligati, quia tenétur ad ius fundici; ergò eò potiùs ad ius Anchoragij; Idq; confirmatur, quia id, quod soluunt Ecclesiastici hoc in casu non est gabella, sed est regalia debita Regi ratione portus, cum portus sit de regalibus, *c.1. quæ sint regal.* & exigitur ratione securitatis, & custodiæ, aliasq; ob causas suprà enunciatas.

21 Vnde hoc Ius Anchoragij non potest dici verè, sed impropriè vectigal, seù gabella lato vocabulo accepta, & sic intelligendum est, quod suprà diximus Vectigal hoc, ius portus, siuè Anchoragij esse, vt declarat contrà *Montan. d. loc. num.2. cit. Capon. d. l. c.2. n.25. & seq.* vbi *nu.* 28. hoc portus Ius differre à Iure, quod soluitur pro mercibus in portu vehendis, nam Ius Anchoragij non est nisi simplex Ius portus, quod pro portu conficiendo, conseruando, reficiendo, siuè renouando soluitur, quod de iure naturæ exemptos quoque obligat construere, & repara-

parare, vt scribit *Carol.de Graff.de Cleric.effect.3. num.*78. qui estò acerrimus
22 exemptorum sit defensor, concedit tamen illos esse obligatos ad ius pontis, & ad portorium ex prædictis rationibus, sicuti sunt obligati contribuere cum laicis pro extirpatione locustarũ, ne aerem inficiant, & segetes, ac vindemias deuastent, *cit.Fermosin. d.l. qu.* 11. *per tot.* dicens, ad id posse cogi etiam à Iudice laico; Vnde sicut certum est Ecclesiasticos non teneri ad donatiuum, quod fit in Regno, nisi esset inuasio Regni à Turcis, vt decidit Reg. Cam. apud *Reuert. dec.*36. ità indubium est, illos teneri ad gabellas illas impositas, pro vijs, pontibus, portis, & muris Ciuitatis reficiendis, ex dictis etiam rationibus, *Reg.de Marin lib.*1. *resol. cap.*47. *num.* 15. cum requisitis tamen notatis apud eundem *de Marin.ad cit. Reuerter.dec.*36. quem refert, & sequitur *cit.Capon.d.loc. n.*29. & Nos latè suprà annotauimus *ad qu.* 9.10.*&* 11.§. 3.

23 Animaduertendum deniq; est, quod in anno 1631. Regnum gubernante Excell. ac vigilantissimo Prorege *D. D. Emmanuele Fonzeca, & Zunica Comite Montis regij*, industria *Decij Vitalis*, vt maior mercium commeatus in hoc Regnum conflueret, introductus fuit in Regijs Dohanis vniuersalissimus, ac liber Portus, seù *Scala franca*, vt scilicet omnes, qui vellent per mare naues conducere ab extrà Regnum, in Portum huius fidelissimæ Ciuitatis, vel Insulæ Nesidis, vti de districtu ipsius Ciuitatis, essent exempti à regiorum directuum solutione, vsquè dũ non venditæ essent merces, sed quod anni spatium concederetur, postquàm mercator, siuè nauis dominus in Dohana notitiam dederit, eas vendendi; si verò non venderet, reuerti posset absq; solutione directuum, & saltèm teneretur pro ea mercium quantitate, quæ intrà præfatam temporis spatium vendita reperiretur: Idq; præcedente Reg. Cameræ consultatione, in forma Regij edicti publicatũ fuit sub die 26. Nouembris 1633. vt habetur in *Prag.* 8.*de Vectigal.& gabell.tom.*3.

24 Et in eadem Scala franca, seù *in d. Pragm.*8.§.6. disponitur, ibi *Similmente si dà esentione, e franchitia del pagamento dell'ancoraggio per li loro vascelli, che per lo passato soleuano pagare in detta Regia Dogana.* Non secùs, ac *Theodoricus* Rex de *Siliquatici* tributi immunitate apud *Cassiodor. lib.* 4. *var. epist.* 19. ità rescripsit: *Vt hæc remissio solutionis copiam possit præstare Prouincijs, & respirent aliquatenùs fessi, præsentis salubritate decreti; Quis enim ad vendendum non incitetur largius, cui solita dispendia subtrahuntur? Portus nostros nauis veniens non paueseat: vt certum nautis possit esse refugium, si manus non incurrerint exigentium, quos frequentèr plus affligunt damna, quàm soient nudare naufragia.*

25 Exigitur tamèn ius Laternæ (quasi in ea lumen clausum lateat, iuxtà expositionem *Dionys.Lambini in comm.ad Plaut. in Amphitr.* super illis verbis: *A portu illinc nunc cum laterna hùc aduenit*) quod non est nouum vectigal, sed res fauorabilis pro nauigantibus de nocte, vt considerat *Reg. Galeota lib.*2. *controu.*54.*num* 53.*in fin.* ex *Afflict. decis.*302. vbi habetur, quod Rex *Ferdinandus I.* cuidam concessit in molo magno Ciuitatis Neap. fanum, seù laternam, vt possit pro nauigantium securitate ædificare, & ab omnibus maritimis ligneis debitum directum accipere, quemadmodùm in alijs locis, vbi est dicta laterna, exigitur; vnde ibi turrim ædificarunt cum laterna, exegitq; dictum ius laternæ à nauigijs maritimis ad portum dictæ Ciuitatis accedentibus; cum onere eam manutenendi: de quo etiam scripsit *Sigism. Loffred.in cons.*21. meminitq; *Borrell. de præst.Reg.Cath.cap.*9.*n.*30.

Et de hoc iure notat *Præs. Mastrillus in suo Repertorio m.s. pag.* 159. *at.* quod pro omnibus nauigijs maritimis, tàm exteris, quàm ipsius Ciuitatis *Caietæ* à tribus dolijs, siuè (vt *Ritus* ait) vegetibus, vsque ad centum, soluitur

laternæ ius ad rationem vnius semissis, vulgò *torniensis* pro quolibet dolio, singulis itineris vicibus, ac esse S. *Catherinæ* dictæ Ciuitatis, ex *literis Reg. Cam. cum clauſ. iustitiæ*, expeditis di 26. Augusti 1500. *in Reg. liter. part.3. fol.64*.

26 Vnde etiam pro nauigijs Neapolitanis hoc ius laternæ soluitur, vt ex *decreto R. Cam.* interposito sub die 12. Augusti 1498. tempore *Regis Federici*, deindè confirmato in anno 1512. tempore *Regis Catholici*, ac producto *fol.* 26. in *Actis inter Insulam Ischiæ*, & *D. Hieronymum Capanum, dominum laternæ molis Neapolis, in banca Todari penes Scribam Horatium Schips*; Non leuis enim altercatio inter prefatos insurrexit, cum dictus *D. Hieronymus* prætendisset exactionem directuum pro dicta laterna, seù lampade accensa in mole huius Ciuitatis Neap. pro cymbis, & dolijs vini à locis dictæ Insulæ *Ischiæ*, vigore cuiusdam Priuilegij Regis Francorum *Caroli VIII.* in anno 1495. concessi *Lucæ Buongiami*, in quo dicitur, *vt autem ipse Lucas sciat, quod ab vnoquoq; Vaso maritimo erit exacturus, & nauigantes, quod erunt soluturi, Capitula ordinata pro ipsius iuris exactione facienda, iussimus præsentibus declarari, & inseri*; ibiq; directus soluendi describuntur, ac subdit: *Esse fosse nauilio, che venesse in Napoli da entro le bucche de Capri, di modo, che quello sia il suo nauigio, e non venesse da altra parte, lo detto padrone non sia tenuto à pagare*; deindè sequitur Capitulum, vt pro vnoquoq; vini dolio, quod in Portum aduenit pro mercimonio incundo, soluenda essent pro laterna grana quinque. Imò etiam pro possessorio, seù quasi dictæ exactionis quasdam attestationes produxit, vnde sub die 22. Ianuarij anno 1683. aduersùs conductorem vini ad minutum decretum obtinuit à D. Presid. R.C. D. Aloysio Sixto, *quod liceret continuare exactionem à locis Insulæ Ischiæ, seruata forma soliti, verùm sint salua iura Fisco, & partibus in petitorio*: Ex parte verò Insulæ Ischiæ, nullitatibus propositis dicebatur, non solùm dictum assertum Priuilegium non esse originale, & à Rege inuasore concessum, & sic nullum ex *Pragm.4. de possess. non turb.* verùm etiam in Priuilegijs concessionis dictæ laternæ à Ser. Regibus Aragonensibus haud legi prætensam facultatem exigendi directus pro dolijs vini, sed tantùm à nauigijs, vasisq; maritimis, quæ in Portum Ciuitatis Neap. se receperint, & sic non pro nauigijs paruis, siuè cymbis, ac lyntribus, ad nostra maritima loca accedentibus, quæ non egent portu, nec igitur lumine, vt illum ingrediantur. Et pro dolijs vini non esse exigendum dictum ius, cum secùs, deberetur de omnibus mercibus, quæ per mare immittuntur, nec de possessione, seù quasi constare, dùm aduersùs d. attestationes, aliæ quoq; adductæ fuere, vt patet ex dictis *Actis*, alijsq; rationibus allegatis, patrocinantibus, perdocto amico nostro *Dom. Nicolao Benincasa*, ac peritissimo *D. Cæsare Natale*, ad præsens meritissimo Reg. Cam. Præsidente: Obtinuit nihilominùs *Dom. D. Nicolaus Confalone* sanguinis, morumq; nobilitate, ac legalis scientiæ peritia percelebris, ac summè commendandus, pro d. de Capano patrocinando, dùm R.C. censuit, nullitates non obstare, impartito tamen termino in petitorio.

AD MEMBRVM IV.

De Iure nouæ gabellæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVs nouæ gabellæ in Dohana, ad quam rationem exigatur, & à quo introductum, nu. 1. Fuitq; ampliatum in toto Regno à Ser. Rege Alphonso n. 2. & 3. eiusq; Capitula inseruntur à num. 14. ad 20.

Nouæ gabellæ ius semèl soluitur, & de quibus mercibus, à n. 4. ad 8.

Co-

Coralium exactio pro iure nouæ gabellæ, alijsq; dirictibus, quomodò fiat, n.9.
Ius nouæ gabellæ, à quibus soluatur, à nu. 10. ad 12. & quid in Ecclesiasticis, num.13.

1 NOuæ gabellæ ius, quod in Regla Dohana etiam exigitur ad rationem gran.sex pro vncia, siuè vnius pro centenario, vt in *Pragmat. 2. de Vectigalibus*, à Rege *Carolo III. de Duratio* in anno 1385. fuit introductũ, soluebaturq; pro omnibus mercibus, quæ immittebãtur, vel extrahebãtur per mare tantùm à Ciuitate *Rhegij* vsque ad Ciuitatem *Caietæ*, vt *in Cap.nouæ gabellæ Caroli III.de Duratio*, exaratis post *Rit. R. Cam.* in editione nouiss.per *Pisan. fol.678.* noster *Author* hìc *à n.1.ad 3. Reg.Tapia lib.2.Iur.Regni, tit.de off.magistr.fundic.n.8 fol.230. & de Constit.Princ.in rubr.cap.4. nu.86. Iul.Capon.tom.4.discept.313.c.2. n 30.*

2 Quæ noua gabella deinde per *Ser. Regem Alphonsum I.* fuit ampliata in toto Regno, & sic exigitur à flumine *Tronti* vsque ad Ciuitatem *Rhegij* inclusiuè per omnes Terras maritimas, vt in alijs *Capitulis nouæ gabellæ tempore Regis Alphonsi in libro Rit.R.Cam.* legitur, *Author* noster hìc *nu.* 4. quæ ta-
3 mèn *Capitula*, cum in *Rituum* editione per *Pisan.* non fuerint impressa (quamuis coincidant in idem cum illis præfati *Regis Caroli*, nam *Ser. Rex Alph.* ampliauit solùm exactionem, nec aliquid immutauit) ad vberiorem notitiam hic *in fine* inserenda curauimus.

4 Fuitq; huiusmodi exactio introducta pro Regijs triremibus substentandis, & ideò soluitur de bonis, quæ immittuntur, vel extrahuntur per mare, & semèl tantùm, etiam si millies eadem res extraheretur, vel immitteretur, nisi mutaretur rei dominus, nam tunc nouus dominus extrahens, vel immittens per mare soluere debebit, non obstante, quod antiquior dominus pro eadem re soluerit, vt ex *d. Capit.* tradit idem noster *Auth.* hìc *à num.5. ad 7.*

5 Insupèr *Præs. Petrus Masturtius in suo Repertorio m. s. lit.C. pag.131.* esse videndas, aduertit, *literas R. Cam. exped.die 20. Februarij 7. Ind. 1464. in Reg. Cur. 3.fol.* 170. vbi sunt hæc formalia verba, v3. *Per quanto tocca allo diritto della gabella noua, perche è special diritto della Regia Corte, volemo, che non essendo esatto dalli detti Regij Officiali, lo debbiate esiggere voi, dovunque trouarete le dette robbe, e similmente eseguirete delli panni, & altre mercanzie, che vengono da Puglia, ò da Napoli, per le quali non vi porta la polisa; E con detta lettera* (idem subdit) *anco si ordina, che debbiano esiggere da tutte robbe, e mercanzie, doue le trouerà, non trouando, per quelli sia stato pagato lo fundico à gl'Officiali della Regia Corte: directa fuit dicta litera Iacobo Sanocho arrendatori Prouinciarum Ducatus Calabriæ, & in diuersor.meo magno pr.fol.122.*

6 Et in literis sub data 3. Iunij 1489. *in Reg.literar.Cur.22.fol.235.* apparet, quod pro supellectili domus, & vestibus pro vsu non soluitur dictum ius nouæ gabellæ; ac itidem determinatum per R.Cam. quod pro bonis, quæ exonerantur in locis maritimis, & deindè ad nundinas asportantur, quia clarè in fraudem ostenditur præfata exoneratio, soluendum est dictum ius, *cit. Masturt.d.loc.pag.151.* vbi etiam
7 tradit, quod cum Dohanerius Caietę R.Cameram consuluerit, an ab omnibus mercibus deberet exigere nouam gabellam, quia per dominos solitum erat de sale, frumento, ferro, & pice soluere quatuor pro centenario; Per Reg.Cam. prouisum fuit, in exactione dicti iuris seruanda esse *d. Capitula*, ex literis Cam. exped. die 22. Octobris 1468. *in Reg. literar. clauf. Cur. 2. fol.67.* Et *in eod.Reg.sub ead. data, &*
8 *fol.* habetur, quod si nauigia onerata essent frumento, aut alijs mercibus in *Castro maris*, & *Mondragonis*, transeundo per Ciuitatem *Caietæ*, non verò exonerando, non debent soluere, cum non sit consuetum, exigi à d.Terris huiusmodi nouæ gabellæ dirictus.

9 Circà verò Coralium exactionem, *Præs. Masturtius in dicto Repertorio m.s. lit.C. pag.177. àt.* ità notat: *Fù ordinato al Mastro Portulano di Calabria circa l'esiggere delli Coralli, come nella Dohana di Nap. v3. Se vno forastiero immette Coralli in detta Dohana, e l'estrahe, paga grana 15. per onza, se viene per terra; e se viene per mare, e và per terra ne paga 21. e 27. grana per soma, che è lo salmagio; lo Citadino Napolitano paga se non gr. 15. per onza, ò per terra, ò per mare; se vna persona frãca immette, vt s. e le vole estraere per infra Regnum paga se non gr. 15. per onza, se le vole estraere per extra Regnum, non paga cosa alcuna; e se vno forastiero non franco vende ad vn'altro forastiero, quello, che compra paga 39. gr. per onza, cioè lo fundico, dogana, e gabella noua, e quello, che vende ne paga 24. cioè la dogana, e gabella, venendono per mare, & andandone per mare, perche venendone per terra, & andandone per terra, non ci è la gabella noua, se fossero persone franche, cioè Liparoti, Messinesi, & altri franchi, essendoci vendita, pagan lo fundico, ò porto infrà, & extrà Regnum, per quello s'ordina à d. Mastro Portulano, che tutti quelli, tanto Regnicoli, come extrà Regno, che pescano in detti luoghi di fiumara de Muro, l'astrenga à dare pleggiaria di pagare detti diritti, come se fà in la Dohana di Napoli, e come per questa Camera sarà declarato, e non hauendo pleggiaria sufficiente, lascino tanta quantità de coralli, 31. Iulij 1545. in literar. part.*vii.*fol.*250. *& in diuersor. meo magno 2. fol.* 1354. & vide suprà *ad membr.2. num.35.*

10 Soluitur idem ius etiam à Ciuibus, & ab omnibus, exceptis priuilegiatis in *superiori membro* enunciatis, secundùm *Auth.* nostrum hic *n.8.* licet ex *literis Reg. Cam.* sub die 16. Septembris 1493. constet, à dicta gabella neminem esse immunem, etiam si ex priuilegio ab aliorum diriɛtuum solutione esset exemptus: Et cum quidam mer-

11 cator *Cathalanus* construendam curauerit nauem in Ciuitate *Puteolis*, ex qua spectabant ad gabellotum gabellæ *Spiritus Sācti Puteolis, & D. Mariæ Annunciatæ Neap.* dirictus gran. 18. & gran. sex nouæ gabellæ, & soluere renuerit, asserendo esse immunem ex priuilegio *Regis Ferdinandi*; quia Rex eum immunem fecit solùm de eo, quod ad ipsum spectabat, mandatum fuit, exigi dictos dirictus, ex *literis Reg. Cam.8. Febr 1484. in Reg. literar. part.28. fol.71. cit. Masturt fol.157. àt.*

12 Imò cum quidam *Genuensis*, Caietæ degens, sub prætextu cuiusdam Priuilegij S. Maiest. prætendisset, non teneri ad solutionem nouæ gabellæ, & anchoragij; Et è contrà hæredes *Augustini Laudati, & Nicolai de Auanzo* domini nouæ gabellæ, & anchoragij Caietæ prætendissent, eum cogi ad soluendum, quia vigore priuilegij *Regis Ferdinandi* à dictis gabellis nemo erat immunis; Fuit per Regiam Cam. decretum, quod ille soluere debuisset pro omnibus mercibus contractatis, & contractandis Caietæ, ex literis R. C. expeditis cum clausula *iustitiæ*, Ann. 1499. *in part. 9. fol.* 132. idem *Masturt. fol.*161.

13 Prætereà inter alios priuilegiatos, fuit per Regiam Cam. declaratum, Ecclesiasticos à iure nouæ gabellæ non esse immunes, quia ab huiusmodi solutione nemo est immunis, vt ex *Reg. literar. Cur.22. fol.235.* sub data 3. Iunij 1489. testatur *cit. Præs. Masturtius in d. Repert. pag.151.* vnde esse exigendum à Religiosis cuiuscumq; generis fundat *cit. Capon. d. discept. 313. cap.2. à num.31.*

14 Capitula deniquè nouæ gabellæ Ser. Regis Alphonsi, quorum suprà meminimus *n.3.* ità se habent:

Capituli, & ordinationi fatte per la Maestà del Sig. Rè sopra la exattione delle sei gr. per onza in tutte le Citate, Terre, e Castelle maritime constitute intro lo fiume de Rigio vsq; ad Trontum tempore Regis Alphonsi.

15 E Primo vuole, ordina, e comanda la detta Maestà, che per qualunque mercan-

canzia, che trase per mare in qualunque delle dette Terre maritime della foce de Tronto fino à Rigio, lo Mercante, ò vero Signore della detta mercanzia, sia tenuto pagare incontinente per tutto lo valore della detta mercanzia à ragione di grana sei per onza, ò vero de onza vna per centenaro ciascuno.

16 Item vuole, ordina, e comanda la detta Maestà, che per qualunque mercanzia, che si estraherà da qualunque delle dette Terre, ò maritime per portarle in altre bande, tanto dentro lo detto Reame, quanto de fore, sia tenuto lo portator delle dette robbe, e mercanzie à la detta ragione di onza vna per ciascheduno centenaro.

17 Item vuole, ordina, e comanda la detta Maestà, che per quelle mercanzie, per le quali già vna fiata sia stato pagato lo detto diritto di onza vna per centenaro, ancorche più volte siano vendute, e mandate in altre bande, lo pattrone delle quali non sia tenuto pagar cosa alcuna per la d. ragione, più che la solutione di quello, che ne mostra apodixa, ò cautela, & in questo modo si põno portare, ò nauigare, douũque piace allo pattrone di quelle, eccetto che non fosse altra persona la estrahente, che quello, che hauerà lo detto datio, ò gabella, e diritto pagato.

18 Item vuole, ordina, e comanda la detta Maestà, che per ciascuno nauilio, ò fusta coperta, che porta da trecento botti in sù, sia tenuto lo patrone di quello, arriuando in qualunque delle dette Terre à vn'onza.

19 Item per ciascuno nauilio, ò fusta coperta, che porta da trecento botti fino in cento paghi tt.15.

20 Item vuole, ordina, e comanda la predetta Maestà, che per qualunque barca de portata da trenta botti in sù, che facesse la via di Calabria, ò di Sicilia vltrà pharum, ò in qualsiuoglia altra parte fora del detto Reame carica, ò vacante, ò venendo da qualunque banda, si pagano tt.7. gr.10.

Datum ex prædictis in R. Camera Summariæ die 18. mensis Ianuarij xv. Ind. 1452.

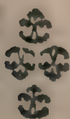

AD MEMBRVM V.

De Iure Reficæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Ius reficæ, seù resinæ, vnde dictum, & quare dicatur refica maior, & minor, & *ad quam rationem soluatur, à n.1. ad 3. & de quibus mercibus, n.4.*

An exigatur ab illis de Costa Amalphiæ, & Ecclesiasticis, n.5. & 6.

1 IVs hoc reficæ, quod quasi Ius traficæ, à vulgari voce, *traficare*, est dictum, hoc est mercaturã exercere, siuè negotiari, vt *Auth.* noster hic declarat *n.3.* siuè quia *resinæ*, siuè *reficæ* vbi fuit situatum, ità denominatum, *Pisan. ad Goffr. de Gaeta in Rit. R. Cam. rub. 10. nu. 2.* & inde dicitur etiam Ius *resinæ*, *Iser. in Const. quantò cæteris*; exigitur quidem etiam intùs Regiam Dohanam, & est inter iura, ac impositiones nouas per *Federicum* indictas, ac dici potiùs Ius salmarum, distinguiturq; in Ius *reficæ* maioris, & Ius *reficæ* minoris, non
2 quidem ratione exactionis forsàn distinctæ, sed quia *Refica* maior dicta est respectu illorum de Ciuitatibus *Maiori*, & *Minori*, *de Rauello*, & *Scala*, quæ sunt loca Ducatus Amalphiæ, *Iul. Capon. discept. 313. c. 2. n. 45.* veluti aptiorum ad *traficationem*, vt vulgò dicunt, dum illi assiduè artem maritimam exercent, & sic *Maior* illa dicitur, ob maiorem quantitatem, quam reddunt in huius datij solutione; *Refica* verò *Minor* respectu aliorum dicitur, nam cum non sint ità continui in ea, minùs reddunt, secundùm *Auth.* nostrum hic *n.5.* Soluiturq; toties, quoties fit illa traficatio, etiam si sit de eadem re, idẽ *Dom. Reg.* noster *n. 6.* quia hoc Ius super traficatione fuit impositum, & sic quoties traficatur, debetur, *Pisan. d. loc. nu.5.* post *Præs. Masturtium in apostil-*

stilla in eod. Rit. lit. A. & membrum
3 Dohanæ dicitur, estò non fuisset vbiq; situatum, sed Neapoli tantùm per ea, quæ scripsit *Andr. in d. Const. quanto cæteris, cit. Pisan. d. loc. n. 4.*

4 Exigitur autem hoc Ius Reficæ Maioris, & Minoris, seù salmarum intùs Regiam Dohanam de salmis merciū, quæ veniunt per terram, & exeunt per mare, vel è contrà, veniunt per mare, & exeunt per terram in salmis oneratis, ad rationem tarenorum sexdecim pro curru mercium, & hodiè exiguntur gran. 27. pro salma, & sic aliquid minimum, plusquàm disponit *Rit. de Iure reficæ*, qui dicit, *soluit tarenum, & tertium, Auth.* hìc *n. 4. Goffred. de Gaet. ad rit.* Reg. *Cam. rub. 10. num. 3.* vbi *Apostilla litt. B.*

5 Istud ius non soluitur ad præsens Neapoli ab illis *de Afflicto*, & *Freccia*, & ab illis *de Costa Amalphiæ*, qui habitant Neapoli cum vxoribus, & familia, exceptis illis *de Spina*, cit. *Goffred. d. loc. num.* 1. cit. *Apostill ibid. litt. B.* vbi *n.* 4. tradit, Ciues Amalphitanos reputari, & tractari, prout Ciues Neapolitani, si habitent Neapoli, saltèm per tres dies, per ea, quæ ipse audiuit, quod tamen ex tenore transcripti priuilegij, non ità se haberi declarat, & fundat etiam ex *Arrestis* Reg. *Cam. ibid.* relatis *Pisan. in d. rubr.* 10. *ad rit.* Reg. *Cam. à n. 36. ad seqq. Scalenses* tamen habitantes Neapoli, & Amalphitani habentes merces communes cum alijs de *Costa*, non sunt immunes pro bonis illis cōmunibus, idem *Goffred. d. loc. n. 5.*

9 Ad hoc autem datium teneri Clericos, & Ecclesiasticos, ea nimirùm ratione, quia illi tenentur contribuere in Collectis impositis pro salario salmarij, camperij, vel custodis agrorum, vel animalium, *Carol. de Graff. de effect. Cleric. eff. 3. n. 373.* & alij apud *Morl. in empor. iur. tit. 1. de leg. q. 16. n. 20.* & pro custodibus aquarū, obligari Clericos, qui vtuntur beneficio laicorum; Idq; eò magis, quia hoc ius non videtur exigi à Clericis vti Clericis, sed ab emptoribus, & venditoribus mercium in Dohana venientium, vnde nihil cōmune habet cum Clericis, & exigitur in causa onerosa salmarum pro salmatarijs soluendis, qui talia asportant, & inducunt, & pro vnaquaq; salma exigitur aliquid earum mercium, quæ non veniunt, nisi per talia animalia onerata, vt de ingressu vini exteri in Ciuitatem, tradit *Carol. de Graff. d. l. n. 304.* & sic teneri Clericos, & personas Ecclesiasticas ad ea, quæ onus commune respiciunt, & sunt tàm Clericis, quàm laicis profigua, dummodò de Clericis non fiat mentio, concludit ex his *cit. Iul. Capon. d. discept. 313. c. 2. n. 45.*

AD MEMBRVM VI.

De Iure Ponderaturæ, & Mensuraturæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

P*Onderum, ac mensurarum in Rep. necessitas ostenditur, nu. 1. & recensentur* DD. *hanc materiam tractantes, n. 2.*

Mensuris falsis vtens, qua pęna puniatur, & an sit de Regalibus hoc ius, & quid in hoc Regno, à n. 3. ad 5.

Siclæ Regiæ Tribunal duplex, quid sit, n. 6.

Ius ponderum, & mensurarum, quare introductum, n. 7. & 8.

Ius Ponderaturæ, ad quam rationem, & quando soluatur, n. 9.

Merces ponderandæ, si nequeunt ad mensurarum locum in Dohana commodè asportari, quid faciendum, n. 10. & 11.

Ponderari, an possint merces extrà Dohanam pro maiori mercatorum commoditate per Regios Officiales, à nu. 12. ad 15.

Campionis, *vt vocant, officium in ponderandis mercibus in hac Ciuitate Neapolis, in quo consistat, à n. 16. ad 18.*

Ius mensuraturæ, ad quam rationem, & pro quibus rebus debeatur, à num. 19. ad 22.

Ius tumuli *quid sit, & quomodò soluatur, num. 23. & 24.*

Ius

Ius signandi pondera, & mensuras cum exactione diriclus, an veniat in generali concessione, & an Barones illud habentes, possint alia pondera constituere, vel alios diriclus exigere pro noua obsignationis reuisione, à num. 25. ad 27.

Modius maior, & alter minor antiquus adest in Regno Neap. sed quis eorum sit attendendus, enucleatur, à nu. 28. ad 31.

Ius ponderum, & mensurarum nequit propriè denominari vectigal, adeòq; nemo est ab illo exemptus, n. 32.

Et quid in Ciuitate Neapolis, nu. 33. & Ecclesiasticis, n. 34. & 35.

1 CVm in omni commercio incumbat prouidere, nè in ponderibus, ac mensuris fraus fiat, *Cons. de Georg. alleg. 42. num. 1. Reg. Rouit. & Nouar. ad Pragm. 1. de Ponder. & mensur. Fontanell. dec. 515. à num. 1. Reg. Tapia lib. 7. Iur. Regni tit. 13. de pond. & mens. fol. 93. P. Ioseph Gibalin. de vniu. rer. negot. tom. 1. lib. 1. cap. 6. de mens. & pond. merc.* Ipsumq; pondus, & mensura, pernecessaria ad commercij iustitiam apud omnes gentes, Regna, ac Respublicas, ac per omnia iura Diuina, Canonica, & Imperialia, sint diudicata, vt inter alia iura diuina, ex *Prou. cap. 16. pondus habebis iustum, & verum, Leuit. cap. 19. Modius æqualis, & iustus sit tibi*; per *Can. in c. 2. de empt. & vend.* & in Iure Imperiali in *l. modios, C. de susceptor. Præpos. & Arch. lib. 10. & in Auth. de collat. §. eas autem circà fin. Quid enim,* inquit *Cassiodor. lib. 5. ep. 39. tam nefarium, quàm præsumptoribus liceat in ipsa etiam trutinæ qualitate peccare? vt, quod est iustitiæ propriè datum, hoc per fraudes noscatur esse corruptum.*

2 Quod latè ostendunt *Volus. Metian. & Georg. Agric. in libr. de ponderib. Alciat. de pond. & mens. Lucas Paetus in tract. de mensur. & pond. Rom. & Graec. cum his, quæ hodiè Rom. sunt collat. Io: Regnaud. de mensur. in tract. vniu. to. 12. fol. 223. P. Io: Mariana in tr. de pond. & mens. Episc. Robert. Celan. de vera mens. ac pond. ratione, Barthol. de Pasi in libro intit. Tariffa de pesi, e misure, Gulielm. Budæus de Asse, Borrell. de magistr. Edict. lib. 3. c. 15. Oterus de Official. Reip. c. 21. p. 2. Episc. Rocca disp. iur. lib. 1. c. 70. Pisanus ad Goffred. de Gaeta supèr rit. Reg. Cam. rubr. 8. Romaguera in add. ad Conciol. supèr Statut. Eugub. lib. 5. cap. 19.* Et ab ipsa natura originem trahere tradit *D. Thomas de regim. Princ. lib. 2. cap. 14. Mattienz. ad l. 1. Glos. 1. tit. 13. lib. 5. nou. recoll.*

3 Hinc meritò vtens falsis mensuris, falsi pœna punitur, *Petr. Gregor. Tholos. syntagm. iur. lib. 36. cap. 1. num. 8. cit. de Georg. d. alleg. 42. num. 3. Farin. de fals. & simul. qu. 150. nu. 76. Reg. Galeot. controu. 53. nu. 7. lib. 2.* quod explicat *Conciol. in d. Statut. in annot. ad rubric. 19. à num. 1. ad 3.* vbi quid in commodante mensuras falsas, *cit. Pisan. d. l. n. 3.* ac ideò lapideas, & æreas mensuras fieri iura mandarunt, ne adulterari possent, signatasq; signo Regnantis, *idem ibid. num. 6.* Et in hoc Regno habemus *Const. mercatores, & Const. ad legitima pondera*, & c. *item prædicti Se-*

4 *creti*: Et licet antiquitùs essent particulares Iudices ad id constituti, demùm ex particulari Regum benignitate, Magistris Rationalibus fuit tributa iurisdictio, *Tasson. de antefat. vers. 3. obs. 3. num. 298. Cons. de Georg. d. allegat. 42. num. 6. & Cons. Ioseph de Rosa in prælud. feud. lect. 4. nu. 52.* & exponit *Pisan. d. l. num. 9.* & *M. Ant. Surg. de Neap. illustr. lib. 1. cap. 7.* vbi officia eiusdem Præfecturæ, mensurarumq; generaenucleat; Et de Regalibus hoc ius esse, mixtiq; imperij, fundat *num. 17.* & ad

5 merum imperium referri ait *Klock. lib. 2. de Ærar. cap. 17. num. 3.* & *cit. Reg. Galeot. d. loc. à num. 1.* vbi *nu. 4.* quod sicut hoc ius competit Regiæ Siclæ in toto Regno, ità Baronibus in suis Terris: Et quando concessa intelligatur hæc iurisdictio, *Pisan. d. l. n. 11.* & quod hodiè, licet hæ iurisdictiones ex *R. Pragm.* per Vniuersitates, & Barones Regni emptæ sint, non tamen illos posse mensuras mutare, *ibid. n. 13. & 14.*

6 Vn-

6 Vnde hac in Ciuitate Neap. Regiæ Siclæ duo Tribunalia sunt instituta, alterum cudendæ monetæ deputatum, de quo in *Rit. Reg Cam. sub rubr. de Sicla*; Et regitur à Magistro Siclæ cum alijs Ministris in domo Regia, in Platea S. *Augustini* Ciu. Neap. Alterum, quod ponderum, & mensurarum æquitati præest, & dicitur M. Reg. Curia Siclæ; de quo in *Pragm. de pond. & mens.* sed huius iurisdictio ex ordine Regio extrà Neap. hodiè non exercetur, teste *Reg. Rouit. in d. pragm. num.* 3. & 4.

7 Ex his iustè, hoc nouum Ius in Regia Dohana introductum fatendum est, vt puta, quod merces ibi, quæ cõsistunt in pondere, & mensura, antequã à Dohana extrahantur, ponderentur, & mensurentur, ne Regij directus fraudari possint, vt noster *Auth.* hìc *n.* 1. Siuè, *vt vnusquisq; tributarius sub oculis, constitutis rerum omnium modis, sciat, quid debeat susceptoribus dare; ità vt si quis susceptorum, conditorum modiorum, sextariorumq; vel ponderum normam putauerit excedendam, se sciat pęnam competentem esse subiturum*, ex *Const. Valentin. Theod. & Arcad. in d. l. modios 6. C. de susceptorib.*

8 Pro quorum ponderum, ac mensurarum iustitia tuenda, in ipsa Regia Dohana constituti sunt duo Regij Officiales firmantes *Bullectas* expeditionis, notando pondus, & mensuram

9 mercium; Et pro hoc Ponderaturæ iure soluuntur pro quolibet *cantario* gr. 5. medietas videlicèt ab emptore, altera medietas à venditore, ex *Rit.* 1. *de Iure Ponderaturæ*, noster *Auth.* hìc *n.* 4. quem sequitur *Pisan. in d. rubr. num.* 21. Exigiturq; pro extractione merciũ, & bonorum, vt sunt pix, & aliæ res, ab extrahentibus, seù ponderantibus, tàm ciuibus, quàm exteris, vt in *Notis ad cit. Rit.* vbi *Goffred. num.* 1. & debetur totiès, quotiès fit contractatio, *Pisan. d. l. num.* 20. siuè quotiescumq; merces ponderantur.

10 Et, vbi statera, & mensuræ conseruantur, bona, & merces conduci à baiulis, siuè ministris absque solutione, ibiq; ponderari, & mensurari debent;

11 si verò non possent commodè ad eum locum asportare, ità vt stateram in aliquem Dohanæ locum afferre oporteat, tenentur baiuli singulis vicibus gratis eam baiulare, cum contenti esse debeant eorum mercede per Regiam Cameram taxata, vt patet ex *literis Reg. Cam.* die 13. Octobris 1542. *in Reg. literar. Cur.* 37. *fol.* 157. teste *Præs. Mastursio in suo Repertor. m. s. pag* 204.

12 Quare dicitur, ius ponderaturæ, seù stateræ fuisse, & esse de iuribus Curię, & vnum ex Dohanæ membris, & stante *d. Rit.* exerceri debere in fundico regio, & non in alio loco, nisi pro maiori mercatorum commoditate fuisset extrà Dohanam solitum ponderari facere per aliquem ex eiusdem Officiali-

13 bus, vnde videtur esse in arbitrio Regiæ Curiæ tenere Dohanam, & fundicum in vna domo, vel Terra, vel in aliã transferre, & pro maiori mercatorum commoditate transmittere stateram ad nundinas Salerni pro mercibus põderandis, vt tradit *Præs. R. C. Petrus Masturtius in notis, seù apostill. ad cit. Rit. de Iure Ponder. lit. A.* vbi ità eiusdemmet voto per R. C. prouisum; & executum fuisse testatur.

14 Insupèr, cum per Ponderatorem Dohanæ *Caietæ* ponderarentur merces extrà Dohanam, absque notitia Substituti Arrendatoris, fuit per Reg. Cam. prouisum, quod dictus Ponderator nõ deberet extrà Dohanam ponderare; si verò mercatorum commodum aliud postularet, liceret ponderatori extrà Dohanam ire cum interuentu dicti Arrendatoris, & Regiorum Credenzeriorum, vt ex *literis R. Cam.* 30. *Iunij* 1520. *in par.* 31. *fol.* 19. scriptum reliquit idẽ *Præs. Masturtius in suo Repertorio m. s.*

15 *pag.* 221. *àt.* Et referente eruditissimo R. Cons. ac Reg. Cam. Præl. *Dom. Ianuario de Andrea*, nunc dignissimo in Supremo Italiæ Consilio Regente, per Reg. Cam. decretum fuit, quod liceret Ponderatori cum interuentu Magistri Actorum, qui itidem est eius Creden-

ze-

uerius, ponderare seuum, & myrtus, quæ immittuntur Neapolim pro vsu artis Coriariorum, & exigere dirictus iuxtà instruct.R.C.pro ponderatura,licet extrà Dohanam facienda, vt ex actis in Banca *Bozzauotræ*.

16 Ad pondera verò tenent stateram quandam, quæ vulgò *Campione* vocatur, iuxtà quam pondera librant, & fidem librationis adhibent,teste *cit.Surgente d.cap.7. n.* 12. Et in hac Ciuitate

17 Neap. adest officium Regij *Campionis* (vt vulgò dicitur) mensurandi, & ponderandi à suis substitutis in locis solitis omnes merces, quæ in hanc Ciuitatem immittuntur, tàm per mare, quā per terram, vt ex prouisionibus, & Bānis per Regiam Cam. expeditis penès *Actuar. Iulium Pastorem*: Et in anno

18 1649. die 30.Octobris, *Antonius Battimellus* dicti officij dominus ad conuentionem deuenit cum Consulibus artis magnæ Coriariorum huius fidelissimæ Ciuitatis Neap. prætendentibus,ponderandas esse myrtus, & coria absque illius interuentu,dùm dictiCōsules quolibet anno triginta duc. & duas pelles, vulgò,*marrocchini*, eidem soluere, & dare se obligarunt.

19 Pro Iure verò mensuraturæ olim exigebantur pro mensura cuiuslibet centenarij pannorum alborum grana quinque, & pro qualibet *petia* panni de lana grana duo, & pro quolibet cētenario pannorum *albasiorum*, & *carfagnorum* gran.quinque, & pro quolibet centenario quarumlibet merciū gran. vnum intùs Dohanam, & extrà Dohanam gran. duo pro quolibet centenario; Quæ exactiones,veluti extorsiones fuerūt per Regem *Ferdinandū I.* abrogatæ, ac statutum,ne de cætero exige-

20 rētur,& sic pōderator fuit priuatus officio, quia in *Ritu* talis exactio non reperiebatur scripta,& emanauit *Pragm.* sub die 19.Aug.1467. & post obsidionem Neap. dictum officium de nouo fuit concessum cum dictis extorsionibus solitis, proùt exigebantur per Tyrannos ponderatores,vt legitur in *Apostilla ad d.rit.lit.A.in fin.*

21 *Author* verò noster hìc *nu.* 5. refert pro Iure mensuraturæ solui tarenum vnum pro centum cannis *albasij*, de alijs verò solui grana tria pro centum cannis *cannabacei*, ex *Rit. de Iure mensuraturæ*. Illudq; Ius solui pro rebus,

22 quæ contractantur tantùm, & soluitur Ius Dohanæ, aliàs si extrahuntur per extrà sine contractu, non soluitur, idē *Dom.Reg.* hìc *n. 6.* secùs si extrahātur per Ciuitatem,quia iudicantur merces pro contractis, *ibid.*

23 Imò in *Rit. 2. d.tit. de Iure mensur.* disponitur, quod victualia mensurari debent cum modio Curiæ signato, pro quo certum quid habet Curia, vt in *rubr. Rit.de Iure tumuli*; Statuit enim *Imp.Federicus* in *Const. incip. Mercatores*, ad fraudes repellendas, vt mercatores non alijs vterentur ponderibus, & mensuris, quàm ijs signatis signo Regiæ Curiæ, pro quorum receptione non solueretur vltrà *consuetum*; quod vltimum sanè verbum ostendit,hoc ius (veluti quandam impositionis speciē) antiquitùs fuisse institutum, vt rectè ibi obseruat *Afflict. num.* 2. Quare Ius

24 tumuli esse de antiquis, & veteribus iuribus, dicitur in *d.rubr.de Iure tumuli*; pro qua nota (vulgò *merco*) in modio posita exigi pro quolibet modio, seù *tumulo* grana decem, & pro semodio, seù *medio tumulo* grana quinque subdit idem *Ritus*, notantq; *Goffred.de Gaeta in d.rubr. de Iure mensur. à nu.*9. ibiq; *Pisan. à num.* 15. & *cit. Cons.de Rosa d.lect.*4.*à n.*43.& propriè *n* 55.

25 Hoc verò ius signandi pondera, & mensuras cum exactione dirictus,non venire in generali concessione iurisdictionis, cum banco iustitiæ, ac mero,& mixto imperio, alijsq; clausulis, Baroni facta, strenuè probat *cit. de Rosa d. lect.*4. *à num.* 43. *ad* 59. Supposito ta-

26 men, quod Baro habeat specialem de ponderibus,& mensuris concessionem, quæritur, an habeat paritèr augmentum dirictus nouitèr impositi per Ser. Regem in Regno circà pondera, & mensuras? Pro Sereniss. Duce Parmæ, Castrimaris domino, scripsit *Reg. Ca-*

pyc. Galeot. controu. 54. *lib.* 2. Debent
27 etiam ipsi Barones ea seruare pondera, quæ à Principe sunt constituta, nec possunt pro reuisione adæquationis ponderum, & mensurarum semèl obsignatarum exigere alios diri ctus, ex traditis per *Nouar.lib.2.de grauam.Vasall.grau.33.& 169.*

28 Et licet ex *Deutor.cap.25.* pro fraudibus damnandis moneamur, non esse habendum modium maiorem, & minorem: In hoc tamen Regno Neap. reperiuntur duæ modiorum species, quorum vnus minor, vulgò dictus, *all'antica*, alter maior per Regiam Curiam statutus, quo communitèr vtimur, & in dubio de hoc intelligitur, arg. *l. Imperatores, D. de contrah. empt.* verùm paruus modius deseruit pro his, qui ab antiquo aliquos redditus soluere debent, veluti in aliquibus Ecclesijs, quibus ad antiquam mensuram exhiberi, solitum fuit, teste *Nouar. in rubr. Pragmat. de ponder. & mens. n. 16.*

29 Vnde notandum est, quod in anno 1485. die 13. Februarij per Reg. Cam. rescriptum fuit Officialibus fundici salis *Baruli*, vt curarent salem vendere non ad aliam mensuram, quàm modij Neapolitani, qui est quadraginta sestertiorum, siuè (vt vulgò dicimus) *rotulorum*, vt ex *Reg. Arr. Cur. 1. fol.* 154. tradit *cit. Præs. Masturtius in d. suo Repert. lit. S. pag.* 280. ac etiam *pag.* 291.
30 notat, quod, cum in Prouincia Principatus Citrà nollent modium adæquare ad dictam mensuram Neapolitanam, sed cum modio paruo antiquo venderent, ac soluissent duos semisses, siuè tornienses pro quolibet modio, ex causa nouæ impositionis; fuit per Reg. Cam. prouisum, vt dictum eorum modium ad dictam mensuram adæquarent, ac soluerent tres semisses pro dicto eorum modio, etiam si minor esset mensura Neap. ex causa dictæ nouæ impositionis, tàm pro præterito, quàm futuro; & dùm Abbas *S. Angeli ad Phasanellam* soluere renuebat dictam impositionem, mandatum fuit, vt solueret, ex *literis* Reg. *Cam.* expeditis die 2. Februarij 1485. in *Reg. Arr. Cur. primo fol.* 145.

31 Imò *cit. Præs. Masturt. d. loc. pag.* 267. *àt.* testatur, fuisse communi consensu expeditam Consultationem Domino Proregi, in qua *dicta R. Cam. fuit voti* (vt eiusdem verbis vtar) *ex causis, & rationibus contentis in dicta Consultatione, quod per Mag. Magistros Rationales Regiæ Siclæ fiat tumulus nouus, cũ quo debeat mensurari sal absque pala battuta, & à dente ferreo, & sine aliquo culmitatu, & quod tumulus respondere debeat duodecim pro cẽtenario plusquàm mensura tumuli, cum quo ad præsens Regia Curia recipit mensurando absque pala battuta, & sine culmitatu, qui duodecim pro centenario extenuabunt aliqualem partem sfridi, & mensurando absque pala battuta, & sine culmitatu, mensura erit iusta, & non poterit fieri fraus, neque mercatores poterint queri, & pari modo Regia Curia non erit delusa, neque fraudata, in libro notamentor. Cam.* 1533. *&* 1534. *fol.* 121. *in nostro fol.* 566.

32 In prædicti autem Iuris ponderaturæ, ac mensuraturæ solutione nulla exemptio dari, nec considerari potest, nam concessio etiam portus immunis, importat immunitatem à quibuscumq; pedagijs, & gabellis, non autem potest operari, quin res vẽdendæ sint mensurandæ, & ponderandæ, & sic exemptio ab oneribus, quamuis ampla non comprehendit ea, quæ pro mercede soluũtur, cum salarium non sit onus, sed merces laboris, neque vectigal denominari possit, quod ponderatori publico pro mercede soluitur, vt latè declarat *cit. Episc. Rocca d. disp.* 70. *à num.* 17. 21. 23. *ad* 29. Adeò vt immunitas cõ
33 cessa Ciuitati Neap. à Sereniss. Regibus non includat Ius ponderum, & mensurarum, *Reg. Galeot. controu.* 54. *num.* 54. *lib.* 2.

34 Vnde nec etiam Ecclesiasticos ab hoc iure exemptos esse, probat *Iul. Capon. tom. 4. discept. for.* 313. *cap.* 2. *nu.* 46. & 47. ex eo, quia de facto omnes, etiã immunes, & Clerici emunt in foro magno huius Ciuitatis, & soluunt Ius men-

mensuræ, & ponderum, emunt à secularibus,& mensurantur merces, ac põderãntur mensuris laicalibus, de quibus mensuratores,& vendentes soluũt Iura Regiæ Siclæ, nec habent Clerici, & Regulares mensuras, & pondera à secularibus distincta; Ergò ad ea, quæ secularium sunt, omninò tenentur, vt concludit *cit.Capon d.loc.* vbi *n.*47. notat, quod, licet sit quæstio, an venden-
35 tes Clerici, & exempti excedentes mensuras veras, possint puniri à Iudice laico, & pro affirmatiua citet *Menuch. Bouadill.* & pro negatiua alios apud *Fermosin. in cap. Eccles. S.M. de Constit. quæst.*16. attamèn id ad hæc non referre, cum sufficiat, vi directiua teneri vendere talibus mensuris, ac ponderibus iustis, & iusto pretio, cum nulla exemptio consideretur in his, quæ ad humanam societatem seruandam incolumem constituta sunt, prout est, ne cibaria, & alia falsis mensuris, vel corrupta substantia vendantur ex *ead. Fermosin. ibid. qu.*18. *num.* 50. Et ità concludit, Clericos, cæterosq; Religiosos ad talia iura mensuraturæ, & ponderaturæ constituta, ne fraudentur dirictus Regij, teneri, *idem Capon ibid.*

Plura alia hìc annotari possent, circà alias quæstiones, quæ à *DD.* examinantur, ad hanc ponderum, mensurarumq; materiam, & præsertìm qualitèr præscriptione possit hoc ius acquiri, an centenaria, vel immemorabili, & quando dicatur consuetum exigi, & de alijs, quæ tanquàm ad conclusiones nostri *Auth.* specificè non conferentia nos remittimus ad *Goffred. de Gaet. ad Rit. R.Cam. d. rub.* 8. ibiq; *Pisan.* & ad *cit. Episc. Rocc.* & *Romaguer.* aliosq; *suprà n.*2 relatos.

AD MEMBRVM VII.

De Iure Imbarcaturæ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVs imbarcaturæ, *quid sit, à quo introductum, & quomodò pro mercibus iterùm ponderandis exigatur ad beneficium Ponderatoris, non verò Regiæ Curiæ, n.*1. *&* 2.

*Dirictus ad Ponderatorem, & mensuratorem spectantes, qui nam sint, remissiuè n.*3.

*Cambiare, an possint Campsores monetam æream, cum argentea, vel aurea sine Regiæ Curiæ beneplacito in hac Ciuitate Neapolis, & quid sit Ius cambij, dilucidatur, à n.*4. *ad seqq.*

Gabella assecurationis, supèr mercibus, pecunia, & vita, quando introducta, & ad quam rationem soluatur, à nu. 6. *ad* 9.

1 HOc ius, quod est nouum à *Federico* Imp. introductum, exigitur, quando aliquis haberet merces suas in põdere iàm fundicatas, de quibus soluerat Ius fundici, & Ius staderæ, & vellit iterùm ponderare: Hoc vulgaritèr dictum, *Imbarcatura*, ex quo antequàm nauim ascenderant mercatores, dùm iterùm merces ponderabantur, soluebatur: Pro quo iure *Imbarcaturæ*, soluuntur pro quolibet *cantario* grana duo, ex *Rit. Reg. Cam.* sub *hoc tit.*

2 Ius autem istud, licet à *Federico* introductum ex *Isern. in Const. quantò cæteris*: nihilominùs non exigitur ad beneficium Regiæ Curiæ, sed ad fauorem ponderatoris: quod non fuerat per Fiscales R.Cam. consideratum eo tempore, quo *Dom. Reg.* noster scripsit, vt ipse aduertit hic *n.*2. *in fin.* Vnde indicare videtur, dictum Ius posse ad beneficium Regiæ Curiæ reintegrari, siuè incorporari.

3 Dirictus verò spectantes ad Regios Magistrum Actorum, & Credenzerium ponderis, & mensuræ, ac etiam ad Pōderatorem, & Mensuratorem, in anno 1668. fuerunt ab *Exc.D.Petro Ant. ab Aragonia*, huius Regni Prorege, determinati, vt in *Pragm.* 78. *de offic. Proc. Cæs.* vbi aliorum Regiæ Dohanæ Officialium emolumenta statuta habes.

4 Prætereà, sicuti nemo potest ponderibus, ac mensuris vti, quàm ijs à Regia Curia obsignatis, vt in *antecedenti membro* exposuimus; Ità etiam de Cābijs disponitur ex *Rit.R.C.sub rubr. de Iure Cambij, quod nouum est*, vt scilicèt non debeat Campsor absq; Regiæ Curiæ beneplacito cambiare, aliàs est in pœna, nisi cum Curia se concordauerit, aliquid persoluēdo, vbi *Præs. R.C. Masturtius in notis lit. A.* recenset ipsius decretum super hoc interpositū ad beneficium Officialis Banci Iustitię pro solutione duc. vnius à quolibet *Bancherotto*, ponderante, & cambiante monetam; non verò procedere contrà
5 ordinarios Nummularios; Vnde *ibid.* notat *Pisanus in addit. num.* 11. quod *Bancherotti* in hac Ciuitate Neap. habent facultatem dicti vsus Cambij monetæ æreæ cum argentea, vel aurea, cuius facultatis ratione soluunt aliquid quolibet mense Regiæ Curiæ, & ipsi percipiunt lucrum alagij dictę monetæ, causa cambij.

6 Sciendum verò est, quod, cum multi mercatores sibi assecurari desiderent merces, vt in casu naufragij, deprædationis, aut cuiusvis alterius infortunij, assecurator soluere debeat earundem mercium iustum valorem; & pro huiusmodi fortunæ euentu tot pro singulis centum ab assecurante accipiantur. Supèr his contractibus à *Nicolao Frācisco Trobatto*, mercatore Cathalano, fuit Augustiss. Regi *Philippo II.* propositum, indicendam esse gabellam ad rationem dimidij duc. pro centenario; Verùm Clementissimus ille Monarcha sub die 20. Augusti 1558. rescripsit Exc. tunc Regni Proregi, vt ipsum certiorem faceret, an hoc Regali seruitio conueniret; & remisso ab illo ne-
7 gotio Reg. Cameræ Summarię, fuit per eam sub die 28. Apr. 1559. expedita Consultatio cum voto, ne dicta gabella imponeretur, multas ob causas, & præsertìm ob Regnicolarum damnum, tùm ob alias indictiones, tùm quia nemo cambia reperiret, vt in *Reg. Consult. Cur.* 1. *fol.* 212.

8 Sed in anno 1622. post sexaginta quatuor annorum spatium, quo dicta gabella fuit exclusa, Regnum gubernante *Em. D.Card. Zapata*, statuta fuit hæc noua impositio ad rationem granorum viginti pro cambijs extrà Regnum, & gran. decem pro cambijs infrà Regnum, licet posteà fuerit suspēsa exactio ista; & insupèr indicti caro-
9 leni quinque pro singulis centum valoris cuiusq; securitatis, siuè assecurationis, quę à mercatoribus fit tàm Neapoli, quàm in Regno supèr mercibus, vel pecunia numerata, aut vita personæ cuiuslibet, instructiones itidem dando Notarijs, & Magistris Actorum, qui pręlictas assecurationes acciperent, vt patet ex *Pragm.* 1. *de assecurationib.* Quas instructiones postmodùm ampliauit *Exc. Dux Albæ*, vt in *Pragm.* 2. & alij ordines successiuis tēporibus dati fuere in pluribus Delegatorum Bannis, vt ex *Prag.* 3. *eod. tit.*

AD MEMBRVM VIII.

De Iure Exituræ.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IVs exituræ ad Portus vectigal refertur, num. 1.

Ius exituræ, cur ità dictum, n. 2. *inter Regalia enumeratur, nec in Priuilegio, vel immunitate generali comprehensum esse intelligitur, à n.*3. *ad* 5.

*Ius exituræ, quando, & de quibus mercibus soluatur, latè dilucidatur, à num.*6. *ad* 11.

Ritus

Ritus *Reg. Cameræ Summariæ qu. Præsid.* Iacobi de Gello *sunt correctiores, & conseruantur in Archiuo d. Reg. Cam. vigore cuiusdam legati, n.12.*

Ius exituræ, an debeatur, si extractio sit de victualibus ex proprijs ruribus, vel emptitijs de vna in aliam Terram per intrà Regnum? Declaratur Dom. Regens *noster, à n.13.ad 16.*

Ius exituræ, an sit rationabile? interpretatur Ritus R.C.*n.17.18.& 19.*

Mercatores ius exituræ fraudantes, quomodò puniendi, & quid si victualia reperiantur aucta, siuè pinguefacta, n.20.& 21.

Clerici, alijq; Ecclesiastici, an teneantur ad Ius exituræ, n.22.

An ligentur statutis laicalibus, commune Reipublicæ bonum respicientibus, vt sunt Banna extractionem rerum prohibentia, pro annona conseruanda, vel alia lege politica, à nu.23. ad 29. Et quid in Equitibus Ordinum militarium, n.30.

1 AD Portus vectigal, primò Anchoragium, de quo suprà *membr. 3.* Secundò, Ius exituræ, referuntur, *Mōtan.de regal.verb. portus nu.2. Antunez de Portugal de Donat.Reg.lib.3. c.6.n.6.*

2 Hoc autem Ius exituræ, est inter alia iura noua à *Federico Imper.* hoc in Regno introducta, secundùm *Author.* hic *num.* 1.& infrà *de Off. Mag. Portul. num.13.* & ità denominatur, quia de rebus, quæ per mare extrahūtur, debetur, *Reg.Galeot.resp.fisc.28. n. 66.& 67.Reg.Tap.in Iur.Regn.lib.2. de Off.Mag.fund. num.8.fol.230.* & inter Regalia annumeratur, ac fuisse dictum

3 Ius hoc in Regno tanquàm inter iura Dohanæ semper in vsu, *Consil. de Rosa in prælud.feud.lect.5.num.5.& 6.*noster *Auth.*infrà *in* §.15.*q.1.nu.12. Capibl.de Baron.in pragm.1.num.327.* Vnde non

4 intelligitur in concessione comprehensum, nisi de eo specialis mentio fiat, *Dom.Reg.* noster in *ead.*§.15.*qu.1.n.11. & 17.* Sicut etiam dicendum de eius exemptione, & immunitate, vt tenuit Reg.Cam. & consuluit ab hoc non esse recedendum, teste *Reg.Salernit.dec.33.* quem refert *Pisan in add.ad Goffr. de Gaet. in rit. R.C.rub.6. num 9. & 10.* & Nos annotabimus *ad Auth.* nostrum *d.§.15.qu.1.*

5 Imò ex literis Reg.Cameræ expeditis sub die 23. Martij 1553. directis Dohanerio Salerni, mandatur, exigi ius exituræ, aliosq; directus à *Cosmo de Helia* Messanense pro carne salita, quā extrahere volebat per extrà Regnum, stante quod omnes priuilegiati in Dohana Neap. sempèr soluerunt in Dohana Salerni directus Principi Salerni, cuius iuribus successit deinde Regia Curia ob eius rebellionem, vt in *Reg. literar.Curiæ* 8.*f.*121.aliq; adsūt prouisiones directæ Dohanerio *Agnonis,* sub die 9. Nouembris 1553.*in Reg.lit. Cur.9 fol.160.*

6 Exigitur verò de ijs rebus, quæ extrahuntur à portu causa mercimonij, & à Iure Dohanæ sunt exemptæ, licet alij directus pro illis soluantur, *Auth.* noster hìc *num.2. & 5. Pisan. d. rubr.6. de Iur.Exitur. num.3.* Et exigitur to-

7 ties, quoties res extrahuntur, quia in extractione fundatur, & sic differt à Iure fundici, quod semèl soluitur, *Goffred.de Gaet in d.Rit. in rub.6. nu.4. Auth.* noster hìc *nu.2.* & decreuit R.C. in 4.*Arrest.general.* apud *R. de Marin.* nisi naues vi ventorum, aut ex aliqua iusta causa redeant, nam tunc non reiteratur ex *d.Arrest. Pisan.d.l.num.6.*sed naufragata naui oleis onerata, potest eadem quantitas rursùs extrahi sine solutione iuris exituræ, ex *Arrest.*134. 186.324.& 332.

8 Variè autem, secundùm diuersos mores Dohanarum, exigitur, & in Regia Dohana Neap. soluitur ad rationem tarenorum trium pro vncia, & sic ad rationem ducat. decem pro centenario, *Auth.* hìc *n.4.* & debet solui secundùm consuetum, & quod talitèr solitum sit solui à tempore, cuius non est memoria in contrarium, pro rebus non expressè comprehensis ex *Rit.1. Goffred.de Gaet.ad d.rubr. de iur. exit.in rit.R.C.num.14. 16. & 20.* Cum pe-

pedagia, guidagia,& salinaria debeantur, quando ab Imperatoribus,& similibus statuta solui reperiuntur, *idem ibid. num.* 15. vel si per immemorabile tempus fuerint exacta, *ibid. num.* 50. vbi *n.* 17. *&* 18. qualitèr probetur immemorabile circà hoc ius exigendum de rebus specialitèr non statutis.

9 Ipsumq; exituræ ius non solui ab eo, qui de vno nauigio in aliud in mari exonerat, quia exonerasse non videtur, si in primo portu, à quo exiuit, soluit ius prædictum, vt in *Arrest.* 24. apud *Reg. de Marin.* idem *Goffr. ibid. nu.* 44. concludens etiam hoc exituræ ius solui ab emptore, licet merces in terra exoneratæ non fuerint, sed tamen venditæ in mari; Et quare ab emptore, non autem à venditore *num.* 45. 47. *&* 54. Neque iterum soluitur, si venit de Caieta Neapolim, vbi exonerauit mercator de vna in aliam nauim in mari, secùs si in terra, & demùm in naui, *n.* 53. Exigitur tamen regularitèr, quando exijt ab vltimo portu, & dixit velle ire extrà Regnum, *cit. Goffr. ibid. n.* 52.

10 Ex quibus constat, ius hoc exigi, nõ pro ipsa re, sed pro exitura, vt suprà; illudq; soluitur à certis rebus, secundùm fuit expresè statutum, quod solueretur, puta, de caseo, oleo, & carnibus salitis, ex *Rit.* 8. *de Iure Exituræ*, de alijs verò mercibus nõ fuit expressè statutum solui, sed secundùm consuetum exigendum, hoc est, si ab immemorabili fuit solutum, vt benè declarat *cit. Goffred. d. loc. num.* 13. *&* 14.

11 In quo notandum est, quod in *d. Rit.* 8. postquàm dicitur, hoc ius exigi de oleo, caseo, & carnibus salitis, vt suprà, subdit ibi: *Item sempèr, quod extrahitur*, secundùm aliquos *Ritus m. s.* sed legendum est: *Item seuum, quod extrahitur*, ità vt loquatur de seuo, non verò de oleo, & sic fuisse per Regiam Cam. declaratum, ex decreto *in processu penès Io: de Florio*, in causa *Roberti Pandolfini* Regij Arrendatoris Dohanarum Apuliæ cum Venetis, patrocinante pro ijs *Fabio Marchesio*, vnà cum *Iacobo de Ayello*, seù *de Gello*, testatur ipse *Iacobus* in suis *Codicillis factis sub die 2. Octobris* 1595. *manu Not. Io: Hieronymi Casorij de Neap. in quadam particula legati*, in qua reliquit

12 Regio Tribunali Regiæ Cam. Summariæ, eiusq; Locumtenenti, ac Præsidentibus suos *Ritus d. Reg. Cam.* cum Capitulis septem Officiorum Regni, eosq; ait, habuisse *Antonium de Gello* eius patrem, ob mortem *Iacobi de Gello R. Cons. ac Præsid. d. R. Cam.* ac esse alijs correctiores, imò exemplar de ijs cæpisse *Spect. R. Salernitanum*, aliosq; Officiales. Quos equidem *Ritus* manuscriptos Nos obseruauimus in Archiuo dictæ Regiæ Cam. vbi conseruantur, *in Cam.* 1. *lit. O. scanz.* 2. *n.* 90.

13 Et sic hodiè soluitur etiam de lignaminibus omnibus rusticis, & elaboratis, quæ si extrahantur per extrà Regnum soluunt Ius exituræ, & alios dirictus, prætèr Ius Dohanæ, aliasq; merces omnes non soluere Ius exituræ, ait *Author* noster hìc *n.* 6. vbi subdit, quod si extractio fit per intrà Regnum, nullum ius debetur, allegando *Rit. de Iure exituræ*, §. *fin.* & *Capitulum* Regis Caroli incip. *Item statuimus*, quod est 105. secundùm ord. *de Nigris*, transcriptum quoque cum alijs *Cap.* per *Goffred. de Gaeta in d. Rit. à n.* 59. *ad* 63.

14 Intelligendus tamen est, nullum ius deberi de exitura; etenim ex *d. Rit. &* *Cap.* habetur, quod, quando frumẽtum, cæterosq; reditus ex proprijs ruribus peruentos vellet dominus, nauibus, de vna in aliam Terram asportare per intrà Regnum, non teneretur soluere hoc exituræ, neque Dohanæ ius (licet sit deindè introductum Ius salmarum, vt inferiùs ad §. 15. dicemus) at si mer-

15 cimonij causa de vna Terra ad aliam extraheret, non quidẽ exituræ, verùm Dohanæ ius soluere deberet, dũ modò è portubus licitis, & statutis fiat extractio, & cum nauigijs non magnis, sed à centum salmis infrà, ac in portubus itidem licitis exonerentur; & de hoc præstet fideiussoriam cautionem, ac ducat responsales literas à Portulanis portuum, in quibus sunt exonerata; idq;

idq; ad euitandas fraudes extractionũ extrà Regnum, pro quibus soluitur Ius exituræ, & tractarum, vt post *Io: Ant. de Nigris in Cap. Regni, supèr extractione*, declarat *Montan. de Regalib. verb. portus num.3.* necnon *Goffred. loc. cit. à num.55.*

16 Vnde cum pro parte Comitis Caputaquensis conquereretur, quod de victualibus, quæ ex portu *Pesti*, & *Silaris* de pertinentijs, seù territorio Ciuitatis *Caputaquensis* infrà Regnum portantur cum barcis prædictis, vltrà ius Dohanæ pro ijs, quæ in Terris suis, non verò in littore maris per infrà tantùm per iactum ballistæ cunt, siuè empta sunt, ad dictum Comitem vtilem dominum ipsarum Terrarum, tanquàm ius baiulationis, spectat exigere; Magister Portulanus intendebat quoque exigere ius ad rationem carolenorum quindecim pro quolibet centenario salmarũ, quod hactenùs ibi minimè consueuit exigi; Regia Camera mandauit, quod pro ijs, huiusmodi ius, quod aliàs ibidem exactum non fuit, minimè exigatur, & si prætenderit alia ibidem exigi consueuisse, recepta ab istis hominibus cautione dumtaxat de soluendo, quod inde per Reg.Cam. fuerit iudicatum, & de Consuetudine ipse se informet, & Cameræ rescribat, vt prouideri possit, ex Reg.Cam.XI.Iulij 1464. *in Reg.comm.2.fol.272.anni* 1467.

17 Et notatur in *Rit. 12. eod. tit. quod peccatum fuit eius, qui primò inuenit ius exituræ, cum mercaturæ debeant esse liberæ per mare, & per terram, & sic erant tempore bonorum Regum, quod patet, quia nouum ius est, & peccat, qui plus solito vendit, & exigit ius exituræ, & qui procurat plus imponi de nouo &c.* vbi *Addens in Notis lit.D.* refert *Consultatio-*

18 *nem* iustissimam Reg.Cam. factam Regi *Ferdinando I.* sub die 9. Augusti 1468. cuius meminit etiam *Author* noster infrà *§.15.tit.de Iure tractar.nu.5.*

19 Cuius *Ritus* dispositio intelligenda est, respectu illius tareni pro curru de tractis, de quo loquitur *Ritus*, quod nõ est idem cum iure Exituræ, vt aduertit *Goffred. de Gaeta sup. d.rubr.6. num.69.* cum aliàs ius ipsum exituræ fundatum videatur in illa ratione vbertatis in Regno conseruandæ, ac proindè impositum pro licentijs extractionum, ac ne fraudes in illis fiant in damnum Regni, ex qua ratione, rationabile redditur dictum statutum, & ex hoc Clericos quoque ligare, post alios probat *Consil.Rocc.de offic.rubr.14.§.4. num.33. & seqq.* de quo hìc infrà annotabimus.

20 Mercatores autem fraudantes ius exituræ, & similium debent puniri non ex capite *Rubricæ de iure Flagelli*, sed ex alia pœna tanquàm fraudatores iurium Curiæ, *Goffr.de Gaeta ad Rit.R.C. rubr.2. num.303.* Non tamen dicuntur

21 illud fraudare, nec ad pœnam tenentur pro incremento victualium, quæ per inundationem, aut humiditatem pinguescunt, cum de eo non debeat solui Ius exituræ, teste *Io: Ant. de Nigris in cap.Regni*, incip. *vt illorum fraudibus 2. num. 26. sub tit.de Portulan. & extractione victual.*

22 Vtrum verò ad hoc Ius exituræ teneantur Clerici, & cæteræ personæ Ecclesiasticæ? Affirmat *Iul. Capon. tom.4. discept for.313.cap.2.nu.48.& 49.* quia (vt ipse dicit) hoc ius spectat ad publicam vtilitatem tàm laicorum, quàm Clericorum, vnde in eo Clerici cum Ciuibus laicis adæquandi, ex *Pereira de manu reg. in cõcord.Regis Sebast.conc.* 291. & alijs, & quia etiam si Prælati extrahant, auferuntur à laicis, ex *Fermosin.in C.E.S.M.de const.quæst.16.* vbi in pecunia extrahenda prohibitionem procedere affirmat, in alijs verò bonis negat; Imò absque aliquo discrimine, cum omnis extractio sit, ob publicã vtilitatem, siuè vbertatem in Regno conseruandam prohibita, ex *Sac.Congreg.* immunitatis deliberatione firmat *idem Capon.* cum in talibus extractionibus rescripserit *Ill.Dom.Nũtio Neap.* vt in omnibus se conformaret cũ legibus huius Regni, teste *Sperell. dec. 13.num.14.& decis.18.to.1.* Quod con-

23 firmat ex eo, quia aliàs licita esset Clericis extractio, quod non admittẽdum

dum est, cum extractionis prohibitio sit in Regno antiquissima, inductaquè pro ea consuetudo, ex qua Clerici ligantur, idq; in Regno Siciliæ, ac etiam Castellæ obseruari fundat *Consil. Rocc. de Offic rubr.* 14.§.4.*num.*34. vbi *nu.*36. ad confirmationem obseruat, Summos Pontifices pro eorum vsu nunquàm merces extraxisse, absq; Domini Proregis placito, consuetudinemq; prædictam rationabilem esse, nam si extractiones fuissent permissæ absque licentia, magnæ fraudes vtiquè committerentur in damnum vbertatis Regni, *Iul.Capon.d.loc. num.*52.55.56. *& seqq.* & sic habere illam vim tituli, & priuilegij, & consensus contrà Clericos, ac scientiam, & tolerantiam Summi Pontificis induxisse consensum, & confirmasse eandem consuetudinem, *idem Rocc.* post *Reg.Reuert.decis.*222. *num* 5. *d.loc. ad num.* 39. vbi *num.*40. decisio-

24 nem R.C. pecuniarum personæ Ecclesiasticæ refert; Clericosq; in Prouincia Calabriæ extrahentes serica absque solutione dirictus arrestari, vt *Illustriss. Dom.Nuntio Apostolico* tradi possint, & serica incidunt in commissum, prouisiones Coll.Consf.referendo *num.*41.*& nu.*42. præfatæ etiam *S. Congr.* rescriptum recenset, aliaq; *in num. seq.* & in prohibitione extractionis equorum comprehendente Clericos, & Episcopos ex ordinationibus *Caroli I.* Regis anni 1268. testatur noster *Auth. in seq. membro n.*6.

25 Insupèr statuta laicalia, quæ disponunt, ea, quæ cõpetunt Clericis, non vt Clericis, sed vt alijs de populo, & non priuilegiatis, ligare Clericos, & obseruari debere etiam in Curijs Ecclesiasticis, ex *c.cum venissent de eo, qui mitt. in poss. c.constitutos, de in integr. restit. c. cum verba de re iud. Bart.in l.*1. *num.*3. *C.de Sacr. Eccl.Seball.Medic. de legib.p.*4.*q.*6.post alios fũdat *Carol.de Grass.de effect.Clericat.effect.*20.*n.*176.Ob quod statutum excludens Religiosos, vel Clericos à Collegio Doctorum, validum esse concludit *Alciat. cons.* 707. *Carpan.ad stat.Mediol.cap.*414.*nu.*118. *lib.*1. *Caualc.decis.*18.*nu.*51.*lib.*3.quidquid alij scripserint apud *Carol.de Grass.d.loc. num.* 434. Ex quo concludit *cit. Iul.Capon.d.discept.*313.*cap.*2.*n.* 32. quod quando aliquid competit Clericis, vti Ciuibus, iudicantur Clerici, vti omnes de populo: vbi *nu.*33. *&* 34. respondet *cap. quæ in Ecclesiarum*, & *cap. Ecclesia S. Mariæ de Constit.* illa nempè loqui de Constitutionibus laicorum, quæ specialitèr res Clericorum respiciunt, ac de illis disponunt, non autem generalitèr ad Regnorum conseruationem, & ad commune Reipublicæ bonum respiciens laicos, & Clericos, & *num.*35. *& seq.* respondet contrarijs, pluresq; cumulat conclusiones ad præfatam sententiam firmandam vsq; *ad num.* 44. vbi ex mente

27 *Summistarum*, & omnium Theologorum fundant, statuta in materia annonæ, seù, vt nos vulgò dicimus, *Grassiæ*, ligare Clericos, cæterosq; Ecclesiasticos, cum quibus concordauit S. R. C. apud *de Franch. decis.* 9. & alij apud *Mexia in pragm.taxæ panis qu.*16.*nu.*9. & hoc statutum apud Hispanos vigere, & contrà Clericos obseruari tradunt *Diaz in pract. ciuil. & canon.cap.* 55.*Ant.de Ballis in pragm.Regni Siciliæ lib.*5.*in proœmio num.*56. & *in pragm.*1. *tit.*69.*Ramirez de lege Regia §.*26.*n.*27.

28 & sic vltrà pœnas amissionis frumenti, siuè aliarum mercium in casu contrauentionis, Ecclesiasticos mortalitèr peccare, ex *Bouadill. tom.*1.*polit. lib.*2. *cap.*18.*nu* 127. *Reg.Rouito in pragm.*1. *de extract. num.* 16. ibiquè *Pasqualin. num.*59. *Carolo de Grass.d.effect.* 20.*nu.* 290. *P.Suarez lib.*2. *de legibus cap.* 34. *nu.*20. *Victoria de potestate ciuili nu.*19. *P. Merolla tom.*2. *disp.*4. *cap.*3.*dub.*25. *nu.*252. *Vulpell.de libert.Eccles.num.*17. *& seq.* & alijs *ibid.cit.*

29 Quæ omnia ex professo comprobat *Reg. D.Carolus Calà in dissertat. iuridico politica de Contrabannis Clericor. nu.* 175.*& seqq.* vbi plura affert, & respondet *Sperell.decis.*12.& *Diana to.*1.*tract.* 2.*resol.*16. *&* 72. asserentibus, bona non posse arrestari, ex quo similia statuta

tuta Clericos nequeunt alligare; Prohibitio enim fit in ipsas res, quæ statim desinunt eius esse, qui in commissum incidit ob cõtrauentionẽ legis politicæ, & œconomicæ in exportatione, iuxtà *l.cõmissa* 14.*D.de public.* & *vectig.* nõ verò in personas directè, sequũtur *D.Petrus de Salçedo in tract.del Cõtrabando cap.* 32. qui egregiè id roborat, & affert etiam *l.*17. *tit.*9. *lib.*6. *Ordinam.Reg.D.Didac.Bolero in tract.de decoct.debit.fiscal.tit. quæst.*27. *à nu.*17. *ad* 21. vbi à *n.*22. id extendit in omni-
30 bus exemptis à iurisdictione Iudicis secularis, vt sunt Equites Ordinum militarium, & *Dom.D.Franc.Ramos del Mançano*, nostri Catholici Regis olim magister, alibi, sed nunquàm satis pro meritis laudatus, *in Comment.ad ll.Iul. & Pap.lib.*3.*cap.*45. *à num.*15. *ad seq.*

AD MEMBRVM IX.

De vltimis Exituris Regni, quæ ius Decini dicuntur.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*Ius vltimæ exituræ, cur etiam dicatur ius Passagij, vel Decini, vel Grassiæ, à n.*1.*ad* 3.

*Exigitur pro mercibus, quæ exportantur à Regno per extrà Regnum, n.*4.

Custodes passuum in confinijs Regni, à quo deputentur, & cur Capitanei Grassię *nuncupentur, & quid curare debeant, num.*5.*& à n.*9.*ad* 13.

*Equi de armis nequeunt è Regno exire, n.*6. *& quid si Clerici, vel Episcopi cum illis exirent, n.*7.*&* 8.

*Ius vltimæ exituræ, de quibus mercibus debeatur, latè à n.*14.*ad* 23.

1 TAndèm vltimæ exituræ ius, quod vulgò *Decini* dicitur, ac etiam *Passagij* in confinijs Regni vocatur, & sub Regia Dohana continetur, videtur esse id, quod exigitur de mercibus, quæ extrahuntur per extrà Regnum ad rationem decem pro centenario valo-
2 ris earundem mercium, & ideò vocatur ius *Decimi*, seù *Decini*, noster *Author* hìc *nu.*1. & 2. *Pisanus in addit. ad Goffred. de Gaeta supèr Rit. R.C. rubr.*6. *num.*7. & 8. Diciturq; etiam gabella
3 *grassiæ*, ex eo, quia fuit ordinata, ne annona ab hoc Regno extraheretur, teste *cit.Goffredo de Gaeta d.rubr.*6.*nu.*64. *in fin.* Vel ius *vltimæ exituræ*, quia Regia Curia, & Arrendatores Regiæ Dohanæ, siuè nunc Consignatarij, & Gubernatores illius in confinijs Regni tenent Custodes.

4 Vnde notandum, quod hæc iura *Grassiæ*, & *Exituræ* soluuntur de mercibus, quæ deferuntur à Regno per extrà Regnum, & non de ijs, quæ immittuntur ab extrà Regnum in Regnũ, vltrà antiquas *Instructiones*, & *Capitula grassiæ*, vide literas Reg.Cam. expeditas ad instantiam Vniuersitatis *Mõtis Regalis* 9. Maij 1550. *in Reg. part.* 26.*seù* 29.*fol.* 175. & aliàs consimiles expeditas ad instantiam Vniuersitatis *Therami*, 1.Octobr.1550. *in Reg. part.* 31.*fol.*72.

5 Et cum Regis officium sit passus, & vias custodiri facere, *l.* 1.& 2.*C.quæ res asport.non poss. l.cotem.in pr.D.de public. l.*2.*C.de commerc.& toto tit. D.de itiner. & littor.custod.* Idcircò ad Regem spectat, istos deputare Custodes in præfatis vltimis exituris, vt in *Cap. Regni, Item prædicti Magistri Passuum, & Grassiæ*, 76. & *Cap. Item, quia Custodes* 74. vbi describuntur loca custodienda sub *tit.de Custodibus passuum,& grassiæ*, secundùm ordinem *Io: Ant. de Nigris*, noster *Auth.* hic *num.*4. vbi *nu.*5. & 6.
6 refert prouisiones directas his custodibus passuum, concernentes optimum Regni regimen, & in illis apparere, quod Equi de armis non poterant è Regno exire, ex *Andr. in rubr. cap. quæ sint regalia in princ.* 2.*col.* & vide *Prag.*
7 *de Extract.* Idq; procedere, licet essẽt Clerici, vel Episcopi, qui vellent cum equis exire, ex ordinationibus *Caroli Primi* in anno 1268. sequitur *Iul. Ca-*

pon.discept.for.313.tom.4.cap.2.nu.50. in fine, vbi latè in *seq.num.* id probat, ex ea ratione, de qua in *superiori membro*, puta, quia statuta de extractione loquentia, & solutionem diričtus imponentia, ligant æquè laicos, ac Clericos, vel Monachos, ex *Menoch.cons.800.n.*
8 *46.& 47.* fueruntq; facta conseruandæ vbertatis gratia, quod interest communis, & publicæ vtilitatis, & concedit Reip. liberam facultatem statuendi, ex *l.1.& l.ambitiosa, D.de decr.ab ord. fac.* & alijs.

9 Proindè iàm à Regibus in Regno fuerunt deputati, nempè Portulani in littoribus maris, tanquàm portuum Custodes, de quibus infrà ad §. 15. *de Officio Magistri Portulan.* Et alij in confinijs mediterraneis pro custodia passuum prædictorum, qui ideò *Capitanei Grassiæ* vulgò nuncupātur, ad quos spectat expedire *Bullectas*, seù licentias extrahere volētibus, idem noster *Auth.* hìc à *num. 5. ad 7.* facta priùs inuestigatione, ne res extrahenda in Regno deficiat, *Reg. Rouit.supèr rubr.Pragm.de extractionib.nu.2.* quem sequitur *Cons. Rocc.de offic. rubr.14. num.20. M. Ant. Surg.lib.1.Neap.illustr. cap.24. num.12. Reg.Tapia lib.2. Iur. Regni rubr.9. de Custod.Pass.& Grassiæ, in annot.fol.235. Iul.Capon.cit.discept.313.cap.2.n.50.* & post *Auth.* nostrum hìc, aliosq; *D. Didac.Bolero in tract.de decoct.debit.fiscal. tit.5. quæst. 23. num.17.* Qualitèr verò
10 deputentur hi *Capitanei Grassiæ* per S.E. in Prouinciis Aprutij, vide *Florid. Mausonium de Contrabann.in prælud. n. 1.* Et alia circà idem officium in *qu.20. à num.2. D.Petrus de Salçedo eod. tract. cap.20. à num. 13. & in Comment.ad leges addit. Recop.in l.8.tit.12.lib.3. num. 28.& seq.*

11 Imò per Reg. Cam. sub die 30. Ianuarij 1516. declaratum fuit, quod *Capitaneus Grassiæ* Prouinciæ Terræ laboris restituatur in possessione, seù quasi exigendi grana 5. tantùm pro qualibet *bullecta* expedienda pro exitura equorum, & mularum, aliorumq; animalium equinorum per extrà Regnū, pro quibus non soluitur ius *Decini*, siuè apodixa fiat pro vno equo, vel mulo, siuè pro pluribus ad quemcumquè numerum ascendent, extrahendis per vnum dominum, etiam si pro eis sit necesse præstare cautionem, pro qua cautione vltrà d.gr.5. nihil soluatur, & sic etiam intelligi pro equis, & mulis gratiosè extractis per patentes S. C. Maiest. vel Dom.Proregis, & pro alijs *bullectis* pro equis, & mulis, pro quibus exigitur ius Decini, nihil exigeretur, vt in *Arrest. 15.* apud *Reg. de Ma-*
12 *rinis*; Et insupèr sub die 3. Martij 1567. instante Procuratore Fisci, fuit mandatum *Capitaneis Grassiæ*, quod in fideiussionibus accipiendis extractionis equorum poneretur clausula, quod in regressu tenerentur extrahentes pręsentare equos, quorum fuit facta extractio, *d.Capitaneis*, & facere notamētum in libro, vt possit deleri fideiussio, & si secùs, non admittatur probatio per testes, equos reuersos fuisse in Regnum, ex *Arrest. 318. cit. Capon. d. discept.313. cap.3. num.5.* Hic etiam me-
13 morandi sunt ordines dati Capitaneo Grassiæ Terræ laboris in anno 1625. vt de equis, pullis, veruecibus, agnis, alijsq; animalibus, pro quibus curam habet exigendi diričtus decini, deberet etiam exigere Ius noui impositi, vt annuimus suprà ad *membr.1. num.68.*

14 Prætereà *Capitaneus Grassiæ* pro pecudibus, quę pascua sumunt in Regno, & veniunt extrà Regnum, quando extrahuntur, exigat pro quolibet centenario duc. duos, exclusis pecudibus, quæ nascuntur in Regno, ex ordinatis die 24.Febr.1503. *in Reg.partiū 4.fol.*
15 *18.* Et per *Capitula* grassiæ prouisum est, quod de omnibus animalibus, quę extrahuntur, debeant exigi diričtus Regiæ Curiæ, scilicet de ouinis, & caprinis duc.3. pro singulis centum, & de veruecinis duc.4. de bobus, & vaccis indomitis duc.30. dum huiusmodi diričtus procedunt ex antiquis Capitulis, quo tempore ducatus communitèr intelligebatur in hoc Regno de carolenis veteribus Regis *Roberti*, in quorum

rum locum sunt coronati, & pro dicta extractione, ducati veteres exigantur ad rationem decem coronatorum pro quolibet duc. & de victualibus, alijsq; rebus ad annonam spectantibus, decima pars valoris earundem, vt ex literis Regis *Ferdinandi* expeditis die 17. Decembris 1469. *in Reg. literar.3.* & vide alias instructiones exped. die 24. Octobris 1528. *in Reg. Cur.13.fol.152.* vt habetur in *Repertorio m.s. Præs. R.C. Petri Masturtij ver. Grassia.*

16 Dubia verò per Reg. Cameram declarata, ad officium prædictum Grassiæ spectantia habentur apud *cit. Masturtium in d.Repert.lit.C.fol.150. & àterg.* his verbis· *Capitanio della Grassa mandi li conti delle cascie in Camera, e dello numero de passagieri, che hà da deputare lo detto officio di Capitanio alli passi, e come fù augumentato lo numero, e le cascie ordinarie, v3. Teramo, Iulia noua, Aquila, Tagliacozzo: E se de cose pertinenti all'officio della grassa non in gran quantità, e di valore, non ostante siano lontane dalla cascia, si può dare licenza per detto Capitanio, e quando alcuno Regnicolo volesse vscire fora Regno con vno Cauallo per vso suo, e fosse molto lontano per vscire, si deue dare pleggiaria, ò stare al giuramento suo:* Fuit per R.Cam. prouisum, quod de equis paruæ staturæ, & modici valoris in eum casum, in quem alitèr transiens transire non posset, stetur

17 sacramento trāseuntis: *E negl'vltimi fini del Regno alcuni delle Castelle soliti andare à vettura, e carriare legna cō loro bestiame, arare con boui fuor del Regno con promissione di rimetterli, e quando li vendessero, deuono pagare li deritti, perche altrimente non potriano viuere, e così è stato solito farsi*: Fuit prouisum, quod Capitaneus habita cautione de

18 redeundo, permittat: *Sono alcuni Baroni del Regno vicini all'Imperio, & hāno Castelle all'Imperio in Romagna vicino le Terre del Regno, e mandano delli frutti delle Terre, che hanno in Regno, alle lor Castelle fora Regno, doue parte del tempo stanno, & habitano, se tale robbe deuono pagare lo ius exituræ;* Fuit prouisum, quod Capitaneus de præmissis se fidelitèr informet, & quod erat consuetum, Regiæ Cameræ rescri-

19 bat: *Item se le zafarane, zuccaro, pepe, cannella, noci, amendole, e cose di speziarie, sale, miele, cera, e confetti, e qualunque altra cosa potessero essere, che non pagassero à grassa, ma perche si dice nel priuilegio, Cose comestibili;* Fuit prouisum, quod dictus Capitaneus de prædictis se informet, & de eo, quod hactenùs erat consuetum, Regiam Came-

20 ram faciat certiorem: *Item se li mulettieri, che escono fuora Regno per andarno vetturando in lontani paesi, se si ponno portare da 20. docati in sù per loro spese;* Fuit prouisum, quod consideratis qualitate personarum, distantia loci, & numero bestiarum, licentiam tradat Capitaneus extrahendi pecuniam pro ipsis expensis in numero viginti ducatorū vice qualibet, & non vltrà, & ibidē quod à Regno non possit extrahi aliqua quantitas nummorum sine licentia

21 Regis: *Item se l'huomini fora Regno mandassero loro bestiame à pascere, & à ghiandare, se per lo miglioramento de detti bestiami in Regno, son tenuti pagare, quando vogliono retrahere indietro, e come si doueria pagare;* Fuit prouisum, quod habita veridica informatione de eo, quod tempore Regis Alphonsi obseruabatur, illud obseruet, proùt erat illo tempore solitum, & consuetum:

22 *Item se Romani, ò altri padroni de pecore, ò altro bestiame, se fossero fuor del Regno, e quelli mandassero dentro Regno in Dogana à pascolare, & affidare dal Rè, ò altri Signori in Dogana, se vendessero dette pecore, bestiame, & altri spettanti à grassa, se son tenuti à pagamento alcuno per la detta vendita per vigore di detta affidatione;* Fuit prouisum, quod animalia exterorum hominum, quæ erant affidata per ipsum Capitaneum, solutis iuribus solitis, & consuetis Regiæ Dohanæ, possint liberè reuerti absq; vlteriori solutione; si verò ipsa animalia venderentur in Regno, & translatum fuerit dominium, in exitura ipsorum à Regno soluant iura grassiæ consueta,

in Reg.Cur. xv. 1488.*fol.*83.*&* 84.

23 Ex his igitur, clariùs est concludendum, quod ius *grassiæ*, seù *vltimæ exituræ* Regni custoditur, exigiturq; in locis, & passibus confinium Regni, quando res, pecudes, equi non prohibiti, aliaq; ad annonam pertinentia, exeunt à Regno per viam *Aprutij*, & *Terræ laboris*, quæ Prouinciæ sunt Statui Ecclesiastico confines, ibiq; adsunt prædicti Officiales ordinarij, ac extraordinarij, qui curam habent, ne res prohibitæ extrahantur à Regno absq; licentia S.Cath.M.eiusq;Exc.Proregis, latiùs videre est in toto *tit.Pragm. de Extractione, seù exportatione, &c.* ac exigant dirictus de ijs rebus, quæ licitè extrahi valent, vt sunt verueces Dohanæ menæpecudum, sues, equi gregarij, pro vsu exeuntium à Regno, valoris tamen circà duc. 15., muli, tàm mares, quàm fœminæ, frumentũ, farina, hordeum, quando adest tracta, caro salita, oleum, ac cætera comestibilia, spectantia ad dictam annonam, siuè, quam vulgò dicimus, *grassiam*; Si verò aliæ res extrahi prohibitæ cum licentia extrahuntur, soluuntur itidem dirictus iuxtà eorum qualitatem, præterquàm à pecunia, auro, argento, ac gemmis, quæ non soluunt dirictus.

Omnes Dohanæ Regni quot sint, quomodò diuisæ, & quanti valeant, & qui Officiales in exactione iurium deputentur.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Dohanæ Regni Neap. quæ sint, num. 1. *&* 2.

Officiales Regiæ Dohanæ Neap. enumerantur, eorumq; Officium notatur, à nu. 3. *ad* 9.

Dohanæ Regiæ, ac maioris Fundici Neap. situs, Officialium, regiminis, ac dirictuũ sũmariũ affertur, à n. 10. *ad seqq.*

1 Licet in *manuscripto Authoris Codice* esset hìc titulus separatus, attamen iuxtà editionem in hoc eodem *membro* 9. prosequitur à *num.*9. *ad* 18. omnes Regni Dohanas enumerare, easq; ratione facilioris exactionis, ac administrationis esse diuisas in quatuor Arrendamentis, in vno scilicèt esse Dohanam Neap. cum alijs Dohanis relatis, quas cum dicto Arrendamento ab antiquo Reg.Cam.concedere consueuit, vnà cum iure *vltimæ exituræ*, & passuum Regni ex parte *Terræ laboris*, & *Aprutij*, Dohanis eiusdem *Aprutij*, & iuribus, quæ in nundinis *Auersæ*, *Lanciani*, *Luceriæ*, & *Salerni* exiguntur; Alias verò Dohanas, seù fundicos in Prouincijs *Calabriæ* arrendatas cum Arrendamento ferri; Sicut & alias Dohanas Prouinciarum *Hydrunti*, *Barij*, *Basilicatæ*, & *Capitanatæ*; & cæteras Dohanas paruas *Agnonis*, *Agripolis*, & *Casalicchi*: De quibus *Auth.* noster hìc adeundus, additis *Reg. Tapia lib.*2.*Iur.Regni rubr.*6.*de off.Magistr.fundic. à* 13. *& Scip.Mazzell. in descript.Regni Neap.lib.*2.*pag.*337.

2 Proùt de Dohana frumenti, hoc est de loco illo publico, in quo vectores conueniunt ad frumentum, aliaq; victualia vendenda, in quo, veluti in nundinis, immunitate gaudent, ac maxima prouidentia statutum, vt certis in locis huiusmodi Dohanæ haberẽtur, & commodiùs frumentum Neapolim transueheretur à Prouincia Apuliæ, Regni horreo: quarum prima est Dohana Abellinatensis, à qua ad alias Dohanas itur; sicuti est in alia Prouincia Principatus Citerioris Dohana *Salerni*, adeundus est idem *Reg. Tapia l.*7.*Iur.Regni tit.*1.*n.*1.*&* 2.*& in Prag.* 9.11.12.21.37.*&* 50. *de annona.*

3 Enumerat quoque hic *n.*19. *Author* noster Officiales à Regia Curia constitutos pro exactione præfatorum iuriũ, quos etiam ex manuscripto *opusc. de Magistratibus Regni*, *Fabij Marchesij* eximij Aduocati, refert *R. Tapia d.lib.*2.*rubr.*6 *à num.*11.*ad seq. pag.* 230. exponens, omnes istos Officiales conueni-

nire sub nomine Magistrorum fundicariorum, seù Dohaneriorum, de quibus loquitur *Const. Magistros nostros fundicarios*, cum Regia Dohana maior fundicus denominetur, & in ea adsint infrascripti Officiales.

4 Regius *Dohanerius*, qui est caput, eiusq; officium consistit in exactione omnium iurium Regiæ Dohanę, & vnà cum septem alijs Credenzerijs in *banca* Regia quolibet die iudicat causas interceptorum, siuè fraudantium regios dirictus, & in suffragijs præstandis attendendus est stylus Regiæ Cameræ, vt priùs iunior Officialis, deindè alij gradatim votent, & Regius Dohanerius iuxtà maiorem suffragiorum numerum concludere debet.

5 Ex quibus septem *Credenzerijs*, duo dicuntur, *totius pecuniæ*, quorum officium est, libros totius pecuniæ, & omnium iurium, quæ exiguntur, conficere, ac taxare pretium mercium, secundùm Pandectas in Dohana existētes, & taxant alias merces, quæ pretiū perpetuum non habent, vt sunt comestibilia, ac taxant ius à mercatoribus soluendum.

Tertius, *Credenzerius Maris*, qui conficit librum bonorum, quæ per mare immittuntur, ac facit bullectas expeditionis.

Quartus, *Credenzerius Terræ*, siuè bonorū, quæ per terram transuehūtur.

Quintus, *Credenzerius Nouæ gabellæ*, qui conficit librum iuris Nouæ gabellæ.

Sextus, *Credenzerius Iuris fundici*, qui notat dirictus Iuris fundici, ac format *responsalia*, seù *bullectas* pro bonis, quæ à Regia Dohana extrahuntur, fiuntq; tàm ab ipso Credenzerio, quā etiam ab alijs duobus Credenzerijs vsus, & Nouæ gabellæ.

Septimus, *Credenzerius vsus*, qui notat bona, quæ à personis immunibus extrahuntur, exigendo pro *responsalibus* grana tria cum tertio, vt in *Pragm.78.de off.Proc.Cæs.*

Regius *Sballator*, qui vnà cum duobus eius *Credenzerijs* omnes merces, quæ in Dohanam immittuntur, videt, aperiendo arcas, siuè *ballas*, vndè *sballator* dicitur.

Regius *Magister Actorum*, itidemq; *Credenzerius ponderis, & mensuræ*. Regius *Ponderator*, & *Mensurator*.

Regius *Porterius*, qui dicto Tribunali deseruit.

Regius *Custos maior* Dohanæ, ac mercium, qui etiam tenetur pro illius custodia quolibet vespere, antequàm claudatur, perquisitionem facere, ne aliquod furtum eueniat.

Præfatorum omnium Officialium dirictus, siuè emolumenta distinctè statuuntur in Regia *Pragmatica* Exc. D.Petri Antonij de Aragonia, quæ est 78.*de Off.Proc.Cæs.*

Adest etiam *Custos Portus*, qui statim nauigijs ad Portum appulsis curare debet, vt illorum domini notitiam dent Regiæ Dohanæ, ac notam mercium in ijs existentium, ac ipse, vel eius substitutus in dicta Dohana singulis diebus, saltèm per horam assistere debet.

6 Adsunt deniquè plures *Custodes*, qui in anno 1450. erant 22. idest quatuor in Dohana, cæteri extrà Dohanam, *in Reg.Comm.5.fol.*82.& in anno 1455. erant num. 34. & in anno 1558. erant triginta, & vnus, vt videre est *in Prag. 1.num.85.de Off.ad Reg.Maiest. Collat. spect.* (vbi declaratur, quæ ex his officijs sint vendibilia) & custodiūt Dohanam, & portas Ciuitatis, vt merces, quæ vel occultè in Ciuitatem immittuntur, vel extrahuntur, publicentur, ne fraudes committantur, & vide *Arrest.*138. cum mercatores merces non publicantes, incidant in commissum, *l.fin.& tot.tit.D.de public.vectig.et commiss.* post *Andr.& Afflict.cit.Reg.Tapia d.loc. num.* 12. declarans etiam, quod

7 cum vltrà iura ordinaria, quæ exiguntur in Regia Dohana, soleant quoque exigi alij dirictus pro alijs mercibus, & frugibus, inde per illorum exactione sunt quoque per Regiam Cameram alij Officiales deputati, & cum ijs *Credenzerij*, qui curam habent, ne dirictus

ab

ab exactoribus defraudentur, & ne absq; Officialium Dohanæ licentia merces per mare extrahantur.

8 Et ità gubernari Regiam Dohanam, seù Regium fundicum Ciuitatis Neapolis, imò & alias Regni Dohanas ità quoque regi, quoniam hoc ius vnicū consideratur in toto Regno, & solùm ratione facilioris administrationis, ac exactionis in varijs partibus diuisum, exponit idem *Reg.Tap.d.loc.à num.*13. *ad seq.*

9 Cum deniq; inter nostros *tomos rerum diuersarũ m.s.* quoddam summariũ situs, Officialium, ac diri&tuum Regiæ Dohanæ maioris Neapolis inuenerimus, illud hìc, vernaculo idiomate, vti iacet, curauimus imprimendum, vt res patria in huius argumenti barbarie, patrio quoque sermone legatur:

10 IL maggior Fundico, e Dogana di questa fedelissima Città di Napoli stà situata nella piazza de banchi in vna casa grande, della quale la Regia Corte ogn'anno ne paga di censo à gli heredi di Col'Anello Imparato, come primi padroni di quella doc. ducento, nella quale oltre le stanze, che si danno per habitazione del Guardarobba, seù Guardiano maggiore di quella, sono due guardarobbe grandi in piano, in vna delle quali si ripongono tutte le robbe, che vengono per mare, e nell'altra quelle vengono per terra; E di più trè ordini de magazeni, l'vno sopra dell'altro, che in tutto sono num.67.

11 Delli quali i primi sedeci di basso, seruonó, & hanno soluto seruire per li formaggi di Sicilia, e Sardegna, che vengono à venderli in detta Regia Dogana, e per lo Arrendamento del ferro; E gl'altri delli due corritori più sopra sono di num.47. nelli quali si ripongono sete, panni, drappi, telarie, speziarie, & altre robbe di prezzo, e si danno, e destribuiscono per lo Magnif. Doganiero à quelli negotianti, e mercanti, che ne tengono bisogno; La qual R.Dogana, e suo Tribunale, si regge, & amministra per vno Doganiero, e sette Credenzieri, che sedeno nella banca grande di detta Regia Dogana, per trè Sballatori, e Credenzieri di quella, che sedeno in vn'altra banca appartata, per vno Pesatore, e misuratore, e per il Mastro d'Atti, e Credenziero di detto pesatore, in vn'altra banca; e per il Guardarobba di detta Dogana; quali Officij sono in se distinti, e diuisi, e si reggono nel modo infrascritto:

12 Il Regio Doganiero è capo del detto Tribunale, l'officio del quale è di mirare all'esercizio, & espedizione delli negotij, e che se facci il debito à ciascuno, e di fare reggere Dogana li dì, & hore solite, e debite secondo li tempi, commettere le cause, & informazioni così d'intercetti, come d'altri incidenti, e cose sogliono accadere, prouedere alcune differenze momentanee inter partes, & è cascia della parte dell'intercetti, che toccano alla Regia Corte, e ne fa libro, e tiene di prouisione doc.400. l'anno.

13 Il Credenziero della pecunia, tiene pensiero di fare libro intitolato, *Totius pecuniæ*, nello quale nota, e scriue tutte le spedizioni, tanto di mare, come di terra, e fare l'estime delle mercanzie, conforme alla Regia tariffa, e secondo li tempi, e valuta in quelle robbe, doue non è tariffa, & in quelle cacciare li debiti deritti secondo la natura delle robbe, & estrahenti, e nota ancora tutti li priuilegiati, e franchi, che non pagano deritto, e così le robbe, che si danno per vso, tanto de Cittadini, come de Monasterij, & altre persone, e firma tutti li responsali, e bullette, che si fanno per li Regij Credenzieri, così d'estrazioni, come d'immissioni, tanto de deritti, come de franchi, e per vso; tiene di prouisione doc. cento l'anno, e tiene pẽsiero di far libri appartati delli nuoui Imposti, come sono, sete, vini, ed altro.

14 L'officio di Credenziero incontro quello della Pecunia, tiene pensiero di far libro all'incontro di detto Credenziero della pecunia, và per le fiere della giurisdizione giontamente con lo Sballatore, come sono, Salerno, Auersa, Capoa, Atripalda, à notare tutte le robbe, ch'in quelle fiere vengono d'extrà Regno soggette al Regio fundico, e far l'estime secondo le tariffe; tiene di prouisione doc.cento l'anno.

15 Il Credenziero dell'immission di mare tiene pensiero di far vn libro chiamato, *Immission di mare*, nello quale haue da scriuere, e notare tutte le robbe, e mercanzie, che vengono per mare da qualsiuoglia parte, con distinguere lo nome delli vascelli, e padroni di essi, da doue vengono, e di chi sono le robbe, e la quantità, e di quelle poi, à suoi tempi, farne le bullette secondo dalli mercãti, e padroni de robbe sarà richiesto, e così anche li responsali dell'immissione di dette robbe, e di più vn'altro libro, doue nota tutte le robbe, che vengono, vt suprà, e che patono sballamento, dalli quali suoi libri, in dorso di quelle partite, haue da leuare da cõto tutte le robbe, che si spediscono, conforme allo libro, *totius pecuniæ*; tiene di prouisione doc.cento l'anno. E di più tiene pensiero di rice-

riceuere, e conseruare tutti li responsali tanto di seta, quanto d'ogn'altra cosa, che li sono presentati dalle Parti, così delle Dogane, e nere del Regno, come d'extra Regno, e di quelle poi farne fede nelle bullette, quando occorre.

16 Il Regio Credenziero di terra tiene pensiero di fare il libro intitolato, *Salmarum*, nel quale hà da scriuere, e notare le robbe, che s'immettono per terra in detta Regia Dogana, con distinzione de' nomi, e cognomi, de molettieri, e salmatari, e da doue vengono, la quantità delle robbe, e di chi sono; & vn'altro libro intitolato, *lo sballamento di terra*, doue nota tutte le robbe, che vengono per terra, e patono sballamento, e fà le bullette, & espedizioni, e conserua responsali, sin come si è detto, conforme à detto Credenziero di mare, & è officio burgensatico.

17 Il Regio Credenziero della noua gabella tiene pensiero di notare tutte le robbe, tanto quelle, che s'immettono, quanto quelle, che s'estraeno per mare da forastieri, e caccia per deritto grana sei per onza, e di più fà vn'altro libro intitolato, *delli franchi, e priuilegiati*, doue nota detti franchi, e che deritto doueriano pagare, se non fossero franchi, e di più fà polise d'estrazione per detti franchi, e forastieri, e responsali, del pagamento, che fanno, e della franchizia, che tengono, & alcune plegiarie, delli franchi, ch'estraeno per fundico regio; tiene di prouisione docati ottantaquattro l'anno.

18 Il Regio Credenziero dell'vso tiene pensiero di far libro di tutte le robbe, che si danno per vso à Cittadini, Chiese, all'arte della lana, e seta, fare li responsali, e bollette delle robbe, ch'escono per vso, tiene di prouisione doc. cento venti l'anno.

19 Il Credenziero del Regio fundico, il quale fà libro, & in esso nota tutte le partite delle robbe, che pagano la ragione del Regio fundico, e fà li responsali, e bollette delle robbe, che si estraeno, che pagano lo Regio fundico, tiene di prouisione doc. cento cinquanta l'anno, & è officio burgensatico.

20 Il Regio Sballatore non fa libro, ma solamente hà pensiero di vedere, riconoscere, e sballare tutte le robbe, che si sballano così per mare, come per terra, e riferire alli Sballatori suoi due compagni, e credenzieri la qualità delle robbe, e di più và per le fiere della giurisdizione della Regia Dogana in compagnia del Credenziero incontro la pecunia, come di sopra è detto, & in dette fiere tiene il medesimo pensiero, che tiene nella Regia Dogana di Napoli; hà di prouisione doc. cento venti l'anno.

21 Li due Credenzieri, e Compagni del detto Sballatore, fanno due libri per ciascuno, in vno de quali notano le robbe, che se disballano, che vengono per mare, e nell'altro quelle, che s'immetteno per terra, & hanno da fare li tratti delle robbe sballate, che s'estraeno di fuora la Città di Napoli; vno de quali tiene di prouisione docati cento, e quattro l'anno, e l'altro doc. cento l'anno.

22 Il Pesatore, e Misuratore tiene pensiero di pesare, misurare, & estimare tutte le robbe, e mercanzie soggette à peso, e misura, che s'estraeno, e spediscono da detta Regia Dohana, quale *solummodò* nota in vno squarciafoglio, e di più pesare le robbe, quando entrano in Dogana, e se pongono in magazeno, e farne libro, così per l'indennità della Corte, come delle Parti; tiene di prouisione doc. sessanta l'anno.

23 Il Mastro d'Atti, e Credenziero di detto Pesatore, e Misuratore, tiene pensiero di tutte informazioni, e processi, così d'intercetti, e cõtrabanni, come d'altro, ch'occorresse, così pro Fisco, & Arrendatore, come *inter partes*, pigliare pleggiarie, e tutto altro, che potesse spettare all'officio di Mastro d'Atti, hà diuersi libri, come è registro degli ordini, e prouisioni, di Sua Eccellenza, della Regia Camera, e d'altri superiori, scriuere li voti delli Mag. Credenzieri nelle cause dell'intercetti, & altro, che occorre, far decreti, notar licenze, che si danno per la Regia Dohana, scriuere, e notare le robbe, che si pesano, e misurano per lo detto Pesatore, e spedirne le bullette d'esse, tenere conto incontro lo Magnif. Doganiero della parte dell'intercetti spettante alla Regia Corte, che peruiene in potere del Magnifico Doganiero; tiene di prouisione docati quaranta otto l'anno.

24 Il Guardarobba, seù Guardiano maggiore tiene pẽsiero di guardare, e custodire tutte le robbe, che entrano in detta Regia Dogana, & à tempo di feste, & altre hore, che non si regge Dogana, scriuere, e notare le robbe, ch'entrano per terra, e poi darne lista al Magnifico Credenziero di terra, e riceuere le robbe, ch'entrano à peso, come sono sete, speziarie, & altre cose di valuta, acciò che mancando alcuna cosa per sua negligenza, sia tenuto pagarla alli mercanti; tiene casa franca in detta Dogana, e prouisione de doc. cento venti l'anno.

25 Il Credenziero del ferro, tiene pensiero fare libro così dell'introito, come dell'esito, e vendita del ferro, acciaio, pece, & altri ferramenti soggetti alla terzaria, ch'entrano, e se contrattano, e vendono per l'Arrendatori delli ferri; tiene di prouisione doc. cento l'anno.

26 Auuertendo di più, che tutti li sopradetti

Ma-

Magnifici Credenzieri sono Giudici, e Commissarij dell'intercetti, & altri processi, & informazioni, che occorressero à trattarsi, e determinarsi in detta Regia Dogana, etiam inter Partes, come quella, che tiene le prime cause, e si osserua lo stile, ch'è costumato negl'altri Tribunali, & maximè nella Regia Camera, che cominucia il Commissario, e poi il più nuouo nell'officio.

27 Quali tutti sopradetti Officiali, cioè ciascheduno d'essi separatamente, e diuersamente, oltre le sopradette loro prouisioni, hanno li loro lucri, gagij, & emolomenti, li quali per esserno altre volte stati dati in lista, e nota particolare nella Regia Camera della Sommaria, per ordine di essa, non se ne fà quì menzione, ma si rimette à quella, (quali poi nel 1668. furo stabiliti, ò vero riformati con *Pramatica* dell'Eccellentiss. Sig. Vicerè D. Pietro Antonio di Aragona, che è *la* 78. *in ord. de Officio Proc. Cæs.*)

28 Si dispensano ogn'anno d'elemosina doc. 13--1--01 l'anno per la Regia Corte, per mano del Magnifico Doganiero, cioè ogni Sabato la rata.

Deritti Regij, che s'esiggono in detta Regia Dogana.

29 La ragione del Regio fundico sono grana quindeci per onza.

La ragione della noua gabella sono grana sei per onza.

La ragione del *Ius Dohanæ* sono grana dieced'otto per onza.

La ragione del *Ius exituræ* sono grana sessanta per onza.

La ragione del *Ius ponderis* sono grana cinque per cantaro.

La ragione del *Ius mensuræ* sono tarì vno da centenaro di canne, cioè, de zegrina, arbasio, e triane, e grana diece per centenaro di canne di cannauacci.

Lo *Ius decini* sono grana cinque, e mezo per botte de beuenda per extra Regno, si estrae per forastieri.

Lo *Ius setæ*, di quelle sete d'extra Regno, che s'immettono per Napoli.

Lo *Ius refica*, seù *salmarum* de gr. venticinque per salma, seù carlini sedici per carro delle robbe, che s'immetteno per forastieri per mare, e s'estraessero per terra, vel è contrà.

Nuoui Imposti.

30 Carlino vno per libra delle sete, e zaffarane, che si estraeno per fora Regno, e così di quelle, che dal Regno venissero in Dogana, e non mostrassero in Dogana per responsale d'hauer pagato il nascimento nelle Terre, da doue s'estraeno.

Carlini quindeci per cantaro de cannaui s'estraeno per extra Regno, benche fino à quì non se ne sia esatto partita nessuna, per non essere accaduto farsene estrazzione alcuna con tal pagamento.

31 La grancia della gabella di Piazza maiure, si esige nella Regia Dogana à ragione di vno tarì per onza delle robbe, come sono tonnine, alici salate, & altre robbe spettanti à quella.

Lo buon denaro della Città à ragione di vn tarì per onza di tutte le robbe, che s'estraeno per Napoli, ò per fore contratte, & è diuiso in otto ottaue, cioè cinque della Città, che s'arrenda, e trè ottaue de particolari, che si fanno in demanio, ben vero, che della carne salata, e formaggi non s'esigge à ragione di onza, ma à ragione di grana trètatrè per cantaro, e dell'ogli, grana quattro per staro di quelli, che vengono per mare, e di quelli vengono per terra, denari venti per staro.

La gabella del Medaglio del Magnifico Gio: Battista Grisone, ch'è vno tarì per cantaro di tutti li cannaui, così lauorati, come rustici, sartiame, corde, e spaghi, che si estraeno per mare.

32 Sono di più in detta Regia Dogana ventinoue Guardiani Regij, frà li quali vno s'intitola Algozino, e tutti seruono alla guardia, e custodia sì di detta Regia Dogana, come delle porte di mare, e terra della Città, e se cambiano, e mutano ogni tanto tempo da vn luogo ad vn'altro ad arbitrio delli Magnifici Doganiero, & Arrendatore, qui pro tempore sunt, e l'Algozino tiene pensiero intimare gl'atti, e scritture, che occorrono in detta Regia Dogana, eseguire, e fare ogn'altra cosa spettante all'officio di Algozino; tengono di prouisione, ciascuno d'essi doc. trè lo mese, poco più, ò meno.

AD QVÆST. I.

Qualitèr, & quando merces incidant in commissum ob vectigal non solutum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Vectigalium soluēdorum fraudes multas esse, easq; in fraudantium damnū cedere, indicatur, n. 1. & 2.

Fraudati vectigalis crimen, cur dicatur contrabannum, vel interceptum, n. 3.

Mer-

1 IN hac vectigalium materia, quò plus cautelæ, eò plus fraudis subesse solet, vt aliàs aiebat *Flam. de Ambas cons.98.num.52.* cum tot sint negotiantium fraudes ad intercipiendum, & vsurpanda regia iura, quæ ex mercibus solui debent, vel in asportandis ijs rebus, quæ ratione publicæ vtilitatis absque Regis beneplacito euehi prohibitæ sunt, monente *Solorzan de Indiar. gubern lib.4. cap.vnic. à n. 63.* vt *quamuis pęna sit, quamuis in cõmissum veniãt ea, quæ quis professus non est, tamen fallere nos volũt, tamen mille artibus circũscribuntur*; sunt verba *Quintiliani in declamat.341.* Idcircò Principes tributa multiplicant, quia probè sciunt, omnia
2 non integrè solui, & per fraudem subtrahi, & gabellarij easdem fraudes pręsentientes minoris redimunt à Rege, ac mulctis defraudantium damnum plus æquo supplent, vt animaduertit *P. Ioseph Gibalin.tom.1.de vniuers.negotiat.lib.2.cap 2.artic.11 consectar.7.circà medium*; Vnde appositè *Cassiodor. lib.11. var. epist.7. Nam sua damna potiùs agunt, qui sub nobis aliqua fraudare contendunt.*

3 Crimen igitur fraudati vectigalis dicitur *contrabannum*, quia contrà edictum facit, qui vectigal non soluit, *l. Cæsar, D.de public.* videndi *Florid. Mausonius*, & *D. Petrus de Salzedo* in absolutis *tract.de contrabannis*; siuè *interceptum*, quasi rei Fisco, & publico debitæ interuersio, & contrectatio, arg. *l. 38. §.si debitorem, D. de solut. cum concord.* hinc interceptarum pecuniarum reus apud *Sueton in Domit.*

4 Rem autem incidere in commissum duplici ex causa posse, constat, ex *Laganar. ad Reg. Rouit super Pragm. de Vectigal. fol.783.2 col.vers.illud quaro.* Prima est, si res ipsa prohibita sit asportari ad inimicos ex *l. cotem ferro,*

*D.de public.*vel peculiari lege,aut Principis, vel Supremi Iudicis, qui eius vice fungitur,aliquid duci, abduci,vehiuè prohibeatur, ex *l. 1. & 2. C. quæ res asport.non poss. Peregr. de iure fisc. lib.6. cap.5. num.28. & 29.* quo casu nedum res prohibita, sed etiam nauis, equus &c. eam conducentes, publicano cedunt, ex *cit. Peregr. d. loc.* & latè post alios, ex Regijs *Pragm.* huius Regni, alijs pecuniarijs, & corporalibus pœnis puniri tradit *Cons. Rocc. in tract. de Officijs rubr.14.§.3.& 4. per tot.*

5 Secunda est, si merces præstationi vectigalis obnoxias suppresserit,neque apud publicanos professus fuerit, fraudãdo iura debita fisco; cuius criminis pœna est, vt merces ipsæ, quæ vehuntur,incidant in commissum, *l. 1. & 2. C. de vectig.l.commissa 14.D.de public. l.cũ proponas,C.de naut.fæn. l.qui fiscales, C. de nauic. lib. 11.* & sic confiscantur *Hartm.obs.5.tit.48.lib.2. Kopp. dec.50. par.1. de Luca in animaduers. ad Gratian.cap.625. à num.2.* ac perdunt etiã

6 animalia merces vehentia, *Salyc.in d.l. cum proponas, Boer. decis.178.* quod tamen non seruari in nostris gabellis ait *Anna sing. 225.* quem sequitur *Nouar. super Pragm. 5. de Vectigal. num.3.* sed in contrarium declarat, & fundat *cit. Cons.Rocc.d.§.3.per tot.*

7 Ius autem commissi Arrendatori, siuè publicano de iure communi applicatur, ex *l quis sine, C.de vectig.*vbi *Bald.& Salyc.* alijq; apud *Franc.Personal. de gabell. num.24. Rosenth. de feud. cap.5. de Regal. concl. 40. Ansald. de iurisd.p.5.t.4.c.2.num.9.* Nos suprà ad *§.1.de Regijs Fisc.num. 31. & 32.* licet alitèr obseruetur in Regia Camera

8 Summ. Regni huius, vbi de stylo medietas tantùm applicatur Arrendatori, reliquum verò Regio Fisco competit, nisi alitèr actum sit inter partes, *Author noster hìc n. 2. & 3.* & *infrà quæst.12. nu.8. Laganar.d.loc.fol.783. col.1. in princ. R.Capyc.Latro consult.18.nu.1.& 2. lib.1.de Luca in d.cap.625.nu.4.& 5.*

9 Hoc enim fuit introductum, vt Fiscus faueat, & substineat partes Arrendatoris in inquirendo, pro punitione delinquentium, ac pro exequutione pęnæ interceptorum; Et in Capitulis Arrendamenti generalis ferri totius Regni,per Reg.Cam.fuit prouisum, & declaratum, quod deductis diri&ibus debitis, reliqua quantitas diuidatur inter Fiscum, & Arrendatores;Ex quo colligitur, quod de omnibus interceptis, priùs debent deduci diri&us gabellæ, seù Arrendamenti debiti pro

10 merce intercepta; quò verò ad deductionem expensarum, & quartæ partis debitæ, denuncianti, fuit per R.C. declaratum per hæc verba: *Deducta tertia parte pro gabella sibi debita, reliqua quantitas diuidatur: Item procuret dictus Commissarius, quod compositiones tales sint, quod satisfactio sibi de expensis, & salario competenti, Curia deindè habeat competens commodum*; Et sic tacitè declarari,& notandum benè, cum alibi hoc non reperiatur, nisi in dicta declaratione facta per Reg. Cam. in anno 1469. in *Reg.Cur.5.fol.451.* scribit eiusdem R.C. *Præs. Petrus Masturtius* in sæpiùs relato suo *Repertorio m.s. verb.interceptum.*

11 Quando fit interceptum,& dominus nollet litigare, sed Curiæ gratijs se remittit, Regia Camera solita est ei quartam partem donare, vt ex literis R.C.sub die 28. Nouembris 1540. *in Reg.literar. part.xii. fol. 44. & partium x.fol.83. 1540.* Imò cum quidam aliquos pannos picis emerit pro vsu sui nauigij, & per Custodes fuerint intercepti; per Reg.Cam.prouisum fuit, ex quo erat pauper innocens, & vasallus Reginæ, quod soluendo diri&us, ac etiam satisfactis custodibus, ei fieret gratia, in anno 1498. *in Reg. literar. part.vii. f.135.*& hac ratione *R.Reuert. decis. 552. in fine* refert, Regiam Ca-

12 meram pro intercepto cuidam benemerito viro, fecisse gratiam de medietate ad Regiam Curiam spectante; Et ex literis Regis *Ferdinandi I.* expeditis die 10. Martij 1470. mandatum fuit, quod *Hector de Dato* Vicesecretus Aprutij non molestaretur de intercepto,

cepto, ex quo dolum non commisit, vt *in Reg.literar. regim.3.fol.68. cit. Masturtius eod.ver.*

13 Regularitèr verò dicunt Dohanæ Officiales, quod, vbi non est dirictus, non est pęna; vnde cum *Guicciardus de Aurifice* arrendator iurium Regni prætenderet, iumenta conducta ab extrà Regnum, & exonerata in Terra *Pestigij* Prouinciæ Calabriæ, & per Officiales intercepta, ex quo fuerunt exonerata, & immissa in loco insolito absq; notitia Officialium, incidisse in commissum; fuit per Reg.Cam. prouisum, quod ea restituerentur parti, quia erãt merces, de quibus soluitur ius ab emptore, & adhùc non fuerunt contractatæ, & sic non dum erant obligatæ dirictibus Arrendatoris, ex literis R.C. sub die 20.Augusti 1485. *in Reg.cõm. 35.fol.39.*

14 Præterea cum quidam Aquilanus, qui Asculi beneficia habebat, transiret per passum Introdochi cum equo, & nonnullis pecunijs Marchæ, quas habuerat ex vẽditione frumenti ex d. beneficijs peruenti,& Romã iret pro soluenda pensione, fuit intercepta dicta pecunia cum equo sub prætextu,quod licentiam non haberet,sed quia ex informatione de suprà narratis constabat, fuit per R.C. prouisum, quod sibi restituerentur equus, & pecunia, vt ex literis R.C. expeditis die 20. Martij 1467. *in Reg. comm.2.fol.190.cit.Masturt.ibid.*

15 An verò contrabanna, & pœnæ cedant in beneficium illius, cui competunt iura exactionis gabellæ fraudatæ, & an Fisci, vel Consignatariorum cõmodis vi dationis insolutum cedere debeant? Hoc in articulo pro ratione dubitandi fuit potissimùm consideratum, quod licet respectu bonorum,quę incidunt in commissum, eorumq; in acquisitione,instantia pro ciuili habeatur, vt infrà ex *Auth.* nostro *quæst.*7. attamen non idem quoad cæteras pœnas, quæ fraudantibus ob patratum delictum pro publica vindicta infligũtur, quarum respectu criminale iudicium est, & sub generali comprehenditur abolitione, *Reg.de Marin.resol.1. cap.183.* Vnde licet sæpiùs in pecuniarias pęnas incidat delinquens,quia tamen ex delicto proueniunt, Fisco deberi videntur,dùm principalitèr criminis intercepti causa,criminalis videtur, quando agitur ad eius vindictam, quibus, & alijs rationibus ad Fiscum spectare præfatas pœnas, etiam si sub trãsactione à reo exigantur, quoniam pęnarum compendia, & sic pœnæ, & obuentiones Fisci sunt, nam dicuntur iurisdictionis emolumenta, & sic iurisdictionis Domino, veluti eiusdem fructus acquiruntur, imò & delicta transigere, & condonare nemo potest, nisi qui habet facultatem à lege, & Princeps transigendo non lædit ius partis pro interesse ciuili, neque dicta facultas à Rege translata vnquàm in assignatarios per dationem in solutum fuit, sed potiùs censentur penès Principem reseruatæ pœnæ, cum non sit facta specialis mentio, cui applicandæ; Hinc Delegatos Arrendamentorum, non valere procedere quoad punitionem defraudantium arrendamenta, sed tantummodò ad declarationem interceptorum, honorumq; amissionẽ, quò verò ad præfatas pœnas R. Cam. Iudex competens est, vt latè fundauit *R.Consil. ac R.C. Præs. Ascan. Raetanus* Fisci Patronus in Regia Iuncta contrabannorum *in alleg.* penès *Consil. Rocc.* transcripta *in tract.de off.rubr.* 14.§.5. *à num.*102. *ad seq.* idemq; *Rocc.ibid.à nu.* 52. *et* 59 *ad seq.*idq; declaratum videri

16 per Regiam Cam. in Decretis generalibus pronunciatis sub die 9.Febr.& 5. Martij 1650.in 3.*capite*, dum declaratum ibi fuit, bona intercepto comprehensa beneficio Arrendamentorum cedere, alias autem pęnas, earumquè pretium ad Reg.Cur. spectare, ex *Arrest.*641. *vers.Tertiò similitèr prouisum*, & ex relatis per *cit. Rocc.d.loc. num.*97. notat *Pisan.in addit.ad Goffred.de Gaet. in Rit.R.C.rubr.*12.*à n.*19.*ad* 28.

17 Commissum verò tantæ est efficacię, vt res,quæ in commissum ceciderc,sta-

tũm, ipsoq; iure fisci dominium subeat, post *Lucan.de priu.fisc.2.p.nu.8. Alphar. de off. fiscal.glos.20. num.65. Io: Marquard.de Iure mercat.lib.2.cap.4.num.3. Io:de Heuia Bolann. in Curia Philippica tom.2.lib.3.cap.10.n.16. Cons. Rocc.de off.d.rubr.14.§.8.num.9.& à nu. 67. & num.160. Conciol.resol.crim.ver.gabella resol.8.num.2.D.Didac.Bolero de decoct. deb. fisc.tit.5.qu.27.num.12.* Sinè etiam Publicano, & Arrendatori ex eodem Fisco acquiruntur, adeò vt illis competat reiuindicatio, etiam contra hæredes, *l.commissa*, vbi *Glos. & DD. D. de public.& vectig.* & post *Auth.* nostrũ *Io: Lagan.supra cit.loc.vers huius autem, Episc.Rocc.disput.iur.cap.80.à num.1.ad seqq.* Nam ipso iure Fisco merces cõmitti probatur in *l.11. §. dominus l.14. §.6.& 10. D. de public. Bald. cons.256. num.2.vol.4. Franc. Marc. decis.528.n. 2.lib.1. Rim.iun.cons.8.num.32. Iac.Cuiac. in Paratl. C. de vectig. & commiss. Hart.Hartman 1.obs.tit.48.obs.1. Coler. decis.190.num.1. Val.Forster.de iurisd. Rom.lib.2.l.14.num.41.Guazzin.de confisc.bon.cõcl.13.ampl.82.n.1.Io:Sichard. in C.de Vectig.nu.11. Sconer. disp.feud. th.59.lit.B.* quod tanquàm singulare in vectigalibus notandum a[...]rtit *P.Rauenn.sing.852.* aduersante regula *l.traditionibus,C.de pact.*

18 Vnde Fiscus de ijs, vt proprijs rebus disponere potest, *Crauett.cons.115.n.6. Rocc.de off.rubr.14.§.8.nu.121.* & Tertius, salua cõscientia rem à Fisco emere potest, *Fab de Mont.qu.4.princ.n.50. Goffr.de Gaeta sup. rub.2. de Iur. Fũdici nu.160.& 161.* imò illũ, cuius res cõmissa fuit, eã posse redimere, ex *Matth. de Afflict.in cap.vn.quæ sint regal. verb. vectigal nu. 51. Alber. Gentil.* hispan. Aduocat. *lib.1.cap.13.p.48.* & Fiscus à Tertio eam vindicare, non prohibetur, *Sichard. d.l. num. 11.* vel quod fortiùs est, si possessor rem vendiderit, pretium ab eo condici posse, arg. *l. si me, & Titium 32. D. si cert. pet.* iuncta *l. 18. D. quod met. caus.* tradit *Modestin. illustr. qu.156.num.2.* ità tamèn si dominium re vera eius fuit, cui ob omissam pro-

19 fessionem res ablata fuit; Quid autem si fur rem furtiuam non profiteatur? in concursu à Domino vero publicanum vinci æquum est, *Quintilian. declam. 341. Choppin.de iurisd. Andeg. lib.1.cap. 53.* ex *l.31.D.depos.*

20 Iure verò hispanico mitior pœna cõtrà Mercatores, improfessis mercibus transeuntes, constituta est, vt quadruplicatum vectigal soluant, *Azeued. ad Const.Reg.lib.6.tit.11.l.7.num.9.* De iure verò communi non vltrà pœnam commissi, sed nec ipsum vectigal soluendum patet, quidquid *Afflict.* dixerit in *d.ver. vectigal. nu.52.* nam *l. cum proponas, C. de naut. fen.* & alij, quos conglomerat *textus*, hoc non dicunt, nempè vltrà pœnam commissi, vectigal soluendum, & sic ex illo iure benigniùs interpretari, grauissimæ huic mercium cõfiscationi, etiã ipsum vectigal includi, *§.ex maleficio, §. quadrupli, Inst. de action.Coler.de proc.exec.p.1.c.3.n.79.*

21 Quæ autem omnia vera sunt, si omninò non denuncientur merces, qui enim eas profitetur, quamuis vectigal non soluat, commissi pœnam haud sustinet, *l.fin.§.12. D.de public. Rol. à Vall. cons. 42.num.8.lib.3.Hartm.pract.obs.tit.48. obs.1.num.3.Farin.de furt.qu.172.num. 31. Trentacinq.var.resol.1.de Iur.Fisc. resol.5.num.15. Kopp.dec.50.n.7. Steph. Daoys in Ind.Iur. verb.Vectigalia nu.5.*

22 puta, si ignorantia ductus non soluit diri ctus, vel quia iusta, & legitima causa motus, non est professus, non incidit in commissi pęnam, sed ad solutionem duplicati diri ctus tenebitur, noster *Auth.* hìc *num. 6.* quem referunt, & sequuntur post alios *Laganar. d. loc.* & *D.Didac. de Bolero de decoct. debit. fisc. tit.5.quæst.27.num.43.* Nam gabellam

23 fraudare non dicitur, nisi is, qui dolosè causa eam fraudandi immisit, cum eo casu duplicatum soluat diri ctum, nec incidat in commissum, *Reg. Capyc. Latr.consult.18.num.25.& 26.* vel si in pondere, vel alia re errauit, *l.vlt.§.10. D.de public. Bertazzol.cons.531.lib.2.*

24 Et licet mercium dominium ipso iure transiret, veluti ad Fiscum, etiam ad pu-

publicanum, *Goffred.ſup.rit.R.C.rub.2.* *n.*344. rem autem propria authoritate publicano occupare non permittitur, ex communi Interpretum concluſione, fundata, quia nemo ſua poſſeſſione priuandus, qui citatus non eſt, *cap.licet Epiſcopus, de præb.in 6. l.defenſionis facultas 7.C.de Iur.Fiſc.l.fin.C.de bon.vac. lib.*10. etiam ſi prædo ſit, *c. reintegrandæ 3. qu.*1. vel crimen læſæ Maieſtatis commiſerit *c.cum ſecundum de hæret. in*
25 *6.* ſed Mercatores vocari debent coram Magiſtris Rationalibus, *Goffred.d. loc. nu.*342. ſiuè coram Præſidentibus, *num.*345. Hodiè verò coram Delegatis Arrendamentorum.

26 Itàq; ſimile iudicium hac in quæſtione ferendum, ne fruſtrà reiuindicatio publicano in caſu commiſſi applicata videatur, ſi paſſim ſine Iudice ipsā ſententiā dicere poſſet, *Bald. conſ.*256. *n.*2.*vol.*4.*Bertach.de gabell.par.*5. *q.*16. *n.*25.*Ferett.eod.tract.n.*193.*Rol.à Vall. conſ.*42.*num.*5.*&* 6.*lib.*3. *Gramm.deciſ.* 105 *num.*56.*Trentacinq. var. reſol. lib.* 1.*tit.de Iur.Fiſc.reſ.*5. *in fin. Coler. de proc.exec.par.*1.*cap.*3.*nu.*88. *Ludou.cōm. concl.*15.*num.*75. *Borch.in c.vn.quæ ſint regal num.*45.*Sconer.diſp.feud.*4.*th.*53. *lit.C.Steph.de iuriſd.p.*1.*c.*7.*membr.*1. *n.* 250.*Perſonal.de gabell.n.*2. *Sixtin. de regal.lib.*2.*cap.*6. *num.*171. *Io:Bapt.Coſta de fact.ſcient.& ign. cent.*1. *diſt.*46. *num.*5. *Reg.Valenz. conſ.*52. *à num.*75. Ità quod nec ſecundùm *Bart. in d. l.*7. *n.*4.*&* 5.*& Iaſ. in l.*2.*n.*17. *D.de iuriſd.* ſequeſtrationi locus ſit, quod tamen rectè indubium reuocat *Coler. de proc. exec.d c.*3.*n.*84.*& dec.*190. *n.*5. & perquā doctè *Gentil.* hiſpan.Aduocat. *lib.* 1.*cap.*13.*p.*52. exponit, vt ſi alibi rectè conueniri poſſent defraudantes portorium, in loco, vbi commiſſum factum proponitur, non cogantur ſe defendere, ſed quia plerumq; aduenæ ſunt, timorq; ſubeſt, ne res mobiles aliò traſportentur, & perſonæ aufugiant, quas ſuſpectas præſumimus, quando immobilia non poſſident, extranei ſunt, & pedes in ſtapedio habent *Coler.d.par.*1. *cap.*3.*num.*86. ſequeſtrum rectè ſecun-
27 dùm prædictos etiam decernitur, datiſq; vadibus hoc ſequeſtrum ſoluitur, *Seraph.de priu.iuram.priu.*14.*nu.*3. *Gratian. diſcept.for.*398. *num.*23.

28 At in hoc Regno adeſt Iuncta Regiorū Officialium per S.E.Delegata, in qua deſtinatur Commiſſarius, & inſtructo proceſſu, & citato reo ſuper expeditione cauſæ, profertur ſententia rei abſolutoria, vel condemnatoria; Condemnatio autem ſolet continere pœnas à *Reg. Pragmat.* præſcriptas, licet pœnam mortis nullatenùs reis impoſitam fuiſſe, teſtetur, & fundet *Conſil. Rocc.de offic.rub.*14.*§.*14.*de mod. procedendi in cauſ. contrabann. per tot.& nu.* 97. tradit ſtylum Reg.Cam. in extrahente repertò in fragranti crimine.

29 Imò eſt animaduertendum, quod in anno 1466. cum fuerit quoddam ferrum interceptum, data cautione in Regia Camera de ſoluendo iudicatū, fuit per eam decretum, vt reſtitueretur, & caperetur informatio, vt in *Reg. Comm.*2.*fol.* 69. *cit. Præſ.Maſturt. in d.ſuo Repertor. ver. interceptū*, vbi ſubdit: *Et ſic nota circà prædicta ſtylum Cameræ.* Et in cauſa prætenſi intercepti quatuor millę ſextariorum olei extractorum per *Bartholomeum Giarrella* Arrendatorem olei, & ſaponis, cum Regia Dohana Neap. in anno 1685. ſub die 5. Decembris decretum fuit per Dom R.C.Præſid. *Franc. Antonium Andreaſſo*, quod *Intimetur Magn. Gubernatoribus Regiæ Dohanæ Neap. ad finem prouidendi, & interim facta obligatione per Mag. Bartholomeum Giarrella de ſtando iuri, & ſoluendo iudicatum; Magnifici Officiales dictæ Regiæ Dohanæ reſidentes in Ciuitate Caietæ non impediant Patronum Lucam Micocca cum eius Tartana, & carico per locum, vbi eſt deſtinata*, vt in *fol.* 7. in Actis penès *Iuliū Valente;* Et deindè in anno 1686. tàm dicti Gubernatores Reg. Dohanæ, quàm Reg.Fiſcus inſtiterunt, declarari oleum incidiſſe in cōmiſſum, & procedi ad illius venditionem vnà cū Naui, ſiuè cogi ad depoſitandū vtriuſq; pretiū, & exequi pęnas cōtrà extrahentes.

30 Ad

30 Ad *num.* verò 5. in quo *Author* noster conclusionem tradit, Mercatori non prodesse allegare, vt euitet commissũ, quod publicanus non petierit ius: annotandum est, non sufficere, quod publicanus non petierit vectigal, & transeuntem non instruxerit, sed sat esse, quod non deceperit profiteri volentem ex *l. fin. §. Diui quoque, D. de public. Guttierez de Gabell. quæst. 3. per tot. Laganar. cit. loc. de Luca ad Gratian. cap. 625. num. 3.* sed quod transeuntes tenentur explorare, si soluitur gabella, aliàs sunt in culpa, nec excusantur, si ignorantiam allegent, de qua verò ignorantia sit hoc intelligendum, post prædicta ex *DD.* per eum *cit.* se remittit *Reg. Rouit. in pragm. 10. de extract. num. 24.*

31 Quæ conclusio licet à prædictis ità firmata sit, non est tamen, quin nos simplicitèr in illa transeamus, cum valdè sit controuersum, præsertim in foro poli, non petita vectigalia, an quis soluere cogatur, inter Iuristas, Canonistas, & Theologos Scholasticos, vt tres discrepãtes inde extiterint opiniones: Prima, inquam, negatiua, eamq; *Ias. & Ang.* à fortiori tenent, dùm legem pœnalem circà vectigalium solutionem omninò obligare contendunt; Altera inter antiqua, & noua distinguit pedagia, vtpotè prioris generis, cum iusta præsumantur, ab omnibus soluenda sint arg. *cap. super quibusdam, §. prætereà; de V. S.* in nouis verò idem, si notoriè iusta sint, cum autem de iustitia nõ certè constat, quilibet potest præsumere de iniustitia, ac non petita non soluere, cum melior sit conditio possidentis. Vltima opinio sine distinctione cõcludit, legem vectigalem obligare ad solutionem, etiam si nihil petatur, quã, reprobata media opinione, sequuntur *Hostiens. in summ. tit. de cens. §. ex quibus causis in fin. Bertach. de gabell. par. 9. nu. 1. & 3. Couarr. in cap. peccatum 2. p. §. 5. num. 5. de præscr. Suarez de legib. lib. 5. c. 18. num. 6.* vbi magis communem *Canonist.* opinionem esse, & magis receptam, inq; foro animæ securiorem dixit; *Guttier. de gabell. qu. 3. num. 6. in fin.* latè, ac benè id explicans *P. Ioseph. Gibalin. Soc. Iesu lib. 2. de varÿs commerc. cap. 2. de gabell. art. 10. n. 2. & 3. & art. 11. consectar. 10.*

32 Eandem verò communem sententiam limitandam, ex quibusdam constat, si certè iniustam esse legem appareat, cum ipsa petitio lege fortior non sit, neque obligare potest; Secundò, si consuetudine contrarium sit introductum, vt puta, quod publicanus admonere transeuntem cogatur, tùnc enim in animę iudicio non obligatur viator, antequàm interpelletur, *Guttier. d. q. 3. Raudens. var. resol. cap. 23. nu. 7. Io: Bapt. Thor. in Cod. rer iudic. cas. 47. nu. 36.* cuius ratio dependet ex traditis per *Grãmat. dec. 50. n. 3. Menoch. cons. 98. nu. 34. Bertazzol. cons. crim. 263. nu. 19.* aliæq; limitationes videri possunt apud *Guttier. d. qu. 3. per tot.*

33 In foro verò fori cõmunis opinio est, gabellarios nõ teneri denunciare transeuntem in solutione gabellæ, sufficere tamen genericam mercium denunciationem, ne res incidat in commissum, cum Gabellarius debeat inquirere species, vt post alios concludit *Episc. Rocca disput. iur. cap. 75. num. 4. & 5.* De cuius tamen conclusione non immeritò dubitandum, nam cum transeuntes profiteri teneantur; Profiteri autem est designare publicano quid, quantumvè vehatur, *Rebuff. in l. 16. §. profiteri, D. de V. S.* quare in loco exactioni

34 destinato publicanum esse oportet, vt ei designatio fieri possit, *Alex. cons. 172. n. 2. vol. 2. Bertach. de gabell. d. par. 9. n. 3. & 22. Ioseph Ludou. comm. concl. 15. nu. 25. Mascard. de prob. concl. 834. num. 12. Guazzin. de confisc. bon. ampl. 82. num. 3.* alitèr res non caderet in commissum, *Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 552. n. 2. Cons. Rocc. de off. rubr. 14. §. 1. n. 36.* Cũq;

35 professio eò tendat, vt cognoscatur quantum vectigalis nomine pendendum sit, sanè si aliundè publicanus mercium quantitatem nouerit, scrupulosa professionis solemnitate ampliùs non est opus, nam licet quando denuncia-

ciatio ad obligationem, liberationemvè inducendam requiritur, vaga rei notitia non sufficiat, *l. denunciasse* 17. *D. de adult. Choppin. de iurisd. Andeg. cap.* 9. *num.* 4. ex quo in his terminis *Accurs.* nihil prodesse putauit, si publicanus aliundè merciũ qualitatẽ, quantitatẽvè sciat; attamen cũ ex denunciatione nõ contrahatur obligatio soluendi vectigal, vt notum est, sed eò fine fiat, vt quid, quantumvè debeatur, cognosci queat; Inde si semèl sciat, necesse non est ampliùs ei memoriam reuocare, *l.* 1. *in fin. D. de act. empt. l fin. D. de transact. l.* 1. *§.* 6 *de ædil. edict. Bero. cons.* 164. *n.* 14. *vol.* 3. *Guttier. de gabell. qu.* 38. &

36 si præsente publicano merces, rhedæ, aut naui impositæ sint, & eas singulas vidit, ampliùs ei non significandas esse scripsit *Raud. var. resol. c.* 23. *n* 3.

37 Si verò petit viator, an sit gabella soluenda? Illiq; respondetur negatiuè, & posteà auferũtur ei merces, proptèr gabellã non solutã, hoc facere Publicani nõ debent, imò tenentur eas restituere cum alio duplo, *Paul. de Castro in l interdum, §. Diui quoque, n* 1. *D. de publ. & vectig.* conferunt *Hippolyt. Riminald. iun. cons.* 724. *num.* 98. *vol.* 6. *Marquard. de mercat. cit. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 26.

38 Quid autem probari debeat, si publicanus merces commissas arguat? cũ reiuindicatio ei competat, dominium ex parte sua probabit, vt eius actionem experiri possit, item possessionem ex parte rei, *l.* 2. *de prob. l. officiũ* 9. *D. de rei vind. l. vlt. C. de alien. iud. mut. §. omniũ, Inst. de act.* ità quod si in vno deficiat, reus etiam nihil præstans absoluatur, *l.* 4. *C. de eden. l fin. C. de rei vind.* Item permissu Principis exigẽdi facultatem habere, neque sufficere quasi possessionem sine titulo, cum de illa lex hìc nõ benè præsumat, *Menocb. cons.* 612. *nu.* 18. *& cons.* 1125. *n.* 17. *Curt. iun. cons.* 90. *n.* 2. *Calà de modo art. n.* 1324. *Capyc. dec.*

39 77. *n.* 7. *&* 8. Et licet credatur Officiali de attinẽtibus ad eiusdem officiũ, *l. magis puto* 5. *§. ne tamen* 13. *D. de reb cor. l. fin. C. de pond. & aur. illat. Ruin. cons.* 56. *n.* 5. *vol.* 1. proùt de custodibus alicuius passus tradũt *Consil. Rocc. de off rubr.* 14. *§.* 1. *nu.* 17. *de Luca ad Francb. dec.* 379.

40 *num.* 4. *in fin* & an famuli Curiæ sint idonei testes in hoc? affirmatiuè fundat *cit Rocc. ibid. à num.* 13. de quibus ob eorum vilem conditionem satis dubitat *Nouar. in collect.* 3. *sup. pragm.* 14. *de extract. num.* 8 *& seq.* licet crimen istud extractionis probetur etiam ex testibus singularibus, vt contrà extrahentes serica per duos testes, item in extractione frumenti, equorum, monetarũ, auri, &c. ex *Reg. Prag.* scribit *Rocc.*

41 *ib. n.* 27. Nõ tamen si actor publicanus sit, illi creditur, cum non possit esse in causa propria testis, *Alber. in l.* 1. *§. quies quoque n.* 1. *D. de off. Praf. Vrb.* si vectigal ad eum pertineat, *l. nullus* 10. *D. de testib. l.* 10. *C. eod. Pacian. de prob. lib.* 1. *c.* 48. *num* 4. *Alex. cons.* 128. *num.* 2. *vol.* 2. *Euerhard. iun. cons.* 2. *num.* 33. *vol.* 2. Secùs si Fisco tota res applicetur, nam tunc fidem aliquam merebitur, *Bald. in l. ictus fustium n.* 3. *D. de his, qui not. infam.* aut stabitur eius dicto ad inquirendum, non vt super eo fiat condẽnatio, & ità etiam cõcludendum de eius libro ex eadem ratione, *l. illud, D ad l. Aquil.* nisi publica authoritate sit electus, *l quadã* 9. *§.* 2. *D. de edend. Hartm.* 1. *obs tit.* 17. *obs.* 4. *in fin. Persor. de gabell. num.* 36. *Tilem. de Benig syntagm.* 2. *dec.* 4. *vol.* 1. *num.* 18. *Farinac. dec.* 618. *nu.* 2. *Mod. Pistor. cons.* 6. *n.* 30. *vol.* 2. *Anonymus cons.* 43. *pag.* 268. *col.* 1. *Spir. impress. Surd. cons.* 336. *nu.* 1. *Scacc. de iudic. caus. ciu. cap.* 11. *num.* 111. *Gratian decis.* 137. *num.* 2. *Rut. Rulant. de commission. lib.* 5. *c.* 10. *num.* 4. *Genua de script. priuat. tit. de libr. ration. Gabell. per tot. De Luca ad Gratian. animadu. ad cap.* 727. *num.* 5. quod non est sequendum respectu tertij, cum quoad actum solutionis procedat, *Menocb. de arbitr. cas.* 91. *num.* 25. *Bertaz. cons. crim.* 15. *nu.* 13. & ex Cre-

42 denzeriorum libris non probari perceptionem fructuum gabellarum, post *Reg. Reuerter.* fundat *Reg. Galeot. resp. fisc* 17. *num.* 48. *Pisan. ad Gaetam sup. rit. R. C. rubr.* 33. *de excomput. num.* 58.

43 Negatiua quoq; solutionis nõ probatur

tur ex libris gabellarij, vt post alios tradit *Episc.Rocc.disp.iur. cap.75. nu.8.* sicuti & ipsis Gabellariorum libris fides non est præstanda, quoties de gabella dubitari contingit, & generalitèr non credendum, quando de tertij præiudicio agitur, idem *Episc. Rocc. disp.iur cap.77. à num.9. ad 12.* Vnde
44 si quis in Collegium lanificorum receptus, pro licentia texendorum pannorum certum vectigal dependat, descriptus in libro Publicani, quod illud soluerit, non inde probatur esse de Collegio, *Ant. Cioff. cons. 103. num.1. vol.1.* fides etiam eidem libro imminuitur, si error in eo commissus sit, post *Ferret.de gabell.num.193. Bertaz. cons. 15.num.23.* teneri autem publicanos edere eius libros rationum, non in odium ipsorum, sed ne fraudes committant ex *l.3.§ illicitas, D.de Off.Præs. Peregr.de iur. fisc. lib.6.tit.5.n.17.*

45 Obligari etiam probare scientiam publicanum in transeunte eo in loco vectigal soluendum, cum scientia sit de substantia delicti, & sit probanda cum suis qualitatibus in specie, & non in genere, *Ias.in l. si per errorem nu.10. D.de iurisd.omn.Iud. Natt.cons.225.nu.4.* alitèr præsumptio ignorantiæ fortior est præsumptione scientiæ, *Cacher. dec.71. num.35.* quod tamen non mili-
46 tat in Ciue ad patria vectigalia, cum præsumatur, imò teneatur scire statuta, *Ias.in l.is potest n.72. D. de acqu.hæred. Cephal.cons.720.n.7.Bursat.cons.222.n.4.Personal. de gabell. num.18. Becc.cons. 51. num.1. & 2.* & etiam in forensi, si frequentèr in loco statuti versetur, verum dixit *Rim.iun.cons.323.n.1.* si continuè ibi fuerit, *Marcell. Calà de mod. artic.gl.vn.§.2.num.1140.* quod tamen declarant *Pacian.cons.75.nu.13. Mauson.de contrabann.qu.9. per tot. Goffred. de Gaeta in rubr. 3. de Fundico Flagelli num.26.*

47 Et ignorantia præsumitur, si publicationis tempore Ciuis graui morbo detineatur, vel absens sit, *Afflict.decis. 290.num.30.Seraph.de priuil.iur.priu.4. num.174.* Modica dilatio statuto data, *Afin.de exec.cap.38. num. 11.* aut si non
48 insertum volumini statutorum, *Seraph. d.loc. num.177.* vel nouissimè Ciuis ad locum habitandi causa venerit, *Becc. cons.50. num 9. & 10.* In forensi verò negatiuè ex *l.quæsitum 76.§.fin. D.de leg.3.l.84.D.eod.cap.nam & ego*, vbi *gl. de V.S. Specul. in rub. de Const. num.7. Sanch.de matrim lib.3. disp.18. num.4. & seq.Pisan.ad Gaet.super Rit.R.C.rub. 3.num.104.* Quod tamen secùs est in delictis iure præsertim communi talibus, *Io. Guttier. lib.4. pr.qu.29. num.2. 15.24.& seq.Farin.crim.qq.24. n.164.*

49 At quia communis consuetudo est, vt omnibus territorij Dominis vectigal soluatur, & secùs facientibus pœna imponatur, *Guttier.d.l.qu.42.num.1.* Et sic supina esset ignorantia, si de loci, ac portus consuetudine non se informet, *glos.in c.illa autem, ver.veneris 12. dist. arg.l.vlt.§.Diui quoque, D. de public.* & ignoret ea, quæ publicè nota sunt, *Bec. d.cons.50.per tot.& cons.97.num.3.Personal.de gabell.num.9. Guazzin. de confiscat.bon.concl.13.ampl.82. nu.9. Kopp. decis.50.num.26. Bargal. de dolo cap.3. num.22.& seq.lib.2. Rosenthal. de feud. cap.5.de Regal.conclus.37.*

50 Limitari verò in vectigali, quod in rebus pro vsu exigitur, veluti contra ius commune, aiunt *Becc. d.cons.97. nu. 11.Alex.Raud.var. resol. c.23. num.33.* Vel esset nouum, & omnibus nõ adhuc notum, *Rol.à Valle cons.42. num.14. & 26.lib.3.Gayll.2.obs.48.num.23.* qua de causa solent vectigalium tabulæ suspendi, vt sint viatores admoniti in locis, vbi exiguntur, *Choppin. de iurisd. Andeg.cap.43.num.6. Author* noster infrà in §.12.*de gabella Sbarrar. n.6.& 7.* Vndè optimè in hoc Regno Nea-
51 politano Clementissimus Rex noster generalitèr edixit, vt exactores vectigalium, siuè passuum, locum eligant in itinere, in quo exigãt, & omnibus notus sit exactionis locus, ibidemquè insignia, & arma lapideis marmoreis, vel pictura erigant, vel insculpi faciant, & modus exactionis, ac solutionis statutus, magnis literis in marmore,

more, vel penicillo insculptus appareat, *Camill.Borrell.d.cap.*11.*num.*110. At *Caligula* Imperator vectigalia, quæ indicebat, noua, minimè proponebat, vt per ignorantiam scripturæ multa commissa fierent, *Suet. in eius vita*.

52 Iuramento etiam ignorantiam probari, *Calà d.l.num.*660.*Person.d.loc. nu.*28.*Odd.de restit.in integr. qu.*38. *art.*6. *num.*52.*Reg.de Marin.ad Reu.dec.*434. *num.*6.*& lib.*2.*resol.*194 *num.* 9. dummodò præsumptio scientiæ non militet, *Menoch.de arb. cas.*186. *num.* 7. *& de recup.poss. rem.*16. *num.*36. *Raudens. d.c.*23.*num.*11. vt puta, si ignorantia verisimilis non sit, *Cacher.decis.*71.*n.*2.

53 *&* 3. quinimò si infamia laboret, debet expurgatores secum habere, *Asin. d.cap.*57. *vers. secundò limit.* quod est notatu dignum, ne mercatores iuuenes,& rudes ab hac innocentiæ probatione excludantur, *Raud. d.cap.* 23. *num.* 56.

54 In nostro Regno verò, & hac Ciuitate ignorantia non excusat ad finem euitandi pęnam interceptam pro vectigali non soluto in loco, vbi est destinata solutio, eò magis in gabella antiqua, secundùm *decis. Reg. Reuert. decis.*552.*num.*1. *&* 2. imò quod hoc iure vtimur, tradit *Reg. de Marin. in obs. num.*1.*Capon.tom.*4.*discept.for.*313. *cap.* 3.*num.*2 Quod, quia iniquum videtur,

55 non simplicitèr admittendum, sed intelligendum, vt suprà, de ignorantia supina, quæ non excusat, *Surd. cons.* 150.*num.*27.*&* 28. *Goffred. de Gaeta super d.rubr.*3.*num.*49. *Io: Brunnemann. in comm.ad Pandect.vol.*2.*ad l.fin nu.*1. *D.de public.* & cum distinctionibus prędictis, & secundùm traditas conclusiones per nostros Regnicolas, vt sunt *Thor.d.cas.*47. *Reg. Capyc. Latro d. consult.*18.*Cons.Rocc.de offic d.rubr.*14 §. 1.

56 vbi ex *d.Reg.de Marin.* aduertit, quod debent Custodes, qui sunt tot latrones, commorari in loco solito, & destinato, & ibi iter agentes expectare, & debitas peragere diligentias, aliàs ad nihilũ tenebitur trãsiens, traditq; etiã *Borrell.d.c.*11.*n.*109.& diximus *supr. n.*34.

57 Neque illorum probanda est opinio, qui aiunt, debere poni pecuniam sub lapide, vel in fenestra, vt gabellarius veniens eam inueniat, quia posset dari casus, vel quod alter pecuniam furaretur, vel gabellarius illam inuenisse negaret, vt monet *Seraph. Massin. de confiscat.qu.*2 *num.*33.

58 Dolus verò, & fraus ex directo probari non possunt, nisi Dominus, vel vector mercium fateatur, quod sine solutione pedagij territorium transierit, licet sciuerit eò loci vectigal soluendum esse, quo in casu conuictus est, *cap.constitutus de rescript. Calà de mod. art.glos.vn.*§. 2.*num.*658. *Crauett. cons.* 115.*nu.*1. vbi clariorem probandi modum vix esse dicit, at si extraiudicialitèr fateatur, illa confessio semiplenam, sæpiùs autem iterata, plenam inducit probationem, *Menoch. cons.*1108. *n.*2. *&* 3. Sed si confiteatur se portorium non soluisse, sed cum licentia publicani, an ea pro negatiua habenda, vel diuidenda? & diuidi eam debere, cum in genere prohibitorum versemur, post *Bald.cons.*79. *num.* 2. *vol.* 2. tradit *Pacian. cons.* 98. *in fi.* & qualitèr possit

59 qualificata confessio in specie fraudatæ gabellæ scindi, præcipuè, quando continet diuersa facta in diuersis locis, & temporibus, habeatq; præsumptionem contrà se ex negatiua solutionis, vtpotè in libris d ... nõ descriptæ, latè declarat post alios *Episc. Rocca disput. iur.cap.*80.*à n.*8 *ad seqq.*

60 Cum verò ex confessione nihil resultat, ad coniecturas recurrendum, quas per allegantem dolum probari oportet, *l.quoties* 18 §.*qui dolo*, *D.de probat. Io:Vinc.Hondea. cons* 105.*num.* 19.*&* 20 *Farinac qu crimin.*89. *n.* 3. *&* 5. *Card. Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.*2. *tit.*7.*num.*1. *Thor.in Cod. rer.iud. d.cas.* 47.*num.*23. Idq; ea ratione, quia dolus

61 est quid latens in animo, & sic per coniecturas, præsumptionesq; hæc probatio perficitur, *l.dolum* 6. *Cod. de dol. cap.*2.*de renunc.l.non omnes*, §. *à barbaris*, *D.de re milit. Farin.d.quæ l.*89. *nu.* 16. *Iac. Philipp. Port. cons.* 95. *num.*9.

Ttt quod

quod ex priuilegio datiarijs indulto, vt possint per coniecturam fraudem vectigalis probare, docet *Hyppol. Marsil. singul.* 168. ex *Alex. cons.* 189. *num.* 2. *vol.* 7. *& cons.* 143. *nu.* 7. *vol.* 6. *Sim. de Pret. cons.* 55. *num.* 5. *vol.* 1. *Viu. dec.* 157. *num.* 1. *Marcabr. ab Anguil. cons.* 18. *nu.* 182. *Anonym. cons.* 43. *p.* 268. *col.* 1. *Spir. impress. Consil. Rocc. d.* §. 1. *num.* 28. sed quia criminale hoc iudicium est, & quidem de iure canonico publicum, *Peregr. Iannin.* inter *cons. Farin.* 8. *n.* 40. *vol.* 1. Igitur non aliæ, quàm luce meridiana clariores probationes recipiẽtur, *Famian. Cencolin. in add. ad cons. Farin.* 50. *lit. A.* estò non semper ad pęnam corporis afflictiuam agatur, *Caccher. decis.* 117. *num.* 7. *Natt. cons.* 633. *n.* 8. *Farin. cons.* 2.

63 Coniecturæ autem plurimæ à *DD.* enumerantur, inter quas præcipua illa solet esse, quæ ex personæ conditione desumitur, qui enim semèl fraudauit gabellas, in posterum idem fecisse creditur, *Tiraqu. de pęn. caus.* 10. *num.* 6. *Mascard. de prob. concl.* 531. *num.* 118. Malus enim non solùm in eodem genere delicti præsumitur, sed & in alio connexitatem cum eo habente, *Rip. de peste,* § *deuenio nunc n.* 96. eumq; referens *Menoch. d. cons.* 1108. *n.* 6.

64 Quemadmodùm in homine bonæ conditionis, & famæ tollitur omnis suspicio, & errore potiùs, quàm mala intentione impegisse in legem vectigalis creditur, *Castrens. cons.* 412. *num.* 3. *vol.* 2. *Rol. à Vall. cons.* 11. *nu.* 45. *&* 75. *vol.* 3. *Becc. cons.* 60. *num.* 25. *& cons.* 96. *num.* 18. *Farin. d. qu.* 89. *num.* 44. *Menoch. de arbitr. cas.* 309. *num.* 10. *Bero. cons.* 164. *nu.* 7. *vol.* 3. *Rim. iun. cons.* 616. *num.* 17. *Bertazzol. cons.* 540. *n.* 10. *lib.* 2. *Reg. Capyc. Latr. consult.* 18. *num.* 9. *Cons. Rocc. de off. rubr.* 14. §. 1. *num.* 40. *&* §. 6. *num.* 30. quæ præsumptio coadiuuatur,

65 si à Domino, cuius vectigal defraudasse arguitur, recentèr beneficio affectus sit, *Menoch. cons.* 98. *num.* 33. nam malam gratiam velle rependere non putatur: Et voluntas, ac propositum in omnibus magis attenditur, quàm exitus, & causa quælibet est apta ad excusandum à dolo, *Pisan. ad Goffred. de Gaet. super Rit. Reg. Cam. rubr.* 3. *num.* 4. *&* 6.

66 Similitèr coniectura doli exclusiua concurrit in pupillis, modò intrà diem tricesimum vectigal præstent, *l. Imperatores,* §. *vlt. D. de public.* & in minoribus *l. si ex causa* 9. §. 5. *D. de min.* Vnde restitui solent in integrum, *Boss. tit. de fraud. vectig. num.* 20. *Rim. cons.* 26. *num.* 14. *Person. de gabell. num.* 69. *Maurit. de restit. in integr. cap.* 248. *Massin. de confiscat. quæst.* 21. *num.* 34. Verum tamen est, opponi, minori in delictis non succurri, *tot. tit. C. si aduers. delict.* Vectigalia autem non soluere delictum est, vt suprà, & infrà ex *Auth.* nostro *qu.* 6. *&* 7. & ideò minores includi fũdat *Rocc. d.* §. 1. *à num.* 47. post *Maus. de contra-*

67 *bann. q.* 7. Placet igitur distinctio *Oddi de restit. qu.* 82. *art.* 4. *num.* 38. quod, aut delictum consistit penitùs in omittendo, aut penitùs in committendo: Priori casu minori succurri, non verò posteriori, si deliquerit circà ea, quæ communitèr iure gentium prohibẽtur, sed non profiteri, aut vectigal non soluere, delicta omissionis sunt; minorem rursùs ipso quoque iure tutum esse putauit, *Alber. in d. l.* 9. §. 5. *Rebuff. de rest. in integr. art.* 1. *gl.* 3. nam currit quædã præscriptio temporalis, *l. Imperatores* 7. *in fin. D. de public. & vectig.* Præscriptiones autem contrà minores ipso iure non currunt, *l. fin. in quib. caus. rest. in integr.* quibus tamen respondit *Odd. d. loc. num.* 50. communem sententiam *DD.* his aduersari, nec sempèr verum esse, præscriptionem temporalem dormire minori ætati, *Odd. d. loc.* si verò culpa tutoris incidat in pęnam, tutor minori ad interesse tenetur, *Bursatt. cons.* 8. *num.* 4. *& cons.* 61. *n.* 5. *Rol. à Vall. cons.* 10. *n.* 22. *lib.* 1.

68 Prætereà milites non incurrunt in pœnam commissi, dum illis prospectũ est, ne ob omissam professionem pœna commissi tenerentur *l.* 3. *C. de vectig. & commiss.* quia errore iuris magis, quàm negligentia eam neglexisse creduntur

l. quod

l.quod adhibitus 5. *C. de his, qui sibi adscrips.Farin.d.qu.*89.*num.*54.Intelligas de militibus eo modo, quo explicauimus suprà in *quæst.*4.§.2.*à n.*47.

69 Itemq; mulieres, rusticiq; excusantur, qui non dolo defraudasse censentur, *Bald.cons.*229.*n.*2.*vol.*5. *Personal.* 5.*de gabell.n.*65. *Ioseph Vrceol. consult.* 42.*nu.*31.Vnde cum dolo defraudasse arguuntur, ad iuramentum, doli purgandi causa admittuntur, *Bero. d.cons.* 164.*num.*8.attamen de rusticis sagacibus adeò benè lex non præsumit, *Cephal.cons.*108.*n.*12. *Hier.Cauall.comm. opin.qu.*58.*n.*5.

70 Nonnullæ aliæ coniecturæ pro fraude præsumenda à *DD.*excogitatæ fuerunt vltrà personarum qualitatem, ex actu ipso, qui fit, puta, in eo, qui in via insolita deprehenditur, vt animo defraudandi vectigalis, eam ingressus fuisse præsumatur, *l. qui fiscales* 7. *C. de nauic.l.*2.*l.*4. *C.de curs.publ.lib.*12. *l.fin. D.de rer.diuis.l.*1.*C.de naut.fan. Rip.de pest.d.§.deuenio n.*90.*Crau.cons.*115.*nu.* 5.*Afflict.in c.vn.quæ sint regal.verb.vectigalia n.*52. *Mascard.de prob. conclus.* 473.*num.*3.& *concl.*834. *nu.*23. *Kopp. decis.*50.*num.*25.*Elb. Leonin.cons.*23. *n.* 5. *N.Euerh.Præs. cons.*45. *Marcabr. ab Anguil.cons.*18.*num.*183.Eaq; pręsumptio plurimum viget, si in loco prohibito multotiès visus sit, *Gramm. cons.* 45.*n.*7.*in fin.*

71 Coniectura autem hæc ab itinere desumpta, fuit per Regiam *Pragm.* 23. *sub tit. de extract.* declarata, ibi: *E per terra, s'intenda consumato il delitto dell'estrazzione, quando sia ritrouato l'estraente con la moneta in luogo vicino alli confini, doue verisimilmente si debbia credere, che detta moneta era per estraersi*; de qua adeundi sunt *Reg. de Curt. in diuers.feud.par.*2.*cap.*3.*num.*112. *Mauson.de contrab.quæst.*6.*num.*18.quos refert *Reg.de Marin.ad Reuert. in obseru.* 552.*num.*2.

72 Si tamen in loco suspecto inueniatur, de quo ad plura loca, & ad locum non prohibitum declinare potest, Iudex, vel mitiget pœnam, vel inspectis personæ qualitatibus, alijsq; circumstantijs reum absoluat, *Menoch. de arbitr.cas.*392.*num.*8. *Guazzin.de confisc. bon.concl.*13.*ampl.*82.*num.*6. Excusare-

73 tur etiam, si iustam causam à recto itinere diuertendi haberet, puta, si hostes, & prædones viam obsedissent, aquis illa inundata esset, vector iustam recedendi haberet causam, arg. §.2. *in fin. Inst.de iust.& iur.l.*2.§.3. *D.si quis caution.in iud. l.fin.* §.*si per tempest. D. de public. Mascard.concl.*473.*num.*4. *Marcell.Calà de mod.artic.gl.vn.* §.2. *n.*659. *Saif.in cons.Turon.tit.*7. *artic.*3. *in med. Ripa in d.* §. *deuenio num.*87. *Laur.de Pen.cons.*141.*num.*10.*Guttier.pract.qu. lib.*4.*qu.*37.*num.*8. *Raudens. de Analog. lib.*1.*cap.*30.*nu.*284. *Rosenthal.de feud. cap.*5.*de Regal.conclus.*39. vel si mulus,

74 vel aliud animal inueniatur vltrà terminum, & non constat, quod dominus duxerit, nec incidit in commissum, *Goffred.de Gaeta super Rit.Reg.Cam. rubric.*3.*num.*59.

75 Similitèr ex tempore coniectura oritur, vt qui de nocte inuentus fuerit, contrà illum præsumatur ad malum, *c.consuluit*, ibi: *Ne verò*, *de off. & pot. Iud. Deleg. Menoch cons.*98. *num.* 35. &

76 è contrà, qui palam ingreditur, non præsumitur animo fraudulento voluisse delinquere, *l. non existimo* 54. *D de admin. Tutor. Farin. d.qu.*89. *num.*63. *Roman cons.*478. *Lancell.Gall. cons.*94. *n.*10.*Ioseph Ludou.concl.*15.*n.*89.*in fin. Bec.cons.*96.*n.*12. *Menoch.d.cons.*1108. *n.*8. *Bero.cons.*164. *nu.*7. *vol.*3. *Bertaz. cons.crim.*193 *nu.*1. *Mauson. de contrabann qu.*15.*Cons.Rocc.d.*§.6.*n.*27.& *nu.* 55.& 56.dum extractio mercium prohibetur noctis tempore, vt in *Pragm.* 27.§.1.& 8.& *Pragm.*38.§.3.& 8.*de extraction.*

77 Quemadmodùm, & ex modo coniectura resultat, vt puta si vector socios armatos secum habeat, tunc enim pręsumptio est, quod voluerit resistere publicano, possessionem merciũ ob omissam professionem apprehensuro, *Personal.de gabell. n.*108. *Guttier.d qu.n.*16. vbi *in fine* dixit, in rusticis, quibus ar-

ma deferre vetitum, hanc præsumptionem maximè vrgere, idque ante eum docuit *Rip. in d. §. deuenio n.* 49. Ex præ-
78 cedenti quoque tractatu deferendi merces, absque solutione vectigalis, *Crauett. cons.* 115. *nu.* 6. quia nemo præsumitur dicere, quod non velit exequi, *l.* 3. *D. de prob l. labeo* 7. §. 2. ibi *Id Tubero, D. de suppell. legat. Rip. d. §. deuenio n.* 93. *Guttier. d. qu.* 37. *nu.* 12. *Farin. cons.* 30. *num.* 95. *Leonin. cons.* 23. *n.* 5.
79 Sicuti ex alijs etiam circumstantijs contrarium inducitur, puta si aliquis vir bonus transeunti dixisset, non solui gabellam, pulchrè *Becc. cons.* 60. *nu.* 14. *& cons.* 96. *num.* 16. *Curt. cons.* 19. *num.* 5. *Vermigliol. cons.* 178. *nu.* 5. *& cons.* 179. *num.* 9. *Giurb. obs dec.* 32. *num.* 18. *&* 19. *Carena resol.* 206. *n.* 5. *& resol.* 207. *n.* 9.
80 Item si causa deficeret, & excogitari non posset, ex qua ad fraudem perpetrandam commotus fuisset viator, *Farin. d. qu.* 89. *num.* 55. *Rocc. d.* §. 6. *nu.* 28. *&* 29. Ideòq; vbi lucrum, & commo-
81 dum non est, *Mascard. de prob. conclus.* 531. *num.* 4. *Ruin. cons.* 8. *nu.* 5. *lib.* 4. *Farin cons.* 50. *num.* 4. *lib.* 1. *Bertazzol. cons.* 272. *num.* 1. *lib.* 2. Vel certè modicum,
82 siuè pauca quantitas dirictuum soluendorum, *Farin. d. quæst.* 89. *num.* 52. *Reg. Capyc. Latr. consult.* 18. *num.* 17. *Massin. de confisc. quæst.* 21. *nu.* 30. *Vrceol. d. consult.* 42. *à num.* 39. cessat doli præsumptio, *Raud. var. resol. cap.* 23. *nu.* 24. *Menoch. cons.* 98. *num.* 27. Proùt etiam præ-
83 sumptio innocentiæ resultat, si quis vltrò se non soluisse vectigal fateatur, cum tamen negando omnem molestiã euitare potuisset, *Bec. d. cons.* 96. *nu.* 15.
84 Cæterasq; coniecturas enumerant *cit. Reg. Capyc. Latr. consult.* 18. *per tot. Rocc. d.* §. 6. *à nu.* 26 *& seq.*
85 Plures tamen coniecturas requiri, tàm contrà, quàm pro inquisito, duas tamen sufficere tradit *Decian. cons.* 32. *num.* 4. *lib.* 3. *Crau. cons.* 153. *num.* 11. *in fine, & num.* 12. quod eatenùs admittit *Farin. d. qu.* 89. *num.* 23. si præsumptiones graues, non leuiusculæ sint, *l. dolum, C. de dol. Crau. cons.* 8. *nu.* 9. *Hieron. Magon. dec. Lucens.* 33. *num.* 6. *Surd. decis.* 216. *num.* 44. idem *cons.* 535. *num.* 5. *&* 6. *M. Brun. ab Angust. cons.* 18. vbi circà iuris vectigalis materiam scripsit.
86 Qualitèr verò vectigalis fraudati in materia agi non possit, sine fragrantia, actualiq; apprehensione bonorum, quę in commissum incidisse contenditur, ex quo causa fraudatæ gabellæ criminalis est, & qualitèr non possit prætendi fraus gabellæ, cũ in apothecis mercatorum inueniuntur merces non denunciatæ, ex quo debebant gabellarij in introductione debitas adhibere diligentias, vnde negatiua solutionis gabellæ probari nequit ex libris datij, neque gabellarijs esse permissum obsignare merces iàm introductas, latè exponit, & fundat *Episc. Rocc. disput. iur. cap.* 75. *per tot.* & ideò non posse Gabellarios prætendere fuisse fraudatam gabellam, ex quo in apothecis mercatorum inuenerint merces non denunciatas, cum debuerint in ipsarum mercium introductione debitas adhibere diligentias, ex *Crauett. cons.* 969. *n.* 6. *& seq. lib* 5. *& Vermigliol. cons.* 278. *nu.* 6. idem *Episc. Rocc. d. loc. num.* 3.
87 In dubio deniquè, est iudicandum pro exclusione fraudis, *Rol. à Valle cons.* 42. *num.* 16. *vol.* 3. & sic non esse locum pœnæ, seù condemnationi, *Anna alleg.* 58. *num.* 17. *Vrceol. d. consultat.* 42. *num.* 46. *&* 47. cum vectigalis exactionis materia vti odiosa, quantum fieri potest non vltrà proprium, expressumq; casum intelligi debeat, sed intrà limites verborum restringenda, neque vltrà tenorem, de quo impositio loquitur vnquàm intelligenda, & eò minùs extendenda, etiam si adsit identitas, vel rationis detecta maioritas, *Bart. in l. si pupillus* 21. *num.* 3. *D. ad l. falc. Bald. in l. contract.* 16. *sub nu.* 3. *&* 6. *C. de fid. instr. & in l.* 1. *num.* 7. *C. quæ sit long. consuet. Bertach. de Gabell. par.* 1. *num.* 18. *Cyriac. contr.* 286. *num.* 3. *Card. de Luca de Regal. disc.* 72. *num.* 3. *Cacher. dec. Pedem. num.* 7. 10. *& seq. Caroc. dec.* 99. *num.* 15. *Episc. Rocc. disp. cap.* 77. *n.* 8. vbi *num.* 9. sufficere, quod possit dubitari de comprehensione, vt contrà il-

lam

lam sit iudicandum, post innumeros, quos cumulat, & in *cap.79.* latè id etiã fundat, & examinat, concludens, ea statuta loquentia in casu simplici non esse trahenda ad mixtum, &
88 sic talia statuta, vti odiosa, in eo dumtaxat casu, & respectu illius materiæ exequẽda, de qua eiusdem tenor literalitèr loquitur, *Goffr.de Gaet.in Rit.R. Cam. rubr. 2.n.3 10.* imò & consuetudo etiam in his non est extendenda *Auth.* noster infrà *qu. 4. num. 12. Koppen dec. quæst.50.num.1.* & ex *Rit.1.R.C.sub rubric.de Iure Tinctoriæ, cit. Episc. Rocc. disput. cap.81. per tot.* & interpretatio loci, an sit prohibitus, vel nè, semper accipienda erit, vt reus absoluatur, *Goffred.de Gaet.sub Rit.R.C. d.rubr.2.n. 166.* nam pœna à statuto comminata non habet locum, nisi delicto consumato, idem *Goffred.d.l.num.168.* & sic etiam pecunia numerata, non potest confiscari, nisi in statuto prohibitionis expressa fiat mentio, *cit.Goffr. d.loc.nu. 174.* & inde etiam stante statuto, vt
89 nemini liceat emere, vel vendere salem, nisi à conductoribus gabellarum, non comprehenditur portans, vel conducens per transitum, sed is, qui vendiderit, *Reg.Capyc.Latr. consult.18. num.19.* vbi etiam, quod bannum contrà extrahentes monetas, non comprehendit eos, qui introduxerunt monetam ab extrà per transitum, & ideò eas extrahendo, non incidũt in commissũ, *ibid.num.20.* dicens statutum à causa regulari, *n. 21.* & proindè stante statuto, vt nullus emat frumentum in platea, nisi pro vsu, non comprehendit eum, qui emit pro vsu, sed posteà propositum mutauerit, *n.22.*
90 Et qualitèr euellens à manibus Officialium bona intercepta, aut auxilium præstans delinquenti, puniatur ijsdem pœnis, quibus principalis delinquens, examinant *Reg. Reuerter. decis.383.* & latè *Cons.Rocc. de offic. rubr. 14.§.11.per tot.*

AD QVÆST. II.

Quid si facta est professio, sed vectigal non solutum, negligente Publicano, an tunc dirictus præteriti exigi possint.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Publicani pro damno ab eorum familia illato, vel si plus exigant, ad quid teneantur, n.1. & 2.

Publicanorum nomine, qui nàm veniant, n. 3. & an in eis negligentia præsumatur, n.4.

Vectigali ex negligentia, vel remissione Publicani non soluto, an ipse remittês, vel mercator Fisco teneatur, num. 5. & 6.

Distinguitur inter Conductores, & Credenzerios nomine Reg. Curiæ exigentes, à num.7. ad 9. & quid respectu medietatis pœnæ ad Fiscum spectantis, n.13.

Procurator, vel administrator, an domino præiudicare queat, à n.10.ad 12.

Remissio vectigalis à Publicano, seù Conductore facta, an Fisco, vel successori conductori præiudicet, à n.14.ad 16.

Fraudati vectigalis pœna infrà quinquennium datur, & quomodò ista præscriptio minuitur, à n.17.ad 19.

Dirictus præteriti, an exigi possint, nu.20. & 21.

Veneti, an sint immunes pro oleis contractatis, & contractandis, n.22.

Immunes, an debeant limitari in extractionibus victualium ex fundicis Regijs? afferuntur allegationes R. Cam. Præs.Iacobi Salutij, *à n.23. ad 32.*

Ragusei, an sint immunes in Regijs Dohanis? adducitur Responsum pro ijs elucubratum, à n.33.ad 46.

Mediolanẽsium immunitates, an sint extinctæ? transcribuntur allegationes, à n. 47.ad 60.

Barenses, an sint immunes, n.70.

1 Pu-

1 PVblicanorum factiones, quantæ audaciæ, quantæ temeritatis sint, nemo est, qui nesciat, ità vt propter eorum malitias, ac fraudes edicto inductum sit, quod teneatur Publicanus in duplum pro damno ab eius familia illato, si non exhibeatur, *l. quanta* 12. vbi *Glos. D. de public. & vectigal. & cõm.* Cuius legis insigne exemplum videndum apud *Liu. hist. lib.* 25. & *Tacit. lib.* 13. eaq; militat, etiam si Publicani potestatem exhibendi non habeant, quia illi bonos seruos ad ministerium adhibere tenentur *l.* 3. *D. de public.* & colludere cum furibus, quos in familia habent, plerumq; creduntur, *Eguin. Baro ad l. 7. D. naut. Caup. & stab.* non tamen omnes seruos dedere cogi publicanum ait *Duar. ad d. tit. de public. c.* 1. *in fin.* Et inde eò magis si plus exigat, aut damnum faciat Publicanus, contrà illum vel furti, vel damni, vel vi bonorum raptorum agitur ex *l.* 1. §. *& restituendi, D. de public. Amaya in comm. ad C. de exact. tribut. l.* 1. *num.* 19. neque ijs solis pœnis ille plectitur, si plus exigat, verùm & in duplum dãnatur, & peræquator in quadruplum, *l. peræquatores 6. C. de cens. lib.* 10. *Amaya ibid. num.* 21.

2 In eos verò, primùm Prætores ex edicto Neronis extrà ordinem ius reddidere ex *Tacit. Cuiac. in Paratlit. D. de public.* Deinde Prætores ipsi ordinariã actionem dederunt, & quidem in duplum eius, quod ademit intrà annum, *l. 1. in princ. D. de public.* post annum in simplum; In duplo verò rem ipsam contineri putamus, *l. 5. §. 1. D. de public. l. vlt. C. de sponsal. Duaren. in tit. de public. cap.* 1. & multis delinquentibus nõ multiplicatur pœna, sed quod ab vno solui non potest, ab alijs præstatur, *l. si multi 6. D. de publ.* concurritquè hæc actio, vt suprà cum furto, & vi bonor. rapt. si scientèr vltrà debitum exegerit *d. l. 1. §. 2. & 4. Marc. dec.* 421. *nu.* 1. *vol.* 2. qui autem rem restituit ex edicto ampliùs conueniri nequit *l. 5. in princ. D. de public.* & si illicitè, publicè, vel priuatè aliquem grauant, puniuntur, & extraordinariè obligantur, *Goffred. de Gaet. ad rit. R.C. rubr. 2. nu.* 108. videndus *Conf. Roccus in opusc. de delict. Perceptor.*

3 Ipsi igitur Publicani, siuè iuxtà propriam significationem legalem intelligamus illos, qui publica vectigalia habent conducta, vt in *d. l. 12. in fin. R. Galeot. resp. fisc. 17. num.* 1. siuè eos, qui vectigalia ministrant, atq; pro Fisco exigunt, *l. 1. D. de public.* idem *R. Galeota resp. fisc. 22. num.* 49. sub quorum nomine Credenzerios *Author* noster hìc *num.* 8. adnectit: Cum semper rapaces
4 sint, negligentia in illis non est præsumenda, sed potiùs maxima diligentia in violentiam frequentèr degenerans, *Gregor. Tholos. de Republ. lib. 3. c. 9. n.* 19. *Gasp. Kloch. de contribut. cap. 18. n.* 263. *cum duob. seqq.* post alios *Episc. Rocca disp. iur. cap. 75. n.* 21.

Profectò *Dom. Regens* noster hìc à *num.* 1. casum proponit, quando publicanus non quidem rapax est, sed negligens in exigendo datium, ità vt si mercator immissarum mercium professionem fecerit, non tamèn datium soluerit, idq; non ex dolo, aut eius culpa, sed ob solam publicani negligentiam, aut permissum, an tunc præteriti dirictus peti possint?

5 Certum est, quod licet ad duo teneantur mercatores, ne merces amittant, & securi sint; Primò, ad profitendum merces; Secundò, ad soluendum dirictus, vt ex not. *in l. fin. D. de public.* fundat *Goffred. de Gaeta in lectur. ad rit. R.C. rubr. 3. num.* 28. attamèn merces non incidunt in commissum, ob non solutionem, ac professionem factam, cum publicanus remisit, sed ipse remittens fisco tenebitur, *cit. Goffred.*
6 *num.* 46. & sicuti si ignorantèr non professus fuit mercator, vel ex deceptione publicani, non amittit merces, idem *Goffr. d. loc. num.* 45. ità quoque à maiori si professus est, & ex ignorantia, vel consensu tacito publicani non soluerit, non incidunt merces in commissũ, actio tamen fisco contrà publicanum datur, ex *l. fin. §. si quis professus, D. de public.*

public. ibi: *Si quis professus apud publicanum fuerit, non tamen vectigal soluerit, hoc concedente publicano, vt solent facere, Diui Seuerus, & Antonius rescripserunt, res in commissum non cadere; cum enim, inquiunt, professiones recitãtur, cõmissum cessat, cum poterit satisfieri fisco ex bonis publicanorum, vel fideiussorum.*

7 Ad cuius legis intellectum *Author* noster duos distinguit casus: Primùm, nempè in Arrendatore, qui ad sui cõmodum recipiebat pecuniam, & fisco certam quandam quantitatem ex conuentione soluebat, tunc posse Arrendatorem donare dirictus expresè, & tacitè, quod iàm in dies consuetum est fieri, & in *d.§.* consideratur, ibi: *vt solent facere;* Et sic *Author* loqui videtur in Conductore vectigalium, qui fiscum locantem repræsentat, *Bart. in l. creditor, D. de act. empt. Salyc. in l. si quis sine, C. de vectigal. & commiss. Bald. cons. 246. num. 33. Peregr. de iure fisc. lib. 6. tit. 5. num. 35. Goffred. de Gaeta d. loc. num. 61. Caball. res. crim. par. 2. cas. 113. num. 10. Alphar. de offic. fisc. glos. 34. §. 2.*

8 *num. 98.* Poterit tamen, etiam hoc casu fiscus contrà mercatorem agere, in subsidium tamen ex *glos. in d. l. fin. ver. commissum lit. 9.* ibi: *Sed & fortè ille, cui est remissum, tenetur in subsidiũ, &c.*

9 Alter verò casus est, quando exactio pro Curia fit, puta per Publicanos, vel Credenzerios nomine Curiæ exigentes, & tunc, estò regula sit, quod huiusmodi Publicanus, siuè Credenzerius, non potest prorogare, neque remittere dirictus solutionem, *Goffred. de Gaeta d. l. num. 61.* & ex *Ritib. R. C. sub rubr. non licet gabellotis pacisci minùs de dirictu Curiæ, R. Lanar. cons. 27. num. 46. & 47.* Et exactores, ac susceptores regiorum vectigalium, seù tributorum, si ea regio nomine exigant, transigere non possunt inconsulto Principe, *l. nulli 13. D. de transaction.* & latiùs, ac eruditè *D. D. Franc. Ramos del Manzano in comment. ad l. Iul. & Pap. lib. 1. cap. 8.*

10 Attamen id procedere in non habente mandatum generale, cùm aliàs habentem vniuersale mandatum, ex *Baldi* sententia in *l. pactum Curatoris, C. de pact.* tacitè, scilicèt omittẽdo posse præiudicare, *Auctor* noster hic *n. 4.* scribit, in puncto *Bald. cons. 211. lib. 3.* estò expresè id facere nequeat, Pro-

11 curatores enim omittendo id, ad quod mandatum eos obstringebat, Domino nocent, *l. cum mandato 23. in fin. D. de min. l. fin. §. 4. D. naut. caup. c. si compromissarius 37. in pr. de elect. in 6. Alex. cons. 95. nu. 11. vol. 1. Natta cons. 564. n. 15. Pfeil. cons. 177. n. 3. Honded. cons. 19. n. 25. lib. 1. de Francb. dec. 579. Monald. cons. 54. nu. 5. lib. 1. Cacher. decis. 87. nu. 7. Gayll. obs. 45. num. 1. Surd. dec. 181. n. 3. Gratian. discep. 357. n. 16. Rebuff. in Cõst. Franc. tract. de contum. in præfat. nu. 24. Lancell. de attentat. p. 2. c. 12. limit. 50. à n. 96. Scaccia de appell. qu. 12. num. 118. Marescott. 1. var. resol. cap. 87. num. 37. Golin. de proc. p. 2. c. 5. num. 115. & 116.* qui estò in iudiciali procuratore loquantur, eadem est ratio in extraiudiciali, *Menoch. præs. 38. in fin.* Et *Auctor* noster *num. 5.* id exemplo Administratoris confirmat, qui licet expresè Do-

12 mino nocere nequeat, tacitè tamèn, omittendo scilicèt præiudicare potest, ex doctrina *Salyc. in d. l. pactum Curatoris,* ità intelligendo *cit. §. si quis professus,* quem siuè in tacita, aut expressa dirictuum remissione à Publicano factа intelligamus, semper eos ampliùs peti non posse, idem noster *Author* cõcludit *num. 6.* & sic mercatorem profitentem, licet non soluentem, publicano concedente, immunem à commisso esse constat, *Brunnemann. ad Cod. lib. 39. ad cit. l. fin. §. 8. num. 11.* dicens, & tutorem posse quidem differre, aut remittere, sed in sui præiudicium.

13 Vnde *D. Carol. Anton. de Luca in animaduers. ad Gratian. cap. 625. nu. 8. to. 4.* post relatas *Auct.* nostri conclusiones, hac vtitur distinctione, quod aut mercator fecit professionem, & dedit notã mercium, tunc potest Arrendator remittere, tanquàm procurator in rem propriam, vel mercator non fuit professus, & tunc si ad Cameram vigore *Capitulationis* pertinet pars pœnæ non

pote-

poterit Arrendator remittendo Fisco præiudicare, cui commissi medietas iuxtà Reg. Cam. stylum debetur, ex *Auct.* nostro in *qu.1. num.3. Guid. Pap. decis.413. Laratha cons.20.n.12.*

14 Præfata verò publicani, siuè Arrendatoris negligentia, aut consensus expressus, siuè tacitus, nec fisco, neque successori vectigalium conductori præiudicat, cum conductores possint exigere, quæ priùs per alios non fuerunt exacta, *Goffred. de Gaeta super rit. R.C. rubr.2. num.64. Ansald. de iurisd. par.5. tit.4. cap.2. num.16. & 17.* & ex duobus Reg. Cam. *Ritibus* fundat *Præs. Lanar. cons.28. num.46.* & sic dicitur, in præteritum, posse conductorem vectigalium non exigendo præiudicare, non verò in futurum, idem *Lanar. ibid. num.48. & seq.* proùt in causa prætensæ immunitatis Venetorum decidit Reg. Cam. contrà illos, non obstante, quod in præteritum integri diri&tus non fuerant exacti, ex quo id processit culpa Arrendatoris, vt in *Arrest. R.C.290.* apud *R.*

15 *de Marinis.* Imò fiscus conseruauit sibi ius suum, & potuit credere, quod Conductores exigerent integrum debitum, quod si secùs accidit, hoc non debet fisco damnum afferre, quia eorũ negligentia non debet fisco nocere, vt fundat *Surd. cons.454. num.45. & 46. vol.4.* nec possunt constituere aliquem in quasi possessione non soluendi, *Postius de manuten. obs.50. nu.17. & seq. & 646. num. 12.*

16 Sed vide literas Cam. 14. Nouembris 1464. *in Reg. exequutor. 26. fol.* 148. cũ mercator se concordauerit cum Arrẽdatore Dohanæ Neap. pro minori pretio, durante Arrendamento, eo elapso coactus fuit à Regia Curia ad soluendum illud plùs, quod minùs soluit, ex quo in præiudicium, & diminutionem iuris diri&tus Curiæ soluere nõ poterat: Varia fuerunt vota, maior tamen pars, quod benè soluit, & molestari non deberet *in libro votam. Cam. 1. 1504. fol.2.*

17 Aliam insupèr conclusionem *Dom. Regens* hìc *n.7.* affert, puta petitionem rei, vel pretij, ob vectigal fraudatum, propter quod in commissum pœnæ est locus, non dari, nisi infrà quinquennium, secùs post quinquennium ex *l.2. C. de vectigal.* dum dicta commissi actio quinquennij lapsu perit, *Guid. Pap. sing. 875. Boer. in sing. uer. præscriptio nu.9. Oldend. tr. de præscript. tit de commiss. in pr. Choppin. de doman lib.3. tit.9. num.7. Laganar. ad Reg. Rouit. in Pragm. de vectig lit. A. fol.783. col.1. Rosenthal. de feud. cap.5. de Regal. conclus.42.* & de ista quinquennali præscriptione videndus *Ian. Langlæus lib.12. Ocij semestr. cap.1.* nàm mercator, qui Dohanam, vel passagium defraudauit, tenetur per quinquennium de mercibus, vel de pœna, *Goffred. de Gaeta ad rit. R. C. rubr.2. num. 320.* Sicuti etiam tacitè tollitur hæc actio, si post commissum publicanus recipiat portorium, aut admittat professionem, *l. Æmilius 38.* ibi *dicebam, D de min. Bald. cons.256.*

18 *num.4. vol.6.* Quomodò autem dicta præscriptio procedat, si qui vectigal fraudauit, in mala fide esse videtur, ex qua omnis præscriptio excluditur, de iur. can. *cap. possessor de reg. iur. in 6.* Et quidem locus est præscriptioni, quia in pœnalibus, etiam cum mala fide illa locum habet, arg. *c. cum confraternitatis 12. quæst.2. cap. suam 9. de pœn.* nàm præscriptio cum mala fide prohibita est ex causa peccati, enim verò peccatum remitti non potest, nisi restituatur ablatum, sed id, quod pœnæ loco imponitur, ablatum non est, sicuti etiam quia Princeps in rebus fiscalibus certã obligationem inducere, & spatio certo constituto eandem abolere potest, *P. Gilk. de præscript. 1. membr. 1. cap.3. nu. 34. & seq.* vbi contrarijs respondet; sed vide *Guttierez de Gabell. qu.3. à nu. 26. ad seqq.*

19 Qua stante conclusione à fortiori concludit idem *Author* noster *num. 9.* quod post quinquẽnium cessat petitio diri&tuum, cum pro illis actio personalis, siuè condictio ex lege contrà debitorem competat, *l. vn. D. de condict. ex leg. Reg. Salernitan. decis.19. num.2.* siuè

in

in factum, cum ex statuto, vel consuetudine vectigal debetur, *Costal. in d. l. vn.* & proceditur executiuè, stante priuilegio manus regiæ conductoribus fiscalibus impartito, *Episc. Rocca disput. iur. cap. 76. à num. 1. ad seq. de Luca ad Gratian. d. cap. 625. num. 1. tom. 4.* Pro repetitione verò commissi reiuindicatio spectat, *l. commissa, D. de public. & vectig. Marcell. Calà de modo articul. 1324. Capyc. decis. 77. num. 7. Marc. decis. 422. num. 1.* & ità actionem commissi inducere naturam realis actionis, & vbicumquè res inuenitur, intentari potest, ex *Alex. cons. 113. vol. 4. & cons. 163. num. 5. vol. 5. Bursat. cons. 649. nu. 10.* Idq; eò magis, quia ex *rit. R. C. sub rubr. de Iure fund. §. nemo inuitus, & §. fundicus flagelli*, mercibus consumptis, antequàm Secretus intercipiat, nulla datur actio pro dirictibus, & sic eò potiùs ipsis consumptis post professionem factam, quia illa actio personalis, quæ datur pro dirictibus, est in rem scripta ex *l. Imperatores, D. de public. Alphar. de Offic. fisc. Glos. 20 num. 66.*

20 Decisiones verò, quas refert *Auctor* noster hìc *num. 12. & seq.* non solùm pro Fisco circà præteritorū dirictuum exactionem non concludunt, sed imò indecisum eundem remansisse articulum memorat, ob dubietatem, quam in illo Regia Camera considerauit, nimirùm, quod stante Publicani remissione, ambiguum sit, an præteriti dirictus fisco debeantur; In alia verò causa Venetorum, quam *ibid. num. 26.* refert, quia constabat ex prouisionibus Reg. Cam. illum Arrendatorem nunquàm dirictus voluisse remittere, sed pro illorum exactione institisse, ideò decretum fuisse in Regio Coll. Cons. ipso *Dom. Reg.* nostro relatore sub die 7. Maj 1568. quod à die expeditionis d. prouisionum possent exigi dirictus præteriti, quia censuerunt Iudicantes, quod estò sit in dubio, quando Arrendator expressè, vel tacitè remittit, attamen quando ille instat, & Credenzerij non curant de exactione, quod tunc non fit Arrendatori præiudicium, & ità decisum fuisse; Et nonnullos ex dictis Iusdicentibus substinuisse, *d. §. si quis professus*, loqui in Arrendatore, qui expressè hoc remittit, siuè donat ex *text.* verbis, *concedente publicano*; licet in eadem causa decisionem quoq; compilauerit *Reg. Salernitan. decis. 19.* vbi *in fine* determinatum refert, præteritos dirictus non deberi.

21 Prout si immunitas prætendatur per Nobiles pro functionibus fiscalibus; & declaratur, quod tenentur soluere, an teneantur ad solutionem pro præterito, & futuro, an à die latæ sententiæ pro futuro, & non pro præterito? & per literas Cameræ expeditas 3. Nouembris 1490. fuit prouisum, quod non soluant pro præterito, sed à die latæ sententiæ pro futuro *in Reg. literar. part. 42. fol. 250. 1490.*

22 Quoad verò Venetorum priuilegia iàm declarata in anno 1551. extincta, cum fuerint cōdemnati ad solutionem omnium dirictuum, vt fundauit *Reg. Lanar. cons. 65. per tot.* ac decisiones compilarunt noster *Author* hìc, & *Reg. Salernitan. d. decis. 19.* non omittimus recensere *Arresta Reg. C. 161. & 162.* apud *Reg. de Marin.* in quibus fuerunt condemnati ad soluendum dirictus Dohanæ, & fundici pro oleis contractitis, & contractandis, dùm non habent immunitatem dirictus fundici in Regijs Dohanis pro dictis oleis contractatis, & contractandis in Dohanis Hidrunti, Basilicatæ, Barij, & Capitanatæ, & fuisse ad integros dirictus soluendos condemnatos, non obstante, quod in præteritum non fuerint integrè ex culpa Arrendatoris exacti, vt in *supra cit. Arrest. 290.* & sic fuit per Reg. Cam. consultatio deindè expedita sub die 22. Nouembris 1565. *in Reg. Consultar. Cur. 2. fol 138.*

23 Deniq; annotandum est, quod sicuti pro oleis determinatū est; ità quoq; personas priuilegiatas immunes debere limitari in extractionibus victualiū ex fundicis Regijs, fundauit pro Arrēdatore Regiarum Dohanarum Apuliæ doctissimus Fisci patronus *Dom. Iacobus*

bus Salutius, deindè Reg. Cam. Præsidens, summoperè laudatus à *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 3. §. 7. nu. 15. in fine*, *Reg. de Curte in resol. feudal. posthumis cap. 5. num. 126. Reg. Capyc. Latro consult. 48. num. 68.* Eius igitur *allegationem* inter alias nostras manuscriptas repertam, hìc imprimendam duximus.

IVRIVM ALLEGATIONES PRO
Magnif. Arrendatore Regiarum Dohanarum Apuliæ.

Ex pluribus fundatur, quod personæ priuilegiatæ, & immunes debent limitari in extractionibus victualium ex fundicis Regijs,

24 Primò, quia retroactis temporibus, & præcisè attento tempore concessæ immunitatis, omnes ferè negotiationes in Dohanis Regni exercebantur per exteros, & satis modicæ erant extractiones, & negotiationes, quæ fiebant per homines istorum locorum priuilegiatorum; quæ paucitas negotiationum potuit mouere retrò Principes ad sic concedendum, & non est credendum tempore concessionum fuisse cogitatam, tàm vastã negotiationem personarum immunium, vnde licet beneficium Principis, plenissimam recipiat interpetrationem *l. fin. ff. de const. princ.* non tamen debet extendi ad casum, de quo non est verisimile, Principem cogitasse, *cap. exposita extr. de arbitr. & cap. super eo. extra de offic. deleg.* ità *glos. fin. in const. vt de successionibus col. fin.* & rursùs illa latissima interpetratio in beneficio Principis procedit quoad expressa tantùm, *Isern. in cap. Imperialem in princ. num 4.* vbi *Camer. fol. 44. litera S. de prohib. feud. alien. per Feder.* & *Loffred. cons 38. num. 16.* vnde immunitas concessa non potest extendi ad casum non cogitatum, & non expressum, tàm magnæ negotiationis personarum immunium.

25 Secundò, in tantùm attendi debet paucitas negotiorum secundùm tempus concessæ immunitatis, vt quamuis sit auctus numerus personarum immunium negotiantium, tamen immunitas debet seruari secundùm quantitatem negotiorum illius temporis, quia non est verisimile, quod Princeps in infinitum voluerit obligari, *l. si quis vina in fin. de peric. & commod. rei vend.* & quia liberalitas ad temperantiam debet reduci, si ex ea oritur grauamen, *cap. ex parte extr. de censibus*, & *Bar.* late *in l fin. princ. C. de Sacros. Eccles.* vnde si procuratio exhiberi promissa fratribus alicuius ordinis ab initio non grauabat propter paruum eorum numerum, si posteà earum numerus nimium creuerit, debebitur procuratio ad primam mensuram, *text. in cap. quanto extra de censibus*, & sic habens molendinum, si promisit gratis molere alicui, & familiæ, quæ cũ nimis sit aucta, nõ tamen tenebitur omnibus gratis molere vltrà primum numerum, *Imol. in clem. literas num. 29. de rescriptis*, & promittens soluere omni anno decem, pro anniuersario cuilibet canonico alicuius Ecclesiæ, quorũ numerus cũ nimis excreuerit, non tenebitur omnibus præstare, sed secundùm numerum, quod erat tempore promissionis, *Bal. & Salyc. in l. non modus, C. de seruit. & aqua.* Rursùs facta concessione alicui, quod in aliquo nemore posset ligna incidere pro se, & familia, illo mortuo superstitibus multis filijs, omnes simùl tantùm incidere possunt, quantùm pater incidebat *l. cui fundus in fin.* vbi *Doct.* per illum *text. ff. de condit. & demon.* Et demùm si pistor promisit gratis coquere panem alicui, & familiæ, sequuto familiæ augmento, non tenetur coquere panem vltrà modum solitum, proùt firmant *Doct.* in locis præallegatis, *Ias. in l. quominùs num. 138. de flumin. Bart. Cæpoll. de seruit. vrb. præd. cap. 50. nu. 4.* & *Cephalus cons. 273. lib. 2.* & sic priuilegium immunitatis nõ debet extendi in infinitum, sed obseruari secundùm modum, & mensuram, attento concessionis tempore.

26 Tertiò, nam verba concessionis immunitatum, debent intelligi moderatè, & ciuili modo, ità quod non absorbeantur omnes ferè dirictus, *l. in summa, §. fin. ff. de aqu. pluu. arc. & l. si cui, ff. de seruit.* vndè semper in concessione tacitè excipitur immoderatum incommodum, *Isern. in §. si quis de Manso n. 14. in fin. de contr. inuest. & in §. huius autem generis, num. 9. ex quib. caus. feud. amitt.* & ideò in laudo arbitrorum potest peti reductio ad arbitrium boni viri proptèr enormem læsionem, quia non est verisimile, quod compromittens hoc senserit, vt enormitèr læderetur *l. si libertus ità, ff. de oper. libert. arg. l. in aquiliana, ff. de transact. & l fin. §. idem quæsijt, ff. de condict. indeb.* quaproptèr si data est potestas arbitro, qui possit vni auferre, & dare alteri, intelligitur moderatè, & in parua quantitate, & si fuit dictum, quod in parua, & magna quantitate, intelligitur, nisi sit nimis magna, *Paul. de Castr. in l. in summa, §. fin. ff. de aqu. pluu. arc. Bar. in l. societatem, §. arbitrorum, num. 24 ff pro socio.* & *Roman. cons. 90.* Rursùs si procuratori fuit concessa facultas donandi, talis facultas restringitur ad modicum, quia mandans non videtur illius intentionis, qui voluerit, vt possit donare in magna

gna quantitate, *Socc.conſ.112. num.10. lib.1.* Ampliùs, ſi facta eſt conceſsio ſeruitutis, vt poſsim aquam fluentem in meo deriuare ex tuo, intelligitur, vt ex ea non inferatur aliquod detrimẽtum magnum, & ſi eſt dictum, etiam ſi concedenti noceat, debet intelligi, vt non noceat vltrà modum *d.l. in ſumma, §.fin.de aqua pluu. arc.* & reaſſumit *Iacobus Menochius in tract.de retin.poſſ.remed.6. num.106.* Demum etiam Principis conceſsio non debet intelligi cum magna læſione, & incõmodo *l.11.C.de praec.imp.off. l.11. §. ſi quis à Principe,* vbi *gloſ.in verb.impetrauit, ff. ne quid in loco publ. & in l.ſi quis ſepulchrum,*ibi, *Ità tamen vt Iudex proſpiciat, ne magnum patiatur detrimentum,ff.de relig.& ſumpt.fun.* & proſequitur *Bart. Capoll. in tract. de ſeruit. ruſt.praed.cap.4.num.76.* vnde ſequitur, quod conceſsiones immunitatis non debent vltrà modum exerceri, ſed moderatè oportet intelligi.

27 Quartò, ſi conſideratur paucitas negotiorum, quæ exercebantur per homines iſtorum locorum priuilegiatorum tempore conceſſæ immunitatis, non videtur dubium, quod ſi Princeps illo tempore fuiſſet interrogatus, vtiq; dixiſſet, vt non includeretur immunis tàm magnus numerus præſentium negotiorum, ex quibus remanent abſorti omnes ferè dirictus Dohanarum,& ſic in conceſsione intelliguntur venire illa tantùm, quæ veriſimiliter Princeps fuiſſet conceſſurus, *gloſ.in l.tale pactum,§.fin. ff. de pactis,* cuius opinio procedit etiam in Principis conceſsione, *Lud.Roman.conſ.150. Alex.in l.Titius, §.Lucius, ff. de lib. & poſthum.* & *Loffred. conſ.24. num.11.*

28 Quintò,poſtquàm Principi placuit concedere immunitatem, ità vt omnes Dohanæ debeant hanc ſeruitutem immunitatis circà perſonas priuilegiatas, non tamen priuilegiati habent poſſe augere hanc ſeruitutem in tàm magna quantitate vltrà ſolitum, nam is, cui ſeruitus debetur,non poteſt illam duriorem facere, vt pro ſtillicidio flumen patiatur, *text.in l.ſeruitutes, §.ſtillicidium, & l. cuius edif.ff.de seru. ruſt.praed. Iſer. in d. l.Imperialem,num.5. Socc.conſ.141. lib.1.* vnde in domo habente plura ſolaria, dominus partis ſuperioris non poteſt prohibere fumum ſolitum, ſed ſi ignis fieret continuus in parte inferiori, vt quia exerceretur taberna, vel hoſtaria,tunc fumus ſatis prohiberi poteſt in *l.ſicuti, §.ariſto, ff. de ſeruit. vend.* & ideò ſi ſeruitus reſpicit totum fundum ſine determinatione, eius vſus per Iudicem limitari debet *text.in l.certo,§.1.ff.de ſeruit.ruſt. praed.* Quapropter vel eſt attẽdenda ſolita immunitas, vel quãtitas immunitatis limitari debet.

29 Sextò, ſi attenditur effectus iſtarum immunitatum, confiteri oportet, ipſas deueniſſe ad maximam iniquitatem, quandoquidem perſonæ immunes ſolummodò negotia amplectuntur, & omnes dirictus in proprium commodum conuertunt, vnde reuocatur priuilegium, ſi reducitur ad iniquitatem, *l. ex facto. ff. de vul. & pup. & c. dilecti extr. de decimis,* & ſi ordini eſt conceſſum priuilegium decimarum, illud reuocatur, quando incipit enormiter eſſe nociuum, quia tempore conceſsionis erant pauca monaſteria, & poſteà ſint valdè augmentata *text.in cap.ſugeſtum,extra de decimis,* & priuilegium, ſi ex poſt facto incipit enormiter lędere, ſtatim non valet *gloſ. in cap. reſcripta 25.qu.2.* & quando priuilegium tendit ad noxiam eſt limitandum, *Card.Zabarell. in cap.quanto n.2. ext. de cenſib.* quapropter iſta immunitas ſaltem limitari debet.

30 Septimò, videatur abuſus illius immunitatis; quandoquidem verum eſt in facto,perſonas immunes nimium abuti huiuſmodi priuilegio, ex quo ſub proprijs nominibus in fraudem dirictuum extrahũt merces ad perſonas non immunes ſpectantes,quæ fraus vix conuinci poteſt, ſed ſatis coniecturari poteſt, ex magnis extractionibus, nam exceſſus in magna quantitate facit præſumi dolum, *l. omnes, §. Lucius, ff. de his, quæ in fraud.cred.* quapropter ſatis benignè actũ erit,ſi ad limitationem fuerit deuentum, nam omni immunitate carere deberet, quia perditur priuilegium, ſi priuilegiatus priuilegio abutitur, *cap.priuilegium 11.qu.3. & cap. vbi iſta didiciſti 74.diſtinct.*

31 Octauò, quod immunes limitari debent in vſu immunitatis,non eſt ampliùs ambigẽdum, quandoquidem de hoc eſt condita lex generalis in Regno ab illo tempore, quo Regia Camera, & Regium Collaterale Conſilium præuia magna diſcuſsione hoc ſtatuerunt in extractionibus olei, nam ſententia Principis, cauſa cognita interpoſita,facit ius vniuerſale in Regno *text.in l.fin.C.de leg.*quę omnes rationes in extractionibus olei conſideratæ eodem modo militant in extractionibus victualium ex fundicis Regijs, vnde ſequitur, quod vbi eſt eadem ratio, ibi debet eſſe idem ius, nam quæ non differunt ratione, non differunt iuris diſpoſitione, *l.1.§.hoc interdictum,ff.de fonte, & l.à Titio,* vbi *Doct. ff.de verb.oblig.*

32 Nec eſt facienda vis in victualibus, quæ extrà Regnum non aſportantur, ſed Neapolim vehuntur pro eius annona. Nam ex hoc non venit diminuenda Neapoli annona,quãdoquidem mercatores immunes frumenta, & hordea viliori pretio non vendunt propter

co-

eorũ immunitatem, ſed eodem pretio, prout vendunt mercatores exteri, qui omnes diri-ctus ſoluunt, vnde habitatores Neapolis eodem pretio victualia emunt, ſiuè ſoluantur, ſiuè non ſoluantur directus Curiæ, vndè ceſſat omnis ratio reſpectu Annonæ Neapolitanæ, ſed limitatio immunitatis ordinari debet pro intereſſe Regiæ Curiæ, prout ſuperiùs ex iuris diſpoſitione fundatum eſſe credo, poſtquàm veriſſimum eſt in facto, quod mercatores immunes in eorum vtilitatem conuertunt directus, & vendunt eorum victualia non ſolùm eodem pretio, prout alij mercatores exteri, ſed etiam eo pretio, quo cariore poſſunt, prout inquit *text. in l. ſi voluntate, C. de reſcind. vend.*

Ex quibus nulli Ill. Iudicantium dubium fiet, eodem modo eſſe ordinandam reformationem in victualibus, prout in oleis ſancitum eſt, & præſertim reſpectu *bancheriorum*, qui cum aliena pecunia negotiantur.

Iacobus Salutius.

33 Pro immunitate verò Ciuitatis *Raguſæ*, eiuſq; Ciuium ſcripſerunt *Franciſcus Fermudez*, & *Vincentius Siccodus*, quorum Reſponſum hìc imprimẽdum curauimus.

Pro Ill. Communitate Raguſæ, & eius Ciuibus.

34 Concluſiuè, & abſque Allegationum multiloquio, vt tempus expoſtulat, procedendo dico, non poſſe pro parte Magnifici Arrendatoris *Pandolfini* (cum alij agnoſcentes bonam fidem contenti remanſerint) impediri caſſationem fideiuſſionum præſtitarum à Mag. Ciuibus *Raguſeæ* nationis à tempore intentati Iudicij, quod fuit in anno 1568. poſtquàm mandabatur per prouiſiones ad eius inſtantiam expeditas, præſtari fideiuſsiones prædictas ſoluendi directus in caſu, quo eſſet ordinatum per Regiã Cameram, debere ſolui, quod cum hodiè nõ ſit ordinatum, imò contrarium per decretum interpoſitum per eandem Regiam Cameram facta relatione in Collaterali 7. Maij 1580. ſcilicèt, immunitatem dictæ Ciuitatis *Raguſæ*, & eius Ciues debere tractari immunes in dictis Regijs Dobanis à directibus nouæ gabellæ granorum ſex per vnciam iuxtà formam dictorum priuilegiorum, & literarum Suæ Cath. Maieſtatis; Et ſic, vel quod debent cenſeri caſſæ, & nullius roboris, vel caſſari, & annullari ſeruata forma petitionis eorundem Magnificorum Ciuium dictæ Cõmunitatis.

35 Nec prædictis obſtabit prætenſio Partis de extinctione priuilegij dictæ immunitatis à morte Regis *Ferdinandi Primi*, cuius priuilegium in anno 1467. erat conceſſum *ad beneplacitum*, cum clauſula, *& ſi reuocari contigerit, per annum vnum poſt reuocationem*, per ea, quæ in alijs cauſis, & Mediolanenſium, Venetorum, & aliorum fuerunt deciſa, cum ea (omiſſo pro nunc articulo, an fuerit neceſſaria expreſſa reuocatio, vt communitèr magis tenetur, de quo per *Decium in conſ. 108. & Couarr. variar. reſol. cap. 15. lib. 3.* cum infinitis rationibus, & doctrinis, quæ adduci poſſent, maximè in conceſsione facta propter merita, vt in caſu noſtro, vel ſufficiat tacita proptèr auctoritatem rerum iudicatarum, tamen quicquid ſit) in terminis noſtris non procedant, ſtantibus tot confirmationibus, & Regis *Ferdinandi* Catholici in anno 1507. & *Caroli* Inuictiſsimi in annis 1518. & 1534. & Cath. Regis domini noſtri *Philippi* in anno 1561. ante litem motam à prædicto *Pandolfino*, & Arrendamento ipſius, & ſic antè ius ei quæſitum, quæ confirmationes defuerunt in illis cauſis Mediolanenſium, Venetorum, & aliorum, maximè Catholici Regis *Philippi*, talitèr quod illæ cauſæ non poſſunt adduci in exemplum. Imò in priuilegio Mediolanenſium Cæſaris vltimo in anno 1526. producto in illo *proceſſu*, reducuntur omnia ad ius, & iuſtitiam, & mãdantur omnia exequi quoad poſſeſſorium, donec alitèr de iure, & ſeruatis de iure ſeruandis fuerit prouiſum; & ſic conditionalitèr donec fuerit deciſum contrarium, & non præcisè, vt in caſu noſtro, Meritò cum ibi ſit mediante iuſtitia deciſum contrarium, nihil commune habebit cum priuilegio noſtro, nec poterit adduci in exemplum, vt ſuprà, & quod priuilegia facta ad beneplacitum, ſi fuerint confirmata, quod valeant pro tempore dictæ confirmationis, dixit *Io: Anton. de Nigris in cap. Regni*, incip. *Vulgaris famæ proloquium in addit. num. 25. fol. mihi 267.*

Pars videns hoc ita eſſe, dicit confirmationes nobis non opitulari tanquam factas in forma communi, quæ nihil noui conferunt, nec inualidum validant; ſed non obſtare apparebit ex infrà ſcribendis.

36 Et primò, per interemptionem facti, quæ noſtræ confirmationes, ſeù vt meliùs dicam, ratificationes, cum non fiant à maiori, ſed à pari, vel à ſucceſsore ſecundùm *Hoſtienſ. in ſumma de confirm. vtil. vel inutil. nu. 5. in cap. 1. in princ. in verb. confirmatam extra locati*, non ſunt in forma communi, ſed ſpecifica, cum ſint factæ ex certa ſcientia, vt in verbis continetur, à quibus non erit recedendum, ſecundùm *gloſ. fin. in clem. 2. de reſcript. Bal. in cap. ſuper quæſt. 5. Præterea num. 1. de offic. deleg.*

leg.Imol.in l.fin.num.2.ff.à quib.appell.non lic. Abb. in cap. examinata,extra de confirm. vtil. vel inutil. dicens, quod quando in confirmatione adest clausula, *ex certa scientia*, tunc non dicitur in forma cōmuni,& dixerūt *Roman.in conf.227.num.7. Alex.in conf. 16. nu. 29.vol.5.* habetur per *Abb.& Dec. in c.Porrecta n.3.& 4. extra de confirm.vtil. vel inutil.* vbi dicit, quod quatuor modis probatur de certa scientia, & inter alios, quando est expresse dictum, *de certa scientia*, & quando est facta confirmatio cum dicta clausula, actus, qui forsàn esset inualidus,validaretur *arg. l.adoptio non iure facta, ff. de adopt. Dec. in c.1.in 3. not. de confirm. vtil.* vbi inquit, quod confirmatio facta ex certa scientia, multum operatur,quia confirmat, quod nullum est, allegat *cap. 1. cum gl.in verb. auctoritate, & cap. veniens cum glos. in verb. confirmatum extrà de transact.* iterum *in cōs.341. num.3.& conf.614. col. pen. num.10. & conf. 655.num.20.Paris.in conf.3.nu.38.vol.4.* vbi ait, quod confirmatio facta cum dicta clausula, de qua habetur in *c.pastoralis, §. praetereà de offic.deleg.* confirmat, quod inualidum est, & nullum, & tribuit ius de nouo, ac robur, & originem, & eum in esse producit, quatenùs nulla per prius fuisset dispositio, vt tradit *Bal.in l.leges col.fin. C.de legib. Bar.in l.priuilegia col.1.C.de Sacrosanct.Eccl.* vbi inquit; quod quando confirmantur priuilegia inualida ex certa scientia Principis,tunc sine dubio valent, per *d. l.adoptio, Crot.in repet. l.omnes populi,nu.117.ff.de iust.& iur.* Quod enim factum est certa scientia Principis, in dubium reuocari non potest, *Bar. in l. conficiuntur, §. Codicilli, ff. de Iur. Codicillor. Oldrad. in conf. 157. num. 12. Factum tale est, Dec.in d.conf.441.col.1.in fin.& conf.269. nu. 11.& 655.num.19.Aymon.in conf.182. n.13.* Item factum ex certa scientia Principis, habet vim clausulae de plenitudine potestatis, *Bal.in l.eos,C.de appell. Abb.in cap.ad hac per gloss.ibi de rescript. Ruin.in conf.104. vol.3.* & vbi Princeps scribit de plenitudine potestatis, nihil opponi potest, quod annullet gratiam, *Bal.in prohem.decretor.col.4.*

37 Et cum dictae confirmationes sint factae cum dicta clausula ex certa scientia,dubitandum non est, quin conualidauerint primam concessionem, & eò magis hoc admittēdum venit in casu nostro, vbi vltrà dictam clausulam,adsunt etiam aliae,vt dicetur infra: Clausula enim, ex certa scientia, posita in confirmationibus, est tantae potentiae, quod gratiam allàs personalem, realem efficit, *text.est cum glos. in verb. probatum circa finem in cap. cum venisset de instit.* per *Isern.in tit.de eo, qui fin.fec. Agna.col.1.vers.sed illud,* & si gratia per confirmationem efficitur realis, sequitur vt perpetua dici debeat, & successorem obligare, *Alciat.in conf.24. num 2.* post *Soccin. in conf.34.vol.3.* etiam *Bald.in conf.159.vol.3.* Item, clausula illa est tantae potentiae, quod operetur, vt cōcessio non extinguatur morte, *Imol.in cap.penult.de confirm.vtil.vel inutil.* per *Afflict.in decis.128. num.7. Grammat. in conf.99.num.19.& seq.& conf.100. 1.& 2. col.* Confirmatum enim ex certa scientia, licet non extendatur, robur tamen capit,& augetur, vt per *Ruin.in conf.175.num.20.vol.1.* latissimè de hac clausula scripsit *Anton.Gab. Roman.in libr.comm. opin. in tractat. de clauf. 1.per totum,* vbi dicit, quod clausula praedicta non requirit causae cognitionem, neque citationem partis, quando tractaretur de eius praeiudicio: Quantò magis in casu nostro sufficit,vbi non de praeiudicio tertij tractatur, sed solius confirmantis, qui poterat saltem cogitare in genere de nostris priuilegijs, vt per *Alex. in conf.111. num.13. vol.6. arg. l.qui iure militari, ff.de mil. testam.* & ex his euitatur, tàm dispositio *text. in cap.1. de Constit. in 6.* quàm alia, quod dicta clausula non operetur in his, quae sunt facti,quae in contrarium possent allegari, vt procedant, quando ageretur de praeiudicio tertij,& quādo non potuisset cogitari, saltem in genere, vel quod loquantur nō de confirmationibus factis cum dicta clausula,ex certa scientia, ne arguamus de mendacio Principem, qui dixit, habuisse scientiam, maximè cum tempore confirmationis praedictae non tractetur de praeiudicio istius Pādolfini se opponētis nūc per supradicta.

38 Secundo, vltrà dicta verba ex certa scientia in omnibus confirmationibus, & praesertim in confirmatione Cath.Maiestatis Regis *Philippi* dicto tempore, vt supra, habemus alia, ibi; *Regiaq; auctoritate nostra deliberatè, & consultò, & ex gratia speciali,maturaq; Sacri nostri Supremi Consilij accedente deliberatione omnia,&c. cum alijs, quorum tenores, licet praesentibus non inserantur; haberi tamen volumus pro expressis,& specificè annotatis,ac si de verbo ad verbū insererētur cum omnibus suis clausulis, punctis, & articulis iuxtà ipsorum seriem, & tenorem, pleniores prout, & quemadmodum eidem Reipub. Ciuibusq; & illius particularibus personis concessa fuerint, atq; his hactenùs vsi sunt,& in praesentiarum vtuntur, & in eorum possessione existunt,* quae verba operantur visionem omnium priuilegiorum, ac si nominatim, omnia essent expressa *l.omnes,* vbi not. *Ang.* & alij *C.de praescript.30.vel 40.ann.n.2.* & dicit *Frecc.in 15. q. n. 2. lib.2.* per *Bald.in cap. cum dilectio col. fin.extrà de rescript.* Plura ad hoc allegat *Anton.*

*ton.Gabr.Roman.in tractat.de clauf.in concl.*5. *num.*1. clausula enim ista, *pro expressis*, comprehendit omnes casus, & tollit omnem suspicionem fraudis, subreptionis, obreptionis, & deceptionis, ne aliàs cogantur Reges toto tempore eorum vitæ vacare in legendis, & videndis priuilegijs tantorum subditorum, vt per *Aymon.in conf.*126. *num.*7. *vol.* 1. qui loquitur in duriori casu, quando petitur per confirmationem auferri priuilegium tertij, fortiùs, vt dixi, si tractatur solummodò de præiudicio confirmantis, volentis omnia haberi pro insertis, & specificè declaratis, ac si de verbo ad verbum, vt ibi; Meritò non erit dubitandum de voluntate, nec de potestate, ne incidamus in crimen sacrilegij iuxtà *glos.in l.*2.*C.de crim.sacril.cum simil.*

39 Tertiò, adsunt etiam confirmationes geminatæ, & multiplicatæ ex interuallo factæ, & merita narrata in singulis confirmationibus, ex quibus apparet, quod confirmantes fuerunt plenè informati de causa concedendi: Geminatio enim, & repetitio successoris cum vsu præcedentis concessionis, tollit vitium subreptionis; nam si primus fuisset deceptus, secundus videns exemptionem seruari in eius præiudicium non confirmasset, & minùs tertius, & quartus taliter, quod ex hoc præsumitur de certa scientia, & enixa voluntate confirmantium, vt nihil opponi posset contrà eas, arg. *l. Balista, ff. ad Trebell.* ità in specie dicit *Bald. in conf. scysmatis*, quod habetur *in rubrica si quis aliqu. testar. probib.col.*11.*vers.Porrò, quia verò consonant omnia*, per *text.in* §.*& hoc verò iubemus*, vbi etiam *glos.in Auth.vt nulli iudicum*, & not.in *l.nec damnosa,C.de precib.Imperator.offer.* vbi *Bal.in vers. sed contrà primum dictum*, & per *Decium in conf.*583.*num.*8.*in fin.& *504. *n.*9. *& in conf.*137. *nu.*1. *circa fin. in vers. accedit, quod talis, Aymon.conf.*54. *col.*2. *Paris. conf.*3. *n.*91.*vol.*4. *cum vulgaribus.*

40 Quartò, in priuilegio Catholici Regis nostri *Philippi* adsunt illa verba, *atq; his hactenùs vsi sunt, & in præsentiarum vtuntur, & in eorum possessione existunt*, quæ sunt conditionalia specifica, & non in forma communi, talitèr quod verificata possessione, vt in casu nostro confirmatio non poterit dici in forma communi, sed speciali, ità *Rip. in conf.*6. *de rescript.lib.*2. Nihil enim hic differt confirmatio in forma communi a confirmatione in forma specifica, nisi quia verificat illum actum possessionis, cum ex illa clausula, *quatenùs in possessione*, videtur gratia limitata à possessione, vt *Abb.* considerat in *cap.*2. *de tregu.& pac.* per *Felyn. in cap. si super literis col.*9.*num.*11.*in* 4.*regula, limit.*1. *vers.vnde dicit, Abb. de rescript.* latè *Loffred. in conf.*8. *num.*54. *cum seq.* Imò quod per talem signaturam, *quatenùs in possessione sunt*, non approbatur tota gratia, sed limitatur, & approbatur in parte: Ergò sequitur, quod quando quis confirmat gratiam in parte, videtur habere notitiam specificam totius arg. *l. tribunus*, §.*fin. ff.de mil. testam.* per *Bald. in cap.*1. *per quos fiat inuest.* vt sicut, quando detrahitur aliquid à contractu, dicitur nouus contractus, arg. *l.iurisgentium*, §. *adeò, ff.de pact.* & feudum dicitur nouum ratione nouæ qualitatis appositæ, secundùm *Bal.in cap.*1.*an Agnat.* Ità cum sit facta confirmatio in parte per eundem Cathol. Regem in anno 1561. videtur habere notitiam omnium per prædicta.

41 Quintò, ex alio, vltrà dicta verba in confirmatione Cath. Regis *Philippi* supranotata, adsunt alia, ibi: *Stabilia, realia, atq; firma, nullum in iudicijs, aut extra sentient impugnationis obiectum, defectus incommodum, aut noxæ cuiuslibet alterius detrimentum, sed in suo semper robore, & firmitate persistant, & vt præmissa, quem volumus, sortiantur effectum. Serenissimo propterea, &c.* Meritò si voluit illa esse stabilia, & firma, & perpetuò obseruanda, non poterunt dici extincta, cum super non ente nullæ possunt esse qualitates, arg. *l.eius, qui in Prouincia, ff. si cert.petat.* & sortirentur diuersum effectum eius intentionis, quod esse non debet arg. *l.non omnis, ff. si cert. petat.* Mentio enim hæredis inducit perpetuitatem per ea, quæ not. *Bald. in l.*2. *post num.*4. *vers. sed quid si iste filius, C. de iur.dot.* Ex stylo enim Regiæ Cancellariæ in priuilegijs non perpetuis nunquàm consueuit fieri mentio hæredis, & in perpetuis sempèr, qui stylus habet vim legis secundùm *Card.in clem.sæpè, & in* §.*& quia de verb.signif.l.*4.*in fin. ff. de supellect. legat.* & si benè ista verba ponuntur in exequutiuis, declarabunt mentem confirmantis, iuxtà not. per *Bar.in l.eam, quam col.*8.*num.*36. *in fin. C. de fideicomm.* sequitur *Curt.iun.conf.*3. & *Natta in conf.*3.*n.*5.*vol.*1.*cum simil.*

42 Sextò, non solùm habemus confirmationes prædictas, quæ nobis sufficerent per iam dicta, sed habemus confirmationem magis specificam per Regem Catholicum sub data Neap.29.Maij anni 1507. vbi inserta forma priuilegij Regis *Ferdinandi Primi* dicit: *Placet Regiæ Maiestati iuxtà formam dicti priuilegij, prout hactenùs in possessione fuerunt, & in præsentiarum existunt*; Meritò cum non possit dubitari de possessione probata etiam per Officiales dictarum Dohanarum, & earum libros; non erit dubitandum seruata forma dicti priuilegij respectu locorum in eo contentorum, & pro quantitate nouæ gabellæ

bellæ granorum sex, vt in priuilegio Regis *Ferdinandi Primi*, quod illa confirmatio non fuerit in forma specifica, & quod prosit nobis in futurum, absque eo, quod possit reuocari, cum sit facta non sub nomine proprio, sed sub nomine dignitatis, ibi: *Placet Regiæ Maiestati*, & quando ità est, priuilegium efficitur irreuocabile ex allegato *text.* partis in *cap. si gratiosè de rescript. in 6.* Cui enim dubium esset, quod si per Regem *Ferdinandum Primum* esset facta concessio sub nomine dignitatis, quod illa non fuisset irreuocabilis, eodem modo si est facta dicta confirmatio sub forma specifica, & sub nomine dignitatis, erit censenda irreuocabilis, postquàm nulla fit mentio de beneplacito in responsione: Voluit enim ibi Rex *Ferdinandus* Catholicus, vt id quod erat ad beneplacitum, & reuocabile, quod fieret ad non beneplacitum, & irreuocabile per appositionẽ nominis dignitatis, & non proprij; Nec in hoc erit considerationis narratio priuilegij Regis *Ferdinandi Primi*, quia illud procederet in dubio, vt restringeretur responsio ad petita, & narrata arg. *l. si defensor*, §. *qui interrogatus*, *ff. de interrog. action.* non quando responsio, seù concessio esset clara, quia tunc attenderetur concessio, & non petitio, seù narratio, ità dicit *text. in cap. inter dilectos*, *vers. cæterum ibiq; vis ex forma petitionis, extrà de fid. instrumen.* vbi *Doct.* & præsertim *Felyn. num. 8. circa fin. in vers. in tex. habetur per Abb. in cap. 2. circa med. extr. de tregu. & pac.* per *Ias. in cons. 65. in princ. & in fin. vers. per ista vol. 3.* Alios refert *D. Liparul. in cap. 1. in tit. qui succ. teneant. in verb. si fine, & in verb. quia taxauit fol. mihi* 19. Nec obstant similitèr illa verba, *iuxtà formam dicti priuilegij*, quia intelliguntur præterquàm in hoc, in quo est clarè dispositum, vt dicitur de clausula, *saluis Iuribus*, per *Andr. in tit. qui success. teneãt. col. 4. vers. multò magis*, & possent etiam intelligi respectu locorum, & quãtitatis, non autem respectu dignitatis, vt sup.

43 Septimò, vltrà confirmationes prædictas, habemus etiam confirmationem Cæsaris inuictissimi, tàm in anno 1518. cum inserta forma dicti priuilegij Catholici Regis, ibi: *Priuilegium per prædictum Catholicum Dominum Regem emanatum. Datum in Castello Nouo Neap. die 29. mensis May.* 1507. & sic in forma specifica, & aliorum cum clausula, *habentes pro expressis, ac si de verbo ad verbum, & suæ Regiæ potestatis plenitudine*, ibi: *Quorum omnium, &c.* quàm in anno 1534. ibi: *à Sua Maestà plaze, che todos los priuilegios, &c.* talitèr, quia non poterunt dici confirmationes in forma communi, sed specifica, per supradicta.

44 Octauò ex alio non solum habemus confirmationes prædictas, quæ nobis sufficerent per iam dicta, sed habemus nouam concessionem dicti Inuictissimi *Caroli Quinti* in anno 1518. vbi non adest clausula, *ad beneplacitum*, sed simplicitèr cum verbis enixis, geminatis, & prægnantibus, ex quibus mãdat gratiam illam esse perpetuò valituram futuris temporibus, ibi: *Tenore igitur præsentis nostri priuilegij cunctis futuris temporibus firmitèr valituri ex certa nostra scientia, deliberatè, & consultò priuilegium per prædictum Catholicum Dominum Regem &c. Nec non omnia alia, & singula priuilegia, capitula, prouisiones, regias literas, iurisdictiones, & consuetudines, bonos vsus, scriptos, & non scriptos, seù scriptas, & non scriptas per quoscũq; Serenissimos Reges Siciliæ citra Pharum prædecessores nostros, &c. concessos, & concessa, tàm confirmatos, & confirmata, quàm per longum vsum in vim priuilegij transactos, & trãsacta laudamus, approbamus, ratificamus, & confirmamus, & quatenùs opus est, de nouo cõcedimus, nostræq; laudationis, & noua concessionis &c. & si, & proùt meliùs, & pleniùs hactenùs vsi sunt, & in eadem possessione, & obseruantia nunc sunt; Quorum omnium tenores, & continentiæ etiam si oporteret hic inseri, & exprimi, pro insertis, & inclusis, & expressis ex nostræ regiæ potestatis plenitudine haberi volumus, ac si de verbo ad verbum præsenti essent inserta, & latissimè expressata, volentes &c. quod huiusmodi nostra confirmatio, & quatenùs opus est, noua concessio sit nunc, & de cætero firma, & in suo robore perpetuò valitura*; Meritò non erit tractandum, sicut tractari solet, de simplici confirmatione, sed de noua concessione, per ea, quæ not. *Isern. in cap. 1. col. 2. num. 3. de Vasall. decrep. ætat.* vbi quod in dubio non sit recedendum à verbis, tantò magis si constat de mente per geminata, & enixa verba, vt in casu nostro, per ea, quæ ipse notat in primo casu, & quod per dicta verba sit noua concessio dixit *D. de Anna in repet. cap. primi de Vasall. decrep. ætat. num. 189. & seq. fol. mihi 97.* & sic vndecumq; Pars excluditur per supradicta.

45 Nonò, & vltimò, ad tollendam omnem difficultatem, fuerunt productæ literæ Suæ Catholicæ Maiestatis impetratæ in anno 1579. in quibus inter alia fuit supplicatum, Communitatem ipsam Ragusæ debere gaudere alijs concessionibus, & confirmationibus, & præsertìm confirmatione facta per eandem Catholicam Maiestatem, declarando suum intentum fuisse in sua regali confirmatione quod *Ragusei* gauderent dictis immunitatibus, licet particularitèr in d. confirmatione non fuerint specificatæ, maximè cum

fuerint

fuerint in possessione tempore dictæ confirmationis, & quod tunc seruiebant, prout hodiè seruiunt cum responsione, ibi: *Y porque con la volontad, que tenemos, &c.* & ibi: *Os engargamos, y mandamos, que à la dicha Republica sean obseruados todos los priuilegios, que hasta à qui le fueron concedidos, delos quales estouieron en possession no embargante, que la concession haya sido à beneplacido, y que en la confirmation dellos no haya sido hecha mention de las dichas immunitates estando en possession dellos*, de qua cum sit plenissimè doctum, etiam per Officiales Partismet, non erit dubitandum: Princeps enim potest declarare, & dicere, quod hæc fuerat sua intentio, cum ille, qui declarat, nihil de nouo dec arg. *l.hæredes palam,§.1.ff.de testam.* vbi *Paul. de Castr.num.4.vers.multoties,* notabiliter tenet, quod si Papa facit aliquas declarationes circà gratias per eum factas, quod tales declarationes præiudicant illis, quibus erant ius quæsitum, quasi quod hoc, quod nunc declaratur, si fuisset à principio dictum, fuisset alteri ius quæsitum, sequitur *Ias. in cons. 128.num.6. vers. Item adest declaratio vol.4.* & in declaratione eiusdemmet Principis cõsuluit per multa *Alex.in cons.11. nu.18. vers. & sic arguendo vol.7.* & hoc maximè, quando cum Consiliarijs faciet, vt per *Isern.in cap.1. §.sed nec est alia iustior in prima addit. in tit. quæ sit prima caus. benef. amitt.* etiam si tractaretur de beneficio affirmantis, & præiudicio tertij; Quantò magis, vbi tractatur solummodò de damno confirmantis, vt in casu nostro, postquam in anno 1561. nullum erat ius quæsitum prædicto *Pandolfino*, & alijs, qui arrendauerunt ab anno 1565. hinc meritò cum omnia prædicta adsint, quorum vnumquodq; de per se sufficeret: spero prouidendum esse, cassari debere fideiussiones præstitas, iuxtà petitionem nostram, seruata forma decreti vltimo loco interpositi, facta relatione in Collaterali circa obseruantiam dictæ immunitatis, vigore, & priuilegiorum, & literarum Suæ Catholicæ Maiestatis, vt in eo.

Et hæc currenti calamo, cætera suppleat religio Dominorum Iudicantium pro iustitia dictæ Communitatis, cum re vera coniungendo has duas scripturas, scilicèt, confirmationem Suæ Cath. Maiestatis in anno 1561. antè ius quæsitum, & declarationem suæ volũtatis in anno 1579. respectu omniũ, quæ opponi poterant contra illam confirmationem, si alia deessent, hoc vltimũ sufficeret; Quantò magis supradictis etiam cõcurrentibus, per iam dicta, & hæc sufficiant, isto tempore maximè. *Franciscus Fermudez. Vincentius Siccodus.*

46 Sciendum verò est, quod sub die 31.Maij 1559. referente *Spect.Regente Salernitano* tunc *R. C.Præs.* fuit prouisum, quoad solutionem granorum sex per vnciam, priuilegium Raguseorum esse extinctum, quò verò ad alios Regios dirictus soluere debere, sicut soluunt Veneti, vt in *Arrest.204. & 210.* apud *Reg.de Marin.*

47 Pro immunitate deniq; *Mediolanensium* sequentes reperimus *Allegationes* inter alias nostras manuscriptas.

IVRA
Pro Natione Mediolanensium CONTRA Regium Fiscum.

48 CVM à Fisci patrono his proximis diebus audiuerim, nationem Mediolanensium obtinere non posse, quod iterùm reponatur in possessionẽ, à qua de facto spoliata extitit, stãte decr. prolato in ann. 1574. p quod fuit datus terminus in causa, & quod interim abstineret natio à Cõsulis creatione, ac Iurisdictionis exercitio, ex quo iudicatum est, & si ope reclamationis hoc reuocari petebat, tempora non largiebantur; aut in petitorio, & adhuc processus non compilatus, proùt in scriptis hoc idem sæpiùs allegauit: huic difficultati breuibus occurrere volui, cũ satis abundè in causa principali tactum sit.

49 Duo sunt, quæ me mouent, ob quæ omnininò Mediolanensium natio obtinere debet: Nam verum est in facto, cum de anno 1567. ex abrupto Regia Camera priuilegia Mediolanensibus concessa extincta declarasset, post cuius decreti interpositionem, cum eius possessionem, quoad iurisdictionis exercitium continuasset natio; In anno 1574. duo fuerũt porrecta memorialia; Alterum per Ciuitatem Aquilæ, alterum verò per quendam particularem, in quibus continebatur, quod stãte declaratione illi facta per Regiam Cameram priuilegia extincta, pro exequutione ipsius à cognitione quoque causarum abstinere debuisset, & præsentata copia decreti prędicti, processum fuit ad decreti prędict. interpositionem, ipsam possessione priuando, dando terminum in causa principali; Nec alia iusta ratio assignari poterit pro tuitione decreti prædicti, nisi decretum anni 1567. quod & memorialia, & decreti producti copia hoc patefaciunt, iudicium vtiq; inceptum petitorium respiciebat, quo intentato, & huc usquè non deciso, in sua possessione, in qua reperiebatur, natio conseruanda erat, freta, & priuilegio,

legio, & longa eius poſſeſsione, iuxtà *cap. cum personæ, de priuileg. in 6.* ſed præcedens decretum in ea cauſa fuit, vt de facto eius poſſeſsione priuaretur.

50 Cumq; ad præſens per Reg.Coll.Conſ.declaratum ſit, decretum illud anni 1567. caput iuriſdictionis non comprehendere, ſed in caſu Immunitatum tantum procedere, cur dubium, quod decretum anni 1574. tanquã ex falſa cauſa prolatum, ipſo iure nullum cenſeri debet *l.1.§.hæc verba, ff.ne vis fiat ei, l.cum verò §.ſubuentum, ff.de fideicommiſſ. liber.* & licèt ſententia prolata ex falſa cauſa, vt annullari poſsit, multa requirantur, vt per *Bar.* latè in *l.ſi is ad quem, ff.de acquirend. hæredit.* at in decreto, vt eſt caſus meus, cum falſa cauſa allegetur reſpectu agentis, hoc eſt fiſci, qui alitèr in poſſeſſorio obtinere non poterat, decretum illud ipſo iure redditur nullum, *l. ſeiæ, ff. de tutor. & curator. dat. ab his, Bar.in l.iuſtè, ff. de acquir. poſſ. Romanus qu.454. Alex. conſ.39. vol.6. num.20.* & nouiſsimè *Ant. Gabriel in ſuis commun. opinion. concluſ.10.de ſentent.& re iudic.* etiam ſi cauſa in decreto non ſit expreſſa, vt ibi per eum, & *Anna allegat.55.num.12.* & ratio differentiæ ea eſt, cum decreta interloquutoria nunquàm tranſeant in rem iudicatam, & ab eodem Iudice reuocanda veniant, *l. quod iuſſit, ff.de re iud.* ſententia verò prolata, Iudex ſtatim functus eſt officio ſuo, nec locus reuocationi eſt, *l.Iudex, poſteà quam, de re iud.* latè *Panorm.in cap.1.vbi cæteri Canon.extr.de ſent.& re iud.* & Ciuiliſtæ in *d.l.iuſtè,* vbi præ cæteris *Alex.* ſi igitur nullum eſt, reuocari debet.

51 Prætereà, dùm ratione illius decreti hæc omnia geſta fuere, ſicq; cauſæ non veræ, ſed falſæ, cognita hodiè iuſtitia, ac veritate cauſæ prædictæ, omnia reducuntur ad priſtinum *34.quæſt.1.& 2. l.in commodato, § fin. ff.commodat.* argumento *text.l.1.& 2.de condition. ſine cauſa,* prout perbellè *Andr. in cap. 1. quo tempore miles n.5.* nam ibi cum Vaſallus poſt annum, & diem inueſtituram nõ petijſſet ob mortem Domini ſui, & feudo eſset priuatus, reuerſo patrono, cum falſa cauſa priuationis detecta ſit, feudum cum ſuis acceſsionibus reſtitutum aſserit, fretus legibus, & rationibus prædictis; hinc ſententia declarata nulla, omnia corpora exequuta reſtituuntur, *c. accedens, & §. vt lite non conteſtat. Anna alleg. 93.* hæc eſt vera actio propoſita in memoriali *fol.558.* & ſicut de facto poſseſſione deiecta fuit ob falſam cauſam; ità de facto reponi debebit, iuxtà *gloſ.in l.minor. ff. de euiction.& Soccin.qu.266.num.58.* & in hoc reclamatione non indiget natio, cum reducatur cauſa ad non cauſam, & ad cauſam à qua incipere non potuit.

52 In cauſa verò principali, dùm prætendit Regius Fiſcus ex duabus, ni fallor, rationibus, priuilegia Mediolanenſibus conceſſa eis non opitulari, ſed eſse extincta ex maxima generali, quod priuilegiorum tenor ſit attendendus, *cap. porrò, de priuilegijs,* qui ſi in omnibus priuilegijs hactenùs Mediolanenſibus conceſsis inſpiciatur, videtur prima facie Fiſcum optimam fouere rationem, ex infraſcriptis.

53 Et prima maxima eſt, ſub qua intentio fiſci præcipuè fundatur, nam ſi inſpiciatur primum priuilegium eis à Rege *Ferdinando* conceſsum, illud fuit ad beneplacitum, vt liquet *fol.7.& 8.àt.* & conſequentèr morte Regis concedentis expirauit *cap. ſi gratiosè, de reſcript.in 6.* cum ſit contemplata perſona concedentis, & non dignitas per illa verba, quæ in priuilegio exprimuntur (*ad beneplacitum noſtrum*) ex notatis per *Gemin. ibi nu. 12.* ad hoc etiam conferunt, quæ ſcripſit *Capyc.deciſ.136.*

54 Altera, & ſecunda maxima, quæ ius fiſci tueri videtur, illa eſt, ſiquidem, ſi Mediolanenſes alijs priuilegijs nituntur, in illis adeſt hæc clauſula, (*iuxta illarum ſeriem, & tenorem*) *fol.25.àt.* ex qua clauſula colligitur, vt hæc priuilegia ſecundo loco conceſsa videãtur eſse limitata ſecundùm primum, *l.ſi teſtament. C.de teſtam. Dec.conſ.194.num.1.* & ſic ad beneplacitum, & proptereà morte Regis extincta, eò magis cum ſit renouatio, ſeù cõfirmatio in forma communi antiquorum priuilegiorum, quæ ius nouum minimè tribuit, & inducit, ſed vetus, ſi quod eſt, conſeruat *cap. cum dilecta de confirmat. vtil. vel inutil. cap.ex parte, & in cap. quia intentionis noſtræ, de priuilegijs.*

55 Hæc ſunt, quæ in ſubſtantia Fiſcus in ſui fauorem adducere poteſt, quibus non obſtantibus, prout inferiùs ſigillatim reſpondetur, dicimus Mediolanenſes optimam fouere cauſam, & adhùc priuilegia durare, minimèq; eſse extincta, & in eorum fauorem per Regium Coll.Conſ. & Reg. Cam. eſse omninò pronunciandum, & quia tota vis, omniſq; difficultas conſiſtit in reſponſionibus ad ea, quæ per Fiſcum obijciuntur, ex quibus veritas, & iuſtitia Mediolanenſium apparebit; ideò particulariter omnibus motiuis in contrarium adductis reſpondetur.

56 Quoad primam maximam, dum dicitur, eſse extinctum primum priuilegium, ex quo fuit conceſsum ad beneplacitum, dico, plures, & veriſsimas tradi per ſcribentes limitationes ad illam regulam, in quibus nõ procedit, quarum prima eſt, nam cum tale priuilegium ſit Mediolanenſibus conceſsum

propter eorum benemerita, & seruitia, ex quo sempèr fideles, & deuoti Suæ Cattholicæ Maiestati extiterunt, vt narratur in priuilegio *fol.* . & tali assertioni statur contrà Principem, & plenè creditur magis, quàm vni Notario, vel Præsidi, proùt magistralitèr docuit *Isern. in cap.1. paulò post num.15. vers.secùs, vbi Princeps.in titul.qui success.teneāt. Dec.cons.445.num.16. & 17.* de iure sequitur, vt etiam si tale priuilegium fuerit concessum ad beneplacitum, per mortem Regis concedentis non reuocetur; *Andr. in Constitut. Regni,ea, quæ ad decus*, proùt sic illum intelligit, & interpretatur *Capyc. decis. 116. Gulielm.de Bened.in cap. Raynutius, in verbo si absq; liberis moriretur, sub tit. de fideicomm substitut. num.43.* quod eam habet rationem, nam quando conceditur priuilegium propter benemerita, videtur concedi facto habente commensurationem cum pecunia, & transit in vim contractus, & ideò reuocari non potest, *Bal.in l.quis patris num. 14. C. vnde liberi, Dec.cons.285.col.3. in fin. & cons.291.num.7.Gulielm.de Bened.loco superiùs citato*, quia beneplacitum in contractibus non reuocatur morte, *text.est in l.1.in princ.* iuncta *glos. in l. quæsitum, §.1. de officio Præsidis, Bart. in l. centesimis, §.fin. de verb. obligat.*

57 Altera, & secunda limitatio, quæ traditur ad illam maximam, nam hoc priuilegium primum non fuit concessum ad beneplacitum simpliciter, sed sub hac conditione, quod si contigerit reuocari beneplacitum, duret priuilegium per annum, ibi, (*& prius ipsius beneplaciti, si fieri contigerit reuocationem, per annum vnum facimus, & concedimus*) *fol.* . quò casu tale beneplacitum per mortem non expirat, sed requiritur expressa reuocatio, *cap.si delegatus de off.delegat. in 6.* & est communis opinio, proùt sic consulendo refert *Dec.cons.108.per totum, & in specie num.3.* & etiam conferunt, quæ scripsit *Soccin. in cons.77. per totum*, & in specie *num.2. vol.3.* quod eam habet rationem, nam quando ponitur clausula, quæ sonat in actum positiuum nouæ voluntatis, sicuti illa, *si reuocare contigerit*, beneplacitum morte non expirat, quia mors non includit positionem nouæ voluntatis, in quo casu erat limitata extensio actus, ità voluerunt *Paul.de Leazar, & Gemin. in d. c.si delegat.de off.delegat. in 6.* quos refert, & sequitur *Soccin.* qui, obsecro, videatur in prællegato *cons.77. nu.2. vol.3. Bar.in l.more maiorum, ff.de iurisd.omn.Iudic. Innoc. in c. licet vndiq; de offic. deleg. Angelus in l.& quia de iurisd.omn.iud. Alex.in l.centesimis.§ fin.de verbor.obligation.Gozadin.q.22. Federic.de senis qu.257.*

58 Tertiò limitatur regula prædicta pro fisco adducta, nam cum in priuilegio Mediolanensibus concesso duo videantur data, immunitas scilicèt, & ordinaria iurisdictio creandi Consules, & ministrandi iustitiam in illis, qui sunt de natione Mediolanensium, talis ordinaria iurisdictio ad beneplacitum concessa non expirat morte concedentis, proùt ità tenet *Bald. in l.meminisse de offic. Proconsul.* quem refert, & sequitur *Ant. Gabr. in libro commun.opin.sub tit.de præbendis conclus.1. n. 34.* quod eam habet rationem, quamuis ipse non explicat, siquidem quando à Principe creatur Officialis cum ordinaria iurisdictione ad beneplacitum, perpetuus reputatur, & morte concedentis tale priuilegium non expirat ad *textum l.Iurisperitos*, vbi hoc notant *Bar.* & cæteri *Doct. ff. de excusat. tutor. Dec.cons.203.num.5. Capyc. decis.116. in fin. Glos. Paris.in tit.2. de cens.fol.57.* paulò antè *num.22.vers.hinc decidit Bar.Gulielm.de Bened.in cap.Raynutius, in verb. duas habens filias num.37. & sequent.* Ex quibus omnibus sic discussis eneruata videtur intentio Fisci in eius prima maxima, dùm præsupponere videbatur priuilegium primum Mediolanensibus concessum, ex quo erat ad beneplacitum, fuisse extinctum, cum ex limitationibus superiùs adductis ad hanc regulam, luce meridiana clariùs appareat de iustitia nationis Mediolanensium.

59 Quoad secundam maximam, qua se tuetur Fiscus, vt non possint Mediolanenses aliquid prætendere ex alijs priuilegijs, cum fuerint concessa sub illa clausula (*iuxta seriem, & tenorem aliorum*) & concessio fuerit facta in forma communi, & non in forma speciali; Respondeo pluribus modis; & primò satis esset dicere, primum priuilegium adhuc durare, & non esse extinctum, vt superiùs de iure fundatum arbitror, attamen, & si primum priuilegium esset extinctum, quod omninò negandum est, ex cæteris alijs priuilegijs Mediolanensibus concessis omninò obtinere deberēt, nec obstant Fisci rationes, in hoc priuilegio adesse clausulam (*iuxta illorum seriem, & tenorem*) siquidem illa verba non stant conditionalitèr, sed causalitèr, & non respiciunt qualitatem priuilegij, sed substantiam, & erit sensus, vt Rex de nouo confirmet priuilegia Mediolanensibus, *iuxta seriem aliorum*, idest secundùm quod erant alia in substantia illis concessa circa immunitates, & iurisdictionem, & non secùdùm qualitatem, vt intelligantur hæc concessa ad beneplacitum, sicuti alia ad hoc, vt priuilegia valeant, potiùs, quàm pereāt, *text.* est optimus in *cap. Abbate Sancti Siluani in vers.contra, quod autem, de verborum, & rerū* signi-

significat. Dec.cons.165.post num.4.vers.sed ad hoc breuitèr respondetur; & hoc sibi locum vendicat in omnibus illis, quæ fiunt omninò aliquid disponendi causa, prout in casu, de quo in præsenti agitur, vt declarat *Bar.in extrauag. ad reprimendũ in verbo, prout, & in l. eum, qui §. Iulianus, ff.de constit.pecun.* pulchrè *Felin.in 2.c.col.4. vers. scias etiam de rescript.* & hoc tantò magis, quando confirmatio fit ex certa scientia confirmantis, ad quem spectat disponere, vt in *quæst. præsenti* tunc illa verba non starent conditionalitèr, sed causalitèr *cap.penult.* vbi hoc notant *Panorm. Ant. de Butrio*, & cæteri *Canonist. de confirmat. vtil.vel inutil.* Nec est verum assumptum Fisci, salua eius pace, hic fuisse factam confirmationem in forma communi; nam cum omnia Capitula specialitèr fuerunt enarrata Principi, & enarratus totus tenor, vt liquet in *priuilegio fol.* . & sequitur confirmatio, illa non dicitur in forma communi, sed in forma speciali, prout in omnibus hucusquè dictis satis notabilitèr explicat *glos. Paris.* quę obsecro pro decisione præsentis causæ videatur *in tit.de mater. feud. cap.5. nu.67. vsq; ad num.72.* quæ mirabilitèr suo more loquitur, & ex his patet etiam debilitatum argumentum Fisci in secunda maxima pro se adducta.

60 Non omittam dicere, in istis priuilegijs adesse clausulas, quæ maximos effectus operantur, & primò adest clausula *quatenùs opus est, de nouo concedimus*, per quam videtur esse facta noua concessio, & nouum priuilegium tributum, ex his, quæ notat *Andr. in cap.1.nu.2.de vas. decrep.ætat.* & per eam videtur tributum ius ei, qui non habet, & operatur, quod quando ius tueretur, vel euacuaretur, aut aliquo modo tolleretur, ex ista clausula videtur reformatum, vt benè hæc notat *Capyc.* qui multa ad lucit, quæ breuitati studendo omitto, in *sua inuestitur feud. in verbo feud.clausulæ, vers. confirmamus, & de nouo concedimus, & in vers. æquè principalitèr, fol.mihi 98.& 99.*

Adsunt etiam clausulæ, *ex certa scientia, & motu proprio*, quæ actum nullum, & inua lidũ confirmant, atq; omnem subreptionem tollunt, ac infinitos salubres ad materiam nostram pariunt effectus, quos breuitati consulens non referam, sed remitto me ad ea, quæ latissimè rescripsit *Ant.Gabr. lib. comm.opin. sub tit.de clausulis conclus.1.& 2.*

61 MEntre vltimamente pretẽde il R. Fisco, che la causa de Milanesi nõ possi caminar auanti per non esserci persona legitima, che quella possi agitare, sicq; obstare Mag. *Frãchino Castagna* exceptionem iuris agẽdi, dùm non constat de legitimatione personæ. E' vero, ch'esso *Franchino* pretende non solo tenere bastanza de Procure della natione a proseguire detto giudicio, ma hauer in sua persona nomina de Consule generale di essa, per il che possi seguire la lite predetta.

Non si puo difficultare delli priuilegij, che furo concessi dalla Maestà del Rè Ferrante alli Milanesi, li quali habitano nel Regno di Sicilia, prout legitur in principio *Priuilegij fol.3.at.litera A.*

Verba *Capituli.*

62 *Itàq; cum prædicti Ducis nonnulli subditi mercatores Mediolanenses hoc Regnum nostrũ frequentent, mercimonia exerceant, fuerunt pro parte ipsorum mercatorum Mediolanensiũ in dicto nostro Regno Siciliæ habitantium commorantium, & practicantium tàm præsentium, quàm futurorum Maiestati nostræ oblatæ quædam gratiæ in forma Capitulorum, quas vidimus, legimus, & nostro arbitrio decretari fecimus, prout in pede vniuscuiusq; continetur, quarum quidem gratiarum, capitulorum, & decretationum tenor, & continentia talis est.*

Gratie, quale supplicano, e dimandano li mercanti Milanesi pratticanti in lo Regno de Sicilia, alla Maestà del Rè Ferrante Rè di Sicilia.

63 E nel Capitulo della creatione del Consule *fol.6.legitur litera B.*

Item, che possano elligger in ciascuna Terra, ò in ciascuna Prouincia di Reame, come li parerà, vno Consule, il qual'habbia a tenere ragione de tutti li Milanesi habitanti in quella Terra, ò in quella Prouincia, e non habbiano à fare con gli Officiali, ò Commissarij di Vostra Maestà.

Tal che detta potestà essendo concessa alli Milanesi habitanti in Regno, li quali possono in ogni Terra eliggerli detto Consule, secondo le parole del *Capitulo predetto.*

Ne nasce, che mentre detti Milanesi sparsi in Regno habitant, & non possunt in vnum conuenire, hanno fatto la procura, e nomina in qualsiuoglia Terra ad esso *Franchino*, omnes congregati in vnum, prout eis permittebatur, e perciò esso *Franchino* porta le seguente procure, e nomine:

In *Atri* in anno 1591. sedeci persone, ch'iui sono, *fol.251.*
In *Francauilla. fol.253.*
In *Castro sanguinis fol.254.*
In terra *Vasti* congregati, *fol.261.*
In terra *Villæ magnæ fol.264.*
In terra *Manus pelli, fol.265.*
In terra *Bluccanici*, *fol.273.* congregati.
Ortone à mare *num.20. fol.274.*
Venafri bene legitur *fol.275.* congregati.
Lucera benè, *fol.300.& 303.*
Isernia optimè, *fol.308.& 310.*

In *Bari, fol.*247. isti constituerunt Procuratorem ad faciendum hunc actum, qui elegerunt *Franchinum*.

*Hostuni, fol.*244. *àt*. Idem vt homines *Barenses*.

Nella Città *di Nap.* plures congregati idem fecerunt, *fol.*278. 281. *àter.* 283. 287. 289. 291. 293. & 297.

Oltre li subscritti in albarano nella Città *di Nap.* gente principalissime, come sono, *Ottauio Olgiatti, Carlo Albitrio*, & cæteri *fol.*273. legitur 262. 255. 249. & 240.

E finalmente nella Città dell'*Aquila* per Albarano, *fol.*305.

Ch'esso *Franchino* sia Milanese, e gentil'huomo principale di *Lenca*, legitur fides *fol.* 280.

64 Talche tanto in virtù delle procure predette fatte ad esso *Franchino* à proseguire detto giudizio delli Milanesi predetti, li quali non si possono difficultare, che non siano valide, quanto, vti vnus ex his nominatus in priuilegio, potest prosequi iudicium, & à ciò si leggano le parole del priuilegio, *fol.*24. *litera D.*

Quantus eisdem mercatoribus Mediolanensibus, & Mediolan. Duc. ditioni subiectis, & ipsorum cuilibet, ipsorumquè, & cuiuslibet ipsorum negotiatorum, cum sequentibus.

Ma ad finem seruandæ æqualitatis deue ricordarsi il Regio Fisco, che quando sono trattati tanto lo giuditio primo nell'anno 1567. quanto nell'anno 1570. che la natione ha succumbito, in essi si vede, che vnus tantùm pro natione comparuit ad eam tuẽdam, adesso, che nõ si vede la differẽza in persona, quæ comparet, non debet dubitari de persona hac legitima.

65 Ma passando più oltre dalle parole delli priuilegij chiaramente si collige, che detti priuilegij sono concessi *Mediolanensibus* non vti collegiatis, & capitularitèr vt vniuersis, sed vt singulis, postquàm ipsis diriguntur, & cuilibet ipsorum, vt legimus *in litera A. B. & D.* & quando hoc modo gratiæ, & priuilegia emanantur, dicuntur concessa non vti collegiatim, & singulis vti vniuersis, ex doctrina *Bald. in cap.cum omnes de Constitution. num.mihi* 18. quem sequitur *Felin. eodem loco num.*28. *vers.tertia declaratio, Oldrad.cons.* 100. *Hostiens. in summa de constit.* §. *quando constitut. vers.quid si Papa*, & est communis *Ant.de Butr.in cap.si diligenti, de foro compet.*

66 Adeò quod si priuilegia ipsa non vti pluribus, vt vniuersis, sed pluribus vt singulis concessa fuere, mirum non est, quod electio Consulis prædicti non collegiatim, sed diuisim fieri potest, nam quando concessio est pluribus vt collegiatim, tunc non sufficit cõsensus præstitus separatim, sed debent congregatim, & collegialitèr omnes consentire. *glos.in cap. cum omnes de Constitut. cap.in genesi de election.*

67 At verò, quando concessio est facta pluribus non vt collegiatim, tunc sufficit omnis consensus, etiam diuisim præstitus, *text.est in l.profundum ff.de seruit.rustic. prædior.* & *glos. in d.cap.cum omnes*, prout natio ipsa hoc modo creandi Consulem assueta est, *Felin. in d. cap.num.*29. *Bald. Dec. ibidem*, eò magis cũ hæc electio valere poterit respectu cuiuslibet Vniuersitatis Consulem eligentis, seruata forma verborum *Capituli litera B.*

68 Hinc est, quod concesso priuilegio collegio, vti collegio, non potest renunciari per singulos, etiam si ad commodum singulorum esset factum, sed si esset concessum vniuersis, vt singulis, quilibet potest renunciare, *Ant.de Butrio in cap. si diligent. de foro compet.* sicq; omni modo non esse respuendam personam *Mag.Franchini* fatemur.

69 Anzi essendo vero, come è verissimo, che questi sono priuilegij concessi *pluribus vt singulis*, doue etiam factum à maiori parte, non nocet vni, etiam si per mille homines fuisset sic conclusum, vt omnes *Canonistæ* in loco prædicto, & signantèr *Felin. in num.*15. *Oldrad.* 33. Non est disputandum de viribus decreti anni 1574. nec de reclamatione, nec de modo reuisionis decreti prædicti, cum illud non afficere possit præsentibus hominibus, & Mediolanensibus, tantò magis cum eodem tempore vnus tantùm comparuit, qui voluit defendere causam prædictam, & nullitèr; Adeòq; cum constet de iustitia nationis Mediolanensis tàm in petitorio, quàm possessorio, omninò in sui beneficium iudicandum erit.

70 Præterea, quemadmodùm per Regiam Cameram fuit declaratum, priuilegium immunitatis Mediolanensium esse extinctum, ità etiam contrà Ciues Barenses habentes immunitatem ad instar Mediolanensium: pro Regio Fisco, & Roberto Pandolfino Arrendatore, scripsit *Reg.Lanar.cons.*76. *per tot.* & vide *Arrest.*335. apud *Reg. de Marinis*.

AD

AD QVÆST. III.

Ius Fundici, quando, & qualitèr potest exigi, quando personæ immunes immittunt, vel extrahunt merces.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Immunes, qui nàm sint à Dohanarum iure, nu. 1. & an ius fundici exigatur, cum immittunt, vel extrahunt merces, num. 2. & 3.

Clericorum, aliorumq; Ecclesiasticorum immunitas, an hodiè in hac Neapolis Ciuitate obseruetur, n. 4. & 5.

Emptores fructuum bonorum Ecclesiæ, vel Fisci, an sint etiam immunes, à num. 6. ad 10.

Distinctio traditur in actu à contractu separato, vel ei annexo n. 11. ac exemplis dilucidatur, à n. 12. ad 14.

Immunes, an debeant merces in fundicum immittere, & quomodò in extractione cauere de asportando eas in locum fundici, vel soluere pro futuro emptore, num. 15. & 16.

Affertur ad id Capitulatio *Arrendamenti, cum aliquot* R.C. *decretis, à nu. 17. ad 20.*

Et quid in fundico Ciuitatis Neapolis? recensetur antiqua fides obseruantiæ, seù potiùs praeminentiæ, n. 21.

Immunis res non professa, & absq; schedula immunitatis transuecta, an in commissi pœnam impingat? n. 22.

Affirmatiuæ sententiæ fundamenta recensentur, à n. 23. ad 25.

Alij distinguunt in re notoriè, vel obscurè immuni, traduntq; exemplum de immunitate Scholarium, à num. 26. ad 29.

Et an attendenda sit in hoc consuetudo, num. 30. & 31.

Contraria opinio firmatur, à num. 32. ad 34.

1 ENumerantur primò ista in quæstione immunes ab hoc Dohanarum iure; scilicèt, Neapolitani, vt apud *Authorem* nostrum hic, & infrà §. 12. *quæst. vnic.* vbi *Nos* latiùs; quibus annectuntur etiam Hispani, qui ad instàr Neapolitanorum gaudent priuilegio, *Arrest. 646.* Puteolani, Surrentini, Mazarenses, Capuani ex *Reg.* etiam *Reuert. decis. 97.* Amalphitani, dummodò habitent Neapoli, vt in *Arrest. 173.* Cauenses pro mercibus, quas contractant, à iure Dohanæ sunt immunes, emptores tamen tenentur soluere ius fundici, si non sunt exempti, *Arrest. 27.* Ciues Castri maris, *Arrest. 259.* Ciues Rhegitani, *Arrest. 463.* Liparenses sunt immunes à iure fundici pro mercibus, quas emunt, & extrà Regnum asportant, *Arrest. 265.* secùs si intrà Regnum, *Arrest. 300.* Messanenses sunt immunes etiam ab eodem iure fundici, *Arrest. 266.* apud *Reg. de Marin. Reg. Reuert. decis. 314.*

2 Quorum immunium occasione examinatur hìc, quando, & qualitèr ius fundici exigatur, cum personæ immunes immittunt, vel extrahunt merces? Et *Auth.* noster concludere videtur, quod si merces in Dohana emuntur ab aliquo immuni, tunc amittitur ius fundici, quia ius illud debetur ab emptore tantùm, ex *glos. in l. debet, D. de ædil. edict. l. fin.* vbi *glos. C. de iur. emph.* & *Bald. in l. si prædium, C. de ædil. edict.* Igitur quando emptor est immunis, amittitur dirictus per Curiam, quia habetur pro soluto à persona immuni, quod confirmat, quoniam hoc ius fundici semèl debetur, tanquàm ius reale, arg. *l. in omnibus 69. D. de reg. iur.* Et quando

3 sumus in casu contrario, quo persona, quæ emit, non sit immunis, sed illa, quæ immittit merces, quia contractatur à persona non exempta, tunc debetur ius fundici per easdem rationes, quia cum debeatur ab emptore, debetur dirictus non obstante, quod venditor sit persona priuilegiata, quia priuilegium personale non egreditur personam

nam, ex *l. licitatio*, §. *fin. D de publican.* Et circà immunitatis priuilegium à pedagijs, & similibus, etiam si directum sit ad personas, attenditur id, quod principalitèr fuit contemplatum, non autem, quod in consequentiam venit, ex *l. sordidorum* 14. *C. de excus. mun. lib.* 10. & alijs *Reg de Marin. resol. iur. cap.* 169 *num.* 4. *lib.* 1. vbi *Rodoer. n.* 2. & 4. *Larrea alleg fisc.* 57. *n.* 14. & *decis. Granat.* 31. *lib.* 1.

4 Vndè notandum est, quod, licet Clerici, alijq; Ecclesiastici sint immunes, (præterquamquod in magnis præsertìm Ciuitatibus, & Emporijs mos inoleuit, vt omnes etiam Ecclesiastici soluant gabellas ad tollendas fraudes, quæ in victualium, aliarumq; rerum vsualium contractatione de facili cõmitti possunt, & deindè in fine anni, seù aliàs iuxtà locorum mores ab exactoribus id reficiatur, & ità Neapoli practicari tradũt *Nouar. lib.* 2. *grau.* 177. *n.* 8. *D. Carol. Ant. de Luca in animaduers. ad Gratian. to.* 2. *c.* 390. *nu.* 2. post *Card. de Luca lib.* 14. *tract miscell. Eccl. disc.* 5. *n.* 7. & conuentionem istã in hac Ciuitate cum Ecclesiasticis factam defendit *Cons. Scip. Theodor. alleg.* 16. imò nullã
5 competere immunitatem pro vsu Regularibus vtriusq; sexus in rebus, quæ emuntur, vel venduntur in Regia Dohana Neap. latè fundat *Iul. Capon. to.* 4. *discept. for.* 313. *per tot.*)

6 Emptores tamen fructuum bonorum Ecclesiæ, Clericorum, & similium, haud gaudent illorum exemptione, ex communiori *DD.* sententia, de qua *R. Reuerter. decis.* 18. *n.* 3. & *decis.* 192. *in fine*, vbi *Reg. de Marin. in obs.* & *ad decis* 314. *num.* 1. & 2. *ad decis.* 373. *nu.* 3. *ad dec.* 548. *num.* 11. & *d. resol.* 169. *lib.* 1. *Reg. Rouit. decis.* 71. *Fontanella à dec.* 301. *ad* 307. *to.* 2. *D. Petrus Noguerol. alleg.* 38. *per tot. Saminiat. controu.* 23. *nu.* 20. & 21. *Magrett. in obseru. ad Const. Pragm. Duc. Sermonetæ quæst.* 8. & *fin. prœm. Cæsar Nicol. Pisanus in add. ad Goffr. de Gaeta supèr Rit. R. C. rubr.* 2. *à n.* 278. *cit. de Luca in animaduers. ad Gratian. cap.* 26. *num.* 8. *lib.* 1. & *d. cap.* 390. *à num.* 3. *Anton. Gobius consult.* 148. latè *D. Io. Milazo in egregijs miscellan. select. iur. assertion.* 20. *sect.* 1. *per tot.* vbi contrariam etiam sententiam expendit *in sect.* 2. & *seq.*

7 Et sic Regia Camera mandauit, de oleo immisso in Regiam Dohanam per *Abb. Fabritium Caracciolum* ex suis bonis peruento, debere illum gaudere immunitate pro vsu suo, & familiæ; respectu verò quantitatis venditæ solui dirictus iuris fundici à futuris emptoribus, vt in *Arr.* 562. apud *R. de Marin.* & *Arr.* 380. & sic habuit respectum nõ ad Clericum, sed ad emptores ipsorum fructuum, proùt erat ille dirictus iuris fundici, qui solui debet ab emptore, vt ponderat *Pisan. d. loc. n.* 254. & an si immunis Regularis venit ad emẽdum, ad ius fundici teneatur? videtur negãdum, ex *cit. Arrest.* & *Reuert. d. dec.* 18. & 192. licet contrarium scribat *Capon. d. discept.* 313. *c* 2. *n.* 22. & 23.

8 Proùt etiam obseruatur in Fisco; qui licet sit immunis, seù meliùs non comprehensus in gabellarum solutione, ex *l. locatio* 9. §. *Fiscus, D. de public.* & *vectig. l.* 1. *C. de nauic. lib.* 11. noster *Auth.* suprà *in* §. 3. *qu.* 9. *n.* 12. & §. 5. *qu. vnic. num.* 18. & 19. *Reg. Reuerter. decis.* 548. vbi *Reg. de Marin. in obseru. Præs. Ganauerr. decis. R. Cam.* 14. *num.* 7. & *à num.* 17. *Reg. Marcell. Marcian. iunior in excerptis fiscal. exercit. cap.* 14. *à n.* 80.
9 vbi etiam stante insolutum datione sequuta id probat; Attamen eius immunitas emptoribus non communicatur, ex *d.* §. *Fiscus*, *vers. mercatores autem*, & ex *Rit. R. Cam.* 12. *sub rubr. de Iure fundici*, & *Rit.* 5. *sub rubr. de Excomputis*, *Præs. Mastartius in notis ad Rit.* 3. *lit. H. rubr.* 2. *de Iure fundici*, ibiq; *Pisan. in add. num.* 280. vbi *n.* 281. id
10 limitat, stante conuentione pro immunitate ad beneficium emptorum, à Regio Fisco facta, ex decisis per R. Cam. sub die 30. Augusti anni 1657. vt in *Arrest.* 682. & apud *Reg. de Marin. in d. decis. Reg. Reu.* 548. *n.* 10. & 11.

11 Alij verò pro conciliatione distinctionem adhibuere, vt prædicta sententia

tia procedat in onere à cõtractu separato, secùs in annexo: Cuius distinctionis antesignanus fuit *Bald.cons.31.vol.1.* eumq; non referens *Dec. cons.48. &* *457.num.1.* eamq; sequuntur,& ità intelligunt *d. §. Fiscus*, *Rol. à Valle cons. 61.num.18.& 19. lib. 4.* *Riminald.iun. cons.724.à num.49.vol.6. Menoch.cons. 136.num.19.& 20. Bellon.de potest.eor. quæ fiunt incontin.lib.1.cap.196.num.1. & 2.Cyriac.contr.687. Ciarlin.controu. 22.à num. 9.* & post *Reg. de Marin. d. obs.548.num.5. Cons. Altimar.in nouiss. obseru.ad* Reg. *Rouit.d.decis.71. n.3. & 4.cit. Milazo d.assert.20.sect.3.per tot. Cæsar Panimollis decis.fori Eccl. 6. annot.9.à num.26.*

12 Exemplificant in primo casu,quando onus gabellæ adijcitur actui à contractu,prorsùs separato,vt si quis emeret à Fisco, vel Ecclesia frumentum collectum in eius territorio; & posteà vellet mercimonij causa immittere in Ciuitatem, vel extrahere, pro quá immissione, vel extractione solueretur gabella,certè emptor non esset immunis, quia factum emptoris nil commune habet cum facto Ecclesiæ, & hic (ait *Bald.*) est casus *d. §.mercatores*, qui disponit, quod mercatores de fundis fiscalibus mercari soliti cum diuersis, nullam immunitatem publici vectigalis vsurpare possunt.

13 Secundus est casus, quando onus gabellæ est annexum contractui, vt si soluendi sint tot pro singulis libris rei (puta,serici,fruméti,secũdùm *Reg. de Marin.*) quæ emitur, & venditur; Cum enim emptor immediatè emat à venditore, si eorum vnus est immunis, alter etiam eadem frui debet exemptione, quãdoquidem non potest vnus lædi, quin saltèm indirectè lædatur & alter, cum pluris vendatur res libera, quàm res onerata,natura, lege, vel pacto, arg. *l. si venditor, §.vlt. D. de seru. export.*

14 Hinc, cum Ciues *Caietani* bannum emanassent, quod Ciuis vendens *Liparensibus*, alijsq; immunibus, aut ab illis emens, soluere deberet gabellas eiusdem Ciuitatis *Caietæ*, quia dictum edictum erat in præiudicium immunitatis *Liparensium*, dùm per indirectum soluissent iura gabellarum dictæ Ciuitatis; fuit per Reg. Cameram prouisum, ijsdem obseruari omnes immunitates, ac tenorem eorum priuilegiorum, dictumq; edictum,seù ordinationes, quatenùs saltèm indirectè ad ipsorum priuilegij præiudicium tenderẽt, deleri, & annullari,& de cætero talia fieri non præsumi, vt ex prouisionibus expeditis die 15.Martij 1451.*in Reg.Cur.7. 1451.fol.* 143. & vide aliã consimilem prouisionem directam omnibus Regni Officialibus, & signãtèr gabellotis serici Ducatus Calabriæ, quod per indirectum non faciant eis soluere dictas gabellas serici, vt ex *eod. Reg.7.1451.fol.143.* tradit *Præs. R.Cam.Petrus Masturtius in suo Repertorio ms. lit. L.* vbi ait, quod ista faciunt ad quæstionem, quando per indirectum tollitur immunitas.

15 Rursùs, cum *Auth.* noster hìc *nu.8.* concludat, immunem quoque teneri eius merces in fundicum immittere, ex *Const. Regni, Magistros nostros fundicarios*; Inde quando vult per extrà Regnum extrahere, cauendo de hoc, nihil soluit de iure fundici,quia debetur ab emptore, qui emit in Regno, & ideò eo casu nullo dato emptore in Regno, cumq; extrahens sit immunis, non est locus exactioni datij prædicti, & sic decisum refert *n.11.*in causa *Liparensium* in anno 1565. vt pro mercibus, quas extrahunt extra Regnum,nõ soluant dirictus, quoniam futurus emptor non est subditus, de qua decisione adest *Arrest.265.* quod secùs est, si

16 priuilegiatus per intrà Regnum extrahat, nàm tunc obligatur cauere de asportando merces in locum fundici, donec Regia Curia semèl exigat ius prædictum omninò exigendum ab ipsis mercibus ad venditionem futuram destinatis, *Auth.* noster hìc *num.12.* vnde ad euitandam dictam cautionem præstandam, immunes eo in casu soluunt ius fundici pro futuro emptore, vt

vt in perpetuum liberæ merces ab hoc iure, quod semèl soluunt, euadant, & ità in praxi obseruari testatur, *ibid. nu.* 13.*&* 14.

17 De hoc agitata fuit controuersia annis elapsis inter *Illust. Principissam Tarsia*, & Officiales fundici *Russani* in Regia Camera, ad relationem *Dom. Præsid. Franc. Ant. Andreasso* in banca *Bozzauotra*, & *in Processu coram Delegato*, fuit ab Arrendatore exhibitum Capitulũ *Capitulationis Arrendamenti n.*54.*fol.*42. videlicèt:

Che molte persone priuilegiate di diuerse nationi immetteuano robbe in Regno, e per esser franche pretendeuano non fondacarle: Il che hauea causato nelle Prouincie molto danno alla Regia Corte, per non esser bene inteso il priuilegio da gl'Officiali de Fondachi: Perche la franchizia, che tengono li venditori di dette robbe, non comprende il Ius Fundici, *il quale si deue pagare dalli Compratori, e non da essi venditori, e l'immunità de venditori non hà da togliere alla Regia Corte il diritto, che deuono pagar li Compratori, come per decreto antico della Camera appare prouisto nella causa de Liparoti.*

18 *Die vigesimo Augusti* 1476. *fuit prouisum, quod Dohanerius, & alij Officiales Dohanæ, quandocumque mercatores Liparenses, siuè alij priuilegiati immittentes res, & mercantias in Regio Fundico, & Dohana Neapolis, illas non contractantes in dicta Dohana, sed illas volentes extrahere, & deferre ad Terras, fundicos non habentes, exigant, & exigi faciant ab extractoribus dictarum rerum, & mercium Ius fundici, Regiæ Curiæ debitum per illas ab emptoribus ipsarum solui debitum, iuxtà Ritum, & iuxtà seriem, & tenorem litterarum Regiarum, prædictis Officialibus præsentatarum; A volentibus autem ducere ad terras, fundicos habentes, dictas res, & mercantias, recipiant ab eis fideiussoriam cautionem iuxtà Ritum*, (est *Arrest.* 8. apud *R. de Marin.*)

*Per tanto è conuenuto, che alli detti venditori di robbe, quantunque siano priuilegiati, e franchi, non si debba rimettere lo diritto del Fondaco in tutto, nè in parte, ma lo debbano pagare integramente per lo compratore, volendolo portare à vendere in terra, che non hauesse fondaco Regio, ò vero nelle loro Case, e Botteghe, come si contiene nel precedente Capitolo: E volendolo portare in altra terra di Regio fondaco, debbano dar pleggiaria di condurle ad aliam terram Regium fundacum habentem, nella quale, si possa esiggere il diritto del Fondaco dal comprature, &c. fol.*42.*& àt. d. proc. coram Deleg.*

19 Insupèr R. Cam. decreto sub die 26. Februarij 1504. fuerunt expeditæ literæ directæ Dohanerio Dohanæ Neap. quod à *Liparensibus*, alijsq; immunibus deberet capere fideiussionem de omnibus mercibus, quas non contractant in dicta Dohana, de illis portandis in Terras fundicos habentes, ad quas si non portabunt, & portare intẽdunt, soluant ius fundici debitum Regiæ Curiæ per emptorem: Fuerunt etiam expeditæ *Nicolao Anello Imparato* Secreto, & Magistro Portulano Prouinciæ Aprutij, in *Notament. Cam.* 1503.*&* 1504.*fol.*59.

20 Verùm, quando extractio fit per locum habentem fundicum, tunc licet extrahens vellet ius fundici soluere pro futuro emptore, ei permitti non debet in præiudicium illius fundici, vbi venditurus est, ex decreto R.Cam. anni 1539. *Arrest.* 43. in ord. apud *R. de Marin.* ibi: *Fuit per Reg. Cam. communi voto prouisum, quod pro rebus, & mercibus, quæ non contractantur in fundicis, vbi dictæ merces immittuntur, sed ab eis extrahuntur, causa asportandi in aliam terram fundicum habentem, nullo modo extrahentes teneantur cauere de asportando dictas merces, & res ad terras fundicum habentes, & si secus factũ fuerit, mercatores soluant iterum ius fundaci in loco, vbi dictæ merces immittuntur, & contractantur, iuxtà dispositionem Ritus, & bannorum.*

21 Hìc conferunt ea, quæ in 2.*membro, de Iure Fundici* diximus, circà merces, quæ

quæ in Regno naſcuntur, vel quæ ab extrà Regnum ad hoc noſtrum aſportantur, & quomodò teneantur cauere de eundo ad terram fundici,& quid in fundico huius Ciuitatis proptèr eius præeminentiam, vbi ſoluendi ſunt dirictus, licet ad aliam terram eſſent merces deſtinatæ, ob quod tranſcripſimus fidem antiquam obſeruantiæ prædictæ, cuius meminit *Reg.Reuerter.deciſ.314.in fine*, ibiq; poſt ea ſcripta reperimus per *Reg.de Marinis in eius obſeru.* poſt tradita per noſtrum *Authorem in d.membr.2.à num.3.ad 5.* exaratum quoque fuiſſe eiuſdem fidei tenorem, *num.6.* ex recentèr additis per eũdem *Reg.* in nouiſſ. editione *Lugd.* anni 1674.

22 Conuenit prætereà quæſtionem illam examinare,nùm rei immunis omiſſa profeſſio, commiſſo locum faciat? Quo in puncto, plures affirmant, ex *l. fin. § quoties,D.de public.* vbi dicũt *DD.*
23 ſcholarem (quanquam immunis ſit) debere petere *bullectam* à Gabellario, aliàs libri incidunt in commiſſum, ex *Bart.in d.l fin.§.Diuus num.2.* dicente, quod priuilegiatus à gabella, obligatur perfectè conſignare bona Datiario.

24 Idq; firmatur ex eo, quia fraus appoſitis mercibus munificis fieri poſſet, vndè graui pœna cohibendus tranſiens, ne fraudem committere tentet, *Zabar.in Clem. fin. Maſcard. de prob. d. concl.834.num.5.* Similitèr quia priuilegia non proſunt, niſi allegentur, *cap. vlt.de praſcript.l.1.in princ. D.de vacat. mun. Acac.Enenk de priuil.lib.3. cap.17. num.31.* Vndè improfeſſus abiens cenſebitur iure reliquorum munificorum, *Æmil.Ferret.conſ.23. n.1.* Sicuti etiam, quia, an res immunis ſit, vel vectigali obnoxia, indiget aliqua inquiſitione, *Clem. fin.de cenſ.* Imò ipſis *apodixis*,ſeù *Bullectis* non creditur, ſed portantes, eas verificare debent, *Franc.Marc. deciſ.128. lib. 1.* Igitur profeſſio ne quidē ab immuni prætermittenda eſt, *Euerhard.iun.conſ.2.n.30.vol.2.*& ipſi Clerici, qui ampliſſimis iure noſtro fruuntur priuilegijs, ſub periculo, ne bona perdant, ea deſignare tenentur, *Ferret. de gabell. num. 209. Petra de poteſtat. Princ.cap.5.num.4.Trentacinqu.var.reſol.tit.de iur.fiſc. reſol.5. num 9. Camill. Borrell.de praſt.Reg.Cath. cap.11.nu.6.* Cur igitur eadem pœna alijs immunibus haud immineat? Quemadmodùm idem confirmatur, quia Domini vectigalium, tàm ad rei vectigalis præſtationi obnoxiæ, quàm immunis reſtitutionem obligati ſunt,ſi ea viatoribus à
25 prædonibus eripiatur: Igitur, vt eò cautiùs inuigilent, omnia manifeſtanda ſunt, & vt ſit periculi,& commodi proportio, res fiſco addicenda eſt, vti tenent *Bald.conſ. 9.nu.4. vol.2. P.Rauenn.ſing.862. Rimin.iun.conſ.724. à n. 9.vol.6.Marc.dec 214.num.3.Saiſon in conſ.Turon.tit.des droits des pedages.art. 3.circà princ. Ludou.comm concl.15. nu. 50.Kopp.dec.50.num.13. Gratian.deciſ. 148. num.21.& ſeq. & diſcept for.17. num.8.* ibiq; *de Luca in animaduerſ. n. 2. Mindan.de proceſſ.lib.2.cap.43. n.10. Guaz.de confiſc.bon concl.13.ampl.82.n. 2.Loſæus de iur.Vniu.p.4.cap.1.num.90. Ruin.conſ.25.n.9.vol.5.Rol.à Vall. conſ. 79.num 31.lib.1. & conſ 80. nu.48. lib. 3 conſ 71.num.22.vol.4.Rim iun.conſil. 57.num.1.& conſ.8.nu.37. Pacian.conſ. 98.nu.8.12.& 13. Menoch. conſ.1061. num.4.Steph Dauys in Ind.iur.verb.Vectigal num.4. Borrell.d.cap.11.à num.3. ad ſeq. Gaſp. Klock. de contribut. & collect.cap.19.num.561. Io: Marquard de Iure mercat.lib.2.cap.4. n.45.* vbi *n.46.* quòd hodiè neceſſe eſt,vt magiſter nauis à ſui loci magiſtratu literis commeatus,epiſtolaq; aſſertoria vulgò *Certificatione* inſtructus ſit, vel inuentario, ac deſignatione mercium; & quid in nauibus immunibus, tradit *Petr. Peck. in tit.de Nauicular.num.3.& 4.*

26 Præfatam verò ſententiam communitèr ità diſtinguunt, vt rem notoriè immunem,abſque periculo improfeſsā tranſuehere liceat, non verò eam, de cuius libertate certò minimè conſtat, cum *in d.l fin. §.quoties*, vſualia mancipia,ſi profeſſa non fuiſſent, in commiſſum cecidiſſe *Martianus I.C.* dixiſſet, & ta-

& tamen veterana mancipia non professa à commissi pœna eximeret; Vndè *Bart. ibid.* duos casus distinguendos putauit, an videlicèt publicano liqueat, vectigal soluendum non esse, vel indubiè non constet; Priori enim casu omissam professionem nihil, sed posteriori præiudicare, *Bertach. de gabell. p. 9. num. 32.* Quam distinctionem sequũtur *Goffred. de Gaet supèr Rit. R.C rubr. 3. de fundico flagelli num. 56. Gratian. in add. ad decis. 148. num. 5. & 6, Castr. in d. § quoties, Rol à Valle cons. 79. num. 8, vol. 3. Person. de gabell. num. 107. Bertazol. cons. crim. 6, num. 1. & cons. 191. n. 1.* vbi *Claud.* ità iudicatum refert, *Hartm. tit. 48. obs. 1. num. 1. Stephan. de iurisdict. lib. 2. p. 1. cap. 7. membr. 1. num. 252. Flor. de Mena var qq. 2. quæst. 21. num. 210.* & in praxi illam obseruari dixerunt *Boss. tit. de fraud. Vectig. n. 10. Menocb. cons. 106. num 12. & seq.*

27 Liquere autem publicano dicitur, si res sui natura immunis sit, non si ex accidenti ratione personæ immunitatem habeat, *Io. Cephal. cons. 451. n. 259.*

28 Exemplum adducunt in libris Scholasticorum, vt condonandum sit, si appareant signa, illos esse Scholares, puta ex matricula, habitu, libris, via fortè ad studij locum ducente, ac similibus, excusari à commisso, *Peregr. de iur. fisc. lib. 6. Camill. Borrell. d. cap. 11. nu. 107.* tantò magis dicens procedere, quando scholares essent minores, quoniam nulla professio est facienda rerum, quæ notoriè sunt immunes, atq; exemptæ, nec bona incidunt incommissum, post alios *cit. Borrell. d. loc. nu. 108.* Sed notandum, quod scripsit *Bartholom. de Capua in singul. 40.* cum scilicèt quidam deferrent aliquas merces, 29 in hanc Ciuitatem, Bauli Neapolitani petierunt ab ijs ius Dohanæ, & Scholares se opposuere, ex quo ad ipsos deferebantur, vnde bauli dicebãt, *iuretis*; & ipse tenet, quod iurare teneantur.

30 Sed præ cæteris obseruantiam in omnibus attendendam, alij faciliori via concludunt, vtpotè si publicanus sit in hac possessione, seù quasi denunciationis ab immuni facienda, minimè turbari possit; Constitui autem in possessione dicimus, si voluntariè immunis denunciauerit, siuè etiam, quod plus est, si per decennium soluat, quo in casu sibi præiudicat immunis, *Fest. de æstim. par. 4. cap. 4. num. 33.* Si verò per 30. annos, etiam in petitorio præiudicium infertur, *Claud. in addit. ad cons. patris Bertaz. crim. 141. lit. B.* vbi tamen rectè monet, coactè denunciantem sibi præiudicium non inducere, *Gu. Pap. cons. 91. n 3.*

31 Quod procedit cum hac tamen declaratione, quod si infrà dictum tempus hoc intuitu fiat, turbans commissi nullam substineat pœnam, quod ex eo notandum, quod mancipia venalia ideò munifica fuere, quia commercij causa ducebantur, nec vsualia huic oneri indistinctè subtrahebantur, sed veteranis saltèm ob peritiam, & vsum rerum hic honor tribuebatur, *Cuiac. 14. obseru. 3.* vel vt rectiùs idem *Cuiac. sub tit. Cod. de vectig. & commiss.* sentit, vsualia mancipia ad cultum agrorum partim nutriebantur, veterana autem, quæ in Vrbe seruiebant, ad vsum magis, & cultum corporis, familiæq; comparata erant, ideòq; hæc à vectigalis præstatione eximebantur, *l. in lege Censoria, D. de V.S.*

32 Si autem opinio *DD. supracit.* vera est, argumentari potest, quod omnia mancipia, etiam libera à vectigali, profitenda sunt, & si non profiteantur, in commissum cadunt: Veterana autem nomine mancipiorum continentur: Ergò, &c. Verùm ità manifestè *I.C. in d. l. fin. §. quoties*, mendacij argueremus, qui ob omissam professionem veterani serui immunis, locum nõ esse commisso dixit; Si verò *Bar.* & sequacium distinctio vera est, certò constitisse publicanis, aliquem veteranum, non nouitium seruum fuisse, concludendum est: Verùm de eo *text.* fidem non facit, neque etiam veteranus ex facie, aut spatio seruiendi, sed genere, & causa, hoc est ministerio, cui propone-

neba-

nebatur, nomen accipiebat, ità vt nouitius, quamprimum ex venalitio emptus, & alicui ministerio præfectus esset, veteranus diceretur *l.fin. §. fin. D. ædil. edict.*

33 Plus itàq; iuris rationi conuenit, rem, siuè notoriè, siuè obscurè immunem, si professa non sit, minimè committi, *Æmil.Ferret.d.cons.*23.*nu.*4. quæ sententia & exindè corroboratur, quia sine dolo commissi pęna non potest infligi: qualitèr autem dolus in non profitente rem immunem considerari potest, vbi omnis fraudis cessat suspicio; Quapropter sic argumentando, suprapositam distinctionem reijciunt *Becc. cons.*96.*nu.*19. *Bertazz. cons.crim.*179. *cons.*193.*n.*1. *&* 8. *& cons.*336. *num.*8. (quos refert etiam *cit. Gratian. d.decis.* 148.*in fin.*) *M.A. de Amat. decis.*35.*per tot.* qui maioribus votis hanc sententiam approbatam fuisse testatur, eamq; sequitur *Henricus* Klock *in disceptat. de Vectigal.iure conclus.*88.*lit. D.*

34 In contrarium verò adducta argumenta facilè refutantur, dùm maxima ex parte eò tendunt, æquum esse ob periculum fraudis rem quoque liberam designari, ineptè tamen inde concludetur, æquum esse, si non fiat professio, vt res committatur; Et quæ de priuilegio dicta sunt, ità demùm obtinent, si priuilegium omninò non allegetur; Quis namquè contrà receptam *DD.* opinionem, quæ probationes, priuilegia, instrumenta, testes vsq; ad sententiam exclusiuè produci permittit, *Asin. in Proc. iud.* §.13. *limit.*9. *sublim.*1.*nu.*2. *Gizzarell.decis.*41. affirmare rectè poterit, instrumentum si in limine iudicij non allegetur, posteà produci, aut ex eo litis decisionem peti non posse?

AD QVÆST. IV.

Quid si merces extrahantur per intrà Regnum, vt vendantur minutim in apothecis, an debeatur Ius Fundici à persona immuni pro futuro emptore.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*Consuetudo in vectigalium exactione attendenda, ac nouitates arcenda sunt, à n.*1.*ad* 3.

Ius fundici, an debeatur à Ciuibus immunibus pro futuro emptore de mercibus extractis, quas minutim vendunt in apothecis? Traditur obseruantia Dohanæ Neapolis pro solutione iuris fundici, & cur alitèr obseruetur in alijs fundicis Terrarum, à n 4.*ad* 7.

*Et an teneantur fundicarijs denunciare, si exteris vendant, n.*8. *&* 10.

Hæc decisio *roboratur ex* R.Salernitan. *ac R.C.decreto, à n.*9.*ad* 11.

Fundicus Ciuitatis Puteolorum *est membrum Dohanæ Neap.ex priuilegio Regis Ladislai, cuius verba transcribuntur, n.*6.

1 Consuetudinem potissimũ attendẽdã esse in modo exactionis vectigalium, neque innouandum, aut nouitates tolerandas contrà obseruatum à tempore immemorabili, concludit *Auth.* noster hìc *num.*10. ex *l.licitatio, §.earum, D.de public.* cui consonant *l.si publicanus, § fin.D.eod.* ibi: *In omnibus vectigalibus ferè consuetudo spectari debet, l.missi opinatores* 7. ibi: *Consuetudine seruata,* vbi *Io.de Plat.in* 3.*not. C.de exact.trib.lib.*10.*l.*1. vbi *Bart.C.de aur. coron lib.*10.*Rit.R.C.*4.*&* 6. sub *rubr.de Iur.Dohanæ,* ibi: *In omnibus tamen his spectatur consuetudo, Bursat. cons.*186. *n.*11.*&seq.& cons.*138. *num.*42. *Alex. cons.*111.*n.*6.*lib.*6. *Surd.cons.*470.*n.*15.

& seq.& cons.297.n.8.Ferret.de gabell. num.386.Personal.eod.tract.num.34. & seq.Koppen dec.50.num.9. Cyriac. contr. 109.num.3.& controu.222.n.19.& 20. Larrea alleg.fisc.5.num.24.& alleg.7. n. 22.lib.1.Ciarlin.controu.22.nu.40. Em. Card.Petrus Otthobon.(deindè Summus Pontifex *Alex.VIII.*) *decis.175. n.10. & seqq.Episc.Rocca disput.iur.lib.1. cap. 85.num.1.& seq. Saminiati controu.22. num.25.*

2 Ità quod gabella locata intelligatur eo in statu, in quo reperitur,& cum eisdem conditionibus, cum quibus ab antecessoribus fuit conducta, *Ruin. cons.74.num.1.lib.1. Surd.cons.470.sub num.15.Bursat.cons.335.nu 10.& cons. 190.num.26. & 37. & Bertach. de gabell.par.2.qu.31. Caren.resol.207. nu.2. Bonden.colluctat.33.nu.28. Card.Caua-*
3 *ler.dec.60.num.4.* & sic nouitates, quas introducere gabellarij procurāt,omninò abolendæ, *d. l.missi opinatores*, vbi *Andr.de Barul.num.4.Bald.num.2.Plat. num.4.vers.tertiò nota, Rebuff.n.5. Morot.cons.86. num.2*, cum sæpissimè Reipublicæ statum nouationes turbent, & in discordias ruere faciant, *Salgad. de retent.bullar.par.1.cap.6.n.3.& seq.* Et ex *Tertull.nouum omne,& incognitum quod est, suspectum est*, & apud *Cesar.de bell.Gallic.* legitur: *Nemo est tàm fortis, quin non rei nouitate turbetur, Iul. Capon.* alia cumulans in *discept.forens. to. 2.discept.85. Pisan. in add.ad Gaet.sup. rit.R.C.rubr.25.à n.1.ad 9.*

4 Qua sic stante conclusione, Regia Camera iudicauit hìc, nullo modo molestandos esse Puteolanos Ciues pro iure fundici, quando extrahunt merces non contractas, & illas vēdunt ad minutum, quia ità obseruatum erat ab immemorabili tempore,& ideò non
5 esse innouandum censuit; licet in Ciuitate Neapolis contrarium obseruetur, puta, quod Neapolitani Ciues extrahentes merces, vt illas vendant minutim, soluere debeant ius fundici, quia poterant illæ merces exteris vendi, qui ad tale ius obligantur,vnde cōuenit, vt soluat extrahens, licet immunis, pro illo futuro emptore, aliàs R. Curia sub vnius immunitate priuaretur iure ab alio debito; Idq; eò magis, dum consuetum est, mercatores Neapolitanos merces fundicatas habentes, illas vendere posse intùs Reg. Dohanam, quo in casu,si Ciuibus vēdantur, non exigitur,tanquàm ab immunibus emptoribus, secùs verò si exteris vendātur,nam debetur ius fundici, & sic quando vendunt extrà fundicum, extrahendo priùs, cum in Ciuitate non constet, quis nam sit futurus emptor, an puta immunis,ideò tūc soluunt dictum ius pro futuro emptore, velut si exteris fuissent venditæ; *Author* noster hìc *à n.1. ad 7.* cōfert *Goffred.de Gaeta super Rit. Reg.C. rubric.2. num.300.*

6 Idemq; aiebat Arrendator, obseruari debere in Ciuitate *Puteolorum*, teste nostro *Auth.*hìc *n.7.&* 8.præsertìm, quia fundicus *Puteol.* apparebat pars, & sub iurisdictione fundici Ciu.Neap. ex quodam Priuilegio *Ser. Regis Ladislai* expedito in Castro nouo Neap. sub die 27. Martij ix. Ind. in quo ità mandatur, *Quatenùs mercantias quaslibet, cuiuscumq; fuerint, fundicatas in fundico Ciuitatis nostræ Neap. de quibus appareat apodixa gabellotorum dicti fūdici Puteolorum, impedire nullatenùs præsumatis, sed ipsas apodixas audiatis, acceptetis,& admittatis, quemadmodùm apodixas gabellotorum aliorum fundicorum Terrarum nostrarum, non obstante, quod dictus fundicus Puteolorum non sit fundicus separatus, sed membrum Dohanæ præfatæ,&c.*

7 Sed contrarium censuisse R. Cam. tradit idem noster *Auth.* hìc *n.9.* tùm ob dictam immemorabilem in contrarium obseruantiam;tùm etiam, quia in Ciuitate Neapolis ob numerum exterorum concurrentium, credendum potiùs est, extractas merces ab exteris emi, quàm à Ciuibus, imò ob Ciuitatis magnitudinem, & numerum populorum, impossibile esset, Regiam Curiam posse ab exteris ementibus ius exigere; Idq; omne secùs esse in Ciuitate

tate Puteolorum, quæ exigua, & vacua exteris est, & quasi indubium, nonnisi à Ciuibus merces prædictas emi, & si forsàn exteri adsint aliqui, poterit Arrendator in illos animaduertere, ac verificari dicterium *Rit.*7.incip.*Fundicus flagelli in fin. sub rubr. de fundico flagelli, à buon ladrone, buon guardatore*; Ve-
8 rùm cautelam adhibuisse Reg. Cam. vtpotè, quod licet non sint molestandi *Puteolani* pro mercibus, quas extrahunt, non contractis, vt illas minutim vendant, attamen si easdem iterùm vendant exteris, teneantur Dohanerio, & Arrendatori denunciare, gratis verò, ad hoc, vt Curia possit ab illo extero dictum ius exigere; & ità determinatum, *Dom.* etiam *Reg.* nostro referente in anno 1570. & anteà in anno 1481.

9 Quæ nostri *Auth.* decisio in puncto confirmatur ex *decis*.44.*Reg. Salernitani*, in qua per easdem ferè rationes decisum fuisse testatur sub die 6. Februarij 1566. quod Ciues *Brundusini* extrahentes, vendendo in apothecis, non tenerentur soluere pro futuris emptoribus, licet ex quadam præeminentia alitèr seruetur in Reg. Dohana Neap. proptèr multitudinem apothecarum, &
10 exterorum; verùm fuisse etiam prouisum, quod vendendo exteris, & sic subiectis solutioni fundici, tenerentur dare notitiam Arrendatori, vltrà notitiam dandam per emptorem sub pœna intercepti.

11 Quemadmodùm & in anno 1565. suborto dubio, nùm persona immunis emens in fundico Regio merces, ac deindè extrahens illas ad loca non habentia, vel habentia fundicos Regios, vel à dicto fũdico Regio, vbi fuit inita emptio, voluerit illas extrahere per apothecas, an debeat, vel ne ius fũdici, dum Ritus disponit, qualitèr habeatur pro soluto immediatè, ac immunis emit; Ad quod constito per Officialiũ Regiæ Dohanæ fidem de solito, puta quod immunis emens merces in dicta Dohana, si illas extrahit per apothecas, vel per loca non habentia fundicos Regios per infrà Regnum, soluit ius fundici, si verò extrahit per extrà Regnum, nihil soluit, & sic si extrahit à nundinis franchis, in quibus non fuit facta solutio, & immittit in Dohanam, soluit, videtur R.Cam. prædictæ fidei de solito annuere voluisse, vt in *Arrest.* 300. de recollectis per *Reg. de Marin.* consonant *literæ Regis Ferdinandi Primi* expeditæ in anno 1476. *in Reg. Cur.* 30.

AD QVÆST. V.

An, & qualitèr emptor mercis teneatur pro præterito venditore incerto.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Emptores mercium an teneantur pro præterito venditore dirictus soluere, n.1. *& quid si merces penès emptorem existant,* n.3. *& declaratur,* n.4. *&* 5.
Fiscus habet hypothecam in bonis sui debitoris, n.2. *& quid pro commisso, vel alijs pœnis,* n.6. *&* 7.

1 Mercium emptores, nec de iure, aut ex dispositione *Ritus*, neq; ex Regiæ Dohanæ moribus obligari Dohanæ, vel fundici ius pro venditore præterito soluere, Regiam Camerã iudicasse, refert *Dom. Reg.* noster hìc
2 *n.*2.*&* 3. Nihilominùs, quia fiscus habet in bonis cuiuscumquè sui debitoris hypothecam, ex *l aufertur.* §. *Fiscus, D. de iure fisci, l.*2. *C. quib. mod. pign. vel hyp. tac. contr. l. debet* 27. ibi: *Quod emptorem fortè sequeretur, D de æd. edict.* cum alijs *concord.* Ideò R.Cam. censuit,
3 quod merces ipsæ existentes penès emptorem, poterant capi pro debito venditoris, quia in eundem emptorem cum onere suo transiuere, secundùm *Auth.* hìc *in fine.*

4 Præfatam quidem hypothecam intelligas procedere supèr mercibus, & sic

sic contrà illarum emptorem pro datijs non solutis, facta tamen professione, vel cum fuerit dubitatum, an forsàn aliquo casu deberentur, & posteà decisum, deberi, vt possit Fiscus illa super mercibus, si extant, vel super bonis ipsis ab emptore consequi; Cum indubium sit, Fisco tacitam hypothecam ex causa tributorum, sicuti & suorum contractuum competere, ex *d. l. aufertur*, vbi *Dionys. Gothofr. lit. M. l semper*, § *conductores*, *D. de iur. immun. l. si is, qui 28. D. de iur. fisci*, *l. 2. & 3. C. de priuil. Fisc.* 5 Quæ hypotheca, sine prouisione hominis inducta, extenditur etiã ad ea bona, quæ tempore talis contractus non erant in bonis debitoris, ex *cit. iurib. & l. 10. D. de manumiss.* Quam conclusionem exornant *Repet. in d. ll.* & comprobant post alios *Neguſ. de pign. 2. p memb. 4. ex nu. 113. Amaya in l. 1. C. de iure fisci, Larrea alleg. 44. n. 18. Noguerol. alleg. 33. n. 76. D. Io: del Castillo lib. 4. controu cap. 61. n. 59. Merlin. de pign. lib. 3. tit. 3. qu. 85. Rodriquez de concurs. art. 2. 1. p. num. 1. & 7. Guazzin. de confisc. bonor. conclus. 22. nu. 10. Maximil. Faust. in cons pro Ærar. class. 9. cons. 40. num. 1. Reg. de Ponte cons. 17. n. 65. tom. 2. Reg. Galeota resp. fisc. 6. nu. 34. Reg. Reuert. decis. 74. num 2. Præs. Ganauerr. dec. 4. num. 22. D. Didac. de Bolero in tract. de decoct. deb. fisc. tit. 5. qu. 14. & seq. Præs. Merlin. cent. 1. controu. for. cap. 2.*

6 Secùs verò pro commisso, nam cum illud statim fisco acquiratur, eiq; competat reiuindicatio, etiam contrà hæredes, ac possessorem, vt suprà in *qu. 1. & 2.* annotauimus; reiuindicatio, quæ ex dominio oritur, non potest cum hypotheca in eadem re, ex eadem causa, & eodem tempore insimùl concurrere, quia hypotheca non datur in re propria, *l. ex sextante 30. § latinus.* circà finem, *D. de except. rei iud. l. neque pignus 45. D. de reg. iur. Cons. Carleual. 2. de iudic. a. p. 2. n. 8. & 19. Cons. Altimar. in obseru ad Reg. Rouit. cons. 51. nu. 16 lib 1.*

7 Pro pœnis deniquè, Fiscum hypothecam non habere constat, quod tamen conciliando dissidentium opiniones, vt scilicèt in confiscatione bonorum nunquàm detur hypotheca, secùs in alijs pœnis pecuniarijs post sententiam, declarant *Reg. Constant. in l. 1. C pœnis fisc. cred. præferri, à num. 106.* ibiq; *Amaya à num. 12. Gait. de cred. in append. par. 2. resol. 9. nu. 109. Cons. Rocc. de offic. rubr. 14. §. 1. nu. 43.* latè etiam *cit. D. Didac. de Bolero d. tract. tit. 5. à qu. 23. ad seqq.* vbi *in quæst. 27.* agit, an in mercibus, quæ ciciderunt in commissum, detur concursus Creditorum cum Fisco.

AD QVÆST. VI.

Instantia, qualitèr currat in Tribunali Regiæ Cameræ in causis ciuilibus, & criminalibus.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Litium ærumnæ, causidicorum calliditates, earumq; remedia indicantur, à num. 1. ad 5.

Instantia causæ biennio in criminalibus, triennio verò in ciuilibus perimit, n. 6. & 7. & quid in S. R. C. Neap. n. 8.

Instantia, an perimat in causis fiscalibus, n. 9. & quid in Regia Camera Summ. tàm si fiscus est actor, quàm reus, vel in causis inter priuatos inibi agitatis, à n. 10. ad 12.

Instantia capta cum defuncto in eadem R. Cam. an transeat in hæredem etiam Clericum, vel alium successorem, n. 13.

Instantiæ peremptio, an respectu causarum criminalium in Reg. Cam. emergentium procedat? affirmat ex pluribus Dom. Reg. *hic, num. 14. & 15. sed contrarium firmatur ex* Regia Pragmat. *deindè promulgata in anno 1605. pro instantiæ prorogatione in omnibus Tribunalibus Ciuitatis Neapolis, à n. 16. ad 18.*

Et quid in Regijs Audientijs, & Curijs Ba-

Baronalibus, num.19.& 20.
Fatalia, an currant in Regia Cam. n.21.

1 ÆRumnosos iudiciorum anfractus, in omni Reipublicæ statu perniciosos, sempèrq; animaduersos vndiq; legimus, adeò vt, vel etiam cum nostræ substantiæ iactura vtile sit nobis, iniurioso actori cedere, ex *D. Matth.c.5. Si quis vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*; Cui sacro Canoni consonat ciuilis doctrina in *l.item si res §.1.vers.non tamen, D.de alien.iud.mut.caus.fact.l.illud, §.quid tamen, D. de tribut.act.* Vnde satis dicitur quis lucrari, si à lite discedat, eiusq; vexationem redimat, *l.minoribus 25. annis, D. de min.l.in summa, D.de condict.indeb. l.2. C.de transact Abb. in c.quinta Vallis, de iure iur. Franc.de Petr.festiu. lect. lib.2.*
2 *cap.9.num.3.* Idquè siuè litium morbo, aut litigantium pertinaciæ, (cum naturalis sit, homini ad dissentiendum facultas, ac ciuilem societatem, litium, & discordiarum omninò expertem optare, ac reperire vix liceat) vel etiam iudicantium incuriæ, iudiciorumq; fatis, aut Causidicorum calumnijs, ipsiusq; totius fori ambagibus, vinculis, captionibus, quæstionibus, ac versipelli astutiæ, subterfugijs, strophis, mendacijs, cauillationibus, cæterisq; malorum compendijs adscribamus, vtcũquè eueniat, maximum semper fuit cuiũsq; Reipubl. hoc detrimentum, ac de illo innumeros excitisse animaduersores, exclamatoresquè, quos hìc annumerare nimiùm esset, sed solùm nos referimus ad plures relatos à *Dom. Emm.Valeron.de transact.in proœm.à n.3.cit.Franc.de Petr.d.cap.9.per tot. Reg. de Pont.dec.20.num.28.& dec.34.n.54. Dom.Consil.D.Carolo Petra sup. rit.M.C. 10.to.1.& rit.247.to.2. Steph.Nathen de iustitia in litibus vulnerata, Klock de Ærar.cap.123.ad 125. lib. 2. Octauiano Pisano de litibus abbreuiandis, in Comment. Hermanni Hoffmanni sub tit. Lycurgi Germanici.*

3 Non tamèn prætereundus *Io: Barclaius in Argen.lib.3.c.16.* dùm ob hoc Reip.detrimentum, præsertìm proptèr causidicorum, & quod peius, rabularum numerum, hæc inuehendo protulit: *Equidem maiori Republicæ detrimento, quod si inter pauciores, sed spectati candoris Aduocationum munus esset, tot illa ingenia, quæ noxia calliditate se corrumpunt, melioribus studijs ornarent patriam, disciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ità hæc pestis non modò malorum est rea, quæ infert, sed bonorum prætereà quæ adimit.* Et insupèr prosequitur: *Imò verò ex Iudicum, & Patronorum numero crescunt lites, aut subsident, adde noua Tribunalia, non deerunt, quibus placeat recens aculeus. Quod si de veteribus adimes, ità cadet pars litium; ac de morbo decedat, si de hodierna medicina subtraxeris.* Et similitèr ibi: *Nam & modum, & numerum progressæ sunt artes, ac nomina, quibus miserimmos Clientes, Patroni, & Iudices frustrantur. Articulatim, & lentè hoc discerpunt, qui semèl perire potuerunt. Sæpè itur ad Iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, nec dum contestatio litis, vt vocant, audita est.*

4 Meritò inde rerum publicarum gubernatoribus, causarumq; Iudicibus summoperè cordi, ac studio esse debet, lites omnes, quam citiùs, minimoq; sumptu, ac molestia finiri, vt ex *cap. finem litibus, de dolo, & contum, l.quidam existimauerunt, de reb.cred l.2 de aqua pluu.arc.l.si se, §.ait prætor, D de re iud. l.quæritur, D.de pecul.l.1. D.de inoff.testam.l.minor, D.de min.l.3.§.si rem, D.de leg.3.l.terminato, C. de fruct. & lit. expens. l.properandum, C de iudic. l.si quis iusiurandum, C.de reb.cred.l.2. C. de re iud l.litibus, C.de agric.& cens.lib.11. l. vbi pactum, C.de transact. Auth. vt Clerici apud propr.Iud. § fin. coll. 6.* id passim clamantibus, & ex pluribus Politicis, ac legalibus authoribus idem commendantibus monet *cit. Dom. Valeron. d.loc.num.8.* Ità quod si aliquid ad procrastinandam litem fiat, Iudex ex officio occurrere debeat; *nullus enim*

enim tàm audax inuenitur, qui possit inuito Iudice litem protelare, d.l.properandum, C.*de iudic.* ne sera, ac molesta fatigatione litigantes liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellantur, *c.nonnulli 28. in pr. de rescr.* Et præ cæteris verè, & sapientèr monet *Plato 6. de legib.* priùs per amicos tentandam esse pacem inter Ciues, quàm lites intententur; Quod elegantèr vnico commutato verbo, ex *Terentio* sic expressit *Donellus*: *Omnia priùs experiri verbis, quàm iure sapientem decet*, idemq; est nostrorum consilium *in cap.1.de mut.petit.*

5 Quamplura inde ad lites extirpandas remedia ab antiquis I.C. fuisse adinuenta, atq; instituta, vsucapionem nempè, tacitã ratificationẽ, præscriptionẽ, ius iurandũ, trãsactionẽ, boni viri arbitrium, rem iudicatã, exceptionẽ litis finitæ, actionum cumulationem, & alia, rectè aduertunt *Ant.Sola ad nouas Constit.Sabaud.in præfat. à n.15. ad 20.fol. 626. Anton.Geisentiroben in disp. de præcipuis remedijs, quib.lites dirimuntur, inter disput. Basileæ impress.vol.1.* Et in Regno nostro plures extant Sanctiones, quibus, vt lites, quamcitiùs terminentur, occurritur, quas idem *Cons. Petra* memorat in *d.Rit.10.à n.15.*

6 Et nè lites fiant immortales, & vitæ hominum modum excedant, *Imperator Iustinianus in l.fin. C. vt intra cert. temp. & in l. properandum*, C. *de iudic.* criminales quidem causas biennio cõcludi, ciuiles verò non vltrà triennij terminum post litem contestatam esse protrahendas pijssimè constituit, vbi *DD.in repet. Marant.in spec.par.5.n.2. & 3.Carau sup.rit.248.num.1. Afin. in prax.cap.3.n.15. Scacc.de iud. lib.2.c.2. nu.675. Borrell.in summ.decis.par.1. tit. 64.num.6.Franch.decis.250. Ripoll.de regal.cap.13. num.12. & 13. Cuiac. lib. 9.obs.22.& lib.17.obs.23. Tondut. de prauent.par.1.cap.30.n.6. & 7. Trentacinq.var.lib.2. tit.de iudic. resol.3. Nouar.de priuil.miserab.person.priuil.76.& in prag.1.de instant. caus. Magretti sup. pragm. Sicil.§.8.Guazzin.defens.2. n.6. Antonell.de temp.legal.lib.2.c.57.Consil. Altimar to.1.de nullit.rub.9. quæst.36. à n.1.Cons.Petra sup.d.rit.248.n.2.*

7 Ità quod elapsis terminis, siuè fatalibus præfatis, minimè procedendum sit vltrà in causa, neque sententia proferenda, & si proferatur, ipso iure nulla videtur, eademq; peremptio post sententiam opponi poterit; Quod tamen in S.R.C.non admittitur, cum solum

8 decretum S.C. perempta instantia latum, nullitati subiaceat, non verò sententia, cuius rationem reddit *Reg. Capyc.Latr.dec.68.num.20.tom.1.*post *Rouit.in pragm.1.sub num.9.de inst.caus.nõ restit.* & post *præd.* aliosq; latè exponunt *cit.Reg.Rouit.cons.66. vol.1. Cons. Staiban. resol.134. cent.2. Cons. Petra sup d.rit.248.à n.1.ad 4.& seq.& Cons. Altimar.de nullit.tom.1.rub.9.quæst.35. per tot.* Plures verò ampliationes, & limitationes circà instantiæ peremptionem adducit idem *Cons.Altimar.d.rub. 9.quæst.36.per tot.*

9 Et quidẽ in causis fiscalibus nõ currit instãtia, & sic neq; triennio concluditur, ex *d.l.properandum*, ibi: *Exceptis causis, quæ ad ius fiscale pertinent, vel quæ ad publicas respiciunt functiones*; puta, super tributo, hæc equidem non clauduntur triennio, sed etiam in feriatis temporibus exercentur geminis mensibus, *Glos.* ibi *ver. Functiones lit. P.Anna* post *Afflict.* & alios *cit.sing. 243.* quod procedit ex peculiari causarum Fisci priuilegio ex *d.l properandum*, & post *d.glos.in ver Fisco, Bart.& Bald.Cyn.num.1. Marant.in prax.par.5. vers.& omnia fiant, Afflict.dec.210.Caroc.de except. exc.127. num.35. Alphar. de off.fiscal.glos.16 priu.38.nu.150.Borrell in summ.dec.to.1.tit.64.n.30.Guazzin.defens.2.cap.6.num.48. Consil.Petra in rit.248.num.22. Nouar.sup.pragm.in rub. de inst. caus. collect.1. num.5.* & ad *Præs. de Franch. decis. 653. Rodoer. ad Reg.de Marin.cap.184.nu.12. Reg.Galeot.resp.fisc.1.num.57. & 58. Reg.de Marin. ad Reuert dec.139.nu.3.& dec. 578.nu.2. De Luca in obseru.ad Franch. decis.251.in fin. & dec.653. num.4.*

10 Vn-

10 Vnde in Supremo Reg. Cam. Summariæ Prætorio, in qua fiscales causæ, aut priuatæ, in quibus Fiscus habet interesse, agitantur, non currit, neque perimit instantia, *Gallupp. in prax p. 2. cap. 17. n. 24. Reg. de Marin ad Reuert. decis. 139. num. 6. & 7. & ad dec. 578. n. 2.* & alij *supra cit.* tàm si Fiscus actor sit, quàm reus, *Beninten. decis. 76. Scacc. de appell. qu. 15. num. 265. Antonell. de tempore legali lib. 2. cap. 52. n. 2.* vbi ait, durare spatio 30. annorum, *Nouar. d. l.* à quo tamen cauendum monet *Iac. Anichin. de prauent. instr. c. 2. qu. 5. dub. vn. num 74. in fin.* cum veriùs esse dicat, solùm 30. annorum curriculo causas fiscales pro derelictis haberi, licet
11 dubitet hìc *n. 4. Auth.* noster, de iure in Fisco reo, quia aliàs nullum esset priuilegium causarum fiscalium; De consuetudine verò, indistinctè in omnibus causis præfati Tribunalis non currit instantia, idem *Auctor* noster hìc *nu. 5.* de qua Consuetudine memor est *Afflict. in Const. accusatorem n. 4.* quem sequitur *Anna d. sing. 243.* vel quia in R. Cam. causæ fiscales agitantur, *cit. Anichin. d. loc. vers. procedit*, vbi ex hoc quęrit; quid dicendum in causa agitata in
12 R. Cam. inter priuatos, & refert decisionem pro desertione instãtiæ ex *Reg. Galeot contr. 19. in fin.* & sic respectu fisci nulla admittitur difficultas, tàm si sit actor, quàm reus, *Dom. Consil Petra sup. d. rit. 248. num. 38. Episc. Ricc. collect. 90.* & post alios, quos refert *Thor. in comp. dec. p. 1. verb. Instantia in causis fiscalibus, Cons. Altimar. d. qu. 36. à num. 44. ad 46.*
13 Imò & instantia cœpta cum defuncto in eadem Regia Camera, continuatur in hæredem, etiam si hæres Clericus sit, qui tenebitur prosequi iudiciũ in foro testatoris, vbicumq; cum ipso defuncto ibi sit lis cõtestata, post alios *cit. Nouar. d. collect. 1 num. 6.* vbi *num. 7.* ità decisum refert, idemq; tenent *Cons. Hodierna ad Surd. decis. 110. n. 18. Cons. Staiban. d. resolut. 134.* qui scripsit pro Marchione Capriliæ aduersùs remissionem petitam per Episcopum Acerrarum, hæredem conuenti; & qualitèr instantia transeat in hęredem, aut aliũ; ratione etiam dignitatis, declarat *Rodoer. ad cit. de Marin. cap. 185. per tot.* non tamen transit in Fiscum, etsi vniuersalem bonorum successorem, quia per publicationem bonis succedit, non personæ, vt post *Cons. Carleu.* tradit *Reg de Marin. ad Reg. Reuert. dec. 171. num. 7. et 8. et in decis. 396. num 1.*
14 Difficultas tamèn fuit, nùm in eadem Regia Camera in causis criminalibus, perimat instantia? Quo in puncto, licet *Auth.* noster à *num. 6. ad 8.* plura adduxerit, pro negatiua, quod scilicèt non perimat; Contrarium tamen à *num. 9. ad seq* concludit, ac pluries determinatum refert, instantiam in Reg. Cam. quoad criminalia currere, & sic biennio perire, ipsaq; perempta vnà cum actione ius Fisci extingui, quia talis præscriptio ponit gladium ad radicem, & est exceptio intẽtionis, & facti; & sic Reg. Cam. quoad causas criminales, non recedere à dispositione iuris communis, neque vnquàm aliter fuisse obseruatum, & sic absolutum fuisse reum, *ibid.* refert.
15 Quæ decisio confirmari potest, quia instantiæ peremptio, non solum tollit acta ordinatoria, sed etiam probatoria in criminalibus, vt ex doctrina *Alex. Afflict. Specul. Marãt. et Carau.* aduertit *Præs. de Franch. dec. 653. num. 3. et 4.* vbi *num. 2.* refert, in Reg. Cam. esse receptum in criminalibus perimi instantiã, teste *Dom. Reg. Salernitano* Præside S.C. qui fuit Præses, & Locumtenens Reg. Cam. & sic perire totum ius, ac extingui processum, ampliùsq; contrà inquisitum procedi non posse, licet noui superuenerint testes, etiam quod reus fuerit relaxatus nouis superuenientibus indicijs, *Capiblanc. de Baron. pragm 6. nu. 39. Reg. de Marin. ad Reuert. obseru. 139. num. 2.* nam pereunt omnia probatoria, *Guazzin. defens. 2. cap. 9. num. 18* vbi *num. 6.* inquisiti Aduocatum monet, vt illum ex peremptione instantiæ defendat, cum illa à lege sit inducta, ne vexationes fiant

immortales, quem refert, & sequitur *D.Carol.Ant.de Luca in obs.ad cit. decis. 653.num.2.in fin.* vbi *num.3.* examinat, si ratione delicti bona sint ipso iure confiscata ex Statuto, vel Consuetudine, num locum habeat peremptio instantiæ.

16 Decisiones autem prædictæ ab *Auth.* nostro vt suprà relatæ, cuius verba transcripsit *cit.Rodoer.in d.cap.184. nu. 13.* quia manarunt antè *Pragm.* promulgatam in anno 1605, quæ est 50. *de off.magistr. Iust.* ideò non est, quin dubitemus, quod hodiè non sunt obseruandæ, dum præfata *Pragm.Sanctione*, tàm in M.C. quàm in omnibus alijs Tribunalibus in hac Ciuitate existentibus, etiam delegatam causam habẽtibus, quia ob causarum multitudinem, ad illarum expeditionem intra tempus à iure statutum procedi non posset, & ne delicta remanerent impunita, fuit sancitum, instantias sempèr censeri prorogatas, ità vt nunquàm illarum peremptioni sit locus, vnde sempèr post *d. Pragm.* promulgationem, ità fuisse obseruatum, & in dies practicari memorat *Reg. de Marin.cap.184.n.12.*

17 Eademq; *Pragm.* quod procedat in Reg.Cam. non videtur dubitari posse, dùm expresśè disponit de omnibus causis in omnibus Tribunalibus existentibus in hac fideliss. Ciuitate etiam in causis delegatis, & delegandis, & sic non obstat quædam *Apostilla*, quæ *Halis.Danzæ* adscribitur, quam transcribit *cit. Rodoer.d.loc. n.14.* vbi *n.15.* eidem respondit, non obstare incontrarium motiua, quod Fiscus M.C. nihil habeat commune cum Fisco R.Cam. & pluralitatis causarum in M.C. pendentium, tùm quia vnicus est Regis Fiscus; tùm etiam quia eadem causarum multitudo in R.C. consideratur, dùm ibidem propter vrgentia, & quotidiana Regalis Patrimonij negotia, vix ciuiles causæ expediri possũt, *Rodoer.d.l.*

18 Sed nos in eo dictam conclusionem firmamus, quia *dict. Pragmat.* de omnibus causis, Tribunalibusq; loquitur, etiam in Tribunali Magni Admiratus, & in causis, quæ delegantur, & sic non est in consideratione multitudo causarum, sed quia generalitèr fuit sancitum, vt in omnibus causis criminalibus in dictis Tribunalibus huius Ciuitatis causæ perẽptio cesset; Ità quod censeantur instãtiæ in dictis causis prorogatæ, *Reg. Rouit.in pragm.10.§.33. de off.Iudic. à nu. 3.Reg.de Marin. d. l.* & sic ambigi nequit, quod *d.Pragm.* vim habeat etiam in causis criminalibus, quæ in Regia Cam. agitantur, *Dom.Consil. Altimar. d.quæst.36.num.46, in fin.* imò eadem

19 *Pragm.* dispositio fuit etiam ad Regias Audientias extensa, ex *pragm.10.§.33. de offic.Iudic.* vbi *Nouar.in collect. 146. & seqq.D.Cons.Petra in Rit.248.nu.19.* idem *Dom.Consil.Altim.de nullit. d. qu. 36.num.12.* Qua stante *pragmatica* dispositione, si quis fuerit liberatus, nouis superuenientibus indicijs, elapso biennio, etiam fideiussor tenetur, si noua, aut vrgentiora superueniant indicia, vt decisum refert *Nouar.d.loc.num. 151.* & *decis. 15.cit.Consil. Petr.d.n.19.* & decisum id etiam refert *Reg. de Marin. d.cap.184.* contrà ea, quæ allegauit in dicta causa *Fuluius Danesius*, quæ allegatio fuit transcripta per eundem *Reg.Rouit.in d.pragm.10, à n.7.cit.Consil.Altim.d.l.num.13.*

20 Non tamen procedit *d. pragm.* in Curijs Baronalibus, *Nouar.tom.2. de grauam. Vasall. grauam. 40. à num. 19.* Et quamuis *Campana resol.15. num. 18.* decisum referat vna vice per M.C.V. & S. C. quod non pereat instantia, ipse tamen & benè defendit affirmatiuè.

21 An verò in Regia Camera currant fatalia, affirmatiuè concludendum esse constat, post tradita per *Reg.de Marin. ad Reg.Reuert. decis.578. & Reg.Capyc. Latro decis.123.num.5. P.Afflict. contr. iur.cap 33.nu.4. & Cons.Petra in d.Rit. 248. num. 37.* vbi dictum articulum examinatum memorat in causa *Ill.Ducis Andriæ*, pro quo scripsit *Reg. Galeota lib.1.controu.cap.19.& 20.* & *Illustr.* Prin-

Principis S. Seuerij, pro quo calamum arripuit *Reg. de Ponte conf. 62. & 63. tom 2.* qui victoriam retulit, *Conf. Altimar.d.rubr.9.quæst.37.num.16.*

AD QVÆST. VII.

In causa intercepti, an currat instantia, & ea, an sit ciuilis, vel criminalis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Causarum species, quot sint, num.1. & quæ nam dicatur causa ciuilis, vel criminalis, latè dilucidatur, à num.2. ad 12.

Et quid respectu Baronum, & M.C. Vicariæ, n.13.

Causa intercepti, an sit ciuilis, vel criminalis? Ciuilem esse firmat Dom. Reg. *num. 14. criminalem verò esse probarunt* Innoc.Paganus, Cortiada, *& alij in locis indicatis, n.15.*

Quod tamen conciliatur in agendo ad criminis vindictam, vel rei commissæ persecutionem. d n.16. ad 18. & an transeat ad hæredes, n.19.

Aliaq; traditur distinctio antè, vel post condemnatoriam sententiam, num.20. & 21.

Instantia, an currat in causa intercepti, num.22.

AD hoc, vt quæstionis huius, secundùm tradita per *Auth.* nostrum, elucescant conclusiones.

1 Principalitèr supponimus, quod causa in triplici constituitur differentia, ciuilis nempè vna, alia criminalis, & demùm alia mixta, ex *glos. in rubr. D.de iudic.& in decret.extr.eod. Marãt. de ord.iud. par.4. dist.1. Menoch. de arbitr.Iud.qu.78.& cas.285.num.6. Farinac.in prax.par.3.q.100.per tot. & conf.85.a num.3.lib.1.Paz in prax.in proœm. ann.1.à num.19. Barbos. in rub.de iudic. in Decret.à num.2. Narbon. l. 20.gl.21. per tot.tit.1.lib.4.recop. Cabed.dec.14.p.1.Ripoll.in addit.ad Peguer. in pr. ciuil. rub.39.Parexa de instr edit.tom 2. tit.2. resol.6.num.42. Scacc. de iud. lib.1.cap.5.& 6.*

2 Controuersia verò consistit apud DD. in definiendo, quæ nàm dicatur causa ciuilis, vel criminalis, de qua adeundi sunt *Farin. conf. 85.* vbi *Add. lib.1.& in prax.par.3.qu.100.à num.1. Asin.in prax.cap.5.Iul.Clar.in § fin.q.1.* vbi *Harprect Cabed.d dec.14. Maranta supra cit loc.Hering.de fideiuss.cap.10. à nu.359.Palm.in prax.p.1 gl.3. Narbon. d.loc.à num.1.Scaccia supracit Oliban.in § pœnales de act.Rota Auenion.dec.112. Ripoll.d loc.num.9.& de Regal.cap.34.à n.20.Solorzan.de Iur.Indiar. tom.2. lib.4.cap 5. nu.16. Matthœu de Regim. Regni Valent.tom.2 cap.7.§.5.num.8. Nouar.de grau. Vasall.tom.2.grauam.130. Reg. Marcian disp.64. Thor in supplem. v.iudicium, fol.317. R.Capyc. Latr. consult.18.tom.1.*

3 Enim verò quidam criminalem causam definiunt illam, in qua pœna est corporis afflictiua, vndè ab hac pœnæ qualitate causæ nomen repetunt; at si corporis afflictiua pęna non est, sed pecuniaria, quamuis illa Fisco applicetur, causam ciuilem esse arbitrantur, *glos in l si qua per calumniam, ver.suri, C.de Episc.& Cler.ex text. in l. Caius Seius 22.D.ad S.C.Syllan.Rota decis.109.de appell.in antiqu. Menoch.de arb.iud. qu. 82.num.3.& 4.& cas.285.nu.12. Scaccia de iud.lib.1 cap.5. à num.1. Guttier. pract.lib.1.qu.107.num.5. Azeued.l 8.n.1.tit.18.lib.4. recop. Matthœu de regim. Regni Valent.tom.2.c.7. §.5. num.8. Sarauia de iurisd.adiunct. qu.18. à nu.22. Sueluès conf.22.n.3 lib.3.*

4 Alij autem pęnæ qualitatem non esse inspiciendam, sed à re in iudicium deducta nomen esse desumendum, putarunt ex *glos. in l.lex Cornelia, ver.eorum, D.de iniur.Iul.Clar.in § fin.qu.1. in princ. Scacc d.cap.5.n.1.in fin.*

5 Rursùs & alij, nec pœnæ qualitatem,

tem, neque rem in iudicium deductam esse attendendam, verùmtamen modum, quo delictum in iudicium deducetur, esse inspiciendū, ità quod si deducatur indirectè, ciuilem esse concludant, siuè pœna Fisco, siuè parti applicetur *Abb.in rubr.de iudic.nu.5. Scacc.d. loc.num.2.*

6 Tandèm alij à fine, & commodo ciuilis causæ definitionem inducunt, vtpotè causa ciuilis dicenda, quando principalitèr agitur in iudicio ad priuatum commodum, siuè illud ex contractu, siuè ex delicto descendat, ex *glos.in l.3.§.centum aureorum, D. de sepulchr.viol. Felyn.in rubr.de iudic. nu.3.* vbi *Bero.num.96.* eamq; opinionem de communi, & magis communi testatur *Ias.in rubr.C.de iud.nu.2.Asin.in prax.c.5.à num.14. Marant.d.dist.1.n.2.* communem, receptamq; dixit *Scacc. d.cap.5.num.3. Buccar.de diff.inter iud.ciu. & crim.præmiss.1.nu.3. Parexa de instrum. edit.tom.1.tit.2.resol.6.num.43. Peguer. decis.6.num.2.Ripoll.in d.addit.num.10. Nouar.d grau.130.num.3.16.& à num. 34.Farin.par.3.quæst.100.num.6. Ciarlin.controu.for.cap.274.num.42.par.2.* à qua communi opinione neque in iudicando, neque in consulendo recedendum ait *Clar.d.quæst.1. vers.ex quorum omnium dictis.*

Et proindè si pęna pecuniaria parti applicatur, causa ciuilis est, *Narbon. d. loc.num.9. Farin.d.qu.100. nu.10. & d. cons.85.num.37.Parexa d.tit.2. resol.6. num.43.Ripoll.de regal.cap.34.à num.9. & in d.add.num.12.Nouar.d.loc.nu.34.* Idquè etiam si pœna applicanda sit tertijs personis, Iudici puta, Alguzerijs, denunciatori, vel causæ piæ, ciuilis causa dicenda, neque dici potest, tertium fuisse in locum Fisci subrogatum, *Guttier.pract.lib.1. d.qu.107.* vbi exempla refert, testaturq; *n.3.* millies vidisse practicatum, *Macerat. var. res. lib.3.resol.49.num.11. Sueluts d.l. nu.6.* vbi quod absque dubio ità intellexit *Palm.d.loc num.12.* consonat, quia in dubio appellatione causæ pecuniariæ ciuilis causa, non verò criminalis venit, *Menoch.de arb Iud qu.87.num.1.5.6.Parexa d.num.43.in fin.Buccaron.d.l. præmiss.3.*

7 Causam insupèr criminalem quidam generaliter illam agnoscunt, quotiès de crimine agitur, ex *d.gl.in l lex Cornelia, ver.eorum, D. de iniur.* quorum opinio communitèr improbatur, vt ex *Clar.d qu.1.n.1. in fin. Auil. c.1.prætor. verb.Camera n 2. Farin.d.qu.100.à nu. 12.ad 15.Narbon.d.l.n.3.& 4.*

8 Quemadmodùm & altera opinio, quod causa criminalis dicatur, quando agitur de pęna corporali, siuè corporis afflictiua, *Farin.d.qu.100. & nu. 3.& alij supracit.* impugnatur post alios à *Narbon.d glos.21. num.5. & 6.* & per *Dec.in rub.de iudic.1.lect.n.9.*

9 Similitèr neque substinetur alia, qua tunc causa criminalis dicitur, quādo principalitèr agitur, vt ordinaria pęna alicui imponatur, siuè condemnatio applicetur Fisco, siuè parti, dùm illam reprobant *Dec.d l.n.96. Marant. d.l.num 2.Auiles vbi suprà, Farin d qu. 100.n.17.& 18.* & *Narbon.cit.loc.num. 7. et 8.*

10 Vltima verò opinio verior, & communior habetur, quod scilicèt cum principalitèr de delicto tantùm agitur ad commodum publicum, seù ad publicam vindictam, causa criminalis pronuncianda sit, *Ias.in rub. C.de iud. num.2. Marant.d.loc.num 2. Clar. d.qu. 1.vers.secundus autem casus, Mascard. de prob. concl.463. num.3. Scaccia lib.1. de iud.cap.6.in princ.Farin.d.qu.100.n. 4.Buccaron.d.præmiss.1.nu.3. Parexa d resol.6.num.43.Ripoll.in d. add.nu.10. Capiblanc. in pragm.4. à num.105. de Baron.Balthas.de Angel. in add. ad Foller.tit.audiantur excusatores, n.134. Solorzan.d.cap.5.sub n.16.*

11 Et hoc, siuè ex delicto principaliter ad vindictam publicam agatur, vt pœna corporali reus puniatur, ex *glos.ver. auri in d.l.si qua per calumniam.l.qui sepulchra, glos.verb.videtur, vers.vel alias, C.de sepulchr.viol.l.obseruare, §.proficisci, Glos magna, vers.tu dic tutius, D.de off. Procons. Marant.d.l. n.2. vers. hinc est,*

Fa-

Farin.d.qu.100.n.3. Narbon.d.l.num.9. Buccaron. d.pramiss.1. num.3.Parexa d. num.43.

12 Siuè quoque principaliter, ex delicto ad vindictam publicam agatur, vt condemnatio pœnæ pecuniariæ Fisco applicetur, ex glos.in l.3.D.de sepulchr. viol. Auctor noster hìc n.14.Marant.d. n.2.vers.idem si aliquis, Iul.Clar. qu.2. vers. quarta fuit opinio, Farin. d.q.100. num.10.& cons.85. à num.37. vbi Add. lit.C. post alios Narbon.d.n.9.Cabed.decis.14.num.4.Gayll.1.obs.65.num.2. Padilla in l.transigere n.106. vbi Martin. del Rio à num. 4. ad 22. C. de transact. Ripoll.in d.add.num.11. et de regal. cap. 34.à num.19.Peguer.decis.6.num.2.Ferrer.par.3.obs.cap.144. Buccaron.d.prem. 1.num.3.Parexa d.resol.6.num.45.et tit. 5.resol.3.sub num 56.Portoles,§.calpleuta num.12.Guttierez pract.lib.1. q.106. num.2.Cancer.par.3.var.cap.12.n.242. et 243.et cap.17. num.458. Bouadill. in Polit. lib.5.cap.1.à num.120. Solorzan. d.cap.5 sub num.16.Parlad.diff.138.nu. 2.Solorz.d.cap.5.sub num.16. Xamar.de off.Iud.par.2.qu.11.num 91. Nouar.qu. for.79. num.8. & d.grau. num.3. et 16. lib.2.Reg.Capyc.Latr. consult.48. num.7. lib.1. Consil. Altim.post alios in tract. de nullit.rubr.9.q.8.num.48.tom.1. doctissimus Reg. D. Michael de Cortiada tom. 2.decis. Cathal.35. qui prædicta cumulauit num.57.& seq. Innoc. Paganus in alleg. 32. post decis. Salernit. num.1. & seq. Præs.de Francb. decis.162. num.16. Reg.Rouit.in pragm.1.de off.Baiul.n.38. Anna sing.384. Cathalan. in tract. de indult.cap.16.à num.38.ad 44. Sabell.in summa diuers.§. causa 8. num.2. & post alios Consil.Petra sup.rit..M.C.243.n.4. vbi n.5. ex pragm.2.de iurisd.inuic. non turb. secundùm Regni iura distinguit

13 causas, quæ cognitionis criminalis Iudicis, & quæ ciuilis sunt, de quo etiã Reg. Reuert.decis.568. eam tamen rectè intelligit n.6. procedere inter Barones habentes iurisdictiones distinctas, non verò respectu M.C.quæ vnum,& idem dicitur Tribunal, vtramq; habens iurisdictionem. Vnde Iudices M.C. in criminalibus, cognoscere de omnibus causis criminalibus, imò & de falso commisso coram Iudice in ciuilibus, quia eadem est M.C. ex de Francb. decis.722.num.19. & alijs Consil. Altim.de null.d.qu.8.à num.50.ad seqq.

14 Ex his prætereà descendendo ad speciem huius quæstionis, circà articulum, an causa intercepti sit ciuilis, vel criminalis; In quo post tradita argumenta, quibus esse criminalem fundari potest à num.1.ad 9. Auth. noster nu. 10. tradit, Regiam Cameram decidisse interceptorum causas ciuiles esse, ideòq; Fisco concessum, vt in illis instantiæ peremptione non obstante procedatur, rationem reddens n. 12. quando ex eo solùm, quod pęna aliqua Fisco sit applicanda, iudicium criminale pronunciandum sit ex glos. in l. 1.C.quand.ciu.act.præiud crimin.in l.2. C.si ex publ.rat.lib.10.& alijs doctrinis; Iudiciumq; intercepti videri magis rei persecutorium, quàm ad criminis vindictam, quæ contrà tertium non posset intentari, à num. 17.ad 22. Illudquè proptereà crimen, Imperatorem vocasse, inciuilem audaciam, & præcipitem auaritiam in l.cum proponas, C.de naut. fœn. adducens etiam argumentum nu. 18. ex l.3.§.idem scribit, D.de pecul. vbi cum filius condemnatur actione in factum, pater tenetur de peculio, licet actio illa in factum ciuilis, fuerit intẽtata ob delictum filij, in quo casu non obligaretur pater ex ratione in eodem text. tradita, quoniam non debet inspici origo, & causa iudicij, quod fuit delictum, sed natura ipsa iudicij, quæ fuit ciuilis ex Bart. doctrina ibid. allegata num.19.& 20.limitante ibidem, quando Fiscus alio iure petit pęnam pecuniariam, quàm ad vindictam criminis ex text.in l.1.& tot. tit. D. de Iur. Fisc. vbi Fiscus agere potest ad persecutionem pęnarum proprio eius iure sibi debitarum, & sic in illis ciuiliter procedi ex Bart.in l.1. D. de sepulchr. viol. enumerando ibi inter cęteros casus, intercepti causam, ex illis verbis: Si aduersus legem commissum factum sit, quas do-

doctrinas *Author* noster etiam repetit infrà *qu.9.& §.9 qu.3.*

15 Criminalem verò causam hanc intercepti esse, ex pluribus fundatur in *alleg. 32. Innoc. Pagani* apud *Reg. Salernit.* post *decis.* puta, quia vindicta publica intelligitur, sicut in corpore, & fama, ità in pecunia,& fortuna, *n.3. & 10.*& ob pœnam pecuniariam Fisco applicandam, causam omninò criminalem esse, *ibid. num.* 4. secùs si parti applicetur, *n. 6. & seq.* nam fraudare vectigal crimen est, *l. fraudati, & l.cõmissa, D.de public.in cit alleg.nu.*11 idq; siuè Fiscus agat condictione ex lege, vel actione in factum, siuè reiuindicatione *nu.* 12. & 13. nam principaliter semper delictum attenditur, & origo publicationis, potiùs quàm actio, & sic estò fiscus pro pœna pecuniaria, ciuili modo, & non crudeliter agat, criminaliter agere dicitur, vt in *d.alleg.n.*14.15.16.& 20. etiam vbi de lucro agitur propter delictum, & quia agi criminaliter debet pro fraude vectigalium, illudq; crimen ad hæredes transire, ex *l.vectigalia, §.Dominus nauis in fin* ibi: *Illicitarum mercium persecutio hæredem quoque afficit*,& alijs *concord. ibid.* Ex quibus, alijsquè *ibid.* adductis, quod sit criminalis talis causa, fuisse iudicatum, *num.* 28. traditur; idemq; decisum refert *Ferrer. p. 3.obs cap.*446.& post alios etiam ità in Senatu Cathaloniæ decisũ recẽset *cit. D. Michael de Cortiada dec.* 35. *num.* 8. alijq; mox citandi.

16 Nos verò, vt ab *Authoris* nostri doctrina minimè discedamus, distinctione vtimur pro dissidentium opinionum concordia, vt quando in causa intercepti agitur ad criminis vindictam, criminalis iudicanda sit, siuè pœna sit corporalis, siuè pecuniaria, secundùm *Auth.*nostrum hic *n.*14.post alios *Quesad.differt.*22.*num.* 6. *consil. Petra tit. rit.*56.*in comm.num.*10. *vers.at Regia Iuncta, Ep. Rocca disp.iur.tom.*1. *cap.*75. *num.*6.*Card de Luca in Theatr. verit. et iust. tom.*2. *in tract. de vectigal. discurs.* 69.*num.*10. *Ant.Conciol.resol.crim. ver. gabella resol.*9. Et ità etiam intelligendi sunt *citati DD.* criminalem causam illam intercepti esse fundantes, & alij relati per *Reg.Capyc Latr.consult.*18.*n.* 5. & *Consil.Rocc.de off rub.*14.*§.*5. *num.* 56.*et* 57. vbi *num.*58.*et* 113. id etiam ait militare, quia in Regia Iuncta contrabannorum fisco instante proceditur

17 criminaliter contrà extrahentes bona vetita, & contrauenientes ordinibus ad regimen gabellarum statutis, contrà quos nedum sunt inflictæ pœnæ pecuniariæ, sed corporales, scilicèt, relegationis, triremium, imò etiam mortis, quam tamen hodiè non solent exequi, *Consf.Rocc. d.rubr.*14.*§* 14.*à n.*82. ideòq; tantò magis hoc iudicium esse criminale iudicandum, post *Presf. de Franch.decis.*162.*num.*16. *Reg Sanfel. dec.*237.*num.*4. & sic decisio R.C. ab *Auth.* nostro relata *in fin.* procedit, quando agitur ad persequendam rem commissam, secùs verò si procedatur ad vindictam criminis, quia semper causa criminalis appellanda est, siuè pęna pecuniaria sit, siuè corporalis, vt post alios *cit.Consf Rocc.* declarat, & fundat *ibid.n.*59 & 60 *& seq.& num.*113. à *Consil. Petra d. tit.* 56.*num.* 10. *vers. è contrariò.*

18 At quando non est instituta causa, vel accusatio ad vindictam criminis principaliter, sed intentata actio à Fisco, prætendente occasione aliqua, vel delatione, tunc quantumcumq; præcedat aliquod quasi delictum conuenti, ex quo Fiscus prosequitur rem, vel æstimationem sibi debitam, & vult pęnam iam incorporatam ex facto conuenti consequi, proùt in causa extractionis videtur, non dicendum est iudicium criminale, sed ciuile, nam licet oriatur ex præcedenti facto, attamen non attenditur origo,& causa delicti, sed ipsa iudicij natura, vt post *Auth.*nostrum hic exponunt *Reg.Capyc. Latr.consult.*18 *num.*4. *Reg. de Curte in suo diuers.iur.feud.par.*2.*cap.*3. *nu* 107. *& seqq. Reg. de Marin in obs. ad Reg. Reuert. decis.*532.*in fine*, (vbi inquit, quod quamuis causa intercepti sit ciuilis,

uilis, ſintq; in ea iudiciarij actus ſeruandi, attamen, quando extrahentes ſunt in confeſſo, ſat erit, quod dominus mercium citetur ad allegandum cauſam, quare non debeant illæ declarari in commiſſum incidiſſe) *cit. Conſil.Rocc. d. §.5. à num.59. & num.* 110. *ad* 112. §.8. *à num.79.* §.10. *num.*5. & §.9.*à nu.*59.*ad* 60. dicens *n.62.*ex hoc

19 cauſam, & iudicium intercepti ad hæredes tranſire, *l.fraudati vectigalis*, & *l.commiſſa, D.de publican. & vectig.* ex *Auth.* noſtro hìc, & *Lagan.ad Reg.Rou. in rubr. pragm. de extract. de Luca ad Præſ.de Franch.deciſ.*379.*n.*4.

20 Aliam quoque diſtinctionem tradit idem *Conſ.Rocc. d.* §.8. *à num.* 169. ex *Conſ.Peregrin.Iannini* 85. *à n.*39. inter *Conſ.Farinac.* puta,nùm cauſæ interceptorum, pro quibus corporales, & pecuniariæ pœnæ ſunt infixæ ad Fiſci commodum, ſemper ſint criminales, duo tempora diſtinguēs, ante, vel poſt condemnationem, & ſententiam; Ità quod ante ſententiam dici nequeant iſta iudicia eſſe ciuilia,quia ad rei perſecutionem tendunt, neque hoc intellexiſſe *Auth.*noſtrum hìc,quia eſſet cōtrà omnes iuris regulas adductis per *Innoc. Pagan. in d. alleg.*32. vbi *Thor.* poſt *deciſ. Reg. Salernit.* cum inſpecto origine non poſſit negari Fiſci actionē ex maleficio, & contrauentione legis punibili exoriri, & ſic omninò dicendum iudicium eſſe criminale, ex doctrina *cit. Bart.* communitèr recepta in *d.l.3.de ſepul.viol.* Cum origo ſit attendenda, vt natura actionis agnoſcatur, licet expreſsè competeret alia actio, ex *l. ſi Procuratorem dedero, D. mandat.* & alijs *cit.Rocc.d.loc.nu.*170.

21 Sequuta verò condemnatione, quia pœna Fiſco ipſo iure debetur,reo condemnato, videtur Fiſcum poſſe agere contrà hæredes, vel tertios poſſeſſores ad rem, & bona ciuilitèr, & ità intelligendum eſſe *Auth.* noſtrum hìc *nu.* 17. *verſ. Ea proptèr commiſſi perſecutio contra tertium*; Et inſuper, quia ſupponit rem fiſco iàm incorporatam vindicari, cum hoc verificari nequeat, niſi poſt condemnationem,ac finito iudicio criminali; Inde ſic illum intelligi debere fuiſſe locutum, ait *cit. Rocc. ibid.nu.* 172.& 173.

22 Circà verò punctum illud, an in cauſa intercepti currat inſtantia? concludimus nullo modo in eo inſtantiam currere:nam ſi conſideramus eam cauſam, vti ciuilem, vt ſuprà, non currit inſtantia, ſecundùm deciſionem Reg. Cam.hìc *in fin.* per *Auth.*noſtrum relatam, quam etiam referunt *Thor. in d. alleg.* 32. *& in comp.tom.* 1. *par.* 3. *verb. inſtantia an currat in cauſa intercepti, Conſil.Altimar.tom.*1. *de nullit.rub.*9. *q.* 36.*num.*6.*Paſqualin.in comm ad pragm. Regni, tit.de extractione animal.n.*103. ſi verò tanquā criminalem cauſam eādem vt ſuprà attendimus, nunquàm illam hodiè perimere, in vim *Reg. Pragm.*50.*de Off. Mag. Iuſtit.* concludimus,ex annotatis in *antecedenti quæſtione*.

AD QVÆST. VIII.

Quid ſi interceptum, eſt factum mixtum cum alio delicto, an tota cauſa erit ciuilis,vel criminalis, vel poſsit ſeparari.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Cauſa mixta, quæ dicatur, à num. 1. *ad* 5.

*Iudex criminalis, an ratione criminis mixti,ſeù connexitatis, poſſit incidentèr de articulo ciuili cognoſcere, à num.*6. *ad* 8.

*Cauſa intercepti cum alio delicto admixta, an ſit ciuilis, vel criminalis, & an poſſit à criminalitate ſeparari actio ciuilis intercepti,ſeù rei, ac directuum perſecutoria, à n.*9. *ad* 12.

1 TErtiam cauſarum ſpeciem, quam dicunt mixtam, pro declaratione huius

huius *quæst.* præ cęteris elucidandam esse oportet; eamq; secundùm vnam opinionem consistere, quando insimùl agitur ad publicam vindictam, pœnamq; criminalem, & etiam agitur ciuilitèr ad partis commodum, & interesse priuatum, vt post *Ant. de Butr. Abb. Dec.* & alios notat *Farinac. in prax par.3.qu.100. num.54. & in cons. 85. in addit. lit. C. vers. in secundo verò casu.*

2 Alia verò opinio est, vt quando agitur ad publicam vindictam, vt fur scilicet puniatur, & etiam ad restitutionem rerum ablatarum, causa dicatur criminalis, *Iul.Clar. §. fin. qu. 1. 1.vers.tertius casus est, Farin.d loc.n.55. & in cit.add.lit.C.vers.contrarium.*

3 Quemadmodùm & alij distinguẽdo opinati sunt, quod si Fisco veniat aliquid applicandum, non principaliter, sed in consequentiam eius, quod principaliter parti applicatur, & debetur, tota eo casu videatur ciuilis, & non criminalis causa, & sic è contrà, si interesse partis, seù id, quod parti applicatur, venit in consequentiã eius, quod Fisco principaliter debetur, & applicatur, tota tunc causa reputatur criminalis, & non ciuilis, *Add.ad Clar.d.lit. B. Farin.d.qu.100.num.56.& in addit. lit.C.vers.in hac contrarietate, Boss. tit. de appell.n.9.*

4 Alter etiam casus est, quando pœna Fisco, & partim parti hoc est accusatori, applicatur, in quo quidam causam criminalem reputarunt, & non mixtam, quia concurrente Fisco, & priuato, Fiscus tanquàm magis dignus trahit ad se minùs dignum, post alios *cit.Farin.& Clar. d.ll. Ripoll. de regal. c. 34.num.20. Larrea alleg fisc.95.nu.35. lib. 2.* Alij verò existimarunt, quod causa non dicatur merè criminalis, nec merè ciuilis, sed mixta, *Ioseph Ludou. concl.71. Marant.de ord.iud.p.4. dist.1. n.73.Boss.tit de appell nu.8. Farin.d.qu. 100.num.5[illegible].& in d add. lit.C. in princ. Cabed.dec.14.num.6.lib.1.Parexa de instr.edit l.1.tit.1.resol.6 nu.44. Fontanell.de pact.nupt.t.2.claus.7. glos.2.p.9. num.57.* Cuius causæ mixtæ cognitionem ad Iudicem criminalem spectare probat *cit.Parexa n.46.*

5 Eoq; in casu tota pęna debet venire in manus Fisci, & ex illius manu pars offensa debet habere suam partem, ex *Bart.in l.Senatus censuit,§.Senatus n.2. D.de iur.Fisc.Reg. Constant. in l.1. C. de vendit.rer. fisc. cum priu.comm.num.75. & 78.Caball.resol.crim.cas.202. à nu.1.* vbi quod vtile est priuato, quia faciliùs in eius fauorem fit executio, & post *Excell. Dom Vicecancell. D. Christoph. Crespi de Valdaura obseru.80. n.2. & 3. par.2.* ità fuisse iudicatum in Cathaloniæ Senatu, post prędicta declarata, refert *Reg.D.Mich.de Cortiada dec. Cath. 35. num.67.* concludens, adeò Fiscum posse totam pœnam exigere, vt ei non possit solutio recusari; si tamen pars soluat priuato pęnæ partem eum tangentem, quod remaneret liberata, ex doctrina *Auiles c.11.Prætor.in princ.D. Didac. de Bolero in tract. de decoct.deb. fisc.tit.5.quæst.38. num 2.*

6 Cum igitur *Auth.* noster hìc *n.4.* pro ratione dubitandi dicat, quod Iudex criminalis, ratione criminis mixti cum intercepto, de ipso etiam intercepto cognoscit: Annotandum est; quod licet Iudex criminalis non possit se intromittere in articulo, vel actione ciuili, seù in causis ciuilibus, ex *l.solemus, §. latrunculator, D. de iudic.* post alios *Thor.in comp. decis. par.2. ver. nullitas, fol.382.Caball.crim resol.cas.82. num.1. Fontanell. decis.562.par. 2. & de pact. tom.2.cl.7.glos.3.p.9. num.14. Reg.Capyc.Latr.consult.6.num.252.lib.1.* & alij quamplures apud *cit. D. Michael. de Cortiad.d.decis.35.nu.3.* ità quod processus alitèr nullus ex defectu iurisdictionis reddatur, neque partium consensu prorogari posse iurisdictionem, post *Præs.Merlin.controu. lib.1. cap.19. num.3. Cons.Carleu. de iud.lib.1. disp.2. num.1170.* idem *Cortiad.n.5. & 6.*

7 Id tamèn intelligẽdũ est, quãdo principaliter ageretur de causa ciuili, secùs quãdo incidẽtèr, quia tũc Iudex criminalis potest de articulo ciuili incidenti

ti cognoscere ratione connexitatis, *l. sed & loci, §. si dicantur, D. fin. regund. Præs.de Franch.dec.460. R.Capyc. Latr. d.consult.6.num.253. lib.1. & dec.187. num.12.lib.2. Præs.Merlin. contr. lib.1. cap.14.num.7.& d.cap.19.num.5.Episc. Ricc.collect.1298.Reg.Sanfelic.dec.226. num.2. Nouar. de grau.Vasall. t.2.grau. 114. num.3.* & alij quamplures cumulati per *cit.Cortiad. ibid. num.7. Consil. Altim.de nullit.rub.9.q.8. à n.1.ad seqq.* Nam eo casu iudicium criminale ratione indiuiduitatis trahit ad se discussionem causæ ciuilis, *Auth.* noster hìc *n.* 5. quod latè etiam declarat post alios *idem Cortiad d.l.n.8.& seq.* Vndè
8 etiam instantia criminali perempta, peremptum dici iudicium ciuile intercepti, notat hìc *Dom.Reg.* noster *nu.* 6. & sic etiam absoluto reo in causa criminali, vt innocens, censetur similitèr & ab intercepto liberatus, obstãte exceptione rei iudicatæ, ex doctrina *Bart. & DD. in l.2. §.1. D.vi bon. rapt. sub num.3.*

9 Præfatis tamèn argumentis non obstantibus, contrarium hìc firmatur. Etenim iudicium intercepti consideratum, vti rei persecutorium, cum, ipsa res in commissum ipso iure Fisco acquiratur, eiq; reiuindicatio competat, potest quidem separari à delicto resistentiæ, vel à qualitate illa, quia Officialis illud commisit, cum videantur duo separabilia iudicia, vnum puta respiciens Fisci priuatã vtilitatem, aliud publicam vindictam, pœnamq; criminalem, & sic non videtur Regia Camera in casu huius *quæst.* procedere in consequentiam, & incidentèr de intercepto, ob quod posset vnà cum delicto tanquàm incidentèr in illo eodem iudicio contineri, & iudicari, proùt est in iudicio furti, in quo incidentèr rei persecutoria cum ipso delicto continetur, incidentèrq; venit, actio illa ciuilis ad rei ablatæ restitutionem, ex doctrina *Bart. in l.interdum, §. qui furem, n.4. D.de furt. Farin.in prax. par.1. qu.1.num.64.Buccaron.de diff.inter iud. ciu.& crim.diff.127.num.5.Caball.resol. crim. cas.82. num.3. Guazzin. defens.1. 1.cap.12.num.6.Peguer.dec.27. vers.vltrà, & vers.atquè, Consil.Altim. d.qu.8. num. 2,*

10 Sed ipsa R.C.principaliter tãquàm in iudicio separato, & à diuersa causa manante, & non tanquàm mixto procedit, proùt *Auth.* noster hìc declarat *num.9.& 10. ex l.si docueris, C. de fals.* vbi licet iudicium criminale sit sopitum, potest tamèn ciuilitèr agi, subnectens, doctrinam *Bart. in l.2. §.1. D.vi bon.rapt. sub num.7.* non militare, quando est abolitione cancellatum delictũ, cum tunc remaneat causa ciuilis, ex *eod.Bart.ibid.* & ideò abolitio ipsa, nec tollit actionem, quoad ciuile interesse, *Auth.*noster hìc *n.11.* & eò magis quoad dirictus, qui non debentur ex delicto, sed est ius separatum, debitum Fisco, nec venit sub indulgentia ex *l. si docueris, § fin. C.de fals. l.3. C.de public.* quod respectu pœnæ non exactæ, quoad ratam Fisci, sub indultu contineri, excepta rata Arrendatoribus, ac denũciantibus debita, declarat ex *l.nec quicquam, D.pro soc.* post *Auth.* nostrum infrà §.9.*quæst.3. à num 9.* & *Thor.in addit.ad alleg.32.*post *decis.R.Salern.Consil.Rocc.de off.rub.14. §.8. à num.88. ad 92.* vbi rationem, & decisionem Reg. Cam.in Coll.Cons.refert, & *num.202.* secùs esse in pęna, pro qua Fisco est ius quæsitum, vel firmiùs cautum, quod latè exponit *ibid. à num. 143. ad seqq. & 148.cum seq.*

11 Et ob eandem rationem separabilitatis prædictorum iudiciorum, abolitum à criminalitate per M.C.V. cum ibidem esset Iudex, fuisse decisum *Author* hìc *n.12.& 13.* memorat, non esse torquendum pro causa ciuili intercepti, ad hoc, vt reus reuelaret bona subtracta, non obstante doctrina *Parid.de Put. de Syndic. § tortura, vers. pone, quod aliquis, num 1.* Ex quibus
12 etiam R. C. iudicasse, quod stante peremptione instantiæ in causa criminali, procederetur ciuilitèr in causa intercepti, quam *decis.* refert *Thor.in compend.decis.par.3. verb.Instantia in*

causa mixta, & *in add.ad tit. alleg.32. post decis.Reg.Salernit.*

AD QVÆST. IX.

Quando persona immunis accomodat nomen suum, vt fraudetur vectigal, an sit ciuilis, vel criminalis causa.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

IMmunes personæ, res alienas suo nomine transuehentes, an exemptionem amittant, & merces in commissum incidāt, n.1.& 2. & an priuādi sint ciuilitate, vel alia corporali pęna afficiendi, nu. 3.& 4.

Socius immunis, nùm possit nomen suum accommodare alteri socio non immuni, num.5. & an rem communem celans, pro parte sua tantùm quis committat, à n.6. ad 8.

Socÿ immunitas, an alteri socio prosit, num. 9.& 10.

Viro immuni, vtrùm liceat nomen suum accommodare vxori, n.11. & quid in filÿs, n.12.

Immunes aliquas res, vnà cum alÿs vectigali, obnoxÿs vehens, si omnes quasi immunes profitetur, an munificas tantùm amittat, à n.13.ad 16.

Merces licitæ, an insimùl cum illicitis publicari possint, à n.17.ad 21.

1 QVoniam, si priuilegiati alienas res suo nomine transuehant, nòmen suum accommodando, vectigal defraudare censentur, & res publicandæ veniunt, arg. *l.1.* vbi *Bart. C.de nau. non excus.lib.11.& in l.fin. C. de annon.& trib.lib.10.Ferret.tract.de gabell.nu.184.Rol.à Vall.cons.79. n.99. p.3. Plot.in l.si quādo,n.189.vers.è conuerso,& n.202.vers.& sicuti,C.vnde vi, Bertacb. tract. de gabell. par.7. num.42. Mascard.de probat.concl.834.num.4. in fin.* & *n.34.arg.l.qui sub pratextu, C. de SS.Eccl.Anton.de Butr.in c.fin.de vit.& honest.Cler.Kopp.1.par.dec.50.n.14.*

2 Ità quod, cum abuti etiam priuilegio videantur, *cap.vt priuilegia,c.cum & plantare, de priuil. c.sic decet 25. q.2. l.qui sine vsuris 38.D.de neg.gest.l.Christianis 6. C. de pagan.* Ideò si immunes sub specie suarum rerum, alterius bona vectigali obnoxia deferant, priuilegium amittunt, argum. *d.l.qui sub prætextu, P.Duenn.in reg.in verb.gabella, num.3.Boss.tit.de fraud vectig.n.3. Ant. Corset.sing.127.ver.gabella, Pfeill. cons. 196.num.28. Grat.an. in add. ad decis. 148.num.3.& 4.* quia contrà finalem causam priuilegij agunt, quæ est, vt ipsi soli non alij, hoc iure vtantur, *l.fin. C. de Spectat. l. Iudæos 11. C. de Iudæis, Maluas.cons.35.num.12.*

3 Hinc meritò eo casu, quo priuilegiati accommodant nomen suum, vt interceptum fiat, non solùm in commissum bona incidunt, sed ciuilitate, ac priuilegio priuandi sunt, aliasq; in pœnas in Bannis, ac prouisionibus ad hæc expeditas incurrunt; Imò etiam pœna corporali arbitraria, secundùm personarum qualitatem plectendi sunt ex *Regia Pragm.* promulgata die 10. Iunij 1575.sub regimine *Illust.Card.de Granuela*, quæ est 4. *in tit. de Vectigalib.* cui concordat *R Pragm.* anni 1644. sub Magno Castellæ Admirato, quæ est 28. *in §.11.sub tit.de Extract.*

4 Qua Regia Sanctione stante, eò magis confirmari videtur praxis R. Cam. hìc ab *Auth.* nostro relata, puta, quod cum aliquis Neapolitanus dolosè admodùm se gessit, accommodando nomen suum, in fraudem vectigalis, puniendus sit, non solùm per commissi pęnam, sed etiam ad pęnam, & vindictā delicti tenetur, tantò magis si aliquid falsi committit, vel alio simili dolo vsus fuit, nam tunc maiori cum rigore procedendum esse, hic aduertit *Auth.* noster *n.12.* arg. *l.licitatio 9. §.quod illicitè, D.de publ.* Nam licet simplex iudicium intercepti, an sit criminale, dubitari posset, & R.C.non esse criminale deciderit, secundùm *Auth.*nostrum hic

num.

num.6.7.8. & 11. quoniam attento fine, ciuile videtur, *n.9.* licet in origine criminale dici possit, vnde potiùs mixtum à *DD.* appellatur, *nu.9. & 10.* Attamèn stante dolo, ac fraude, cum ex *d.Reg.Pragm.* non solùm commissi, amissionisq; priuilegij, sed etiam corporali pœna, licet arbitraria, puniatur, non dubitandum, criminalem tunc esse causam, vel hoc respectu, vtriusquè pœnæ indictæ, in commissum scilicèt, & corporalis, mixtum saltèm iudicium dici debere, ex suprà annotatis in *anteced. quæst.* patet.

5 Dispositionem verò *præcit.Pragmat.* ampliari constat quoque in socio immuni, qui nequit nomen suum accommodare alteri socio non immuni, cum socius teneatur pro illa parte non immuni gabellam soluere ex *Boer. decis. 300.Nouar.in collect.3.ad d.pragm.n.1.*

6 At si socius sine socij voluntate rem communem celauerit, eam pro sua tantùm parte committit, *l.fraudati* 8. §.1. *D.de public.& comm. Ferret.de gabell.q. 172.num.182.& 241.Farinac.in prax. qu.172.num.34.* ad quod nouum dogma accumulat *Frideric. Mindan. de mand. cap.43. num.8. lib.2.* culpam socij officere socio, ità tamen, vt isto casu innocenti omnem causam præstet, *l. cum duobus* 52. §. 2. & 3. *D. pro soc.* quod tamen videtur contrà expressum *textum d.l.8.* vt rectè aduertit *Bocer.de regal.cap.2.num.*210.cum diuersas esse quæstiones dixerit, an socij pars committatur, & an ob damnum hoc culposus socio suo teneatur, nam posteriori

7 locus esse nequit, nisi priùs ex iure eam committi demonstretur; non obstante, quod culpa vectoris Domino imputetur, secundùm *DD. in l.cum plures 60.§.8.D.locat.* arg.*l.27.§.3. D.de vsufr. Bertach.de gabell.par.7.nu.3. Bertaz.conf.crim.93. num.11. & conf.325. num.1. Ferret.de gabell. num.78. & 89. Stracc.de naut.& nauig.num.3.* Nàm in Domino mercium ideò commissum procedit, quia mandatum denunciandi, soluendiq; vectigal non dedit, in

8 culpa est, & si diligenti non commisit, culpa quoque non caret; At in socio, qui alteri rem profiteri non mandauit, talis culpa imputari non potest, eo quod ratione dominij communis, onus profitendi socio incumbat, & ideò socius quoad partem suam pœna non afficitur, si in solutione vectigalis, pro re communi socius fraudem commisit, *d.l.fraudati* 8. §. 1. *D. de public.* Et sic durior erit Domini, quàm socij conditio, *Alciat.conf.54. num.3. lib.2. Crauett.conf.696.num.3. Bertach.de gabell. par.9. num.*14. post *Afflict. Angel. Rip. Banacoss.& Ferret. Gasp. Ant. Thesaur. dec.52.num.1.lib.2. Vinc. Carroc. de locat.par.2.tit fraud.gabell. num.1. Bocer. de regal.cap.2.num.211.Steph.de iurisd. lib.2.par.1.cap.7.membr.1. n.258.*

9 Sed non sine aliquo dubio transit circà socium, an eius immunitas alteri socio prosit, nam affirmat *glos. in l. fin.§.fratribus, C.de mun.& hon. Polyd. Rip.de temp. noct. cap.4. num.* 202. Verumtamèn, *d. glos.* in rebus connexis, & indiuiduis tantùm defendi posse, post *Padill.in l.1.num.5. C.de diu. rescr.* & alios scribunt *Guttier.pract.qu. lib.1. qu.6.num.12. Nicol. Euerb. conf.2. n.22. vol.2. Hect. Felic.de societ. cap.12. nu.5. & seq. Blas. Michalor. de fratrib. par. 2. cap.25.à num.23.Surd.de aliment.tit.8. priuil.76.num.6. & seqq.* Cum autem

10 tributa, & vectigalia in quantitate consistant, ac nihil faciliùs quantitate diuidi possit, clarè sequitur, immunitatem hanc socio prodesse non posse, etiam si socij sint omnium bonorum, nihil enim impedimento est, quo minùs, qui immunis non est, pro ea parte, quam in societate habet, etiam onera illa pecuniaria agnoscat, *Io: Iacobus Vuissenbach.in Exercit.ad Pandect.disp. 42.lib.50.tit.de extraord.cognit. n.22.*

11 De socia verò vitæ vxore, indubium est, eam gaudere priuilegio viri, & immunem esse à vectigali, à quo maritus eximitur, *Io:Bapt.Ferret.conf.167.n.8.* quoniam vna, eademq; caro esse censentur, & sic marito annexa dicitur vxor, nec debent vir, & vxor ad imparia iudicari, *cap.si quis vxorem 33.q.1.*

*Mantic.decis.Rot.Rom.*50. & post alios *Nouar.in d.collect.à num.*2.*ad* 5.vbi limitando primò *d.pragm.*4. *de Vectigal.* licere viro immuni nomen suum vxori accomodare concludit; Quod quidem an idem sit, in vidua dicendum? & distinguimus, aut vir ratione dignitatis immunitatem habet,& eodem priuilegio fruetur vxor vidua, cum nobilitas mariti communicetur vxori, *l.mulieres* 13.*C.de dignit.* aut priuilegiũ datur viro ob administrationem, quæ adiunctã habet dignitatem,& tunc,quoad viuit maritus, eo vtetur fœmina, *l.*2. *in fin. C.de Ep.& Cl. Milan. dec.*9. *num.*9. *& seq. lib.*1. Si verò administratio dignitate caret, nullatenùs vxor immunitate gaudebit, *Barbos.in l.*14.*num.*31. *D. sol.matrim.* Nos infrà §.7.*qu.*8.

12 Limitat, & secundò *eiusd.pragm.*dispos. idem *Nouar. d.l.num.*6. in patre, cui permittitur, nomen suum filijs, qui non sunt immunes à Dohana,accomodare, vt paterno priuilegio gaudeant, quod extenditur ad filios, ex *Franc. Marc.decis.*487.*par.*1. Vndè *Doctorum* priuilegia eorum filijs competere suadet, ex *l. medicos*, *C. de profess. & med. lib.* 12. quod tamen declarat, *num.* 8. dummodò filij habitent cum ipso patre, secùs si diuertant ab eo, aut illo defuncto, nam tunc non fruuntur immunitatis paternæ priuilegio ex *Fabr. in C.lib.*3.*tit.*17.*def.*3.

13 Non leuis hìc incidit altercatio, an, qui plures res vehit, quarum aliquæ sunt immunes, aliquæ vectigali obnoxiæ, & quasi immunes omnes profitetur, munificas tantùm amittat? Quo in articulo quibusdam omnia, aliquibus munifica tantùm committi visum fuit.

14 Nos verò controuersiam distinctione *Salyc.in l cum proponas,C.sol.matrim.* expediri posse existimamus; Aut enim versamur in rebus, quæ licitè portari possunt, non tamen sine vectigalis solutione, & tunc certa quantitate professa, si quædam celentur,merces non professæ in commissum cadunt, *l.*4. §. 1.*D.de public.l.*1.§.15.*D.de aqu.quotid. & æstiu.Alber.de Rosat.*2.*p.stat.quæst.*4. *Bertach.de gabell.par.*9.*num.*14.*Bertaz. cons.crim.*6. *num.*4. *et cons.*15. *num.*10. *Afflict.in cap.* 1.*ver.vectigal.nu.*49.*quæ sint regal. Sichard. in C.tit.de vectig.nu.* 13.*Farin.qu.crim.*172.*n.*34. *Euerbard. iun.cons.*2.*num.*26. *vol.*2. *Trentacinqu.* 1.*var.resol.tit.de iur.Fisc.resol.*3.*num.*1. *Facbin.*1.*controu.*98.

15 Aut res portari licitè non possunt, cum vectigalis quoque solutione; Et si Domino licitarum mercium inscio, eæ illicitis coniunctæ fuerint,cum illicitis non afficiuntur commisso, *l.vlt. §. Dominus*, *D.de publ. Alber. Gentil. Hispan.Aduocat.cap.*20.*Trentacinq; d. res.* 3. *vers.primus est*, *Guttier. pract.qu. lib.* 4.*quæst.*41.*num.*1. Aut Dominus fuit conscius,& propter dolum,licitis quoque mulctatur, *Costa de fact.scient. & ignor.dist.*46 *num* 1 *&* 2. In quo sensu vera sunt, quæ scripsere *Guid. Pap. decis.*572.*Boer.decis.*178.*num.*24. *Person. de gabell.num.*145. *Guazz.n. de confisc. conclus.*13.*ampl.*81.*num.*3.*Clar.§.fin.q.* 82.*stat.*7.*num* 9 *Crau. cons.*6. *num.*97. *Pisanus ad Goffred.de Gaeta in Rit.Reg. Cam.rubr.*2.*num.*391.*&* 392.Imò animalia quoque, & nauis, quæ alterius sunt,committuntur,si scientèr ad vsum illum accomodantur, *Pisan.d.loc. num.* 392. post alios,quæ procedere dicunt, quoties lege illicita exportari vetantur, quod latè declarant, & plures casus distinguunt *Præs. Ganauerr. dec.*25. *per tot. Consil. Rocc.de offi..rubr.*14. §.3. *per tot. & cit.Pisan.d.loc. num.*382. *&* 384.*& seq.* post *Goffred.n.*152.

16 Insupèr, si iure municipali illicitæ fiant res aliquæ, etiam si scientèr licitis admisceantur, non faciunt eas cadere in commissum, *Afflict. in d. verb. vectigal.num.*65. vbi veritatem appellat,si modò commodè separari possint, *Azeued ad Const.l.*6.*tit.*8.*l.*25. *num.*21. *Choppin.de iurisd. Andegau. c.*14. *in fin.* licet hodiè leges illas de quarundam rerum prohibita euectione non seruari, ex alijs moneat *Gentil. Hispan. Aduoc.d.cap.*20.

17 Sequitur inde, & alia examinanda quæstio, si in salma, vel naui quædam

res

res licitæ, & quædam illicitæ deferantur, an omnia publicentur? Et non publicari ex *Bart.in l.si publicanis*, §.1. & *not.in cap.*1.*de cens.* & *in l.*1. *C.de naut.* aiunt *Alberic.in* 2.*p.statut.qu.*4. *num.*5. *Franc.Lucan.de priuil.fisci in* 2.*qu.*4. *in princ.Clar.in* §.*fin.qu.*82.*stat.*7. *num.*9. *Mexia de Taxa pan.concl.*1.*num.*21.& alij citati per *Prat. in addit.ad Muscatell. in praxi crim. tit. de extract. extrà Regn.in fin. vers.quinta*, *Io: Marquard. lib.*2.*de mercatur.cap.*4.*à num.*31.

18 Verùm idem *Bart.in l.cum proponas*, *C.de incest.nupt.* videtur notare, quod licitum propter illicitum confiscatur, quam opinionem sequuntur *Boer. decis.*178.*num.*25. *Guid. Pap. decis.*572. *Peregrin.de iur.fisci lib.*6.*tit.*5. *num.*30. & alij citati per *cit.Prat.d.loc.* quia vbi confiscatur continens, etiam contentum committitur ex *l. cum proponas*, *C. de incest.nupt.*quod ex continentia delicti, non ex continentia continentis, & ex quo venit generalis publicatio, quia est crimen capitale, licitum per illicitum confiscatur, post *Iac. de Aren.* & *Cyn.* refert *Goffred. de Gaet. ad Rit. Reg.Cam. rubr.*2. *num.*146. quem post *Reg Rouit. Mauson.* & *Nouar.* sequitur *Consil.Rocc.de offic d.rubr.*14. §.2. *n.*18. Et idem *Goffred. d. num.* 147. ex *Bald. in d. l.cum proponas*, scribit, quod licet

19 statuto, aut consuetudine definiri possit, licitum proptèr illicitum confiscari, quia illa pęna non imponitur personæ, tàm pro re, quàm pro auaritia, & ciuili audacia, & sic non est rationi contraria, *Bouadill.Politic.lib.*4.*cap.*5.*à num.*31. *tom.*2. *Salgad.de reg.protect p.* 4.*cap.*10. *num.*106. *Mauson. de contraband.qu.*6. *num.*4. *Reg. Rouit. in rubric. pragm. de extract. num.*17. vbi *Nouar. num.*3. *Consil.Rocc.d.loc.num.*4.5.& 6. Non tamen posse Iudicem, aut Fisci ministrum confiscare, aut incorporare licitum proptèr illicitum, quia separatorum separata est ratio, *l.fin. D. de calumn.cum concord.*

20 Alios verò distinguere idem *Goffred.num.*148. recenset, quod, aut res erant quædam delinquentis, & quædam alterius, & illæ, quæ erant alterius, non confiscantur, ex *l.cotem ferro*, §. *Dominus*, *D. de public.* nisi ille alter esset côscius delicti ex *l fin. C.de exact. mun.lib.*12. Et *num.* 149. & 150. concludit, licitum per illicitum non publicari, nisi statûto id caueatur, nam tunc non ratione illiciti licitum publicatur, sed ratione pœnæ capitalis impositæ, per quam bona omnia proscribuntur, ac à Fisco vendicantur; *cit.Rocc.d.loc.num.*15. & 16. Secùs vbi non capite puniitur, sed tantùm res publicantur, nam tunc ex modico illicito aliæ res non committuntur, ex *d.l.si publicanus*, & ex doctrina *Angel. in d.l.*

21 *cotem*, §. *Dominus*; Et inde valere etiã loci consuetudinem, qua indistinctè omnia confiscantur, absque tali inquisitione; seclusa verò consuetudine, aut statuto, *Goffred.d.loc.num.*151.conclusionem firmat, quod ratione strictæ interpretationis in pęnalibus faciendæ, res, quæ congruo modo separari possunt, absque eorum præiudicio, separabuntur, *l.cotem ferro*, §.*Dominus*, *D.de publican.* & *vectig. l.si publicanus*, §. *de rebus*, *eod. tit. Mauson. de contrabannis, quæst.*6.

AD QVÆST. X.

Quid si diri&tus sint soluti à tertio, sed professio non est facta à vero Domino, an merces incidant in commissum.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Professio mercium facta in faciem domini, dirictibus verò ab alio solutis, an illæ incidant in commissum? Arguitur pro affirmatiua, à num. 1. *ad* 4. *sed contrarium firmatur, nu.*5.

Profiteri, an liceat institori, negotiorum gestori, procuratori, vsufructuario, alijsq; num. 6. & 7.

Professio, siuè denunciatio mercium, quando dica-

dicatur falsa, enucleatur, à n.8. ad 13.
Domino mercium, an culpa nautæ, aurigæ, vel mulionis in vectigali soluendo noceat? Negatiua sententia recensetur, à nu. 14. ad 16. sed affirmatiua latè comprobatur, à nu. 17. ad 27.
Vectore mercium existente non soluendo, in integrum restitutio largitur domino, nu. 21. & 22. & pendente inter eos mandati iudicio, quid inspiciendum, n. 28. & quid si vterq; in culpa est, num. 29.

1 ALter hìc examinatur articulus, quando merces sunt quidem professæ in faciem Domini, dirictus verò sunt soluti ab eo, qui verè non erat Dominus; an ex hoc tantùm merces incidant in commissum?

2 Et quidem pro affirmatiua arguit hìc *Auth.* noster *nu.2. & 3.* ex quo cum falsa videatur professio, non obstante solutione debeat commissum iudicari.

3 Quod confirmatur, quia professio, & vectigalis solutio Domino incumbit, *l. cum in plures 60. §.8. D. locat.* arg. *l.27. §.3. D. de vsufruct. Bertachin. de gabell. par.7. n.3.* nisi consuetudo aliud disponat, *Ferret. de gabell. num.87. & 89. Rip. in tract. de pest. tit. de præseru. §. deuenio nunc, n.132. Boer. decis.173. nu. 24. Marc. decis.285. num.1. lib.1. Bursat. cons.331. num.56. Bertaz. cons. crim.93. num.11. & cons.325. num.1. Straccb. de naut. & nauig. nu.3. Daoys in indic. iur. ver. mulio, Ioseph Ludou. decis. Perus.31. num.7.* adeò vt ex solutione vectigalis dominus mercium quis præsumatur, *Elb. Leonin. cons.55. vers. quibus accedit.*

4 Similitèr, quia ab eo, qui nomine alieno vendidit aliquam rem, vt alienam, vel tanquàm eius procurator, gabella exigi non potest, sed à vero domino rei venditæ, vel ab ipsa re vendita, quæ transit cum suo onere soluendi gabellam, arg. *l. Imperatores, D. de public. & vectigal.* vt cum *Lassart. de decim. vend. cap.15. à num.4.* contrà *Girond.* probat *Azeued. in l.1. nu.76. cum seqq. tit.17. lib.9. nou. collect.* quem sequitur *Guttier. de gabell. qu.15. n.10.*

5 Contrarium tamèn, & meritò determinauit Reg. Cam. teste *eod. Auth.* nostro *num.4.* quia solutio dirictuum sufficit, quod à quocumque fiat, etiam à non Domino ex *text. in l. forma, §. si cum ego, D. de cens. Bald. in l. solemnibus, n.4. in fin. vers. dicit, C. de rei vind. Rom. singul.562.* quod confirmat *num.5.* ex eo, quod si est data licentia alicui asportandi merces, possunt illæ asportari per tertium, licet non sit adscriptus in licentia, ex *Bart. in l. Parhippum num.4. C. de Curs. publ.*

6 Cum profiteri liceat institori, negotiorum gestori, procuratori, vsufructuario, bonæ fidei possessori, sed in fure, nec omissio, nec professio nocet, aut prodest domino, vt ait *Ærodius in notis ad Quintilian. declam.341.* supèr illis verbis: *Vt alienam rem non profiteri liceret.*

7 Profiteri namquè est designare publicano, quid quantumvè vehatur, *Rebuff. in l.16. §. profiteri, D. de V.S.* quam mercium designationem tàm per aliũ, quàm per seipsum quis expedire potest, cum onus reale vectigal sit, & nihil intersit, à quo soluatur, dummodò soluatur, *l. Imperatores 7. D. de public. & vect. l. fideicommissum.50. §.1. D. de iud. l. qui fundũ 12. D. quemadm. seru. amitt. Afflict. in cap. vn. quæ sint regal. ver. vectigal, num.33.*

8 Tunc autem ob falsam professionem merces committuntur, quando quis falsò vnam rem pro alia designarit, vitiosa namq; professio habetur pro non facta, *l. quoties 6. D. qui satisd. cog.* & falsa res, actus falsus, rei, & actus nomen, sicut nec nummi, falsi nummi, merentur, *Hipp. Marsil. l. vn. num. 212. C. de rapt. virg.* & in terminis, quod non sit differentia, inter non profiteri, & profiteri falsò, docent *Bald. cons.34. n. 11. vol.5. Bertazz. cons. crim.94. nu.21. & 22.*

9 Notabilitèr verò hoc limitatur, quoties designatur vna res pro alia, pro qua æquale vectigal soluitur, puta cuprum pro stanno, & plumbo; pannos ex lino, pro pannis ex lana confectos,

pœna falsi locum non habet, quia, vt ea
10 detur, tria requiruntur, primò, dolus, *l.nec exemplum*, *C. de fals. Natt. cons.* 314.*num.*10.*Ludou.Peguer.decis.*80. *n.* 16.*Bec.cons.*78.*n.*16.*Gramm.cons.crim.* 31.*num.*8. secundò, mutatio veritatis, *Ioseph Ludouic. dec. Luc.* 13.*num.*5. tertiò, quod alteri exindè damnum inferatur, *Cacher.cons.*66.*num.*8. *Marant. cons.*38.*num.*7.*&* 8. sed dolus hìc nullus, *Crauett.cons.*75.*num.*16.*&* 17.*Roland.à Vall.cons.*15.*num.*55.*vol.*3. nec quidquam fisco ex erronea hac designatione decedit, ideòq; & commissi pœna cessare videtur, post *Crauett.cōs.* 3.*num.*25.*Bertazz.cons.crim.*15.*nu.*24.

11 Et licet falsitas, quæ actualiter non nocet, si potentia nocere possit, extrà ordinem saltem puniatur, *Menoch. de arbitr.cas.*306.*num.*15. hæc tamen falsitas ne quidem potentia nocere posse videtur, vnde pœna cessat, *Ludou. dec. Luc.*93.*num.*470. & fortè in puncto iuris verior est opinio, quod falsitas, quæ potentia nocere posset, extraordinariè non puniatur, *Rol.à Vall.cons.*33.*n.*22. *&* 44. *lib* 4. & contrà *cit. Menoch.* & *Clar.Vinc.Caroc.decis.*66.*n.*27.

12 Si verò merces in Regiam Dohanā immittantur, & introducens non denunciauerit omnes merces in sarcinis, vel ballis existentes, non esse locum pœnæ commissi, tradunt *Vermigliol. cons.*278.*num.*6.*Card.de Luca de Regal. disc.*69. *num.* 6. quia sibi imputare debent gabelloti, si ballas, & sarcinas non aperuerint, & non debuerunt sequi fi-
13 dem introducentis; Secùs respectu mercatorum in magna quantitate, in quorum gratiam consuetudo introduxit non reuoluendi ballas, sequitur *de Luca in animaduers. ad Gratian. d. cap.* 17.*num.*4.

14 Quid autem dicendum, si nauta, auriga, aut mulio, qui mercium vehendarum, & vectigalis soluēdi negotium in se suscepit, negligentiùs hoc administret, an eius culpa Domino noceat?

15 Negatiuè aliqui respondent, dùm culpa vnius in perniciem alterius non trahitur, *l. non debet* 74. *D. de re iud. arg.l.ex duobus, D.de neg.gest. cum concord.* Si autem dominus proscriptione mercium mulctatur, culpa vectoris ei imputatur, imò vector rem non suam, contrà æquitatis dictamen, onere aliquo afficere nequit, *Alciat.cons.*54. *nu.* 1.*lib.*2. Et socius quoad partem suam pęna non afficitur, si in solutione vectigalis pro re communi socius fraudem commisit, *l.fraudati* 8.§.1. *D.de publ.* durior ergò esset domini, quàm socij conditio, *Alciat.d.loc.num.*3.

16 Et in specie hanc opinionem probari ex *l.cotem ferro* 11. § *Dominus nauis* 2.*l fin.*§.*fin.& 11.D.de public.& vectig.* testatur *Crauett.cons.*696.*n.*3. *vol.* 4. pro ea iudicatum referens ex *Bertachin.par.*9.*nu.*14.*vers.quinimò*; nec vnquàm quem pium se legisse ait, qui cōtrarium defenderit; vndè procùl dubio communis est opinio, *Guid.Pap.singul.* 21.*Alciat.d.cons.per tot.*post *Afflict. Angel.Ferret.Rip.& Bonacoss. Gasp. Anton. Thesaur.qu.for.*52.*num.*1.*lib.*1.*Vincent. Caroc.de locat.par.*2.*tit.fraud.gabell.nu.* 1.*Bocer.de regal.cap.*2.*nu.*211.*Stephan. de iurisd.lib.*2.*cap.*7.*membr.*1.*num.*258. *Io: Marquard.de mercat.lib.*2.*d.cap.*4. *num.*27.*Conciol.resol.crim.ver.gabella resol.*4.*num.*1. vbi limitat, stante in contrarium consuetudine *n.*3.

17 Maturiùs tamen re deliberata, contrarium verius videtur, & hanc opinionem tuentur *Cuman.cons.*5.*nu* 4. *&* 5. *Henr. Rosentb. de feud. cap.*5. *concl.*39. *lit.D.Mindan.de mand.lib.*2.*cap.*43.*nu.* 8.*Sixtin. de regal.lib.*2.*cap.*6. *num.*165. *Kopp.decis.*50.*num.*22. confert *Ann. alleg.*132.*num.*17. & ità passim in Regia Camera decidi testatur *Reg. Reuerter. decis.*216. ibiq; *Reg. de Marin. num.*1. *& decis.*552.*num.*2.*circa fin.t.*2.

18 Etenim de iure communi non vector, sed dominus ad solutionem vectigalis tenetur, quotiescumq; igitur negotium soluendi in se suscipit vector, procuratorem se pro domino mercium constituit, *l.*1. *D. de procur. Vvesembec. in Parat. D. eod. num.* 1. Procuratores autem omittendo id, ad quod eos obstringebat, domino nocent, *l.cum mandato*

dato 23. in fin. D. de min. l. fin. §.4. *D. naut. caupon.* & ex alijs ostendimus suprà in *quæst.2.num.*10. & 11.*hoc tit.* & pro electis, præpositisq; cuncti nominatores obligantur, *l.1. C. de peric. nominat.lib.11.Luc.de Penn.in l.agentes n.*10.*vers.item si is,qui nominat,C.de agēt. in reb.lib.*12.*Cuiac.in Paratl.lit B.Clapper.caus.rat.caus.*62.*qu.*3 *num* 1.*Larrea alleg.fisc.*39.*n.*1.*lib.*1.*P.Afflict.controu. iur.*45.*num.*1.

19 Similitèr etiam pro familiæ delictis Dominus tenetur, quotiès eam ad peculiare negotiorum genus proposuit; *l.1 in princ.*& §*familia, D.de public.* & *vectigal.l.sed & si seruus* 3.*D.de tribut. action. Capell.Tholos.decis.*196. *num.*1. *Gramm.dec.*5.*num.*12. *Card.Seraph.dec.*527.*in pr. Arismin. Tepat. var.iur. sent. tom.*3. *tit.*520. *vers. Dominus tenetur*, post alios *Farinac.de delict.qu.*24.*num.*50. *Cons. Rocc. t.* 2. *resp. tit. de Nau.* & *Naulo notab.*11.*n.*36.

20 Et peculiaritèr etiam constitutum est contrà Dominum nauis, qui ex delicto, vel contractu magistri nauis ab eo propositi obligatur, *l non debet exercitor* 7.*D.de naut. caupon.*& *stab. l.*1. §. *magistrum nauis,*& §.*magistrum autem, D.de exercit.act. l.institorem, D.si cert. pet.Giurba decis.*88. *Kopp.par.*1.*dec.*21. *Tranchedin.consult.*62.*nu.*1. *Cons.Rocc. in cit.not.*11. *à num.*32. & *de offic. rubr.*14.§. 3.*à num.*11.& *seqq.* limitatur verò hoc, si magister nauis excessit fines mandati, nam tunc Dominus non obligatur, vt ex pluribus fundat *citat. Rocc.d.loc.notab.*12.*vsq; ad not.*18.Vel quoties nauis Dominus, magistro id in quod ille incidit, delinquendo, nominatim prohibuisset, vt ex *d.l.*1.§.*igitur,* & alijs *cit.Cons.Rocc.d.*§.3.*n.*27.

21 Præterea quamplures DD. quando vector mercium soluendo non est, restitutionem in integrum largiri Domino firmant, post *Imol. Roman. Alex. Farinac.qu.crim.*172.*num.*50. *Ferret.de gabell.num.*57. *Rol.à Vall. cons.*42.*nu.*30. *lib.*3.*Lud.comm. concl.*15. *num.*74. *Bertaz. in add. ad cons.patr. crim.*37. *lit. A. Marta vot. dec.*101.*n.*3.& decisum refert *Reg.de Marin.in obseru.ad cit. Reg. Reuert.decis.*552.*num.*1. *in fin. Iul. Capon.tom* 4.*d scept.*313.*cap.*3.*num.*3.post alios *Conciol.resol.crim.ver.gabella d.resol.*4.*num.*3. Restitutio autem, non in-

22 iustitiam sententiæ, sed veniæ petitionem erroris proprij continet, *Gayll. de p.p.lib.*2.*cap.*18.*num.*22. *Odd. de restit. qu.*39.*num.*34.*par.*1.& *qu.*72. *num.*61. non sententiam nullam, sed rescindendam arguit, *Odd. d.l.quæst.*35. *num.*77. nulla autem esset sententia, qua dominus condemnaretur ob culpam vectoris, quia manifestum errorem iuris cōtineret, *l.* 1.§.2. *D. quæ sent. sin. appell. resc.* & ideò restitutione minimè foret opus.

23 Hùc quoque facit ratio ab absurdo; si enim culpa aurigæ non obesset Domino, sequeretur, pactis inter hunc, & illum initis fiscum obligari, contrà *l.*17.§.*si pactus, D. de pact.* & ius quæsitum ei auferri posse, *Kopp. d. decis.*50. *num.*22.

24 Porrò posterioris partis *tit. D.de public.*& *vect.* & *commiss.* nullus hodiè vsus esset, cum raró ipsi Domini merces vehant, sed aliorum opera vtātur; Et in simili, si nauis Dominus ex delicto magistri non teneretur, nunquàm naues inciderent in commissum, quia nunquàm nauigationi se exponeret, sed illam peritis nautis committeret, vt considerat *Cons.Rocc.in cit.*§.3.*n.*24.

25 Ad contraria tandèm, & quidem regulam illam, vnius culpam alteri nō obesse, facilè responderi potest, eam veram esse, si huic, qui culpæ omninò expers est, imputetur; dominus autem mercium, culpa non omninò vacat, suæ enim leuitati adscribat, cur non potiùs ipse duxerit merces, vel fideliori commiserit, aut in euentum fraudis cautione sibi prospexerit, *Mind. d.loc. Gayll.* 1.*obs.*45.*num.*2.

26 Ità quoque *l.*11.§.2. & *ll.* suprà allegatæ, à nostra specie differunt; ibi enim faciendo vltrà, quàm mandatum seruis erat, nocere Domino non poterant, quamuis omittendo potuissent, *Surd.decis.*181.*num.*16. *Rebuff.tract.de* con-

contum.in præfat.num.22.Vvesemb.conf.77.num.8. Marescott.1.var.resol.c.86.num.15. & apposite *Castrens.in l.7.n.4.C.de transact.* magis Prælatum negligendo, quàm contrahendo Ecclesiæ nocere, ait.

27 Argumento deniquè à socio ducto occurrimus suprà *in quæst.9. à num.6. ad 8.* hoc §.

28 Pendente verò mandati iudicio inter aurigam, & dominum, cuius culpa pœna commissi acciderit, inspiciuntur duo actionis mandati requisita, mandatum scilicèt non impletum, aut extrà fines perperàm, dolo, culpa, aut negligentia aliquid commissum esse, *l.si procuratorem 8.§.fin. D.mand.* & ibi *in Paratl. Vvesemb. num.10. cit. Rocc.d.*

29 *not.12.* & si vterq; in culpa sit, damnũ dominus solus ferat, arg. *l. videamus 11.§.pen.D.locat. Bald.cons.417. vol.1. Bertaz.cons.crim.94.per tot.*

AD QVÆST. XI.

Fiscus, an habeat hypothecam in pecunia debitoris sui iàm consumpta, & an posit eam repetere à posterioribus Creditoribus.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Fiscus vigore suæ hypothecæ, an possit auocare à creditoribus posterioribus pecuniam, qualitercumq; consumptam, à nu.1.ad 3. & referuntur DD. *hanc materiam exornantes, num.4.ac multifariam declaratur, à n.5.ad 12.*

Fiscus, an reuocare possit hæreditatem, aut legatum repudiatum per debitorem fiscalem, aliàs decoctum ex delicto, à num.13.ad 18.

Conciliatur l. cum quidam 26. *cum* l.in fraudem 45. D.de iure fisci, *n.19.*

Creditori anteriori, an liceat auocare pecuniam posteriori creditori solutam, & ab eo consumptam? latè negatiua sententia amplectitur, à n.20.ad 32.quæ declaratur in personis priuilegiatis, vel pecunia mala fide consumpta, aut extante, à n.33.ad 36.vel in pecunia per vim extorta, nu.50. & quid in creditoribus priuilegio paribus, n.51.

Pecunia, quando dicatur extare, ad finem auocandi solutum posteriori creditori, à num.37.ad 47.

Gratificatio creditorum, quando fieri dicatur pro effectu auocationis, num.48. & 49.

Creditores chirographarij, seù personales, an possint auocare pecuniam alteri solutam, n.52.& 53.

Mulier, an possit agere contra creditores ad restituendam pecuniam dotalem eis solutam, num.35.& à n.54.ad seqq.

Res empta ex pecunia dotali, an sit dotalis? Ponderantur l.pecunia 11.C.de iure dot. l.pecunia 5. C.de priuil. fisc. & l.deferre, §.final. D.de iure fisci, *nu.55.& 56.*

Dominium vxori, an quæratur, vel actio tantùm ad auocandam pecuniam, n.57.& 58.

Introitus empti ex pecunia dotali, soluto matrimonio, an pertineant ad vxorem, viro existente non soluendo, n.59.

Pecunia ad emptionem stabilium destinata, intèr immobilia connumeratur, nu.60. & 61.

Annuus reditus ob fundi, vel rei immobilis traditionem creatus, fundicarius, & immobilis iudicatur, n.62.

Mulieri, an competat priuilegium fisci pro auocanda pecunia posteriori creditori soluta, etiam non extante, & bona fide consumpta, à n.63.ad 66.

Auocatio pecuniæ competit, si præcedat excussio, tàm respectu fisci, quàm mulieris dotem repetentis, cum sit actio extraordinaria in subsidium, principali debitore existente non soluendo, num. 67.

Auocatio competit condictione ex lege, si pecunia nõ extat, hypothecaria, si extat, num.68.

L. si me, & Titium, D. si cert. pet. *an*

fundetur in æquitate, *num.69*,
Actio pro recuperanda dote, *an competat mulieri, constante matrimonio*, *nu.70*.

1 QVæstio hæc, ad quam enucleandam properat calamus noster, bis accidit in Reg.Cam. teste nostro *Antesignano* hìc *n.1*. cuius difficultas circa id tendit, vtrùm Fiscus creditor virtute suæ hypothecæ possit repetere à creditoribus posterioribus sui debitoris pecuniam ab ijs receptã, & consumptam? Et R.Cam. nonnullas conclusiones veras esse censuisse tradit *Author* noster hìc; nimirùm, quod creditor, etsi hypothecarius, nisi sit priuilegiatus, non habet potestatem auocãdi pecuniam posteriori solutam, & bona fide consumptam, *num.2. 3. 4. & 6*. Secùs autem in Fisco ex *text*. expresso *in l.pecuniam*, *C. de priu.fisc.* & *l. deferre*, *§. fin. D.de iur. fisc.* etiam si habuit pecuniam ex causa onerosa ex *Couarr.pract.quæst.29.nu.1*. quod tamen priuilegium auocandi esse remedium subsidiarium, inquit idem *Author* noster *num. 9. et 10*.

2 Cumq; *quæstionem* hanc controuersam admodùm, ac difficilem aliqui decantent, adeò quod perdifficilem vocauerint *Peregr. de iur.Fisc. lib.6. tit.6. num.8. Andreol. controu. 351. num.17.* arduam *Gasp. Ant. Thesaur. qu.for.16. lib.2.num.1.* intricatam *Vinc.Caroc.dec. 109.in princ. Ant. Amat.var.lib.2.resol. 51.num.1.* dubiam *Eugen.cons.89. n.2. P.Molin.de contract.disp.536. num.17.* & confusè per *DD.* practicatam *Flor. de Mena var.qq.lib.1.qu.6.num.1.* perplexam, dubiam, spinosam, & intricatam, *Matth.Berlich.pract.lib.1. conclus. 71.num.7.*

Inde circà eius resolutionem, distinctione singula perpendemus; Et primò quidem in Fisco creditore, deinde respectu aliorum creditorum.

3 Et quidem in Fisco omnis cessat difficultas, quod possit auocare pecuniam creditori posteriori solutam, qualitercumq; consumptam, vt expresse respondit *Martianus* I.C. *in l. deferre 18. §.fin. cum ll.seq. D. de iur. fisc.* & not. *in l. pecunia*, *C. de iur. fisc.* iuncto *text*. in simili in *l.fin. §.etsi præfatam*, *vers.sin verò*, *C.de iur.deliber.* non esse tamen præstandas vsuras cum pecunia, quia non fœnus contractum, sed extraordinario iure aufertur *d. l. pecunia*; & aliam rationem reddit acutissimi ingenij I.C. *Papinianus in l.deniq; 19. D.de iur.fisc.* quoniam res, non persona conuenitur, idest, quia Fiscus rem persequitur, non personam, & in persecutione in rem vsuræ non veniũt, *l.si nauis D.de rei vind.* vt rectè exponit *Cuiac.in Paratl.C.tit.de iur.fisc.lit.E.*

4 Quam conclusionem latè, & elegantèr exornant *ibid. DD.* communitèr, *Couarr.pract.cap.29.Guttier.lib.3.pract. qu.100.Barbos.6.p.l.1.D.sol.matrim. ex num.20.Flor.de Mena var. lib.1. qu.6. art.1. Peregrin. de iur. fisc. lib. 6. tit.6. Thesaur.quæst.16.lib.1. ex num.4. Reinos.obs.61.ex num.1. Trentacinqu lib.1. var.tit.de iur.fisc.resol.7.Fontanell.de pact.nupt.t.2.cl.5.glos.8.par.7.ex nu.63. Alphar.de off.fisc.glos.34. §.5. post num. 119.& gl.16.special.40.n.154.Andreol. controu.351.num.18. Acosta de priuileg. credit reg.2. ampl.7. à num.53. Anton. de Amat.lib.2.var.resol.51.n.24. Episc. Fermosin.alleg fisc.7.n.18. lib.1.*

Ex nostris *Afflict. decis.190. Capyc. dec.78.num.5.Reg.de Pont. de pot. Pror. tit.7.§.9. num.18. & decis.34. num.20. Ioseph Mele ad Gizzarell. decis.1. n.87. & 86.Gait.de cred.cap.4.quæst.11.num. 1303. Cons. Arias de Mesa var. lib. 1. cap.39.num.41. Reg.de Marin.in obser. ad Reg.Reuert decis.380.num.1.lib.1.resol.71.num.5.* & ibi *Rodoer.in addit. nu. 17. Ferdin. Brancia in alleg. 54. diuers.* apud *Reg.de Marin.to.3. D. Carol.Ant. de Luca in animaduers. ad Gratian. cap. 304.tom.2.*

5 Declarant primò procedere præfatam conclusionem, si Fiscus sit prior creditor, secùs si posterior esset, ità *Accurs.in d.l.deferre, § fin.* & *d.l.pecunia ver.ex iusta causa*, idem admittere videntur *Couarr.* & *Guttier. loc. cit.* quos sequitur *Fontanell.d.loc.num.66.* contrà

Flor.

Flor. de Men. contrarium tenentem in *d.qu.6.art.1. num.18. Acosta d.ampl. 7.num.54. Reg.Reuert.dec.380.nu.2. in*
6 *med.* Competit verò hoc priuilegium Fisco auocandi etiam ab anterioribus illam pecuniam, quam constet esse ipsius Fisci, quoties id innotescat creditori, qui solutionem recepit, *Card.de Luca de credit. disc.50. num.10.* quem sequitur alter *de Luca ad cit. Gratian. cap.304.n.7.*

7 Secundò declarant adductam assertionem de Fisco, tantùm locum habere in pecunia soluta creditori posteriori lucratiuum titulum habenti, secùs si auocaret à posteriori ex titulo oneroso, *Io: Faber in §. si quis in fraudem nu. 23. Inst. de act. Menoch. Ceph.* & alij, quos sequitur *Peregrin.de iur.fisc. d.tit. 6.num 8. circa fin. Gratian. discept.304. num.3. & 4. t.2.* Nobis tamen contrarium verius videtur, cum *text.in d.l.pecunia*, generaliter loquatur, & sic procedere, etiam si secundus creditor habuit pecuniam ex causa onerosa, tenuisse Reg. Cam. tradit *Author* noster hìc *n. 8.* ex *cit.Couarr. d.qu. 29. num 3.* Vnde *Gait. d.loc. num.1308. Fermos.d. alleg.7.num.20.* tenent, in praxi contrà Fiscum non obtineri, sed procedere opinionem *Couarr.* quam veriorem dixerunt *Guttier.* & *Auend.* apud *Barbos. in d.l.1.par.6.num.24. Caroc.d.dec.109. num.49.*& ità *Couarr.* sequuti sunt *Reg. Valenz.consil.64.nu.22.et 23. Mich. Pastor.decis.206.num.51. Ferdin.Branc.in d.alleg.54.nu.2.et 3. Rodoer.ad cit.Reg. de Marin.d.c.71.n.19. de Luca ad Gratian.d.cap.304. num.5.*

8 Limitant tertiò in Fisco succedente priuato, quod tunc non gaudeat illo auocationis priuilegio, cum agat ex persona priuati, ad *text.in l. fiscus, C.de iur.Fisc.*& ex *Bart.& Bald.Card.Mantic.de tacit.& amb.lib.11. tit.18. nu.20. Amat.Rodriqu.de priuil. cred. par.1. art. 2.num.8. vers.verumtamen*, idem *Gait. d.quæst.11.nu.1309.cit. Fermosin.n.21.*

9 Modificant, & quartò, si Fiscus est creditor ex pœna, qui non auocabit pecuniam solutam creditori posteriori, vt post alios fundat *Steph. Gratian. cit. cap.304.nu.9. & 10.* Quod tamen non procedit, si secundus posterior etiam esset creditor ex pœna, nam tunc existentibus in pari causa creditoribus Fiscus præfertur, & sic auocabit pecuniam, vt probat post alios *Gait.d.quæst. 11.num.1311.*

10 Restringunt quintò, vt prædictæ auocationi locus non sit, quoties Fisco aliundè contrà debitorem esset consultum, ità vt in illius bonis prius facienda sit excussio, vt sepiùs iudicatum refert *Auth.*noster hìc *n. 10.* quod probari videtur *in d.l.pecunia*, ibi (*ex iusta causa*) idest, si debitor non sit soluendo, *Bart.in l. si non expedierit, §.1. D.de bon.auth. Iud. Reg.Valenz. in rub. de iur.Fisc.num.57.in fin. Thesaur. n.3. Peregr.num.8. Barbos. num.23. Trentacinq; num.14. Pontanell. num.67. in locis suprà cit. cit.Brancia in d.alleg.54.n. 3.Rodoer.ad cit.cap.71.num.23.Reg.Capyc.Latr.consult.33. à num.2.* ità vt inter remedia subsidiaria posuerit *Costa de rem.subsid.rem.37.illat.2.* & generaliter in omni creditore tradit *Berlich. conclus.71.num.57.Amat.d.resol.51. nu. 22.Reg.de Marin.cit. resol.71. num.14.* vbi sic decisum refert.

11 Probatur etiam ex generalitate *text.in l.Moschis, D.de iur. fisc.* vbi cōuenti emptores bonorum *Moschidis* fisci debitricis, *dicebant hæredes Moschidis idoneos esse, & multos alios ex ijsdem bonis emisse: æquum putauit Imperator noster, prius hæredes conueniri debere, deinde in reliquum, possessorem omnem, & ità pronunciauit.* Ex quo ità contrarijs respondendo, latè fundat *Acosta d.ampl.7. à num. 56. ad 61.* vbi ad intellectum *d. l. Moschis* fundat, quod existentibus pluribus possessoribus rerum fisco obligatarum, licitum sit Fisco pro toto debito quemcumq; possessorem insolidum experiri, non verò cogitur pro rata agere ex *Neguss. de pign.4.membr.p.8.n.50.Guid.Pap qu. 423. Bobadill.lib.2. cap.20. num.53.* & alijs.

12 Quod tamen sublimitant, si Fiscus ha-

haberet in instrumento clausulam constituti, maximè si pecunia fuit posterioribus liberata sub cautione, vt post *Gizz.ad Capyc.Latr.decis.24.num.16.*& alios *Rodoer.in d.cap.71.num.25.& 26.* Secundò in tributis sibi debitis, tunc enim excussio fieri non debet, *l. cum possessor, § fin.D.de censib, Gregor.Lopez in l.14.tit.13.par.5.vers.6. limita*; nisi negligentia aliqua Fisco, seù administratoribus adscribi possit; *Acosta d.l. n.61. vers. Intellige.*

13 Prætereà non est omittendum in hac materia quærere, vtrum scilicèt Fiscus reuocare possit hæreditatem, aut legatum repudiatum per debitorem fiscalem, aliàs decoctum ex delicto.

14 Cuius *quæst.* negatiua probari videtur ex *l.qui autem, D.quæ in fraud.cred.* vbi debitor potest non acquirere,& repudiare, seù contemnere lucra ei obuenientia, in præiudicium suorum creditorum,& ratio ibidem affertur, *quia Edictum pertinet ad diminuentes patrimonium suum, qui autem sibi non acquirit, patrimonium non diminuit, l.non fraudantur, D.de reg.iur.* Ad hoc etiam sunt *text.in l.1.§.vtrum, D.si quid in fraud. patron. l.si sponsus 5.§.si maritus 13.D.de don.inter vir. & vx. l.1.§.confertur 23.D.de collat. l.alienationis verbum, § qui occasione,D.de V.S.* cum latè traditis per *Acostam de priuil. cred. reg. 2.ampl.7.à num.146. & seqq. Gratian. lib.1.for.discept.132.à num.3.* & *lib.2.c. 271.Sanchez de matrim. lib.6. disp.4. à num.8.* & *in præcept. Decal.cap.14.à nu. 52. Donell.lib.23.comm. cap. vlt.* & ibi *Osuald.Hilliger.in notis lit.C.Gasp.Schifordegher.lib.1 for tract.9.qu.1. Fachin. lib.13.controu. cap.46. Anna Robert. lib. 3 rer iudicat. cap. 12.* & alij apud *Castill.lib.5.controu. cap.112. Noguerol.alleg.18.n.39. Merlin.de legitim.lib.3.tit. 2.qu.3. Salgad. in labyr.cred p.2.c.14. à n.2 Pras.de Franch.decis.101.Cons.Carleu.de iudic.t.2.disp.25.n.2. & 3. Consil. Hodiern.in add.ad Surd.dec.140. à n.1. Consil. Arias de Mesa var. lib 2.cap.41. D.Carol.Ant.de Luca in obs.ad Pras.de Franch.d.dec.101. à n.1.* & *in animadu. ad Gratian.tom. 1.cap. 132. & tom. 2. cap. 271.*

15 Ratio autem est, quia creditores nō possunt cogere debitorem ad acquirēdum, sed habent tantùm ad bona quęsita, & in suo patrimonio radicata cum obligatum, *D.Alph. de Olea de cess. iur. tit.2.qu.3.à n.5.ad seqq.* Nec ius adeūdi ad creditores transit, quia non est ius, sed mera facultas,*Cancer.lib 3.cap. 21.à n.160.Reg.Capyc.Latr. decis.8.* vbi *Gizz.* latè *in obseru.*nec in generali bonorum hypotheca comprehenditur, vt post alios docet *Mar. Cutell de donat. 1.to.tract.1.disc.2.p.2. n.27. Olea d.q.3. n.13.de Luca in d.dec.101.n.1.in fin.*

16 Quæ sanè conclusio communitèr obtinuit in foro, sed an etiam in foro poli ad mittatur, satis controuertitur apud *Ciuilistas*, & *Theologos*; Etenim in foro interno, hanc repudiationem esse contrà iustitiam, & debitorem repudiantem, vel id consulentes mortaliter peccare,defendunt *P.Molin.de iust. et iur.tr.2 tit.2.disp.435.in fin.Sanchez de matrim.lib.6.disp.4.n.9.Card.Lugo de iust.& iur.disp.20.n.137. Laym. de iust. lib.3.tr.5.cap.6.n.6.* & alij,quos sequūtur *Episc. Ricc.in add.ad Franch.cit.dec. 101.in fin.Cons.Rocc.resp.83.nu.6.P.Afflict.contr.28.n.5.R.Capyc.Latr.d.dec.8. num.13.& 14. Franc.de Petris cons. 59. n.15.& seq.*Quod probatur,nam debitor non solùm tenetur soluere creditoribus de ijs, quæ habet, sed etiam debet assumere media facilia, vt creditoribus satisfaciat,& cum hæreditas, vel legatum relinquitur,de natura sua postulat agnitionem,vt quæratur,& exinde creditoribus soluatur, secundùm *cit.Doct.*

17 Contrarium verò conantur tueri, licere scilicèt in foro conscientiæ debitori non acquirere, nec esse contra iustitiam, dùm leges non ascribūt fraudi actum repudiationis, & alias lex esset nutritiua peccati; *Gomez var.lib.2.cap. 4.nu.74.Tell.Fernand.in l.4. Taur.n.9. Consil.Prat.in add.ad Paschal.p.2.cap.4. n.174.& pract.obseru.15.& 16. per tot.*

& hanc

& hanc esse probabilem sententiam tradit *P.Stephan. à S.Gregor.de iust. t.2. de donat.c.13.n.11.* Cęterùm non recedendum à prima sententia, quæ vti verior, & conscientiæ fauens, omni lucro anteponenda est, post alios doctissimè fundant *Olea d.q.3.n.35. de Luca in cit. dec.de Franch.*101.*num.*11.*Boler.de decoct.deb.fisc.tit.5.qu.37.n.6.* vbi *nu.12.* fundat, quod debet similitèr hæc sententia amplecti in foro exteriori cum lex humana iusta non debeat aliquid permittere, quod culpam lethalem inducat, ex *D.Thom.1.2.qu.96. art.4. Solorzan.de iur.Indiar.lib.3.c.10.n.82.* & cum alijs *Carleual.d.disp.25.n.16.*

18 In Fisco tamen omnis cessare videtur dubietas, cum eius fauore debitor in illius præiudicium similem renunciationem non possit facere, & velle non acquirere, sed potest renunciata reuocare, vt probat *Paulus in l.in fraudem 45.D.de iur.Fisc.* ibi: *In fraudem Fisci non solùm per donationem, sed quocumq; modo res alienatæ reuocantur;* Idemq; iuris est, & si non quæratur, æquè enim in omnibus fraus punitur; Confirmat eandem sententiam *Vlpianus in l.sed et si lege, §.proinde, D.de petit.hæred. Peregr.de iur.Fisc.lib.6.tit.7. à nu.38.Cuiac.lib.8.obs.cap.9. Ann.Robert.lib.3.rer.iud. d cap.12.propè mediū,* vbi sub ea distinctione declarat, Iuris debitori delati, & quæsiti, vt in hoc casu patrimonium diminuant in creditorum fraudem, vel iuris non dùm delati; aut delati, sed non dùm acquisiti, vt tunc non dicantur fraudare, idemq; sequuntur *Andr.Facbin.lib.13.controu. cap.56.in fin.Osuald.ad cit.Donell. d.lit. C.circa med. Larrea decis.55.nu.26. t.2. Mauson.de caus.exec.lib.1.qu.6. ampl.8. n.38.cit.Peregr.lib.5.tit.1.n.190.et seq. Mangil.de imput.qu.4.à n.5. Cathalan. de indult.c.18.n.63.et 64. cit.Carleu. d. disp.25.n.12. Boler. d.qu.37.n 10.et 11. de Luca in animaduers.ad Gratian.lib.1. cap.132.n.1. et 2.*

19 Nec obstat *l.cum quidam 26. D.de iur.fisc.* quæ ex diametro pugnare videtur cum *d.l.in fraudem;* nam omissis varijs conciliationibus traditis à *Cuiacio lib.8.obseru.cap.9. Iul.Pacio leg. conciliat.cent.7. qu.75. Gilbert.Regio lib.1. Enātiophanon,cap.14.* & alijs, quos refert *Cons. Arias de Mesa d cap 41.n.12.* dicendum est, quod in *d.l.cum quidam* delinquens non erat adhùc cōdemnatus, & sic nulla obligatio nata erat respectu fisci, & ideò potuit pater filium emancipare, licet in consequentiam nō acquireret (hæreditatem enim filio delatam filius sibi quæsiuit) sed in *d.l. in fraudem*, iàm damnatus erat, & ideò ius delatum, & acquisitum, in fraudem Fisci repudiare nequiuit, *Zas. tom. 5. oper.part.1.antinomiar.nu.10.* à quo ad literam mutuauit *Theodor.Straitbman. in suis antimonijs iur.ciuil. contrarietate 29.* eumq; sequitur *Nicolaus Genoa in conciliatione legum in iure ciuili contrar. à pag.339.*

20 Cardo autem totius difficultatis in eo versatur, an decisio *text.in d l.pecunia*, & *d.l.deferre,§ vlt.* quatenùs Fisco permittit, pecuniam posteriori creditori solutam, etiam consumptam, ab eo auocare, producenda sit ad alios creditores, an verò hoc ex peculiari Fisci priuilegio procedat? Qua in hæsitatione alij negatiuam, alij affirmatiuam amplectuntur, idcircò binas Doctorum pugnantium acies instruemus.

21 Prima igitur communis est Doctorum sententia, non licere creditori anteriori auocare pecuniam posteriori creditori solutam, & ab eo bona fide consumptam, idq; ex æquitate, ne totus Mundus litibus inuolutus quasi subuerteretur, ex vulgata *Afflicti decis. 100.* vbi dicit, sub nomine Regis ità fuisse decisum, subdens, quod ideò facit ius in Regno, sequuntur, & defendunt ibi *Add.Capyc.decis.78. Gramm.in q. 1.* post suas *decis.* & cum hac opinione rendere Reg. Cam. testatur *Auth.* noster hic *nu.4.Chartar.dec.19.Couarr. pract c.29.n 2.Guttierez lib.3. pract qu. 100.Thesaur.lib.1 for.qu 16.n.11. Maceratens.var.resol.60. cas.15.lib.2. Flor. Diaz de Men.var. lib.1. qu.6. §.9. Menoch.cons.25.Marta vot.42.& 48. n.3. & de*

& de clausul.p.1.clausul.165.n.15. Fontanell.de pact.nupt.to.2.clausf.5.gl.8.p.6. à num.47.& p.7.per tot. Marescot.lib.2. var.c.26.nu.7. Gregor.Lopez in l.11.tit. 14.gl.1.p.5. Stephan.decis.31. Merenda lib.6.contr. cap.6. Ant. Faber in suo Cod. lib.8.tit.17.def.33. Cancer.lib.2. var. c. 6.num.177.& 178. Costa de remed.subsid.rem.47.illat.2.Gratian.d.cap.304.n. 2.Surd.decis.60. n.9. Sesse decis.Aragon. 206. Laurent.dec.Auen.96. Matt.Brun. de cess.bon.qu.24. Præs. de Francb.decis. 53.nu.9. Viscont.in concl.ver.pecunia, Fab.de Anna cons.129.num.2. lib.2. Io: Andr.de Georg.alleg.39.à n.8.Thor.vot. 94.num.4. & seq. to.2. & in comp.decis. verb. creditor secundus, & ver. creditor primus, P.Molfes.ad Consuet.Neap.p.4. tit.de success.ab intest.qu.26.Gait.de credit.cap.6.qu.11. nu.1297. Antonin.de Amat. var. lib.2. resol.51. à num.9. Andreol.contr.351.nu.1. Acosta de priuileg. cred.reg.2.ampl.7.à num.75.Salgad.in labyr.cred.p.1.cap.10.à n.77.& seq.Reg. de Marin.lib.1.resol.cap.71.& in obseru. ad Reg.Reuert. decis.380. num.1. Consil. Arias de Mesa var.lib.1.cap.39.n.39.

22 Probatur, quia hoc ius proprium est Fisci priuilegium, ex *l.Titius 21. D.de iur.Fisc.* ibi: *Posteà Fiscus iure suo vsus abstulit mihi pecuniam*, significans ius peculiare Fisci; Et in *d.l.pecunia*, ibi: *extraordinario iure, Andreol. d.controu. 351.n.3. de Mesa d. cap.39. nu.46.* Ius autem singulare non est trahendum ad consequentiam, *l. quod verò 14. & l. seq. D.de ll. l.quod contrà, D.de reg.iur.*

23 Similitèr, quia si contrarium statueretur, lites in infinitum crescerent, & commercia impedirentur, quoniam si plures essent creditores vnius creditoris decocti, & debitor soluisset secundis creditoribus, vel alias res vendat, & posteà creditor anterior, vel priuilegiatus velit illas reuocare, quis non videt tot lites pullulare? vt considerant *Afflict.in d.decis.190.in fin. Acosta de priu.cred.d.ampl.7.n.82.*

24 Deinde, quia non erit quærendum de hypotheca, si pecunia fuit consumpta, neque de reiuindicatione, si res non extat, nec de condictione ex lege, si debitum fuit solutum vero creditori absque dolo, *Gait.d.cap.4.n.1301.Andreol.d.contr.351. nu.4. de Mesa d.cap. 39.num.42.*

25 Rursùs consideratur, quod ius creditoris, quantumuis priuilegiati, non debet esse potentiùs, quàm ius veri domini, sed, si nummi alieni à debitore soluti per creditorem fuerint bona fide consumpti, domino nulla actio aduersùs eum competit, *l.si filius 14.l.cũ fundum, §.seruum tuum, D.de reb. cred. cum concord.* quod non esset si auocarentur, cum solutum non intelligatur, quod potest auferri, *l.si rem 20. D.de solut.* vt post *Fulgos.*& *Couarr.* tradit *cit. Andreol.d.l.n.5.de Mesa n.43. Præs. de Francb.decis.200.n.11.*

26 Prætereà facit *text.in l.pupillus, D. quæ in fraud. cred.* ex quo desumptam videri Hispan. *l.9. tit.15. p.5.* ait *Acosta cit.ampl.7.num.83.*

27 Vlteriùs per *text.in l.filius 14.l.cum fundus 31.§.1.D.de reb. cred.* vbi pater pecuniam bona fide consumptam, quã filiusfam. contra *S.C.Maced.* soluit, repetere non potest: Si igitur domino hoc non permittitur, multò minus creditori, qui debilius ius habet, permittetur.

Multæ aliæ hìc adnecti possent ratiocinationes, quas breuitatis ergò omittimus, eæ autem videri possunt apud *cit.DD.*

28 Altera est contraria *DD.* opinio, videlicèt, quod prior creditor etiam non priuilegiatus, siuè generalem, siuè specialem habens hypothecam auocare possit pecuniam posteriori solutam, & bona fide ab eo consumptam, proùt defendunt inter alios *Stracch. de decoctor.vlt.part.à n.31.& seqq.Cephal.cons. 88. n.7. & 8. lib.1. Velasquez de Auendan.in l.31.Taur.gl.1.nu.8. Gomez de Leon.in resp.36. num.1.* neruosè tuetur *Felician.de Solis de cens.lib.3.c.5. n.17. Surd.cons.4.n.25.& cons.436. à num.9. Petr.Barbos.in l.1 .p.6.à nu.20. D.solut. matr.Facbin.controu.lib.12. cap.53.* ingeniosè defendit *Schifordegher.ad Ant.*

Fabr.

Fabr.lib.1.tract.8. qu.7. per tot. latissimè *Castill.contr.to.4.cap.61.à nu.83.* & alij videndi apud *Amat.d.resol.51. n.8. Salgad.d.cap.10.n.80. Andreol.d.contr. 351.nu.2.* adde acerrimè hanc defendentem *Matth. Berlichium pract. concl. 71.n.47.& seqq.*

29 Validissimis paritèr hæc sententia fulcitur rationibus; Primò, per *text. in l.creditor 12.§.Papinianus 5. D. qui potior.in pign.* Secundò, per *text.in l. vlt. §.sin verò 5.& §.6. C. de iur. delib.* vbi

30 dicitur, quod si hæredes creditoribus hypothecarijs soluerint, & hæreditas non suffecerit, possint anteriores creditores solutum à posterioribus creditoribus, si extat, hypothecaria vendicare, vel si consumpta sit, condictione ex lege repetere, *Berlich.d.loc.num.48. Andreol.d.contr.351.n.7.& 8.*

31 Insupèr facit, quod pecunia in genere hypothecari potest, *l.idemq; §.fin. D.qui pot.in pign.hab. Author* noster hìc *num.3. Reg.Valenz. consf.64.n.20. lib.1. Gait.d.loc.nu.1296. Fermosin.d.alleg.7. num.2.* at pecunia in genere sumpta nunquàm potest dici extincta, quia genus perire non potest, *l.incendium, D.si cert.pet.* Ergò poterit creditor anterior persequi pecuniam solutam posteriori, quasi semper extet, *l.si fundus, §. in vendicatione, D.de pignor. Andreol. d.l. num.14.*

32 In hac *Doctorum* varietate, hanc secūdam opinionem iuris rigore veram; Priorem autem æquiorem, (nonnulli etiam de iure veriorem dicunt) multò magis communem, & multorum Hispanorum, exterorum, & præcipuè nostri Regni Tribunalium vsu receptam, & libentiùs amplexam, veluti æquitati, & Reip.quieti consulentem, probant *cit.DD.Gait.d.cap.4.quæst.11.nu.1300. Salgad.d.cap.10.n.82. Amat.d.resol.51. n.10.Andreol.d.contr.351.n.17. Rodoer. in cit.cap.71.num.1.in fin. Fermosin. d. alleg.7.n.16.*

33 Declaratur tamen hæc conclusio, vt concedenda sit auocatio pecuniæ etiā bonæ fidæ consumptę creditoribus hypothecarijs, qui sunt, personæ priuilegiatæ, *Author* noster hic *nu.6. Maresc. var.lib.2.cap.36.n.5. Mich Pastor. in d. dec.206.num.52. Caroc.decis.109.n.44. Gait. de credit. d. quæst.11. num.1312. & 1313.*

34 Quales autem sint creditores hypothecarij cum priuilegio, copiosè enumerant *Flor de Mena d.lib.1. qu.6. §.3. à num.9. Gait. in appendic. ad d.cap.4.à num.109.& seq.* Prout est in Fabrica S.Petri, quæ ad instàr Fisci auocare vt suprà potest, vt concludit *Marta vot. 42.Episc.Ricc.p.2. prax.Eccl. resol.375. Thor.de priuil piæ caus priu 78.* Idemq; dicendum in omni Ecclesia, & pio loco, *Genuens in prax.qu.602.Reg.de Marin.d.cap.71.n.6. Andreol.d.loc.num.24.* In Ciuitate, *Reg.de Pont.de potest.Pror. tit.de regal.impos.§.3.nu.22. Thor.d.loc. Andreol.cit.contr.n.25.*

35 In muliere dotem repetente post alios tradunt *Gait.d.qu.11. num.1312. Reg.de Marin.d.cap.71. num.8. cit. Andreol.nu.19. de Luca ad cit.Gratian.cap. 304.n.6.* quam conclusionem in *fine huius quæstionis* latè examinandam duximus, annectendo quæstionem ad id iàm anteà per Nos exaratam.

36 Secundò conueniunt *cit. DD.* quod cæteri hypothecarij creditores priuilegio carentes possunt auocare pecuniam mala fide consumptam, vel exactam, aut si verè, aut fictè extet pecunia, *Salgad.d.cap.10. num 84. Gait.d.l. n.1316. Andreol.cit.l.nu.22. cit.Rodoer num.2.*

37 Quando autem dicatur pecunia extare, ad effectum auocandi solutum posteriori creditori; dicendum est, primò, pecuniam extare, nec dici consumptam, quando pendente lite pecunia liberata est per Iudicem, ne maneat otiosa, etsi per creditorem nulla sit præstita cautio, donec aliàs prouideatur; ità *Pastor. d.decis.206.* inserta *in 2.vol.dec.Sess.n.34.& seq Gait.d.cap. 4.qu.11.n.1318.Fermosin.d.alleg.7. nu. 31.Salgad.d.cap.10.n.69.& 70.*

38 Secundò, si pecunia esset in sacculo subsignato, vel sub sequestro, vel sub deposito, vel censu, *Reg. de Marin. d. cap.*

*cap.*71. *n.*9. *verſ.Tertius, Salgad.d.cap.* 10. *num.*61. poſt alios *Episc. Fermoſin. cit.alleg.*7. *num.*33. *Andreol. d.controu.* 351.*num.*22.

39 Tertiò, quando ſolutio fuit facta procuratori, qui nomine creditoris recepit, & adhuc penès ſe habet, nec dū reddidit ſuo principali, *Surd. d.conſ.*4. *num.*48. *Guttier.pract.cit.qu.*100.*n.*13. & *Fontanell.d.loc. num.*32. à quo non citato tranſcripſit *Nouar. lib.* 1.*for. qu.* 139. *n.*15. ſequūtur *Rodoer. d.cap.*171. *num.*12.*Salgad.d.cap.*10.*n.*67.*Andreol. d.contr. n.*28.

40 Quartò, fingitur extare, quando in creditore adeſt mala fides in receptione, & conſumptione, puta, quando creditor ſciebat alios adeſſe potiores, & priores ſeipſo, nam tunc habet locū auocatio, quaſi dolo deſierit poſſidere, ex *d.l.ſi fundus,*§.*in vindicatione*, *D.de pign.* poſt alios *Gait.n.*1319. *Salgad. n.* 62.*Andreol.n.*23.*Fermoſin.num.*34.*Rodoer.nu.*3. *in locis ſuprà cit. Ant. Gobius conſult.*89. vbi hoc declarat.

41 Quintò, quando ab alio creditore anteriore fuerit exigens denunciatus, & interpellatus, ne exigat in ſui præiudicium, quæ denunciatio conſtituit in mala fide, *Guzman.de euict. cap.*35. *num.*138.*& ſeq.Gait.d.l.n.*1322. *citat. Salgad.num.*63.*Andreol.d.contr.*351.*n.* 24.*Rodoer.in d.cap.*171.*n.*5.

42 Sextò, ſi debitor poſt litem motam, vel concurſum formatum, poſteriori creditori inſtanti ſoluit in priorum fraudem, *Guttier.d.qu.*101. *nu.*6.*et* 11. *Flor.de Mena d.qu.*61.§1.*n.*2.*et ſeq.* Et pecunia exacta concurſu pendente, refunditur in corpus concurſus, vt priores creditores exigant proptèr dolum, ac fraudem poſterioris exigentis, *Laratha conſ.*64. quem ſequūtur *Nouar. d qu.*139.*Noguerol.alleg.*7.*n.*6.*& ſeqq. Salgad.d.loc.n.*64.65.*&* 66.

43 Septimò, quādo creditor pecuniam recipiens promiſit ipſam reſtituere in caſu, quo alter creditor potior appareat, *Fontanell.loc.cit nu.*36. *Theſaur.d. d.q.*16.*à n.*7. quem refert *Caſtill. contr. to.*5. *cap.*78. *verſ. quartum caſum eſſe*, *Pacific.de interdict.inſpect.*3.*cap.*2.*num.* 96.*Macerat.d.reſol.*60.*caſ.*15.*in fin.*

44 Octauò, ſi à debitore fuerit poſteriori delegatum nomen debitoris, & illud adhuc non fuerit exactum, nam ante exactionem ſemper dicitur res extare, vt poſt innumeros fundat *Andreol. cit. contr.*351.*n.*30. *& ſeq.*

45 Nonò, fingitur pecunia extare, ſi data fuit creditori cum fideiuſſione, vt latè probat *Fontanell.d cl.*5.*gl.*8 *p.*8. *à n.*33.*Caſtill.contr.lib.*4.*cap.*61.*nu.*74. *Hering de fideiuſſ.cap.*15.*nu.*127. *Muſcatell.in prax. de fideiuſſ.* 1.*p. modo* 16. *n.*3 *&* 4. *Lanar.conſ.*56.*nu.*4. *Præſ.de Franch.deciſ.*64.75.*&* 200.

46 Et ideò optima fuit inuenta cautela in omnibus Tribunalibus, & ſignantèr huius fideliſſimæ Ciuitatis, quando pecuniæ liberatio fit creditoribus, vt apponatur clauſula in decretis: *Præſtita tamen cautione de reſtituendo cui, quibus, & quando, ad omnem ordinem Sac. Reg. Conſ. ſiuè R. Cam. aut Magnæ Curiæ*; Et ſic ſempèr quantitates ſub hoc modo liberatæ, dicuntur extare, adeò quod ſuperueniente creditore anteriore, nullo modo poſſit opponi de conſumptione bona fide, vel quod intelligatur translatum rei liberatæ dominium, de qua praxi, & ſtylo teſtantur *Præſ.de Franch.deciſ.*75. *nu.*9. *& deciſ.* 272.*circà fin.Reg.de Ponte deciſ.*34.*ſub n.*20.*Reg.Capyc.Galeot.contr.*38 *à n.*30. *lib.*2.*Reg.de Marin.in obſ. ad R.Reuert. dec.*83.*n.*1.*Rodoer.in add.ad R. de Marin.d.reſol.*71.*n.*14.*Conſil.Prat.in addit. ad Muſcatell.d.modo* 16. *verſ.ad ſedandas; de Luca in obſ.ad Franch. dec.*200. *& in animaduerſ. ad Gratian. cap.*701. *tom.* 4.

47 Imò etiam, ſi non reperiretur data cautio præſtari ſolita, neque in decreto ordinata, non ideò præiudicat eis, ad quorum fauorem apponi ſolet, vt deciſum refert *Thor. in comp. t.*3. *verb. Creditor primus fol.*246.*col.*1.*in fin.* quē ſequitur *cit.Rodoer.d.l.nu.*15. *&* 16. Et hoc ex quadam æquitate, non verò de iure procedere aduertit *cit. R.Galeot.d. cōtr.*38.*à n.*38. *R.de Mar.d.obſ.*83.*n.*1.

Hæc

Hæc tamen cautela fundatur euidentèr in *l. procuratoris* 5. §. *fin. D.de tribut. action.* ibi: *Sed quoniam fieri potest, vt alius quoque, vel alij existere possint mercis peculiaris creditores, cauere debet creditor iste pro rata se refusurum, si fortè alij emerserint creditores*, & *in l.1.et 2. D. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consum. Rodoer.d.loc.nu.14.Consil.Prat. ad cit.Muscatell.d.loc.* Dubitari autem solet, quãdo est locus auocationi pecuniæ liberatę cum cautione, an teneatur hic pecuniam receptam vnà cum interesse restituere, & negatiuam latè probat *Reg.de Marin. in cit.obseru.83.n.3.*

48 Similitèr declaratur, quando solutionis tempore par fuit omnium creditorum diligentia, & tamen posterior fuit gratificatus, nam tunc anterior auocat pecuniam posteriori solutam, *Amat.d.resol.51.n.26. R.de Marin. d.c. 71.n.8.Flor.de Mena d.q.6. §.1.n.2. et seq.Castill.d.cap.61.n.69. Schifordegher. ad Fabr.lib.1.tract.8.qu.5.per tot.* post alios *Gait.d.q.11.num.1319.et seq. Andreol.d.contr.351.n.21.*

49 Gratificatio autem dicitur fieri, quãdo plures simùl instant pro solutione suorum creditorum, vel acceperunt possessionem ex primo decreto, & debitor vni soluerit, omissis alijs; tunc enim solutio censetur facta in fraudem creditorum, quæ reuocatur per *tit. D. quæ in fraud.cred. Marescott. var.lib.2. cap.36.n.3.Caroc.d.dec.109.n.26. Gait. d.cap.4.qu.11. n.1327.* nam tunc debitor gratificando videtur colludere, & committere dolum, *Amat.d.res.51. nu. 26.in med. Fermosin.d.alleg.7. num.26.* Secùs verò, quando vnus tantùm instat, ex *l.si nõ expedierit 6.§.2.D.de reb. auth.Iud. possid.* ibi: *Quod si vtroq; instante sibi gratificatus tutor soluerit, æquum esse, aut priùs eandem portionem mihi quæri, aut communicandum, quod accepisti*, post alios *Fermosin. d. allegat. fisc.7. num.25.* quam distinctionem, an omnes creditores instent, vel ne, procedere in creditoribus, qui innituntur allegatione paupertatis, & inæqualitatis, & non ex hypotheca, vel priuilegio scribit *Amat.d.loc.nu.28.* quem sequitur *Fermos.d.l.n.27.*

50 De pecunia item per vim extorta communis est *DD.* assertio, quod possit creditor anterior illam auocare à posteriori, cui soluta fuerit per debitorem, ex *text.in d.l.si pupillus, D. quæ in fraud.cred.* ibi: *Distinguendum est, an is obtulerit mihi, an ego illi extorserim inuito, vt si extorserim inuito, reuocetur, si non extorserim, non reuocetur*, *Caroc. d. dec.109. n 29.* vbi exponit verbum extorquere, *Amat.d.loc nu.29.et 30. Fermosin.d.alleg.7.nu.29.et 30.* post alios, quod limitat *Caroc.d.l.nu.30.* nisi à debitore fugiente extorserit.

51 Notandum etiam est, quod si omnes creditores sunt pares priuilegio, & causa, tunc indistinctè auocatio denegatur, vt per *text.in d.l.si pupillus* concludunt, post alios *Gait. d.cap.4. qu.11. num.1314.& Fermosin.d.alleg.7.nu.12. & 13.*

52 Postrema erit inspectio de creditoribus chirographarijs, hoc est, qui habent tantùm obligatam personam, & non bona, vel solùm chirographum, vel testes de suo credito habent, tunc si vni ex illis pecunia soluta sit, relqui creditores eam repetere non possunt; quia creditores personales non priuilegiati, sunt pares in solutione, ità vt nec vnus alteri præferatur, etiam si sit prior in tempore, per *text. in d. l.si non expedierit 6.§.quid ergò, D.de reb.auth. Iud.possid.l.qui autem, §.sciendum 7. D. quæ in fraud.cred.l.pupilius 24.§.si verò iustè, D. eod.* ratio est, quia solutio facta posteriori diligentiori, non retractatur per anteriorem, qui fuit negligens, vt in *d.l.pupillus*, ibi: *Sed vigilaui, meam conditionem meliorem feci, ius ciuile vigilantibus scriptum est, ideoq; nõ reuocatur, quod percepi*; *d.l. si non expedierit, §.1.* ibi: *Ne alterius, aut negligentia, aut cupiditas, huic, qui diligens fuit, noceat; l. summa cum ratione, §.sed si cũ suspicaretur in fin. D.de pecul.* ibi: *Licet creditori vigilare ad suum consequendũ; d.l.qui autem, §.sciendum,* ibi: *Quamuis sciens, sibi enim vigilauit*; & ità termi-

nis concludunt *Hartm. Pistor. lib.3.qu. 20.num.1.Kopp.dec.62.n.2.Caroc.decis. 109.num.23.& seq. Costa de rat.rata q. 74. Trentacinqu. var.lib.3. tit. de solut. resol.23.nu.5. Fontanell.de pact.nupt.cl. 5.gl.8.p.6.n.28.& seq. vol.2.* post alios *Amat.d.resol.51.num.1.& 2. Berlich.d. conclus.71. à num.7. vers. primus casus, Episc.Fermosin.d.alleg.7.n.5.*

53 Quæ conclusio ampliatur, etiam si creditor ipse solutionis tempore sciuerit, debitorem habere alios creditores personales, & illum non esse omnibus soluendo, per *text.* expressum in *d. §. sciendum,* & *d.l.si pupillus, Flor. de Men.d.§.1.num.3.Berlich.d.l.nu.8. Fermosin.cit.l.num.6.* non obstante quidem differentia inter pecuniam solutam, extantem, aut consumptam, post alios *cit.Amat.n.2.Fermosin.nu.7.* Vel vtrùm creditor à debitore spontè soluente acceperit, an verò iustè exegerit *Berlich d.concl.71.num.9.* vbi in *num. seqq.* alias ampliationes, & limitationes affert.

54 *Mulier, an possit agere contrà creditores ad restituendam sibi pecuniam dotalem illis solutam?*

55 Pro muliere aciem instruit *text. in l. ex pecunia 12. C. de iure dot.* vbi disponitur, quod res empta ex pecunia dotali non est dotalis, & ex tali emptione mulieri non acquiritur actio, & ideò si dos est in casu restitutionis, mulier pecuniam repetit, non ad rem agit.

Alia lex est in *l. pecunia 5. C. de priuil. fisci,* ibi: *Pecunia, quam creditor à debitore suo recepit, si posteà ex iusta causa fisco restituenda erit, sine vsuris debetur, quia non fœnus contractum, sed suum recuperatum extra-*
56 *ordinario iure aufertur.* Alia lex est in *l.deferre, §.final.* incip. *Papinian. D. de iur.fisc.* vbi, *si debitor fiscalis creditori suo soluit, fiscus potest hanc pecuniam à tali creditore repetere, et sic remanebit debitor obligatus creditori suo, et eius fideiussores, et pignora, ac si nihil soluisset;* Et *l. si me, et Titium, D. si certum petat.*

57 At si diligentèr veritas indagetur, nullum ex propositis medijs mulieri opitulari poterit; non fauor proprius, licet enim res empta ex pecunia dotali, regularitèr non dicatur dotalis, *d.l. ex pecunia,* & proindè non quæratur dominium vxori, sed actio tantùm ad auocandam pecuniam, proùt notabilitèr *Bald.* & reliqui *DD.* quod in re empta non de pecunia dotali docent, *ex text. in l.1. & l.multum, C.si quis alteri, vel sib.*

58 Tamen vxori dominium quæritur, si cum consensu illius fiat emptio per virum ad beneficium eiusdē, *glos. magna in d.l. ex pecunia in princ. Campeg. in tract. de dote p.4.q.8.nu.1. & 2. Reg. Lanar. cons.26. num. 12.* aut si maritus non est soluendo, *l. vxor marito,* iuncta *glos.in verbo, separatur, D.de donat.inter vir.& vxor. Socc.cons.224.num.1.lib.2. Bald. Nouell.in tract. de dote par.7. priuileg.15. Reg.Lanar. d.cons.26.num.12.*
59 vbi in specie concludit, introitus emptos ex pecunia dotali soluto matrimonio ad vxorem pertinere, viro existente non soluendo; Quoties autem vir non est soluendo, etiam si mulier emptioni non consenserit, res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, *Gregor.Lopez p.5.tit.5.l.49.in glos.(voluntad della) & Guttier. de tutel. par.3. cap.1.n.88. Cons.de Georgio alleg.39. n. 27. Reg. de Marin.ad Reg.Reuert.decis. 202.num.8.*

60 Vel si pecunia sit destinata in emptionem stabilium, aut annuorum introituum; tunc enim non censetur, vti pecunia, sed tanquam reditus, & consequentèr pecunia succedet loco rei, *Mastrill.decis.36.num.4.* Pecunia namquè ad emptionem stabilium destinata, inter immobilia connumeratur, *Decian.cons.59. num.13. lib.1.* alijq; relati per *Boer.decis.209.* & *Gabriel. commun. conclus.tit.de præsumpt.conclus.12. n.20.*
61 *vers. contrariam,* estq; verior sententia, quidquid alij opinentur, quando destinatio fit cum consensu duorum, adeò quod

quod, non sit in facultate vnius ab ea discedere, sed iuris necessitate illam exequi teneatur, vt declarat *Socc. cons.* 59.*num.*13. vbi hanc ipsam veritatem esse asserit, quos sequitur *Gabriel vbi suprà n.*2.

62 Sic annuus reditus ob fundi, vel rei immobilis traditionẽ creatus, fundicarius, & immobilis iudicatur, vt per eadem verba, ex aliorum voto concludit *Io:Griuel.in decis.Dolan.*53.*nu.*15.*in fine.* Sic etiam, si legetur pecunia, vt indè ematur prædium, censetur species legata, & consequentèr prædium emendum, *Socc.cons.*247.*n.*8.*vers.quartò hãc conclusionem, lib.*2. *Gratian. discept. forens.cap.*579.*n.*5.*lib.*3. Cum igitur dominiũ introituum emptorũ, mulieri, & non viro quęsitum fuerit, eiusdem mulieris periculo deteriores effecti erunt, cum res domino pereat, *l. pignus*, cum ibi notat. *D.de pignor. actione.*

63 Nec mulieri competere potest fisci priuilegium, de quo in *d. l. pecunia*, & *l.deferre, §.final.D.de iur. fisci*, loquuntur enim in debitore soluente credito-

64 ri posteriori, à quo fiscus tanquàm anterior auocat pecuniam, etiam non extantem, & bona fide consumptam, quemadmodùm explicat *Rodriquez de annuis reditibus lib.*2. *q.*19. *num.*23. Pecunia non fuit per virum debitorem soluta creditoribus conuentis, quasi posterioribus, ità vt vxor, sicut fiscus, tanquàm anterior posset illam auocare, sed conuersa in emptionem annuorum introituum, neque tuta redderetur vxor; etenim etsi pleriq; fisci priuilegium ad eam extendi velint iuxtà *glos.in d.l.deferre, §.finali, in verbo, auferendam*, tamen non desunt, qui vel contrarium simplicitèr defendãt, quasi *text.* illi specialem fisci fauorem contineant; quorum numèro sunt *Bald. in l.finali, n.*7.*in fine, vers. item fallit, de priuileg. fisc. Fulgos. in d.l.pecunia, num.*1.*Cuman.in l.pupillus, num.*5.*in fine, D. quæ in fraud. credit. Çouarr.* in puncto iuris verius existimans *pract. qq. c.*29. *n.*1. alijq; relati per *Barbos. in* 6. *part. l. primæ antè n.* 24. *vers. tota igitur dubitatio, D. solut. matr.*

65 Vel eandem dispositionem obtinere alij putant, etiam respectu fisci, in creditore ex causa lucratiua, non ex causa onerosa, *Faber in §. Item si quis in fraudem nu.*25.*Inst.de action. Grammat.q.*1.*n.*7.*Alciat.in l. filiusfamil. n.*6. *D. si cert. petat.* vbi in indiuiduo cõcludit, vice rei peremptæ, in subsidium dari actionem ad pretium creditori ex causa onerosa contrà creditorem ex causa lucratiua, *Cephal.cons.*86. *nu.*22. *lib.*1.*Menoch.cons.*25.*n.*13.*&* 17.*Surd. cons.*4.*num.*14.*Thesaur.quæst.forens.lib.*2.*cap.*16.*n.*10.*vers.si de communi.*

66 Admisso interim fisci priuilegio auocandi pecuniam etiam à creditore ex causa onerosa mulieri concedendo, nec poterunt creditores ad illius solutionem vrgeri; fiscus enim auocat pecuniam à creditore debitoris sui, nõ verò à quocumque alio, nisi per hypothecariam, quando extat; Ità *Alex. Turamin.in l.non puto, cap.*2.*nu.*17.*in fine, vers.sed quid si hic secundus, D. de iur.fisci*, quod etiam voluit *Alex.Trentacinq; var.resolut.lib.*1.*de iur.fisc. resolut.*7.*in princ.fol.mihi* 69. dum concludit, pecuniam auocari posse à quocũque possessore, si extaret; Constat autem pecuniam bona fide consumptam esse, cum bona, & non mala fides in dubio præsumatur, vt vtrumquè notant *Molfes. in Consuetud. Neap. p.*4. *de success.ab intest.qu.*26.*n.*19. & *Thesaur. citat.cap.*16. *n.*13. *vers. cæterum in dubio, & vers.sed quia non sufficit*, *Surd. cons.*4.*n.*43. *vers.& ratio est, Marescot. var. resol.lib.*2.*cap.*36.*n.*8.

67 Et auocatio ità demum competit, si præcedat excussio, tàm respectu fisci, quàm mulieris dotem repetentis, *l. Moschis, D.de iur.fisc. l.hæredem mariti, C.de hæredit.action. Ias.in §.item si quis in fraudem n.*67.& *Surd.cons.*4.*nu.*3.*&* 4. Est enim actio extraordinaria *d.l.pecunia*, ibi: *extraordinario iure*; consequentèr subsidiaria, *Angel.in d. l pupillus, nu.*1.*in fine, vers. ex hoc intelligas, Faber in d.§.si quis in fraudem, n.*25.*in fine, vers.vnum non prætermitto, Reg.de*

Ponte de pot. Proreg. in tit. de regal. impo-sit. §. 3. n. 12, cum seq. in subsidiũ intelligitur, principali debitore existẽte non soluendo, *Alex. cons. 108. num. 10. lib. 5. Surd. cons. 4. n. 13. & n. 14. Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 6. num. 8. Guttier. pract. qq. lib. 3. cap. 101. nu. 9. & Reg. de Pont. vbi suprà n. 23.*

Principalis verò debitor est maritus, eo itàq; non soluendo existente, & non alitèr, competit mulieri actio pro auocanda pecunia, *d. l. vxor marito, D. de donat. inter vir. & vxor.* vbi *Bald. in princ.* post *glos. in verb. separatur*, idẽq; docuit *glos. in l. vbi adhuc, in verbo qui non potiora iura, C. de iur. dot. Socc. consil. 224. n. 1. lib. 2. Bald. Nouell. de dote p. 7. priuileg. 15. Reg. Lanar. cons. 26. n. 12. & 17.* etiam si mulier contra tertium à viro causam habentem ageret, *Gregor. Lopez citata glos. in fine, & Guttier. eod. cap. 1. de tutel. n. 89.*

68 Tandem auocatio competit condictione ex lege, si pecunia non extet, hypothecaria verò, si extet, *Alciat. in d. l. deferre, §. final. in verb. auferendam*, & *in l. pecunia, in verbo, extraordinario, C. de priuil. fisci, Salyc. in d. l. pecunia, n. 3. Anna cons. 123. n. 3.* & *Cons. de Georg. d. alleg. 39. num. 19.* quando pecunia non extat, tanquàm bona fide consumpta, condictione ex lege auocabitur, quod in specie in pecunia bona fide consumpta tradit *Afflict. decis. 190. num. 4.* per *text. in d. l. deferre, §. final.* quem sequitur *Surd. cons. 4. num. 49. vers. Tertiò respondetur*, vbi ad idem allegat *Bart. in l. final. §. etsi præfatam, C. de iur. deliber.* vbi concludit, creditori consultum dici, si satisfieri valeat super bonis aliorum obligatorum, dummodò obligatio sit liquida, vt idem explicat *n. 40. in finalibus verbis*; At mulieri consultum erit super bonis viri, si satisfieri valeat,

69 Non tamen prodesse potest mulieri priuilegium fisci, ex relata *l. si me, et Titium, D. si cert. petat.* quæ lex fundata est in æquitate, ac tantùm sibi locum vendicat in creditore ex causa lucratiua, non ex causa onerosa, vt vnanimi consensu, concludunt in *l. si cum seruum, D. eod. Bart. num. 4. Bald. in prima lectura antiqua, Salyc. ante num. 1. & nu. 3. in fin. d. l. si me, & Titium, Bart. n. 2. Salyc. n. 2. Alex. nu. 2. Ias. nu. 3. Alex. cons. 108. n. 10. lib. 5. Reg. de Pont. vbi suprà n. 18. & seq.* vbi *nu. 20.* hæc verba subnectit: *Dum enim quis creditum suum consequitur, non remanet in aliquo debitor, sed suum recuperat, ex quo non fit locupletior; sed exigit, vt non sit in dãno, tùm etiam, quia mulieri constante matrimonio non competit actio auocandi pecuniam*: Fisci namquè priuilegium non transit, nisi ad creditorem, cui actu tãtùm quæsita est actio, non autem habi-

70 tu, vt puta ad vxorem, cui viuente viro non competit actio contra mariti bona, licet post mortem viri competat, *Alex. Trentacinq. d. resolut. 7, num. 17. fol. mihi 71. Paris. cons. 69. num. 3. lib. 4.* nisi propter mariti vergentiã ad inopiã mulier remaneret indotata, nã cõstito, facultates viri ad dotis exactionem nõ sufficere, dotẽ repetere posset, *l. si cõstãte, D. solut. matrim.* vbi latissimè *Barbosa num. 1. & seqq. Greue. ad Gayll. lib. 2. practicar. conclus. cap. 83. num. 3. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 11. tit. 30. n. 20. Marilian. decis. 81. Afflict. dec. 199. & decis. 332. Ludouic. decis. Lucens. 22. n. 9. Chartar. decis. 43. Baez de debitor. inope cap. 3. num. 12. & 13. Decian. cons. 13. n. 11. & cons. 46. num. 136. lib. 2. Caualcan. decis. 22. num. 43. par. 4. Cancer. var. resolut. cap. 9. de dot. num. 18. & 19. Milanens. decis. 7. num. 63. & 74. Paris. cons. 119. num. 10. lib. 1. cons. 54. num. 3. lib. 4. Mascard. de probat. conclus. 1017. nu. 2. Francus de fideiussor. cap. 3. nu. 326. Put. decis. 359. sub num. 1. decis. 364. lib. 3. Franch. dec. 617. Viu. decis. 538. num. 8. 9. & 10. Gratian. discept forens. cap. 44. num. 21. & decis. 194. nu. 2. Chartar. decis. 117. num. 3. & 4. Cephal. cons. 747. num. 15. & 34. Marcell. Calà de modo articulandi, §. 2. glos. 1. nu. 152. Masull. ad Capyc. decis. 46. sub n. 4.*

AD

AD QVÆST. XII.

An Arrendatores Dohanarum possint conducere, & ad se recipere Dohanas Baronum, etiam ipsis inuitis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Fiscus rem communem cum priuato, potest inuito socio alienare, etiam si in ea minimam habeat portionem, parte tamen pretij socio conseruata, n.1.

Socius inuito altero socio, nihil potest in re communi, nu. 2. & 3. Secùs in Fisco, num.4.

Fisci priuilegium vendendi rem communem, an fundetur in libera Principis dispositione ex Martini *sententia, vel in iure speciali, vel in vtilitate vendendi rem integram, vel in dignitate, à nu.5. ad 13. & an sit leoninum, vel fauorabile, n.12. & 18. & in alijs casibus, vel personis amplietur, à nu.19. ad 22.*

Fiscus instrumenta ad rem communem pertinentia conseruare debet, num.14. & rei communis eligit portionem, nu.15. & 16.

Intercepti pœnam totam Fiscus accipere debet, qui deinde soluet Arrendatori partem vigore Capitulationis *debitam, n.17.*

Fiscus, an possit rem communem locare? Affirmat Dom. Reg. *cum plurimis, nu. 23. Contrarium tenent* Castill. & Amaya, *& se inuoluunt* R. Sanfelic. Reg.Constant. & Fermosin. *à n. 24. ad 26.*

An possit Dohanas Baronum iusto pretio accipere, easq; locare Regijs Arrendatoribus? Comprobatur praxis Regiæ Cameræ pro Fisco, n.27. & 28.

Dohanæ in feudum concessæ, an possint dici communes cum Fisco ratione directi dominij, n.29. 30. & 33. Memoratur articulus pro Fisco decisus in venditione iuris Portulaniæ simùl cum Casalibus Ciuitatis Neap. à n 34. ad 36.

Dominij distinctio in directum, & vtile, an detur in iure, n.31. & 32.

Fiscus, an possit Dohanas Baronum locare, post dationem in solutum? firmatur hæc decisio *pro Fisco contrà* R. Sanfel. *n.37. 38. & 39.*

Pretium, an teneatur in hoc casu Fiscus soluere, & ad quam rationem, n.40. & 41. ac diluitur Reg.Constantij *dubietas, n.42.*

1 INter cætera Fisci priuilegia, speciale est illud, quod conceditur ab *Imperatore Alexandro in l. vnic. C.de vendit.rer. fiscal.lib.10.* ibi: *Forma est, quoties ad fiscum, vel minima portio rei pertinet, vt vniuersa à Procuratoribus meis distrahatur, sed pretium partis tantùm in fiscum redigatur, reliquum dominis partium restituatur.* Quod etiam constituerat *Imp. Antoninus in l.2.C.de comm.rer.alien.* & Seren. *Rex Alphonsus* apud Hispanos *in l.53. tit.3. p.5.* Nimirùm, vt Fiscus rem communem cum priuato possit inuito socio alienare, etiam si in ea quantumcumq; minimã habeat portionem, ità vt dominium rei venditæ transeat in emptorem, parte tamen pretij socio conseruata, quod latè exornant *Hermosill. in glos.7. ad d. l.53. Partit. à n.1. R. Constant. D. Franc. Amaya,* & alij *in d.l. vnic. D. Io. del Castillo lib.3. contr. c.6. Quemada qu.5. fiscal. Gait. de credit. cap.4. q.7. à nu.404. Episc. Fermosin. alleg. fisc.5. & 6. Consil. Arias de Mesa var. resol. lib.2. cap.17. Reg. Galeot. resp. fisc.28. Præs. R.C. Ganauerr. decis.9. per tot.* & nouissimè *D. Petrus Marcellinus Corradin. in suo eleganti tract. de Prælationis iure quæst. 38. per tot.*

2 Magnum sanè priuilegium fisci fatentur *Reg. Constant. & Amaya ibidem;* Etenim socius inuito altero socio nihil potest, cum non sit solidus dominus, *l. parietem 8. l. in re communi 26. D. de seruit. vrb.* iuncta *l. 1. D. de seruit. l. vnius ex socijs 34. D. de seruit. rust. l. proprium, §. fin. D. commun. præd. l. Semnus*

nus 28. *D.de comm.diuid.* Imò si socius
3 vendiderit rem communem, tunc datur alteri socio reiuindicatio partis suę in emptorem, etiam non oblato pretio, *l.3.C.de rei vind.tot.tit. Cod.de cõm. rer.alien.* vbi ità post alios notauit *Cuiacius*, & omnes in *d.l.vnic. C. de vend. rer.fisc.* Non enim, quod commune habeo, meum dici valet, nisi quoad dispositionem partis meæ, ex *l.serui* 5.§. *Labeo, D. de leg.*1. *l.nemo ex socijs* 6.*D. pro soc.l.si socius* 16.*D.si cert.pet.* & plura alia, quæ congerunt *Gait. d.cap.*4. *q.* 7.*à n.*377. *Reg.Const.d.l.vn.nu.*1.*&* 2. *Amaya à num.* 1. *ad* 4. quem sequitur
4 *Fermosin.d.loc.à num.*1. Quæ tamen regula fallit in Fisco, *Auth.* noster hìc *n.* 3. *Fermos.d.l.n.*23.

5 Quare autem tale priuilegium competat Fisco contrà præfatas iuris regulas, non leuis est inter *DD.* disquisitio: Et omissa illa grauissima controuersia inter *Martinum*, & *Bulgarum*, dum *Martinus* voluit, ex hac lege, subditorum bona esse in libera Principis dispositione, contrarium tenente *Bulgaro*, quam *Martini* sententiam falsam, & à Christiano Principe alienam esse probant *Amaya in lib.*1. *obs.cap.*1. *à nu.* 50. & *in d.l.vnic.nu.*6.*&* 7.*Solorzan.de iur.Indiar.lib.*2.*c.*21. *à n.*43. *Castill.lib.* 5.*contr.cap.*6. *Guzman de euiction. c.*52.
6 Fatendum videtur priuilegium prædictum non fundari in libera facultate, sed in singulari iure ratione partis, vt præsensit post *Bald.in d.l.*2. *C.de comm. rer.alien.Reg.Constant.in d.l.vn. nu.*33. vbi *Amaya à nu.*8. ex *d. l.*2. ibi: *iuxtà proprium priuilegium vendit*, & *d. l.vn.* sic probans ex verbo, *forma*, quod significat priuilegium; Et secundùm *Accurs. ibid. Constitutionem iuris.*

7 Sed, quia in dubio non est dicendum, aliquid speciale esse in Fisco, *glos.recept. in l.*1. *C.de petit.hared.* ideò vtilitatis causa Fisco concessum fuisse testantur *Cuiac.in l.res* 22.§.1.*D.de iur. Fisc.* & *DD. in d.l. vnic. Rebuff. & Valenz.sub n.*3.*&* 6. *Reg.Constant.num.*5. *Amaya sub n.*8. *in d. l.vn.* meliùs enim, & commodiùs res integra, quàm particulatim venditur, arg. *l.in commodato* 17.§.*duobus, D.commod.* ibi: *Nam eum, qui carrucham, vel lecticam commodauit, non rectè acturum de singulis partibus; cum concord.* & plus valet res vnita, quàm in partes diuisa, ex *l.Meuius* 52.*D.famil.ercisc.* noster *Auth.* hìc *nu.* 13. *Amaya d.l.n.*10. *Cons.Arias de Mesa d. l. num.* 2. tùm quia nemo emeret
8 partem, tùm etiam, quia emptor non ità accederet proptèr communionem, quæ solet excitare discordias, *l. in re communi* 26. *D. de seruit. vrb.* iunctis ijs, quæ tradit post alios *Tiraquell. de primog.q.*4.*n.*28.*Reg.Constant.n.*6. *Fermosin.d.alleg.*5.*n.*26.27.*&* 28. *Reg.Ca-*
9 *pyc.Latr.decis.*28. vbi *Gizz.* Facit multum decisio *text. in l.*21. §.1. *D. de iur. fisc.* vt possit Fiscus rem vendere, reliquo pretio creditoribus priùs soluto, vt exponunt *cit.Amaya d.l. nu.*11. *Fermosin.num.*29. *Authbor* hìc *n.*7.

10 Et ex prædicta ratione tenent plures, non esse admittendum debitorem, qui velit, vt creditor inuitus cogatur accipere particularem solutionem, quia plurima incommoda habet partium solutio, & exactio, vt ait *I.C.in l.*3. *D. fam.ercisc. Fachin. lib.*10. *contr. cap.*59. *Sarmiento lib.*2. *select.cap.*16.post alios *Amaya d.loc.n.*19.

11 Neque hoc priuilegium tendit in aliquod incommodum socij, cui suæ partis pretium conseruatur, & addicitur, & sic quod ei non fuit damnosum, non debet recusari in alterius cõmodum, arg. *l. in creditore* 38. *D. de euict.l.cum in fundo* 78. §.*ipsius*, *D.de iur.dot.l.in summa*, §.*item Varus*, *D.de aqua pluu.*Et quamuis hęc Societas Fi-
12 sci, similis videatur leoninæ, ex *Isern.* imò licet *Hyppol.de Marsil. sing.*665. velit priuatum non debere se immiscere cum magno viro, neque cum fisco, neque cum ingenti flumine, quem refert *Auth.*hìc *n.*12. Id tamen non semper procedit, cum multoties commodum socius consequatur; vt ex *text. in l. si communem, D.quemadm.seru.amitt.* notant *Reg.Constant. in d.l.vn. num.*14. *Fermosin. d. alleg.*5. *num.*30. Vnde fit, quod

quod habens rem communem cum Fisco, vel Ecclesia, non excluditur, nisi ex eadem præscriptione, qua Fiscus, vel Ecclesia, vt docent *cit. DD.*

13 Nec solùm propter vtilitatem fisci, sed etiam proptèr dignitatem, & maioritatem introductum dici potest, arg. *l.sancimus* 34. *§.ne autem*, *D. de donat.* post *Bald.* & *Boer.dec.*5. *nu.*5. *Reg.Constant.d.l.n.*7, *Amaya nu.*13. *Fermosin. d. alleg.*5.*num.*28. & ideò magis dignum trahit ad se minus dignum, illudquè vincit, *l. quæ religiosis* 43. *D. de rer. diuis. l.si communem* 10. *D.quemadm.seruit.amitt.*

14 Simile enim Fisco preeminentiæ ratione priuilegium in re communi in multis conceditur; Nam instrumenta ad rem communem pertinentia penès Fiscum resident, *l.Senatus*, *§. Senatus censuit*, *D.de iur.fisc.*quia apud digniorem seruanda sunt *l.fin.D.de fid.instr. l. Procurator* 7. *C.de edend. R.Constant.d. l. num.*8. & obseruant *Gothofr. in d.l.*7. *Amaya d.l. n* 5. *Fermosin.d.alleg.*5.*nu.*6. *Maximil.Faust.in cons.pro Ærar. clas.*9. *ord.*756.*num.*9.

15 Speciale est etiam, vt rei communis, Fiscus eligat portionem ad se spectantem ex rebus eorum, qui se detulerũt, nisi sit vxor defuncti, *l.*1. *C. de his, qui se defer. Peregr.de iur.fisc lib.*6.*tit.*4. *nu.* 25.*&* 26.*Alphar.de off fisc.gl.*34. §.1. *n.* 23.*& seq. Castill.lib.*3. *quotid. cap.*6. *ex num.* 13. Concordat *Constit. Regni incip. præsenti*, *in tit. de off. sec. circà fin.* *R.Constant.d.l.n.*9.

16 Proùt etiam confiscatis bonis inter alios diuidendis, Fiscus facit partes, *Bart.in d. §. Senatus censuit in fin. Aretin.in tract.de malefic.in vers.dandis, & soluendis*, *Gomes in §.quædam autem*, *Inst.de act.* Imò in hoc Re[...]o quando Fiscus foriudicato pro medietate, & filij illius pro alia succedunt ex *Const. Foriudicatorum bona*, ipse Fiscus suam partem eliget, vt post *Afflict.* & alios *in d.Const.*notant *Author* noster hìc *n.*9. *Reg.Constant.d.l.n.*11.

17 Et stante Capitulatione Arrendamenti Dohanarum, quod pœnæ intercepti medietas applicetur Fisco, & medietas Arrendatori, vt latè annotauimus in *qu.*1. *huius* §. totum tamen debet peruenire in manus Fisci, qui demùm partem debitam Arrendatori soluit, *Author* noster hìc *n.* 8. *Farinac. in pract.crim.tom.*1 *p.*2.*q.*10. *nu.*53, *Seuerin.in addit.ad Reg.Sanfel.lib.*3. *decis.* 407. *vers. Octauò obserua*, *de Luca in animaduers.ad Gratian.tom.*4.*cap.*615. *n.*5. *in fine*, alijq; per Nos relati *suprà in quæst.*8.*n.*5. *huius §.*

18 Cum igitur hoc priuilegium Fisco competat, ratione publicæ vtilitatis, & dignitatis, non est odiosum, sed in quadam æquitate fundatum, & sine tertij præiudicio, cui integrum suę portionis pretium reseruatur, ideòq; vti fauorabile extendendum probant *Bald. cons.* 336.*lib.*5. *Reg.Constant. in d.l.vnic.nu.* 18.*&* 19. *Consil.Arias de Mesa d.lib.*2. *cap.*17.*n.*3.*&* 4.*Præs.R.Cam. Ganauerr. decis.*9.*n.*65.

19 Ampliatur itàq; primò, vt procedat etiam si fiscus habeat communionem cum bonis dotalibus, vel doti obligatis, *Bald. cons.*171. *lib.*1. *Arias de Mesa d. cap.* 17. *num.* 4. *Corradin. d quæst.* 38.*n.*5. Imò quod possit pro executione pœnæ destruere totam domum, si delinquens habeat illam communem cum alio, etiam eo inuito, *Reg. Galeot. resp.fisc.*28.*nu.*135.*Corradin.d.l.num.*6. latè probat *Episc.Fermosin.d.alleg. fisc.* 5.*per tot.*

20 Secundò procedit, siuè res ipsa diuidua sit, siuè non, quemadmodùm explosa *Martini* antiqui Interpretis sententia, voluerunt *glos.in d.l.vn. ver. distrahantur in fin.* & ibi *Bart. num.*2. *Bald.n.*7.*Hermosilla d.glos.*7.*nu.*3. *Reg. Constant.nu.*22. post alios latè probans *Amaya à nu.*15.*& seq. Gait.de credit.d. cap.*4.*quæst.*6. *num.*406. *Reg.Capyc.Galeot.d.loc.num.*8. *Corradin.d.qu.*38. *n.*4. *in fin. Præs.Ganauerr.d.decis.*9.*num.*22. *&* 23.

21 An verò Fiscus possit donare rem cum socio communem, [illegible] *Constant.in d.l.vn.nu.*6[illegible] *fin.* post alios in *alleg.* [illegible]

seq & hoc speciale etiam est de iure hispanico *Partitarum in l.*53.*p.*5.*tit.*5. vbi *Greg Lopez*, & *Hermosill glos.*7. *nu.* 12. Contrarium verò probant *Amaya à num.*59.*cit Corradin. d.qu.*38.*à num.* 12. *ad seq.* An possit permutare, post alios *Fermosin d alleg.*6.*à num.*28. vel obligare, aut infeudare, vel in emphyteusim dare, præfati sunt adeundi. Et quid si habeat communionem vsusfructus, aut alterius iuris, an possit alienare, communior sententia est negatiua, *Reg.Constant.n.*42. *Amaya à nu.*22. *in d.l.vn Hermosill.d.gl.*7.*à n.*8.*Fermosin.d alleg.*6.*à nu.*30.*& seq.Corradin.d. qu.*38 *à n.*29.

22 Hoc autem Fisci priuilegium non competit alijs priuilegiatis, puta Ciuitati, vel Ecclesiæ; *Reg.Constant.à nu.* 25.*Amaya n.*70.*in d.l.vn. Arias de Mesa d.cap.*17 *num* 32. *Reg. Galeot. d.resp.* 28.*à n* 125. *Corradin. d.quæst.*38. *num.* 27. & 28.

23 Insupèr, an vigore dicti priuilegij possit Fiscus rem communem locare? Affirmat noster *Auth.* hìc *nu.*16.& 17. ex authoritate *Baldi cons.* 332. & *cons.* 336.*lib.*5. Si enim potest vẽdere, quod est maiùs, poterit etiam locare, quod est minùs, sequuntur *Boss. de fisco n.*39. *Baiard.quæst.*95 *sub n.*24.*ad med.Card. Tasch.lit.C.concl.*542.*n.*2.& *lit.F concl.* 383.*n.*40. *Guazzin.de confisc concl.*13. *limit.*44.*n* 17.*Felic.de societ.cap.*28. *nu.* 13.*Gratian.decis.March* 169.*nu.*1. *in addit.Mastrill.de magistr.lib.*3 *cap.*4. *n.* 414.*in fin.Gait.de credit. cap* 4. *qu.*7. *à n.*407. *ad seq. R.Galeot.d.resp.*28. *à nu.* 78.*Consil.Arias de Mesa d.cap.*17.*n.*20.

24 Contrarium verò concludunt *Io:del Castillo d.cap.*6. *à num.*18. *Amaya in d. l.vnic. n.*46. & 59. quos sequitur *Corradin.d qu.*38 *num.*10. ex eo, quia non conueniunt verba *legis* Fisco priuilegium cõcedentis, quæ si mandat, quod priuatus consequatur integrum suæ partis pretium re vendita, non poterit hoc adaptari locationis contractui, in quo singulis annis certum quid percipere tantùm potest, imò ex venditione, non verò ex locatione dominium trãsfertur, & in hanc sententiam, cõtrà *Auth.* nostri decis. inclinare videtur, *Reg.Sanfelic.in praxi iudic. sect.*29. *à n.* 3.*ad seqq.* cum *R.Constant.d.l.vn.n.*59.

25 & 60. vbi etiam quandam distinctionem tradit, quam non amplectitur *cit. Amaya*, imò improperat, quasi inuentam ab *Italis* distinguere assuetis in casu difficili; & post hæc dissidentium fundamenta relata se inuoluit *cit. Fermosin.d.alleg.*6. *à num.*16.*ad* 24. Si ve-

26 rò ad breue, seù modicum tempus Fiscus vellet rem locare, tunc faciliùs permitti, aut obseruandum id, quod circà duos socios scripsere *Ant.Gomez tom* 2.*var.cap.*3. *num.*14. *Menoch. de arbitr.lib.*2. *cas.*442. aduertunt *Castill. d.l.n.*23.& *cit. Amaya n.*58.

27 Quidquid sit de his, cũ non possit in hoc casu, de publica vtilitate dubitari, ne igitur est ambigendum de praxi R. Cam.à nostro *Auth.* hìc *n.*1. relata, vt scilicèt possit Fiscus Dohanas Baronũ iusto pretio accipere, & locare illis, qui suas Dohanas conducunt, & sic solet apponi pactum, quando locantur Regiæ Dohanæ, quod liceat Arrendatoribus accipere Dohanas Baronum soluto iusto pretio, vt decisum refert idem *Author* noster hìc *num.*21. & 22. quam *decisionem* recensent inter alios *Reg. Lanar. in memorab. manuscr. verb. Fiscus, an possit locare*, quem refert *Gizz.ad Reg.Capyc. Latr.decis.*28. *n.*30. *cit.Constant.d.loc. cit Sanfelic.d sect.*29. *num.*1.& 2.*Reg Tap lib.*6. *Iur Regn. in annot. ad Const. Magistris Procuratoribus, ver.d strabant, fol.*29. *Consil. Arias de Mesa d.cap.*17.*nu.*20.*Corradin.d.qu.* 38.*num.*9.

28 Ratio autem huius priuilegij est, quia si hoc non permitteretur, posset inde magnum damnum inferri iuribus Reg.Curiæ, cum negotiatores facerent extractiones per Dohanas Baronum, & sic reditus regij ad nihilum redigerentur, vt prudentèr considerat *Author* noster hìc *n* 15.& 19.

29 Supponit autem *Author* hìc *nu.* 18. quod, cum Dohanæ detineãtur in feudum, satis possunt dici communes cum

Fisco

Fisco ratione directi dominij, vide *l.1. D.si ager vectigal.*

30 Quam rationem præuidens *R. Constant.* vt suam dubietatem de hac *decis.* confirmaret, nullam communionem considerari posse intèr directum, & vtile dominium, ità vt non possit directus dominus alienare vtile dominiũ vasalli, latè probauit *in d.l.vn. à n.34. ad 42.* Imò quod incerta sit ea distin-
31 ctio dominiorum vtilis, & directi, cõtrà cõmunem *Pragmaticorũ* sententiã, de quã *D. Io. del Castillo de vsufr. cap. 75.n.24. Ep. Borgia lib.20. inuestig.I.C. contra Fabr.cap.11.* in puncto iuris animaduertunt *Osuual.lib.9. ad Don. c.14. lit.Q. Cuiac.14.obs.cap.35.lib.21. Pauli ad Edict. in l.74. de rei vind. Duarenus lib.1. disput.cap.17. Ludou. Maynus lib. 1.Digestarum actionum iuris cap.6. Ant. Faber coniect.lib.20.cap.11.& lib.23.de error. Pragm.cap.2. Valent.Gulielm.Forster.in tr.singul.de dominio c.5. à nu.25. Vlric.Hunnius lib.2.var.resol.iur. tract. 1.qu.7. Harpprecht.in comment.ad 2.Instit.de rer.diuis.& acqu. ips.dom.1. à nu. 41. ad 47.*

32 Verùm distinctionem hanc dominij latè, ac pulchrè elucidat *Vaconius à Vacuna lib.2.declarat.iur.cap.43.nu.22. & seq.* dari nempè dominium directũ, & vtile, quod vocat obliquum, à manu scilicèt alterius obliquè acquisitum, denominaturq; vtile (velut à notiori forma accidentali) quia emphyteuta, feudatarius, ac superficiarius, qui tale dominium habent, vtuntur superficie, idest superiore soli parte, quæ mirificam affert fructuum vtilitatem, tanquàm accidens, quod potest esse, & abesse præter subiecti corruptionem, sed sempèr remanet dominium obliquum, vti forma essentialis; Et sic veriùs est, dari dominium directum, & vtile in feudis, siuè potestatem de re disponendi superiorem, & inferiorem, nisi lege, aut vi prohibeatur, ex traditis etiam per *Georg. Adam.Struu. in syntagm.iur.feud.cap.2.aphor.3.n.4.*

33 At licèt Dohanæ viderentur corpora separata, nihilominùs in eis consideratur communio, proùt in iurisdictione ciuili, & criminali, & in primis, & secundis causis ponderat *cit. Arias de Mesa d cap.17.n.21.* qui scripsit in
34 illo celebri articulo, an Fiscus, cum Casalia huius fidelissimæ Ciuitatis vænum exposuit, posset insimùl ius Portulaniæ distrahere? In quo licet pro hac fidelissima Ciuitate *D.Carolus*
35 *Brancatius* senior, deindè *Reg. Consil.* ponderaret, huius *decisionis* calum ei non refragari, cum non in venditione, sed in locatione casus hic versetur, ac demũ esse in terminis dohanarũ, quarum directum dominium sempèr retinet Rex, at secùs in translatione per venditionem eiusdem iuris Portulaniæ, cuius dominium directum, & vtile in exercitio iurisdictionis, & perceptione dirictuum consistit, ità quod distracto in aliũ tali exercitio, & eiusmodi fructuum perceptione, nullũ dominij residuum penès concedente superesse videri potest, quia cum in certum genus causarum, & personarum dicatur, priuatiuè ab ipso Rege iurisdictio concessa intelligitur, ex *Capycio dec.9.in 6.limit.et Pres.de Franch. dec.41.sub n.7.* ergò communio nulla, & sic cessare fiscale priuilegium, vt ex eius *allegationibus* perspeximus; Pro
36 Regio Fisco verò scripsit *D.Reg.Galeota*, vt ex eius *respons.fisc.28.* pro quo in Regio Coll. Cons. decisio emanauit, eamq; compilauit *D. Pres. R.Cam. D. Gregor.de Ganauerro in sua decis.9.*

37 Posset etiam dubitari, an hæc *decisio* procedat, post dationem in solutum in anno 1649. Regij Fisci creditoribus factam, de qua in *Reg. Pragm.22. de Vect gal.* ex ijs, quæ in simili expendit *cit. Reg.Sanfelic. d. sect.29.* vbi stante salis pretio caroleniorum duodecim in singulos modios taxato, cum fuissent deinde superindicti alij carol. quatuor, hæc superindictio fuit distracta, & insolutum, & pro soluto data pro certo pretio, cum facultate exigendi propria authoritate; emanatisq; bannis pro locatione, comparuit offerens, qui intendebat locare, vnita dicta superindictio-

ne, pro maiori fisci vtilitate: Et non 38 obstantibus hic traditis, fuisse decisũ refert in anno 1643. die 27. Octobris non esse locũ dictæ vnioni, illa sola ratione, initi contractus cum d. facultate, nihil Fisco sibi reseruante, nisi ius redimendi, & sic Fiscum ad illius pacti obseruantiam teneri, tradit à *num. 3. ad 5.* vbi *in seq. n.* respondet *d. l. 1. C. de vend. rer. fisc.*

39 Verumtamèn, etsi nullã haberet cõmunitatem, adhùc dici posset huiusmodi priuilegiũ fisco cõpetere, secundùm *Reg. Tap. d. lib 6. Iuris Regni fol. 29. 1. col.* ex eo, quia si Princeps, ex causa publicæ vtilitatis, potest alienare rem priuati, siuè cum eo habeat partem, siuè non, vt patet ex *l. item si verberatum § idem si fortè ager, D. de rei vind. et l. Lucius 11, D. de euict. Solorzan. de iur. Indiar. t. 1. lib. 2. cap. 21. num. 62. & seq. Consil. Paschal. de patr. potest par. 1. c. 1. num. 69 & seq. Reg. Capyc. Latr. decis. 188. num. 112. lib. 2. Reg Reuerter. decis. 445.* ità prouisum referens pro vtilitate salinarum, *cit. Corradin. d. quæst. 38. num. 22. Iac. Andreas Crusius in tract. de Eminenti dominio Principis, & Reipublicæ in subditos, eorumq; bona, & ius quæsitum*, post alios à Nobis relatus in superiori §. 1. *tit de Collectis, num. 21.* Tantò magis id facere poterit, non tollendo, sed tamèn prælatione vtendo, ad commoditatem Regiarum Dohanarum, vt inde vberiores reditus percipiantur pro Republica tuenda, vt rectè obseruat *cit. Reg. Tap.* Quod eò potiùs videtur permissum in rebus, quę ab ipso Principe processerunt, proùt sunt Dohanæ, quas de regalibus esse, & ante Imperatorem *Federicum* institutas, constat *cit. Tap. ibid.* & Nos latiùs *in annot.* ad hunc §. 6.

40 Tenetur tamèn in hoc casu Fiscus soluere pretium iustum, idest commune, & currens tempore oblationis, post alios *Corrad. cit. loc. num. 23. Mastrill de magistr. lib. 4. cap 16. num. 178. Reg. Reuert. dec. 436. per tot. Fagnan. in cap. 1. num. 14. & 15. ac probat. Reg. de Marin. in obseru. ad cit. Reu. decis. 445. num. 1.* quidquid dixerit *Reg. Galeot. resp fisc. 23. concl. 4. num. 73.* qui reprobatur per *Card. de Luca de regal. disc. 148. num. 18. Reg. Capyc. Latro d. decis. 188.* vbi loquitur de dicta in solutum datione in anno 1649. sequuta.

41 De cuius iusti pretij quãtitate, multotiès dubitatur, taxari tamen solet, facta computatione trium annorum precedentium, iuxtà *text. in l. ità vt omnes, D. mand.* Sed Reg. Cam. solet prouidere, quod attendatur tempus locationis, & sic Arrendatores soluere Baronibus; Et si prætendunt in conductione commissam esse fraudem per Barones, supèr hoc datur terminus, & ità decisum cum *Ill. D. Cæsare Gonzaga* pro Dohana *Melphictæ*; Et ad euitandam hanc quæstionem super quantitate mercedis, fuit aliàs per Regiam Cam, ipso *Dom. Reg.* relatore prouisum cum *Ill Marchione Piscariæ* super Dohana *Terræ Vasti*, quod Arrendator Regius haberet exercitium Dohanæ, verùm omnes fructus essent Baronis, pro quibus constitueretur *Credenzerius*, vel quod Arrendator integram conductionem solueret, *Author* noster hic *num. 22.* quem referunt *Reg. Sanfelic. in praxi iudic sect. 29. num. 6. cit. Reg. Constant. in d. l. vnic. num. 59.* qui 42 dicit, nullo pacto esse hoc admittendum, quia nimis onerosum, & graue esset Baroni suas res alienæ administrationi, sine aliqua certitudine, ac multa cum suspicione fraudis committere; Cæterùm nullum onus considerari potest in Barone, si ei omnis vtilitas per conductionem conseruetur, & parùm refert, si per Arrendatorem Regium, vel Baronalem administretur, dùm quiuis Conductor determinatam mercedem soluit Baroni locatori.

AD

AD QVÆST. XIII.

Si quis semèl soluit dirictus, volens extrahere, demum se pęnituit, an repetat dirictus solutos.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

*PÆnitens se velle extrahere merces à Dohana, an repetat dirictus solutos, num.*1. *Arguitur pro affirmatiua, n.*3. *& 4. sed negatiuè concluditur, nu.*5. *& 6.*

*Voluntatis mutatio quadrifariam impeditur, n.*2.

*Pęnitentia, an habeat locum quoad dirictus Dohanarum re integra, & quando, n.*7.*& 8.*

Expenditur l. debet 27. D. de ædilit. Edict. *n.*9.*& 10.*

*Pęnitentia quid operetur in delictis commissi, vel falsæ professionis mercium, n.*11.*& 12.*

*Et quid in contractibus nominatis, aut innominatis, à n.*13.*ad 15.*

EX post facto se pęnitere non iuuat, si ab initio sibi meliùs quis non prospexit, iuxtà illud vulgatum:

Consilium post facta, imber post tempora frugum.

1 Hinc ad propositum nostrum, si quis dixit velle extrahere merces suas à Regia Dohana, fecit partitam, ac soluit dirictus, demùm se pęnituit, nec ampliùs vult merces extrahere; non debere illi restitui dirictus decisum fuisse tradit *Author* noster hìc *n.*1.*& 2.* dicens etiam *ibid.* quod *Credenzerij* de hoc etiam fecerunt fidem, vt semèl solutis dirictibus, si ex causa voluntaria ipsum pęniteat, nunquàm repetantur.

2 Voluntatis enim mutatio, seù consensus reuocatio quadrifariam impeditur, scilicèt, si vel is, qui consensit, alteri obligatus est, vel si alteri est ius quæsitum, vel si res non est integra, vel si voluntas traxit secum executionem, vt post *Ant. Hering. de fideiuss. c.*20. *§.* 33.*n.*17. obseruat *Martin. Mager. de Aduocat.arm.cap.*16.*num.*236.

3 Dubitari tamèn potest, quia ob caussam, scilicèt extractionis, Publicanus recipit gabellam, qua cessante datur repetitio, vt ex *l.*1. *& l.*3. *§. si liber homo, D.de condict. caus. data*, vbi plenè *DD.* & si deficeret causa finalis, sine qua non esset quis alioquin contracturus, tunc licet à conuentione recedere, *l.cum te fundum, C.de pact.int.empt. & vend. l. fin. C.de cond. ob caus. Corn. cons.*35. *vol.*3. *Crau. cons.*192. *num.*11. *Natta cons.*171. *Rol.à Vall.cons.*69. *vol.* 4. *Burs.cons.*191.*&* 194.*vol.*2.*Caroc.de locat.p.*2.*tit. de cond. ob caus. Pantzsch. de contract.qu.*15.*num.*29.*& seq.* causa enim finalis principium actionis est, & intentionis obiectum, eaq; si deficiat, omnis dispositio corruit, quia deficit voluntas agentis, vel disponentis, *l. cum te fundum,* vbi *DD. C.de pact. inter empt. l.verum, C.de furt. l.fin. D.de hæred.inst. l.fin. D.de testam. tut.* latè *Castill.lib.*5.*contr.cap.*172. *Solorzan.t.*2.*de Iur.Indiar. lib.*2. *cap.* 8. *à n.* 58. & alij laudati à *D.Alph.de Olea de cess.iur.tit.* 8.*quæst.*1. *num.* 5. Et sic stante statuto,

4 vel consuetudine, vt ex contractu soluatur gabella, intelligitur de contractu valido, nam de nullo gabella non debetur, *Giron.de gabell.*5.*p. n.*25. *cum seq.* post *Tiraquell.de vtroq; retract.tit.* 1.*§.*1.*gl.*2 *num.*7.*Parlad.lib.*1. *quotid.c.* 3.*§.*3. *num.*34. & *Azeu. in l.*1. *num.*70. *tit.*17. *lib.*9. vbi, quod si soluta est, repeti potest, latè *Guttier.de gabell. qu.*9. *per tot.*

5 Secùs autem est in casu nostro, vbi quasi contractus est perfectus cum fisco de extractione facienda, vnde debentur tunc dirictus, etiam si pęniteat, nam contraria procedunt, quando contractus ab initio nūquàm fuit perfectus, vel habetur pro non facto, vt vt post *Tiraquell.* docet *Dom. Reg.* noster hìc *in fin.* Quando autem contractus habitus fuit pro perfecto, non ad-

admittit pęnitentiam, etiam re integra, *l.contract.C.de fid.instr.l.2.C.quand.lic.ab empt.disced. Rot.Rom decis.*517.*p.*1, & per solutionem partis pretij, vel per traditionem rei, res desinit esse integra, ex *d.l.*2. *Caroc. decis.*39. *num.*5. &
6 cum sit acquisitum ius Fisco, non potest in eius præiudicium ampliùs contrahentem pęnitere, *l.sicut, C.de act. & oblig. Menoch. cons.*489. *num.* 22. post alios *Graff.de eff.Cleric. eff.*1.*n.*421.

7 Vndè quotiescumq; res desit esse integra, non habet locum pęnitentia quoad dirictus Dohanarum, quia si res non est integra, venditio dicitur perfecta, & per eam acquiritur ius Fisco, ex *Rit. R.C.* 3.4. *&* 5. *de Iure Dohan.* vbi *Goffred.de Gaeta num.*128.148.*&* 149. *P. Ioseph Gibalin. de vniuers. rer. negot. lib.*2. *cap.*2. *art.*13. *consect.* 4. *num.* 2. à
8 quibus etiam exponitur, quomodò integrum, & non integrum considerari possit respectu venditoris, emptoris, & gabellarij, & quid in dissolutione vēditionis, quæ fit ex pacto, puta, retrouenditionis, legis commissoriæ, vel adiectionis in diem, vel ex beneficio legis, & à Iudice, post *glos. Paris. Gutier. Molinam,* & alios *cit.Gibalinus.*

9 Rectè etiam noster *Author* hìc *nu.*3. *&* 4. ponderat *textum in l.debet* 27. *D. de adilit. edict.* vbi solutum vectigal pro contractu, si is per ædilitium resoluatur, debet restitui emptori per venditorem; Et sic redhibitoria sequuta, potest emptor recuperare id, quod soluit nomine vectigalis, non quidem à Fisco, sed à venditore, *Sfortia Oddus cons.*4. *num.*9. *&* 10. Hinc in *comment. ad Pandect. in d.l.*27. *Io: Brunnemann.*
10 *n.*2. notat, quod si partes recedant à contractu, non tamen fiscū teneri reddere gabellam ex *Ludouic. decis.* 113. *Franc. de Clapperijs p.*2.*decis.caus.*65.*q. vn.n.*3. dùm iuri alieno, per legis, aut statuti dispositionem quæsito, ex actu inter certas personas principalitèr gesto, non possunt principales contrahentes reuocando præiudicare, *Lassarte de decimis vend.cap.*12. *num.*12. quem refert *Stephan. Fagundez de iust. & iure lib.* 5. *cap.* 38. *num.* 13.

11 Quid autem operetur pęnitentia in delictis commissi, & extractionis, declarat *Mauson.de contrabann.quæst.*18. *per tot.* Et an, qui non propalauit cu-
12 stodi gabellæ omnes merces, quas ducebat, vel est falsò professus, denunciando scilicèt tot *ballas lanæ* pro *ballis serici*, possit se corrigere, vt euitet pœnam, & infrà quantum tempus, cōsuluit *Bald.cons.*34.*lib.*5.

13 Regulare verò est, vt in contractibus innominatis, liceat re integra pęnitere (intelligendo, pęnitentiam, pro libero vnius partis recessu à cōtractu) ex *l.*3.*§.*1.*l.si pecuniam* 5. *D. de condict. caus.dat.l.ex placito, C.de rer.permut.* & apud Hispanos *l.*3.*tit.*6.*par.*5. *Faber in tit.C.de act.& oblig. def.*9. *Couarr.var. lib.*1.*cap.*14. *à num.*16. *Gomez var. lib.*2.*cap.*8.*per tot. Benedict. Carpzou.decis.*292.*num.*4.*& seq. Amaya obs.iur.lib.*2. *cap.*4.*num.*17. *Pistor.qu.*140.*à nu.*115. *Salgad.in labyr.cred.par.*1.*cap.*33.*n.*15. *Mager.de Aduocat.Arm.d.cap.*16. *à nu.*230.*Pacion.de locat.& conduct. cap.*12. *num.* 28.

14 Nisi stipulatio subsequuta sit, *l.*7. *C. de rer.permut.Osasch.decis.*98.*num.*5.*& seq.Parlad.rer.quotid.lib.*2.*c.*3. *num.*33. Nec de iure canonico pœnitentiæ locum esse ait *Genuens. in prax. qu.* 689. *per tot.* post alios *Vrceol.de transact.qu.*6.*num.*54.*& seq.* nec fauore dotis *Salgad.d.cap.*33. *num.*18. Nec pęnitentia intrat in transactione, *Gratian. discept.* 672.*num.*12.*&* 13. *Consil. Staiban. lib.*1.*resol.*75.*num.*10. *&* 11. latè *Valeron. de transact.tit.*1.*qu.*4.*per tot. Vrceol. d. qu.*6. alias limitationes, ac declarationes ponunt *Gothofred. & Brunnemann. in d. l.*3. vidend. *Georgius Vvidman de omnibus veris, & quasi non nominatis, & innominatis contractibus.*

15 Quod secùs est in contractibus nominatis, dùm postquàm vtriusq; contrahentis consensu constant, non licet alteri sine altero à contractu recedere, *l.*1.*C.quand.lic.ab empt.disc. l.ab emptione, D. de pact. l.contractus* 26. *C. de fid. instr.l.sicut, C.de act.& oblig.l.inciuile,*

C.de

C. de reiuind. Asin. de exec. §.5. cap.33. Schrader.de contract. tit.24. Costa de re integra dict.1.per tot. Guttier. de iuram. conf.1.p.c.35.Castill.t.5.contr.cap.109. à n. 16. Caldas de empt. & vend. cap. 18. vbi à *num.17.*quando res integra dicatur, *Conf. Arias de Mesa lib.1. var. cap. 40.num.20.cit. Valeron.d.qu.4.n.6.*

AD QVÆST. XIV.

An fructus rei feudalis sint immunes à diri&ctu Regiarum Dohanarum, vt à Collectis.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Feudatarij, seù Barones, pro bonis ipsis feudalibus sub contingenti seruitio, ad collectas non tenentur, n.1.& 2.

Etiam pro bonis allodialibus in feudalia commutatis, n.3.& pro fructibus feudi, n.4.& 5. pro industrijs, ac animalibus ad instructionem feudi, num.6. & 7.

Siuè de feudis quaternatis, planis, rusticis, & de tabula, ac actenasijs feudi, n.8. Et quid de rebus, siuè reditibus Regijs simpliciter, vel sub annuo seruitio concessis, n.9.

Feudatarij non sunt immunes pro bonis allodialibus, quæ estò intrà feudi fines, libera,& non feudalia præsumuntur, n. 10.& 11.

Nec sunt exempti à iuribus Dohanarum, & quare, à n.12.ad 14.

Decis. *hanc transcripserunt* Nouar. & R.Tapia, *n.13.*

Nec ea exemptio procedit ob publicam necessitatem, vel vtilitatem, pro muris, pontibus, vijsq; reficiendis, alijsq; communibus, n.15.& 16.

Conductores bonorum feudalium pro fructibus, quos ex ijs bonis colligunt, an gabellam soluere teneantur, à num.17. ad 19.

Feudalium fructuum emptores, vel coloni, an de ijs collectas soluere debeãt, n.20.

Barones immunes sunt pro vsu eorum, & familiæ, nu. 21. & quid pro comestibilibus pro alterius seruitio emptis, num. 22.

In quo puncto transcribuntur literæ Sereniss.Reginæ Ioannæ, n.23.

1 COmmunis est *DD.* conclusio, feudatarios, seù Barones, pro bonis ipsis feudalibus, quorum ratione directo Domino seruitia præstant, ad collectas, & vectigalia non teneri; qui enim in seruitio Principis sunt, meritò à collectis excusantur, vt ait *Petr. de Vineis lib.5.epist.59.* secùs duplici onere grauarentur, quod iura non permittunt, *l.priuata, C.de excus.mun.cum concord.* post *Andr.de Isern.& Luc.de Penna,* noster *Author* hic *n.1.& 2. Reg.Salernitan. decis.59. num.1. Laratha in Theatr feud.par.12. dilucid.92. Nouar. qu.for.lib.1.qu.13.num.2.& in tract. de grauam.Vasall.lib.3.grau.83.Tiraquell. de nobil.cap.20.à num.166. Iosias Nolden.de Statu nobil. ciuili cap.16. num.4. Christoph.Besold.in dissert.de Ærario public.cap.5. in princ. Matthias Berlich. p. 3.decis.320. Gasp. Klock. de contribut. c. 14.sect.1.à n.15.*

2 Et in hoc Regno Neap. habemus expressam sanctionem, vt in Cap.Regni, *porrecta,* 199. in *rubr. de modo, & forma appretij;* & in *Pragm.26. de Vectigal.*

3 Quæ assertio, extenditur etiam in bonis allodialibus, & burgensaticis in feudalia conuersis; eo ipso enim, ac in feudum sunt conuersa, ab eiusmodi contributionibus sunt exempta, *Modest. Pistor.cons.9 à num.46. vol.2.* nec Principis potestas coarctari potest, quo minùs nobilium, vel bonorum feudalium numerum possit augere, *Ant. Faber in suo Cod.lib.9. tit. de muner. patrimon.30. defin. 7.* & post alios probat *Berlich. d.decis.320. à num.26. ad seqq.* proùt de fructibus ità commutatis tradit *Laratha in theatr. feud.par.12. dilucid.28.num.4.*

4 Nec solùm in re feudali, sed etiam in fructibus feudi, qui licet sint à feudo

do separati, de ijs, tanquàm à feudo peruenientibus non soluuntur Collectæ, post *Isern. Paris de Put. de reintegr. feud. cap. 16. num. 4. Reg. de Curte in diuers. iur feud par. 2. c. 5. nu. 105. fol. 228. R. de Ponte cons. 105. n. 17. t. 2. Anna singul. 93. Thor. ad Reg. Salernit. decis. 59. num. 1. & in comp. dec. ver. Collecta, fol. 99. par. 1. Laratha par. 8. dilucid. 72.* &
5 ità in Regia Camera quotidiè expediri prouisiones, vt pro his fructibus feudi non exigantur pedagia, nec gabellę, testatur noster *Author* hìc *n. 4.* quem sequitur *Nouar. qu. for. lib. 1. qu. 13. n. 3.* sic etiam decisum in anno 1538. die 3. Iunij, vt in *Arrest. 41.* vbi in calce *Reg. de Marin.* refert hanc nostri *Auth. decis.* aliaq; *Arresta*.

6 Imò & pro industrijs, quas in bonis feudalibus exercent, collectas soluere non tenentur, secùs verò de alijs negotijs extrà feudum, vt post alios tradunt *Capiblanc. in Pragm. 12. de Baron. à nu. 13. ad 15. Nouar. de grauam. Vasall. lib. 1. grau. 137. nu. 4. Cons. Rocc. resp. 9. nu. 21 lib. 1. & resp. 82. nu. 13. lib. 2.* Vnde pro
7 bobus, alijsq; animalibus, quæ sunt ad instructionem feudi, ad laborandum, & impinguandum, non possunt poni in appretio, neque collectari, præsertìm si feudum est sterile, ex *Luca de Penna in l. si quando annot. nu. 11. C. de bon. vacant. lib. 10.* & post *Isern. cit. de Puteo d. cap. 16. num. 3. Rocc. d. resp. 9. num. 21. & 22.* & ità fuisse expeditam prouisionem Reg. Cam. sub die 23. Iulij 1566. ex *Reg. part. d. anni*, testatur *Præs. Petrus Masturtius in suo Repertorio m. s. ver. collectæ, pag. 166.*

8 Rursùs indistinctè procedit, non solui collectam, siuè de feudis quaternatis, siuè planis, rusticis, & de tabula, quæ à Barone tenentur, ac de bonis actenasijs feudorum, nàm sempèr adest onus, licet sit aliqua annua præstatio in pecunia, vel re, & sic intrat dicta ratio, ne duplici onere grauentur, vt proban: *Paris de Puteo de reintegr. feud. d. cap. 16. de Actenasijs, Camill. de Laratha in d. Theatr. feud. p. 12. dilucid. 92. per tot.* quem transcribendo sequitur *Nouar. de grau. Vas. lib. 3. grauam. 83. per tot.* licet quando feudum nō esset quaternatum contrarium tenuerit, *Luc. de Penna in l. agros nu. 6. C. de fundis limitroph. lib. 11.* (vbi contrarium etiam de facto seruari ait) quem sequutus fuit *Anna sing. 92.* sed contrà istos *Reg. de Marin. in obseru. ad Reg. Reuert. dec. 469. num. 2.* laudat *Afflict.* & *Reg. Rouit.* ac etiam *ad decis. 27. n. 14.*

9 Et quamuis idem *de Penna in d. l. agros, n. 10. vers. quintò*, dicat, habentem annuos reditus, puta ciuiles annonas, contribuere pro eis in collecta; Etiam si res à Rege concessæ sint quocumq; titulo, vt fundat *Scipio Theodor. alleg. 32.* loquens de reditibus ex Actuariatu illorum *de Bernaudo* prouenientibus, quidquid teneat *Anna alleg. 128. lib. 2.* Id tamèn limitat *idem Luc.* nisi pro ijs alia seruitia præstet, vt seruari ait in hoc Regno in prouisionibus pecuniarijs, quæ percipiuntur à Curia Regis, pro quibus præstatur seruitium; Et patet ex *d. Cap. Porrecta*, ibi: *Etiam burgensaticis concessis sub annuo reditu, seù seruitio de bonis ipsis præstando*; cit. *Theodor. d. alleg. 32. num. 14.* etenim in functionibus fiscalibus, alijsq; rediti bus Regijs, feudum consistere posse ostendimus suprà *in annot. ad qu. 1. §. 2. à n. 32. ad seq.*

10 Fallit verò præfata conclusio: primò in bonis allodialibus, seù burgensaticis, quorum ratione feudatarius ad collectas tenetur, *Præs. de Franch. decis. 197. nu. 19. Guid. Pap. decis. 384. Gasp. Klock. de contrib. cap. 14. sect. 1. nu. 28. & seq. Berlich. d. dec. 320. nu. 24. & 25.* ac vti bonatenens pro dictis bonis burgensaticis, quæ debent accatastari, cōtribuere tenetur, ex *d. cap. Porrecta*, & ex decretatione Reg. Cam. Summ. siuè *Pragmat. 26. de Vectigal.* vbi statuitur, Barones soluere debere bonatenētiam pro omnibus bonis, creditis instrumentarijs, fructibus à feudo non dependētibus, aliovè titulo quæsitis, & ex *Arrest. 228. & 575.* apud *Reg. de Marin.* & ità passim obseruari tradit *Anton. Quadra in alleg. 15. inter alleg. diuers. 3. lib.*

lib. Reg. de Marin. Capiblanc. d. Pragm. 12. num. 11. & lib. 2. cap. 84. à num. 19. Reg. Rouit in rubr. Pragm. de feud. nu. 10. Conf. Rocc. d. resp. 9. n. 4. & seq. lib. 1. Nouar. d. grau. 137. num. 2. & lib. 1. for. qu. 85. num. 1. Pisan. ad Goffr. de Gaeta super Rit. R. C. rubr. 2. à n. 137. Proùt de bonis stabilibus ad censum datis, & posteà à Vasallis emptis, collectas soluere teneri, ex *Reg. de Ponte cons. 11. num. 2.* contra *Capiblanc.* concludit *Rocc. d. respons. 9. à n. 8.*

11 Res autem intra feudum, vel reddititiæ feudo possessę, liberæ, & allodiales præsumuntur, arg. *l. altius, C. de seruit.* nec obstat dictum *Andr. in cap. 1. n. 3 de controu. inter masc. & fęm.* quidquid est intrà fines feudi, de feudo præsumitur, nã id plures habet intellectus, vt probãt, & latè exponũt *cit. Quadra d. alleg. 15. Reg. de Pòte cons. 11. vol. 1. & de potest. Pror. tit. de elect. Official. §. 4. Capiblanc in Pragm. 11. de Baron. à n. 53. & in Pragm. 8. par. 1. à num. 32. Cons. Altimar. in obseru. ad Reg. Rouit. lib. 1. cons. 67. per tot.*

12 Deindè fallit in iuribus Dohanarũ, à quibus non sunt immunes, vt decisum fuisse testatur sub die 5. Iunij 1570. noster *Author* hìc *num. 6.* vbi in *seq. num.* rationem reddit, quia ius Dohanæ proptèr contractationem soluitur, & sic non respicit fructus, sed contractum, & ideò toties, quoties fit contractus debentur dirictus, vt in *Rit. de Iure Dohan.* & ius fundici soluitur pro hospitio; incongruum enim videri non debet, diuersis rationibus plura onera sustineri, sicut vnus, plurium personarum vicem repræsentare potest, *l. tutorem, D. de his, quib. vt indign.* & in alijs.

13 Dohanarum iuribus extendit *Nouar. d. qu. 13.* vbi hanc nostri *Auth. decisionem* ipso non relato, paucisq; additis transcripsit, eamq; integrè etiam exarauit *Reg. Tapia lib. 6. Iur. Regni tit. 8. fol. 94.* ac referunt *Capibl. d. loc. nu. 19. in fine, Thor. in comp. dec. par. 3. ver fructus rerum feudalium, Reg. Capyc. Latro consult. 67. num. 31. et seq. Ant. Barra controu. for. 14. num. 9. Pisan. in d. rubr. 2. num. 285. circa fin.* vbi ità ait, generali-

14 tèr mandatum fuisse per eandem Reg. Cam. sub die 18. Iulij 1597. ex *Arrest. 508.* de recollectis per *Reg. de Marinis*, docentq; *Afflict. decis. 265. n. 110. Ferdinand. Brancia in alleg. 55. n. 17. in 3. tom. diuers. Reg. de Marin.*

15 Quemadmodùm ob publicam necessitatem, vel communem vtilitatem prædicta exemptio silet; *nam quod pro rerum necessitate præcipitur; inde prudentium animus non grauatur*, aiente *Cassiod. lib. 11. var. epist. 16.* proùt concludunt *Luc. de Penna in d. l. agros, vers. quæritur quartò, n. 7. et seqq. C. de fundis limitroph. lib. 11. Rosenthal de feud. c. 8. concl. 86. nu. 3. et seq. Ant. Borrin de Caualcata par. 3. cap. 6. vers. necessitate, Berlich. decis. 322. per tot. lib. 3. Nos* suprà *in § 2. qu. 10. n. 17. et 18.*

16 Vndè contribuere tenentur, in collectis pro muris, pontibusq; reficiendis, vijsq; sternendis, *Anna singul. 93. Mutius Surgens in annot. ad fratrem de Neap. Ill. fol. 384. circa fin.* ac teneri ad alia, de quibus participant, puta de salario medicorum, eleemosyna concionatorum, &c. ex *l. fin. C. de quibus mun. nem. lic. se excus.* scribit *Capiblanc. in d. Pragm. 12. num. 11. in fine, et 12. et lib. 2. cap. 84. num. 21.* quem sequitur *cit. Rocc. d. resp. 9. n. 6.*

17 Prætereà conductores bonorum feudalium pro fructibus, quos à bonis illis colligunt, gabellam soluere non teneri consuluerunt *Paul. Staib. sen. in cons. 28.* pro Marchione Salicis, & *Ferdinand. Brancia in alleg. 55. in 3. tom. diuers. Reg. de Marin.* pro Marchione S. Agathæ, & ità per Reg. Cam. determinatum fuisse testantur *Reg. Reuerter. decis. 373.* & *Reg. Salernitan. dec. 59.* in eadem causa scribentes; quia conductor est simplex detentor, & soluendo gabellam, per indirectum feudatarius duplici onere grauaretur, cum adhùc remaneat dominus, & possessor, ac tanti minoris fructus feudales locaret; & sic in dies practicari, subdit idem *Reg. Reuert.*

18 Et licet *Reg. Rouit. decis. 71.* contrarium

rium bis per Reg. Cameram determinatum fuisse tradat, facta distinctione, vt si merces locati feudi, sit præstanda Baroni in pecunia, non sit immunis conductor, sin autem est præstanda de fructibus, pro ea parte, quæ Baroni præstatur, immunis sit, ad instàr conductoris Ecclesiæ, eumq; referunt *Capiblanc. d. loc. Nouar. d. qu. 13. num. 7.* & post *Reg. de Marin. Pisanus in d. rubric. 2. n. 285.* vbi pro hac opinione, sed incõgruè, nõnulla R.C. *Arresta* memorat.

19 Adhùc tamèn in priori sententia persistit *Cons. Rocc. d. resp. 9. num. 15.* ibi: *Ego verò potius adhæreo decisioni Salernitani; non enim rectè Rouitus infert ab Ecclesia ad Baronem, quoniam Ecclesia nihil omninò Regi soluit: Baro autem pro feudis soluit adobam, & seruitia præstat; propterea cum dispar sit ratio, conductor Baronis gaudere debet immunitate eiusdem Baronis, alioquin feudum duplici onere minùs iustè grauaretur, vt benè obseruat Salern. vbi sup. n. 5.*

20 Cæterùm in fructum feudalium emptore hoc non procedere, aiunt *cit. Reg. Reuert. d. decis. 373. in fine*, & *Reg. Salern. d. decis. 59 sub nu. 5.* quia non est neq; feudi dominus, neque possessor, & licet videatur immunitas concessa rebus feudalibus, non personæ, ex *d cap. Porrecta*, vndè transiret ad emptores, & colonos, ex notatis per *cit. Staiban, sen. & Ferdin. Branciz*; Attamèn emens fructus à feudo recollectos, quia contractantur, & sunt à solo separati, ideò de ijs, veluti burgensaticis collectas soluere debet, vt habetur in *fine d. Arresti* 508. & ità concludit *Capiblanc. in d pragm. 12. num. 18. & 19. & lib. 2. cap. 85. a num. 9 ad 16.*

21 Vnde *Reg. de Marin. in obseru. ad Reg. Reuert. d. decis. 373. num. 4. in fine*, subdit, hodiè prodijsse geminata decreta Regiæ Cameræ, quibus prouisum est, vt ipsi feudatarij pro fructibus, qui in eorum bonis feudalibus recolliguntur, nonnisi pro ea quantitate, qua indigent pro vsu eorum, & familiæ, immunes reputentur, data priùs notitia de quantitate bonorum, & fructuum, qui percipiuntur, & de numero eorum familiæ, vt videre est in decretis latis sub die 18. Nouembris 1649. & 30. Maij 1654. quæ sunt *Arrest.* 655. & 684. cum alio *Arrest.* 583. sub die 15. Ianuarij 1613. promulgato, inter decreta generalia R. C. per *eundem Reg.* recollecta; Idemq; tradit *Cons. Rocc. d. resp. 9. à num. 10. cum seqq. lib. 1. d. resp. 82. à num. 14. lib. 2.* Sic etiam Baronem

22 teneri soluere gabellam pro rebus comestibilibus emptis pro seruitio alterius, vel causa donandi, vel mittendi extrà territorium, prouisum fuit per Sac. Cons. inter Vniuersitatem Lauri, eiusq; Marchionem, vt refert *Nouar. de grauam. Vasall. lib 2. grau. 179.*

23 Quò pertinent literæ *Sereniss. Reginæ Ioannæ* directæ gabellotis Terræ *Summæ*, quæ post nostros *Ritus Reg. Cam. manuscr.* & apud *Goffr. de Gaeta in Rit. R.C. rubr. 38. nu. 32.* leguntur, & hìc pro maiori prædictorum intelligentia typis edendas fore vtilitèr duximus.

IOANNA DEI GRATIA REGINA *Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Prouinciæ, & Folcalquecij, & Pedimontis Comitissa: Gabellotis, seù Credenzerijs Terræ nostræ Sũmæ præsentibus, & futuris, fidelibus nostris, grat. ã. & bonã volũtatem. Pro parte Raymũdelli de Cabãnis* (aliàs *de Cãpanis*) *familiaris, & fidelis, fuit Excellentiæ nostræ nupèr deuotiùs supplicatũ, vt, cum ipse habuerit, habeat, teneat, & possideat in territorio dictæ Terræ Summæ à nostra Curia certa bona feudalia suis finibus limitata, sub certo feudali seruitio nostræ Curiæ exhibendo; Vosq; præsentes Gabelloti, seù Credenzerij supplicantem ipsum, & alios pro eodem facientes deuehi vina, græcum, atq; latinum, fructusq; alios ex bonis huiusmodi prouenientes eidem pro parte sua de ipsa Terra ad Ciuitatem Neapolis compellere nitamini ad soluendum vobis ius dictæ gabellæ pro eisdem vinis græco, & latino partis suæ in iuris iniuriam, & eiusdem supplicantis, & non minùs nostræ Curiæ præiudicium manifestum; dignaremur supèr hoc de opportuno reme-*

dio

dio prouidere: Nos verò attendentes, sicut etiam habita de mandato nostro proptereà consulta deliberatione, quod ex bonis feudalibus, & fructibus prouenientibus ex eisdem, in quantum scilicèt pertinet, ad tenentes bona ipsa, & partem contingentem eisdem, quia pro illis seruire nostræ Curiæ specialitèr sunt adstricti, iuris talis plateatici, seù passagij, non deberent, nisi fortè habentes bona ipsa, dictos fructus pertinentes ad eos, alijs venderent, vel etiam fructus pertinentes ad laboratores, seù colonos dictorum bonorum emerent, vel alitèr quoquo modo reciperent; in quibus casibus pro ipsis talitèr venditis, vel à partionarijs emptis, vel quoquo modo receptis ius huiusmodi deberetur; Quò circa volumus, & vobis, ac vestrum cuilibet expressè mandamus, quatenus supplicantem ipsum, hæredes, & successores suos, et alios pro eisdem facientes fructus suos, prouenturos ex dictis bonis, quantum ad eum, et suam partem pertinet, tantummodò portari proseipso de ipsa Terra ad dictam Ciuitatem Neapolis, ad soluendum dictum ius minimè compellatis, nec proptereà indebitè molestetis, quinimò reuocetis in irritum, quidquid esset in contrarium, contra iustitiam attentatum, et præsentes nostras literas quoad præmissa alia contenta in eisdem tenacitèr seruari; Præsentibus, post opportunam inspectionem earum, remanentibus præsentanti. Datum Neap. per Magistros Rationales Magnæ nostræ Curiæ, anno Domini 1447. die vii. Maij xv. Ind. Regnorum nostrorum anno quinto.

AD QVÆST. XV.

An mercibus non extantibus, poterit publicanus petere pretium, quando dirictus sunt fraudati.

ANNOTATIO.

SVMMARIVM.

Publicanus, an pretium petere possit pro re, quæ in commissum incidit, si ipsa non existat? Negatiuè arguitur ex l. 2. C. de vectig. & commiss. *n.* 1.

Distinguuntur plures casus, à n. 2. ad 5.

Hæres, an teneatur pro crimine fraudati vectigalis, n. 6.

Interpretatur l. fin. §. pœnæ 8. D. de public. & vectig. *n.* 7.

POstremò quærit noster *Author*, si fraudans dirictus, vendidit iàm merces, & publicanus illas non apprehendit, an ipse poterit earum pretium petere?

1 Et licet videatur dici posse, nullam Fisco actionem competere ad pretium, iuxtà Cæsareum placitum *Seueri, & Antonini in l. 2. C. de vectig. et commiss.* ibi: *Neque pro re, quæ in commissi causam cecidit, si ipsa non existat, nec dolo supprimatur, pretium peti potest.*

2 Attamèn duo sunt distinguendi casus; Primus, quando merces sunt perditæ, vt quia in rerum natura non sũt, nec penès mercatorem fraudantem, aut alium; Secundus, quando non sunt penès mercatorem, sunt verò in rerum natura, puta, mercator vendidit, ac pretium recepit.

3 Ad primùm igitur dicimus, procedere *d. l. 2.* quæ disponit, quod fiscus intrà quinquennium potest vindicare commissum, & pro eo non potest petere pretium, nisi dolo supprimatur, vnde si dolo, vel lata culpa fraudantis, res non extet, potest fiscus ad pretium agere, *Brunnemann. in d. l. 2.* quia dolo, & lata culpa ipsius fraudantis desijt possidere, quando mercator scire debebat prohibita, maximè si erat Ciuis, & non simplex homo; Si autem culpa leui, vel leuissima, aut perit casu fortuito, nempè furto, incendio, &c. non tenetur debitor, vt latè fundat *Goffred. de Gaet. ad Rit. R. C. rubr. 3. à num. 30. ad 32.*

4 Hinc ex *Bald. in d. l. 2. C. de vectigal.* firmat *Io: Ant. de Nigris in Cap. Regni,* incip. *Vt illorum fraudibus 2. num. 24.* quod si mercator fraudauit ius exituræ, ex quo eius merces fisco applicari debebant, & in mari à pyratis spoliatus

est, non tenetur Fisco ad pretium.

5 Alter casus est, quando mercator fraudans vendidit, & pretium recepit, & tunc tenetur ad pretium Fisco, quia ille, qui pretiũ habet, rem habere videtur, ità vt distrahens rem, teneatur ad pretiũ, cum ipso iure rei dominium sit acquisitũ Fisco, *l. commissa, D. de public.* *Author* noster *num.* 4. Si ergò res erat Fisci, non potuit vendi, potest enim Fiscus ratificare contractum, & agere contrà vendentem ad pretium, & interesse, *Reg.* noster hìc *in fin.* latè *cit. Goffred. d. l. nu.* 34. *& seq.* Et sic cum iàm quęsitum fuisset dominium Fisco, mercator, qui posteà vendidit, in fraudem, & iudicij mutandi causa id fecisse videtur, arg. *l. vn. C. de alien. mut. iud. caus. fact. Goffred. d. l. n.* 37. *et seq.*

6 Quare fraudati vectigalis crimen aduersùs hæredem, & quemlibet possessorem transmittitur, *l. commissa* 14. *D. de public. et vectig. Cons. Rocc. de offic. rubr.* 14. §. 8. *num.* 66. *et* 67. & §. 9. *n.* 36. 37. *et* 61. *Pisanus in add. ad cit. de Gaeta d. rub.* 3. *n.* 151. & hoc iure falsũ esse ait *Ærodius* in notis, illud *Quintilian. in declam.* 341. *Nos nisi retinemus* (loquitur de publicanis) *nulla actione vindicari possumus.* Non tamen tenetur

7 hæres, nisi quatenùs ad eum peruenit, vt planum est ex *l. si publicanus* 4. & *l. fraudati vectigalis* 8. *D. eod.* sed pretiũ earum rerum, quæ ad hæredem non peruenerunt, haud præstare tenetur, & hoc sensu interpretari *l. fin.* §. *pęnæ* 8. *D. eod.* quatenùs pœna commissi, non potest exerceri contrà hæredem, si contrà defunctum quæstio non fuit mota, tradunt *Farinac. quæst.* 173. *num.* 48. *Rosenthal. de feud. cap.* 5. *conclus.* 36. *num.* 2. nisi dolo, & lata culpa res non extet, vt suprà, secundùm *Goffred. d. loc. num.* 41. *in fine.*

Ad maiorem Dei, ac Sanctissimæ semper Immaculatæ Deiparæ Gloriam.

PRIMÆ PARTIS FINIS.